BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN
EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

ENRICA VON HANDEL MAZZETTI
VIERT OP 12 JAN. HAAR 60STE VERJAARDAG.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 BREDA

STORM OVER RUSLAND

samengesteld door Dr. Hein Hoeben in samenwerking van de R.W.P. en den bekenden Ruslandkenner Dr. Jos. Froberger.

DE PRIJS IS 35 CENT. **Iedereen moet deze brochure lezen!**

Uitgave van DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, TILBURG

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. *Nadruk verboden.*

Dom. J. B. de Glas O.S.B.: *Het zedelijkheidsvraagstuk*

Dr. H. v. d. Mark: . . . . . . *De Wereldpers*

P. van Luijk S.J.: . . . . *Groei*

Dr Raph. Kreemers: *De literatuur van het zwarte ras*

A. F. van Beurden: . *Zwerftochten door Indië*

M.M.: . . . . *Sous les toits de Paris*

Gerard Wijdeveld: *Anton van Duinkerken als dichter*

UIT BOEK EN BLAD:

De Stem. — Dietsche Warande en Belfort

VERSCHEIDENHEDEN:

Einstein naar Amerika — Adolphe Retté. — De katholieke Esperantopers — Goethe herdenking in Japan. — „Op hoop van zegen" te Budapest verboden.

N.V. Distilleerderij J. J. Seba, Arnhem

Advocaat- en Bitterfabrikanten, Wijnhandelaren, Importeurs van Cognac.

Staan Eén Boven Allen.

TURKENBURG's ZAADHANDEL

BODEGRAVEN

Landbouwzaden
Groentezaden
Bloemzaden

Vraagt prijscourant

FREEWHEELING CAR

Eenig op de wereld.

FIRMA P. OTTEN

Havermarkt 18—21—23—25.

Telefoon 213 BREDA.

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No. 320.

Adverteeren doet verkoopen.

N.V. Berntsen & Braam's Aannemersbedrijf

Graafscheweg 132 Telefoon 1005
NIJMEGEN.

P. J. Looymans & Zonen

Koninklijke Boomkweekerijen
OUDENBOSCH.
OPGERICHT 1800

Telegram-adres ROYAL Oudenbosch — Telefoon Interc. No. 7.

Sierboomen, Coniferen, Rozen Struiken, Groenblijvende bladplanten, enz., kortom alles wat voor aanleg en bijplanting in tuinen noodig is.

Ook aan de kleinste opdrachten wordt de grootste zorg besteed

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

ALB. W. BURGERS Steenfabrikant WEURT bij Nijmegen — — — Kantoor: WEURT
Ringoven, Metselsteenen en overslaande Vlamovenstraatklinkers

Ligging der fabrieken: IJzendoorn en Echteld (Station Tiel en Kesteren) Deest bij Druten - Tel. 2705 (Nijmegen)

J. B. VERMULST-SCHEFFER - Strijpschestraat 23d - EINDHOVEN

AGENTSCHAP GILLET MOTOREN — KESTEIN'S EAK RIJWIELEN

Soliede personen gemakkelijke betalingscondities.

ERICH MARIA REMARQUE OVER ZICHZELF.

Elkeen die Erich Maria Remarque nader kent, glimlacht, als men zijn voornemen te kennen geeft met den schrijver van *Im Westen nichts Neues* een onderhoud te willen hebben, juist nu, vlak voor het verschijnen van zijn nieuwe boek.

„U zult geen geluk hebben'', zegt iedereen. Remarque is een van de meest gesloten menschen, die er op dit ondermaansche rondloopen. Hij heeft een onoverwinnelijken angst voor al wat met pers en openbaarheid in verband staat.'' Maar een Redacteur van *De Haagsche Post* is er in geslaagd met Remarque te spreken over het nieuwe boek, dat van Amerika uit over de wereld wordt verspreid.

Remarque journalist.

Remarque woont in een nieuwe wijk van Wilmersdorf, in een van die gelijkvormige gebouwen met woningen van 3 of 4 kamers, waarin jonge advocaten, artsen, kooplieden en journalisten na lang wachten en zoeken bij een woningbureau een onderdak hebben gevonden. Toen Remarque hier introk, was hij nog een van de ontelbare redacteuren van een groot Berlijnsche dagbladonderneming. Is de tegenwoordige Remarque een ander mensch geworden? Neen, deze Remarque, die op een goeden dag als een beroemd man ontwaakte, verschilt niet veel van den jongen journalist, die blij was toen hij zijn naargeestige gemeubelde kamer voor een eigen „home'' kon verwisselen. Het geweldige succes van zijn eerste boek beteekent voor hem niet veel meer dan een uiterlijke gebeurtenis, hoogstens de basis van zijn vrijheid en onafhankelijkheid. Maar anders? Een schouderophalen:...

„Anderen hebben even goede en betere oorlogsboeken geschreven'', begint hij met zijn ernstige, ontroerde stem. „Dat mijn boek zulk een grooten indruk heeft gemaakt, komt volgens mij doordat het onder den psychischen indruk, die op ons hedendaagsche geslacht rust, is ontstaan. De menschen van tegenwoordig zijn lichtzinniger, oppervlakkiger dan die van eenigen tijd geleden, zegt men. Ik geloof het niet. Ik meen, dat ik absoluut een mensch van mijn tijd ben, maar ik neem de wereld en het leven ernstig op; mijn boeken zijn in deze zware, ernstige stemming geschreven, ook mijn nieuwe boek, dat eigenlijk een voortzetting is van *Im Westen nichts Neues* en den overgang vormt naar ons tegenwoordig geslacht.

Nog geen millioen verdiend aan zijn eerste boek.

„De oorlog had mij uit het spoor geworpen'', vervolgt Remarque, „het leven daar heeft zwaar op mij gedrukt. Mijn moeder heb ik tijdens den oorlog verloren, evenals mijn broers; ik had geen tehuis meer. Eerst was ik onderwijzer in een dorpje op de heide, dat geheel in de rozen verscholen lag. Totdat ik op een goeden dag de eenzaamheid niet langer kon verdragen. Ik dwaalde overal rond, probeerde het nu eens met dit beroep, dan met dat. Ik was eenige maanden boekhouder, ik heb in een autofabriek gewerkt, en ben zelfs hardrijder geweest. Vervolgens heb ik in een zigeunerwagen met een troep tooneelspelers het land doorgetrokken; ik wilde namelijk acteur worden. Toen het nog slechter met mij ging, heb ik op straat in kleeren gehandeld. Wat een leven was dat in die slechte jaren van inflatie, waarin men achter zijn kostje aanliep en toch nog vaak genoeg honger had! Het laatst was ik journalist; materieel ging het mij beter, maar ook toen waren het nog geen gelukkige jaren. Telkens de angst om met den eersten van de volgende maand ontslagen te worden. Ik had geen vertrouwen in mijzelf, ik geloofde niet, dat ik in het leven ooit iets zou bereiken. Ook

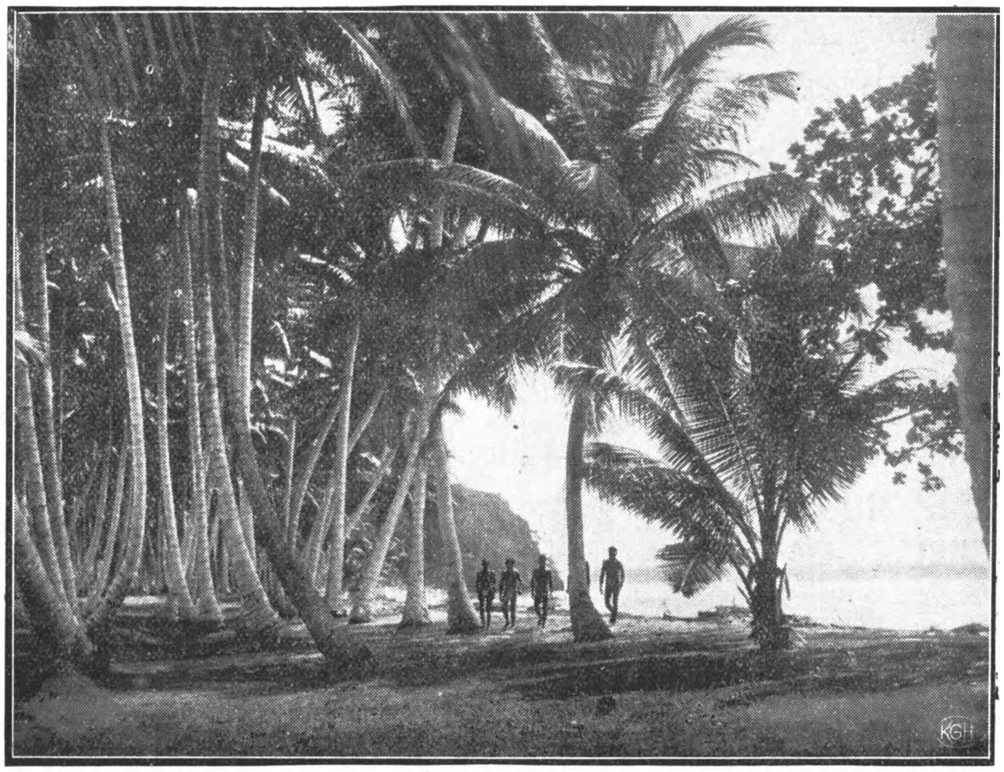

Fragment uit de Ufa-cultuur film „Aan den rand der Sahara''.

„DE MARKSINGEL"
G. A. LOONEN en Co. — BREDA.
KERK-SCHOOL-EN TURNMEUBELEN
TEL. 1668 ('s av 828)

BAHLMANN & Co - NIJMEGEN
K. Burchtstraat hoek Broerstraat
Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding
Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.
Zeer voordeelige prijzen.
Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"
GROESBEEK.
Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520
Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren
Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

WITTE VONKEN
VAN DE H. PASTOOR VAN ARS
Verzameld en vertaald
door Jac. van Hal
„'n Haard, zoo fel brandend van Liefde, dat de vonken wit zijn".
Residentiebode.
PRIJS f 1.50 fr. p. p., luxe exempl. f 4.00.
Uitgeverij Het Sinjaal, Alphen (N.-Br.)

Brandstoffenhandel „DE KOLENMIJN"
PIET SIPS - Academiesingel 38 - BREDA
EN GROS Tel. 129 EN DETAIL

J. Steylen v. d. Brûle — Firma P. ten Have
St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620
Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

BANDEN 1930.
De laatste zijn nog verkrijgbaar à f 1.50 bij:
BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHE DIJK 63 — BREDA

Fa. P. v. d. WEEGEN & Zn., Tilburg
TIMMERFABRIEK
Briefadres: GASTHUISSTRAAT 48.

STOOMEN L. C. ROELOFF - BREDA VERVEN
Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Firma Alph. van Laarhoven - Het aangewezen adres voor goud, zilver, doublé, alpacca. - Klokken, Horloges, Luxe Klokjes. - Eigen reparatie-inrichting
VISCHMARKT 8 BREDA

Electr. Koekfabriek „Het Zuiden" Eindhoven

STOOMWASSCHERIJ „DE HUNEKAMP" LOENEN (VEL)
Ingericht naar de eischen des tijds. Verzending door geheel het land.

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

GOEDKOOP ROOKEN HERMANS Sigarenhandel Stratumseind 36 A EINDHOVEN
VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land.

VICTORIA-WATER OBERLAHNSTEIN
Opwekkend en gezond natuurlijk bronwater.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD — GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

REDACTIE-RAAD:
PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, — PROF. DR. FERD. SASSEN, — JOS. VANDERVELDEN.
Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

JAARGANG 1931

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD — BREDA

HET ZEDELIJKHEIDS-VRAAGSTUK.

Dit bij uitnemendheid practische probleem heeft Professor Aalders op bespiegelende wijze willen behandelen. Een onderzoek wordt n.l. ingesteld naar de normen, welke het gebied der zedelijkheid beheerschen, m.a.w. de aard van het goede wordt doorvorscht. De schrijver heeft niet een logische synthetische uiteenzetting willen geven van zijn wijsgeerige en godgeleerde overtuigingen: de duidelijkheid van zijn werk zou er ongetwijfeld door gewonnen hebben. Hij heeft ons de genetische beschrijving zijner ethische studie's, echter volgens een logische orde, willen voorleggen. Zoo komen hier talrijke denkers over de zedenleer aan het woord, van de allervroegsten tot de allerlaatsten. Dikwijls blijkt aldus, hoe dicht sommige wijsgeeren, door eeuwen gescheiden, ideologisch bij elkander staan. Men kan hier tevens uit afleiden, zoowel de feitelijke begrensdheid van het menschelijk verstand alsook diens wezenlijke identiteit al de eeuwen door. Wij hebben in Prof. Aalders iemand, die de kunst verstaat objectief in contact te treden met andermans meeningen en met sympathie zich deze zooveel mogelijk eigen te maken. Dit is een belangrijke waarborg voor de juistheid zijner weergave. Het is verrassend, hoe hij in tallooze dwalingen, welke hier ter sprake komen, steeds de gedeeltelijke waarheid weet te vinden en te waardeeren.

Het bestaan der zedelijke orde is een gegeven. Wij ervaren het overal en altijd: het menschelijk geweten spreekt van goed en kwaad. Maar welk is het beginsel, waartoe de begrippen goed en kwaad in betrekking staan? In drie klassen kan men de meeningen over dit punt indeelen. Onderaan beginnend ontmoeten wij een groep theoriën, die ondanks haar bonte verscheidenheid alle dit gemeen hebben, dat zij het zedelijke tot het niet-zedelijke pogen te herleiden, hetgeen dus neerkomt op een ontkenning van de specifieke waarde der zedelijke orde. Als goed genoemd wordt hetgeen genot verschaft, spreekt men van hedonisme. Het utilitarisme ziet in het bewerkte niet den maatstaf van het goede, het eudaimonisme in het veroorzaakte geluk. Het naturalisme stempelt tot goed hetgeen de natuur ontwikkelt, de cultuur en levensethiek hetgeen de cultuur resp. het leven bevordert. Prof. A. heeft den adel van zijn zedelijk voelen gelegd in de critiek dezer grove, on-menschelijke, want de persoon niet veredelende stelsels. Hij maakt er zich evenwel niet af met een simplistische redeneering, maar volgt den tegenstander op diens terrein. Dikwijls is dit moeilijk, daar het vaak uiterst vage, onbepaalde grootheden betreft. Hij laat zich ook niet uit het veld slaan door beweerde biologische, empirische psychologische gegevens en analogien, maar weet te rechter tijd deze als onjuist af te wijzen ofwel ze dienstbaar te maken aan zijn doel. Eveneens bezigt hij op gevatte wijze de ontleding der taal als uiting van de volks-philosophie.

Een tweede familie stelsel omvat de verschillende vormen van onafhankelijke, autonome, autochtone moraal. Hierin tracht men de oplossing van het zedelijkheidsprobleem tot uitsluitend zedelijke factoren te beperken. Prof. A. verstaat hieronder de stelsels welke het zedelijke als zoodanig, onherleidbaar tot lagere sferen, aanvaarden, maar zonder haar op te nemen in een hooger verband, waarin zij haar laatste verklaring zou vinden. Het goede is goed en daarmee uit. Het dient zich met een onmiskenbaar gezag bij ons aan. Een hooger beroep ontbreekt echter. Wij hebben hier te doen met de intuitivistische ethieken, welke ofwel den wil, ofwel het gevoel, ofwel de rede als laatste en onafhankelijke grootheid aannemen. Kant is in deze omgeving de hoofdpersoon.

Maar, zooals Prof. A. terecht opmerkt, de zedelijkheid kan niet in de lucht zweven; zij moet ergens op berusten of beter: aan iets hoogers opgehangen zijn. In twee richtingen is gepoogd het zedelijkheidsvraagstuk in dezen zin op te lossen. Prof. Aalders spreekt eerst van de metaphysische richting, welke de zedelijkheid beschouwt als een openbaring van het heelal in zijn geestelijk element. Zoo nadert men van zelf tot de tweede richting, waar de ethiek wordt geplaatst in religieus verband en dus de zedenregel wordt beschouwd als van God afkomstig en daaraan zijn absoluut karakter ontleenend. Hier krijgen wij dus eerst vasten grond onder de voeten. Toch openbaart zich juist hier datgene waardoor Prof. A. met de katholieke leer in conflict komt. Hij kent wel ons dogma van natuur en bovennatuur, maar kan dit als protestant niet aannemen. Voor een natuurlijken godsdienst is bij hem geen plaats. Hij staat tevens sceptisch tegenover de natuurlijke bewijsbaarheid van het Godsbestaan, het-

geen in zijn geesteshouding consequent geacht moet worden. Voeg daarbij de rechtvaardiging door het geloof alleen, welke Prof. A., ondanks zijn sympathie voor de sacramenten der oude Kerk, herhaaldelijk doet protesteeren tegen, wat hij noemt de werkheiligheid der R.K. Kerk. Toch zou een diepere kennis onzer genade-leer hem toonen, hoe wij de deugddaden niet opvatten als een materiëele verdeeling van werkzaamheden tusschen God en mensch, en hoe ook voor ons God hier geheel en al souverein blijft: *Deus de cujus munere venit ut tibi a fidelibus tuis digne et laudabiliter serviatur*; deze gebedsformule heeft een allesomvattende beteekenis.
Ofschoon dus dit studieboek voor wijsgeerig-theologisch onderlegden door katholieken niet zonder critiek kan worden gebezigd, — het valt trouwens onder de in can. 1399, 4° van het Kerkelijk Wetboek bedoelde werken, is er veel goeds en schoons in vervat. In het bijzonder doet de eerbiedige en tegelijk oorspronkelijke wijze, waarop Prof. Aalders de H. Schrift raadpleegt, weldadig aan. Vooral kan het in ongeloovige kringen een allerheilzaamsten invloed uitoefenen, daar het zoo overtuigend de zedelijkheid opvoert tot hare fundeering in God. Zoo zou men in dit geval kunnen spreken van een leeken-apostolaat in zeer bijzonderen zin, als het ware in de tweede macht.

Dom J. B. de Glas O.S.B.

Dr. W. J. Aalders,
DE GROND DER ZEDELIJKHEID. *J. B. Wolters, Groningen.* 1930.

DE WERELDPERS.

Over het verbijsterend uitgebreid terrein, dat wij onder het begrip pers gewoonlijk samenvatten, bestaat op het oogenblik reeds een lectuur van zulk een omvang, dat niemand lang genoeg leeft, om er volledig kennis van te nemen. Vandaar dat een samenvattende schets over 't krantenbedrijf, die in hoofdtrekken de evolutie van het dagbladwezen (in den ruimsten zin des woords) weergeeft, vanaf de acta diurna van Julius Caesar via de handvlak- en rotatiepers tot de televisie — krant voor de toekomst — stellig op z'n plaats was. Gezien de belangstelling voor het dagblad, dat's menschen onontbeerlijke dagelijksche

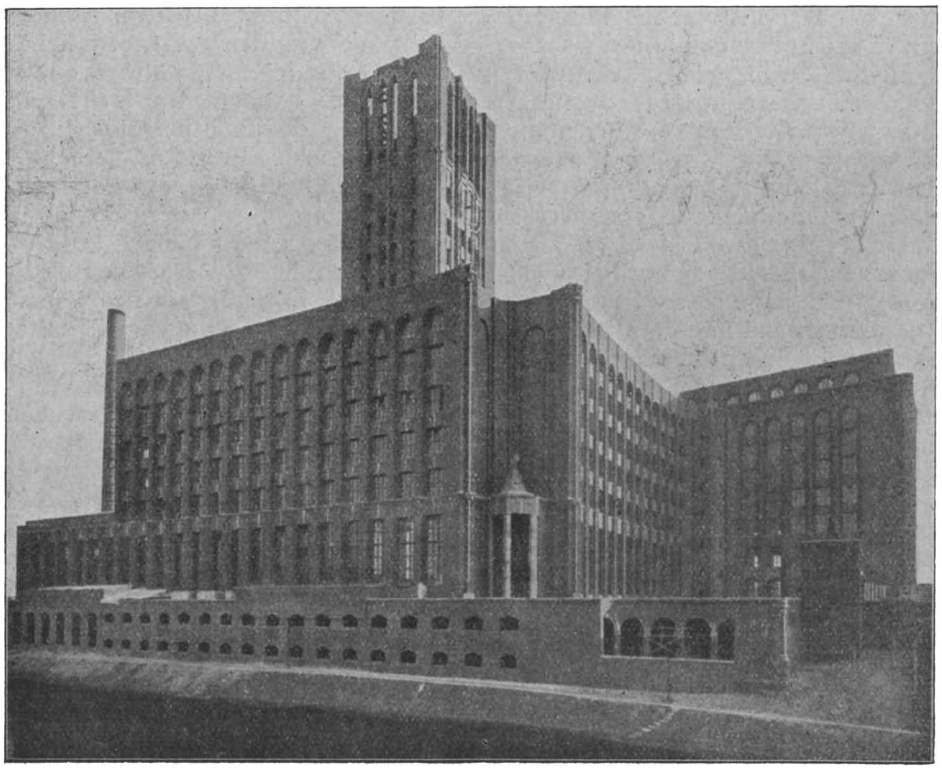

Een der machtigste dagblad-paleizen van Europa — het Ullstein-Haus te Berlin.

gezel is geworden, was het daarom goed gezien om naar bovenvermeld schema een werk samen te stellen. In deze opzet is J. Kooy schitterend geslaagd en z'n boek

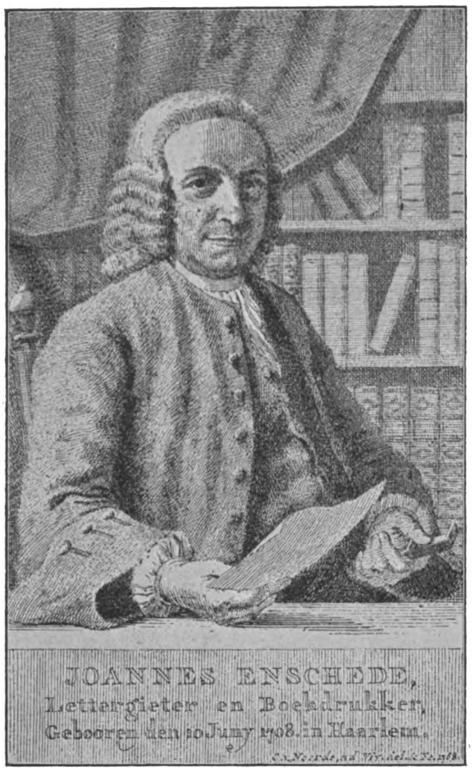

Joannes Enschede, een onzer bekwaamste Hollandsche boekdrukkers uit de 17de eeuw.

bezit alle verdiensten, welke men aan een populair wetenschappelijk werk kan toekennen.

Want klaar en bevattelijk wordt ons de groei van het drukkerswezen met de aanverwante vakken van het bedrijf als de telegrafische reportage en de photo-techniek getoond in hare variante vormen en uitingen De historische loop wordt vooreerst aangegeven aan de hand van een reeks overzichtelijke beschouwingen, welke gerugsteund worden door beelden en feiten uit verleden en heden. — Dan volgt een hoofdstuk over het beeld van de krant, hare technische samenstelling bij ons en onder vreemde volkeren en de wijze van verspreiding en propaganda.

Na het uiterlijk van de krant ons getoond te hebben, leidt schrijver ons binnen in de ziel van het krantenbedrijf en geeft aan, aan welke voorwaarden zij moet voldoen om haar roeping te kunnen vervullen op verschillend gebied.

Hier krijgen we ook een idee van de werkwijze van journalisten en redacties, die varieert naar land en volk, van de verantwoordelijkheid hunner taak en de verschillende methoden welke onder haar worden toegepast.

Tenslotte wordt belicht het probleem van de verhouding tusschen overheid, krant en publiek, m.a.w. welke plaats 't dagblad in de samenleving moet innemen, waarna dit instructieve werk besluit met een interessante vizie op de toekomst van het krantenbedrijf, waardoor het dagblad een meer illustratief als descriptief karakter zal krijgen.

Een belangwekkend vulgarisatie werk, waarvan vooral de verluchting door outsider als vakman bijzonder gewaardeerd zal worden. Het beste en meest actueele deel uit de serie „Door alle eeuwen heen."

Dr. H. v. d. Mark.

---

[1]) J. H. de Kooy,
HET BOEK VAN DE PERS. Geïllustreerd.
W. de Haan, Utrecht, 1930. (20×16) 230 blz. ing. f 2.90.

GROEI.

Groei, 'n boek over de ontwikkeling der opvoedkundige denkbeelden is door verschillende medewerkers samengesteld. De artikelen over de oudheid, de middeleeuwen, renaissance, over de Jezuieten en de ontwikkeling van 't Nederlandsche Schoolwezen zijn door deskundigen geschreven. Zoo'n samengesteld boek gaat natuurlijker dieper, dan 'n werk, dat door een of twee personen over dezelfde stof wordt geschreven. Maar er ligt ook 'n dubbel gevaar bij zoo'n behandeling: vooreerst, dat de eenheid van zoo'n werk er onder lijdt en vervolgens, dat er mannen van verschillende levensopvattingen hun oordeel uitspreken over personen en toestanden, die ze niet ten volle doorvoelen. 't Eerste gevaar is in hoofdzaak wel vermeden: 't boek van bijna 'n vierhonderd bladzijden vormt wel 'n eenheid; tweede was moeilijker te vermijden, zooals op blz. 280 uit 'n paar uitdrukkingen wel blijkt: „Toch knaagt er een schadelijk insekt aan geheel ons opvoedingswerk. Het Sectarisme speelt nergens een rol als hier. De Katholieke, de Orthodox-christelijke paedagogiek zonderen zich bijna geheel af. Er is een speciale Katholieke paedagogiek met zeer goede leidende krachten, Dr. van Ginneken, Fr. Rombouts, Lamers, e.a., doch ze werken niet met anderen samen." Zóó iets is toch vanzelf-sprekend als het op echte paedagogie aankomt. Die steunt op levensopvatting en kan zich daarvan niet losmaken. Over 't algemeen is 't boek de geschiedenis geworden van de ontwikkeling der opvoedkundige begrippen in den loop der tijden; namen van personen en jaartallen zijn zoo meer op den achtergrond geraakt in tegenstelling met 't *Leerboek der Historiese Paedagogiek* van Rombouts, dat juist zooveel namen naar voren brengt.

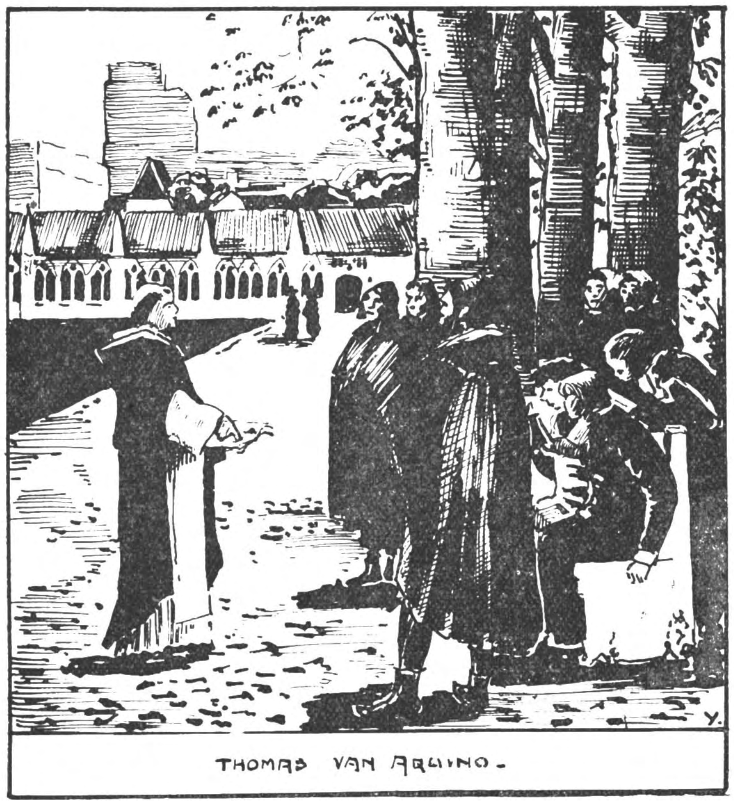

De H. Thomas van Aquino in de school van Albertus Magnus.

De oudheid, d.i. Griekenland en Rome werd bewerkt door Dr. J. Hemelrijk, rector aan 't stedelijk gymnasium te Alkmaar. 't Is 'n hoofdzaak 'n nawerking van hetgeen „Darmberg en Saglio'' in hun *Dictionnaire des Antiquités Greques et Romains* hebben bijeengebracht. Uit het tweede deel van 't Lexikon der Pädagogiek had nog veel aangevuld kunnen worden: daarmee hadden we ook de nieuwere werken onder de literatuuropgaven gekregen van Willmann (Aristoteles als Padag. u. Didact. 1909) Liebarth (Aus d. griech. Schulw. 1909), Aus der antiken Schule 1910) etc. etc. Nu eenmaal 't „School-interieur'' van de vaas van Douris uit Daremberg en Saglio is overgenomen (Deel II 4. 68) hadden we liever beide gedeelten opgenomen gezien, met 'n kleine verklaring van die Grieksche school. Wat de Grieken dachten over de macht der muziek wordt zoo schitterend door de voorstelling van „Orpheus te midden der Thraciers'' gereproduceerd en uitgelegd in *Aspects ignores de la religion Grèque* door Georges Meantis, blz. 9. 't Boek van Julius Stenzel over *Platon der Erzieher* 1928 had hier goed benut kunnen worden. Overigens geeft dit deel een opmerkelijk juist beeld van de opvoeding in de oudheid.

't Hoofdstuk over 't Onderwijs en de Opvoeding in het Romeinsche Keizerrijk en in de Middeleeuwen is door Mevr. Dr. J. v. d. Bergh v. Eysinga-Elias geschreven. Er wordt uiteengezet, hoe de Stoïcijnen langzamerhand invloed kregen op 't onderwijs, hoe de katholieke Kerk inwerkte van 't begin van haar verschijnen, hoe de H. Augustinus gestaan heeft tegenover de opvattingen dier dagen. Met het boek van Robbers S.J. over den H. Augustinus als Paedagoog, zou wellicht 'n zuiverder beeld te teekenen zijn van de schooltoestanden aan 't slot van 't Romeinsche Keizerrijk. In 't hoofdstuk over de middeleeuwen heeft de schrijfster vooral onderwijs en opvoeding in de Nederlanden op 't oog: opvoeding van adel, geestelijken stand, van den derden stand zijn hier besproken, de domscholen, kloosterscholen.

Dr. Zijderveld teekent den tijd der Renaissance en 't Humanisme en daarna eenige vooraanstaande mannen uit de zestiende eeuw. Hier zouden dunkt ons, 'n paar mannen wat uitvoeriger moeten behandeld zijn: vooreerst Luis Vives, de grondlegger der moderne paedagogiek, Wimpheling'n voornaam theoreticus, Hegius te Deventer etc. Victorinus da Teltre's die in 'n paar bladzijden wordt geteekend, was op de eerste plaats 'n echt godsdienstig paedagoog: een vurig godsdienstig leven leidde hij zelf, overal drong de godsdienst door in z'n vorming en onderwijs. De contra-reformatie door de Jezuïeten is door Drs. J.' W. Kemper S.J. Rector van 't Ignatius-Gymnasium behandeld met 'n zakelijke bescheidenheid. Uitvoerig lezen we over de karaktervormende waarde der geestelijke oefeningen en over 't werken der orde aan de universiteiten.

Na dit hoofdstuk over de Jezuïeten zien we geen aparten bewerker meer aangegeven tot hoofdstuk

MUZIEK

Afbeelding kerkvenster uit de kathedraal van Laon

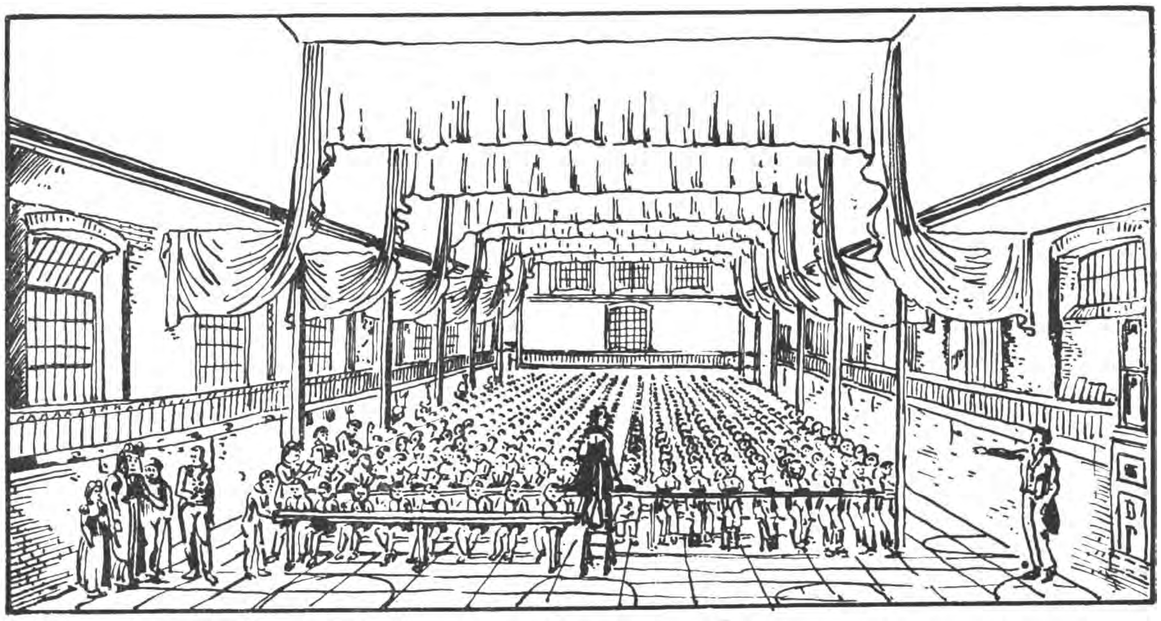

Modelschool volgens Monitor-systeem van Lancaster en Bell.

23, waar Dr. K. J. Riemes de ontwikkeling van 't Nederlandsche Schoolwezen begint. We denken, dat de samenstellers hier eigen werk hebben geleverd.

Bij de objectieve behandeling van veel personen zooals Fénelon, Joh. Baptiste de la Salle, Pestalozzi, etc. missen we toch sommige namen van Katholieke paedagogen, die we als voormannen der Roomsche opvoeding moeten beschouwen, b.v. de H. Vincentius à Paulo met zijn wereld invloed, de H. Franciscus van Sales, die wij nog als 'n modern paedagoog aanvoelen. Johannes Michaël Sailer met z'n ontelbare boeken over opvoeding, die 't overdreven Intellectualisme in z'n dagen zoo sterk bestreed.

Groei is een flink en degelijk boek, waarmee menschen van beteekenis hun naam hebben willen verbinden, prachtig uitgegeven en rijk met platen versierd. *P. v. Luyk S.J.*

[1]) **J. Riemens-Reurslag,** GROEI. Geïllustreerd. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1930. ing. f 3.75.

DE LITERATUUR VAN HET ZWARTE RAS.

I.

Als we het woord „neger" hooren, denken we, in onze lage landen aan de zee, aan een Josephine Baker, onzaliger gedachtenis, en haar bokkesprongen die men voor de hoogste prestaties in de danskunst wilde doen doorgaan; of de woorden „Jazz band" en „Blackbottom" komen ons voor den geest en we worden een beetje kitteloorig omdat men onze zgn. klassieke muziek, in navolging van dat tom-tom-lawaai, aan het syncopeeren is gegaan; of we denken met medelijden terug aan die arme Afrikaners wier avonturen ons zoo hartroerend werden weergegeven in het hier vroeger door ons gerecenseerde werk van Capt. Canot. (*Boekzaal* 1928, blz. 324). Doch de begrippen „neger" en „literatuur" kunnen we slecht in verband brengen met elkaar. Hoogstens halen we de schouders op voor Maran's *Batouala*, dat destijds met een literairen prijs begiftigd werd bij onze zuiderburen; glimlachen even bij de poging van Howard Odum om de lotgevallen van een zwarten Ulysses zwart op wit den volke kond te maken (*Boekzaal* no. 4569) of zetten een verbaasd gezicht, als we hooren dat een neger het degelijkste werk geschreven heeft over het lynchen in Amerika. (*Boekzaal* 1930, blz. 273). Minder bekend is waarschijnlijk dat de dichter Latino, vermeld in Cervantes' *Don Quichotte*, een neger was, evenals Antar, een van de bekendste figuren uit de Arabische en Mohamedaansche

Josephine Baker, 'n bekende representante van het moderne zwarte ras.

letterkunde. Ook weten we wellicht niet dat de groote Russische schrijver Pushkin (1799-1837), die voor Rusland is wat Shakespeare was voor Engeland, Dante voor Italië en Goethe voor Duitschland, en dien men niet alleen den vader heeft genoemd van de Russische letterkunde doch ook van de Russische cultuur, van zwarte afkomst was. En we zouden wel een weddingschap durven aangaan met onze lezers dat er geen vijf op de tien weten dat de alom bekende Fransche schrijver Alexandre Dumas Père van negers afstamde. De vader van dezen Dumas, die eigenlijk Alexander Davy de la Pailleterie heette, ontleende zijn laatsten naam aan zijn moeder, die een negervrouw was uit Haiti.

Voor heel velen zal het denkelijk een revelatie zijn geweest in Engelsche bladen te lezen dat een neger, Paul Robeson, pas nog de titelrol speelde in stukken van Shakespeare in Engeland, en nog wel met een te voren ongekenden bijval, en uit Amerikaansche bladen te vernemen dat het grootste theater-succes van het verloopen seizoen in New York was het negerstuk *Green Pastures* door negers geschreven en met een volledig zwarte rolverdeeling.

We zouden ook elders in de wereldliteratuur sporadisch wel enkele namen kunnen vinden die den negernaam eer hebben aangedaan. Doch we moeten natuurlijk naar Amerika om een doorloopende lijn te ontdekken in de zwarte literaire bedrijvigheid. Daar immers leven een goede 12 millioen negers te midden van een beschaafd blank volk en zijn dus de kansen grooter dat de neger zich tot den gelijke van den blanke opwerkt. Daar hebben we New Orleans met een negerbevolking van 110.000, Baltimore met 115.000, Washington met 120.000, Chicago met 140.000, Philadelphia met 160.000, en vooral New York met zijn zwart Manhattan en 200.000 gegroepeerde negers en waarin ahw. de hartader klopt van heel de negerbevolking der Vereenigde Staten.

We hebben hier voor ons liggen het laatst verschenen *Negro Year Book* opgesteld door den stoeren werker Monroe N. Work [1]) die ook de bekende *Bibliography of the Negro in Africa and America*[2]) uitgaf, met 17000 verschillende titels, en vinden daarin heel wat wetenswaardige bijzonderheden over den neger op allerhande gebied. Tot onze spijt laat de schrijver ons weten dat het nieuwste jaarboek pas tegen het einde van 1930 van de pers komen zal, en de periode zal bestrijken van 1926-30. Doch we hebben alvast, voor hetgeen ons bijzonder interesseert, een flinke en kostbare aanvulling in het werk van James Weldon Johnson[3]), dat nog maar pas is verschenen, en waarin een heel hoofdstuk gewijd wordt aan de jongste negerprestaties op literair gebied. We hebben de hier vermelde namen vergeleken met de opgaven in *Manly & Rickert* (*Boekzaal No* 6448), en vinden onder de verschillende persoonlijkheden, die dus zelfs een blanke niet onvermeld meent te mogen voorbijgaan, de volgende namen van negers: W. E. Burghardt Du Bois, bestuurder van de National Association for the Advancement of Colored People, hoogeschoolgediplomeerde, bekende economist en propagandist doch die tot de literatuur behoort met verschillende romans en als uitgever van het beroemde negertijdschrift *Crisis*; Cl. McKay; Countee Cullen, die eerst een model-student was wijl hij zijn 4 jarigen cursus in een New Yorksche High School eindigde met een gemiddelde van 93% en die op 700 universitaire mededingers in 1923 en 24 den tweeden prijs behaalde in het Witter Bynner Undergraduate Poetry Contest; James Weldon Johnson, de bekende uitgever van de Negro Spituals en schrijver van *Black Manhattan*.

We zouden hier nog aan kunnen toevoegen de volgende schrijvers die vooral in de laatste jaren hun sporen aan het verdienen zijn op het literaire veld: Langston Hughes, van wien het gedicht is dat M. Gysen citeerde in zijn *Ontdek Amerika* blz. 80 en die een door Carl Van Vechten uitge-

James Weldon Johnson

loofden prijs won; P. L. Dunbar, dien Ch. Edw. Russell niet meent te mogen vergeten in zijn *Hour of American Poetry* omdat hij voor de negers geweest is wat Emma Lazarus was voor de Joden; Ch. W. Chesnutt, Jean Toomer, W. White, Jessie Fausset, licencié de la Sorbonne, Nella Larsen, Eric Walrond, Taylor Gordon en zooveel anderen.

Heel weinig Amerikanen, zelfs de goed ingelichten, weten iets af van Jupiter Hammon. Er zijn er natuurlijk meer die gehoord hebben van Philis Wheatley en zelfs velen die iets weten over Dunbar. Doch tusschen den laatste en den juist tevoren genoemde waren er minstens 30 negers die bundels gedichten publiceerden. Toen is plotseling een opflakkering gekomen in de negerliteratuur dank zij vooral de New Yorksche Harlem-groep, die er Amerika op attent heeft gemaakt, dat er ook in de Zwarte Wereld iets aan het roeren was. Het was juist de vlugheid waarmee die inlichting gebeurde, die aan 't geheel het voorkomen gaf van iets phenomenaals. Tegen het einde van den laatsten oorlog verscheen een groep van een 10tal dichters die in verschillende streken van het land een nieuw geluid deden hooren. Zij verwierpen het traditioneele dialect en het stereotype materiaal van de vroegere negerpoëzie. Zelfs scheiden ze zich af van den gedachtengang der blanke schrijvers. Ze wilden uitdrukking ge-

ven aan wat in de zwarte massa roerde en leefde en haar geven wat ze graag hooren wou. In de negermilieus vonden deze nieuwe revolutionnairen natuurlijk een gretig gehoor. Doch één onder hen bracht ook beroering in het blanke kamp: Cl. McKay, die echter niet meer schijnt te beantwoorden aan de groote verwachtingen, die hij door zijn eerste werken gewekt had. Toen verscheen weer een andere generatie, zes jaar na den oorlog. Evenals de vorige was ook deze over verschillende steden verspreid. Een 15tal waren dichters met talent en $^4/_5$ ervan behoorde tot New York of Washington. Doch twee van hen: Countee Cullen (geb. 1903) en Langston Hughes (geb. 1902) stuwden de beweging een heel eind vooruit en vestigden de algemeene aandacht zoowel op hun werk, als op dat van hun zwarte broeders. De eerste naoorlogsche dichters kwamen in opstand tegen de vroegere sentimentaliteit en de smeekende houding, die de meeste zwarten aannamen. De nieuwere groep kantte zich tegen de „propaganda" van de voorgangers en trachtte het ras-probleem van zich af te schudden. Die zelf-hypnose uitte zich bij de eenen slechts in bravado of nog erger in bombast. En, ondanks al hun beter willen, slagen Cullen en Hughes er niet in abstractie te maken van hun ras. Tegen den laatste, die een echte cosmopoliet is, wordt nog ingebracht dat de stof van zijn gedichten niet verheffend genoeg is. Want ook in de keus van zijn onderwerpen is Hughes een rasechte revolutionnair. Doch laat een kwispeldoor nog zoo'n onpoëtisch gegeven zijn, hij weet er een prachtig gedicht over te schrijven met een buitengewoon pathetisch einde. Het lijkt wel of de kwaal die zoowel Engeland als Amerika heeft aangetast: het opgeven van de poëzie voor het proza, ook de negers heeft bereikt. Johnson schrijft proza en Hughes een roman. Hebben de negers misschien ingezien dat er zoowel in eigen kamp als daarbuiten meer met dezen vorm te bereiken valt bij een grooter publiek. We weten het niet. Doch even succesvol als het experiment verloopen is in Engeland, waar de groote dichters ook meesterlijk proza wisten te schrijven, dat respect afdwong, met even goed gevolg hanteert Hughes zijn nieuw wapen in *Not without laughter* [4]).

Het lijkt er heelemaal op of dit boek het eerste deel vormen moet van het proza-epos van den self-made neger. Hier hebben we enkel de jeugd van Sandy. We vernemen, hoe hij in Stanton wordt grootgebracht door een tante wier zusters, waaronder zijn eigen moeder, zich maar weinig aan hem laten gelegen liggen. De verschillende invloeden die hij ondergaat worden geschetst en ten slotte wordt hij van schoenpoetser, liftbediende in een groot hotel te Chicago.

De bedoeling van den schr. is heelemaal niet een apologie te schrijven voor het zwarte of een pleidooi tegen het witte ras. Er komen wel passages in voor die lijken op W. White en de atmosfeer herinnert soms aan Odum. Doch over 't algemeen is het oorspronkelijk werk waarin heel wat autobiographie ligt verwerkt. De kwispeldoor waar schr. het hier over heeft is maar een proza-uitwerking van *Brass Spitoons* een van zijn mooiste gedichten. Het hfdst. over den dans is een juweeltje van beleefde en schitterend weergegeven wilde pracht. De zucht naar beter, die hier zoo vaak tot uiting komen schijnt wel een van de meest hervorragende karaktertrekken van het jongste negergeslacht. Er is ook een vertelsel over den burgeroorlog dat pakkend is van bondige, eerlijke doch zeer persoonlijke weergave der feiten. De blanke moet het natuurlijk nog al eens ontgelden. Maar goed ook trouwens! Want in zijn verhoudingen tot den zwarte is hij, zooals we met eigen oogen hebben kunnen opmerken, vaak weinig menschelijk. Het is anders

Langston Hughes

niet erg plezierig voor ons te moeten hooren: „toen die... en die... waren heengegaan voelde eenieder zich verlucht alsof een blanke het huis had verlaten." „Houd op, zegt de schr. ergens tot zijn volk, met lui te zijn, opdat men u niet meer met lazy darky betitele; houd op met al maar door te zingen; blijf weg van de revivals en leer een dollar verdienen, want geld koopt alles, zelfs het respect van den blanke." Dat is juist gezien en het lijkt ernaar of de neger naar dat woord aan het luisteren is. De geldmacht was tegen hem, doch de zwarte heeft zich zegevierend uit den slag getrokken door zijn zuinigheid en spaarzaamheid, zoodat hij zelf eigenaar geworden is, en niets meer te duchten heeft vanwege zijn vroegere vijanden, in wier oogen juist dat bezit vroeger zoo'n doorn was. In dit boek komt ook de afkeerigheid voor den verafgooden Booker Washington, den stichter van Tuskegee Normal and Industrial Institute, aan het licht. De jonge generatie zweert maar bij één man meer: Du Bois. De opdracht van het boek aan de Spingarns is ook veel-beteekenend, wijl ze het meest hebben bijgedragen, door prijzen en anderszins, tot de literaire emancipatie van den neger. Als we het werk van Cl. McKay *Banjo* een afstand van het verstand voor het instinct moeten noemen, zouden we dit moeten betitelen: een overwinning van den geest op het instinct. De taal is jammer genoeg een groote hinderpaal voor de verspreiding van dit soort literatuur. Het zeer eigenaardige neger-engelsch, met zijn verwisselingen van personen en tijden en het omverwerpen van de bestaande regels in den

zinsbouw doet wel komisch aan doch het geeft tevens een locale kleur, die wonderwel past bij het geheel doch geen student onder de oogen gebracht moet worden. Dit taal-naturalisme is vooral bij den conservatieven Engelschman niet welkom. Doch met een beetje goeden wil slaat eenieder die een beetje ingewijd is, zich gemakkelijk door die moeilijkheid heen en zal dan ook de spontaneïteit weten te waardeeren van de gevoelens die ahw. op de lippen te lezen zijn. Typisch is ook het voortdurend terugkomend diep betrouwen op God en de Goddelijke Voorzienigheid. Een bewijs dat die gekleurde christenen, dikwijls beter dan wij, hun geloof beleven en tot zijn verste consequenties doorvoeren. Hier mag wel eens bijzonder nadruk op worden gelegd,wijl in de meeste recensies over werken van dit soort deze zgn. naïveteit met een schelmsch lachje wordt bejegend. Dit is niets minder dan misplaatst, wijl hier blijk wordt gegeven van een gezond en diep innerlijk leven dat toch ook wel iets te maken heeft met het karakter van den persoon, dat men elders zoo goed uitgebeeld meent. Negro-spiritals zijn iets anders dan een amusement: ze spruiten uit het diepste zieleleven en benaderen de verste grenzen van wat wij noemen „zuivere kunst.''

Dit boek is een ongewoon roerend werk. De karakterteekening van alle personen is juist en het inzicht in allerlei dingen, ook de kleinste, zeer diep. Evenals ander negerwerk is het hier en daar erg schematisch doch het vervalt, Goddank, ook niet in blanke langdradigheid. We moeten met de personages meeleven en dit is geen gewoon pluimpje. De kritiek is over het algemeen niet erg gunstig voor negerwerk. Voor dit schijnt zelfs Priestley gewonnen, die toch niet gemakkelijk te voldoen is. En in zijn Book Society News plaats hij het op den eersten rang van de voor Augustus gerecommandeerde werken. We kunnen het aanbevelen aan allen, die iets moois lezen willen over een geslacht wiens leden niet voor Adonissen doorgaan. Doch om het realisme en platte naturalistische trekken hier en daar, moeten we het voor meer volwassenen reserveeren.

Dr. Raph. Kreemers.

---

[1]) **Monroe N. Work,**
NEGRO YEAR BOOK. Geïllustreerd. *Negro Year Book Publishing Co., Tuskegee Institute, Alabama,* 1930 (22×15.5) 544 blz. geb. $ 1.50.

[2]) **Monroe N. Work,**
A BIBLIOGRAPHY OF THE NEGRO IN AFRICA AND AMERICA. Geïllustreerd. *The H. W. Wilson Co., University Avenue* 950-972, *New York,* 1929. 698 blz. geb. $ 12.00.

[3]) **James Weldon Johnson,**
BLACK MANHATTAN. Geïllustreerd. *A. A. Knopf, London,* 1930. (20×14) 284 blz. geb. 7/6.

[4]) **Langston Hughes,**
NOT WITHOUT LAUGHTER. *A. A. Knopf, London,* 1930. (19.5×13.5) 324 blz. geb. 7/6.

ZWERFTOCHTEN DOOR INDIË.

Wie in de gelegenheid geweest is om Dr. van der Sleen's lezingen met lichtbeelden over zijn reizen, die zoo ingeslagen zijn, te hooren, zal meermalen den wensch getuit hebben, dat schoons in een boek verzameld te zien. De spreker boeide er steeds volle zalen mede. Over zijne Britsch Indische reizen ligt nu een stevig boek. Wij hebben dit boek met genoegen gelezen. en alhoewel wij ons moeten bepalen tot een kortere omschrijving van den veelzijdigen inhoud, zal daaruit genoegzaam kunnen blijken, dat het in iedere goede bibliotheek thuis behoort.

De schrijver, het zij voorop gezegd, beschikt over

Eenige typische voorwerpen van plastieke negerkunst.

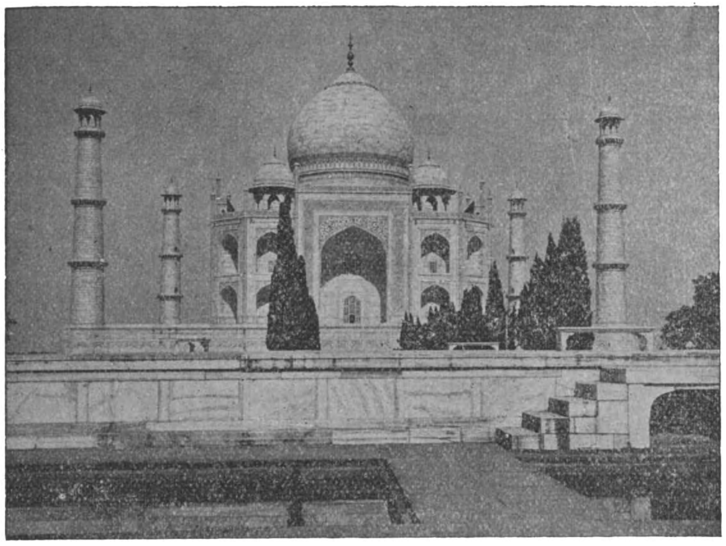

De Taj Mahal, een grafmonument van wit marmer.

laatste weer het onderspit moesten delven. Nu woelt het er weder evenals in onze Indische bezittingen, maar de elementen, waaruit de Indische maatschappij opgebouwd is, Hindoes, Mohamedanen, Parsees zijn het niet eens. De gladgeschoren Hindoe wil niets met den baardigen Islamiet te maken hebben en deze meenen niets gemeens te moeten hebben met den geboren handelaar, den Pars. En dat alles leeft naast elkaar in de smalle sloppen, de nauwe straten der oude steden, terwijl de welgestelden en de vreemden op de ruimere boulevards en in de omgeving wonen. Het eigenlijke leven van den inlander ziet men in de bedevaartsplaatsen als nasik en aan de oevers van den heiligen Ganges, waar tienduizenden baden in *Travancore,* dat nog onafhankelijk is, een gezegend en rijk land, waar de echte Hindoes wonen met de mooie bruine

een scherp opmerkings- en combinatievermogen- dat men schier op elke bladzij aan den dag ziet treden. Hij laat niet na van zijn eigen zienswijze blijk te geven, zonder die te bemantelen. Hij vertelt doceerende en begint met een stuk geschiedenis van het merkwaardige land, waarvan ons over het algemeen zoo weinig bekend is en dat toch in zijn innerlijk leven zooveel afwijkingen van het Europeesche vertoont. Hij spreekt over de godsdiensten, over de bouwkundige geschiedenis, de vreemde wetboeken en de oude Vedas, toont de onderlinge verschillen aan en blijft daarbij objectief. Dit alles bewijst, dat de schrijver uitstekend thuis is in het leven der *kasten,* wat in de plaats getreden is van het nog oudere woord *„kleur"*, De Brahmanen of priesters vormen de eerste kaste, de tweede kaste draagt den bijna onuitspreekbaren naam van Kshathruyas, gevormd door de vorsten en de krijgslieden of rajputs; de derde kaste, die der Vaishüas wordt ingedeeld in kooplieden en landbouwers; de laagste kaste is die der sweepers, de vuilopruimers, die in de huisgezinnen overal dienst doen. De vier hoogere kasten ontwijken elkaar en iemand uit een lagere kaste kan niet in eene hoogere komen. Een opwerken in de maatschappij is er onmogelijk. De geschiedenis van het schoone en rijke Britsch-Indië is er ééné van strijd en verwoesting, burgeroorlog en vernietiging. Hindoes en Mahommedanen,Afghanen en Turken voerden er felle gevechten tot de Engelschen kwamen en in 1803 Delhi bezetten. Dan begint er een nieuw tijdperk voor Indië, maar de oude herinneringen der vergane glorie laaien soms weer op, zooals in den grooten opstand van 1857, toen 3800 Engelschen stonden tegenover 30.000 Indiërs, welke

huidkleur en de doorboorde oorlellen, waarover Dr. van der Sleen ons zoo prachtig vertelt.
Het beschrijven van het landschap van een jacht is hem toevertrouwd, waarbij hij toont veel zin voor gezonden humor te hebben.
Een bijzonder belangwekkend hoofdstuk is dat van het parelduiken met de meest eenvoudige middelen, een zwaren steen, een touw en een mandje. De duiker blijft bijna een minuut op den bodem der zee in de woelige golf van Manaar. Karig zijn de verdiensten der duikers, terwijl het gevaar van een aanval der gulzige haaien steeds blijft bestaan. Het volgende hoofdstuk laat ons *Madura* zien met zijn groote afgodsbeelden, zijn slangenbezweerders, zijn giftige brilslangen en schorpioenen, zijn tempels en tempelpoorten, zijn vorstenpaleizen, getuigend van den roem van vergane heerschersgeslachten. Dan wordt *Madras* bezocht; bijna een Euro-

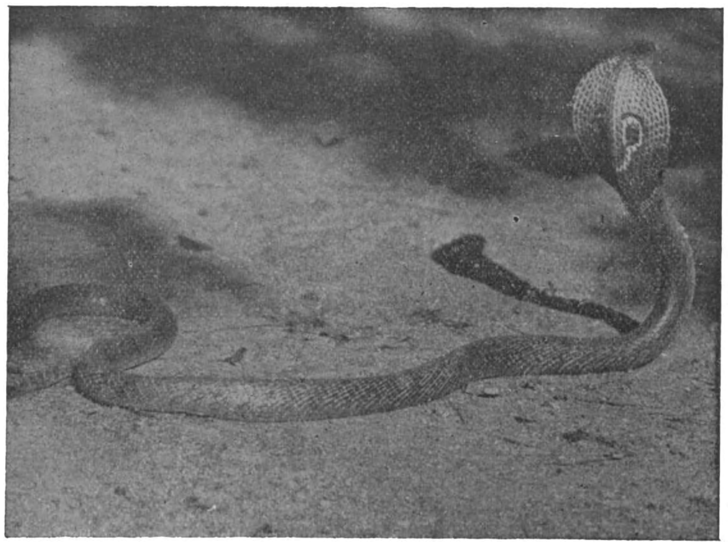

Cobra of brilslang in aanvalshouding.

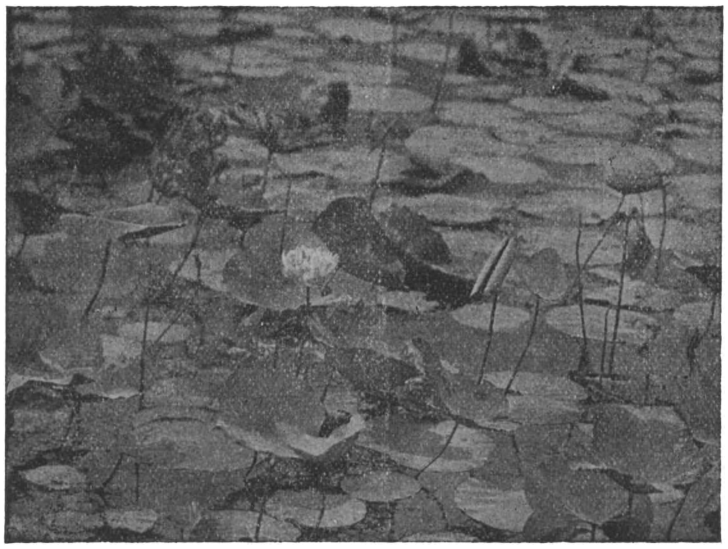

Lotus.

peesche stad, die een dozijn inlandsche steden verbindt, Ennore een visscherijstation. Ook bezien daar de lezers nog het museum voor natuurlijke historie, en andere eigenaardigheden. Dat opsommen van al die merkwaardigheden vermoeit niet, want de vele gegevens zijn verbonden door tal van belangwekkende nevenverhalen, die pleiten voor het meesterschap van Dr. van der Sleen over zijn uitgebreid onderwerp. Het is of in een reuzenkijkspel alles voor het geestesoog voorbij trekt. Dat werk kunnen wij als belangwekkend en leerzaam aanbevelen.

A. F. van Beurden.

---

[1]) **Dr. W. van der Sleen,** ZWERFTOCHTEN DOOR TROPISCH BRITSCH-INDIE. Geïllustreerd. *E. M. Querido Amsterdam,* 1930. 236 blz.

SOUS LES TOITS DE PARIS.

René Clair, de geestige schepper van *Le Chapeau de Paille d'Italie* heeft reeds eenigen tijd geleden zijn eerste geluidsfilm gemaakt onder den titel *Sous les toits de Paris.* Een groote roep is de film vooruitgegaan, en terecht. Wanneer we enkele gewaagde détails die voor Parijzenaars minder aanstootelijk zijn dan voor Hollanders, niet mee tellen, dan blijft er een film over, die alleszins bewonderen verdient.

Op Montmartre — niet het dure, maar het volksche Montmartre — speelt zich een liefdesdrama af, dat langs weemoedige accenten verloopt naar een levensaanvaarding van de hoofdpersoon.

Albert is een straatzanger die veel succes heeft in de buurt met zijn lied *Sous les toits de Paris.* Met zijn vriend Louis is hij dikwijls op stap en op een regenachtige namiddag zien zij een allerliefst meisje, Pola genaamd, dat zij beiden willen naloopen. Zij dobbelen om de voorrang, maar als Albert, de overwinnaar haar nagaat, verdwijnt zij met een ander in een café. Deze andere is een van de ellendigste bandieten van de wijk en een gevaarlijk personnage. In het café ontsteelt hij Pola den sleutel van haar kamer, hetgeen natuurlijk niet met de nobelste bedoelingen geschiedt. Als hij bovendien nog bezoek krijgt van een liefje, dat hem aanhaalt, verlaat zij geheel overstuur het café. Buiten staat Albert, die op haar wachtte en haar vergezelt. Maar, daar zij haar sleutel niet heeft, moet zij de gastvrijheid van Albert aannemen en zoo komen zij samen op zijn kamer: zij, benauwd om het samenzijn, hij zonder minderwaardige bedoelingen.

Uit dankbaarheid besluit zij bij hem te komen wonen en Albert, den koning te rijk, gaat al zijn vrienden vertellen, dat hij gaat trouwen. Als hij echter kort daarna thuiskomt met lekkernijen en geschenken voor Pola, wordt hij gearresteerd op grond van het feit, dat rechercheurs een valies met gestolen zilverwerk op zijn kamer vinden. Weldra blijkt zijn onschuld, maar als hij thuiskomt is Pola weg. Zij is gaan houden van Louis die niets afwist van de liefde van Albert.

In een danszaal wordt Albert bedreigd door Fred, den boef, die Pola haar sleutel roofde. Zij gaan naar buiten en vechten hun strijd uit onder het spoorwegviaduct. Maar tenslotte verlaat Albert het meisje en den vriend om weer zijn liedjes op Montmartre te gaan zingen.

Dit is heel in het kort, de intrigue, maar men zou Clair groot onrecht aandoen, wanneer men zijn film alleen naar dit scenario beoordeelde. Wat hij om deze intrigue heenweeft, wat hij langs

P. Illery, speelt de rol van 't meisje Pola in Sous les toits de Paris'

P. Illery en Gaston Madot in Sous les toits de Paris.

een groote hoeveelheid allerfijnste détails ons suggereert, grenst aan het ongelooflijke. Het liedje „Sous les toits de Paris'' klinkt overal, op straat, in de huizen, in de dakkamertjes. Alles draait om dit lied, dat het quartier als het ware tot een groot geheel samenbindt. Onder

Jean Valjean,
de vertolker van het populaire Mont-Martre-lied.

het gehoor van Albert zijn burgers en lieve meisjes, dieven en chanteurs, rechercheurs en dikke mama's.
Clair heeft dit legertje geheel naar zijn hand gezet en bereikt mooie resultaten met zijn hoofdfiguren, zijn figuranten, de huizen en de daken, den regen, de straatsteenen, de wolken. Het wordt alles tot een lied van het leven, het leven dat dikwijls hard, maar dikwijls ook vol humor en blijheid is. Hoewel deze film van ReneClair een van de allereerste geluidsfilms is, is zij als zoodanig veel beter geslaagd dan de meeste andere. Vooral de tegenstelling tusschen deze film en de talkies der Amerikanen is frappant. Wie nu eens precies ervaren wil, hoe belachelijk de Amerikanen zijn, kan dit het beste aan de film van Clair leeren. Hij zweeft gemakkelijk over alle sentimenteel gedoe heen en ziet steeds de humoristische kant van het leven. Dit hebben we trouwens reeds gezien in zijn onvolprezen film „*Het hoedje van Florence*,'' dat nog steeds als een der beste voortbrengselen van de filmkunst kan gelden.
We herhalen, dat er enkele storende détails zijn onder de daken van Parijs, die deze film niet voor kinderen geschikt maakt. Volwassenen echter die eenig inzicht hebben in de Parijsche atmosfeer, kunnen van Clair's film groot genoegen beleven. Het is een veel waardiger film dan verreweg de meeste, die we in onze bioscopen onder oogen krijgen.
M. M.

ANTON VAN DUINKERKEN ALS DICHTER.

Anton van Duinkerken noemde zijn omvangrijken verzenbundel, waarin zijn poëtisch debuut *Onder Gods ogen* herdrukt werd, *Lyrisch Labyrinth.*

Over het tweede deel van dezen titel[1]) valt moeilijk te twisten, maar de eerste helft lijkt ons niet geheel juist gekozen.
Van Duinkerken schreef in de laatste jaren een apologetisch boek als *Hedendaagsche Ketterijen* en vele nog niet gebundelde opstellen, die het vermoeden deden rijzen, dat zijn aanleg niet in

Anton van Duinkerken

de eerste plaats die van een lyrisch dichter is. Hij is veeleer van huis uit een intellectueel strijder, een polemist in den goeden zin van dit woord, een man van het soldateske slag der oude Jezuieten, die hij niet zonder reden zoozeer bewondert. Deze verzenbundel is een voorloopige bevestiging van dat vermoeden. Voor den lezer, die thans *Onder Gods Ogen* herleest, valt het zelfs al uit zijn oudste werk op te maken. Zoodra hij zich daarin de vertegenwoordiger van Brabant, de strijder voor het Brabantsche volk voelt, wordt zijn stem bewogener, krijgen zijn verzen een meer gespannen rhythme. „Gebed voor mijn volk", zijn eerste hekeldicht, waarin hij verontwaardigd reageert op de beperking der processievrijheid in het katholieke Brabant, is nu opnieuw een zeer ontroerend stuk en „De Priester", dat strijddicht waarin de droefheid om een gemis volkomen wordt opgenomen door het meesleepend getuigen van een groot verlangen, blijft het grootste en schoonste vers van dezen geheelen bundel en waarschijnlijk van de jongere katholieke litteratuur. Onder de verzen, die hij sinds *Onder Gods Ogen* schreef, werden weer sommige hekeldichten (met name „Sinte Jehanne d'Arc", „Thomas à Kemp klaagt", „Vondelherdenking 1929" en „Nieuwe Roskam") naast een strijdbaar vers als de repliek aan Marsman, van Duinkerken's sterkste poëtische uitingen. Zijn stem klinkt daarin met een driftige hartstocht, die door de strak-betoomde vorm nog in hevigheid en kracht toeneemt. Zijn groote taalkunst bereikt dan haar toppunt in het spel der onfeilbaar slaande rijmen.

Met dit alles wil niet gezegd zijn, dat Anton van Duinkerken als zuiver lyrisch dichter minderwaardig zou moeten heeten. Maar zijn lyrische poëzie is toch niet dikwijls overtuigend: zij mist voortdurend de onontbeerlijke schoonheid van klank en plastiek en vaker nog zondigt zij door een teveel aan gemaaktheid en bedachtheid. Zij mist vooral dat ondefinieerbare, wat men in de poëzie „toon" of „stem" pleegt te noemen. In de meeste der Noorsche verzen geraakten gedachte en rhythme niet tot die onverbrekelijke eenheid, waarmee alle poëzie staat of valt. „Charlie verliefd" heeft naast uitstekend geslaagde strofen en regels te lange stukken, die slechts een gemakkelijk voortborduren op reeds gezegde dingen zijn. „Patroklos" is onzuiver gezien: van een lijk, dat met open oogen ligt, zóó dat daarin de zon weerkaatst, kan men moeilijk zeggen, dat hij op de baar ligt:

„onbewogen
in zijnen schoonen dood."

De best geslaagde verzen lijken ons, na de hekeldichten en de repliek aan Marsman, „Het heilig paterke van Hasselt" met zijn origineel rhythme, „De onbekende martelaar" (ook dit weer een vers dat Van Duinkerken's strijdbaar karakter tot uiting bracht), „Glorie van Delft" en verschillende gedeelten uit de „Oosterse vertelsels", waarvan vooral het derde een klein meesterstuk is, te verrassender, daar het geheel buiten het gewone karakter van deze poëzie valt. Het is, meenen we, weinig genoemd en moge daarom hier geciteerd worden:

„Haroen de krijgsman had zijn boog gespannen
en schoot zijn pijl in 't blauwe van de lucht
zo snel, dat niemand der omstaande mannen
hem na-ogen kon in zijn suisende vlucht.

Hatis de dichter had zijn lier gespannen
en zong bij 't innig beven der muziek
zo schoon dat niemand der omstaande mannen
de woorden begreep van't gewijde cantiek.

De pijl van Haroen heeft een palm geschonden
de blaren hangen langs de stam in rouw,
Het lied van Hatis heeft men weergevonden
in het zingen van een gesluierde vrouw."

Het laatste deel van den bundel heet „Liederen uit het Zuiden" en wordt gevormd door een aantal vertalingen in verzen naar Cardarelli, Barbey, Cendrars, Claudel, Leopardi, Corasżini, Mascardelli en Walther von der Vogelweide. De vertalingen naar Claudel zijn vrijwel mislukte; de groote, in één langen adem uitgesproken versregels werden stukgehakt tot onoverzichtelijke opeenhoopingen van al te regelmatige jamben en trochaeen. Maar deze twee gedichten zijn ook uitzonderingen: de andere vertalingen zijn het werk van een waar meester in de moeilijke kunst van het omdichten, een belangrijke verrijking van onze poëzie. Heel in het bijzonder geldt dit voor „Pasen in New-York" naar Cendrars en voor „Feestdagsavond" naar Leopardi

Gerard Wijdeveld.

---

[1]) **Anton van Duinkerken**, LYRISCH LABYRINTH. *De Gemeenschap, Utrecht*, 1930. (25×18) 145 blz. ing. f 2.90.

UIT BOEK EN BLAD.

De Stem.

De besprekingen, welke van verschillende zijden allengs loskomen over de omvangrijke familieroman van Ina Boudier-Bakker: *De klop op de deur* zijn over 't algemeen zeer gunstig en vol lof. Vooral haar teekening van karakters en persoons-gebeurtenissen wordt geroemd en gesteld boven haar beschrijvingen van de lotgevallen van tijd en leven, waarin haar roman speelt. Zoo ook Anthonie Donker in bovengenoemd blad — wiens oordeel we gaarne weergeven:

,,Met de middelen, die haar ten dienste stonden, schrijft Donker, haar meesterschap van karakteruitbeelding, heeft zij tot het uiterste gewoekerd en is door verdieping van het persoonlijke tot de tijdskenmerken doorgedrongen. Het aandeel van de vele aangehaalde gebeurtenissen is zoodoende voor het tot stand komen van het tijd-

Ina Boudier-Bakker

beeld in dit boek veel minder groot dan het lijkt; het is er meer de buitenkant van, het sprekende van dat tijdbeeld is veel meer op de Ina Boudier zooveel nader staande wijze der intieme persoonsbeschrijving bereikt. Toch wordt het tijdbeeld onmiskenbaar versterkt door de vele feiten, die in het boek zijn ingelascht (verweven kan men eigenlijk niet zeggen). Er is in het boek een respectabele kennis van den tijd, zijn vele eigenaardigheden en gebruiken, en van talrijke historische gebeurtenissen verwerkt. Een kennis, veel gedegener dan men in de Opstandigen aantreft, dat door deze levende en met ernstige studie gedocumenteerde roman van Holland's ontwikkeling in de laatste halve eeuw geheel wordt terzijde gesteld en overbodig gemaakt; als succesboek zal *De Opstandigen* nog wel een jaar of wat meekunnen, als litteratuur heeft het nooit veel beteekend, als bron voor de kennis van een tijdvak was het gebrekkig en is thans op gelukkige wijze vervangen. Als stadsbeeld, zedenbeeld en tijdbeeld bevat *De klop op de deur* een menigte interessante bijzonderheden; alles wat het land en de hoofdstad in beroering bracht. Europeesche gebeurtenissen, nieuwigheden, stroomingen, vindt men er in terug: de watersnood tijdens de regeering van Willem III en die tijdens den wereldoorlog, de arbeidersbeweging, de nieuwe litteratuur, Wagner, het palingoproer, de fiets. Vele dier bijzonderheden zijn wat bovenop het verhaal gelegd. Daarentegen vast ermee vervlochten is de vrouwenbeweging, die de schrijfster immers in het hart van enkele vrouwenfiguren kon laten leven. Het hier te lande reeds jaren durend debat in romanvorm tusschen de oudere romancières over de vrouwenbeweging, over dat probleem waarmee zij opgroeien en dat diep in hun leven wortelde, vrat of streed, wordt met De klop op de deur voortgezet. Weinig problemen van ons geestelijk en maatschappelijk leven hebben in onze litteratuur zóo volledig en zoo doorleefd uitdrukking gevonden als dat van de moderne vrouw, haar strijd, haar rechten, haar tekort.''

Dietsche Warande en Belfort.

In 't jongste no. van dit literair orgaan geeft Joris Eeckhout kantteekeningen bij een artikel van Urbain Van de Voorde, verschenen in *De Gids* van Mei 1930 en getiteld: ,,Gezelle's Eros''.

Volgens Joris Eeckhout heeft Van de Voorde ,,onomwonden en zonder de minste bijbedoeling, uitgesproken wat hij naar zijn diepste overtuiging meende de waarheid te moeten heeten. Dat was zijn onbetwistbaar recht.''

Urbain Vande Voorde heet het minstens ongewoon zoo een priester liefdeverzen schrijft. Dat ligt denkelijk — aldus Joris Eeckhout — aan zijn opvatting én van priester én van liefde. Deze pleit allereerst voor zijn diepe vereering voor het priester-figuur, dat hij, niet ten onrecht, ontoegankelijk acht voor zekere menschelijke, al te menschelijke gevoelens; ze getuigt tevens, dat hij de liefde, slechts langs één kant, en dus wel een tikje te eenzijdig, in 't oog hield. Van den priester maakt hij een zuiver-etherisch, al te platonisch wezen; van de liefde misschien al te louter een aardsch geval. Wij moeten dus beide tegen hem verdedigen.

Er is immers liefde én liefde; of beter, er bestaat ten slotte slechts tweeërlei liefde, deze, die, in eerste instantie, zichzelf zoekt in een ander; deze, die in een ander vooral dien ander zoekt. De eerste berust in haar voorwerp hoofdzakelijk om het goed, dat zij er in aantreft; de tweede allereerst om het goed, dat zij er wenscht te verwezenlijken.

Gezelle's liefde voor zijn studenten, in wier intimiteit hij heelemaal leefde, was er een van dit tweede soort. Men moet daar zelfs aan toevoegen, dat zij doordrongen was van bovennatuurlijk inzicht.

Niet alleen krachtens haar uitdrukking, maar ook naar haar innigste wezen, gaat dergelijke liefde niet uitsluitend op in geestelijke bespiegelingen; zij sluit het heele affektieve bestanddeel der louter-natuurlijke liefde, psychologisch en fyziologisch beschouwd, heelemaal niet uit.

Zij is alleen onvereenigbaar met het lagere, het

seksueele in den mensch. Hoe zou ze niet kennen: de rilling van 't verlangen, het hartgebons der verwachting, den krop in de keel van 't verdriet, de obsessie van den verren beminde! De aard van Gezelle's liefde vloeit tenslotte voort uit

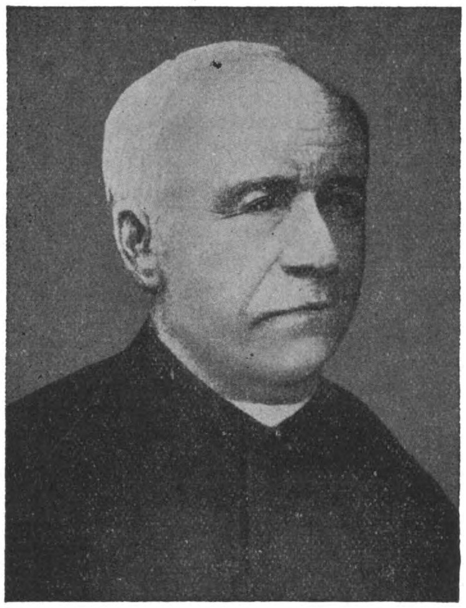

Guido Gezelle

den aard van zijn wezen, en... Gezelle was priester. Priester in den vollen, overheerlijken zin van 't woord.
De priester — een geheim der genade Gods — zichzelf en anderen: een raadsel!
Dr. Felix Rutten geeft historisch gekruide reisbeschouwingen over „Apulië". — Van J. Rodolfo Lozada is er een bijdrage over den Mexikaanschen dichter Amando Nervo (1871-1919). — Onder den titel „Ringsteken" grasduint Pertinax (of de onnoozele burgerlijkheid) in allerlei tijdschriften en bladen waaruit hij meestal ironie distilleert, zoo o.m. in z'n bespreking van *De Paal*.

VERSCHEIDENHEDEN.

Einstein naar Amerika.

In het begin van December is bekende professor Einstein van uit Antwerpen op de „Belgenland" naar Amerika afgereisd ter bestemming vanCalifornië. Alvorens het Panamaknaal door te varen zou de boot 4 dagen stilhouden te New York van welke gelegenheid de reporters natuurlijkgretig gebruik zouden maken, om den beroemden Europeaan te zien. Doch Einstein, wiens gezondheid veel zorgen baart, had uitdrukkelijk te kennen gegeven dat hij zijn cabien niet verlaten zou om alle interviews te vermijden. De Amerikaansche reporters beschouwden dezen maatregel als een uitdaging en gaven te verstaan dat ze geweldadig deze professorale afzondering zouden weten te forceeren. Ze zouden zich desnoods verkleeden in kolensjouwers, douanebedienden, prohibitie agenten enz., doch zien zullen we hem, verklaarden ze. Hoe dat zaakje verder verloopen is, hebben we intusschen reeds kunnen achterhalen uit de bladen.

Adolphe Retté.

Zoo juist is gestorven te Beaune de bekende Fransche schrijver en bekeerling Adolphe Retté. Hij was den 25sten Juli 1863 te Parijs geboren en debuteerde in 1887 met bundels gedichten o.a. *Cloches dans la nuit, L'Archipel en fleurs* e.a. Hij werkte mee aan den *Mercure de France* en *La Plume* In Juni 1907 verscheen zijn bekend boek *Du diable a Dieu* waarin hij zijn bekeering tot het Katholicisme beschreef. Sedertdien verschenen er nog heel wat mystieke werken van hem. O.m. *Un séjour a Lourdes, Sainte Marguerite Marie, Les Oraisons du silence* enz.

De katholieke Esperanto pers.

Met ingang van 1 Januari 1931 zal aan de Kath. Internationale Esperanto Pers een belangrijke uitbreiding worden gegeven. Aan het reeds 25 jaar bestaand internationeaal maandblad *Espero Katolika* zal met ingang van dien datum een tweewekelijksch bijvoegsel *Katolika Vivo* worden verbonden. Dit bijvoegsel zal geheel het karakter dragen van internationaal katholiek informatie orgaan.

Goethe-herdenking in Japan.

Te Tokio is met medewerking van een aantal hoogleeraren een Goethe-vereeniging gesticht ter voorbereiding van de Goethe-herdenking in 1932. Deze vereeniging stelt zich ten doel in Japan de studie van de Duitsche literatuur en in het bijzonder van Goethe's werk te bevorderen.

„Op Hoop van Zegen", te Boedapest verboden.

Met de Kerstdagen zouden te Boedapest vertooningen worden gegeven van *Op Hoop van Zegen* van Herman Heyermans, welk stuk aldaar reeds in de jaren 1908, 1918 en 1919 is gespeeld. Onverwachts heeft de hoofdcommissaris van politie thans de voorstellingen verboden, aangezien hij van meening bleek te zijn, dat deze met het oog op de moeilijke tijden niet gewenscht waren en dat het stuk onder de tegenwoordige omstandigheden het patriottisch gevoel zou beleedigen.

Herman Heyermans

De katholieke en conservatieve *Nemzeti Ujsàg*, welk blad nog al eens voor het verbieden van stukken is, noemt dit verbod eenigszins eigenaardig en meent, dat de politie zich wel met andere dingen zou kunnen bemoeien. Het blad herinnert verder aan de moeilijke toestanden, waarin juist het nieuwe theater, waarin het stuk zou worden vertoond, verkeert en zegt, dat de tooneelspelers gehoopt hadden met *Op Hoop van Zegen* tenminste een beetje geld voor de Kerstdagen te verdienen.

Gebr. Teurlincx - Oirschot
A. 360 — Telef. No. 20
SPECIALITEITEN IN
KERKSTOELEN
Oirschotsche Stoelen
voor vergaderzalen enz.
Nergens goedkooper of solider
Minzaam aanbev.

LUXE BROODBAKKERIJ
Albert J. Terstegen
St. Annastraat 46 - NIJMEGEN - Telef. 189

Het best adres voor Breda en omgeving voor
Brood, Beschuit, Banket en Koek is
Bredasche Luxe-Broodfabriek F. 'T' SAS
Lange Brugstraat 10 Telefoon 72

APOTHEEK H. GERRIS
Hinthamerstraat 44, DEN BOSCH, Tel. 456
Cursus voor apothekers-assistenten

De Bijenkorf Ginnekenstraat 38 Tel. 652 - BREDA
Porselein — Aardewerk — Tafelserviezen — Theeserviezen — Speelgoederen — Luxe artikelen - Lederwaren.
Groote sorteering. Billijke prijzen.

N.V. STEENKOLENHANDEL
v.h. GIESBERTZ
WAALKADE 109-111-113, NIJMEGEN
EN GROS TELEFOON 43 EN DETAIL

Firma Wed. J. A. Wouterlood v. Doesburg & Zn
WIJNHANDEL
N. Ginnekenstraat 22 — BREDA
Telefoon No. 354.

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R.-, SIMPLEX-
EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef 1656

Een nieuw deel in de
„STERUITGAVEN".
DE MOEDERKERK
INHOUD: J. Hoogveld — Woord ter Inleiding — C. Kreling O.P., God bestaat en alle menschen moeten Hem dienen — P. N. Sanders O.F.M., Jezus van Nazareth — G. van Noort, Christus onze eenige Middelaar — Alph. Mulders, Christus en de Kerk — H. Th. Mets De Katholieke Kerk Christus' Kerk — Fr. Féron, De Leerares der waarheid — Jos. Keulers, De Bronnen der Kerk-leer — Gerard Brom, Goddelik en menschelik — Jacq. van Ginneken, Christus Eucharisticus.
Dit is een apologetisch werk van de allerbeste schrijvers van het land. Dit boek zal een bijzonder groote belangstelling trekken.
Geen gesloten schoolsch-systematische uiteenzetting wordt in deze verhandelingen beoogd, maar een eenvoudige belichting van eenige fundamenteele vragen over Christendom en Kerk.
Omvang 230 bladzijden. Ingen. f 3.—
Verkrijgbaar in den Boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

F. H. BOSHOUWERS — BREDA
GROOTHANDEL IN TABAKSFABRIKATEN
„DE BARONIE"
Boschstraat 67 Telefoon 617

Neemt proef met ons
Nieuw Seriemerk „Corona"
van 8 — 10 — 12 ct.
IETS APARTS BIJZONDER FIJN
Proefpakket van ieder 50 stuks
Franco huis met 20 pCt korting
Aanbevelend,
Firma A. Rooymans-Müller
SIGARENVERZENDHUIS EINDHOVEN.
N.B Wij leveren alle bekende merken met de hoogste korting
Vraagt prijscourant en reizigersbezoek.

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr 34, Tilburg, Tel. 641

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

Doet Uwe inkoopen bij onze adverteerders.

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting
Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

nu nog, na het succes van mijn eerste boek, beteekent het leven voor mij een zware en ernstige taak. Overigens heeft men de materieele resultaten van mijn *Im Westen* grenzeloos overschat. Er wordt beweerd, dat ik verscheidene millioenen zou hebben verdiend. In vertrouwen gezegd, het is nog geen millioen.

Het nieuwe boek.

„Aan mijn nieuwe boek heb ik een heel jaar gewerkt."

„Hier in Berlijn?"

„Neen, in Berlijn kan ik nergens rust vinden. Ik heb het nu eens hier, dan weer daar geprobeerd. Het beste ging het nog in een klein plaatsje aan de Duitsch-Nederlandsche grens, waarvan ik den naam liever niet noem. Daar heb ik maandenlang in twee zeer eenvoudige kamers gehuisd, waarvoor ik nog geen 40 Mark huur per maand hoefde te betalen. Niets leidde mij af, er was geen canapé, geen divan die tot rusten noodigde. Daar kon ik werken."

„U reist veel, mijnheer Remarque. Altijd onder uw eigen naam?"

„Als het eenigszins mogelijk is incognito. Het is verschrikkelijk, zooals de menschen jacht maken op handteekeningen. In Zwitserland heb heb ik het eens meegemaakt, dat de kellners met heele pakken boeken op mij af kwamen, waarin ik een opdracht moest schrijven. Alleen aan grensstations komt mijn naam mij te pas; ik word als autorijder aan de grenzen werkelijk buitengewoon voorkomend behandeld. Maar dat is ook bijna het eenige genoegen dat ik van mijn roem beleef. Anders, ach ja, na het verschijnen van *Im Westen* ben ik met brieven overstroomd. Heele kisten vol staan er in mijn huis en in den kelder. Het was te veel gevergd die alle te lezen, laat staan te beantwoorden. Doch vele van deze brieven,waaruit gelijkgezinde gevoelens spraken, hebben mij diep getroffen."

Hoe Remarque werkt.

„Mijn manier van werken? Ik schrijf niet gemakkelijk, doch met groote inspanning. Het zwaarste maar ook 't gewichtigste is het wachten, het volhouden. Het is wel eens gebeurd, dat ik van 's morgens 9 tot 's nachts 2 uur heb gewacht voor ik begon te schrijven. Ontspanning, liefhebberijen? Ik heb mijn honden, mijn aquarium. En verder: er is er maar één ding voor mij: in mijn auto rijden. Dikwijls raas ik weken achter elkaar met mijn wagen door het land. Ja, het is waar, ik rook ontzettend veel terwijl ik werk. Vaak wel twintig sigaren op één dag. Nog een geluk dat ik geen sigarettenrooker ben; dan zouden het er 2 à 300 worden! Overigens, in Berlijn leef ik ook zeer teruggetrokken. Mijn vrienden trachten dikwijls mij naar feestjes te sleepen. Maar ik kan het niet over mij verkrijgen, onder de menschen te gaan; het is overdraaglijk als beroemd man aangegaapt te worden. Al wat mij van mijn werk afleidt, houd ik verre van mij. Daarom vermijd ik ook, voor zoover het maar eenigszins mogelijk is, het contact met de openbaarheid. Het is voor mij stellig nog te vroeg tegenover groote problemen een standpunt in te nemen. Mijn boeken bestrijken immers slechts een beperkt gebied. Ik heb ook nog den tijd, ik begin immers pas te leven met mijn 32 jaar.

* * *

„Ik weet zelf niet of ik werkelijk wel voor auteur geboren ben, of ik verder moet gaan met schrijven. Maar later zal ik misschien wel eens een boek schrijven over dingen die mij sterk belang inboezemen, wellicht een werk over biologie. Maar voor mij is het gewichtig na te denken, aan mijzelf te werken, en tot klaarheid te komen over de wereld en de menschheid. Dat is meer waard dan schrijversroem. Deze dingen zijn voor mij het voornaamste. Hieraan verder te werken lijkt mij plicht tegenover mijzelf."

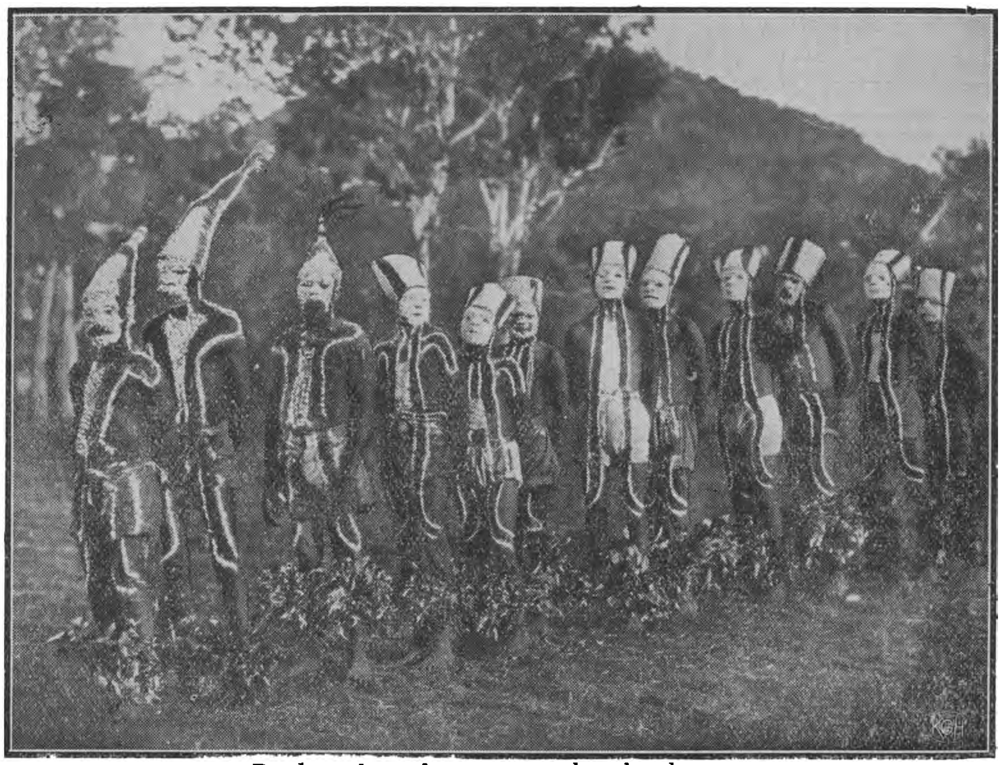

De krijgsdans der getatoueerde inboorlingen.
Fragment uit de Ufa-cultuurfilm „Aan den rand der Sahara".

„DE KENNEMER"

INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN

HAARLEM

WESTERHOUTPARK 18

TELEFOON 12003

Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

H. SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schabloneer- en Silka-artikelen
voor beschildering van stoffen, hout, celluloïd, enz.

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland. Dag en nacht geopend. — AARGA GARAGE
H. C. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

H. N. B. T.

JOS. PANHUIJSEN:

HET HOOPVOLLE TEKORT

Formaat 19×13½ c.M. — 143 blz.

INGENAAID f 1.50 GEBONDEN f 2.50

De auteur, een der R K. jongeren, behandelt in deze roman een oud gegeven maar op een bijzonder aantrekkelijke wijze, boeiend en geestig en met een zuiver psychologisch inzicht in het karakter der hoofdpersonen.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS
Giro 31583 - TILBURG - Telef. 978
Verkrijgbaar in den Boekhandel.

Fa. H. Latour
Brandstoffenhandel
Eindhoven
Eindje 56 - Telef. 4000

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde.
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

Stelt U belang in:

„De katholieken en het evolutievraagstuk"
„Katholieke moraal en rasverbetering"
Tientallen andere actueele vraagstukken

?

Vraagt een proefnummer van

„HET SCHILD"

Postbus 39 Schiedam. — Reeds 10000 ab.

H. BOOGERS-VAN HOORN
DEMER 10 EINDHOVEN
Specialiteit in Bedden en Matrassen.

Zoo juist verscheen bij Uitgeverij „FOREHOLTE" te VOORHOUT

NILS BESKOW **GODS WEGEN**

De beroemde Zweedsche schrijver van „Voor Gods Aanschijn", een der weinigen die er zich in verheugen mogen onder de geheele Nederlandsche Christenheid — en wel in alle schakeeringen — talrijke lezers te tellen, doet thans wederom een nieuw werk het licht zien.

Waar zijn eerste boek in korten tijd in ons vaderland achtereenvolgens VIJF HERDRUKKEN beleefde en de auteur niet geheel ten onrechte **een moderne Thomas van Kempen** genoemd wordt, zoo zal ongetwijfeld zijn nieuwste werk eveneens grooter opgang maken.

Ook in „Gods Wegen" worden in een reeks korte beschouwingen, op boeiende wijze, verschillende godsdienstige en zedekundige onderwerpen behandeld, allen van actueel belang, zoowel voor Protestanten als Katholieken. De auteur orakelt geen algemeenheden; integendeel, dit is het levende woord van iemand, die gedwongen door een groote warme menschenliefde, zijn eigen, innigste gevoelens uitspreekt, in zijn eigen taal, op zijn eigen originele wijze.

Maar hierin ligt tevens de verklaring, waarom Beskow's boeken ook in ons vaderland zoo'n opvallend succes hebben en zij een ware weldaad zijn voor iederen gezondvoelende christen.

Prijs ing. f 2.40; in linnen prachtb. f 3.20

Verkrijgbaar in den Boekhandel en bij
UITGEVERIJ „FOREHOLTE" TE VOORHOUT

UITGAVE VAN
J. B. WOLTERS
GRONINGEN
DEN HAAG

W. L. M. E. VAN LEEUWEN

EPIEK EN LYRIEK

Met 8 buitentekstplaten.

Bandteekening van Otto van Tusscnbroek.

Prijs: ing. f 3.50, geb. . . . . f 3.90

DE NEDERLANDSCHE DICHTKUNST SINDS 1880

Prijs: ing. f 3.50, geb. . . . . f 3.90

NATUUR EN DICHTER

MET BLOEMLEZING

Met 8 buitentekstplaten

Prijs: ing. f 3.90, geb. . . . . f 4.50

Bij den Boekhandel verkrijgbaar.

LA SALLE GEEFT LES IN GRENOBLE.

HET BOEK VAN HEDEN

.....Een studieboek, dat boeit. *De Telegraaf.*

Het boek is een belangwekkende en goed leesbare geschiedenis der paedagogiek geworden. *Nieuwe Rotterdammer.*

Het is een belangrijk boek geworden, dat ook de belangstelling van anderen dan candidaat-onderwijzers (Hoofdonderwijzers) waard is. *Algemeen Handelsblad.*

Juist verschenen:

GROEI

De Ontwikkeling der Opvoedkundige Denkbeelden

door

Mevr. J. Riemens-Reurslag en R. IJzer

Met medewerking van:
Dr. J. Hemelrijk, Mevr. J. v. d. Bergh van Eysinga-Elias
Dr. A. Zijderveld, Dr. J. W. Kemper S.I. en Dr. K. J. Riemens

PRIJS: Gebonden . . . . . . f 4.75
Ingenaaid . . . . . . f 3.75

K Uitgave Kemink & Zoon N. V. K
Over den Dom — Utrecht

WERKT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE LEVENSVERZEKERING MET WINSTAANDEEL

— BIJ DE —

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT
HENRI I

Gebrs van Laarhoven
's Bosch.

N.V. Melkinrichting
„DE MIJNSTREEK"
Heerlen

Doet Uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 2 **15 JANUARI 1931** **25 cent**

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.

Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch
Land- en Volkenkunde . . . . Nederlandsch, Duitsch
Natuurkunde en Nijverheid . . . . Duitsch
Leerboeken . . . .
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch
ONTVANGEN BOEKEN.

Gratis verzekering tegen ongevallen voor onze abonné(e)'s!
f 3000.- bij overlijden f 5000.- bij geheele invaliditeit. f 1000.- bij gedeeltelijke invaliditeit.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHEDIJK 63 BREDA

H. N. B. T.

JOS. PANHUIJSEN:

HET HOOPVOLLE TEKORT

Formaat 19×13½ c.M. — 143 blz.

INGENAAID f 1.50 GEBONDEN f 2.50

De auteur, een der R K. jongeren, behandelt in deze roman een oud gegeven maar op een bijzonder aantrekkelijke wijze, boeiend en geestig en met een zuiver psychologisch inzicht in het karakter der hoofdpersonen.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS
Giro 31583 - TILBURG - Telef. 978
Verkrijgbaar in den Boekhandel.

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

**zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.**

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door
Dr. Raph. Kreemers
Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:
Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideëen van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.
Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet.”
Hooger Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek”.
L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen.”

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK”
TE OISTERWIJK

WITTE VONKEN
VAN DE H. PASTOOR VAN ARS

Verzameld en vertaald
door Jac. van Hal

„'n Haard, zoo fel brandend van Liefde, dat de vonken wit zijn”.
Residentiebode.

PRIJS f 1.50 fr. p. p., luxe exempl. f 4.00.

Uitgeverij Het Sinjaal, Alphen (N.-Br.)

GAAT U VERHUIZEN ?
Bel op 525
JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

TURKENBURG's
ZAADHANDEL
BODEGRAVEN

**Landbouwzaden
Groentezaden
Bloemzaden**
Vraagt prijscourant

Specialiteit in SPECULAAS EN BANKETLETTERS
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

W. M. M. VAN DEN GOORBERGH
Teteringenstraat 40 - BREDA - Tel. 761
Groothandel in Verfwaren.
Japanlakken en Vernissen.
Speciaal adres voor Kloosters en Gestichten.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar **LUXOR-THEATER**
Mariënburg — Telef. 20

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda

TEL. 2067

Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS

AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OLIËN.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

CHR. EKELS
s-HERTOGENBOSCH
Sanitaire Artikelen.
Lood- en Zinkwerken.
VUGHTERDIJK 65.

BANDEN 1930.

De laatste zijn nog verkrijgbaar à f 1.50 bij:

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHE DIJK 63 — BREDA

P. J. Looymans & Zonen
Koninklijke Boomkweekerijen
OUDENBOSCH.
OPGERICHT 1800
Telegram-adres ROYAL Oudenbosch — Telefoon Interc. No. 7.

Sierboomen, Coniferen, Rozen Struiken, Groenblijvende bladplanten, enz., kortom alles wat voor aanleg en bijplanting in tuinen noodig is.

Ook aan de kleinste opdrachten wordt de grootste zorg besteed

Het beste en voordeeligste adres voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

Fa. C. F. SLOOTMANS - BREDA
SPORTARTIKELEN VEEMARKT 43
Kloosters en gestichten extra korting.

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat

IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

„ZE ZIJN ER" Stationstraat 9 - TILBURG -

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

A. BIERMANS - Houtmarkt 9 - Breda.
Goedkoope Bazar. — Alles op 't gebied van Huishoudelijke Artikelen aan goedkoopste prijzen.

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten, Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.

Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda

Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

Stelt U belang in:

„De katholieken en het evolutievraagstuk"
„Katholieke moraal en rasverbetering"
Tientallen andere actueele vraagstukken

?

Vraagt een proefnummer van

„HET SCHILD"

Postbus 39 Schiedam. — Reeds 10000 ab.

Centrale Kaashal — EINDHOVEN Kleine Berg 18 B TEL. 715.
EN GROS — KLOOSTERS EN GESTICHTEN SPECIALE CONDITIES. — EN DETAIL

„DE KENNEMER"
INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN
HAARLEM
WESTERHOUTPARK 18
TELEFOON 12003

Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

UITGAVEN VAN UITG. FOREHOLTE TE VOORHOUT.

Dr. H. VAN DE MARK

JAARLIJKSCHE BOEKENSCHOUW

REDACTIE-RAAD: FELIX OTTEN O.P.; PROF. Dr. B. VAN BENTHEM, O.P.; P. VAN LUIJK, S.J.; HERLUF VAN MERLET; ANTON VAN DUINKERKEN; JOS. VANDERVELDEN; JAN ENGELMAN; Dr. JACOBA HOL; G. BULTEN; ALBERTINE ¶ STEENHOFF-SMULDERS ¶

RUBRIEKEN:
I. Godsdienst en Apologie. II. Opvoedkunde en Wijsbegeerte. III. Romans en Ontspanningslectuur. IV. Dichtwerken. V. Tooneel. VI. Kunst. VII. Letterkundige Geschiedenis. VIII. Geschiedenis. IX. Land- en Volkenkunde. X. Natuurkunde en Nijverheid. XI. Sociale en aanverwante wetenschap. XII. Leerboeken. XIII. Voor de Huishouding. XIV. Spel en Sport. XV. Voor de Jeugd. XVI. Tijdschriften.

De Jaarlijksche Boekenschouw is het eenige jaarboek, dat, zonder onderbreking nu reeds tien jaren achtereen regelmatig verschijnt en dat het Bisschoppelijk letter-systeem in volle omvang toepast en de binnen- en buitenlandsche romans marqueert door een qualificatieletter, waardoor men met één oogopslag, omtrent ethische waarde, geschiktheid, voorbehoud, wordt ingelicht.

Aldus worden gemarqueerd:
A: boeken die kunnen gegeven worden aan lezers boven 18 jaar, of aan jongeren, door hun ouders gemachtigd.
B: boeken die kunnen gegeven worden aan lezers boven 21 jaar, of aan jongeren, door hun ouders gemachtigd.
Bc: boeken die kunnen gegeven worden aan volwassenen, die meer ontwikkeld zijn.
C: boeken die alleen op persoonlijke, schriftelijke aanvrage bij het bestuur van een R.K. Openbare Leeszaal verkrijgbaar zijn.
D: boeken die volstrekt verwerpelijk zijn en dus niet in de R.K. Openbare Leeszalen mogen aanwezig zijn.

Aan den tienden jaargang is een Supplement toegevoegd, bevattende een roman-register op de tien deelen, bijgewerkt met de lijst van duizend romans uit deel I en met toevoeging van paginatuur aanduiding én letter-qualificatie. In dit laatste vooral schuilt de bijzondere waarde. Met deel X in de hand, kan men zich op unieke wijze onmiddellijk oriënteeren, niet alleen omtrent de allernieuwste romans, maar ook omtrent de oudere; zonder deel X is de collectie waardeloos.

In beperkte mate is nog voorradig: deel I à f 1.50; deel II, III, IV à f 2.50; deel V, VI, VII, VIII, IX en X à f 3.75.

VERKRIJGB. IN DEN BOEKHANDEL EN BIJ FOREHOLTE TE VOORHOUT

BOEKENNIEUWS.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

K. J. Pen, 7098.
VAN KANT NAAR HEGEL. *J. B. Wolters, Groningen,* 1930. (24×16.5) 128 blz. geb. f 2.90.

Het raadsel, door Kant gesteld, vindt de schrijver van dit boek in het heldere, van-zich-zelf zekere inzicht van Hegel opgelost. In het absolute idealisme ziet hij de metaphysiek verwerkelijkt, waartoe Kant zijn critiek der kennis als inleiding bedoelde. Fichte en Schelling zijn de noodzakelijke tusschenschakels van een ontwikkeling, die in het systeem van Hegel haar laatste en hoogste voltooiing heeft gekregen. Met name tracht de schrijver aan te toonen, hoe de problemen van de transcendantale eenheid der apperceptie en van het Ding-an-sich door Fichte en Schelling zijn voorbereid tot een volledige verheldering in en door het zich-begrijpende begrip bij Hegel.

De lijn van deze ontwikkeling was als zoodanig niet onbekend. Zij is hier scherp getrokken en met veel tekstenmateriaal verstevigd. Ook aan hem, die in waardeering van begin en eindpunt van den schrijver afwijkt, zal de lezing van dit boek tot beter inzicht in de historische verhoudingen kunnen dienen.

Alleen voor vakmenschen.

Dr. Ferd. Sassen.

Dr. Antoon Vloemans, 7099.
MENSCHEN ALS GODEN. *H. P. Leopold, Den Haag,* 1930. (24×16.5) 205 blz. ing. f 3.90.

In een bespreking van Vloemans' *Het leven is heilig* in *Boekzaai,* 1930, No. 6162, is bezwaar gemaakt tegen zijn verklaring van de levensverschijnselen, zijn ontkenning van het zelfstandig karakter van de menschelijke ziel, zijn plaatsing van het levensdoel in het leven zelf en zijn loochening van de persoonlijke onsterfelijkheid, en is gewezen op de ongelooflijke lichtvaardigheid, waarmee hij de diepste metaphysische vraagstukken oplost.

Niet minder ernstige bezwaren gelden tegen dit boek, waarin de geheele geestesgeschiedenis van de menschheid naar overschrijding van zijn eigen begrensdheid, waardoor hij ertoe komt, zich goden te scheppen naar zijn beeld en zich dan aan zijn eigen droombeeld op te heffen, om in vertrouwen op het absolute zichzelf van alle betrekkelijkheid te bevrijden. Op den schrijver kan worden toegepast, wat hij zegt van de oudste Grieksche wijsgeeren: „zij bewijzen niet, zij verkondigen eenvoudig, in de overtuiging, dat geen andere opvatting bestaanbaar is.''

Juist die verzekerdheid, waarmee hij de geschiedenis van wijsbegeerte en godsdienst tot zijn opvatting omduidt, werkt suggestief en daardoor gevaarlijk, omdat doorloopend loutere hypothesen als bewezen worden voorgesteld of de meest willekeurige verdraaiingen als onbestreden waarheid worden aangediend. Het ware te wenschen, dat de schrijver in 't vervolg zijn benijdenswaardige eruditie met meer critischen zin verwerkte, en daarbij bedacht, dat ware wijsbegeerte nooit het eigendom kan worden van de massa, waarvoor hij zijn talrijke en vlot-gestelde geschriften schijnt te bestemmen.

Dr. Ferd. Sassen.

(Zonder naam), 7100.
HET ZEDELIJKHEIDSVRAAGSTUK. *W. D. Meinena, Delft,* 1930. (20.5×13.5) 156 blz. geb. f 1.50.

Vrij-uit vertellen de sprekers de ontreddering op zedelijk gebied, die zij persoonlijk hebben waargenomen en die zij nog op veel punten met statistieken kunnen bewijzen. 't Is verbijsterend, wat we te hooren krijgen: hoe diep-treurig is 't leven der jeugd op zedelijk gebied, wat durven ze te lezen, te gaan zien, wat spelen ze: hoe diep is de heiligheid van 't huwelijk gezonken: hoe weinig doen ouders en scholen voor 'n hooger zedelijk bewustzijn. De diepere oorzaak ligt dikwijls in 't huisgezin met z'n laksche opvattingen, met z'n gebrek aan alle zedelijk en godsdienstig besef: 't gevolg daarvan de weinig-zedelijke scholing, 't vrije bezoek van de meest-gewaagde films, 't lezen van allerlei prikkelende romans, de al-te-vrije omgang van opgroeiende meisjes en jongens, de onvoegzame kleeding der meisjes, de passies-opwekkende spelen, de onvoorzichtige coeducatie, het onvoldoende toezicht op school, vooral op de middelbare school, de ontwrichting van 't huwelijksleven, etc. etc. Ook wij Katholieken voelen veel van hetgeen hier gezegd wordt door de sprekers der Ned. Herv. Kerk. Wij zoeken onzen steun voor opleving van 't zedelijk leven èn in de zuiver natuurlijke, maar vooral toch in de bovennatuurlijke middelen, in 't diepgeloovig leven, in 't gebed, in 't Sacrament der Biecht, in de H. Communie. Pijnlijk klinkt de klacht van Mr. H. de Bie over de plaats der Protestantsche Kerk: „De Kerk is haar centrale plaats kwijt in het leven. Godsdienst privaatzaak, zoo is gedecreteerd, en die leuze is inderdaad voor een groot deel werkelijkheid geworden, althans wat de Protestantsche Kerk, stellig wat onze Ned. Herv. Kerk betreft, het meest in de steden, maar ook op het platteland.'' De oud-minister J. R. Slotmaker de Bruine zoekt den krachtigsten steun bij zijn Kerk: ze moet waken over de heiligheid van 't huwelijk; ze moet optreden voor 't groote gezin, voor de zedelijke opvoeding, voor de oplossing van 't woningenvraagstuk, etc. De redevoeringen zijn in ieder geval een eerlijke en krachtige poging tot verbetering van zedelijke toestanden, parabel loopend op veel punten met onze bestrijding.

v. L.

FRANSCH.

Henri Demaye, 7101.
SOCIOLOGIE ET ÉDUCATION DE DEMAIN. *Felix Alcan, Paris,* 1930. (19×12) 247 blz. ing. Ffr. 12.—.

't Zonderlinge boek beantwoordt niet aan z'n titel, maar 't is 'n doorloopende, hoogst onwetenschappelijke en vinnige verguizing van alles, wat de Katholieke Kerk voor opvoeding en 't heil harer kinderen doet. Niets is goed volgens deze onwetenschappelijke man, die absoluut geen begrip heeft van onze H. Schrift, van Inspiratie, van onze Zedenleer, van onze Roomsche opvoedingsmiddelen, die alles afkeurt, wat op de Roomsche scholen gebeurt, etc. Als we 'n paar zinnen overschrijven, begrijpen we volkomen, wat voor 'n schrijver hier aan 't woord is. Op bladz. 114 zegt hij: „La foi au catholicisme n'existe plus, de nos jours, chez l'homme mûr d'instruction suffisante,

d'équilibre mental et d'intelligence mental.'' Zelf zal de schrijver zich toch wel bewust zijn, dat hij hier de meest aperte leugens vertelt. Op dezelfde bladzijde zegt hij „Le catholicisme, c'est le protestantisme, augmenté de théatre et de politique. Enlevez ces deux choses du catholicisme et vous avez le protestantisme.'' 't Boek zit vol van dergelijke abnormaliteiten. Ofschoon er veel juiste verklaringen in dit werk van 'n knap medicus staan over biologie, pathologie, psychiatrie en over de gezondheidsverzorging van 't schoolkind, moeten we 't werk ten zeerste afkeuren en dat zullen de Fransche Katholieken met ons doen.

v. L.

DUITSCH.

Robert Linhardt, **7102.**
DAS LEBEN RUFT. *Herder & Co., Freiburg i.Br.,* 1929. (18×11.5) 219 blz. geb. M. 3.—.

Dit boek van Linhardt doorloopt 't leven van den mensch van z'n eerste kinderjaren, door de jeugdvorming heen tot de volle rijpheid in z'n gewone, alledaagsche bezigheden, in zijn uitspanningen en godsdienstige plichten. En dan toont hij overal aan, wat God van 't leven eischt en verwacht. 't Is een soort apologie, niet met theologische redeneeringen en bewijzen, maar die uitgaat van 't leven; voor hen die vaststaan in hun geloof is 't 'n vreugde, voor den twijfelaar is het 'n licht, voor den ongeloovigen is het 'n prikkel tot denken. De auteur toont zoo heerlijk aan, dat 't geloof eeuwig jong is, eeuwig modern, dat het 'n onuitputtelijke levenswaarde bezit, dat het de steun en 't licht is voor hen, die in 't volle werkelijke leven staan. Aarde en leven staan niet vaster dan 't geloof: daarin zijn ze gegrondvest: ze kunnen niet zijn en blijven bestaan, zoo de kracht des geloofs ze niet behoudt.

In het hoofdstuk over „Arbeid als godsdienst'' werkt hij de hooge roeping van den arbeid schitterend uit. Christelijke arbeid komt van God: Christelijke arbeid voert naar God: Christelijke arbeid rust in God: dat zijn de hoofdgedachten, die zeer diep en juist zijn beredeneerd. Over gebedsvreugde zegt hij: Dat is het zwijgen en het ademen onzer ziel: Dat is het vreugdezaad en de vreugdeoogst.

Die hooge gedachten zijn in prachtigen, frisschen stijl uitgewerkt, iets, wat de opgroeiende jeugd zoo waardeert. Een goed-bewerkte vertaling zou bij ons veel goed kunnen doen. Een tweede boek in denzelfden geest, maar voor de problemen van 't gemeenschappelijk geloovig leven, zal spoedig verschijnen.

v. L.

Maria Sticco, **7103.**
PFLICHT UND TRAUM. *Herder & Co., Freiburg i.Br.,* 1930. (21×15) 276 blz. geb. M. 5.60.

Over 't leven en roeping der vrouw. De waarde van het werk ligt niet het minst in den literairen-hoogstaanden stijl, in de fijne uitbeelding van 't minste en geringste van alles, wat in zoo'n boek moet behandeld worden. Het gelijkt veel op Foersters voorstellingswijze, maar 't is doorzichtiger en fijner gevoeld. Over zeven hoofdstukken is de stof verdeeld. Eerst wordt 't meisje tehuis geteekend in den omgang met ouders, broers en zusters. Daarop 't kind op school in z'n werken en ontwikkeling, in z'n omgang met vriendinnen en leeraressen. Hierop volgt 't breed-uitgewerkte hoofdstuk over liefde, die zoo'n groote rol speelt in 't leven der vrouw. Hier worden zulke ware en goed-overwogen raadgevingen op 't hart gedrukt. Samen met 't zevende hoofdstuk over 't geloof der vrouw is dit wel 't beste van 't boek. Andere hoofdstukken beschrijven nog de levensroeping der vrouw, haar arbeid, haar ontspanningen en neigingen. Aan 't slot schreef Dr. Rudolf Allers uit Weenen 'n zeer waardeerende beschouwing over dit werk. „Het moet gebruikt worden,'' zoo zegt hij „voor onze tegenwoordige meisjesopvoeding, voor vrouwenbonden, overal, waar 't katholieke leven der vrouw leiding krijgt, om alles in Christus te hernieuwen.''

v. L.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

H. Ashton-Wolff, **7104.**
DE ROES DER MISDAAD. Geïllustreerd. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1930. (24.5×16.5) 300 blz.

De heer Ashton Wolff is tolk bij de crimineele en civiele rechtbanken in Frankrijk en hij schijnt „als wetenschappelijk onderzoeker'' den Franschen veiligheidsdienst nog al eens te assisteeren en zoodoende menige misdaad van zeer nabij te hebben bekeken en in de opsporing en ontsluiering er van een actieve rol te hebben meegespeeld. Geen wonder dat het voor zoo iemand 'n peulschilletje is een gezelschap den geheelen avond aangenaam-griezelend bezig te houden.

Zóó zien wij dan ook de heer Ashton-Wolff. Hij is een causeur, een boeiend causeur. We zijn het niet altijd met hem eens, met zijn ieder „geval'' telkens voorafgaande beschouwingen zijn wij het maar hoogstzelden met hem eens, wij gelooven ook niet alles onvoorwaardelijk wat hij belieft te vertellen ('t loopt alles zoo grifjes en gladjes, zoo mooi afgerond) maar hij boeit, hij houdt U vast... sensatie! misdaad! menschenjagd!

Het nut van dergelijke boeken ontgaat ons echter. Voor wie zijn ze geschreven; neen, niet voor de „deskundigen''; die kunnen er mogelijk kennis van nemen, maar ze nemen dergelijke lectuur heusch niet voor 100 pct. au serieux.

Voor het *groote* publiek lijken ze ons niet aanbevelenswaardig.

Volwassenen met de noodige levenservaring en eruditie kunnen dit boek lezen.

— Bc — *M. v. M.*

May Christie, **7105.**
HET LEGAAT. Vertaald uit het Engelsch door D. Wafelbakker. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht.* 1930. (18×12) 301 blz. gecart. f 1.25.

Cynthia Brent, een eenvoudig knap dorpsnaaistertje, komt door omstandigheden als secretaresse bij Murray Stewart.

Zij hebben 't beiden al spoedig danig te pakken, waarna de gebruikelijke verwijderingen, toenaderingen en misverstanden kunnen volgen, tot het gelukkig einde volgt.

Tevens vernemen we de liefdesgeschiedenissen

van Cynthia's vriendin, een wuft meisje. Alles komt echter terecht.
Lichte ontspanningslectuur.
— B — *A. C. de B.*

May Christie, 7106.
VURIGE LIEFDE. Vertaald uit het Engelsch door Dicky Wafelbakker. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1930. (17×11) 318 blz. geb. f 1.25.
Reeds op jeugdigen leeftijd ouderloos, heeft Mary Oliver de zorg over haar broertje en zusje; ze wordt trouw bijgestaan door haar oudste broer, George. Op den dag dat haar buurman, Barney Dawson, haar zijn liefde heeft verklaard, neemt Lois, het wereldwijze, rijke nichtje der Olivers haar intrek in het rustige huisgezin der weezen. Hier brengt zij alles in de war; Barney twijfelt aan Mary, maar op het einde weet Lois door hare bekentenissen Mary's trouwe zorgen te beloonen en de twee verliefden weer bij elkander te brengen.
Het boek is oppervlakkig; een beetje stijf vertaald. Geschikt als treinlectuur.
— B — *E. H.*

Joseph Collomb, 7107.
HET GEESTELIJK PORTRET. *J. F. Swartsenburg. Zeist,* 1930. (20.5×14) 244 blz. geb. f 2.25.
Een boek, dat aan de zenuwen der lezers hooge eischen stelt. Rechter Robert Graigin wordt vermoord gevonden in een eenzaam landhuis. Zijn broer Bruce rust niet voor hij de moordenaar vindt. Hij wordt in zijn naspeuringen geholpen door een geheimnisvol persoon, Galt genaamd, die feitelijk de hoofdpersoon in dit verhaal wordt. Deze Galt is zondert hart, zonder moraal, zonder hebzucht, maar een hartstochtelijk navorscher van 's menschen geheimste bevindingen, aandoeningen en bestrevingen; een scherp psycholoog en hypnotiseur, die misdadigers om zijn vinger windt en tegen hun wil in zich doet gehoorzamen. Door psycho-analyse ontwerpt hij voor zich het geestelijk portret, het karakter, van den moordenaar, of juister van de moordenares en slaagt erin haar in werkelijkheid te ontdekken en op te jagen, — zoo denken ten minste de in felle spanning gehouden lezers, totdat zij, niet Galt, bij de ontknooping voor een groote verrassing komen te staan.
— Bc — *W. Sm.*

Gerard Fairlie, 7108.
HET MUSEUM DES DOODS. Vertaald uit het Engelsch door Jhr. R. H. G. Nahuys. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1930. (20×13) 258 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.90.
Een met veel humor gekruide detectiveroman, waarin de spanning en de gruwelijkheden niet ontbreken.
Hoe Inspecteur Brand met behulp van twee piloten de verdwijning van verschillende vrouwen ontraadselt, willen wij niet verklappen, terwijl we het teveel aan bloed en lijken in dit verhaal op den koop toenemen.
Treinlectuur.
— B — *A. C. de B.*

R. van Genderen-Stort, 7109.
HET AVONTUUR. *Van Loghum Slaterus, Arnhem,* 1930. (21.5×13) 127 blz. ing. f 2.25, geb. f 3.25.
Gemis aan innerlike bewogenheid is het bezwaar, dat tegen deze auteur als hoofdgrief werd geformuleerd. Dit gemis aan innerlijke — diepere — bewogenheid is ook de oorzaak van het gemis aan (elke) belangrijkheid van dit geschrift. Stylisties zijn deze novellen al te sterk gepolijst („sijpelend opgetuigde'' zinnen), het glijdend rhythme is geen uiting van stijlkracht, maar van decadente weekheid en overcultuur, het beeldend vermogen is zwak, de psychologie weinig indringend. Alleen „Het Vaderschap van Pane Hooz'' is van iets meer belang.
— B — *Gerard Knuvelder.*

Zane Grey, 7110.
TOEN HET WESTEN ONTWAAKTE. *De Combinatie, Rotterdam,* 1930. (20.5×14) 205 blz. ing. f 2.25.
Weer een boek vol gevaarlijke avonturen en moorddadige vechtpartijen, die zich afspelen in de tweede helft der vorige eeuw, in Missouri, De hoofdpersoon is Clint Bilmet. We zien hem als halfvolwassen jongen, op een der karren van de eindelooze karavaan landverhuizers en vrachtrijders, op weg naar Sante Fé. Uit den vastberaden jongen groeit een dappere en beleidvolle „scout'', maar 't is een hardè leerschool, welke hij heeft te doorloopen! Het jeugdvriendinnetje van het eerste hoofdstuk, dat in een overval door Indianen van hem gescheiden wordt, vindt hij in de laatste hoofdstukken terug en wordt er — alweer na veel wederwaardigheden — gelukkig mee. Goede amusementslectuur.
— B — *W. Sm.*

Sydney Horler, 7111.
DE GEHEIMZINNIGE MADEMOISELLE. *N.V. A. W. Bruna & Zn., Utrecht.* 1930. (18.5×12.5) 272 blz. geb. f 1.90.
Geheimzinnig was zij, doch erg mooi.
Geen wonder dus, dat Philip Hunter al spoedig de fout maakt verliefd op haar te worden, hij de diplomaat, toevallig naar Monte-Carlo gebracht om zijn land, Amerika, op de vredesconferentie te vertegenwoordigen. Hij met zijn prachtige hersenen wordt verliefd op haar, die de maitresse zou zijn van een groote schurk, die nota bene met ernstige plannen rondliep om de vredes-conferentie in Monte-Carlo's mooie blauwe lucht te doen vliegen. De Mademoiselle zou zelfs zijn compagnon zijn. Doch Philip stoorde zich niet aan 's menschen praatjes, al moest hij erkennen, dat alle schijn tegen haar was. Hij had de overtuiging, dat zij een groot geheim verborg. Hij zou en moest dat geheim kennen en haar redden uit de handen van hem, die op het eerste gezicht reeds zijn grootste vijand was geworden. Dag en nacht speurt hij als een detective en geeft er ten slotte zijn betrekking aan. Nu volgt een tweestrijd tusschen hem en mijnheer de baron, want dien titel voerde de schurk. Eindelijk, toen hem het gelaat nog pijn deed van een slag, welke Philip hem enkele dagen geleden had toegediend, slaagt hij erin met behulp van...... de mademoiselle Philip op te pikken en hem aan boord te brengen van zijn jacht. Gelukkig blijkt de hulp van de mademoiselle een handig trucje, en zij ziet kans, dank zij dit trucje, Philip te redden, en nadat de baron nogmaals tevergeefs gepoogd had zijn hartstochten en haar te bevredigen, levert zij hem met al de aan boord zijnde handlangers over aan de po-

litie. Zij was niemand anders als een agente van den geheimen dienst. Terwijl zij Philip, dit alles uitvoerig vertelt, wordt hem alles duidelijk en ,,hoog aan dien saffier-blauwen avondhemel, schoot de maan haar zegenende stralen op hen neer'' aldus besluit de schrijver en wij weten nu, dat zij elkander kregen. Het boek boeit wel, doch om verschillende passages lang niet geschikt voor iedereen.
— Bc — *M. v. O.*

Sydney Horler. 7112.
IN DE DUISTERNIS. Vertaald uit het Engelsch door Jhr. R. Nahuys. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht*, 1930. (18 × 12) 272 blz. geb. f 1.90.
Een boeiende detective-roman, met de noodige Mysteries. Martin Creighton, die met L 5000.—, die hij in een zilvermijn in Zuid-Afrika verdiend had, wordt in Londen door een handige oplichter van zijn spaarduitjes ontlast en biedt ten einde raad per advertentie zijn leven te koop aan. Door een boevenkoning wordt hier op ingegaan en Creighton komt aldus in de grootste moeilijkheden.
— B — *M. v. M.*

Idsardi, 7113.
OORLOGSWINST. *J. H. Kok, Kampen*, 1930. (21 × 15.5) 250 blz.
Een zeer merkwaardige roman, die inderdaad zeer veel goed kan en zal stichten. Idsardi is hier en daar wel eens wat langdradig, maar uitmuntend geeft hij de sfeer van het Friesche dorp en prachtig geeft hij tegenstellingen: ,,fijnen'' en half of niet christelijken, dorp en stad, O.W.'er en boer, rijkdom en welgesteldheid. De karakters van de verschillende personen zijn prachtig volgehouden. Het sterven van Froukje, waarbij de dominee zoo heel sympathiek helpt, is mooi gegeven. Dit is met de terugkeer van Paula tot het Vaderhuis wel het beste van deze christelijke roman.
,,Juffrouw'' Lokhorst is en blijft de fijne en sympathieke ,,protestante.'' Zij veroordeelt de verfoeilijke oorlogswinst en ziet daardoor niets dan rampen en ongelukken als gevolg, en deze blijven dan ook niet uit: de daad van Wimpie, het ongelukkige huwelijk van Paula, moedwillige verlating. Maar altijd blijft zij de nobele christinne en de trouwe echtgenoote en de liefdevolle moeder. Alleen het een-zijn met Christus' Kruis brengt geluk en geeft kracht om alle leed te dragen. Een zeer mooie christelijke roman. Voor protestantsche lezers.
— B — *W. S. J.*

Paul de Ketchiva, 7114.
BEKENTENISSEN VAN EEN CROUPIER. Geïllustreerd. door Fraunk Egermann. *J. Philip Kruseman, Den Haag*, 1930. (25 × 16) 259 blz. ing. f 3.75.
Men doet den lieden er misschien onrecht mee aan, maar men is geneigd wat afwijzend tegenover een croupier te staan, vooral wanneer hij een boek schrijft en dan nog wel een boek met bekentenissen. Maar bij de lektuur hindert dat niet erg, want van de dingen, die de auteur bekent komt het er weinig op aan of ze waar zijn of niet. Maar hij geeft aardig de atmosfeer weer, die in de groote Fransche speelholen hangt, en daar kan men genoegen mee nemen.
— Bc — *G. S.*

Marie Koopmans, 7115.
HET LEVEN ANTWOORDT. *Foreholte, Voorhout.* 1930. (22 × 17) 201 blz. ing. f 2.50.
Marie Koopmans wil in deze mooi uitgegeven roman de hooge heiligheid van het huwelijk doen zien en de slechtheid van echtscheiding en kinderbeperking, óók in de natuurlijke gevolgen. 'n Probleem heeft zij echter niet gesteld, want de twee bedorven, coquette, allerakeligste dochters van Mevrouw Dano zouden even onaangenaam en onchristelijk zijn geweest, als ze meerdere kinderen hadden gehad.
O.i. is het gansche boek te zwaar gechargeerd, om als stichtend of waarschuwend voorbeeld te dienen. En daar zal het de schrijfster toch wel om te doen zijn.
Chrysantha en Brigitte Dano trouwen beiden alléén om 't geld, de éérste om het te kunnen bezitten, de andere om het te kunnen uitgeven. Beiden zijn alléén katholiek in naam en maken hun man doodongelukkig. De mondaine vrouw pleegt ten slotte zelfmoord, de eenige dochter van de koude berekende moeder wordt zenuwziek.
Het nichtje, Bine, dat de beide meisjes steeds hebben bespot, omdat ze winkeljuffrouw was, doet een rijk huwelijk, maakt haar man en haar vele kinderen gelukkig.
— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Mien Labberton, 7116.
ZWERVER. *J. Ploegsma, Zeist*, 1930. (19 × 15) 85 blz.
De opstelletjes in dit vrome bundeltje verzameld zijn een geestdriftige getuigenis van schrijfsters eerbiedwaardige en verheven ernst om de dingen God. 't Is een soort exempelen-lieteratuur in moderne vorm, vol wijding en levenswijsheid, bespiegelingen van de zwerver-mens, die moeizaam voortgaat naar het wenkende licht van Gods liefde. 't Kost moeite van een dergelik boekje, dat in deze verworden tijd zo krachtig pleit voor innige Godsbeleving, iets negatiefs te zeggen en toch moet 't ons van ons hart, dat 't ons te verliteratuurd en te precieus en hier en daar te gezocht is. 't Is te fraai om ons machtig aan te grijpen, te mooi, de lieteraire omhaal té groot om in ons te blijven voortleven. Thomas à Kempis weet dat beter.
— Bc — *Ed. A. Serrarens.*

Jos. Panhuysen, 7117
HET HOOPVOLLE TEKORT. *Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg*, 1930 (19.5 × 13.5) 146 blz. ing. f 1.50, geb. f 2.50.
Dat een der Jongeren er toe zou kunnen besluiten een roman te schrijven, waarvan het motief een Courths Mahler uit 't gevoelige ouwejuffers, hart gegrepen is, zal elke lezer die de hoogmikkende ambities der jongste literatoren kent, niet lichtelik bevreemden, al is 't waar dat de uiteindelike zich wedervinding van twee wreed gescheiden geliefden, 'n thema is, dat ondanks zijn respektabele leeftijd, getuige Homeros' begaanheid met Penelope's en Odysseus' leed, kansen genoeg in zich bergt om er iets zeer bekoorliks over te schrijven. En ook de doelmatigheid van 'n dergelik onderwerp behoeft niet betwijfeld te worden, waar er nog steeds genoeg gevoelige harten te vinden zijn, die zich meer aangetrokken weten tot de lektuur van de lotgevallen

ener moedig kampende, idylliese liefde dan tot de beschrijving van al de narigheden van de „ville tentaculaire'' of de pathologiese struktuur van een ongewoon mens. Maar 't lijkt ons geen lichte taak over dit onderwerp met zijn gewoon verloop tot de apotheose van „ze krijgen elkaar'' een boeiend boek te schrijven. En ook Panhuysen zelf heeft deze geschiedenis zelf niet biezonder geraakt en we twijfelen er niet aan of dit romannetje zou veel meer geslaagd zijn, wanneer hij de aardige ironiese toon, die dit verhaal zo opvrolikt, veel sterker had doen doorklinken en 't serieuse gedeelte in Godsnaam maar had laten varen. Nu heeft 't een om 't ander geleden. Want eerlik gezegd het verhalend element, waarin met ouwe rekwiesieten gewerkt is, boeit ons helemaal niets. Ook de stijl is daar dof en glansloos en doet waarachtig aan Van Lennep denken. Men leze: „Er vertoonde zich in de deur een jonge man, van iets minder dan middelmatige gestalte, zwart, kort haar dat kroesde boven een voorhoofd, dat een diepe dwarsrimpel toonde. De donkerblauwe oogen daaronder bezaten de eigenaardige uitdrukking eens, door een jong meisje, verliefd geworden op de jongensachtige zwaarwichtigheid van hun bezitter, als zeer weemoedig gekenmerkt.'' Mogelik en zeer waarschijnlijk zelfs, heeft deze stijl een parodistiese strekking en dan bewonderen we die goed geslaagde opzettelikheid, maar hoevelen van de lezers van Panhuysen zullen dit bedoelen zien. Waar de schrijver echter zijn neiging tot humor kan uitvieren ontstaan er staaltjes van geestige karakteristiek, getuigen de figuren van de literaire snulligheid, Hugo Westland, van tante Anna, Gijs' oom en moeder en dochter Hoogwoud. Panhuysen heeft twee dingen willen doen: met zijn beschreven menschen willen meeleven en tegelijk hun lotgevallen met vriendelike, milde ironie bezien. Hij vergat echter dat hij bij dit laatste opereerde met een oudbakken motief, dat de waardering van zijn goede kwaliteiten, zijn humor en karakteristiek, niet weinig in den weg stond. In de tijd van de *Camera* en de *Pastorie van Mastland* was dat beter gegaan, nog beter in 't tijdsgewricht van Sara Burgerhart.

— B — *Ed. A. Serrarens.*

Kathlyn Rhodes, **7118.**
WOESTIJNZONDE. Vertaald uit het Engelsch door H. Harting. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1930. (20×14) 262 blz.

Ofschoon ook dit boek iets zwoels en sensueels heeft, zooals vele andere werken van deze schrijfster, zoo heeft het toch niet het lang gerekte, dat eveneens vele harer romans kenmerkt, waardoor het zich vlotter laat lezen.

Natuurlijk weer het oude liedje op een andere wijs.

Echtbreuk met berouw, twee moorden en een zelfmoord, een blanke vrouw en de nobele inlander, twee weer spoedig verbroken verlovingen in de woestijn, alles bestrooid met een vreemdsoortig godsdienstig tintje en fatalisme.

Dit soort lectuur moet voor jeugdige en ook voor licht ontvlambare naturen noodlottig worden.

— C — *A. C. de B.*

Berta Ruck, **7119.**
HIJ OF ZIJ. *W. de Haan, Utrecht,* 1930. 254 blz. (20×14) geb. f 1.90.

Guelda Rhos had er genoeg van precies te zijn als alle andere meisjes, daarom stak ze zich in chauffeurs-livrei en trad in dienst bij Sir Ralph Wellaloue.

Daar deze een knappe jonge man was wordt ze natuurlijk, ofschoon in hij-gedaante, verliefd op hem en ook Sir Ralph voelt zich onverklaarbaar tot „Jim Smith'' aangetrokken.

Daar ook eenige jonge dames „hem'' heel aardig vinden, raakt hij eenigszins in de perikelen en als Sir Ralph „hem'' betrapt, terwijl „hij'' in meisjeskleeren rondwandelt en denkt dat Smith 's avonds dames-bezoek heeft, volgt direct zijn ontslag.

Als hij haar dan later in haar eigenlijke gedaante terugziet, komt natuurlijk de idylle tot stand. Een origineel gegeven, boeiend en geestig beschreven. Een boek om in één adem uit te lezen.

— B — *C. B.*

Wilhelm Schreiner, **7120.**
DE DOOD VAN YPEREN. *J. H. Kok, Kampen,* 1930. (21×15) 284 blz. ing. f 2.25.

Een „christelijke'' anti-oorlogsroman. Wat zoo iets eigenlijk is, valt moeilijk te zeggen. De schrijver bestrijdt de oorlog niet van een christelijk standpunt uit, hij wil aantoonen, dat het ontzettende van den oorlog gedragen kán worden. Wanneer men christelijk denkt en voelt. Men vraagt zich af of de auteur hier of daar niet christelijk-fanatiek is, ongetwijfeld is de bedoeling goed.

Wat het oorlogsverhaal zelf betreft: er zijn knappe journalistieke schetsen, vooral „Yperen onder het vuur'' en bijna het geheele tweede verhaal is fotografisch juist weergegeven, met het beste toestel, dat men zich maar wenschen kan.

Jammer is, dat Schreiner zijn felle haat jegens de vijand niet verbergen kan, dat hij hun onchristelijke daden te sterk naar voren brengt, alsof er maar alleen christelijkheid bij de Duitschers te vinden was.

Die passages wekken verbittering en wraakzucht op, wat de algemeene pacificatie niet bevorderen kan.

Onwillekeurig vergelijkt men dit boek met Remarque's *Im Westen nichts Neues,* en dan kan de conclusie niet anders zijn: Remarque gaf zijn ziel in zijn boek, Schreiner bleef aan de oppervlakte.

— Bc — *W. S. J.*

Upton Sinclair, **7121.**
JIMMIE HIGGINS. Vertaald uit 't Engelsch door J. Overberg. *Ontwikkeling, Amsterdam,* 1930. (20×13.5) 344 blz. ing. f 1.40.

De held van het verhaal, Jimmie Higgins, is in hart en ziel socialist. In zijn naief enthousiasme wordt hij telkens de dupe van de zaak, waarvoor hij streed. Anti-militarist vanwege zijn socialisme, stelt de oorlog hem voor een onoplosbaar raadsel, als hij ziet, dat vele zijner vrienden en vurigste partijgenooten zich in het leger laten inlijven. Hij voelt zich verlaten en bedrogen, maar langzamerhand komt het idee bij hem op, dat het hier geldt de langgepredikte strijd tusschen het oude monarchisme en de nieuwe democratie. Hij meldt zich dus in zijn beurt aan om te strijden tegen den Duitschen Keizer en wordt naar Frankrijk gezonden. Op dappere wijze vervult hij hier zijn soldatenplicht. Later wordt hij gezonden naar Rusland om de

Bolsjewiki in bedwang te houden. Deze strijd is tegen zijn principen en daar begint hij weer zijn socialistische propaganda. Ontdekt, wordt hij gevangen genomen en gemarteld, om de namen van zijn mede-propagandisten te noemen. Moedig verdraagt hij alle folteringen, tot hij eindelijk, wanhopig van pijn, krankzinnig wordt.
Het boek is zeer goed geschreven. De vertaling is af, wel hier en daar een beetje gedrongen.
— C — *E. H.*

F. de Sinclair, 7122.
DE PRINS VAN ASTRAKAN. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1930. (21×16) 272 blz.

De prins van Astrakan leidt het leventje dat veel prinsen leiden. Hij opent tentoonstellingen bezoekt concerten, jaagt, danst — en alles wat hij doet wordt door de hovelingen en door de pers uitbundig geprezen. Natuurlijk vindt hij zich zeer buitengewoon, terwijl hij inderdaad geen kwaad, maar 'n heel gewoon, vrij geborneerd jongmensch is. Z'n gouverneur wil toch 'n poging doen, om 'n wijs regeerder van hem te maken en stuurt hem incognito op reis, terwijl z'n dubbelganger voor prins speelt. Op dien reis doet de prins wondere ontdekkingen en het wonderlijkste is, dat hij zichzelf leert kennen. F. de Sinclair heeft 'n heel geestig boek van dit gegeven gemaakt. Vooral 't eerste gedeelte. Later zakt de roman erg en loopt uit in 'n beetjeverwaterd romantisme. 't Slot met het krantenbericht over het huwelijk van den prins, die een leelijke, veel oudere nicht moet trouwen, is weer „echt."
— Bc — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Wilhelm Speyer, 7123.
DE KATTEN VAN MAINEWEH. Vertaald uit het Duitsch door Simon Koster. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1930. (19×12) 213 blz.

Een brok beschrijving van het jongensleven in een modernen schoolstaat (gymnasium) van Duitschland: republiek van klassen, die naar Amerikaansch model grootendeels zichzelf besturen.
De stad Maineweh had in het jaar 1927 de verdelging gelast van alle katten binnen hare muren. De tertia van den schoolstaat in de nabijheid der stad trok zich het lot der stomme dieren aan. Met echte jongensdurf en vindingrijkheid, met de vrijheid in doen en laten, die zulk een school kenmerkt, gelukt zij er in met veel kostelijke avonturen en vechtpartijen het leven der arme poesen voor een algemeenen ondergang te bewaren. 't Is werkelijk een pittig boek, vol frisch, gezond jongensleven; maar soms ongegeneerd en sovjetachtig in manieren, wat jammer is. — De nieuwe opvoedingsmethode is verlokkelijk, maar welke levensbeschouwing ligt er aan ten grondslag, dat is de eerste vraag hier vooral. De schoolstaat van Maineweh is klaarblijkelijk gebouwd op het geloof in de onbedorven natuur van den mensch.
— B — *K. v. K.*

Albert M. Treynor, 7124.
SNEEUWBLIND. Vertaald uit het Engelsch door J. G. H. v. d. Bovenkamp Jr. *De Combinatie, Rotterdam.* 1930. (20 × 14) 212 blz. ing. f 2.25.

In de geschiedenis van Bill Tearl, inspecteur van de noord-westelijke politie in Canada, was een ongeschreven hoofdstuk gebleven. Ergens op een dienstrapport, in een kantoor te Owata was achter zijn naam het grimmige woord „vermist" geschreven. Op een avond had hij een nederzetting verlaten, ergens in de buurt van de Vermiljoen-rivier, en sinds had men nooit meer iets van hem vernomen.
Bill liet drie kinderen achter, een dochter en twee zoons, Gerard en Kitchener. Gerard doodde in een driftbui bijna een onbekende, vluchtte naar Canada en kwam daar ook bij de politie terecht. Kitchener hoort van hem door een radiobericht, dat voor z'n broer bestemd was, en avontuurlijk van karakter, gaat hij zijn broer zoeken en vindt hem. Beiden zijn door allerlei lotgevallen in den waan gebracht, dat hun vader nog leven kan, ofschoon zijn verdwijnen samenhangt met moord en doodslag. Beiden, elk grootendeels op eigen gelegenheid, volgen de sporen, welke ook blijken gevolgd te worden door iemand, die aanvankelijk verdacht wordt van moord op hun vader, en ten slotte een wreker is der gerechtigheid. Zij slagen erin hun vader te redden, om hem in een gevecht met hun vijanden, voor hun oogen te zien neerschieten.
't Is een verhaal, boeiend en vlot geschreven, met bovenmenschelijke avonturen in de eindelooze sneeuwvlakten in Canda.
— B — *W. Sm.*

Dr. Jules Verbeeke, 7125.
DE KROMME WEG. *De Combinatie, Rotterdam,* 1930. (20×14) 249 blz.

Een boek grootendeels bevattende gesprekken en beschouwingen van een oorlogscorrespondent, met als tendenz bestrijding van den oorlog. Hoewel deze tendenz alleszins valt toe te juichen, is de uitwerking ervan in dit boek toch niet bepaald 18-karaats. Zoo wordt het doodvonnis van een principieel dienstweigeraar een moord genoemd en worden de veldpredikers o.a. getypeerd door een uit het lood geslagen chauvinistischen dominee. Een dokter noemt als bestrijdingsmiddel van den oorlog geboortebeperking, enz. enz. Er worden veel dikke woorden gebruikt, terwijl de regeerende kringen het nogal moeten ontgelden.
Natuurlijk ontbreekt ook het sentiment niet en wordt vooral het Kerstfeest in de loopgraven en veldhospitalen behoorlijk uitgebuit en bekroond door een visioen.
Wij meenen dat de schrijver door al te grooten ijver zijn doel heeft voorbijgestreefd, en dat het boek de massa niet zal pakken, daar er veel en zwaar in geredeneerd wordt.
Hoeveel mededoogen met de frontsoldaten uit dit verhaal ook spreekt, toch had eenige meerdere waardeering voor de velen, die de droevige oorlogsjaren, in hardnekkige vastberadenheid en trouw aan wat zij als hun plicht beschouwden, te velde stonden, aangenamer aangedaan.
Wegens de vele daarin opgezette theorien slechts voor hen, die het kaf van het koren vermogen te scheiden.
— Bc — *A. C. de B.*

Carolyn Wells, 7126.
EEN GEHEIMZINNIGE VERDWIJNING. Vertaald uit het Engelsch door Th. J. J. Bos-

looper. De Combinatie, Rotterdam, 1930. (20×13.5) 218 blz. ing. f 2.25.

Een langdradig verhaal over een verdwenen dochter, een gedooden vader en een gewurgd keukenmeisje.
De intrige is nogal onnoozel en kinderachtig. De detective prijst als rechtmatig middel om den misdadiger te vangen de methode aan, om een geweer zoodanig met een deur te verbinden, dat bij het openen der deur de binnentredende wordt neergeschoten, welke uitvinding, hij met succes toepast. Behoudens deze laatste afdwaling, verder vrij onschuldig.

— B — *A. C. de B.*

FRANSCH.

Henri Fauconnier, 7127.
MALAISIE. *Librairie Stock, Paris,* 1930. (19 ×12) 320 blz. ing. Ffr. 15.—.

De prix-Goncourt-1930 werd aan dit boek toegekend. Niet ten onrechte. Rond het eenvoudige verhaal van het leven en den ondergang van een dichterlijken Maleier heeft Fauconnier tafereelen van de Indische natuur en van het leven der blanken en inlanders geplaatst. Zijn sobere beschrijvingen zijn fijn afgestemd; zijn woordenkeus doet door haar eenvoud denken aan klassieke taal. Bovendien raakt Fauconnier telkens aan de vraagstukken van de betrekkingen tusschen Oost en West. Een zeer knap boek, dat in letterkundige waarde uitsteekt boven de gemiddelde voortbrenging van de goede Fransche schrijvers. In vraagstukken van zedelijken aard kon het sterker en degelijker zijn.

— Bc — *Vincent Cleerdin.*

Georges Imann, 7128.
LE TOURMENTEUR. *Bernard Grasset, Paris,* 1930. (19×12) 273 blz. ing. Ffr. 15.—.

Zonder overdreven gevoeligheid mag men zeggen dat een roman als deze tot de hatelijkste uitingen van vaderlands-fanatisme behoort. Georges Imann doet het voorkomen alsof Walter Henkel (Henker = beul) zijn levensbiecht neerschrijft in een gevangenis. Deze man vertelt, wat hem tusschen 1914 en 1925 overkomen is, hoe hij zijn vader in den wereldoorlog verloren heeft, zijn moeder haatte, een krijgsgevangene verried, een plaats verwierf in de anti-reparatistische beweging, als spion tegen de reparatisten van Rijnland en tegen de Franschen. Het gegeven is aanvaardbaar als thema voor een roman. Maar de uitwerking werd een stuk politiek dadisme. Natuurlijk is er een vrouw in 't spel, een meisje dat door den gruwelijken hoofdpersoon in het ongeluk gestort wordt en ten slotte bezwijkt. 't Is moeilijk te bepalen wat in dezen roman het walgelijkst is: de politieke strekking dan wel het verhaal zelf.

— C — *Vincent Cleerdin.*

Albert Londres, 7129.
LE JUIF ERRANT EST ARRIVÉ. *Albin Michel, Paris,* 1930. (19×14) 307 blz. ing. Ffr. 15.—.

Londres is er op uit gegaan de joden te ontdekken, de joden, die nog in een soort van wilden staat leven, in de vreeselijkste armoede en achterlijkheid. Hij vindt ze in Karpathen-Rusland en in Polen. Daarna steekt hij de zee over en bezoekt Palestina, waarbij hij dan wel tot de conclusie komt, dat Tel Aviv het voorgeborgte van het Beloofde Land is voor die joden, die in schromelijke verdrukking en ellende leven. Hij behandelt ook het Arabisch-Israëlitisch probleem daar te lande en wijl iemand de schuld van de plaats gehad hebbende bloedvergietingen moet dragen, werpt hij ze maar op de Engelsche bestuurders, welke te weinig soldaten in hun dienst hadden. Overigens stelt hij ook vast, dat de joodsche inwijkelingen door optreden van onverdragelijke arrogantie de Arabieren wel tot felle maatregelen geprikkeld hebben. Het werk is natuurlijk in de aan Londres eigen stijl gehouden, hetgeen de leesbaarheid zeer zeker ten goede komt.

— Bc — *G. S.*

Pierre Olivier, 7130.
L'ALOUETTE DE MER. *La vraie France, Paris* 6, 1930. (18×12) 264 blz. ing. Ffr. 12.—, gecart. Ffr. 13.50.

'n Zeer goede roman uit het Bretonsche visschersleven, zonder in dat leven zich te verdiepen in technische details.
Uitstekende karakterbeschrijving en boeiende intrigue. De conversatietoon is te veel „literatuur". Onwillekeurig vergelijkt men Pierre Loti's onsterfelijk: *Pecheurs d'Islande* met deze roman, en dan valt de soberheid van het laatste op en de hooge literaire waarde.
Goede en gezonde lectuur in velerlei opzicht.

— B — *W. v. d. Griendt.*

Jacqueline Vincent, 7131.
MAMAN DU CIEL. *Desclée de Brouwer & Cie., Paris,* 1930. (19×15) 230 blz. ing. Ffr. 10.—.

Een verhaal als dit zou een Nederlandsche auteur niet kunnen schrijven. De kinderlijkheid en eenvoud ervan zijn te zoetelijk, — ten minste voor den smaak van een man. Wellicht denkt een vrouw anders over dit romannetje van een kind.
Het kind, dat het middelpunt is van het verhaal, heet Rosalie-Marie, kortweg Rosie. Het maakt zich wijs dat de vrouw van den schilder Hubert des Essarts niet haar moeder is. De ontdekking van een bidprentje van Des Essarts' eerste vrouw heeft dezen waan veroorzaakt. Vijf jaar lang houdt Rosie haar geheim verborgen. Wanneer zij naar school gaat, vindt zij in haar geboortebewijs de zekerheid, dat haar inbeelding in strijd is met de werkelijkheid.
De vondst van de schrijfster heeft haar gelegenheid gegeven, een zekere kindervroomheid te schetsen, die ons wat gewild lijkt. De ondeugendheidjes van Rosie dienen als schaduw. Maar het geheel is voor Noordelijke opvattingen wat erg tam uitgevallen, hoeveel zorg er ook aan besteed is.

— A — *Vincent Cleerdin.*

DUITSCH.

Lina Haarbech, 7132.
URSULA REDEL. *G. Bertelsmann, Gutterslah,* 1930. (20.5×13) 319 blz. geb. M. 6.—.

Waar men tegenwoordig in de geschiedenisonderwijs niet meer zoo eenzijdig is en men de deugden en feilen van vroeger dagen onder de oogen durft zien, is het wonderlijk dat er nog zulk een boek als *Ursula Redel* wordt geschreven — Het is een roman uit den eersten tijd der

reformatie en de heldin wordt door haar moeder tegen haar eigen zin en tegen den wil van haar vader in 'n klooster opgesloten, om non te worden. Daar zij Luthersche is en dus absoluut niets voor 't kloosterleven voelt, tracht men haar met gevangenis en folteringen te bewegen de geloften af te leggen. En zooals zij zijn er vele monniken en nonnen, die de opstandige boeren uit de kloosters komen bevrijden. Luther vindt die opstand en dat rooven, branden en plunderen wel niet goed, zegt de schrijfster, maar hoe kon het anders. Ook de mooie geestelijke figuren uit de roman, de edele prior en de goede abdis en de vrome ridder-priester kiezen zich ten slotte allen 'n levensgezel of levensgezellin. Van kloosters en geestelijk leven heeft de schrijfster zelfs niet het allergeringste begrip!

— Bc — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

E. J. Hanussen, 7133.
MEINE LEBENSLINIE. *Universitas, Berlin,* 1930. (19×12) 274 blz.

Hanussen is al wel zeer befaamd vanwege z'n door onze pers scherp gecontroleerde séances, die niet zoo geweldig bleken als de prospecti en affiches wel verkondden. In dit boek geeft de „ziener", spiritist en telepaath 'n autobiografie. Hoeveel waarheid en dichting in dit avontuurlijk leven zooals 't hier verteld is, dooreengestrengeld is, kan moeilijk worden nagegaan. En dit is trouwens overbodig, daar 't noch literair, noch wetenschappelijk belang heeft. Met 'n grof cynisme beschrijft hij eigen en anderer lichtzinnigheden en is dit boek hierom onaanvaardbaar. Ook de achter op de band aanbevolen boeken maken al dat 't 'n gevaarlijke propaganda is. Afgekeurd dus.

— D — *K. S.*

Max Krell, 7134.
ORANGEN IN RONCO. *Ernst Rowohlt, Berlin.* 1930. (20×12) 243 blz.

In dit boekje wordt weer eens gepoogd den opstand te meten tusschen de oudere generatie en de jongere. Een heer op leeftijd wordt verliefd op een 20-jarig meisje, dat er heel moderne, maar weinig modeste opvattingen en manieren op na houdt. Dit liefdesavontuur, dat weinig verkwikkelijk is, vult deze roman.
Mooi is in dit werkje de landschapsbeschrijving, terwijl de stijl ervan treft door soberheid, door beknopte zegging van alleen het wezenlijkste. We benijden den schrijver om zijn raken stijl en scherpen schildersblik, maar beklagen hem om z'n inzichten, die lang geen vergezichten zijn.

— C — *F. A. Brunklaus.*

Wilhelm Michael, 7135.
FRANZOSEN IM LAND. *Rembrandt-Verlag, Berlin-Zehlendorf,* 1930. (19×12.5) 249 blz.

Deze roman teekent de psychische gesteldheid van een stel flinke broers uit den Pfalz, waarvan enkele vier jaren lang aan diverse oorlogsfronten hebben gestreden en nu dien strijd gelukkig overleefd hebbende, naar het vaderhuis terugkeeren, wetende dat al hun moed tevergeefs is geweest, want hun land heeft den oorlog verloren. Dan nauwelijks thuis rukken de bezettingstroepen hun geboorteland binnen. Dat schept scherpe verhoudingen, waarbij slachtoffers vallen, veel pijnlijks grootmoedig wordt doorstaan, maar ook situaties die een verbroedering in de hand werken, waardoor bij vele Duitschers het inzicht baan breekt, dat die Fransche soldaten niets meer doen dan hun plicht. Schr. heeft niet verzuimd ook den onevenwichtigen economischen toestand der bezette gebieden goed te schetsen. Nergens is uit op te maken, dat deze roman 'n geheel werkelijk beleefde gebeurtenis tot grondslag heeft. Dat doet er ook niet toe; ieder geschetst geval op zich kan zoo plaats gegrepen hebben met telkens andere personen. Juist om dat schr. niet chauvistisch is en schreef in den zelfden tijd van het gebeurde, heeft deze boeiend en zeer modern geschreven roman, documentaire waarde voor de psychische gesteldheid der bewoners van het bezette gebied, welke gesteldheid later moeilijk zuiver meer te reconstrueeren valt.

— Bc — *C. Slootmans.*

Fritz Reinert, 7136.
DER HEXENSCHÄFER VAN ROTHENBURG. *C. H. Frenkle, Rothenburg,* 1930. (18×12.5) 146 blz. ing. M. 2.—.

Een historische roman uit 1400 toen het oude, schilderachtige Rothenburg aan de Tauber tot een stad van aanzien werd. Heinz Tapples was toen burgemeester en zijn vriend was Niklas, de schaapherder. Tappler had vele vijanden, ook in den raad der stad, omdat hij eerlijk en rechtschapen was. Zijn vijanden werpen hem in de gevangenis en vóór dat de Burggraaf kon ingrijpen, waren beide vrienden gedood, de burgemeester door vergif, de schaapherder door z'n bovenmenschelijke pogingen om z'n vriend te redden.
Eenvoudig en boeiend wordt de oude geschiedenis verteld.

— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

M. Rubatscher, 7137.
DER LUSENBERGER. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, München,* 1930. (19×11) 326 blz. geb. M. 8.50.

Het is de geschiedenis van een Grödner jongen, het volk, dat half Germaansch half Latijnsch is en wier volkstaal veel van Italiaansch heeft. De boerenjongen wil schilder worden en na veel moeite, armoe en volhoudend werken wordt Joseph Lusenberger een beroemd man.
Z'n levensgeschiedenis is tot 'n boeiende en poëtische roman geworden. Reproducties van z'n eigen schilderijen versieren 't boekje.

— A — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Gebre Ben Walim, 7138.
DER RAUB DES BASCHNAME. Geïllustreerd *Julius Beltz, Langensalza,* 1930. (21.5×15) 228 blz. ing. M. 5.50.

De „Basch-namé" is een buitengewoon waardevol Turksch manuscript, dat uit de Berlijnsche bibliotheek gestolen wordt. Een jonge privaatdocent wordt door den professor, die voor de stukken aansprakelijk was, naar Stamboel gezonden om het manuscript weder te bemachtigen. Doktor Klingemann verzekert zich van de hulp van een Armeniër, wien Duitschland en het manuscript niets kan schelen, maar die een gloeiende haat aan de Turken heeft. En nu volgt een net van intriges en een serie van avontuurlijke aanvallen van Turksche zijde, maar als we denken, dat de vrienden verloren zijn en we voor hun leven sidderen, ontpopt de vijand

Hamdullah Bey zich als een wijze en goede vriend, die het beruchte document wel in Turksch bezit houdt, maar er even waardevolle oud-Perzische en Arabische documenten voor in ruil biedt. Dr. Klingemann mag daarbij het Turksche manuscript in Stamboel bewerken en komt later terug als Berlijnsch professor en gelukkige echtgenoot van een Armenische schoone.
Zijn bruid is de zuster van den Armeniër Agop, die door Hamdullah bekeerd wordt van zijn haat, daar hij hem laat zien dat Armenië even goed gruwelijk tegen de Turken is opgetreden als Turkije tegenover de Armeniërs en dat het de oorlog is die ieder volk wreed maakt.
'- Heel spannende en boeiende avonturenroman.
— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

ENGELSCH.

Gallows' Orchard, 7139.
CLAIRE SPENCER. *Jonathan Cape, New-York.* 1930. (20×13) 288 blz geb. Sh. 7/6.

De mooie Effie Gallows is een uitgestooten lid onder de bevolking van Durkie, waar zij woont. Om een misstap te dekken trouwt zij met de karakterloozen Ernest Weird. Deze laatste wordt gedood in een gevecht door een vroegeren minnaar van Effie. Als moordenaar wordt een zekere Fiddler aangeklaagd. Onderwijl trouwt Effie met een dorpsonderwijzer. Na enkele dagen van geluk wordt Effie's kind geboren, maar sterft kort daarna. Fiddler wordt ontdekt en gevangen genomen. Om hem te redden zegt Effie, dat zij den moordenaar kent. Fiddler ontsnapt uit de gevangenis, maar Effie, eveneens gevangen, zal den werkelijken moordenaar niet ontmaskeren. Zwak en ziek laat men haar eindelijk vrij, op weg naar huis gooien de dorpelingen haar met steenen. Uitgeput valt zij voor haar huis neer en sterft kort daarna aan de bekomen wonden. Het boek is mooi en spannend. De gevoelens van hartstocht en liefde zijn goed beschreven; de stijl prettig en onderhoudend en nooit gewild literair.
— Bc — *E. H.*

Pamela Hinkson, 7140.
WIND FROM THE EST. *Macmillan, London,* 1930. (19.5×12) 305 blz. geb. Sh. 7/6.

Een Engelsche roman, die in Fransche omgeving speelt. Madame de Lasage is 'n echte Française, eene van de oude *noblesse,* die jong was in 't tweede keizerrijk. Ze heeft vorstelijk geleefd en als haar man sterft is er geen fortuin meer. Madame de Lasage brengt haar dochtertje groot in een paar kamers vanhet groote Parijsche huis. Haar oud voorvaderlijk goed was verkocht, toen zij kind was, maar toch lijkt Mauges in Bretagne haar nog altijd toe te behooren. Frankrijk, Mauges, de familie, dat zijn haar afgoden en als haar dochtertje 'n mooie vrouw wordt, laat zij haar trouwen met de nieuw-adelijke Baron de Briac, de tegenwoordige bezitter van Mauges. Marguerite de Lasage krijgt háár kinderen weer op Mauges, maar haar hart is elders, den man dien zij trouwde heeft ze nooit lief gehad. Als haar dochtertje wordt geboren sterft ze, altijd luisterend naar de zee waarmee haar minnaar heenging. Solange de Briac groeit weer op onder de voogdij van haar grootmoeder, maar in haar is de zucht naar vrijheid sterker als bij haar moeder. Wanneer grootmoeder weer naar de oude manier het meisje wil uithuwelijken, terwijl zij zelf een Amerikaan gekozen heeft, dreigt zij naar haar eigen vader te gaan — zij heeft het geheim van haar moeder geraden.
En Solange gaat naar Amerika en laat Mauges en al de familietrots achter. De grootmoeder zit alleen, kaarsrecht in het oude huis. Loup, de hond,wacht op z'n vrouwtje, dat hem zal komen halen, en buiten tikt de wind tegen de vensters, de Westwind, die van Amerika komt.
— Bc — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Lennox Kerr, 7141.
OLD SHIP. *Constable & Co., London,* 1930. (19.5×13) 287 blz. geb. Sh. 7/6.

Dixon is van de boerderij gaan loopen omdat de zee hem aantrekt. Na veel wachten wordt hij eindelijk aangemonsterd en wordt matroos op de „Hillgrove'' onder bevel van Kap. Brisby. Het schip vaart eerst naar Italië en vandaar naar Melbourne. Op de terugreis krijgt Dixon nieuws van zijn verloofde, die een kind verwacht en hem verzoekt, om wille van haar eer en die van het kind, terug te keeren om haar te huwen. Dixon tracht dan van den kapitein verlof te krijgen, doch dat lukt niet. En nu laait een geweldige haat op tusschen de twee mannen. In Lissabon tracht Dixon te ontsnappen, doch hij wordt gegrepen en in 't gevang geworpen en daarna in boeien geslagen aan boord van zijn schip dat naar Amerika afreist. Dixon zoekt den kapitein te vermoorden en wordt in zijn boos opzet gerugsteund door den communist Stevens. Doch als een geweldige storm losbreekt en Dixon de tijd gekomen acht om op te treden, weet de kapitein, die eerst vreesde, zich door zijn heldhaftig gedrag aan de verbitterde bemanning en ook aan Dixon op te dringen en alles komt weer in het reine.
Van het begin tot het einde van dit boek merkt men dat hier bloedeigen ondervindingen van den schrijver worden weergegeven. Het is werkelijk „ins volle Leben hineingegriffen''. En al was het gegeven haast zoo simplistisch mogelijk, Kerr weet er een spannend verhaal van te maken. Juist om dien zekeren greep in dit lastige thema vergeven we hem wat we in andere boeken langdradigheid zouden noemen. Er komen enkele passages in voor over het ruwste zeebonkenleven, die het boek streng voorbehouden maken voor meer ervarenen.
— C — *Dr. Raph. Kreemers.*

Brinsley Macnamara, 7142.
RETURN TO EBONTHEEVER. *Jonathan Cape, London,* 1930. (20×13.5) 327 blz. geb. Sh. 7/6.

Jervis Trimble meent kort na de geboorte van zijn derde kind dat zijn vrouw hem bedrogen heeft met een zekeren Joses Elwood en in een vlaag van waanzin vermoordt hij haar. Hester, zijn jongste kind, wordt in Dublin groot gebracht en Jervis raakt in een krankzinnigengesticht. David zet de boerdereij voort en de andere dochter is intusschen gehuwd. Als David op trouwen staat komt er bericht, dat zijn vader weer naar huis wil. Hij verkiest de plaats te poetsen en vertrekt met zijn verloofde naar elders. Jervis komt vrij en leeft eerst een poos bij Hester. Bij een opvoering van Othello meent, ze dat de oude kwaal weer terugkomt bij hem. Doch het is een voorbijgaande vlaag. Hester gaat dan in Ebon-

theever alles beredderen voor den terugkeer en raakt er verliefd op den zoon van Elswood: Giles. En denzelfden avond nog als de vader thuis gekomen is betrapt hij de twee geliefden in elkaars armen. Hij steekt Giles, in wien hij de verleider van zijn vrouw meent te herkennen, neer, en wordt nu voor goed opgesloten. Hester ook blijft krankzinnig tot het einde harer dagen.

Dit is een geweldig tragische roman, ondanks het gruwelijke gegeven goed volgehouden tot het onverwachte einde. Niet alleen als psychologisch werk ook als beschrijving van het Iersche stads- en landsleven is hij meesterlijk en niet zonder reden heeft men den schrijver den pionier genoemd van den modernen Ierschen roman. Er wordt hier wel te pas en te onpas gerept over een Hooger Wezen dat al dit kleinmenschelijk gebeuren overschouwt, doch het is eerder een onoverkomelijk noodlot, dat de heele situatie beheerscht. Dit is des te verwonderlijker, wijl de heldin zoo fanatiek protestantsch is, dat ze liever honger lijdt dan bij Roomschen te gaan soepeeren.

— C — *Dr. K.*

W. B. Maxwell, **7143.**
TO WHAT GREEN ALTAR? *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (16.5×11.5) 302 blz. ing. M. 2.—.

Mr. Lane wordt in zijn buitenechtelijk leven gadegeslagen door zijn overbuurlui: moeder en dochter Dacre. Doch hoe erg ook de moeder gekant is tegen den opspraak verwekkenden Lane, de dochter is in 't geheim verliefd op hem en aanstonds na den dood van Lane's vrouw snelt ze hem in zijn radeloosheid ter hulp en ontvlucht met hem de plaats, om hem te huwen. Aanvankelijk gaat alles voor den wind. Doch Lane is 't groot leven gewoon en verkwist niet alleen zijn eigen kapitaal, doch ook dat zijner vrouw en raakt op den koop toe aan den drank verslaafd. Het leven wordt een hel voor haar, doch ze geeft den moed nietverloren enhaar vasthoudendheid en vastberandenheid redden hem ten slotte van een nog dieperen val. Ze loopen beiden wel een poosje met zelfmoordgedachten rond en zij geeft zelfs een begin van uitvoering aan die plannen. Doch hij redt haar en nu beginnen ze een nieuw leven. Ze trekken samen naar een pachthof in Provence, verdienen daar hun brood in het zweet huns aanschijns en hebben lieve kinderen. En als de pachthoeve onder den hamer komt, koopt Lane ze met een erfenis die hem te later ure door een oom gelaten wordt. Al er komen er blz. van donkere ellende voor in dit boek, het wordt toch heelemaal beheerscht door de lichtende persoonlijkheid van Margaret, die ten slotte over alle wederwaardigheden zegeviert. Haar zelfopoffering en heldhaftig geduld zijn schitterend weergegeven en volgehouden tot het einde. Nogmaals een diepgaande karakterstudie, die het psychologisch doorzicht en het ongewone talent van Maxwell in een helder daglicht zetten. Het boek is een waardig vervolg op de hier vroeger al gerecommandeerde werken van dezen schrijver. Doch zoowel om zijn diepgang als om enkele bedenkelijke verhoudingen alleen voor volwassenen.

— Bc — *Dr. Raph. Kreemers.*

Mills Young, **7144.**
PENNY ROSE. *John Lane The Bodly Head, London,* 1930. (19×12.5) 304 blz. geb. 7/6.

Patrick Driscoll komt van Kaapstad om in Engeland een vrouw te zoeken; hij heeft'n ideaal in z'n hoofd over 'n meisje uit Devonshire met haar mooie frissche tint. Patrick vindt op 'n merkwaardige manier zoo'n meisje en neemt haar mee naar de Kaap. Penny-Rose is 'n arm meisje, dat haar eenvoudigen minnaar voor den farmer uit Transvaal verlaat. Daar in 't verre land heeft Penny-Rose vele teleurstellingen en ook 'n heel akelig avontuur. Voor haar gezondheid gaat ze terug naar Engeland, vindt in de eenvoudige hoeve haar oude minnaar en wil niet meer terug naar de Kaap, ofschoon haar man haar terug komt halen.

„Ik geloof dat ik jou al in 'n leven heb lieigehad'', zegt zij tot No. 2. „Wij hebben geen wet of Kerk noodig om ons te vereenigen'', zegt de minnaar tot den echtgenoot.

Wanneer zij dit vóór het huwelijk beiden hadden bedacht, zou het wijzer zijn geweest.

— C — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Paul Kenis, **7145.**
DE VLAAMSCHE LETTERKUNDE NA „VAN NU EN STRAKS.'' *Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1930. (18×12) 361 blz. ing. f 2.75.

Paul Kenis heeft zich in dit boekje verdienstelik gemaakt door, aansluitend aan Vermeylen's *Van Gezelle tot Timmermans* een histories overzicht te geven van de letterkundige wendingen na „Van Nu en Straks.'' De taak was niet eenvoudig temeer waar 't om auteurs gaat, die grotendeels nog midden in eigen groei staan. De historiese overzichtelikheid laat nogal te wensen over, daar de schrijver geopereerd heeft met 'n werkmethode — de groepering van de schrijvers om de tijdschriften waaraan ze medewerken — die voor het perspektief niet zo bevorderlik is te noemen.

Voor de literatoren bent uit Vlaanderen is 't een geluk dat Kenis zich onder dat werk gezet heeft, want in de bewerking van een meer krities auteur, we noemen maar iemand als Van de Voorde, zou herhaalde malen en niet ten onrechte, dunkt ons, uit een ander vaatje getapt zijn.

De beoordeling van Kenis is over 't algemeen mild, te mild soms, hoezeer we zelf ook een ruimere kritiese maatstaf prefereren boven de severe en beperkte electie van de maximum-jagers. In dit opzicht doet Kenis aan Persijn denken al mist hij diens diepgang en geest. Voor het epigonisme van auteurs als Van der Passen en Korneel Goossens was 't hardere woord, mede ter bevordering van groter mogelikheden hunnerzijds, weldadiger geweest. Daarmede bedoelen we niet dat de schrijver gefaald heeft in de karakteristiek van werk en schrijver, want de verdienste van dit werk bestaat juist in de summiere maar rake typering ervan. We hadden enkel, de ook door de schrijver gewraakte zwakheden, gaarne sterker betoond zien. Dit zou 't relief ten goede zijn gekomen. Intussen hebben we grondige reden de schrijver van dit werk dankbaar te zijn.

Ed. A. Serrarens.

FRANSCH.

Henry Bordeaux, **7146.**
VISAGES FRANÇAIS. *Plon-Nourrit & Cie., Paris,* (18.5×12) 304 blz. ing. Ffr. 15.—.

De stoere werker Henry Bordeaux heeft noch door de drukte van zijn leven, noch door zijn succes als schrijver, zijn hart verspeeld. In elk boek dat hij de wereld inzendt, treft de warme toon, de hartelijke genegenheid jegens menschen en dingen. Zoo ook weer in deze verzameling voordrachten en opstellen. Hij vertelt over Chateaubriand, Louis de Madelin en Robert de Flers, Maurice Barrès (aan wiens weduwe het boek is opgedragen) en René Boylesve, — ook over oorlogsmenschen, met een sympathieke waardeering, een treffend levensbegrip. Uit de geschriften van zijn menschen kiest hij met fijn gevoel allerlei kenteekenende gezegden en overwegingen. Wie in dagblad of tijdschrift deze opstellen gelezen heeft, zal graag in een rustig kwartiertje de herinnering eraan verlevendigen: deze Fransche koppen vertegenwoordigen den Franschen geest op zijn best.

Vincent Cleerdin.

Henri Bremond, **7147.**
RACINE ET VALÉRY. *Bernard Grasset, Paris,* 1930. (19×12) 253 blz.

Wanneer Racine ter sprake komt, weet ieder ontwikkeld Franschman enkele regels uit het werk van dien dichter aan te halen. Racine is niet enkel klassiek, hij is in breeden kring populair. Vandaar dat een boek over zijn arbeid gemakkelijk lezers vindt.

Henri Bremond, die als afgevaardigde van de Académie française een rede hield te Uzes, waar in 1929 een gedenksteen ter herinnering aan 's dichters verblijf in 1661 en 1662 onthuld werd, — Bremond toont dat hij nog wat meer weet dan wat hij over des dichters noviciaat vertelde. In geestig uitgewerkte aanteekeningen stelt hij de opvattingen der poëzie in den ouden en den nieuwen tijd tegenover elkander. Het is een genoegen, die aanteekeningen te lezen. Leerzaam ook: zuiver en onzuiver worden met goedgekozen voorbeelden getoond „De poëzie begint juist daar waar de critiek niets meer te zeggen heeft en waar zij niettemin gevoelt, dat nog alles te zeggen zou zijn", verklaart Bremond terecht. Om van dit boek te genieten, moet men veel van Racine weten of willen weten. Voor leeraren, die Racine's werk behandelen, is 't zeker een aanwinst.

Vincent Cleerdin.

Albert Thibaudet, **7148.**
MISTRAL OU LA RÉPUBLIQUE DU SOLEIL. *Hachette, Paris.* (19×12) 260 blz.

Albert Thibaudet verklaart in de inleiding tot zijn boek, dat hij aan Mistral, aan de félibrige, aan de provencaalsche herleving, aan de litteratuur d'or een groote waarde toekent, niet in de eerste plaats als vriend van de Provence en haar bewoners, maar vooral als Fransch criticus.

Inderdaad heeft hij een zeer aantrekkelijk boek aan het leven en de daden van Frédéric Mistral gewijd. Opgewekt en sympathiek vertelt hij allerlei wetenswaardigheden uit het leven van den grooten Provençaal, dien zijn vrienden als een Franschen Vergilius vereeren. Nu en dan doet de geschiedenis denken aan Rodenbach's befaamde Blauwvoeterij in Vlaanderen.

Voor degenen die de langue d'or bestudeeren, een aardige ontspanning.

Thibaudet belooft een tweede deel, dat het werk van Mistral tot onderwerp hebben zal. Eerst de bij en dan de honing, — zegt hij geestig.

Vincent Cleerdin.

DUITSCH.

Andre Jolles, **7149.**
EINFACHE FORMEN. *Max Niemeyer, Halle,* 1930. (25×16) 272 blz. ing. M. 12.—.

De lieteratuurwetenschap is gesteld voor 'n drievoudige taak: ze moet tegemoet komen aan esthetiese, historiese en morfologiese eisen. In de 18e eeuw, waarin meer dan ooit het probleem der esthetica aan de orde was, was ze estheties georienteerd. Met de romantiek kwam het postulaat der historiese ordening, een kunstwerk moest deduktief verklaard worden uit het komplex van historiese, sociologiese en psychologiese verschijnselen. 'n Kunstwerk is echter nog wat meer en wat anders dan het resultaat van historiese en kultuurhistoriese faktoren, die in een individualiteit waren samengevloeid en hun uitdrukking hadden gevonden, zooals Taine het had voorgesteld. Een stuk lieteratuur is de openbaring van een geestelik proces, dat om zich zelf belangrijk is. Uit deze reactie tegen de methode van Taine werd 't omgekeerde bereikt; men karakteriseerde persoon en leven van de kunstenaar uit zijn werk. De methode bleef dus histories.

Langzaam aan groeide de idee ener morfologiese lieteratuurbeschouwing, die alle beweeglikheid om 't kunstwerk abstraheert, alle faktoren van individu en tijd uitschakelt en in 't stuk lieteratuur iets gefixeerds ziet. „Formbestimmung, Gestaltdeutung" is de taak dezer richting. Jolles is in dit boek voortreffelik doende de bruikbaarheid dezer methode te demonstreren aan de einfache Formen" van legende, sage, mythe, sprookje enz.

Stroeve eenzijdigheid is natuurlik uitgesloten. Om de totaliteit van 'n letterkundig werk te begrijpen zijn de methoden niet geheel en al te scheiden. Iedere richting werkt echter naar eigen methode.

Aan lieteratuurhistorici mogen wij dit uitstekend werk van harte aanbevelen.

Ed. A. Serrarens.

ENGELSCH.

Barrett H. Clark, **7150.**
AN HOUR OF AMERICAN DRAMA. *J. B. Lippincott, London,* 1930. (18.5×11) 159 blz. geb. Sh. 6/4.

Clark bedoelt hier niet een geschiedenis te schrijven, wel een soort retrospectief dagboek. Hij klapt werkelijk uit de school want hij kreeg inzage in een massa onuitgegeven manuscripten en kent persoonlijk haast elk werk en iederen schrijver dien hij vermeldt.

Hij is gekant tegen de evolutie-theorie in de dramatische productie en geeft heel andere argumenten voor het succes van het tegenwoordige tooneel. Niemand beter dan hij kon dit boek schrijven. Hij was voorbereid door vroeger werk en vooral door vele monographieën op de allerjongste dramaturgen. Met hem be-

treuren we 't verdwijnen van de Provincetown Players die zoo'n grooten invloed hebben gehad en we zien de toekomst rozig tegemoet met namen als: Green, Barry, Howard, Geddes en Riggs. Jammer is dat ook hier een alphabetische inhoudstafel ontbreekt.
Een onmisbaar boekje voor eenieder die belang stelt in het veelbelovende,oorspronkelijke Amerikaansche tooneel dat zelfs het Engelsche theater aan het veroveren is.

Dr. Raph. Kreemers.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Maurits Josson, **7151.**
DE BELGISCHE OMWENTELING VAN 1830. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1930. (21.5×15.5) Deel I: XVIII, 313 blz.; deel II: 300 blz.; deel III: 174 blz. Tesamen ing. f 5.90.

Deze auteur moet een levenstaak gevonden hebben in het speuren naar en geven van bewijzen, dat de Belgische omwenteling van 1830 niet anders geweest is, dan een Fransche muiterij en aanval op den toenmaligen Groot-Nederlandschen staat.
Voor den grooten oorlog reeds deed hij hierover 't een en ander het licht zien, wat inging tegen de Belgicistische geschiedschrijving. We meenen zelfs, dat een soortgelijk boek als dit in 1913 door de Belg. regeering in beslag genomen is. De aanteekeningen, die we over dat wetenschappelijk pamflet bewaard hebben, duiden erop, dat de schr. getroffen door 'n dergelijke behandeling, zijne toen gestelde theses nogmaals met overvloed van materiaal heeft willen bewijzen. Zelf heeft hij het resultaat van z'n stellig geduldig werken niet meer mogen beleven. 't Dient gezegd, dat 't werkelijk overstelpend is, wat hij gelezen heeft over zijn onderwerp, en dat zoowel bij vóór- als tegenstanders van zijn standpunt. Jammer genoeg is het werk dat ontstond daardoor allesbehalve leesbaarder geworden: wie er onvoorbereid aan begint zal dan ook door de boomen 't bosch niet meer zien. Hierom reeds was 't verstandig alle citaten in 't Nederlandsch over te brengen, wat de betrouwbaarheid niet schaadt, wijl het derde deel, 't welk ook de voetnoten bevat, alle teksten in 't orgineel geeft. We hebben ons de moeite getroost, schr. een enkele maal na te rekenen. Dit stuitte wel eens op moeilijkheden aangezien drukfouten op 'n dwaalspoor wachten. Wie zou meenen in dit boek meerdere malen staaltjes aan te treffen, van wat men zou kunnen noemen „l'art de grouper les chiffres", zij gerust. De schr. geeft een zoo eerlijk mogelijk relaas en wordt nooit onredelijk en nog minder, fel. Zeker ontsnapt hij niet aan het eerst gesignaleerde euvel, maar we mogen dan zeggen dat het slechts kleinigheden betreft. Wat we echter niet verantwoord vinden, is de doorloopend loffelijke voorstelling der handeling van Noord-Nederland en zijn bewoners. Hij wordt hier het slachtoffer van de hoerastemming in de boeken van Bosscha. *Witlox* ontbreekt verder in de litteratuurlijst, wat 'n gemis is. Heel de Noord Nederl. houding wordt trouwens niet erg duidelijk. Nieuwe bronnen werden voor dit werk niet aangetoond, maar het feit, dat deze lijvige boekdeelen a.h.w. een bloemlezing geven van alles wat in allerlei boeken en dagbladen van dien tijd voorkomt, maken het werk onmisbaar voor ieder, die zich voor de geschiedenis der Belg. omwenteling geinteresseerd voelt. We betreuren het daarom, dat het niet wat degelijker uitgegeven is.

C. Slootmans.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

NEDERLANDSCH.

C. K. Elout, **7152.**
DE GROOTE OOST. Geïllustreerd. *W. O. Stockum & Zn., Den Haag,* 1930. (23.5×15.5) 250 blz. ing. f 4.90.

Elout is een pennevoerend vertegenwoordiger van dat kapitalistische liberalisme, dat in Insulinde zooveel tot stand gebracht en zooveel verkorven heeft. Hij bereist voor *Het Handelsblad* deze paragien, ziet de ineenzakking van het hem dierbare stelsel aan maar, de oogen voor de toekomst sluitend, klampt hij zich wanhopig aan de nonsens vast, eens door een overigens prima landvoogd gedebiteerd, en volgens welke alléén het liberalisme in staat zou zijn in Insulunde de lakens uitte deelen. De hulpeloosheid, die den schrijver overvalt wanneer hij zooveel aftakeling om zich heen ontwaart, doet meewarig aan en berooft zijn kritiek meteen van haar stootkracht. Wat overigens den titel van zijn boek betreft,is deze niet erg juist, want over die streeken, die met het woord „de groote oost" plegen te worden aangeduid, verneemt men maar een klein beetje. Over Flores, waar voet aan land werd gezet, verneemt men niets dan de beschrijving van drie kratermeertjes. Over Endeh heet het: „standplaats van een Assistent Resident, een kapitein-garnizoenskommandant en...... een Roomsch Katholieken bisschop." Men lette op die paar puntjes, savoureere de hulpelooze verbazing en de ergernis, die er in besloten ligt en men ziet meteen een der laatste mohikanen van een veroordeeld stelsel ten voete uit geteekend.

G. S.

DUITSCH.

Dr Hans Weinert, **7153.**
MENSCHEN DER VORZEIT. Geïllustreerd *Ferd. Enke, Stuttgart,* 1930. (25.5×17) 130 blz. ing. M. 8.—, geb. M. 9.50.

Weinert is ongetwijfeld een echte Duitsche geleerde, vol vertrouwen in eigen en anderer wetenschap, doch zonder den onbevangen blik, die het kenmerk is van den echten denker. Er worden praemissen opgediend van zóó twijfelachtige waarde, dat het werkelijk fijnzinnig opgezette overzicht over vóórhistorische menschen en wezens, die misschien geen menschen waren, tot besluiten leidt, die niet te aanvaarden zijn. Dagteekening is het zwakke punt der praehistorische gegevens en vooral in verband met den komo nean der thalensis is juist dagteekening alles waard en ongelukkiglijk moeten de anthropologen, Weinert dus ook, in dit opzicht zich verlaten op de geologie, die zich haar onmacht wel bewust is en die eigenlijk in verband met de praehistorische vondsten de schouders ophaalt.

Rietsema.

X. NATUURKUNDE EN NIJVERHEID.

DUITSCH.

Desiderius Papp, 7154.
WAS LEBT AUF DEN STERNEN. Geïllustreerd. *Amalthea Verlag, Wien,* 1930. (22.5 × 14.5) 340 blz. ing. M. 11.—.

De eerste 50 bladzijden van het 340 blz. tellende boek bespreken enkele astronomische zaken: er wordt gehandeld over kijkers, spectroscopen, etc. De schrijver wil blijkbaar den indruk vestigen dat hij er wel wat vanaf weet. De rest van het geschrift heeft echter met wetenschap niets, maar dan ook heelemaal niets, uit te staan; het is een opeenstapeling van dwaasheden overgoten met een quasi-wetenschappelijke pikante saus. Het boek aanschaffen is geld weggooien en het boek lezen tijd verknoeien. Het prul is niet de moeite waard er verder woorden aan te verspillen.

Dr. W. Jacobs.

XII. LEERBOEKEN.

H. Poutsma, 7155.
DO YOU SPEAK ENGLISH? *P. Noordhoff, Groningen,* 1930. (21.5 × 13.5) 460 blz. ing. *f* 4.50, geb. *f* 4.90.

Dit lijvige deel met „Engelsche woorden en uitdrukkingen, verzameld, gegroepeerd en van aanteekeningen voorzien", beleefde verleden jaar een zevende druk, wat voor zoo'n voortreffelijk boek in circa 37 jaren veel te weinig is. Iemand, die wat van Engelsch afweet en nu eens goed en vlot die taal wil leeren, heeft aan deze uitgave een onschatbare hulp. De groepeeringen zijn van dien aard, dat de woorden en zinnen gemakkelijk worden begrepen, geleerd en onthouden.
Wij vinden het echter jammer, dat de fonetische uitspraak slechts uitzonderingswijze is aangegeven, en we hopen dat de drukfoutjes die hier en daar de Hollandsche en (wat erger is) de Engelsche tekst ontsieren, bij een spoedige herdruk, die wij het boek gaarne toewenschen, niet aan de aandacht van den corrector zullen ontsnappen.

M. v. M.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

J. H. Breuer, 7156.
HOE DE CLUB VAN ZESTIEN DRIEKONINGEN VIERDE. *A. N. Govers, Den Haag* (20.5 × 15) 64 blz.

De schrijver heeft 'n eenvoudig Driekoningenspel willen geven, zooals dat vroeger gevierd werd. 'n Troep jongens die bij elkaar komen, de „koningsbrieven" trekken en wat grappen maken. We zouden het eens moeten zien spelen; ons lijkt het 'n beetje opzettelijk, want die Driekoningenviering was geen „spel" maar 'n huiselijk feest waar ieder 't zijne toe deed, om den avond vroolijk temaken. — Maar 't helpt wellicht, om 'n huiselijk feest weer in eere te herstellen.

Alb. Steenhoff-Smulders.

J. V. Burgers, 7157.
KLAVEREN-DRIE. Geïllustreerd. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1930. (23.5 × 15) 142 blz. ing. *f* 1.50, geb. *f* 2.25.

Een gezond,frisch jongensboek,dat we onze jeugd zonder eenig voorbehoud rustig in handen kunnen geven. Drie vriendjes, die samen lief en leed in een klein dorpje deelen, zelfs probeeren detectivewerk te doen. Jongens van 10 tot 12 jaren zullen er van smullen.

A. E. R. C.

Maria van Dorsten, 7158
HENK UIT 'T HOLLENDE PAARD. Geïllustreerd. *De Spaarnestad, Haarlem,* 1930. (23 × 14.5) 143 blz. geb. *f* 1.35.

Henk, uit de herberg „het Hollende Paard" is ziek, moet steeds liggen en kan zoo moeielijk berusten. De Pastoor geeft hem 'n plaatje van z'n heiligen patroon, keizer Henricus en Henk begint een novene. Dan ziet hij in z'n droomen den grooten keizer, die hem meeneemt en hem de moeielijkheden van anderen laat zien, hem de levens van heiligen leert lezen. Henk gaat langzaam begrijpen. En als hij naar de stad, naar 't groote ziekenhuis gaat, maar de uitslag is dat Henk ongeneeslijk is — dan heeft de novene tóch geholpen. Henk weet dat hij z'n eigen taak heeft op de wereld en die goed moet vervullen; hij leert berusten en tevreden zijn. 'n Mooi, frisch, aardig jongensboek. Origineel van behandeling en fijn van gedachte. En wordt niet in gepreekt, maar 't is 'n preek op zichzelf.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Johan Fabricius, 7159.
EIKO VAN DEN REIGERSHOF. *H. P. Leopold, Den Haag,* 1930. (22.5 × 16.5) 222 blz. ing. *f* 2.50.

De tweede druk van 'n boeiend historisch jongensboek. Het speelt in de dagen van graaf Floris toen de vrijgeworden koningen zich begonnen te roeren. De strijd tusschen twee burchten in de omgeving van Koevorden is heel levendig geschetst. De dikke Wubbe, de slimme marskramer zijn geestig geteekend en Eiko, de fiksche jonge boer, die de kleine hoeve van z'n moeder beheert, is de hoofdfiguur.
Voor groote jongens 'n goed boek.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Elly Feenstra, 7160.
IJDELTUITJE. Geïllustreerd. *Andries Blitz, Amsterdam,* 1930. (15 × 20). 206 blz.

IJdeltuitje is de eenige tochter van een rijk advocaat. Ze wordt én thuis én door haar vriendinnen erg gevierd en bewonderd om haar schoonheid, die ze zich maar al te goed bewust is, wat zijn hoogtepunt bereikt, als zij tot schoonheidskoningin van het dorp gekozen wordt. Door haar omgang met de eenvoudige Jetje van Merken gaat ze later gelukkig inzien, dat ze wel wat heel erg ijdel geweest is. Een aardig boek voor meisjes van 15 jaar en ouder. Neutraal.

C. B.

M. S. Grosz, S.J., 7161.
OM EEN SCHAT. Geïllustreerd. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1930. (25 × 17) 218 blz. ing. *f* 2.25.

Drie jongens gaan visschen en beleven allerlei avonturen, die niet altijd van even goede smaak getuigen. Zoo b.v. het gesol met een lijk, dat, na eerst aan een vischhaak te zijn opgehaald, wordt begraven, daarna door wassend water uit z'n graf wordt weggespoeld om een dag later verder stroomopwaarts uit een boom te vallen. Dan is het jammer, dat de godsdienst er met de haren bijgesleept wordt, waar dat werkelijk voor het katholieke geloof niet noodig is. De vertaling is hier en daar wat verwrongen.

A. E. R. Colette.

Enny v. d. Heide, **7162.**
UIT RIEK EN JETTY'S SCHOOLJAREN. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1930. Geïllustreerd. (19×13) ing. *f* 0.75, geb. *f* 1.20.

Wel wat heel erg vluchtig en over alles heen glijdend worden Riek en Jetty's schooljaren beschreven. Een aardig verhaaltje voor meisjes van 8-12 jaar. Neutraal.

Marie Hoeffelman, **7163.**
AMMY VAN LYNDEN. Geïllustreerd. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1930. (23×18) 224 blz. ing. *f* 3.25, geb. *f* 3.90.

Dit verhaal teekent Ammy van Lynden, een meisje van hooge aristocratische familie vanaf haar gaan naar „Sunny Home'' een Fransch meisjespatronaat tot aan haar huwelijk. Het tweejarig verblijf op Sunny Home is voor Ammy 'n heerlijke tijd, totdat zij plotseling aan 't sterfbed van haar vader geroepen wordt.
Als jeugdlectuur kunnen we dit boek niet aanbevelen, aangezien hierin over zaken wordt gesproken, waarover zelfs volwassenen alleen in noodzakelijke omstandigheden het woord voeren.

L. B.

To Hölscher, **7164.**
JAN EN ZIJN BALLON. *G. Mosmans Zn., Den Bosch,* 1930. (22×17) 54 blz.

Een ideaal katholiek kinderboek. Alleraardigst en tegelijk heel fijn vertelt To Hölscher hoe Jan's vader ziek is en Jan met twee centen naar de kermis gaat. Hij zoekt er het ezeltje, dat gouden tientjes rijdt om melk voor vader te koopen, maar hij krijgt alleen 'n ballon van 'n koopman, Heelemaal voor niets. En Jan, die dol op zijn ballon is, laat die de lucht in gaan met 'n briefje voor O. L. Heer. Dat briefje komt werkelijk goed terecht. Voor kinderen van zes tot acht en om de kleineren voor te lezen.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Johanna Kuiper, **7165.**
HET VOLLE LEVEN. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1930. (22×16) 204 blz. ing. *f* 3.—.

Hetty woont in 'n Brabantsche fabrieksstad; ze is niet gezond, ze is humeurig en verveelt zich. Ze stelt nergens belang in, ze heeft weinig vriendinnen als protestantsch meisje in 'n katholieke stad. Haar oom, de Leidsche professor stuurt haar naar 'n héél klein plaatsje in Duitschland, waar een vriend van hem dominé is.
Domine Vogel is 'n apart mensch, vooral voor 'n dominé. Dat hij z'n parochianen eenige geestelijke leiding geeft, daarvan hoort men niets, maar wel is hij verbazend goed voor de armen en helpt zelf om 'n waterleiding aan te leggen, omdat er anders niets van zou komen. Hetty, 't verwende, rijke meisje leert in dat huis, vooral van de lieve domineesvrouw aan anderen te denken en voor anderen te zorgen. Voor andersdenkende meisjes is dit boek méér geschikt dan voor de onze, maar iets goeds valt er zeker uit te leeren. 't Is uitstekend geschreven, in frissche welverzorgde taal.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Hugh Lofting, **7166.**
DE DIERENTUIN VAN DOCTOR DOLITTLE. Vertaald uit het Engelsch door G. W. Elberts. Geïllustreerd door Hugh Lofting. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1930. (22×16) 329 blz.

Hugh Lofting is een dier schrijvers van kinderboeken, die door de ouderen misschien nog meer genoten wordt dan door de jeugd. En toch zijn kinderen ook wel dol op die dwaze verhalen met hun schijn van ernst.
Dr. Dolittle heeft nu een dierentuin gesticht. Natuurlijk geen gewone, waar de dieren opgesloten zijn, maar 'n soort asyl waar alle dieren 'n rustig thuis kunnen vinden. De muizenstad is heel bijzonder gebouwd en zeer dicht bevolkt. In de groote zaal komt de dokter met Tommy een groot diner bijwonen dat opgeluisterd wordt met allerlei avonturen-verhalen door ratten en muizen. Dan beleeft de dokter in dit boek nog 'n spannend avontuur met 'n kasteelheer, die valschelijk in 't bezit is gekomen van 'n fortuin, dat voor de dierenbescherming bedoeld was. Met behulp van de detective-hond weet de dokter hem te ontmaskeren. En de dierentuin, die vreeselijk veel geld kost, is uit den nood. Er is groot feest, waaraan duizenden dieren deelnemen en waarvoor een wagenlading sla, drie centenaars graan en vogelzaad, een ton beenen en vleesch, vier groote kazen, twee dozijn brooden en allerlei kleine lekkernijen gekocht worden!
Hugh Lofting gaf er zelf z'n dwaze teekeningen weer bij.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Karin Michaelis, **7167.**
BIBI'S GROOTE REIS. Geïllustreerd. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1930. (22×16) 332 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.90.

Bibi is bij haar grootouders, die op een landgoed wonen, maar haar vader is stationchef.
Terwijl ze daar logeert wordt vader ziek en moet om weer beter te worden naar Egypte. Bibi weet niet dat hij ziek is en meent dat hij voor z'n plezier op reis is. Met Kerstmis gaat Bibi met de grootouders naar Silezië, waar haar tante woont. En op de groote reis, die ze doen schrijft Bibi brieven aan haar vader uit Berlijn, Weimar, Waldenburg, Heidelberg; ze gaat op een heel merkwaardige Duitsche school, en als ze met haar neef terugreist van de grootouders hoort ze in Berlijn opeens, dat haar vader ziek is in Egypte. Dan wil ze naar hem toe en ze verstopt zich op 'n boot naar Marseille.
't Is 'n verbazend aardig en uitstekend geschreven boek. Alleen maar jammer, dat Karin Michaelis al wat godsdienst en Christendom is zoo handig wegwerkt. De slimme verstandige Bibi, die zoo oplettend en vol belangstelling, telkens van alles uit de geschiedenis aanhaalt en het over Buddha heeft, praat nooit over God of godsdienst, ook niet als ze zoo aardig over 'n kerk of 'n klooster schrijft.

Erg jammer van dit verder zoo bijzonder aantrekkelijke kinderboek.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Christine Moresco Brants, 7168.
'T KIND INA. Geïllustreerd door Ella Riemersma. *Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1930. (25.5 × 16) 254 blz. ing. f 2.—, geb. f 2.90.

't Kind Ina is de jongste van het drietal. Mevrouw Tervueren moet heel zuinig leven en is in een voortdurende zenuwstemming. Puck, de oudste en Ina gaan zoo vrijwel haar eigen weg. Puck is al heel gauw verloofd met een jongen Engelschman, die ze toevallig op 'n reisje ontmoet en waarmee ze dadelijk heel intiem is. 't Kind Ina krijgt 'n ongelukkige liefde voor 'n vriend van haar broer, die eerst niets van haar moet hebben, maar later, als scheepsdokter toch uit de verte van 't meisje gaat houden en haar schrijft te wachten.

't Boek is voor jonge meisjes erg wee, want 't draait nergens anders om dan om verliefdheid. Er is geen kruimeltje ernst of diepte bij en vermakelijk is 't ook niet. Geen kinderboek en niet gewenscht voor onze meisjes.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Willy Pétillon, 7169.
OP 'T HUIS TERVUERE. Geïllustreerd. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1930. (25 × 16) 204 blz. geb. f 2.90.

Francis de oudste dochter van het moederlooze gezin Tervuere stelt alles in het werk om haar vader, majoor Tervuere, die momenteel hulpbehoevend is, het leven aangenaam te maken, waarin zij, te samen met Arent Jan, de vroegere wachtmeester van Majoor Tervuere, volkomen slaagt. Heel stil gaat 't leven van Francis op 't afgelegen buitengoed voorbij, totdat zij in Den Haag gaat logeeren en daar 't drukke stadsleven ziet. Onwillekeurig gaat zij haar eigen rustige leven vergelijken met 't drukke stadsleven hier, doch komt tot de slotsom, dat ze zich het gelukkigst gevoelt bij haar vader en verdere familie-leden. Zij bemerkt thans ook welk een groote rol Arent Jan in haar leven speelt en verlangt weer terug naar huis.

De schrijfster heeft haar boek opgedragen aan haar groote dochter. Ongetwijfeld zullen onze groote meisjes van dit vlot geschreven neutrale meisjesboek genieten.

L.

Alice H. Rice, 7170.
DE VRIENDEN VAN MENEER BOB. *De Spaarnestad, Haarlem,* 1930. (20 × 13) 124 blz. geb. *f* 1.50.

Dit boek is berekend voor de rijpere jeugd. Het gegeven kan zeer kort aangeduid worden: Moeder en zoon vervreemden van elkaar om een ongewenschte vriend, de christelijke liefde, door beide aan eenzelfde ongelukkig en arm huishouden bewezen, brengen hen weer samen.

Een roman die boeit van het begin tot het eind, al ligt er de tendenz té dik op.

W. S. J.

H. S. Spalding S.J., 7171.
GEHEIMZINNIGE SPOREN VAN BERENKLAUWEN. Geïllustreerd. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1930. (24 × 18) 164 blz.

Een boeiende missiegeschiedenis uit 1672 toen Pater Marquette met Louis Joliet en eenige anderen in Canada de groote Missisipi-rivier ging opsporen op verzoek van den gouverneur van Canada. Al de avonturen van deze historische tocht worden met wat fantasie verteld, hoewel ze op zich zelf romantisch genoeg waren. Een Indiaan, die later Christen wordt is een der helden van het verhaal en daar ook jongens tot de expeditie behooren, wordt het een echte jeugdvertelling.

We zouden de vertaling of bewerking wat vlotter en losser wenschen, er had nog veel meer van gemaakt kunnen worden.

Toch 'n mooi jeugdboek.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Ina Weeren, 7172.
MET Z'N NEGENEN. Geïllustreerd. *De Spaarnestad, Haarlem,* 1930. (22.5 × 14.5) 162 blz. geb *f* 1.35.

'n Aardig kinderverhaal over 'n groote familie. De negen kinderen van Fen Rande beleven daar allerlei. 't Is frisch en vlot geschreven, behalve 't slot dat er 'n beetje is aangeplakt en waarbij de schrijfster plotseling in de iktoon vervalt. Ook zijn de kinderen van dit gezin wel onbeschrijfelijk zoet! *Alb. Steenhoff-Smulders.*

J. P. Zoomers-Vermeer, 7173.
DE VROOLIJKE JAREN VAN DOLF HAZEWIND. Geïllustreerd. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1930. (21 × 16.5) 214 blz. ing. *f* 1.10.

Dolf Hazewind heet wél Dolf, maar geen Hazewind. Zoo heeft hij z'n eigen maar genoemd naar de huishoudster, die Hase-Wind heet — de gappige huishoudster, die altijd vlug en gebroken Hollandsch praat, maar zoo ontzaglijk goed is voor de moederlooze kinderen. Dolf krijgt 'n vrindje, 'n arbeidersjongen en samen gaan ze een voetreis maken naar de boerderij van Hein's Oom. 't Is 'n leuke reis van twee frissche, echt goeie jongens en later komt „Pappie", Dolf's vader, die altijd met z'n gedachten bij z'n schilderen zit, want hij is „beroem man", zooals juffrouw Hazewind zegt. Met vader gaan ze naar de eilanden.

't Is een rumoerig huishouden, de kinderen van het gezin Hazewind, maar 't is een goed soort en Hein is 'n beste vriend voor Dolf.

Mevrouw Zoomers-Vermeer houdt van kinderen, kan zich absoluut in hun voelen en denken verplaatsen en *kan* schrijven. Neutraal.

Alb. Steenhoff-Smulders.

B. v. Zwegers, 7174.
DE VLAMMENDE WOESTIJN. Geïllustreerd. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1930. (25 × 19) 223 blz. ing. f 2.40, geb. f 3.25.

In dit boek hetwelk is geschreven naar historische feiten is Broeder Peter Fardé, de hoofdpersoon, waaromheen alles draait. Door zijn rustige en kalme manier van optreden weet hij de pelgrims en matrozen in angstige oogenblikken moed in te spreken. Hij troost, na een gevecht tegen zeeroovers, de gewonden en doopt de stervenden. Na vele avonturen komen spoedig rustige dagen en behouden stappen allen aan wal. Niet alleen grootere kinderen, doch ook ouderen zullen dit spannend geschreven werk met klimmende belangstelling lezen. *B.*

ONTVANGEN BOEKEN.

J. Bitter, 7175.
P. Valkhoff,
VERS ET PROSA. Geïllustreerd. *W. E. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 1930. (21 × 16.5) I: VIII-413 blz. ing. *f* 3.90, geb. *f* 4.25.

A. W. H. M. Berendsen, 7176.
A. H. J. van Witzenburg,
LEVEN EN STREVEN. Geïllustreerd. *J. B. Wolters, Groningen,* 1929. (28.5 × 20.5) 30 blz. ing. *f* 1.25.

L. Bot, 7177.
J. Houtepen,
BEKNOPTE ENGELSCHE SPRAAKKUNST. *J. B. Wolters, Groningen,* 1930. (19 × 13) Deel I. 183 blz. ing. f 1.40, geb. f 1.90.

L. Bot, 7178.
J. Houtepen,
BEKNOPTE ENGELSCHE SPRAAKKUNST. *J. B. Wolters, Groningen,* 1930. (19 × 13) Deel II. 184 blz. Ing. f 1.60, geb. f 1.80.

L. Bot, 7179.
J. Houtepen.
OEFENBOEK BIJ DE BEKNOPTE ENGELSCHE SPRAAKKUNST. *J. B. Wolters, Groningen,* 1930. (19 × 13) Deel I: 95 blz. Met inbegrip van woordenlijst ing. f 1.40, geb. f 1.60.

L. Bot, 7180.
J. Houtepen,
OEFENBOEK BIJ DE BEKNOPTE ENGELSCHE SPRAAKKUNST. *J. B. Wolters, Groningen,* 1930. (19 × 13) Deel II: 175 blz. Met inbegrip van woordenlijst ing. f 1.60, geb. f 1.80.

Dr. J. Botke, 7181.
VAN DE VOGELS TOT DE OERDIEREN. Geïllustreerd. *J. B. Wolters, Groningen,* 1930. (19 × 14) 217 blz. geb. *f* 2.25.

S. M. Bouman-van Tertholen, 7182.
Theo v. d. Bijl,
ZING EN SPEEL ME MAAR. Geïllustreerd door A. Alindo. *P. Noordhoff, Groningen,* 1928. (27.5 × 20.5) I: 1-64, II: 65-128. ing. *f* 1.90, gecart. *f* 2.50, samen in een band *f* 4.90.

W. Blok, 7183.
L. M. van der Sluijs,
HET MENSCHELIJK LICHAAM. Geïllustreerd. *W. Versluys, Amsterdam,* 1930. (24 × 16) 71 blz. ing. *f* 1.—.

W. Blok, 7184.
L. M. v. d. Sluys,
LEERBOEK DER NATUURKUNDIGE HISTORIE. Geïllustreerd. *W. Versluys, A'dam,* 1930. (23 × 15) 71 blz. ing. f 1.—.

Mag. P. de Bruin, S.J., 7185.
ZIELKUNDE. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1930. (24 × 16) 116 blz.

M. F. Dekkers, 7186.
ZEDENLEER. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1930. (19 × 13) 128 blz. ing. *f* 0.70.

Mary Mapes Dodge, 7187.
HANS BRINKER. *J. B. Wolters, Groningen,* 1930. (16.5 × 11.5) 105 blz. ing. f 0.70.

J. van den Griend, 7188.
BESCHRIJVENDE MEETKUNDE. *W. E. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 1930. (21 × 14) 164 blz. ing. *f* 2.25, geb. *f* 2.90.

A. Harmga, 7189.
H. P. Nieuwenburg,
LE PETIT FRANÇAIS. *W. Versluys, Amsterdam,* 1930. (19.5 × 14) 90 blz. ing. *f* 0.90.

Dr. S. Herlich, 7190.
BEKNOPT OVERZICHT DER GRIEKSCHE MYTHOLOGIE. Vertaald uit het Duitsch door Dr. J. S. van Veen. *J. B. Wolters, Groningen,* 1930. (19.5 × 13) 67 blz. ing. f 0.80.

Paul Hervien, 7191.
LA COURSE DU FLAMBEAU. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 1930. (17 × 11) 110 blz. ing. *f* 1.—.

I. R. Hoekstra, 7192.
GOUDEN REGEN. Geïllustreerd door M. Meuldijk. *W. Versluys, Amsterdam,* 1930. (19.5 × 13.5) III: 72 blz. ing. f 0.70.

Dr. P. Koster, 7193.
Dr. F. G. Schuringa,
KORTE NED. SPRAAKKUNST. *W. Versluys, Amsterdam,* 1930. (19.5 × 13.5) 198 blz. ing. f 1.60.

J. J. Moerman, 7194.
BONTEKOE'S REIZEN. Geïllustreerd. *J. B. Wolters, Groningen,* 3e druk, 1930. (18.5 × 13.5) 162 blz. ing. f 0.80.

J. J. Moerman, 7195.
DE WONDERLIJKE AVONTUREN VAN W. Y. BONTE KOE. Geïllustreerd. *J. B. Wolters Groningen.* 1930. (19 × 13) 163 blz. ing. *f* 80.—.

Pax, 7196.
DE DRIE CONINGHEN UUT ORIENTEN. Geïllustreerd. *Excelsior, Brugge,* 1918. (18.5 × 14) 40 blz.

Dr. A. Perdeck, 7197.
A SURVEY OF ENGLISH LITERATURE. *J. B. Wolters, Groningen,* 1930. (18 × 12.5) 72 blz. Geb. f 1.25.

Talbot Baines Reed, 7198.
THE FIFTH FORM AT ST. DOMINIE'S. *J. B. Wolters, Groningen,* 1930. (18.5 × 10.5) 95 blz. ing. f 0.70.

Dr. R. Ricardo, 7199.
Dr. J. L. Sanders,
LEERBOEK DER ENGELSCHE HANDELS-CORRESPONDENTIE. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1930. (20 × 14) 195 blz. ing. *f* 2.25.

W. H. Riehl, 7200.
DER STUMME RATSHERR. Geïllustreerd door G. F. G. Blydenstein. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1929. (17.5 × 11.5) 46 blz. ing. *f* 0.40 geb. *f* 0.65.

Dr. A. Schurbeek, 7201.
DIERKUNDE. *W. Versluijs, Amsterdam,* 1930. (24 × 15) Deel I: 197 blz. ing. *f* 2.75, geb. *f* 3.15.

A. A. Schroevers, 7202.
STANDAARD-LEERBOEK VOOR HET MACHINESCHRIJVEN. *Alg. Steno Dactyl Uitg., Den Haag,* 3e druk: 1927. (30.5 × 21.5) 62 blz. ing. *f* 1.75.

L. Simons, 7203.
TOT AFSCHEID. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam.* 1930. (18 × 12) 135 blz.

STOOMWASSCHERIJ „DE HUNEKAMP" LOENEN (VEL)

Ingericht naar de eischen des tijds. Verzending door geheel het land.

Drinkt „St. Geertruydts" Bronwater

Het beste en oudste adres op het gebied van Huishoudelijke artikelen. Electr., Gas- en Petroleumhanglampen. Aanleg van gas, waterleiding en electriciteit. Verwarmings-installatien.
Koper — Lood — Zinkwerken.
Fa. W. SCHELLEKENS & Zn. — BREDA
HALSTRAAT 14 TELEFOON 48

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598
Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.
Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied
Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

P. W. DERKS
NIJMEGEN
Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij.
Zeer concurreerend.

Manufacturenmagazijn
„DE STER"
A. VAN RUTH-VOS
Hemelrijken 96E, Eindhoven
Speciaal adres
in gemaakte goederen.

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN
Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende **ascetische** werken.
De lectuur van en over den **Eucharistischen Kruistocht** is compleet.

Fa. W. VAN ROOY & Zn. - BREDA - Tel. 735
VULHAARDEN, KACHELS, FORNUIZEN.

Voor de vrienden van het boek.

Weg met de moraal.

Jan Greshoff breekt in de oude Groene een lans voor het goed recht der... pornografie, en uit dat in een cynische bewoording, welke in de nieuwe Groene niet misplaatst zoude geweest zijn. „Ik vraag mij af — schrijft Jan Greshoff — welk zedelijk bezwaar bestaat er tegen de pornografie? Zelfs al is die ontdaan van iedere zweem van kunstwaarde. Wat voor zedelijk bezwaar bestaat er tegen, dat volwassen menschen, zoo zij daarin behagen scheppen, plaatjes kijken, waarop erotische feestelijkheden op een aantrekkelijke en boeiende wijze zijn voorgesteld, dat zij boeken lezen waarin met interessante détails de genoegens welke de natuur ons schenkt, worden beschreven en gevierd?"
Het woordje zinneprikkelend, zegt verder Jan Greshoff, „heeft een ongunstige beteekenis gekregen in deze platte farizeeërssamenleving. Alsof we rookend, borrelend, rijsttafelend, badend onze zinnen niet zouden prikkelen! Waarom zegt men niet ronduit: „ik wensch mijn zinnen te laten prikkelen, daar zijn ze voor; ze geven ons soms last en zorg genoeg, laten wij er ook zoo nu en dan eens pleizier van hebben."
„Men komt natuurlijk dadelijk met de jeugd op de proppen", vervolgt Greshoff, „maar wij zetten toch ook de jeneverflesch niet op de kinderkamer. Men heeft te zorgen dat de kinderen evenmin den sleutel van de boekenkast als den sleutel van den wijnkelder in hun teedere knuistjes krijgen."
Maar Jan Greshoff vergeet een ding, en dat is als de ouders de jeneverflesch achter slot zetten, buiten bereik van de kinderen, de pornografiewinkeltjes vrij en frank hun „vuil" voor de vensters etaleeren onder de oogen van de voorbij gaande nieuwsgierige jeugd en dat de verkoop van deze vuilnis eveneens onder het bereik is van deze kinderen en minderjarigen.
Wij kenden een heel deftigen en solieden boekhandel, die er nooit toe komen zou eenig aanstoot gevend boek- of plaatwerk voor zijn vensters te etaleeren, maar voor de liefhebbers onder de clientèle, die iets zinneprikkelends voor zich zelve wenschten, was er een aparte afdeeling achter in de zaak, waar deze artikelen verscholen werden verkrijgbaar gesteld. Maar thans zijn tal van obscure winkeltjes, die niet anders dan dit genre open en bloot etaleeren en verkoopen en durft de heer Jan Greshoff dan beweren, dat dit zedelijk gif, dat de zinnen moet prikkelen voor het bereik der jeugd veilig is afgesloten.
En 't zijn waarschijnlijk deze gewetenlooze verkoopers en handelaars, die 't Doctor Jan Greshoff zullen bijvallen, waar deze een vereeniging wil oprichten, ter bescherming van de Kijkers.
Een vereeniging ter verspreiding der Pornografie in en buiten het huwelijk, een vereeniging van mannen en vrouwen die te zamen met Dr. Jan luid en met overtuiging durven roepen: „leve de pornografie met en zonder kunst."
Er was een tijd, dat er vooral van vrijzinnige zijde beweerd werd, dat men verschil moest maken tusschen kunst en pornographie,de porno-

graphie diende bestreden en geweerd te worden, maar de zuivere kunst, ook al was deze erotisch, moest in elk geval veilig gesteld worden.
Dit blijkt alweer een verouderd standpunt te zijn. Dr. Jan Greshoff roept in „de Groene" nu met overtuiging: „leve de pornografie *met* en *zonder* kunst."

Claude Anet.

De Fransche schrijver en journalist Claude Anet is tengevolge van bloedvergiftiging overleden. Claude Anet (Jean Schopfer) werd den 28sten Mei 1868 te Morges (West-Zwitserland) geboren. Nog vóór hij 18 jaar was, begon hij zijn studiën aan de Sorbonne te Parijs.
Behalve voor wetenschap en kunst, interesseerde hij zich ook voor sport, vooral tennis. In 1892 behaalde hij den Franschen meestertitel tennis. Op 20-jarigen leeftijd werd hij vertegenwoordiger van een Amerikaansch tijdschrift te Parijs. Hiermee begon zijn journalistieke loopbaan. Als journalist was hij werkzaam in verscheidene steden van Europa en ging omstreeks 1900 naar Amerika als medewerker der *Architectural-Record*. Hij hield voordrachten over Fransche kunst aan de Columbia-universiteit, in Princetown, in Yale en andere steden, tenslotte ook aan het „Metropolitan Museum of art."
Hij bereisde per auto Perzië, den Kaukasus en in 1914 het Oeral-gebied.
Hier werd hij door de Europeesche oorlogsuitbarsting verrast. Hij moest in Rusland blijven,waar hij sinds 1915 oorlogscorrespondent was, en beleefde daar in 1917 de revolutie. Toen Lenin aan het roer kwam, liet Anet visitekaartjes met den titel „burgeroorlogscorrespondent" drukken.
Deze grap moest hij duur betalen. Hij werd in 1918 in de gevangenis gezet en slechts bij toeval kon hij via Finland vluchten en Frankrijk bereiken.
Uitgenomen in eenige jeugdwerken en in zijn reisbeschrijving over Perzië, heeft Anet de vrouwelijke psyche, voornamelijk de Russische, tot object van zijn werken gekozen.
Te noemen zijn: *Arianne* (Russisch meisje) *Lydia Sergisewna* (Als de aarde beeft), een roman uit de Russische revolutie. *Russische vrouwen* en zijn in den herfst 1927 verschenen werk *In den ban van Azie*.
Bovendien heeft hij eenige tooneelstukken geschreven.

Sowjet-Censuur.

In Rusland is een nieuwe vorm van „artistieke controle" ingevoerd. Dichters, roman- en tooneelschrijvers moeten hun werken voorleggen aan comité's gevormd uit fabrieksarbeiders. De arbeiders van de motorenfabriek te Moskou hebben bijvoorbeeld het beschermheerschap aanvaard van de letterkundige Besemenski, Olesja, Katagen Sjarof, Utkin, Altausen en Nikiforof.

Loonende literatuur in Engeland.

Sommige schrijvers zijn met hun „royalties" gelukkiger dan dikwijls veel betere letterkundige kunstenaars; zoo liet Conan Doyle S. 30.000 na, Locke slechts 24.500, Marie Corelli 24.000, Conrad 20.000 en Meredith 32.000. Dickens had indertijd S. 80.000. Troloppe 70.000 en Garvice 71.000 nagelaten en het record staat op naam van den niet lang geleden gestorven Stanley Weyman, die bijna S. 100.000 naliet.

Criticus-tooneelschrijver.

De „Deutsche Bühnenverein" zal in zijn eerstvolgende vergadering op verzoek van een groep tooneelbesturen het volgende voorstel behandelen:
1. De Bühnenverein juicht het besluit van het internationale congres van critici toe, dat een schrijver, die in een stad als criticus optreedt, aldaar niet de première van een tooneelstuk mag laten geven.
2. De tooneeldirecties nemen de verplichting op zich een werk van een schrijver, die in een stad als criticus optreedt, aldaar niet voor de eerste maal ten tooneele te brengen.

De jonge Wagner.

Nog altijd oefent de mensch Wagner een geheimzinnige aantrekkingskracht op muziekliteratoren uit. Zoo heeft thans Hans Reissiger 's meesters jeugd beschreven in een roman, getiteld *Unruhiges Gestin* (Paul List Verlag, Leipzig), een boek, waarin alle tot op heden uit die veelzins duistere periode bekende echte feiten zijn verwerkt met novellistische middelen en een karaktervolle fantasie, die het conflict tusschen Wagner's menschelijkheid en zijn geniale scheppingsdrang op buitengewoon overtuigende wijze bloot legt, een merkwaardig origineel boek, dat overrijk aan sfeer is en zoodoende bovendien een helder inzicht geeft in het wezen van Wagner's kunst.

Weinig.

Toen Charles Dickens zijn *Household Words* uitgaf, schreef hij eens aan een medewerker, dat hij hem gaarne wilde spreken. De medewerker kwam met 't onaangename gevoel, dat hij iets verkeerds geschreven had.
Misschien kreeg hij van den chef wel ontslag! Maar dat liep anders!
„Ik ben in de wolken over je eenvoudige stijl. Hoe hebt u dat toch klaar gespeeld om zoo glashelder en toch zoo eenvoudig te schrijven?" — „Wel, meneer Dickens," antwoordde de verraste auteur, „er zijn zooveel woorden, die ik niet begrijp en zooveel woorden, die ik niet kan spellen, dat ik maar weinig woorden voor mijn schrijverij over houd."

Gutenberg en de boekdrukkunst.

Sinds geruimen tijd bestaat het plan, te Mainz, met hulp van alle beschaafde staten, een „Tempel der Naties" op te richten, gewijd aan den roem der boekdrukkunst en aan de nagedachtenis van Gutenberg. Het plan heeft thans vaste vormen aangenomen. In alle landen zal een oproep tot het verzamelen van de noodige gelden worden gepubliceerd. Daarna zal een internationale wedstrijd voor het ontwerp van den tempel worden gehouden. Het bekroonde ontwerp zal worden uitgevoerd en in het jaar 1940 worden onthuld.

ALB. W. BURGERS Steenfabrikant WEURT bij Nijmegen — — — Kantoor: WEURT
Ringoven, Metselsteenen en overslaande Vlamovenstraatklinkers
Ligging der fabrieken: IJzendoorn en Echteld (Station Tiel en Kesteren) Deest bij Druten - Tel. 2705 (Nijmegen)

CAREL TEULINGS ATELIER VOOR KERKELIJKE EDELSMEEDKUNST **'S-HERTOGENBOSCH** Alleen: JULIANAPLEIN 17

N.V. Brandstoffen- en Bouwmaterialenhandel
v/h VAN DE VEN & Co., Eindhoven
Alles van de beste Mijnen en fabrieken
Tel. No. 2721, 2722 en 2562.

BAKKERIJ M. VAN KOEVERDEN
Platenmakerstraat 7 — NIJMEGEN — Tel. 1460
is HET goede adres voor alle soorten Brood, Beschuit en Banket.
— Bovendien op al mijn broodsoorten 10°/₀ korting. —

N.V. Van Loo's Wijnhandel, Arnhem, Tel. 24771
Oud betrouwbaar adres voor BORDEAUX-, RIJN- EN MOSELWIJNEN. — MISWIJN.

Fa. GEBR. KEMKES, Nijverstraat 14-20, Tilburg, Tel. Int. 1229
Speciaal in Kerkmeubelen.

LEWENSTEIN'S NAAIMACHINES. DE BESTE!! **Filiaal NIJMEGEN.** MOLENSTRAAT 68

SPECIAALZAAK
DERWIG & VAN DER WAARDEN
TAPIJTEN - GORDIJNEN - BEDDEN
EINDHOVEN - WILLEMSTRAAT 17 - TEL. 3303

J. LIGTHART-BERKEL - Tilburg - Leonardstraat No. 5
Groothandel in vleeschwaren, Speciaal levering aan kloosters en gestichten.

S. MENHEERE-DUSEE - TILBURG BOUWMATERIALEN, WAND- EN VLOERTEGELS, SANITAIREN
Kantoor : Molenstraat 144 - Telefoon 1058 Magazijnen: Besterdstraat 3 - Ros molenplein 3

Katholieke Pedagogen
Geschriften van bekende opvoedkundigen in volledige vertaling voor hoofdacte-studeerenden en belangstellenden.

Reeds verschenen:
H. JOH. BAPT. DE LA SALLE:
Leidraad voor Katholieke Scholen
Vertaling en inleiding van Pr. WOLTERS
In soepel kartonnen band .... f 2.25
BERN. OVERBERG.
Anweisung zum Zweckmäszigen Schulunterricht
Vertaling van L. KNUVELDER
Inleiding van Fr. S. ROMBOUTS
In soepel kartonnen band .... f 3.50
Thans verkrijgbaar:
LUDWIG AUER:
Nieuwe wegen naar 't oude doel
„Alte Ziele, neue Wege", oder: „Die Aufgaben des Cassianeums".
Inleiding, vertaling en aanteekeningen van Fr. S. ROMBOUTS
In soepel kartonnen band .... f 2.25
Uitgaven:
Drukkerij R.K. Jongensweeshuis — Tilburg
Ook in iederen degelijken Boekhandel

Firma Wed. J. A. Wouterlood v. Doesburg & Zn
WIJNHANDEL
N. Ginnekenstraat 22 — BREDA
Telefoon No. 354.

Eerste klas Banketbakkerij
Theo van Aerde
Korte Burchtstr. 14
Nijmegen
Telef. 1824

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

H. SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schabloneer- en Silka-artikelen
voor beschildering van stoffen, hout, celluloïd, enz.

Zoo juist verscheen bij Uitgeverij „FOREHOLTE" te VOORHOUT

NILS BESKOW **GODS WEGEN**

De beroemde Zweedsche schrijver van „Voor Gods Aanschijn", een der weinigen die er zich in verheugen mogen onder de geheele Nederlandsche Christenheid — en wel in alle schakeeringen — talrijke lezers te tellen, doet thans wederom een nieuw werk het licht zien.

Waar zijn eerste boek in korten tijd in ons vaderland achtereenvolgens VIJF HERDRUKKEN beleefde en de auteur niet geheel ten onrechte **een moderne Thomas van Kempen** genoemd wordt, zoo zal ongetwijfeld zijn nieuwste werk eveneens grooter opgang maken.

Ook in „Gods Wegen" worden in een reeks korte beschouwingen, op boeiende wijze, verschillende godsdienstige en zedekundige onderwerpen behandeld, allen van actueel belang, zoowel voor Protestanten als Katholieken. De auteur orakelt geen algemeenheden; integendeel, dit is het levende woord van iemand, die gedwongen door een groote warme menschenliefde, zijn eigen, innigste gevoelens uitspreekt, in zijn eigen taal, op zijn eigen origineele wijze.

Maar hierin ligt tevens de verklaring, waarom Beskow's boeken ook in ons vaderland zoo'n opvallend succes hebben en zij een ware weldaad zijn voor iederen gezondvoelende christen.

Prijs ing. f 2.40; in linnen prachtb. f 3.20

Verkrijgbaar in den Boekhandel en bij
UITGEVERIJ „FOREHOLTE" TE VOORHOUT

UITGAVE VAN
J. B. WOLTERS
GRONINGEN
DEN HAAG

J. H. F. KOHLBRUGGE

PRACTISCHE SOCIOLOGIE

Deel I. Sociale opvoeding (De mensch in dienst der maatschappij), gebonden 2e druk . . . . f 4.50
Deel II. De zorg voor het normale kind, gebonden . . . . . f 3.90
Deel III. De zorg voor het abnormale kind, gebonden . . . . . f 3.90
Deel IV. De zorg voor de jeugd, gebonden . . . . f 3.90
Deel V. Sociale nooden, I. De vrouw, hoogere standen, degeneratie, alcohol, gebonden . . . . f 3.90.
Deel VI. Sociale nooden, II. Sexueele en geestelijke problemen, gebonden . . . . f 3.90

Bij den Boekhandel verkrijgbaar.

Een boek dat reeds in 77,000 families als gids dient

Het Boek voor Moeder en Dochter

Volledig onderricht in alles wat eene vrouw als huishoudster en moeder dient te weten. Bewerkt naar de gegevens van ervaren huisvrouwen, geneesheeren en opvoedkundigen, door een R.K. Priester. 6e dr. 75e—80e duizendtal. Uitgevoerd op goed papier, groot 352 blz.

Dit boekje is vooral aan te bevelen aan de huismoeders of jonge dochters, die niet in de gelegenheid zijn het onderwijs aan een huishoudschool te volgen. Een cursus van verschillende jaren vindt men in dit boekje bij elkaar.

De hoofdindeeling is als volgt: 1e afd. De woning, Keus en inrichting der woning, Onderhoud van huis en huisraad, Verwarming der woning, Verlichting der woning. 2e afd. De kleeding, Bovenkleederen, De nuttige handwerken, De wasch. 3e afd. De voeding, Ons voedsel, Maaltijden, De kookkunst, Kookrecepten. 4e afd. Moeder en kind, Lichamelijke opvoeding van het kind, Geestelijke opvoeding van het kind. 5e afd. Gezondheid en ziekte, Gezondheidsleer, Ziekenverpleging, Eerste hulp bij plotselinge ongelukken. 6e afd. Huishoudelijk allerlei.

Geen onzer uitgaven werd door de pers zoo uitbundig geprezen als deze.

Ingenaaid f 1,25. Gecartonneerd f 1,75

Verkrijgbaar in den Boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

GERESERVEERD VOOR
FIRMA M. KROPMAN
HAZEKAMPSCHEWEG 30
NIJMEGEN
▼

Vermijdt teleurstelling.
VRAAGT BONBONS FINS
Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

STOFFENMAGAZIJN „DE LELIE"
TOLBRUGSTRAAT 1 hoek Nieuwstr.
BREDA.

Frans de Kort, Torenstraat 27 en 29
En Gros BREDA En Detail
Handel in Land- en Tuinbouwzaden, Kunstmeststoffen en Tuinbouwgereedschappen. Tel. Int. 661
Catalogus op aanvraag gratis.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ▫ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ▫ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ▫ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

MARJORIE BOWEN, die menig gegeven uit de Nederlandsche historie in haar romans verwerkte.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

STORM OVER RUSLAND

samengesteld door Dr. Hein Hoeben in samenwerking van de R.W.P. en den bekenden Ruslandkenner Dr. Jos. Froberger.

DE PRIJS IS 35 CENT. Iedereen moet deze brochure lezen!

Uitgave van DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, TILBURG

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Nadruk verboden.

L. J. M. Feber: . . *Romain Rolland en Indië*

P. Paschasius O.Cap.: . *Hedendaagsche jeugd*

A. F. van Beurden: . . . *Het Oosten ontwaakt*

C. Slootmans: . . . . *De Dreyfus affaire*

Dr Raph. Kreemers: *De literatuur van het zwarte ras. II*

Leo Fens: . . . . *'n Nederlandsche roman*

D. W.: . . . . *De Peelwerkers*

UIT BOEK EN BLAD:

Roeping. — Studia catholica

VERSCHEIDENHEDEN:

R.K. Openbare Leeszaal en Bibliotheek. — Wereldfaan en sigaren. — Een Hauptman herinnering. — Isidoor Teirlinck 80 jaar. — Sovjet en Literatuur. — P. Benoit.

N.V. Distilleerderij J. J. Seba, Arnhem

Advocaat- en Bitterfabrikanten,
Wijnhandelaren, Importeurs van Cognac.

Staan Eén Boven Allen.

TURKENBURG's
ZAADHANDEL
BODEGRAVEN

Landbouwzaden
Groentezaden
Bloemzaden
Vraagt prijscourant

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No 320.

Adverteeren doet verkoopen.

FREEWHEELING CAR
Studebaker
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

P. J. Looymans & Zonen
Koninklijke Boomkweekerijen
OUDENBOSCH.
OPGERICHT 1800
Telegram-adres ROYAL Oudenbosch — Telefoon Interc. No. 7.
Sierboomen, Coniferen, Rozen Struiken, Groenblijvende bladplanten, enz., kortom alles wat voor aanleg en bijplanting in tuinen noodig is.
Ook aan de kleinste opdrachten wordt de grootste zorg besteed

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

ALB. W. BURGERS Steenfabrikant WEURT bij Nijmegen — — — Kantoor: WEURT
Ringoven, Metselsteenen en overslaande Vlamovenstraatklinkers
Ligging der fabrieken: IJzendoorn en Echteld (Station Tiel en Kesteren) Deest bij Druten - Tel. 2705 (Nijmegen)

J. B. VERMULST-SCHEFFER - Strijpschestraat 23d - EINDHOVEN
AGENTSCHAP GILLET MOTOREN — KESTEIN'S EAK RIJWIELEN
Soliede personen gemakkelijke betalingsconditiën.

WITTE VONKEN
VAN DE H. PASTOOR VAN ARS

Verzameld en vertaald
door Jac. van Hal

„'n Haard, zoo fel brandend van Liefde, dat de vonken wit zijn".
Residentiebode.

PRIJS f 1.50 fr. p. p., luxe exempl. f 4.00.

Uitgeverij Het Sinjaal, Alphen (N.-Br.)

TH. BEENS - GINNEKEN - TEL. 563 -
RADIO
ELECTR. VERWARMING
SANITAIR

BRITSCH INDIE IN DE SMELTKROES

DOOR C. Z. KLÖTZEL

IS HET BOEK DAT OVER DIT UITERMATE BELANGRIJKE PROBLEEM EEN BETROUWBAAR EN ACTUEEL INZICHT GEEFT. HET IS ZEER VLOT GESCHREVEN EN KOST ING. f 2.90 - GEBONDEN f 3.90.

W. DE HAAN - UTRECHT

Voor de vrienden van het boek.

Een nieuwe uitgave der Franse klassieken.
Hoevele malen heeft men reeds beproefd om tot een niet te dure, betrouwbare en presentabele uitgave te komen der Fransche klassieken. Om maar eens de meest bekenden te noemen: Garnier met zijn vieze gele omslag, zijn krantenpapier en slordige druk is niet direct geschikt om je te laten watertanden. De Bibliothèque Charpentier brengt het er al niet veel beter af, al is het papier iets beter geworden. De Editions Larousse zijn al te zeer ingesteld op het gebruik voor de scholen evenals de Editions Hachette, die overigens door hun onmogelik dictionnaire formaat reeds afschrikken. Wat Nelson aan klassieken gaf was vaak onvolledig en wetenschappelik onbetrouwbaar. Naast de keurig geïllustreerde maar peperdure luxe uitgave bleven nog de vodden van *Les Classiques pour tous* en *Les Meilleurs Livres*. Daarnaast bestaan nog de bekende *Collection Pallas* en de uitgaven van Lemerre, die echter duur, kort, dik en dus onhandig zijn. Neen, een werkelijk wetenschappelik verantwoorde en dragelike verzameling Fransche klassieken tegen behoorlike prijs bezat Frankrijk niet. Nog onlangs namen we kennis van een met veel ophef aangekondigde serie van La Renaissance, waarvoor echter zelfs onze patronaten hun neus zouden optrekken.
Tans kregen we enkele boeken toegezonden van *Les Textes Francais*, die zo goed als aan alle eisen voldoen, die een moderne boekerij kan stellen.
Les Textes Francais worden uitgegeven door de Editions Fernand Roches, 150 Boulevard Saint Germain Paris VI en zijn een onderdeel van de Collection des Universités de France, die reeds vroeger *Les Textes Grecs* en *Les Textes Latins* verzorgde. De uitgave staat onder toezicht van de Association Guilluame Budé en is onderworpen, aan de volgende bepalingen.
De teksten zijn integraal. Men behoeft dus niet te vreezen met een „Choix" of „Chefs d'oeuvre" te doen te hebben.
De collectie zal alle werken bevatten van de XVIe tot en met de XIXe eeuw, doch de verschijning geschiedt zo, dat tegelijkertijd de werken van verschillende schrijvers worden uitgegeven. Dit eerste jaar kwam men tot 21 nummers uit verschillende tijdperken.
Ze worden samengesteld volgens bij de Association Guillaume Budé vigerende tekst-kritiese metode. Zo hoopt men een uitgave te verkrijgen, die tegelijkertijd voldoet aan de eisen van universiteit

Vervolg op pag. 6.

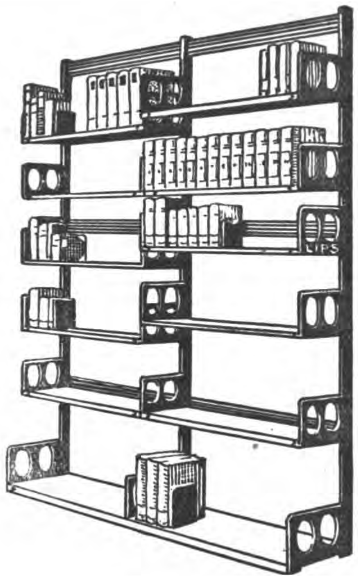

LIPS HANDIG VERSTELBARE
BOEKENSTELLINGEN
IN ELKE LENGTE
LICHT, SIERLIJK, ENORM STERK.

BAHLMANN & Co - NIJMEGEN
K. Burchtstraat hoek Broerstraat
Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding
Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.
Zeer voordeelige prijzen.
Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"
GROESBEEK.
Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520
Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren
Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Brandstoffenhandel „DE KOLENMIJN"
PIET SIPS - Academiesingel 38 - BREDA
EN GROS Tel. 129 EN DETAIL

J. Steylen v. d. Brûle — Firma P. ten Have
St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620
Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

FABRIEK VAN MACHINALE HOUTBEWERKING
„DE MARK"
JACQ. VAN GROENENDAEL — BREDA
Alle timmerwerken, speciaal
kerkbanken, kerkstoelen, schoolbanken enz.

Fa. P. v. d. WEEGEN & Zn., Tilburg
TIMMERFABRIEK
Briefadres: GASTHUISSTRAAT 48.

Koopt bij onze Adverteerders

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN
Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Firma Alph. van Laarhoven - Het aangewezen adres voor goud, zilver, doublé, alpacca. - Klokken, Horloges, Luxe Klokjes. - Eigen reparatie-inrichting
VISCHMARKT 8 BREDA

Electr. Koekfabriek „Het Zuiden" Eindhoven

STOOMWASSCHERIJ „DE HUNEKAMP" LOENEN (VEL)
Ingericht naar de eischen des tijds. Verzending door geheel het land.

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

GOEDKOOP ROOKEN **HERMANS Sigarenhandel** Stratumseind 36 A EINDHOVEN
VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land.

EMSER-WATER
Het sedert eeuwen bekende en onovertroffen middel tegen HOEST, VERKOUDHEID, INFLUENZA en alle aandoeningen der slijmvliezen.
Prijs per kruik of flesch 65 cent. Restitutie voor ledige flesch 5 cent.

ROMAIN ROLLAND EN INDIË.

Henri Massis.

Een tijdlang hebben wij Massis, vooral na de verschijning van z'n *Défense de l'Occident* bewonderd, of tenminste in eerbiedige eere gehouden. Te midden van de algemeene vervloeiing van beginsel, in een wereld die geneigd is alles voor relatief te houden behalve haar eigen zin voor betrekkelijkheid, boeit de vechtersnatuur van den schrijver van „Défense" door moedige mannentaal; bij een ontbindende cultuur, die aan zichzelf twijfelend, zich te gronde richt in een Untergangs-stemming, zijn de klaroenstooten, waarmee hij het Westen ten strijde roept, een waar soelaas. Totdat de herinnering komt, die aan den strijd moet voorafgaan; totdat wij de analyse door-denken, die deze kampioen van het westen, van heel de menschheid en haar hoogste goederen, van de tegenpartij en hare tendenzen gelieft op te disschen. Zeker, wat den geest van het Russische volk betreft, dien heeft hij gepeild tot de laatste diepten, daarvan heeft hij dingen gezegd, die als bliksems van verlichting schieten over veel wat onverklaarbaar scheen. Maar waar het, bij de verschuiving der wereldverhoudingen bovenal op aankomt, den geest van Azië, dáár over is Massis, naar ons gevoelen, mis, heelemaal mis. Het gebaar waarmee hij alle strevingen van alle rassen en volkeren beoosten den Rijn samenvat in één formule, verklaart uit één gemeenschappelijke geestesgesteldheid, uit het „aziatisme" heeft ontegenzeggelijk den schijn van een geniale synthese en synthetische genialiteit. Echter is dit gebaar een slag in de lucht, die geen enkel verschijnsel treft in den kern.

Zoo'n samenvatting wordt alleen begaan door een, wien de parate kennis van menschen en levenshoudingen in hun feitelijke verscheidenheid ontbreekt. Men behoeft niet in vollen omvang en diepte te zijn doorgedrongen in het wezen van Boeddhisme en Hindoeïsme, van Confucianisme en Shintoïsme en van den Islam bovendien, om te begrijpen, dat de menschensoorten waaraan zij in den loop der eeuwen het aanschijn hebben gegeven, te wezenlijk verscheiden en onderscheiden zijn, om in één type te kunnen worden saamgevat, uit één algemeenen geest verklaard.

Het „aziatisme" van Massis is een fictie en zelfs als werkhypothese niet bruikbaar. Zooals blijkt, wanneer hij zelf daarmee aan het werken staat. Deze fictie is dáárom zoo gevaarlijk, haast even gevaarlijk als de gevoelshypothese van den Untergang, omdat zij voert tot een onjuiste waardeering van de opstelling en doelstelling der geestelijke en zedelijke krachten, die worstelen om de toekomst der menschheid. Moeten wij Massis gelooven, dan is het „aziatisme" vrijwel identiek met nihilisme over heel de linie van het leven. Voor de helft van het menschelijke geslacht zou de persoonlijkheid geen of slechts een betrekkelijke beteekenis bezitten; het hoogste ideaal van deze vermaledijde helft zou zijn gelegen in de vervloeiing, de oplossing van de persoonlijkheid. Nirwana, verkeerdelijk begrepen als algeheele en finale vernietiging, daarnaar zou het diepste zielestreven van heel Azië uitgaan en wel tegen de menschelijke natuur in, die is aangelegd

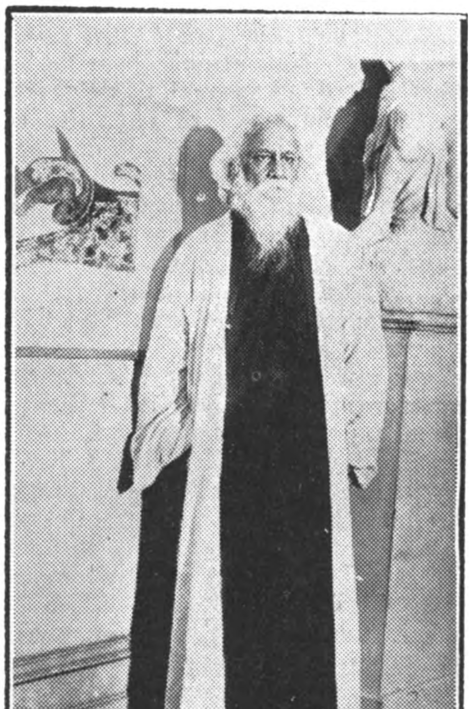

Rabindranath Tagore

op zelfbevestiging en zelfbehoud. Zeker is de zin voor het klare en positieve, voor de strak aaneengeschakelde dialektiek een kracht van het Westen; zeker is dit beslissend en bevruchtend erfdeel van het Hellenisme aan Azië zoo goed als ontgaan. Maar daarmee is niet gezegd, dat de Aziaat, als door den boozen geest van het „aziatisme", creatie van Massis, bezeten, zich bij voorkeur laat gaan in het ijle en vage en onbepaalde, de oplossing en ontbinding nastreeft boven geestelijk zelfbehoud en klare bepaaldheid.

Massis heeft zich in de helft der menschheid vergist om de afdoende reden, dat hij haar niet kent of opzettelijk misverstaat — terwille van de generale tegenstelling, waarop hij zijn betoog heeft geconcipieerd. Hij beweert niet minder, dan dat aan den zoogenaamd nihilistischen geest van Azië alle orde van nature vreemd is. Die geest zou zelfs van orde afkeerig zijn; die afkeerigheid zou tot uitdrukking komen op alle gebieden van het leven. Geen zedelijke wetten, geen staatkundige of maatschappelijke ordening, geen godsdienstige hierarchieën, niets van dat alles. Ziedaar Azië, uit het „aziatisme" geronnen en getogen, naar de vruchtbare fantasie van den essayist Henri Massis.

Wanneer het „aziatisme" bestond, dan ware het inderdaad zooveel als de geest des verderfs, als de macht der duisternis. Massis betoogt met inderdaad straffe consequentie verder, dat deze booze geest het aanlegt op het tijdelijke en eeuwige ongeluk der menschheid. En hij schiet zich te strammer in het harnas, wanneer hij het, of liever gezegd *zijn* „aziatisme" zich in de personen van een Tagore, een Ghandi, een Coomarasnati niet opmaken voor de verovering der wereld; hij wordt ziedend van verontwaardiging, wanneer hij de heidenen van Azië, onder smaad tegen het heidensche westen, de pretentie hoort uitbazuinen van een godsdienst, een universeele wereldbeschouwing te bezitten, in staat om het aanschijn der aarde te vernieuwen. Natuurlijk; wij hebben Massis niet noodig om doordrongen te zijn en te blijven van de volstrektheid van het Christendom boven de hoogste ethische en geestelijke waarden, waartoe de natuurgodsdiensten den mensch vermogen op te voeren. Maar de vraag dringt zich op, of het voor de zelfvernieuwing van het westen niet onvergelijkelijk dienstiger is zich er van te doordringen, hoezeer het van zijn eigen cultuur, van de hoofdbron van zijn cultuur, van het Christendom is vervreemd en afgedwaald. Massis ziet het eenig heil, de eenige uitkomst uit den nood der tijden in het katholicisme. Hij rekent echter onvoldoende met de geweldige, zoo voor individu als gemeenschap beslissende waarheid, dat de mensch, ook de Aziatische mensch, van nature christen is. Het is dit inzicht in 's menschen potentieele christendom, dit begrip van aller menschen kindschap Gods geweest, dat Pater Wallace „langs oostersche paden" omhoog voerde naar de universaliteit van het katholicisme. Niet dat, leerstellig genomen, Massis deze opvatting, waarop de katholieke visie der historie van mensch en menschheid steunt, zou ontkennen; maar inzicht en doorleving zijn twee.

Ghandi.

Niet vanuit het gezichtspunt van Massis, maar uit dat van Wallace zijn figuren als Ramakrishna en Vivekananda te begrijpen en te schatten op hun groot-menschelijke waarde. Massis moge dan, afgaande op de creaturen zijner verbeelding — een verbeelding, die, althans in zijn *Défense de*

l'Occident al de teekenen vertoont van naoorlogsche angst en neurose — alle Aziaten voor verslingerd aan nihilistische neigingen des geestes verklaren, Wallace betoogt het tegendeel. Welk tegendeel oneindig menschelijker is en blijkt uit de feiten.
Wallace zag den Aziatischen met name den Hindoeschen mensch eerbiedig gebogen voor het oneindige; hij zag, hoe deze alle krachten der ziel samentrekt in levenslange poging, in poging ook van geslacht na geslacht de eeuwen door, om te komen tot zelfbevrijding. Hooger en dieper dan veel verstoking en verwording, erkende hij in de Hindoesche mystiek en ascese een afspiegeling in de natuurlijke orde van bovennatuurlijke equivalenten in het christendom. Niet in zijn High Church maar bij de Hindoes leerde hij voor het eerst den zin van het leven verstaan — een begrafenis en verrijzenis, een begrafenis van den lageren mensch en zijne begeerten, die hem binden aan de materie en dan, uit dien dood, de stijging in zelfbezit en vrijheid. Klonk hem deze Hindoesche formule van levenswijsheid niet als gestemd op een paulinischen toon? Diepe, zeer diepe concentratie en bepeinzing opent de poort tot de hoogste zaligheid; zóó leerden de Hindoes het den zendeling Wallace, dien zij langs het pad van het oosten omhoogstuwden naar de stad op den Berg.
Het was door dit groote, vastberaden pogen tot zelfbevrijding, dat voor de grimmigste ascese niet afdeinst, dat de Hindoesche wereld de liefde, de apostolische liefde van den zendeling Wallace won. En van dit resolute streven van millioenen gedurende tientallen eeuwen, naar hun voorstelling door een eindelooze reeks van incarnaties heen, zou de finale vervloeiing en ontbinding, de volledige oplossing in het niet pool en ideaal zijn? Wallace begreep het absurde, het onmenschelijk ongerijmde van deze veronderstelling. Hij begreep, dat in de begeerte naar den toestand van Nirwana de drift der ziel naar een staat van bestendigen vrede, van aanschouwing van aller dingen Oorsprong en Einde tot uitdrukking komt.
Wallace erkende de hoogheid, in zekeren zin de volstrektheid van het Hindoesche ideaal; hij zag het tegelijkertijd als, zooals hij het in een prachtige samenvatting noemt, de hoop en de wanhoop van Indië. De wanhoop, omdat alleen door het intermediair der Kerk, door de hulp der genade, is te stijgen tot de werkelijkheid, die de Hindoesche wereld slechts vermag te zien als in een beslagen spiegel.
In het licht van Wallace's visie openbaren een Vivekananda[1]) en een Ramakrishna[2]) hun wezenlijkste wezen, hun beteekenis ook in de opgaande ontwikkeling van het menschelijk geslacht. Wallace overschouwt en doorschouwt het Hindoeïsme van het hoogste plan, dat menschelijk bereikbaar is, vanuit de universaliteit van het katholicisme. In het contact met het Hindoeïsme door Gods genade verheven, staat hij boven den geest van Azië, wanneer hij zijn levensgang, dóór het Oosten heen, te boek stelt.

Ramakrishna leeraar van het Oosten.

Met Romain Rolland is dit niet het geval; in den geest van Indië komt hij tot zijn grootste ontvouwing, maar tegelijk blijft hij binnen de beperktheid en betrekkelijkheid van dien geest begrensd. De katholiek Wallace is van nature universeeler, beziet het slagveld der gedachten, vanuit een verhevener standpunt dan de humanist Rolland. In het bezit van volstrekte normen, is Wallace de veiligste gids, niet alleen in de doolhoven maar ook in de hooggebergten der Aziatische godsdiensten. Hulpeloos in het geweld van een verscheurden tijd, wordt Rolland door het Hindoeïsme overweldigd: grooter van houding en visie is Wallace, die de hoogste verheffing van den Indischen geest heeft begrepen als een aantrede, in

de natuurlijke orde, tot de bovennatuurlijke, zooals die in het licht en op den grondslag der openbaring, door het goddelijk Verlossingswerk is gevestigd in de Kerk. Rolland openbaart den Indischen geest in al de pracht van zijn menschelijkheid, maar hij spreekt zoomin het bevrijdende woord als die geest zelf; hij ziet de verhevenheid van de ziel van Indië, maar zoo min als die ziel zelf, voert hij haar boven zichzelf, boven de limiet harer louter natuurlijke vermogens uit. Intusschen hoopt hij van haar de bevrijding, waartoe hij zelf

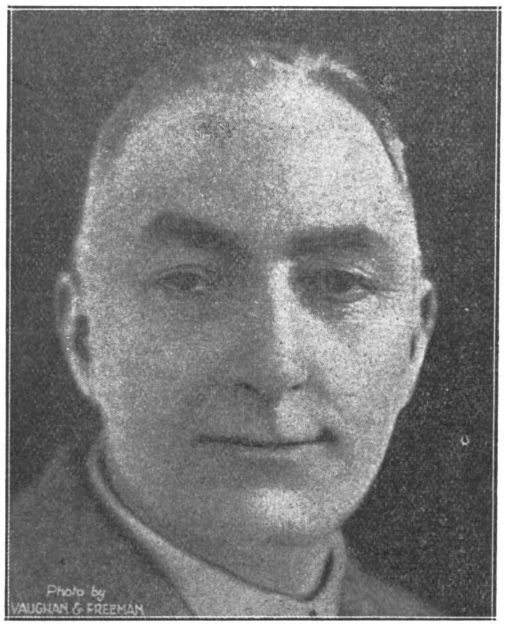

Edgar Wallace.

niet in staat is. Waar alle steun, door twijfel ontwricht, hem ontviel, zoekt hij hulp en toeverlaat bij een oostersche wijsheid, die niet het Licht der Wereld is. Hij mediteert den lof der Indische wijsheid in een toon van warme, van liefde doorlaaide vereering; maar tegelijk toont hij zich hiermee de mindere. Hij is het type van den modernen Westerling, die door de wereld der gedachte en der religie pelgrimeert om een verloren inzicht en geluk te herwinnen — en aan de Kerk, voorbijgaat. Mogelijk zijn vele krachten van den straks herboren mensch zijn deel — behalve de nederigheid, behalve het besef, dat het latere geslacht zich noodlottig vergiste, toen het zich afwendde van de Kerk. Religieus van aanleg, een leven zonder godsdienstigen inhoud tellend voor niets, miskent hij, dat de eenig ware vrijheid van den mensch tegenover zichzelf slechts te vinden is onder de tucht der door God gestelde hierarchie.

De volstrektheid en het bovennatuurlijk wezen van het Christendom eenmaal ontkend, verwacht hij van een gemoderniseerd Hindoeïsme een universeele religie boven alle godsdiensten uit. Dus valt hij de hoogste aspiraties van Indië bij en kiest hij de verhoudingen averechts. Wat hem ontbreekt is het begrip van het Christendom, zooals aan Massis de kennis van den geest van Azië. Zijn beschouwingen worden echter gedragen door een adeldom en een voornaamheid, die aan menige tirade van den chauvinist Massis vreemd zijn. In de *Défence de l'Occident* steekt al de kracht van een positief Christendom, maar ook al de zwakte der eenzijdigheid: de objectiviteit van Rolland verloopt echter in een relativisme, dat teekenend is voor een cultuur, die aan haar eigen waarde en waardigheid vertwijfelt.

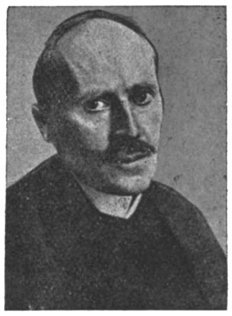

Romain Rolland.

Dit alles in aanmerking genomen, zijn Rolland's biografieën van Ramakrishna en Vivekananda werken van edele menschelijkheid en groote allure, waaruit twee waarlijk „verheven zielen'' ons tegentreden. Waarbij dient te worden vastgesteld, dat zij in al hun hoogheid en grootheid niet waren, waarvoor Rolland, uit den nacht van het westen opblikkend naar het oosten, hen houdt. — Zij zijn niet de profeten van den nieuwen mensch. Al braken zij mogelijk baan op den bitter zwaren weg ter vernieuwing.

L. J. M. Feber.

[1]) **Romain Rolland,**
HET LEVEN VAN RAMAKRISHNA. Vertaald uit het Fransch door T. Jelgersma. *Van Loghum Slaterus en Visser, Arnhem,* 1930. (21.5×13.5) 313 blz. ing. f 4.50, geb. f 5.90.

[2]) **Romain Rolland,**
HET LEVEN VAN VIVEKANANDA. *Van Loghum Slaterus en Visser, Arnhem,* 1930. (21.5×13.5) 215 blz. ing. f 4.50, geb. f 5.90.

HEDENDAAGSCHE JEUGD.

De titel van dit werk zal velen iets anders aan inhoud doen verwachten dan de schrijver

Hoe snel het rijpingsproces bij de Amerikaansche jeugd zich voltrekt, blijkt uit deze afbeelding die twee twaalfjarigen voorstelt, die beiden een geïllustreerd weekblad redigeeren en uitgeven in het Amerikaansch stadje Douglaston.

ons geeft, ofschoon wij gaarne toegeven dat de inhoud[1]) er toch inderdaad door gedekt wordt. De schr. wil immers 'n parallel trekken tusschen 't rijpingsproces in de jeugd en 't rijpingsproces in de huidige mensch (de samenleving), die het meest onrustige, gejaagde en onevenwichtige wezen is, dat men zich denken kan, omdat hij zich uitsluitend drijven laat door het machtige beginsel van het „in-beweging-zijnde", en het beginsel van het „bewust-zijnde" hem niet er toe gebracht heeft, zich zelf te zien als *middelpunt* van waaruit alle krachten stroomen, welke hij moet leeren beheerschen, om, na zich zelf met eigen middelpunt vereenzelvigd te hebben en zich zelf ook als middelpunt der wereld bewust te zijn geworden boven tijd en ruimte en begrenzing te staan, daar in het middel*punt* van dit alles geen sprake zijn kan.

In 't licht van zijn drievoudig beginsel „het zijnde", „het-in-beweging-zijnde" en „het bewust-zijnde" tracht hij het individu in al zijn verschijnings-vormen van typen en dezer karakteristieke gedragingen te doorgronden, om ons 't besef bij te brengen, welk rijpingsproces wij doormaken voor we opgaan in „het leven". In 'n korte recensie de schr. volgen in al zijn gedachtenconstructies is onmogelijk. We volstaan met te verklaren, dat het een *theosofisch* werk is, doordrenkt met een evolutionistisch *pantheisme,* dat alle dualisme van geest en stof verwerpt.

Met wetenschappelijke contra-argumenten is tegen deze theosoof niets te bereiken, daar hij uitdrukkelijk verklaart, dat de „wetenschap" in deze geen enkel woord heeft mee te spreken, en zijn *fundamenteele* leer onwrikbaar vaststaat enkel door *„beleven"*. Voor hem die „het leven" niet zoo theosofisch-pantheistisch *beleeft,* blijft het fundamenteele van dit werk zonder eenige waarde.

Naast een voor ons absoluut-verwerpelijke basis poneert de schr. hier en daar nog 'n heele serie beweringen op ethisch en pedagogisch gebied, die evenzeer van natuurrechtelijk als katholiek standpunt uit volstrekt onaannemelijk zijn. Gaarne willen wij erkennen, dat de Schr., waar hij als psycholoog optreedt en toestanden en verschijnselen en menschentypen karakteriseert- en

synthetiseert, vaak 'n eigenaardig licht werpt over dat alles en aspecten aanwijst, die 't bezien wel waard zijn.
'n Gedeelte van dit werk kan de wetenschap benutten. Voor de niet met het noodige verlof voorziene katholiek blijft het echter strikt verboden lektuur op grond van het theosofisch pantheïsme, waardoor dit heele boek wordt gedragen.

P. Paschasius O.Cap.

---

1) **J. H. Bolt,**
HET CONFLICT IN JEUGD EN SAMENLEVING. *E. de Querido, Amsterdam,* 1930.

HET OOSTEN ONTWAAKT.

De Oostersche volkeren met hun eigen cultuur' zijn in beweging gekomen. Zij beginnen te ontwaken. Logge naties, die duizende jaren in doodenrust lagen, zijn opgestaan. Het onweert in het titanenrijk van China en donkere wolken pakken zich samen boven het Engelsch Indische reuzenrijk. In onze Oost heerscht onrust en Aziatisch Rusland zucht onder den knoet der Europeesche Moskovieten, wier eenig bedrijf is, verderfelijke leerstellingen met geweld door te voeren en deze schoone wereld in woestenij te herscheppen. De banden, die de volkeren aan het oude, sinds duizende jaren beproefde verbinden, moeten verbroken worden en zonder te weten waarheen, snelt men vooruit ook zonder zich af te vragen, wat het einde zal zijn.
Het Oosten is aan het Westen ontschoten en de

Ingang tot den tempel van Medalga

kolonizeerende naties, Engeland voorop, hebben moeite, om hun gezag te behouden. Engeland heeft er zich sinds eeuwen op toe gelegd de koloniën, ook van anderen, naar zich toe te halen en er is geen oorlog geweest tusschen naties, of Engeland wist de afgelegen vestigingen, soms door de verschillende natiën met moeite veroverd of verkregen, tot zich te trekken. Nederland kan daarvan meespreken. Het schitterende, paradijsachtige eiland Ceylon, eene wereld voor zich is sinds 130 jaren in Engelsche handen, terwijl het zich voor goed in Voor- en Achter-Indië gevestigd heeft en over al de hooge Maharadjas van af de Indische Zee tot aan de poort van den Himalaija, regeert. Deze zijn nog trouw en hebben dit in den wereldoorlog getoond. Maar wie kan in de ziel van den Oosterling lezen? Zullen deze machtigen niet eerlang den weg van Ghandi en de zijnen opgaan? Wie zal het zeggen? De belijders der oer-oude godsdiensten zijn onderling in veete en houden elkaar in evenwicht. Wat intusschen de oplossing vertraagt.
Maar steeds schrijdt de zucht naar eigen bestuur, naar het ontkomen van het juk van den Kafir, den vreemdeling, voort. Het einde nadert! E. Z. Klötzel de schrijver van *Britsch Indië in de smeltkroes*[1]) heeft Ceylon en Voor-Indië bezocht, als verslaggever van het *Berliner Tageblatt.* Hij had de opdracht, om de krachten te beschrijven, die het Oosten van het Westen willen scheiden. Hij heeft alles van nabij kunnen zien juist in dit tijdsbestek, dat Ghandi en de zijnen aan 't werk waren. Hij gaf zijn gewaarwordingen niet in geleerde historische beschouwingen, maar in schetsen, die aan goeden stijl een zekere losheid paren en de beschrijvingen aldus ook tot de gewone lezers doen spreken.
De inhoud is merkwaardig, om welke reden wij tot nadere beschouwing zullen overgaan.
De *waterweg* naar Indië is sinds 60 jaren het Suez-kanaal, de schrijver noemt het de sloot tusschen twee werelddeelen, een beeld, dat, als men de grebbe met een breedte van 60 tot 100 meter vergelijkt met de reusachtige werelddeelen Afrika en Azië, die ze van elkander scheidt, niet onaardig gekozen is. Hij omschrijft het uitzicht, de eindelooze eentonigheid, het gerucht der blaffende honden verloren in den woestijnnacht, het spookachtige van het stoomschip in de ondoordringbare donkerte tusschen de enkele lichtjes; hij komt van zelf aan 't peinzen over de geschiedenis der wording. Vanaf de Pharao's Ramses III via Trajanus, den Romeinschen keizer tot Ferdinand de Lesseps in onzen tijd. Als practicus, vertelt hij van dure passagegelden, van het bunkeren, van Port Said met de Soedaneesche bunkerslaven tot hij zichzelf na 11 dagen terugvindt in Colombo in de paradijsachtige verlichting, die er uit ziet als een strook van tropisch groen en daarboven de blauwe bergen met een luchtoverwelving van allerlei tinten, oranje, rozenrood, purper tot geel toe. Wij zien het oude en nieuwe stadsdeel van *Colombo.* De zee geeft rust en het ruischen is de stem van Boeddha. Overal overvloedig sappig groen, veel water, bergen en boven alles de zon! De schrijver bezoekt den Gouverneur, maar deze is naar de badplaats. Hij moet zelf het bezoekboek zoeken en teekenen, bezoekt dan de handelswijk met hare wisselaars. Colombo is het voorhuis, de vestibule van het paradijs. In Ceylon zijn twee soorten inboorlingen: de in kasten in-

gedeelden en de verengelschten, die tot het donkerkleurige Angel-Saksendom behooren.
De kasteloozen, de onderste laag der bevolking, wonen nog in ghettos, zij zijn de parias, die gemeden worden. Toch worden de kleurlingen in het algemeen ten achtergesteld bij de Europeanen. De oudste burgerbediende, inlander, verdient niet eens zooveel als de jongste Europeesche klerk; de C. B., in de Koloniën geboren, staan nog ten achter bij den rasechten Engelschman, een toestand, die in onze Nederlandsche Oost ook gevonden wordt. De koloniale politiek doordringt nu de twee volgende hoofdstukken van het boek. De schrijver bespreekt de N.V.'s, die het economische leven in Ceylon richting geven. Colombo heeft zich aan het rijke handelsleven aangepast, dat zooveel, winsten inbrengt, maar nog niet tot in het onbekende binnenland doorgedrongen is. De geimmigreerde koelies laat men werken en het produceeren staat voorop.
De inlander voelt dit en de hoogerstaanden dorsten sinds het begin dezer eeuw naar meer vrijheid, naar wetten, die de ouderwetsche instellingen en grondslagen van het recht in overeenstemming brengen met den nieuweren geest van gelijkheid en vrijheid, waar broederschap een ijdele waan is en blijft.
Wel is er een parlement, maar de groote macht blijft voor den gouverneur gereserveerd. Hij commandeert alles. Men heeft kiesrecht, vakvereenigingen, van alles, maar er is een toeziend oog, dat alles ziet en beziet.
Klötzel bespreekt ook de Indische Jeugdbeweging, de zwijgende betoogingen der arbeiders, die geweld verachten; zij willen ook werk en brood. De jeugdbonden hebben een groot programma, zijn tegen prostitutie, tegen jeugdhuwelijken, tegen het uitsluiten der parias. Van Colombo naar Ceylon, is voor den schrijver slechts een overgang. Bombaij, de handelstad, is voor 't grootste gedeelte parsisch. Wat de Jood in Europa voor den handel is, dit is de Pars voor Azië. Er zijn monumenten genoeg in de omgeving van Bombay, groote beelden, vijf Meter hoog, van oude koningen en heerschers. In Bombaij waait ook de *Khaddavlag*, de vlag der modernisten, die Indië weer aan de inboorlingen willen teruggeven. Men wil een einde maken aan het „verdeel en heersch" der Engelschen, Hindoes en Moslemin tegen elkander wil uitspelen.
Men kan de kalifaatbeweging der Mahomedanen trachten dood te zwijgen, zij wint in aanhang. Men wil verkeerde toestanden opruimen, maar geeft geen acht op de teekenen van den tijd. Dat deze er zijn bewijst de schrijver door een bloemlezing uit de dagbladen van Bombay, een somber samenvoegsel, dat spreekt van moord, van ontvoering, van beleediging van den profeet, van boycot, van vrouwenopstand. Men maakt kennis met de helpers van Ghandi, met Ghandi's plannen, met den Mahatma zelf, met zijne leer, die men vooral in den laatsten tijd zoo op den voorgrond heeft zien treden. Men ziet, hoe hij de scharen leidt; men treedt zijne stichtingen en die der zijnen in Sabarmati Asjram binnen. Ghandi is de hoogepriester der onthouding, de aangewezen verdediger van zijn volk, met een onverzettelijk geloof in de kracht der onthouding van geweld, bij volharding in het beginsel.
De schrijver bezoekt daarna Delhi, het oer-oude Delhi met zijne heilige koeien, zijn fakirs en tempelpauken; hij wijst op de ontluistering der hooge maharadja's, eens zoo machtig, die besnoeid worden in hunne inkomsten.
Het Vrouwenonderwijs, de geheime politie, worden besproken, evenzoo de zomerresidentie Simla met zijne riksjas als vervoermiddel en de Engelschen zelf in het publieke leven, in de club, in den sport. Ook een Indisch genie in de zakenwereld, de groot-industrieel Tata, die groote ijzergieterijen oprichtte en daarbij rijk werd.

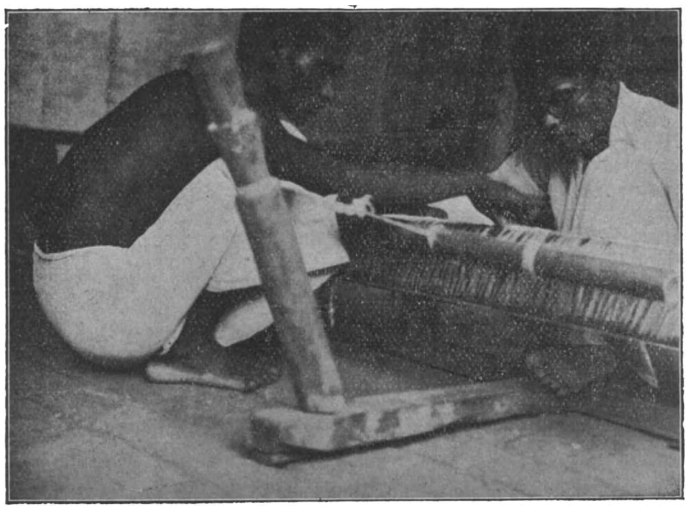

Twee jongeren van Gandhi aan het weven

Indische Fakirs

Er is veel welkome afwisseling en verscheidenheid in het boek.
Tot slot volgt een kapittel over het Indië van heden en van morgen. Daarin wordt gezegd, dat Indië zich in een toestand van geluidloos oproer bevindt, nauwelijks zichtbaar voor een Europeesche oogen; hier grijpt een stormloop plaats van het jonge Indische verstand op het eeuwenoude versteende priesterheerschappij der Boedhisten. De heerschappij der Engelschen taant, brokkelt af. Zal de groote verandering spoedig komen? De schrijver sympathiseert met de beweging, omdat ze rein bleef.
Wie dieper door wil dringen in de vele problemen, welke het onmetelijke rijk van Britsch-Indië raken, hij leze dit keurig-verluchte boek, dat wij kunnen aanbevelen, om zijne veelzijdigheid en frissche wijze van voorstelling, welke dit leerzame en amusant werk doen lezen als een roman op winteravonden.

A. F. van Beurden.

[1]) C. Z. Klötzel,
BRITSCH-INDIE IN DE SMELTKROES.
Geïllustreerd. *W. de Haan, Utrecht.* 1930.
(22×15) 209 blz. ing. f 2.90.

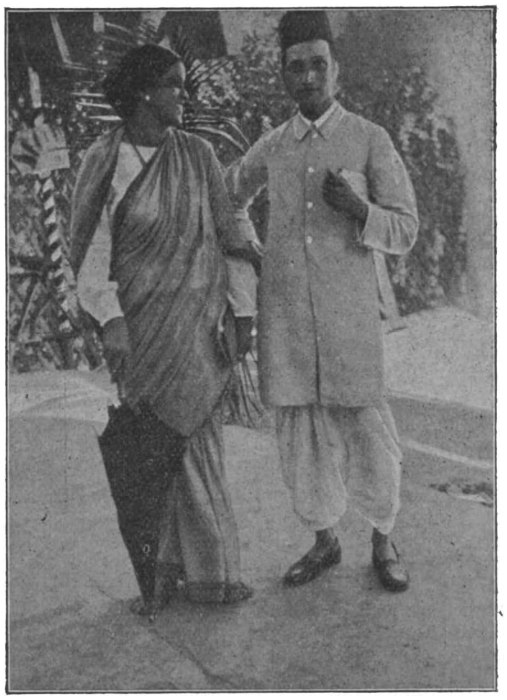

'n Parsisch echtpaar in Bombay

DE DREYFUS AFFAIRE.

De vrij goede verhouding, welke in de negentiger jaren der vorige eeuw bestond tusschen Frankrijk en Duitschland, dreigde ernstig verstoord te worden, door de beruchte „affaire Dreyfus."
Blijkens een gespecificeerde inventaris — in den tijd als „Bordereau" aangeduid — zouden aan den Duitschen spionnagedienst, geheime documenten uitgeleverd zijn geworden, welke betrekking hadden op Frankrijks plan van mobilisatie en bewapening.

Commandant Dreyfus wordt van al zijn eereteekens beroofd.

Op grond van een onderzoek door schriftkundigen, werd 15 Oct. 1894 kapitein Dreyfus van dit verraad beschuldigd.
Wijl Dreyfus bij wijze van proef was ingedeeld bij den Generalen Staf, trof deze ernstige zaak óók eenigermate het élitecorps van het Fransche leger.
Daar kwam nog bij, dat de Fransche pers het geval uitbuitte om de massa op te hitsen en tegen Duitschland èn tegen het officierencorps, waar de rotte plekken moesten worden uitgesneden.
Erger was, dat het bewijsmateriaal tegen Dreyfus, absoluut onvoldoende moest genoemd worden. Zoo nam men bij de verdenking schijn voor wezen. Van her en der werd nu nog wat bijeenverzameld. Wegens de diplomatieke moeilijkheden, welke er uit konden voortvloeien, werd de „affaire" door de Krijgsraad met gesloten deuren behandeld. Dreyfus hield daar steeds z'n onschuld vol. Desondanks werd hij veroordeeld tot degradatie gevolgd door deportatie naar het Duivelseiland. Zeer velen waren overtuigd, dat de ver-

oordeeling op totaal-onvoldoende gronden was geschied en wisten voor deze rechterlijke dwaling geen anderen uitleg dan: anti-semitisme. Dreyfus was n.l. van joodsche origine.
Méér scherpzinnige en tevens minder-fanatiek patriottische hooggeplaatsten wezen aanstonds op den commandant Esterhazy als den veroorzaker dezer „lek."
Deze werkelijk-schuldige benauwde die halfopenlijke verdenking zeer en verzocht daarom zelf om vervolging. Esterhazy werd echter vrijgesproken. Dat was verklaarbaar: 't gold hier een prestige kwestie voor de Fransche regeering: nogmaals zou het hoogste Fransche officieren-

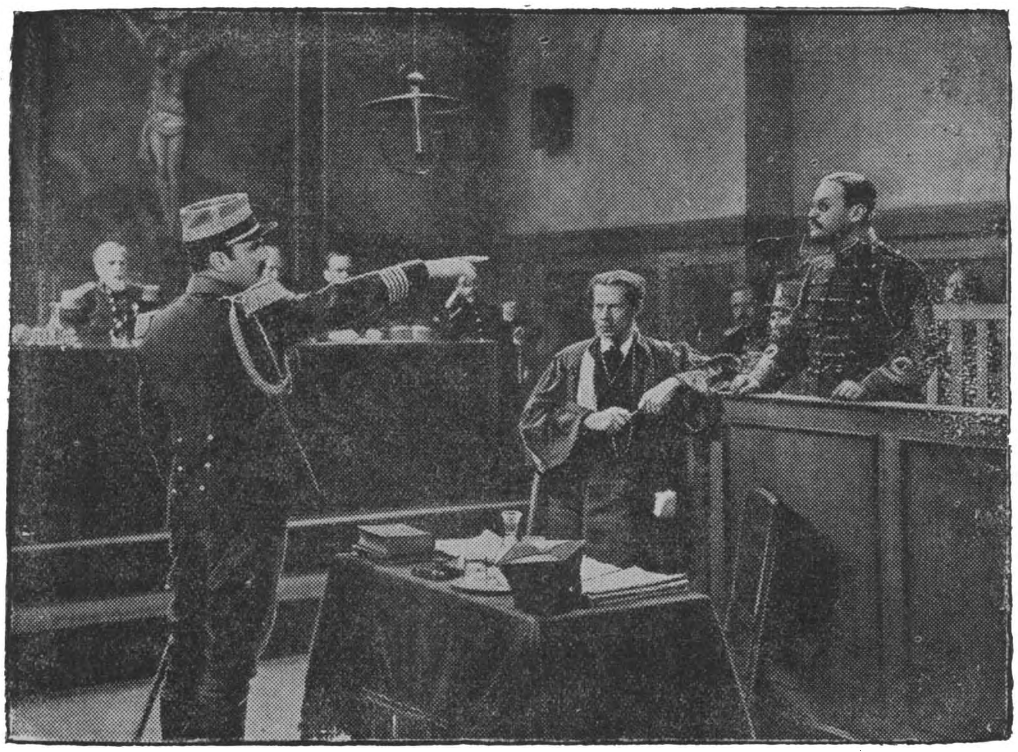

Overste Henri klaagt Kapitein Dreyfus aan.

corps ten aanschouwe van heel Europa ten schande staan.
Dreyfus vrienden vroegen nu revisie van diens proces, voorgevend, dat deze op verdachte stukken veroordeeld was, welke hem bovendien niet alle ter inzage waren verstrekt.
Genoemde vriendenschaar begon in sommige persorganen een energieke campagne ten bate van den gedeporteerde en tegen den Generalen Staf. Hun uitingen waren in hooge mate antimilitairistisch. Hun leider — Emile Zola — ging zelfs zoover, in een fel artikel, Felix Faure, toen President der Fransche Republiek, te verwijten, tegen revisie vanhet proces te zijn. Zola werd nu op zijn beurt veroordeeld wegens smaad.
In een zijner geschriften over deze zaak heeft Zola beweerd, dat alleen de Duitsche militair-attaché Von Schwartzkoppen, op deze zaak het volle licht kon doen schijnen.
Deze heeft echter nooit gesproken en kon dat aanvankelijk, gezien zijn positie natuurlijk maar slecht doen.
Desondanks is na een derde herziening van het proces, Dreyfus in eere hersteld. Een zee van inkt en een berg papier zijn voor deze kwestie reeds noodig geweest. Thans hebben de Memoires van Von Schwartzkoppen het licht gezien en is stellig de volle waarheid nu wel bekend.
Hoewel misschien het meest beknopte van alle publicaties, is met dit boekje, als afkomstig zijnde van een hoofdpersoon, onomstootelijk het volgende te bewijzen:
1. Het „Bordereau", oorspronkelijk aan kapitein Dreyfus toegeschreven en dé hoofdoorzaak zijner veroordeeling, is niet van hem, doch van Esterhazy afkomstig.
2. Dit „Bordereau" is tusschen 16 Aug. en 1 Sept. 1894 in het Duitsche gezantschap aangekomen, en aldaar door bemiddeling van 'n werkvrouw, die handelde op instigatie van een spion, ontvreemd en aan Majoor Henry overhandigd.
3. Von Schwartzkoppen heeft wél de eigenlijke stukken op het „Bordereau" genoemd ontvangen, doch nooit het „Bordereau" zelf. Hij had het zelfs nooit gezien. Vandaar dat hij volhield niets van de zaak te weten, wijl niets over den inhoud bekend was. Eerst uit een fac-similé in de „Matin" van 10 Nov. 1896 (twee jaar later) zag hij dat het om de stukken ging, welke deze laatste hem, Sept. 1894 gegeven had.
4. Van Duitsche zijde is Maj. Esterhazy slechts van 20 Juli 1894 tot Maart 1896 benut geworden.
5. De aanduiding „canaille de D..." voor-

komende in een brief van v. Schwartzkoppen aan Panizzardi — Ital. militair attaché — dateerend van vóór 1894, had géén betrekking op Dreyfus, doch op 'n zekeren Dubois, die als burgerbeambte der kartografische afdeeling v. d. Gen. Staf, reeds jaren een winstgevenden handel dreef met allerlei legerkaarten en plannen.

6. Het „petit bleu" eveneens een „bewijsstuk" was door v. S. in 1896 geschreven en door hem zelf in de brievenbus gestoken. Hij moet daarbij bespionneerd zijn, 't briefje is vóór de afstempeling verwijderd geworden en gebracht op het Fransche inlichtingenbureau van Majoor Picquart Von Schwartzkoppen zelf merkte dit pas uit het werk van Reinach d.d. 1901, waarin er een facsimile van voorkomt. Ook hier stond Dreyfus buiten. Alle beschuldigingen aan diens adres hadden dus géén reden van bestaan.

Dit boeiend boekje, dat we intusschen uit compositie oogpunt niet bewonderen, geeft een heel goeden kijk op de moeilijke positie der militaire attaché's. Meestal staan zij buiten elke spionnage-affaire. Hier is Von Schwarzkoppen echter wel als zoodanig werkzaam. Toch moet men niet vergeten, dat het op zich zaken van weinig importantie waren, welke hij te weten kwam. Esterhazy was ook een slimme vogel!

Tot slot dit: Men krijgt geen ergen hoogen dunk van het karakter en eergevoel der Duitsche leidinggevende personen, die na 1896 toch geacht konden worden op de hoogte te zijn. Vooral voor Von Schwartzkoppen — hij moge overigens zoo'n knap officier geweest zijn als maar mogelijk is — weten we geen verontschuldiging te aanvaarden. Hij had o.i. de plicht in deze zaak te spreken. Dat had hij gekund zonder Duitschland schade te berokkenen. Bij het toenmalige Duitsche officieren corps was de een echter bang voorden ander, die maar een streepje of sterretje meer had. Dat heeft funest gewerkt, niet alleen hier maar ook in andere zaken.

C. Slootmans.

---

[1]) **Militarattache v. Schwartzkoppen,** DIE WAHRHEIT ÜBER DREYFUS. *Verlag furKulturpolitik, Berlin,* 1930.(19× 13.5) 268 blz.

DE LITERATUUR VAN HET ZWARTE RAS.

II.

De titel van J. W. Johnson's boek is wel wat wijdsch. Want laat New York op slot van rekening, natuurlijkerwijze, heel het negerleven op velerlei gebied in zich concentreeren, er wordt hier ook over de rest der Vereenigde Staten gesproken. Erg is dat niet wijl we zoodoende een algemeen beeld krijgen van heel de negerbeweging en van alles wat de negers op verschillend gebied presteerden. Als we Engelsche boeken lezen over slavenhandel edgm. krijgen de Hollanders gemeenlijk een veeg uit de pan. Daarom doet het goed aan hier eens een rasechte neger te hooren verklaren dat zijn zwarte broeders het zooveel beter hadden onder Hollandsch dan onder Engelsch bestuur. Er wordt in dit boek gesproken de omni re scibile et de quibusdam aliis. Doch interessant is het vooral waar het gaat over de pers, de negerliederen en hun compositeurs, het jazzband-orkest, de cakewalk, de twist tusschen Booker Washington en Du Bois, het sport, de negerdansen: charleston en blackbottom, de neger-theaterspelers, de verloren grond en het heroverd terrein van de laatste 10 jaar, de negeropstanden, het lynchen, de negerkeizer Marcus Garvey en vooral natuurlijk de neger in de literatuur. Er zijn een massa gegevens verwerkt die iedereen, welke taal hij ook spreke of welke kleur hij ook hebbe, moeten interesseeren. En ze komen uit de eerste hand. Dit is een arbeid van meer dan 30 jaar practische ondervinding zoowel op sociologisch als op literair gebied, wijl het eerste werk van Johnson in 1900 verscheen. Het is pittig geschreven, vol kleur en enthousiasme dat werkelijk meesleept. Johnson was consul in Venezuela en Nicaragua en komt juist terug uit Japan waar hij heenging als lid van de amerikaansche groep in het Institute of Pacific Relations. Hij is een erkende autoriteit op gebied van jazz-band, secretaris van het Nationaal Verbond voor Hulpbetoon aan Negers en verscheidene malen gedecoreerd. Veel materiaal dat hier verwerkt ligt was ook in het boek van Work te vinden. Doch hier is juist zoo duidelijk wat een goede pen vermag in het weergeven van feiten. Dit boek legt men niet weg of doorbladert men niet; men leest het in één trek uit, omdat het spannend is als een roman. Dat is voor een per se wetenschappelijk werk wel de allerbeste recommendatie.

We weten niet goed wat we aan de autobiographie van Lobagola [5]) hebben of hoe we het succes van dit boek, eerst als feuilleton verschenen in Scribner's Magazine en dan in *The Daily*

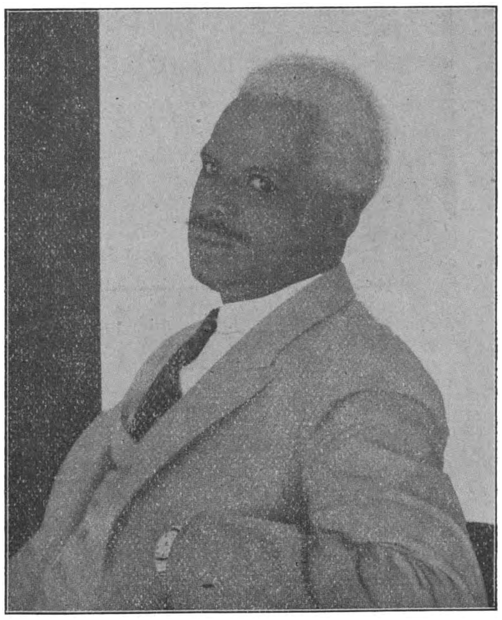

Ibn LoBagola Today

Express, verklaren moeten, aangezien de pers over 't algemeen een zeer gereserveerde houding aannam. Zeker is dat de sensatiezucht er voor een goed deel mee gemoeid is geweest. We willen toegeven dat er waarheid in ligt doch zouden ons niet graag aan het wikken en wegen

zetten van de hoeveelheid ervan. Het is over 't algemeen veel te sensationeel en de romantische episodes zijn zoo aangedikt, dat we moeilijk aannemen kunnen dat volstrekt alles op werkelijkheid berust. Dit neemt natuurlijk niet weg, dat het als een document van een wilde, geschreven over zijn reacties op een beschaafde wereld en van die wereld op hem, erg interessant mag genoemd worden. Even wild als de auteur is alvast de taal en de volgorde van het verhaal. Het begint heel vreemd met 't opteekenen van de gewoonten der wilde dieren in de Ondo Bush in Afrika en het eindigt al even eigenaardig met een paar verhaaltjes waarin de Jungle-godsdienst vervat moet liggen. Of dit nu juist noodig was om er de locale kleur en het speciale negercachet in te behouden, betwijfelen we ten zeerste. En we besparen ons liever de moeite na te gaan in hoever de stamboom blozen (heel lastig trouwens voor een neger!) dingen vertelt, waar we van gruwelen en walgen. Het uitgesponnen verhaal over de praktijken van menscheneters is in dit opzicht een brok proza waar Monk Lewis en cs. bij verbleeken.

Lobagola heeft anders heel wat meegemaakt in zijn leven. Vanaf zijn prilste jeugd, toen hij als wilde in Schotland terecht kwam en waarheen hij herhaaldelijk terugkeerde ondanks zijn afkeer voor onze beschaving, tot hij door den Fransiscaan Meistermann in ons geloof onderricht en, met den bisschop van Kairo als peter, te Tanta in Egypte gedoopt werd. Maar ook dan en daar was hij niet aan het einde zijner weeën. Pater Day S.J. hielp hem aan werk in Amerika en hij werd zelfs broeder bij de Maryknoll Missionarissen. Daar hield hij het maar een maand uit en kreeg toen door bemiddeling van een bisschop een

Eenige voorwerpen van negerkunst gesneden uit ebbenhout.

juist is die Lobagola opmaakt van die zwarte Joden uit de buurt van Timboektoe, die hij wil doen voortkomen als de Joden die Jerusalem na zijn val verlieten voor beter oorden. Het dozijn sprookjes en dierverhalen die door den tekst zijn heengeweven, vinden wij voor ons de meest leesbare en mooiste stukken van het heele boek. En op één lijn daarmee zouden we willen stellen de passages waar schr. het heeft over de fauna en flora van het wilde Afrika, omdat we hier 't best zien kunnen dat de beschaving geen vernisje gestreken heeft over zijn taal en stijl die elders een nijpend keurslijf lijken. Van iemand die uit zoo'n naturalistisch milieu komt mogen we natuurlijk niet verlangen dat hij een beetje respect hebbe voor onze beschaafde zenuwen en gevoeligheid. Daarom zullen we er Lobagola geen verwijt van maken, dat hij er nu en dan nog al eens met den ruwen borstel langs gaat en zonder blikken of betrekking aan de Fordham Universiteit. Hij was verslaafd geraakt aan den drank en dit werd zijn ondergang. Nu leeft hij van lezingen die hij overal geven gaat in Amerika. Als hij tijd van leven heeft zal hij ook wel een andere opinie krijgen over een paar landen in Europa en b.v. niet meer klakkeloos neerschrijven, omdat men hem in Antwerpen kattevleesch had voorgezet, dat dit gerecht ,,the common food is in that country.'' Dat laten we met alle soorten van genoegens aan de wilden uit de Ondo Bush. Lobagola is de tegenhanger van Laurids Bruun's Van Zanten die de beschaafde wereld verliet, om met de wilden te gaan leven. Doch om de frischheid en de oorspronkelijk van het verhaal verkiezen we het eerste werk boven het andere, al moeten we voor beide van moreel standpunt uit beschouwd de noodige reserve formuleeren. Heel wat beter is Lobagola in zijn volksverhaal-

tjes [6]) die wel niet speciaal voor de jeugd zijn geschreven doch waarmee zich toch onze jeugd vooral zal amuseeren. De uitgever rangschikt ze tusschen de Books for boys and girls. Doch dit zou misverstand kunnen wekken. Het is zooals P. Charles zeer terecht opmerkt in zijn inleiding op de boekjes van P. Struyf *Negersprookjes* [7]) en *Bakongo Vertellingen* [8]): „Wie deze sprookjes leest kan niet anders dan getroffen worden door hun zuiver moreele waarde." Bij P. Struyf ligt het zedelesje niet altijd in even zooveel woorden uitgedrukt. Bij Lobagola wel; en hij verdedigt zich tegen degenen, die beweren dat hij dit doet in navolging van Europeesche verhalen. De woorden zijn van hem, zegt hij, doch „the spirit and the manner of telling are wholly African." Bij die negers bestaat even goed als bij ons een literaire traditie al kennen ze de schrijfkunst niet. Ze leeft enkel voort in het geheugen der volksstammen. Evenals P. Struyf verrichtte dus Lobagola nuttig werk met ze op te teekenen, wijl ze bij de komst der blanken groot gevaar loopt te ontaarden, ja zelfs te verdwijnen. Onze missionarissen hebben juist zoo'n moeite om zich in het bestaan van den wilde in het leven. Daarom begroeten we dit werk van een echten wilde zeer sympathiek. In het vorig werk resumeerde Lobagola heel den Jungle-Godsdienst in enkele verhalen. Evenals voor ons moeten ze dus voor den missionaris een rijke bron zijn voor grondiger kennis van de zeden, gewoonten, gebruiken, godsdienstige en maatschappelijke begrippen bij de negers. P. Struyf zegt trouwens zelf dat we „niets mogen verwaarloozen om den eigen aard van een volk te leeren begrijpen." Zonder dat kan er geen spraak zijn echt en ernstig missiewerk.

De negersprookjes van P. Struyf en die van Lobagola, al werden de eene opgeteekend bij de Bakongo's en de andere in de Ondo Bush in Midden- en West Afrika, vertoonen veel overeenkomst. Gemeenlijk treden op: de olifant (we rangschikken ze naar het aantal verhalen eraan gewijd), de leeuw, de apen, het nijlpaard, de gazelle, de luipaard enz. Doch Lobagola is een fijner pedagoog: hij weet elk verhaaltje zeer interessant in te leiden door eerst en vooral den door den stam aangestelden verteller zijn woordje te laten meespreken. Als we de taal beschouwen verkiezen we Lobagola boven P. Struyf, die te veel tracht den negerstijl te benaderen. Dit gebeurt dan natuurlijk ten koste van ons Nederlandsch dat er log en lomp onder wordt. Wie geen negertaal kent, heeft aan zoo iets toch niets en voor de locale kleur is het beslist onnoodig. De verhaaltjes spreken genoeg voor zichzelf. Ook uit het Engelsch van Lobagola proeven we den neger, doch ons taalgevoel blijft beter voldaan tevens. De folklore is een interessante bron voor den ethnoloog. En we meenen met P. Charles, dat deze sprookjes zedelijker zijn dan onze populaire Jan-Klaassenspelen of onze oude boeren. De boozen kraaien er geen victorie, de eerlijkheid wordt niet belachelijk gemaakt, en de diefstal niet opgehemeld. Daarom kunnen we dit boek en deze twee brochuurtjes van harte aan de liefhebbers aanbevelen en wie na het lezen smaak krijgt naar meer, verwijzen we naar de uitstekende, doch beknopte bibliographie, die P. Struyf opgeeft in zijn *Negersprookjes*.

Dr. Raph. Kreemers.

[5]) **Lobagola,** — **C** —
AN AFRICAN SAVAGE'S OWN STORY. Geïllustreerd. *A. A. Knopf, London,* 1930. (21 × 15) 402 blz. geb. 10/6.

[6]) **Lobagola,** — **Bc** —
THE FOLK TALES OF A SAVAGE. ill. van Erick Berry. *A. A. Knopf, London,* 1930. (20.5 × 14.5) 220 blz. geb. 5/—.

[7]) **I. Struyf S.J.,** — **A** —
NEGERSPROOKJES. *Xaveriana, Minderbroederstraat, Leuven.* Kongo-Reeks No. 1. 1930. (16 × 10) 48 blz. ing. Bfr. 1.00.

[8]) **I. Struyf S.J.,**
BAKONGO VERTELLINGEN. *Xaveriana, Minderbroederstraat, Leuven.* 1930. 52 blz., ing. Bfr. 1.—.

'N NEDERLANDSCHE ROMAN.

Toen er weer eens één schaapje durfde gaan grazen aan géne zijde van de dam der konventionéle welvoegelikheidsnormen, volgden er onrustbarend veel... Jet Luber is er ook bij... In *De drie levens van Nina Vesper* had ze zich slechts schuchter gewaagd aan divan-geheimen (men ga met z'n tijd mee en „alkoof"-geheimen is zo banaal). Thans heeft ze zo waar Smedingse „Zondaar"-allures: ze blijkt één dier vrijgevochten joffers, die driest de hele seksuéle sante kraam maar in eens te kijk zetten, omdat 't nou eindelik 'ns uit moet wezen met die malle preutsheid. Maar dan natuurlijk in naam der

Jet Luber.

psychologie en der artistiekerigheid. Uit 't gewoonste geval van te weinig-beheerste manziekte groeit 'n „zielkundig" proses van geweldige importantie, omdat 't vrouwtje buitendien wat tekenen kan. Zo kome dan de onbewimpelde

waarheid in de plaats van de levensleugen en onderwijl worden de simpelste dingen vervalst. In onze Katechismus staat dat God niet is met 'n huwelik, dat werd voorafgegaan door 'n zedeloos engagement. En daar mee uit. Maar wie komt er nu bij 'n letterkundige kritiek met 'n catechismus aandragen! Die klare taal verdraagt zich trouwens niet met 't opgevijzelde jargon der hedendaagse kunstresensies. Voor 'n kristen is 't echter zoo helder als pompwater, dat deze twee verloofden: 't hysteriese artistiekerige kind Erny en haar onbenullige aanstaande, die bij elke gestolen gelegenheid hun hart ophalen hun parten wel tuis krijgen. Maar wat zo dichtbij ligt wordt niet geteld, dat is niet „psychologies" genoeg.

Wat maakt de schrijfster 't zichzelf en ons toch lastig. Vóór 't huwelik krijgt Dolf „alles" en als hij dan in z'n trouw „alles" blijft vragen, is 't plotseling 'n bruut, die haar tere persoonlikheid niet spaart. Maar ze is ook zoo artistiek en daar snapt dat burgermannetje niets van, natuurlik.

In naam der „psychologie" wordt de natuurwet verkracht en zo komt er ruimte voor 'n onnodig-ingewikkelde geschiedenis van ruim 300 bladzijden. Hysterie en flirt met getrouwde en ongetrouwde mannen heet heel gewichtig: „'n onweerstaanbare drang naar 't moederschap". Geslachtelike omgang vóór 't huwelik: Erny weet er een edele formulering voor: „hij is mijn man allang" en dat moet als 'n bekentenis-met-horten- en stoten, maar fier en onbemanteld tot haar a.s. schoonouders, die vanzelf heel puritijns, dus achterlik en benepen en kerks zijn en zo onbeschaafd, dat ze voor Erny geen ander woord weten dan de Hollandse vertaling van prostitué. Backfishachtig spot Jet Luber hier met Erny's preutse schoonzuster, die geen verstand heeft van gekleurd ondergoed. Dat is dan ook 't summum van geavanceerdheid! 't Kind schrikte oprecht, toen Dolf bij 'n logeerpartij ongegeneerd de slaapkamer der meisjes kwam binnen stappen. Maar daarvoor was ze dan ook maar 'n kerkuil. En zoo gaat 't maar door. We zouden er vrede mee gehad hebben, als de schrijfster 't geval zuiver reeel had gesteld, want inderdaad is 't gegeven tamelik alledaags. Maar dat in bescherming nemen van 'n juffie dat zich ineens gaat herinneren, dat ze „artistiek" is aangelegd, als de consequenties van 't huwelik haar beginnen te walgen, dat ondertussen die gave denkt aan te wenden, om 'n uitgever z'n hoofd op hol te brengen, dat terwille van de kinderen dan wel „ten onder wil gaan", alsof heel dat dilettantisties gepeuter wat betekent in vergelijking met de heilige roeping, moeder en vrouw te zijn en 't leven aan te durven, dat men zelf heeft gekozen, zie dat zo iemand de rol van beledigde onschuld krijgt te spelen, omdat de auteur die haar schiep van de vrije vrouwenbeweging is, dat vinden we zo onwelgevoeglik dat we de „bruut" Dolf met al z'n burgerlikheid en z'n onberedeneerde passie duizend maal liever zien, dat dit geëxalteerde, zenuwslappe wezen met haar „tere persoonlikheid."

Om dat partij-trekken voor de lamlendigheid, om de brutale aanduidingen van sexueel leven lijkt 't ons overbodig er op te wijzen, dat Jet Luber ook nog goed Nederlands schrijft en met deze roman tot de twaalf prijsgekroonde uitverkorenen hoort.

Leo Fens.

Jet Luber, — **C** —
HET GEZIN. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1930.

Antoon Coolen

DE PEELWERKERS.

Met dit laatste werk heeft Antoon Coolen ons eindelik in perfectie het geheim ontraadseld van zijn zeer persoonlike compositie, hetwelk de voorgaande boeken wel deden vermoeden, doch nimmer geheel schonken.

Romans, in de gebruikelijke zin van het woord waren het niet. Daarvoor misten ze de directe vaart naar het onafwendbare einde of het, hoe schematies dan ook, opgezette conflict.

Het is dan ook minder om de dramatiese spanning, dan om de zuivere uitwerking van het „geval", dat *Het Donkere Licht* de aandacht en bekroning verwierf, waarop het ten volle recht had.

In *Peelwerkers* is Coolen teruggetreden van zijn als zodanig zwakke poging tot dramatiese bouw. Psychologiese verdieping ligt hem nu eenmaal niet, en het is in een schrijver als Coolen slechts te loven, dat hij zich hiervan bewust werd en de konsequenties wist te trekken.

Peelwerkers is dus meer een verbeterde herhaling van *Kinderen van ons Volk*, dan van zijn prijs roman.

En al lezende moesten we onszelf bekennen, dat Coolen tans een dynamiek heeft bereikt,

die aan zijn werk een geheel nieuwe kracht en bevrijdende frisheid heeft verleend.
De wat rommelige bouw is vervangen door een keurig doorgevoerd bewegingsbeeld, waarin de verschillende tema's met telkens pregnanter karakteristiek en koortsiger ritme zich herhalen. We wijzen in dit verband slechts op het telkens terugkerend motief van de meisjes, die om stro en centen komen vragen voor het weer gestorven kindje van Jan Klot.
Of de immer groter groter spanning tussen de tergende spilzucht en verwaarlozing van Vuil Leenke en het broeiend, toch machteloos verzet van haar man.
Zo is *Peelwerkers* een knappe film geworden, gezien door een zeer bedreven cineast, die de verschillende fasen van dit bestaan en de variaties van het peelwerkerstype en de om hem heen wentelende gang der jaargetijden, prachtig heeft weten te vinden, uit te werken en te schikken. Soms wordt het krachtige ritme gebroken door een graag aangewende close up, van sentimenteele aard, die in zijn soberheid nog juist gevrijwaard blijft van verveling.
We kunnen Coolen niet anders dan veel geluk wensen met dit procedé.
Peelwerkers is geworden het epopée van de Peel, gezien door een schrijver met een verrassend reproductief talent.
Coolen's stijl en werkwijze wint met ieder boek. De vlotte tekestift werd vervangen door het meer bedachtzamer penseel. Zo kwamen meesterstukjes van zielkundige verdieping tot stand als het zich langzaam bedrinken van Piet Klep, de groeiende passie in Jan Kadruck, de tuiskomst van de zwijgzame Helemans. Daarnaast blijft hij de olike causeur, die vooral de blijheid van het leven weet te schilderen in een eenvoudig monikalied of de vreugde van wat kinderen.
We dachten bij Coolen's wel sombere maar niet pessimistiese boek aan Fr. Griese, die in zijn *Tal der armen*, bijna hetzelfde milieu en dezelfde gebeurtenissen schildert. Coolen zou van hem de compactheid de forser behandeling en grootser visie op z'n modellen kunnen overnemen. Griese schiep gestalten, Coolen geeft ons typen, Griese roept een wereld op van verlatenheid, plaggen en hard vrouwenvlees, Coolen voert ons mee langs de Peel, waar we binnentreden in de hutten en met blijde of droeve aandacht iets meemaken. En al wensen we Coolen niet toe, dat hij z'n liefde en blijmoedigheid ruile voor Griese's lichtloze meewarigheid, toch geve hij ons in een volgend boek, het wijdse, het van alle tijden, dat hem tot de kunstenaar van de Peel zal maken.

D. W.

---

[1]) **Antoon Coolen,** — **Bc** — PEELWERKERS. Geillustreerd van Josef Cantré. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam.* (15.5× 21.5) 199 blz. ing. *f* 3.90, geb. *f* 4.90.

UIT BOEK EN BLAD.

Roeping.

In onze vorige bespreking wezen we op *Roeping's* ommezwaai van de zuiver-literaire critiek naar het terrein der politiek-sociale werkdadigheid. Ook 't jongste no. geeft hiervan eenige evidente bewijzen, al zijn de literaire bijdragen intusschen lang niet de minste. 'n Bijzonderige belangrijke bijdrage is 'n beschouwing over Tollens door A. van Duinkerken waarbij schr. tot de navolgende conclusie komt: dat Tollens poetisch talent is „verloren gegaan niet door zijn eigen-populariteit, maar door de algemeene populariteit der poesie."
De roem van Tollens is een leerrijke vergissing. Zij zou volstaan om hen te weerleggen, die „de kunst dichter bij het volk" wenschen, wanneer die lieden ergens door weerlegbaar waren.
Een nieuwe populariteit der poezie in denzelfden zin, waarin thans wij een populaire zangkunst en een populaire filmkunst kennen,zou deze nationale schande (want „de geschiedenis van onzen roem is de geschiedenis van onze schande", zei Busken Huet) spoedig herhalen. De radiodichtkunst van Martien Beversluis en de V.A.R.A. poëzie

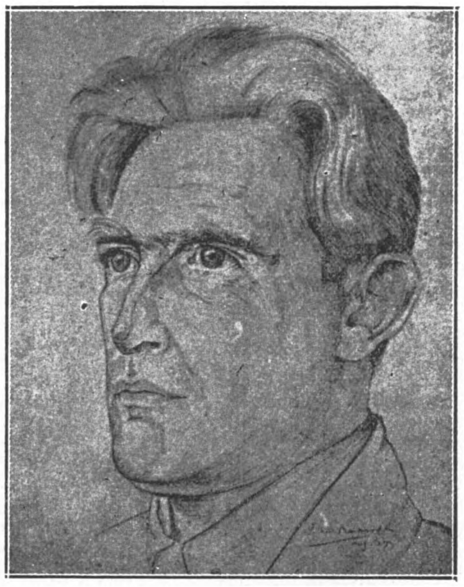

Martien Beversluis

die door Mevrouw Roland Holst als „tijdsignalen" werd uitgegeven, toonen, hoe licht die richting ingeslagen wordt. In onze tijd, waarin de roman zoovele krachten absorbeerde, die voor de poëzie onbruikbaar waren, dreigt de radio te herstellen, wat met de dichtgenootschappen, de poëtische Nutsavonden en de vaderlandsche spreekgestoelten voorgoed van de baan scheen.
Brenge men „het volk nader tot de kunst", zooveel het verkiest, maar late iedereen zijn goed recht, niet te begrijpen, wat voor hem niet werd geschreven. Anders zal de dichtkunst onder de dichters bezwijken en „de tolk der muzen" opnieuw verworden tot de rijmende praatplas van het oorziek gemeen.

Studia catholica.

In vermeld blad werpt Prof. Brom een terugblik op een conflict tusschen een geestelijke en kunstenaar; het treurspel van Der Kinderen's processie. We ontleenen daaraan de volgende slot-passage „Eindelik rest de vraag, of het geschil tussen

pastoor en schilder zou mogen uitgelegd worden als een strijd van de Kerk tegen de kunst, zoals het hier en daar wel eens schijnt opgevat te worden. Het hele verloop toont daarvan geen enkel spoor; integendeel liep het geding over louter esthetiese meningen, die tot een juridiese formule leidden. De vraag heeft eigenlik deze strekking: inhoever is een kunstenaar gebonden aan de eisen van zijn lastgever ofwel, anders uitgedrukt, inhoever kan de lastgever rechten laten gelden op de vorm, waarin een werk oorspronkelik gevat werd? We zouden het probleem ook zo kunnen

Prof. Gerard Brom

weergeven: mag een kunstenaar zich al groeiend volledig handhaven of moet hij de opdracht naar de letter uitvoeren tegen zich zelf in? Hoe de priester als zodanig hier geen rol speelde, blijkt ten overvloede uit het aandeel, dat de vrijmoedige Alberdingk Thijm in de geschiedenis had. Zijn optreden bewijst, hoe de vorm alleen het punt in kwestie was en hoe die kwestie uitgestreden werd tussen een ouder en een jonger geslacht. Bovendien was deze strijd evenmin voor Klönne als voor Der Kinderen de énige, die zij te voeren hadden in hun bestaan. De pastoor beleefde een gevoelig conflict met de leden van zijn Amstelkring; de schilder botste om de beurt met Cuypers en met Albert Verwey. Maar de kunstenaar was wijsgerig genoeg, om zijn persoonlik geval te herleiden tot een algemeen menselik verschijnsel, toen hij, ver van zich te beklagen en zonder zijn eigen werk te vermelden, buiten alle ergernis de tegenstelling van Viollet-le-Duc's polychromie en Puvis de Chavannes' wandschilderingen aanwees en later nog eens in verzoenende trant de weigering besprak van Rembrandt's doek voor het Amsterdamse stadhuis. Hij wist de beproeving van het Begijnhof te boven te komen, terwijl het Begijnhof gelukkig de vergissing goed maakte."

VERSCHEIDENHEDEN.

R.K. Openbare Leeszaal en Bibliotheek.

Enkele dagen geleden is te Amsterdam de verbouwing gereed gekomen van de „R.K. Openbare Leeszaal en Bibliotheek". Vroeger ressorteerde deze instelling onder de vereeniging „Geloof en Wetenschap" maar zij is thans een aparte instelling geworden, die voor de toekomst zeer veel belooft.

De bibliotheek, die een ± 12000 boeken omvat, heeft ook een aparte afdeeling van kinderboeken, ingedeeld naar de bekende en vereischte klassen. Waar dit belangrijk onderdeel van katholieke cultuur reeds te lang verwaarloosd is, stemt het tot dankbaarheid, deze frissche en moderne bibliotheek tot stand te hebben zien komen. Al is natuurlijk de achterstand in boeken op velerlei gebied niet een, twee drie ingehaald, zij biedt toch voldoende waarborg, dat de groote massa van Katholieken hier kan vinden wat zij zoekt.

Wereldfaam en sigaren.

Remarque moet ontzettend veel sigaren rooken. In de *Matin* heeft Josef Kessel, 'n poosje geleden, verteld, hoe hij den schrijver van 't alom beroemde boek *Im Westen nichts Neues* heeft leeren kennen, omdat Remarque, ondanks zijn Franschklinkenden naam, maar twintig woorden Fransch kent, en Kessel idem-idem, mutatis mutandis, heeft deze laatste zich vooral met de vrouw van Remarque onderhouden, die het Fransch althans heel vloeiend spraakt.

Toen hem sigaren werden aangeboden, vroeg Kessel aan mevrouw Remarque, of het gepermitteerd was, te rooken, waarop zij antwoordde: „Ach, mijn man heeft mij zoo aan rook gewend gemaakt, dat ik die zelfs al graag verdraag. Als hij vermoeid van de redactie thuis kwam en 's nachts nog aan zijn boek werkte, rookte hij minstens twintig sigaren. Onze kamer was nogal klein, en als ik aanvankelijk mijn man eens verzocht, dat rooken te staken, dan antwoordde hij: Sigaren èn een wereldnaam, beide of gèèn van twee."

Een Hauptman-herinnering.
De première van „Die Weber."

Tot Gerhard Hauptmann's meest bekende werken behoort ongetwijfeld „die Weber", het tooneelstuk, dat den vijf-en-twintigsten September 1892 voor het eerst en wel te Berlijn, werd opgevoerd.

De wantoestanden in dit werk geschilderd, berusten, voor een groot gedeelte althans, op de feiten, zooals die een kwart eeuw geleden in Hauptmann's geboortestreek Silezië in de huisindustrie voorkwamen.

Dr. Alfred Zimmermann, leerling van den Berlijnschen hoogleeraar Schmoller, had zeven jaar te voren, in 1885 dus, onder den titel „Blüte und Verfall des Leinengewerbes in Schlesiën", een brochure gepubliceerd, waarin officieele mededeelingen en statistieken hem door de Pruisische

regeering verstrekt, uitvoerig werden behandeld. Aan dit streng wetenschappelijke document heeft Hauptmann zijn gegevens ontleend. Verscheiden scènes uit het tooneelstuk vindt men in Zimmermann's brochure terug.
Desondanks verbood de Berlijnsche politie in Maart 1892 de opvoering in het openbaar van „Die Weber", dat daarom onder auspiciën van de vereeniging „Freie Bühne" voor het voetlicht werd gebracht. De eerste voor het publiek toegankelijke voorstelling werd den 25sten September 1894 in het Deutsche Theater gegeven, over welken schouwburg Otto Brahm, de vroegere leider van de Freie Bühne, intusschen de directie had gekregen.
„Die Weber" was het eerste werk dat onder zijn toezicht werd uitgevoerd. Geen plaats bleef dien avond onbezet; hetgeen onder meer te danken was aan het gerucht, dat de sociaal-democraten deze gelegenheid wenschten aan te grijpen om den schrijver Hauptmann te huldigen en eventueel te verdedigen tegen de aanvallen der verontwaardigde bourgeoisie. Wie op een relletje hadden gehoopt, kwamen echter bedrogen uit. Van aanvallen was geen sprake. Integendeel: na ieder bedrijf barstte een daverend applaus uit. Het is waar, dat de rollen in uitnemende handen waren. Niemand minder dan Kainz, om maar één voorbeeld te noemen, vervulde een der hoofdrollen.
Maar het publiek mocht dan al enthousiast wezen, de critiek ontving Hauptmann's oeuvre, dat als een zuiver tendenzstuk werd uitgekreten, alles behalve vriendelijk. En ook keizer Wilhelm I moest er niets van hebben. Die liet, hoewel hij de voorstelling niet had gezien, den dag, volgende op de première, de emblemen die een der loges van het Deutsche Theater tot Hofloge stempelden, verwijderen en vertoonde zich gedurende langen tijd niet meer in dezen schouwburg.

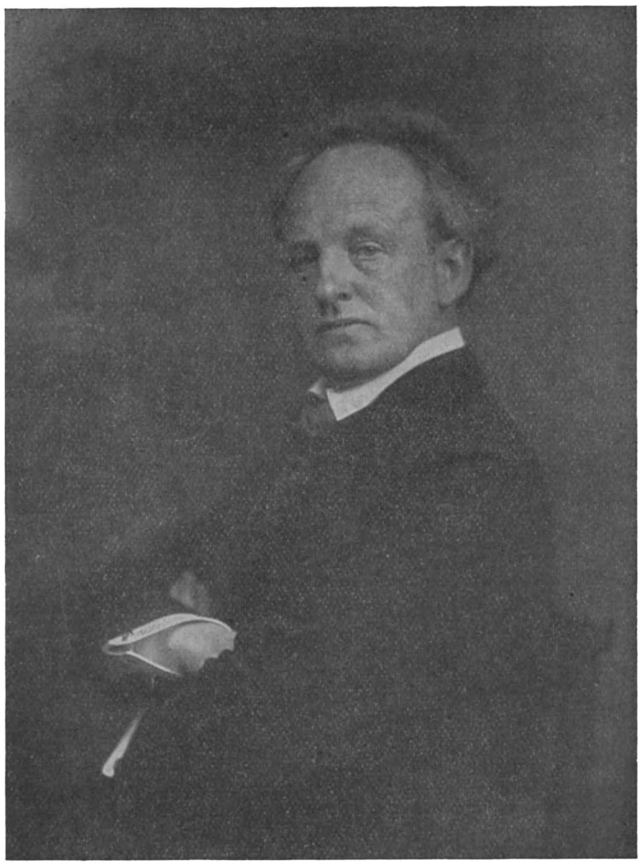

Cliché S. Fischer, Berlin.

Gerhard Hauptmann

Isidoor Teirlinck, 80 jaar.

Isidoor Teirlinck, vader van den Vlaamschen letterkundige Herman Teirlinck, zal binnenkort tachtig jaar oud worden.
Met de Cock is hij een der baanbrekers van de wetenschappelijke studie over de Vlaamsche folklore.
Letterkundigen en folkloristen hebben besloten dezen verdienstelijken Vlaming te huldigen. Zij organiseerden een academische zitting, die in Februari in een der zalen van het stadhuis van Brussel zal plaats hebben. Dr. Maurits Sabbe zal er het woord voeren in zijn hoedanigheid van directeur van de Koninklijke Vlaamsche Akademie. Nog andere sprekers zullen Teirlinck huldigen, wien bij deze gelegenheid de versierselen van het commandeurschap in de Leopoldsorde zullen overhandigd worden.

Sovjet en Literatuur.

De Sovjet-Regeering heeft twee werken van Pierre Benoit tot den brandstapel veroordeeld, n.l. *L'Atlantide* en *Alberte*. De schrijver heeft het niet bij dien officieelen boycot gelaten doch heeft een brief geschreven aan M. Tchitcherine, aristocraat en bolchevist, die gepubliceerd werd in *Le Journal*. We zouden dat schrijven zonder meer zijn voorbijgegaan als er niet een steek onder water werd gegeven tegen den Roomschen index.
„Ik schik me te voren in dit gebeuren, schrijft Benoit, overtuigd dat het goed is dat de openbare zedelijkheid te vuur en te zwaard beveiligd wordt en dat de waakzaamheid van den Index van Moscou de onverklaarbare flaters van den Index van Rome goedmaakt." We verwijzen Benoit hier even naar de verschillende oproepen, die de beruchte Cl. Vautel in den laatsten tijd in Fransche bladen geschreven heeft vóór de beveiliging van de zedelijkheid der Fransche jeugd en die dus impliciet de werking van den Roomschen Index goedkeuren.

P. Benoit.

Het is zeer eigenaardig, en velen is het wellicht niet opgevallen, dat al de heldinnen in het werk van P. Benoit met de letter A. beginnen. In zijn laatste boek *Le soleil de Minuit* heet de heldin Armide; in zijn eerste boek was het Aurore (*Koenigsmark*); in *L'Atlantide* is het Antinéa; in *Pour Don Carlos*: Allegria; in *Le lac sale*: Annabel; in *La chaussée des Géants*: Antiope; in *La chatelain du Liban*: Athelstane; in *Le Puits de Jacob*: Agar; en in *Alberte en Axelle* natuurlijk: Alberte en Axelle.

INGRID BERGLUNDH Ginnekenweg 21 — BREDA —
GYMNASTIEK — HEILGYMNASTIEK EN MASSAGE.
Zweedsch Diploma.

J. HURKMANS, Teteringenstr. 31, BREDA
LUXE BAKKERIJ — Hoek Ceresstraat — Telefoon 1731
Specialiteit in alle soorten FIJN GEBAK.

LUXE BROODBAKKERIJ
Albert J. Terstegen
St. Annastraat 46 - NIJMEGEN - Telef. 189

Het best adres voor Breda en omgeving voor
Brood, Beschuit, Banket en Koek is
Bredasche Luxe-Broodfabriek F. T' SAS
Lange Brugstraat 10 Telefoon 72

APOTHEEK H. GERRIS
Hinthamerstraat 44, DEN BOSCH, Tel. 456
Cursus voor apothekers-assistenten

De Bijenkorf
Ginnekenstraat 38
Tel. 652 - BREDA
Porselein — Aardewerk — Tafelservriezen — Theeserviezen — Speelgoederen — Luxe artikelen — Lederwaren.
Groote sorteering. Billijke prijzen.

N.V. STEENKOLENHANDEL
v.h. GIESBERTZ
WAALKADE 109-111-113, NIJMEGEN
EN GROS TELEFOON 43 EN DETAIL

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N R -, SIMPLEX-
EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef. 1656

VAN KNOP TOT BLOESEM
De hygiene van de zwangerschap en de geestelijke en lichamelijke opvoeding van het kind. van de geboorte tot aan den puberteitsleeftijd,
door Dr. C. MEULEMAN.
Directeur van de R.K. Vereeniging „Moederschapszorg" (de Kweekschool voor Vroedvrouwen te Heerlen) en JACQ. LAMERS-HOOGVELD.

Een boek voor jong-gehuwden, voor jonge moeders en voor allen, die geroepen zijn kinderen op te voeden.
INHOUD: Een woord vooraf van Dr. C. Meuleman. — Hfdst. I. Het Huwelijk. Hfdst. II. De Zwangerschap. Hfdst. III. De verschijnselen van de zwangerschap. Hfdst. IV. De afwijkingen van de zwangerschap. Hfdst. V. De levenswijze der Zwangere. Hfdst. VI. Baring en Kraambed. Hfdst. VII. De Pasgeborene. Hfdst. VIII. De Zuigeling. Hfdst. IX. Kleuter- en Schooljaren. Aan alle Moeders ! door Jacqueline Lamers-Hoogveld. De beteekenis van het opvoeden. Het allervoornaamste: De gehoorzaamheid. De lastige leeftijd. Het spelen. Weest rechtvaardig. De waarheid en niets dan de waarheid. „Zie, de maan schijnt door de boomen". Goede manieren. Moeder, waarom...? Afgunst-leedvermaak. Over het kibbelen. Dreigement en straf. Kwaad aanbrengen, meer genoemd klikken. Temperament en aanleg. De persoonlijkheid van het kind. Onze verhouding tegenover onze kinderen. Over wat mee- en tegenwerkt. Spraak- of stemgebreken. Naschrift.
DE MAASBODE: Een boek dat werkelijk goud waard is. Hier is allereerst aan het woord een geneesheer, die uit zijn rijke praktijk als Directeur der R.K. Vroedvrouwenschool te Heerlen met volle grepen put. Een rijkdom en overvoed van gegevens heeft hij neergelegd in het eerste deel van dit boek, waarin hij het ontstaan behandelt en de eerste levensjaren van den jongen mensch en zulks onder geneeskundig oogpunt. In het tweede deel spreekt een moeder, die ons inzake de opvoeding zulke smakelijke gerechten weet voor te zetten, dat we onwillekeurig verlangen haar een bezoek te brengen, om haar in haar omgang met haar kinderen eens van nabij bezig te zien.
Uitgevoerd op zwaar papier. Verrijkt met 64 afdrukken en teekeningen.
Ingen. f 3.60, in linnen prachtband f4.60. — Verkrijgbaar in den boekhandel en bij J. J. Romen & Zn., Roermond

F. H. BOSHOUWERS — BREDA
GROOTHANDEL IN TABAKSFABRIKATEN
„DE BARONIE"
Boschstraat 67 Telefoon 617

Neemt proef met ons
Nieuw Seriemerk „Corona"
van 8 — 10 — 12 ct.
IETS APARTS BIJZONDER FIJN
Proefpakket van ieder 50 stuks
Franco huis met 20 pCt korting
Aanbevelend,
Firma A. Rooymans-Müller
SIGARENVERZENDHUIS EINDHOVEN.
N.B. Wij leveren alle bekende merken met de hoogste korting
Vraagt prijscourant en reizigersbezoek.

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr 34, Tilburg, Tel. 641

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b,. TELEFOON 15915 EN 43827

Doet Uwe inkoopen bij onze adverteerders.

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting
Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

(*Vervolg van pag.* 3.)

en ontwikkelde leek. Steeds wordt de laatst verschenen uitgave genomen, die nog door de schrijver zelf is gecorrigeerd.
Voor deze uitgave, die inderdaad een levens monument wordt voor de grote meesters uit het glorietijdperk der Franse letterkunde heeft zich een erecomité samengesteld, onder leiding van Joseph Bédier, Pierre de Nolhac beiden van de Académie en Maurice Croiset.
Van het comité maken verder deel uit: Baldensperger, Bellesort, Henri Brémond, Charlier, Lanson, Marsan, Mazon en anderen. Daaruit heeft zich weer een comité de publication gevormd onder leiding van Bédier en bestaande uit Baldensperger, Hazard, Malye, Mazon, Plattard, Fernand Roches, éditeur, Roques, Roustan en Truc.
De boeken zien er zeer aantrekkelik uit. Op de cremekleurige omslag staat in donkersepra met de voor elke eeuw gekozen lettertype, oevres completes de......... gevolgd door de tietel. De onderzijde wordt gevuld door een Minerva kop. Deze uitgave kost ongeveer twintig francs per ingenaaid exemplaar. Daarnaast bestaan luxe uitgaven van veertig op India-bybelpapier en een van negentig op linnenpapier. De gebonden exemplaren, die echter in Nederland in de regel niet in de smaak vallen, kosten vijftien francs meer.
Deze uitgave lijkt ons uitermate geschikt voor onze betere leeszalen, vooral daar de gelijdelike uitgave de kosten over enkele jaren zal verdelen. Wij meenden daarom goed te doen in een apart artiekel op deze collecte te wijzen.

Journalistiek auteursrecht.

Wat betreft de bescherming van het journalistieke auteursrecht, die (door het vervallen der desbetreffende reserve van 1911) thans ook door ons land wordt aanvaard, moet in onze auteurswet een voorziening getroffen worden, hetgeen geschiedt door wijziging van art. 15 dier wet, dat als volgt zal moeten luiden:

> „Als inbreuk op het auteursrecht op een nieuwsblad of tijdschrift wordt niet beschouwd het overnemen van daarin verschenen artikelen, berichten of andere stukken en novellen, zonder toestemming van den maker of zijn rechtverkrijgenden door een ander nieuwsblad of tijdschrift, mits daarbij het nieuwsblad of tijdschrift, waaruit is overgenomen, op duidelijke wijze wordt genoemd en tenzij het auteursrecht uitdrukkelijk is voorbehouden. Bij tijdschriften is het voldoende, indien dit voorbehoud in algemeene bewoordingen aan het hoofd van dit nummer voorkomt. Ten aanzien van artikelen, politieke geschilpunten betreffende nieuwstijdingen en gemengde berichten, kan een voorbehoud niet worden gemaakt.
> De bevoegdheid tot overneming in het vorige lid bedoeld, bestaat ten aanzien van buitenlandsche bladen en tijdschriften slechts, wanneer het geldt nieuwstijdingen, gemengde berichten of actueele artikelen over economie, politiek of godsdienst: de laatste zin van het vorige lid vindt daarbij met betrekking tot artikelen, welke politieke geschilpunten betreffen, geen toepassing.
> De bepalingen van dit artikel zijn mede vantoepassing ten aanzienvan hetovernemmen in een andere taal dan die van het oorspronkelijk artikel."

Ter toelichting wordt opgemerkt ten aanzien van de vermelding van de nieuwstijdingen en gemengde berichten: door de Conventie worden deze stukken niet beschermd. De nationale wetgever is echter vrijwel te beschermen. Het art. 15 doet dit — in navolging trouwens van het geldende artikel — in dezen zin, dat overneming wel steeds geoorloofd is, doch mits de bron worde vermeld.

„De Stem" jubileert.

Het Nederlandsch tijdschrift *De Stem* herdenkt zijn tienjarig bestaan.
Het feit is in Den Haag feestelijk herdacht met een tweeledig contact tusschen schrijvers en lezers: 's middags met een receptie-thee; des avonds met een banket.
In de drukbezochte middagsamenkomst heeft de redactievoerder van *De Stem*, de Heer Dirk Coster, in afwijking van zijn aanvankelijk voornemen, om een overzicht te gevan van de tegenwoordigen staat der Nederlandsche Letteren, zich uitgesproken over zijn donker inzicht in het hedendaagsch Europa.
Nahet eindevan den wereldoorlog, aldus spreker, ontwaakte weer het lentegevoel in de geschonden zielen, men kom weer roekeloos droomen van een onbeperkte liefde.
En thans? Van de verwachting van vóór 10 jaar is niets overgebleven. Het leven is inderdaad herbloeid, het heeft getriumfeerd. Nergens bruiste ooit een zoo woedende stroom van levenskracht als in de metropolen van thans, maar het is een vleeschelijke bloei geworden, prachtig, maar dierlijk, grandioos van buiten, maar innerlijk dof en schamel.
Geweldige levenswaarden zijn vernietigd. De triumfante dierlijkheid, zich o.a. uitend in het Russisch bolsjewisme en den staatswaanzin van Italië heeft zich vergrepen aan het essentiëele, dat twintig eeuwen Christendom hadden geschapen.
Speel en leef en vernietig het leven van anderen, dat is de drijfveer geworden van een zichzelf moordende drift, die de Christelijke wetten van liefde en rechtvaardigheid aanrandt. De jeugd, die niets geleerd heeft van de oorlogsellende, laat zich blindelings naar een nieuwen oorlog drijven. Ze laat zich meevoeren door een valsche mystiek van den strijd.
Er is van allen, die het wél meenen met het lot der menschheid, een anti-campagne tegen die vernielende krachten noodig, al moet men zich daarvoor als humanitaire weekeling laten uitschelden.

Koopt bij onze Adverteerders

„DE KENNEMER"

INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN

HAARLEM

WESTERHOUTPARK 18

TELEFOON 12003

Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

H. SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schabloneer- en Silka-artikelen
voor beschildering van stoffen, hout, celluloïd, enz.

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland. Dag en nacht geopend. — AARGA GARAGE
C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

H. N. B. T.

JOS. PANHUIJSEN:

HET HOOPVOLLE TEKORT

Formaat 19×13½ c.M. — 143 blz.

INGENAAID f 1.50 GEBONDEN f 2.50

De auteur, een der R K. jongeren, behandelt in deze roman een oud gegeven maar op een bijzonder aantrekkelijke wijze, boeiend en geestig en met een zuiver psychologisch inzicht in het karakter der hoofdpersonen.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS
Giro 31583 - TILBURG - Telef. 978
Verkrijgbaar in den Boekhandel.

Fa. H. Latour
Brandstoffenhandel
Eindhoven
Eindje 56 - Telef. 4000

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

Stelt U belang in:

„De katholieken en het evolutievraagstuk"
„Katholieke moraal en rasverbetering"
Tientallen andere actueele vraagstukken

?

Vraagt een proefnummer van

„HET SCHILD"

Postbus 39 Schiedam. — Reeds 10000 ab.

H. BOOGERS-VAN HOORN
DEMER 10 EINDHOVEN
Specialiteit in Bedden en Matrassen.

Onze Uitgeverij heeft de uitgave van het zoo bekende werk

JAARLIJKSCHE BOEKENSCHOUW

overgenomen van den vorigen uitgever.
Vanzelfsprekend hebben wij het samengesmolten met den bekenden STANDAARD-CATALOGUS en de daarop elk jaar verschijnende Supplementen.
De Jaarlijksche Boekenschouw 1930 is verschenen en bevat in 20 pagina's één overzicht van de Letterkunde van binnen- en buitenland en een zeer uitgebreide lijst van beoordeelingen van de in het afgeloopen jaar verschenen boeken. Een prettige artistieke omslag geeft het boek een zeer aangenaam uiterlijk.
Kortom, een boek dat in geen enkele boekenkast mag ontbreken. In enkele seconden geeft het U over ieder boek alle inlichtingen, die U noodig heeft om te kunnen beslissen of een boek al of niet zonder gevaar kan worden gelezen.

De prijs is ingenaaid f 2.50.

UITGEVERIJ „FOREHOLTE"
TE VOORHOUT.
Ook verkrijgbaar in den Boekhandel.

Zoo juist verschenen :

Dr. H. E. GREVE

Directeur der Openbare Leeszaal en Bibliotheek te 's-Gravenhage.

PRAKTIJK EN THEORIE DER TITELBESCHRIJVING

AANTEEKENINGEN

bij de Regels voor de „Titelbeschrijving, vastgesteld door de Rijkscommissie van Advies inzake het Bibliotheekwezen 1924"

PRIJS, geb. f 2.90.

In den Boekhandel verkrijgbaar.

UITGAVE VAN
J. B. WOLTERS
GRONINGEN — DEN HAAG

WERKT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE LEVENSVERZEKERING MET WINSTAANDEEL
— BIJ DE —

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

100 GRAM
EVERLASTING
4 THREADS KNITTING
DE ALTIJD DURENDE BREIKATOEN VERKRIJGBAAR IN ALLE KLEUREN

VRAAGT UWEN WINKELIER DIT MERK. GEEN ANDER GEEFT DEZELFDE VOLDOENING OOK IN ONGEBLEEKT VERKRIJGBAAR.

ADRESSEN VAN WINKELIERS VERSTREKT OP VERZOEK, DE FABRIKANTE N. V. STOOMBANDFABRIEK VAN ENGELEN EN EVERS HEEZE (N.-B.)

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT
HENRI I

Gebrs van Laarhoven 's Bosch.

N.V. Melkinrichting „DE MIJNSTREEK" Heerlen

Doet Uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met—en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijen en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargan —

No 4 15 FEBRUARI 1931 25 cent

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR L. J. M. FEBER. DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.
Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Duitsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Kunst . . . . Nederlandsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Fransch, Engelsch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch Duitsch, Engelsch
Land- en Volkenkunde . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Sociale en Aanverwante Wetenschap . . . . Nederlandsch
Leerboeken . . . .
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch
Rectificatie . . . .

Gratis verzekering tegen ongevallen voor onze abonné(e)'s!
f 3000.- bij overlijden f 5000.- bij geheele invaliditeit. f 1000.- bij gedeeltelijke invaliditeit.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Katelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

H. N. B. T.

JOS. PANHUIJSEN:

HET HOOPVOLLE TEKORT

Formaat 19×13½ c.M. — 143 blz.

INGENAAID f 1.50 GEBONDEN f 2.50

De auteur, een der R K. jongeren, behandelt in deze roman een oud gegeven maar op een bijzonder aantrekkelijke wijze, boeiend en geestig en met een zuiver psychologisch inzicht in het karakter der hoofdpersonen.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS
Giro 31583 - TILBURG - Telef. 978
Verkrijgbaar in den Boekhandel.

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

**zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.**

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:
Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideeën van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.
Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."
Hooger Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".
L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen"

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

WITTE VONKEN
VAN DE H. PASTOOR VAN ARS

Verzameld en vertaald
door Jac. van Hal

„'n Haard, zoo fel brandend van Liefde, dat de vonken wit zijn".
Residentiebode.

PRIJS f 1.50 fr. p. p., luxe exempl. f 4.00.

Uitgeverij Het Sinjaal, Alphen (N.-Br.)

GAAT U VERHUIZEN?
Bel op 525
JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

Specialiteit in SPECULAAS EN BANKETLETTERS
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

TURKENBURG's
ZAADHANDEL
BODEGRAVEN

**Landbouwzaden
Groentezaden
Bloemzaden**
Vraagt prijscourant

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

W. M. M. VAN DEN GOORBERGH
Teteringenstraat 40 - BREDA - Tel. 761
Groothandel in Verfwaren.
Japanlakken en Vernissen.
Speciaal adres voor Kloosters en Gestichten.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG. 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda

TEL. 2067

Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS
AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OLIËN.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

CHR EKELS
s-HERTOGENBOSCH
Sanitaire Artikelen.
Lood- en Zinkwerken.
VUGHTERDIJK 65.

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

BANDEN 1930.

De laatste zijn nog verkrijgbaar à f 1.50 bij:
BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHE DIJK 63 — BREDA

P. J. Looymans & Zonen
Koninklijke Boomkweekerijen
OUDENBOSCH.
OPGERICHT 1800
Telegram-adres ROYAL Oudenbosch
Telefoon Interc. No. 7.
Sierboomen, Coniferen, Rozen Struiken, Groenblijvende bladplanten, enz., kortom alles wat voor aanleg en bijplanting in tuinen noodig is.
Ook aan de kleinste opdrachten wordt de grootste zorg besteed

Het beste en voordeeligste adres voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

Fa. C. F. SLOOTMANS - BREDA
SPORTARTIKELEN VEEMARKT 43
Kloosters en gestichten extra korting.

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

„ZE ZIJN ER" Stationstraat 9 - TILBURG -

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

A. BIERMANS - Houtmarkt 9 - Breda.
Goedkoope Bazar. — Alles op 't gebied van Huishoudelijke Artikelen aan goedkoopste prijzen.

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten, Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

Storm over Rusland

samengesteld door Dr. Hein Hoeben in samenwerking van de R. W. P. en den bekenden Ruslandkenner Dr. Jos. Froberger
PRIJS 35 CENT.
Iedereen moet deze brochure lezen.
Uitgave
Drukkerij Henri Bergmans & Cie
Langestraat 35 TILBURG

Centrale Kaashal
EINDHOVEN
Kleine Berg 18 B
TEL. 715.
EN GROS KLOOSTERS EN GESTICHTEN SPECIALE CONDITIES. EN DETAIL

„DE KENNEMER"
INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN
HAARLEM
WESTERHOUTPARK 18
TELEFOON 12003
Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

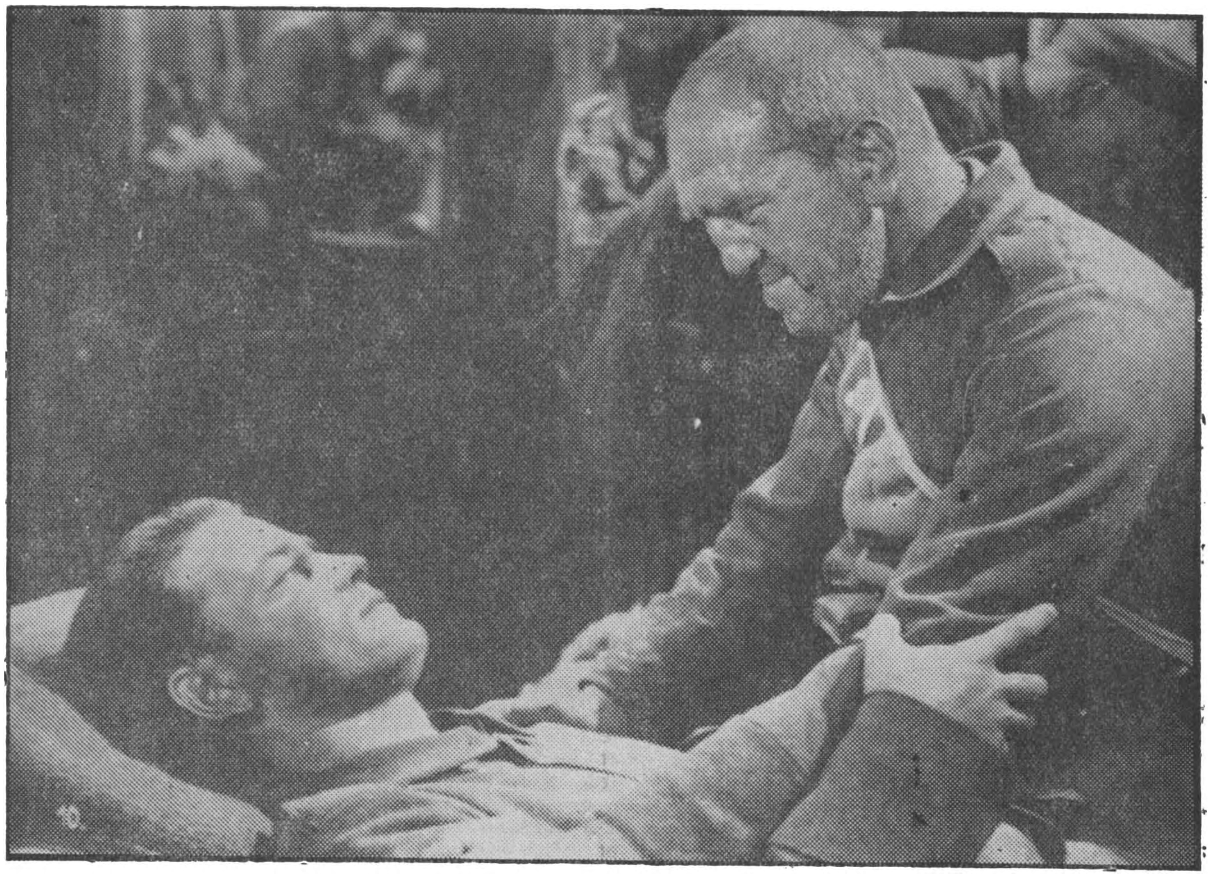

De Pool Kaszynski bij het sterfbed van den jeugdigen Kemmerer.
Fragment uit den Oorlogsfilm „Van het Westelijk front geen nieuws" naar het bekende boek van E. M. Remarque.

Voor de vrienden van het boek.

Histoire Universelle de l'Art.

Bij Firmin Didot, 56 Rue Jacob Paris, verschenen de eerste aflevering van een *Histoire Universelle de l'Art*. Het aantrekkelike van deze uitgave is, dat ze wordt verzorgd door twintig professoren der Franse universiteiten, onder leiding van Marcel Aubert, die elk een monografie zullen leveren. Wordt hierdoor zeker de eenheid van het werk enigszins geschaad en zullen we er noodzakelik in missen, de brede visie over het zich door de eeuwen heen bewegende kunstleven, wisselend, doch in onderworpenheid aan vaste wetten en regelmatige teruggang naar vroeger verworpen vormen, van de andere kant geeft deze wijze van uitgaven waarborg voor degelike en betrouwbare stof.
Deze *Histoire Universelle de l'Art* richt zich tot de afgestudeerde intellectueel. De schrijvers veronderstellen dus dat men de terminologie en begrippen over vormen en stijlen beheerst. Hierdoor konden zij vanzelf zich bepalen tot geserreerde overzichten, die zij echter prettig doorweefden met hun persoonlike opvattingen. De lezer deelt dus tegelijkertijd in de jarenlange ondervinding van twintig vooraanstaande mannen in de Franse kunstwereld. De rijke lijsten litteratuur zullen hem voldoende gelegenheid geven om aan zijn voorliefde tot een of ander onderwerp te voldoen.
De gehele uitgave verschijnt in maandelikse afleveringen en heeft met zijn prachtige héliogravures, waarvan er een tweeduizend zullen worden opgenomen een rustig en voornaam uiterlik. De kosten voor het ongeveer 400 bladzijden dikke boek zullen rond dertig gulden komen. De uitgever spreekt echter in zijn op aanvrage toe te zenden prospectus met eerste fascicule van „gemakkelike betalingsvoorwaarden."
De indruk, welke wij na lezing van de twee eerste afleveringen kregen, is dat *Histoire Universelle de l'Art* in een boekerij onzer ontwikkelden een vooraanstaande plaats zal innemen, door de ernst der behandelde stof, zijn knappe overzichtelikheid, die toch waakt voor de dorre opsomming der encyclopedie, en zijn schat van illustraties.

De stugge Tennyson.

In een vergeeld en beduimeld tijdschriftje vonden wij de volgende niet onaardige anecdote over den Engelschen poete laureate Tennyson, de dichter van *Enoch Arden*.
„Het was te Dresden. Mijn reisgenoot en ik be-

(*Wordt vervolgd op pag.* 6.)

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

H. de Greeve, S.J., 7204.
S.O.S. Geillustreerd. *A. N. Govers, Den Haag.* (26×20) 280 blz. ing. *f* 7.50, geb. *f* 9.—.

In de wat verstarde welsprekendheid onzer katolieke redenaars, valt dit vuurroode boek als de wilde zangen der tachtigers in de trekpottekransjes onzer voorouders.

De tijd zal leren, in hoeverre dit experiment van Pater de Greeve geslaagd mag heten als een poging om de inderdaad aftandse kanseltaal nieuw leven in te blazen. Voorlopig lijkt ons dit alleen weggelegd voor vlotte sprekers met een bizondere kijk op het bonte leven om ons heen en een speurzin voor de juist passende toepassingen van dit leven op een zo bekend en toch altijd histories en „heilig" gebeuren als het Lijdensdrama.

We kunnen niet anders dan met veel eerbied getuigen over de Greeve's metode en de zeer geslaagde uitwerking daarvan, al blijven we niet blind voor de nog niet geheel bereikte evenwichtigheid.

De „jonge" neef greep soms wel eens jaloers naar de retoriek van zijn „oude" in dit genre beroemd geworden homonym. En dit heeft de schrijver van S.O.S. niet nodig.

Asperslagh kwam dikwels tot zeer fraaie resultaten. Toch had uit deze overdaad wel een en ander gemist kunnen worden.

Zo niet op iedere pastorie, dan toch minstens in iedere bibliotheek moge dit boek een gul onthaal vinden.

D.W.

FRANSCH.

Eve Lavallière, 7205.
MA CONVERSION. *Nouvelle Revue Française, Paris,* 1930. (18×12) 253 blz. ing. Ffr. 15.—.

Een sterk bekeringsverhaal van de beroemde Parijse actrice, die in 1917 geheimzinnig verdwijnt, onder leiding van een dorpspastoor Abbé Chateigner in Loraine, geheel gewonnen wordt voor het leven van versterving en lijden voor Christus en ten slotte na een zwerversbestaan, in 1929 in de Vogezen een zaligen dood sterft.

De Deen Skansen, zelf bekeerling, kreeg deze brieven in handen en voorzag ze van inleiding en commentaar.

De grote bekoring van dit boek is vooral, dat de acteur nooit voor de drukker of het publiek heeft geschreven. Het is de correspondentie met haar geestelike leidsman over het wel en wee in haar bewogen leven, een trieste kroniek van harde tegenslagen en een schitterend getuigenis van een ongeschokt vertrouwen in Christus, Die ze heeft bemind met al de vurigheid van een kunstenaresse.

Teo de Witte.

Pierre L'Hande, S.J., 7206.
DE BETHLEEM AU GOLGOTHA. *Spes, Paris* 5, 1930. (19×14) 239 blz. ing. Ffr. 12.—.

'n Nieuw apostolaat, radiopreeken. Natuurlijk worden hier andere eischen gesteld als bij gewone preeken in de kerk: ze moeten aanpassen aan de luisteraars in 't huisgezin. Die kunst nu verstaat Pierre L'Hande zooals geen ander. Als voorbeeld nemen we z'n Paaschpreek. Daar treedt hij echt in de intimiteit van 't huisgezin: de kinderen zijn van collegie en pensionnaat weer thuis: kleinere broertjes en zusjes hebben al verteld over P. L'Hande, die daar heel ver in Parijs spreekt. Iedereen is in Paaschvreugde en vacantiestemming. Hij mengt zich onder hen en komt 'n blijde plaats uit 't Evangelie uitleggen over de wonderbare vischvangst. In levendigen stijl, prachtig van uitbeelding, vertelt hij nu de wonderbare vischvangst. En tevens beurt hij op, zet aan tot diepere overweging — wijst op practische levenslessen. Op deze wijze houdt hij preeken over: L'Enfance de Jésus; Le ministère de Jésus; La mort et la résurrection de Jésus; La mère de Jésus. 't Is 'n met zorg bewerkte collectie van 14 preeken, die ook voor gewone Kerkpreeken goed kunnen omgewerkt worden.

v. L.

Pierre L'Hande S.J. 7207.
LE DIEU QUI BOUGE. Geïllustreerd. *Plon Nourrit & Cie., Paris.* 1930. (19.5×12.5). 250 blz., ing. Ffr. 18.—.

Pierre L'Hande's: *Le Christ dans la banlieue,* het boek, dat het moeilijke, verborgen doch edele werk van zoovele priesters en leeken in de omgeving rond Parijs, een arbeid zwaarder en ondankbaarder wat de resultaten betreft dan het missiewerk in de binnenlanden van Afrika, ineens algemeen bekend heeft gemaakt, werd geschreven in 1925 en 1926 en verscheen in 1927. Reeds in 1928 bleken al de gegevens die Pierre L'Hande verzameld had, onjuist. En de schrijver nam zich voor aan zijn eerste boek een nieuw deel toe te voegen waarin hij den toestand, zooals die was in 1930, zou beschrijven. Dat nieuwe boek is *Le Dieu qui bouge,* titel die duidelijk zegt er van geen stilstand sprake is, noch sprake kan zijn. Want al is er veel gedaan en bereikt, er is nog oneindig meer te doen. De „banlieue" der groote steden, vooral van wereldsteden als Parijs, groeit met den dag. De steden zuigen de menschen weg van het land. In de steden zelve is geen plaats of de woningen zijn te duur. De menschen nestelen zich dus in de omgeving, en huizen daar in allerprimitiefste omstandigheden. Allerlei soort volk woont daar. En het is onder die menigten, dat priesters en leeken God gaan prediken, Christus gaan brengen. Hoe zij dat doen, welke moeilijkheden te overwinnen zijn, welke resultaten bereikt worden, kan men lezen in dit nieuwe boek van Pierre l'Hande. Naast de beestachtige schandalen welke de groote pers van alle landen en werelddeelen genoegelijk uitpluist en rondbazuint, is het simpel relaas van den verborgen, onbekenden arbeid van enkele, vele apostels der liefde een verademing, een stellige reden tot vertrouwen. Het goede maakt geen gerucht, werkt in stilte, maar wijzigt het aanschijn der diepten. — Of men, menschelijkerwijze gesproken, niet te laat begonnen is met de kerstening der massa, zal de toekomst leeren. In ieder geval moet er gewerkt worden, moet Christus verkondigd worden, nu en altijd.

P. v. d. Meer de Walcheren.

DUITSCH.

Dr. E. Krebs, 7208.
SANKT AUGUSTIN. Geïllustreerd. *Gilde-Verlag, Köln,* 1930. (21×13.5) 356 blz. ing. M. 7.50.

Een biografie te schrijven van een persoonlijkheid als S. Augustinus is een zware opgave. Deze groote Kerkvader „in scriptis" te geven, zooals hij inderdaad is, lijkt ons ook voor de beste Augustinuskenner bijna onmogelijk. Lesaar geeft, met innige piëteit, Augustinus als heilige — hoe heel anders dan Egger het deed — Hertling schildert ons A. als de man van groote geestesgaven. Bertrand plaatst hem in een historisch-romantisch kader, Papini geeft diepgaande bespiegelingen over Augustinus als bekeerling, heilige en geleerde. Krebs ziet Augustinus weer anders. Op een magistrale wijze, forsch en zonder schroom, geeft de geleerde auteur ons Augustinus, zooals een *Kerkvader* moet zijn. Diep is Krebs in de gecompliceerde psyche van Augustinus doorgedrongen en diens wetenschap heeft hij gewogen. Kreb's werk getuigt van een meer dan gewone Augustinus-kennis. Onweerspreekbaar toont hij misvattingen en onvolmaaktheden bij Augustinus aan. Het komt ons voor, dat de genadeleer van Augustinus het boek beheerscht; wij zien het leven van de Bekeerling als een werking der goddelijke genade, waaruit volgt een streven naar de kennis van God: de Triniteit, de middelen om overvloedig, Gods genaden deelachtig te worden: de Sacramenten. Uitmuntend teekent Krebs Augustinus als dé socioloog bij uitnemendheid: de man die de grondslag heeft gelegd voor de verhouding van Kerk en Staat. Geestelijken en ontwikkeldeleeken, die Augustinus willen kennen, als Wijsgeer, Theologant, Socioloog en vooral als zoeker naar de eenige waarheid, kunnen niets beters voor hun studie nemen als dit boek.

W. S. J.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

Marijn van Dantzig, 7209.
OVER MOTORISCHE SPREEKVOORSTELLINGEN EN HET STOTTEREN IN VERBAND MET VOORSTELLINSTYPEN. *Uitg.Mij.Haga Den Haag,* 1930. (24×16) 75 blz.

Deze brochure onderzoekt eerst heel in 't algemeen de spreekbewegingsvoorstellingen en daarna in verband met 't stotteren; daarop wordt 't stotteren zelf onderzocht afgezien van 't voorstellingstype bij den stotteraar. Aansluitend bij de resultaten dezer onderzoekingen wordt dan nagegaan of 't spraakgebrek bij den stotteraar in 'n oorzakelijk verband staat met zijn voorstellingstype. Voor de studie van deze problemen heeft de schrijver 'n drievoudige methode gevolgd: bestudeering der literatuur: zelfwaarneming en waarneming bij anderen. In 't eerste hoofdstuk komen er veel definities over stotteren, phantasievoorstellingen, etc. etc. met opmerkingen en verklaringen; daarop de introspectieve studie en wel over 't motorische voorstellingstype, over het in zich zelf spreken en over 't verband tusschen introversie en motorische voorstellingstype. Het 4de hoofdstuk bewijst, dat de stotteraar geen introverstype is en 't legt uit, wat men moet denken over het in zich zelf spreken van den stotteraar. Daarna volgt 't hoofdstuk over de ontwikkeling van 't voorstellingstype en hoe die ontwikkeling bij den stotteraar wordt beïnvloed door het stotteren. Aan 't slot volgt de beschrijving van 't onderzoek van eenige stotteraars naar hun voorstellingstype. Veel stof is er bijeengebracht over deze problemen, maar niet overal even duidelijk. De aangehaalde definities etc. uit Duitsche schrijvers hadden ook zeker vertaald moeten worden. Wat op blz. 42 staat over vloeken en in zich zelf vloeken had voor 'n juister begrip wat breeder moeten uitgewerkt worden, b.v. volgens 't werk van Genicot, Salsmans Pars I, blz. 222.

v. L.

Dr. A. de Vletter, 7210.
IN MOEILIJKE JAREN. *Hollandia, Baarn,* 1930. (20.5×13.5) 159 blz. ing.f 1.90, geb. f 2.50.

Dit prettig geschreven boek is bedoeld voor ouders en opvoeders, die hun kinderen of leerlingen niet begrijpen in deze overgangsperiode, die meenen dat 'n kind 'n kind blijft tot z'n negentiende of twintigste jaar met al z'n kinderlijke eigenschappen. De auteur heeft de typeerende eigenschappen van deze levensperiode (bij de jongens tusschen 14-20 jaren bij meisjes tusschen 13-19 jaren) uit dagboeken, eigen ondervinding en betrouwbare schrijvers goed geteekend. Melancholie, overdrijving, verdriet, stugheid, zucht naar de eenzaamheid, wantrouwen, afbrekende critiek, dwaze opvattingen over de moeilijkste problemen, verliefdheid, etc. komen in de jaren van zelfbewustwording in allerlei vormen voor. Sprekende voorbeelden geeft de Vletter. In die jaren zijn ze vervreemd van de realiteit der kinderjaren, maar de realiteit der groote menschenmaatschappij kennen ze nog niet. Over de waarde van brieven en dagboeken om de algemeene jeugdpsychologie vast te stellen is er een apart hoofdstuk opgenomen. Ons dunkt, dat ze voor deze jaren van overdrevenheid dikwijls te hoog worden aangeslagen. Van deze overgangsperiode hangt 't volle leven af: daarom moeten ouders en opvoeders den gang der zaken leeren inzien, liefdevol en tactvol dit zielsproces trachten mee te leven. Daarover geeft de Vletter een mooi hoofdstuk. Een hoofdstuk over den godsdienststrijd in die jaren hadden we nog gaarne gezien en hoe daar de leiding moet gegeven worden. De kinderlijke godsdienst verandert in die jaren sterk: twijfelzucht komt op en dikwijls ook 'n soort godsdienstonverschilligheid.

P. van Luijk S.J.

DUITSCH.

Aloys Dempf, 7211.
METAPHYSIK DER MITTELALTERS. *R. Oldenbourg, München,* 1930. (25×17) 154 blz. ing. M. 7. 25.

In *'t Handbuch der Philosophie* van Baeumler en Schröter wordt aan metaphysiek en ethiek van de Middeleeuwen een belangrijke en welverdiende plaats afgestaan. De schrijver van deze „Sonderausgabe" heeft getracht, de Middeleeuwsche probleemstellingen in begrippen en uitdrukkingen van de Kantiaansche en na-Kantiaansche philosphie te formuleeren, hetgeen zeker zal kunnen helpen om het Middeleeuwsche denken tot mo-

derne wijsgeerige kringen nader te brengen. Voor anderen zal 't echter de duidelijkheid niet verhoogen. Al moge Dempf's inzicht in de verhoudingen van de Middeleeuwsche wijsbegeerte in 't algemeen juist zijn, en zelfs nu en dan nieuwe gezichtspunten ontdekken, zijn boek is vooral in de eerste helft zoo duister, dat zelfs ingewijden het spoor kwijt zouden raken. Alleen door dengene, die problemen en richtingen van de Scholastiek reeds uit andere bronnen scherp voor oogen heeft staan, zal 't met vrucht kunnen worden gelezen.

Dr. Ferd. Sassen.

Dr. W. Eliasberg, 7212.
DAS SCHWIERIGE KIND. *Otto Gmelin, München,* 1931. (24×16) 69 blz. ing. M. 2.40, geb. M. 3.50.

Dit boek, door 'n medicus geschreven, bevat eenige algemeene beschouwingen over moeilijke kinderen en behandelt aan 't slot concrete gevallen. Moeilijkheden met kinderen ontstaan overal: op school, tehuis, op straat, op de speelplaats, met ouders, broers, onderwijzers, etc. Maar omdat niet overal dezelfde moeilijkheden optreden, komen ze niet voort uit den inwendigen aanleg van 't kind, maar dikwijls uit de omgeving, waarin 't kind moet leven. In korte hoofdstukken gaat de schrijver den invloed van 't millieu na, de ontwikkeling, den arbeid, 't leeren, de straf, de groei der neigingen, de jeugdconflicten, etc. In 't kort vat hij alles samen aan 't slot in eenige regels, waarbij we ons zouden kunnen aansluiten, wanneer alleen maar voor 't lichaam van 't kind behoefde gezorgd te worden. De moeilijkheden tegen de internaten begrijpen we, als daar alle godsdienst gebannen is, en er geen verstandige leiding is. Wat hij over internaten bijeenzet uit Hanselmann, is door onze Katholieke paedagogen, al dikwijls door feiten en in brochures weerlegd. Voortdurend wordt in deze brochure Freud aangehaald als onbetwistbaar gezag.

v. L.

Dr. Gustav Pagenstecher, 7213.
DIE GEHEIMNISSE DER PSYCHOMETRIE ODER HELLSEHEN IN DIE VERGANGENHEIT. Geïllustreerd. *Oswald Mitze, Leipzig.* (24.5×16) 154 blz. ing. M. 6.—.

We zijn den tijd nu wel zoowat voorbij, dat menigeen waande zich van de onmiskenbare spiritualistische verschijnselen te kunnen afmaken met de bewering, dat alles, wat door mediums op parapsychisch gebied geschiedde, op bedrog berustte. Velen erkennen thans, dat er naast onloochenbare kwakzalverij op dit terrein ook dingen gebeuren, waarvoor de menschelijke geest als tegenover een raadsel staat. Is dit zoo zonderling, waar ook op physisch terrein de jongste ontdekkingen der wetenschap zooveel verbluffends aan het licht hebben gebracht? Jammer is 't, dat spiritisme en theosofie zich niet alleen zoo vaak op zijwegen begeven, waardoor de wetenschappelijke waarde hunner publicaties dikwijls zooveel te wenschen overlaat, maar dat zij er voorbarig ook conclusies uit trekken, welke door het beginstadium, waarin deze kennis verkeert allerminst gewettigd worden.
Het bovengenoemde werk onderscheidt zich van veel, wat op dit gebied het licht zag, door een gesloten bewijsvoering uit betrouwbare proefnemingen, d.w.z. dat ze practisch niet verder concludeert, dan de vastgestelde feiten toelaten. Conclusies, die de in de inleiding gestelde meening niet wettigen, dat geen enkele der bestaande godsdiensten een voldoend antwoord zou geven op de hoogste vraag, die elke menschenziel zich stelt: het vanwaar en het waarheen.
Het is om deze reden, dat we het boek om het verzamelde feitenmateriaal niet anders dan aanbevelen kunnen in de aandacht dergenen, die zich met psychologische studiën ernstig bezighouden, onder voorbehoud evenwel van de gemaakte reserve.
Het boek is dan ook alleen geschikt te achten voor gestudeerden, in dien zin dat beheerders van bibliotheken, wanneer zij het boek in de categorie Bc indeelen, den daarvoor gestelden eisch van meerdere ontwikkeling niet al te vlug aan een aanvrager toekennen.

Van Term.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Claude Anet, 7214.
HET DRAMA VAN MAYERLING. *De Voortganck, Amsterdam,* 1930. (21.5×16) 227 blz. ing. f 2.25, geb. f 2.90.

Deze historische roman is een geautoriseerde vertaling van Fenna de Meyier. Na al de publicaties die over dit onderwerp verschenen blijft dit tragisch levenseinde steeds opnieuw de aandacht trekken. De auteur heeft hierbij de naoorlogsche publicaties benut, maar hij is er evenmin als anderen in geslaagd den sluier, die over dit gebeuren ligt, op te lichten. Hij schildert het Oostenrijksche hofleven met zijn uiterlijken glans, zijn strenge hofetiquette, maar met zijn volslagen gemis aan hartelijk huiselijk verkeer; in dit milieu is het karakter van den kroonprins gevormd, ontstonden zijn liefdesbetrekkingen met freule Vetsera, die leidden tot de bekende dramatische ontknooping.
Het boekje is boeiend geschreven en naar den aard van het onderwerp meermalen ontroerend. Maar het blijve volwassenen voorbehouden.
— Bc — *P. Placidus, O. Cap.*

Vital Celen, 7215.
KALVERLIEFDE. *Standaard-Boekhandel, Brussel,* 1930. (20×16) 124 blz. ing. Bfrs. 12.—.

In dit boek ontpopt Celen zich als een geboren verteller. En ook dat is een kunst, die we zeer moeten waardeeren. Tenslotte is de literatuur „woordkunst", en dient ze, om de levensbijzonderheden van den eenen mensch aan den andere mee te deelen. De vorm, waarin die woordkunst is gegoten, bepaalt de mate, waarin ze „verklankt" kan worden, en dit is wel de hoogste vorm, die zich voor die „verklanking" het best leent. En hier toe behooren lang niet op de laatste plaats deze „verhalen" van Vital Celen. Goed vertellen kunnen, is een bewijs van een voorafgaand opnemen en overwegen van de dingen rond ons, het bepalen van hun waarde met de meest mogelijke objectiviteit.
En de vijfentwintig pagina's „Kalverliefde", de veertig „Noodlot" en de twintig van de „Oude Klok" zullen U aandachtig doen luisteren naar

den „verteller." Och, wat hij vertelt is zoo héél gewoon, ge hebt er in uw tijd van meegemaakt, maar, dat is zijn kracht, dat hij u door zijn *manier* van vertellen, doet gevoelen, diep gevoelen, dat ge het hebt meegemaakt, dat ge er ook uw wezen in herkent.
De beide laatste, veel kortere verhalen zijn niet zóó geslaagd als de drie eerste, en Celen zal goed doen, ze in een herdruk te vervangen.
— B — *Piet Visser.*

Jef Claes. 7216.
DE GEESTELIJKE BRUILOFT. *Excelsior, Brugge,* 1930. (21×16) 247 blz.
Wij kennen de Vlamingen te goed, dan dat we veronderstellen, dat zij dit flitsend verbeeldingsspel-in-romanvorm zoo-maar zouden aanvaarden. Daarvoor heeft het Nederlandsche volk een te gezond verstand! Echter vinden wij het een prestatie, in ruim 250 blz. een reesem gegevens bijeen te pakken, geschikt om er twaalf en meer ouderwetsche romans van te maken. Maar zóó is deze flitsende opeenstapeling van groote woorden en flikkerbeelden en spelen met verheven zaken toch al met al een onding geworden, en de „geestelijke bruiloft" ligt er als 't ware verdronken onder het bombastisch woordengekakel, zie maar, als een avondlijk komt de „bruiloft" nog voor den dag.
Het is niet doenlijk, om het verhaal naar den inhoud saam te vatten. Deze „bekeeringsgeschiedenis" van het jodenmeisje is wel ver uitgesponnen; Cisca van Lees zou — eenigszins — tot model hebben kunnen dienen, doch zij was niet zóó ge-exalteerd als Saartje. —
Ondanks de geestelijke tendenz is het een slap, griezelig boek, dat bewijst, dat schrijverstalent beperking eischt, ook in (quasi-) visioenen etc.
— Bc — *Piet Visser.*

H. Courths Mahler, 7217.
HET GEHEIM EENER NAAMLOOZE. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1930. (20×13) 261 blz.
Dit voortbrengsel van de firma Courths Mahler zal weer heel wat teedere harten treffen. De baronnen en graven rollen door elkaar als de omgevallen stukken van een schaakspel en er doen zich misverstanden en verwikkelingen voor, waarbij geen keukenprinses de oogen droog zal kunnen houden. Is het niet merkwaardig, dat een uitgeslapen handelsraad precies denzelfden man, dien zijn dochter in stilte aanbidt, heeft uitgezocht om haar echtgenoot te zijn? Dat lijkt eenvoudig, maar 't is niet zoo simpel, want die man heeft toevallig twee namen. De papa heeft den jongen graaf Gunter Taxemburg voor zijn dochter Dagmar bestemd, maar Dagmar Ruthart kent enkel dr. Gunter Friesen. Deze jeugdige geleerde komt in het gevang, omdat hij een al te vrijmoedigen aanbidder van zijn eerste geliefde heeft neergeschoten. Zijn eenige troost zijn de brieven van een „naamlooze", die zich tropenflora noemt om poste restante de antwoorden van den schutter te kunnen ontvangen. Zij trouwt met een jongen graaf, maar doet net alsof zij niet weet dat die dezelfde is als Friesen. En de echtgenoot speelt hetzelfde spelletje. Een brutaal schilder geeft Dagmar de gelegenheid om haar geheim te openbaren en ineens zijn de twee marionetten de gelukkigste menschen der wereld. Genoeglijke onzin voor de liefhebbers.
— B — *Vincent Cleerdin.*

Delly, 7218.
VERGULDE ELLENDE. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1930. (20×13.5) 160 blz. ing. f 0.95.
Een simpel verhaalde geschiedenis, zonder eenige letterkundige kwaliteiten, van adel en niet adel, die uitloopt op een vermenging van antipoden. Misdaad, liefde, familietrots en hoogstaande burgerlijke opvatting van het eenig ware menschelijke en hiervan de triomf op 't einde, zijn de inzet van dit „bewerkte" verhaal. Dat men niets beters kan uitgeven is spijtig, dat men zoo'n „Kitsch" uitgeeft is allerspijtigst. 't Boek is sterk „verkatholiekt", dus safe.
— A — *W. S. J.*

Delly, 7219.
HET GEHEIM VAN DE KOU-KOU-NOOR. *J. J. Romen Roermond,* 1930. (20×13.5) 160 blz. ing. f 0.95.
Een „Delly"-boek, vervolg op „Onder het Masker", dit tweede deel is beter, dan het eerste, maar 't blijft toch in de „Kitsch" sfeer. Het kwaad wordt gestraft en de „Schatzoeker" is veroordeeld een geweldig gruwe dood te sterven. De andere „dramatis personae" spelen op boeiende en meeslepende wijze hun rol tot het einde. Een fout is het, dat men de grootste ramp van de hoofdpersoon, aanneemt als „zoete koek." Een goed boek, dat heel veel gelezen zal worden. Wat is het jammer, dat zoo heel oppervlakkige „neutrale" romans gekerstend worden en bij al dat gekersten, treft het pijnlijk, dat men vergat de laatste oogenblikken van hen, die staan voor de eeuwigheid, te kerstenen. Voor eenieder is het boek geschikt, 't is boeiend en, gelukkig, niet sentimenteel.
— A — *W. S. J.*

Emil Droonberg, 7220.
HET GOUD DER NEVELBERGEN. Vertaald uit het Engelsch door Mevr. J. P. Wesselink-v. Rossum. *J. T. Swartsenburg, Zeist* 1929. (20×13) 254 blz.
Dit is een boek met een „aanloop." De schrijver vertelt, dat een prospector (= goudzoeker) hem vertelt, wat een andere prospector hém weer had verteld. Een verhaal vol spanning over Indianen en goud-zoeken-èn-vinden. Goud, dat tenslotte noodlottig wordt. Doch het noodlot, de vloek zit niet in het goud, doch in het op goud beluste menschenhart, uit gouddorst vermoordt de vriend zijn vriend, „Het metaal is evenwel onschuldig. De vloek komt voort uit de harten der menschen. Zij hebben het tot hun afgod gemaakt, dit meest nutteloze aller metalen en zoo is het hun tot een duivel geworden!"
Toch is dit een „tendenzlooze" roman. Het gehalte, wat inhoud en stijl betreft staat stukken boven de meeste specimen van dit genre. Ook de vertaling is voortreffelijk. Het milieu en de personages zorgen natuurlijk voor een spanning, die hevig, en hier toch zéér gezond is. Lees, lees dit boek, en ge zult er de broosheid van leven en van liefde en van vriendschap, de kwade neigingen en de menschelijke verlatenheid te dieper uit leeren kennen.
— B — *P. P.*

Jackson Gregory, 7221.
IN DEN GREEP DER WILDERNIS. Vertaald uit het Engelsch door Henriette Rappard. *J.*

Philip Kruseman, Den Haag. (20.5×15) 276 blz. ing. f 2.25.

Het verhaal speelt in het Wilde Westen, in de reusachtige wouden van Californië, waar door enkele gelukzoekers gevochten wordt om het bezit van een oude, geheimzinnige hoeve, en een goudmijn,die er verborgen moet liggen. Luwe, sluwe kerels, vechtpartijen met afwisselend succes, veel raadsels en geheimzinnigheden; daarbij nog twee meisjes: het een 'n kwaadaardige kat, en het ander een edele schat. De besten van dat troepje behouden de overhand en zorgen dus voor een bevredigend einde.

— B — *K. v.K.*

G. v. Hulzen, 7222.
DE BELOFTE. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1930. (20×12) 292 blz. ing. f 3.50.

Blijkens het aantal (3e 1000-tal) is het een good-seller, hetgeen noch aan literaire kwaliteiten, noch aan cultuurwaarde van dit boek iets toe doet. Er is veel „gepraat" en weinig handeling in dit boek. Er is alleen de vreeselijk-vervelende Hollandsche burger-pension-gasten-sfeer onzer nette badplaatsen, waar de emoties slechts aanleiding geven tot *praten*. Kletspraatjes bij de toeschouwers, ontzaglijke „boomen" — van twijfelachtig philosophisch gehalte — bij de betrokkene...... „hoofd-figuren."

Het literaire peil is niet van zoo ongenaakbare hoogte, dat we zonder gemis gerust dit boek ongelezen kunnen laten. Daarbij is de ondertoon van dit eerste deel ietwat zinnelijk en toch weer niet gedurfd; maar bovenal deprimeerend en mat. Een opvallende eigenaardigheid, die ongewild duidelijk aangeeft, dat het boek uit den tijd is, vormen de milieu-schilderingen, de persoonsen de uiterlijkheids-karakteristieken, die „modern" bedoeld zijn (en het indertijd mogelijk geweést zijn). Daarom doet de volgende zin zoo komisch en onbeholpen aan, en veel van de „moderne" ideeën des heeren Van Hulzen is op gelijke waarde te schatten:

„Met een lichte zweem van koketterie puntte ze haar voet vooruit, zoodat haar fijne enkel vanuit de korte rok zichtbaar werd" (blz. 33). „Ze zag, dat hij naar haar fijn gevormd been, haar dunne enkel en smalle voet keek, en in een, alsof ze zich schaamde, trok ze de rok (mode 1914?) eroverheen." blz. 38. Even onbeholpen doen de kernpunten van de „modern"-filosofische gesprekken!

Het tweede deel, mogelijk nog onbenulliger, geeft geen aanleiding om op dit oordeel terug te komen. Dilettantische ontleding der psyche in stuntelig Hollandsch kunnen we nu wel missen.

— C — *Piet Visser.*

Dr. A. H. Kober, 7223.
IN EN OM HET CIRCUS. Geïllustreerd. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1930. 317 blz. (24×16) ing. f 3.75.

Voor nadere bespreking verwijzen we naar 'n recensie in *Jaarlijksche Boekenschouw* 1930 blz. 103, met welk oordeel we ook omtrent deze vlotte vertaling accoord gaan.

M. M.

Rene Marcia, 7224.
FILMLAND. *Nederlandsche Uitgevers Mij., Amsterdam,* 1930. (20×14) 172 blz.

Eenige kennis van het privé-leven der Hollywoodsche filmsterren en van de werkmethoden der regisseurs schijnt voor sommigen meer dan voldoende reden te zijn voor het schrijven van een filmroman. Men vergeet daarbij echter dat een allereerste vereischte is: voldoende talent. De roman *Filmland* is blijkbaar meer om de materie dan om de romankunst geschreven en bepaalt zich dan ook met het vermelden van enkele avonturen, die een Hollandsch regisseur in de filmstad beleefde. Deze avonturen zijn niet alleen gebrekkig en oppervlakkig verteld, maar zij zijn bovendien nog verre van interessant. Zij zijn zelfs uiterst oppervlakkig beleefd en kunnen hoogstens als anecdoten beschouwd worden. Om de intrige: de regisseur, die een landgenootje ontdekt, haar „trouwt", verliest en weer herwint, dwarrelen enkele vrouwelijk en mannelijke stars in weinig verheffende allure rond, om het boek nog wat pikanter te maken.

Men kan dit boek, dat geen kwaliteiten heeft rustig indeelen bij de verkwikkende lectuur, die we b.v. van het weekblad *Het Leven* kennen.

— C — *B.W.*

Irene Nemirovsky, 7225.
DAVID GOLDER. *Loghum & Visser, Arnhem,* 1930. (18.5×13.5) 246 blz.

Irene Nemirovsky, 7226.
DAVID GOLDER. *B. Grasset, Paris,* (18.5×11.5) 240 blz. ing. fr. 14.

David Golder is een gewiekst schatrijk zakenman, zonder veel geweten, daarbij oud en ziekelijk. Het boek vertelt van zijn angst voor den dood, van zijn passie voor geld, van zijn droef leeg bestaan, want hij heeft een vrouw die hij veracht, en een verwende dochter die hij alleen ziet als ze geld wil hebben. Alles te zamen een rot en goddeloos wereldje. Toch leeft er voor dat harteloos kind nog eenig menschelijk gevoel in dien ouden schraper. Het beinvloedt zijn doen en laten, en geeft wat kleur en een draad aan het verhaal. Voor de rest een troosteloos boek.

— C — *K. v. K.*

Carla van Ommen, 7227.
WENNIE EN VICTOR. *„Logon", Amersfoort,* 1930. (21.5×16) 272 blz.

Dit boek is een echte Hollandsche roman, dragelijk sentimenteel met hier en daar verheven ideëen, die echter geheel verkeerd zijn, en enkele ingewikkelde liefdeshistories, psychologischverre van verantwoord, maar zeer gevoelig.

Er komt ook een echtscheiding in en de theorieën daarom heen verkondigd zijn van de gebruikelijke niet te tolereeren soort. Het eenige goede wat in dezen overigens niet belangrijken roman te vinden is, zijn enkele fragmenten, waarin een fotografische weergave bereikt wordt van gesprekken, zooals die in sommige kringen gehouden worden.

— C — *Jos. Panhuijsen.*

Henry Oyen, 7228.
DE STRIJD OM DE KONINGSDENNEN. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1930. 304 blz. (14×20) ing. f 2.25.

John Peatsdy, de zoon van een welgesteld Amerikaansch bankier wordt door zijn vader ongeschikt bevonden voor de beschaafde samenleving. Hij wordt gedwongen zijn toevlucht te zoeken in de

oerwouden van Noord-Amerika. Op spannende boeiende wijze wordt het leven van de ruwe houthakkers beschreven, die hem al spoedig als een der hunnen beschouwen, terwijl hij zich tot hun leider weet op te werken.

— B — *C. B.*

Gravin Russel, **7229.**
BOETE. Vertaald uit het Engelsch door W. J. Ankersmit. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1930. (22×16) 240 blz. ing. f 3.90, geb. f 4.90.

Gravin Russell, zeker een der meest geestige van de auteurs, die ons van de betere ontspanningslectuur voorzien, heeft somtijds een voorliefde voor hachelijke situaties. Om zijn ontrouwe vrouw nog na zijn dood te bestraffen heeft Ernest Bott haar zoo weinig nagelaten dat ze zich genoodzaakt ziet bij zijn familie in te gaan wonen, die haar natuurlijk enkel opneemt om de schande voor de buitenwereld verborgen te houden. De eigenaardige situatie van de op deze wijze boetende Milly geeft aanleiding tot tal van komische verwikkelingen en geeft Gravin Russell gelegenheid tot opvallend juiste karakterteekening.

Om de gewaagdheid van het gegeven en de nu en dan wel wat al te schertsende behandeling, dient het boek te worden voorbehouden voor ontwikkelde volwassenen.

— Bc — *Jos. Panhuijsen.*

Marie Schmitz, **7230.**
HET GROOTE HEIMWEE. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1929. 20×12) 308 blz. geb. *f* 4.25.

Wanneer het begrip „roman'' wordt gedekt door de omschrijving: „groot verhaal van spannende gebeurtenissen'', dan hebben we in het onderhavige boek, nu ja, een „roman.'' In tegenstelling met duizend andere zit in dit verhaal een spanning, omdat Marie Schmitz hoog probeert te gooien. Het resultaat van al haar diepzinnig zwoegen om de figuur van Adam Heemdrift tot de verpersoonlijking te maken van het eeuwigheidsverlangen van den mensch, door alle ploerterij en grofheid heen naar de subtiliteit van den geslagene,die zichzelf heeft gevonden in een allesin-liefde-geven van het luttele dat hem nog rest, het resultaat van dit alles is in den grond der zaak nihil, omdat Marie Schmitz er niet aan denkt, mogelijk er helaas nog niet aan toe is, om er aan te denken, dat de richting van dat eeuwigheidsverlangen bepaald wordt bij de gratie Gods. Intusschen is het thema van het boek voor onzen tijd niet zonder beteekenis, het moge dan philosophisch tamelijk onbeholpen zijn, het wijst er toch op, dat de richtlijnen van een oudere generatie, die van: „le diable n'existe point, ni l'éternité, ni Dieu'', afgedaan hebben, en de god-loosheid onzer literatuur, die synoniem heette met „neutraliteit'', tot het verleden zullen gaan behooren.

— C— *Piet Visser.*

Raoul Stephan, **7231.**
MONESTIE DE HUGENOOT. Vertaald uit het Fransch door Dr. J. W. Marmelstein. *Uitg. Mij., „Holland'', Amsterdam,* 21.5×16) 213 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.90.

Met fermen streek wordt in dit verhaal een stuk leven uit de Cevennen afgeschilderd; het land, welks oorspronkelijkheid en bijzondere wijding teloor dreigen te gaan. Dien achteruitgang te teekenen was voor den begaafden schrijver gelijk het spannen van een doek: een achterwand, waartegen het leven der menschen in dit land zich afspeelt. Maar het is soms, alsof de schrijver dien achtergrond wat verwaarloosde, hem een beetje liet „hangen'', en zich te sterk concentreerde op het leven der menschen, wat zijn tweede taak was, doch die de eerste in volkomenheid niet voorbij mocht streven.

Maar voor de rest, — en dat is dus *bijna*: voor 't geheel, — heeft Stéphan, wat hij gaf *goed* gegeven, boeiend en van echt leven bezield. Monestié is in dit verhaal de starre Hugenoot, die veel verdriet van z'n kinderen heeft en zich, eigenlijk, meer 't hoofd breekt met te onderzoeken waaraan hij dat toch verdiend mag hebben, dan dat hij tijdig op te treden weet.

Dit berustende levensinzicht stemt een beetje angstig, doch men eerbiedige het hier. In het licht daarvan is de vaste hand, waarmede de schrijver zijn pen bestierde, toen hij deze Hugenootenfiguur teekende, lofwaardig.

Er komen in 't leven van de menschen in dit verhaal eenige dingen voor, hoe decent beschreven ook, die voorbehoud voor, ook geestelijk, volwassenen noodzakelijk maken, wat trouwens ook een eisch is om de stylistische waarde van dit werk naar waarde te kunnen schatten.

Tenslotte: iedere buitenlander mocht zich wanneer er werk van hem in onze taal wordt overgezet de zorgzaamheid en het zuivere aanvoelen wenschen, waarmede de vertaler van dit werk zich van zijn taak wist te kwijten.

— Bc — *Jean H. P. Jacobs.*

Eline van Stuwe **7232.**
„HOTEL DE RESIDENTIE'' *P. N. van Kampen & Zn., Amsterdam,* 1930. (21.5×16) Deel I: 316 blz., deel II: 322 blz.

Het Hotel met z'n wisselende, geheimzinnige bewoners is tooneel van veel comedie en drama. Vicky Baum heeft er zich reeds op laten inspireeren, en 'n Nederlandsche schrijfster heeft hier in meegedeeld, al is de uitwerking minder knap, maar gelukkig ook niet zoo pervers. De sfeer van het hotel met zijn „vervreemde bekendheid'' der naast-elkander-levende, is niet heel zuiver getroffen. Het verhaal is van bekend recept. Marianne, 'n karaktervast meisje, helaas afdalend door gemis aan godsdienst — komt in handen van 'n dandieus jonker uit de Haagsche kringen, en gaat met hem mir nichts, dir nichts, naar Parijs! Natuurlijk wordt zij in den steek gelaten en troosteloos is 't einde. Bijfiguren zijn er goed-geteekend: de gérant, de zieke broer, al is die wat gevoelerig. De kiesche behandeling van 't precaire geval zou 't boek als waarschuwing kunnen dienen, maar 't is totaal a-religieus.

— Bc — *K. S.*

Booth Tarkington, **7233.**
PENROD. Vertaald uit het Amerikaansch door H. v. d. Leeuw. *P. den Boer, Utrecht,* 1931. (19×14) 312 blz.

In den laatsten tijd zijn er verschillende boeken over jongens geschreven, die voor volwassenen bedoeld zijn en toch niets anders geven dan de deugnieterijen en onwaarschijnlijke gebeurtenissen uit het leven van een onwaarschijnlijken jongen. Deze *Penrod* van Booth Tarkington is niet waarschijnlijker dan de meeste zijner voorgangers

Vechtpartijen, geïmproveerde circustent, botsingen met volwassenen, gebroken ruiten, en onmogelijke plagerijen vormen den inhoud van het boek. De geestigheid steekt voornamelijk in het geval. Als Tante Crim de diagnose van Penrod's jeugd tegen het einde van de geschiedenis vaststelt, heeft ze niet veel ongelijk, maar ze heeft zeker geen gelijk en haar theorieën zijn lang niet ongevaarlijk.
Toch leest men het boek niet zonder genoegen en het herhaaldelijk verschijnen van dergelijke jongensavonturen bewijst trouwens, dat ook de volwassene niet geheel ongevoelig is voor de bekoring dezer aaneenschakeling van dwaasheden.
— B — *Jos. Panhuijsen.*

P. Hilarion Thans, 7234.
HARI EN RIET. *Vlaamsche Geluiden, Borgerhout,* 1931. (21 × 15) 101 blz. ing. f 0.90.
Hari en Riet, hoezeer de titel er op wijzen mag, is geen liefdesgeschiedenis, het is niet minder of niet meer dan een kinderverhaal, de geschiedenis van een broer en een zus en hun volwassen oom. De oom vertelt. Hij vertelt op een bizonder hartelijke manier, niet zonder levendigheid en niet zonder geest en zijn anecdotes — want ten slotte is het een boek van anecdotes — zijn lang niet onaardig. Die *De Witte* van Ernest Claes waardeerden, zullen waarschijnlijk niet ongevoelig zijn voor dezen ongewilden humor van Hari, en al mist zijn geschiedenis het diepere psychologische, dat het groote kinderverhaal mogelijk maakt, ze vormt zonder twijfel goede ontspanningslectuur.
— A — *Jos. Panhuijsen.*

Jean Tousseul, 7235.
HET GRIJZE DORP. Vertaald uit het Fransche door Marie W. Vos. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1930. (19.5 × 12.5) 263 blz. geb. *f* 2.75.
De levensgeschiedenis van een kind, doch niet om die geschiedenis-zelf geschreven. Want het zou de levensloop kunnen zijn van iemand, zooals die was, vóór men den betreffenden persoon in 'n boek tegenkomt en daardoor houden wij het gevoel over, dat er eigenlijk nog een boek achter dit moet komen.
Maar de schrijver wilde immers niet 'n kinderleven om-zich-zelf beschrijven. Wel *Het Grijze Dorp*, gelegen in de vallei der Maas, stil en rumoerig tevens: stil en landelijk, omdat velen uit het dorp arbeiden in de industrie, die veel menschen vraagt en vele anderen zijn er niet; rumoerig als er iets gebeurt, dat fel ingrijpt in 't leven van deze stillen.
Voor den buitenstaander is het dorp grijs, maar léven doet 't dorp: het heeft al zooveel in zich-zelf zien gebeuren, maar misschien nog nooit zooiets als het leven van dat kind en z'n moeder, na vaders dood. Het is een mooi verhaal, sereen spannend.
— B — *Jean H. P. Jacobs.*

Carolyn Wells, 7236.
MISS MYSTERIE. *De Combinatie, Rotterdam,* 1930. 212 blz. ing. *f* 2.25.
Een verhaal naar echt-Wellschen trant, met den onmisbaren detective Stone als redder van een in 't nauw gebracht lief meisje en ontdekker van een zelfmoord. Misschien is de compositie van dit werk vaster dan die van haar vroegere romans. 't Is in elk geval boeiend en vlot geschreven. Een ongetrouwd professor aan de Universiteit van Corinth, in Nieuw Engeland, wordt dood gevonden in zijn studeerkamer, badend in zijn bloed. Aanvankelijk wijst alles op een moord en de zwaarste verdenking valt op een meisje, dat zich allergeheimzinnigst gedraagt, — en later blijkt zijn dochter te zijn. Tegen de verwikkelingen, die de verschijning van deze hem onbekende dochter, in zijn leven zal gaan brengen, schijnt de professor niet bestand te zijn en deed hij zich, dat blijkt duidelijk, te kort.
— B — *W. Sm.*

Jeanne Veen, 7237.
ONVEILIGE HAVENS. *Nederlandsche Uitgevers-Mij., Amsterdam.* 1930. (22 × 16) 220 blz.
De naarheden die 't mislukte huwelik plegen te vergezellen, zijn blijkbaar nog lang niet volschreven. In deze roman wordt 'n karakterloze egoïst en zwakkeling, armzalig produkt van 'n even liefdeloze als oppervlakkige opvoeding, samengebracht met een fijnzinnig en gevoelig vrouwtje, die hunkert naar huiselik geluk. 't Wordt een aaneenrijging van huiselike tragedies tot de onknoping volgt. 'n Ander biedt haar zijn liefde en nu zal 't gelukszonnetje opgaan, maar voor 't boven de grauwe einder uit komt lachen, sterft de nieuwe kandidaat en 't frêle vrouwtje, niet bestand tegen de cumulatie van zoveel inwendige verschrikkingen, wordt krankzinnig.
We willen aannemen dat huwelikstragedie onbegrensde mogelikheden kent, maar 't gechargeerde slot van dit nare boek heeft toch wel iets drakerigs. Alles voltrekt zich in dit verhaal even fataal. Geen enkel bindend beginsel wordt naar voren geschoven en we menen, dan ook dit boek stellig te moeten ontraden.
— C — *Ed. A. Serrarens.*

James B. Wharton, 7238.
ESCOUADE. Vertaald uit het Amerikaansch door C. de Dood. *De Arbeiderspers, Amsterdam.* 1930. (21.5 × 15.5) 254 blz.
Acht man van het Amerikaansche leger — een escouade — in den wereldoorlog: ziedaar de hoofdfiguren uit dit boek. In de lente van 1918 worden zij naar de slagvelden gebracht; enkele dagen na den wapenstilstand is er niemand meer van over. James B. Wharton heeft hun geschiedenis beschreven: een aangrijpend en huiveringwekkend verhaal, — zooals wij er al honderden hebben gelezen. Een pleidooi tegen den oorlog? In zekeren zin wèl, evenals de anti-oorlogs-films. Het kost moeite, dit boek tot het eind te lezen. Men krijgt er genoeg van. Niet om het verhaal, maar om den toon ervan. Dat de soldaten in den oorlog geen wiegeliedjes zongen kan ieder begrijpen. 't Is onnodig al hun gesprekken als een gramofoon te herhalen. De schrijver heeft een handvol vloeken en bastaardvloeken over den tekst uitgestrooid: wanneer hij elken vloek eenvoudig met een sterretje had aangeduid, zou hij een heel vel papier hebben kunnen sparen. Zonder schade voor het verhaal. Het is nu zoo grof en hard, zoo vermoeiend-lawaaierig. Wellicht heeft Wharton getracht de gemeenheid van het oorlogsbedrijf aldus tastbaar te maken.

Hetzelfde schunnige staaltje kan men ook buiten den oorlog dagelijks in achterbuurten en kroegen hooren. 't Is wel jammer dat de schrijver zelf niet over meer beschaving beschikt: de zeer goede eigenschappen van zijn werk worden bedolven door dezen vloekenregen.

— C — *Vincent Cleerdin.*

FRANSCH.

Jean Balde, 7239.
UN D'ARTAGNAN DE PLUME. *Plon Nourrit & Cie. Paris.* 1930. (19×12) 258 blz. ing. Ffr. 15.—.

Een zeer onderhoudend boek over het rijke intellectueele leven van het midden der negentiende eeuw in het land der Gironde. Jean Balde toont zich een waardig kleinkind van de erudiet, over wiens groot-menselike arbeidzame leven ze met veel eerbied en indringing weet te vertellen. Door haar vertrouwdheid met de vele figuren om haar grootvader, als Pierre, Proper Bladé, pastoor van Caillac, de begaafde abbé Couture, de oude Cazeaux, wist ze van deze herinneringen een compleet document historique te maken. De verve van het Gaskonse land, z'n onvergetelike humor, krachtiger dan de Vlaamse, geestiger dan de Brabantse, met altijd iets nobels van geste of daad, de panache van Cyrano, en de juichende lyriek van Jasmin, verlevendigen deze geestig geschreven biografie.

— A — *Teo de Witte.*

Andre Gide, 7240.
L'ÉCOLE DES FEMMES. *Nouvelle Revue Française, Paris.* 1930 (19×12) 236 blz. ing. Ffr. 12.—.

De eerste uitgave van dit nieuwe boek van André Gide bevatte enkel het dagboek van Eveline, die haar jonge-meisjes-indrukken uit haar verlovingstijd en twintig jaar later haar algeheele ontgoocheling van haar samenleven met haar man Robert noteert. Een zeker aantal bewonderaars van Gide uitten schriftelijk hun nieuwsgierigheid naar de meening van den echtgenoot, hoe deze zijn verloofde en zijn vrouw gezien had. Gide zette zich aan zijn tafel en schreef het in de nieuwe uitgaaf verschenen bijvoegsel: *Robert* getiteld, waar de man, na inzage ontvangen te hebben van het dagboek van zijn vrouw, zijn meening en hun beider verhouding, van zijn standpunt uit, verklaart. We erkennen graag dat Gide, bedreven psychologisch ontleder ondanks zijn zeer beperkt inzicht, en vaardig in het noteeren van subtiele schakeeringen, het geval aanvaardbaar maakt. Het geval echter is hoogst onbelangrijk: een jonge meisje idealiseert haar verloofde en kent door het dagelijksch samenleven met een mediale mensch (zelve is zij echter evenmin iets buitengewoons) de onvermijdelijke ontgoocheling. Listiglijk mengt Gide in dit geval het misverstand, ontstaan door een zeer verschillende opvatting van den godsdienst. Het boekje, dat tot een soort litteratuur behoort waar we nu toch wel heelemaal mee afgerekend hebben, is natuurlijk goed geschreven, maar men moet werkelijk niets meer te zeggen hebben, als men z'n kostbaren tijd gebruikt om 200 bladzijden vol te pennen over zoo'n onnoozel geval.

— C — *P. v. d. Meer de Walcheren.*

Jean Giono, 7241.
REGAIN. *Bernard Grasset, Paris.* 1931. (19×12) 241 blz. ing. Ffr. 12.—.

Regain is een roman van het Provencaalsche land van een jong auteur die duchtig over het paard getild wordt door enkele zijner collega's, die echter in het geheel niet te bemerken schijnen, dat Giono's geschrijf een zwakke nabootsing is van Ramuz. Sommige boeken van den Zwitserschen romanschrijver zijn bewonderenswaardig; z'n stijl en zijn visie hebben een eigen accent, uiterst persoonlijk, direct en sappig. Doch ook bij hem ontaardde het tot een manier. Als men nu die *manier* gaat nadoen, dan krijgen we iets onleesbaars. En dat is tenslotte het geval met Giono.

We ontkennen geenszins, dat sommige natuurbeschrijvingen niet onverdienstelijk zijn en enkele bladzijden hebben den goeden geur der aarde. Maar dat is ook alles. Het verhaal zelf van den eenzaam-wonenden man, die een stuk land gaat bebouwen en een scharenslijpersmeid tot vrouw neemt is zoo simpel blijmoedig heidensch, zoo opgeschroef-*natuurlijk,* dat de lezer zelfs geen oogenblik aan de waarschijnlijkheid van het geval kan gelooven. Dit boek lijkt wel een bedekt dichterlijke tendens-roman, om te bewijzen dat de mensch, die eenvoudig terugkeert tot het land, tot de aarde, weer een tevreden en goedaardig mensch-dier wordt. Voor Giono is Pan blijkbaar niet dood.

— C — *H. H.*

La Fontaine, 7242.
FABLES CHOISIES. *Desclée de Brouwer & Cie., Paris,* 1930. (20.5×15) 128 blz.

Drie en vijftig goed-gekozen fabels van La Fontaine. Dit werk is altijd een herlezing waard. V. Stuyvaert heeft er aardige, aantrekkelijke en naïeve prentjes bij gemaakt. Zoo kan het boekje dienst doen als geschenk, — en niet enkel voor kinderen.

— A — *Vincent Cleerdin.*

André Thérive, 7243.
NOIR ET OR. *Bernard Grasset, Paris.* 1931. (19×12) 261 blz. ing. Frs. 15.—.

Alweer 'n oorlogsboek. Thérive de schrijver noemt het zelfs 'n „chronique de la guerre". Het lijkt meer op een verzameling dagboekaanteekeningen van een vaardig letterkundige, die scherp het kleine kringetje waarin hij tijdens den wereldoorlog op het front leefde, waargenomen en onvermijdelijkerwijs ook zijn eigen gewaarwordingen en geestelijke reacties heeft genoteerd. Het is een hoogst merkwaardig boek, hetgeen al degenen die Thérive kennen als den gewetensvollen kriticus van den *Temps* en als een der voornaamste leiders van de letterkundige groep die het zgn. „populisme" beoefent, niet verwonderen zal. Hij heeft hier wederom de uiterlijke en de innerlijke houding van menschen uit het volk warm en eenvoudig onder woorden gebracht, met den humor en het instinctieve verzet, de lijdzaamheid, het scepticisme en de goedheid en de kleingeestigheid van eenvoudige mannen, die uit hun dagelijksch en anonieme leven ineens overgeplaatst waren in de vervaarlijke, ónmenschelijke gebeurtenissen van den oorlog, waarvan het waarom en het waartoe en het waarheen hun totaal ontging. In den modder der loopgraven — lees hoofdstuk XIII dat in zijn soberheid aangrijpend is als de werkelijkheid zelve — in de schuilholen, bij de aanvallen, onder de bombardementen, in alle jaar-

getijden van dien langen oorlog verliepen die levens even anoniem en even dagelijks als in de dorpen en steden en op het land, waar zij eigenlijk thuis behoorden. Ondanks den spot en den ironischen toon, den echten volkstoon, is dit boek hevig ontroerend, omdat de stage onderklank meelijden is met al die stumperds. Een boek van deernis met den jammer en de ellende, welke jaren achtereen millioenen menschelijke wezens geleden hebben.
— **Bc** — *P. v. d. M. d. W.*

Gilbert de Voisins, **7244.**
LES GRANDS VOILIERS. *Bernard Grasset, Paris.* (18.5×12) 301 blz.
Een vriendelijk verhaal der lotgevallen van een dichter, Frédéric Chaumont, en een componist, Claude Ranc, en van wat liefde. Als geheel een nabloeiertje der romantiek van de vorige eeuw, eenigszins onwezenlijk. Wanneer de 300 bladzijden waren besnoeid tot een vijftigtal, zou deze novelle een aardig feuilletonnetje in een familieblad geweest zijn.
— **B** — *Vincent Cleerdin.*

DUITSCH.

Wilhelm Speyer, **7245.**
ICH GEH AUS UND DU BLEIBST DA. *Ullstein Verlag, Berlin.* 1930. (19×13) 307 blz.
De ontwikkeling van het filmwezen heeft menigen romanschrijver ertoe gebracht, zijn verhaal veel meer aan te dikken dan noodig om het lezenswaard te maken. Waarschijnlijk ook Wilhelm Speyer, die dezen roman wel in de eerste plaats voor de film schijnt te hebben geschreven. De geschiedenis draait om Gaby en Christa, twee mannequins in een Berlijnsch modehuis van Stephanie Derlett; hun vrienden Georg en Walter dienen ter opluistering; een paar rijke heeren, die Gaby bewonderen, maken trein-, auto- en kasteeltafereelen mogelijk. Verder leveren de eigenaardigheden van Berlijn een achtergrond van druk verkeer, danspartijen, café-gewemel, enz. Als ontspanningslectuur van licht gehaïte is het boek niet kwaad. Hier en daar is het verhaal wat los, in dubbelen zin. Maar de bordpapieren paleizen, waarin het zich afspeelt, laten voldoende zien, dat de personen poppen zijn, waarmee de schrijver handig speelt.
— **Bc** — *Vincent Cleerdin.*

ENGELSCH.

Jane Abbott, **7246.**
BEGGARMAN. *J. B. Lippincot, London W.C. 2,* 1930. (19×12.5) 314 blz. geb. Sh. 7/6.
Zij, die van een eenigszins gemoderniseerden ouderwetschen roman houden, waarin de held een beetje zonderling en de heldin bizonder edelmoedig en liefdevol is, moeten Baggarman lezen. Men is geen oogenblik werkelijk geheel in het onzekere over het gelukkige einde, maar men is toch altijd genoeg in het onzekere om geboeid te blijven door deze beminnelijk onwaarachtige en wat overdreven gevoelige lectuur.
— **B** — *Jos. Panhuijsen.*

May Edginton, **7247.**
LAMPLIGHT. *W. Collins & Co., Londen,* 1930. (19×13) 252 blz. geb. sh. 7/6
Lamplight is een ontspanningsroman, die zich afspeelt in een vrij gewaagd milieu, maar waarvan de tendenz ten slotte niet verkeerd is. Het is het aloude verhaal van het jonge meisje, dat in tal van vreemdsoortige avonturen; toch hare liefde voor haar burgerlijken, maar niet onverdienstelijken held weet te bewaren en aan de verleiding weet weerstand te bieden. Het verhaal is niet beter, maar zeker ook niet slechter geschreven dan dergelijke verhalen gewoonlijk geschreven plegen te worden.
— **Bc** — *Jos. Panhuijsen.*

Mary Forrester, **7248.**
THE GLEAM. *E. Hutchinson, Londen,* 1930 (19×12) 288 blz. geb. Sh. 7/6.
The Gleam is de geschiedenis van een jongen man, die door geloofstwijfel gekweld, toch altijd zich van een hoogere roeping bewust is. Een jong meisje, zijn stiefzuster, wordt verliefd op hem en oefent een slechten invloed op hem uit, waaraan hij echter weet te weerstaan. Toch is Tristram, wanneer ze zich later heeft gezelfdmoord, zoozeer verbitterd op het lot, dat zijn leven mislukt lijkt. Bij een autoongeluk ergens in Zwitserland wordt hij blind en dit brengt hem langzaam tot inkeer, zoodat hij wanneer hij tenslotte genezing vindt weer met het leven is verzoend. Een dergelijk onderwerp, het eenigszins romantische geval daargelaten, eischte een psychologisch inzicht, dat de schrijfster niet bezit, het is daarom niet meer dan betere ontspanningslectuur, hoewel het eenig voorbehoud vraagt.
— **Bc** — *Jos. Panhuijsen.*

Donald Joseph, **7249.**
OCTOBER'S CHILD. *Elkin Mathews & Marrot, London W.C. 1,* 1930. (19.5×12.5) 312 blz. geb. Sh. 7/6.
Donald Joseph heeft met verbazende knapheid en veel teerheid in *October's Child* het zieleleven geschetst van 'n zeer reinen, gevoeligen jongen. Tusschen Lucius en z'n moeder, die hij altijd Mony noemt is 'n bijzonder innige verhouding; ze zijn alles voor elkaar geweest sinds de vader stierf. Lucius leven thuis als kind, als opgroeiende jongen, de oom, die bij hen inwoont en den slechten weg opgaat — alles is heel uitvoerig behandeld, soms lijkt het haast te uitvoerig, maar de jongen, Lucius, wordt er wonderlijk levend door geteekend.
Op 't College krijgt hij 'n vriend en 'n meisje, maar ze vallen hem beiden tegen; z'n meisje is oppervlakkig, z'n vriend doet slechte dingen. Ze komen met Kerstmis bij hem thuis, maar z'n moeder gaat hem boven alles. En juist als hij hevig ziek wordt op 't College, schrijft z'n moeder hem dat ze hertrouwen gaat met Mr. Pendleton, die hem zoo absoluut onverschillig is. In z'n ziekte, als hij bewusteloos is en in ijlkoorts ligt komen andere brieven: z'n moeder is met Mr. Pendleton meegegaan die ziek is en geopereerd moet worden, ze wordt zelf ziek en roept om haar jongen, en de derde brief is slechts 'n enkele gekrabbelde zin van de stervende.
Lucien gaat naar huis, waar Mr. Pendleton is, onmachtig om den jongen troost te geven, hij haalt z'n hond en gaat naar de oudere zusters van z'n moeder, naar háár ouderlijk huis.
— **Bc** — *Alb. Steenhoff-Smulders*

P. C. Wren, **7250.**
MYSTERIOUS WAYE. *John Murray, London W.* 1930. (19×13) 400 blz. geb. Sh. 7/6.

De bekende schrijver P. C. Wren heeft in *Mysterious Waye* een zonderlinge, maar zonder twijfel nu en dan spannende en zelfs niet ongeestige avonturen-roman geschreven. Het is een boek over een verloren diamant en een wanhopige liefde en het is juist geen aanbeveling, dat deze laatste op een zelfmoord uitkomt en dat de dader daarvan in het verhaal bovendien nog een heldhaftige rol speelt. Zijn bekentenissen, die een voornaam gedeelte van het boek uitmaken, verminderen ook eenigszins de aanvankelijke spanning der geschiedenis. Overigens is het boek voor een avonturen-roman opmerkelijk goed geschreven en kan met het uit deze bespreking blijkende voorbehoud door liefhebbers van avonturen-romans met genoegen gelezen worden.
— Bc — *Jos. Panhuijsen.*

VI. KUNST.

NEDERLANDSCH.

Herman Hana, **7251.**
HET SCHOUWTOONEEL DER SCHILDERKUNST. *Nijkerk.* 1930. (32×24) 237 blz. ing. *f* 6.—, geb. *f* 7.50.

Dit is een uitstekend werk, dat de schilder Hana ons heeft gegeven. Het is zo heerlik vrij van alle akademies gegochel met „stromingen, data, scholen". Hana is zelfs zo verstandig om te spreken van „van twaalf naar dertienhonderd", waardoor vele leken wellicht voor het eerst tot de ontdekking zullen komen, dat hiermede niet de twaalfde, maar de dertiende eeuw der handboeken wordt bedoeld.
Waarvoor gaf Hana eigenlik aan z'n boek niet de veel simpathieker ondertietel en liet hij de misleidende frase, niet over aan de beruchte vulganisators.
't Zijn immers slechts opstellen van een schilder, die voor zijn aandachtig lekenpubliek wat schilderijen bijeenzocht over een bepaald onderwerp en zo terloops bijna, een overzicht te geven der gehele schilderkunst.
Het aangename van dit keurig uitgegeven boek is nu, dat Hana dit overzicht feitelijk zes maal herhaalt. Deze repetitie is slechts toe te juichen en bevordert, dat de vage indruk telkens vaster wordt. Daarnaast geeft de man heel rake en leerzame opmerkingen over de techniese kwaliteiten van het werk.
En dit alles op zo vlotte, ongedwongen manier, dat Hana noch afschrikt door dorre academiese opsomming, noch verveelt door quasi-gewichtige fraseologie. We onderschrijven volkomen Dr. Pit's inleiding dat ge het niet altijd met Hana eens behoeft te zijn, om z'n nu eenmaal persoonlike keuze over 't geheel schitterend geslaagd te noemen. Ook „filosofeert" Hana wel eens, anders dan wij. Maar we schrijven over een schilder, en vergeven hem z'n gevaarloos getokkel op z'n violon d'Ingres.
'n Zeer aanbevelenswaardig werk, voor hen die een fris en overzichtelik oordeel over schilderijen willen hebben. Door het ontbreken van naakt voor alle ogen geschikt.
Teo de Witte.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

A. L. van Hulzen, **7252.**
DE WIJZENDE SPITS. *La Rivière & Voorhoeve, Zwolle.* 1930. (24×16) 174 blz. ing. *f* 2.50, geb. *f* 3.25.

Deze verzameling letterkundige kritieken heeft de schrijver uitgegeven als 't resultaat van zijn onderzoek betreffende het religieuse gehalte van de door hem besproken werken. Daarnaast komen er nog enkele opstellen in voor van meer algemene aard. De schrijver zoekt de goudader, welke naar God loopt. Zo interesseren hem Helène Swarth en Henriette Roland-Holst bijna uitsluitend als vertolksters van eeuwigheidsmotieven, welke haar hart verontrusten. Het is dus levenskritiek. Als zodanig hebben deze opstellen stellig hun verdienste, evenals het oorbaar is dat reddende kristelike grondbeginselen bij voortduring herhaald worden. De schrijver heeft dat echter niet vermogen te doen op een naar inhoud en vorm persoonlike manier. Nieuwe aspekten treffen we maar weinig aan. 't Sterkst geldt dat bij beschouwingen over onderwerpen van meer algemene aard als „Wat is een Christelijk Boek" en „Over Literaire Critiek". Ook in zijn waardering van Cats, De Genestet en de betekenis van „*De Nieuwe Gids*" waarin hij poogt de tegenstrijdige meningen daarover, te verzoenen, spreekt hij grotendeels reeds lang vigerende meningen uit. In een figuur als Henriette Roland-Holst, die representatief is voor onze tijd van smartelik tasten naar licht en evenwicht, vindt de eerlike ijver en belangstelling van deze schrijver, haar grootste bevrediging. Dit opstel achten wij dan ook 't best geslaagde. Aan 't nuttig effekt van de beschouwingen van de heer Van Hulzen twijfelen we echter niet, al zijn zijn opstellen dan ook geen glanzende literaire kritiek.
Ed. A. Serrarens.

Willem Kloos, **7253.**
LETTERKUNDIGE INZICHTEN EN VERGEZICHTEN. *Luctor et Emergo, Den Haag.* 1930. (21×19.5) 241 blz.

We hebben in *Boekzaal* reeds zo vaak de kwaliteiten van 't later krities werk van Willem Kloos besproken, dat we ons van een uitvoerige bespreking, die noodzakelik grotendeels een herhaling zou zijn, meenen vrijgesteld te mogen achten.
Kloos blijft Kloos. Wanneer er van eenige verandering mocht sprake zijn dan is 't alleen dat zijn zonderlinge houding nog grotesker houding heeft aangenomen. 't Heeft iets pijnliks dit te moeten konstateren bij 'n man, wiens prachtige vitaliteit in een laaiende jeugd en geestdrift is opgebrand, al verklaart hij in deerniswekkend zelfbedrog, dat zijn onbewuste geestelike kracht van 1885 dezelfde was als die van nu.
Ed. A. Serrarens.

FRANSCH.

Marie-Louise Servranckx, **7254.**
UNE CRITIQUE CATHOLIQUE. Geïllustreerd. *Albert Dewit, Bruxelles,* 1930. (19.5×13) 80 blz. ing. Bfr. 8.—.

Uit 't rijke kritiese werk van de bekende katho-

lieke kriticus, Paul Halflants, heeft Mej. Servranckx 'n uitstekende keuze gedaan, waarmede ook geroutineerde kritici nog voordeel kunnen doen, al is 't dan maar 'n bloemlezing van de voornaamste lieteraire sententies van deze auteur. Halflant's kritiek kenmerkt zich door een onverbiddelik streven naar logiese orde en bouw en al z'n beschouwingen dragen het stempel van soliditeit en vastheid. Alle literaire uitingen toetst hij streng aan de normen van zijn katholieke filosofie en zo krijgt zijn kritiek iets tomisties, dat wars is van alle schemerachtigheid. In dat teken staat b.v. zijn houding tegenover de romantiek, waarin deze naar klaarheid en het klassieke strevende geest de weldadige ordening van het verstand mist.

Ed. A. Serrarens.

ENGELSCH.

Margaret Anderson, 7255.
MY THIRTY YEARS' WAR. Geïllustreerd. *A. A. Knopf Ltd., London,* 1930. (24×16.5) 274 blz. geb. S. 15.—.

We zullen de schrijfster van dit boek niet met dezelfde maat meten waarmee ze anderen gemeten heeft. Ze verklaart immers op een plaats dat ze 100 boeken recenseerde in drie uren tijds. Wij voor ons hebben dit werk van A. tot Z. doorgelezen en wat meer is het heeft ons van A. tot Z. geboeid.

Het is een autobiographie waarin het ontstaan en vergaan geschetst wordt van de *Little Review* In samenwerking met J. Heap heeft de schr. door finantieele en andere moeilijkheden heen de vlag van haar idealisme weten hoog te houden. Zelfs het verbranden van heele oplagen door de politie wegens verboden stukken van James Joyce's *Ulysses* konden haar niet tegenhouden. Het echte vie bohémienne dat deze twee hebben geleid is op zich zelf al interessant genoeg. Doch waarde krijgt dit boek vooral door zijn getrouw weergeven van het ontstaan en vergaan van, zooals ze zelf zeggen: „23 nieuwe kunsttheories vertegenwoordigd door 19 verschillende landen." Literatuur is natuurlijk de hoofdschotel. En in dit verband is het b.v. belangrijk te vermelden dat ze werk publiceerden van Joyce, Hemingway, Ben Hecht, R. Aldington, Floyd Dell, H(ilda) D(oolittle), D. H. Lawrence en zooveel anderen, die later beroemd zijn geworden. Zeer interessant is alles wat verband houdt met Joyce om wien de strijd nog lang niet is uitgevochten zooals de jongste literatuur bewijst. Doch Anderson was ook een hartstochtelijke pianiste en wat ze op muzikaal gebied weet mee te deelen is zeker even belangrijk. Namen als H. Bauer, G. Antheil, D'Alvarez e.a. komen telkens terug. Het anarchisme is vertegenwoordigd door Goldmann en Berkmann; het tooneel door Browne, Moody, Barrymore; de zang door M. Garden, McCormack, de beeldhouwkunst door Brandusi; de Fransche literatuur door Georgette Leblanc (Maeterlinck) Cocteau en Gide.

Ook om zijn intieme relaties met en het licht geworpen op de revue *Dial, Petry, Vanity Fair, Egoist, Transition* e.a. is het boek onze belangstelling waard.

Het geeft een goed overzicht van heel den jongsten poëtischen strijd in Amerika en Engeland. En er komen belangrijke documenten in over Galsworthy, Yeats en anderen en mooie portretten. We kunnen niet elk oordeel over levende schrijvers onerschrijven. Doch hoe revolutionnair het ook we:, zijn stijl is persoonlijk en humoristisch. Enal wordt er met de chronologie nog al eens eerloopje genomen het geeft toch een levensgetrow beeld van een zeer belangrijke periode in de Amerikaansche en Engelsche literatuur, die pa: het vorig jaar werd afgesloten.

Dr. R. K.

Grnt Overton, 7256.
TE AMERICAN NOVEL. *J. B. Lippincott Lo:don,* 1929. (18.5×11) 155 blz. geb. Sh 4/6.

Ov:ton heeft op het gebied van literaire gesch:denis al lang zijn sporen verdiend. Ook in di: overzicht is merkbaar dat we met een vakman te oen hebben en zelfs dat vooral de vrouwen altd zijn bijzondere belangstelling hebben gaande ge:aakt. Het is een rijk gedocumenteerd werkje in weinig bldz. Haast iedere groote Amerikaansche roman is vermeld en wordt geanalyseed. Liever hadden we echter gezien dat de co:mercieele kant van enkel first editions hier en:aar weg ware gebleven en dat die vrijkomende runte dan ware besteed voor een paar namen di: we noode missen en waaraan we in Europa, en:erecht, meer belang schijnen te hechten dan ov:zee. Bij de vrouwen b.v. verdienden M. A:tin, M. Ostenso en Ev. Scott minstens een ve:melding en F. Hurst en Elis, Madox Roberts ee: meer sympathieker en langer behandeling. E:onder de mannen troffen we tot onze groote ve:wondering niet aan: J. Cournos, L. Lewisohn, F. Riesenberg, Van Vechten, St. E. White, W White en H. Webster. Ook opinies van a:eren konden vervallen (soms vier over één b:k) of in nota worden gegeven of verwezen w:den naar de bibliographie. Er is geen parti pr: in dit boek en ook de katholieke Crawford w:dt flink bestudeerd. We begrijpen echter ni: hoe O. den invloed van Tolstoi op Howells o:ermeld laat waar hij toch op het belang wijst va Turgenjev door H. James. Biographie kan n:tig en noodig zijn voor het begrijpen van een a:eur. Toch meenen we dat O. zich bezondigt aa het teveel. Zeer juist is hij in zijn vergelij:ngen tusschen Twain en Dickens, Howells en Galsworthy e.a. en ook in zijn algemeen o:deel over strekkingen en perioden, al verki:en we in de critiek op particuliere schrijvers M:y, of Manly of Michaud. Een gebrek is oo de afwezigheid van een alphabetisch register op:et einde dat bij een werk als het onderhavige h:st onmisbaar is. Overigens warm aanbevolen vo:al aan antifeministen die nog overtuigd m:ten worden van de waarde der vrouw in de lit:atuur.

Dr. Raph. Kreemers.

VI. GESCHIEDENIS.

NDERLANDSCH.

Mr. Dr. H. L. Hensen, 7257.
INDEN HOLLANDSCHEN TUIN. Geïllustr:d. *Wed. J. R. van Rossum, Utrecht.* 1930. (2:×15) 200 blz.

O:den bundel getiteld: *Nova et Vetera,* laat M:. Dr. Hensen een nieuwe bundel schetsen vo:en: *In den Hollandschen Tuin.*

D:erste bevat de schetsen uit den tijd dat Mgr.

in het buitenland vertoefde, deze geeft de gebeurtenissen en indrukken van den schrijver weer in het vaderland, meer bijzonder in Noord- en Zuid-Holland. Als er van Mgr. Dr. Hensen sprake is, komt ons gewoonlijk de professor en de historicus voor den geest; hier ziet men Mgr. echter in zijn eerste priesterjaren en ook og eenigen tijd ná zijn studie te Rome. Met ijveen toewijding is hij in de zielzorg werkzaam; totdat hij tot professor in de kerkgeschiedenis benoemd wordt. Vele indrukken en gebeurtenissen over zich zelven en over anderen zijn door Mgr. in dezen bundel vastgelegd, van zijn jeugd tot zijn benoeming te Warmond toe. Het zijn dikwijls de gewone wisselvalligheden des levens, aan en bepaalde werkkring verbonden; maar toch heeft zoo'n inkijk op het gewone leven voor het nageslacht iets aantrekkelijks. Met den vorigen bundel vormt deze een groot gedeelte autobiographie an den schrijver. Omdat Mgr. Dr. Hensen inde kerkelijke geschiedenis van Nederland een merkwaardige plaats inneemt, deed schrijver en verdienstelijk werk dezen bundel samen te stellen. In het tweede gedeelte van dit werk voegde hier een aantal verspreide opstellen aan toe, ie bijna allen betrekking hebben op steden *In Den Hollandschen Tuin* en aldus komen deze gemakkelijk onder het bereik der lezers te liggen.

P. Placidus, O. Cp.

Pietro Nenni, 728.
ZES JAREN BURGEROORLOG IN ITALIË. Vertaald uit het Italiaansch door L. A. Pn. *De Arbeiderspers, Amsterdam.* 1930. (21 × 1). 208 blz.

Onder de vele werkjes over Mussolini zal et onderhavige voorloopig wel documentaire waarde behouden. Schr. was oorspronkelijk een vriend van den „Duce", mét hem sociaal-democraat en zijn opvolger in enkele gewichtige partijetrekkingen. Mussolini werd echter fascist, Pietro Nenni bleef wat hij was en moest daarom spoedig zijn land verlaten. Hij zegt zijn lotgevallen en de gebeurtenissen, waarvan hij getuige was, objectief te willen meedeelen. Wij hebben geen reden dit te betwijfelen, juist het feit dat it boek o.i. allesbehalve een getuigenis aflegt in de kracht en de ruggegraat, welke een zoo sterke partij toch in de beslissende ure had moeten hebben, tegenover het optreden van het handjevol avonturiers, dat de fascisten aanvankelijk ch waren; is daarvoor 'n bewijs. Schr. constateert dat trouwens zelf, zooals meerdere fouten der de partij bonzen begaan. Het spreekt, dat hij als soc. dem. weinig respect heeft voor de geestelijkheid in het algemeen, alleen don Sturzo wordt door schr. loffelijk beoordeeld.
Het geheel is een boeiend boek en wekt door stijl en inkleeding van het verhaal herinneng op aan Emil Ludwig's werken. Volledig is et natuurlijk niet.

C. Slootmans.

G. Volpe, 729.
WORDING EN WEZEN VAN HET FASCISME. Vertaald uit het Italiaansch door Mr. Dr. W.I. Westerman. *H. P. Leopold, Den Haag.* 1930. (24.5 × 16) 68 blz. ing. *f* 1.50.

Mr. Dr. W. M. Westerman bezorgde onder bovenstaande titel een vertaling van de brochure *Lo Sviluppo Storico del Fascismo,* een nummer van een serie litteratuur, om het Fascisme bij het Nederlandsche publiek bekend te maken. Wording en wezen van het Fascisme worden hier geschetst. Het jaar 1920 wordt als een belangrijk jaar aangemerkt voor het Fascisme; dan veroorzaakt temidden der malaise der naoorloogsche jaren de klassenstrijd en het bolschewisme in Italië een zeer ernstige crisis. Het is temidden dezer dreigende algemeene ontreddering dat Mussolini de reactie daartegen, het Fascisme, snel en doeltreffend organiseert; het Fascisme, wordt dan een politieke partij. In N.-Italië begonnen, maakt het zich vervolgens meester van Z.-Italië daaruit is na een zegevierenden opmarsch Rome bezet; Italië was geheel in de macht van het Fascisme gevallen. Met de monarchie werd een compromis gesloten. Met groote energie en met groote bezieling is Mussolini den opbouw van den staat begonnen op de beginselen van het Fascisme. En al heeft hij reeds veel kunnen bereiken, daarmee is de bruikbaarheid van het Fascisme voor langeren tijd niet bewezen. Want evenals het Bolsjewisme met zijn radenstelsel is ook de coöperatieve staat van het Fascisme een nieuwe staatsgedachte, die terwijl ze nog in vollen groei zijn, het bewijs te leveren hebben dat ze ieder op hun wijze de wereldkrisis afdoende tot oplossing kunnen brengen. Daarom zullen velen ook met belangstelling van dit werkje kennis nemen, die in dezen crisis overal uitredding uit hunne moeielijkheden zoeken.

P. Placidus, O.Cap.

Ign. M. F. A. Wils, 7260.
UIT DEN ZOUAVENTIJD. Geïllustreerd. *H. Coebergh, Haarlem,* 1930. (21 × 16) 150 blz. ing. *f* 1.75.

Een bijdrage tot de geschiedenis van den tijd waarin de emancipatie der katholieken in Nederland in vollen gang was. Niet alleen streden de Nederlandsche katholieken voor hun eigen zaak, maar met geestdrift namen zij deel aan den strijd dien Paus Pius IX tijdens geheel zijn pontificaat tegen de vijanden der Kerk had te voeren. Ignace Wils was één der zeer talrijke katholieke jongeren van het Nederland dier dagen, die met hooge idealen bezield voor den Paus-Koning ten strijde trok. Maar als Ignace Wils zijn onstuimig karakter en dadendrang te Rome niet meer kan uitvieren, neemt hij dienst in het leger van den katholieken kroonpretendent der Carlistische partij, om het anti-clericale republikeinsche regime in Spanje te bevechten. Spanje is dan ook het hoofdterrein van zijne krijgsverrichtingen, terwijl hij ook nog eenigen tijd aan de zijde der Franschen streed in den oorlog van 1870-1871. Deze biographie is samengesteld hoofdzakelijk uit de correspondentie van Ignace en van zijn broer Auguste, die met hem te Rome en later in het Carlisten leger in Spanje diende. Dit maakt het verhaal levendig en boeiend; daarbij Ignace kende in zijn optreden geen gevaren en zat vol van zucht naar avontuur. Ongetwijfeld zal de heldhaftige en edelmoedige strijd van dezen jongeman voor een verheven ideaal op de katholieke jongeren van onzen tijd opheffend en sterkend werken.

P. P.

Prof. Oskar Wittstock e.a., 7261.
DIE OFFENE WUNDE EUROPAS. *Kraff & Drotleff, Hermannstadt.* 1930. (22 × 15) 192 blz. ing. M. 7.80.

De alarmeerende titel en bandteekening van deze brochure die zich als *Handbuch zum Europaeischen Minderheitenproblem* aandient, wijst op den geweldigen ernst der kwestie die er in behandeld wordt. Het betreft de nationaliteiten der minderheden in verschillende groote staten van Europa, die als tweede klas-burgers of nog erger behandeld worden. Daarom zijn ze in permanente revolutionnaire stemming en toch konden deze nationale groepen bij een rechtvaardige behandeling hechte steunpunten voor den wereldvrede zijn... ze konden de bruggen vormen voor de pacificatie en beschaving der volken, verdrukte minderheden echter zullen de verbrokkeling en tegenstelling in Europa bestendigen en verscherpen. De verdrukking van de Vlaamsche Zuid-Nederlandsche nationaliteit binnen het Belgische staatsverband is voor Noord-Nederland wel het meestsprekend voorbeeld in deze kwestie. Van verschillende zijden wordt dit vraagstuk hier bezien; nl. de kwestie der minderheden in verband met den door hen gewilden rechtsstaat, met het nationalisme en de gemeenschap der volkeren, met de kerken, met de beschaving en den Volkenbond. Slechts van de Minderheden in Ukraïne en in Z.-Tirol worden als de meeste verdrukten uitvoerige bijzonderheden medegedeeld. Uit het betoog van den schrijver treedt wel duidelijk naar voren dat de kwestie der minderheden één der hoofdfactoren is in de ontwikkeling der komende gebeurtenissen in Europa. Slechts als aan elke volksgemeenschap (nationaliteit) haar eigen cultuur gewaarborgd wordt in de staatsgemeenschap waarin ze leeft, zullen de nationaliteiten met elkaar invrede leven en elkander kunnen steunen. En dit wil de schrijver tot het bewustzijn der volken doen doordringen. Voor een beter overzicht voegt de schrijver er enkele statistieken aan toe; een lijst van litteratuur en registers vergemakkelijken de verdere studie van dit zeerbelangrijke onderwerp.

P. P.

DUITSCH.

Dr. Ernst Bethke, **7262.**
POLITISCHE GENERÄLE! *Verlag Tradition Wilh. Kolk, Berlin S.W.* 48, 1930. (20×15) 186 blz. gecart. M. 4.—, geb. M. 4.80.

Sprekende van politiseerende generaals, gaan onze gedachten op de eerste plaats naar Spanje en Spaansch-Amerika met zijn pronunciamento's; maar tijdens de Hohenzollern dynastie in Pruisen was de invloed der Pruisische militaire kaste ook dikwijls zeer groot. De voorliggende bijdrage geeft ons duidelijk te zien hoe tijdens het regime van Bismarck politiseerende generaals hun invloed op de regeering krachtig deden gevoelen. Alhoewel het onstuimig karakter van den jongen Bismarck maar één jaar dienstplicht kon harden, toch had het Pruisische leger zijn bijzondere sympathie. Maar tot het leger kon Bismarck zijne regeeringsbemoeiïngen, al waren ze dikwijls nog zoo dictatoriaal, niet uitstrekken, want dat stuitte steeds af op de onaantastbare positie van den „Oberste Kriegsherr." Daarom mocht hij met legerautoriteiten samenwerken en dit liet o.a. met Von Roon en Von Moltke niets te wenschen over. Maar anderen werkten, gedekt door hun keizerlijken meester zijn regeeringspolitiek tegen; aan Von Manteuffel en Von Waldersee had Bismarck geen aangename herinneringen, de laatste veroorzaakte mede zijn val.

Het is een verdienstelijke arbeid van den schrijver den machtigen invloed van de militaire kringen in Duitschland op de politiek in het licht gesteld te hebben. Een uitgebreide litteratuurlijst en een personenregister vergemakkelijken de studie over dit belangrijk onderwerp.

P. P.

Ludwig von Fabini, **7263.**
DREI FABINI. *Verein für siebenbürgische Landeskunde, Hermannstadt.* (22×15) 340 blz.

Aanteekeningen over het leven en werken van Joseph Fabini (1794-1877), Theodor Fabini (1827-'49) en Ludwig Fabini (1830-1906), — vader en zoons, die belangrijke diensten bewezen aan Kerk en Staat. Uiteraard heeft dit boek slechts beteekenis voor degenen, die de geschiedenis van de Oostenrijk-Hongaarsche monarchie gedurende de vorige eeuw bestudeeren. Ook voor de geschiedenis van het Protestantisme daarginds heeft het eenig belang. Betreffende de bezetting van Bosnië en Herzegowina in 1878 en militaire aangelegenheden bevat het werk enkele aanhangsels.

Vincent Cleerdin.

ENGELSCH.

Hamilton Fyfe, **7264.**
NORTCLIFFE. Geïllustreerd. *Georg Allen & Unwin, Londen W.C.* 1, 1930. (22×14) 350 blz. geb. S. 16-.—.

„Intimate" noemt de auteur de levensbeschrijving, die hij ons van lord Northcliffe geeft. Over intimiteiten hoort men echter niets, noch uit het leven van zijn held zelf, noch uit dat van de *Daily Mail*, van de *Times*, van de *British War Mission* of van de anti duitsche propaganda, welk de vier hoogtepunten uit Northcliffes karriere uitmaken. Sommige bijzonderheden worden zoo vaak herhaald, dat de lezer er zijn geduld wel bij verliezen moet, terwijl de beschrijving aan samenhang zoowat alles te wenschen overlaat. Men kan uit het boek echter wat rake opmerkingen over de journalistiek te samen lezen, die, hoe brutaal en cynisch ze soms ook klinken, toch het overwegen wel waard zijn.

G. de van der Schueren.

K. Voroshilon e.a., **7265.**
LIVE OF STALEN. *Modern Books Ltd., London W.C.* 1930, 96 blz. ing. 2/6.

Een nummer van de Engelsche uitgave eener Stalin-serie. Beknopt wordt eerst het leven van Stalin verhaald, het is een en al revolutionnaire actie van zijn twintigste tot zijn vijftigste levensjaar toe. Op het seminarie te Tiflis, dat een brandpunt was van revolutionnaire denkbeelden werd hij reeds socialist, en had daar al spoedig contact met de lokale arbeidersorganisaties. Als hij om revolutionnaire denkbeelden van het Seminarie werd weggezonden, begon zijn actie onder het volk voorgoed. Voordurend opgejaagd door de geheime Russische politie, verbleef hij nu weer in de gevangenis, dan weer in Siberie, totdat de Februari-Revolutie van 1917 uitbrak. Zijn leven is met de wording en de organisatie der sovjetpartij en van den sovjetstaat tot één geheel samengegroeid. Partijgenooten belichten dit uiterst actieve leven van dezen Georgier van verschillende zijden; o.a. zijn beteekenis voor de partij, Stalin en het Roode leger (hij versloeg

de contra-revolutie op verschillende fronten), en Stalin „Richard-Bolshevik.'' Het boekje steunt op bolsjewistische sympathiën, en is tot verspreiding der sovjetdenkbeelden geschreven. Daarom stemt dit zeker alles met de noodige reserve te aanvaarden.

P. P.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

NEDERLANDSCH.

Prof. K. Bollengier, **7266.**
DE HAVEN VAN ANTWERPEN. Geïllustreerd. *De Sikkel, Antwerpen,* 1930. (24×18.5) 97 blz.

Al meer hebben wij op het Antwerpsche Stadsarchief, ingekwartierd in de bovenlokalen van het sierlijke stadhuis het emporium mercatorium Antwerpen een kaart van 1515, die daar in originale hangt, bewonderd. Daarop kan men de beteekenis dezer wereldstad in vroeger tijden al waarnemen. Er is veel over Antwerpen geschreven, zoowel in 't verleden als in 't heden. Emile de Born, M. Cornette, Dr. Denuce, van Roosbroeck, maar vooral ook Floris Prims, stadsarchivaris. Deze laatste heeft veel over het ontstaan, den groei en den bloei der stad geschreven en met schetsen en kaarten toegelicht. En nog steeds zijn Signoren-Antwerpenaars bezig hunne stad te beschrijven en te roemen als de groote koopstad met eene geschiedenis van eeuwen, maar die voorzien is en wordt van alles, wat tot den bloei kan bijdragen. Thans is in de serie van „Steden en Landschappen", die onder leiding van Prof. Dr. Stan Leurs uitgegeven wordt, door Prof. Bollengier, hoofdingenieur der haven van Antwerpen een werkje van vele platen voorzien, uitgegeven, dat het havengedeelte der stad beschrijft, zoowel in zijn ontstaan als in zijn ontwikkeling en tegenwoordigen toestand. Want aan den diepen Scheldestroom groeide gestadig de bevolking van schippers en kooplieden, die om den monumentalen toren kort opeengedrongen woonden. Er kwamen Noordsche kraken, Italiaansche galeien, Hollandsche driemasters, gevuld met waren uit alle werelddeelen. Er kwam een tijd van verval in de XVIIe en XVIIIe eeuw door het sluiten der Schelde. De eerste dokken werden in 1803 begonnen, daarna stond de ontwikkeling niet stil, in 1863 verdween de Scheldetol, na 1870 werd Antwerpen een wereldcentrum. Het technische gedeelte van de havens, de bedrijvigheid en de waterwegen worden vergeleken met de vroegere toestanden. Ook de inrichting, de aangebrachte verbeteringen, de dokken, de werktuigen, de reuzenkranen, de scheepsbeweging, gevolgd door een pleidooi, waarin de voordeelen naar voren geschoven worden. De beschrijving is zaakkundig nauwkeurig geschreven en geeft een goed beeld van den handel en het verkeer te water. Als zoodanig kan het ter lezing en bestudeering zonder vrees van tegenspraak aanbevolen worden.

A. F. van Beurden.

Evert van Dijk. **7267.**
OVER DEN OCEAAN. Geïllustreerd. *Scheltens & Giltay, Amsterdam,* 1930. (24.5×17) 231 blz. ing. f 3.75, geb. *f* 4.90.

Kingsforth Smith neemt van Dijk als tweede piloot mee in zijn „Southern Cross'' over den Atlantischen Oceaan en wanneer Van Dijk weer in Wassenaar terug gekeerd is, schrijft hij zijn bevindingen in 'n lijvig boek neer. Uit den aard der zaak is dit een gelegenheidswerk, waarvan de eigelijke inhoud reeds lang door de telegrammen en krantenartikelen bekend is. Maar het is vlot geschreven en het heeft juist in zijn kwaliteit van gelegenheidsboek eene zekere historische waarde.

G. S.

FRANSCH.

Andre Chamson, **7268.**
TYROL. *Bernard Grasset, Paris,* 1930. (19×12) 24 blz.

André Chamson behandelt in zijn werkje niet zoozeer het land en volk van Tyrol, als wel de zeer bizondere omstandigheden waarin deze, na de toevoeging van Zuid-Tirol aan Italië verkeeren. Al heeft hij deze verhandeling hier en daar misschien niet van eenige overdrijving vrij weten te houden, het voornaamste erin, het pleidooi tegen een overdreven en verkeerde nationaliteitsopvatting, zooals die zich uit in het fascisme, is sterk, ontroerend en spreekt van een gezond inzicht. Zijn meeningen omtrent een gerechtigd nationaliteitsgevoel, geboren uit de gehechtheid van den mensch voor den grond, dien hij bewoont, zijn merkwaardig, oorspronkelijk en verdienen ten volle een nadere bestudeering.

Jos. Panhuijsen.

DUITSCH.

Dr. K. Binder, **7269.**
REISEN UND ERLEBNISSE. Geïllustreerd. *Krafft & Drotleff, Hermannstadt,* 1930. (24×17) 70 blz. ing. *f* 4.80.

Voortgedreven door een ontembaren drang naar de bijzonderheden van een onbekende wereld, gaf Karl Frans Binders, een Mühlbacher van geboorte, zoon van een apotheker,na eenige studie voor het vak zijns vaders, toe aan zijn reislust. Hij werd in 1820 geboren, studeerde op de scholen der stad, maar spoedig trok hij als handelsleerling naar Plojesti, eene Zuidelijke stad van Roemenie en dan naar de prachtige stad aan den Gouden stroom, Constantinopel. Zijn talenkennis vermeerderde, ook toen hij naar Bagdad trok, om daar zijn ouderen halfbroeder Samuel gezelschap te houden. De halfbroeder had ook nergens rust, hij trad eerst in Egyptischen staatsdienst, maakte veldtochten mede en ging ten onder in onze Oost. Karl Frans Binders ging trots alle moeilijkheden en gevaren, die destijds aan het reizen verbonden waren met de Karavaan door Palestina, Syrie en verder. In Beireuth werd hij door twee Italiaansche beeldgieters afgezet en bedrogen, maar gaf den moed niet op. Landgenooten steunden hem. Hij maakte in het Oosten een aanvullend examen en was apotheker. Deze kennis hielp hem later mede vooruit. Van dan af gaat hij als handelsman zijn geluk beproeven langs den Nijl. Hij dringt door met zijn schuiten, tot daar waar geen Europeaan den voet zette, hij handelt met de inboorlingen, effent hunne onderlinge verschillen, vestigt zich te Chartorun, Oostenrijk maakt hem consul en vertegenwoordiger zijner handelsbelangen. Hij erft de nalatenschap van een Dr. Malzac dien hij vroeger trouw gediend heeft. In 1862 wordt hem het verlangen het

vaderland terug te zien te machtig. Hij trouwt, keert terug, wordt een gezeten man, brengt eene groote verzameling zeldzame voorwerpen en producten uit het meest onbekende deel van Afrika bijeen, tot hij eindelijk landt in de stad zijner jeugd, welke hij later al zijne schatten vermaakt. Daar stierf hij ook in vrede 11 April 1875 op 55jarigen leeftijd. Weinig menschen hebben een zoo werkzaam en inspannend leven achter zich in dienst van huisgezin en van wetenschap. Het boek is zeer onderhoudend geschreven en kan als verpoozing tusschen zware studie met genoegen gelezen worden.

A. F. van Beurden.

ENGELSCH.

Kirtley F. Mather, **7270.**
OLD MOTHER EARTH. Geïllustreed. *Harvard University Press, Cambridge,* 1928. (20.5 × 14) XIV-177 blz. geb. $. 2.50.

Professor Mather heeft indertijd in radio-voordrachten zijn meening over het ontstaan van de wereld aan de luisteraars in Boston kenbaar gemaakt. Daarna heeft hij deze voordrachten nog wat uitgewerkt en ze vervolgens in zijn *Old Mother Earth* gebundeld. Mather heeft een ongebroken geloof in de leer der evolutie en „matter and energie" is het eenige krachtenpaar, waar volgens hem een verstandig man in het algemeen en een goed geoloog in het bijzonder wat mee te maken behoort te hebben. Wat overigens zijn *Old Mother Earth* betreft, zoo beslaat deze voor hem nauwelijks meer dan de Nieuw Engelandstaten. Over het ontstaan van de rest der vijf werelddeelen en wereldzeeën wordt geen woord in het midden gebracht, hetgeen een beetje weinig is in een geologisch boek met zulk een wijd omvattenden titel.

G. S.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

Dr. J. R. Slotemaker de Bruine, **7271.**
CHRISTELIJK SOCIALE STUDIEN. *G. J. A. Ruys, Zeist,* 1930. (22 × 15.5) 304 blz. ing. *f* 6.50, geb. *f* 7.25.

In dit derde deel van Christelijk Sociale Studiën (elk deel vormt een geheel op zich zelf) behandelt de schrijver het onderwerp Vakbeweging en Wereldbeschouwing. Het oriënteert v.n.l. over Engeland, Amerika, Duitschland, Frankrijk en Rusland, terwijl aan het slot nog eenige beschouwingen volgen over internationale betrekkingen. Anders dan de titel zou doen vermoeden bevat het werk in hoofdzaak geschiedenis, op de wereldbeschouwingen der verschillende groepen der arbeidende bevolking gaat de schrijver niet diep in, hier en daar worden we getroffen door onjuiste en onbillijke oordeelen over de „roomschen" (de schrijver noemt de katholieken doorloopend: roomschen). Zoo meent hij, dat het roomsche paedagogisch stelsel onderwerping vraagt aan priestergezag" (blz. 193), dat „de roomschen minder voelen voor wetenschappelijke studie dan de protestanten" (blz. 9) etc. Herhaaldelijk verklaart schrijver, dat de „roomsche paedagogie" tot geen zelfstandigheid kweekt. Aanwijzingen voor een en ander blijven echter achterwege of verliezen zich in vaagheid. Terecht herinnert schrijver aan de quaestie van het verband tusschen kapitalisme en protestantisme. De katholieke opvatting wordt niet gereleveerd, dan met deze vaagheden, dat „de roomschen dit alles anders zien, anders gevoelen, anders betrachten." Maar onze meening wordt aan de katholieke wereldbeschouwing dan ook niet recht gedaan. Overigens is het boek, wat het historisch karakter betreft, geslaagd en ruim gedocumenteerd.

Mr. G. Kropman.

XII. LEERBOEKEN.

Dr. H. E. Greve, **7272.**
PRAKTIJK EN THEORIE DES TITELBESCHRIJVING. *J. B. Wolters, Groningen,* 1930. (21 × 17) 103 blz. geb. *f* 2.90.

Niemand, die maar eenigszins vertrouwd is met Bibliotheek- en Leeszaalwerk zal ontkennen dat Dr. Greve op dat gebied een der knapste technici is. Hij promoveerde in 1916 op een zeer bijzondere dissertatie, die handelde over bibliotheconomie, in Nederland destijds iets heel bijzonders, nadien verschenen van zijn hand sporadisch, merkwaardige artikelen in *Bibliotheekleven* en elders. Eenige nummers van de serie „Leeszaalwerk" zijn van hem, zij mogen gerekend worden tot het beste, wat op dat gebied verscheen. Maar het allerbeste is ontegenzeggelijk Greve's *Praktijk en Theorie der titelbeschrijving.* Hier worden toelichtingen gegeven bij de „Regels voor de titelbeschrijving, vastgesteld in de vergadering der Rijkscommissie van advies inzake het Bibliotheekwezen van 18 Oct. 1924." Voor vakkundigen is het boekje beslist onmisbaar. De meeste moeilijke gevallen bij de titel beschrijving zijn met groote scherpzinnigheid opgelost. Het is vanzelfsprekend, dat men sommige oplossingen wel anders zou willen, maar dat doet aan de waarde van het werk niets af. Wij mogen op een storende vergissing wijzen op blz. 21 „in een alternatieven titel", zal wel bedoeld zijn, zie het voorbeeld, wanneer ondertitel met hoofdtitel is verbonden door „of."

W. S. J.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

P. A. Begeer, **7273.**
SPROOKJES VAN DEN TUIN: Geïllustreerd door W. v. Heusden. *Servire, Den Haag,* 1930. (22.5 × 19) 90 blz. ing. *f* 1.95, geb. *f* 2.50.

Kleine Jan beleeft allerlei sprookjes in zijn tuin met de bloemen, de pompoen, de haan, de slakken en de poes. In den winter en in den zomer. Het eene sprookje is beter geslaagd dan het andere; kinderen, die veel fantasie hebben zullen er wel van genieten. De teekening van den omslag is verbazend aardig.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Suze Brinkgrave, **7274.**
TWEE VRIENDINNEN OP DE BOERDERIJ. Geïllustreerd door Rie Reinderhoff. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1930. (20 × 14) 148 blz. ing. *f* 1.10, geb. *f* 1.20.

Annie en Doortje gaan samen bij Annie's oom op de boerderij logeeren. Twee stadsmeisjes,

van wie alles buiten nieuw is en die eerst van alles 'n beetje bang zijn. Maar dat went gauw; ze hebben een heerlijken tijd en beleven ook nog heel wat.
Voor meisjes van 8-12 jaar.

Alb. Steenhoff-Smulders.

J. H. Brinkgreve-Entrop, **7275.**
TOTTIE'S WEEK-END. Geïllustreerd door Hermy Kalis. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1930. (19×13) 190 blz. geb. *f* 1.75.

Tottie is 'n aardig kind en het week-end, dat ze krijgt al heel grappig. Een oud-oom heeft haar z'n boerderijtje vermaakt, dat wordt verbouwd tot 'n zomerhuisje voor de familie. Wat Tottie met haar familie dan beleeft, wordt vlot en frisch beschreven. — Neutraal met goede strekking.

Alb. Steenhoff-Smulders.

T. Hellinga-Zwart, e.a., **7276**
ROZEKE EN DE KABOUTERTJES. Geïllustreerd Langeler. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1930. (23.5×16.5) 80 blz. geb. *f* 1.10.

T. Hellinga-Zwart, e.a., **7277.**
HET SLIMME BIGGETJE. Geïllustreerd door Freddie Langeler. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1930. (23.5×16.5) 80 blz. geb. *f* 1.10.

Twee plezierige kinderboeken. 't Eene heet: *Het slimme Biggetje* en 't andere *Rozeke en de Kaboutertjes.* Ze zijn beiden genoemd naar 't eerste verhaaltje, want ieder boek bevat allerlei verhaaltjes, sprookjes, vertelsels en spelletjes. In het tweede is er zelfs een Friesch vertelsel, dat voor de Hollandsche kinderen vertaald is. Ze zijn keurig uitgegeven en door Freddie Langeler geestig geïllustreerd.

Alb. Steenhoff-Smulders.

A. J. van der Knaap, **7278.**
OP DEN HALLENBURG. Geïllustreerd door Pol Dom. *Gebr. Kluitman, Alkmaar.* 1930. (20×14) 192 blz. ing, *f* 1.10, geb. *f* 1.20.

Twee burgerjongens redden door een toeval de jonker van den Hallenburg uit het water en worden er te logeeren gevraagd. Ze hebben veel plezier met z'n drieën in het oude kasteel en de groote tuin, maar maken er een vreeselijk avontuur mee en helpen ook om alles tot 'n goede oplossing te brengen.
De romantiek ligt er soms 'n beetje dik op, maar de jongens zullen het toch wel een heel mooi en boeiend boek vinden.

Alb. Steenhoff-Smulders.

J. O. Mercator, **7279.**
JACOB'S LIEVELING. Geïll. door P. v. Geldrop. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1930. (20.5×13.5) 110 blz. ing. f 0.75.

Dit boekje is bestemd voor het 5e en 6e leerjaar. Het is geschreven door den Luxemburgschen pastoor Zenner, en vertaald door J. O. Mercator. De geschiedenis van Jozef wordt er bijzonder boeiend in verteld; de kinderen die dit boekje lezen, zullen de geschiedenis van Jozef nooit meer vergeten.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Grace Moon, **7280.**
NADITA. Vertaald uit het Engelsch door M. Raismann. Geïllustreerd door Carl Moon. *De Arbeidspers, Amsterdam,* 1930. (20.5×15) 200 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.50.

Nadita is een Mexikaansch vondelingetje, dat door haar pleegmoeder wordt weggestuurd en dan rondzwerft tot ze bij den ouden pottenbakker komt, die bij den grooten boom in 'n klein huisje woont en die haar opneemt. Nadita heeft daar 'n gelukkig leven en maakt allerlei avonturen mee tot den grooten Padron, die bij Panchos's hutje het landgoed bewoont haar grootvader blijkt te zijn.
'n Neutraal jeugdboek voor oudere kinderen, zeker niet voor jongere.

Alb. Steenhoff-Smulders.

A. L. Rekers, **7281.**
KEES DE DOES EN Z'N POLITIEHOND. Geïll. door J. Lutz. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1930. (20.5×14.5) 112 blz. ing. *f* 0.90.

Kees, 'n leuke dorpsjongen krijgt 'n hond, waar hij geweldig trotsch op is. Nero is dan ook 'n bijzonder slim, sterk en trouw beest. Kees heeft allerlei avonturen, die door Nero's hulp goed afloopen; door z'n hond en z'n flink optreden krijgt hij ook de bescherming van den baron van 't dorp en mag gaan studeeren voor houtvester. Ook z'n latere hond noemt hij weer Nero, als herinnering aan z'n vriend. — Frisch geschreven.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Josephine Sieben, **7282.**
HARLEKIJNTJE OP HET JAN KLASSENERLAND. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1930. (22×16) 174 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.50.

Weer een boek met avonturen van Harlekijntje. Harlekijntje, die van het Jan-Klaassen-eiland is gekomen, honderd jaar heeft geslapen en daarna allerlei ondeugende streken heeft uitgehaald. Want een Jan-Klaassen moet altijd ondeugend zijn, hoewel iedereen van hem houdt. In dit boek van Josephine Sieben komt Harlekijntje in zijn vaderland terecht, maar ontvlucht weer, omdat hij zijn vriendinnetje Marleentje wil redden. En als Marleentje groot is geworden en trouwen gaat, dan trekt Harlekijntje weer de wijde wereld in, want een Jan-Klaassen groeit nooit op en gaat nooit dood.
De kinderen zullen weer graag al de dwaze dingen over hun vriendje lezen.

A. S.

RECTIFICATIE:

In het no. van 1 Febr. werd zooals onze lezers bereids hebben opgemerkt in het artikel van L. J. M. Feber: „Romain Rolland en Indie" abusievelijk ter oorzake van een technisch misverstand een cliché ingelascht dat geen voorstelling is van den Z. E. Pater Wallace, doch van den Engelschen romancier Edgar Wallace.

Harold Lloyd in z'n eerste geluidsfilm „De Drakendooder".

STOOMWASSCHERIJ „DE HUNEKAMP" LOENEN (VEL)

Ingericht naar de eischen des tijds. Verzending door geheel het land.

Drinkt „St. Geertruydts" Bronwater

Het beste en oudste adres op het gebied van Huishoudelijke artikelen. Electr., Gas- en Petroleumhanglampen. Aanleg van gas, waterleiding en electriciteit. Verwarmings-installatien.
Koper — Lood — Zinkwerken.
Fa. W. SCHELLEKENS & Zn. — BREDA
HALSTRAAT 14 TELEFOON 48

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598
Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.
Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied
Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

P. W. DERKS
NIJMEGEN
Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij.
Zeer concurreerend.

Manufacturenmagazijn
„DE STER"
A. VAN RUTH-VOS
Hemelrijken 96E, Eindhoven
Speciaal adres
in gemaakte goederen.

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN
Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

Fa. W. VAN ROOY & Zn. - BREDA - Tel. 735
VULHAARDEN, KACHELS, FORNUIZEN.

(*Vervolg van pag.* 4.)

zochten daar het „Grüne Gewölbe" in gezelschap van vele andere vreemdelingen. Het viel ons op, dat de conservator van dit museum, die ons langs de oudheden en rariteiten geleidde, bijzonder onrustig was. Telkens keerde hij zich om met iets gejaagds in zijn houding, als vreesde hij, dat iemand onzer zich met de een of andere kostbaarheid uit de voeten zou maken. Wanneer hij het woord opnam, om onze aandacht naar een merkwaardigheid te trekken, die wij anders misschien over het hoofd zouden gezien hebben, scheen het altijd, of hij niet tot de groep in het algemeen sprak, maar tot een enkel persoon. En zoo was het ook. In de laatste zaal wist hij door gebaren en verzoeken te verkrijgen, dat het gezelschap een halven cirkel vormde. Toen keerde hij zich met den rug naar den uitgang als om ons te beduiden, dat wij blijven zouden en begon een plechtige toespraak tot een rijzig man in ons midden, die hij buigend aan ons voorstelde als de dichter Tennyson. Met verrukking had hij in het boek, waar de bezoekers van het „Grüne Gewölbe" hun naam schrijven, ontdekt, wien hij de eer zou hebben heden rond te leiden. Hij rekende het zich tot plicht thans te verklaren, dat die eer hem hoogst gelukkig maakte. In dezen trant ging hij geruimen tijd voort met gedurig stijgende geestdrift. Wij allen zagen intusschen belangstellend naar den grooten dichter op, die bedaard bleef staan, als behoorde de rede van den opgetogen spreker tot het program. Toen deze eindelijk aan het slot was gekomen, wachtte hij een oogenblik als om zich te verzekeren, dat de conservator voorgoed gedaan had, zeide toen: *oh yes, very well sir*, en ging heen. De verheugde conservator en zelfs wij, die ons met den hoed in de hand bij zijn eerbewijzing aansloten, hadden, dacht ons, iets meer van Tennyson verdiend. Wij kwamen dan ook onderling overeen, dat hij stug was."

Een woordenboek van het Middeleeuwsch Latijn.

Eenigen tijd geleden is het Vocabularium Latinum Pergrande, dat in de 14de eeuw door Angelo Sinesio, den Abt der Benedictijnen werd samengesteld weer ontdekt en het boek zal door Professor Sorrento van de Katholieke Universiteit van Milaan opnieuw bewerkt worden.
Men verwacht dat door deze nieuwe uitgave zich heel wat nieuwe gezichtspunten zullen openen omtrent het Latijn der Middeleeuwen en dat zij een aanvulling zal zijn voor alle woordenboeken, die er over dit tijdperk bestaan. Men veronderstelt, dat men door deze ontdekking zal kunnen bewijzen dat het Latijn in de Middeleeuwen nog een levende taal was.
In het vocabullarium van Sinesio is met methodische nauwkeurigheid ook de kleine Latijnsche uitdrukking aangegeven zoodat nu wellicht alle vroegere twijfels, die in het taalonderzoek bestonden, zullen verdwijnen. De nieuwe uitgave van het vocabularium zal in den vorm van een woordenboek van meer dan 1000 pagina's verschijnen. Professor Sorrento ontdekte in de nationale bibliotheek van Palermo nog een ander waardevol boek n.l. een manuscript van den Aeneus van Virgilius uit het oude Benedictijner klooster van San Martino.

Worden er in Nederland tooneelstukken geschreven?

Op deze vraag antwoordt het tijdschriftje *Allerhande*, dat tegenwoordig te zamen met de programma's der Amsterdamsche schouwburgen wordt uitgereikt, met een volmondig: En of! De eerste maand kwamen er bij het Amsterdamsch Tooneel niet minder dan 39 oorspronkelijk Nederlandsche stukken binnen. De tweede maand 23. Toen luwde de stroom.
In de maand November, nadat de gemeenteraad van Den Haag een prijs uitgeloofd had voor het beste Nederlandsche stuk, een loflijk en na te volgen voorbeeld, steeg het aantal weer tot 14. Al deze stukken worden door den dramaturg en daarna door de directie gelezen. Het grootste aantal is dan reeds afgevallen. Die stukken, die een minimum aan goede hoedanigheden vertoonen, worden in de regieraad behandeld. Van deze 76 stukken konden er drie definitief ter vertooning worden aangenomen. Men meene niet, dat de inzenders allen schrijvers van beroep zijn. Personen van de meest uiteenloopende beroepen schrijven tooneel: doktoren, hoogleeraren, architecten, kooplui, administrateurs, uit den winkelstand, fabrikanten, enz.

Romain Rolland.

De meest gelezen Fransche boeken in Duitschland en Amerika zijn volgens een statistiek uit Leipzig, de werken van Romain Rolland. De vertaling van *Jean Christophe* had tot nog toe een oplage van 74.000 ex. hetgeen voor de 10 deelen maakt een geheel van 740.000 boeken. Er bestaan daarnevens natuurlijk nog schooluitgaven met nota's in Duitschland met uittreksels uit *Jean Christophe, Loups, Danton, Le jeu de l'Amour et de la Mort* e.a. In de Vereenigde Staten zijn de Universiteiten van New York en Pennsylvania begonnen met Fransche uitgaven van *L'Aube, Antoinette* en *La Revolte* voor het gebruik der Amerikaansche studenten.

EEN SENSATIONEEL OORLOGSBOEK.
Onthullingen over wangedragingen aan 't front. Wreedheden en dronkenschap.

De *Daily Mail* maakt melding van de a.s. verschijning van een sensationeel boek over den oorlog, getiteld *A Brass-Hat in No Man's Land* (Een stafofficier in Niemandsland) van de hand van den generaal F. P. Crozier.
Dit boek, dat veel stof zal opwerpen, doet de oorlogvoering, gelijk deze aan het Britsche front geschiedde, in een niet zeer gunstig licht zien. De schrijver vertelt n.l. hoe diep 't zedelijk peil der troepen was gezonken, hoe er dronkenschap heerschte onder de officieren, hoe een soldaat wegens desertie werd geëxecuteerd na eerst dronken te zijn gevoerd, hoe tusschen de beide sexen, betrokken bij het oorlogswerk, in vrije liefde werd geleefd, hoe Roode Kruis-lazaretten voor munitie-opslagplaatsen werden gebruikt enz.

ALB. W. BURGERS Steenfabrikant WEURT bij Nijmegen — — — Kantoor: WEURT
Ringoven, Metselsteenen en overslaande Vlamovenstraatklinkers
Ligging der fabrieken: IJzendoorn en Echteld (Station Tiel en Kesteren) Deest bij Druten - Tel. 2705 (Nijmegen)

CAREL TEULINGS ATELIER VOOR KERKELIJKE EDELSMEEDKUNST **'S-HERTOGENBOSCH** Alleen: JULIANAPLEIN 17

N.V. Brandstoffen- en Bouwmaterialenhandel
v/h VAN DE VEN & Co., Eindhoven
Alles van de beste Mijnen en fabrieken
Tel. No. 2721, 2722 en 2562.

BAKKERIJ M. VAN KOEVERDEN
Platenmakerstraat 7 — NIJMEGEN — Tel. 1460
is HET goede adres voor alle soorten
Brood, Beschuit en Banket.
— Bovendien op al mijn broodsoorten 10% korting. —

N.V. EUREKA's BAKKERIJEN - NIJMEGEN — HET BESTE BROOD MET 10% KORTING
DE FIJNSTE KOEKJES, GEBAK EN BONBONS. — ZEER CONCURREEREND.

Fa. GEBR. KEMKES, Nijverstraat 14-20, Tilburg, Tel. Int. 1229
Speciaal in Kerkmeubelen.

LEWENSTEIN'S NAAIMACHINES. DE BESTE!! **Filiaal NIJMEGEN.** MOLENSTRAAT 68

SPECIAALZAAK
DERWIG & VAN DER WAARDEN
TAPIJTEN - GORDIJNEN - BEDDEN
EINDHOVEN - WILLEMSTRAAT 17 - TEL. 3303

J. LIGTHART-BERKEL - Tilburg - Leonardstraat No. 5
Groothandel in vleeschwaren, Speciaal levering aan kloosters en gestichten.

S. MENHEERE-DUSEE - TILBURG BOUWMATERIALEN, WAND- EN VLOERTEGELS, SANITAIREN
Kantoor: Molenstraat 144 - Telefoon 1058 Magazijnen: Besterdstraat 3 - Rosmolenplein 3

MET GRETIGHEID
ZAL ONTVANGEN
WORDEN HET WERKJE:

WAT GEEN OOG GEZIEN HEEFT

Een pakkende verhandeling van
Dr. ENGELBERT KREBS
over alles, wat de christen kan
weten over het leven na den dood

VERKRIJGBAAR: IN
DEN BOEKHANDEL, OF
VERZENDHUIS G. G. G.
JANSSINGEL, 's BOSCH

80 CENT

Firma Wed. J. A. Wouterlood v. Doesburg & Zn
WIJNHANDEL
N. Ginnekenstraat 22 — BREDA
Telefoon No. 354.

Eerste klas Banketbakkerij
Theo van Aerde
Korte Burchtstr. 14
Nijmegen
Telef. 1824

DUC GEORGE
SIGAREN
ZIJN

OVERWELDIGEND

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering
delicatessen, fijne
Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend
in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere
condities.

H. SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schabloneer- en
Silka-artikelen
voor beschildering van
stoffen, hout, celluloïd,
enz.

Zoo juist verscheen bij Uitgeverij
„FOREHOLTE" te VOORHOUT

NILS BESKOW **GODS WEGEN**

De beroemde Zweedsche schrijver van „Voor Gods Aanschijn", een der weinigen die er zich in verheugen mogen onder de geheele Nederlandsche Christenheid — en wel in alle schakeeringen — talrijke lezers te tellen, doet thans wederom een nieuw werk het licht zien.

Waar zijn eerste boek in korten tijd in ons vaderland achtereenvolgens VIJF HERDRUKKEN beleefde en de auteur niet geheel ten onrechte **een moderne Thomas van Kempen** genoemd wordt, zoo zal ongetwijfeld zijn nieuwste werk eveneens grooter opgang maken.

Ook in „Gods Wegen" worden in een reeks korte beschouwingen, op boeiende wijze, verschillende godsdienstige en zedekundige onderwerpen behandeld, allen van actueel belang, zoowel voor Protestanten als Katholieken. De auteur orakelt geen algemeenheden; integendeel, dit is het levende woord van iemand, die gedwongen door een groote warme menschenliefde, zijn eigen, innigste gevoelens uitspreekt, in zijn eigen taal, op zijn eigen origineele wijze.

Maar hierin ligt tevens de verklaring, waarom Beskow's boeken ook in ons vaderland zoo'n opvallend succes hebben en zij een ware weldaad zijn voor iederen gezondvoelende christen.

Prijs ing. f 2.40; in linnen prachtb. f 3.20

Verkrijgbaar in den Boekhandel en bij
UITGEVERIJ „FOREHOLTE" TE VOORHOUT

B. E. BOUWMAN und
TH. A. VERDENIUS

HAUPTPERIODEN

DER DEUTSCHEN LITERATURGESCHICHTE NEBST LESEBUCH

Mit Porträts und Kulturgeschichtlichen Bildern.

Prijs, ing. f 4.25, gebonden f 4,75.

Deze uitgave verschijnt naast die in twee deelen, omdat deze laatste door toevoegingen ten bate van Duitsch-studeerenden en ontwikkelde leeken, aan bruikbaarheid iets had ingeboet.
Ook in deze uitgave is het verband tusschen litteratuur en andere kunst-uitingen en cultuurverschijnselen gelegd en door een rijk illustratiemateriaal verduidelijkt.

In den Boekhandel verkrijgbaar.

UITGAVE VAN
J. B. WOLTERS
GRONINGEN — DEN HAAG

De Nood van de Ongehuwde Moeder

Twee Redevoeringen gehouden voor den Katholieken Radio-Omroep op 18 December 1928 en 20 Januari 1929 door Dr. C. MEULEMAN, Directeur van de R. K. Vereeniging „Moederschapszorg" (De Kweekschool voor Vroedvrouwen te Heerlen.)
Uitgevoerd op opdikkend papier met tweekleurig omslag.
De Gelderlander: Een zeer sympathiek boekje. Voor volwassenen. **Ingenaaid f 0.60.**

DE LEER DER KUISCHHEID

door Prof. Mr. W. J. A. J. DUYNSTEE C.s.s.R.
3e herziene druk. - 11e tot 15e duizendtal.
Een uitvoerige, voor leeken zoowel als voor geestelijken bestemde uiteenzetting van het zesde en negende gebod. De zoo spoedig op elkaar gevolgde herdrukken van dit zoo verdienstelijke boek bewijzen, dat 't publiek 't werk van dezen schrijver op prijs weet te stellen.
Dit boek werd uitgegeven in samenwerking met het Centraal-Bureau van „Voor Eer en Deugd".
Het Schild: We kunnen, zonder te overdrijven, zeggen, dat dit werk een volledig handboek is over de kuischheid en een handleiding voor ons gedrag; om onze deugd te midden van een wufte maatschappij veilig te bewaren.
Ingenaaid f 1.30.

Het Voortplantingsleven v.d. Mensch

door H. J. SCHIM VAN DER LOEFF, Geneesheer-Directeur van het St. Anna-Gesticht voor vrouwelijke krankzinnigen te Venraij.
Met een voorwoord v. Prof. Mr. W. J. A. J. Duynstee C.s.s.R.
Tweede druk. — 11e tot 20e duizendtal.
Op heldere, bevattelijke, voor niemand aanstootgevende wijze, geeft deze geneesheer een uitzetting van het voortplantingsleven van den mensch. Dit boekje is bijzonder geschikt voor geestelijken, ouders en opvoeders, die aan jongelui over deze teere punten verklaringen moeten geven. Ook dient het in handen te komen van jongelui. die het volle leven ingaan en vooral van hen, die zich voor een huwelijk voorbereiden.
Dit boekje werd uitgegeven in samenwerking met het Centraal-Bureau van „Voor Eer en Deugd".
Ingenaaid f 0.90. ingebonden f 1.50.
Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & Zn. — Roermond

GERESERVEERD VOOR
FIRMA M. KROPMAN
HAZEKAMPSCHEWEG 30
NIJMEGEN
▼

Vermijdt teleurstelling.
VRAAGT BONBONS FINS
Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

STOFFENMAGAZIJN „DE LELIE"
TOLBRUGSTRAAT 1 hoek Nieuwstr.
BREDA.

Frans de Kort, Torenstraat 27 en 29
En Gros BREDA En Detail
Handel in Land- en Tuinbouwzaden, Kunstmeststoffen en Tuinbouwgereedschappen. Tel. Int. 661
Catalogus op aanvraag gratis.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN
EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

No 5 1 MAART 1931 25 cent

GOTTHOLD EPHRAIM LESSING.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

STORM OVER RUSLAND

samengesteld door Dr. Hein Hoeben in samenwerking van de R.W.P. en den bekenden Ruslandkenner Dr. Jos. Froberger.

DE PRIJS IS 35 CENT. Iedereen moet deze brochure lezen!

Uitgave van DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, TILBURG

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Nadruk verboden.

H. H.: . . . . *Een uitzonderingsboek*

H. H.: . . . . *Een epos van Berlin*

M. M.: *Een merkwaardige Katholieke Bloemlezing*

L. v. B.: . . . . *In de Sovjet-hel*

Ed. A Serrarens: . . . . *Bilderdijk als stichter*

Dr. K.: . . . *Graaf Keyserling over Amerika*

P. Placidus O.Cap.: . *Revolutie over Duitschland*

Dr. Raph. Kreemers: *Upton Sinclair's laatste werken*

UIT BOEK EN BLAD:

Dietsche Warande en Belfort — Schönere Zukunft.

VERSCHEIDENHEDEN:

Instituut voor moderne letterkunde — De Duitsche dag van het boek. — Het publiek leest meer.

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No 320.

Adverteeren doet verkoopen.

FREEWHEELING CAR
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

P. J. Looymans & Zonen
Koninklijke Boomkweekerijen
OUDENBOSCH
OPGERICHT 1800
Telegram-adres ROYAL Oudenbosch — Telefoon Interc. No. 7.
Sierboomen, Coniferen, Rozen Struiken, Groenblijvende bladplanten, enz., kortom alles wat voor aanleg en bijplanting in tuinen noodig is.
Ook aan de kleinste opdrachten wordt de grootste zorg besteed

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

ALB. W. BURGERS Steenfabrikant WEURT bij Nijmegen — — — Kantoor: WEURT
Ringoven, Metselsteenen en overslaande Vlamovenstraatklinkers
Ligging der fabrieken: IJzendoorn en Echteld (Station Tiel en Kesteren) Deest bij Druten - Tel. 2705 (Nijmegen)

J. B. VERMULST-SCHEFFER - Strijpschestraat 23d - EINDHOVEN
AGENTSCHAP GILLET MOTOREN — KESTEIN'S EAK RIJWIELEN
Soliede personen gemakkelijke betalingscondities.

Henny Porten en Fritz Kampers in „Aschepoetster's dochter"

Voor de vrienden van het boek.

De Illustrazione Vaticana.
Ook een Nederlandsche samenvatting van dit tijdschrift.

Op het einde van het afgeloopen jaar heeft de *Illustrazione Vaticana,* een nieuw tijdschrift, dat wordt uitgegeven in de Vaticaansche Stad, een aanvang gemaakt met hare uitgave.
De redactieraad van het nieuwe tijdschrift bestaat uit graaf Dalla Torre, bestuurder van de *Osservatore Romano,* commendatore Nogara, algemeen bestuurder van de pauselijke museums en garlerijen en Mgr. Mercati, prefect van het geheim archief van het Vaticaan.
De meest vooraanstaande katholieken zullen hun medewerking verleenen.
De *Illustrazione Vaticana* zal het tijdschrift zijn, dat om de veertien dagen de actueele gebeurtenissen op godsdienstig gebied zal illustreeren, allereerst die van de Vaticaansche Stad en op de tweede plaats van de geheele Katholieke wereld in haar grootste en meest karakteristieke manifestaties: de plechtigheden van den eeredienst, de belangrijkste werkzaamheden van de Kerk en van de kerkelijke hiërarchie in de vervulling van haar opdracht op godsdienstig en sociaal gebied, in het bijzonder de heldhaftige daden van onze missionarissen in de verst afgelegen en onherbergzaamste landen der wereld. Ook de groote monumenten van kunsten en wetenschappen en de voornaamste figuren uit de geschiedenis en de literatuur, zullen er in verheerlijkt worden.
De *Illustrazione Vaticana* zal tenslotte trachten in een halfmaandelijksch overzicht de sociale beweging, de literatuur en Katholieke actie van de voornaamste landen te volgen, om aan haar lezers een getrouw beeld te geven van het werk en van de instellingen, die de rede en het hart, geleid door het geloof, eeuwigdurend in de wereld weten te stichten en te behouden.
Reeds is verschenen een rijk geïllustreerd Kerstnummer van ruim zeventig pagina's.
Dit eerste nummer is in de Italiaansche taal opgesteld, gelijk dit ook het geval zal zijn met de volgende.
Het is ons evenwel een genoegen te kunnen mededeelen, dat de heer Henri Kuijpers, bestuurder van *De Maasbode* te Rotterdam, ten behoeve van het Nederlandsche en Vlaamsche taalgebied heeft verkregen, dat bij de verder verschijnende nummers *ook een Nederlandsche samenvatting* van de verschillende artikelen zal worden gegeven, op dezelfde wijze als dit in de Fransche, de Duitsche, de Engelsche en de Spaansche taal zal geschieden.
De nieuwe, rijk geïllustreerde uitgave zal, naar wij verhopen, in geen enkele bibliotheek en op de tafel van geen enkelen ontwikkelden katholiek ontbreken. Ook R.K. colleges, kostscholen, kloosters, enz., zullen het op prijs stellen, de *Illustrazione Vaticana* regelmatig te ontvangen. Het tijdschrift wordt van historische waarde.

De wereld in beeld.

De N.V. Zeepfabrieken „Het Anker" v.h. Gebr. Dobbelman te Nijmegen, heeft thans het tweede album van *De wereld in beeld* in het licht gegeven. Ir. L. J. M. Feber, die ook het eerste album heeft geschreven, behandelt hierin de groote Indische cultures. De oud-Gouverneur-Generaal van Nederl. Indië Z.Exc. Mr. D. Fock heeft er een inleidend woord bij geschreven. Een enkel citaat uit die inleiding lijkt ons al vol-

HIJ OF ZIJ

ROMAN DOOR

BERTA RUCK

„Een zeer origineel gegeven, geestig en boeiend beschreven — een boek om in één adem uit te lezen."

Dr. H. v. d. MARK — IN BOEKZAAL.

UITGAVE
W. DE HAAN - UTRECHT

BAHLMANN & Co - NIJMEGEN
K. Burchtstraat hoek Broerstraat
Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding
Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.
Zeer voordeelige prijzen.
Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"
GROESBEEK.
Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520
Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren
Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Brandstoffenhandel „DE KOLENMIJN"
PIET SIPS - Academiesingel 38 - BREDA
EN GROS Tel. 129 EN DETAIL

J. Steylen v. d. Brûle — Firma P. ten Have
St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620
Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

TH. BEENS - GINNEKEN - TEL. 563 -
RADIO
ELECTR. VERWARMING
SANITAIR

Fa. P. v. d. WEEGEN & Zn., Tilburg
TIMMERFABRIEK
Briefadres: GASTHUISSTRAAT 48.

Koopt bij onze Adverteerders

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN
Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Firma Alph. van Laarhoven - Het aangewezen adres voor goud, zilver, doublé, alpacca. - Klokken, Horloges, Luxe Klokjes. - Eigen reparatie-inrichting
VISCHMARKT 8 BREDA

„DE MARKSINGEL"
G. A. LOONEN en Co. — BREDA.

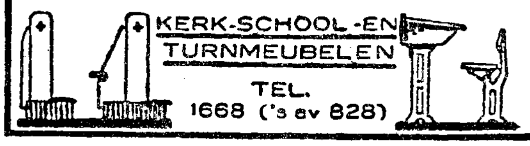

Kantoormachines
Mart. Payens - Nijmegen
ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

GOEDKOOP ROOKEN **HERMANS Sigarenhandel** Stratumseind 36 A EINDHOVEN
VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land.

VICTORIA-WATER OBERLAHNSTEIN
Uitstekend te vermengen met wijn- of vruchtensappen

EEN UITZONDERINGSBOEK.

Bij de bespreking van *De Soutane* hebben we reeds heel summier gewezen op de rechten en de plichten van den katholieken romanschrijver. Na Herluf van Merlet is nu ook Albert Helman in het gedrang gekomen met zijn novelle *Serenitas*[1]) die elders met recht een uitzonderingswerk over een uitzonderings„geval'' genoemd werd. Het onderwerp van *Serenitas* is van meer dan delicaten aard — raakt zelfs de pathologische zijde van het sexueele leven. Dorus, de verpersoonlijking van de serenitas, van de onbevangenheid — mist iets om volledig man te zijn. Door dit gebrek van volgroeidheid komt hij in een heel eigenaardige verhouding te staan tot het werkelijke leven, dat hij in zijn diepste roerselen niet verstaat en ook niet verstaan kan. Hij leeft buiten het werkelijke leven, al doet hij ook enkele pogingen om door te dringen tot den waren zin van het leven, tot de verborgen geheimen van ons wezen. Hij blijft een onvolgroeide, of juister gezegd: hij staat als een kind tegenover het leven in een serene onbevangenheid. Helman's opzet was de psychologische gevolgen van Dorus' organisch gebrek te schilderen, de verschillende reacties van zijn onvolgroeidheid op zijn zieleleven te ontleden. Zijn onschuld tegenover het leven wordt vergetende, opofferende menschenliefde, wordt serene kinderliefde. En wanneer Helman deze kinderliefde beschrijft, komt er een warme en diepe klank in zijn proza. Dorus wordt in heel zijn doen en laten kind met de kinderen: hij maakt zelf geen stoelen en tafel meer, maar laat dat over aan zijn twee knechts. En al zijn tijd verdoet hij aan het snijden van speelgoed: paardjes en poppen en harlekijntjes en voor de kleine meisjes, die hij het liefste heeft, maakt hij zelfs wagentjes, waarin ze hun poppen rijden, die Oome Dorus dan voor belooning even in zijn handen mag houden. En als hij 's avonds na kinder-bedtijd in het café komt, vertelt hij wat hij dien dag beleefd heeft met een van zijn kleine kameraden. Op zijn eenzame wandelingen bedenkt hij kleine verhalen van paarden en ezels, van booten en engelen, waar ze nooit genoeg van krijgen. Vaak trekt hij ook met een troepje van tien en twaalf jarige jongens de polder in en vertelt hun van het water, de sluizen, het land en de koeien. En 's Zondags gaat hij trouw naar de kindermis. — Op den middag dat hij jarig Pietje een hobbelpaard wil brengen steekt hij de straat over, zijn ooren vol van de muziek der vogels en den lach van een kind en wordt door een vrachtauto overreden.

Albert Helman.

Als litterair product kunnen we *Serenitas* niet bijster waardeeren; de slordige, vlakke taal steekt sterk af bij den kleurigen en strakken stijl van Helman's vroegere werken. Doch ook de psychologische ontleding laat veel te wenschen over, zeker in het eerste gedeelte. Dorus zelf leeft voort in een imbeciele onwetendheid over zijn eigen toestand, zonder te vermoeden, waarom hij feitelijk anders is dan andere menschen. Wel wil hij juist doen als alle andere jongens van zijn leeftijd, maar hij begrijpt niet, waarom hij telkens faalt, waarom het telkens mis loopt. Deze „serenitas'' vinden wij toch minstens heel geforceerd.

Wanneer wij voorts aan *Serenitas* den maatstaf van onze zedelijke begrippen aanleggen, moeten wij het boek streng reserveeren voor volledig ontwikkelden, niet zoozeer om de uitwerking van het gegeven als wel om den aard van het gegeven zelf.

Hiermee willen we echter niet zeggen, dat een katholieke auteur de zonde niet mag aanraken, dat hij zich uitsluitend ter wille van z'n geloofsgenooten moet be-

wegen op de gewone paden van het normale en brave leven. Geen enkele tijdsperiode heeft hem in dit dwangbuis gekneld, maar zijn vrijheid geeerbiedigd, zoolang hij de zedelijke waarden niet omkeerde en zijn boek geen steen des aanstoots werd voor volwassenen. Hoe zouden we anders de jongste encycliek van Pius XI moeten beoordeelen, die aan duidelijkheid niets te wenschen overlaat en door onze bladen in extenso vertaald werd?

Met redelijkheid kan men toch niet van hem verlangen, dat hij uitsluitend lectuur schept voor juvenaats-studenten en kostschool-meisjes. In onzen tijd, nu het straatleven zooveel brutaler en cynischer geworden is, is de vrijheid van den katholieken auteur eerder gegroeid dan beknot, daar hij het recht heeft bij zijn lezers een grootere onbevangeheid en een fijnere pantsering tegen het kwaad te vermoeden. Laten we niet aanstonds met steenen gooien, maar bedenken dat onze jonge letterkundigen ook behoefte hebben aan waardeering en steun en belangstelling voor hun creatieve vaardigheid — aan begrijpende aanvoeling en verständnisvolle beoordeeling.

Harde werkers aan den opbouw onzer katholieke cultuur hebben ze ook op onze sympathie rechten verworven, die een enkele misplaatste daad niet zonder meer vernietigt. Deze mildheid van oordeel moeten we naast boven omschreven reserve zeker toepassen op Albert Helman, die zich waagde aan een gevaarlijk experiment, maar in de mislukking dezer averechtsche poging een aansporing zal vinden om (als in vastbaraden revanche) zijn beste krachten te wijden aan werk van gezonder inhoud en algemeener menschelijkheid.

H. H.

---

[1]) Albert Helman,
SERENITAS. *De Gemeenschap, Utrecht,* 1930. (19.5×13.5) 127 blz.
— C —

'N EPOS VAN BERLIN-WEST.

Alfred Döblin heeft ons in dit geruchtmakend boek een werk geschonken, dat ons langen tijd overgetelijk zal bijblijven. Als roman naar toon en taal en strekking van groote kracht, is de indruk na lezing zoo overweldigend, dat men onmogelijk zijn gedachten bondig kan samenvatten. De compositie is hier volkomen nieuw. Zij werd ontleend aan de film en haar dynamiek, aan het rhythme der beweging. Inderdaad schuift een kleurige film van indrukken aan den lezer voorbij — doch alleen in zulk een chaotische wanorde, dat men telkens 't spoor meent bijster te worden. Als op een carnavalade krioelen de kleurige gestalten van Döblin's verbeeldingswereld warrelend dooreen — sensaties wisselen af met impressies, gedachten met dolle invallen, waarin men verdoold raakt als in een labyrinth, waaruit geen ontkomen meer mogelijk lijkt.

Nemen we 't dus als een film: men stelle zich voor, dat aan 't hoofd van 't eerste boek een opschrift geplaatst is, zooals eertijds bij de stille film. Dit opschrift kon aldus luiden: „We laten U zien, hoe Frans Biberkopf de gevangenis van Tegel verlaat, waarin hij geraakt was wegens doodslag op een ontrouwe geliefde. 't Lukt hem niet aanstonds in Berlijn een eerzaam emplooi te vinden, doch ten slotte slaagt hij er toch in, en z'n vreugde is bovenmate. En hij zweert bij al wat hem heilig is, zich voortaan fatsoenlijk te zullen gedragen.'' Dan kan 't eerste boek (bedrijf) volgen, de eerste stappen op den weg naar 't burgerlijk fatsoen (men denke hier niet aan het christelijk levensideaal) waarbij Frans den stelregel volgt, dat men goed en kwaad moet nemen zoo als 't komt.

Snel volgen dan elkander het tweede en derde boek op, tot Frans Biberkopf tot de overtuiging is geraakt, dat men in 't maatschappelijk leven toch vooral niet mag verlangen naar een vast omschreven waarde of bepaald doel, doch in alle bescheidenheid slechts mag verhoopen „ein geschmiertes Butterbrot.''

Frans Biberkopf, waarvan we blijven houden ondanks z'n fouten en herhaaldelijk vallen (want vastberaden en oprecht is de strijd van z'n doffe ziel met de lokkende macht der misdaad), tracht nu „anständig'' te leven. Hij probeert het beurtelings als straatwerker, souteneur(!), pakhuiskecht, colporteur van bladen en tenslotte als hulpportier aan een fabriek, doch telkens komt hij bedrogen uit. Onveranderd valt hij terug in z'n oude misdaden, telkens trekt een andere bezoeking hem weer neer in duisternis en ondergang. Staan en vallen wordt de inhoud van z'n leven, dat alleen in de laatste jaren kalm verloopt en effen voortvloeit als een rustige bergstroom in den herfst.

Alfred Döblin heeft 't lot van zijn held, verweven met het jachtende turbulente leven in de Berlijnsche metropool — meer

Alfred Döblin.

in het bijzonder met het leven van boeven en deraciné's in de duistere sloppen en kelders van het beruchte Alexanderplein. Van al deze levens krijgen we niet zoozeer een uiterlijke beschrijving of schetsmatige karakteristiek — doch we leeren dit bonte menschenwereldje kennen en verstaan van binnen uit; hun innerlijk leven, de drijfveren van hun doen en denken worden opengelegd...

Nergens loopt het verhaal op de gewone wijze vlot van stapel, rustig naar de ontknooping toe. De indrukken welke het stadsbeeld en het wonderlijk-grillig menschengedoe-in den schrijver achterlieten zijn hier eenvoudig vertolkt in steeds nieuwe woorden en onvermoede taalverbindingen. 't Kan niet geloochend, dat in deze nieuwe techniek mogelijkheden verborgen liggen, die nog lang niet alle beproefd en getoetst zijn naar hun literaire bruikbaarheid. Hier althans werd zij zoo ontstellend knap toegepast, dat men, eenmaal er aan gewend, wordt meegesleurd ondanks zich zelf, met den nimmer onderbroken stroom van simpele en schokkende gebeurtenissen. We weten ons voortdurend omgeven door de stad, het volk, door Duitschland, Europa, de wijde wereld, kortom heel het heelal, zooals dit zich aan den mensch vertoont. Nergens wordt 't causaal verband verbroken; de ontroering om de menschen, die in de wilde wereld van Döblin's phantasie ronddrijven, laat u geen oogenblik los. Natuurlijk kon de auteur in deze poging nog niet in zulke mate slagen, dat hij al die (soms zeer vage) symboliseeringen van eigen of anderer gedachten en gevoelens, heel deze onthutsende opeenstapeling van gebeurtenissen en gesprekken in z'n werk kon rechtvaardigen. Hier en daar had 't heel anders moeten zijn, want 't boek overtuigt ons niet van de innerlijke noodzakelijkheid der overstelpende gebeurtenissen. Te veel wordt geofferd aan toevalligheden. Het zwak van den auteur lijkt ons z'n neiging, om d n verhaalgang voortdurend te onderbreken door korte vertellingen overbodige beschouwinkjes of aan te vullen door allerlei tusschenwerpsels: 'n liedje, 'n preekje etc., etc. Met minder nadrukkelijkheid van betoog, met minder opeenhooping van ingelaschte histories en gesprekken, had Döblin ons innerlijk veel dieper overtuigd en aangegrepen.

Ook vraagt men zich af, of hier de wetten van taal en compositie niet geheel en al op 't achterplan raakten of de taal hier nog wel voldoet aan haar primaire roeping: een weerspiegeling te geven van de ons omringende wereld, uitingsvorm te zijn van des menschen denken en willen, handelen en gevoelen? Is 't gevaar denkbeeldig, dat een dergelijke uitbreiding van de techniek ten slotte voert tot een algeheele verkrachting van het woord?

Doch al rijzen deze overwegingen bij 't lezen in ons omhoog, we moeten ten slotte constateeren, dat hier technische mogelijkheden geschapen werden, welke, zoo ze slechts een dienende (doch geen leidende rol, zooals in 't onderhavige boek) spelen, stellig een verrijking kunnen worden van de compositie-methoden van den romancier. Intusschen hebbe dit vraagstuk ook de aandacht van den taal-vorscher, die mede in dit boek een prachtige hoeveelheid taalvergelijkend materiaal aantreft....

Gelijk in 't andere oeuvre van Döblin zijn taal en inhoud tot een harmonische eenheid versmolten. De geest en de stemming, welke wisselen naar gelang de gebeurtenissen zich ontwikkelen, bewegen ook de ziel der handelende figuren, die intusschen meer willooze slachtoffers van den niet-te-gen-te-houden-loop der gebeurtenissen zijn, dan vrije zelfstandige persoonlijkheden. Hun wil om tegen deze machten op te tornen, wordt voortdurend gesmoord.

De inhoud van dit ontstellende boek komt ten slotte neer op de tragiek van den goeden wil, welke tragiek in hare verschillende gedaanten wordt gereleveerd. Wij kunnen ons daarom geen triester en troosteloozer boek denken.

Daarenboven bepaalt zich de inhoud niet tot sommige krasse weergaven van bepaalde levensituaties, welke in het stadsbeeld van een metropool nu eenmaal niet kunnen ontbreken — we zouden daarmee vrede kunnen hebben. Doch erger is, dat geen enkele perversiteit, geen enkele wandaad en waanphantasie van dit zedelooze menschenbestaan ons onthouden wordt. Men wete dus goed, dat *Franz Biberkopf's zondenval* een streng voorbehouden boek is.

Zij het schaars, toch zijn hier motieven van hooger orde voelbaar; er worden bijwijlen met veel begrip en fijn gevoel plaatsen uit de H. Schrift geciteerd. Döblin wilde daarmee aanduiden, in hoeverre de gebeurtenissen van de bovennatuur zich openbaren in de analogie van het natuurlijke. De gewijde ernst en hooge betoovering in deze schriftuur-uitspraken gelegen, bleef intact bewaard.

Alleen komt 't ons onbegrijpelijk voor, hoe men 'n leven van zoo'n felle tragiek, met zoo vitale elementen kan laten eindigen in zulk een banaal slot. Waar blijft de beteekenis van het leven, wanneer men aldoor fel getourmenteerd door de duistere machten van eigen gemoed tenslotte niet verder komt, „dann die Hoffnung, dem Dasein ein Butterbrot ab zu ringen?''

Is het dan waarlijk zoo moeilijk, om uit den kerker te geraken, die door dezen modernen schrijver-denker zijn held van het Alexanderplein werd aangewezen als pleisterplaats?......

Hier is naar ons gevoelen een schrijver aan het woord, die den moed mist, om de handen ten hemel te strekken en genade af te bidden.

H. H.

---

[1]) **Alfred Döblin,**
FRANZ BIBERKOPF'S ZONDENVAL. *W. de Haan, Utrecht*, 1930.
— **C** —

) **Alfred Döblin,**
BERLIN ALEXANDERPLATZ. *S. Fischer Verlag, Berl.n.*
— **C** —

EEN MERKWAARDIGE KATHOLIEKE BLOEMLEZING.

Misschien had Martin Rockenbach deze verzameling van de nieuwere dichtkunst beter getypeerd door de titel *Neue Dichtung katholischer Autoren*. Voor 't overige kunnen we van harte aan z'n verlangen voldoen, om naar aanleiding van deze voortreffelijke prestatie niet den criticaster uit te hangen. Ook zonder dat men er uitdrukkelijk toe wordt uigenoodigd, wordt men door dit boek als van zelf opgenomen in de vreugde van 't medeleven. Men verbeeldt zich te zijn in 'n tuin, waar hemel en aarde, en een bloemenweelde elkaar raken. Ook al hooren Leo Weismantel, Roselieb en anderen ook niet precies tot deze categorie, toch valt 't op, dat de bloemlezer vooral jongere en weinig bekende auteurs heeft uitgezocht.

't Is nu eenmaal onmogelijk om volledig te zijn, dat dus deze en gene niet werd opgenomen, is enkel

Leo Weismantel.

aan 't toeval te wijten. In elk geval moet men er Martin Rockenbach vooral dankbaar voor zijn, dat hij eenige geheel nieuwe namen heeft opgenomen. Al zal misschien deze en gene lezer reeds vertrouwd zijn met het literaire, ook met 't dichterlijke werk van 'n Reinhold von Walter, toch zullen alleen ingewijden weten, over welk 'n visionaire kracht, over welk 'n rijke woordengeving deze ge mi re rd: Rus te beschikken heeft. En indien de roman, waaruit hier 'n fragment staat opgenomen, spoedig zou verschijnen, dan zou daarmee een der belangrijkste werken van den tegenwoordigen tijd in 't licht zijn gekomen.

Guido Zernatto

Ook de bijdrage van Guido Zernatto dwingt bewondering af. Zulk 'n zuivere en volmaakte epiek hoort tot de zeldzaamheden, afgezien nog van den diep-religieuzen inhoud. Ook mogen we, afgaande op de hier geplaatste proeve, zeggen, dat Friedrich Deml 'n sterk talent is. Misschien heeft 't toeval wel 'n woordje mee gesproken bij de keuze der auteurs, maar de opgenomen stukken zijn dan toch aan elkaar verbonden door 'n ordenende meesterhand, waardoor deze verzameling 'n afgesloten geheel werd, gevormd tot 'n volkomen afgerond beeld. En dan denken we niet op de eerste plaats aan de zeer zeker lofwaardige redactioneele prestatie, maar vooral aan de fijne speurzin van den criticus, die 'n ongeëvenaarde kijk op poëzie heeft. Al valt er natuurlijk altijd te redetwisten, toch moet men erkennen, dat niets is opgenomen, dat niet op hoog peil staat en dat niet karakteristiek is voor onze tijd. Dat wil nu weer niet zeggen, dat hier getracht is, alleen poëzie van dezen tijd in engeren zin te geven. Want o.i. terecht wil de ware poëzie niets te maken hebben met de twistpunten van den dag. Ze wil niet discussieeren, ze wil slechts vorm geven. In zooverre is zij wel aan 'n tijd gebonden, dat deze kunst toch steeds gespannen staat boven 'n bepaald tijdbeeld, en de tonen en tinten van onze tijd zich hier openbaren in de spiegel der eeuwigheid. In de ware dichtkunst vloeien alzoo tijd en tijdeloosheid in een, zoo lost zich 't veranderlijke in 't onveranderlijke op, zoo sterft er in de schoonheid iets, dat in 'n andere wereld ten leven wekt. Zoo vervult de kunst haar eigen zending: in schoonheid te ordenen, wat ons als een chaos omringt; gestalten te scheppen, die oplossen in haar normatieve zuiverheid, sterren te toonen, die lichten boven onze donkere wegen. Misschien is 't gewaagd, te trachten 't eigenaardige van deze gansch nieuwe dichtkunst terug te brengen tot 'n bepaalde formule. We willen 't probeeren en dan schijnt 't ons, dat er 'n streven is naar 'n nieuw, kosmisch wereldgevoel, dat zich verbinden wil met de groote overgeleverde vormen. 'n Wereldgevoel, dat voort kwam uit de natuur, in tegenstelling met de techniek en toch weer terugga nd in de wonderen dezer techniek in 'n nieuwe volheid en kracht. Bijna al deze dichters werken met groot-en-breed-uitgewerkte vergelijkingen. De massa-mensch, om dit woord 'ns te gebruiken, is algemeener geworden, ingebouwd in nieuwe standen en organisaties. Er openbaart zich 'n collectivisme, dat niets gemeen heeft met 't Bolschewistische, dat eenvoudig zijn oorsprong vindt in de ontwikkeling der menschheid en in haar sociale structuur. In haar wordt 't geval „mensch" totaal anders gezien: sterker, machtiger, hyperindividueel. De persoonlijkheid, die dat in zich opneemt, breidt zich uit en hecht zich vaster. Hoe langer men in deze bloemlezing snuffelt, des te meer krijgt al dat nieuwe duidelijke vorm en als we dan tot de titel *Neue Katholische Dichtung* terugkeeren, dan schijnt hij juist in deze conclusies z'n meest-steekhoudende rechtvaardiging te vinden. Men krijgt het trotsche gevoel, „alsof uit de geweldige katholieke traditie 'n koepel van cultuur aan 't rijzen is, de zelfde koepel, tot welke de poëzie der psalmen van 't boek Job, 't Zonnelied van Sint Franciscus en de zachte wijze van den Maria-zanger is omhoog gestegen, de koepel, waaronder alles breed wordt en hoog zich verheft, als wilde 't waardig worden, zich mede te verheffen inde heilige Liturgie, die van den opgang tot den nedergang 't mysterie der verandering omgolft, 't geheim van den goddelijken dood en van de goddelijke verheerlijking."

Aan allen, die zich oriënteeren willen in den stand der huidige literatuur, bevelen we dezen bundel ter lezing aan. We zouden den verzamelaar nog willen vragen,

deze bloemlezing met volgende deelen te completeeren of de onderhavige uit te bouwen, opdat er 'n leesboek ontsta, waarin alle belangrijke auteurs van Duitsche origine en katholieke mentaliteit zich bijeen vinden.

M. M.

) **Martin Rockenbach,**
NEUE KATHOLISCHE DICHTUNG. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, Munchen,* 1931. 180 blz. ing. M. 7.50.

IN DE SOVJET-HEL.

Een boek vol interessante bijzonderheden over Russische toestanden.

De schrijver begint met te constateeren dat er in de laatste jaren verschillende boeken zijn verschenen met onthullingen over de union der socialistische sowjet republiek — USSR — maar dat geen enkele publicatie er in geslaagd is om aan de groote massa der arbeiders in Europa duidelijk te maken, wat er achter die kapitale letters — USSR — schuil gaat. Daarom wil hij objectief en zonder omhaal trachten weer te geven wat er in de Sowjet Union leeft en woelt.

Na een uiteenzetting over het ontstaan der Sowjet-Union als derde internationale Revolutie in 1917 waaraan Lenin den grooten stoot gaf, bespreekt hij in verschillende hoofdstukken de toestanden door de Sowjet-Union in 't leven geroepen op sociaal economisch en etisch gebied. Op de eerste plaats komen aan de beurt de woningtoestanden der Russische arbeidersbevolking. De Sowjet-Union tracht het volk — speciaal de arbeidersklasse — op te voeden in collectivistische geest en houdt met den woningbouw daarmee rekening. Privaatbelangen moeten wijken voor colle tieve belangen, daarom geen particuliere woning met huiselijk gezinsleven, maar een soort flatgebouw, waarin groepen van arbeiders met hun gezin worden ondergebracht, gemeenschappelijke keukens, baden enz. dienen om ook de vrouwen gelegenheid

Feestelijke opening van de club van kinder-journalisten in de zaal van de werkgevers-centrale te Moskou.

te geven deel te nemen aan partijbelangen; de huurwaarde der woningen is progressief naargelang het inkomen; voor eenzelfde woning betaalt een arme minder huur dan een beter gesitueerde arbeider. Ondanks socialisatie der woningen zijn de woningtoestanden in de Sowjet-Union ook thans nog allerbedroevendst.

Beeld van een provinciestad aan de Wolga.

Met betrekking tot den levenstandaard der Russische arbeiders in de Sowjet-Union deelt de schrijver mede, dat de levensmiddelen nog in 1930 gerantsoeneerd waren. Om het hoogstnoodige te bekomen voor levensonderhoud, voeding en kleeding, moet men uren lang „queu" maken. In doorsnee zijn de loonen niet meer dan 71.50 robel per maand; de roebel had in den herfst van 1930 een koopwaarde van 65 pfenning, toen kostte in den vrijen handel een pond boter 13 à 15 roebel. Van dit karig loon moet de arbeider z.g. „vrijwillige" bijdragen afstaan, die noodig zijn voor de moderniseering van Rusland, volgens het programma van het vijf jaren plan. Dit plan — Pjatiljetka — heeft ten doel Rusland te maken tot een modelstaat van het bolschewisme en vordert onnoemelijk veel kapitaal. Voor dit vijfjarenplan wordt door de Sowjet-Union de grootste reclame gemaakt. In alle steden en dorpen hangen kaarten en plakkaten van de Pjatiljetka; zelfs gedurende den nacht geven verlichte transparanten een schema te zien van de door de Sowjet-Union ontworpen en uit te voeren plannen van een nieuwe industrie. De groote massa wordt door al die reclame gebiologeerd en lijdt terwille van de Pjatiljetka honger en gebrek, getroost met het vooruitzicht op betere tijden.

De hoofdstukken, die de schrijver verder wijdt aan de verwildering der Russische jeugd, aan het gezinsleven, aan de zorg voor de volksgezondheid schilderen ons toestanden, die ofschoon uit de persverslagen genoegzaam in 't algemeen bekend, toch ontstellend zijn om te lezen en men vraagt zich af wat er onder het regime der sowjet-union physiek en moreel van Rusland te recht moet komen, als geen hoogere macht ingrijpt.

De theorieën over huwelijk, recht der ongeborenen op het leven, prostitutie, enz., door Pius XI in zijn laatste encykliek gebrandmerkt als verschijnselen eener decadente beschaving, zijn in de sowjet-union systeem en uitingen van het „Nowui Buitj", het „Nieuwe leven", waarbij iedereen zich vrij kan uitleven, mits hij

Deelnemers wonen de installatie van een nieuwe school te Jekatrinenburg bij.

maar zorgt niet in conflict te komen met de belangen van den sowjet-staat. In een hoofdstuk over de politiek en wereldbeschouwing in de Sowjet-Union brengt de schrijver ter sprake de revolutionaire aanslagen op den godsdienst en de kerkvervolging. In het beroep van Pius XI op de christelijke staten tegen de Russische gruwelen ziet de schrijver politiekemotieven. Pius XI — zegt hij — die door de oplossing van de Romeinsche quaestie vrede sloot met Italië en daardoor 800 millioen lire en souvereiniteit verkreeg, wilde de kroon op het werk zetten en het psychologisch moment benutten, om alle katholieken van Rusland, ook die vroeger onder den Czaar tot de staatskerk behoorden, onder zijn macht te krijgen, maar zijn opzet ketste af, na jarenlange diplomatieke onderhandelingen op de politiek der Sowjet-Union; daarna eerst wendde Pius XI zich met zijn beroep tot de christelijke staten. Een voorstander van de Sowjet-Union, zooals de schrijver Max Hodann ongetwijfeld is, ziet in de vredesactie van Pius XI een zuiver commercieel belang.
Hij doet zich in zijn beschouwingen over „den strijd tegen religieuse vooroordeelen" en „strijd om den Geest" kennen als een warme aanhanger van het communisme en heeft zulke eigen bevooroordeelde opvattingen, dat men zijn boek niet onvoorwaardelijk allen ter lezing mag geven.

L. v. B.

---

[1]) **Max Hodann**,
SOWJET-UNION, GESTERN, HEUTE, MORGEN. Geïllustreerd. *Universitas, Berlin.* (22.5 × 15.5) 264 blz. ing. M. 6.50.

BILDERDIJK ALS DICHTER.

Dat er na de verguizing en hoon van Bilderdijk door de tachtigers nog eenmaal een ridderlik strijder zou opstaan die voor deze uitzonderlike dichterfiguur in de bres zou springen en de kortzichtigheid te zijnen opzichte zou aan de kaak stellen, was te voorzien. De aanvallen van Kloos en Verwey waren te eenzijdig en hebben stellig niet bij iedereen een volstrekte beaming gevonden.
Het Bilderdijk-probleem is nog niet van de baan. De heer Heyting plaatst nu beschermend zijn volle persoonlikheid voor de veel beschimpte en gesmade dichter en met een zwaard, dat hij uit 't oude tuighuis van Bilderdijk gehaald heeft en blinkend opgepoetst, gaat hij de bedillers te lijf. De aanvallen zijn echter zo heftig en de schrijver slaat zo driftig in 't rond, dat we reeds in 't begin van dit boek twijfelen of in die sfeer een nieuw objektief oordeel over Bilderdijk tot rijpheid kan komen.
De strijdmethode van Heyting kenmerkte zich door een nauwkeurig onderzoek naar inkonsekwenties, verwardheid en tegenspraak in de kritiek van de Bilderdijk bekampers. En we kunnen niet ontkennen dat hij deze methode vaak met succes volgt. Vaak echter ook ziet hij tegenstrijdigheden die meer schijn zijn dan wezen.
Wij willen de heer Heyting gaarne toegeven, dat Bilderdijk meer verdient dan hem door

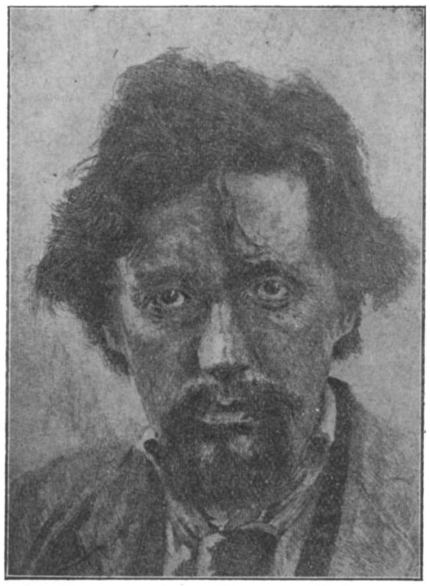

Willem Kloos

Kloos, Verweij, Uyldert en Guttelung is gegeven, maar tegen de interpretatie van de afbrekende Bilderdijk-kritiek hebben we toch zeer grote bezwaren. Toegegeven dat de voor velen onprettige persoonlikheid er hen toegebracht heeft de mens Bilderdijk en de dichter Bilderdijk onrechtmatig te vereenzelvigen, kunnen wij toch niet geloven, dat de haat der tachtigers niets anders zou zijn dan een afkeer van de persoon Bilderdijk in stede van een haat tegen zijn rhetorica. Evenmin kan Heyting ons suggereren, dat de tachtigers Vondel gespaard hebben om zijn zachtheid en katholiciteit, terwijl zij al hun weerzin gespuwd hebben in 't gelaat van de zelfbewuste, trotse Bilderdijk. Dit zijn boosaardigheden die Heyting's werk ontsieren.
Hebben ze Schaepman, die toch ook niet

onzacht was, dan gespaard? Maar als Heyting z'n zin krijgt, krijgt ook Schaepman een geweldige kans, want voor de rhetoricale transpositie van natuur in onnatuur is de schrijver veel te vaak blind. Al menen we veel in dit werk als onbekookt te moeten signaleren, 't zou jammer zijn als het veel waardeerbare in dit heftige en geestdriftige boek, uit het oog verloren werd. Voor de Bilderdijkstudie is 't een even merkwaardige als belangrijke bijdrage.

Ed. A. Serrarens.

August Heyting.
[1]) WILLEM BILDERDIJK ALS DICHTER. *Luctor et Emergo, Den Haag,* 1931. (24 × 16) 240 blz.

GRAAF KEYSERLING OVER AMERIKA.

We zouden dit artikel willen beginnen met een waarschuwend woord: De lezer van dezen titel gelieve nl. niet uit te gaan van het beginsel: „Wat kan er over Amerika nog worden gezegd na al de werken van zooveel verschillende schrijvers die we al aan het woord hebben gehoord over die Nieuwe Wereld? Wat valt er buiten Duhamel, Corcos, Siegfried en anderen nog te vernemen over een land waar we onderhand al te veel over hebben hooren verluiden, zelfs meer dan ons lief is?"

Laat ons beginnen met op te merken dat men beter al de werken over Amerika, die we hier in den loop van 1930 recenseerden ongelezen kan laten en in de plaats daarvan Keyserling lezen. Al die anderen immers constateeren enkel de feiten. Keyserling tracht er een verklaring voor te vinden. En al zullen we niet altijd met hem accoord gaan, dit is toch op zich zelf veel interessanter en ook nuttiger dan het andere, al was het maar hierom, dat onze vuisten minder in beweging zullen komen,doch onze geest meer aan het denken wordt gezet, en vooral, dat we er de voor ons zoo noodzakelijke conclusies uit zullen trekken. Wat hebben we ten slotte aan louter opnemen van uitheemsche cultuur? We moeten ze aan de onze kunnen toetsen en door het nagaan van oorzaak en gevolg er voor onze eigen beschaving gevolgtrekkingen uit maken, ons gelukkig achten in het bezit van wat we elders zien ontbreken en onzen practischen zin oefenen, om in ons zelven op te nemen,wat we elders voor uitstekend hebben erkend en met leedwezen bij ons hebben zien ontbreken. Op dat gebied aarzelen we niet Keyserling's boek een meesterwerk te noemen van uiterst suggestieve, psycho-analytische ontleding van een beschaving, die ook wel haar schaduwzijden heeft, doch waaruit voor ons ondanks de minstens zeer eigenaardige representanten, die we er hier in Europa van onder de oogen krijgen, nog heel wat valt te leeren, al beamen we aanstonds, gaarne dat ook het tegenovergestelde waar is.

We hebben in dit boek een antwoord gekregen op een honderdtal vragen, die we ons herhaaldelijk hebben gesteld zoowel terplaatse als in onze menigvuldige meditaties na onzen terugkeer. Nu is het wel waar dat Keyserling hoofdzakelijk schrijft „voor Amerikanen en niet over Amerika", zooals schr. in de inleiding zegt en als reactie op de massa's suggesties, die hem bij zijn verblijf in Amerika werden gegeven. Doch dat woord is toch maar betrekkelijk waar. Ons doel zal wel niet zijn iets bij te dragen tot den vooruitgang van dat land. Doch we stellen er, zelfs ondanks al onze westersche vooringenomenheid, toch belang in, en daarom is het boek evenzeer voor ons geschreven als voor hen. Keyserling vraagt van zijn lezers een „receptive and passive attitude". Waarom zouden we hem in dezen niet ter wille zijn? Zooals iedere philosoof begint hij met zijn werk te situeeren. Nu zoeke men in zijn ander werk geen voorwendsel om deze inleiding van 120 blz. over te slaan, als niet ter zake edgm. Ze is een conditio sine qua non voor het begrijpen van wat volgt, de behandeling namelijk van de verschillende strict Amerikaansche problemen als daar zijn: Amerika's jeugd, zijn dierlijk ideaal, zijn socialisme en privatisme, de overschatting van het kind, de overheersching

Graaf Hermann Keyserling

van de vrouw, de democratie, zijn moraal, zijn kultuur en zijn spiritualiteit. Het is dus een volledige verkenning van het terrein, waarbij Keyserling tijd en gelegenheid vindt, om ook andere problemen te behandelen, b.v. prohibitie, babbittisme, land- en stadsleven en dergelijke meer. Wie Keyserling een beetje kent, zal er zich niet over verwonderen den raad te hooren geven elk van die brokstukken succesievelijk te lezen en niet te beginnen met wat ons het meest lijkt te interesseeren. Het geheel sluit als een bus en snipperwerk is hier beslist uit den booze. Dit is het eerste werk dat Keyserling „den moed heeft gehad" in het Engelsch te schrijven. Hermann Keyserling blijft toch een Duitsche wijsgeer en het Engelsch is toch ook een germaansche taal, zoodat de moeilijkheid hier eer vermeerderd, dan verminderd wordt. We merken voorts op, dat er vrij veel in herhaald wordt. We bedoelen hier niet die overzichten op het einde van elk hoofdstuk, die een terugblik zijn op het

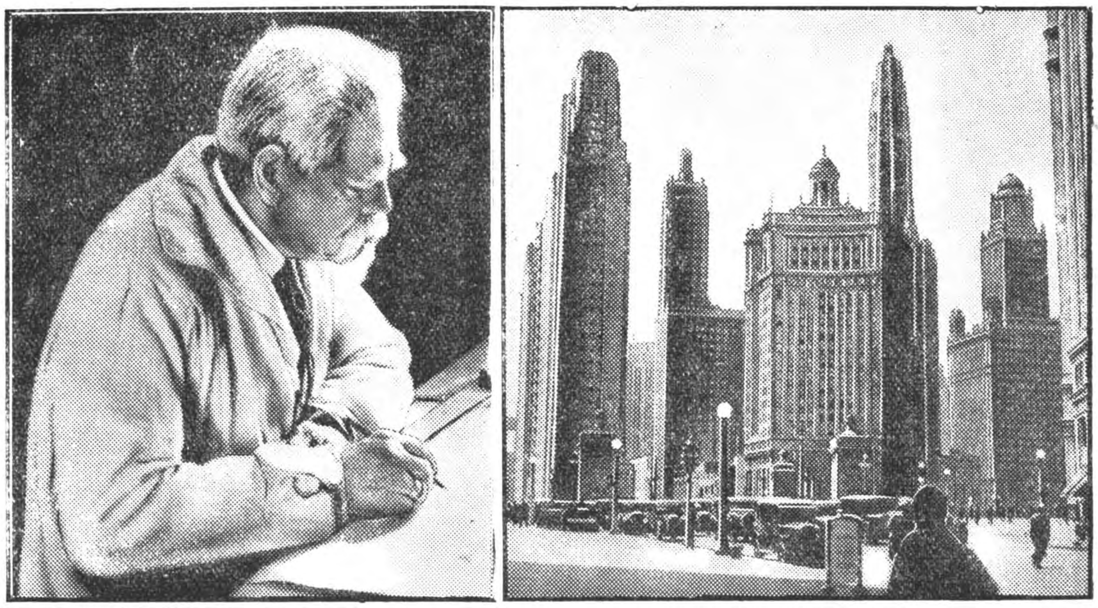

In Minneapolis stierf op 83-jarigen leeftijd de architect Leroy S. Buffington die de uitvinder is van de wolkenkrabbers.

overloopen terrein en als dusdanig noodig voor verdere oriëntatie. Doch die haast woordelijke herhalingen, die misschien wel te rechtvaardigen zijn als we bedenken voor wie het boek eigenlijk geschreven is, doch die ons onaangenaam aandoen. Ondanks dien voorzorgsmaatregel is dit boek hier en daar duister; eerst en vooral natuurlijk door zijn hortenden stijl. Doch wijl hij hierover onze welwillendheid heeft ingeroepen in de inleiding zullen we hem daar niet verder mee lastig vallen. Doch vervolgens ook door het voortdurend fabriceeren van termen en uitdrukkingen die wij, ofwel in een anderen zin gebruiken, ofwel enkel door den kontekst kunnen begrijpen. Nieuwe woorden, zal men ons zeggen, zijn toch noodzakelijk als men over nieuwe dingen spreekt. Doch men kan ze in verband brengen met bekende of ze een beetje minder hoogdravend Duitsch maken, om den indruk te vermijden dat het sop de kool niet waard is. Over Keyserling's „christianisme'' zal men zich na het lezen van zijn andere werken wel geen illusies meer maken. Hier ook wordt Christus zoo wat op denzelfden voet geplaatst als de godheden van de Hindoes,de Brahmanen enz., waarvoor hij trouwens zoo'n voorliefde heeft dat hij verklaren durft: „the christian age is past today'' (159). Hoe weinig Christen hij is blijkt o.a. uit zijn opvattingen over het doopsel en het hiernamaals (192, 193, 203) en elders waar de leerstellingen van ons dogma worden uitgemaakt voor „fatal fallacies'' (195). We vragen ons af hoe het mogelijk is elders zoo'n blijk te kunnen geven van een gezonden en goeden kijk op Amerika en op andere plaatsen toch zoo kortzichtig te kunnen zijn, dat men niet inziet, hoe juist de kerken in Amerika, en vooral de katholieke kerk, de draagsters zijn van het spiritueele leven in Amerika. We verwijzen hier o.m. naar de beschouwingen van M. Williams in *The Forum.* Hij zegt daarin o.a.: „Alle Amerikaansche letterkunde die niet onmiskenbaar niet-christelijk of anti-christelijk is in haar doctrine, stamt geheel of gedeeltelijk af van de georganiseerde en duidelijk omschreven leer van het katholicisme.'' We verwijzen ook naar het zeer interessante artikel van Criton (H. Cuypers Jr.) in *4r s* . Hij haalt het getuigenis aan van Siegfried, die zegt dat alleen de Katholieke Kerk een hopeloozen tegenstand biedt tegen het vernietigen van het familieleven in Amerika. Doch evenzeer Keyserling als Duhamel e.a. gaan aan dit capitale verschijnsel stilzwijgend voorbij. Overigens is Keyserling goed geplaatst tusschen de twee polen van het toekomende historische leven: Amerika en Rusland die tegen elkaar zullen opwegen later als het Katholicisme en het Protestantisme in de Middeleeuwen, zegt hij. De vergelijkingen van Keyserling zijn over het algemeen juist en treffend. Doch nu en dan is hij wat ver gezocht. Vooral als men beweert voor Amerikanen te schrijven, moet men niet vergeten, dat er geen land bestaat, waar de specialisatie verder is doorgevoerd, waar men menschen vinden kan die al de verschillende edities kennen van een werk van V. Hugo, doch die nooit hebben hooren spreken over Racine of Corneille. Men mag dus niet veronderstellen, dat ze alles afweten van palaeontologie, cosmographie, psycho-physiologie enz. Doch van den anderen kant moet men ze ook niet zoo dom veronderstellen,dat men elk oogenblik de noodzakelijkheid ziet uit te wijden over alles en nog wat.

De reclamezucht, die zoo specifiek Amerikaansch is, heeft K. in zijn reistasch meegenomen. Want niet alleen verwijst hij voortdurend naar zijn ander werk, hij geeft zelfs de titels op van zijn vertaalde werken met naam en adres van den uitgever. Dat doet ons denken aan den dominee die preekte: luistert naar mijn woorden, maar kijkt niet naar mijn daden. Nu en dan stooten we op een passage die ons naar den zin schijnt te zijn. Zoo is Keyserling b.v. op blz. 300 een besliste voorstander van monogamie. Doch

laten we ons niet misleiden. Want blz. 331 luidt het weer: „It is natural for man to have pure animal instincts on the one hand, and a soul-life on the other." Zelfs voor een rationalistisch philosoof is hier een contradictio in terminis. Op blz. 342 verklaart hij, dat de tevredenheid een van de voornaamste kenmerken is van den Amerikaan. En op blz. 336 vult hij haast 'n heele blz. met aan te geven, waarover de Amerikaansche mannen en vrouwen „indignant" zijn. Een andere tegenspraak. En ook waar schr. het heeft over het feminisme ware het niet moeilijk fundamenteele onwaarheden of aparte tegenspraken aan te wijzen. Bij het einde van dit boek kunnen we het Latijnsche adagium niet vergeten: Qui nimis probat, nihil probat...! Keyserling vertrekt met den vooropgezetten wil alles te willen verklaren. Maar één keer is hij bescheiden genoeg te bekennen dat hij geen oplossing weet, nl. over het matriarchaat.

Ondanks deze kritiek in het algemeen en in bijzonderheden moeten we ten slotte toch toegeven, dat een boek als het onderhavige veel diensten bewijzen kan. Vooral aan degenen die over-verzadigd zijn met „literatuur" over Amerika. Het werkt als een koud-water-bad op al te gemakkelijk gewekt enthousiasme door oogenschijnlijke suprematie van alles wat uit Amerika komt. We recommandeeren het dan ook van harte aan al degenen, die critisch genoeg aangelegd zijn om het kaf van het koren te onderscheiden en die zich niet te gemakkelijk laten verleiden door holle woorden en schoon-klinkende phrasen en die het greintje zout niet vergeten dat we altijd op tafel hebben moeten als een „Graaf" Keyserling aan onzen nederigen disch aanzit.

Dr. K.

---

[1]) **Count Herman Keyserling**, AMERICA SET FREE. *Jonathan Cape*, 30 *Bedford square London*, 1930. (22.5×14.5) 490 blz. geb. Sh. 18.—.

REVOLUTIE OVER DUITSCHLAND.

De schrijver zette zich aan dezen arbeid in de overtuiging, dat een geschiedenis der Duitsche Revolutie van 9 Nov. 1918-17 Maart 1920 niet meer dan een problematisch karakter zou dragen; volledige en objectieve bewerking dezer gebeurtenissen wilde hij tot latere rustiger tijden verschoven zien. Toch meende de schrijver aan het tegenwoordige geslacht een schets dezer Revolutie niet te mogen onthouden. Immers, snel wordt in onzen sensatiewekkenden tijd de eene gebeurtenis door de andere verdrongen; en toch ligt de tijd nog niet verre achter ons, toen die Revolutie vaardig werd over het Duitsche volk, dat uitgeput was door de hongerblokkade, overprikkeld was door de enorme krachtsinspanning en verbitterd door de ontgoocheling der nederlaag. Want in het licht dezer revolutionnaire gebeurtenissen zal het tegenwoordige geslacht zich beter rekenschap geven van hetgeen door de Revolutie bereikt werd, in welken nieuwen staat van zaken het thans leeft, en welke groote gevaren het Duitsche volk en geheel de wereld in de naaste toekomst bedreigen.

De opstand op de Duitsche vloot was het sein tot de Revolutie; de groote steden van Noord-Duitschland volgden, en de Zuid-Duitsche steden geraken eveneens onder de macht der Revolutie; ook de fronttroepen in Frankrijk en België worden revolutionnair. De alomgeroemde Pruisische legertucht ligt gebroken neer; in plaats der officieren nemen de soldatenraden de macht in handen, terwijl onder de groeiende overmacht en druk der geallieerde legers, de nederlaag van Duitschland volkomen wordt. Het Duitsche volk in opstand, het geslagen leger revolutionnair, de keizerlijke regeering ten val gebracht, de keizer gevlucht, terwijl op hoog bevel der onverwinnaars het geheele Duitsche leger onverwijld van het front naar Duitschland moet worden teruggevoerd.

Gelukkig kon Duitschland in deze uiterst kritieke oogenblikken nog beschikken over eenige mannen, wien boven allen partijzucht verheven, vóór alles na aan het hart lag: het vaderland, de eenheid van het Duitsche volk redden. Ebert en Noske,

President Ebert

de leiders der socialistische regeering verstaan zich met de leiders van den keizerlijken generalen staf, Hindenburg en Groener; de beide generaals leggen zich in den nood des vaderlands neder bij de revolutionnaire regeering, die in het leger het verloren gezag der officieren grootendeels herstelt, en de legerleiding stelt zich over de officieren heen met de soldatenraden in verbinding. Hindenburg heeft het leger weer vast in zijn hand, en dit stelt hem in staat tot de geweldige prestatie; om het gedemoraliseerde, geslagen Duitsche leger onder scherpe achtervolging en druk der geallieerde leger op den vastgestelden tijd behouden te brengen aan de overzijde van den Rijn. De ontbinding der legerkorpsen vergrootte nog de ellende in het onrustige, uitgeputte land. De revolutie van uiterst links moest daarom zoo snel mogelijk bedwongen worden. Vandaar gestadige en nauwe samenwerking tusschen de nieuwe regeering en Groener, die Hindenburg was opgevolgd; deze had ná het leger naar Duitschland teruggevoerd te hebben, zijn kommando neergelegd. Voor het energieke optreden

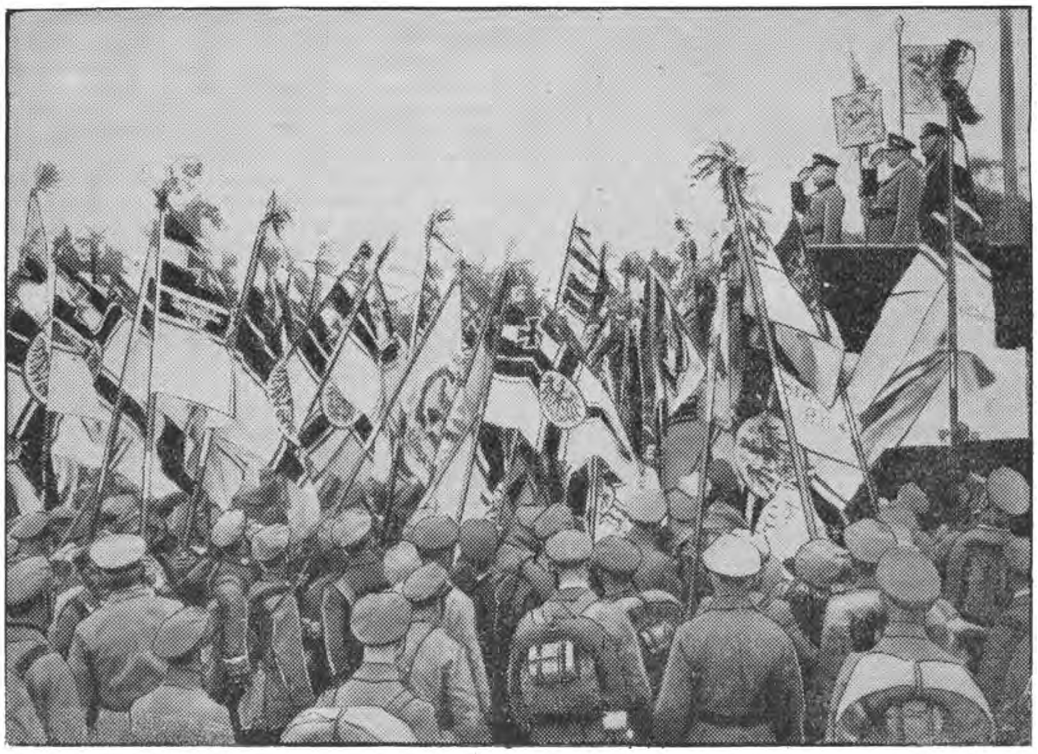

Het defilee der Stahlhelm-troepen in feesttenu en vaandelbeweeg voor hun leiders.

van Noske werden achtereenvolgens vrijwilligerskorpsen gevormd, en daarmee werd de strijd tegen de oproerige steden van Noord- en Zuid-Duitschland aangebonden; onder de bescherming van de regeeringsgetrouwe troepen werd intusschen te Weimar de grondwet der Duitsche Republiek vastgesteld. Tegen „die Noske-Truppen" moesten het de Spartacisten en Bolsjewisten op den duur overal afleggen. Ook een latere staatsgreep der radicalen van rechts onder de leiding van Kapp werd door de republikeinsche regeering verijdeld. Uit den aard van het onderwerp boeit dit werk ontegenzeggelijk; temeer nog, omdat de schrijver zooveel mogelijk, den dialoogvorm voor de ageerende personen der elkander bestrijdende partijen heeft behouden. Daardoor wordt niet alleen meer waarborg gegeven voor de objectiviteit der geschiedenis, maar wint het geheele verhaal bovendien aan groote levendigheid. Uit het massa-materiaal dat van dezen tijd reeds aanwezig is, worden de groote gebeurtenissen uitgestippeld, maar zóó dat het geen aaneenrijging wordt van feiten, maar in zuiver historische lijn worden de gebeurtenissen scherp psychologisch geteekend. Het boek is met warmte en overtuiging geschreven. Geheel het verloop dezer gebeurtenissen draagt een dramatisch karakter; en dit bereikte wel zijn hoogtepunt als onder de leiding van Erzberger één der leiders van het Centrum, de wapenstilstand wordt gesloten, als de meeningen der partijleiders fel tegen elkander botsen, wanneer de harde vredesvoorwaarden van Versailles moeten onderteekend worden. Vol leven en met scherpe contouren als op den omslag van dit boek, zien wij het revolutionnaire gebeuren voor onze oogen voorbijgaan.

Door het geheel het verloop dezer Duitsche Revolutie heen, komt eigenlijk in een helder licht te staan: *de gewichtige beslissing van* 9 *November* 1918, toen de leiders der gematigde Socialistische partij (Ebert en Noske) en de keizerlijke generale staf (Hindenburg en Groener) tot een compromis kwamen; om ná den verloren veldtocht de eenheid van Duitschland tegen de geallieerden, en den nieuwen staat van zaken, de Duitsche Republiek (steunend op de gematigde sociaaldemokratie en het Centrum) tegen de revolutie van rechts en van links te verdedigen. Het keizerlijke leger kwam aldus in dienst der Duitsche Republiek.

Zou dit niet van verstrekkende beteekenis kunnen zijn voor de ontwikkeling der gebeurtenissen in Duitschland en in geheel Europa? En is het geen symbool dier eenheid, dat Hindenburg, de oude keizerlijke opperbevelhebber, eerlijk en met groote toewijding zijn plicht vervult als eerste burger der Duitsche Republiek; en dat Groener als rijksminister de belangen der rijksweer behartigt? Ligt hier wellicht de diepe grond van de vrees van den erfvijand, voor zijn diepvernederde tegenstander?

Wat dit werk bijzondere waarde geeft: de schrijver stond midden in de gebeurtenissen die de stof zijn voor zijn onderwerp, had de volle beschikking over de bronnen, en zonder die voorkeur voor een of andere partij hem leidde, schreef hij dit werk op zeer deskundige wijze; temidden van de felle partijtwisten kweet hij zich sine ira et studio van zijn taak. Van de massa-litteratuur die over deze zeer bewogen jaren der Duitsche geschiedenis reeds het licht zag, zal dit werk zonder twijfel een blijvende plaats behouden. Het zal iedereen

President Hindenburg en Generaal Groener

steeds veilig oriënteeren in het diep ingrijpend proces, dat zich toen in korte spanne tijds in het Duitsche volk voltrokken heeft.

P. Placidus O.Cap.

---

[1]) **E. O. Volkmann,** REVOLUTION ÜBER DEUTSCHLAND. *Gerhard Stalling, Oldenburg,* 1930. (20×12.5) 393 blz., ing. M. 5.00.

UPTON SINCLAIR'S LAATSTE WERKEN.

„I never dreamed of anybody else but myself" zegt ergens de held in de *Octopus* van Frank Norris. En dit woord zouden we als een motto kunnen plaatsen in het werk van al de Amerikaansche biographen van self-mademen: Lester Cohen, Th. Dreiser, Fr. Norris cs. en ook boven het werk van U. Sinclair en vooral zijn jongsten roman [1]).

Jed Rusher is van geringe afkomst, doch zijn naam heeft hij niet gestolen. Hij is veehoeder geweest en heeft bieten helpen rooien, doch de aanblik van welgestelde menschen voor het raam van een passeerenden trein heeft hem de zucht naar beter dingen gegeven. En hij stelt zich tot levensdoel „geld te verdienen" en dan die wereld aan zijn voetente zien, die hem nu zoo hooghartig bejegent. Zijn diep godsdienstige zuster helpt hem en houdt hem op het rechte pad, eerst thuis en later bij zijn studies. Hij heeft een beurs veroverd voor de universiteit en Liza trekt met hem mee om door het houden van een studentenrestaurant in hun beider levensonderhoud te voorzien. Jed is een flink student en weet ook buiten zijn lesuren de handen uit de mouwen te steken, om den kost te helpen verdienen. Eindelijk komt hij in aanraking met de rijke klassen. Die gelegenheid wordt hem geboden in een campagne voor fondsen voor de universiteit. Hij leert de Warreners kennen en al bekomt hij niet dagene waar hij de stoute schoenen voor had aangetrokken: geld, de schatrijke „Warrener neemt hem als voorlezer aan zijn bed in dienst." Hij leert daar allerlei knepen om te speculeeren op de beurs en maakt er gretig gebruik van. Hij hoort daar ook andere conversaties, die hem later in staat zullen stellen, door verklikking, een lid van de familie dat hem nog al hooghartig bejegende, een poets te bakken die haar veel geld kost en waarvan een flink percent in zijn zak terecht komt. Een 14 jarig nichtje van Warrener, dat veel bij hem komt, vraagt Jed inlichtingen over iets waar de ooievaar bij te pas komt. Hij wil die echter niet geven en de kleine Lulu Belle wendt zich dan tot een minder scrupuleuzen wildvreemde, die haar met woord en daad bijstaat. Als de toestand voor haar hachelijk wordt, springt Jed in de bres. Hij laat al de schuld op zich en huwt Lulu in 't geheim, omdat hij hier een middel ziet om vooruit te komen. De oude Warrener brengt dan de affaire weer in het reine. Jed is intusschen den weg van zijn patroon opgegaan. En als deze hem eens voor persoonlijke aangelegenheden op reis stuurt weet hij van die omstandigheid gebruik te maken om zelf land te koopen waar petroleum te vinden is. Zijn baas bewondert zijn doortastendheid en helpt hem finantieel. In korten tijd wordt Jed schatrijk door de ontginning van de oliebronnen die hij vindt in het voor een appel en een ei gekochte land. Als Warrener sterft krijgt Lulu nog een flinke erfenis op den koop toe. Alles gaat voor den wind en de vijanden blijven niet uit. Zoowel de pers als de banken werken hem tegen doch door alle middelen, zelfs de meest loensche weet Jed zich uit den slag te trekken en de oppositie te muilkorven. Hij heeft steeds alleen aan zich zelf gedacht en dus zijn vrouw verwaarloosd die nu al 21 is geworden, en ondanks de tegenwerking harer moeder in aanraking is gekomen met den jongen die haar vroeger had bedrogen.

Th. Dreiser

Ze vraagt Jed echtscheiding en zal hem haar aandeel in de zaak (50 % volgens Warrener's wensch) overlaten als ze de kinderen behouden mag waar ze dolveel van houdt. Ze raken tot een accoord en Jed voelt zich eenzaam als hij tot het hoogtepunt van het menschelijk bereikbare gekomen is. Als hij ooit een vrouw neemt, zegt hij, zal hij ze uit den gewoonsten stand kiezen. En op het einde van het boek komt de oude rector van zijn vroegere universiteit zijn hulp inroepen. Jed geeft hem de

50.000 dollar, die Warrener beloofd doch nooit gegeven had, omdat men niet wou ingaan op zijn wensch radicale theorieën aan te leeren aan de universiteit. Hij is blij dit bedrag te kunnen geven aan een instelling, die hem vooruit geholpen heeft in zijn leven, hoe vaak hij ook getwijfeld moge hebben aan de practische waarde harer leering. Want, zegt hij, „Iedereen moet naar vermogen bijdragen tot het instand houden van gezond Amerikanisme, de kerk en het huisgezin."

Bij dien zin zullen wel een paar lezers van andere werken van Sinclair omvallen. In dit boek heeft de schr. het vooral tegen de aandeelhouders in finantieele instellingen, die zich ten koste van

Upton Sinclair

anderen verrijken, tegen de verkochte politici, de pers en de bank. Zijn oude stokpaardjes dus. Bij Dreiser en Cohen is ambitio et libido schering en inslag. En bij Norris wordt dan nog een loopje genomen met de Voorzienigheid. Zulks is, in dit werk van Sinclair althans, niet het geval. Elders moge hij een uitgesproken aanhanger zijn van Karl Marx en het privaatbezit aanklagen als de bron van alle sociale euvels; hij moge het opnemen tegen het patroonschap, een machtsmisbruik dat bij de bezittende klassen een immoreel en wreed caste-instinct ontwikkelt; hij moge den werkman voorstellen als een goed mensch en den rijke in een hatelijk daglicht zetten; de grondslagen der maatschappij: vaderlandsliefde, godsdienst en rechtvaardigheid moge hij voorstellen als schijn, waarmee de veile landlangers van het kapitaal de paria's uitbuiten en bedotten; allen die ten dienste staan van de orde moge hij uitschelden voor dienstknechten van den bankier en den staat zelf ondergeschikt maken aan de kuiperijen van een dienstbare bureaucratie; de kunst moge hij doen doorgaan, evenals de universiteit, voor helpers van de leugen en middelen om de massa te bedriegen en haar rechtmatige eischen en verzuchtingen te paaien, en, als eenig redmiddel moge hij dan voorstellen het overmeesteren van de macht door het proletariaat dat den gouden tijd moet inluiden... In dit boek vinden we dat niet. Dat wil zeggen, de propaganda, zonder dewelke een figuur als Sinclair niet denkbaar is, ligt er wel in doch ze ligt er niet lepeldik op; ze is ondergeschikt gemaakt aan de kunst, aan het verhaal zelf en we kunnen dezen roman niet met de betiteling „sociale tendens roman" van de hand wijzen. We aarzelen daarom niet, na eerst de geringe artistieke draagkracht van Sinclair's vroeger werk in het daglicht te hebben gesteld, dit werk zijn beste productie te heeten, een uitzondering op den gewonen regel, een leesbaar boek dat niet hoeft te verdwijnen, wanneer het sociale euvel verdwenen is, waartegen het in opstand kwam, en dat zijn reden van bestaan aangaf, alsmede den datum van zijn verdwijnen. Niemand zal betwijfelen dat een werk als b.v. *The Jungle*, waarin Sinclair de onnoemelijke toestanden schildert in de Stockyards te Chicago, een even grooten socialen invloed heeft gehad als Beecher Stowe's *Uncle Tom's' Cabin*. Doch daarmee was dan alles gezegd en bleef er literair niets over. Dit kan van het onderhavige werk niet worden gezegd. Het is een omvangrijk boek dat echter al het geweldige mist van een Dreiser of een Cohen. Doch een werk, dat tevens een groot kunstwerk is, 'n meesterlijke karakterstudie, waarin ook wel zwakkere punten voorkomen, doch waarin aan gave artisticiteit nog wel zooveel overschiet, dat het de toekomst gerust tegemoet mag zien. Het is een document, zooals we van elders weten, gebaseerd op verslagen van den kinderrechter, dat ons meeleven en meevoelen doet, al kunnen we niet overal sympathiek staan tegenover de middelen, die worden aangewend tot het bereiken van het doel en die hier en daar zelfs erg machiavellistisch zijn. Als Sinclair iets heeft willen aanvallen, als hij iets in het brandpunt van de sociale kritiek heeft willen zetten is het zeker de go-getter, de nieuwe Amerikaan die verblind door den glans van boven, door dik en dun zijn weg gaat, wreed in zijn egoisme en onvermurwbaar, waar het een klasse geldt, die zich te superieur acht om den gewonen man op zijn laag-bij-den-grondsch niveau te ontmoeten. Toch is de opgang van Jed niet afgeschilderd in die schrille kleuren, die al het ander propagandistisch werk van den schr. kenmerken. En wat ook zijn bedoeling moge wezen met de laatste geste van Jed tegenover zijn universiteit, we hebben er al vast dit bij gewonnen, dat die instelling niet meer wordt voorgesteld als een arsenaal van de reactie, waaruit voor den werkman en den man, die omhoog wil geen wapens zijn te halen.

In ieder van zijn succursales wil Jed een exemplaar zien liggen van de Grondwet en den Bijbel, en elken avond moet de Amerikaansche vlag, die in den morgen aan den mast is geheschen, met een eeresaluut worden neergehaald. Als de moeder van Lulu middelen bezint om de vrucht van het kwaad bij haar dochter te doen verdwijnen, is Jed bij de hand met een artikel uit 't wetboek en met allerhande zedelijke beschouwingen, om haar tot betere gevoelens te brengen. We leggen hierop den nadruk, opdat men dit boek niet als een „andere socialistische roman van Sinclair" zou terzij leggen. Het heeft er allen schijn van of in dit boek het: „Buig het hoofd, fiere Sicamber; aanbidt, wat gij verbrand, en verbrand wat gij aanbeden hebt" weerklinken moet. De verde-

diger van Sinclairs sociale theories, Warrener, wordt hier niet als een overwinnaar voorgesteld. Integendeel. Jed, die zijn gedachten kent en die van hem het geld voor zijn universiteit niet krijgen kon, geeft zijn 50.000 dollar juist om een leerstoel te scheppen tegen de drogredenen van zijn voormaligen geldschieter. Een socialist moge dit uitmaken voor „zwarte ondankbaarheid.'' Het is eerder wat Jed vroeger had gezegd (103 blz.): het beoordeelen van de feiten op een basis van aannemelijkheid en gezond verstand. Er is hier natuurlijk, zooals overal, een dubbele uitleg mogelijk. Zij die beweren, dat Sinclair hier een beeld heeft willen geven van de macht van het kapitaal dat zelfs een proleet, die zich omhoogwerkt in zijn vangarmen kan doodknijpen, kunnen daarvoor argumenten vinden. Hoofdzaak blijft dat we hier voor een kunstwerk staan heel wat beter dan *Oil* of *Boston*. En zij die Sinclair wel een plaats willen gunnen in de propagandistische bibliotheek, doch hem den toegang weigeren tot den tempel der zuivere kunst, omdat hij schrijft „quasi-fiction'',, void of literary merit'' zullen zich na het lezen van dit boek wel eens gaan bedenken en zich afvragen of Sinclair hen op zijn ouden dag niet in het ootje heeft genomen. In zijn voorlaatste werk *Mental Radio* [2]) hoopt Sinclair dat de socialisten zijn roman *Mountain City* interessant zullen vinden. Ook wij noemen het een interessant boek. Doch even belangrijk noemen we het andere. Jaren lang al zit Sinclair te peinzen over iets, dat ook Dreiser scheen te interesseeren: telepathie en clairvoyance. En 't toeval wil, dat hij een vrouw heeft die bijzonder aangelegd schijnt voor het experimenteeren van die feiten. En evenals Dr. Carl Bruck en Dr. Rudolph Tischner heeft hij zich aan het werk gezet tot het verklaren ervan. Hij heeft met zijn vrouw een heele hoop proefnemingen gedaan, en zij weer met vrienden en vreemden en ze zijn tot tamelijk verrassende resultaten gekomen. Het boek wordt voorafgegaan door een inleiding van Prof. W. McDougall en ook op het einde worden door den schr. andere autoriteiten aangegeven tot het staven van zijn geloofwaardigheid. Sinclair had er meer mee te verliezen dan te winnen zijn publiek te bedotten. Hij geeft dit boek enkel uit omdat hij meent, dat een socialist niet onwetend blijven moet over de nieuwste bevindingen in het psychical research. De conclusies laat hij aan ons over en zijn vrouw tracht in een lang hoofdstuk de feiten te verklaren. Die feiten willen we wel aannemen, doch de uitleg die ervan gegeven wordt is zeker niet het laatste woord der wetenschap. Zeer voorzichtig houdt Sinclair zich aan hypothesen en daartoe is natuurlijk eenieder gerechtigd. De uitleg loopt parallel met de verklaring van de radio. Voor de liefhebbers in 't vak kunnen we het aanbevelen, vooral omdat het een uitgebreid materiaal bevat: niet minder dan 281 reproducties van geschreven proeven die eenieder controleeren kan. In verband met Therese Neumann is het probleem der telepathie en der clairvoyance weer schering en inslag in de pers. Wie kort en bondig hierover iets weten wil en zien wil, kunnen we dit werk recommandeeren. Voor zoover we kunnen nagaan geeft het alle waarborgen voor eerlijkheid. *Dr. Raph. Kreemers.*

---

[1]) **Upton Sinclair,** — **C** —
MOUNTAIN CITY. *B. Tauchnitz, Leipzig*, 1930. (16.5×11.5) 320 blz. ing. M. 2.00.

[2]) **Upton Sinclair,**
MENTAL RADIO. Geïllustreerd. *T. Werner Laurie Ltd.*, 24 / 26 *Water lane, London E.C.* 4, 1930. (22×14.5) 211 blz. geb. 8/6.

UIT BOEK EN BLAD.

Dietsche Warande en Belfort.

In het Januari-nummer wordt duchtig gepolemiseerd. Na een verhaal van Marie Koenen, getiteld „De drie koningen van Dononee'', een bijdrage van Constant Eeckels over „Het godsdienstig werk van beeldhouwer baron George Minne'' en enkele geestdriftige bladzijden van Mej. E. Belpaire over „Elisabeth Barrett-Browning'', volgt het antwoord van Gerard Walschap, twaalf bladzijden lang, op de vroeger gestelde vragen betreffende „De kritiek in Vlaanderen''. Walschap neemt geen blad voor den mond.

„Absurde dingen, die niet alleen in de sociologie, maar nergens elders mogelijk zijn, blijven gelden in de kritiek. En deze grofheid, die beginselen misbruikt als boutaden, bewimpelt onkunde of kwaden wil en speelt een schijn van heiligheid uit voor de oogen van niet beter wetend publiek. Degenen, die genoeg overtuiging bezitten om den scheldnaam geus niet tot eeretitel te aanvaarden, om hun ketterjagende broeders niet den rug toe te keeren, zullen zich, gij kunt er op rekenen, hardnekkig verzetten tegen dat overschot van Spaansch bloed in Vlaanderen. Zij weigeren te branden om anderen een heiligheidsaureool te geven met hun licht.

Vooraleer over kritiek te spreken, verzoekt steller eerst akkoord te gaan over een bepaling of omschrijving van kritiek. Een recensent staat tusschen boek en lezer. Een crititus echter staat tusschen schrijver en boek en tusschen boek en lezer. Een criticus neemt een standpunt in, wijst een richting aan, dus levert hij partijdig en tijdelijk werk. Daar ligt het verschil tusschen een criticus en een geschiedschrijver der literatuur.

Marie Koenen

Neen, wij hebben geen kritiek, geen leiding. De knapsten onder ons kunnen een overzicht geven van wat er in den jongsten tijd geroerd heeft, maar een horizont openen op de toekomst, een weg belichten, internationaal de teekenen des tijds verklaren, dat niet.
Onder den titel *Protestantisme en Huichelarij* dient Anton van Duinkerken een antwoord toe aan Pertinax' kantteekeningen in het November-nummer. Van Duinkerken verzekert, dat hij in het Augustus-nummer van *Roeping* niet het levende protestantisme heeft aangeklaagd, maar het ontbondene, het hedendaagsche, dat amper dien naam nog verdient.

Schönere Zukunft.

In het jongste nummer lazen we een merkwaardig artikel van Dr. Waldemar Gurian over de taak van den katholieken publicist. In de voortschrijdende vervreemding der moderne wereld van Christendom en Kerk, die men als geestelijk saecularisatie pleegt te betitelen, schrijft Dr. Gurian, speelt de publicist een beslissende rol. Men hoeft slechts den naam van Voltaire uit te spreken en men weet meteen, wat een anti-kerkelijke publicistiek beteekent. Over den katholieken publicist van heden lezen wij: „De katholieke publicist nu wordt door de ineenstorting van het liberalisme, door de wisseling van de fronten voor vragen gesteld, die hem dwingen tot een actieve uiteenzetting der grondslagen van zijn eigen wezen. Het komt er voor de katholieke publicistiek op aan te bewijzen, dat zij in staat is die functies over te nemen en te vervullen waartoe de liberale publicistiek niet opgewassen was. Die kon slechts een bepaalde historische taak vervullen, zonder zich voor altijd in stand te kunnen houden; haar principieele basis viel samen met de ontwikkeling van de burgerlijke maatschappij. De katholieke publicistiek daarentegen heeft een geheel andere basis, zij berust op het lidmaatschap van de Kerk van Christus van den publicist. Daarmee is gezegd, dat zij niet eenvoudig kan verworden tot een tijdelijk maatschappelijke aangelegenheid Zeker, het werken in den tijd, de erkenning van het tijdeigen, de concrete praktijk is voor haar — in tegenstelling met de wetenschap — het middenpunt, maar zij gaat toch niet in den tijd op. Zij verdedigt de Kerk niet alleen tegen eventueele aanvallen van buiten, maar zij tracht de voortdurende actualiteit der Kerk voor alle tijden voor allen zichtbaar te maken. De katholieke publicist moet actueel zijn, anders is hij geen publicist, hij moet in Christus en in Zijn Kerk de volheid van het leven en van de waarheid zien, anders is hij geen katholiek. Hij mag nooit vergeten, dat hij juist als kind van zijn tijd diens beteekenis sub specie aeternitatis moet aangeven, maar de eeuwigheid mag nooit optreden als maskeering van tijdelijke belangen in tijdlooze formules.
Juist nu is het noodig, de aandacht te vestigen op de eigenaardige positie van den katholieken publicist als van iemand, die steeds zoekt naar het beeld van de eeuwigheid in zijn tijd. Een meer negatieve afweer- en verdedigingshouding van den katholieken publicist is thans niet meer voldoende. Men moet veeleer actief ingrijpen in de tegenwoordige crisis van den Europeeschen geest. De katholieke publicist heeft thans de taak als missionaris in de moderne wereld te werken, en niet alleen als soldaat de moderne wereld te bestrijden. Hij kan dat slechts, wanneer hij den geest des onderscheids bezit, die hij voor alles bezit als zoon van de Kerk. Toch mag hij nooit worden een verachter der wereld, waarin hij moet missioneeren. Hij moet aan haar behoeften deel hebben, haar onrust als zijn eigen onrust ondervinden — hij moet ze steeds voelen als een tot hem gerichte vraag. De Kerk zelf zet immers de concrete werkelijkheid voorop, zij verzet zich tegen alle pogingen, om deze werkelijkheid te negeeren, hetzij door valsche theorieën, hetzij door een practicisme, dat alle theorieën van dezelfde waarde acht. Juist dit begrijpen van den tijd en van zijn nooden, dit staan in de concrete werkelijkheid, dit directe bepaald zijn, door den toestand van het oogenblik brengen den katholieken publicist ertoe, ook criticus van den tijd worden. Het is niet altijd afgeslotenheid van de wereld, die zich uit in de milde, voorzichtige behandeling van dwalingen; in de afkeer van het zeggen van scherpe woorden; daardoor toont zich vaak slechts een diplomatieke geest, die het Katholicisme beschouwt als een in zich afgesloten eiland en geen zin heeft voor de Kerk strijd te voeren. Het heeft toch geen zin, de moderne dwalingen te bestrijden, als ze niet in de rijen van de katholieken binnen dringen, meent men, en men merkt niet, hoe ook de katholieke geesten langzaam en ongemerkt door de tijdstroomingen geraakt en geschaad worden. Ofwel achter de mildheid tegenover dwalingen van den tijd steekt vreemd-zijn aan den tijd, dat uit uiterlijke welwillendheid, die men tegenover de Kerk betoont, concludeert, dat er zich iets voordoet, wat in den grond katholiek is; dat reeds tevreden is, als het correctheid ziet, zonder erover na te denken wat zich achter deze correctheid verschuilt. De afgeslotenheid van de wereld mag niet bestaan ten koste van het onderscheidingsvermogen: daar moet men evenzeer den nadruk op leggen als op de noodzakelijkheid, het Katholicisme niet te beschouwen als een bepaalde sociale vorm, die vreemd naast de andere wereld staat.

VERSCHEIDENHEDEN.

Instituut voor moderne letterkunde.

Te Petersburg wordt een instituut voor moderne letterkunde georganiseerd, waarvan Loenatsjarski de leiding krijgt.

De Duitsche dag van het boek.

De Duitsche dag van het boek wordt bepaald op Zondag, 22 Maart. Ditmaal zal Stuttgart het middelpunt zijn en als motto is gekozen: „Het boek en de vrouw". Wederom zal een keuze plaats hebben van de vijftig mooiste Duitsche boeken, in 1930 verschenen.

Het publiek leest meer.

De statisieken schijnen vast te stellen dat het publiek meer en meer smaak begint te krijgen in lectuur.
Te Londen hebben de volksbibliotheken verleden jaar 14.412.113 werden uitgeleend tegen 6.001.390 in 1920.

INGRID BERGLUNDH Ginnekenweg 21 — BREDA —
GYMNASTIEK — HEILGYMNASTIEK EN MASSAGE.
Zweedsch Diploma.

Doet uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren.

LUXE BROODBAKKERIJ
Albert J. Terstegen
St. Annastraat 46 - NIJMEGEN - Telef. 189

Het best adres voor Breda en omgeving voor
Brood, Beschuit, Banket en Koek is
Bredasche Luxe-Broodfabriek F. T' SAS
Lange Brugstraat 10 Telefoon 72

APOTHEEK H. GERRIS
Hinthamerstraat 44, DEN BOSCH, Tel. 456
Cursus voor apothekers-assistenten

De Bijenkorf Ginnekenstraat 38 Tel. 652 - BREDA
Porselein — Aardewerk — Tafelservievzen — Theeserviezen — Speelgoederen — Luxe artikelen — Lederwaren.
Groote sorteering. Billijke prijzen.

N.V. STEENKOLENHANDEL
v.h. GIESBERTZ
WAALKADE 109-111-113, NIJMEGEN
EN GROS TELEFOON 43 EN DETAIL

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R -, SIMPLEX-
EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef. 1656

Zieiszieken en hunne Verpleging
door H. J. SCHIM VAN DER LOEFF, Geneesheer-Directeur van het St. Anna-Gesticht voor vrouwelijke krankzinnigen te Venraij
en J. A. J. BARNHOORN, Geneesheer-Directeur van de St. Willebrordus-Stichting voor mannelijke zielszieken te Heiloo.
Uitgevoerd op zwaar papier, omvang circa 420 bladzijden met 43 foto's tusschen den tekst.
Ingenaaid f 7.90. **Ingebonden f 8.60.**

Uit het voorwoord van de schrijvers:
Dit boek is geschreven voor allen, die belang stellen in zielszieken en hunne verzorging. Hoewel bij den eersten opzet bedoeld als leerboek voor verplegenden. is het mede op aandringen van belangstellenden uit niet-medische kringen, uitgegroeid tot een werk, dat ook voor zielzorgers, sociale werkers en voor alien, die door beroep of belangstelling in aanraking komen met psychisch afwijkenden, zijn nut kan hebben. Het boek verstrekt aan de leerling-verplegenden de theoretische kennis, die noodig is om te kunnen voldoen aan de wettelijke eischen ter verkrijging van het Diploma Ziekenverpleging B; het geeft echter meer en het komt daarmee tevens tegemoet aan hun weetgierigheid, die zich verder uitstrekt dan de noodzakelijke examenkennis. In navolging van Dr. Cox hebben wij bij de vreemde termen zooveel mogelijk de woordafleiding geplaatst en, waar noodig, bepaalde uitdrukkingen verduidelijkt.
Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde: Dit is een voortreffelijk geschreven leerboek, waarmede zoowel zij, die op meer rechtstreeksche wijze bij de verpleging van zielszieken betrokken zijn, alsook diegenen, die uit belangstelling of krachtens een bepaalden werkkring met krankzinnigen in aanraking mochten komen, hun voordeel kunnen en zullen doen.
Tijdschrift voor Ziekenverpleging: .....omdat wij dit het beste boek vinden, dat in Europa over de verpleging van zenuw- en zielszieken bestaat.

Dit boek is van belang voor:-Verpleegsters en Verplegers, Geneesheeren. Geestelijken, Rechters, Advocaten en sociale werkers.

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & Zn. — Roermond

F. H. BOSHOUWERS — BREDA
GROOTHANDEL IN TABAKSFABRIKATEN
„DE BARONIE"
Boschstraat 67 Telefoon 617

Neemt proef met ons
Nieuw Seriemerk „Corona"
van 8 — 10 — 12 ct.
IETS APARTS BIJZONDER FIJN
Proefpakket van ieder 50 stuks
Franco huis met 20 pCt korting
Aanbevelend,
Firma A. Rooymans-Müller
SIGARENVERZENDHUIS EINDHOVEN.
N.B. Wij leveren alle bekende merken met de hoogste korting
Vraagt prijscourant en reizigersbezoek.

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

Electr. Koekfabriek „Het Zuiden" Eindhoven

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting
Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

MINERVA-ZEITSCHRIFT

ZENTRALBLATT FÜR DIE GELEHRTE WELT

Review for the use of learned world · Revue du monde savant · Rassegna del mondo scientifico · Revista del mundo cientifico

Gegründet von Dr. Gerhard Lüdtke

Unter redaktioneller Mitarbeit von

Museumsdirector **Dr. F. Schulze** und Archivdirektor **Dr. P. Wentzcke**

Herausgegeben von

Dr. E. O. Ebert Oberbibliothekar u. Stellvertr. Direktor der Deutschen Bücherei Leipzig und **Dr. P. Praesent** Bibliothekar an der Deutschen Bücherei Leipzig

Die „Minerva-Zeitschrift" erscheint jetzt im 7 Jahrgang, und zwar zweimonatlich. 6. Hefte Jährlich RM. 20.-, Einzelhefte RM. 4.-

Die Minerva-Zeitschrift ergänzt und erweitert die im Jahrbuch der gelehrten Welt „Minerva" jährlich veröffentlichten Angaben durch ausführlichere Berichte und eine fortlaufende Chronik. Neben allgemeinen Aufsätzen kulturpolitischer Art und Beiträgen zur Organisation der Wissenschaft werden Ziele und Aufgaben wissenschaftlicher Lehranstalten und Institute behandelt, wertvolle Bestände und Neuerwerbungen von Archiven, Bibliotheken, Museen eingehend beschrieben und die wissenschaftlichen Forschungen der gelehrten Gesellschaften gewürdigt. Sie unterrichtet ausserdem regelmässig über die bedeutendsten wissenschaftlichen Tagungen und Kongresse des In-und Auslandes. Die Berichte erscheinen in deutscher, englischer, französischer, italienischer oder spanischer Sprache.

Preis des ersten Jahrganges: RM. 10.—, geb. RM. 12.50; des zweiten Jahrganges: RM. 12.—, geb. RM. 14.50; des dritten Jahrganges: RM. 18.—, geb. RM. 21.—: Preis ab Jahrgang vier: 12 Hefte RM. 20.—, Einzelheft RM. 2.50.

Wir liefern unter Bezugnahme auf diese Anzeige ein Probeheft kostenlos

Walter de Gruyter & Co., Berlin W 10, Genthiner Str. 38

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij

TH. CLEVEN - Eindhoven

voorh. F. L. van Herk **Vrijstr. 32, Tel. 3666**

Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN

EIGEN KOELINRICHTING

HET GROOTE SUCC S

van de Volksslagerijen

ZEIGELLAAN 7 KANNENMARKT 13

is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

Gebrs van Campen, Nijmegen

Broerstraat 63 Telefoon 1866

SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN

Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen

Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

doende om de beteekenis van dit album aan te geven. Mr. Fock zegt dan o.m.:

„De directie der fabrieken doet (dus) een voortreffelijk werk door in dit tweede album, weder op onderhoudende en aantrekkelijke wijze, een overzicht te geven van de belangrijkste Oost-Indische en Surinaamsche cultures.

Aan de lezers wordt een beeld gegeven van de wijze van werken in de cultures en er blijkt, hoe door bevloeiing en door allerlei kunstwerken intensief wordt gewerkt.

Ir. L. J. M. Feber, de deskundige schrijver van den tekst van het eerste album is ook in dit tweede album aan het woord en men vindt keurige goed gekozen foto's. Het geheel is met zorg en nauwkeurigheid bewerkt."

Aan zulk een getuigenis van een voormalig Landvoogd behoeft niets meer toegevoegd te worden.

Aan H. M. de Koningin, H.K.H. Prinses Juliana en verdere officieele persoonlijkheden is een exemplaar van het album aangeboden.

De foto's zijn verkrijgbaar bij de diverse producten van Dobbelmann.

Op gemakkelijke wijze verschaft men zich zoo een belangwekkend werk.

Het gevaar van boeken leenen.

„Vriend, schuur je geweten eens op."

De heer H. J. van Wijlen schrijft in Pniël over boekenhouders:

Dat zijn de lui, die boeken leenen en niet teruggeven.

Maar waarom maant ge ze dan niet, als 't moest tot schamen toe, hoor ik zeggen.

Ik weet niet, wie het zijn.

Maar waarom noteert u dat dan niet?

Dat is juist de kwestie.

Ge staat met een goeden vriend — een besten — voor uw boekenkast, geniet samen in het doorbladeren van een pas verschenen boek.

„Wilt u het 's van me lezen?"

„Ja, heel graag."

En het gelaat van uw gast krijgt een uitdrukking van bewondering — en dankbaarheid — vanwege mijn goedheid een uitdrukking, in totaal zoo smeltend, zoo dierbaar, zoo innig, zoo melig, dat men er onwillekeurig van onder den indruk komt en zijn gewone wakkerheid verliest en... het noteeren vergeet. Dat is immers geheel onnoodig, zoo'n erkentelijkheid in oog, stem, houding, dankbaar lachje, dat komt toch terecht.

Het boek komt niet terecht; uw boek is weg.

Thuis verharden ze hun harten, weten de stemmen van hun soms ontwakende geweten tot zwijgen te brengen en laten u wachten en zoeken.

Helaas mijn broeder, laat ik maar biechten, ik ben ook niet onschuldig.

Twintig jaar geleden gaf Prof. C mij een Engelsch werkje mee over Abraham den Aartsvader. Na 'n jaar had ik het nog niet uit; na drie jaar: ik moest het eerst nog 's lezen; na tien jaar; ik dorst het niet meer terugsturen. En telkens keek het mij aan. Ja, maar.... Op een dag: een kloek besluit. Ik heb het ingepakt, geadresseerd, zonder naam van afzender, of excuses, ik heb het gepost. Het is weg; mijn geweten spreekt nu nog enkel in den voltooid verleden tijd.

Met mijn laatste verhuizing kwam het terecht het „dikke" program van Kuyper. 'k Had het geleend; de uitleener, een dierbare vriend, was gestorven. Wat nou?

Gelukkig is een van zijn erven kort daarop bij mij gekomen die heeft het meegenomen.

Ik zit als rechter, ik zit ook als medeschuldige. Maar er is tenminste nog werking in mijn conscientie.

Zeg, vriend schuur ook je geweten eens op, kijk ook eens je boekenkast na!

Ik ben nog wel twintig boeken kwijt.

En ik vrees, dat ik de eenige niet ben.

„DE KENNEMER"

INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN

HAARLEM

WESTERHOUTPARK 18

TELEFOON 12003

Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

WUESTEMANN

NIJMEGEN.

Houtstr. 30, Tel. 3125

Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc uitsluitend in betere soorten.

Voor gestichten bijzondere condities.

H. SMITS Jr.

Verfhandel

Jansplaats 28, Arnhem

Schabloneer- en Silka-artikelen

voor beschildering van stoffen, hout, celluloïd, enz.

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland. Dag en nacht geopend. — AARGA GARAGE

C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN

Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

H. N. B. T.

JOS. PANHUIJSEN:

HET HOOPVOLLE TEKORT

Formaat 19×13½ c.M. — 143 blz.

INGENAAID f 1.50 GEBONDEN f 2.50

De auteur, een der R K. jongeren, behandelt in deze roman een oud gegeven maar op een bijzonder aantrekkelijke wijze, boeiend en geestig en met een zuiver psychologisch inzicht in het karakter der hoofdpersonen.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS

Giro 31583 - TILBURG - Telef. 978

Verkrijgbaar in den Boekhandel.

Fa. H. Latour

Brandstoffenhandel

Eindhoven

Eindje 56 - Telef. 4000

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën

Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën

Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM

Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde

In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

WITTE VONKEN

VAN DE H. PASTOOR VAN ARS

Verzameld en vertaald

door Jac. van Hal

„'n Haard, zoo fel brandend van Liefde, dat de vonken wit zijn".

Residentiebode.

PRIJS f 1.50 fr. p. p., luxe exempl. f 4.00.

Uitgeverij Het Sinjaal, Alphen (N.-Br.)

H. BOOGERS-VAN HOORN

DEMER 10 EINDHOVEN

Specialiteit in Bedden en Matrassen.

Onze Uitgeverij heeft de uitgave van het zoo bekende werk

JAARLIJKSCHE BOEKENSCHOUW

overgenomen van den vorigen uitgever.

Vanzelfsprekend hebben wij het samengesmolten met den bekenden STANDAARD-CATALOGUS en de daarop elk jaar verschijnende Supplementen. De Jaarlijksche Boekenschouw 1930 is verschenen en bevat in 20 pagina's één overzicht van de Letterkunde van binnen- en buitenland en een zeer uitgebreide lijst van beoordeelingen van de in het afgeloopen jaar verschenen boeken. Een prettige artistieke omslag geeft het boek een zeer aangenaam uiterlijk.

Kortom, een boek dat in geen enkele boekenkast mag ontbreken. In enkele seconden geeft het U over ieder boek alle inlichtingen, die U noodig heeft om te kunnen beslissen of een boek al of niet zonder gevaar kan worden gelezen.

De prijs is ingenaaid f 2.50.

UITGEVERIJ „FOREHOLTE"

TE VOORHOUT.

Ook verkrijgbaar in den Boekhandel.

Zoo juist verschenen:

L. BOT

Rector einer R. K. Mittelschule und Lehrer der deutschen Sprache M. O. in Apeldoorn.

DIE EWIGE QUELLE

Erzählungen, Lieder und Gedichte fürs dritte Jahr
I L L U S T R I E R T
mit Wörterverzeichnis.

PRIJS, ING.. . . f 1.50
GEBONDEN . . f 1.75

UITGAVE VAN
J. B. WOLTERS
GRONINGEN — DEN HAAG

K UITGAVEN VAN KEMINK & ZOON N.V. K
Over den Dom - UTRECHT

Juist verschenen:
Y. DUBOSQ
Précis de la Littérature Française
des origines à nos jours
à l'usage des Ecoles.
PRIJS f 1.25.

A. DE LAMARTINE
GRAZIELLA
Edition arrangée pour les écoles et annotée par
— ALF. ZELLER —
PRIJS f 1.40.

Heden verscheen een Vijfde druk van
AN INTRODUCTION
To the study of English Sounds
— by E. KRUISINGA. —
PRIJS, ingen. . f 1.95.
PRIJS, gebonden f 2.40.

K Present-exemplaren onzer uitgaven staan H.H. Docenten steeds gaarne ter beschikking. K

WERKT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE LEVENSVERZEKERING MET WINSTAANDEEL
——— BIJ DE ———

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT
HENRI I

Gebrs van Laarhoven
's Bosch

N.V. Melkinrichting
„DE MIJNSTREEK"
Heerlen

Doet Uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 6 15 MAART 1931 25 cent

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.

Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . . . Nederlandsch, Fransch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Dichtwerken . . . . . . Fransch
Tooneel . . . . . . Nederlandsch
Kunst . . . . . . Duitsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . . . Nederlandsch, Fransch
Geschiedenis . . . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Land- en Volkenkunde . . . . . . Nederlandsch
Leerboeken . . . . . .
Spel en Sport . . . . . . Nederlandsch
Voor de Jeugd . . . . . . Nederlandsch, Engelsch

Gratis verzekering tegen ongevallen voor onze abonné(e)'s!
f 3000.- bij overlijden f 5000.- bij geheele invaliditeit. f 1000.- bij gedeeltelijke invaliditeit.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

H. N. B. T.

JOS. PANHUIJSEN:

HET HOOPVOLLE TEKORT

Formaat 19×13½ c.M. — 143 blz.

INGENAAID f 1.50 GEBONDEN f 2.50

De auteur, een der R K. jongeren, behandelt in deze roman een oud gegeven maar op een bijzonder aantrekkelijke wijze, boeiend en geestig en met een zuiver psychologisch inzicht in het karakter der hoofdpersonen.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS
Giro 31583 - TILBURG - Telef. 978
Verkrijgbaar in den Boekhandel.

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:
Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideëen van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.
Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."
Hooger Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".
L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

LÉON BLOY

HET BLOED VAN DEN ARME

Vertaald door TON KERSSEMAKERS.

Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —

PRIJS f 2.20.

Uitgeverij „Het Sinjaal", Groesbeek

GAAT U VERHUIZEN ?
Bel op 525
JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

Specialiteit in SPECULAAS EN BANKETLETTERS
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Gebrs van Campen, Nijmegen
Broerstraat 63 Telefoon 1866

SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN

Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen
Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

Wie in Nijmegen een MOOIE FILM wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

W. M. M. VAN DEN GOORBERGH
Teteringenstraat 40 - BREDA - Tel. 761
Groothandel in Verfwaren.
Japanlakken en Vernissen.
Speciaal adres voor Kloosters en Gestichten.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda

TEL. 2067

Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS

AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OLIËN.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

CHR. EKELS
s-HERTOGENBOSCH
Sanitaire Artikelen.
Lood- en Zinkwerken.
VUGHTERDIJK 65.

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

BANDEN 1930.

De laatste zijn nog verkrijgbaar à f 1.50 bij:
BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHE DIJK 63 — BREDA

P. J. Looymans & Zonen
Koninklijke Boomkweekerijen
OUDENBOSCH.
OPGERICHT 1800
Telegram-adres ROYAL Oudenbosch
Telefoon Interc. No. 7.
Sierboomen, Coniferen, Rozen Struiken, Groenblijvende bladplanten, enz., kortom alles wat voor aanleg en bijplanting in tuinen noodig is.
Ook aan de kleinste opdrachten wordt de grootste zorg besteed

Het beste en voordeeligste adres voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

Fa. C. F. SLOOTMANS - BREDA
SPORTARTIKELEN VEEMARKT 43
Kloosters en gestichten extra korting.

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

„ZE ZIJN ER" Stationstraat 9 - TILBURG -

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

A. BIERMANS - Houtmarkt 9 - Breda.
Goedkoope Bazar. — Alles op 't gebied van Huishoudelijke Artikelen aan goedkoopste prijzen.

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten, Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

TE KOOP GEVRAAGD
de jaargangen 1925, 1926, — 1928 en 1929 van —
Boekzaal der Geheele Wereld
Aanbiedingen met prijsopgave aan de Administratie:
Teteringschedijk 63 - BREDA

Centrale Kaashal
EINDHOVEN
Kleine Berg 18B
TEL. 715.
EN GROS
KLOOSTERS EN GESTICHTEN SPECIALE CONDITIES.
EN DETAIL

„DE KENNEMER"
INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN
HAARLEM
WESTERHOUTPARK 18
TELEFOON 12003
Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

Voor de vrienden van het boek.

De kunst der Nederlanden.

Op een onlangs gehouden vergadering van redactie en uitgevers van het maandblad *De Kunst der Nederlanden* werden de moeilijkheden besproken, die zich bleken voor te doen om de rubriek voor *moderne bouw-, beeldhouw- en nijverheidskunst* geheel te doen beantwoorden aan het van meet af aan gestelde doel, namelijk een min of meer volledig beeld te geven van wat op dat gebied in ons land aan werkelijk belangrijks tot stand komt. Naar aanleiding daarvan heeft de redactie zich in verbinding gesteld met de leiders van enkele kunstenaarsorganisaties op dat gebied, van wie intusschen toezeggingen zijn gekregen. die de hoop wettigen, dat deze rubriek in de naaste toekomst aanzienlijk aan belangrijkheid zal winnen. Thans reeds kan medegedeeld worden, dat in de eerstvolgende nummers bijdragen of aankondigingen — alle geïllustreerd — zullen verschijnen o.a. over:
Gemeentelijke Kunstopdrachten te Amsterdam, een nieuw doopvont van de broeders Brom voor een kerk te Leeuwarden, de Haagsche en de Rotterdamsche Bijenkorf, wandschilderingen in Amsterdamsche Gemeentegebouwen, gobelins van Chr. de Moor voor het provinciaal gouvernementsgebouw te Haarlem, de latere werken van Thorn Prikker, tentoonstellingsinrichtingen, de inrichting van een nieuwe boot der Rotterdamsche Lloyd onder leiding van Kromhout, het monumentje van Jan W. E. Buys voor het Gem. Electr. Bedrijf te 's-Gravenhage.

Werner Krauss.

Werner Krauss, niet alleen van het tooneel maar ook door zijn belangrijke creaties in verscheidene stomme Duitsche films bekend, heeft nog altijd niet voor de geluidsfilm gespeeld, in tegenstelling tot de meeste van zijn collega's. De verfilming van Sternheim's „Hose", die — met Krauss in de hoofdrol — was aangekondigd, schijnt niet door te gaan. Nu heeft de Ufa den grooten acteur geëngageerd om zijn eerste geluidsfilmrol te spelen in de film „Yorck", naar een manuscript van Hans Müller, waarin Krauss de titelrol zal vervullen. Bovendien heeft de Ufa Werner Krauss nog voor twee volgende films geëngageerd.

„Dirnentragödie".

De regie van de geluidsfilm „Dirnentragödie" waarin Asta Nielsen na langen tijd weer voor de film en voor 't eerst voor de geluidsfilm zal spelen, is opgedragen aan Gerhard Lamprecht. Overigens is het spoedige totstandkomen van deze film weer twijfelachtig geworden door een atelier-ongeval, ten gevolge waarvan Lamprecht met een beenbreuk in een Berlijnsch ziekenhuis is opgenomen en eenigen tijd rust moet houden.

Nog meer wereldgeschiedenis.

De productie van films, waarin de wereldgeschiedenis van den laatsten tijd behandeld wordt, gaat in Duitschland nog steeds verder. Na de film „1914", die pas gereed gekomen (en gevallen) is, en de film „1918", die nog verschijnen moet, bevindt zich nu een film „Der Friedensvertrag von Versailles" in voorbereiding, Joe May zal deze laatste film regisseeren.

Charley Chaplin's blijde inkomste in Londen.

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

FRANSCH.

P. Leonard Böhler, O.F.M., 7283.
SOEUR MARIE DE BON-SECOURS. Geïllustreerd. *P. Téqui, Paris* 6, 1931. (20×13) 216 blz. ing. Ffr. 12.—.

In deze, „Histoire d'une ame" gaat aan ons voorbij, het leven van een stille boete-ziel, die als een andere kleine-Theresia, door apostolaat van gebed en offer, vooral voor de priesters, wilde zijn: „une petite hostie de louange et de réparation."
Dit stichtende leven werd geprezen door vier bisschoppen. Het groote feitenmateriaal heeft — uit de aard der behandeling — de aantrekkelijkheid der lezing verminderd.

E. Hell.

Pierre L'Hande S.J., 7284.
LE PATER. *Ed. Spes, Paris*, 1931. (16×12) 114 blz. ing. Ffr. 5.—.

Dit boekje bevat achtkorte radiotoesprakenvan Pierre Lhande, waarvan de stof aan *'t* Onze Vader ontleend is.'t Zijn van die losse, opgewekte, intieme preekjes; ze gaan zoo van hart tot hart voor de dierbare luisteraars, in fijne taal, vol sterke argumentaties tot't diep-christelijk leven,maar altijd frisch en levendig. Telkens komen er korte vragen, pakkende vragen, die doen luisteren en tot overweging brengen. Allerlei luisteraars stelt P. Lhande zich voor: kinderen, ongeloovigen, heiligen, twijfelaars; ieder spreekt hij apart toe. Het „Onze Vader" zal hij ontwikkelen, omdat dit geheel ons dogma is en onze volledige moraal. Het is 't Credo van den eenvoudige, de theologie van den arme. In deze acht kreten der ziel vat hij, alles samen, wat de mensch tot God kan zeggen. Aan 't slot komt altijd 'n korte aanmaning tot gezamenlijk gebed. Ons dunkt dat we deze radiotoespraken van den redacteur der *Etudes* met even veel smaak zullen nalezen en namediteeren als degenen, die Pierre L'Hande zelf hoorden in dit moderne apostolaat.

v. L.

Florence O'Noll, 7285.
LA VIE ET LES OEUVRES D'EUGÉNIE BONNEFOIS. Geïllustreerd. *P. Téqui, Paris* 6, 1931. (19×12). 164 blz. ing. Ffr. 10.—.

Dit boekje is is fris geschreven en boeit vooral door de figuur van Eugènie, de apostel der kermiskinderen, energiek, 'n originele type, waar 'n apostelziel achter zit. — Ze begreep dat eigenaardig volkje: als kind had ze zelf rondgesprongen langs de wegen van het zwervend leven, was verliefd op de bordpapieren poppen, die ze mee mocht verzorgen, en vol vuur trommelde ze de mensen op, om te komen kijken naar 't prachtige marionettenspel van papa. — Ze kende de hardheid van hun leven: zelf was ze moederziel alleen met 'n panorama rondgesukkeld om 'n karig bestaan. Maar naast haar panorama stond 'n tentje, de school, om aan de kleine vagebonden te leren „dat er een God is in de hemel en 25 letters in 't alfabet." Gebukt onder 't ploeteren voor 't dageliks brood was haar ziel sterk en ruim genoeg, om 'n plaats te gunnen aan de misdeelde kermiskinderen! Deze liefde deed haar tenslotte haar broodwinning in de steek laten om alles te worden voor haar „petits forains". 'n Wagen werd 't schoolgebouw dat meerolde van de eene kermis naar de andere. Haar apostelvuur sloeg ook uit naar iederen materiele en geestelike nood van de grote „kermislui". 't Is prachtig een mens met al zijn gaven en gebreken tussen kermiskramen te zien werken aan de mooie zielen die er dikwijls schuilen onder slangenmeisjes, wildedieren-temmers of wonderkinderen.
'n Interessant boekje voor die in 't woonwagenliefdewerk betrokken zijn of misschien nog meer voor die er nog niet in betrokken zijn. *E. H.*

Joseph Vernhes, 7286.
LE VRAI CHEMIN DU PARADIS OU LA, PRIÈRE. *P. Téqui, Paris* 6, 1931. (18 × 14) 363 blz. ing. Ffr. 10.—.

De grondgedachte van de schrijver: dat het gebed het noodzakelijkste middel is, om 't genadeleven van het doopsel te behouden en te versterken — en in zóóver zelfs boven de sacramenten staat — is geen vroom-ascetische overdrijving, maar berust op een sterk theologisch-dogmatische grondslag. Is de goddelijke genade-economie niet in wezen een economie van gebed?
Met eenvoudige taal, maar klaar, is uiteengezet dat het gebed berust op een gesprek met God, waarin we moeten samen-leven, samen-voelen, samen-denken met Hem.
Om het klare, instructieve karakter van dit werkje, zullen priesters er dankbaar gebruik van maken, zoowel bij openbare verhandelingen als bij de particuliere leiding van zielen.

E. H.

DUITSCH.

Kardinaal I. Schuster, 7287.
LIBER SACRAMENTORUM. Vertaald uit het Italiaansch door Dom. R. Bauersfeld O.S.B. *F. Pustet, Regensburg.* (21×14) Deel V: 204 blz.
Een kort commentaar op de Missen der Zondagen na Pinksteren. 't Interessantst zijn echter de twee hoofdstukken, die ter inleiding dienen. Het eerste behandelt in 't kort den invloed der Oostersche liturgieën op de Romeinsche, het tweede dien der monnikenstand op het liturgische leven te Rome. De monniken waren in de vroege middeleeuwen veelal belast met het vervullen der liturgische diensten in de basilieken. Zeer mooi zijn nog de vertalingen van oude liturgische gebeden van den H. Ephrem van Edesta; en van eenige gedichten van Venantius Fortunatus, die als aanhangsel in 't werkje zijn opgenomen.

Dom. C. Coebergh, O.S.B.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Jean de la Brète, 7288.
EEN DONKERE WEG. Vertaald uit het Fransch door H. H. J. Maas. *J. J. Romen & Zonen, Roermond*, 1930. (20×14) 160 blz. ing. *f* 0.95.

De geschiedenis van een fijn begaafd meisje, dat door slechte ouders zonder godsdienst wordt opgevoed, maar met behulp van brave familieleden in een hoogstaande vrouw, wel langs „een donkere weg" in het rechte spoor komt. Volkslectuur.

— A — *W. S. J.*

Michael Carvin, **7289.**
DE HEIMELIJKE STRIJD. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1930. (20×14) 245 blz. ing. *f* 1.50, geb. *f* 2.25.

Esther Raleigh, correspondente bij *Die Welt* te Berlijn wordt voor haar blad naar Londen gestuurd. Zoogenaamd om verslag uit te brengen over de Engelsche uitgaande wereld, doch in werkelijkheid om eenige politieke handelstoestanden te onderzoeken. Al spoedig raakt ze verward in spionnage en contra-spionnage, totdat een vlucht de eenige redding is. Doch ook in Duitschland terug komt er nog geen einde aan alle verwarringen en gevaren. Een zeer spannende roman, die een interessanten kijk geeft op de vele ingewikkelde toestanden in de handelspolitiek.

— B — *C. B.*

Delly, **7290.**
ONDER HET MASKER. Vertaald uit het Fransch door J. Cauberghe. *J. J. Romen en Zonen, Roermond,* 1930. (20×15) 165 blz. ing. *f* 0.95.

Een roman zonder eenige letterkundige beteekenis; boeiend om een onopgeloste Chineesche geheimzinnigheid. De bewerker is er niet in geslaagd het Delly-boek geheel en al te kerstenen. Pakkende volkslectuur.

— A — *W. S. J.*

Dre, **7291.**
BRABANTSCHE BRIEVEN. Geïllustreerd. *Boek en Periodiek, Den Haag,* 1931. (21.5 × 15.5) 228 blz.

De dag- en weekbladen, die geregeld Brabantsche brieven van Dré (= A. A. L. Graumans) afdrukken, zijn goed daarmee. Als journalistiek hebben deze brieven hun eigenaardige waarde: ze brengen wat afwisseling in den vervelenden berichtentoon, en iets persoonlijks in de onpersoonlijke gemeenplaatsen-reeksen. Veel verder reikt de waarde der brieven niet: als alle babbeltjes in de kranten verliezen zij spoedig hun beteekenis. Toch blijven sommige lezers de ontboezemingen van Dré gaarne in boekvorm te bezitten: stukjes die indruk gemaakt hebben, verdienen zulk een vorm van bewaring.

Dré is er zeker in geslaagd, zich in te denken in het gedachtenleven en de beschouwingswijze van den boer der baronie van Breda. Vooral stadsmenschen zullen dat aardig vinden. Of ieder critisch-aangelegde boer (die zijn er!) zal instemmen met de grapjes, die Dré zich jegens Trui en anderen veroorlooft staat nog te bezien. De grapjes, in wekelijksche porties opgediend, doen niet onbehagelijk aan; op een hoopje, als in dit boek, zouden zij een verkeerden indruk kunnen geven van de wijze, waarop een Brabander de dingen des levens beziet. Humor moet per maatje, niet per emmer worden opgediend. Maar wie enkele bladzijden uit Dré's boek leest, zal eens vroolijk kunnen lachen.

— A — *Vincent Cleerdin.*

Ellen Forest, **7292.**
ALEID. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1930. (19×12.5) 261 blz. geb. *f* 3.50.

Dit boek vereischt wat meer intellect, dan een gewone „huis-, tuin- of keukenroman". Doch het onderwijs, heeft ons volk op zoodanig peil gebracht, dat men het gerust een reeks ingewikkelde aardrijks- en geschiedkundige problemen, in den vorm van roman-reizen en romangesprekken, plus een dosis burgerfilosofie- en theologieaftreksel kan voorzetten.

Nu is „Aleid" (de titelheldin) een Haagsche meid-met-pit, die naar haar op het laatste oogenblik afgesprongen voorgenomen-huwelijk niet, zooals het toch in romans behoort, zeer langoureuselijk bij de pakken gaat neerzitten, maar zich zelf door de wereld slaat en bij Chineezen en Italianen en zelfs Hagenaars zichzelf weet te handhaven.

Echter is het ons een raadsel, tenzij we er een „modegril" uit moeten zoeken, dat — vrij plotseling — de woorden „Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis" haar worden tot „een niet meer te verjagen obsessie", waarna het boek abrupt eindigt. Beteekent dit de belofte van een nieuw, zuiverder boek? Of — en dat zou fataal zijn — is het slechts een modieus coquetteeren met liturgie-fragmenten?

— B — *Piet Visser.*

Louise Gerard, **7293.**
DE SCHAT VAN LADY VISMÉ. Vertaald uit het Engelsch door C. A. Desmou-Visser. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1930. (19.5×13.5) 317 blz. ing. f 2.15, geb. f 2.90.

Héon, de dochter van den laatste der Lousada, woont met haar vader een tante en een neef op haars vaders landgoed in Afrika. In deze familie bestaat een legendarische schat, waarvan de plaats slechts bekend is aan den ouden graaf, die het geheim aan zijn stamhouder zal vertellen. Daarvoor wordt den ouden Lousada de waarheid verborgen gehouden en Héon door tante en neef als jongen opgevoed. Héon krijgt een Londensch geneesheer lief, maar haar plicht jegens haar ouden gebrekkigen vader noodzaakt haar het bedrog vol te houden. Na veel lijden wordt zij echter met Keith Harding vereenigd. Mooie natuurbeschrijvingen, die echter veel van hun schoonheid verliezen door de gedwongen vertaling, sterke edelmoedige hoofdfiguren vormen de bekoring van het boek.

— C — *E. H.*

André Gide, **7294.**
SYMPHONIE PASTORALE. Vertaald uit het Fransch door P. C. Nagel. *Nederlandsche Uitgevers Maatschappij, Amsterdam,* 1930. (16×11) 152 blz.

In 'n tweetal dagboeken verhaalt 'n Frans predikant hoe hij op zekere dag werd ontboden aan 't sterfbed van 'n oude vrouw en daar, in die schamele hut 'n menselik wezen aantrof in 'n erbarmelike staat van verwaarlozing: 'n blind meisje. Hij neemt haar mee naar de pastorie en daar begint hij, aanvankelik onder scherp protest van z'n vrouw, de zware taak: licht in deze duistere ziel te brengen. Eindeloos geduld doen Geertruida langzamerhand ontwaken uit de nacht van achterlikheid en dierlike instinkten. En z'n moeite wordt wel beloond, want Geer-

truida ontplooit zich tot 'n schoon, evenwichtig en fijn-voelend karakter. Aan 't scherp oog van Amalia, z'n praktiese vrouw, is 't echter niet ontgaan, dat deze idealistiese man zichzelf wat wijsmaakt en zich niet bekennen wil, dat hij z'n pupil heeft lief gekregen, zoals 'n man 'n vrouw liefheeft. Vandaar dat hij z'n zoon Jakob met 't air van vaderlike voorzienigheid afbrengt van 't voornemen, om 't meisje ten huwelik te vragen. Geertruida heeft intussen zeer goed begrepen, hoe de verhouding tot haar pleegvader is geworden, maar ze ziet er geen kwaad in, argeloos als haar kijk op de wereld is. Tot 'n operatie haar van haar blindheid geneest en haar ook figuurlik de schellen van de ogen vallen. 't Zien van haar vriend is haar 'n verbijsterende ontgocheling, ze weet nu ook plotseling, dat ze in hem eigelik Jakob liefhad. 't Leven is haar ondragelik en ze tracht zich te zelfmoorden, ze wordt echter gered. In de laatste uren, die haar nog resten, komt 't tussen hen tot 'n verklaring. Zij en Jakob blijken beiden Katholiek te zijn geworden, de laatste gaat zelfs naar 'n klooster. Verpletterd en vernederd knielt de dominee bij Amalia neer, die voor en met hem bidt...

Deze inhoudsopgave laat misschien iets raden van de fijne psychologie, waarmee Gide dit bijzonder gegeven heeft behandeld. De man, die ongemerkt en onder 't mom van 't idealen na te streven, bezwijkt voor de charme, die van 'n fijne vrouw uitgaat; de vrouw, die de dagen der bewonderende aanvalligheid reeds lang achter de rug heeft en in de beslommeringen van 't gezin de dingen prakties-nuchter gaat beschouwen; de oudste zoon, die op 'n leeftijd komt, dat hij de zwakheden der ouders scherp gaat zien en zich 'n eigen oordeel weet te vormen, dat eigenlik 'n veroordeling is: 't kind, dat z'n eigen weg kiest en breekt met tradities, die berusten op 'n spitsvondig redeneren over schriftuurteksten. Zolang Geertruide blind is, verbeeldt ze zich mensen en dingen in paradijselike schoonheid. Maar toen ze de zorgenrimpels op haar vriend z'n gelaat ontdekte, wist ze meteen, dat de liefde hem geen zon en dus ook geen gewetensrust had gegeven. Door duistere twijfels komen we tot 't licht. Die twijfels kunnen voor onervaren lezers verwarrend werken.

— C — *Leo Fens.*

Gerard van Hulzen, 7295
DE ZWARTE WAGEN. *Nederlandsche Uitgevers-Maatschappij, Amsterdam,* 1929. (25 × 17.5) 247 blz.

Onder 'n triestige regenhemel trekt 'n armzalig zwerverspaar over de hobbelige, plassige landwegen. Deze beide mensen torsen 'n duister geheim met zich mee en ze verwachten met schichtige angst den een of andere dag de wraak van hun slachtoffer. Er bestaat tussen deze verworpenen niets gemeenschappeliks, tenzij 't bewustzijn van hun misdaad en hun angst... Hun spreken: 'n moordend getreiter van háár, 'n jammerend gestamel van hém, geschiedt steeds in halve, aanduidende woorden, alsof de kille wind hun geheim zou kunnen voortdragen... Van Hulzen in z'n element: aan de zelfkant der samenleving verwijlt hij met voorliefde, om de duistere passies, die deze primitieve mensen beheersen, te ontleden, vezel voor vezel...

Er was 'n tijd, dat onze nieuwe romankunst dit sinister eenzijdig realisme behoefde, om zich te kunnen losmaken van 'n naief-romanties gezedemeester: in die overgangsperiode is van Hulzen 'n talent van betekenis. Voor de hedendaagse mens is deze langdradige anatomiese les nog slechts van histories belang, zij 't dan van groot belang voor de kennis der ontwikkeling onzer literatuur.

Zeer juist negeert de auteur de sexuele verhouding in dit paar zo goed als geheel. 't Is dus zeker niet om 't geslachtelike element, overigens in de naturalistiese school tot walgingwekkens toe uitgebuit, dat we voorbehoud maken voor jonge mensen, voor wier geestelike opbouw dit zakelik en koel relaas niets betekenen kan, in tegenstelling met b.v. 't werk van Mevr. Zoomers-Vermeer.

— B — *L. F.*

Ivans, 9296.
DE HEER VAN DEN DENNENBERG. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1930. (20×13.5) 264 blz. ing. *f* 1.50, geb. *f* 2.25.

Ivans is met dit boek blijkbaar een nieuwe detective-serie begonnen, waarin Gerard van Panhuis de rol van den beroemden G. G. is toevertrouwd. De roman is vrij zwak en ook niet altijd even boeiend, maar wij zijn er van overtuigd, dat Ivans de eventueel volgende deelen op het peil van zijn meeste G. G. boeken zal weten te brengen. — Het gaat hier over een uitvinding, waar Bolsjewisten beslag op zoeken te leggen. De roman is hier en daar wel wat erg onwaarschijnlijk.

— B — *M. v. M.*

K. Lautermans, 7297.
JAN KRUM. *Neerbosch' Boekhandel, Neerbosch,* 1929. (24×15.5) 185 blz.

Roman, roman — ja, waarachtig, nog een van het oude genre, voor menschen, waar geen „romansche bôken" over de vloer mogen komen. Alleen 'n roman met een stuk Evangelie erin, met de kleur van de „zuivere" leer. Als er maar in stond, dat Christus Gods zoon was, voor ons mensch geworden en aan het Kruis gestorven — dan werd het boek met vreugde begroet. Deze vlag heeft intusschen heel wat ladingen gedekt. Ladingen van de meest griezelige misdadigers-lectuur, van „slechtigheid", die na bekeering in christelijke deugd veranderd was. En dit was dan géén domineé's literatuur, behoorde vaak tot het domein van de schrijvende oude-vrijster van Christelijken huize, maar dan van den P. G., ziet u.

Tot 't genre goedaardige misdadigers lectuur, behoort dit boekje, dat overigens nogal flauw van inhoud is, maar toch in-wreed, om het goedig-belachelijk maken van de gedragingen van een ouden-boeren-vrijgezel in een Haagsch Patriciershuis, welks bewoners van adel èn van den P. G. zijn, waar de bekeerde „slechtigheid" in Jan Krum's zelfverteld „levensverhaal" te voorschijn komt — 't meisje had zich uit „le-de-ve-de" verdronken, Jan was gaan vechten en had in 't kot gezeten, om na z'n ontslag geheelonthouder en president van de jongelingsvereeniging te worden, in welke kwaliteit hij, na 40 jaar voor 't eerst, naar Den Haag reist.

Het boek is nogal onbeholpen, deels in Betuwsch dialect, geschreven, en mist voor ons alle bekoring.

— A — *Piet Visser.*

Maria Francisca van Leer, 7298.
DE VRIEND. *De Standaard, Brussel.* 1931. 209 blz.

In een nawoord zegt de schrijfster zelf, dat de inhoud van dit boekje evenveel verdichtsel als werkelijkheid is, ingegeven door de Liefde voor God, en door medelijden met de ongekende, onbeminden Vriend. Er ligt echter een contradictie in dien ondertitel Eucharistisch Sprookje, die zich in stijl en inhoud van het geheele boekje laat gevoelen. Levensuitingen in verband met het Allerheiligste sprookjes te noemen is niet zuiver katholiek aangevoeld, evenmin als deze wat druk-aandoende, onbezonken schrijftrant voor katholieke mystiek geeigend is. Des te merkwaardig als document-humain dit werk eener bekeerlinge.

— B — *M. K.*

Jac. van Looy, 7299.
JAKOB. *A. W. Sijthoff, Leiden,* 1930. (20×14.5) 204 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.90. Luxe uitg. *f* 25.—.

Jaapje... Jaap.... Jakob... En nog vóór 't derde deel dezer opmerkelike auto-biografie was afgesloten, kwam de dood dit rustige voortspinnen aan de draad der herinnering voor goed verstoren...

Sinds Van Deyssel beleed „hartelijk en broederlijk vereerend veel" van Van Looy te houden, is er heel wat tegen onze grootmeester van 't impressionistiese proza, die Van Looy toch uit hoofde van z'n eerste bundels schetsen, ontegenzeggelik was, ingebracht. Zo kan men zich aan 't kalvinisties-saaie in *Jaapje* ergeren, maar men kan ook vragen, welke Hollandse schrijver zo fijn 't leven van Protestantse kleine burgers, de sfeer van 'n Protestants weeshuis wist te openbaren als hij. Al bleef de beschrijving van Jaapjes kindleven dan ook wel al te zeer op 't louteruiterlike ingesteld „Jaap" werd 'n tegenvaller, ook voor wie 't eerste deel onvoorwaardelik hadden bewonderd: hier verliep z'n liefdevol bepeinzen van eigen en anderer kleine leven in vlak gepeuter, zodat er aan al deze burgerlieden ineens niets belangrijks meer te ontdekken viel, men zelfs denken kon aan 'n geforseerd vervolg vanwege 't éclatante succes. In *Jakob* herkennen we weer de kracht en de vaart van „Jaapje." Er is weer kleur en karakter en spanning. Opnieuw willen we ons gaarne verdiepen in de stage groei van deze kunstenaarsziel... Meester Juulsen, z'n leraar in 't schilderen is 'n markante figuur; de familieleden en kennissen, ze zijn weer mensen, die de moeite waard zijn, dat we er in gedachten bij vertoeven...

Overzien we nu deze trits van mémoires, dan lijkt zelfs „Jaap" aan betékenis te winnen, 't zal wellicht bij 'n reconstructie van Van Looy als kunstenaar toch nog 'n bron van verholen détails blijken voor de kennis van dit rustige, echt-Hollandse artistenleven. En daarvoor niet alleen: in deze drie deelen is ongemerkt 'n zedenroman gegroeid, wiens importantie voor kultuurhistorici niet gering zal wezen. Ook zij zijn Mevrouw van Looy dank verschuldigd voor de uitgave van dit nagelaten manuscript.

— B — *Leo Fens.*

Ignatia Lubeley, 7300.
BABETTE. *G. J. A. Ruys, Zeist,* 1930. (17×12) 111 blz. ing. *f* 1.25.

't Is eenvoudige novelle uit den tijd der Fransche revolutie. 'n Jonge notarisklerk in een rustig buitenplaatsje wordt betooverd door het vrijheidsideaal en gaat naar Parijs. Hij laat het meisje achter, dat hem liefheeft en om wier onnoozelheid en godsvrucht hij goedig spotlacht. De nieuwe idee zal het geluk brengen ook aan z'n stille woonplaats. Dan maakt hij in Parijs al de gruwelen mee en komt terug, om alles verwoest en iedereen, dien hij kende gedood te vinden. Babette is gestorven, na iedereen goed te hebben gedaan, ook den man die haar vader vermoordde, omdat „onze Heer het zoo geleerd heeft."

Raymond heeft de verwarde wereld gezien, maar dit hart vol van God's liefde was hij voorbijgegaan.

— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

S. G. T. Meyboom e.a., 7301.
HET VROUWENJAARBOEK. Geïllustreerd. *H. J. W. Becht, Amsterdam,* 1930. (23×16) 323 blz. geb. *f* 3.50.

Wanneer men 'n paar hoofdstukken uitzondert is dit Jaarboek ook voor de katholieke vrouw 'n nuttig en belangrijk bezit. Er is niet naar gestreefd 'n amusementsboek samen te stellen, maar wel 'n handboek, waar iedere vrouw naar grijpen kon. Er staat volstrekt niet *van alles* in, maar hetgeen behandeld wordt, is met kennis van zaken en uitvoerig behandeld, zoodat bijv. Mevr. Scholte-Hoek, wier artikel gaat over het inkoopen, keuren en bewaren van visch, wild en gevogelte, bijna vijftig blz. tot haar beschikking kreeg. Blijkbaar is men van de gedachte uitgegaan, dat het een *Jaarboek* is en dat dus een volgend jaar weer nieuwe onderwerpen grondig kunnen worden behandeld.

In het pedagogische gedeelte staan we tegenover veel afwijzend, omdat de groote grondslag van iedere opvoeding, de godsdienst totaal ontbreekt, maar 't artikel van Ina Boudier-Bakker over het sprookje is heerlijk, en in het sociale gedeelte is er zeer veel belangrijks; we noemen maar wat Mevr. B. V. V. Groen-Zeyers schreef over het levenswerk van Minna Schmidt en over Louisa Alcott.

Het huishoudelijk gedeelte is bijzonder geslaagd.

— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Inte Onsma, 7302.
VAN RINUS DE IJSBEER TOT ARJEN DE BOUWER. *D. J. Haverman, Naarden,* 1930. (22×16) 268 blz. ing. *f* 3.90, geb. *f* 4.90.

De geschiedenis van een geslacht, nu eens niet een adelijk geslacht, maar een geslacht van gewone menschen. Geen werk van groote litteraire waarde, maar toch wel een aardig en een frisch boek, en de schrijver ervan verraadt er zich in bijna elken regel. Het is lichtelijk propagandistisch, maar niet te hinderlijk en het geeft, ondanks literaire bezwaren, toch wel een kijk op het moeilijke leven dezer zwoegende menschen.

— B — *Jos. Panhuijsen.*

E. Philips Oppenheim, 7303.
JOSEPH H. PARKER, AVONTURIER. Vertaald uit het Engelsch door Jhr. R. H. G. v. Nahuys. *A. W. Bruna & Zoon, Utrecht,* 1930. (20×14) 230 blz. ing. *f* 1.—, geb. *f* 1.50.

Een zoo langzamerhand „gewone" historie van

alle mogelijke en onmogelijke avonturen van het type gentleman-dief. Alles met een duimendikke onwaarschijnlijkheid, en een tamelijke spanning aan de oppervlakte, die na honderd bladzijden gaat vervelen. Slecht Hollandsch, voor zoover we dit vertaalde Engelsch nog tot onze moedertaal mogen rekenen. In ieder geval een good-seller, want het beantwoordt volkomen aan de door slappe films en dito romans bedorven smaak van het groote publiek.
De historie geeft niet meer of minder dan de „bekeering" van den gentleman-dief tot een ontmaskeraar van soortgenooten. Zijn dochter huwt tenslotte met zijn „handlager-tegen-wil-en-dank"; 't geld is goed en ze zijn allen voor hun leven binnen: de gentleman-dief via zijn naaimachinefabriek in Amerika, de schoonzoon met zijn landgoed en verdere middelen.
— Bc — *Piet Visser.*

Henry Oyen, 7304.
DE SNEEUWBRANDER. Vertaald uit het Engelsch door F. C. Welch. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1930. (21 × 15) 326 blz. ing. *f* 2.25, geb. *f* 3.25.
Het verhaal speelt in de bosschen van Canada. In het Helkamp zwaait de bruut-mensch, Reivers, zijn scepter. Zijn harteloos geweld is niet bestand tegen het gevoelvolle optreden van Toppy, die weldra zijn plaats inneemt. Na een moeilijken zwerftocht en veel gevaren zal ook voor Reivers, den sneeuwbrander, het uur komen, waarop de liefde van een edele vrouw zijn trotschen overmoed zal buigen. Het boek is goed geschreven; de wreede tafereelen doen den lezer dikwijls huiveren. De vertaling is soms te woordelijk en daardoor het Hollandsch dikwijls gedrongen.
— B — *E. H.*

A. Pleysier, 7305.
LEEN WOUTERS OP DE KWEEKSCHOOL. *„De Arbeidspers", Amsterdam,* 1931. (22 × 15) 237 blz. ing. *f* 3.—, geb. *f* 3.75.
Dit boek over de kweekschool met zijn verhalen over het leven in het kosthuis en in de klasse bevat voldoende anecdotische stof, die het tot een aardigen ontspanningsroman had kunnen maken. Jammer dat de schrijver hoogere aspiraties had en een soort geschiedenis van het ontwaken tot de mannelijkheid heeft willen geven. Dit gaat niet alleen boven zijn krachten, maar bovendien brengt zijn Hollandsche zwaarwichtigheid hem er toe enkele puberteitsverschijnselen zoo onhandig en gedetailleerd te bespreken, dat het weerzinwekkend wordt en men de lezing van het boek moet ontraden.
— D — *Jos. Panhuijsen.*

Hans Possendorf, 7306.
BUX. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (11.5 × 17.5) 175 blz. gecart. *f* 1.25.
Willibald Buchsbaum, wereldberoemd als clown Bux, is de hoofdpersoon van deze roman die een aardigen kijk geeft in de circuswereld. Vooral als dresseur munt Bux uit en toch zullen deze dieren, waar hij zoo aan gehecht is, hem bijna noodlottig worden. Alles loopt echter nog goed af als na de dood van Brahma, de meer dan 100 jarige olifant, het „olifantendagboek" gelezen mag worden. En dan ook vinden Bux en Cilly, de dompteuze elkaar voor 't leven. Romanlectuur zonder literair gehalte.
— B — *E. B.*

Kathleen Rhodes, 7307.
EEN HUWELIJK UIT WRAAK. Vertaald uit het Engelsch door J. G. H. v. d. Bovenkamp Jr. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1930. (19.5 × 14) 283 blz. ing. *f* 2.15, geb. *f* 2.90.
Owen Rose ziet zich bedrogen in zijn liefde en huwt daarom met zijn kantoormeisje, de lieve vroolijke Tony. Zij voelt echter dat zij haar zeer begaafden echtgenoot niet volkomen kan bevredigen en vlucht daarom naar Italië, haar geboorteland. Owen, die nu eerst voelt, hoeveel zijn levenslustig vrouwtje voor hem beteekende, vindt haar terug en nu vangen voor beiden gelukkige dagen aan.
De bekende schrijfster van Indische en Oostersche romans, weet ook het Engelsche landschap met den haar eigen kleurenrijkdom te omgeven. Jammer dat de vertaling een deel van de oorspronkelijk zoo schilderachtige taal doet verloren gaan.
— B — *E. H.*

C. Rijnsdorp, 7308.
KONINGSKINDEREN. *Konings Uitg. Baarn,* 1931. (21 × 15) 310 blz. ing. *f* 3.00, geb. *f* 3.90.
Koningskinderen is de roman van 'n afgescheiden orthodox milieu in 'n klein stadje aan 't water. Voor ons is 't moeilijk deze menschen te begrijpen en te waardeeren. Zij ergeren ons door hun sombere levensopvatting, hun voortdurend uiteenrafelen van hun inwendig leven, het voortdurende critiseeren van zich zelf, maar vooral van anderen. Men voelt, hoe de geestelijk-zwakken ten onder moeten gaan in deze atmosfeer, hoeveel respect men ook heeft voor hun ernst. In welke andere omgeving zou een wauwelende dronkaard als Magoo zóó lang ernst worden genomen? We staan daardoor eenigzins onsympathiek tegenover dit boek en dat is misschien wel 't beste bewijs, dat het goed geschreven is. Vooral de figuren van Siem 't Hoen en Neeltje zijn zeer levend.
— Bc — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Rafael Sabatini, 7309.
DE GERECHTIGHEID VAN DEN HERTOG. Vertaald uit het Italiaansch door Henriette Rappard. *J. Philip Kruseman, 's Gravenhage,* 1930. (19.5 × 14) 305 blz. ing. *f* 2.15, geb. *f* 2.90.
Men zou dit boek kunnen noemen: 'n historiese dedective-roman en in beide opzichten is 't boek uitnemend geslaagd. Mits men „histories" niet versta, dat elk détail te dokumenteren zou zijn. 't Italië der Borgia's is ook voor Sabatini 't veelverig toneel van zondige hoofse liefde en geslepen conspiraties, van dolken en gif en perverse eerwaarden, die voor hun meester Paus Alexander in verfijnde zinnenlust menen niet te mogen onderdoen. 'n Vergelijking met Boccaccio's *Decamerone* dringt zich vanzelf op, maar Sabatini is geraffineerder, technies knapper, kortom: modern romanschrijver. Doch ook deze lektuur moet argeloze zielen nameloos ergeren. De meer-ontwikkelde lezer zal opgaan in de vernuftig-gesponnen intriges dezer zeven verhalen, waarvan hij de oplossing tot 't laatste

ogenblik met geen mogelikheid vermoeden kan. Ze tonen ons Caesare Borgia als de onverbiddelike wreker van 't onrecht. Z'n scherp verstand weet de stukken steeds zó te schuiven, dat de misdadiger, hoe hoog ook geplaatst, zich zelf hoe langer hoe vaster werkt. Ten slotte lijkt 't alsof de Hertog eigelik geen vinger heeft hoeven te verroeren en slechts glimlachend heeft toe te zien bij de rampzalige ondergang van z'n slachtoffer, dat stikte in z'n eigen vuil. In dit opzicht hoeft dit boek voor de beste detective-roman niet te wijken. Maar met al z'n voortreffelike literaire kwaliteiten: z'n knappe milieu-schildering, waardoor elk verhaal in de geest achterblijft als 'n hevig-gekleurd vizioen, blijft 't toch 'n gevaar voor ieder, die de niet-te-lochenen degeneratie van de Italiaanse Renaissance-tijd op aanstichten van deze schetsen zou gaan voelen als ondermijner van z'n hecht geloof in de roeping der H. Kerk.

— C — *Leo Fens.*

E. W. Savi, 7310.
DE ZONDERLING VAN RAJNALA. Vertaald uit het Engelsch door Henriette Rappard. *J. Philip Krüseman, Den Haag,* 1930. (20×14) 356 blz. ing. *f* 2.15 geb. *f* 2.90.

Het verhaal speelt in Engelsch Indië. Jean Falton beheert na den dood harer ouders haar landgoed Lilbigan. Haar overbuur Max Harding, 'n zonderling, die wegens een misstap in zijn vroeger leven afgezonderd en teruggetrokken leeft, redt Jean als zij op het punt staat te verdrinken. Wederzijdsche liefde volgt. Jean meent de oorzaak zijner afzondering ontdekt te hebben, als zij meent, dat haar redder een kind heeft, wiens Indische moeder op zijn landgoed leeft. Na veel verwikkelingen hoort zij echter, dat Max zich van de wereld afgezonderd houdt, om een vroeger in drift bedreven moord te verbergen. Dit laatste is echter geen bezwaar voor Jean om haar leven aan dat van Max te verbinden. Een weinig Stuiversblad romantiekerigheid is aan het boek niet vreemd, zoo bijv. waar bij het beschrijven der diverse aantrekkelijkheden van Jean Falton de bekoorlijkheid van haar blik naar een vroeger hoofdstuk verwezen wordt. Overigens is het boek boeiend, maar dikwijls stijf vertaald. De karakters der hoofdfiguren zijn niet zonder elan geteekend.

— B — *E. H.*

E. W. Savi, 7311.
PATRICIA'S OFFER. Vertaald uit het Engelsch door Henriette Rappard. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1930. (19.5×14) 352 blz. ing. *f* 2.15, geb. *f* 2.90.

Een Indische roman, waarin de schrijfster ons verhaalt, hoe Patricia haar leven en haar liefde offert, om den blinden Bertie Lea gelukkig te maken. Bertie Lea was verloofd met Patricia's mooie, maar harteloze zuster, Maxime, toen hij in den oorlog blind werd. Maxime verbreekt de verloving en Patricia, door medelijden gedreven wil den verlaten held troosten. Eerst neemt Lea haar voor haar zuster, maar ontdekt weldra de trouweloosheid van zijn vroegere verloofde en vat liefde op voor Patricia, die hem niet teleur zal stellen.
De stijl is een beetje eentonig, de karakters der hoofdpersonen sterk en edelmoedig, de vertaling laat soms wel eens te wenschen over.

— B — *E. H.*

A. Sidgwieck, 7312.
VAN ALLERLEI SLAG. Vertaald uit het Engelsch door Van der Horst. *W. de Haan, Utrecht,* 1930. (20×14.5) 256 blz.

Van allerlei Slag heet in het Engelsch *Sack and Sugar* en de Engelsche titel, is de juiste titel, want het boek handelt niet over menschen van allerlei slag, al komen er verschillende personen in voor, het handelt over *Sack and Sugar.* Het is een zeer geestig boek van een Engelsche vrouw, een vrouw, van middelbaren leeftijd, die reeds twee volwassen zonen en dochters heeft en haar vaderland telkens jammerlijk verlaat en verraadt, voor Frankrijk. Ze is langzamerhand geheel een française geworden met zeer vele en zeer practische, maar ook wel eens gansch verkeerde ideeën en ze beziet het leven wel erg van de materieelen kant. Haar nuchtere zakelijkheid echter, haar inzicht in verhoudingen, en haar liefde tot de waarheid maken het verhaal tot een aaneenschakeling van ontdekkingen in het practische leven en doen het fonkelen van een verrassenden, hoewel erg wereldwijzen humor.

— Bc — *Jos. Panhuijsen.*

Herman Teirlinck, 7313.
ZON. *„De Sikkel", Antwerpen,* 1930. (20×14) 46 blz. ing. Bfrs. 5.—.

„Onze Bibliotheek" is een verzameling kleine boekjes van letterkundigen aard, er zullen tooneelspelen, bloemlezingen en verhalen in verschijnen. Een dergelijke bibliotheek kan misschien zijn nut hebben, bijvoorbeeld voor onderwijsinrichtingen, maar over het geheel wordt er wel wat weinig van een schrijver gegeven, zelfs voor een oppervlakkige karakteristiek zijn een 50 blz. doorgaans niet voldoende. Als deze beperking echter gemaakt is, kan men het drietal beschrijvingen ontleend aan Herman Teirlinck's bundel *Zon* zeer zeker als een gelukkige keus waardeeren. Men ziet er Teirlinck wel slechts van een zijde, maar zonder twijfel op zijn best, in deze geduldige weergave van dagelijksch gebeuren. De korte inleiding, die aan de bloemlezing voorafgaat, is niet onverdienstelijk.

— A — *J. P.*

P. C. Wren, 7314.
DE MAMMON DER GERECHTIGHEID. Vertaald uit het Engelsch door A. D. Hildebrand. *Allert de Lange, Amsterdam,* 1930. (22×15) 235 blz. ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.75.

Algernan Cox is 'n slappeling, bijna 'n psychopaat. Voor den specialist was de diagnose niet moeilijk: „moedercomplex." Minerva Cox, Algernan's moeder, is z'n kwade genius. Zij wil echter niet inzien, dat haar overdreven bemoeiïngen van haar jongen geen man kunnen maken. Algernan raakt verliefd op 'n Bohémienne. De verloving moet natuurlijk worden afgemaakt en moeder zal wel zorgen voor 'n meer passende en acceptable remplacante. Doch, de verworpen artiste pleegt zelfmoord uit wraakzucht, doet 't zóó, dat moord kan worden verondersteld. Haar toeleg gelukt. Want Algernan wordt veroordeeld tot den strop. Z'n onschuld komt helaas te laat aan 't licht. Mochten er volwas-

senen zijn, die 't geld voor 't boek over hebben, dan is daar geen bezwaar tegen, dan enkel de opmerking, dat 't beter kon besteed worden.
— B — *K. S.*

FRANSCH.

Eugene Dabit, **7315.**
PETIT-LOUIS. *Librairie Gallimard, Paris,* 1930. (19×12) 254 blz.

Zou er nog ooit een eind komen aan de verhalen van den grooten oorlog? Dit is er weer een, — en niet geheel overbodig. Eenvoudig in opzet en uitwerking, maar toch wel zóó boeiend, dat men het met onverflauwde belangstelling tot het einde leest.
De kleine Louis, die tijdens den oorlog een groote Louis wordt, vertelt zelf zijn ervaringen in het groote Parijsche arbeidershuis, in de werkplaats en in het leger, met treffende accenten. Zijn betrekking tot zijn vader (koetsier en soldaat) en zijn moeder (werkster in de stad en buiten) is fijn aangeduid. Die tot de kameraden eveneens. Al behoort het verhaal niet tot de stichtelijke lectuur, het is vrij van de harde grofheid, die in veel andere oorlogsromans hindert. Even komt de schrijver boven de onverschilligheid in moreel opzicht uit, doch te weinig om van aarzeling of twijfel, laat staan van overtuiging te spreken. Misschien heeft hij zich opzettelijk ervan onthouden een oordeel te uiten over de platheid van het klein-burgerlijk materialistisch leven, dat hij voortreffelijk schetst.
— Bc — *Vincent Cleerdin.*

Bennett J. Doty, **7316.**
LA LEGION DES DAMNES. *Librairie Stock, Paris,* 1930. (19×12) 253 blz. ing. Ffr. 12.—.

Dit boek van Bennett J. Doty, dat door Marcel Prévost op uitnemende wijze werd vertaald, is een stuk autobiografie van meer dan gewone, van documentaire waarde. Het verhaalt van het leven der soldaten in het vreemdelingenlegioen, het legioen der verdoemden en het doet dat enkel verslaggevend, enkel de zakelijke feiten weergevend, zonder commentaar bijna. Het is geschreven, zooals vele der beste oorlogsboeken geschreven zijn, niet de groote opzet, niet de schittering van den stijl boeit hier, maar het nuchtere, dagelijksche vermelden van dagelijksche voorvallen. Op den duur dreigt deze nauwlettende aandacht ook voor het minder belangrijke, eentonig te worden, maar dan wordt ineens door gebeurtenissen van het grootste persoonlijk belang, de desertie, de gevangenschap, de veroordeeling en de amnestie een nieuwe spanning gebracht, die aan het boek een zekere eenheid geven. Voor een juistere opvatting van het leven in het Vreemdelingenlegioen lijkt ons deze individueele kroniek van groot belang.
— Bc — *Jos. Panhuijsen.*

Martial Douel, **7317.**
L'HÉROIQUE MISÈRE DE MIGUEL DE CERVANTES. *La vraie France, Paris,* 1930, (18×13) 292 blz. ing. Ffr. 12, gecart. Ffr. 13.

Martial Douël heeft zich niet schuldig gemaakt aan wat Julien Benda naar aanleiding van Léon Daudet's *Clemenceau* kwalificeerde als „la violation de sepulture.'' In dit lijvige boek komt de auteur van Don Quichotte goed geteld vijf pagina's aan het woord en dan nog in herhaling van een erg geforceerde dialoog, die herinnert aan Geraldino, de ridder onversaagd enz.
Toch was er van het gegeven wel wat te maken geweest. Uit de ballast van namen en feiten hebben we ten slotte bewaard een idee van de ontzettende folteringen, waaraan de slaven der zeerovers van Algiers werden blootgesteld. Miguel de Cervantes behoort tot de gijzelaars met wat meer vrijheid dan de gewone galeislaven. Hiervan maakt hij gebruik, om een drietal samenzweringen in elkaar te zetten. Twee mislukken. De derde begint met een allercharmantste liefde tussen de caballero en de dochter van de koning van Marokko, doch eindigt met Cervantes terugtrekken. Men ziet stof om van te watertanden. Maar Douël mist het evocatieve van de auteur van Salambo, of de fantasie van de eerste de beste sensatie-romanschrijver, om z'n boek leesbaar te maken.
'n Onvergeeflike lacune is het onthouden aan de lezer van de wel genoemde, maar nimmer geciteerde verzen, die Cervantès in z'n gevangenschap zou hebben geschreven.
— A — *Teo de Witte.*

DUITSCH.

Paul Bühler, **7318.**
KREUZFAHRER. *Rudolf Geering, Basel,* 1930. (18×12) 206 blz. ing. M. 4.—, geb. M. 5.—.
'n Roman van onze moderne jeugdbeweging: 't zijn opvattingen en strevingen der na-oorlogsche jonge menschen. De hoofdpersoon der roman is 'n zekere Thomas, uit 'n vreemd, protestantsch milieu, studeerend aan 'n seminarie en later leeraar aan 'n gymnasium. 't Is 'n droomer, 'n dichterlijk-aangelegde natuur, met zonderlinge opvattingen over 't leven en den godsdienst. Daarnaast komen nog twee andere vrienden voor met zeer eigenaardige beschouwingen over maatschappij en volkstoestanden, en 'n onderwijzeres Thoosa, die later gehuwd is met 'n predikant. Een paar hoofdstukken zijn gewijd aan 'n vacantie van dit viertal, die rondzwerven door bergen en bosschen; er komen gewaagde passages in deze hoofdstukken voor. Aan 't slot ontbiedt Thoosa nog eens haar jeugdvriend Thomas, omdat ze haar man haat. Uit den korten inhoud blijkt voldoende, dat er voor onze Roomsche jeugdbeweging niets te leeren valt uit dit boek. De psychologische uitteekening van zulke jonge menschen uit dat milieu, met die levensopvattingen schijnt ons wel geslaagd. Maar met dat alles zijn wij zoo weinig gebaat.
— C — *v. L.*

Heinrich Grimm, **7319.**
CANOSSA. Geïllustreerd. *Paul Müller, München,* 1930. (19×13) 394 blz.
De geweldige strijd tusschen Paus en Keizer, culmineerend wel in de tegenstelling Hendrik IV-Gregorius VII bevat overvloed van stof, voor een grootsche historische roman. De zuivere historie is reeds zoo veelbewogen, dat de kunstenaar aan den achtergrond van het geval weinig heeft toe te voegen. Diens aandacht dient zich te concentreeren op de personen. Grimm heeft dat dan ook hier gedaan: hij houdt de lijn der historie en zoekt zijn kracht in het uitbeelden der personen. Historicus zijnde, kunnen we ons echter allerminst vereenigen met de wijze,waarop deze romancier het belieft de hoofdpersoon

Hildebrand = Gregorius VII uit te beelden. Misschien was dat voor de romanschrijver heel aardig, is het geschetste breed *desondanks* onwaar en valsch. Het gevolg van een en ander is, dat het geheel daardoor een anti-katholiek karakter gekregen heeft. Openlijk blijkt, dat nergens, maar de uitwerking moet zoo zijn. Dit boek herinnerde ons sterk aan soortgelijke producten van Jacob van Lennep en Mevr. Bosboom-Toussaint. We hopen van zulke geschriften bevrijd te blijven. Naar onzen smaak is de roman ook „langweilig" in hooge mate.
De teekeningetjes in het boek zijn fijn, maar verraden een kunstenaar, die slecht op de hoogte is met het ambtsgewaad der hoogste kerkelijke dignitarissen, in het bijzonder kromstaf etc.
— **Bc** — *C. Slootmans.*

Robert Nelz, **7320.**
DER SÄMANN VON KURMAINZ. *Gesellschaft für Buchdruckerei, Düsseldorf,* 1930. (17 × 11) 538 blz.

Een zeer merkwaardige, sterke roman, die de lezer voert in de laatste helft der 16e eeuw en de eerste 25 jaren der 17e eeuw in het keurvorstendom Mainz. Wij krijgen een kijk op wat er gestreden en geleden is voor het behoud van het ware geloof. Krachtige figuren wier karakteristiek uitstekend werd volgehouden zien wij tegenover elkaar staan. Al wordt de waarheid zoo vaak miskend en getyranniseerd, toch blijft 't beste in werkelijkheid 't beste. Robert Nelz is er in geslaagd de lezers in de sfeer van de behandelde tijd te brengen, 't is waar, hij is soms wel wat al te romantisch en het werk van ruim 500 bladzijden had wel, beter misschien, in 300 bladzijden gecomprimeerd kunnen zijn, maar 't boek boeit van 't begin tot het eind. Reformatie-litteratuur, populair gegeven, is voor allen nuttig, heilzaam, goed en voordeelig. Te veel wordt gemeend, dat de 30 jarige oorlog alles naar beneden haalde, daarom is het zoo goed, dat, historisch juist, groote figuren als Von Wambold zu Umbstad — voor de meesten onbekende grootheden — naar voren gebracht worden. Een zeer interessant boek, de eigenaardige zinswendingen en onmoderne Duitsche woorden hinderen niet.
— **B** — *W. S. J.*

Gustav Renker, **7321.**
BERGKRISTALL. *Friedrich Reinhardt, Basel,* 1930. (19 × 13) 227 blz.

Een mooi frisch verhaal van op de hooge Alpen met hun ijs en sneeuw, waar Kurt Lüthi uit de stad is heengevlucht, om aan zijn schilderstalent een zuiveringskuur te geven in deze eeuwig-jonge onbedorven bergnatuur. Hij schrijft er 'n soort dagboek, waar echter meer in staat over 't heerlijke bergenklimmen dan over verven en schilderen. De aanleiding tot deze sport is het raadsel van een geheimzinnig blauw licht op een der bergtoppen, en dat aan den weerglans van verborgen bergkristal wordt toegeschreven. Natuurlijk droomt de Duitscher, zelfs in dit verhaal tusschen ijs en sneeuw, nog zijn romannetje van verborgen genieën, die aan 't licht komen, van liefde die niet vervuld kan worden, maar goddank toch ook van een wel bedreigde, maar toch gelukkig herstelde liefde.
— **Bc** — *K. v. K.*

Juliana von Stockhausen, **7322.**
VOM NORDISCHEN GEISTE. *Jos Kösel & Fr. Pustet, München,* 1930. (19 × 12) 263 blz.

Juliana von Stockhausen, een der bekendste schrijfster van historische romans, bracht in 1929 een bezoek aan Sigrid Undset die werkte, hoog op de vlakte der Oesterdalbergen, aan haar roman *Gymnadenia*. De reis door Denemarken, Zweden en Noorwegen, die Juliana van Stockhausen hiervoor maakte, was de aanleiding tot dit wonderlijke boek, deze verzameling essays en vertellingen, die van de beschrijving, van stad en land, doordringen in de geschiedenis dezer volken en in de vertelling trachten den geest van het Noorden als in symbolen te beelden. Tusschen haar eigen werk schikt zich, een geheel daarmede makend het werk van Sigrid Undset, drie heiligenlegenden van een bizondere kracht en betoovering. Het is een vreemd en waardeerbaar boek, dat zoo gevormd werd en zeer zeker vinden we er iets van den geest van het Noorden in, van „menschelijke heldhaftigheid en dapperheid voor God en de wereld" al is schrijfsters opvatting van dapperheid bijvoorbeeld in verband met den wereldoorlog soms te chauvinistisch o.i. om juist te zijn.
— **Bc** — *Jos. Panhuijsen.*

ENGELSCH.

Martin Armstrong, **7323.**
THE SLEEPING FLURY. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1930. (16 × 12) 270 blz. ing. f 1.00.

Het vreemdste in het boek van Martin Armstrong zijn wel de zeer zonderlinge ideeën, die door sommige personen verkondigd worden, speciaal over een zekeren wervelwind, die de wervelwind der liefde blijkt te zijn en die de aanleiding gaf tot den titel. Het is voornamelijk de geschiedenis van Charlotte Halnaker, die blijkens de titels der hoofdstukken eerst in slapenden toestand verkeert, en daar helaas niet in blijft; ze ontwaakt aangegrepen door den wind, waarvan we reeds spraken. Hoe deze periode van wakker zijn haar van nut is, om later haar dochter te begrijpen en te helpen tegen de tamelijk zonderlinge opvattingen van een zonderlingen vader, leert men in het slot van dezen wel eigenaardigen roman.
— **Bc** — *Jos. Panhuijsen.*

Helen Ashton, **7324.**
MACKEREL SKY. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (16 × 12) 287 blz. ing. *f* 1.25.

Elisabeth is getrouwd met Gilbert Falkland 'n jong romanschrijver, die nog niet veel succes heeft, en ontzaglijk lastig is. Ofschoon zij veel van elkaar houden, is hun huwelijk 'n mislukking. Gilbert verdient niet genoeg, zoodat Elisabeth in 'n modezaak werkt en heel den dag van huis is. Wanneer ze boos zijn verwijt hij haar, dat het huishouden verwaarloosd wordt en zij hem, dat hij moet werken. De groote moeielijkheid van 'n modern huwelijk wordt hier scherp omlijnd, vooral als er 'n kindje zal komen... ongewenscht, onbemind. Zij moet er haar betrekking om opgeven. En ten slotte gaat Gilbert zich met 'n andere vrouw bemoeien en laat Elisabeth alleen, wanneer deze zich ziek en ellendig voelt. Dan kan zij er niet meer tegen op en gaat weg naar Falkland's moeder. En deze eenvoudige vrouw, die Elisabeth altijd beschouwd heeft als heele-

maal „buiten 't leven staande", brengt het jonge span weer tot elkaar.
De plichten van het leven dringen eindelijk tot hen door.
— Bc — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Warwick Deeping, 7325.
ROPER'S ROW. *A. Knopf, New York,* 1930 (20 × 13) 366 blz. geb. 7/6.
Warwick Deeping is geen groot artist, zijn menschen zijn geen volledig levende persoonlijkheden, omdat ze alleen denken, wat de gemiddelde mensch van zichzelf veronderstelt, dat hij denkt. Zijn gedachten zijn echter inderdaad heel anders. Ondanks de vele redeneeringen is ook deze roman van Warwick Deeping niet anders dan als ontspanningslectuur te waardeeren. Hij is dan een liefdesgeschiedenis verhalend, hoe Hazzard geholpen door het meisje Ruth, later zijn vrouw, alle moeilijkheden weet te overwinnen en ten slotte erkend wordt voor wat hij is, een der beste chirurgen ter wereld. Als ontspanningslectuur gezien is dat alles lang niet slecht, hoewel soms wat te pretentieus verteld, en dat zal de populariteit van Warwick Deeping's romans wel verklaren.
— Bc — *Jos. Panhuijsen.*

S. S. van Dine, 7326.
THE SCARAB MURDER CASE. *B. Tauchnitz, Leipzig.* 1930. (16.5 × 11.5) 296 blz. ing. M. 2.—.
Dit is nu al het vijfde geval dat V.D. aanpakt en niet alleen oplost, doch op een smakelijke manier tot een vooreenieder bevredigend resultaat leidt. Er is in dit boek iets naar elks gading, zelfs voor hen, die van geendetective verhalen houden, al was 't maar om de scherpe belichting van een massa dingen, die met het verhaal, als dusdanig, geen uitstaans hebben, doch die niettemin interessant zijn, om de scherpe karakterteekening en vooral om dien gezonden humor, die vooral dit werk karakteriseert en het ons als iets aparts doet beschouwen in het genre. Van Dine schreef vroeger zelf eens, dat de Amerikanen het niet bij de Engelschen halen kunnen in deze verhalen. Doch als hij op deze manier zijn serie voortzet zal het niet lang duren, of hij zal zijn eigen woorden kunnen herroepen en nog wel met zich zelf als argument.
Na de lectuur staat niet alleen het verhaal nog duidelijk voor den geest, doch ook allerhande bijzonderheden en bijkomstigheiden: Toscanini en de Amerikaansche muziekliefhebberij, het stellingnemen tusschen de vooraanstaande Egyptologen, het voortdurend geharrewar tusschen Vance en de voortvarende politie, die maar liever hardhandig zou optreden, enz. Want enkel eerste-klas-schrijvers kunnen zoo vrank en gewild zijpaden bewandelen zonder het verhaal te schaden of de kunst in 't gedrang te brengen. Om den wetenschappelijken ondergrond die heel wat voetnota's noodzakelijk maakt en vooral om de abundantia cautelae is dit werk alleen door volwassenen genietbaar, doch hun speciaal aanbevolen.
— Bc — *Dr. Raph. Kreemers.*

Bruce Hamilton, 7327.
TO TE HANGED. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (16.5 × 11.5) 287 blz. ing. M. 2.—, geb. M. 2.80.
Een moord- en tevens detective-verhaal, dat flink in elkaar zit en wijl het eerstelingewerk is ons nog heel wat van dezen schrijver kan doen verwachten. De Langridge, alias Hathway uit dit boek is een geraffineerde booswicht, die van alle markten thuis is en zoowel Scotland Yard als het troepje would-be detectives heel wat arbeid en hoofdbrekens bezorgt, voor ze hem zoover hebben dat de onschuldig veroordeelde Mihail kan losgelaten en hij in zijn plaats gehangen kan worden. En ook Emily, zijn handlangster, is bij hem in goed gezelschap, al komt ze juist door hem aan een ongelukkig einde. Iets ongewoons als detective-verhaal. Het valt niet onder de categorie der „thrillers" al is het spannend als het beste uit dit soort. En wat de lezing nog veraangenaamt: het is van 't begin tot het einde overtuigend geschreven en de „deus ex machina" krijgt heel weinig te doen. En komen enkele passages in voor, die een reserve noodzakelijk maken.
— B — *Dr. Raph. Kreemers.*

Margaret Kennedy, 7328.
THE FOOL OF THE FAMILY. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1930. (16 × 12) 334 blz. ing. *f* 1.25.
The fool of the family is Caryl Singer, zoon van 'n bekend musicus, zelf zeer musikaal, maar met 'n groote vereering voor z'n knappere broer. Z'n broer Sebastian is 'n genie — maar verder is er niet veel goeds van hem te zeggen. Caryl is de „fool" door alles voor z'n broer op te offeren en hem alles te vergeven, zelfs dat hij met Caryl's meisje er van door gaat. Fenella Mc. Clean, 'n rijk Schotsch meisje wordt op beide broers achtereen verliefd en toont zich nu juist geen begeerenswaardige bruid. Caryl is wellicht de grootste dwaas, dat hij haar trouw blijft, maar dat vindt de schrijfster niet, die 't zeer licht met de moraal neemt.
Margaret Kennedy schrijft geestig en knap. Jammer dat zij haar romans niet op hoog peil houdt.
— C — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Grace Livingston Hill, 7329.
THE GOLD SHOE. *J. B. Lippincott Co., London,* 1930. (19.5 × 13.5) 309 blz. geb. S. 7/6.
Mrs. Macdonald en haar zoon, de dominee Thurly zetten in Amerika het voorvaderlijk leven uit Schotland voort. Toevallig komt Thurly in aanraking met de even rijke als mondaine Tasha Endicott, die hij redt in een sneeuwstorm. Tusschen de twee ontstaat warme sympathie, al vecht de diepgeloovige en puriteinsche jongeman tegen het vooruitzicht van zijn leven te verbinden aan zoo'n luchthartig schepsel. Doch hoe meer Tasha hem kennen leert, hoe meer ze van haar los leven afschuw krijgt en hoe ernstiger ze wordt. En ze weet door allerhande cadeaux en correspondentie met zijn moeder de sympathie gaande te houden. Een oogenblik dreigt er onraad als een hulp in het huishouden Thurly in een verkeerd daglicht stelt tegenover Tasha, die dan ook meent dat, Thesba en Thurly verloofd zijn en trouwen gaan. Doch alles komt weer in het reine als Tasha Thurly bij het sterfbed van haar verongelukte moeder roept en ze even later Thesba en haren verloofde tegenkomt. Thurly zegent het huwelijk in en Tasha is bruidsmeisje en als alles is afgeloopen, begint het tusschen de twee overblijvenden pas voor goed.

Deze roman, als zooveel andere tusschen de twee dozijn van deze schrijfster, gaat mank aan onevenwichtigheid. Het verkeerde moet natuurlijk door den Bijbel worden uitgeroeid. Doch de schaduwzijden in de samenleving durft men niet ten volle uitbeelden vanwege de moreele bezwaren. En dan lijkt een bekeering als deze van Tasha belachelijk eenvoudig. We willen wel toegeven, dat hier een gevaarlijke klip te omzeilen valt. Doch we nemen beslist geen vrede met al die St. Sulpice zoeterigheid. Voor protestanten moge dat allemaal in den haak zijn. Doch ook bij hen is het leven een strijd. En dat komt niet genoeg, of te pas en te onpas tot zijn recht. Moreel is er dus geen bezwaar, tenzij de te gemakkelijke moraliteit, tegen een werk als het onderhavige. Doch het is te tendentieus en dus ook niet heelemaal waar. Met literatuur heeft het evenveel of even weinig uitstaans als dat van haar Duitschen tegenhanger: Courths-Mahler.

— B — *Dr. Raph. Kreemers.*

Walter de la Mare, 7330.
ON THE EDGE. *B. Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (16×12) 335 blz. ing. *f* 1.25.

'n Bundel verzamelde schetsen, die allen op zich zelf, de een méér, de ander minder, de gezamenlijke titel weergeven: *On the Edge* is hier niet „op het kantje", — wat voor vele moderne verhalen 'n pakkende titel zou zijn, — maar op den rand van 't onzienlijke. De meeste der schetsen gaan dien kant uit. De vertelling van den man, die alleen woont in 't groote landhuis en wiens geest z'n lichaam verlaat, is juist door de manier van vertellen, zeer suggestief, terwijl de sportverschijning in de achterkamers van den boekhandelaar weer veel gezochter is. Opzettelijk luguber is ook „An ideal craftsman", waarin 'n heel kleine jongen de sporen van 'n moord uitwischt door 't lijk op te hangen. Knap werk, maar geen prettige lectuur.

— Bc — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Carolyn Wells, 7331.
THE GHOSTS' HIGH MOON. *J. B. Lippencott, London W.C.* 2, 1930. (19.5×13.5) 296 blz. geb. Sh. 7/6.

Met een verbazende regelmatigheid zet deze Amerikaansche haar serie detective-romans voort. Dit is niet beter en ook niets slechter dan de voorgaande. die we hier al recenseerden. Doch het is een standaardtype, dat heel wat verschilt van een Brock, een Van Dine, een Gilbert of van A. Christie, D. Sayers, Mrs. Belloc-Lowndes e.a., die erin geslaagd zijn van zoo'n werk ook een literair kunstgewrocht te maken. Het is duidelijk, dat Wells schrijft voor het groote publiek en den grooten verkoop. Daarom is ze bang het romantische te laten varen in haar verhaal en van den anderen kant vreest ze Jan Publiek, die niet houdt van een mathematische puzzle. Haar publiek vraagt geen litteratuur en daarom geeft ze er ook geen en we verwachten ze evenmin in al de andere die nog komen zullen. Fleming Stone mag niet al te veel op de proef worden gesteld, anders schiet er niets meer over voor het andere „panem et circenses." Daarom moeten ook andere speurders de helft van zijn werk overnemen, om hem het neusje van den zalm te laten. Voor menschen die gewoonlijk feuilletons lezen is dit het aangewezen boek. Ons heeft het enkel kunnen interesseeren als een specimen van onverwaterd Amerikaansch „langwitch". Niet als ontdekking van feiten of onbekende vergezichten.

— B — *Dr. Raph. Kreemers.*

IV. DICHTWERKEN.

FRANSCH.

Annine Barran, 7332.
ENTER LOU LOUTZ ET LOU GABAS. *Librairie D. Chabas, Hossegor.* (14×19) 102 blz.

Madame Lalanne, is een dichteres die zich onder de schuilnaam van Annine Barran ontpopte als een fijnzinnige dochter van haar geliefde Guyenne en Gascogne. Verzen van een beminnelike melancholie, in de nu eenmaal aan dit genre verwante archaiserende vorm. De lier, om in de korresponderende beeldspraak te blijven is hoofdzakelik in mineur afgestemd: liefde voor de intimiteit en onbedorvenheid van het platteland, en de zoete bekoring der natuur. Bescheiden maar heel zuiver werk.

Teo de Witte.

V. TOONEEL.

NEDERLANDSCH.

A. den Hertog, 7333.
TIEN URE HEIT DE KLOK. *C. Morks Cz., Dordrecht,* 1930. (21×13.5) 104 blz.

'n Gelegenheidsstuk: toen 't regiment der Grenadiers en Jagers z'n eeuwfeest vierde in 1929 bracht 't „Vereenigd Rotterdamsch Hofstadtooneel" dit spel uit de goede oude tijd voor 't voetlicht en 't bezat alle kwaliteiten, om in die jubeldagen, voor 'n welgezind publiek 'n sukses te zijn: 'n schalkse verwikkeling, 'n vlotte dialoog, die de geroutineerde toneelschrijver verraadt, kleurige kostuums zullen mede hun aandeel hebben gehad in 't welslagen, maar de oratio pro domo, die de heer Den Hertog, zelf luitenant der Jagers, hield voor de eer van z'n regiment, voor de eer van de soldatenstand in 't algemeen, dat vooral zal door 't geuniformeerde auditorium met geestdrift ontvangen zijn. En daarin ook ligt voor ons de motivéring voor 'n uitgave van dit gelegenheidsspel: naast 't goedgeslaagde zedenbeeld van honderd jaar terug, blijft, ook voor den overtuigdste anti-militairist met zin voor de realiteit, de figuur van Kees de klepperman de vertolker van harde waarheden, die heden ten dage nog aktueel zijn.

Leo Fens.

VI. KUNST.

DUITSCH.

Arthur Bonus, 7334.
DAS KÄTHE KOLLWITZ WERK. Geïllustreerd. *Carl Reissner, Dresden.* (25×19) 210 blz. geb. M. 7.80.

De Heer Arthur Bonus behoort tot een van die schrijvers, die kans zien om vijf en dertig quarto vellen vol te praten over religie en vrije religie en kunst en leven, maar ten slotte over het werk van Käthe Kollwitz zelf bitter weinig weet te vertellen.

't Is dus maar goed, dat dit boek in zijn lang

verwachte goedkoope uitgave bijna tweehonderd platen bevat, die in nagenoeg chronologiese orde geplaatst, een overzichtelike kijk geven op het werk en de ontwikkeling van de kunstenaresse. Käthe Kollwitz is op de eerste plaats tekenares, met sterke zin voor de synthese van het meestal dramaties geïnterpreteerde onderwerp. Zij trekt rond haar figuren 'n lijn, die hen dwingt binnen de korte begrenzing van het noodlot. Deze ongemene kracht is tevens haar beperkte grootheid geworden. Nergens weet zij aan de pathologies zwarte kijk op het leven te ontkomen.
Toch weet zij door haar meesterlike techniek haar werk boven het genre-oeuvre van zoveel andere „sociale" kunstenaars te verheffen. Haar arme vrouw, dood met vrouw, dood met kinderen, de vele beelden uit haar cyclus Die Weber en Bauernkrieg, kregen iets universeels, omdat de interpretatie van het onderwerp steeds boven de bijkomstige bedoeling bleef.
In haar latere jaren heeft Käthe Kollwitz ook de houtsnede beoefend. Ze gaf haar kunst de versterking van de toch reeds voor een vrouw zoo forse en sobere vormgeving. Het doet vaak aan Masereel denken, doch mist in zijn grüblende visie op de sujetten, de vastheid van lijn en het ruime in de houtsneden van de Vlaming. Voor bibliotheken een zeer goed werk, dat ze veilig ter inzage kunnen leggen.

D. W.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

W. Kramer, 7335.
LITERATUUR EN STIJLSTUDIE. *J. B. Wolters, Groningen,* 1930. (19×12) 166 blz. ing. *f* 1.70, geb. *f* 1.90.

Kramer beoogt met dit boekje een oefening in indringend lezen van literair proza en poëzie, een oefening, die vanzelfsprekend ook de stijlontwikkeling van de leerling zelf zal ten goede komen.
De schrijver heeft gelijk, wanneer hij de positieve waarde van dergelijk stijlonderricht hoog aanslaat. Voor de praktijk is er meer heil van te verwachten dan een met force majeure ingepompte lieteraire geschiedenis, die een Nederlandse leraar gezien de hem schaars toegemeten tijd niet kan verluchten. De keuze van 't boekje is uitstekend, berekend op affekt en intellect. We missen enkel Middeleeuwse fragmenten en brokken uit onze klassieke tijd. De omvang van 't boekje kon gerust wat groter.
We twijfelen er niet aan, of de leerlingen zullen onder toegewijde leiding uit de rijke voorraad van dit boekje heel wat goeds voor hun stilistiese vorming van de school in 't leven meenemen.

Ed. A. Serrarens.

M. J. Leendertse, 7336.
VALERIUS' GEDENCK-CLANCK. *Uitg. Maatsch. Holland, Amsterdam,* 1930. (20×14) 47 blz.

Adrianus Valerius, schepen van Vere, schreef 'n ongesmukt proza-relaas van de onafhankelikheidsoorlog der Nederlanders tegen Spanje en waar dat pas gaf, liever: waar de stof hem daartoe inspireerde, voegde hij er 'n tachtig liederen tussen. Enkele dezer liederen zijn terecht populair geworden: sinds ze in „Kun je nog zingen?" werden opgenomen, werden velen gecharmeerd op die karakteristieke melodieën in mineur met 'n tekst, die getuigt van meer dan alledaags talent. Zo kon allicht de nieuwsgierigheid naar de herkomst van deze sterke gezangen ontwaken, welke nieuwsgierigheid ongetroost bleef, indien men Loman's bloemlezing van 1871 niet binnen z'n bereik had. De beschouwing, die de heer Leendertse aan Valerius' opmerkelijk getuigenis wijdt, is gedeeltelik parafrase, gedeeltelik kommentaar. Wie hem kent als ijverig, prinsipieelkristelik essayist, zal er zich niet over verbazen, dat hij in dit kommentaar 't Protestantse standpunt ten opzichte van de rebellie tegen Spanje niet alleen niet verlochent, maar nadrukkelik naar voren brengt. Waar 't hier niet enkel gaat over gepleegde gruwelen, waarin de partijen elkaar niets toegaven, maar over 'n gezagsleer, bekruipt den andersdenkenden lezer wel 'ns de lust te gaan polemizéren. 't Standpunt van de schrijver eerbiedigend, maar 't onze daar in sommige opzichten tegenover stellend, waardéren we deze studie over 'n verwaarloosd geschrift uit 'n veelbewogen tijd als goed-te-pas-komende toelichting bij 'n reeks van liederen, wier melodieën helaas niet werden opgenomen.

Leo Fens.

FRANSCH.

Denise le Blond-Zola, 7337.
EMILE ZOLA, RACONTÉ PAR SA FILLE. *E. Fasquelle, Paris.* (19×12) 266 blz. ing. Ffr. 15.—.

De zoon of de dochter van een kunstenaar zal er slechts zelden in slagen, den arbeid van den vader critisch te beschouwen en te beoordeelen, zooals b.v. Van Deyssel dat deed in een meesterwerk. De dochter van Emile Zola mist daarvoor twee voorname hoedanigheden: critischen zin en schrijverstalent. Wat zij in dit boek geeft, is een verzameling van bijzonderheden uit Zola's leven en een opsomming van oordeelen van tijdgenooten. De levensbijzonderheden deelt zij mede op tamelijk-argelooze wijze, doch met warme genegenheid. De critieken van tijdgenooten zijn bij voorkeur gekozen uit de prijzende en verheerlijkende; wetenschappelijke waarde hebben deze opstellen niet, — wél documentaire. Als zoodanig zijn zij bruikbaar voor degenen, die den schrijver en zijn werk hebben te bestudeeren, Dat de dochter den vader niet verloochent, behoeft nauwelijks gezegd. Enkele mededeelingen over de vriendschap van Zola met Paul Cézanne, over de école de Médan, over Zola's betrekking tot geestelijken en over de kerkelijke opvoeding. Het blijft echter zoozeer aan de oppervlakte, dat het geen kijk opent op een afgesloten tijdperk der geschiedenis, waartoe het rumoerig leven van dezen schrijver behoort.

Vincent Cleerdin.

DUITSCH.

Bernhard Fehr, 7338.
DIE ENGLISCHE LITERATUR DER GEGENWART UND DIE KULTURFRAGEN UNSERER ZEIT. *Bernard Tauchnitz, Leipzig.* 1930. (22×14.5). 84 blz. ing. M. 2.50.

Dit is een boekje, waarvan de kwaliteit verre de kwantiteit overtreft. Het tast niet in het donker of besteedt geen nuttelooze pagina's aan het nasporen van allerhande invloeden, tot Adam terug,

zooals zoo dikwijls 't geval is. Fehr gaat zeker op zijn doel af: uit den doolhof van de moderne Engelsche literatuur geraken en den oningewijde een richtsnoer geven, om het voorname van het bijkomstige te onderscheiden. In dit opzicht is de schr. uitstekend geslaagd. Het gaat hier enkel over de jongste prestaties van uitsluitend levende auteurs. Als dusdanig is het een goedkoop en waardevol bezit voor eenieder, die gelijken tred houden wil met de massale productie in Engeland en die er tegen opziet elk jaar zijn critisch materiaal te vernieuwen. Zijn beste zijde is wel, dat het literatuur beschouwt als uiting van en spiegel voor de Engelsche cultuur. Zeer interessant zijn daarom de blz. over Engelsche oorlogsliteratuur, J. Joyce en V. Woolf. Hier hebben we nu eens niet een opeenhooping van gemeenplaatsen of een tot het oneindige gerekte nomenclatuur. Spijtig is dat schr. zoo weinig afweet van al wat katholiek is. Hij weet niet, dat Sheila Kaye-Smith bekeerd is, doch doet veronderstellen dat T. S. Eliot op weg zou zijn naar Rome. Als we een vergelijking maken met de spatie, die anderen wordt gegund is het onbegrijpelijk vooral in een werk met deze strekking, dat zoo geweldig geofferd wordt aan Jan Publiek en dat men Wallace en cs. meer plaats geeft dan aan Chesterton en een Barrie, die, met enkele anderen ahw. in een appendix worden vermeld. Belloc kent schr. niet eens. Toch meenen we dat die zijde van de Engelsche Kultur der Gegenwart, zelfs objectief beschouwd, niet de minst interessante is.
Met het bovenstaand voorbehoud warm aanbevolen aan al wie practisch en cultureel belang stellen in de jongste Engelsche literatuur.

Dr. Raph. Kreemers.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Charles S. Heymans, 7339.
DE WARE MATA-HARI. Geïllustreerd. *Leiter-Nijpels, Maastricht.* 1931. (20.5×14) 350 blz. ing. *f* 2.90.

De levensgeschiedenis der danseuse Mata-Hari heeft wel de meeste bekendheid gekregen door haar ter dood veroordeeling wegens spionnage (1917). Verschillende publicaties — meest romans — poogden daarna de menschheid van de onschuld dezer gevierde, doch gevaarlijke courtisane te overtuigen. Menschen met minder kritischen zin hebben die eigenaardige advocaten ong twijfeld geloofd. Voor een goed deel mistte de historicus al te zeer behoorlijk naspeurbare levensbijzonderheden. In zekeren zin is het beschamend voor de groote pers uit het begin der 19e eeuw, dat zij maar heel weinig of niets wist van haar afkomst en vroeger particulier leven, nóch zelfs van den oorsprong der vertooningen, welke deze z.g. kunstenares durfde geven. 'n Tijd, welke in zake geloof e.d. zaken alles ignoreerde wat niet „wetenschappelijk" vaststond, geloofde voetstoots de kletspraatjes van een vrouw, waarvan in perskringen toch algemeen bekend was, dat zij — zoo zacht mogelijk gezegd — haar vrouwelijke eer te grabbel gooide. Zeker was het niet makkelijk de juiste waarheid te achterhalen: Men beschikte niet over de noodige betrouwbare documenten en haar vroegere echtgenoot was uitermate zwijgzaam. Tevens diende de onderzoeker bekend te zijn met de gebruiken in het Oosten, waar Mata-Hari haar „kunsten" zou geleerd hebben.
Eindelijk echter heeft het nuchter verstand gezegevierd en is daarmee de waarheid aan het licht gekomen. De bekende journalist Charles Heymans heeft het bestaan het monnikenwerk op zich te nemen, om ons deze gevaarlijke en beruchte Nederlandsche vrouw in haar ware gedaante te toonen. We krijgen, dank zij het feit, dat hij inzage heeft kunnen nemen van de familiecorrespondentie, haar man e.a. nog heeft kunnen uithooren, 'n levensverhaal, dat ons de zuivere waarheid geeft. Tevens rekent hij grondig af met Mata-Hari's andere biografen. Met den lof, welke de inleider den schr. brengt, kunnen we ons geheel vereenigen. Dit inleidend woord is zeker de beste recensie, welke over het werk te schrijven is.
Het boek is meesleepend en overtuigend genoeg geschreven om te verleiden tot het trekken van conclusies. We zullen dit niet doen, al stippen we aan, dat het voor hetgeen er achter de schermen, tijdens den oorlog plaats had en waartoe dat geleid heeft, van belang is. En diep mogen we er niet op in gaan, aangezien de officieele documenten nog geheim zijn. Wat schr. er van meedeelt, wettigt alleen de conclusie: Mata-Hari was schuldig aan spionnage. Dat was voor hem hoofdzaak. Maar hoe goed het boek dan ook is, de historicus blijft wachten op de officieele documenten om zoo misschien op de gevolgen van haar oneerzaam werk te kunnen wijzen. Ten overvloede vestigen we er de aandacht op, dat dit boek strikt tot levenservarenen dient beperkt te blijven. 't Ergerlijk leven dezer „beroemde" vrouw, hoe voorzichtig ook omschreven, zal voor vele geesten allesbehalve gezond werken.

C. Slootmans.

H. S. S. Kuyper, 73 40.
VAN FRANKRIJK VOORHEEN EN THANS. *J. H. Kok, Kampen.* 1930. (21×15.5) 272 blz.

Weinig bezoekers van Frankrijk's hoofdstad, zullen zóó echt „aan de hand der historie", deze prachtige stad bezocht hebben, als de dochter van den grooten Dr. Kuyper. Of 't zou een beroepshistoricus moeten zijn, vergezeld dan van een goeden gids.
Ieder intellectueel, die er even over nadenkt, zal moeten toegeven, dat alleen een goed inzicht in de historie van Parijs en Frankrijk, het genot van het zien zal verdiepen en verlevendigen. 'n Goede gedachte was het daarom van de schrijfster, voor wijden lezerskring vast te leggen, op welke wijze men een tiendaagsch bezoek aan Parijs het best besteedt. Niet op Baedeker-wijze, doch op een zeer instrueerende manier, in een vlotten stijl, welke het lezen van dit boek tot een waar genot maakt. Overal blijkt, dat een hoogst-beschaafde en ontwikkelde dame aan het woord is, iemand die wat te zeggen heeft. Meditatief is de schrijfster alleen, wanneer dit in de lijn ligt van haar levensopvatting. Want dit is een afzonderlijke verdienste van het boek, dat het naast het algemeen-bekende, op een eerlijke, openhartige wijze de Calvinistische geschiedenis van Frankrijk en Parijs naar voren haalt. Een bezwaar is dat voor niemand; de historische weergave is juist en afwijkende meeningen o.a. van het Katholicisme zet de schr. er in oprechten eenvoud naast. De eigen verdienste, welke het boek

daardoor verkregen heeft, dienen ze niet te onderschatten.

C. Slootmans.

FRANSCH.

B. Disraeli, 7341.
LETTRES INTIMES. *Bernard Grasset, Paris.* 1930. (20.5×13.5) 336 blz.

Disraeli's brieven aan Lady Bradford zijn een soort intiem dagboek over de uiterlijkheden des levens van dezen merkwaardigen staatsman. Versierd met portretten als de muren van zijn kasteel, ontmoet men er zoowel Victoria, als de latere Edward VII, de jonge princessen en verder al de leidende politieke en diplomatieke persoonlijkheden, mitsgaders hun ega's, waarmee Disraeli als minister in aanraking kwam. De historicus, die zich in dit tijdperk verdiept, zal uit deze epistels aardige details kunnen opdiepen voor de sfeer,waarin bijv. het Congres van Berlijn plaats had, voor het karakter en de wijze van optreden van enkele toenmalige ministers en staatslieden. Voor de politieke geschiedenis als zoodanig, zijn de brieven echter van geen belang.

C. Slootmans.

DUITSCH.

Fritz Brupbacher, 7342.
MICHAEL BAKUNIN. *Neuer Deutsche Verlag, Zürich,* 1929. (20.5×13.5) 112 blz.

Wie er prijs op stelt, in een kort bestek, kennis te nemen van den levensgang en de leer van Bakounin, die terecht den bijnaam heeft van „grootvader der Russische bolschewistische partij' zij dit boekje aangeraden. De auteur is weliswaar communist en zeer geïnteresseerd voor dit onderwerp (hij schreef er groote wetenschappelijke werken over), maar dit verleidt hem niet tot partijreclame.

Strikt houdt hij zich met zijn held bezig en licht ons zoo nuchter mogelijk in over diens leven, leer en streven. Flinke passages uit Bakounins brieven in diverse periodes, 'n samenvatting van diens „Biecht", door Bakounin zelf opgesteld en in het bijzonder diens geheele „Katechismus der Revolutie" verhoogen de bruikbaarheid.

C. Slootmans.

ENGELSCH.

J. Stalin, 7343.
POLITICAL REPORT TO THE SIXTEENTH PARTY CONGRESS. *Modern Books, London W.*E. 2, 1930. (17.5×16) 233 blz. geb. Sh. 2/6.

Op het 16e congres der Russische Communistische partij in 1930 te Moskou gehouden, werd dit rapport van het Centrale Comité door Stalin uitgebracht. Hij zet hierin den staatkundigen en economischen toestand der Sovjet-Unie, zoowel wat binnenland als buitenland betreft, uiteen. De groeiende crisis van het wereldkapitalisme, het steeds machtiger voortschrijden der industrialisatie van Rusland, de socialisatie van zijn bodem, de consolidatie van de socialistische huishouding der Sovjet-Unie,die zich geleidelijk voltrekt en de schokken die de Staten der geheele wereld én op staatkundig én op ekonomisch gebied moeten doorstaan. Dit doet zich nog des te krachtiger gevoelen sinds in Rusland metde uitvoering van het vijfjarenplan een aanvang werd gemaakt. Evenwel worden door Stalin scherp de vraagstukken omlijnd, die door de Sovjetregeering tot oplossing moeten gebracht worden: De nationaliteitenkwestie in de Sovjet-Unie; de vestiging van de socialistische macht in elk land afzonderlijk, de strijd tegen de Trotskypartij en de strijd tegen de verslakking der communistische beginselen. In zijn repliek keert zich Stalin onverbiddelijk tegen de leiders der oppositie, vooral tegen Rijkow en Tomsky. Als programmapunten voor de uitvoering van het vijfjarenplan werden in de resoluties van het congres neergelegd: wat er voor de volledige doorvoering der plannen van industrie en landbouw, en bijzonder ook van het integrale bolsjewisme nog moet gedaan worden. Helder, bondig en overzichtelijk is dit reusachtig en uiteenloopend materiaal in het rapport verwerkt. Hoeverre dit rapport met zijn conclusies aan de werkelijkheid beantwoordt? Voor buitenstanders is het in de gegeven omstandigheden onmogelijk het aan de werkelijkheid te toetsen. Men heeft bovendien te bedenken, dat dit rapport bedoeld is om stemming te maken in Rusland, zoowel als in geheel de wereld. Maar wel kunnen wij dezen eindindruk van het geheel vaststellen: dat de Sovjetregeering niet zonder succes werkt aan de materieele opheffing van Rusland, en dat Stalin ondanks alle oppositie de orthodoxe bolsjewistische beginselen hardnekking doorzet en het roer van het staatsschip nog stevig in handen houdt.

P. Placidus O.Cap.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

NEDERLANDSCH.

P. Heerkens S.V.D., 7344.
FLORES. Geïllustreerd. *St. Willibrord, Uden,* 1931. (22×15) 144 blz. ing. *f* 1.00.

In het heerlijke Insulinde ligt in het midden der Kleine Soendaeilanden het prachteiland Flores, het vicariaat van Mgr. Verstraelen, waar in een helderen tropennacht bij het licht der sterren de boot ligt, die den missionaris van Steijl, Pater P. Heerkens daar gebracht heeft. Hij zelf zit op het dek zijn toekomstig missieveld, het groene eiland, door blauwe nevelen overschaduwd, te beschouwen. Zijn ideaal zal bereikt worden. Hij zal gaan medewerken aan het missioneeren der Manggarai, der inlanders van het westelijk rotsige deel. Hij beschrijft nu zijne indrukken en vervolgt die dan in den vorm van een dagboek vol afwisseling, als hij aan land gestapt is en in zijne standplaats aangekomen. Hij beziet de groote kratermeeren, ovale reuzenputten met een donkergroenen spiegel in de diepte. Bij zijn rondgang maakt hij kennis met de oerbevolking, ziet hun wonen in een gezamelijk verblijf, hoort hun oordeel over hemel en hel, laat hun hunne oude liedjes zingen en hunne sagen verhalen, en spreekt hen over hun toekomstig heil. Hij helpt onderwijs geven en ziet niet tegen vermoeienissen op. — Pater Piet Heerkens uit Tilburg, want dit is de missionaris. Schrijver houdt stand en goeden moed bij tegenslag, want zijn werk heeft tijd noodig, duurt een menschenleven. Hij werkt er met verschillende andere Hollandsche missionarissen aan het zielenheil. Ook aan het lichamelijk heil door het bestrijden van heerschende ziekten. Door al zijne beschrijvingen heen loopt als een gouden draad

het groote doel der missie, de uitbreiding van het geloof, maar zij zijn gesierd met allerlei levendige teekeningen van toestanden, schilderingen van ontmoetingen, schetsen van kampongs en natuurtafereelen, die het boek aantrekkelijk maken.

A. F. van Beurden.

R. A. G. Vroklage S.V.D., 7345.
MGR. PETRUS NOYEN. Geïllustreerd. *St. Willibrord, Uden,* 1931. 192 blz. (21.5×14) ing. *f* 1.00.

In dit lijvige boek vergaarde schr. de levensbijzonderheden van een man, die gedreven door apostolischen missieijver zijn leven wijdde aan de bekeering van de inboorlingen der Kl.Soenda-eilanden, aan Mgr. Petrus Noijen. Diens persoonlijkheid, karakter, werken en zorgen wordt in tafereelen geschilderd, zijn omgang met zijne bekeerlingen.

Zijn levensgang, uit het eenvoudige ouderlijkhuis, dat zooveel tot zijn vorming medewerkte, naar de studietafel van het Steijlsche Missiehuis, zijn verlangen, dat uit zijne brieven straalt, om de glorie van God in de verre landen te gaan bevorderen, dat alles ziet men hier geteekend. Te Steijl was hij op zijn plaats. Alles was nieuw voor hem, het museum, de drukkerij, de smederij, de timmerwinkel, alles sprak er van werken . Het leven in het Missiehuis wordt beschreven en dan ook de vooruitgang in de studie van den jongen Piet Noyen. Voor hoogere studiën ging hij dan naar St. Gabriel te Weenen. Hij doorkruist daar de bergen,maar aan dat heerlijke leven kwam een eind, daar hij soldaat moest worden, waaraan hij gelukkig ontkwam. In 1893 werd hij priester gewijd. Hij vertrok na een roerend afscheid naar de missie, de wijde wereld in na dertien studiejaren. Eerst naar China, waar hij tusschen de volgelingen van Kongfutsee zou werken. Hij werd door roovers geplunderd, gekweld, vervolgd. Die vervolgingen worden levendig beschreven. Toen hij terug keerde na de verdrijving, was alles, wat zoo moeizaam opgebouwd was weer vernield. Hij trok door Rusland weer naar Europa, ging overal spreekbeurten houden voor zijn missie en les geven. Daarop ging hij als eerste zijner missieorde de Jezuiten vervangen op Flores en begon er met ijver zijn missiewerk. Dan werd hem de zware last op de schouders gelegd als apostolisch prefect de missie te leiden. Maar al dat rusteloos zwoegen had hem geknakt. Hij moest terug naar zijn geliefd Steijl waar hij 50 jaar oud overleed. In dit boekje zijn zijn karakter, zijn moed en zijn volharding prachtig geteekend. Wie belang stelt in de missies kunnen wij dit boek aanbevelen. Wij hebben 't met waardeering gelezen.

A. F. van Beurden.

XII. LEERBOEKEN.

Y. Dubosq, 7346.
PRÉCIS DE LA LITTÉRATURE FRANÇAISE DES ORIGINES A NOS JOURS. *Kemink & Zoon, Utrecht.* 1931. (19.5×13.5) 105 blz. ing. f 1.25.

Een boekje dat zich zeer bescheiden aanmeldt en dat er toch zijn mag, omdat het die twee zoo moeilijk te vereenigen zaken; bondigheid en overzichtelijkheid op zoo'n meesterlijke wijze heeft weten te doen samengaan. Hier is geen uitstalling van geleerdheid en ook geen onomamanie. Vooral juichen we toe,dat de schr. onze jeugd niet enkel met de Fransche litteratuur bekend wil maken doch ook dien zeer Franschen geest in de andere kunsten wil doen waarnemen. Erg nuttig zijn ook zijn definities in 't begin, want die hebben meer waarde dan andere werken eraan schijnen te hechten, en ook het beknopte overzicht van de Latijnsche en Grieksche schrijvers moet den studax helpen om veel noodzakelijken uitleg, vooral in de middeleeuwen en de renaissance beter te memoreeren. Bij de modernen missen we noode E. Baumann en we hadden ook Estaunié graag een plaatsje gegund. We betwijfelen geen oogenblik, dat een leerling die met Dubosq zijn literatuur heeft geleerd van alle markten thuis moet zijn en beter zijn man kan staan, dan een ander die elders zooveel eruditie te slikken heeft gekregen. Warm aanbevolen. *Dr. R. K.*

A. De Lamartine, 7347.
GRAZIELLA. *Kemink & Zoon, Utrecht.* 1930. (20×14) 140 blz. ing. *f* 0.60, geb. *f* 1.40.

Vooral omdat in dit werk van De Lamartine zooveel autobiographisch materiaal ligt verwerkt is het een deeltje,dat ook het literatuur-onderwijs ten nutte komen moet. De optimistische en idealistische Franschman, die vooral bij God en in de natuur zijn troost vond en die in zoo'n roerende tonen over zijn thuis en het familieleven weet te vertellen moet tot onze jongens spreken. Het werkje is goed uitgegeven.

Dr. R. K.

E. Kruisinga, 7348.
AN INTRODUCTION TO THE STUDY OF ENGLISH SOUNDS. *Kemink & Zoon, Utrecht.* 1931. (20×14) 168 blz. ing. *f* 1.95, geb. *f* 2.40.

De naam van den schrijver van dit werkje klinkt als 'n klok zoowel inhet land als daarbuiten en de 5de druk is op zich zelf al 'n bewijs genoeg voor de degelijkheid van het boekje. Doch het is pas, wanneer we het kritisch door lezen en vooral wanneer we het vergelijken bij andere: als daar zijn de werkjes van Bchet, Chaffurin, Ida Ward en wanneer we er grootere naast leggen als de linguistische werken van Palmer en Jespersen, dat we er de grondige degelijkheid van kunnen beseffen. We huldigen den schr. vooral omdat hij zich speciaal aan het Nederlandsche publiek heeft aangepast en door de vergelijking tot een zuiverder weergave komt dan vreemde werken, dat doen kunnen,al moet ook hun, objectief gesproken, niet alle hulde worden onthouden. De inleiding is uitstekend geslaagd en een noodzakelijk deel voor wie de rest met veel nut gebruiken wil. We hadden liever gezien dat de invloed van de R. bij iedere klinker afzonderlijk werd behandeld in plaats van afzonderlijk. Voor het naslaan en voor de overzichtelijkheid is dit zeker beter. We hadden ook graag wat meer ruimte gegeven aan eigennamen en aardrijkskundige namen, want hier vooral zijn de moeilijkheden zeer groot en wordt dus ook de bruikbaarheid grooter. OU en OW hadden we, juist omwille van de moeilijkheid liever afzonderlijk behandeld gezien en als er een lange serie woorden gegeven wordt, zagen we die liever heelemaal alphabetisch gerangschikt. Het lijstje op blz. 163. 8. hadden we graag nog wat uitgebreid vooral

voor woorden aan het Fransch ontleend, want daar worden ten onzent veel fouten gemaakt. De oefeningen en de vragen op het einde zijn uitstekend pedagogisch materiaal. Als leerboek is ten slotte dit werk van Kruisinga het beste, dat we kennen onder de talrijke, die we over dit onderwerp al hebben doorgewerkt en we bevelen het ten zeerste aan al degenen, die voor de moeilijke taak staan van het onderwijs der Engelsche uitspraak.

Dr. Raph. Kreemers.

XIV. SPEL EN SPORT.

NEDERLANDSCH.

E. Franquinet, 7349.
VOGELS VLIEGEN OVER LIMBURG. *Uitg. Mij. Cl. Goffin, Maastricht.* 1930. (21.5×15.5) 53 blz. ing. *f* 0.90.

De heer Franquinet is 'n geestdriftig bewonderaar van de vliegsport en van 't Limburgse landschap. Op 'n drietal luchtreizen mocht hij een onzer schoonste streken in vogelvlucht beschouwen en daarvan vertelt hij in deze brochure, die niet enkel de geneuchten van 't vliegen naar voren wil brengen, maar vooral getuigen van de liefde, welke de schrijver voelt voor z'n gewest en Limburgs geschiktheid als station in 't luchtverkeer propagéren. 't Boekje is voorzien van 'n aantal foto's voor de ter plaatse bekend-zijnde lezer bevat 't veel interessants.

Leo Fens.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

I. C. de Boone-Swartwolt, 7350.
HET HUIS MET DE DUIVEN. Geïllustreerd. door Ella Riemersma. *G. B. van Goor Zonen, Den Haag,* 1930. (13.5×17) 119 blz.

't Huis met de duiven is maar een klein arbeidershuisje en Anneke is heel geen rijk kindje, ze heeft zelfs geen stukje speelgoed. Maar ze heeft de duiven en tegen 't huisje groeit de abrikozenboom, waarvan ze abrikozen mee mag nemen naar school. Anneke's schooltijd is 'n groot gebeuren voor 't eenzame kind, dat zoo ver woont. 't Is alles heel aardig en frisch verteld: 'n prettig kinderboek met plezierige plaatjes en mooie omslag.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Edwina, 7351.
SINBAD. Geïllustreerd. *Boek en Periodiek, Den Haag.* 1930. (25×18) 37 blz. geb. *f* 1.95.

„Momenten uit het leven van een hond'' is de ondertitel. Het is een prenteboek voor oudere kinderen, een prenteboek met héél weinig woorden, maar waarvan de teekeningen genoeg „spreken''. Geestig en alleraardigst zijn de verschillende avonturen van Sinbad geschetst. Waarschijnlijk waren ze oorspronkelijk met Engelsche tekst en zijn ze door een Engelsche teekenares geteekend.

Alb. Steenhoff.

Mien Labberton, 7352.
EEN JAAR BIJ DE FAMILIE BLOEME. Geïllustreerd. *J. Ploegsma, Zeist,* 1930. (25×19) 296 blz.

Mien Labberton heeft dit boek — er komt nog een deel — geschreven als „religieuse inwijding voor kinderen''. Merkwaardig kunnen wij wel de strooming noemen in andersdenkende kringen naar meer religiositeit. Meer en meer wordt gevoeld, dat vooral bij de opvoeding de godsdienst onmisbaar is. Vele gebeurtenissen, die wij kerkelijke feesten zouden noemen, worden in de familie Bloemen gevierd, doordat moeder er van vertelt en ook de toepassing verduidelijkt op hun leven. Buitengewoon aardig is ook het huiselijk leven in het „Bloemenhuis'' geschetst. De moderne vloek: uithuizigheid is er niet binnengeslopen, de kinderen worden niet verwend met mondaine vermakelijkheden, maar de ouders hebben er tijd en moeite voor over, om in huis alles plezierig te maken: ieder kind mag 'n lievelingsbeest houden en de huiselijke feesten zijn luisterrijk! 't Is werkelijk uitstekend geschreven en er gaat wijding van dit boek uit, zóó, dat onze moeders het zouden kunnen gebruiken, wanneer ze het zelf voorlazen en de katholieke opvatting er bijvoegden.
Hoe fijn is bijv. de toepassing van den parabel over den Verloren Zoon als Leo boos is, omdat Han niet bestraft wordt en vader hem vergelijkt bij den oudsten zoon......
Ook de liedjes met muziek zijn buitengewoon mooi. *Alb. Steenhoff-Smulders.*

J. Stamperius, 7353.
DE SASMEESTER EN ZIJN PLEEGZOON. Geïllustreerd door J. G. Resler. *Gebr. Kluitman, Alkmaar.* 1930. (20×14) 156 blz. ing. *f* 1.10, geb. *f* 1.20.

Douwe was het kind van een schipper, die aan den drank was geraakt na den dood van z'n vrouw. De sasmeester had den jongen opgenomen en houdt hem heel streng, opdat hij niet den weg van z'n vader op zal gaan. Hij is al te streng, hoewel hij veel van den jongen houdt. Daardoor raken de pleegvader en pleegzoon van elkaar. Douwe vindt z'n eigen vader, redt hem uit armoede, ziekte en dronkenschap. Hij wordt schipper, waarnaar hij altijd heeft verlangd en wat hij nu worden kan door de erfenis van z'n pleegvader.
Goede jongenslektuur.

Alb. Steenhoff-Smulders.

J. Stoop-Snouck-Hurgronje, 7354.
BIJ GROOTJE THUIS. Geïllustreerd. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1930. (26.5×19). 152 blz. ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.90.

Grootje is jarig en zij krijgt van haar zes kleinkinderen al 'n heel aardig cadeau. Al de verhaaltjes die Grootje door 't jaar verteld heeft en alles wat ze bij Grootje thuis hebben beleefd, zijn door vader, moeder en de kinderen héél mooi opgeschreven in een keurig boek en Oom Henk heeft er bij geteekend. De vertalen zijn over 't algemeen vrij aardig, maar oom Henk moet het teekenen nog wat beter leeren.

Alb. Steenhoff-Smulders.

F. Trautwein, 7355.
TINEKE. *De Spaarnestad, Haarlem,* 1930. (24×14) 149 blz.

Moeder is erg ziek en nu gaat Tineke met haar

zusje en broertje bij Grootma en Tante logeeren. De twee jongeren vinden de logeerpartij heerlijk, maar Tineke had liever bij haar ziek moesje willen blijven en heeft heimwee naar huis. Tante vindt de vroolijke Ria, die zoo dolgraag bij Grootma is veel aardiger, maar later gaat zij Tineke's fijn karaktertje beter begrijpen en meer waardeeren. Als moeder eindelijk, eindelijk beter wordt heeft Tineke veel geleerd en wéét ze wat het is de oudste te zijn. 't Is aardig en boeiend geschreven. Alleen zal niemand gelooven, dat stadskinderen van elf en twaalf jaar niet weten, dat ze in 'n plantsoen geen bloemen mogen plukken. Dat is er weer zoo echt met de haren bijgesleept.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Rein Valkhoff, 7356.
DIK KWIK EN SANDERYN. Geïllustreerd door Rie Cramer. *G. B. van Goor Zonen, Den Haag.* 1930. (20.5 × 19.5) 56 blz.

Rie Cramer heeft voor dit snoezige boekje zwarte en gekleurde plaatjes geteekend, die echt sprookjes-achtig zijn. Sanderyn, die door 't tooverglaasje kijkt en daarvoor met Lijsje, de pop, onder in de vijver komt bij den kikkerkoning en zijn volke — wat is dat 'n héérlijke kindervertelling.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Rein Valkhoff, 7357.
DE BOKKENRIJDERS VAN TERBLIJT. Geïllustreerd door Jan Lutz. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1930. (25.5 × 16) 252 blz. ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.90.

Twee neven mogen samen op 't kasteeltje in Zuid-Limburg blijven, terwijl de ouders op reis zijn. Ze sluiten in dien tijd vriendschap met een tamelijk obscuur personage, die z'n woning in den rotswand heeft.. Sjef de Bels weet de jongens aan te vuren, om de oude bokkenrijders na te apen en zoodoende de bijgeloovige dorpelingen te verschrikken. Intusschen slaan Sjef en z'n vriendjes hun slag met allerlei dieverijen. Later komt alles uit. De dieven worden gepakt en de jongens moeten tegen hun vriend getuigen, die gelukkig niet zoo slecht is als hij wel lijkt. Alles is wel aardig verteld, maar de grappen van de jongens gaan wel wat ver en 't had ook anders kunnen afloopen. Niettemin 'n vermakelijk jongensboek.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Frans Weizer S.J., 7358.
WALTER KLINGERS WERELDREIS. Vertaald uit het Duitsch door L. Uten S.J. *De Vlaamsche Drukkerij, Leuven,* 1930. (21.5 × 15.5) 192 blz. ing. f 1.50.

Alfred is 'n flinke, vroolijke jongen, die nog veertien jaar moet worden en op 't Gym. gaat. Uit Weenen gaat hij met de jongens-congregatie naar Rome en bij de audientie bij den Paus moet Alfred de toewijding overreiken en de Paus zegt tot hem: „Moge de Zaligmaker ze bijzonder zegenen en gelukkig maken."

Wanneer later de moderator over de congregatie als over 'n „ridderschap" spreekt, wil Alfred „ridder van 't Hart" worden, z'n best doen geen groot kwaad te bedrijven en anderen te helpen. 'n Paar andere jongens doen mee en 't wordt hun „dienst." Dat is Alfred's geheim, waarover hij in z'n dagboek schrijft.

Hij tracht 'n makker, die heel verkeerde dingen doet onder z'n invloed te krijgen, maar de oudere verleider van dien jongen wil Alfred in z'n auto meenemen naar 't Lunabad. Onderweg gaat hij hem onzedelijke praatjes vertellen. Alfred springt uit de auto en sterft door de val.

Z'n schoolmakker bekeert zich, nadat hij Alfred's dagboek gelezen heeft.

't Is een ware geschiedenis zegt de schrijver, alléén de namen zijn veranderd.

Hij wekt de jonge lezers op óók ridders van het H. Hart te worden.

'n Mooi ernstig boekje, dat in onze dagen van bandeloosheid veel goed kan doen.

Alb. Steenhoff-Smulders.

ENGELSCH.

Jean Murdoch Peedie, 7359.
DONALD IN NUMBERLAND. Geïllustreerd door Berta en Elmer Hader. *Rae D. Henkle & Co., New York,* 1929. (21 × 15) 60 blz. geb. $ 1.25.

Een heerlijk kinderboekje met allerliefste plaatjes geïllustreerd, dat alle moeders zich aanschaffen moesten voor haar kinderen, die met rekenen niet overweg kunnen. De vier hoofdbewerkingen en de breuken worden zoo interessant in een eenvoudig droomverhaal geweven dat ze werkelijk kinderspel worden. Ieder cijfer is een persoon en speelt de hem aangeduide rol. Een enkel staaltje ter illustratie. 7 en 2 zitten op een wipplank. 7 zou omhoog willen doch kan niet wijl hij zwaarder weegt dan zijn maat. 2 roept dan zijn makker 5 ter hulp en terstond raakt de plank waterpas en kan het plezier van evenwichtig wippen beginnen. Op een andere plank liggen aan de eene zijde 2 stukken van $^2/_4$ sinaasappel. Om het evenwicht te bekomen legt iemand aan de andere zijde een halve sinaasappel. Zoo wordt het zoo klaar als een klontje dat $^2/_4$ gelijk is aan ½. Zoo staat het boekje vol aardige vondsten, zoo bevattelijk mogelijk weergegeven en zoo kleurrijk mogelijk geteekend.

Werkelijk een juweeltje, dat we de Amerikanen benijden evenals hun in duizenderlei vormen uitgezaagde landkaarten, waarmee ze de kleinen aardrijkskunde aanleeren en zooveel andere fijne vondsten, waarmee ze het aangename aan het nuttige paren en allerhande moeilijkheden voor het kleine volkje oplossen.

Dr. Raph. Kreemers.

Auteurs als filmproducenten.

Bij wijze van protest tegen de gewoonte van de filmmaatschappijen om het werk van filmauteurs tot onherkenbaar wordens toe te veranderen en tegen de rechtlooze positie, die de filmauteur bij de uitvoering van zijn werk inneemt, hebben twee bekende Berlijnsche filmschrijvers, Ernst Neubach en Hans Wilhelm, besloten voortaan zelf als producenten van de door hen geschreven film op te treden. Binnen het kader van hun „Autoren-Film-Produktions-Gesellschaft'' willen zij ook anderen filmauteurs gelegenheid geven, zelfstandig als producent te werken.

David Golder.

Tot ons genoegen vernemen wij, dat de nieuwe film van Julien Duvivlier, den knappen cineast, die indertijd *Au bonheur des dames* van Emile Zola verfilmd heeft, welke nieuwe film gemaakt is naar den roman van Irene Nemirowski *David Golder*, binnenkort in Nederland is te verwachten. De film, waarvan de dialogen, voorzoover die er in voorkomen, in het Fransch worden gevoerd, is aangekocht door de N.V. City-film, te 's-Hage. De titelrol wordt in deze film vervuld door Harry Baur, terwijl Paule Andral en Jackie Monnier de rollen vertolken van resp. Gloria en Joyce Golder. Scenario en regie zijn van Julien Duvivier. Zie recensie *Boekzaal* No. 7225.

Romanschrijvers als journalisten.

Het Fransche weekblad *Nouvelles Litteraires* heeft aan vijftien vooraanstaande romanschrijvers gevraagd de verslagen op te stellen der vijftien grootste processen die dit jaar voor de rechtbanken der Seine zouden dienen.
Het eerste artikel van deze reeks werd toevertrouwd aan Drieu La Rochelle: *Het Proces van Mme Hanau.*

Film en Literatuur.

De bekende romanschrijfster, Fanny Hurst, verkocht een harer werken aan een filmfabriek. De titel beviel den directeur echter niet — en hij vond er een met meer trekkracht. Toen beviel hem het geheele stuk niet en hij werkte het zoodanig om, dat van de geheele oorspronkelijke handeling, zoo goed als niets meer overbleef, en toen verfilmde hij de geschiedenis.
Nadat de eerste vertooning ervan had plaats gehad, liet Miss Hurst zich bij den directeur aandienen.
„U hebt noch mijn scenario, noch den titel

ORGELS CANTUS FIRMUS het Kerkorgel in de huiskamer. Het 1ste klasse Köhler Sterktoonorgel voor kapel of zaalgebruik, alsmede onze Kofferorgels voor schoolgebruik worden bij toeneming gevraagd. Nadere beschrijving en volledige inlichtingen op aanvrage franco toegezonden door Van Deldens' Piano- en Orgelhandel, Walburgstr. 14, Arnhem. Grootste sorteering orgels in Gelderland

Drinkt „St. Geertruydts" Bronwater

Nederlandsche Bron en Onderneming
Hoofdkantoor BERGEN OP ZOOM.

Het beste en oudste adres op het gebied van Huishoudelijke artikelen. Electr., Gas- en Petroleumhanglampen. Aanleg van gas, waterleiding en electriciteit. Verwarmings-installatien.
Koper — Lood — Zinkwerken.
Fa. W. SCHELLEKENS & Zn. — BREDA
HALSTRAAT 14 TELEFOON 48

Beddenmagazijn ANTON VEEGER
Speciaal adres voor
Slaapkamermeubelen, Bedden
Matrassen - Dekens - enz.
Vraagt prijsopgave...
Molenstraat 142 — Nijmegen — Telefeon 123

KUNSTHANDEL
„IN DE GOLDEN CAN"
JANSBINNENSINGEL 7 — ARNHEM

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598
Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.
Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied
Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

P. W. DERKS
NIJMEGEN
Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij.
Zeer concurreerend.

Manufacturenmagazijn
„DE STER"
A. VAN RUTH-VOS
Hemelrijken 96E, Eindhoven
Speciaal adres
in gemaakte goederen.

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN
Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

Fa. W. VAN ROOY & Zn. - BREDA - Tel. 735
VULHAARDEN, KACHELS, FORNUIZEN.

Chaplin bezoekt de oceaanvliegster Anny Johnson, Lady Astor en B. Shaw.

ervan gebruikt", verklaarde zij gepikeerd.
„U hebt er, naar ik hoop, niets op tegen, dat ik mijn manuscript aan een tijdschrift verkoop?"
„Niet in het minst", verzekert haar de filmmagnaat, „maar...... alleen onder de voorwaarde, dat U mij dan de optie geeft voor het filmrecht."

Emil Ludwig 50 jaar.

Op 25 Januari l.l. is de bekende Duitsche schrijver, Emil Ludwig, 50 jaar oud geworden. Tot heden schreef hij ruim 40 werken, waaronder verschillende die in te zamen 25 vreemde talen zijn overgezet. Hij is de meest gelezen Duitsche auteur van deze dagen. De Duitsche oplagen bereiken te zamen 800.000 exemplaren; de oplagen in het buitenland, te zamen 1.210.000 exemplaren. Deze man-van-succes heeft den voorspoed intusschen lang niet altijd gekend! Er zijn, in litteris et artibus, voor hem tijden geweest, die men niet bepaald bemoedigend kan noemen, tijden, waarin hij weinig werd gelezen en matig gewaardeerd. Hij heeft het namelijk aanvankelijk op andere wegen gezocht dan op die, welke hij in later jaren is ingeslagen. Weinigen zullen vermoeden, welk een arbeid er ligt achter die boeken, die hem ten slotte beroemd maakten, en nog minder zal het aantal zijn dergenen, zelfs na lezing van zijn pas verschenen jubileumswerk *Geschenke des Lebens*, die er eenige notie van hebben welk een wereld van leed, teleurstelling, moed, dapperheid, geloof en vertrouwen er ligt achter dien arbeid, werelden die doorleefd en doorleden moesten zijn, eer de schrijver zichzelf kon wezen: de voortreffelijke, de onovertrefbare schrijver van onovertroffen biografieën.

Emil Ludwig

ALB. W. BURGERS Steenfabrikant WEURT bij Nijmegen — — — Kantoor: WEU
Ringoven, Metselsteenen en overslaande Vlamovenstraatklinkers
Ligging der fabrieken: IJzendoorn en Echteld (Station Tiel en Kesteren) Deest bij Druten - Tel. 2705 (Nijmegen)

CAREL TEULINGS ATELIER VOOR KERKELIJKE EDELSMEEDKUNST **'S-HERTOGENBOSCH** Alleen: JULIANAPLEIN 17

N.V. Brandstoffen- en Bouwmaterialenhandel
v/h VAN DE VEN & Co., Eindhoven
Alles van de beste Mijnen en fabrieken
Tel. No. 2721, 2722 en 2562.

BAKKERIJ M. VAN KOEVERDEN
Platenmakerstraat 7 — NIJMEGEN — Tel. 1460
is HET goede adres voor alle soorten
Brood, Beschuit en Banket.
— Bovendien op al mijn broodsoorten 10% korting. —

N.V. EUREKA's BAKKERIJEN - NIJMEGEN — HET BESTE BROOD MET 10% KORTING
DE FIJNSTE KOEKJES, GEBAK EN BONBONS. — ZEER CONCURREEREND.

Fa. GEBR. KEMKES, Nijverstraat 14-20, Tilburg, Tel. Int. 1229
Speciaal in Kerkmeubelen.

N.V. Van Loo's Wijnhandel, Arnhem, Tel. 24771
Oud betrouwbaar adres voor BORDEAUX-, RIJN- EN MOSELWIJNEN. — MISWIJN.

SPECIAALZAAK
DERWIG & VAN DER WAARDEN
TAPIJTEN - GORDIJNEN - BEDDEN
EINDHOVEN - WILLEMSTRAAT 17 - TEL. 3303

J. LIGTHART-BERKEL - Tilburg - Leonardstraat No. 5
Groothandel in vleeschwaren. Speciaal levering aan kloosters en gestichten.

S. MENHEERE-DUSEE - TILBURG BOUWMATERIALEN, WAND- EN VLOERTEGELS, SANITAIREN
Kantoor: Molenstraat 144 - Telefoon 1058 Magazijnen: Besterdstraat 3 - Rosmolenplein 3

MET GRETIGHEID
ZAL ONTVANGEN
WORDEN HET WERKJE:

WAT GEEN OOG GEZIEN HEEFT

Een pakkende verhandeling van
Dr. ENGELBERT KREBS
over alles, wat de christen kan weten over het leven na den dood

VERKRIJGBAAR: IN DEN BOEKHANDEL, OF
VERZENDHUIS G. G. G.
JANSSINGEL, 's BOSCH

80 CENT

Firma Wed. J. A. Wouterlood v. Doesburg & Zn
WIJNHANDEL
N. Ginnekenstraat 22 — BREDA
Telefoon No. 354.

Eerste klas Banketbakkerij
Theo van Aerde
Korte Burchtstr. 14
Nijmegen
Telef. 1824

DUC GEORGE
SIGAREN ZIJN

OVERWELDIGEND

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

H. SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schabloneer- en Silka-artikelen
voor beschildering van stoffen, hout, celluloïd, enz.

Zoo juist verscheen bij Uitgeverij
„FOREHOLTE" te VOORHOUT

NILS BESKOW **GODS WEGEN**

De beroemde Zweedsche schrijver van „Voor Gods Aanschijn", een der weinigen die er zich in verheugen mogen onder de geheele Nederlandsche Christenheid — en wel in alle schakeeringen — talrijke lezers te tellen, doet thans wederom een nieuw werk het licht zien.

Waar zijn eerste boek in korten tijd in ons vaderland achtereenvolgens VIJF HERDRUKKEN beleefde en de auteur niet geheel ten onrechte **een moderne Thomas van Kempen** genoemd wordt, zoo zal ongetwijfeld zijn nieuwste werk eveneens grooter opgang maken.

Ook in „Gods Wegen" worden in een reeks korte beschouwingen, op boeiende wijze, verschillende godsdienstige en zedekundige onderwerpen behandeld, allen van actueel belang, zoowel voor Protestanten als Katholieken. De auteur orakelt geen algemeenheden; integendeel, dit is het levende woord van iemand, die gedwongen door een groote warme menschenliefde, zijn eigen, innigste gevoelens uitspreekt, in zijn eigen taal, op zijn eigen oorspronkelijke wijze.

Maar hierin ligt tevens de verklaring, waarom Beskow's boeken ook in ons vaderland zoo'n opvallend succes hebben en zij een ware weldaad zijn voor iederen gezondvoelende christen.

Prijs ing. f 2.40; in linnen prachtb. f 3.20

Verkrijgbaar in den Boekhandel en bij
UITGEVERIJ „FOREHOLTE" TE VOORHOUT

Zoo juist verschenen:

AUG. A. BOUDENS
Leeraar Nederlandsche Taal en Letterkunde M.O., Hoofd der R. K. Mulo-school te Vlaardingen.

INLEIDING TOT ONZE MOEDERTAAL

TAALBOEK VOOR DE R. K. MULO-SCHOOL

PRIJS . . . . . f 0.50

UITGAVE VAN
J. B. WOLTERS
GRONINGEN — DEN HAAG

WAAR JEZUS LEEFDE

Een reis door Egypte, Palestina en Syrië
door Dr. JOS. KEULERS,
Professor aan het Groot-Seminarie te Roermond.

Tweede druk. — 5e duizendtal.

Uitgevoerd op zwaar kunstdrukpapier, omvat 320 bladzijden, geïllustreerd met meer dan 100 foto's, aangevuld met een uitslaande kaart.
Omslag in driekleurendruk.

Het beste boek van het najaar 1929, blijft nog jaren lang een van de beste boeken. Binnen den tijd van twee maanden was de geheele oplage van 2500 exempl. uitverkocht De herdruk is eveneens 2500 exemplaren groot, zoodat hiermede het 5000e exemplaar van de pers komt. De nieuwe druk is aangevuld met 15 nieuwe cliché's; de kleine afbeeldingen van den eersten druk zijn door grootere vervangen. Bovendien is een uitslaande plaat aan het werk toegevoegd, bevattende een kaart van Palestina, van de landen om de Middellandsche Zee, van Jeruzalem en van de Nijl-delta.

De geheele pers nam nota van de verschijning van dit werk. Er verscheen een zeer groot aantal uitgebreide en prijzende besprekingen. Daaruit nemen we eenige woorden: Een aanwinst voor de katholieke litteratuur. — Een boek van ontroerende schoonheid en bekoorlijkheid. — Een prachtboek, boeiend als een roman. — Een compleet en evenwichtig werk. — Een model reisbeschrijving -- Daar waag je je nachtrust aan — Voor priesters en seminaristen een goudmijntje, voor taalproevers een lekkernij, voor andersdenkenden een lichtbaak, voor pelgrims een gids, voor eenieder een meditatieboek.

Ingenaaid f 4 75 — in stempelband f 5 75.

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZOON, ROERMOND

GERESERVEERD VOOR
FIRMA M. KROPMAN
HAZEKAMPSCHEWEG 30
NIJMEGEN

Vermijdt teleurstelling.
VRAAGT BONBONS FINS
Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

STOFFENMAGAZIJN „DE LELIE"
TOLBRUGSTRAAT 1 hoek Nieuwstr.
BREDA.

Frans de Kort, Torenstraat 27 en 29
En Gros BREDA En Detail
Handel in Land- en Tuinbouwzaden, Kunstmeststoffen en Tuinbouwgereedschappen. Tel. Int. 661
Catalogus op aanvraag gratis.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ▫ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ▫ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ▫ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 7 1 APRIL 1931 25 cent

ARTHUR VAN SCHENDEL op bezoek bij de P.E.N.-Club in Brussel.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

STORM OVER RUSLAND

samengesteld door Dr. Hein Hoeben in samenwerking van de
R.W.P. en den bekenden Ruslandkenner Dr. Jos. Froberger.

DE PRIJS IS 35 CENT. Iedereen moet deze brochure lezen!

Uitgave van DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, TILBURG

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Nadruk verboden.

Ed. A Serrarens : . . . . *Fausten en Faunen*

Dr. Jacoba B L Hol : *In het land van den Nijl*

L. v. B. : . . . . *Jack London voor de camera*

Mr. T. Verschuur : . . . . *Het geweten*

F. A. Brunklaus : . . *Erger dan de wereldoorlog*

J. de Vathaire O.S B. :
Bladzijden uit de Kerkgeschiedenis I

UIT BOEK EN BLAD :
Roeping — Nouvelle Equipe.

VERSCHEIDENHEDEN :
Geneesheeren-schrijvers — Marjorie Bowen, alias Miss Gabrielle Margaret Gampbell, George Preedy. Robert Paye, Mrs Constanzo, Mrs Long — De twaalf beste Engelsche boeken van 1930 — Een grapje met professor Einstein — Een interessant experiment. — Een mystificatie. Wie is Boris Robazki ? — Coventry Patmore.

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No 320.

Eduard v. Wees
R. K. Boekhandel
Boekdrukkerij
BREDA.

Studebaker

FREEWHEELING CAR
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

BANDEN 1930.

De laatste zijn nog verkrijgbaar à f 1.50 bij :
BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHE DIJK 63 — BREDA

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

ALB. W. BURGERS Steenfabrikant WEURT bij Nijmegen — — — Kantoor: WEURT
Ringoven, Metselsteenen en overslaande Vlamovenstraatklinkers
Ligging der fabrieken: IJzendoorn en Echteld (Station Tiel en Kesteren) Deest bij Druten - Tel. 2705 (Nijmegen)

J. B. VERMULST-SCHEFFER - Strijpschestraat 23d - EINDHOVEN
AGENTSCHAP GILLET MOT eOREN — KESTEIN'S EAK RIJWIELEN
Soliede personen g makkelijke betalingsconditiën.

TER PERSE **TER PERSE**

GESPREKKEN MET CHRISTUS

DOOR FR. HIERONYMUS RONGEN O. CIST. R.

Zeer vele lezers van de Maasbode, waar deze Gesprekken sinds geruimen tijd opgenomen werden, hebben bij herhalidg op hun uitgave in boekvorm aangedrongen.

Dr. J. Witlox, hoofdredacteur van de Maasbode, schrijft dato 10 December 1930:

„Ik weet, dat de Gesprekken bij velen in den smaak vallen en ik betwijfel niet of zij doen werkelijk veel goed. *Een vooraanstaand geestelijke uit de sociale beweging van het Haarlemsche vroeg mij U te verzoeken of U ze niet in boekvorm zou willen uitgeven* Dit is in ieder geval een verblijdend staaltje van groote waardeering en ik verheug mij het U te kunnen overbrengen."

Alph Vermeulen S.J. Rector van de Krijtberg te Amsterdam, schrijft, dato 20 Januari 1930:

„Wilt U die „Gesprekken met Christus" gezamenlijk uit gaan geven; U doet er een buitengewoon goed werk mee; *'t is juist wat de menschen noodig hebben*; *zoo wil Christus door hen gekend worden, zoo moeten ze met Hem leeren spreken*. En als er dan in Amsterdam een R.K openbare leeszaal en bibliotheek is. dan moeten er vele exemplaren van dat nieuwe werk ter lezing liggen en ter uitleening."

Het werk wordt gedrukt op stevig papier, met duidelijke letter en is verlucht met houtsneden van den bekenden Dominicaan, Pater Raymundus van Bergen, Het beslaat ongeveer 165 bladzijden in een kloek formaat van 16½ bij 13 cM.

De uitgave geschiedt in eigen beheer om den prijs zoo laag mogelijk te houden, die per exemplaar bij voorafbestelling slechts f 0.80 bedraagt; na het verschijnen van het werk f 1.—.

Bestellingen worden reeds nu aangenomen door den uitgever:

TRAPPISTENKLOOSTER TEGELEN

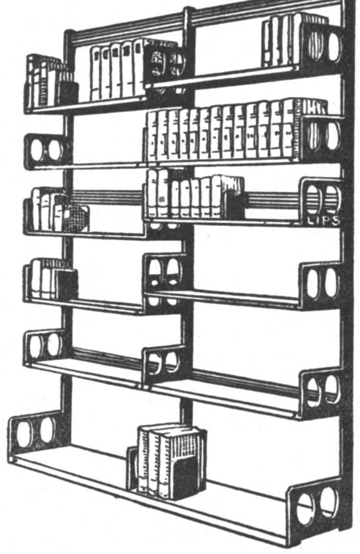

LIPS HANDIG VERSTELBARE

BOEKENSTELLINGEN

IN ELKE LENGTE

LICHT, SIERLIJK, ENORM STERK.

BAHLMANN & Co - NIJMEGEN

K. Burchtstraat hoek Broerstraat

Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding

Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.

Zeer voordeelige prijzen.

Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"
GROESBEEK.

Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520

Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren

Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Brandstoffenhandel „DE KOLENMIJN"

PIET SIPS - Academiesingel 38 - BREDA

EN GROS Tel. 129 EN DETAIL

J. Steylen v. d. Brûle — Firma P. ten Have

St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620

Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

Fa. P. v. d. WEEGEN & Zn., Tilburg

TIMMERFABRIEK

Briefadres: GASTHUISSTRAAT 48.

TH. BEENS - GINNEKEN -TEL. 563-

RADIO

ELECTR. VERWARMING

SANITAIR

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS

v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF

Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN

Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Firma Alph. van Laarhoven - Het aangewezen adres voor goud, zilver, doublé, alpacca. - Klokken, Horloges, Luxe Klokjes. - Eigen reparatie-inrichting

VISCHMARKT 8 BREDA

FABRIEK VAN MACHINALE HOUTBEWERKING

„DE MARK"

JACQ. VAN GROENENDAEL — BREDA

Alle timmerwerken, speciaal kerkbanken, kerkstoelen, schoolbanken enz.

J. HURKMANS, Teteringenstr. 31, BREDA

LUXE BAKKERIJ — Hoek Ceresstraat — Telefoon 1731

Specialiteit in alle soorten FIJN GEBAK.

Kantoormachines

Mart. Payens - Nijmegen

ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

GOEDKOOP ROOKEN HERMANS Sigarenhandel Stratumseind 36 A EINDHOVEN

VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land

EMSER-PASTILLES

Het afdoende middel tegen HOEST. VERKOUDHEID, en alle aandoeningen der slijmvliezen.

PRIJS PER ALUMINIUM KOKERTJE 60 CENT.

FAUSTEN EN FAUNEN.

Had Justus van Effen in onze tijd geleefd, hij zou stellig, geestig spieder als hij was, met zijn vriendelik-satyrieke pen, een aardig spotternijtje geschreven hebben naar aanleiding van het staag toenemend gebruik om op de letterkundige lading van romans, periodieken en kritiese geschriften, een min of meer geheimzinnige vlag te planten.

Bedoelt *De Paal* 'n folterpaal te zijn of symboliseert deze titel de pretentie, dat al de in dit tijdschrift geuite meningen als verrassende oorspronkelikheid staat voor niets stil. Of is een titel als *Roofbouw,* behalve een onrechtvaardig beroep op onze kennis van de agrariese praktijken onzer oudste vaderen, geen gezochte titel voor letterkundige opstellen. *Achter de Vuurlijn* verplaatst ons in het etappen-gebied in stede van het eldorado onzer oude letteren. En nu meent Anthonie Donker het aan zijn naam verplicht te zijn ons zijn beschouwingen over boeken en mensen aan te bieden onder de weliswaar alliterende en assonerende, maar toch aanvankelik weinig

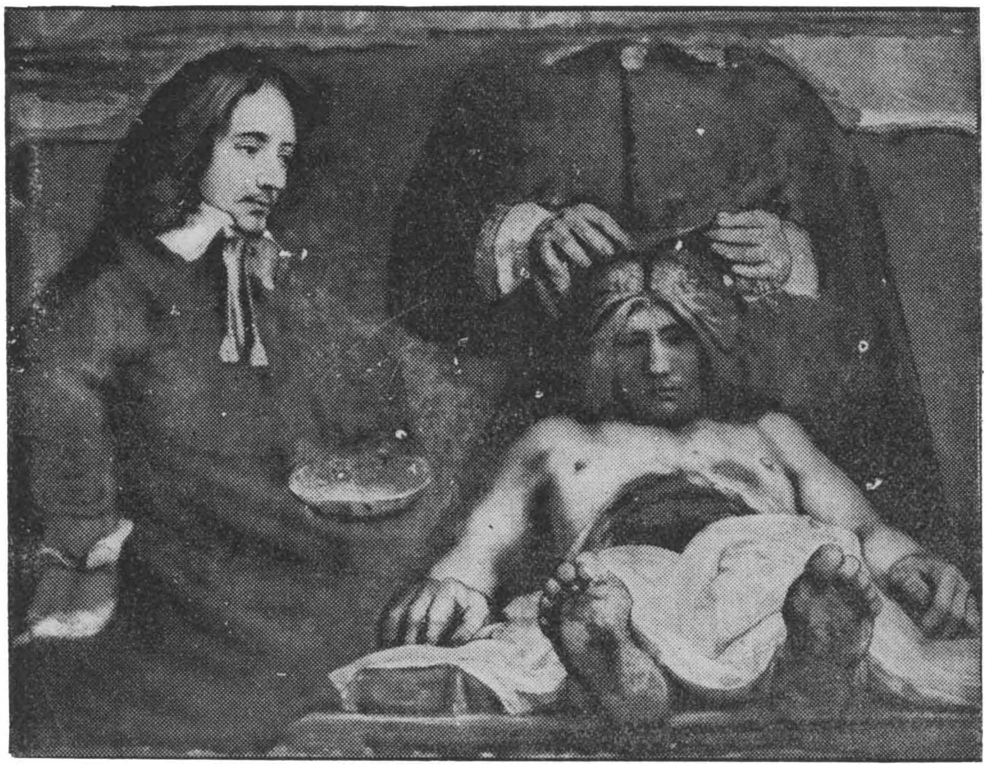

De anatomische les van Rembrandt.

een paal boven water staan? Een titel als „De lamp van Diogenes" kan er, dank zij de ongewone bekendheid van de tonwijsgeer nog mee door en is in staat ons Marsman te doen zien, speurend met z'n zoeklicht in 't duister dezer wereld naar schoonheid, vitaliteit en temperament.

Dank zijn de bedenkelike bloei der chirurgie en onze kennis van Rembrandt's recent verminkte meesterstuk, weten we ook nog raad met „de Anatomische Les" en zien we de wijdsperrende schaar van dezelfde schrijver vervaarlik knippen in 't vege lijf onzer auteurs. De zucht naar integrale en heldere titel *Fausten en Faunen.*[1]) Een dergelike titel kost een voorstudietje en we hebben nog eens naar *Goden en Helden* moeten grijpen om ons, speciaal voor 't onderhavige geval, te vergewissen inzake de veelvuldige kwaliteiten van de wezens, die de Grieken mythologies faunen noemden. Het waren kommerloze fluitisten die op de Pan-fluit bliezen en daarom zal Donker wel in hen het prototype van onze dichters willen zien. Al heeft hij dan speciaal voor onze hedendaagsche dichters abstractie moeten maken van de kommerloosheid der faunen. Van Fausten weten we tegen-

woordig, dank zij de radio-bedrijvigheid meer dan genoeg; we treffen deze goeie-zaken-makende zwervers aan alle stations. En zo betekent *Fausten en Faunen* zeer waarschijnlik „denkers en dichters". Het zij de huidige dichters vergund onze begrips-, en associatie-vermogens op een zware proef te stellen; we zijn het aan de majesteit van het dichterschap verplicht hun gangen naar de steilste hooglanden, hoe moeizaam ook te volgen. Maar waar de criticus niet enkel voor zich zelf schrijft, maar ook een bemiddelaar is tussen dichter en „publiek" en de moeite der poezie-dorstige menigte in de labyrintiese gangen van de geest, zoekt te verlichten, achten wij 't ondoelmatig de dichtkunst-toegewijden af te schrikken met soortgelijke motto's als „Fausten en Faunen". De criticus moet zijn een stijlvol docent, die ons veel van 't verwikkelde dichterleven verklaart en ons met zachte hand naar het domein der poezie dwingt. Eenvoud is zijn hoofddeugd.

Gelukkig openbaart zich deze zucht naar pittige verholenheden enkel in de titel van deze bundel essays.

Donker wou een fascinerende vlag hebben, waaronder zijn schip voer en dat heeft hem parten gespeeld. Maar overigens beschikt hij over alle gaven, die een goed criticus sieren. Reeds 't eerste opstel over de dichter Leopold — waarin hij fijnzinnig persoonlijke ervaringen gevlochten heeft — doet ons Donker kennen als een uitnemend vertegenwoordiger der Nederlandse kritiek. Eenvoud en scherpzinnigheid, geestdriftige liefde voor de schoonheid en een breed gevoel voor ruimte, geuit in een soepele, aan treffende vondsten rijke stijl, maken zijn oordeel aantrekkelik en bevallig. Zijn gracie is echter niet oppervlakkig, maar overtuigend en meeslepend. Zijn wijdings-volle herinneringswoorden aan Gorter's *Mei* zijn een klassiek stukje proza. Zijn fijngeestige ontraadseling van de vreemde schoonheid, die ons donker en groots uit Slauerhoff's verzen tegemoet treedt, is een overtuigend staal van Donker's scherpe analyse. Zijn brede, urbane houding, die iets geposeerd lijkt, is volkomen ongeveinsd, gezien de milde waardering van de eerlike knittelverzen en rijmpjes, waarmede Speenhoff de gevoelige goe-gemeente naar 't hart gesproken heeft. Donker's belangstelling voor deze eenvoudige speelman is even rijk als die voor de auteurs, die hun stoute verhevenheden voor de „happy few" gereserveerd hebben.

Maar ondanks alles betekent Donker's kritiek geen wezenlike verovering op het reeds zo vaak als verouderd gebrandmerkt krities werk van Willem Kloos. Toon en accent zijn moderner, maar in wezen niet anders. 't Lijkt een moderne transpositie van de jonge Kloos.

Willem Kloos.

't Is opvallend hoe sterk zijn telkens anders geformuleerde levenshouding overeenkomt met die welke de toen nog vitale Kloos vertolkt heeft in zijn fameuze inleiding op Perk's *Mathilde*. Ook bij Donker dezelfde hooghartigheid tegenover kristelike optrekjes, dat hoog en zelfverzekerd zich verheffen boven de zenuwachtige schare van godzoekers, die angstig wegbenen naar de kerkelike vluchtheuveltjes, om zich aan de obsessies van het Raadsel te onttrekken. Zijn levenshouding lijkt uitermate komfortabel en kenmerkt zich door een blijmoedige zonnigheid. „De wereld is een oud, verworden, verward maar weergaloos interessant ding. Men moet een oude antieke vaas niet schoon schrobben en schuren, ze is zoo verrukkend vuil. Ik wil de wereld zien als een schilderij van Jan Steen. De hemel verhoede de hand, die daarin orde wil scheppen. Niet de strakke pasmaat van moraal en principe, niet de gemakkelijke pasmunt van voorwendsels en leugens. Forsch en eerlijk moet men leven, in breede lijnen." Wie denkt hier niet aan Kloos, „die de dingen dezer wereld langs zich voorbij ziet gaan met bewonderenden blik."

In dit teken staat ook zijn „dogmaloze kritiek", want deze loopt parallel met zijn levenshouding. Dogmaloosheid noemt hij een klemmend postulaat voor objektieve

Anton van Duinkerken.

kunstkritiek, want een dogmaties kriticus acht Donker, gezien de onvermijdelike subjectiviteit, waaraan ook de dogmaloze blootstaat, door de aprioristiese maatstaf van zijn geloof, dubbel belast van de andere kant — en dat is de enige vooruitgang sedert Kloos — noemt hij strijdbare eenzijdigheid een noodzakelik voedingsmiddel voor dichterlike vitaliteit en een voorbehoedmiddel tegen dreigende „onuitstaanbaarheid", waaraan ook Donker meent niet te zullen ontkomen. Naar aanleiding van deze tegenstrijdigheid is hij slaags geraakt met Van Duinkerken op wiens these: „wie antidogmatisch is, wordt op den duur antivitaal", Donker in zijn kridies Credo reageerde. In een bondig en zeer gelukkig *Tijd*-feuilletonnetje heeft Van Duinkerken Donker van antwoord gediend en hem erop gewezen dat óók onze estétiese waardering berust op een dogmaties aanvaarden der schoonheid, wier geheimvol wezen ons toch ook in laatste instantie ontgaat. Hij heeft hem verduidelikt dat een ondogmaties mens de kunst van een dogmaties kunstenaar als schoonheid kan waarderen en omgekeerd een dogmaties mens de kunst van een ondogmaties artiest. Voorwaarde voor scheppingsmogelikheid is enkel intense beleving ener wereldbeschouwing. Maar dit postulaat geldt dan toch ook voor de kritiese kunstenaar.

Uitsluiting om de verminking van een levenswaarheid te wraken houdt dat niet in. Trouwens Donker doet dat van zijn standpunt uit, allerminst. Heel zijn *Fausten en Faunen* is een doorlopend getuigen van zijn apriorismen en wie zijn opstel over Mien Labberton gelezen heeft, komt tot de sterke verdenking, dat hij de argeloze schrijfster uitsluitend kapittelt om haar positief getuigen. Hij laboreert hier aan dezelfde kwaal, waardoor hij de dogmatische kriticus aangetast meent en waarvoor hij zich zelf immuun acht. Deed Kloos zo ook niet ten opzichte van de sociale poezie van Bloem? Donker doet soms zeer onlogies. Na de verkondiging van zijn wereldbeschouwing met de zelfverzekerdheid van Zarathrusta, gooit hij met een Multatuliaanse zwaai zijn eigen stelling omver: „elk getuigenis wordt uitgewischt. Ook dit." Zo ontkent hij in a, wat hij in b. heeft gezegd. Hij wankelt dus in zijn eigen overtuiging, maar gunt een ander zelfs niet de mogelikheid zich te vergissen.

Donker's objektiviteit is meer schijn dan wezen en daarin schuilt zijn vitaliteit. Of hij echter met deze twijfelmoedige wereldbeschouwing lang deze levende geestdrift zal kunnen brandend houden, die ons in dit mooie boek nog zo weldadig doorstroomt, is een andere vraag.

Deugd en zonnig idealisme zijn zoete gespelen. Twijfelmoedigheid en objektiviteit leiden tot geestelike verlamming. Hij geeft trouwens zelf toe, dat de vooruitgeschoven stellingen der Brunings, van Van Duinkerken en de eenzijdige Marsman meer weerstand bieden tegen het donkere dreigement der onuitstaanbaarheid dan de zijne. Hij staat nog met Kloos in de oude, maar voelt haar zwakheid en deze erkenning geeft hoop.

Gerard Bruning.

Ed. A. Serrarens.

---

[1]) **Antonie Donker,** FAUSTEN EN FAUNEN. *E. M. Querido, Amsterdam,* 1930. (20.5 × 15) 206 blz., ing. f 3.25.

IN HET LAND VAN DEN NIJL.

Het is een haast onbegrijpelijke karaktertrek in den altijd maar voortjagenden, modernen mensch, dat de grijze oudheid hem steeds blijft boeien en de stille rust en eenvoudige grootschheid van oeroude bouwwerken diepen indruk op hem maken. De volkeren, die eeuwen en eeuwen vóór onze jaartelling het land van den Nijl bewoonden, en er hun pyramiden, sphinxen en standbeelden oprichtten, zullen wel niet vermoed hebben, dat de producten van hunne cultuur en hunne kunst, gespaard door een voor de verweering ongunstig woestijnklimaat, zoozeer de belangstelling van het verre, verre nageslacht zouden opwekken.

Ons geslacht wroet immers zoo gaarne in het verleden: een prehistorische, of zelfs een oud-historische vondst brengt heel wat gemoederen en heel wat pennen in beweging en wanneer dan oude cultuurresten in reuzevormen gegoten, als het ware voor het grijpen liggen, zooals in Egypte, dan worden ze gemeengoed ook voor den gewonen toerist, al zal deze ze met andere oogen bezien dan de kunsthistoricus. Men zou lange beschouwingen kunnen houden over de vraag: „wat het dan wel is, dat den toerist hier boeit. Is het 't massale, het reusachtige in de afmetingen der pyramiden en standbeelden? Of wordt het kunstgevoel getroffen door de strakheid der lijnen en de juistheid der proporties? Of is het hun hooge ouderdom, van veertig en meer eeuwen, welke de kortheid van eigen ééndagsbestaan doet inzien en het voor ons bekrompen menschenverstand zoo moeielijke begrip „Eeuwigheid" iets minder abstract maakt?"

Hoe dit ook zij, een mysterieuse aantrekkingskracht is steeds uitgegaan van Egypte. Hoevelen hebben er niet over geschreven, hoevelen ook er gewerkt, om meer licht te spreiden over zijn geschiedenis en cultuur, al zijn we ook tot op heden b.v. nog in het onzekere gebleven over de werkelijke beteekenis der pyramiden! Maar ook hoevelen, die de reis naar Indië maakten, kennen slechts de door den bouw van het Suezkanaal ontstane stad Port Saïd, die met het eigenlijk Egypte „even weinig gemeen heeft als het trottoir voor het Rijksmuseum met Rembrandt's Nachtwacht."

Om Egypte te leeren kennen, moeten we er langer vertoeven, moeten we het Egyptische leven beluisteren in de niet door de vreemdelingen bezochte, ietwat afgelegener bazaars en zijstraten van Caïro, moeten we ver buiten de volkswijken van oud-Caïro een Egyptische zonsondergang zien in al zijn mysterieuze schoonheid: „Aan onze voeten stroomt de Nijl, gelijk hij dat in de tijden der machtige Pharao's deed. Mysterievol komt het water in zijn grootsche kalmte uit het Zuiden aangestroomd en verdwijnt weer aan den Noorder horizon. In de rustige avondstemming bewegen zich enkele van die eigenaardige Egyptische booten met haar hooge witte zeilen achter elkaar — als groote watervogels drijven zij kalm met den stroom mede. Geen enkele moderne stoomboot verstoort onze stemming, moderne gebouwen zijn niet te zien, alleen een enkele fellah-hut, die zoo volkomen in het landschap past, dat zij bijna niet opvalt. Over de rivier heen enkele palmen, die met hun sierlijken vorm als een fijne Oostersche decoratie tegen de lucht zijn afgeteekend. Daar voorbij weten wij de eindelooze woestijn, waarin blauwachtig grijs de Pyramiden zichtbaar zijn, die met haar geheimzinnige vormen nog eens accentueeren, dat nergens

Een Sakiyah, d.i. een scheprad voor het ophalen van Nijlwater.

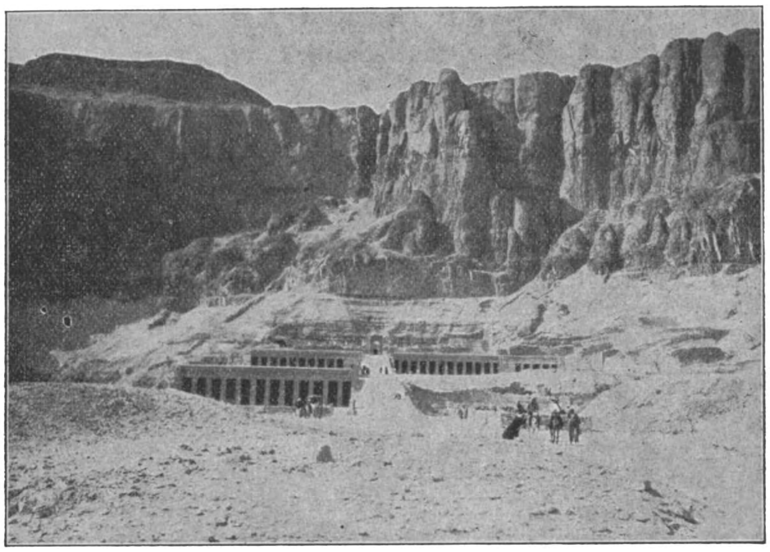

De rotstempel van Der-el-bachri,
met op den achtergrond de hooge witte bergrand van kalksteen.

anders ter wereld een tafereel te zien is, als zich hier voor onze oogen ontrolt. Ver achter alles, diep in de verre geheimnisvolle verten van de woestijn daalt de zon als een vuurrode schijf naar omlaag. Zij daalt zichtbaar en ieder oogenblik kleurt zij het panorama anders in een gamma, dat afwisselt tusschen blauw, violet en purper. Het is van een onbegrijpelijke pracht, stil en onbeweeglijk. Alleen de Nijl leeft en stroomt in dit wonderland voort, zooals hij dat de eeuwen door gedaan heeft. Hier geen ruïne van de oudheid, die zware eischen stelt aan onze fantasie, hier hetzelfde beeld, dat Cheops en drie duizend jaar later Cleopatra ook hebben aanschouwd in onvergetelijke schoonheid voor onzen blik getooverd. Het duurt slechts kort maar het is een levensmoment. Als de zon in de woestijn is ondergegaan, valt het scherm en begint de nacht. Wij gaan terug naar het drukke Caïro, naar het leven van onzen tijd, maar wij nemen een herinneringsbeeld mede, dat niet gemakkelijk vervagen zal. Even heeft de Nijl in zijn eigen al-oude omgeving tot ons gesproken.''

Om dit oude Egypte te leeren kennen, moeten we niet alleen zijn pyramiden en sphinxen etc. bezoeken, maar moeten we ook zelf trachten het te reconstrueeren uit de vele schatten, die b.v. het Egyptisch museum te Caïro herbergen.

Daarbij echter hebben we een veiligen gids noodig; niet alleen een der landszonen, die den reiziger bestormen, om hem hun diensten aan te bieden en die men toch, wanneer men de landstaal niet verstaat, niet missen kan, niet alleen ook een Baedeker of een gidsje, zooals Mrs. Devonshire [1]) uitgaf met beschrijvingen van de 80 moskeeën en andere Islamitische monumenten in Caïro — een aardig, handig boekje met foto's en een platte grond, welke echter alleen voor zeer goede oogen leesbaar is — neen, men moet bovendien een gids hebben met gevoel en begrip voor kunst en oudheid, iemand, die intuïtief de psyche van land en volk aanvoelt en die de groote gave bezit zijn eigen liefde voor het land der Pharao's en zijn verworven inzicht door zijn woorden over te dragen op anderen. Zulk een gids is ons Mr. Dr. Albers in zijn mooie werk: *Uit het land der pyramiden* [2]) waaruit we het bovenstaand citaat aanhaalden. Hij weet te boeien en uitstekend te beschrijven. Zoo levendig schildert hij b.v. het straatleven van Caïro, dat we ons gaan verbeelden het met eigen oog gezien te hebben. Niet weinig helpen daarbij de vele, zeer goede afbeeldingen van het Egyptische leven, van zijn oudheden en museumschatten, want ook in het Egyptische en Arabische museum evenals in de vele moskeeën, de tempels van Luxor en Karnak, Thebé's doodenstad en de Koningsgraven leidt schr. ons rond en het is een genot, de suggestie van zijn beschrijving te ondergaan, waardoor ook de musea tot iets zeer reëels voor ons worden. Ja, inderdaad scherpe waarnemers van de natuur en rasechte kunstenaars, om het waargenomene af te beelden, toonden zich die Egyptische beeldhouwers, die 4000 en meer jaren geleden hun kunstwerken schiepen, waardoor zij ons de dragers dier oeroude Egyptische beschaving zooveel nader brachten. Al trekken de gouden voorwerpen uit het graf van Tut Ankhamen in den laatsten tijd wel het meest de aandacht, toch brengt ons meer dan wellicht eenig ander museum het Egyptische museum nader tot het volk: het maatschappelijk en huiselijk leven der oude Egyptenaren ligt

hier voor den beschouwer open. Al verzuimt Dr. Albers ook niet ons met het tegenwoordige, Egyptische land en volk in kennis te brengen, zoo lijkt ons toch de grootste verdienste van zijn werk, dat hij het oude Egypte weer voor ons doet leven. Op andere wijze, met een ruimer gebruik van geschiedkundige beschouwingen doet dit ook Dr. Klamroth in zijn werk: *Agypten.* [3]) Beperkte Dr. Albers zijn verblijf in hoofdzaak tot Caïro en Luxor, Dr. Klamroth voert ons ook naar Alexandria, het Fayum, Edfu, Assoean en Abu Simbel. Dit werk leest iets zwaarder, is — althans gedeeltelijk — meer wetenschappelijk opgezet, maar, wat hij in zijn voorwoord aan den lezer belooft: de zwaarmoedige betoovering van het groote zwijgen, dat den Egyptischen Sphinx omgeeft, nader tot den lezer te brengen, is hem gelukt. De eeuwigdurende strijd tusschen woestijn en cultuurland, die op leven en wezen der bewoners zijn stempel drukte, wordt in dit werk goed weergegeven en zoovullen beide boeken elkaar aan en wekken onze belangstelling voor het land van Egypte, welks grenzen zijn: de zee en de woestijn!

Dr. Jacoba B. L. Hol.

---

[1]) **Mrs. R. L. Devonshire,**
EIGHTY MOSQUES AND OTHER ISLAMIC MONUMENTS IN CAIRO. Geillustreerd. *Maisonneuve Freres, Paris,* 1930. (19×12) 64 blz. ing. Ffr. 12.—.

[2]) **Mr. Dr. D. Albers,**
UIT HET LAND DER PYRAMIDEN. Geillustreerd. *H. P. Leopold, Den Haag,* 1930. (25×17) 194 blz.

[3]) **Dr. H. Klamroth,**
AEGYPTEN, DAS URALTE KULTUR- UND MODERNE REISELAND. Geillustreerd. *Herder & Co., Freiburg i.Br.,* 1929. (23×16). 118 blz. ing. M. 3.40, geb. M. 4.50.

JACK LONDON VOOR DE CAMERA.

Jack London.

Het leven van Mussolini werd geschreven door een vrouw, die vroeger met hem aan het hoofd der socialistische arbeidersbeweging gestaan had en van Mussolini zelf veel intieme bijzonderheden uit zijn Sturm-und-drangperiode was te weten gekomen. Het groote lezerspubliek vraagt in een biografie naar bijzonderheden, die van belang zijn om het karakter van den persoon

Benito Mussolini.

waarom het gaat juist te typeeren. Den leeuw kent men aan zijn nagels, den mensch aan de kleine karaktertrekjes. Dat maakt het boek over Mussolini zoo interessant, dat het bijna in alle talen werd overgezet. Over de biografie van Jack London kunnen we hetzelfde zeggen. Deze levensbeschrijving [1]) is van de hand eener vrouw, die den beroemden romanschrijver door en door heeft gekend. Het is de vrouw, die lief en leed met hem gedeeld heeft en die van de kleinste bijzonderheden uit zijn avontuurlijk leven op de hoogte was. Het leven van Jack London was een veelbewogen leven. Van zijn jeugd af onderscheidde Jack zich door een groote zelfstandigheid van karakter en een bijzondere liefde voor de natuur en de menschen, vooral voor de ,,Menschen der Tiefe''. Als jongen van 13 jaar bezat hij zulk een aanpassingsvermogen dat hij op gelijken voet met volwassenen omging, zonder dat het verschil van leeftijd opviel. Zijn zucht naar avonturen bracht hem in aanraking met allerlei slag van lieden: smokkelaars, matrozen, fabrieksarbeiders enz., zonder evenwel door het pek te worden besmet. Zijn aangeboren eerzucht en on-

afhankelijksheidszin hielden hem staande te midden der verleiding en de gevaren die hem omringden; hij wilde iets meer zijn dan een „homme médiocre" en ofschoon hij door volslagen gemis aan een godsdienstige opvoeding en godsdienstige begrippen zich niet in de éene ware richting wist te oriënteeren, heeft hij toch als „selfmade man" het zoover weten te brengen, dat hij een van de grootste en beroemdste Amerikaansche romanschrijvers van zijn tijd is geworden. Zijn lijfspreuk was: aan groote dingen vasthouden; de kleine laten loopen.

De lange lijst zijner boeken getuigt, dat hij zijn tijd aan de kleine materieele dingen van het leven niet verbeuzeld heeft. Evenals met zijn talenten heeft hij ook met zijn tijd gewoekerd. Met zijn zeiljacht dat hij zelf bestuurde, maakte hij groote reizen voor rekening van verschillende Amerikaansche tijdschriften, die zijn bijdragen met duizenden dollars honoreerden. Het geld stak hij in een groot landgoed, een ranch, waar hij met zijn vrouw de gelukkigste dagen van zijn leven doorbracht. Aan geld was hij niet gehecht. „Er sagte seinen Dollars leichten Herzens lebewohl",schrijft zijn vrouw. Als ik hem over geld sprak, dat hij weggegeven of geleend had, gaf hij ten antwoord: „Geld is gut, wenn ich etwas dafür kaufen kann, ich kaufe mir damit Glück, wenn ich damit glücklich mache. Nur kein Geld anhaufen. Man kann es ja doch nicht mitnehmen, wenn man den Weg ins Dünkle geht."

Het huwelijk met zijn eerste vrouw liep spoedig uit op echtscheiding. De schrijfster zijner biografie zegt, als zij over deze teere quaestie heenglipt, dat Jack London niet de eerste geweest is, die te laat inzag en betreurde, dat hij zich vergist had. De echtscheiding, door zijn vrouw aangevraagd op grond van moedwillige verlating, werd door een rechterlijke uitspraak bekrachtigd. Spoedig daarop huwde hij met de schrijfster zijner biografie. Hij vond in haar een levensgezellin, die hem begreep en met zijn levens- en wereldbeschouwing sympathiseerde. Uit de biografie, die zij na zijn dood schreef, spreekt duidelijk de groote vereering, toewijding en liefde, die Jack London tijdens zijn leven zoo ruimschoots van haar ondervond. Zij geeft niet enkel een overzicht van zijn leven en werken, maar wij leeren uit die tallooze bijzonderheden en fijne trekjes Jack London kennen als een mensch van een goed en groot karakter, wiens grootste gebrek hierin bestond, dat hij geen bovennatuurlijk geloof bezat en deze voorbijgaande wereld beschouwde als het hoogste en laatste levensdoel van den mensch.

L. v. B.

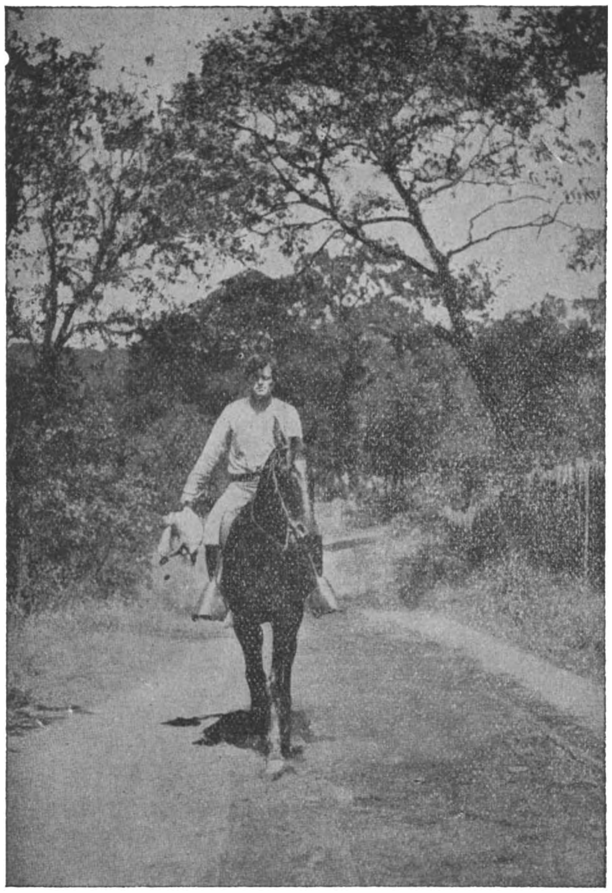

Jack London in 1905,
ten tijde dat zijn „Zeewolf" verscheen.

---

[1]) **Charmian London,**
JACK LONDON, SEIN LEBEN UND WERK. Geïllustreerd. *Universitas, Berlin,* 1930. (18×12) 297 blz.

HET GEWETEN.

Tegenstelling tusschen de door den Staat gegeven algemeenen regel van ons handelen en de uitspraak van ons geweten in een concreet geval behoort tot de mogelijkheden. Strijd tusschen wet en geweten is

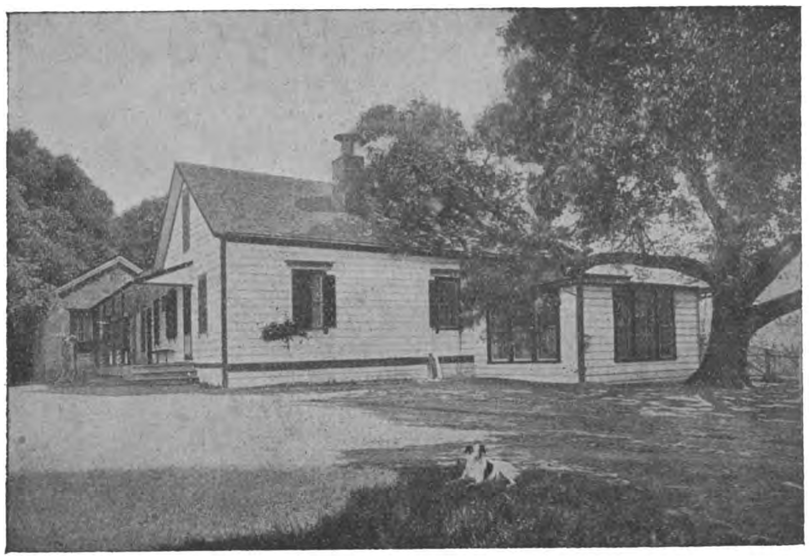

Jack London's landhuis, waarin hij zijn meeste romans schreef.

wel een bijzonder dramatisch onderwerp. Met groote bekwaamheid behandelt Mr. Dr. Kleene het grootsche gegeven in dit zijn proefschrift. Reeds een eerste verdienste is, dat hij een zoodanig beeld levert van de stof zelf, waarin het conflict zich kon voordoen, dat degene, die het onderwerp wil bestudeeren, een uitstekende orientatie erlangt.

Bezwaren van het geweten tegen voorschriften van den Staat kunnen zich voordoen ter zake van militairen dienst, het afleggen van den eed, bepaalde onderdeelen van de huwelijkswetgeving, den leerplicht, den stemplicht, hygienische en verzekerings-voorzorgsmaatregelen, scheiding van Kerk en Staat. Dit zijn de onderwerpen, welke schrijver achtereenvolgens behandelt op descriptische maar ook reeds min of meer analyseerende wijze. Aldus verschaft hij reeds dadelijk eenig inzicht van orde in de materie, behandelt ook de pogingen, welke tot oplossing van voorgekomen conflicten wetgevend of bestuurlijk zijn te boeken, en onwillekeurig treedt hij in de meer principieele beoordeeling telkens van het betrokken conflict.

Hij loopt hierbij wel eens vooruit op de door hem voor te dragen conclusie, welke hij pas goed verantwoorden kan, wanneer hij eerst over het wezen van het geweten, over de overheid en de kracht harer voorschriften in het tweede hoofdstuk zijn meening heeft ontwikkeld.

In het derde hoofdstuk volgt dan de solutie.

Eenigermate is de grondgedachte der oplossing aldus aan te geven: Niet aan het individu, maar aan de overheid komt toe een oplossing van het conflict te vinden. Uitzonderingen op het recht moeten op rechtsgronden berusten.

Afwijkende meeningen kunnen worden ontzien, mits niet werkelijke bevoordeeling ten aanzien van de andere rechtsgenooten plaats vindt en mits ook niet de rechtsorde zelf in gevaar gebracht wordt. Domineerend is voor den schrijver, zooals hij in een „inleiding" schrijft (beter had hij deze als naschrift geplaatst) het beginsel der orde, dat hij onmiddellijk uit de causale finaliteit van alle gebeuren afleidt. Ten slotte moet alles wijken als dit beginsel van orde in het gedrang komt. Aan het strijdige subjectieve gevoel kent hij tegenover de objectieve geen rechtstreeksche waarde toe. Doch onrechtstreeks kan het waarde krijgen, door het inzicht, dat de bestaande orde niet altijd de wezenlijke orde is. Primair blijft echter de orde. Ernstiger dan de theoretische aanranding dier orde zelf is er eigenlijk geen vergrijp. Matiging en mitigatie passen bij de toepassing en doorvoering dier orde.

Bij de behandeling der verschillende onderdeelen ontsluit de schrijver een grooten rijkdom aan literatuur. In het principieele over geweten, over recht en overheid, sluit hij zich aan bij St. Thomas en doet, waar mogelijk, aan modernen als Stammler en Krabbe alle recht wedervaren.

In dit werk van Mr. Dr. Kleene zien wij een bijdrage tot de rechtswetenschap van blijvende waarde. Meer in het bijzonder ook een bijdrage tot de katholieke rechtsleer, welke bij de practische wetgeving stellig verdient te worden geraadplaagd.

Mr. T. Verschuur.

---

[1]) **Mr. Dr. Paul Kleene,**
WET EN GEWETEN. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* **1929. (25 × 16) 226 blz. ing. f 4.00.**

Legioen-soldaten en inlanders.

ERGER DAN DE WERELDOORLOG.

Wie veel geleden heeft, is nog geen Multatuli. Het schrijven van een Max Havelaar vraagt meer dan een diep besef van geleden onrecht. Men heeft er meer voor noodig, dan een flinke verzameling feiten, waaruit de grootte van dit geleden onrecht treffend blijken kan. Het vraagt ook talent, veel talent. Het vraagt beheersching, maar ook 't juiste inzicht, wanneer die beheersching te laten varen. Het vraagt 't pathos van den redenaar en de tactiek van den diplomaat. *Marschier oder Krepier* door den Fremdenlegionär Fritz Klose is geen Max Havelaar van 't Fransche vreemdelingen-legioen geworden, hoewel de schrijver er meer dan voldoende stof voor had. Hem ontbrak echter het talent. Wie zou het hem kwalijk nemen? — 't Is echter jammer, dat de schrijver desalniettemin het Havelaar-genre uit wilde, in plaats van met 't rijke ervaringsmateriaal, dat hem, die vijf jaar „Leiden und Laster der Legion" heeft gezien, heeft mee-geleden en leeren verfoeien, ten dienste stond een document samen te stellen, dat door de nuchterheid, door de zakelijkheid der feitenopsomming zeker dieper indruk zou maken en raker doel zou treffen, dan deze verzameling van herinneringen, stuk voor stuk zeer interessant, maar tot geen boeiend, overtuigend geheel tesaam gebracht, en bovendien nog doorspekt met allerlei aanklachten, hatelijkheden, generaliseeringen aan 't adres van Frankrijk, de Fransche cultuur, de Fransche dit en de Fransche dat, — alsof 't weer 1914 is en de fouten van een departement weer op de kerfstok van een heel volk gesneden moeten worden. Een paar citaten mogen dit verduidelijken:

„Im Frankreich selbst ist gegen diese Höllen schon unendlich viel geschrieben worden, und wenn es selbst den Franzosen zu viel wird, dann musz es schon ganz schlimm sein."

„Es ist das alles nur, wie fast immer bei den Franzosen, eine schöne Fassade und nichts dahinter."

Afgezien echter van deze onvolkomenheden en fouten, heeft dit boek groote waarde om de erin genoemde feiten, die ons 't Vreemdelingenlegioen doen zien, als een instelling, die in de meest wreede periode der Europeesche geschiedenis nog als on-menschelijk zou zijn beschouwd.

Hoe groot de physieke en moreele ellende is, die de legionnair moet ondergaan en waaraan hij bijna zeker moet onder gaan, blijkt bijv. uit de volgende aanhaling:

„Mir ist es im Leben sehr schlimm ergangen, von Kindheit an; ich habe so ziemlich alles durchlebt, war auch im Gefängnis und stand dann ganz verlassen und wegmüde da. Ich habe den Krieg mitgemacht da drauszen und das Elend des Zusammenbruchs nachher, aber das Erleben in der „Fremdenlegion" war das Furchtbarste."

En als we gelezen hebben, hoe 't leven in 't legioen in alle opzichten een hel is, hoe diefstal en de grofste, gemeenste onzedelijkheid niet alleen worden toegelaten, maar zelfs aangemoedigd, dan begrijpen we den herhaalden kreet van den schrijver: „Geht nicht in der Fremdenlegion!" een waarschuwing, die door dit boek een ontstellende beteekenis krijgt.

Moge dit boek in Duitschland, dat 40.000 zijner burgers in 't Fransche Vreemdelingen-legioen lijden en strijden weet, het beoogde succes hebben.

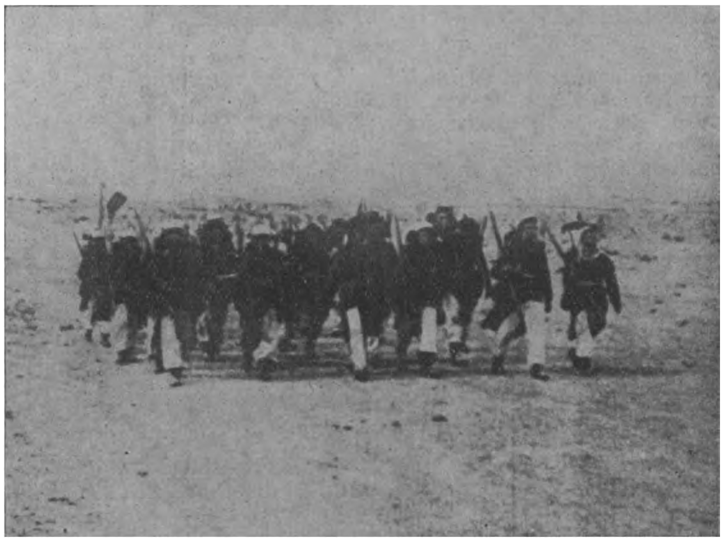

De legioen-soldaten op marsch door de schroeiende woestijn.

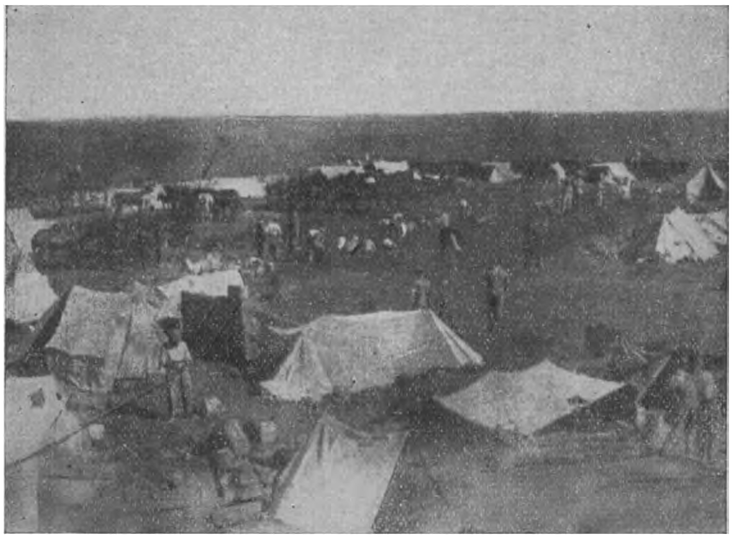

Het tentenkamp in de open vlakte.

We wenschen het een spoedige herdruk toe, die tevens een volledige omwerking, zuivering en ordening van 't belangrijke materiaal moge zijn, en.... een spoedige vertaling in 't Fransch. 't Hoeft wel niet gezegd, dat *Marschier oder Krepier* alleen voor hen bestemd is, die op een of andere wijze iets met 't Vreemdelingen-legioen uitstaande hebben, voor hen, die 't onzalig plan maakten legionair te worden. Voor louter nieuwsgierigen is 't geen gewenschte lectuur.

F. A. Brunklaus.

[1]) Fritz Klose, — C — MARSCHIER ODER KREPIER. Geïllustreerd. *Wilhelm Kolk, Berlin S.W.* 48, 1930. (20.5×14) 322 blz.

BLADZIJDEN UIT DE KERKGESCHIEDENIS.

I.

De geschiedenis van de Kerk begint met die van haar Stichter en haar eerste bladzijde is dus het leven van Onzen Heer Jezus Christus. Dom Leclercq, die zich achtereenvolgens met verschillende onderwerpen bezig hield, liet thans een *Vie de Notre Seigneur Jésus Christ* [1]) verschijnen, waarin hij deze eerste episode in de geschiedenis der Kerk op een heldere, sobere en eerbiedige wijze heeft behandeld. In een doorloopend verhaal heeft hij de feiten, die door de Evangelisten vermeld worden, verwerkt. Zonder commentaren, maar met alle historische en topographische inlichtingen, die men zich kan wenschen. Een kaart en uitvoerige overzichten ontbreken niet en een lange inleiding plaatst de messiaansche gebeurtenissen in hun verband. Het boek van Dom Leclerq sluit met de Hemelvaart van Christus. Reeds enkele dagen daarna begon de Kerk zich te manifesteeren, in de allereerste plaats door het gebed der eerste Christenen. Dom Cabrol behandelt dit onderwerp in *La prière des Premiers Chrétiens.* [2]) De kleine christengemeente van Jerusalem legde de grondslag voor de liturgie der Kerk, wier gevarieerde gebruiken een zeer nauwen samenhang hebben — zooals onlangs nog Paus Pius XI heeft gezegd — met de dogma's, de moraal en de discipline der Kerk.
Om deze bladzijde uit de Kerkgeschiedenis te schrijven was een goed kenner der liturgie de aangewezen persoon. Dom Cabrol, wien vroegere boek *La prière antique* beroemd is geworden, laat thans, met het gemak en den eenvoud van een meester, de allesomvattende plaats van de liturgie in het geheele leven der eerste Christenen zien en hoe de eerste drie eeuwen aan deze beheersching door de liturgie een bijzonder karakter ontleenen.
Daar onze documenten slechts karig zijn met nauwkeurige berichten en vaak even mysterieus blijven als de Catacomben, was het een zware taak, een synthetisch beeld van deze stof te geven. De schrijver is echter volkomen op de hoogte van alle vondsten der geleerden en wist, dank zij deze kennis, het innerlijk leven der eerste christenen op treffende wijze te schetsen. Tot Constantinus liet de Kerk in het openbare leven niet veel van zich merken — hoewel de machthebbers in den staat van haar doen en laten volkomen op de hoogte waren. — doch na 313 valt de geschiedenis van de Kerk bijna samen met die van het Romeinsche rijk. Het imposante boekwerk van Pater Jacquin O.P.: *L'antiquité chrétienne* [3]) — het eerste deel van een Kerkgeschiedenis die het midden zal houden tusschen het groote werk van Mourret en de verschillende handboeken — stelt zich ten doel, om, zonder de natuurlijke bezieling der Kerk uit het oog te verliezen, haar geschiedenis in de Oude Wereld volgens een strikt wetenschap-

St. Martinus van Tours.

pelijke, historische methode te beschrijven. Het werk maakt een zeer persoonlijken en levendigen indruk. Zonder groote evocatieve gaven te bezitten, weet de schrijver toch, door de handelende personen zelf te citeeren en een handig gebruik te maken van de beste hedendaagsche monografieën (die over deze stof zeer talrijk zijn) directe getuigenis en apologie in zijn werk te vereenigen. Zijn verteltrant is wat wijdloopig. Over allerlei dingen weet hij intelligente opmerkingen te maken, zoodat men de prettige indruk krijgt, dat geen feit duister en onopgehelderd blijft.

In dit lijvige boek, dat vier eeuwen omvat, zijn echter ook leemten. Bleef de schrijver wel altijd voldoende in contact met de bronnen? Zijn sommige portretten niet al te conventioneel? Heeft schrijvers eruditie zich in sommige deelen niet te veel op de voorgrond gedrongen, zoodat deze deelen tegenover andere, die te weinig opgehelderd werden, een onevenwichtigen indruk maken? Zoo is bevoorbeeld de patristische litteratuur onvoldoende behandeld en zoo komt het dat figuren als Didymus de Blinde en anderen, wier geestelijke invloed zeer groot was, nauwelijks genoemd worden of verkeerd zijn voorgesteld, omdat hun politieke invloed slechts gering is geweest. Wat de compositie van het boek betreft: de schrijver heeft één fout willen vermijden en bezondigde zich daardoor aan een andere. Om vooral niet te fragmentarisch te worden, geeft hij een voorstelling zonder relief en zondigt soms zelfs tegen de logica.

Zoodoende leest men deze kerkgeschiedenis in groote gemoedsrust uit, maar wanneer men aan het Concilie van 451 is gekomen, waarmee het boek eindigt, houdt men toch een vrij verwarden indruk over van de vele dingen, die verhaald zijn. Het boek is overigens voorzien van voortreffelijke tabellen, van een sobere, uitstekend bruikbare bibliographie en van eenige scherpzinnige critische aanteekeningen. De laatste van deze heeft betrekking op de oorsprong der Gallische Kerk. Na een voorzichtige wandeling over het onzekere terrein der eerste ontwikkeling komen wij bij den apostel bij uitstek der Galliërs: Sint Martinus. Aan de hand van dezen bewonderenswaardigen wonderdoener kunnen wij bijna het geheele land doorloopen en zelfs meerdere landen. Uit Pannonië geboortig, was hij eerst Romeinsch soldaat. Later werd hij Christen, monnik, abt, bisschop: in heel zijn leven toonde Martinus die ijver en naastenliefde, welke hem in zijn doodsuur deden zeggen: Heer, ik weiger den arbeid niet! Dit apostolische leven was zoo rijk aan vruchten, dat Gregorius van Tours zijn voorganger uit de 4de eeuw kon aanduiden als „de speciale patroon van de geheele wereld." Het aantal kerken, dat aan hem is toegewijd, bedraagt in Frankrijk alleen meer dan 3500; in Holland, België, Spanje, Italië en andere landen vindt men ze bij tientallen. Na Onze Lieve Vrouw en Sint Pieter heeft geen heilige méér kerken onder zijn bescherming. P. Ladoué heeft zijn *Sint Martin*[4]) wel ontdaan van alle uiterlijkheden, die aan wetenschappelijken arbeid eigen zijn, doch op iedere bladzijde geeft hij blijk van zeer grondige informatie. Voet voor voet volgt hij het bewogen leven van Martinus. Te Ligugé zien wij hem als asceet, te Marmontier als geestelijk leider, te Tours als bisschop. Bij het keizerlijk hof te Trier treedt hij op als diplomaat, in de netelige zaak van het priscillianisme, waardoor zijn eeuw verontrust werd. Met veel inzicht en vroomheid weet de schrijver tenslotte de historische en legendarische elementen in de verhalen over Martinus' leven en sterven van elkander te scheiden.

Er wordt inderdaad veel tact en omzichtigheid gevraagd van hem, die de documenten van dien tijd gebruikt. De meeste berichten zijn herzien, vermeerderd en omgewerkt in den Carolingischen tijd, die niet genoeg weerstand bood aan zijn smaak voor het wonderlijke. Dezelfde kritische keuze, die P. Ladoué, dank zij de werken zijner voorgangers heeft kunnen maken, moest ook *Mgr. Prussel* zich opleggen voor zijn biographie *Saint Germain d'Auxerre*[5]). Mgr. Baudrillart zegt in zijn voorwoord, dat de schrijver verschillende gevaarlijke klippen heeft weten te vermijden. Hij is in de eerste plaats hagiograaph geweest, doch door het leven van zijn held in Bretagne te beschrijven, heeft hij tevens voor de geschiedenis belangrijk werk verricht. Zeer zorgvuldig voegt hij de gegevens samen over de langdurige zending van Sint Germain in Engeland, over zijn reizen naar Arles en Ravenna. Deze heilige blijkt evenals Sint Martinus, een groot apostolisch reiziger te zijn geweest. Evenals deze heeft hij tallooze wonderen verricht, kloosters gesticht, deelgenomen aan den dogmatischen strijd van zijn dagen, dien tusschen Sint Augustinus en het Pelagianisme, onderhandeld met het keizerlijk hof. Zeer geliefd is hij in Bourgogne, dat hem als edelman en hoogen ambtenaar heeft gekend en hem later haar bisschop mocht noemen. Geliefd ook in Bretagne, waar hij omstreeks 480 als pauselijk legaat kwam. Een nationale werd hij in het land van Wales, waar hij een concilie bijeenriep en als vredestichter optrad tusschen het autochthone ras en de nieuwe indringers. Zijn leven, waarvan Mgr. Prussel vele détails op voorzichtige en scherpzinnige wijze belicht heeft, roept zeden en personen voor ons op, die wij ternauwernood kenden.

Mgr. Alfred Baudrillart

Toen hij op weg was naar Bretagne, onderbrak Sint Germain zijn tocht bij de poorten van Parijs. Daar zag hij voor het eerst zijn geestelijke dochter, Sinte Genoveva. Twintig jaar later zou hij haar nog eens terug zien. Deze twee ontmoetingen zijn door Ch. Baussan beschreven in een aantrekkelijk werkje: *Sainte Geneviève,*[6]) meer stichtelijke lectuur daar wetenschappelijken arbeid. Wij zien achtereenvolgens het herdersmeisje, de maagd, de raadsvrouw van het volk, de beschermster van Parijs vanaf de vijfde eeuw tot op onze dagen. Het graf van Sinte Genoveva

in de kerk van St. Etienne du Mont, dicht bij het Panthéon, trekt altijd zeer veel vereerders. Het is een van de polen van de stad, St. Denys is de andere. Tusschen deze twee heiligdommen schommelde, vóór de Revolutie, heel het religieuse leven van de Fransche hoofdstad. St. Dénys ontleende zijn belangrijkheid vooral aan het graf der koningen en aan zijn waardigheid van nationale basiliek. Daar werd, onder de hoede der Benedictijnen, de „oriflamme" van Frankrijk bewaard. Zijn beroemdste abt was de bekende Suger, die tijdens 's Konings afwezigheid het rijk bestuurde. Deze schreef een waardevolle *Histoire de Louis VI* [7]) (1097-1137), waarvan kortgeleden een nieuwe critische editie verscheen. Alle groote gebeurtenissen uit het eerste deel der twaalfde eeuw vinden wij in deze bladzijden terug; vrijwel steeds — zoowel bij de verwikkelingen in Engeland, als bij de gebeurtenissen, die op de kruistochten en op kerkelijke moeilijkheden betrekking hebben — staat het geloof op het spel.

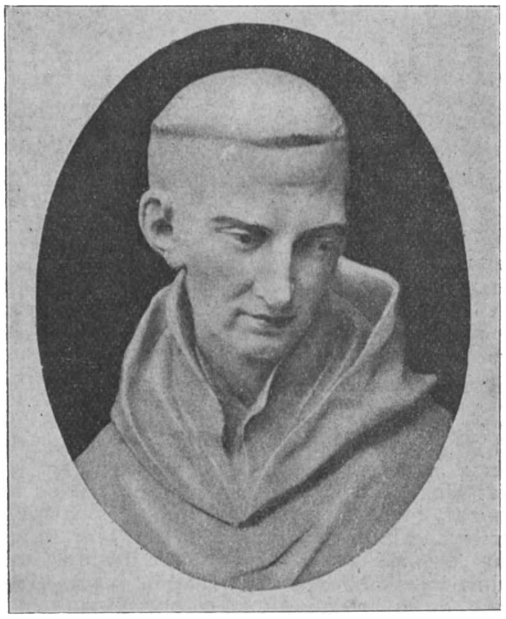

St. Bernardus van Clairvaux.

Het geloof was ook de inzet van de intellectueele gevechten, die in ditzelfde tijdperk, op den heuvel St. Genoveva, geleverd werden. Dichtbij het graf van de heilige, midden in de universiteitswijk daagde Abélard, de vertegenwoordiger van den kritischen geest, de aanhangers van het gezag uit. Wij weten, dat Abélard geen zuivere rationalist was, noch een „held van intellectueele onafhankelijkheid" zooals hij door P. Lasserre genoemd wordt. Maar hoewel deze schrijver in *Le conflict d'Abélard et de St. Bernard* [8]) de theologische kwesties wat al te simplistisch voorstelt, heeft hij toch zeer goed begrepen, dat de botsing tusschen deze twee mannen een botsing tusschen twee rassen, twee geestesverhoudingen beteekende. Een theoloog zal in dit boek veel halve waarheden en onnauwkeurigheden ontdekken; de historici kunnen den schrijver verwijten, dat hij een al te vluchtig beeld geeft van het universitaire leven in het behandelde tijdvak; philosophen kunnen betreuren, dat P. Lassere, die agnosticus schijnt te zijn geweest, van een onjuist begrip omtrent de waarheid uitgaat. Ondanks dit alles moet men erkennen, dat de hoofdstukken „La libre pensée au XIIe siècle", „L'humanisme d'Abélard" en dat waarin hij den Bourgondiër Bernardus en den Breton Abélard vergelijkt, een overvloed van diep doordachte opmerkingen bevatten. De vergelijking tusschen de beide figuren, bewonderenswaardig geschreven en rijk aan fijne nuance's, is op sommige punten wel aanvechtbaar. Zij zal echter de kenners interesseeren... en sommige vrienden der scholastiek ergeren.

Zooveel goeds zou men niet kunnen zeggen van de Fransche bewerking van het boek van Joan Evans: *La civilisation en France au Moyen-Age.* [9]) Het valt te duchten, dat het meerendeel der lezers slechts teleurstelling zal vinden in dit boek en niemand er door bevredigd zal worden. En toch, hoeveel verwachtingen wekt dit boek niet, wanneer men het opent. De titels der hoofdstukken rechtvaardigen deze: „La Société feodale", „La vie des cité's", „La vie monastique", „Pèlerinages et croisades", „Le savoir", „L'éducation", „Le travail et la religion". Men vindt echter, naast talrijke en goed gekozen afbeeldingen, slechts teleurstellende algemeenheden en, minstens met betrekking tot het religieuse en wetenschappelijke leven, een buitenspordige overvloed van onjuistheden. Zeer aan te bevelen is, wanneer men zich de moeite kan getroosten, een vergelijking te maken tusschen Evans' mededeelingen over het intellectueele en zedelijke leven der leeken, en dan Langlois in het vierde deel van *La vie en France au Moyen-Age,* [10]) dat geheel aan het geestelijk leven is gewijd. Bij Evans een groote schilderij, rijk aan kleur en beweging, mogelijk het werk van een kunstenaar... Bij Langlois echte wetenschappelijke arbeid. Hij is de beste leidraad voor wie, met behulp van de „récits des croisés", van de „enseignements de Louis IX" of de voorspellingen van Raymundus Lullus, zich een beeld wil vormen van de mentaliteit der leeken in de katholieke maatschappij der Middeleeuwen.

Deze maatschappij was ongetwijfeld niet volmaakt, doch zij leefde op intense wijze vanuit het geloof. Ze was fier op haar geloof en verdedigde het met een kracht, die onze tijd niet meer kent.

Wordt voortgezet. *J. de Vathaire O.S.B.*

---

[1]) **H. Leclercq,**
VIE DE N. S. JÉSUS CHRIST. *La Bonne Presse, Paris,* 1929. (20×13) LXXX-330 blz. ing. Ffr. 12.—.

[2]) **Dom Cabrol,**
LA PRIÈRE DES PREMIERS CHRÉTIENS. *B. Grasset, Paris,* 1930. (19×12) 275 blz. ing. Ffr. 12.—.

[3]) **A. M. Jacquin O.P.,**
HISTOIRE DE L'ÉGLISE. *Revue des Jeunes, Paris,* 1929. (25.5×16.5) 700 blz. ing. Ffr. 50.—.

[4]) **P. Ladoue,**
SAINT MARTIN. Geillustreerd. *Editions Publiroc, Marseille.* (22×14) 252 blz. Ffr. 5.—.

[5]) **A. Prunel,**
SAINT GERMAIN D'AUXERRE. *Gabalda, Paris,* 1929. (19×12) 180 blz. Ffr. 7.90.

[6]) **Ch. Baussan,**
SAINTE GENEVIÈVE. Geillustreerd. *Publiroc, Marseille* (22×14) 230 blz. ing. Ffr. 5.—.
[7]) **Suger,**
VIE DE LOUIS VI. *Champion, Paris,* 1930. (18.5×11.5) XXVII-335 blz. ing. Ffr. 25.—.
[8]) **P. Lasserre,**
UN CONFLIT AU XIIe SIÈCLE. Abélard et St. Bernard. *Artisan du livre, Paris,* 1930. (19×13) 230 ing. Ffr. 12.—.
[9]) **J. Evans,**
LA CIVILISATION EN FRANCE AU MOYEN AGE. *Payot, Paris,* 1930. (19×14) 320 blz. 99 gravures.
[10]) **Langlois,**
LA VIE SPIRITUELLE. Geillustreerd. *Hachette, Paris,* 1929. (21×15) XXVII 380 blz. ing. Ffr. 40.—.

UIT BOEK EN BLAD.

Roeping.

In 't jongste no. komt Anton van Duinkerken bij een beschouwing over Jan Vos tot de volgende karakteristiek:

1o. karakter aldus: „Toch moet men niet te licht besluiten, dat Jan Vos een bijzonder beminnelijk mensch zou zijn geweest, aan wien men uit vriendschap gaarne zijn fouten vergaf. Zooals wij hem uit zijn gedichten leeren kennen, was hij dat zeker niet. Kruiperig tegenover hooger geplaatsten, ziet hij op zijn gelijken neer. In zijn kortere verzen wordt de pathos van den vleier afgewisseld door de kille geestesloosheid van den arrivist. Zijn puntdichten smalen op de hulpelooze krukkerigheid van zijn benijders en prijzen in een ander vooral die hoedanigheden, om welke hij zelf graag werd geprezen. En nooit vindt men het eigenlijke brandpunt van zijn geestdrift. Er was in zijn leven geen drijvende kracht, waardoor zijn dichterschap direct bewogen werd. Ieder nieuw vers schijnt hem ingegeven door een nieuwe bezieling, zonder verband met vorige of volgende geestdrift, zonder onmiddellijk voelbaar contact met het totaal van zijn werk. Een zaak, waarvoor hij zich spontaner opwindt dan voor een andere zaak, zal men lang moeten zoeken, tenzij men zich tevreden stelle met zijn glazenmakerij, waarop hij herhaaldelijk snoeft, en, later, met zijn regentschap van den schouwburg, dat hij graag, schijnbaar ongemerkt te pas brengt in zijn vleierij. Ook is er, heel wat zelfbehagen in de bescheidenheid, waarmee hij bekent, ongeletterd te zijn. Hij dankt zijn roem zoo min aan een zaak, die hij zou hebben voorgestreden als aan het karakter, waarmee hij dat kon hebben gedaan. Hij dankt haar aan zijn dichtkunst zelf.''

2o. Katholiek dichter aldus: „Jan Vos was katholiek. Maar de gedichten, door zijn godsdienst ingegeven, zijn niet talrijk en in het algemeen niet bijzonder persoonlijk. Daaruit, zooals Worp doet, een gevolgtrekking te maken over den aard van zijn Katholicisme, is minstens gevaarlijk. Immers, geen enkel dichter heeft den plicht ál zijn gevoelens te verraden en bovendien heeft geen enkel katholiek den plicht zijn godsdienst te beleven in den vorm van gevoelens. In dezen is oprechtheid hooger te achten dan geforceerde hevigheid: een dichter kan door een groote liefde worden opgenomen zonder ook maar een enkel minnedicht te schrijven; hij kan een minnaar der natuur zijn en alleen zijn zielsconflict belijden; hij kan een vurig geloovige zijn en daarvan doen blijken in de eenzaamheid van zijn gebeden. Gevolgen, uit de afwezigheid in de kunst getrokken op de afwezigheid in den aard van den mensch, zijn latius hos. Men kan ze hoogstens uitstrekken tot een afwezigheid in den aard van het kunstenaarschap. Dan kan men zeggen, dat Jan Vos geen sterk godsdienstig temperament had, zonder daarmee te bedoelen, dat hij geen vroom godsdienstig mensch kan zijn geweest. Wat we hierover weten, is miniem, maar pleit niet tegen zijn persoon. Hij heeft wat puntdichten gemaakt, waaruit zijn godsdienst, doch niet direct zijn godsdienstigheid, blijkt.''

Nouvelle Equipe.

Er verschijnt sinds eenige jaren in België een periodiek van bovengenoemde naam dat 't uitingsorgaan is der katholieke jongeren in België. *De Maasbode* heeft vanaf den aanvang het blad met aandacht gevolgd en schrijft over het jongste no., dat de inhoud als steeds getuigt van een opgewekt intellectueel leven. „Literaire en artistieke vraagstukken nemen de meeste plaats in, wat niet belet, dat Lionel Giraud-Mangin uitvoerige notities geeft over de economische crisis. We signaleeren nog een artikel van Paul Werrie over de huidige filmproductie en een samenvattende beschouwing van Jean Glineur over de nieuwe Fransche romans. Verder wilden wij ons ditmaal bezighouden met een alleraardigst opstel van Raoul Rey Alvarez, dat de schrijver betitelde: „Avant-gout de roman''. Het is een alleenspraak van een schrijver, die hier zijn lezers een blik gunt in het geheime laboratorium van den creatieven kunstenaar. Wat hij zegt geeft een goed inzicht zoowel in de psychologie van het scheppen als in aesthetiek van den roman. In den vorm van een zelfonderzoek zet de auteur uiteen, wat eigenlijk „schrijven'' is. We geven hier een en ander van zijn betoog weer.

Wachten. Altijd wachten. Maar ik ben het wachten beu. Zal hij komen? Wie, hij? Een personnage, de kristalliseering van een leven. Dat hij kome! Ik zet mijn huis voor hem open, mijn hoofd, dat hem wacht. Ben ik dom genoeg geweest om een oogenblik te gelooven, dat hij zich in mijn armen zou werpen als een vaderloos kind? Neen, ik moet tot hem gaan, met open handen als een vredesteeken. En ik moet hem vragen mij tot in mijn woning te volgen.

Maar ik aarzel. Ik ben nog verlegener dan toen ik mijn meisje vroeg. Scheppen, Bouwen. Een werk maken. Maar schept men met geweld, met trappen en vuistslagen, of veeleer in de voorzichtigheid en de kalmte? Ik weet het niet. Maar er moeten bezweringsformules bestaan, die als met een lasso de ideeën en de figuren vangen, die men noodig heeft om een roman te schrijven. Men heeft personnages noodig: minstens een. De personnages zijn de roman zelf. Ik wil figuren die voor honderd procent leven. Echte scheppingen.

Eén zou genoeg zijn, een enkele. Het is een van mijn illusies, dat als er een schaap over de brug is, andere zullen volgen. Schepsels, schepping, scheppen. Een ziel blazen in een huid. Dan zal vanzelf de roman volgen, zooals een noot heel een harmonie van klanken wekt.

Ik heb nog niets. Geen idee, geen handeling. Nauwelijks een stuk papier van een twijfelachtige maagdelijkheid. Mijn verlangen is alles. Maar een verlangen schept niet. Het kan nauwelijks wat leelijke en onbepaalde vormen oproepen. Ik ben overwonnen. Mijn proefnemingen slaagden niet. Hij is niet gekomen. Ik ben hem gaan zoeken en ik vond hem niet. Eén seconde dacht ik hem te zien. In mijn hart heb ik hem koortsachtig herkend. Herkend, zonder hem ooit gekend te hebben.
Ja, ik heb je herkend. En ik roep nog om je, niettegenstaande je bent heengegaan zonder een hoekje van je gelaat te vertoonen. Ik weet nu wat je deed vluchten als een dief, die ontdekt werd. Ik weet het. Maar luister, ik zal me niet van je gaan bedienen als van een instrument. Instrument van mijn expressie, instrument van mijn wil. Neen, je zult niets zijn van dat alles. Integendeel, je zult merken hoe onderworpen ik ben... zoodra je je verwaardigd zult hebben te verschijnen. Want ik zal slechts naar je behoeven te luisteren, ik behoef je slechts voor me te zien leven. Ik zal je alle vrijheid geven. Als mijn gedachte het niet kan zijn, zal mijn pen je slaaf zijn.
Er zal geen sprake zijn van een contract tusschen ons. We blijven allebei vrij. Ik vraag je slechts een zichtbaren en levenden vorm. Ik zal je niet ,,kind van mijn ziel, kind van mijn hart'' noemen. Ik wil dat je jezelf bent. En dat er geen gemeenschap is tusschen ons.
Ik zou je stukje voor stukje hebben kunnen maken. Ik zou je uiteen kunnen nemen en in elkaar zetten als mechanisch speelgoed. Dan was je van mij, mijn boodschapper, mijn slachtoffer. Je zoudt niet jezelf geweest zijn. Ik wil je wel ontdekken, niet je uitdenken...''

VERSCHEIDENHEDEN.

Geneesheeren-schrijvers.

Conan Doyle.

Het is opvallend hoeveel moderne Engelsche schrijvers hun carrière begonnen als dokter. We hebben o.m.: Conan Doyle, Somerset Maugham, Brett Young en Warwick Deeping. We moeten daar nu aan toevoegen Miss Helen Ashton, niet te verwisselen met de jonge katholieke schrijfster Grace Ashton, wier laatste werk, na in Engeland zoo gunstig te zijn ontvangen, nu ook Amerika aan het veroveren is en die niet alleen haar M.D. bezit, doch zelfs een tijd lang de praktijk heeft waargenomen. Haar vorig boek *Dr. Serocold,* was een ,,Boek van de Maand'' verleden zomer in Amerika en ze werkt op 't oogenblik aan haar voornaamste boek: *Bricks and Mortar.* In het privaat leven is deze schrijfster Mrs. Arthur Jordan. Reeds vóór den oorlog deed ze, op aanraden van haar vader, aan literatuur. Doch onder den oorlog werd ze verpleegster en daar deed ze haar zin op voor medische studies. Na het behalen van haar titel was ze eerst dokter in een hospitaal voor kinderen en zegde voor een aantal jaren de letterkunde vaarwel. Totdat, een paar jaar na den oorlog haar eerste succesboek: *A Lot of Talk* verscheen.

Marjorie Bowen, alias Miss Gabrielle Margaret Campbell, George Preedy, Robert Paye, Mrs. Constanzo, Mrs. Long.

Begin Februari is men er na veel zoeken en tasten eindelijk achter gekomen, tot groote spijt van de schrijfster, dat al de bovenstaande namen op één en dezelfde persoon betrekking hebben. Louise

Marjorie Bowen.

Morgan deelt in een lange bijdrage in *Everyman* al de bijzonderheden mee van deze sensationeele ontdekking. Tusschen 1906 en '09 verschenen de vier eerste boeken van de hand van een juffrouw G. M. Campbell die echter, op verzoek van de uitgevers onder een deknaam schreef. Daartoe koos ze het eerste gedeelte ,,Marjorie'' om te wijzen op een heel jonge persoon en het tweede deel ,,Bowen'' ontleende ze aan een ouden familienaam van haar moeder. Toen is ze een heele tijd doorgegaan met onder dien deknaam te publiceeren. Doch ze zocht naar nieuwe dingen en wijl haar uitgever haar maar altijd door naar hetzelfde vroeg, schreef ze onder een anderen deknaam ander werk, dat ze elders uitgaf. Zoo kwam *The Devil's Jig* uit onder den naam R. Paye

en onder den naam George Preedy schreef ze de twee boeken *General Crack* en *The Rocklitz,* die heel wat sensatie verwekten. Ze is vroeger gehuwd geweest met Signor Costanzo van wien ze een kind had, en nu is ze Mrs. Long en moeder van nog twee zonen. Ze legt een verbazende bedrijvigheid aan den dag. Zie b.v. wat ze voor de maand Februari op haar aktief heeft. Eerst heeft ze de twee laatst genoemde werken voor het tooneel bewerkt en het eerst wordt in The Duke of York gespeeld in Londen en het andere in Oxford. Dan moeten nog van haar verschijnen twee historische romans: *Tumult in the North* onder den deknaam G. Preedy en *Brave Employments* onder den naam M. Bowen. Verder werd een derde theaterstuk *Rose Giralda* verkocht aan M. Browne, om in Londen te worden opgevoerd en ze werkt aan een anderen roman *The Paviljon of Honour*.
Haar productie is fenomenaal: Romans, Korte Verhalen, Artikels, Essays, Tooneelstukken, Vertalingen, enz., enz. Ze is in het volle bezit van haar kracht op het oogenblik en zegt door te willen gaan met haar vroegere pseudoniemen, doch ze behoudt zich het recht voor er desnoods nog andere uit te kiezen. Het zal dus een kwestie van oppassen zijn als er vandaag of morgen weer een nieuwe schitterende ster aan den literairen hemel verschijnt met een sensationeel ,,first work''.

De twaalf beste Engelsche boeken van 1930.

De strijd om dit onderwerp woedt met onverminderde hevigheid voort in *Everyman.* Iedere week verschijnt zoo wat een nieuw lijstje in de

M. Ossorgin.

,,Brieven aan den Uitgever'' in bovenvermeld tijdschrift. Deze week krijgen we nogmaals een inzending uit Bristol van de hand van een zekeren Arn. Caillet-Baxter. Na erop te hebben gewezen, dat die keus tamelijk persoonlijk werk is geeft hij de twaalf, die volgens hem 't eerst in aanmerking moeten komen voor den titel. We hechten aan dit lijstje dezelfde waarde als aan de vorige, doch we willen er wel bij opmerken, dat die keus tamelijk wel overeenkomt met de feiten, zooals ze op verschillende andere plaatsen werden gegeven. Ziehier dan wat die Mr. Caillet het meest markant vindt in 1930: S. Undset: *Kristin Lavransdatter;* J. Cowper Powijs: *In defense of sensuality;* Fr. Yeats-Brown: *Bengal Lancer;* G. M. Trevelyan: *Blenheim;* V. Sackville-West: *The Edwardians;* H. M. Tomlinson: *All our yesterdays;* Vicki Baum: *Grand Hotel;* W. de la Mare: *Desert Islands;* A. P. Herbert: *The Water Gypsies;* L. Bromfield: *Her Privates we* en *Twenty four hours;* Michael Ossorgin: *A quiet street.*
We merken hier enkel nog bij op, dat niet minder dan 6 van die werken 1, 3, 5, 6, 7, 9 door de Book Society werden uitgekozen als het boek van de maand gedurende het jaar 1930.

Een grapje met professor Einstein.

Ze hebben Einstein in Hollywood een niet onaardige kool gestoofd. De professor is een vijand van de camera en verder totaal onbedreven in het besturen van een auto. Met heel veel moeite en de noodige hulp van mevrouw Einstein

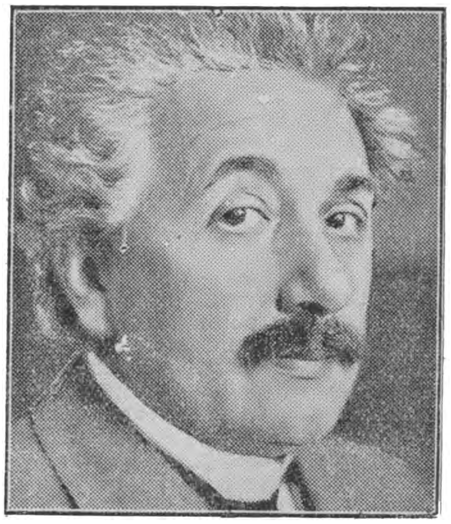

Prof. Einstein.

hebben ze hem achter het stuur van een in elkaar zakkend Fordje gekregen, mevrouw naast hem en zonder dat het wagentje van zijn plaats ging, gefilmd. Een paar avonden later kreeg hij in zijn cottage bezoek van een paar filmmenschen, het licht ging uit en op het doek verscheen, wat Hollywood zich voorstelde als de relativiteit, nl. hoe dingen schijnen, wat ze niet zijn. Einstein reed in alle echtheid met zijn vrouw over Broadway in Los Angelos naar het strand. Plotseling ging de Ford als een vliegtuig de lucht in en terwijl de professor heel ernstig naar beneden wees, gleden de Rocky Mountains onder hem door. De wagen daalde op bekend terrein en wel in Duitschland, waar hij door Berlijn toerde. Einstein amuseerde er zich buitengewoon mede en ontving het eenige bestaande exemplaar van deze truc-film.

Een interessant experiment.

Het leerfilminstituut te Rome is begonnen met het organiseeren van debatavonden, waarop belangrijke films — alvorens zij de censuur passeeren — voor een publiek van letterkundigen, schilders, musici en andere intellectueelen worden vertoond; op deze vertooningen volgt dan debat over de artistieke waarde, den inhoud, de techniek, enz. De pers publiceert de resultaten van het vertoonde en besprokene en wekt daardoor de belangstelling van het publiek voor de betreffende film.

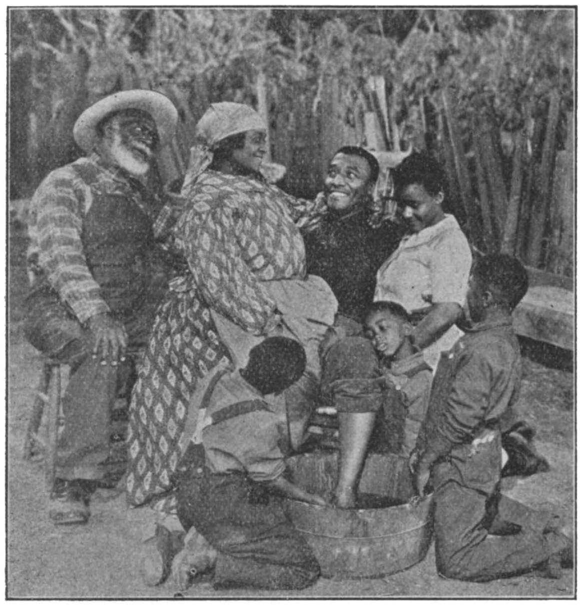

Familie Johnson uit de negerfilm „Halleluja".

De eerste avond was gewijd aan King Vidor's „Hallelujah". De heele intellectueele wereld van Rome was aanwezig; ook de vertegenwoordigers van de buitenlandsche pers waren alle verschenen. Dr. de Feo, de directeur van het instituut, hield de inleidende rede. De discussies zullen gedurende volgende weken nog intensiever worden voortgezet. De Italiaansche bladen wijden kolommenlange artikelen aan de nieuwe instelling.

Een mystificatie.
Wie is Boris Robazki?

In verband met de vraag, door H. Marsman gesteld in het laatste nummer van *De Vrije Bladen*, betreffende den persoon, die het boek *Waarom ik niet krankzinnig ben?* schreef en liet uitgeven als een door A. Babels naar het Russisch van Boris Robazki bewerkt geschrift, kunnen wij mededeelen, dat Boris Robazki niet bestaat. Deze naam werd gekozen door den jongen Vlaamschen letterkundige Maurice Dekker, woonachtig te Brussel. Deze jongere had eenige prozastukken van zijn hand ter inzage gegeven aan den heer Jan Greshoff, letterkundige, eveneens te Brussel woonachtig. Omdat Greshoff hem alle hoop ontzei, koos Dekker den vreemden weg, dien hij insloeg en publiceerde: *Waarom ik niet krankzinnig ben?* alsof het een uit het Russisch vertaald boek ware. De list gelukte. Het boek werd toegejuicht en hevig aanbevolen door...... Jan Greshoff.

Coventry Patmore.

Lange jaren heeft de bekende Engelsche bekeerling Patmore moeten wachten op algemeene erkenning van zijn letterkundig werk. Doch in den laatsten tijd wordt er van allerhande zijden gewerkt, om hem bij het groote publiek bekend te maken en zijn achterkleinzoon Derek Patmore publiceert nu in *Everyman* al verschillende weken achter elkaar artikels over hem, die nieuw licht werpen zoowel op zijn privaatleven als op zijn dichterlijke bedrijvigheid. Schr. heeft het in een van die bijdragen over Hopkins, dien Patmore door R. Bridges kennen leerde. Deze Hopkins heeft hem o.m. den slechten raad gegeven zijn tractaat *Sponsa Dei* van 1883 in het vuur te werpen en E. Gosse zegt daarover, dat het een groot verlies was voor de literatuur, wijl het geschreven was in een stijl die „the highest degree of perfection" benaderde. Ook wordt gerept over Patmore's vriendschap voor Mrs. Meynell en verklaard, dat de dichter haar niet meer zien wou, toen hij vernam, dat ze haar vriendschap ook gegeven had aan G. Meredith. Patmore las op zijn sterfbed de gebeden der stervenden zelf voor, wijl de priester te aangedaan was om een woord te kunnen uitbrengen. Hij deed daarna of hij voor 't laatst een cigaret aanstak en sprak zijn laatste woorden: „I love my God best". Hij ligt begraven op het Lymington kerkhof, op zijn verlangen gehuld in kleed der Franciskaansche orde.

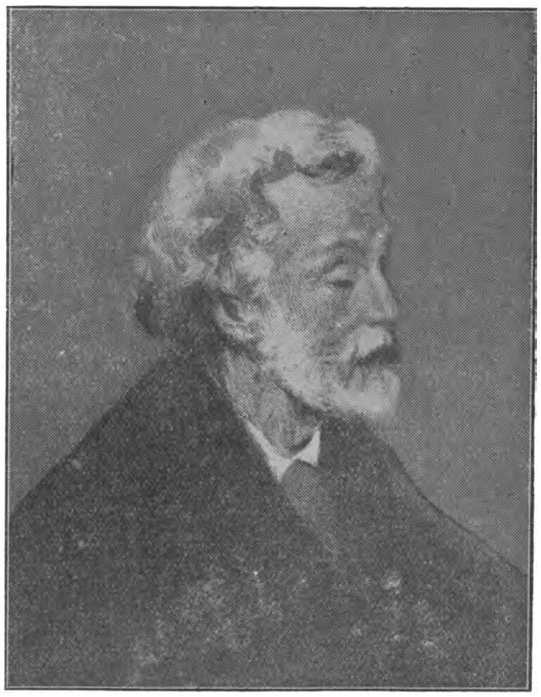

Georg Meredith.

INGRID BERGLUNDH Ginnekenweg 21 — BREDA —
GYMNASTIEK — HEILGYMNASTIEK EN MASSAGE.
Zweedsch Diploma.

Doet uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren.

LUXE BROODBAKKERIJ
Albert J. Terstegen
St. Annastraat 46 - NIJMEGEN - Telef. 189

Het best adres voor Breda en omgeving voor
Brood, Beschuit, Banket en Koek is
Bredasche Luxe-Broodfabriek F. T' SAS
Lange Brugstraat 10 Telefoon 72

APOTHEEK H. GERRIS
Hinthamerstraat 44, DEN BOSCH, Tel. 456
Cursus voor apothekers-assistenten

De Bijenkorf Ginnekenstraat 38 Tel. 652 - BREDA
Porselein — Aardewerk — Tafelserviezen — Theeserviezen — Speelgoederen — Luxe artikelen — Lederwaren.
Groote sorteering. Billijke prijzen.

N.V. STEENKOLENHANDEL
v.h. GIESBERTZ
WAALKADE 109-111-113, NIJMEGEN
EN GROS TELEFOON 43 EN DETAIL

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N R -, SIMPLEX-
EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef 1656

H. AUGUSTINUS
ENCHIRIDION
Handleiding voor Laurentius over de deugden van geloof, hoop en liefde
Uit het Latijn door CAREL BLOEMEN.
De uitvoering van het tekstpapier en van den band zijn in overeenstemming gebracht met den voornamen inhoud van het boek.
Uit het voorwoord
.....Laurentius had Augustinus gevraagd om een boekje, „dat hij steeds in de hand kon hebben" en, dat een antwoord zou geven op alle vragen omtrent de positieve leer van het katholicisme en bovendien de verschillende ketterijen en dwaalleeringen zou weerleggen.
Augustinus heeft aan dit verzoek voldaan, door een verklaring te geven van het Symbolum — de geloofsbelijdenis der Apostelen en het Gebed des Heeren, en daarmede is het Enchiridion het eenigste van Augustinus' werken geworden, waarin hij een systematische uiteenzetting geeft van de geloofsleer. Hij bepaalt zich tot een verklaring van de drie hoofddeugden: Geloof, Hoop en Liefde.
Dit boek werd geschreven in 421, thans in de twintigste eeuw is het nog een van de beste wegwijzers door het leven.
In linnen band met goudstempel f 3.00
Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZOON, ROERMOND

F. H. BOSHOUWERS — BREDA
GROOTHANDEL IN TABAKSFABRIKATEN
„DE BARONIE"
Boschstraat 67 Telefoon 617

Neemt proef met ons
Nieuw Seriemerk „Corona"
van 8 — 10 — 12 ct.
IETS APARTS BIJZONDER FIJN
Proefpakket van ieder 50 stuks
Franco huis met 20 pCt korting
Aanbevelend,
Firma A. Rooymans-Müller
SIGARENVERZENDHUIS EINDHOVEN.
N.B. Wij leveren alle bekende merken met de hoogste korting
Vraagt prijscourant en reizigersbezoek.

Koopt bij onze Adverteerders

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

Electr. Koekfabriek „Het Zuiden" Eindhoven

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting
Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

MINERVA-ZEITSCHRIFT

ZENTRALBLATT FÜR DIE GELEHRTE WELT

Review for the use of learned world — Revue du monde savant — Rassegna del mondo scientifico — Revista del mundo cientifico

Gegründet von Dr. Gerhard Lüdtke

Unter redaktioneller Mitarbeit von

Museumsdirector **Dr. F. Schulze** und Archivdirektor **Dr. P. Wentzcke**

Herausgegeben von

Dr. E. O. Ebert Oberbibliothekar u. Stellvertr. Direktor der Deutschen Bücherei Leipzig und **Dr. P. Praesent** Bibliothekar an der Deutschen Bücherei Leipzig

Die „Minerva-Zeitschrift" erscheint jetzt im 7 Jahrgang, und zwar zweimonatlich. 6. Hefte Jährlich RM. 20.-, Einzelhefte RM. 4.-
Die Minerva-Zeitschrift ergänzt und erweitert die im Jahrbuch der gelehrten Welt „Minerva" jährlich veröffentlichten Angaben durch ausführlichere Berichte und eine fortlaufende Chronik. Neben allgemeinen Aufsätzen kulturpolitischer Art und Beiträgen zur Organisation der Wissenschaft werden Ziele und Aufgaben wissenschaftlicher Lehranstalten und Institute behandelt, wertvolle Bestände und Neuerwerbungen von Archiven, Bibliotheken, Museen eingehend beschrieben und die wissenschaftlichen Forschungen der gelehrten Gesellschaften gewürdigt Sie unterrichtet ausserdem regelmässig über die bedeutendsten wissenschaftlichen Tagungen und Kongresse des In-und Auslandes. Die Berichte erscheinen in deutscher, englischer, französischer, italienischer oder spanischer Sprache.

Preis des ersten Jahrganges: RM. 10.—, geb. RM. 12.50; des zweiten Jahrganges: RM. 12—, geb. RM. 14.50; des dritten Jahrganges: RM. 18.—, geb. RM. 21.—: Preis ab Jahrgang vier: 12 Hefte RM. 20.—, Einzelheft RM. 2.50.

Wir liefern unter Bezugnahme auf diese Anzeige ein Probeheft kostenlos

Walter de Gruyter & Co., Berlin W 10, Genthiner Str. 38

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij

TH. CLEVEN - Eindhoven

voorh. F. L. van Herk — **Vrijstr. 32, Tel. 3666**

Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN

EIGEN KOELINRICHTING

HET GROOTE SUCCES

van de Volksslagerijen

Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 13 is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

Het werken en streven van de Melkinrichting „DE LANDBOUW" heeft tot doel Melkproducten te leveren, welke EN in kwaliteit EN door bereiding de Melkproducten van andere overtreffen. — Daardoor levert „DE LANDBOUW" Melkproducten die beter zijn. De prijzen zijn normaal.

N.V. Melkinrichting „De Landbouw"

Spaarnwouderstraat 32-34 - Tel. 11562 - Haarlem

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN

P. Hendrikstraat 17 — Telephoon 2256

HARDSTEEN — MARMERWERKEN

Concurreerend adres voor Grafmonumenten

Gebrs van Campen, Nijmegen

Broerstraat 63 — Telefoon 1866

SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN

Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen

Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

Coöp. Melkinrichting St. Martinus

VENLO TEL. 409. LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN

BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

H. N. B. T.

JOS. PANHUIJSEN:

HET HOOPVOLLE TEKORT

Formaat 19×13½ c.M. — 143 blz.

INGENAAID f 1.50 GEBONDEN f 2.50

De auteur, een der R K. jongeren, behandelt in deze roman een oud gegeven maar op een bijzonder aantrekkelijke wijze, boeiend en geestig en met een zuiver psychologisch inzicht in het karakter der hoofdpersonen.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS

Giro 31583 - TILBURG - Telef. 978

Verkrijgbaar in den Boekhandel.

Stoomwasscherij J. van der Horst & Zoon — Heemstede

BLEEKERSVAARTWEG 11 — TELEFOON 28188

Moderne inrichting met ouderwetsche degelijkheid gecombineerd

Speciaal ingericht voor behandeling Zijden Dameswasch

TE KOOP GEVRAAGD
JAARGANG 1926
Boekzaal der Geheele Wereld

Aanbiedingen met prijsopgave
aan de Administratie:
Teteringschedijk 63 - BREDA

Fa. H. Latour
Brandstoffenhandel
Eindhoven
Eindje 56 - Telef. 4000

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde.
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

H. SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schabloneer- en Silka-artikelen voor beschildering van stoffen, hout, celluloïd, enz.

LÉON BLOY
HET BLOED VAN DEN ARME
Vertaald door TON KERSSEMAKERS.

Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —

PRIJS f 2.20.

Uitgeverij „Het Sinjaal", Groesbeek

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland. Dag en nacht geopend. — AARGA GARAGE
C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

H. BOOGERS-VAN HOORN
DEMER 10 EINDHOVEN
Specialiteit in Bedden en Matrassen.

Verschenen bij UITGEVERIJ FOREHOLTE TE VOORHOUT:

TWEEDE DRUK VAN

„KATHOLICISME" . . . . . van Prof. Dr. Karl. Adam
Voor Nederland bewerkt door PIET KASTEEL.
Ingenaaid f 5.50. Gebonden f 6.50.

„PARALYSE" . . . . door Ernest Michel
Ingenaaid f 2.00. Gebonden f 2.75.

„DE ROEKELOOZE OMHELZING" door René Schwob
Ingenaaid f 3.90. Gebonden f 4.90.

VERKRIJGBAAR IN DEN BOEKHANDEL EN BIJ DE
UITGEVERIJ FOREHOLTE te Voorhout

Zoo juist verschenen:

AUG. A. BOUDENS
Leeraar Nederlandsche Taal en Letterkunde M.O., Hoofd der R. K. Mulo-school te Vlaardingen.

INLEIDING TOT ONZE MOEDERTAAL

TAALBOEK VOOR DE R. K. MULO-SCHOOL

PRIJS . . . . . f 0.50

UITGAVE VAN
J. B. WOLTERS
GRONINGEN — DEN HAAG

WERKT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE LEVENSVERZEKERING MET WINSTAANDEEL
—— BIJ DE ——

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

100 GRAM
4 THREADS
EVERLASTING
KNITTING
DE ALTIJD DURENDE BREIKATOEN
VERKRIJGBAAR IN ALLE KLEUREN

VRAAGT UWEN WINKELIER DIT MERK. GEEN ANDER GEEFT DEZELFDE VOLDOENING OOK IN ONGEBLEEKT VERKRIJGBAAR.

ADRESSEN VAN WINKELIERS VERSTREKT OP VERZOEK, DE FABRIKANTE N. V. STOOMBANDFABRIEK VAN ENGELEN EN EVERS HEEZE (N.-B.)

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT
HENRI I

Gebrs van Laarhoven
's Bosch.

N.V. Melkinrichting
„DE MIJNSTREEK"
Heerlen

Doet Uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ▫ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ▫ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ▫ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met—en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 8 | 15 APRIL 1931 | 25 cent

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L.J.M. FEBER, DR. JACOBA HOL,
MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J.,
FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.
Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Tooneel . . . . Nederlandsch
Kunst . . . . Duitsch, Engelsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . Fransch, Engelsch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Duitsch, Italiaansch
Land- en Volkenkunde . . . . Duitsch, Engelsch
Sociale en aanverwante wetenschappen . . . . Nederlandsch, Duitsch
Leerboeken . . . .
Spel en Sport . . . . Nederlandsch
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch

Gratis verzekering tegen ongevallen voor onze abonné(e)'s!
f 3000.- bij overlijden f 5000.- bij geheele invaliditeit. f 1000.- bij gedeeltelijke invaliditeit.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

H. N. B. T.

JOS. PANHUIJSEN:

HET HOOPVOLLE TEKORT

Formaat 19×13½ c.M. — 143 blz.

INGENAAID f 1.50 GEBONDEN f 2.50

De auteur, een der R K. jongeren, behandelt in deze roman een oud gegeven maar op een bijzonder aantrekkelijke wijze, boeiend en geestig en met een zuiver psychologisch inzicht in het karakter der hoofdpersonen.

HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS
Giro 31583 - TILBURG - Telef. 978
Verkrijgbaar in den Boekhandel.

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN
zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:
Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideëen van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.
Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."
Hooger Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".
L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen"

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

LÉON BLOY

HET BLOED VAN DEN ARME

Vertaald door TON KERSSEMAKERS.

Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —

PRIJS f 2.20.

Uitgeverij „Het Sinjaal", Groesbeek

GAAT U VERHUIZEN ?

Bel op 525

JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

Gebrs van Campen, Nijmegen

Broerstraat 63 Telefoon 1866

SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN

Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen

Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

Specialiteit in **SPECULAAS EN BANKETLETTERS**
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar **LUXOR-THEATER**
Mariënburg — Telef. 20

W. M. M. VAN DEN GOORBERGH
Teteringenstraat 40 - BREDA - Tel. 761
Groothandel in Verfwaren.
Japanlakken en Vernissen.
Speciaal adres voor Kloosters en Gestichten.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda
TEL. 2067
Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS
AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OLIËN.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

CHR. EKELS
s-HERTOGENBOSCH
Sanitaire Artikelen.
Lood- en Zinkwerken.
VUGHTERDIJK 65.

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

A. C. MENTINK - Oude Vest 22 - BREDA
Dames- en Heeren-Kleermakerij
Ajour-inrichting

H. VERBUNT-v. DIJK
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

H. v. d. BROEK-GOYARTS, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 25 — Gironummer 18396
Het adres voor prima kwaliteit
Rund-, Kalfs- en Varkensvleesch
Concurreerende prijzen. Specialiteit in fijne Vleeschwaren.

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

Het beste en voordeeligste adres voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

Centrale Kaashal
EINDHOVEN
Kleine Berg 18 B
TEL. 715.
EN GROS
KLOOSTERS EN GESTICHTEN SPECIALE CONDITIES.
EN DETAIL

Steunt onze adverteerders.

„ZE ZIJN ER" Stationstraat 9 - TILBURG -

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

A. BIERMANS - Houtmarkt 9 - Breda.
Goedkoope Bazar. — Alles op 't gebied van Huishoudelijke Artikelen aan goedkoopste prijzen.

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten, Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

„An American Tragedy".
Theodor Dreiser's roman *An American Tragedy*, waarnaar Eisenstein te Hollywood een film zou maken, is na Eisenstein's vertrek door verschillende regisseurs- en producenten-handen gegaan. Het schijnt er nu echter wel bij te blijven, dat Josef von Sternberg de film zal vervaardigen.

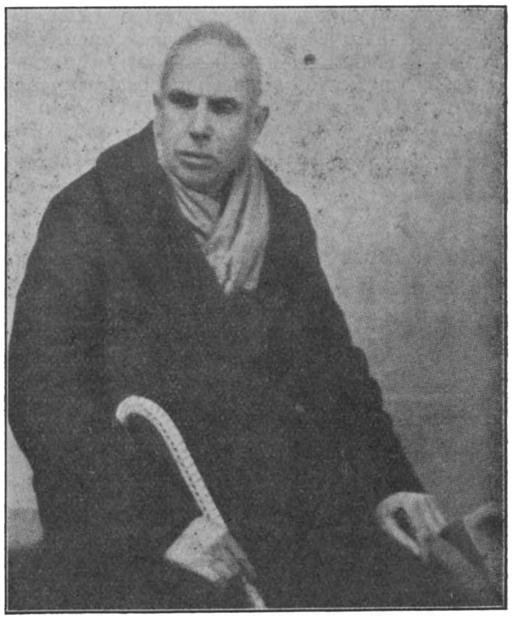

Th. Dreiser

FIAT N.V. Garage „Brabantia" Boschdijk — Tel. 2361 — EINDHOVEN **DODGE**

Willy Fritsch Käthe van Nagy in Haar hoogheid beveelt.

Voor de vrienden van het boek.

De vrouw en het Tooneel.

Dat de Engelsche schrijfsters zich op gebied van tooneel ook niet onbetuigd laten bewijst wel het feit, dat er voor de derde week van Februari niet minder dan zes stukken door vrouwen geschreven op het Londensche repertorium voorkomen. Die stukken zijn nl. van de hand van G. B. Stern, Aimée Stuart, George Breedy (Marjorie Bowen), F. Tennyson Jesse, E. M. De lafield en Dorothy Massingham.

De Katholieke Dichtkunst van Nederland.

Bij de Uitgeverij „De Gemeenschap" te Utrecht zal dit jaar verschijnen: *Katholieke dichters uit het tijdvak van de Contra-Reformatie*, een bloemlezing samengesteld en ingeleid door Anton van Duinkerken. Van een vijftigtal dichters uit de periode 1727-1700 zullen in deze uitgave gedichten worden opgenomen, terwijl daaraan wordt toegevoegd een bibliographie van de katholieke dichtkunst uit het genoemde tijdvak.
De inleiding, die den ontwikkelingsgang der katholieke dichtkunst in verband met de toenmalige kerkgeschiedenis beschouwt, zal recht doen aan een verwaarloosd hoofdstuk onzer letterkundige geschiedenis. Het boek maakt deel uit van een serie, waarin de katholieke dichtkunst van Nederland wordt bestudeerd. Albert Helman verzorgt het deel over de dichtkunst der middeleeuwen, terwijl het derde deel (1700-heden) verzorgd zal worden door Anton van Duinkerken en Albert Helman in samenwerking. Ieder deel vormt een zelfstandige studie met bijbehoorende bloemlezing.

Richter en Piscator naar Rusland.

De cineast Hans Richter en de tooneelleider Erwin Piscator zijn door de Meschrabpom-Russ geëngageerd voor het vervaardigen van films in Rusland. Hans Richter, die eind April naar Rusland zal vertrekken, werkt op 't oogenblik samen met den Duitschen tooneelschrijver Dr. Friedrich Wolff aan het manuscript voor zijn film, die geheel zal afwijken van het genre der vroegere films van Richter. Het zal een geluidsfilm worden, die het midden moet houden tusschen een documentaire en een speelfilm. Er zal slechts heel weinig dialoog in voorkomen, zoodat de film zonder taalbezwaren in alle landen kan worden vertoond. Ook Erwin Piscator werkt zelf aan het manuscript voor zijn film, en wel in samenwerking met Ernst Toller.

Dr. Wolff.

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

Ds. S. G. De Graaf, **7360.**
HOOFDLIJNEN IN DE KERKGESCHIEDENIS. *J. H. Kok, Kampen,* 1930. (20×15) 120 blz.

Daar het de bedoeling is enkel hoofdlijnen uit te stippelen, worden geen bewijzen gegeven voor de tallooze beweringen. Ook daar niet waar ontzaggelijke consequenties volgen. We kunnen hier dit standpunt begrijpen. Graag hadden we echter gezien, dat de auteur zich wat nauwkeuriger had uitgedrukt op die plaatsen, waar door kortheid het gevaar voor onvolledigheid niet denkbeeldig is. Zoo is bijvoorbeeld hetgeen gezegd wordt over het probabilisme wellicht nog voor goede uitleg vatbaar, maar in zich enkel geschikt om misverstand en vooroordeel te kweeken. Dit laatste betreuren wij, katholieken zeer.

E. Sloots, O.F.M.

F. Hendrichs S.J., **7361.**
DE GOUDEN KETEN DER WAARHEID. *A. N. Govers, Den Haag,* 1931. (17.5×11) 146 blz. ing. f 0.30.

In ongeveer twee en een halve maand tijd werden van deze katholieke geloofsleer in vragen en antwoorden 25000 exemplaren verkocht. Iedere aanbeveling is dan ook overbodig. Moge het boekje zijn weg vinden door heel ons taalgebied tot in de huizen en de harten onzer dwalende broeders.

H. Rongen.

K. Schoeters S.J., **7362.**
DE H. JOANNES BERCHMANS. *Bode van het H. Hart, Alken (Belgie).* 1931. (23×15) 292 blz. ing. f 1.60.

Een nieuwe levensbeschrijving van den H. Vlaamschen jongen, die volmaakt beantwoordt aan de eischen eener hedendaagsche biografie. Tot nu toe waren we voor de kennis van dit leven aangewezen op Duitsche, Fransche of Italiaansche levens of 'n vertaling van 't boek van P. Cepari, die rector was in 't Romeinsch college, toen Berchmans stierf. Dat leven van P. Cepari is altijd wel beschouwd als 'n model van hagiografie en 't werd ook bij 't proces der zaligverklaring als geldig getuigenis aangenomen. Maar wegens 'n tekort aan inlichtingen over 't leven van Berchmans in Vlaanderen was 't erg onevenredig geworden: de drie laatste levensjaren beslaan 120 bladzijden, de achttien eerste maar 'n 30. P. Schoeters heeft nu een meer reëel leven geschreven, dat 't Noordelijk karakter uitteekent van jaar tot jaar. De zeer vele bekende bronnen heeft hij bestudeerd, naast deze heeft hij nieuwe kunnen consulteeren, o.a. 'n handschrift van Joannes zelf, dat waardevolle aanteekeningen bevat over de twee laatste retraites van 1620 en 1621; dit document teekent zoo juist z'n zieleleven; 't is een kleine autobiografie; daarbij nog schrijfboekjes met gedachten over wekelijksche recollecties. Alles heeft P. Schoeters doorzocht. Een tweede verdienste van dit boek is, dat dit leven gezien wordt en beschreven in den tijd, waarin 't geleefd is. We zien Diest, z'n geboorteplaats, Mechelen, z'n collegestad en noviciaat, 't leven der Jezuïeten in Rome in de eerste helft der zeventiende eeuw, 'n Heel tractaat is erin gevlochten over de paedagogische beginselen der Jezuïetencolleges. 't Boek is daarenboven met warmte en kleur geschreven: overal voelt men de liefde en sympathie van den schrijver voor zijn Vlaamschen ordebroeder. Op dit punt punt zouden we het willen vergelijken met *Het leven van Augustinus* door Bertrand, terwijl het in bronnenstudie er ver boven staat. 'n Kostbare aanwinst voor onze hagiografie. Al onze jongens en meisjes moeten het lezen; ze kunnen hier leeren, wat door energie, gebed en verstandige leiding tot stand kan gebracht worden in zake zelfheiliging. Ze zullen zich stamverwant gevoelen met Joannes Berchmans.

v. L.

FRANSCH.

Dom. Bede Camm O.S.B., **7363.**
DE L'ANGLICANISME AU MONARCHISME. Vertaald uit het Engelsch door Charles Grollcan. *Librairie de l'Abbaye Maredsous,* 1930. (19×12) 109 blz.

Het ontroerende bekeeringsverhaal van een predikant der Engelsche High-Church, die Benedictijn wordt. De langzame opgang van een zuivere ziel naar het Licht der Waarheid. Geen overdreven lyrisme, maar alleen de sobere weergave van den geloofsstrijd in zijn verschillende phasen. Aan het einde de volledige overgave der ziel aan God in het kloosterleven. Van een geestelijken zoon van Dom Marmion was een dergelijk zuiver spiritueel boek te verwachten, dat een plaats zal vinden naast de beste bekeeringsgeschiedenissen. *H. Rongen.*

L. de Grandmaison, S.J., **7364.**
JÉSUS CHRIST. *G. Beauchesne, Paris,* 1930. (20×15) 705 blz.

P. Huby S.J. bezorgde eene beknopte weergave van P. L. de Grandmaison's voortreffelijk werk *Jésus Christ.* Deze uitgave is bizonder nuttig voor niet-vakgeleerden, die zich rekenschap willen geven van de historische waarde der in 't Nieuwe Testament verhaalde feiten. P. de Grandmaison wijst o.m. op de, ook door Harnack aanvaarde, betrouwbaarheid der getuigen, speciaal voor 't wonder der Verrijzenis, zoodat alle redelijke twijfel daaraan is uitgesloten.
De vele, zéér verschillende onderstellingen van niet-katholieke geleerden om de waarde der bovennatuurlijke feiten te verzwakken, of ze op natuurlijke wijze te verklaren, hoe spitsvondig soms ook, missen elken historischen grondslag. Men moet ze dus terecht beschouwen als een waardeloos spel der verbeelding, de vrucht van hun willekeur.

Dom. C. Coebergh, O.S.B.

F. Neyen, S.C.J., **7365.**
NOTRE VIE SPIRITUELLE. *Pierre Téqui, Paris* 6. 1931. (19×12) 314 blz. ing. Ffr. 12.—.

Hier is een echte zieleleider, die niet zo zeer schrijft als wel met je praat over 't hele gebied van 't geestelik leven, dat hij vooral psychologies

beziet, analyseert, waaruit dan vanzelf de richtlijnen groeien. Daarom behandelt hij zijn stof ook vanuit de wisselende psychiese toestanden van strijd, matheid en rust en ruimt onder de hulpmiddelen de grootste plaats in aan de wil. Niet op de eerste plaats wetenschappelik, van den anderen kant ook niet zuiver prakties-vermanend, is dit eenvoudig werkje geschikt, om 'n rustige kijk te geven aan iedereen, die zich enigermate in 't geestelik leven wil thuisvoelen en orienteren.

Edm. H.

DUITSCH.

Leonie Célier, 7366.
DER HEILIGE KARL BORROMAEUS. Vertaald uit het Fransch door Prof. Dr. Mühlan en Domkapitular K. Kammer. *Paulinus druckerei, Trier.* 1930. (20.5×14.5) 180 blz.

Het door de Fransche Academie bekroond werk van Leonie Célier over den H. Carolus Borromaeus is wel de beste levensgeschiedenis, die wij van dezen grooten hervormer van het kerkelijke leven bezitten. Het is vlot en warm geschreven en voldoende gedocumenteerd. Op voortreffelijke wijze wordt het aandeel behandeld, dat de Heilige gehad heeft aan de gelukkige bekroning van het Concilie van Trente; de schildering van de pestepidemie te Milaan, waar hij aartsbisschop was, is van een pakkend realisme. Een goed heiligenleven, dat zijn weg in Duitschland wel zal vinden.

H. R.

Kardinaal I. Schuster, 7367.
LIBER SACRAMENTORUM. Vertaald uit het Italiaansch door Richard Bauersfeld O.S.B. *F. Pustet, Regensburg,* 1931. (21×14) 328 blz.

Dit 7de deeltje bevat een interessante inleiding over de ontwikkeling der heiligenfeesten volgens de oudste kerkelijke kalenders. Hierop volgt een boeiend hoofdstuk over de roeping tot den geestelijken stand en de H.H. Wijdingen te Rome in de vroege middeleeuwen. Deze hadden plaats in de St. Pietersbasiliek tijdens de indrukwekkende nachtelijke vigilieën der Quatertemper-Zaterdagen en herinneren aan Christus' nachtelijk gebed op den berg, vóór de uitverkiezing zijner Apostelen. De vigiliën werden besloten door het H. Misoffer, dat eerst in den vroegen morgen van Zondag beëindigd werd.
Vervolgens worden de heiligenfeesten van den Paaschtijd behandeld, doch de verklaringen der teksten zijn dikwijls te beknopt gehouden.

Dom. C. Coebergh O.S.B.

Franz Johannes Weinrich, 7368.
DIE HL. ELISABETH VON THÜRINGEN. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, München.* 1930. (20×13.5) 332 blz.

De hagiographie wint in onze dagen aan beteekenis, waarde en innerlijk gehalte; het binnenleven der heiligen wordt fijner, zielkundiger ontleed en menschelijker aangevoeld, terwijl het buitenleven geplaatst wordt tegen den historischen achtergrond van hun tijd. Zoo worden heiligenlevens een bron van opbouwende, richtinggevende krachten: ons eigen leven wordt er door veredeld, op een hooger plan geheven; we leeren weer beter de samenhangen inzien tusschen de genade en de zonde; wij leven mee den bitteren, meedoogenloozen strijd van het vleesch tegen den geest; we vieren mee de overwinning van het hoogere zielestreven naar rijpheid en reinheid, naar heldhaftige deugdbeoefening.
De fijnzinnige, bijna mystieke dichter Weinrich heeft de eischen, die onze tijd aan 'n heiligenleven stelt, ten volle verwezenlijkt: zijn boek is warm en mild, maar ook donker en zwaar; franciscaansche liefelijkheid en tragische zondendoem wisselen elkaar af en geven ons een ten voeten uitgeteekend beeld van de meest populaire Duitsche Heilige der Middeleeuwen.

H. Rongen.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

H. Bolo, 7369.
HET EVANGELIE EN DE MOEDERS. *J. J. Romen & Zonen, Roermond.* 1931. (20×14). 207 blz. ing. f 1.75, geb. f 2.50.

De titel van 't boek had gerust mogen zijn: „De H. Schrift en de Moeder", omdat er ook veel moeders uit 't oude testament als schitterende voorbeelden van moedertrouw en moederliefde worden besproken. In Maria echter bereikte 't moederschap haar hoogtepunt. Haar wonderbaar leven wordt daarop uitgeteekend: Vooreerst zij is maagd: moeder zonder menschelijke medewerking: wat 'n overwegende rol de moeder speelt bij de geboorte van 't kind, heeft Maria zoo aan alle toekomstige moeders getoond. Als moeder van God teekent zij de bovennatuurlijke grootheid uit der moeder, die een christen voortbrengt. En ten slotte, als wezenlijke oorzaak van haar goddelijk moederschap, doet ze goed uitkomen, wat voor 'n verdienste rechtens elke moeder toekomt, wier kroost de glorie van den tijd of de eeuwigheid bereikt. Mooi wordt in dit hoofdstuk de doopgenade geteekend, die alles naar 't bovennatuurlijke richt, die de ontwikkeling moet zijn van 't goddelijk leven. De volgende hoofdstukken zetten uiteen, hoe Maria de ideale moeder was der opvoeding, de ideale moeder ook in verlatenheid, martelaarschap en verheerlijking. Lessen, die de Zaligmaker heel in 't bijzonder aan de moeders gaf, worden hiermee verbonden: een apart hoofdstuk is daarenboven gewijd aan de smarten der moeder door 't lijden van haar kind: de geschiedenis van de H. Monica en St. Augustinus wordt hiermee verbonden. Aan 't slot is de rol der moeder nog eens in 't kort samengevat, die de ziel, het licht der geheele familie is: zij vertegenwoordigt 't hemelsche beginsel; zij is de engel door haar vurige toewijding, door haar onbaatzuchtigheid, door haar reinheid. 't Boek is goed vertaald, ofschoon we de vertaling voor Holland wat eenvoudiger hadden gewild. 't Past uitstekend bij de Graalbeweging van den tegenwoordigen tijd, die echte Roomsche moeders wil vormen.

v. L.

Ida Heyermans, 7370.
DE BETOOVERDE TUIN. *De Tijdstroom, Huis ter Heide.* 1930. (21×15) 152 blz.

Ida Heyermans dwaalt door de betoverde tuin, die 't kinderleven is en ontwaart er bij elke schrede de volwassene, die er ook nodig is, omdat de jonge planten nu eenmaal op tijd gesnoeid moeten worden van „de wilde looten"; omdat

ze „de zon en het licht en de warmte" onzer liefde nodig hebben. Maar niet altijd begrijpt de volwassene die taak goed. „Opvoeden is gelooven, vertrouwen, liefhebben". „Gelooven is het beste in ons zelven, gelooven is het beste van anderen." De liefde is de kracht, die hem bij 't opvoeden moet leiden: telkens weer komt de schrijfster dezer fijne paedagogiese schetsen tot diezelfde konkluzie. Haar ervaren blik merkt op, waar anderen ondoordacht voorbij lopen en al zou misschien deze of gene schets gefingeerd zijn, ze houdt de waarde van'n exempel en doet toch natuurlik aan. Uiteraard verblijft ze in de neutrale sfeer, maar niettemin zou 't geen kwaad kunnen, wanneer vele ouders maar vast begonnen met deze moment-opnamen aandachtig te lezen, ze zijn van de soort van „wie de schoen past", enz.

Leo Fens.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Ruby M. Ayres, 7371.
ZES WEKEN OP ZEE. *A. W. Bruna & Zoon, Utrecht,* 1931. (11.5×17.5) gec. f 1.25.

In het eerste verhaal maakt Serena Lawley een verwende jongedame een reisje naar de Middellandsche Zee op een plezierboot vanuit Amerika. Natuurlijk leert ze een zeer sympathieke millionair kennen en komt na veel avonturen en verwikkelingen het „happy-end" tot stand.
In het tweede verhaal verliest George, die aan Allah geloofde, dit geloof (aan zijn geluk) bijna, als zijn geld en het meisje, waar hij van houdt, hem in de steek laten.
Op het laatste nippertje bemerkt hij echter, dat niet Joan maar Edith het ware meisje voor hem is en als dan zijn oom sterft en hem zijn millioenen nalaat, keert zijn geloof aan Allah weer even snel terug als 't hem verliet. Nog al onbenullig van inhoud.
— Bc — *C. B.*

Ruby M. Ayres, 7372.
ZIJN OVERWINNING. Vertaald uit het Engelsch door Jos. v. d. Cranenburg. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (20×14) 264 blz.

Kapitein Nicolaas Stanford, oorlogsverminkte, is op reis naar z'n verloofde, Cinthia, die eigelik meer op heeft, of liever àlles op heeft, met 'n luitenant Langton, die aan 't front in Frankrijk staat en bovendien 'n gesjochten jongen is. De kapitein is echter steenrijk en daarom zal ze toch de kapitein maar nemen, want ze kan niet tegen armoede! Overigens zitten zij en haar moeder onbehoorlik in de beren. Nu geviel 't echter, dat Stanford op die reis kennis maakte, met Pauline, 'n stiefzusje van Cinthia (traditioneel-beroerd behandeld) recht van de kostschool en dus beminnelik-naief en babbelziek. Ze verbabbelt dan ook de haar onbekende medereiziger de hele situatie tuis... Er is niet veel verbeeldingskracht voor nodig, om de afloop al in 't begin te raden en al heeft de auteur er nog wat schijnbare beletselen doorheen: natuurlik trouwen Stanford en Pauline! 'n Onderhoudend boek, waarin 'n zekere kunstvaardigheid in 't uitbeelden van karakters valt te bewonderen. Wij „neutralen" kunnen ons echter moeilik voorstellen, dat gedurende de oorlog zelfs de „direkt-belanghebbenden" in Engeland zich zo weinig om hen, die in 't veld stonden, bekommerden. 'n Opmerkelike parallel ligt er tussen dit boek en Langendijks *Wederzijdsch Huwelijksbedrog,* waarbij natuurlik niemand aan plagiaat denkt. 't Is dan ook alleen maar opvallend.
— B — *Leo Fens.*

Ruby M. Ayres, 7373.
DE EENIGE WEG. Vertaald uit het Engelsch door J. G. H. v. d. Bovenkamp Sr. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (20×14) 240 blz.

Faith Ledley, de oudste dochter van 'n aan lager wal gesukkelde weduwe vindt werk op 'n fabriek. Tussen haar, 'n vreemde eend in die roezemoezige bijt en Peg Fraser, 'n wat minder gedistingeerd, maar „rechtschapen" medearbeidster, komt 't tot 'n stevige vriendschap. Faith wordt, overmoe, op straat onwel en 'n heer met 'n auto brengt haar tuis. Doch die meneer is „toevallig" haar patroon, (die als zeer hardvochtig te boek staat), maar, zoals achteraf blijkt, ook de man, die Faith' vader ruïneerde. „Om kort te gaan": ze trouwen maar op stel en sprong, ma weet er voorlopig niets van en in 't begin schijnt alles rozegeur enz. Maar als Faith ontdekt, wie d'r nieuwbakken levensgezel eigelik is, wordt ze ongenietbaar voor 'm, aanvaardt echter z'n goede gaven enkel om wille van ma en „de tweelingen". 'n Huwelik van jan-kalebas, natuurlik. Alweer „om kort te gaan": Faith heeft Peg nodig voor gezelschap. Peg ontdekt de edelaardige eigenschappen van de weinig-benijdenswaardige echtgenoot, wordt verliefd op hem, redt een keer z'n leven, maar schiet er 't hare bij in. Faith ziet wat ze versmaad heeft en aan 't slot is 't „dik in orde" met die twee.
Met deze Ruby Ayres zijn we maar matig ingenomen: als ontspanningslektuur deugt 't niet, omdat „zelfs" aan dat genre toch nog eisen moeten worden gesteld.
O.a.: die van waarschijnlikheid. En laat het dan in Engeland mogelik zijn, dat de lui „even" gaan trouwen, de sfeer, waarin zo'n geval daardoor komt te staan, is toch wel zo a-moreel, dat ons 'n aanbeveling niet uit de pen wil. Met 'n letter is 't moeilik te kwalifiseren, want oudere, meer ontwikkelde lezers, zullen er zeer waarschijnlik al spoedig hun bekomst van hebben.
— Bc — *Leo Fens.*

Arbib-Hauser, 7374.
DE MAN ZONDER DAS. Vertaald door C. Bender. *N. V. Seijffardt, Amsterdam,* 1931 (22×16) 269 blz.

Het is gansch niet onmogelijk, dat het „voorwoord", volkomen gelijk heeft, en dat alle „personen" naar het leven zijn weergegeven. Doch we verbazen ons bij het lezen slechts over de naïviteit van schrijver, die zoo'n hol geraaskal, zulk een plompe, onevenwichtige en oppervlakkige betweterij op de boekenmarkt durft werpen. Zelfs kunnen we om de brallende nonsens, die alleen via zevende-handsche misdadigerslectuur kan ontstaan, moeilijk meer goede trouw aannemen
— D — *Piet Visser.*

Jozef de Cock, 7375.
DOOVE NETELS. *Uitg. Steenlandt, Kortrijk,* 1930 (22×16.5) 115 blz.

De verzamelaar van deze bundel dove netels heeft geen pretenties. Hij beweert zijn grappige vertelselkes geschreven en gebundeld te hebben om bloemlezers en kalenderfabrikanten hun strooptochten te vergemakkeliken. Z'n bescheidenheid is niet misplaatst, al hebben we aan enkele verhaaltjes toch wel gezellige ogenblikken te danken, vooral aan de eerste dierverhaaltjes. De motieven, waaruit de humor gedistilleerd moet worden, zijn echter op den duur vervelend. 't Gaat alweer over 'n eigenaardige pastoor, over zwakzinnige boeren, die zweren bij Sint Antonius met 't varken en zich tijdens die pelgrimage als varkens gedragen enz., 'n hebbelikheid van Vlaamse auteurs, die we reeds meerdere malen gewraakt hebben. Als dat nu alles maar erg fijn en geestig was, maar dat zijn hier dove netels en die branden niet. Dat tintelt en fonkelt niet.
— B — *Ed. A. Serrarens.*

Ethel M. Dell, 7376.
EEN EERESCHULD. Vertaald uit het Engelsch door J. G. H. v. d. Bovenkamp Jr. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (20×13.5) 96 blz.
Hope woont met haar oom, de wonderdokter in de Ghantalavallei dicht bij Ghantala, in een oude bungalow. Haar halfbroer Ronald Carteres is officier en gestationneerd in Ghantala. Deze is in de macht van Hyde Sahib aan wien hij een eereschuld heeft. Hyde Sahib maakt het Hope lastig en dringt er bij haar op aan met hem te trouwen. Zij verlooft zich echter met Majoor Baring. Diverse moeilijkheden doen zich voor doch alles eindigt bevredigend. Volkslectuur zonder literaire beteekenis.
— B — *J. E. Mulder.*

O. Henry, 7377.
CORALIO. Vertaald uit het Amerikaansch door Jeanne Gouverneur. *Nederlandsche Uitgevers-Mij., Amsterdam,* 1931. (20.5×14.5) 226 blz.
Dit geestige boek bevredigt zoowel den lezer, die louter uit ontspanning leest, die aan een boek geen hoogere eischen stelt, dan dat het aangenaam moet bezig houden, als den lezer, die van z'n lectuur meer vraagt, dan een tijdpasseering.
Coralio is een boeiend boek, rijk aan verwikkelingen, maar bovendien is 't een zeldzaam suggestieve schets van 't loome leven in de tropen. Er zal veel gelachen worden om dit boek, maar de uitbundige lachers zullen waarschijnlijk niet opmerken, hoe de gulle lach van den schrijver hier en daar overgaat in een bitteren „sneer" om de poppenkast, die presidenten en politici voor de schaarsche bewoners van een klein, Zuid-Amerikaansch staatsje jaar in jaar uit opvoeren.
Men heeft dit boek treinlectuur genoemd. Men doet echter goed, 't na de reis niet in de coupé te laten liggen, maar 't thuis nog eens rustig over te lezen en dan aandacht te schenken aan den meesterlijken humor en 't fijn sarcasme, waaruit O. Henry dit werkje heeft samengeweven, dat zoo uitmuntend door Jeanne Gouverneur in 't Nederlandsch vertaald werd.
— B — *Jean H. P. Jacobs.*

Herman Kesnig, 7378.
HET GOUDEN KALF. *Boek en Periodiek, Den Haag,* 1930. (22×15) 190 blz. ing. f 2.50, geb. f 3.25.
De geschiedenis van de familie Goudhaan, protserige nieuwe rijken is humoristisch bedoeld maar echte humor is hier ver te zoeken.
Van alles is er door elkaar gehaspeld. Goudhaan is politikus, schrijver, dichter, maar vooral rijk. Zijn politiek is geknoei en z'n literair werk is gestolen. 't Boek had een scherpe aanklacht en 'n geestige afstraffing kunnen geworden zijn, maar 't is zeer duf en laag bij de grond gebleven.
— C — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Emmy van Lokhorst, 7379.
OVERGANG. *H. J. W. Becht, Amsterdam,* 1930. 225 blz.
't Is een boek voor meer oudere meisjes, maar of ze iets goeds zullen meenemen uit dit verhaal van Thea, die bij haar tante woont, omdat ze geen ouders heeft? De tante heeft geen kriegeltje benul van opvoeden, geeft het kind zelfs niet de minste gezelligheid en 't gevolg is, dat Thea voortdurend allerlei dwaasheid in 't hoofd heeft en haar studie leelijk verzuimt. Ten slotte wordt ze overspannen en zwaar ziek, als een jongen met wien ze „liep", haar afschrijft, omdat hij naar de verstandige raad van z'n vader luisterde. 'n Goede oude wijze dokter brengt haar 'n beetje in 't spoor, maar 't gebazel van Thea aan 't slot zal vele lezeressen *uit* 't spoor brengen.
Bij zulk soort meisjesboeken denkt men altijd weer: wat komt er van de opvoeding terecht zonder godsdienst!
— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Bertram Mitford,, 7380.
DE DUBBELGANGER. Vertaald uit het Engelsch door J. Knap. *Drukkerij Helmond, Helmond,* 1930. (19×13.5) 219 blz. ing. f 0.50, geb. f 0.75.
'n Eigenaardige manier van kennismaking! Halfont pas uit Z.-Afrika terug, redt 'n jonge dame, Agnes Ingratew, van 'n wissen dood door haar 'n beetje hardhandig voor 'n auto weg te trekken, waardoor ze zeker overreden zou zijn. Paul Ingratew, halfbroer van Agnes, vindt dat de verhouding tusschen Halfont en Agnes al spoedig buitengewoon vriendschappelijk wordt. Een vriend van Paul, Mr. Forman ziet Halfont aan voor Harvey Harland, hij vertelt dit aan Paul met allerlei bizonderheden o.a. dat Harvey gehuwd is en een vrouw met kinderen heeft in Natal. Gevolg: afbreken der relaties van de zijde der Ingratews. Halfont begrijpt er niets van.
Dan wordt het tooneel verplaatst naar Zuid-Afrika, waar strijd heerscht tusschen de kaffers en de Engelschen. Het laatste bedrijf speelt weer in Engeland.
Bizonder aantrekkelijk is deze roman door de vergissingen en verwikkelingen, die ontstaan doordat twee op elkaar lijkende personen met elkaar worden verward. Natuurlijk zijn de dubbelgangers geheel verschillend van levenswijze, van moraliteit en van karakter.
— A — *J. E. Mulder.*

Sax Rohmer, 7381.
Vertaald uit het Engelsch door J. G. H. v. d. Bovenkamp Jr. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (20×13.5) 87 blz.
Diverse dames verdwijnen en worden later slapend op een bank in het Hyde Park gevonden. Dit is blijkbaar het werk van een paar sluwe Chineezen. Inspecteur Kerry tracht het raadsel op te lossen.

Ook de zoon van Inspecteur Kerry speelt een rol bij de ontknooping. Niet zoo griezelig als andere verhalen van Sax Romher.
— B — *J. E. Mulder.*

Sax Rohmer, 7382.
HET MYSTERIE VAN LORD FENNEL. Vertaald uit het Engelsch door J. G. H. v. d. Bovenkamp Jr. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (20×13.5) 88 blz.

Een werkje van Sax Rohmer, dat nu eens niet gaat over Chineezen. Majoor Dale die met z'n vrouw en eenige bedienden Low Fennel bewoont, heeft zekere Addison te logeeren. Deze Addison is een kenner van spiritisme en dergelijke occulte wetenschappen. Deze zal het mysterie van Low Fennel ontraadselen. Voorbehouden sensatielectuur. Idioot.
— Bc — *J. E. Mulder.*

John Monk Saunders, 7383.
VLAMMENDE VLEUGELS. Vertaald uit het Engelsch door J. v. d. Kamp Jr. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (20×13.5) 96 blz.

Johnny Powell wordt vlieger bij het Amerikaansche leger en bevecht talrijke triomfen aan het Westfront. Ook zijn vriend David Armstrong is vlieger geworden. Beide zijn door de hartelijkste vriendschapsbanden verbonden, doch beminnen hetzelfde meisje. Dan komt Powell tot de ontdekking, dat Sylvia aan David de voorkeur gaf. De roman is vervaardigd naar de bekende Paramountfilm „Wings.'' Om enkele tooneeltjes voorbehouden.
Filmlectuur. Litterair zonder beteekenis.
— C — *J. E. Mulder.*

Henri 't Sas, 7384.
JACOB JANSON'S LIEFDE. *Seyffardt, Amsterdam C.,* 1931. (21×16) 255 blz. ing. f 1.90, geb. f 3.75.

Henri 't Sas' „roman'' draagt volkomen het stempel van zijn korte verhalen, zoo sterk zelfs, dat we dit gerust als een „uitgebreid-kort-verhaal'' kunnen aanduiden. Henri 't Sas is een geboren verteller, maar zooals men bij iedere lange vertelling zich af en toe moet verzetten, en de bloemen van het behangsel zal gaan tellen, om dan even later weer met schrik te bemerken, dat de vertelling is voortgegaan en ge u opnieuw met belangstelling tot het verhaal wendt, zoo ook heeft *Jacob Janson's Liefde* zijn up-and-downs. De typeeringen van de Joodsche slagersjongen, de latere slagersbaas, nog later man van geld zijn raak. Ten slotte loopt het verhaal dood, wordt banaal, ge herkent het gewone thema: de geldwolf, die geen oud moedertje ontziet, enz. enz. Dan komt de ontknooping, die nog banaler, sentimenteeler zelfs aanvangt, om dan in de laatste bladzijde om te slaan tot een prachtige oplossing: het terugvinden van de koestering zijner jeugd, waarnaar hij héél zijn leven heeft gehunkerd. Deze laatste passage maken van dit goed geschreven verhaal een mooi boek, een warm gevoeld en een waarachtig levend boek. Intusschen is dit boek niet geschreven voor „kleine menschen.''
— Bc — *Piet Visser.*

Norman Springer, 7385.
HET BLOEDSCHIP. Vertaald uit het Engelsch door J. v. d. Kamp. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (20×13.5) 96 blz.

Kapitein Swope van „De Gouden Boeg'' is er in geslaagd te trouwen met Mary Baintree de verloofde van Newman, en wel door diverse schurkerijen op touw te zetten. Newman monstert met een jonge vriend Shreve op „de Gouden Boeg'' alias het bloedschip. Na een massa avonturen breekt er rebellie los. Swope wordt doodgeschoten en dan komt het happy end. Filmlectuur van gewoon gehalte. Nog al bloederig.
— Bc — *J. E. Mulder.*

Joan Sutherland, 7386.
DE GROOTE VERGISSING. Vertaald uit het Engelsch door C. E. Kwak-Stroman. *A.W. Bruna & Zoon, Utrecht,* 1931. (19×13) 320 blz.

Het verhaal doet denken aan het oude kinderspel „stuivertje wisselen.''
Marilyn en David zijn op elkaar verliefd, Suzanne en Lionel eveneens.
Marilyn heeft een flirtation met Lionel's broer, welke gevolgen heeft. De broer sterft en om de eer te redden en alles geheim te houden huwt Lionel met Marilyn. Suzanne is hierna dikwijls bedroefd en soms boos, terwijl David dikwijls boos en soms bedroefd is.
Later raken Marilyn en David weer een beetje al te bevriend en gaan Lionel en Suzanne denzelfden weg op, waarbij het geheim bekend wordt. Als deus ex machina een auto ongeluk, waarbij Marilyn omkomt.
Lionel en Suzanne worden het eens en David blijft alleen over.
Het eerste gedeelte is erg mat en onbeduidend, terwijl we vergast worden op passages al „hij zag in haar hals haar polsslag slaan'' en „ze stak hem een koel slank pootje toe.''
Het laatste gedeelte is evenwel beduidend beter. Het geheel eischt echter voorbehoud.
— C — *A. C. de B.*

C. Testore S.J., 7387.
DE OVERWONNEN TOOVENAAR. *St. Norbertus-Boekhandel, Tongerloo,* 1931. (19×14) 131 blz.

Een zeer eenvoudig, maar boeiend verhaal van een missionaris, die de Bahiris wilde gaan bekeeren, waarin hij na ontzettende avonturen slaagde. Hij moest de toovenaar, vol van list, bedrog en moord overwinnen, hij heeft hem overwonnen, na heftige, felle strijd tegen het daar bestaande bijgeloof.
De eenvoud van de auteur, doet wel eens heel voorname zake uit het oog verliezen, gewichtige gebeurtenissen worden niet voldoende opgelost. 'n Missionaris in toog en gewapend met 'n geweer, doet vreemd aan. Wij zouden hier de vraag kunnen stellen, of het gewenscht is 'n min of meer onwaarschijnlijke avonturen-roman als 'n soort propaganda-middel te nemen voor het werk der missioneering. Wij meenen deze vraag ontkennend te moeten beantwoorden. Een missieroman is een zeer moeilijk onderwerp. Alleen zij, die doorleefd hebben de strijd en de overwinning van Christendom op heidendom, met al de groote moeilijkheden daaraan verbonden, en over de noodige psychologische kennis beschikken, zijn in staat een missieroman in elkaar te zetten.
— A — *W. S. J.*

Edgar Wallace, **7388.**
DE REVOLVERHELD. Vertaald uit het Engelsch door Jhr. R. H. G. Nahuys. *A. W. Bruna en Zn., Utrecht,* 1931. (19.5×13.5) 260 blz. ing. f 1.25, geb. f 1.90.

In een boeiende roman, waarin ook de humor niet ontbreekt, vertelt de schrijver, hoe Luke direct na zijn huwelijk vanuit den zevenden hemel terecht komt in de hel der Londensche onderwereld, waarin hij tal van onaangename en griezelige avonturen beleeft.
Door de hulp van den sympathieken gewezen misdadiger „de Revolverheld" wordt hij uit een warnet van moeilijkheden en vergissingen gered en met zijn vrouw in een vliegmachine naar het vaste land gezonden.
Een boek, om in één adem uit te lezen.
— B — *A. C. de B.*

Edgar Wallace, **7389.**
HET GEHEIM VAN DE VERBOGEN KAARS. Vertaald uit het Engelsch door A. C. G. Schoonderwoerd. *Joh, Mulder, Gouda,* 1931. (19×14) 232 blz. ing. f 1.50.

De schrijver Lexman en zijn vrouw worden door den sluwen Griek, Hara, in een moeilijk parket gebracht en maken we kennis met de verfijnde martelingen, welke de Griek hen doet ondergaan. T. X. van Scotland-Yard en verschillende anderen weten de zaak tot een oplossing te brengen, nadat Lexman zijn kwelgeest, Hara heeft vermoord.
Deze moord, hoe begrijpelijk ook, wordt wel wat al te veel als vanzelfsprekend beschouwd.
Spannend en vlot geschreven.
— Bc — *A. C. de B.*

Edgar Wallace, **7390.**
DE VROUW IN HET SPEL. Vertaald uit het Engelsch door C. M. v. Goorde. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (20×14) 218 blz.

In een tamelijk langdradig verhaal vertelt de schrijver ons van de verschillende kerken en secten in een Engelsche stad en hekelt de onverdraagzaamheid en schijnheiligheid der geloovigen jegens elkaar.
Het geheel is nogal overdreven en vervullen de ongeloovigen en joden de nobele rollen.
Ofschoon het Katholicisme vrijwel buiten bespreking blijft, is deze lectuur slechts voor ontwikkelden, die eventueele af te keuren excessen niet met het geloof zelve verwarren.
— Bc — *A. C. de B.*

Edgar Wallace, **7391.**
KAMER 13. Vertaald uit het Engelsch door J. Feitsma. *De Steenuil, Amsterdam,* 1931. (21.5×16) 216 blz.

Johnny Gray, de detective, doet zich in de gevangenis insluiten om te ontdekken, wie de vervaardiger is van de vele uitgegeven valsche bankbiljetten. Zijn doel bereikt hij na vele wederwaardigheden, waarbij het „happy end" niet ontbreekt.
Een middelmatige detectiveroman met enkele goede vondsten en een onverwachte verrassing aan het slot.
— Bc — *A. C. de B.*

Edgar Wallace, **7392.**
HET GEZICHT IN DEN NACHT. Vertaald uit het Engelsch door J. Feitsma. *De Steenuil, Amsterdam,* 1931. (21.5×16) 220 blz.

Als op een der spannendste momenten captain Shannon van Scotland Yard uitroept „tante Kaatje zou er de stuipen van krijgen" is hiermede het boek vrij aardig getypeerd.
We beleven een serie griezeligheden, erg genoeg om zenuwachtige naturen des avonds onder het lezen eens achter zich te doen zien.
Het geheel draait om een weergevonden vader, een belaagd meisje en een stuk of wat schurken.
Voor hen, die van griezeligheden houden een aardige tijdpasseering.
— B — *A. C. de B.*

Honore Willsie Mottow, **7393.**
EEN JONGE HELD. Vertaald uit het Engelsch door G. W. Elberts. Geïllustreerd door Jan Wiegman. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1930. (25.5×16.5) 248 blz. ing. f 2.—, geb. f 2.90.

Dit boek bevat in 't vlot verhaal uit den tijd van den grooten „trek" naar the Far West, ongeveer 'n eeuw geleden. 'n Boek dus over cowboy's en Roodhuiden.
John Sager is de held van dit boeiende verhaal. Hij was eigenlijk maar 'n vlegel, maar als vader en moeder tijdens den moeilijken tocht sterven, ontpopt zich 't heldhaftige uit z'n karakter. Alle moeilijkheden overwinnend voert hij broertjes en zusjes mee, begeesterd door 't ideaal, dat zijn gestorven vader tot dezen tocht deed besluiten. 't Boek is niet „neutraal", maar heeft 'n religieusen inslag.
— A — *K. S.*

Louis Wilton, **7394.**
DE KONINGIN VAN DEN NACHT. Vertaald door J. Feitsma. *De Steenuil, Amsterdam,* 1931. (21.5×15.5) 223 blz.

Een verward en wel wat al te onwaarschijnlijk verhaal van twee vrouwen beiden genaamd „Koningin van den Nacht."
De eene maakt zich nu en dan bekend om wat gewetenswroeging op te wekken, terwijl de tweede geheel onafhankelijk van de eerste de aangesproken personen doodt door hen met doodelijk gas gevulde balletjes toe te werpen. De tweede pleegt aan het slot een moord en zelfmoord en de eerste een huwelijk.
Vervolgens in hetzelfde boek een kort verhaal van Hans Heinz Ewers getiteld *De laatste wensch van Stanislarva d'Asp.*
Al is het eerste verhaal, dat om een obscure zinspeling slechts in handen van meer ontwikkelden behoort (Bc) nu niet juist een talentvol geschreven detectiveroman, toch is het nog te goed om het te koppelen aan een dergelijk niet te qualificeeren product als de laatstgenoemde short-story.
— D — *A. C. de B.*

FRANSCH.

Florian-Parmentier, **7395.**
LA MORT CASQUÉE. *E. Fasquelle Paris,* 1930. (19×12) 260 blz. ing. frs. 12.—.

Weer een oorlogsboek, met de beste bedoelingen geschreven. Een overvloed van herinneringen, gruwelijke bijzonderheden uit den grooten oorlog, ook al veel ellende en miserie van na den oorlog; maar toch een poging om het rampzalige, het onmenschelijke van den oorlog te laten voelen

en begrijpen: barbaarsch, misdadig instrument, maar keurig geperfectioneerd, waarvan wie weet welk egoïsme en welke hartstocht zich bedienen, ten koste van onnoemlijk veel lijden en ellende, vernieling en vernietiging. Het boek loopt over van oprecht verlangen, om den oorlog uit te roeien; maar is toch niet overtuigend, omdat er naast den afschuw voor barbaarsch geweld, naast het diep verlangen naar recht en vrede, waarin de naties moeten opgevoed worden, toch nog altijd de menschelijke hartstocht leeft, die in kritieke oogenblikken, indien geen vaste beginselen hem beteugelen, het mooiste streven van den mensch omverloopt.

— **Bc** — *K. v. K.*

DUITSCH.

Sven Adelon, **7396.**
DIE FLUCHT AUS DEM KREML. Vertaald uit het Zweedsch door Eberhard Günther Kern. *Knorr & Hirth, München,* 1931. (20.5 × 13.5) 180 blz. ing. M. 3.50, gec. M. 4.50.

Dit boek bevat wel zoo ongeveer alle ingredienten, waaruit een rechtgeaarde crimineele romen wordt samengesteld: mysterieuse ontmoetingen, gemaskerde bandieten, juweelensmokkelaars, valsche munten, dreigende revolvers, geheime schuilplaatsen, spionnage, valsche namen, telefoongesprekken met stemverandering, vermommingen van allerlei aard, politie, die er steeds inloopt, knevelarij, anonieme brieven, wanhopige achtervolgingen, in den arm genomen hotelportiers, het uur der wrake, het verlossende schot en ten slotte de hereeniging van „hij" en „zij", met op den achtergrond een kalme zee en een in goud en purper ondergaande zon.
Liefhebbers van een boeiend verhaal, die bovendien ook nog 'n beetje willen griezelen en niet bang zijn voor 'n slapeloozen nacht, kunnen aan dit boek dus wel plezier beleven.
De geschiedenis speelt voor een gedeelte in het huidige Rusland en geeft daarnaast een kijkje op het emigrantenleven te Parijs. Uit alles blijkt, dat de schrijver met het Sovjet-rijk grondig op hoogte is. Ook voor de tallooze belangstellenden in bolsjewistische toestanden is dit boek derhalve niet zonder waarde.

— **B** — *W. v. d. O.*

Marie Diers, **7397.**
DIE GROSZE VERSUCHUNG. *Kranz-Verlag, Berlin S.W.* 68, 1930. (18 × 13) 208 blz. geb. M. 2.85.

De ondertitel van Marie Diers' nieuwste werk is „Ein Schwiegermutterroman"; wij zien de heldin Frau Blandine Kortiem ook hoofdzakelijk als schoonmoeder en waarschijnlijk is het probleem van het veelbespotte en gesmade schoonmoedersambt nooit zoo fijn en diep behandeld.
Blandine Kortiem trouwde uit liefde 'n beminnelijke maar zwakke man, die bij z'n vroegen dood het heerengoed bezwaard achterliet. Toen greep de moeder voor haar kinderen in en wist met hard werken de schulden afgelost en 't goed bloeiend te krijgen. Ze is hard geworden door die héél moeielijke jaren en als 'n rustigen tijd komt, vliegen de kinderen uit het nest — te vroeg naar moeder's zin. Wanneer de tweede dochter 'n econoom trouwt, laat zij het goed in zijn bestuur achter en verhuist naar de provinciestad, waar twee andere kinderen wonen. Ze voelt zich 'n teruggeschoven oude vrouw en ze is nog vol levenskracht. Ze is alléén maar schoonmoeder! — Maar dan wordt de schoonmoeder, langzaam aan, door de verschillende zorgen en nooden der jonge huisgezinnen weer de *moeder*. Haar helder verstand weet den weg te vinden en haar hart wordt zachter door de kleinkinderen.
Heel geestig zijn de ondervindingen van Frau Blandine geschetst, vooral met haar jongsten zoon. 't Is 'n mooie, diepe en geestige vertelling.

— **Bc** — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Gerhart Hauptmann, **7398.**
PHANTOM. *Verlag Ullstein, Berlin,* 1931. (16.5 × 11) 252 blz. ing. M. 1.—.

Hauptmann laat een gewezen gemeenteambtenaar van Breslau zijn levensbiecht neerschrijven in dit tragisch verhaal. Lorenz, zoo heet de man, raakt verliefd, wordt bevangen door grootheidswaan, pompt bij een tante geld, samen met zijn kwaden vriend Wigottschinski, slaat aan 't brassen en raakt betrokken bij een roof en een moord op tante Schwabe. Hij komt in de gevangenis en de straf van zes jaar en zooveel maanden reinigt Lorenz, die ten slotte trouwt met een lieve en reine vrouw.
Het verhaal, dat knap geschreven is, doet wat erg cerebraal aan. Een stadsklerk, al heeft hij dichterlijke begaafdheid, zal zichzelf niet zóó weten te ontleden; ook het milieu, waaruit Lorenz voortkomt, zal slechts zeer zelden zoo juist de gegevens voor gevolgtrekkingen betreffende erfelijken aanleg weten aan te duiden.

— **Bc** — *Vincent Cleerdin.*

Dr. Franz Lederer, **7399.**
ICK LACH' MA'N AST. *Germania, Berlin,* 1929. (19.5 × 12) 243 blz. ing. M. 3.—, gecart. M. 4.—, geb. M. 4.50.

Berlijn heeft zijn eigen Berlijnsch accent en daar Berlijn een groote stad is, is het ook de bron van veel humor. In Berlijn zijn de spreekeigendommelijkheden bovendien nauwer met zijn humor saamgeweven dan dat elder het geval pleegt te zijn. De Berlijnsche humor is dan ook niet te verstaan, tenzij men de fijne nuances van het „Berlinern" een beetje aanvoelen kan. Maar men gewoon schoolduitsch kan men toch een heel eind in deze tak van taalwetenschap binnen dringen en wie daar wat voor voelt en daarbij tegelijk nog wat lachen wil, doet wél Franz Lederer's boekje ter hand te nemen.

— **Bc** — *G. S.*

Joseph Maria Lutz, **7400.**
DER ZWISCHENFALL. *R. Piper & Co., München,* 1930. (18 × 10.5) 201 blz.

Lichtzinnige lectuur. Van de Beiersche gemoedelijkheid wordt 'n caricatuur gemaakt. De godsdienstzin wordt voorgesteld als huichelarij. Verwerpelijk, ook om de plastische beschrijving van verleidingsscènes.

— **D** — *K. S.*

Acil Lúbbe, **7401.**
GOTTES GEHEIMNIS UBER MEINE HÜTTE. *Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart,* 1930. (19.5 × 12) 601 blz.

Dit boek is meer sprookje dan roman. De dichter is klaarblijkelijk geïnspireerd door *Gosta Berling* van Lagerlöf. 'n Synthese van „Wahrheit und

Dichtung" werd het boek niet en de tendenz, die 't bevat (pacifisme) is met weinig overtuiging en warmte uiteengezet.
De held is Johannes Holl, agrariër, fantast, Pruisisch officier, schilder, pacifist. Soms 't een, soms 't ander, en nu en dan eens 't een én 't ander, maar nooit volledig.
Eén figuur in 't boek is uitmuntend geteekend en grijpt aan. 't Is die van Hannah, de joodsche echtgenoote van Johannes. Haar leven is 'n aaneenschakeling van zorgen en teleurstellingen, veracht door de familie van haar man, feodale agrariërs, moet zij in de moeilijke na-oorlogsjaren voor haar blind geworden man en hun kind de kost verdienen. Haar schoone, sterke liefde doet haar alles overwinnen.
Het boek is langdradig en de tendenz overtuigd niet.
Voorbehouden voor volwassenen.
— Bc — *K. J.*

Franz Jos. Schneider, **7402.**
DIE STRASZE DER GOTTLOSEN. *Ferd. Schoeningh, Paderborn,* 1931. 147 blz. ing. M. 2.50, geb. M. 3.60.
In een der arbeiderswijken van Berlin-West raakt een geloovig dienstmeisje teloor, verlokt door de goede huwelijksbedoelingen van een goedmoedigen maar wilszwakken arbeider.
Geheel onervaren komt ze in een troosteloos milieu van prostituees en ronselaars, waar haar man een persona grata is. In den eersten tijd leven beiden gelukkig in volledige zelfstandigheid — tot allengs dit milieu ook hun samenleven gaat ondermijnen en 't meisje na een ongelukkige bevalling zonder troost der Kerk sterft.
Als document van een triest leven zonder God belangrijk — 'n meisjestragedie klaar en helder ontleed — met een sterke spanning naar het pakkend en ook literair overtuigende einde toe.
Om de rauwheid, waarmede bepaalde situaties beschreven zijn, voor levenservaren menschen.
— Bc — *H. H.*

Willy Seidel, **7403.**
SCHATTENPUPPEN. *Albert Langen, München,* 1927. (19×13) 252 blz. ing. M. 4.50, geb. M. 7.—.
We kunnen hen, die Indië uit eigen ervaring kennen, verdélen in twee groepen: zij, die 't hartstochtelik liefhebben, zodat heel hun verdere leven-in-ruste doorvreten wordt van heimwee; en zij, die 't hartstochtelik haten, omdat naar hun overtuiging de Westerling er geestelik, moreel en vaak ook lichamelik ten onder gaat. Seidel hoort tot de laatste. Uit z'n boek treedt met grote nadrukkelikheid deze konkluzie naar voren: 'n Europeaan, die naar Indië komt, zelfs met andere idealen dan om in de kortstmogelike tijd „binnen" te zijn, die b.v. wil bijdragen tot de verbroedering der rassen, door 'n Indo-vrouw te trouwen...... ligt na 'n jaar of tien energieloos neergesmakt: verloren heeft hij de ongelijke strijd tegen 't afmattende klimaat, tegen de karakterloosheid der Indiese samenleving, of, zoals Seidel 't ziet: tegen de geheimzinnige, sluwe macht, die den heersers de ondergang aandoet, de geest van Indië, die hij personifieert in de spookachtige schaduwen der Wajang-poppen. Seidel schildert ons de demoralisatie der Europees-Indiese maatschappij in 't geval Kehmerdill. Kehmerdill is 'n genaturaliseerd Duits dokter, die ontnuchterd z'n leven voortsleept naast z'n halfbloed, tot hij geroepen wordt bij 'n landgenote, die 'n eind aan haar leven wilde maken. Hij redt haar en tussen die twee groeit 'n hevige liefdesverhouding, die door de dokter wordt aangegrepen als 'n middel, om zich er weer boven op te helpen. Maar met 'n noodlottige feilloze zekerheid komt z'n ondergang nader: de sluipende schaduwen raakten hem aan......
Wie niet in Indië geweest is, neemt ook weer dit boek voor kennisgeving aan. Indien 't er werkelik zo is gesteld, dan is 't er in goed Hollands gezegd: 'n bende. En aangezien de schrijver zich beijverd heeft, daarvoor zo veel en zo nauwkeurig mogelike bewijzen bij elkaar te brengen, is deze roman ongeschikt voor onervaren lieden. Literair is 't 'n knap, hoewel wat langdradig boek.
— C — *Leo Fens.*

ENGELSCH.

Jane Dashwood, **7404**
THREE DAUGHTERS. *John Murray, London W.,* 1930. (18.5×12.5) 320 blz. geb. Sh. 7/6.
De drie dochters van de familie Pomfret zijn zeer goed getypeerd. De mooie trotsche Judy weet alles naar haar zin te regelen; zij trouwt met een Boheemsch type, die haar heel Europa rondvoert. De zachte Miranda droomt van huiselijk geluk en vindt dit in haar huwelijk met Daniël Whiteing, weliswaar tegen den wensch van haar moeder gesloten, terwijl de romantische, karakterlooze Lydia, na den dood van haar echtgenoot het type eener slordige oude vrijster wordt.
Het boek is alleen interessant wat betreft de karakteriseering der verschillende personen. Als ontspanningslectuur is het tamelijk zwaar. De stijl is gemakkelijk en vlot.
— B — *E. H.*

Kanhaya Lal Gauba, **7405.**
UNCLE SHAM. *Claude Kendall, New York,* 1929. (20.5×14) 261 blz. geb. $ 3.—.
Geen roman, toch 'n boek dat 'n geweldig opzien baart. 't Is de aanklacht van 'n Indiër tegen Amerika. Katherine Mayo heeft in haar boek *Mother India* de zonden tegen Indië (Engelsch Indië) begaan maar ook de zonden *van* Indië aangetoond. Gauba rukt *Uncle Sam* het vriendelijke masker af en laat het bederf zien, dat in Amerika werkelijk op schrikwekkende manier toeneemt. We wisten het trouwens al uit de moderne Amerikaansche litteratuur zelf: de toestanden op moreel gebied zijn er huiveringwekkend, we hebben het gezien uit alles wat uit Amerika naar ons overwaait: dansen, ontspanning, drankzucht, levensopvattingen. Heeft de Paus zelf er niet voor gewaarschuwd?
Geen boek voor kinderen en jonge menschen, maar zij die meenen „dat het niet zoo erg is" en die dapper meedoen in alles over te nemen van hetgeen over zee komt moesten dit boek lezen. Misschien kwamen ze tot bezinning.
— C — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

F. H. Lee, **7406.**
FOLK TALES OF ALL NATIONS. *G. G. Harrap & Co., London.* 1931. (22×15) 947 blz. geb. 8/6.
Dit boek dient zich smakelijk aan en is zoo eindeloos verscheiden, dat zoowel jong als oud er

genoegen van zal beleven. Doch dat kan geen kwaad want ook zij zullen er heel wat uit leeren over 64 verschillende volkeren over den ganschen aardbodem verspreid, van de negers uit Afrika tot Papua, van Finland tot Griekenland, van Frankrijk tot den Oeral en daaroverheen naar het Hemelsche Rijk. Vooral de Kelten en Indië zijn flink vertegenwoordigd en van elk der 70 verschillende typen van volksverhalen, die er bestaan, is een specimen te vinden in deze 340 verschillende stukken. Iedere afdeeling is voorafgegaan door een flinke inleiding met bibliographie en ook de noodige nota's hier en daar werden aangebracht. De stijl van deze „korte romans van het kinderlijke verstand'' aller volkeren, is zeer eenvoudig en er is beslist iets voor ieders gading. Zelfs de muziek is er hier en daar bijgevoegd. Werkelijk een verzameling om jaloersch op te worden en die niet alleen voor onze jeugd onschatbaar is, doch ook al onze leeraars, die zoo vaak „kort van stof'' zijn ten zeerste moet interesseeren.

— B — *Dr. K.*

Lewis Melville,
Reginald Hargraves, 7407.
GREAT ENGLISH SHORT STORIES. *G. Harrap & Co., London.* 1931. (22×15) 1047 blz. geb. 8/6.

Hier hebben we wat we zochten: een bundel van de beste short-stories uit alle tijden. We beginnen met B. Riche in de 16de eeuw, die met het hier gegeven verhaal Shakespeare de stof leverde voor zijn „12th Night''. En dan overloopen we het heele veld langs Defoe en Swift, Scott en Lamb, Lord Lytton en G. Eliot, tot op onze dagen. Een dertigtal nog levende of pas overleden auteurs zijn hier vertegenwoordigd, Chesterton en Kaye-Smith incluis, en we sluiten met A. Huxley, 82 schrijvers in 't geheel. De lengte van die verhalen is nog al verschillend. Zoo is er b.v. een van Disraeli van 70 blz. en een van G. Eliot van 34 blz. Doch er is steeds naar gestreefd een geheel en tevens representatief stuk te geven. Er is op den koop toe een zeer interessante inleiding en telkens een bondige doch karakteristieke bio- en bibliographische inleiding bij iederen schrijver. Over de 1000 pagina's van vier en veertig regels maken dit boek tot een onuitputtelijken literairen schat, dien we niet genoeg kunnen aanbevelen aan alle leeraars eerst en vooral doch vervolgens aan al degenen, die belang stellen in de Engelsche literatuur en die voor weinig geld een steeds blijvende schoonheid binnen hun dagelijksch bereik willen hebben.

— B — *Dr. Raph. Kreemers.*

W. Olaf Stapledon, 7408.
LAST AND FIRST MEN. *Methuen & Co., London W.C.* 1930. (19.5×13.5) 355 blz. geb. 7/6.

„This is a work of fiction'', zegt de schr. in den eersten zin van zijn inleidende beschouwingen. Doch dan moeten we het woord „fiction'' nemen in den breedsten zin,die er ooit aan werd gegeven. Want hier viert de wildste fantasie werkelijk hoogtij. Wie sommige werken van Hugh Benson, Salisbury, Conan Doyle, Wells en andere toekomst-droomers gelezen heeft, vindt hier een kolfje naar zijn hand. Want deze toekomstbespiegelingen over wat er zooveel duizenden jaren na ons gebeuren zal, doen van tijd tot tijd de haren te berge rijzen. Wanneer onze aardsche planeet dan toch door een ongelukkig vermengen van gedegradeerde wetenschap en onoprechtheid in 't godsdienstige ten onder moet gaan, hebben we maar liever in de 20ste eeuw te leven en gunnen dien allerlaatsten mensch het weinig aanlokkelijk vooruitzicht van algeheele vernietiging door het een of ander astronomisch gebeuren.

We kunnen dit boek lastig catalogeeren en nog minder analyseeren. Het zou onbegonnen werk zijn. Het valt natuurlijk onder de verbeeldingsliteratuur, doch een roman kunnen we het niet noemen, wijl er geen verhaal is en geen karakterstudie. Toch zullen zij, die er zich aan wagen en die den noodigen moed bezitten, om de vier eerste hfdst. te doorworstelen, het niet opzij leggen, doch tot het einde door gaan; want dan leest het als een roman.

Het is een ongewone prestatie voor een haast onbekenden auteur, die zich in eens een zeer persoonlijke plaats heeft weten te veroveren. Alle Conan Doyle lezers en menschen, die niet bang zijn voor het fantastische, moeten dezen brok literatuur aanpakken, om tot de conclusie te komen, dat het nog mogelijk is in dit genre iets oorspronkelijks te scheppen en ze zullen dan meteen zien in hoeverre Doyle iets met letterkunde te maken heeft.

— Bc — *Dr. Raph. Kreemers.*

John Esteven, 7409.
VOODOO. *Hutchinson & Co., London E.C.* 4. 1930. (20×13) 287 blz. geb. 7/6.

Voodoo is een angstwekkend boek. Bij het lijk van rechter Frolet werd een „Voodoo''-amulet gevonden — staat er op den griezeligen omslag van dezen roman te lezen en in dezen enkelen zin verschuilen zich de geheimzinnigheden van een heidenschen cultus en een mysterieuze vereeniging, die onder al de standen en rangen eener wereldstad zijn leden heeft. Aan het hoofd van deze vereeniging staat een vrouw, die vooral op het eind van het verhaal „übermenschliche'' eigenschappen vertoont. Het is hierom, dat het boek eenig voorbehoud vraagt, maar overigens is het in zijn soort, lang niet onverdienstelijk en bereikt in het uitbeelden van het angstgevoel zelfs meer, dan men van den gemiddelden avonturenroman verwacht.

— Bc — *Jos. Panhuijsen.*

Baroness Von Hutten, 7410.
THE CURATE'S EGG. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (16.5×11.5) 279 blz. ing. M. 2.—.

De langdradigheid, die we enkele jaren geleden in de romans *Maria, Sharrow,* e.a. zoo afkeurenswaardig vonden in deze schrijfster, is hier heelemaal zoek in dezen bundel van veertien verhalen. Niet ten onrechte heeft men het boek doen beginnen met „Old Fashioned'': een verheel van twee menschen die elkaar hartstochtelijk liefhebben, van elkaar gescheiden worden, weer tot elkaar komen, nogmaals breken om ten slotte elkander op hun ouden dag nogmaals weer te vinden. Wie dit stuk leest, grijpt ook naar de rest. Wat b.v. zeker het geval niet zijn zou als men aanving met „One Citizen at Home'' of „Mrs. Faylanx''. Buiten het eerstvermelde hierboven, zonderen we uit den hoop nog af als verdienstelijk werk: „Little Bamboo and the Egg'', „The Room'' en „Young Willie

Thompson". De verhalen spelen zoowat in alle landen van Europa — in alle rangen der samenleving, van de Londensche achterbuurten tot de aristocratie van Parijs en het Italiaansche high life. Doch overal valt een bijzondere opmerkingsgave op en vooral een machtig beschrijvend talent en een subtiele, doch zeer zuivere analyse.

— Bc — *Dr. Raph Kreemers.*

Alec Waugh, 7411.
....SIR, SHE SAID. *Chapman & Hall, London E. C.* 4, 1930. (19×12) 247 blz. geb. Sh. 7/6.

De familie Terance vormt een hyper modern huisgezin. De mooie Mevr. Terance leeft slechts om bewonderd te worden en zich te amuseeren met jonge lui. De oudste dochter Julia voorziet in haar eigen onderhoud en bewoont alléén een flat; de onbezorgde jongste dochter, Melanie, vat het leven op als een voortdurend feest; zij huwt met een van haar moeder's vrienden, terwijl Julia, die genoeg heeft van haar misbruikte vrijheid, weer terug gaat naar haar ouderlijk huis.

Het probleem der moderne vrije opvoeding is goed uitgewerkt. Het boek is aangenaam en interessant, de stijl vlot en gemakkelijk.

— Bc — *E. H.*

P. G. Wodehouse, 7412.
Mr. MULLINER SPEAKING. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (16.5×11.5) 295 blz. ing. M. 2.—, geb. M. 2.80.

Dit boek is de voortzetting van een serie, die den onbetaalbaren Mr. Mulliner aan het woord laat. Drie jaar terug toen *Meet Mr. Mulliner* uitkwam was het één sensatie zoowel aan deze als aan de andere zijde van den Oceaan. En sindsdien volgen de boeken van Wodehouse zich onverpoosd op en brengen den ronden gezonden lach op de lippen van jong en oud. We moeten hier de faam van den schrijver niet meer maken. Wie andere boeken van hem gelezen heeft, zal ook dit niet ongelezen laten. Schitterend zijn in dit boek vooral de bladzijden waar beschreven wordt, hoe Ignatius Mulliner het goede voornemen maakt en tracht uit te voeren van heelemaal niet meer te rooken. Doch laten we er verder over zwijgen. Lees het boek en ge zult u een paar uren allerkostelijkst amuseeren.

— Bc — *Dr. Raph Kreemers.*

V. TOONEEL.

NEDERLANDSCH.

August Heyting, 7413.
KAREL EN ELEGAST. *Luctor et Emergo, Den Haag,* 1930. (24.5×16) 105 blz.

Dit boek bevat als bijlage: 25 bladzijden, klein gedrukt, onverdeeld-gunstige kritieken op Heytings werken, ook van 't onderhavige. Misschien kunnen ze toneeldirekteuren de keuze van geschikte Hollandse stukken lichter maken; misschien 't lezend publiek voor 't feit zetten, dat er niet meer over te praten valt: 't is goed! Maar 't ware den resencent beter, zo de uitgever hem 'n gecoupeerd besprekings-exemplaar hadde gezonden. Want nu moet hij de tanden op elkaar klemmen, om nog te durven neerschrijven, dat de heer Heyting 't wezen van 't Middeleeuwse vers juist niet „volkomen trouw" heeft nagebootst, dat zijn werk zich voortdurend blijft onderscheiden van dat zijns anoniemen voorgangers als imitatie verschilt van „echt." Ondanks de in vakkringen genoemde „stoplappen", doet de *Carel ende Elegast* nergens gewrongen aan, de oude dichter had z'n pen volkomen in z'n macht en heeft er 'n kunstvaardig gebruik van gemaakt. De heer Heyting wil als maar „hulpeloos" doen in woordkeus en metrum, de gewone fout: kinderlik is niet 't zelfde als kinderachtig en naief valt nu eenmaal moeilik na te bootsen, 't bedrog is doorgaans al te doorzichtig.

Maar hiermee hebben we dan ook alles gezegd, dat ons in dit werk niet bevalt. Daarnaast is er veel te loven. Zo wist de bewerker de sterke spanning van z'n middeleeuwse model niet alleen te bewaren, zelfs nog te verhogen. Zo heeft hij 't aantal personen met veel smaak uitgebreid en de onderlinge verhoudingen psychologies verantwoord. Waar de Middeleeuwer ons omtrent de motieven van eenige daden in 't onzekere laat, daar legt Heyting natuurlik verband. Voor de moderne toeschouwer is zijn verklaring van Elegast's huwelik met Eggerics weduwe, als zou hier van oude liefde sprake zijn en „Hilda" nooit van haar brute echtgenoot hebben gehouden, veel aannemeliker. Maar de literatuur-historikus verliest een zijner argumenten voor de vernederde positie der vrouw in de Karolingiese verhalen.

Leo Fens.

VI. KUNST.

DUITSCH.

J. B. Malina, 7414.
ORBIS CATHOLICUS. *Atlantis-Verlag, Berlin,* 1930. (32×14) 254 blz. geb. M. 26.—.

Dit boek, beter gezegd, album, is een deel uit de bekende Atlantis-uitgaven over landen, volkeren en reizen, waarmede de uitgeversfirma speciaal op 't oog heeft, de schoonheid onzer wereld in beeld te brengen en te leeren kennen. Deze afdeeling, bevat 204 koper-diepdrukbeelden over het kerkelijk en godsdienstig gebeuren in Rome — verder geheel Italië, Spanje, Frankrijk, Oostenrijk, enz. waarvan de explicaties vooraan in het boek kort en bondig numeriek zijn aangegeven, alles gebonden in prachtband met goud in bovensnee. Het werk bevat een inleidend woord van Frans Andreas Kardinaal Frühwirth, kanselier der Kerken te Rome. De schrijver plaatst voor de eerste plaats (foto van den H. Vader Pius XI) een bericht, waarin hij zegt, dat het album nooit tot stand had kunnen komen, als hem, in de door hem bereisde landen, de kerkelijke instituten geen hulp hadden verleend. Ten slotte een woord over de uitvoering. Bij dit meesterstuk met zijne diep-druk-platen staan eenvoudig onze beste Nederlandsche periodieken met hun overigens schitterend fotografisch materiaal toch nog ver ten achter. De fotografische krachten, die voor deze reproducties aan 't werk zijn geweest, verbazen den beschouwer door haar ongeëvenaard beeldschoone opnamen. Hier en daar staat men voor de vraag: is 't fotografie of schilderwerk? De lichteffecten doen bijwijlen denken aan kleur-schakeering en alle voorstellingen, personen, kerkprelaten, priesters, kloosterorden,

kerkinterieurs, processies, H. misoffers, catacomben, enz. enz. komen zóó artistiek-voortreffelijk tot uiting, dat men geneigd zou zijn hier te spreken van een wonderwerk, dat niet alleen is gekenmerkt door energie, maar voor velen zal lijken op een waaghalzerij op 't gebied van zoeken naar schoonheids-effecten. Het zijn in één woord alle zonder onderscheid, betooverende beelden van diep liturgische, kerkelijk-historische beteekenis, heerlijke weergave van ascese, treffende, vaak roerende expressie van religieus leven, enz. voor elk oprecht katholiek hart verheven-verheugend, intens voelend, voor tegenstanders van ons geloof stemmend tot opgang naar het licht, dat leven is. Hier is inderdaad geen lof te hoog! Priesters, kerken, kloosters en andere instituten en scholen moeten dit chef d'oeuvre in hun bibliotheek nemen, terwijl ieder gegoede christen-particulier o.i. een fout zou begaan met het niet aan te schaffen.

K. G.

Munkepunke, **7415.**
1000% JANNINGS. *Prismen-Verlag, Hamburg,* 1931. (19×13). 188 blz. ing. M. 3.80.

Een boek van bijna 200 pagina's over een eenzijdige figuur als Emil Jannings, bovendien een titel die het boek meteen veroordeelt en van een enkele Jannings (100%) tien Janningsen tracht te maken (1000%). Waar moet het naar toe als deze auteur met zijn raren naam een boek begint over reuzen als Eisenstein b.v. Het is blijkbaar niet genoeg, dat de bioscoopaffiches de helden tot in den zevenden hemel verheerlijken; ook de scribenten volgen dit verheffend voorbeeld en zij doen dit — althans in dit boek — zonder de minste poging het werkelijk wezen van den held te benaderen.
Dit boek bevat niets anders dan een reeks uitgesponnen anecdotes over het privé en het filmleven van den grooten Emil en heeft dus als documentatie betreffende het filmverschijnsel geen waarde.

B. W.

ENGELSCH.

Walter Pach, **4716.**
AN HOUR OF ART. *J. B. Lippincott London,* 1930. (18.5×11.5) 158 blz. geb. Sh. 4/6.

Dit kleine boekje mag in geen geval verward worden met een aantal werken uit den laatsten tijd waarin zgn. „in a nutshell" over van alles en nog wat iets en over weinig dingen veel gegeven wordt. Pach gaat uit van 't beginsel Ars Una en maakt een onderscheid tusschen den aestheet en den kunst-minnaar, die, volgens hem, in zijn kunst-waardeering een middel ziet om de quintessens van het leven te zien en te genieten. een museum, zegt hij, doch in de binnenkamer. En daarom helpt hij hem door dit overzicht van 25 verschillende landen en volkeren wier heel verschillend karakter hij in hun kunst tracht aan te duiden en te doen waardeeren. Dit boekje is alles behalve een nomenclatuur, al gaat 't van 't Oude Egypte tot Van Gogh en nog verder. Hier en daar berijdt Pach zijn stokpaardje, waar hij 't n.l. heeft over 't vervalschen van, en het valsche in de kunst: een terrein waarop hij, door speciale studie, bijzonder thuis is. De Groot-Nederlander heeft geen klagen over 't aandeel dat hem gegeven en de waardeering, die over zijn kunst uitgesproken wordt. Onze Oosterburen zullen er minder vrede mee hebben, dat over de 19de en 20ste eeuw bij hen enkel gezegd wordt dat ze een waarborg geeft voor mogelijk later werk. Doch het is lastig iedereen en zijn buurman tevreden te stellen. Dit boekje, dat niet al te veel veronderstelt, doch dat veel stof tot nadenken geeft, is als een synthese, in casu van de wereld-kunst, een van de beste, die we in deze collectie hebben gelezen.

Dr. Raph. Kreemers.

Gilgert Seldes, **7417.**
AN HOUR WITH THE MOVIES AND THE TALKIES. *J. B. Lippincott, London.* 1929. (18.5×1.15) 156 blz. geb. Sh. 4/6.

Seldes, de bekende muziek- en tooneel-kritikus en schrijver van allerhande werken over kunst was de aangewezen man om in een klein bestek veel wetenswaardigs mee te deelen over dit zeer actueele onderwerp. En hij heeft zich tevens op zoo'n schitterende wijze van die taak gekweten, dat zijn bijdrage in deze serie verreweg het beste deeltje geworden is, dat er tot nog toe in is verschenen. Schr. geeft niet alleen een up to date historiek, aan de hand van Mr. Ramsaye, van heel het verleden van 't witte doek, doch hij gaat ook allerhande wisselwerkingen na van Amerika op Europa en vice versa; hij wijdt uit over de verdiensten en de gebreken van mannen als Zukor, Griffith, Sennett, Vidor e.a. Buitengewoon interessant zijn de contrast-studies: film-tooneel en Talkie-film en ook de beschouwingen over de Russische filmkunst. Volgens ons echter moet de vergelijking tusschen Pudowkin's „Storm over Azië" en Griffith's „Birth of a Nation" beslist in het voordeel van de eerste uitvallen. Ook met wat schr. zegt over het censorship-problem kunnen we bezwaarlijk akkoord gaan. Doch voor 't overige is het een werk, dat uitblinkt door een glasheldere uiteenzetting van een ingewikkeld probleem en dat tevens een gezonde en opwekkende kritiek is. Het mag beslist in geen enkele vakbibliotheek ontbreken.

Dr. Raph. Kreemers.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

FRANSCH.

Alfred Poizat, **7418.**
POUR L'HUMANISME. *Editions Spes, Paris V,* 1930. (19×13) 207 blz.

Deze bundel bestaat uit nog pas in tijdschriften gepubliceerde studies over de Fransche literatuur uit de middeleeuwen tot aan de Banville en de Heredia. Mijnheer Poizat blijkt al aanstonds tegen de Duitschers gekant, veel meer dan een wetenschappelijk man wel staat. Poizat is overigens geen bewonderaar van de Middeleeuwsche literatuur en dat eenigszins verband, gelooven we met Duitschland en de zoogenaamde culture latine. Poizat is wat dictatorisch met zijn meeningen, maar dat neemt niet weg, dat hij het oordeel verscherpt en dwingt te denken.

P. M.

ENGELSCH.

Richard S. Lambert, **7419.**
THE PRINCE OF PICKPOCKETS. Ge-

illustreerd. *Faber & Faber Ltd., London,* 1930. (21.5×14.5) 278 blz. geb. 21/6.

Lambert heeft in dit werk een kritische uitgave gegeven van de vele verhalen, die zoowel rond als door den persoon van Waldron de wereld werden ingestuurd. Deze Waldron, alias G. Barrington (1755-1804) was niet alleen de beruchtste zakkenroller van zijn tijd, doch stond tevens bekend als een zoowel welbespraakte als welsprekende persoonlijkheid, die zich zelven vaak uit de penarie hielp tegenover zijn rechters, zoodat ze hem meestentijds vrijspreken moesten bij gebrek aan bewijzen. Barrington is ook de schrijver van het werk *Voyage to New South Wales,* het land, waarheen hij ten slotte verbannen werd en waar hij, door zijn talent in het koloniseeren een beetje goed maakte, wat hij in 't vaderland had verkorven. L. weet hier het fantastische van het werkelijke te onderscheiden en bewijst ook dat de bekende verzen *True patriots all: for, be it understood. We left our country for our countrys good* niet aan Barrington moeten worden toegeschreven, zooals gemeenlijk gebeurt. Het avontuurlijke leven van dezen aartsdief, die tot de hoogst geplaatste persoonlijkheden onder zijn slachtoffers telde en rijkelijk van zijn buit leven kon, is op zich zelf al interessant genoeg, en door Lambert ook spannend beschreven. Doch belangrijk is het werk vooral om het zijlicht, dat geworpen wordt op verschillende toestanden in de Engelsche samenleving van dien tijd en zeer bijzonder op het strafrecht en de kolonisatie in Australië. Het leven van de om oogenschijnlijk zoo kleine vergrijpen zoo gruwelijk zwaar gestraften en verbannen en op de zgn. „Hulks'' (strafschepen op de Theems) was een echte hel en een schande voor de toenmalige regeering. Op het andere zedelijke gebied valt er ook nog al wat af te keuren in het leven van Barrington. Doch gelukkig heeft Lambert het niet noodig geacht hier Jan Publiek ter wille te zijn. Er wordt hier en daar enkel op gezinspeeld.

Dit is een zeer interessant boek, wetenschappelijk goed verzorgd en spannend als een roman. Verdere recommendatie is wel overbodig.

Dr. Raph. Kreemers.

M. R. Ridley, **7420.**
POETRY AND THE ORDINARY READER. *G. Bell & Sons, London,* 1930. (19×13) 152 blz. geb. 3/6.

De titel van dit boekje is misleidend. Het behelst enkele uitgewerkte lezingen, die de schrijver hield voor de B. B. C. Radio, in Engeland. Zijn voornaamste doel is op een bevattelijke wijze de techniek der dichtkunst voor te stellen. Zonder in de uitgewerkte argumenten te vervallen van b.v. Nitchie had schr. toch kunnen opgeven wat hij eigenlijk onder poetry verstaat. Want juist omdat zijn werkje is voor „the man in the street'' kwam dat erop aan. En de eindindruk is dat Ridley vervalt in een euvel, dat hij anderen aanwrijft. Technische kennis *kan* werkelijk ons oordeel helpen. Doch louter techniek beslist niet. De grootheid van alle poëzie zal toch steeds blijven bestaan in de kwaliteit en de beteekenis van 's dichters visie, de juistheid van zijn symbolen, de gepastheid van den vorm en de voorstellingswaarde van de gebezigde taal. Dat *moet* de „man in the street'' ook weten. En de afwezigheid van die voorname inlichting is het gebrek van dit boekje,dat overigens geen ijzer met handen breekt en enkel om zijn bevattelijken vorm en zijn flinke en goede keus in de gedichten van heel vroeg tot op onze dagen stukken uit de meer omvangrijke werken van Nitchie, Soares, Neihardt, Wilkinson e.a. vervangen kan.

Dr. Raph Kreemers.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

J. Nomes, **7421.**
LEERBOEKJE DER KERK EN ZENDINGGESCHIEDENIS. *W. Versluys, Amsterdam,* 1930. (21×15) 84 blz. ing. f 1.25.

Dit leerboekje is bestemd voor het protestantsche onderwijs, en beziet de kerkgeschiedenis van Protestantsch standpunt. Bijzonder valt in dit boekje op, dat de geschiedenis der zending, vooral van Ned. Indië er een groote plaats inneemt; trouwens het werd ook geschreven op het zendingsterrein van Midden-Java. Omdat dit boekje bestemd is voor het Christelijk onderwijs in Ned. Indië is bij de keuze der stof en de wijze van behandeling der onderwerpen rekening gehouden met de omstandigheid, dat vele begrippen, die de leerlingen der scholen in Holland van huis uit kennen, bij een groot deel der jeugd in Indië opzettelijk moeten worden aangebracht. Het is berekend op een leerplan van twee jaren,waarin wekelijks een onderwerp (paragraaf) besproken wordt; dit kan nog verder door zendingslectuur worden aangevuld. Uitvoerig wordt de geschiedenis der Zending in Ned. Indië, die vooral in de 19e eeuw tot bloei kwam, behandeld. De opzet van dit werkje, om de geschiedenis der Kerk en der zending voor Ned. Indië pasklaar te maken, is ook voor het katholiek onderwijs in Ned. Indië navolgenswaardig. Moge het bij de Katholieken het initiatief daartoe wekken en de Indische jeugd met de groote Missieactie en geschiedenis der Katholieke Kerk bekend maken. De leerboeken der Algem. Geschiedenis van P. Kleintjens S.J. en Prof. dr. Huybers hebben voor de geschiedenis der Kath. Missie in Ned. Indië zelf al den weg gewezen.

P. Placidus O.Cap.

Dr. Bruno Weil, **7422.**
DE ZAAK DREYFUS. Vertaald uit het Duitsch door P. Roosenburg. Geïllustreerd. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1931. (18×12) 360 blz. ing. f 2.25.

Onlangs bespraken we hier uitvoerig het boek van Schwartzkoppen-Schwertfeger: *Die Wahrheit über Dreyfus* en wezen er op, dat uit die publicatie wel de scherpste conclusies te trekken zijn in zake de onschuld van Dreyfus, wijl hier de voornaamste getuige in het geval eindelijk openlijk sprak (zij het dan na zijn dood). We moesten echter constateeren, dat het boek ons om zijn compositie niet bijster aanstond. Het boek van Weil, bouwt in bondigen en zeer goed geschreven vorm, de synthese op dezer bekende affaire, terwijl schr. door gebruik te maken van eerstgenoemde publicatie, de nieuwste bron mede verwerkt heeft. Hij heeft er uit gehaald, wat er maar uit te halen is. In zijn tweede deel behandelt schr. zoo onpartijdig mogelijk de „Duitsche zijde'' van het geval. Wanneer hij dan de houding van Von Schwartzkoppen bespreekt, heeft hij hiervoor op dezelfde

gronden als wij, eenzelfden hartgrondigen afkeer. Tevens wordt Von Bülows staatsmanskunst behoorlijk onder handen genomen, die zich hierbij evenmin van de fraaiste zijde heeft laten zien. Voor het Nederlandsch publiek is deze vertaling o.i. thans wel hét boek over de beruchte affaire. Schr. is begonnen met een lezing, deze grondslag is langzamerhand uitgegroeid tot dit boek, dat in Duitschland nu z'n 6en druk beleeft. Voor zijn lezing mocht hij een compliment ontvangen van Alfred Dreyfus zelf (Deze leeft nog en woont te Parijs). Ons dunkt, dat zegt genoeg! Aan allen die belang stellen in dezen strijd voor waarheid en gerechtigheid, zij dit spannend geschreven werk aanbevolen.

C. F. J. Slootmans.

DUITSCH.

Clement Deltour, 7423.
ENTHÜLLUNGEN. *Verlagsanstalt Tyrolia, Innsbruck,* 1931. 246 blz. geb. M. 5.20.

Een nogal sensationeel oorlogsdocument, om het gegeven zoowel als om de persoon van den auteur. Want Deltour, wiens necroloog in 1924 in alle Europeesche bladen verscheen, ondanks 't feit, dat hij nog in leven is, was voor den oorlog journalist te Parijs en tevens vertrouwensman van tal van vooraanstaande Fransche politici als Briand, Messing. Zoodoende was hij vertrouwd met alle politieke intriges en door de gunst van den minister van justitie werd hij, hoewel buitenlander naar origine, oorlogsrichter voor 't Parijsche krijgsgerecht. In deze functie maakte hij de vlucht der Parijsche regeering naar Bordeaux mee, de ontruiming van Parijs'voorsteden tijdens de opmarsch der Duitsche troepen — de slag aan de Marne, die het keerpunt werd der oorlogsgebeurtenissen en deze tengunste van Frankrijk deed keeren. •

In 't onderhavige boek worden deze voorvallen met dramatisch talent geschilderd.

Nieuwe gezichtspunten worden ons geopenbaard op het schuldvraagstuk, terwijl het droeve lot der vreemdelingen tijdens den oorlog in Frankrijk sterk tot uiting komt in menige pakkende passage. De historische juistheid van deze schilderingen wordt telkens gestaafd door de weergave der officieele documenten in facsimile.

'n Leerzaam boek, hoewel niet in alle opzichten van een objectieve onpartijdigheid, hoewel menschelijk sympathiek om 't lot van den auteur, die door zijn eigen krijgsraad als spion werd aangeklaagd en veroordeeld. *Dr. H.*

Josef Kastein, 7424.
SABBATA ZERVI. Geïllustreerd. *E. Rowohlt, Berlin W.* 50, 1931. 378 blz. (22×14).

De stof dezer interessante studie is ontleend aan de historie van een der velen in 't Jodendom, die in zich de persoonlijke roeping meenden te bespeuren van 't Messianisme, Sabbatai Zervi, die leefde van 1626-1675.

Wat we in dit werk bizonder waardeeren is voornamelijk de psychologische groei van dezen ontegenzeggelijk rijk begaafden Jood, langs Wet-Talmoed- en Kabbala-studie tot de idee van het Messianisme in en door hem. En deze innerlijke groei vindt zijn voedingsbodem in de historische omgeving van 't Jodendom in die dagen, zoodat uit die twee gegevens vooral, zielkundige en historische het juist getroffen beeld ontstaat van dezen „valschen" Messias.

Machtig is de beweging geweest in de Joodsche rangen, maar ook even droevig de ontgoocheling, toen deze man renegaat werd van 't geloof zijner vaderen en overging tot den Islam. Ook de zielkundige mogelijkheid van de machtige groei der Joodsche beweging om dezen schijn-Messias, wordt wederom juist op zielkundige en historische gronden verklaard.

In hoeverre nu alle kleinere vermelde historische bizonderheden „historisch" zijn, ontgaat ons soms. Zielkundig is 't boek zeer goed geslaagd. 't Geeft een zuiver inzicht in de joodsche ziel met al haar opvattingen en verlangens, vaak zoo hoog gestemd, en in de psyche van Sabbatai Zervi. Op enkele historische feiten willen we terloops wijzen, die jammer genoeg, deze overigens knappe, leerzame studie ontsieren, b.v. waar de Jezuiten en priesters als mede-aanstokers der Poolsche pogroms genoemd worden.

Het werk is, terecht, gewijd aan Martin Buber, voor wien dit Messianisme evenals 't Zionisme zijn estatische zijde heeft en dat daaraan zijn beteekenis ontleent, ook in zijn mislukking, voor 't Joodsche Volk. Zulke bewegingen immers manifesteeren, volgens hem en zijn richting, 't dynamisch beginsel der Joodsche geschiedenis, het Joodsche daadleven, de streving naar 't Joodsche ideaal, waaronder ook 't Messianisme, als „voortdurende taak." Vandaar speciaal voor deze richting de belangrijkheid van een werk over een mislukkeling als Sabbatai Zervi.

P. Constantinus O.Cap.

Theo Malade, 7425.
VON AMIENS BIS ALEPPO. *J. F. Lehmann, München,* 1930. (19×12) 230 blz. ing. M 3.80.

Onder de steeds wassende stroom oorlogslitteratuur, waarmee sinds Remarque's bekend boek, het lezend menschdom begiftigd wordt, mankeerden voor zoover we het konden nagaan nog de herinneringen van een arts. Naar onze meening is de ervaring van een lid dezer categorie deelnemers aan den oorlog, als intellectueelen en eenigszins neutrale personen, die de grootste ellende onder de oogen kregen en soms de allergevaarlijkste taak hadden, onmisbaar voor een goed oordeel.

We gelooven het met dokter Malade, als schr. getroffen te hebben. Oorspronkelijk advocaat, in het leger reserve officier begon hij daarna de studie voor arts. Als zoodanig nam hij vrijwillig dienst bij een Roode Kruis afdeeling, welke de Balkan-oorlog meemaakte. Hij stond dus niet vreemd tegenover het oorlogsgeval. In den grooten wereldoorlog heeft hij „dagboek" gehouden, d.w.z. naar gelang tijd en gelegenheid het toelieten het een en ander opgeteekend. Hij deed dit nuchter en zakelijk en z'n verhaal draagt het kenmerk afkomstig te zijn van 'n man met een breeden kijk op de menschen. Desondanks of misschien juist daarom maakt een boek een diepen indruk. Alhoewel Duitscher in hart en nieren is hij lang niet blind voor de Duitsche legerleiding. Zijn wetenschappelijken zin verraadt zich in het scherp onderscheid, dat hij al schrijvende maakt en ook weet vol te houden bij de beoordeeling van de daad van een individu en die der massa. Merkwaardig goed komt dit uit in z'n oordeel over de Franschen, waarmee hij velerhande ervaringen opdeed (hij was er eenigen tijd krijgsgevangen). Zijn oordeel — 't trof ons bijzonder — loopt parallel met dat van Mej. Kuijper, in haar

onlangs gerecenseerd boek *Over Frankrijk voorheen en thans*. Schr. was ook werkzaam aan het Russische front, bij het Suezkanaal, de Dardanellen en in Mesopotamië. Uit detail historisch oogpunt is het geheel dus niet onbelangrijk.

C. J. F. Slootmans.

Arthur Pfleger, 7426.
FRANZ IM FEUER. *G. J. Manz, Regensburg,* 1931. (20×13) 108 blz.

De oud-kapitein Arthur Pfleger heeft behoefte gevoeld, enkele van zijn ervaringen bij den Duitschen vliegdienst in den wereldoorlog op papier te brengen. Hij is een haantje-de-voorste geweest en heeft het er goed afgebracht. Zijn verhaal, dat uit losse aanteekeningen bestaat, toont dezen Beier als een liefhebber van het oorlogsbedrijf. Over zichzelf is hij zeer tevreden. Hoe hij bommen werpt en op trein-reizigers-soldaten schiet, vertelt hij zooals een ander meedeelt, dat hij den haard gevuld heeft. De mededeeling van het uitbreken der revolutie in München en het verdrag van Versailles, waarbij de militaire vliegdienst aan Duitschland verboden is, zijn de zwaarste tegenslagen van zijn leven geweest. Duitschland is thans weerloos, zucht hij aan 't slot. Dat dit aan anderen een zucht van verlichting ontlokken kan, schijnt niet bij hem op te komen.

Vincent Cleerdin.

Fritz Uplefger, 7427.
DIE ENGLISCHE FLOTTENPOLITIK VOR DEM WELTKRIEG 1904-1909. *W. Kohlhammer, Stuttgart,* 1930. (24 × 16) 128 blz. ing. M. 6.—.

Deze beknopte verhandeling behoort tot de „Beiträge zur Geschichte der nachbismärkische Zeit und der Weltkriege." De Engelsche vlootpolitiek werd eerst in de jaren 1890-1900 een kwestie van groote internationale beteekenis; ze is dan hoofdzakelijk tegen Frankrijk (Afrika) en Rusland (nabije en verre oosten) gericht. Maar na 1900 gaat het met de vlootbouw nog in sneller tempo voort; Duitschland had de grondslag gelegd voor eene groote moderne slagvloot, en wel in de Noordzee, onder de Engelsche kusten. In 1904 komt het in Engeland tot een crisis in de vlootbouw; het leek wel of men de „treepower-standard" wilde bereiken. De Engelsche partijpolitiek meer pacificistisch gezind, zet de sociale hervormingen op den voorgrond. Dit en andere gunstige oogenblikken zijn door de Duitsche diplomatie niet benut, zij miste daarvoor het noodige inzicht en takt en was daarvoor te stroef. Maar ook de Engelsche diplomatie is hierin niet zonder schuld. In 1909 heeft de revue der Duitsche oorlogsvloot te Kiel plaats; nieuwe onrust in Engeland. Het is voor de Engelsche conservatieve partij een prachtig propagandamiddel, en lord Fisher begint met groote energie den bouw van nog zwaardere oorlogsschepen, er ontstaat van weerszijden een Draednougt-paniekstemming. De wedijver in bewapening ter zee is door geen conferenties en diplomatieke besprekingen meer tegen te houden; vrees voor een Duitsch invalsleger gesteund door een machtige Duitsche vloot laat het Engelsche volk niet meer los en zoo was de Engelsche publieke opinie deze beslissende factor in het Engelsche politieke leven, al op een oorlogspolitiek voorbereid. Het is de verdienste van den schrijver dit beknopt en helder uiteengezet te hebben, deze vlootpolitiek die zulk een verstrekkenden invloed heeft gehad op den afloop van den wereldoorlog. Een uitgebreide lijst van bronnen en litteratuur biedt gelegenheid,om zich met dit onderwerp nog verder vertrouwd te maken.

P. Placidus.

ITALIAANSCH.

V. Tacchinetti, O.F.M., 7428.
SAN FRANCESCO D'ASSISO. *Stab. Tipogr. R. Garroni,* 1930. (16×11.5) XLVIII-352 blz.

Schr. heeft met deze publikatie een nuttig en moeizaam werk verricht. Het is heusch geen kleinigheid een systematisch overzicht te geven van de massa bronnenpublikaties en literatuur, op het gebied der franciskaansche studies verschenen. (Zie: *Boekzaal* 1926, 221-230). De Bronnen zijn hier gegroepeerd, de literatuur (1878-1928) alfabetisch geordend. Daarbij nog een gemakkelijk Register.

Dat er gebreken in zulk een werk zijn aan te wijzen, is vanzelfsprekend. 't Zou pedanterig zijn er op te wijzen, wanneer niet het ontbrekende al te gewichtig was om te moeten plaats maken voor sommige publikaties, die gerust achterwege hadden mogen blijven, maar die nu wel weer zullen worden gesleept in de overzichten. Vooral opmerkelijk is het voorts dat goede vaktijdschriften als *Etudes Franciscaines, Revue d'Histoire Franciscaine, Franziskanische Studien. La France Franciscaine, Archivo Ibero Americano* ontbreken, terwijl op blz. 14 e.v. verschillende Italiaansche tijdschriften vermeld staan, die volstrekt niet belangrijk zijn.

Niet troostend voor den recensent is het, dat de schrijver, die toch zeker geregeld het door hem terecht geprezen leidinggevend tijdschrift: *Archivum Franciscanum Historicum* leest, de studies over de „Franziskus Forschung" (1917) en de „Anfänge der franziskan. Dritten Ordens" (1925) heeft vergeten. Zelfs Masseron met zijn uitstekende, beredeneerde bibliografie (in het feestboek: *S. François d'Assise,* krijgt geen plaats. Dus een gids, die wel goede diensten bewijzen, maar niet in *alle* opzichten leiding geven kan.

Dr. Fid. v.d. Borne O.F.M.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

DUITSCH.

André von Dumreicher, 7429.
FAHRTEN PFADFINDER UND BEDUINEN IN DEN WÜSTEN AEGYPTENS. Geïllustreerd. *Drei Masken-Verlag, München,* 1930. (24×16) 244 blz.

Reeds een halve eeuw is er verloopen sinds Georg Ebers zijn prachtwerk over Egypte uitgaf, waarin hij met den steun van den Khedive de monumenten van het Wonderland, het land der Pharaos beschreef.

Ook land en volk teekende hij met woord en beeld. Eene geheele rij schrijvers volgde hem op en de menigvuldige opgravingen der Koningsgraven als dat van Toetankhamen schonken Egypte eene wereldbekendheid. Maar met deze moderne verbeteringen, het in het verkeer der volkeren treden, kreeg Egypte ook schulden, die handige financiers trachten te delgen door belastingen

op den tabak, op zout en andere waren — ook bedwelmingsmiddelen. Van zelf kwamen daardoor smokkelaars te voorschijn, die aan de lange kustlijn en in de moeilijk toegankelijke woestijnen het rechte gebied vonden, om de onder tol staande waren te ontvangen en met grove winst verder te brengen. Daarom werd er ook eene kustbewaking ingesteld, onder het toezicht van geschoolde, Duitsche officieren, die op kameelen met een schaar geoefende inlandsche of Soudaneesche soldaten de smokkelaars het handwerk moeielijk maakten. Ook was de veiligheid op de karavaanwegen der Libische woestijn, lang geen ideaal, terwijl tot beteugeling der op elkander invliegende wilde stammen ook het scherpste toezicht noodig was. Er was veel beleid en voorzichtigheid bij te gebruiken, daar de rechtsbegrippen der Bedouinen in de verafgelegen streken belangrijk afwijken van onze zeden.
Von Dumreicher heeft jarenlang het 170 man sterke kameelruiterkorps geleid van 1900 tot den grooten oorlog toe. Hij had het toezicht op de vijf kustwachtstations tusschen Alexandrië en Soloun op de grens van Tripolis; later werd hij directeur der Woestijn-wachten, dus die der Libysche, Arabische en Nubische kust met den Sinaï. Het korps was toen tot 500 kameelruiters uitgegroeid.
Hij beschrijft nu in zijn boek de werkzaamheid van het kameelruiterskorps.
Waar alle andere werken over godsdienst, monumenten, opgravingen handelen, maakt men hier kennis met het werkelijke leven in het zondoorgloeide land met de wilde volkstammen, met het reizen met het schip der woestijn, met den kameel en zijn drijvers.

Egypte leeft door en met de reuzenrivier den Nijl, sinds langververvlogen eeuwen. Oost van den Nijl liggen tegen de Golf van Suez en de Roode Zee de grensstreken, waar de weinig geciviliseerde stammen smokkelen of in loome rust leven onder hunne tenten met hunne schapen en kameelen. Westelijk van de beroemde oude heiligdommen, thans in puin, Babilon Tel al Marna, Karnak, Luxor, Elephantine de groote, dorre Libysche woestijn. Aan het zeestrand werden, zoowel als in de woestijn verblijven voor de wachters en hunne officieren gebouwd. Men leert de inlandsche bevolking kennen, de sponsenvisschers van Mersa Matruh, de echte Bedouinen, hunne gastvrijheid en hunne feesten. De schrijver spreekt van de toekomst der woeste streken door den rijkdom aan erts en ook van de vruchtbaarheid der hier en daar verspreid liggende Oasen met hare dadelpalmen en eigenaardige woonhuizen, over de rechtsbegrippen der Sanussi, tot nog toe altijd beschreven als roovers, wat ze blijkens de ondervinding niet zijn, mits de bloedwraak het hare niet meespreekt en zij als beduïnen slechts op hun eigen rechters kunnen rekenen! Van zelf komt Von Dumreicher tot het leven der bedouinen, tot de karavanen, men hoort vertellen van de scherpzinnigheid der karavaanleiders, die half verwischte wegen terugvinden. Typen worden geteekend en een kameeljacht geschilderd en het temmen. Zeer belangwekkend is de beschrijving der woestijn, die hier en daar aan Pierre Lotis pen doet denken. Ten slotte zijn verschillende bladzijden gewijd aan den nooit beeindigden kamp met de smokkelaars, waarbij list tegen list gesteld wordt. Het werk van Von Dumreicher is een goed, aanvullend werk voor de kennis van het land der Pharao's en leert ons land en volk van een andere zijde dan gewoonlijk beschreven kennen en is daarom aan te bevelen.

A. F. van Beurden.

ENGELSCH.

Mary T. G. Richards, **7430.**
A PRELUDE TO PROVENCE. Geïllustreerd. *The Richards Press Ltd., London,* 1929. (22.5 × 14.5) 208 blz. geb. 10/6.

De poetische bekoorlijkheid, aan de Provence eigen, werd de aanleiding tot het schrijven van deze keurige historische reis-indrukken, die veel verder reiken dan het gewone gezichtsveld van een oppervlakkig toerist. In het middelpunt der bewondering staan de zes Provence-steden :Orange, Avignon, Aix, Arles, Nimes en Carcassonne in een schilderachtige herleving van het verleden, dat nagespeurd wordt tot de vroegste tijden. Al krijgt de geschiedenis ook het leeuwenaandeel, de architectuur en de romantiek worden evenmin verwaarloosd.

H. Rongen.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

W. Nolet e.a., **7431.**
KATHOLIEK NEDERLAND. Geïllustreerd. *N.V. ten Hagen, Den Haag,* 1931. (26.5 × 21) 340 blz. geb. f 10.—.

Dank een spontane medewerking van allen kant en de hooge belangstelling van 't episcopaat is hier een werk gewrocht, waaraan sinds jaren het gemis levendig werd gevoeld en dat in betrekkelijk kort bestek een overzicht geeft van doel en werkwijze, der velerlei kerkelijke sociale instellingen, waaraan Katholiek Nederland zoo rijk is.
Waar bijna alle Orden en Congregaties welwillend hun volle medewerking verleenden, waardoor de kosten voor honoraria, cliche's enz. tot een minumum werden beperkt, werd 't mogelijk deze belangrijke uitgave voor een betrekkelijk zeer lagen prijs beschikbaar te stellen.
Dit eerste deel beschrijft de geschiedenis der bisdommen en alle in ons land gevestigde Congregaties en Priesterorden, benevens de Retraitehuizen en de H. Landstichting.
Beknopt en overzichtelijk, verlucht door sprekende photographiën wordt alles beschreven: niets omtrent werkzaamheid, doel en practische resultaten der sociale cultureele en religieuse instellingen wordt ons onthouden.
Dit boekwerk royaal van formaat en prinselijk van uitvoering legt een welsprekend getuigenis af van het tallooze goede, hetgeen de katholieken op divers gebied tot stand brachten — is waarlijk een standaardwerk, dat de adeldom van den katholieken stam zonneklaar demonstreert.

Dr. H.

DUITSCH.

Dr. Franz Schürholz, **7432.**
DIE DEUTSCHEN GEWERKSCHAFTEN. *Walter de Gruyter & Co., Berlin,* 1930. (19 × 13) 158 blz.

Beknopte beschouwing over de vakorganisatie als een levensvoorwaarde voor het industrieele

proces in een modern industrie-land. Geheel in organischen geest en knap werk, maar in een niet te doorworstelen zwaar-op-de-handsch Duitsch.

T. J. V.

XII. LEERBOEKEN.

A. W. H. M. Berendsen, **7433.**
A. J. H. van Witzenburg,
LEVEN EN STREVEN. I NEDERLAND. Geïllustreerd. *J. B. Wolters, Groningen,* 1930. (29×21) 156 blz. ing. f 0.90.

Onder dezen o.i. minder gelukkig gekozen titel verschijnt een nieuwe aardrijkskundige leergang, speciaal bestemd voor Katholieke lagere scholen. De volledige leergang bestaat uit 4 deeltjes, elk voor één leerjaar, met concentrische indeeling der leerstof. O.a. behandeling van het derde deeltje d.i. aan het eind van het zesde leerjaar, is de geheele stof behandeld; het vierde deeltje bevat de herhaling, samenvatting en uitbreiding. Het eerste deeltje, een atlasje van Nederland met bij elke kaart een blad tekst ziet er welverzorgd uit.

De kaartjes zijn duidelijk, de tekst geeft in voor tienjarige kinderen bevattelijke taal de eenvoudigste aardrijkskundige begrippen. Teekeningen en plaatjes tusschen den tekst zijn zeer goed gekozen.

G. J. de Vries.

XIV. SPEL EN SPORT.

NEDERLANDSCH.

Xenophon,, **7434.**
PAARDRIJDEN. Vertaald uit het Grieksch door C. A. v. Woelderen. Geïllustreerd. *W. P. v. Stockum & Zn., Den Haag,* 3e druk, 1930. XI-125 blz. ing. f 2.25, geb. f 3.—.

Met meer dan gewone belangstelling verdient dit werk, hetwelk een keurige vertaling is, van het zeer vakkundige maar te weinig bekende werk van Xenophon's *Peri Hippikes,* te worden gelezen en bestudeert door allen, die iets voelen voor het edelste aller dieren — het paard, vooral in zijn mooiste vorm als rijpaard. Het is wel merkwaardig, dat Xenophon, die als klassiek-geschoolde, bekend is om zijn geschiedkundige en staatkundige geschriften, ook een nu nog zeer belangrijk werk heeft geschreven over het paardrijden. Dit werkje beleeft heden een derde druk en werd door de grootste paardenkenners geprezen als „een uiterst merkwaardig boek'', als een geschiedkundig belangrijk werk enz. Wij willen aan dezen algemeenen lof den onze paren, en dit boek om haar intensieke waarde, om haar bekwamen en tevens aangenamen inhoud, om de zoo prima verzorgde vertaling in handen wenschen van ieder, die zich interesseert voor het paard, het paardrijden, de klassieken en speciaal voor een meesterwerk van den grooten Xenophon.

G. O.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

Betsy, **7435.**
VAN DRIE KLEINE WIJZEN EN EEN STER. Vertaald uit het Engelsch. Geïllustreerd. *J. M. Bredee, Rotterdam,* 1930. (20×15) 47 blz.

'n Heel ouderwetsch kinderverhaaltje van 'n kasteelheer, die altijd in z'n wetenschap verdiept is, en niets weet van de ellende van het volk. De drie kleine zoontjes, die op kerstavond alleen erop uitgaan leeren hem pas de liefde.

Heel ouderwetsch, stijf vertaald en toch niet zonder eenige aantrekkelijkheid.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Alfred H. Biel, **7436.**
DE ERFENIS VAN DEN ROODEN PRIOR. Vertaald uit het Engelsch door A. B. van Frenhoven. Geïllustreerd door W. Heskes. *Van Holkema &Warendorf, Amsterdam,* 1930. (25.5×16) 254 blz. ing. f 2.—, geb. f 2.90.

De uitgeweken jonge edelman gaat uit Amerika terug naar Parijs, waar z'n oom hem roept, die hem wil laten trouwen met zijn pupil en 'n schat te ontdekken, die een ouden prior in de middeleeuwen begroef en die dienen moest om het huis de Mirecourts weer in roem te herstellen. Maar 't geheim van z'n zending is tot Amerika doorgedrongen en'n vijand volgt hem. Ook in z'n oom vindt Henri de Mirecourt 'n vijand en dan is er nog de Fransche revolutie. Avonturen genoeg en te veel! 't Gelukkige einde komt door de hulp van pastoor Frontin, die zelf sterft om den jongen te redden en door het dappere meisje, dat hij moest trouwen en ook werkelijk trouwt. Van den schat van den rooden Prior is slechts één robijn in z'n bezit. Samen gaan ze terug naar Engeland, naar de vrijheid.

Voor jongeren is 't boek niet geschikt: 't moet zeker boven vijftien jaar zijn.

Alb. Steenhoff-Smulders.

A. Frelker, **7437.**
DE KLEINE RICHARD. *De Arbeidspers, Amsterdam,* 1931. Geïllustreerd. (21×15) 180 blz. ing. f 1.30, geb. f 1.90.

Het is de geschiedenis van Dick Whittington, die Lord Mayor van Londen werd. Hier is Richard'n arm weesjongetje, dat door de boeren van z'n dorp, die te gierig zijn om hem op te voeden naar Londen wordt gestuurd. Na alllerlei avonturen krijgt hij een fortuin voor z'n poes, die de zeekapitein voor honderd doozen met goud aan den negerkoning heeft verkocht.

Voor dat goud laat de koopman waar hij in huis was opgenomen Richard leeren, hij wordt later deelgenoot in de zaken en z'n wonderlijke droom komt uit: hij wordt Lord Mayer van Londen.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Zr. M. Teresa, **7438.**
DE TWEE VRIENDJES. Geïllustreerd. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1930. (20 × 15) 95 blz. gecart. f 0.90.

De twee vriendjes zijn 'n paar aardige rakkers, die juist niet altijd even zoet zijn en waarvan er een zelfs 'n hééł leelijk ding uithaalt. Maar er zit toch zooveel goeds in, dat het allemaal terecht komt. 'n Prachtboekje vooral voor jongens van 8-10 jaar.

'n Beetje gevaarlijk vinden we die bewering, dat men het aan de oogen van menschen en kinderen ziet, als ze te Communie zijn geweest. In zulke groote zaken moet men de kinderen niets wijs maken. Kinderen zijn dikwijls hééł critisch en zouden zonderlinge gevolgtrekkingen kunnen maken.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Elisabeth Bergner in haar nieuwste creatie: Ariane.

Henny Porten in haar eerste Duitsche geluidsfilm: Aschepoetster.

ORGELS CANTUS FIRMUS het Kerkorgel in de huiskamer. Het 1ste klasse Köhler Sterktoonorgel voor kapel of zaalgebruik, alsmede onze Kofferorgels voor schoolgebruik worden bij toeneming gevraagd. Nadere beschrijving en volledige inlichtingen op aanvrage franco tegezonden door Van Deldens' Piano- en Orgelhandel, Walburgstr. 14, Arnhem. Grootste sorteering orgels in Gelderland

Drinkt
„St. Geertruydts"
Bronwater

Nederlandsche Bron en Onderneming
Hoofdkantoor BERGEN OP ZOOM.

Het beste en oudste adres op het gebied van Huishoudelijke artikelen. Electr., Gas- en Petroleumhanglampen. Aanleg van gas, waterleiding en electriciteit. Verwarmings-installatien.
Koper — Lood — Zinkwerken.
Fa. W. SCHELLEKENS & Zn. — BREDA
HALSTRAAT 14 TELEFOON 48

Beddenmagazijn ANTON VEEGER
Speciaal adres voor
Slaapkamermeubelen, Bedden
Matrassen Dekens - enz.
Vraagt prijsopgave...
Molenstraat 142 — Nijmegen — Telefeon 123

KUNSTHANDEL
„IN DE GOLDEN CAN"
JANSBINNENSINGEL 7 — ARNHEM

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598
Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.
Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied
Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

P. W. DERKS
NIJMEGEN
Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij.
Zeer concurreerend.

Manufacturenmagazijn
„DE STER"
A. VAN RUTH-VOS
Hemelrijken 96E, Eindhoven
Speciaal adres
in gemaakte goederen

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN
Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

Fa. W. VAN ROOY & Zn. - BREDA - Tel. 735
VULHAARDEN, KACHELS, FORNUIZEN.

Nieuwe uitgaven.

Bij De Gemeenschap, Uitgevers te Utrecht, zullen in dit voorjaar wederom verschillende litteraire uitgaven het licht zien. Van Albert Helman verschijnt een bundel toespraken, getiteld: *Wij en de litteratuur*. Als eerste bundeling van zijn in verschillende tijdschriften verspreid werk verschijnt van Chr. de Graaff een bundel verzen, getiteld: *Alleenspraak*. Dr. F. Bordewijk, de bekende auteur van *Fantastische Vertellingen*, doet een korte roman het licht zien, welke speelt in een moderne Communistische staat, getiteld: *Blokken*. Albert Kuyle bezorgde een heruitgave van zijn verzenbundel *Songs of Kalua*, welke vroeger verscheen in een kleine bibliophiele oplage. Jan Engelman bundelde critische opstellen en essays over beeldende kunst, onder den titel: *Torso*, en lichtte het geschrevene toe met een overvloed van illustraties. In herdruk kwamen voorts *Hart zonder Land* van Albert Helman, en de brochure van Professor Pompe over het *Keerpunt in het Maatschappelijk leven*.

Bernard Verhoeven.

Bij De Gemeenschap zijn o.m., om nog te verschijnen in de loop van dit jaar, de volgende uitgaven in voorbereiding: In de Dom-Serie: *Ratten*, door Albert Helman; *Vier balladen* van A. den Doolaard. In de Wingerd-reeks: *Orpheu Terugkomst* door Albert Helman. In de Prismas reeks: *De zilveren spiegel* door Bernard Verhoeven en een boek over de moderne film door de bekende, film-criticus Close Up.

Bij Firma W. de Haan, Uitgeverij, Utrecht, zullen in het voorjaar verschijnen:

1. *Job*, door Joseph Roth, roman van een simpel mensch.
2. *Het boek van de Film*, door John Kooy, met 56 illustraties (deel 8 in de serie: *Door Alle eeuwen heen*.
3. *Vrede*, door Ernst Gläser. Roman der naoorlogsverwarring en vervolg van *Gewas* 1902.
4. *Ik ga uit en jij blijft thuis*, door Wilhelm Speyer. Roman van een mannequin.
5. *Het verdwenen Meisje*, door Berta Ruck.
6. De 3e druk van *Kinderstemmen* door Mien Labberton.

Voorts zal een complete editie van de *Sprookjes en Vertellingen* van H. C. Andersen het licht zien die behooren zal tot de evenementen op de boekenmarkt.

De vertaling is van Dr. W. van Eeden, terwijl Rie Cramer voor deze uitgave geheel nieuwe illustraties maakte ten getale van 96 stuks (48 gekleurde en 48 in zwart en wit). Het boek wordt gezet in het Garamond-lettertype.

Het zij vermeldenswaard, dat dit de eerste en geheel complete uitgave in de geheele wereld zal worden.

De origineele Deensche verzamelde uitgave in 1874, een jaar voor den dood van Andersen met een voorrede van den schrijver verschenen, bevatte 156 sprookjes en vertellingen.

H. C. Andersen.

Zes in de nalatenschap van Andersen gevonden, zijn aan deze uitgave nog toegevoegd, twee ervan waren elders reeds in druk verschenen en vier, deel uitmakende van de Collinsche handschriften verzameling in de Koninklijke Bibliotheek te Kopenhagen, verschijnen hier, vertaald, voor de eerste maal in druk.

ALB. W. BURGERS Steenfabrikant WEURT bij Nijmegen — — — Kantoor: WEURT
Ringoven, Metselsteenen en overslaande Vlamovenstraatklinkers
Ligging der fabrieken: IJzendoorn en Echteld (Station Tiel en Kesteren) Deest bij Druten - Tel. 2705 (Nijmegen)

CAREL TEULINGS ATELIER VOOR KERKELIJKE EDELSMEEDKUNST **'S-HERTOGENBOSCH** Alleen: JULIANAPLEIN 17

N.V. Brandstoffen- en Bouwmaterialenhandel
v/h VAN DE VEN & Co., Eindhoven
Alles van de beste Mijnen en fabrieken
Tel. No. 2721, 2722 en 2562.

BAKKERIJ M. VAN KOEVERDEN
Platenmakerstraat 7 — NIJMEGEN — Tel. 1460
is HET goede adres voor alle soorten
Brood, Beschuit en Banket.
— Bovendien op al mijn broodsoorten 10% korting. —

N.V. EUREKA's BAKKERIJEN - NIJMEGEN — HET BESTE BROOD MET 10% KORTING
DE FIJNSTE KOEKJES, GEBAK EN BONBONS. — ZEER CONCURREEREND.

Fa. GEBR. KEMKES, Nijverstraat 14-20, Tilburg, Tel. Int. 1229
Speciaal in Kerkmeubelen.

STORM OVER RUSLAND
samengesteld door Dr. Hein Hoeben in samenwerking van de
R.W.P. en den bekenden Ruslandkenner Dr. Jos. Froberger.
DE PRIJS IS 35 CENT. Iedereen moet deze brochure lezen!
Uitgave van DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, TILBURG

J. LIGTHART-BERKEL - Tilburg - Leonardstraat No. 5
Groothandel in vleeschwaren, Speciaal levering aan kloosters en gestichten.

S. MENHEERE-DUSEE - TILBURG BOUWMATERIALEN, WAND- EN VLOERTEGELS, SANITAIREN
Kantoor: Molenstraat 144 - Telefoon 1058 Magazijnen: Besterdstraat 3 - Rosmolenplein 3

MET GRETIGHEID
ZAL ONTVANGEN
WORDEN HET WERKJE:
WAT GEEN OOG GEZIEN HEEFT
Een pakkende verhandeling van
Dr. ENGELBERT KREBS
over alles, wat de christen kan
weten over het leven na den dood
VERKRIJGBAAR: IN
DEN BOEKHANDEL, OF
VERZENDHUIS G. G. G.
JANSSINGEL, 's BOSCH
80 CENT

Firma Wed. J. A. Wouterlood v. Doesburg & Zn
WIJNHANDEL
N. Ginnekenstraat 22 — BREDA
Telefoon No 354.

Eerste klas Banketbakkerij
Theo van Aerde
Korte Burchtstr. 14
Nijmegen
Telef. 1824

DUC GEORGE SIGAREN ZIJN

OVERWELDIGEND

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering
delicatessen, fijne
Vleeschwaren, conserven etc uitsluitend
in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere
condities.

H. SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schabloneer- en Silka-artikelen
voor beschildering van
stoffen, hout, celluloïd,
enz.

Zoo juist verscheen bij Uitgeverij
„FOREHOLTE" te VOORHOUT

NILS BESKOW **GODS WEGEN**

De beroemde Zweedsche schrijver van „Voor Gods Aanschijn", een der weinigen die er zich in verheugen mogen onder de geheele Nederlandsche Christenheid — en wel in alle schakeeringen — talrijke lezers te tellen, doet thans wederom een nieuw werk het licht zien

Waar zijn eerste boek in korten tijd in ons vaderland achtereenvolgens VIJF HERDRUKKEN beleefde en de auteur niet geheel ten onrechte **een moderne Thomas van Kempen** genoemd wordt, zoo zal ongetwijfeld zijn nieuwste werk eveneens grooter opgang maken.

Ook in „Gods Wegen" worden in een reeks korte beschouwingen, op boeiende wijze, verschillende godsdienstige en zedekundige onderwerpen behandeld, allen van actueel belang, zoowel voor Protestanten als Katholieken De auteur orakelt geen algemeenheden; integendeel, dit is het levende woord van iemand, die gedwongen door een groote warme menschenliefde, zijn eigen, innigste gevoelens uitspreekt, in zijn eigen taal, op zijn eigen origineele wijze

Maar hierin ligt tevens de verklaring, waarom Beskow's boeken ook in ons vaderland zoo'n opvallend succes hebben en zij een ware weldaad zijn voor iederen gezondvoelende christen.

Prijs ing. f 2.40; in linnen prachtb. f 3.20

Verkrijgbaar in den Boekhandel en bij
UITGEVERIJ „FOREHOLTE" TE VOORHOUT

Zoo juist verschenen:

M. A. P. C. POELHEKKE

TAALBLOEI

LETTERKUNDIG LEESBOEK
VOOR H.B.S., GYMNASIA,
KWEEK- EN NORMAALSCHOLEN

Vijfde herziene en verkorte uitgave, bewerkt door GERARD BROM en HERMAN DE MAN.

PRIJS, ING. . . . . f 2 90
GEBONDEN . . . . f 3 25

In dezen druk zijn verschillende fragmenten door andere, vooral der jongste schrijvers, vervangen.

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij den Uitgever
J. B. WOLTERS
GRONINGEN — DEN HAAG

HENRY BOLO

Het Evangelie en de Moeders

Voor Nederland bewerkt door Theo Sinnige, R.K.Pr

Inleiding: Bij het aanbieden dezer Nederlandsche bewerking van 't boek van Henry Bolo „L'Evangile et les Mères" wil ik als inleiding slechts deze woorden van den Franschen schrijver herhalen:

„Is onder alle schepselen de Moeder niet het meesterstuk van Gods' Schepping? Is onder alle geïnspireerde boeken het Evangelie niet de bekroning, 't allerschoonste werk? Maar, zou hij dan, die het moederbeeld aan 't Evangelie ontleent, niet waarlijk goddelijke bladzijden schrijven!" Dat heerlijke beeld der moeder wilde ik, in onzen verdorven tijd, den christene moeders gaarne voor oogen stellen: tot voorbeeld en steun, tot troost en bemoediging bij 't vervullen van haar zware, maar verheven taak. En meer dan Henry Bolo voel ik me genoodzaakt, deze korte inleiding aldus te besluiten „De christenmoeders mogen me dezen al te gewaagden arbeid vergeven; en het vele dat er aan ontbreekt mogen ze uit haar eigen hart aanvullen T. S.

Inhoud: Lectori Salus — Voor Maria — De H. Anna — De Ideale Moeder: De Opvoeding — De Ideale Moeder, Verlatenheid, Martelaarschap, Verheerlijking — Zij wilde niet getroost worden... — Elisabeth — De Chanaleesche Vrouw — In tranen gedoopt — De invloed der Moeder.

Een boek voor iedereen, doch bijzonder mooi voor jonge meisjes en moeders.

Bevat 208 blz. · Uitgevoerd in twee-kleurig omslag.

Ingenaaid f 1.75, Ingebonden f 2.50.

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZOON, ROERMOND

GERESERVEERD VOOR
FIRMA M. KROPMAN
HAZEKAMPSCHEWEG 30
NIJMEGEN
▼

Vermijdt teleurstelling.
VRAAGT BONBONS FINS
Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

STOFFENMAGAZIJN „DE LELIE"
TOLBRUGSTRAAT 1 hoek Nieuwstr.
BREDA.

Frans de Kort, Torenstraat 27 en 29
En Gros BREDA En Detail
Handel in Land- en Tuinbouwzaden, Kunstmeststoffen en Tuinbouwgereedschappen. Tel. Int. 661
Catalogus op aanvraag gratis.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN
EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

No 9 1 MEI 1931 25 cent

De „gevierde" Nederlandsche dichter-zanger J. SPEENHOFF.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD.
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

STORM OVER RUSLAND
samengesteld door Dr. Hein Hoeben in samenwerking van de
R.W.P. en den bekenden Ruslandkenner Dr. Jos. Froberger.
DE PRIJS IS 35 CENT. Iedereen moet deze brochure lezen!
Uitgave van DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, TILBURG

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Nadruk verboden.

Piet Visser: . . . *De Boerenroman in Holland.*

Kees van Hoek: *De Odyssee van een succesvol man.*

Dom. J. de Vathaire O.S.B.:
Bladzijden uit de Kerkgeschiedenis. II.

Jean H. P. Jacobs: . . . *Sigrid Undset vertelt.*

Kees Spierings: . . *Een roman uit de Diaspora.*

P. Placidus, O. Cap.: . . . *De Dietsche stam.*

Dr. Raph. Kreemers: *Vrouwen in de Literatuur. I.*

UIT BOEK EN BLAD:
Roeping. — Dietsche Warande en Belfort.

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No. 320.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

FREEWHEELING CAR
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

BANDEN 1930.
De laatste zijn nog verkrijgbaar à f 1.50 bij:
BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHE DIJK 63 — BREDA

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

ALB. W. BURGERS Steenfabrikant WEURT bij Nijmegen — — — Kantoor: WEURT
Ringoven, Metselsteenen en overslaande Vlamovenstraatklinkers
Ligging der fabrieken: IJzendoorn en Echteld (Station Tiel en Kesteren) Deest bij Druten - Tel. 2705 (Nijmegen)

J. B. VERMULST-SCHEFFER - Strijpschestraat 23d - EINDHOVEN
AGENTSCHAP GILLET MOTOREN — KESTEIN'S EAK RIJWIELEN
Soliede personen gemakkelijke betalingsconditiën.

TER PERSE **TER PERSE**

GESPREKKEN MET CHRISTUS

DOOR FR. HIERONYMUS RONGEN O. CIST. R.

Zeer vele lezers van de Maasbode, waar deze Gesprekken sinds geruimen tijd opgenomen werden, hebben bij herhaling op hun uitgave in boekvorm aangedrongen.

Dr. J. Witlox, hoofdredacteur van de Maasbode, schrijft dato 10 December 1930:

> „Ik weet, dat de Gesprekken bij velen in den smaak vallen en ik betwijfel niet of zij doen werkelijk veel goed. *Een vooraanstaand geestelijke uit de sociale beweging van het Haarlemsche vroeg mij U te verzoeken of U ze niet in boekvorm zou willen uitgeven*. Dit is in ieder geval een verblijdend staaltje van groote waardeering en ik verheug mij het U te kunnen overbrengen."

Alph. Vermeulen S.J., Rector van de Krijtberg te Amsterdam, schrijft, dato 20 Januari 1930:

> „Wilt U die „Gesprekken met Christus" gezamenlijk uit gaan geven; U doet er een buitengewoon goed werk mee; *'t is juist wat de menschen noodig hebben*; *zoo wil Christus door hen gekend worden, zoo moeten ze met Hem leeren spreken.* En als er dan in Amsterdam een R.K. openbare leeszaal en bibliotheek is, dan moeten er vele exemplaren van dat nieuwe werk ter lezing liggen en ter uitleening."

Het werk wordt gedrukt op stevig papier, met duidelijke letter en is verlucht met houtsneden van den bekenden Dominicaan, Pater Raymundus van Bergen. Het beslaat ongeveer 165 bladzijden in een kloek formaat van 16½ bij 13 cM.

De uitgave geschiedt in eigen beheer om den prijs zoo laag mogelijk te houden, die per exemplaar bij voorafbestelling slechts f 0.80 bedraagt; na het verschijnen van het werk f 1.—.

Bestellingen worden reeds nu aangenomen door den uitgever:

TRAPPISTENKLOOSTER TEGELEN

GEEN KOUDE GEEN VOCHT GEEN LAWAAI SIERT DE WONING DOOR CELOTEX

Voorradig in afmetingen van:
DIK: . . . . 11 m.M.
BREED: 91-121 c.M.
LANG: 244-260-275
305-366-427 c.M.

N.V. Bouwstoffenhandel
H. W. DE KANTER
BREDA
Oede van Hoornestr. 1 en 8
Telefoon 779

BAHLMANN & Co - NIJMEGEN
K. Burchtstraat hoek Broerstraat
Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding
Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.
Zeer voordeelige prijzen.
Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

H. GIESBERTZ
v/h Gebr. Schreuder
Handel in alle soorten BRANDSTOFFEN
Oude Haven 60-64 — Nijmegen — Tel. 82.

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"
GROESBEEK.
Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520
Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren
Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Brandstoffenhandel „DE KOLENMIJN"
PIET SIPS - Academiesingel 38 - BREDA
EN GROS Tel. 129 EN DETAIL

N. V. EMILE DE BRUIJN & Co.
Tilburg Monumentstraat 12
Het beste adres voor
Koffie, Thee, Koloniale Waren

J. Steylen-v. d. Brûle — Firma P. ten Have
St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620
Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

Doet uwe inkoopen bij hen,
die in dit blad adverteeren.

TH. BEENS - GINNEKEN - TEL. 563 -
RADIO
ELECTR. VERWARMING
SANITAIR

Fa. P. v. d. WEEGEN & Zn., Tilburg
TIMMERFABRIEK
Briefadres: GASTHUISSTRAAT 48.

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN
Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Firma Alph. van Laarhoven - Het aangewezen adres voor goud, zilver, doublé, alpacca. - Klokken, Horloges, Luxe Klokjes. - Eigen reparatie-inrichting
VISCHMARKT 8 BREDA

„DE MARKSINGEL"
G. A. LOONEN en Co. —— BREDA.

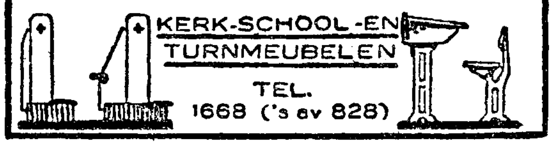

Kantoormachines
Mart. Payens - Nijmegen
ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

GOEDKOOP ROOKEN HERMANS Sigarenhandel Stratumseind 36 A EINDHOVEN
VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land.

VICTORIA-WATER
OBERLAHNSTEIN
Ruim 40 jaren in Nederland ingevoerd.

DE BOERENROMAN IN HOLLAND.

Ofschoon het boerenbedrijf bij ons telande nog immer tot het wezen van het platteland behoort, heeft het slechts zelden geinspireerd tot literatuur, en is het aantal „boerenromans'' ten onzent nog schaars. Herman de Man heeft echter aangetoond, dat het Hollandsche boerenleven in zijn stugge geslotenheid een ontzaglijken rijkdom verbergt voor den romancier; maar tegelijkertijd blijkt uit zijn werk, dat zoo ergens, de auteur niet slechts een voldoende mate van kennis van het milieu dient te bezitten, doch zich geheel en al moet hebben ingeleefd in het met het bedrijf vergroeide innerlijke leven der boeren. Zonder dat is zijn werk een hopelooze mislukking. Echter zijn er onder hen, die het milieu in die mate kennen, dat het tot grondslag van een literair kunstwerk kan dienen, zoo goed als geen schrijvers. Een boer schrijft niet, en zijn innerlijk leven, dat bij de Hollandsche en Friesche boer vaak zeer sterk is, vindt niet gemakkelijk een uitingsvorm, dank zij het stugge, gesloten karakter. En zij die schrijven kunnen, komen meestal uit een ander milieu en kunnen de innerlijkheid van den Hollandschen boer moeilijk vatten, terwijl de uiterlijke levensomstandigheden te weinig in hun verband gezien, en nog bezwaarlijker meegeleefd worden door den auteur, die niet van jongs af in koestal en melkbocht, op hooiland en deel heeft geleefd. De finesses van het bedrijf zijn tenslotte nog te leeren, doch de finesses van het boerenleven in al zijn afhankelijkheid van het klimaat, in het vergroeid zijn met den bodem, in de vaak tot starst conservatisme verschrompelde traditie — hiervan moet men de vreugden hebben doorleefd, om in de glanzen van het agrarische leven Gods nabijheid te kunnen gevoelen, hiervan moet men het wrange wroeten zelve hebben doorworsteld, de verbeten wil tot handhaven tegen alle mislukking in hebben gedragen met een moedig hart, om de zwaarte van den last van Adam te ontdekken in de vaak meedoogenlooze hardheid, waarmee de erfzonde ons „in het zweet des aanschijns'' naar den bodem drukt. En daarbij moet men woordkunstenaar zijn, om deze gegevens, die in een ontzaglijken rijkdom in het boerenleven verscholen liggen, te verwerken, om te bouwen, en de stralende hoogten en glanzende diepten dezer aan de aarde geklonken menschenzielen den volke te toonen in een huiver van schoonheid en ontzetting om dit leven, dat zoo van de aarde, en toch zoo dicht bij God is.

Herman de Man

Gerard F. de Haan heeft in dezen roman getoond, dèze stof te beheerschen, en we zien dan ook in hem een sterk talent, dat op dit terrein nog veel en groot werk doet verhopen.

* * *

De tegenpool van het landleven, dat een gedurige op- en neergang kent met den zonnegang door het jaar, is het leven van de stad. Het leven, waarin de mensch zich meer autonoom voelt, en het rijzen en dalen in vlotter tempo gaat. Niet langer afhankelijk van de seizoenen, doch ingesteld op het verlangen naar bevrediging van driften, welke den mensch in den grond der zaak niet eigen zijn, driften, welke hun oorsprong vinden in de eenzijdige tendenz van de goederen-productie-om-winst, driften, die zijn als de dorst van den koortslijder, driften, die kritiekloos grijpen naar wat bevrediging schijnt te geven, doch in werkelijkheid slechts het schroeiende verlangen aanwakkert. In eerste instantie loopen deze driften parallel met sommige verlangens naar hetgeen de ziel inderdaad bevredigen kan, en heeft de vervulling zelfs de gedaante van zielevoedsel; en is er tusschen waarachtige en schijn-cultuur moeilijk een scherpe grens te trekken. Doch al

spoedig loopen deze beide uiteen, en is de mensch, die de wegen van den „schijn" volgt, geneigd, zijn „gemak" aan te zien voor zijn „geluk." De zwakke wordt dan spoedig door den overrompelenden giftdrankbedwelmd, en slechts de sterke, die God schouwt kan weerstand bieden en zijn ziel door het tumult dragen.

* * *

Het conflict tusschen deze beide levenshoudingen vormt de kern van de roman van Gerard F. de Haan.

Gerard F. de Haan

Nardus Hakel, zoon van een voorgeslacht van boeren, wiens moeder een stadsche is, ondergaat de tweespalt van land en stad, en worstelt daarbij, om de zuiverheid van leven, welke hij ten laatste weer terug vindt. Moeder met haar verbeeldingrijke gedachtenleven is niet geschikt voor de boerderij. De eenzaamheid, de moede stugheid van Bart, haar man, wordt haar te zwaar, en na een periode van tegenslag op tegenslag, mede veroorzaakt door moeders drankzucht — ze was toch maar een „kroegmeid" — vertrekt het gezin Hakel naar de stad. Daar leven ze in proletarische kommer, en de ellende eenerzijds, de drank anderzijds drijven de vrouw naar het krankzinnigengesticht. De man in stomme geslagenheid tracht met het slechtste losse werk — hij de vroegere „gezegger" — niet met leege handen thuis te komen, de zoons onderscheiden in de verlokkende schijn de grens naar de misdaad niet meer. Dan — een lange worsteling om terug te vinden den weg naar het ideaal. Nardus, de oudste, wil de Bochthoeve, het voorvaderlijk erf weer gaan opbouwen, droom van heel zijn leven, telkens weer verstoord, door ellende en misdaad. Na een eindelijke inkeer tot een zuiver leven weet hij zich op te beuren uit de diepe poel en na de verzoening met grootvader, de oude traditie, die plaats maakt voor het nieuwe leven, gaat Nardus, ontkomen aan de greep van de demon uit de stadsche schijn, het nieuwe leven tegemoet, op zijn erf, als hij God, die onze zuiverheid wil, gevonden heeft, „en die", zegt hij tegen een vriendin die hem met een goede positie op haar vaders fabriek wil tegenhouden, „die laat ik nooit meer los......!"

* * *

Zoo ergens, dan komt in deze roman de groote tragiek van Holland tot uiting: het Calvinisme dat de geestelijke houding der boeren bepaalt, en dat op het land door de conservatieve starheid nog eenigszins een traditie helpt vormen, al breekt die ook gaandeweg af, blijkt niet de minste steun te geven in de geweldige strijd van onze dagen, zooals die in de stad moet gestreden worden. De uitingen van deze stugge protestantsche religie worden overloopen en verpletterd, en de mensch mist zijn houvast, verloochent God, omdat het calvinistische Godsbeeld blijkt niet te kloppen met de levende wereld. Achter de dogmatiek — hoe vaak uit deze zich niet negatief, waardoor haar krachteloosheid in onze dagen te sterker blijkt — achter deze dogmatiek die geen houvast meer biedt, houdt de mensch met een sterken zuiveren wil de intuïtie van God als de richtende kracht van zijn ziel nog wel vast, doch de van nature christelijke ziel loopt groote gevaar heidensch te worden, dank zij de modernistische woekeringen van het Protestantisme. Zeker, zielegrootheid en de wil tot zuiverheid vinden weerklank in Gods Hart, en wij weten zeker, dat den oprechten het licht zal opgaan, doch de groote tragiek van ons volk wordt er niet minder om. En ook in dit opzicht is deze roman onze aandacht waard, want de calvinistische mentaliteit is er zeer getrouw en met een diep-doorvoelde honger naar een vollediger Godsopenbaring uitgebeeld.
De „stad" is wat àl te gemakkelijk en

daardoor wat oppervlakkig en eenzijdig geteekend, en vooral de „misdaad'' en ook de aanleiding en de verleiding zijn te veel nabootsing uit traditioneele terecht zitting-verslagen en daardoor te zwak. De teekening van het vrijzinnig-protestantsche milieu te langdradig en te weinig-zeggend. Een goed katholiek milieu b.v. had hier een wonder van kortheid en sterkte kunnen worden! Juist door de steun die het „ware geloof'', dat tegelijk een levensprogram inhoudt, aan den sterkwillenden mensch geeft. Doch waar dit blijkbaar buiten 's auteurs competentie ligt, mogen wij er hem niet hard om vallen, slechts wenschen, dat wij ooit een k a t h o l i e k e boerenroman geschreven krijgen met dezelfde vitaliteit, met dezelfde kracht als deze „roman van stad en land.''
Om de, hoewel kiesch uitgebeelde levensrauwheid in stad en land, wenschen we dit boek voorbehouden voor o u d e r e lezers.

Piet Visser.

---

[1]) **Gerard F. de Haan,**
NARDUS HAKEL. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1931. (19×13) 337 blz. geb. f 2.95.
— **Bc** —

DE ODYSSEE VAN EEN SUCCESVOL MAN.

„L'Etranger c'est la postérité contemporaine'' heeft een geestig Fransch man eens voortreffelijk gezegd. Naar die maatstaf gemeten is Emil Ludwig's roem reeds hecht gefundeerd. De Amerikaansche uitgever die op een mooien ochtend over het hek rond zijn Zwitsersche woning sprong en hem de Amerikaansche rechten van *Napoleon* voor duizend dollar constant afkocht, heeft zelf wel niet vermoed, dat hij er 400.000 exemplaren van zou verkoopen.
Een lijst, achter in deze autobiographie zijner eerste vijftig jaren, geeft in volledige tabellen den omvang dezer „postérité contemporaine.'' Tot en met 1930 werden door het buitenland in totaal één millioen twee honderd en tien duizend Ludwig-boeken gekocht. *Napoleon, Bismarck, Juli* 14 en *Der Menschensohn* waren daaronder de favorieten. Ook Holland zag die vertaald, sommige in meerdere edities, met bovendien *Goethe* en *Kunst und Schicksal.* Hoe ging het hem in Duitschland? Zal de lezer geinteresseerd vragen, gedachtig het oude en ware woord, dat geen profeet in eigen land geëerd pleegt te worden. Kritiek is hem daar niet gespaard. Kan het ook anders waar alleen de Duitscher in staat is *Schwere* en *Tiefe* te verwisselen? Schrijft men veel, dan is men veelschrijver — (oh, *Carlyle* en *Ranke*!), schrijft men klaar en duidelijk, dan wordt men er als banaal gestigmatiseerd! Ludwig troost zich dan wel met de gerechtvaardigde voldoening, dat Frankrijk zijn *Napoleon* enthousiast begroette, Amerika zijn *Lincoln* hartelijk ontving en Holland zijn *Rembrandt* ernstig apprecieerde. Als zakelijke troost komt daarbij zeker nog het feit in aanmerking, dat zijn Duitsche deelen de acht honderd duizend reeds overschreden, zij het dat zijn lievelingskind *Goethe* er slechts de 34.000 haalde, *Wilhelm II* daarentegen over de 200.000!

* * *

Emmanuel Ludwig Cohn werd een halve eeuw geleden in een oud patriciershuis van de Stadtgraben in Breslau geboren. Van zijn vader, den beroemden *Augen Cohn* teekent hij in de eerste honderd bladzijden dezer autobiographie een ontroerend beeld en in de school van dezen „arts, leeraar en menschenvriend'' is het zaad gezaaid, dat later tot zulke overvloedige wasdom rijpen zou.

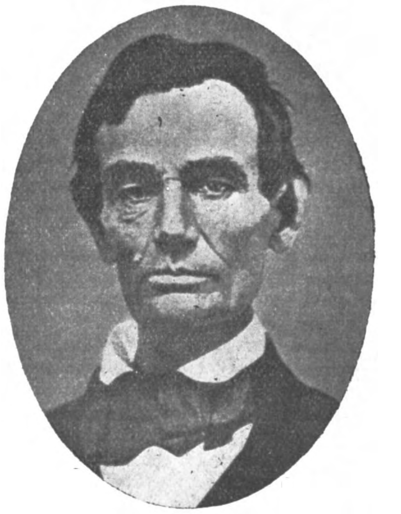
Lincoln

Zijn ouders waren geen orthodoxe Joden. Een invloedrijke katholieke vriend des huizes verkreeg op zijn vaders verzoek, koninklijke bewilliging tot een naamsverandering voor de kinderen. Twee jaren oud werd de jonge Emil van Cohn in Ludwig geregistreerd. Als student heeft hij zich later laten doopen, doch de Christelijke gemeenschap weer verlaten, toen hij onder den indruk van het na-oorlogsche anti-semitisme in Duitschland — culmineerende in den laffen moord op zijn vriend Rathenau — zich van zijn onuitwisbare ras banden intenser dan

ooit bewust werd. De joodsche religie is hem evenwel altijd vreemd gebleven, even vreemd als de christelijke.
Nationalistische phrasen waren taboe in de omgeving zijner jeugd. De oude Cohn was in geest en studie te cosmopoliet, om

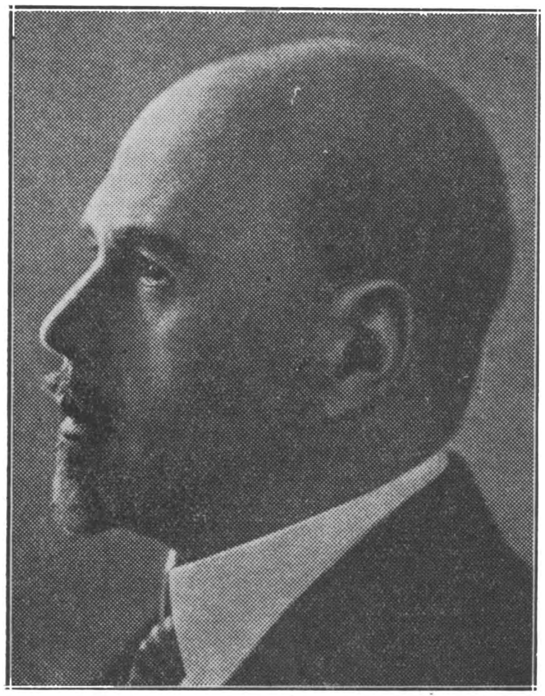

Walther Rathenau

geduld te kunnen hebben met een stelling welke het Deutschtum tot het zout der aarde verhief. Integendeel: Goethe's internationalisme en Schiller's wereldburgerschap waren de nooit volprezen voorbeelden van dezen kring. De medicus leerde zijn zoon, dat alle grooten heel de menschheid toebehooren.

* * *

Naast het onvergetelijke beeld dat Ludwig van zijn vader schildert, blijft onuitwischbaar als een waardig pendant dat van Diana, zijn vrouw, in de herinnering van den lezer dezer „Levensgeschenken''[1]) hangen. Nansen noemde eens zijn „Fram'' naar haar „Die das Schiff getauft und die den Mut hatte zu warten''. In den tijd dat Ludwig haar voor 't eerst ontmoette was hij bedrijfsleider op het enorme kolenconcern van zijn moeder's familie (Friedländer, de vroegere Consul Generaal der Nederlanden in Berlijn en grootmagnaat was zijn grootvader). Als kind van 7 jaar was hij begonnen met zijn tooneelspelen, door heel zijn Heidelbergsche studententijd had hij deze hobby voortgezet en de Jur. Cand. schreef in een tuinhuisje op den Weinberg, hoog boven de Oude Brug, meer drama's dan rechtsgeleerde stellingen. Doch zelfs in het kolenkantoor Unter den Linden kon hij de passie van zijn jeugd niet geheel vergeten. Zijn telegram-adres luidde er „Dramen-Ludwig Kohlenabteilung''. Het was Diana die koos vóór den Dramen-Ludwig tegen de Kohlenabteilung.
Getweeën, met een windhond en 600 Mark trokken zij naar Moscia bij Locarno. Vrijheid was dezen beiden kunstenaars kostbaarder dan geld en de verstandige vrouw, die van hem hield zonder daarbij noodzakelijkerwijze in zijn werk verliefd te zijn, werd hem de grootste steun en hulpe zijner carrière.
In Moscia woont het paar nog steeds, later bouwden zij zich op hun berg een eigen huis, waarin als middelpunt boven de schoorsteen een wonderschoone Madonna pronkt. Ergens in dit boek getuigt de schrijver „Niemals kehrte ich in mein Haus zurück ohne zuerst zu Ihr zu treten, denn eben darin liegt Ihre Gnade, dasz Sie das Haus zweier Heiden beschützt...''

* * *

Langzaam voert de schrijver ons door de pagina's van dit meer dan achthonderd bladzijden dikke boek. De tijd dat deze twee jonge menschen te voet langs het Lago Maggiore trokken, om aldus het goedkoopst Milaan te bereiken, is voorbij. Een eerste Bismarckboek (niet het latere, groote epos) had 3000 Mark opgebracht. Daarvan en van het honorarium van losse tijdschriften-bijdragen maakten zij een reis rond Afrika. „Mit einem aufgeschlossenen Blick ins tätige Leben'' kwamen zij twee jaren voor den oorlog in Europa terug. Op de renommée van zijn Afrika boek zocht het *Berliner Tageblatt* hem in 1914 aan voor hun post als Londensch correspondent. Van toen af begon Ludwig als journalist. Thans terugblikkende, ontkent hij de gevaren niet, welke een schrijver of een dichter daarin door veralgemeening aan de oppervlakte houden. Doch de journalistiek — zegt hij — is meer dan een school des levens, zij is de schoot des levens, van elke phase, van elk pluisje in het levensweefsel vindt ge een stuk in de krant. Voor wie daaraan mag medewerken beteekent de

kleinste winst reeds een voorsprong.
Over Londen schrijft hij eenige pagina's die als een dithyrambe klinken op de Engelschen superioriteit als individu en in hem kunst van savoir vivre. Geen Londensche correspondent, die door een verblijf van eenige jaren de onvergelijkelijke individualiteit van dit ras, heeft leeren kennen, ondervinden en hoogschatten, zal hem op deze getuigenis ook maar een scintilla willen afdingen!

* * *

Doch de Londensche vreugde was gedoemd slechts van korten duur te zijn. Eenige maanden later kwam hij bij het uitbreken van den oorlog terug in Berlijn. Zijn bijziendheid maakte hem, ondanks tal van herkeuringen voor den dienst geheel ongeschikt. De oorlog zou hem wat geld kosten, doch weinig ontbering en tot deze schappelijke prijs werd hij in staat gesteld er enorm veel van te leeren.
Voor de *Vossische Zeitung* trok hij in 1915 naar Gallipoli. Zijn gedachten bij het lijk van een Engelsch soldaat zouden twaalf jaren later door Generaal Hamilton aan de krantenvergetelheid ontrukt worden, toen deze ze citeerde bij de onthulling van een gedenkteeken der gevallenen in Glasgow. In 1916 was hij in Weenen, iets later maakte hij een keizersontvangst in Konstantinopel mee.

Emil Ludwig en zijn jonge gade.

De ineenstorting kwam. Onder de kastanjeboomen van Moscia rijpte het geleerde uit die groote school der oorlogsjaren. De studie van een album met eenige honderden portretten van Goethe beïnvloedde hem ter pelgrimage door het imperium Goetheanum te trekken.
Doch in de inflatietijd deed de zon van Cuno alle geld als sneeuw smelten. Moscia moest verhuurd worden, om de hypotheek van Zwitsersche franken te kunnen betalen. Aan een der Berlijnsche grootbladen schreef hij vanuit zijn redactiestoel de Londensche en Parijsche correspondenties. Hij maakte de Kapp revolutie mee en versloeg het proces Von Jagow voor het hooggerechtshof te Leipzig.

* * *

Zijn tooneelspel *Die Entlassung*, waarin hij Bismarck's afdanking door den jongen keizer ten tooneele voerde, bezorgde hem een proces, aangebonden door den Heer van Doorn. Met een beroep op alle tooneelschrijvers van Cristophanes tot Calderon, Shakespeare en Molière verdedigde de schrijver zich, nog levende

Het schilderachtige Lago Maggiore waar Ludwig zijn meeste biographieën schreef.

personen vóor zijn stukken te mogen dramatiseeren. Zoo gunstig was de uitspraak, schertst Ludwig, dat ik mij in geweten afgevraagd heb of ik uit dankbaarheid jegens mijn aanklager niet verplicht was monarchist te worden! *Wilhelm II* werd het hevigst omvochten boek dat uit zijn pen vloeide, hij haalde er zich de doodelijke vijandschap mee op den hals van kringen, die hem tot dusverre hemelhoog geprezen hadden.

Waarom zou ik Wilhelm niet hebben mogen uitkiezen als onderwerp van een biographie? aldus verdedigt de schrijver zich. En hij somt op, hoe alle bronnen tot een biographie reeds vrij gekomen waren: toespraken, méér dan genoeg; brieven: die aan den Tsaar; dagboeken: de marginalia in de Duitsche akten kunnen als zoodanig geaccepteerd worden; gesprekken, waren bij de vleet op te diepen uit de memories die van alle kanten, van ministers, hovelingen, vertrouwensmannen in overvloed na den oorlog verschenen. Links promoveerde dit werk tot het boek der Republiek, rechts verzette zich hevig, toen het daarin zijnheld van diens leemen voetstuk zag tuimelen. Alleen het buitenland zag dit boek fair, het werd overtuigd, dat Wilhelm niet de bloedige Attila der geallieerde oorlogspropaganda was, doch een arme, niet geheel normale, angstige mensch. Pas toen eenige jaren later in Engeland de brieven van Wilhelm's Engelsche moeder, Kaiserin Friedrich, verder uitgegeven, pas toen kon men zich overtuigen, hoe sterk Ludwig den harlekijn van Doorn nog gesauveerd heeft!

Emil Ludwig op den drempel van zijn Zwitsersch home te Moscia.

* * *

Over Ludwig als biograaf want dat wil hij zijn: levensbeschrijver en niet geschiedschrijver, ware een afzonderlijk artikel te vullen. Wie hem de kunst wil afkijken die moet heel het boek lezen en niet dit afzonderlijke hoofdstuk alleen. Hier schrijft een dramaturg dialogen, laat door een anecdote, een brief, een bevel of geschenk het portret, schilderij of masker leven en spreken. Doch nauwgezette bronnenstudie doen hem niets dan alléén het historisch verantwoorde gebruiken, de legende of traditie laat hij over aan de schrijvers van historische romans.

Die studie der documenten duurt soms vertwijfelend lang, de uitkomst ervan stenografeert hij in cahiers, dat is de metalen spijs vóór het gieten der klokken. Dan begint de compositie, visie doet uit de eene gedachte een andere geboren worden. Zoo, in koortsachtige beklemming, steeds vrezend te sterven vóór hij het doek kan laten vallen, 's nachts droomend van het

onderwerp zijner verbeelding, schreef hij onder de kastanjeboomen van Moscia telkens in één zomer, zoo tusschen Maart en September, die boeken, die later vertaald geraakt zijn tot in de meest exotische talen der aarde.

* * *

Het wereldsucces zijner werken opende hem den toegang tot de paleizen der staatshoofden: van Constantijn van Griekenland in ballingschap of den nieuwbakken Fuad in Caïro tot de presidenten Masaryk en Poincaré, het verzekerde hem de vriendschap van Venizelos en Trotzki, van Shaw, den nieuwen Voltaire, en Marie Curie; het stelde hem in staat tot lange gesprekken met Benedictus XV en Kardinaal Gasparri. Al deze figuren spreken door de pagina's van dit levendige boek, dat zich vlotter lezen laat dan menige roman. Ludwig is voldoende persoonlijkheid, om zich te kunnen veroorloven ons met zich zelf bezig te houden en hij weet dat te doen. Kritiek zal hem niet gespaard blijven, want onze tijd is er niet naar, geen jalousie te ondervinden bij de Odyssee van een succesvol man!

Kees van Hoek.

---

[1]) **Emil Ludwig,**
GESCHENKE DES LEBENS. Geïllustreerd. *E. Rowohlt, Berlin W.* 50, 1931. (24 × 16) 865 blz.

Noot van de *Redactie.*
De clichés betrekking hebbende op het besproken boek werden daaraan ontleend en ons door de uitgevers *E. Rowohlt, Berlin W.* 50, welwillend in bruikleen afgestaan.

BLADZIJDEN UIT DE KERKGESCHIEDENIS

II

Wat zouden wij er van zeggen, als de Kerk aan de Inquisitie haar vroegere attributen en bezigheden wilde hergeven? Wij zijn wel ver van de dagen verwijderd, dat zij overal inquisiteurs kon en mocht aanstellen om de geestelijke eenheid te handhaven. Zij was verplicht dit te doen, Jean Guiraud heeft in zijn *Histoire de l'Inquisition Medievale*[8]) geen theologisch bewijs willen geven van het recht der kerk om de ketterij ook door geweld te onderdrukken. Hij laat dit aan de apologeten over en beperkt zich tot de strikt historische taak. Hij groepeert alleen de feiten en grondt daarop zijn reconstructie van het functionneeren der Inquisitie. Daar men de werkzaamheid van een rechtbank niet kan beoordeelen, wanneer men niet op de hoogte is van den aard der beschuldigden zoowel als van dien der rechters, van de omstandigheden, die het gerechtelijk onderzoek beinvloeden zoowel als van de beginselen, die de wetten hebben ingegeven, bestudeert Guiraud het geheele ensemble van rechten en feiten, de ketterij en de kerkelijke tucht, de documenten der inquisiteurs en de zeer verschillende situatie's door twee eeuwen strijd in allerlei streken geschapen. Hij begint met de 12de eeuw en onderzoekt de ontwikkeling tot het einde der 17de eeuw met een eerlijkheid, ernst en onpartijdigheid, die men in het bekende werk van Lea tevergeefs in zulke mate zou zoeken. Het eenige wat ontbreekt om dit boek voortreffelijk te maken, is een wetenschappelijk apparaat. Met het oog op moeilijkheden van den uitgever werden de meeste verwijzingen weggelaten en dit kan men niet genoeg betreuren. Ondanks dit gemis is het klaarblijkelijk, dat de schrijver zijn onderwerp goed bestudeerd heeft. Ook enkele onuitgegeven teksten heeft hij kunnen gebruiken.

Geen geringe opmerkzaamheid vooral zal het laatste hoofdstuk trekken, dat de verhouding van de Inquisitie en de werelijke macht behandelt. Men weet, dat de wereldlijke macht, onder voorwendsel van steun te verleenen, zich van de Inquisitie bediend heeft en haar langzamerhand van haar eerste gematigdheid heeft doen afwijken. Door dit te doen, deed men te kort aan de voorrechten van de geestelijke macht. Het blijft echter de vraag, of de denkende menschen in dien tijd er op dezelfde wijze over oordeelden als wij thans doen. Kenden zij, die leefden onder een nauw verbond van geestelijke en wereldlijke macht, eigenlijk wel een strenge grenslijn van de twee domeinen. Slechts langzaam is men de zaken scherp gaan scheiden. — Bij het lezen van *L'idée de chrétienté chez les Scolastiques*[9]), een soort „enquète'' van B. Landry, viel ons de groote afstand op, die de Augustiniaansche conceptie van Sint Bonaventura scheidt van die van Marsilius van Padua. De groote Franciscaansche kerkleeraar, die geen ideoloog is, maar zeer idealistisch, inzake politiek, wil de geheele sociale orde aan de geestelijke macht onderwerpen, voorzoover de moraal in het geding komt. Volgens hem komt aan het Pausdom de opperste leiding over de aardsche koninkrijken toe. Het steekt boven hen allen uit, geeft acht op hen en leidt hen, om die hoogste harmonie te bewaren, die voor het nastreven van goedheid en waarheid noodig is en die alle individuen omvat. Het Pausdom is de afglans van God, de verkondiger der rechtvaardigheid. Onder zijn opperleiding kunnen de staten zich ontwikkelen en hun eigen karakter handhaven.

Voor Gilles de Rome, den leermeester — o spot! — van Philips den Schoonen, is het Pausdom de hoogste tijdelijke macht op aarde. Het wettig gezag en het eigendom hangen in zoo groote mate van het Paus-schap af, dat daar buiten slechts een caricatuur van deze dingen mogelijk is. Indien de koninkrijken boven zich een macht voelen, die, hoewel sterker, gelijksoortig is, zullen zij trachten dit juk af te schudden. Dit zal gebeuren, wanneer de nationalisten zich ontwikkeld hebben. Volgens Gilles de Rome is de kerk het voornaamste deel van een wetenschappelijke organisatie der menschheid. Men zou hem kunnen antwoorden dat, indien de staten slechts de organen zijn van een grootere maatschappij, deze maatschappij even goed het Keizerrijk kan zijn als de Kerk.

Dit is inderdaad de stelling van Marsilius van Padua, den grooten verdediger van Lodewijk van Beieren en tegenstander van de Pausen van Avignon. Tegenover Gilles' „De regimine principum'' en „De ecclesiastica potestate'' stelt

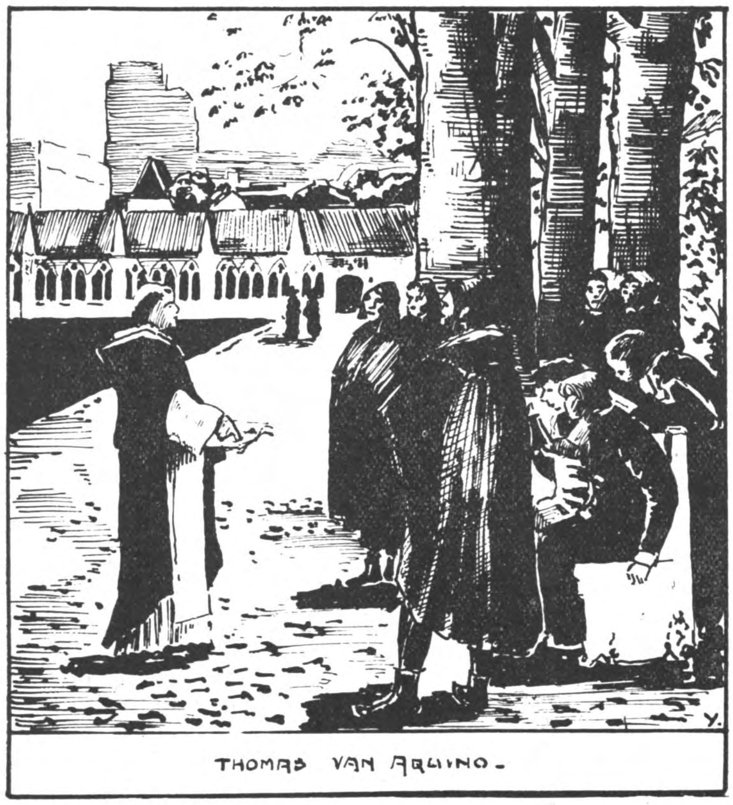

De H. Thomas van Aqiuno in de school van Albertus Magnus.

hij zijn „Defensor pacis" dat een grooten, verderfelijken invloed uitoefende. Hij ontneemt aan de Kerk alle jurisdictie en geeft die aan den Keizer.
Te midden van deze hartstochtelijke — en de hartstocht prikkelende — theorieën beweegt B. Landry zich met veel gemak. Hij omschrijft de positie van de Oxfordsche school, van R. Bacon, van de Arabieren, vooral van Averroës. Tenslotte ook die van Dante, den naiefsten en edelmoedigsten der imperialisten, die voor de Kerk zoo streng was, omdat hij haar zoo oprecht beminde.
Is het toevallig dat B. Landry naast alle systemen dat van St. Thomas vergat? Zijn werk is zeer interessant, doch boet door dit verzuim aan waarde in. Het gaat toch niet aan, de politieke theorie van den Doctor Angelicus stilzwijgend voorbij te gaan onder het voorwendsel, dat zij algemeen bekend is! Gelukkig komt een klein boekje van P. Roland-Gosselin *La doctrine politique de St. Thomas* [10]) dit verzuim van Landry aanvullen. De schrijver verrichtte zijn taak met veel nauwgezetheid en toonde zich een uitstekend denker. Deze objectieve studie over St. Thomas' leer betreffende de juridische en moreele orde en den Staat, stelt ons in staat, kennis te maken met beginselen, die ook voor onze tijd hun waarde hebben — onze tijd, waarin men tevergeefs zoekt naar het evenwicht tusschen de democratische anarchie en de dictatuur — even goed als voor de dertiende eeuw. Ook laat de schrijver ons zien, hoe de leer van St. Thomas in de Middeleeuwen toegepast werd. Wij zien voor onze oogen het groote tijdperk van den heiligen Lodewijk, van de politieke en sociale opbloei der Christenheid. Drie eeuwen later bleef van dit alles slechts een herinnering over. De theoloog of Paus, die de onderwerping der vorsten aan den Heiligen stoel had willen eischen, zou met diplomatieke middelen zijn afgescheept. In 1325 was Marsilius van Padua de woordvoerder van het Staatsindividualisme en Staats-laïcisme geweest. Dezelfde beginselen vonden op het einde der 15de eeuw een veel krachtiger verdediger in Macchiavelli. Niet alleen wordt hier de Kerk van alle tijdelijk bewind uitgesloten; ook de moraal wordt daarbij volkomen uitgeschakeld. Men leze *Le Prince* [11]) dat wij overigens niet aan alle lezers zonder onderscheid mogen aanbevelen. Men zal daar vinden, hoe Macchiavelli heel kalm het recht, door de feitelijke toestand vervangt en zoodoende de zege aan het meest bandelooze individualisme verzekert. *Le Prince* is de volmaaktste handleiding, die het politieke amoralisme zich wenschen kan. Macchiavelli heeft de poort, waardoor de moderne wereld zich heeft gewaagd, wijd open gezet. Zou de kerk zich ook door deze poort begeven, te zamen met de moderne wereld, en gelijken tred met haar houden? Er zijn veel menschen geweest, die dit verlangden en die luid riepen om concessie's van de Kerk.
Ongetwijfeld moet zij voldoen aan de behoeften van ieder tijdperk. Met Goyau in zijn *Rome chretienne* [12]) kunnen wij de vrijheid en het aanpassingsvermogen bewonderen, waarmee zij zich naar de omstandigheden schikt of de vernieuwingen, die zij gebruiken of verbeteren kan, aangrijpt. Zoowel in de kunst als in de politiek toonde zij dit aanpassingsvermogen. Goyau beschrijft het vanaf de dagen van Constantijn tot op het oogenblik, dat Pius XI het dappere en edelmoedige verdrag van Lateranen sloot. Evenals alle andere werken van Goyau biedt dit boek zeer aangename en lichte lectuur.
Om een idee van de huidige toestand der Kerk te krijgen, kan men zich wenden tot *L'église contemporaine* [13]) van H. Preinoli Men heeft het de moeite waard gevonden, om dit boek uit het Italiaansch in het Fransch te vertalen. Het zal zoo meer verspreiding vinden en verdient deze, daar het in het algemeen op goede informatie berust (zeer goed, hoewel beknopt, voor Nederland) en in delicate kwesties een wijze onpartijdigheid weet te bewaren.
In de *Histoire des Papes* [14]) van F. Hoyward kan men, in groote lijnen, de continuiteit der pauselijk actie door de eeuwen heen volgen. Men kan zich moeilijk een welsprekender getuigenis denken dan deze weergave van de antwoorden, die de pausen één voor één op de problemen van hun dagen gaven. In het begin der Middeleeuwen

streden zij voor de civilisatie, in de latere Middeleeuwen voor de Christenheid, tijdens de Renaissance voor de cultuur en het geloof, in onze dagen voor de bedreigde sociale orde. De geschiedenis van Hayward, loyaal in de weergave der feiten, Romeinsch van hart, eenvoudig en beknopt, is eenig in zijn soort en heeft de groote verdienste, de volledigheid der feiten vanuit het Vaticaansche centrum zelf te bezien.

G. Goyau

Het is een onvergelijkelijk observatorium, waar men even vrij in zijn oordeel als juridisch onafhankelijk is. Het Lateraansch verdrag — of liever: accoord — is een schitterende zege geweest voor de vrijheid der Kerk en voor haar zuivere handhaving der beginselen, ondanks de verlangens van den modernen tijd. Iedereen heeft er over gesproken, prijzend of waardeerend, verheugd of spijtig, met vertrouwen of twijfel. Het was een belangrijke opgave, deze accoorden te onderzoeken in het licht van de kerkelijke discipline, van de geschiedenis en van het recht Het lijdt wel geen twijfel, dat het kleine boekje, dat Mgr. Baudrillart[15]) aanbiedt, voor veel verbeteringen vatbaar is. Het bevat veel conjecturen en subjectieve appreciatie's. Maar de artikelen van P. de la Brière, die de oplossing der Romeinsche kwestie verklaart, en van Le Fur, die de vrijheid en souvereiniteit van den heiligen Stoel ten opzichte van het internationale recht vaststelt, verdienen de volle aandacht. Le Fur is een zeer begaafd jurist en geeft daar in deze bladzijden alleszins blijk van. Maar we weten niet, of men het algemeen eens zal zijn met zijn meening over de betrekkingen van Kerk en Staat......
Het zou aangenaam zijn deze lange aanteekeningen te eindigen met den zegepraal van Pius XI, maar het is heilzaam, zich te blijven herinneren, dat de Kerk altijd zal te strijden hebben en dat zij de „veroveringen" van de moderne wereld niet zonder onderscheid zal kunnen accepteeren. Zijn vele van deze „veroveringen" niet geschied ten koste van de heilige beginselen, die de Kerk bewaken moet, zooals het onderwijs der waarheid? Nergens spreekt de tegenstelling zich duidelijker uit dan in Frankrijk. Wat M. Lecannet [16]) er ook over moge beweren: wat door de hedendaagsche leiders in dit land als essentieel en onaantastbaar wordt beschouwd, is juist datgene, wat de Kerk niet aanvaarden kan. Het leven van de Kerk in Frankrijk onder Leo XIII was, ondanks de edelmoedige en onvermoeide tegemoetkomingen van den Heiligen Stoel, een zeer bedreigd leven, daar de staat de geschiktste methode's aanwendde, om de Kerk aan zich te onderwerpen. Met onloochenbaar talent heeft Lecannet de verschillende phase's van deze geschiedenis beschreven. Scherpzinnigheid, psychologische intuitie, de kunst om te insinueeren, een subtiel doseeren der oordeelvellingen, veelzijdige informatie's, gevoel voor het schilderachtige, menschenkennis, alles werkt samen om aan dit boek de schijn van een intens leven en de aantrekkelijkheid van hartstochtelijke debatten te geven. Het trekt onweerstaanbaar de aandacht, doch de goed geloovige lezer vindt zich teleurgesteld. Het scherpe licht geeft aan alles iets kouds en droogs. Wanneer het over de gebeurtenissen in de diocesen gaat, vinden wij slechts twijfelachtige, opstandige of middelmatige bisschoppen, slechts geestelijken, die er op uit zijn om bisschop te worden. Bij de behandeling der philosophische stroomingen wordt ons medelijden gevraagd met de moeilijke omstandigheden van groote feesten, die later de leiders van het modernisme werden. Ieder eenvoudig lezer zal zich gaan afvragen, of de menschen eigenlijk wel door hun bisschoppen gewaardeerd en begrepen werden. Wanneer Lecannet het sociale probleem behandelt, heeft hij niets dan lof voor de „Sillon", die kort daarna door Pius X veroordeeld zou worden.
Het moet herhaald worden, dit boek is door een knap historicus geschreven en belicht met onbetwijfelbaar meesterschap de dessous van vele zaken, de onbekende détails van het dagelijksch leven der Fransche Kerk tusschen 1880 en 1905. Maar door hen, die eerbied en liefde voor de Kerk gevoelen zal dit boek, waarin alles gekleineerd en ongunstig voorgesteld wordt, slechts met matige sympathie ontvangen worden.

Dom. J. de Vathaire O.S.B.

---

[8]) **Jean Guiraud,**
L'INQUISITION MEDIÉVALE. *Bernard Grasset, Paris,* 1930. 250 blz. (19×12) Ffr. 12.—.
[9]) **B. Landry,**
L'IDÉE DE CHRETIENTÉ CHEZ LES SCOLASTIQUES DU XIIIe SIÈCLE. *Alcan, Paris,* (22.5×15) 210 blz. ing. Ffr. 25.—.
[10]) **B. Roland-Gosselin,**
LA DOCTRINE POLITIQUE DE ST. THOMAS *Reviere, Paris.* (19×12) 170 blz. ing. Ffr. 8.—.
[11]) **Machiavel,**
LE PRINCE. *Alcan, Paris,* 1930. (19×14) 135 blz. ing. Ffr. 15.—.
[12]) **G. Goyau,**
ROME CHRETIENNE. *Flammarion, Paris,* 1930. (18.5×11.5) 285 blz. ing. Ffr. 12.—.
[13]) **H. Preinoli,**
HISTOIRE DE L'ÉGLISE CONTEMPORAINE. *Marietti, Paris.* (23 × 14) 435 blz. ing. Ffr. 20.—.
[14]) **F. Hayward,**
HISTOIRE DES PAPES. Geillustreerd. *R. Payot, Paris,* 1929 (22.5×14) 520 blz. ing. Ffr. 40.—.

[15]) **Baudrillart, e.a.,**
LES ACCORDS DU LATRAN. *Edit. Spes, Paris,* 1930. (18.5 × 11.5) 275 blz. ing. Ffr. 12.—.
[16]) **M. Lecannet,**
LA VIE DE L'ÉGLISE SOUS LÉON XIII. *Alcan, Paris,* 1930. (23 × 14) 565 blz. ing. Ffr. 40.—.

SIGRID UNDSET VERTELT.

Drie verhalen van Sigrid Undset in één bundel, die *De Wijze Maagden*[1]) genoemd werd. Men zal het ons niet euvel duiden, dat wij in één of meer verhalen, aangeduid met: *De Wijze Maagden,* ook iets verwachtten, dat minstens aan wijze maagden zou doen denken. Nu gelukte ons dat slechts in zoo verre, als ieder ding ons aan z'n tegendeel herinnert. Mogelijk heeft deze titel een heel mystieke beteekenis, doch het dunkt ons niet de moeite waard, daarnaar te zoeken. En het is een boek van Sigrid Undset?

Sigrid Undset

Wat heel jammer is voor Sigrid Undset! Zij is ook hier een talentvolle schrijfster, doch zij ligt in deze verhalen meerendeels verankerd aan „heeren"-sociëteitpraatjes.
't Zijn er drie. 't Eerste is kort en heel mooi. 't Tweede langer en 't derde eveneens. 't Zal den lezer ontgaan, waarom dat tweede en derde verhaal eigenlijk afzonderlijke vertellingen zijn. Met dezelfde namen en een of ander handigheidje kon men dat gerust door laten loopen. 't Is allemaal 't zelfde.
Er van af gezien, dat dit saai is en vervelend, is het ook valsch. Zóó is 't leven niet, óók niet bij de toch al klaar blijkelijk zonderlinge bewoners van Scandinavië. En als 't bij sommigen wel zoo is, o, schrijfster, praat dan toch in Godsnaam eens ergens anders over.
't Is allemaal zoo eng en zoo bekrompen.
Verondersteld, dat de Vuurlanders de gewoonte hadden, om sigaren te rooken met het brandend eindje in den mond, — hoe ze dat overigens ook mochten klaar spelen, — en dat over dit zonderlinge verschijnsel dan lange boeken geschreven zouden worden, duizend verhalen en romans en schetsen en dat wij die zouden gaan vertalen uit het Vuurlandsch.... Zouden we 't niet beu worden? — En waarom wordt men dat andere geteem dan niet beu, zoo men het al niet uit afkeer negeert?
Het zal niemand verwonderen, dat het einde van deze twee grootere verhalen, telkens in de lucht hangt. In ieder verhaal komen accenten voor, en na een zwaren nadruk kan men even ophouden. Sigrid Undset houdt daar voorgoed bij op. Het is zooiets als het einde van een Lord Lister. Men weet zeker, dat er nog veel meer zal komen, maar.... bij Lord Lister kunnen liefhebbers toch nog altijd belang stellen in de onmiskenbare boefachtige genialiteit, die in de volgende aflevering zal blijken. Deze spanning is in Undsets verhalen niet eens aanwezig. Het is animaal, met talent beschreven, als ge wilt, maar op den duur niet om te harden.
En, om daar nu nog eens op terug te komen, het moge zoo zijn (en het *is* zoo), dat de katholieke auteur het gebeuren der slechte dingen in zijn werk niet hoeft te verwijderen, zoowel bij katholieken als bij anderen, moesten zij, die prijs stellen op den titel van verdiept, menschelijk, waarlijk groot schrijver, dat toch niet doen, vóórdat zij hun pen weten te hanteeren zooals het behoort, vóórdat hun geest rustig en hun taal fijn van gehalte is.
Maar helaas, wie zal erkennen, dat al deze dingen hem of haar niet eigen zijn?....
Sigrid Undset mist in deze verhalen (die uit haar eerste schrijversperiode dateeren vóór haar bekeering) ook nog de noodige fijnheid van zegswijze. Zij zou iets kunnen leeren van die Nederlandsche auteurs, die, bezij de horde, hun eigen gang gaan: van Genderen Stort, Aart van der

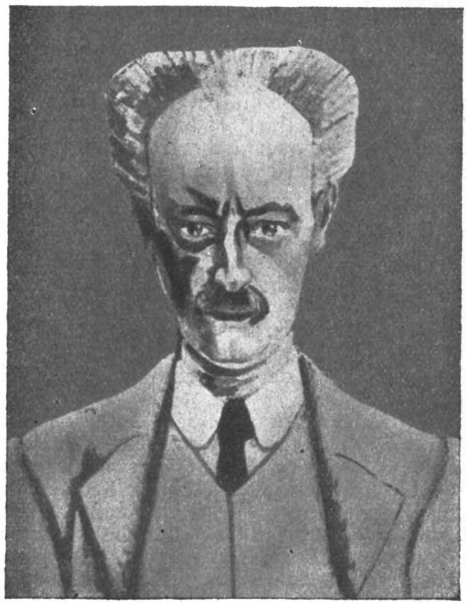

Arthur van Schendel

Leeuw, Arthur van Schendel en van Marie Koenen, die, behalve de uitstekende kunst van hun taal te hanteeren, bovendien ook nog wel eens iets anders te vertellen hebben, dan verhalen vol van zonden, welker namen en welker vervloeking men in 't Oude Testament vinden kan.
Een schrijver of schrijfster, die het précaire heeft aan te duiden, kan dat doen op duizend manieren. De minst aesthetische lijkt ons wel, om het verhaal plotseling te onderbreken, een paar regels puntjes of streepjes te zetten, en dan door te gaan, alsof er niets gebeurd is, aan den lezer de invulling open latende. Wanneer de auteur niet kan zeggen, wat hij of zij bedoelt, dan moet hij of zij over iets anders praten. Maar liever niet, die pseudo-wijze regel-lijntjes-methode van: nou, laten we daar maar niets over zeggen; of nog zoo'n andere onsympathieke manier: om in eens ergens anders over beginnen te praten zonder verband met hetgeen voorafgaat.
Dit is een zeer gevaarlijke prikkeling van té ontvankelijke fantasieën. Men zegt iets, of men zegt iets niet. Een kiesch en hoogstaand auteur, mocht hij daartoe al neiging gevoelen, zal in de beschrijving der zonde zich zóó kiesch en voorzichtig weten uit te drukken, dat hij aan 't punten-systeem geen behoefte zal gevoelen. Hij zal van te voren weten, wat hij zeggen kan en wat niet; maar niet halverwege afbreken.

* * *

En nu zijn alle jonge dames en jonge heeren, die met Sinterklaas „'n" Sigrid Undset hebben gekregen, of 'n heele trits, (men geeft dergelijke boeken bij voorkeur aan jongelui; wat zou men dezen anders geven, nietwaar?), al deze dames en heeren zijn nu misschien boos en wijzen op de manier, waarop Sigrid Undset het leven uitbeeldt en karakters teekent.
Het eerste verhaaltje geeft blijk van dat talent. Dat is een eenvoudige vertelling, van twee kinderen, twee vriendinnetjes, wier gehechtheid aan elkaar voornamelijk steunt op het verschijnsel, dat ze in dezelfde straat wonen, een gehechtheid, die iederen dag met een breuk bedreigd wordt, als een der families gaat verhuizen. Dat gebeurt ook, en na langen tijd zien zij elkaar pas weer. Dán de houding van die beide kinderen.
Sigrid Undset doet ons zien met een zonderlinge helderheid van blik.
Pijnlijk bijna; zooals we de dingen zien, als er van dat scherpe licht hangt, in de overgangsseizoenen vooral. Deze kinderen en later ook de andere menschen staan natuurlijk weer tegenover elkaar als spoken, die vreemde psychische invloed, die we bij Ibsen, Strindberg, Hamsun, Lagerloff, Hans Kinck en ook elders bij Undset vinden; een sfeer, die wij wel langzamerhand gaan aanvoelen, maar nooit tot hun juisten omvang en exacte waarde zullen vermogen terug te brengen of te projecteeren.

Strindberg

Er is eenig verschil tusschen de twee manieren van doen: als 't eene kind tegen het andere zou zeggen, in Holland, „saaie meid", of „naar spook", dan kijken Noorsche kinderen elkaar blijkbaar aan, staren, met hun volle ziel in een versluierd oog.
Het tweede verhaal: Thjodolf, bevat keurige passages in welker kracht en sterkte wij meer gelooven, dan aan wat ook, dat ons van Noorsche zijde gewordt. De figuur van Helene, een vrouw, die veel lijdt en veel verdraagt; een mooie figuur; op Corsica, zoowel als in Christiania. Zij lijdt tot het einde toe, het barre einde, dat fel is en bedroevend.
Het derde verhaal wordt uiteraard met minder animo gelezen: het bevat o.i. ook zulke toppunten niet meer, ofwel die zijn naar inhoud te banaal om acceptabel te wezen.
Voor belangstellenden in de Noorsche litteratuur is deze bundel misschien wel de moeite waard. Wie met Sigrid Undset kennis willen maken, doet beter, niet met deze schetsen aan te vangen, doch te grijpen naar de werken na haar bekeering.
In beide gevallen dient er sprake te zijn van levensrijpe personen.

Jean H. P. Jacobs.

---

[1]) **Sigrid Undset,**
DE WIJZE MAAGDEN. *De Gulden Ster, Amsterdam,* 1930. (18.5×12.5) 201 blz. Ing. *f* 2.50, geb. *f* 3.50.
— C —

'N ROMAN UIT DE DIASPORA.

De pas vóór eenige maanden overleden Oostenrijksche schrijfster, van Hongaarsche geboorte en met Italiaansch klinkende naam, heeft 'n werk nagelaten dat sterk den invloed bezit harer bekeering tot de Moederkerk. Was voorheen haar werk om revolutionnairen en anti-katholieken geest onaanvaardbaar, om *Die Empörung der Seele* moeten wij ons zeer verheugen, daar 't 'n zuiver, onverbloemd Katholiek werk is. De roman speelt in Hamburg, en behandelt voornamelijk het leven onzer geloofsgenooten in de diaspora. Treffend wordt telkens het ongeluk der gemengde huwelijken blootgelegd, en duidelijk geteekend hoe 'n ontzettende geloofsverflauwing en -afval die veroorzaken. En toch: niet éénmaal wordt tegen het gemengd huwelijk op apologetische wijze stelling genomen, zooals dit in tendenzromans 't geval is. Delle Grazie is er dus bijzonder in geslaagd haar doel na te streven, zonder dit op te dringen. Nu lag haar hoofddoel ook kennelijk verder dan enkel het gemengd huwelijk, die uitwas van het groote-stadsleven vooral, te doen zien als verderfelijk en onheilbrengend. Zij wilde gansch het moderne leven der metropool teekenen in z'n onchristelijken, ja zelfs a-religieusen geest, die haast ontoegankelijk is voor de katholieke levensbeschouwing. Háást, zeggen we, want er is ook nog de genade, en de kracht der genade speelt in dit boek den grootsten rol, evenals in 't werkelijke leven het geval is. Meestal echter zien we haar dan niet werkzaam, of willen we haar niet erkennen. Doch in *Die Empörung der Seele*[1]) valt zij niet te ontkennen, doordat de schrijfster haar overtuigend in werking doet zien.

De reeder Kistenmaker, 'n rijk Hamburgsch, patriciër, is de kleinzoon van 'n gewezen novice der Capucijnen. Toen deze echter onverwachts 'n groot fortuin ten deel viel door 'n erfenis, werd hij door zijn provinciaal de wereld ingezonden. Hoewel hij liever in het klooster had willen blijven, gehoorzaamde hij toch, om als 'n lichtend voorbeeld onder de diaspora-Katholieken te gaan leven. Uit nagelaten aanteekeningen leert Kistemakers het verleden van z'n grootvader kennen, en Gods genade treft hem bij dit verheven offer en deze schoone plichtsvervulling. Hij komt in aanraking met Pater Spiridion, die uit het kloosterarchief ook bekend is geworden met de geschiedenis van den monnikreeder. Kistenmaker wordt nu op zijn beurt het werktuig, waarvan de Voorzienigheid zich gaat bedienen om in de verweesde katholieke gemeente 't godsdienstig en zedelijk leven te verheffen. Een van Kistenmakers vrienden is Rabbi David, 'n jood met een Christusgezicht. Voor den *mensch* Jezus heeft deze priester van het oude volk alle achting en liefde, maar God kan hij in Hem niet herkennen. Totdat hij op 'n nacht in de havenwijk Sankt-Pauli een vrouw redt van haar aanrander, 'n dronken matroos. Vrouw en matroos, beide, zijn ontsteld door de verbluffende Christusgelijkenis. De dronken kerel begint te vloeken, te lasteren, slingert de rabbi de gemeenste verwijten en bedreigingen in 't gezicht. De vrouw echter slaat 'n kruisteeken! En de rabbi doet als zij. Op dat zelfde oogenblik treft hem het mes van den verwoeden dronkaard. Nog 'n anderen bloedgetuige ontmoeten wij in dezen roman. Het is een Boedhistisch meisje, Asia, die door 'n jeugdvriend van Kistenmaker, Dr. Groneman uit Indië is meegebracht, waar hij haar redde uit den heilige Ganges, waaraan zij door de heidensche priesters was geofferd. Doch de wraak van het Oosten achterhaalt haar tot in Europa. Zij sterft door den dolk van 'n Hindoe, en in de hand heeft zij het Kruis van den „monnik" dat Kistenmaker bij haar had achtergelaten. Dit maakt op Dr. Groneman zóó'n indruk, dat hij z'n lichtzinnig leven vaarwel zegt en later zelfs als missionaris, omhangen met het cingulum van Kistenmakers voorvader, naar Indië terugkeert. Het gegeven is rijkelijk, te rijkelijk haast uitgewerkt, maar de roman als zoodanig wordt hierdoor niet geschaad. Het milieu waarin sommige tooneelen zich afspelen alsmede de bespreking der tegennatuurlijke zonden van moderne wellustelingen, eischen streng voorbehoud. Uitsluitend volwassenen mogen het lezen, maar zij zullen 'n ontstellenden blik kunnen werpen op de wonden dezer maatschappij en gesterkt worden door 't diepe geloof en de zedelijkheid van dit werk. 'n Edel boek.

Kees Spierings.

---

[1]) **M. E. Delle Grazia**, DIE EMPÖRUNG DER SEELE. *Helios Verlag, Münster*, 1931. 231 blz.
— Bc —

M. E. Delle Grazia

DE DIETSCHE STAM.

Gewoonlijk nemen de vooroorlogsche historici het staatsverband boven het nationaal leven der afzonderlijke volken, als leiddraad en einddoel bij de beschrijving der gebeurtenissen. Na den wereldoorlog begint de geschiedschrijving wellicht, onder den invloed van het verdiepte nationaliteitsgevoel een andere wending te nemen, de nationaliteit genomen als uitgangspunt en omlijning van de geschiedenis van een volk. Nationaliteitsgevoel wortelend in taal en beschaving is ouder dan de staatsgemeenschap, en moet in een zelfstandigen staat zijn uitdrukking vinden, en vindt die ook tenslotte, zooals de geschiedenis ten overvloede laat zien. Door dit nationaliteitsbeginsel laat zich Prof. Geyl leiden bij de geschiedenis van den Nederlandschen stam. Uitgangspunt dezer geschiedenis is de volksstam waaruit de Dietsche nationaliteit ontstond n.l. den Salische Franken, die zich in de Nederlanden uitstrekte van den Gelderschen IJssel tot de Schelde en de Leije. Eerst moet echter de stichting van het Merovingische, en van het Karolingische rijk de prediking van het Christendom in de Nederlanden plaats hebben, voordat de Dietsche stam in een staatsvorm voor het eerst zijn uitdrukking vindt. Dat gebeurt bij den inval der Noormannen, als Vlaanderen zich zelf verdedigt onder zijn graaf, en zich sinds dien onafhankelijk gedraagt. Zoowel tegenover Frankrijk als Duitschland. Centrum en de kracht van de eerste Dietsche staatsgemeenschap zijn de Vlaamsche steden die door den Vlaamschen graaf met politieke vrijheden werden begunstigd. In Brabant en Holland ontwikkelt zich inmiddels een Dietsche staatsgemeenschap; ook daar is de burgerij der steden de draagster der Dietsche gedachte. Als ze hunne politieke zelfstandigheid verdedigen, verdedigen ze tevens hunne Dietsche cultuur. In die milieux leven de eerste vertolkers der Dietsche Cultuur Maerlant e.a. Heeft Ruusbroeck door zijn proza den grondslag gelegd voor de Dietsche taal, daarop is verder voortgebouwd en in ruimere kringen verspreid door de moderne devotie, door de rederijkers en vooral door de

scholen van de Broeders des Gemeenen Leven. In de steden ontwikkelde zich ook een eigen Vlaamsche schilderschool onder Jan van Eijck. Zoo was reeds in de 15e eeuw de ontvoogding van de Dietsche Cultuur tegenover de machtige Fransche Cultuur voltrokken. Ten onrechte ziet naar onze meening Prof. Geyl[1]) over het hoofd, het belangrijk aandeel dat de Nederlanden (Minder broeders en Predikheeren), die hunne kloosters binnen de Vlaamsche steden hadden voor de bewustwording en de cultuur van het Vlaamsche volk hebben gehad.
De opgang van den Dietschen stam is een voordurende strijd. Hij vond den Vlaamschen adel tegenover zich die van begin af aan, maar vooral sinds de kruistochten onder sterken Franschen invloed stond; het Vlaamsche patriciaat zocht voor de overheersching van het volk bij den Franschen koning steun. Maar in den gulden sporenslag werd de Fransche overheersching van Vlaanderen krachtig afgewezen, echter voorloopig. Want ondanks het optreden der Artevelde's, bleef Frankrijk zoowel politiek als cultureel voor Vlaanderen gevaarlijk. Zelfs al krijgt Vlaanderen met Holland en Brabant een zelfde dynastie in het huis van Bourgondië,

Philips II

dan blijft het bestuur, administratie en hofleven hoofdzaak Fransch, want in geheel haar ideologie was deze dynastie Fransch. Evenmin kwam er verbetering onder de Habsburgsche dynastie bij den verfranschten adel en het ambtenarendom. Meermalen was uit den boezem van het volk hiertegen krachtig verzet ontstaan, o.a. bij den dood van Karel den Stoute. Deze nationale oppositie kreeg een beslissend karakter in den grooten krisis onder Philips II, niet alleen op politiek, maar ook op godsdienstig gebied. Fel reageerde de Dietsche nationaliteit op de centralisatiepogingen van Philips II; ten slotte konden alleen de Hollandsche en Zeeuwsche steden den opstand tegen Spanje volhouden — later gevolgd door de Noord-Nederlandsche gewesten. De Calvinistische beweging, hoewel in oorsprong Fransch, paste zich geheel aan de Nederlandsche mentaliteit aan en, had weldra de leiding van geheel het nationaal verzet in handen. Het centrum van het verzet had zich uit de Z. Nederlanden naar de N. Nederlanden verplaatst, en dáárheen vertrokken ook vele Zuid-Nederlandsche geleerden, kooplieden en industrieelen, die daar mede de grondslag legden van een krachtige, veelzijdige Dietsche beschaving, met een Calvinistischen inslag. Het Dietsche cultuurcentrum komt in het Noorden te liggen, daarentegen wordt onder de Spaansche regeering en tijdens de contrareformatie den Franschen invloed in de Zuidelijke Nederlanden bestendigd.
Doeltreffend is ook, hoe de schrijver in verband met den opzet van deze geschiedenis in dit deel aantoont, hoe de Dietsche stam zich in Vlaanderen en Brabant handhaaft en uitzet, maar hoe hij ook in de Noordelijke Nederlanden een belangrijk gedeelte van het Friesche en Saksische gebied zich assimileert. De politieke gebeurtenissen zijn steeds voor het Dietsche volk, zoowel op cultureel als godsdienstig gebied van diep ingrijpende beteekenis geweest. Dat zijn slechts enkele grepen uit dit deel, rijk aan inhoud en de vrucht van langdurige studie. Heeft dit boek door zijn opzet al een eigen karakter, Prof. Geyl brengt daarbij zijn eigen meening vrij sterk naar voren, en geeft daardoor aan dit werk een subjectief karakter, iets wat de aantrekkelijkheid wel verhoogt, maar het tevens voor bestrijding op verschillende punten vatbaar maakt.
In hoeverre is de schrijver in zijn opzet geslaagd? Prof. Geyl zal wel de laatste zijn om te meenen bij deze eerste poging volmaakt werk geleverd te hebben. Daarbij zullen aan zijn kracht bij de samenstelling van het volgende deel nog hooger eischen gesteld worden, hetgeen hij zich dan ook niet ontveinst. Het zal de verspreidde deelen van den Dietschen stam behandelen, n.l.: in België, Nederland, Zuid-Afrika en Indonesie. We hopen dat dit volgend deel van den schrijver even succesvol mag zijn, uit den aard der zaak interesseert dit ons nog het meest.
Het werk is vlot geschreven en de uitgave is keurig, mooie illustraties en origineele kaartjes verhoogen nog de actualiteit van dit deel. Kennis en belangstelling in den bloei van den Nederlandschen stam zijn door dit werk zeer gebaat.

P. Placidus O. Cap.

---

[1]) **Prof. Dr. P. Geyl,**
GESCHIEDENIS VAN DEN NEDERLANDSCHEN STAM. Geillustreerd. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1931. (21 × 15.5). Deel I: 768 blz.

VROUWEN IN DE LITERATUUR. I.

We wezen er in een voorgaande vrouwenkroniek op, dat ook de kolonies en de dominions zich op literair gebied niet onbetuigd laten en nieuw bloed weten in te storten in de eigenlijke Engelsche letterkunde. We zijn blij deze bewering

vandaag met bewijzen te kunnen staven. Te meer wijl het wel onze bijzondere aandacht verdient, dat die buiten Engeland levende auteurs niet alleen om de frischheid van haar materiaal, doch ook om de waarde van haar werk meer dan eens de eigenlijke Engelschen de loef hebben afgestoken. Bedenken we b.v. maar even, dat de Canadeesche schrijfster Mazo de la Roche nog niet zoo lang geleden den $ 10.000 prijs in de wacht sleepte waarmede de *Atlantic Monthly* haar onder 1100 mededingende manuscripten bekroonde. In Canada moeten we trouwens ook Constance Lindsay Skinner niet vergeten, de bekende schrijfster van grensverhalen. Wanneer we nu van dit barre Noorden naar de tegenvoeters in Australië verhuizen, komen ons voorop de namen te binnen van de twee heel jonge schrijfsters Marjorie Bernard en Flora Eldershaw, die het vorig jaar den prijs van 1000 Pond wegkaapten uitgeschreven door het *Sydney Bulletin* voor het beste verhaal van de hand van één Australischen schrijver. Hun roman, gezamenlijk geschreven, *A House is built* werd ook in Engeland een groot succes dank zij vooral lovende kritiek van A. Bennett in den *Evening Standard*.

Marjorie Bernard.

Flora Eldershaw.

Voor Australië moet hier nog worden vermeld Katherine Mansfield, die vooral in haar korte verhalen dit nieuwe werelddeel wondermooi heeft uitgebeeld. En hier zouden we nog den naam moeten toevoegen van Katharine Susannah Prichard die wel op Fiji is geboren, doch reeds van haar 18de jaar in Australië verblijft. Ze was een poos journaliste in Londen, doch huwde na den oorlog met Hugo Throssel, en vestigde zich van toen af voor goed in West Australië, dat ze als achtergrond neemt voor haar romans. Zoo b.v. voor *The Pioneers, The Black Opal* waarin ze haar ondervindingen in de opal-velden in Queensland beschrijft en haar succes-boek *Haxby's Circus*, waarin het circusleven in Australië wordt weergegeven.
Trekken we van hier naar Afrika, dan komen we nogmaals op een zeer ruim bewerkt terrein. Oost-Afrika werd o.m. behandeld in verschillende romans van Nora K. Strange, waarvan we er hier vroeger enkele bespraken; Egypte kreeg zijn deel door *A Wife out of Egypt, There was a King in Egypt* e.a. van Norma Lorimer, die ook andere landen tot achtergrond koos voor haar werk; doch vooral Zuid-Afrika is een vruchtbaar terrein voor de literaire werkzaamheid van verschillende vrouwen. Hier moet natuurlijk eerst en vooral worden vermeld de te vroeg verscheiden Olive Schreiner die, op zich zelf genomen, al voldoende was, om dit gewest bekend en bemind te maken

Katharine S. Prichard.

voor de Engelschen, doch die, in den laatsten tijd heel wat volgelingen heeft gekregen, die haar naar de kroon steken. Een waarachtige zuster van haar, vooral wat de intensiteit der gevoelens betreft, is Sarah Gertrude Millin, die, na 't verschijnen van haar werk *God's Stepchildren, Mary Glen, The South Africans* e.a. algemeen erkend was als een waardige opvolgster van de traditie. Doch we hebben daar nog Ethelreda Lewis, niet alleen bekend om eigen werk, doch ook om de uitgave van de werken van *Trader Horn* (Alfred A. Smith); Madeline Alston die al beroemdheid verwierf door haar boek *From the heart of the Veld* doch later nog beter bekend werd door haar roman *From an old Homestead* (1929) waarin ze veel intieme en interessante inlichtingen geeft over het leven aan de Kaap; Pauline Smith, geboren in de Kaap-Kolonie, wier eerste bundel korte verhalen werd ingeleid door niemand minder dan A. Bennett; en bij deze komen zich dan nog voegen de twee die vandaag onze bijzondere belangstelling wegdragen; Nora Stevenson en F. E. Mills Young.
Caroline Loubser, in N. Stevenson's: *Farmers of Lekkerbat* [1]) behoort tot een familie van Zuid-Afrikaansche boeren, die innig aan hun grond gehecht zijn. Ze wordt gezocht door een pachter uit de buurt, die echter steeds het huwelijk uitstelt en op aanzoek van haar vader trouwt ze tenslotte met een knecht Gys van der Merwe, die zich op de boerderij verdienstelijk heeft gemaakt en die ook de conservatieve gedachten

van zijn baas deelt. Aanvankelijk althans. Want al gauw na haar vaders dood verkoopt hij de pachthoeve en er ontstaat oneenigheid in het huis-

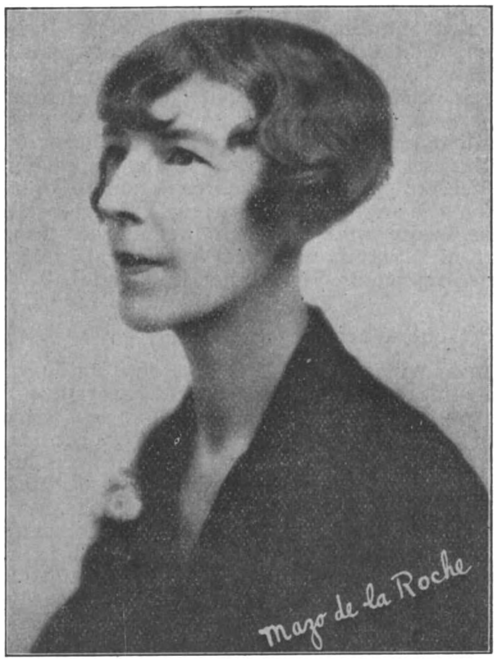

Mazo de la Roche.

houden. Gys leidt een dubbel leven. Hij was al gehuwd met Gysie Westhuizen van wie hij twee kinderen heeft en die hij onderhoudt. Ook verzwijgt hij voor zijn vrouw, dat hij van negerafkomst is. Zijn moeder komt ten slotte in de streek en bang, dat ze alles verraden zal, paait hij haar met geld en beloften om vandaan te gaan. Doch zij is het bedriegen moe en vertelt onbewust heel het verleden van Gys aan zijn vrouw. Op zekeren dag wordt de zoon door de moeder vermoord. Ryk Martinus, tot wien Caroline zich in haar nood meer dan eens gewend had en op wien ze verliefd was geworden, gaat door voor de moordenaar en hij wordt ter dood veroordeeld. En op het einde vinden we Sanie, een eerste liefde, terug bij Caroline die de kinderen van Gysie onderhoudt en niet goed decideeren kan tot een huwelijk met den geduldig wachtenden Sanie.
Moreel valt in dit boek heel wat af te keuren. Op literair gebied moeten we het meesterschap van de schrijfster bewonderen, die met haren eersten roman *African Harvest* zelfs de meest eischende critici kon voldoen. Het antagonisme tusschen de echte Boeren en de „dirty niggers, lazy native and damned half-breed'' is goed uitgewerkt. En het karakter van Gys, hoe onsympathiek ook, is goed uitgebeeld en volgehouden. Doch op slot van rekening zijn al de personen: Gys, Oom Eloff, Ryk, Sanie, Christine, Gysie en Caroline maar evenzooveel uitbeeldingen van het Afrikaansche dorp Lekkerbat dat zoo primitief contrasteert met het onherbergzame „veldt.'' De locale kleur is treffend volgehouden en wordt niet met kunst en vliegwerk bereikt, al hebben we in een roman bezwaar tegen voetnota's voor uitleg van Nederlandsche woorden, die dan nog vaak, zelfs in vereenvoudigd Afrikaansch, verkeerd geschreven en gespeld worden. Woorden als veldt, veldskoen, trek, bywonner enz. zijn zelfs voor hen gemeengoed geworden sinds hun oorlog met de Boeren. Het boek is ten slotte haast ondragelijk realistisch. De schr. schijnt zich speciaal en uitsluitend te vermeien in het gruwelijkste terre-à-terre en opent nergens vergezichten op een menschwaardiger en fatsoenlijker milieu. Daarom moeten we het boek beslist afkeuren voor de jeugd en het alleen in handen geven van meer volwassenen met levensondervinding.

Ook het boek van Mills Young: *Wife of Hess* [2]) speelt in dezelfde omgeving. Hessingford leeft met zijn vrouw Mavis gelukkig op zijn pachthoeve in Zuid-Afrika, waar hij zich op fruitteelt toelegt. Doch zijn vennoot Meyne wordt op Mavis verliefd en als Hess dat op zekeren dag merkt heeft er een worsteling plaats tusschen de twee mannen. Om de aandacht af te leiden en Dick een kans te geven steekt Mavis het „veldt'' in brand. Mayne doorsteekt Hess en laat hem in 't brandende veld aan z'n lot over en ontvlucht met zijn geliefde. Doch de wroeging laat haar niet los en als ze later, op haar hoeve terugkeert komt ook de geredde doch verminkte Hess weer thuis. Nu wordt het een tweestrijd op leven en dood tusschen hem en Mayne. Doch de plicht en het geweten zegevieren tenslotte en ook de raad van vrienden helpt een beetje. Want al zal ze haar verdere dagen bij Hess slijten en terugkomen van wat Mayne noemde „nonsense of duty and conscience and the rest of the tommy-rot'' en al bidt ze bij 't slot voor de noodige kracht

E. A. Bennett.

om het tot 't einde vol te houden, het zal nooit meer de vrije en heerlijke verhouding worden van vroeger. Dit boek is wel een beetje minder cru dan het vorige, en gewetensstrijd en wroeging zijn goed beschreven, doch God en gebod komen er ook schrikkelijk weinig in te pas. Een gruwelijk fatum schijnt al deze menschenlevens te beloeren om ze in 't verderf te storten, waar het er kans toe ziet. Een happy ending is het ook niet, al

is het min of meer bevredigend na hetgeen voorafgaat. Bijzonder opvallend mooi is hier „the beauty of the world" die slechts dienen moet als een „setting for the emotions of the heart."
Wordt vervolgd.

Dr. Raph. Kreemers.

---

[1]) **Nora Stevenson,**
THE FARMERS OF LEKKERBAT. *Thornton Butterworth Ltd., London,* 1930. (19×13) 318 blz. geb. 7/6.
— C —

[2]) **F. E. Mills Young,**
WIFE OF HESS. *John Lane the Bodley Head, London,* 1930. (19×13) 308 blz. geb. 7/6.
— Bc —

UIT BOEK EN BLAD.

Roeping.

't Hoofdaandeel in de Aprilaflevering is wederom gewijd aan de sociale en politieke vraagstukken — zonder dat echter de literatuur vergeten wordt — gezien de poezie van Bruning, de hagiographische schets van P. Molenaar en de instructieve bijdrage van Gerard Knuvelder.

Er wordt verhandeld over de „Rijn-Schelde-verbinding", dr. Victor Leemans brengt een „Kritiek op de Sociale beweging" uit en in 'n boeiend relaas „Van Rimini tot Berlijn" voert Felix de Visser ons Sint Antonius van Padua voor oogen, temidden van den socialen en moreelen nood der hedendaagsche metropolen.

Pater Molenaar schetst ons hoe Mechtild de Begijn te Maagdenburg de opleving van het Katholicisme in de hand werkte en de Stadtdechant met zachten dwang overhaalde zijn kerkelijke plichten weer waar te nemen. Lezenswaard zijn de indringende verzen van Bruning en Hans van Zijl, terwijl de hoofdredacteur in Prisma en Labyrinth respectievelijk kritiek uitoefent op Binnendijk's bescherming van het domein der poëzie en Anton van Duinkerken's poetische creativiteit. We ontleenen daaraan de bondige samenvatting van Van Duinkerken's poetisch werk. „Er zijn veel dwaze zaken geschreven over „het bonzend bloed" in de lyriese mens, en een paradoxale geest zou de neiging kunnen krijgen daartegenover het goed recht van de wijsgerige dichtkunst te verdedigen. Maar Van Duinkerken's evolutie naar het intellektualisme toont een evolutie van betere naar slechtere verzen. Zijn latere gedichten zijn te zeer naar de verstandelike kant gedreven, wil men: zijn te zeer van uit een verstandelik inzicht geschreven dan dat „de stoffelike bestaansvoorwaarde der poëzie (hoe men die verder ook omschrijven wil), er tot haar volle recht kan komen. Er is geen overmatige levensaandrang achter deze verzen — als in bijvoorbeeld de verzen van Marsman die toch een niet minder sterk beheerst technies vermogen bewijzen, — er is, inderdaad, bijna geen bloed meer dat Van Duinkerken tot schrijven drijft, uitgenomen dan op de momenten dat de hekeldichten ontstonden. Het geheimzinnige raakpunt, waarop het — persoonlike — leven de dichter en daarmee zijn kunst bezielt, is maar zelden aanwezig in deze bundel. Het grootste gedeelte dezer lyriek is niet van verstandelike fakulteit des dichters. Hier blijkt het gevaar van sommige moderne theorieën over dichtkunst, door Binnendijk nog eens extreem geformuleerd, het gevaar als men poëzie nog alleen maar *als produkt* beziet, en zich niet meer afvraagt, hoe zij *ontstaat* in de levende mens.

Zijdelings wordt het gemis aan subjektieve poëtiese aandrift bewezen door Van Duinkerken's liefde voor vertalen. Hierin belichaamt zich tenslotte, zoal geen onmacht, dan toch een minimum van eigen persoonlike levensdrift, een maximum van wijsgerige overeenstemming met het bewerkte gedicht, een maximum lust ook in beheersing van techniese moeilikheden. Vertalen lijkt mij de wezenlike trek van de dichterlik *aangelegde* geest, maar die niet vermag een eigen wereldbeeld op eigen wijze weer te geven (het spreekt vanzelf, dat hier buiten valt het vertalen als techniese oefening, zoals Vondel het beoefende).

Dietsche Warande en Belfort.

Papini wiens *Storia di Christo* den Italiaanschen auteur een wereldvermaardheid bezorgde — niet alleen in literaire kringen, blijkt een schrijver van phenomenale begaafheid. Wie deze mening gestaafd wil zien door tal van bewijzen leze 't artikel van Prof. Ascari in 't Maart no. van bovengenoemd blad, dat aldus eindigt.

„De kwaadspreker is altijd een menschenhater; maar de menschenhater is 'n onvoldane: hij is de echte onvoldane, die belang inboezemt, hij is onvoldaan met een volstrektheid, die het voorteeken is van een groote toekomst. Indien het enkel een intellectueele onvoldaanheid was, zou zij in scepticisme, in stilzwijgen en woordenvitterij ondergaan, indien het enkel een sentimenteele onvoldaanheid was, zouden wij enkel een aandoenlijken held uit de romans van een eeuw terug voor ons hebben; indien het enkel een moreele onvoldaanheid was zonder de ondervinding van de beide voorgaande, dan zouden wij een stekeligen en nurkschen declamator hebben — een misprijzend en niet steekhoudend proza. Maar deze onvoldaanheden zijn er integendeel alle drie: en daar zij er alle drie zijn, is Papini een van die zielen, die kunnen neerstooten in de meest nihilistische en spotzieke neerslachtigheid en zich verheffen op de vleugels der vernieuwende hoop.

Daar deze onvoldaanheden alle drie bij hem aanwezig zijn, is hij een van die zielen, op wier lippen God als eersten en eenigen smaak, den smaak der assche gelegd heeft. Daarom is hij een schrijver, aan wiens wanhopige onmacht om gelukkig te zijn wij een meesterwerk te danken hebben: *Un uomo finito* (Een Man, die afgedaan heeft); een schrijver, aan wiens heroverde christelijke hoop — over de gansche wereld heeft zich zijn naam en de weerklank van zijn bekeering verspreid — men het beloofde boek verwacht: *La seconda Nascita* (De Wedergeboorte)."

INGRID BERGLUNDH Ginnekenweg 21 — BREDA —
GYMNASTIEK — HEILGYMNASTIEK EN MASSAGE.
Zweedsch Diploma.

Steunt onze adverteerders.

LUXE BROODBAKKERIJ
Albert J. Terstegen
St. Annastraat 46 - NIJMEGEN - Telef. 189

Het best adres voor Breda en omgeving voor
Brood, Beschuit, Banket en Koek is
Bredasche Luxe-Broodfabriek F. T' SAS
Lange Brugstraat 10 Telefoon 72

APOTHEEK H. GERRIS
Hinthamerstraat 44, DEN BOSCH, Tel. 456
Cursus voor apothekers-assistenten

De Bijenkorf Ginnekenstraat 38 Tel. 652 - BREDA
Porselein — Aardewerk — Tafelserviezen — Theeserviezen — Speelgoederen — Luxe artikelen — Lederwaren.
Groote sorteering. Billijke prijzen.

N.V. STEENKOLENHANDEL
v.h. GIESBERTZ
WAALKADE 109-111-113, NIJMEGEN
EN GROS TELEFOON 43 EN DETAIL

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R -, SIMPLEX-
EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef 1656

DE DEUGD VOOR IEDEREEN

Hedendaagsche Zelfbeheersching
door JAC. J. ZEIJ S.J.
Derde druk. — 11e tot 15e duizendtal.

Een boek van ± 375 bladzijden, dat voor iedereen een richtsnoer is door het leven. Het geeft geen overdreven, maar practische levenswijsheid, die mannen en vrouwen van karakter vormt. In den loop der jaren zijn reeds meer dan 10.000 exemplaren van dit werk verspreid.
De Katholieke Pers prees deze uitgave als een boek dat ontzaglijk veel nut kan stichten, veel levensgeluk kan bevorderen en deugd doen opbloeien.
Onze Missionarissen: De waarde van dit boek is o. m. gelegen in de volledigheid der behandelde stof en den pittigen, helder-logischen schrijftrant. We ontmoeten er raak-mooie vergelijkingen, treffende verhalen enz.
Een werk, dat na kennismaking, niet ééns, maar herhaalde malen zal gelezen worden. Moge het in handen komen van velen, zeer velen!

Ingen. f 1.25.

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZOON, ROERMOND

Gebruikt Melk, Boter, Room, Gortepap en Eieren van
N.V. BREDASCHE MELKINRICHTING
met ijsfabriek, voorheen RAPPARD & VAN WEEL
Delpratsingel 9, Telef. 479, Breda
Beste en Oudste Inr. hier ter stede
Opgericht 1881 — Hofleverancier

Neemt proef met ons
Nieuw Seriemerk „Corona"
van 8 — 10 — 12 ct.
IETS APARTS BIJZONDER FIJN
Proefpakket van ieder 50 stuks
Franco huis met 20 pCt korting
Aanbevelend,
Firma A. Rooymans-Müller
SIGARENVERZENDHUIS EINDHOVEN.
N.B. Wij leveren alle bekende merken met de hoogste korting
Vraagt prijscourant en reizigersbezoek.

Fa. CARLO MOLTENI
IN TERRAZZO
Frankrijkstr. 21 T, Eindhoven (Woensel) - Telef. 3591

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

Electr Koekfabriek „Het Zuiden" Eindhoven

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting
Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

MINERVA-ZEITSCHRIFT

ZENTRALBLATT FÜR DIE GELEHRTE WELT

Review for the use of learned world — Revue du monde savant — Rassegna del mondo scientifico — Revista del mundo cientifico

Gegründet von Dr. Gerhard Lüdtke

Unter redaktioneller Mitarbeit von

Museumsdirector Dr. F. Schulze und Archivdirektor Dr. P. Wentzcke

Herausgegeben von

Dr. E. O. Ebert, Oberbibliothekar u. Stellvertr. Direktor der Deutschen Bücherei Leipzig und Dr. P. Praesent, Bibliothekar an der Deutschen Bücherei Leipzig

Die „Minerva-Zeitschrift" erscheint jetzt im 7 Jahrgang, und zwar zweimonatlich. 6. Hefte Jährlich RM. 20.-, Einzelhefte RM. 4.- Die Minerva-Zeitschrift ergänzt und erweitert die im Jahrbuch der gelehrten Welt „Minerva" jährlich veröffentlichten Angaben durch ausführlichere Berichte und eine fortlaufende Chronik. Neben allgemeinen Aufsätzen kulturpolitischer Art und Beiträgen zur Organisation der Wissenschaft werden Ziele und Aufgaben wissenschaftlicher Lehranstalten und Institute behandelt, wertvolle Bestände und Neuerwerbungen von Archiven, Bibliotheken, Museen eingehend beschrieben und die wissenschaftlichen Forschungen der gelehrten Gesellschaften gewürdigt. Sie unterrichtet ausserdem regelmässig über die bedeutendsten wissenschaftlichen Tagungen und Kongresse des In-und Auslandes. Die Berichte erscheinen in deutscher, englischer, französischer, italienischer oder spanischer Sprache.

Preis des ersten Jahrganges: RM. 10.—, geb. RM. 12.50; des zweiten Jahrganges: RM. 12 —, geb. RM. 14.50; des dritten Jahrganges: RM. 18.—, geb. RM. 21.—: Preis ab Jahrgang vier: 12 Hefte RM. 20.—, Einzelheft RM. 2.50.

Wir liefern unter Bezugnahme auf diese Anzeige ein Probeheft kostenlos

Walter de Gruyter & Co., Berlin W 10, Genthiner Str. 38

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij

TH. CLEVEN - Eindhoven

voorh. F. L. van Herk — Vrijstr. 32, Tel. 3666

Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN

EIGEN KOELINRICHTING

HET GROOTE SUCCES

van de Volksslagerijen

Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 13 is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

Het werken en streven van de Melkinrichting „DE LANDBOUW" heeft tot doel Melkproducten te leveren, welke EN in kwaliteit EN door bereiding de Melkproducten van andere overtreffen. — Daardoor levert „DE LANDBOUW" Melkproducten die beter zijn. De prijzen zijn normaal.

N.V. Melkinrichting „De Landbouw"

Spaarnwouderstraat 32-34 - Tel. 11562 - Haarlem

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN

P. Hendrikstraat 17 — Telephoon 2256

HARDSTEEN — MARMERWERKEN

Concurreerend adres voor Grafmonumenten

Gebrs van Campen, Nijmegen

Broerstraat 63 — Telefoon 1866

SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN

Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen

Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

Coöp. Melkinrichting St. Martinus

VENLO TEL. 409.

LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN

BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

Naamlooze Vennootschap

Het Nederlandsche Boekhuis Tilburg

Maatschappelijk Kapitaal . . . . . f 35000

waarvan geplaatst en volgestort f 22000

Commissaris: L. C. M. ROBBERS

Directeur: GERARD C. J. M. VERBIEST

UITGIFTE

van f 8000 aandeelen

en van een

obligatieleening groot f 15000

ad 6 pCt., met een aandeel in de winst tot een maximum van 4 pCt.,

alzoo rentende maximaal 10 pCt. *'s jaars,*

tegen den koers van 100 pCt., verdeeld in stukken van f 500, f 250, f 100, f 50 en f 25 nominaal. Maximum looptijd 15 jaar; minimum 5 jaar, vervroegde aflossing daarna ad 110 pCt.

Een prospectus wordt op aanvrage aan belanghebbenden gratis en franco toegezonden.

Voor serieuse reflectanten (geen belangen hebbende bij soortgelijke ondernemingen), die zich voor bedragen van eenige omvang willen interesseeren, ligt het accountantsrapport ter inzage.

Stoomwasscherij J. van der Horst & Zoon — Heemstede

BLEEKERSVAARTWEG 11 — TELEFOON 28188

Moderne inrichting met ouderwetsche degelijkheid gecombineerd

Speciaal ingericht voor behandeling Zijden Dameswasch

„DE KENNEMER"
INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN
HAARLEM
WESTERHOUTPARK 18
TELEFOON 12003

Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

H. SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schabloneer- en Silka-artikelen
voor beschildering van stoffen, hout, celluloïd, enz.

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland. Dag en nacht geopend. — AARGA GARAGE
C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

Fa. H. Latour
Brandstoffenhandel
Eindhoven
Eindje 56 - Telef. 4000

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde.
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

LÉON BLOY
HET BLOED VAN DEN ARME
Vertaald door TON KERSSEMAKERS.
Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —
PRIJS f 2.20.
Uitgeverij „Het Sinjaal", Groesbeek

H. BOOGERS-VAN HOORN
DEMER 10 EINDHOVEN
Specialiteit in Bedden en Matrassen.

Verschenen bij UITGEVERIJ FOREHOLTE TE VOORHOUT:

TWEEDE DRUK VAN

„KATHOLICISME" . . . . . van Prof. Dr. Karl. Adam
Voor Nederland bewerkt door PIET KASTEEL.
Ingenaaid f 5.50. Gebonden f 6.50.

„PARALYSE" . . . . door Ernest Michel
Ingenaaid f 2.00. Gebonden f 2.75.

„DE ROEKELOOZE OMHELZING" door René Schwob
Ingenaaid f 3.90. Gebonden f 4.90.

VERKRIJGBAAR IN DEN BOEKHANDEL EN BIJ DE
UITGEVERIJ FOREHOLTE te Voorhout

M. A. P. C. POELHEKKE

WOORDKUNST

Hulpmiddel bij het zoeken naar inzicht in letterkundige verschijnselen herzien door Dr. GERARD BROM

11e druk Geïll., Prijs, ing. f 2.50, geb. f 2.90.

TAALBLOEI

LETTERKUNDIG LEESBOEK VOOR H.B.S., GYMNASIA, KWEEK- EN NORMAALSCHOLEN

Vijfde herziene en verkorte uitgave, bewerkt door GERARD BROM en HERMAN DE MAN.

Prijs, ingenaaid f 2.90, gebonden f 3,25.

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij den Uitgever
J. B. WOLTERS
GRONINGEN — DEN HAAG — BATAVIA

WERKT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE LEVENSVERZEKERING MET WINSTAANDEEL
— BIJ DE —

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

**zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.**

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:

Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideeën van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.

Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."

Hooger Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".

L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN!

ROOKT
HENRI I

**Gebrs van Laarhoven
's Bosch.**

N.V. Melkinrichting
„DE MIJNSTREEK"
Heerlen

Doet Uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 10 **15 MEI 1931** **25 cent**

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.
Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch, Fransch, Engelsch, Latijn
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Fransch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . Nederlandsch, Duitsch, Engelsch
Tooneel . . . . Nederlandsch
Kunst . . . . Duitsch, Engelsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Sociale en aanverwante wetenschappen . . . . Nederlandsch, Fransch
Leerboeken . . . .
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch, Fransch

Gratis verzekering tegen ongevallen voor onze abonné(e)'s!
f 3000.- bij overlijden f 5000.- bij geheele invaliditeit. f 1000.- bij gedeeltelijke invaliditeit.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

Naamlooze Vennootschap
Het Nederlandsche Boekhuis
Tilburg

Maatschappelijk Kapitaal . . . . . f 35000
waarvan geplaatst en volgestort f 22000

Commissaris: L. C. M. ROBBERS
Directeur: GERARD C. J. M. VERBIEST

UITGIFTE
van f 8000 aandeelen
en van een
obligatieleening groot f 15000

ad 6 pCt., met een aandeel in de winst tot een maximum van 4 pCt.,
alzoo rentende maximaal 10 pCt. *'s jaars,*
tegen den koers van 100 pCt., verdeeld in stukken van f 500, f 250, f 100, f 50 en f 25 nominaal. Maximum looptijd 15 jaar; minimum 5 jaar, vervroegde aflossing daarna ad 110 pCt.
Een prospectus wordt op aanvrage aan belanghebbenden gratis en franco toegezonden.
Voor serieuse reflectanten (geen belangen hebbende bij soortgelijke ondernemingen), die zich voor bedragen van eenige omvang willen interesseeren, ligt het accountantsrapport ter inzage.

Zoo juist verschenen:
JOHN. RUSKIN
zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.
Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door
Dr. Raph. Kreemers
Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:
Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideëen van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.
Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."
Hooger Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".
L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."
Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.
Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

LÉON BLOY
HET BLOED VAN DEN ARME
Vertaald door TON KERSSEMAKERS.

Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —

PRIJS f 2.20.

Uitgeverij „Het Sinjaal", Groesbeek

GAAT U VERHUIZEN ?
Bel op 525
JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

Gebrs van Campen, Nijmegen
Broerstraat 63 Telefoon 1866
SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen
Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

Specialiteit in SPECULAAS EN BANKETLETTERS
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

W. M. M. VAN DEN GOORBERGH
Teteringenstraat 40 - BREDA - Tel. 761
Groothandel in Verfwaren.
Japanlakken en Vernissen.
Speciaal adres voor Kloosters en Gestichten.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda

TEL. 2067

Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS
AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OLIËN.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

CHR EKELS
s-HERTOGENBOSCH
Sanitaire Artikelen.
Lood- en Zinkwerken.
VUGHTERDIJK 65.

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

A. C. MENTINK - Oude Vest 22 - BREDA
Dames- en Heeren-Kleermakerij
Ajour-inrichting

H. VERBUNT-v DIJK
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

H. v. d. BROEK-GOYARTS, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 25 — Gironummer 18396
Het adres voor prima kwaliteit
Rund-, Kalfs- en Varkensvleesch
Concurreerende prijzen. Specialiteit in fijne Vleeschwaren.

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

Het beste en voordeeligste adres voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

Centrale Kaashal
EINDHOVEN
Kleine Berg 18 B
TEL. 715.
EN GROS — KLOOSTERS EN GESTICHTEN SPECIALE CONDITIES. — EN DETAIL

Steunt onze adverteerders.

„ZE ZIJN ER" Stationstraat 9 - TILBURG -

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

A. BIERMANS - Houtmarkt 9 - Breda.
Goedkoope Bazar. — Alles op 't gebied van Huishoudelijke Artikelen aan goedkoopste prijzen.

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten, Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

De dichter Heinrich Heine.

FIAT N. V. Garage „Brabantia" Boschdijk — Tel. 2361 — EINDHOVEN **DODGE**

Voor de vrienden van het boek.

Een Katholieke standaarduitgave.

Hoe het plan rijpte en 't werk tot stand kwam.

In den zomer van dit jaar zal bij den bekenden uitgever te Freiburg im Breisgau: de Firma Herder & Co. het eerste deel van der *Grosse Herder* (compleet in 12 deelen en een atlas) het licht zien. Met onderbrekingen van telkens 'n half jaar zullen na dit eerste deel de andere elf deelen volgen. De atlas zal onafhankelijk van de verschijn-data dezer rijk-geïllustreerde deelen reeds in 't voorjaar van 1932 verschijnen.

Twee motieven hebben vooral de uitgevers Herder & Co geleid om in deze moeilijke tijden zulk een omvangrijk en kostbaar werk op de boekenmarkt te werpen.

Op de eerste plaats hebben overwegingen van katholiek-cultureelen aard tot deze voor de katholieke wetenschap zoo noodzakelijke uitgave geleid.

De uitgeverij Herder & Co is het namelijk niet ontgaan — trouwens iedereen die het intellectueele leven van onzen tijd eenige aandacht schenkt, komt tot dezelfde constatatie — hoe juist in onze tijden een levendige werkzaamheid ontplooid wordt op het gebied van het uitgeven van lexica. Bekende firma's hebben een nieuwen druk van hun lexicon gepubliceerd, terwijl nieuwe uitgevers op dit terrein met geheel nieuw materiaal aan het licht traden. Dit feit is typeerend voor onzen tijd, in welke de geestelijke fundamenten wankel staan en de sociale basis geen houvast en vastheid meer vertoont.

Vandaar de groote behoefte om in een geestelijk reservoir alle vaststaande en voor het leven bruikbare waarden te vergaren. Vooral in woelige tijden, zooals wij thans beleven, trachten de verschillende denkrichtingen en wereldopvattingen de mentaliteit der breede volksmassa te beinvloeden. Dit is natuurlijk 't goed recht, ja de plicht van iedere overtuiging, van iedere levensopvatting en wereldbeschouwing, omdat tijden van omwenteling en revolutie hun weerslag evenzeer vinden in de ideeën en belangen op religieus, economisch en sociaal terrein. Zou nu echter een katholiek lexicon ontbreken — b.v. om het o.i. onjuiste motief, dat wij katholieken niet over voldoenden durf en ondernemingslust beschikken — dan ware waarlijk te duchten, dat in de naaste toekomst de katholieke overtuiging haar plaats zou verliezen en overvleugeld zou worden door andere inzichten en opvattingen. Het is immers niet onverschillig langs welken weg en met welke geestelijke middelen het volk in den ruimsten zin des woords, zich informeeren kan omtrent het geloof, het weten en het kunnen van geheel het hedendaagsche leven.

Uit deze overweging besloot de firma Herder & Co. zijn schouders te zetten onder deze grootsche onderneming n.l. der *Grosse Herder* te creëeren als een werkzaam instrument voor onzen crisisvollen tijd. Zij achtte zich tot deze uitgave verplicht niet alleen om mercantiele motieven, doch vooral wijl een katholiek verantwoordelijkheidsgevoel haar daartoe dwong.

Onze eeuw, die een hopelooze verwarring op allerlei gebied vertoont, en onder den chaos der meeningen gebukt gaat, heeft behoefte aan een algemeene en grondige oriënteering op alle gebieden des levens en der menschelijke activiteit. Herder en Co. heeft zulks ingezien en rekent het zich tot plicht aan deze noodzakelijke behoefte tegemoet te komen. Zij heeft vandaar 'n moreel recht op onzen steun en medehulp om dit werk in zijn vollen omvang ten uitvoer te kunnen leggen en bruikbaar te maken niet enkel voor het heden, doch voor de verre toekomst.

Thans komen wij tot de tweede overweging. Men vraagt zich af, of een lexicon wel in staat is zulk een invloed als hierboven omschreven uit te oefenen? Immers, men is zoo vaak gewend zich een conversatie lexicon voor te stellen als een soort woordenboek, dat men in gestelde gevallen kan raadplegen. Deze opvatting is onjuist. Want een katholiek lexicon is geen middel om zich „stilzwijgend te onderhouden'' doch heeft een veel diepere taak, en is van machteloos ruimere beteekenis. Een woordenboek, het moge dan nog zoo practisch, modern zakelijk van uitvoering zijn en nog zoo bevattelijk, nauwkeurig en omvattend van inhoud; is tenslotte niet meer dan een vergaarbak van allerlei weetjes en wetenswaardigheden — kan vandaar zijn taak voor tijd en toekomst kwalijk vervullen.

Der Grosse Herder wil met zijn uitvoerige en beknopte bijdragen ingrijpen in het leven en de behoeften van iederen mensch, wil oriënteeren over de tijdelijke, doch tevens boventijdelijke beteekenis en waarde van elken levensinhoud. Om duidelijker nog te spreken: *Der Grosse Herder* wil steunend op geheel het weten en kunnen van onzen tijd de impuls van onze levensopvatting en wereldbeschouwing in het volk wekken en verlevendigen.

'n Grootsche en verantwoordelijke en omvangrijke taak, die niet te hoog kan geschat worden. 'n Leidsman op alle gebied, 'n betrouwbare en feilIooze gids langs de doolpaden der hedendaagsche wetenschap en techniek — wil *Der Grosse Herder* zijn — doch bovendien een levenwekker van ons geloof en onze katholieke levensen wereldopvatting — en wel voor onzen tijd, die zoo weinig houvast biedt en meer verwarring schenkt dan licht en zekerheid.

Der Grosse Herder, onmisbaar voor iederen katholiek, die midden in de „struggle for life'' staat, is een doelbewuste en practische samenvatting van geheel ons weten, kunnen en streven, een ruime bevattelijke en heldere verklaring van alle wereld-verschijnselen 'n „vruchtbaar'' naslagwerk voor individu en gemeenschap.

Vruchtbaar en moreel noodzakelijk, vandaar dat wij meenden reeds voor het verschijnen de aandacht op deze standaard-uitgave te moeten vestigen. ten bate van onze lezers — doch ook in het belang van de uitgevers, wier grootsche onderneming wij een volledig succes toewenschen.

Men kan op 't werk inschrijven bij den uitgever Herder en Co., Freiburg im Breisgau en bij iederen solieden boekhandelaar.

Hoe Mörike vuur maakte en koffie zette.

De dichter Mörike was buitengewoon onhandig in alles wat huishoudelijke zaken betrof. Dikwijls voelde hij zich, wanneer hij geen hulp had, zoo verlaten als een kind, maar in alle moeilijke omstandigheden triomfeerde zijn humor en zijn grenzeloos kleine behoefte naar materieele dingen. Clare, zijn zuster, had hem daarenboven aardig verwend in zijn jongezellentijd en aan haar liet hij gaarne de zorgen voor zijn lichamelijk welzijn over. In een periode van verlatenheid schreef Mörike in de veertiger jaren het volgende: „Ik denk, tot Claartje terugkeert, noch van

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

L. D. Poot, 7439.
OP DE FLUISTERGAANDERIJ DER TIJDEN. *H. Veenman & Zn., Wageningen,* 1931. (24×16). 238 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.90.

Dominee L. Poot geeft in dit boek van calvinistisch standpunt zeer diepgaande beschouwingen over God, de Bijbel, de historiciteit van Christus, de goddelijkheid van Christus, de verhevenheid van de godsdienst.
Natuurlijk verschillen vele opvattingen van den schrijver principieel van de katholieke beschouwing omtrent meerdere vraagstukken. In dit boek is de schrijver onbewust niet vrij van ongegronde vooroordeelen tegenover bepaalde punten in 't Katholicisme, ofschoon deze niet nadrukkelijk naar voren komen, want 't heele boek is geschreven, of beter, is de samenvatting der in schrift gebrachte apologetische voordrachten, om de principieele gronden van 't Christendom te verstevigen tegen moderne dwaalbegrippen. Het werk is, van calvinistisch standpunt, een waardevol boek en van katholiek standpunt respecteeren we de edele bedoelingen van den schrijver, wiens werk ook voor ons menige mooie bladzijde bevat.

P. Constantinus O. Cap.

FRANSCH.

Jean Grès, 7440.
UN LAIC REGARDE L'ÉGLISE. *Gabriel Beauchesne, Paris,* 1930 (12×18) Ing. Frs. 10.—.

Deze vijftien hoofdstukken over de katholieke kerk zijn geschreven door een leek in de *Bulletin Paroissial de Livry* (Seine et Oise), de beruchte banlieu rouge ons bekend uit de boeken van Père Lhande en Jean de Vincennes. We begrijpen daarom niet hoe een ander recensent kon vragen om vertaling voor Nederland. Deze stukken over de kerk en het recht, de kerk en de sport, de kerk en het geld, de armen, het werk, de kunst, zijn nagenoeg geheel geschikt voor het Parijse banlieu publiek, zoals de werken van Sonnenschein hun vruchtbaarheid alleen bewijzen voor Duitsland. We hebben alle eerbied voor de heldere en vaak geestige wijze, waarop Grès een praatje maakt over deze al te vaak miskende of ongekende terreinen van katolieke werkzaamheid. Dat hij daarbij noch cijfers aanhaalt noch apologeties wordt strekt hem slechts tot eer. Toch is het boekje zo geheel ingesteld op de Franse arbeider, die om maar iets te noemen veel gevoeliger is voor deze pretentieloze maar hartelike taal, dan zijn broeder uit het noorden, die of cijfers of bewijzen moet hebben, dat het in deze uitgave weinig nut zou stichten. Een gehele bewerking zou nodig blijken en dan kan men beter een eigen werk schrijven. Voor de ontwikkelde leek is het echter een prettig en bescheiden loflied op de goede werken der katolieke kerk. Grès schrijft vlot en weet zich telkens bijtijds te behoeden voor sentimentaliteit of breedsprakerigheid, die dit soort boeken zo onleesbaar pleegt te maken.

Teo de Witte.

Marg. Savigny Vesco. 7441.
AMÉLIE DE VITROLLES. *P. Lethielleux, Paris,* 1931 (19×12) 192 blz. ing. Ffr. 12.—.

Er zijn maar twee kleine aanmerkingen op dit overigens zeer mooie boek te maken: de eerste omtrent den ondertitel, daar 't boek wel zuiver deze „Ame sainte" schildert in haar langzaam opengaan, haar bloei en liefdekwijnen onder Gods genadezon, doch schaarsch is in de beschrijving der „monde romantique." We kunnen deze trouwens zeer goed missen, zoozeer bekoort ons op elke bladzijde de edele, fijne aristocratische heiligenfiguur in haar opgang naar God. Een tweede vlekje van dit mooie boek — heel begrijpelijk, als men denkt aan de jaren 1914—1918 is de onvriendelijkheid op blz. 60 aan 't adres der „Prussiens." Doch overigens een zeer mooi „heiligen" leven, dat ons bij de lezing van 't begin tot 't einde heeft bekoord om zijn ongekunsteldheid, kalme waardigheid en heldhaftige liefde voor God en evenmensch. Het is beschreven, even zorgzaam en fijn, als men een schildering geven zou van een onbesmette lelie.

P. Constantinus O. Cap.

(Zonder naam), 7442.
ELLE. *Desclée de Brouwer & Cie, Paris* 7, 1931. (9×12) 308 blz. ing. Ffr. 12.—.

Dit boek met den titel *Elle* is 'n vurig geschreven ascetisch werk over Maria, realistisch geteekend, maar altijd toch steunend op H. Schrift en tallooze uitspraken der H. Vaders. Zoo juist mogelijk wil de schrijver ons 't werkelijke leven van Maria laten meeleven en de diepste gevoelens van haar hart openbaren. Niet alleen krijgen we hier 'n beschrijving van de genadegaven van de moeder des Heeren, van 't lijden, dat met het moederschap was verbonden, maar ook van de betrekkingen tegenover ons, haar medeverlosserschap aan 't menschdom.
't Boek is bedoeld als meimaandboek en daarom verdeeld in een en dertig hoofdstukken. 't Zijn echter geen legenden of verhalen over wonderen door Maria's voorspraak geschied, maar 't zijn korte, diep doordachte verhandelingen, die altijd practische strekkingen hebben, navolgbare trekken, die ons zoo kort mogelijk bij Maria brengen en door Maria tot Jezus. 't Is 'n opbeurend en heiligend boek voor onze religieuze communauteiten, een practisch boek voor de Meimaandpredikanten en 'n zeer geschikte ascetische lezing voor menschen in de wereld.

v. L.

ENGELSCH.

Bede Jarrett O.P., 7443.
THE HOUSE OF GOLD. *Sheed and Ward, London,* 1931. (15×12) 291 blz. geb. 7/6.

Deze zielzorger is in zijn eerste reeks: The forgotten family, een waardige voorloper van den H. Vader, die een jaar later te Rome op overtuigende wijze zou pleiten voor de ongeschonden kracht der eeuwenoude fundamenten, waarop een gezond, gezinsleven slechts kan worden opgetrokken.
Een twede reeks overwegingen behandelt onder den naam: *Life's temptations,* de grote kracht die ons leven te goede of te kwade kunnen be-

heersen: Power, Quiet, Peace, Common Sead, Harte.
Ten slotte worden in de eigenlike Goede Week, enkele voordrachten besteed aan de kruiswoorden, The Holy Hour, All ye that sorrow, en op Easter Sunday: Death.
Jarrett is volledig Amerikaan, tot in z'n idiomen en schrijfwijze toe. Zijn preken staan evenals die van P. de Greeve S.J. midden in ons moderne jachtleven. Maar waar De Greeve zelf geinspireerd wordt door de jacht en in de vorm altans geheel kind is van z'n rusteloze tijd, blijft Jarrett de door studie en gebed gesterkte kalme vriend, de wijze en priester, die het heel goed meent met z'n volk en hen in goedheid en vertrouwen onderhoudt.
Jarrett's boek deed weldadig vertroostend aan. We dachten aan *Le Credo des artistes* van z'n confrater Gillet.
Onze eigen priesters zullen er veel goed in vinden.

Teo de Witte.

LATIJN.

Dr. W. Lampe O.F.M., 7444.
OPUSCULUM SUPER MISSAM. *Ad. Claras Aquas, Florence,* 1931. (19×13) 70 blz.

Om meerdere redenen zien we met vreugde dit bescheiden, door en door Franciskaansch werkje verschijnen. Het is een liturgisch symbolische verklaring van 't H. Sacrificie der Mis en wat daarmee in verband staat, gegeven door Wilhelm van Middleton, van de Orde van St. Franciscus, magister aan de Parijsche Hoogeschool, en overleden tusschen de jaren 1257-1260.
Gulielmus gaat niet zoozeer de historische ontwikkeling na der Misliturgie, doch geeft eraan den zin, die de Kerk erin legt volgens 't Pontificale en ziet er vaak de gangbare symboliek in van zijn tijd, bizonder op 't voetspoor van Paus Innocentius III. Wat evenwel niet wegneemt, dat men hier en daar zuivere korte, rake liturgische aanwijzingen vindt, die voor de liturgisch-historische studie onzer dagen van belang zijn, zooals de verklaring bij de „oratio super populum."
We hopen, dat deze uitgave moge bijdragen tot de zuivering der idee, als zouden de Middeleeuwen het individualisme in de devotie hebben opgevoerd ten nadeele van de liturgische gemeenschapszin. We hopen daarom, dat deze kleine, maar fijne uitgave moge gevolgd worden door wat Pater Lampe ons eenigszins schijnt toe te zeggen: een klein lexikon, getiteld: *Franciskaansche schrijvers, die handelen over liturgische zaken.* Gaarne zal de Capucijnerorde zich met een breede lijst vertegenwoordigen.

P. Constantinus O.Cap.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

L. van den Besselaer, 7445.
AANTEEKENINGEN BIJ HET PSYCHISCHE LEVEN VAN HET KIND. *De Sikkel, Antwerpen,* 1931. (20×14) 56 blz. ing. Bfr. 9.—.

In deze brochure is veel bijeengebracht over het psychische leven bij het kind tusschen de drie en zes jaren. Geheel dat leven wordt doorloopen: het waarnemen, het voorstellen, het begrijpen, de verbeelding en 't oordeelen. De werken van Binet, (*Les idées modernes sur les enfants*) van W. Stern (*Psychologie der frühen Kindheit*) van Ootmar (*De Wereld en het Kind*) etc. zijn trouw geraadpleegd, maar toch zelfstandig verwerkt. Aan 't slot zijn er stukjes uit S. Streuvels *Prutske* aardig in verwerkt. *De roman van den Kleuter* van P. van Ginneken is hier en daar geraadpleegd. Voor populariseering van de kennis van 't psychische kinderleven is het 'n goed boekje.

v. L.

Lisbeth Burger, 7446.
MEISJES UIT ONZE STRAAT. *Andries Blitz, Amsterdam,* 1931. (22.5×15) 193 blz. ing. *f* 3.25, geb. *f* 4.25.

In dit boek schildert Lisbeth Burger, op boeiende wijze het leven van verschillende meisjes. Het verwoeste leven van hen, die vielen en bleven dwalen, van anderen, die wederom een beter leven gingen leiden, en van hen, die hun leven opofferden om anderen op het goede pad te brengen — op haar eigen, eenvoudige wijze, teekent schrijfster ons deze menschenlevens. Veel goeds is van dit boek te verwachten en wij zouden het daarom in handen wenschen van al onze jonge meisjes, omdat er in dit boek veel vervat is, wat hen op hun levensgang van belang kan zijn.

B.

Dr. Th. van Schelven, 7447.
MODERNE ZIELKUNDE. *W. P. van Stockum & Zn., Den Haag,* 1931. (19.5×13). 231 blz.

Dat dit vlot geschreven boekje inderdaad bevat, „wat iedereen van Freud, Adler en Jung begrijpen en toepassen kan", zooals de ondertitel aankondigt, kan allen worden bevestigd, als men 't begrip „iedereen" tot geestelijk volkomen volwassenen beperkt. De lezer zal echter moeten bedenken, dat hetgeen hier uit de theorie van Freud als vaststaand gegeven wordt, de waarde van een hypothese met eenige waarschijnlijkheid niet te bovengaat. Ook zal iedere toepassing van de Freudiaansche behandelingsmethode buiten de hier gegeven algemeenheden uitsluitend aan den ervaren psychiater moeten worden overgelaten. Van katholiek standpunt blijft deze overigens te ontraden.
Over de leer van Adler en Jung wordt men in het boekje niet veel wijzer.
De laatste hoofdstukken, waar de schrijver bij gebrek aan eenige hem bekende doelstelling van het leven de middelen opnoemt, die den mensch het leven dragelijk kunnen maken, en in aansluiting daarbij een epicuristisch genotsbegrip ontwikkelt, om zich ten slotte in eenige verwarde en weinig wetenschappelijke beschouwingen over de ziel en haar voortbestaan te verliezen, wekken ernstige bedenkingen.

Dr. Ferd. Sassen.

Dr. Tihamer Toth, 7448.
DE BESCHAAFDE JONGEN. *Vlaamsche Drukkerij, Leuven,* 1931. (20×13) 180 blz. ing. *f* 1.30.

Over 'n ander boek van Mgr. Dr. Toth Tehamer, *Reine Jeugdrijpheid* heeft de *Osservatore Romano* 'n zeer waardeerend artikel geschreven. Ons dunkt, dat dit nieuwe boek met dezelfde graagte zal ontvangen worden. Mgr. Toth is 'n echt opvoeder, die met goedheid en kennis van zaken

weet te spreken tot de jeugd als een oudere vriend. Hij zoekt naar den frisschen vorm, die altijd boeit. In drie onderwerpen, uiterlijke beschaafdheid, studie en beroepskeuze heeft hij veel wetenswaardigs, voor de jeugd bijeengevat. Tusschen beleefdheid en karakter ziet hij 'n nauw verband. Wie zich om anderen in zijn uiterlijk optreden weet te overwinnen, wie gebreken van anderen door de vingers weet te zien, is niet alleen beleefd, maar werkt daardoor ook voor de vorming van zijn eigen karakter. Wellevendheid dringt met ijzeren kracht. Ze onderdrukt alle zelfzucht. Wellevend en beschaafd met anderen omgaan eischt voortdurend zelfbedwang. Op alles, wat met uiterlijk gedrag samenhangt, wijst de schrijver, op spreken, zwijgen, omgang met meisjes, dienstboden, etc. etc. in weldoordachte hoofdstukken. Sterk waarschuwt hij tegen de overdreven sport. Daaruit spruit noodzakelijk voort ruwheid, ijdelheid, heidensche opvattingen.
't Tweede gedeelte van het boek legt de kunst van studeeren uit. Hij dringt hier vooral op aan, om datgene wat men doet goed te doen. Dan slaagt men in het leven. Duidelijk legt Dr. Toth nog eens uit, wat de klassieke studiën beoogen. Het gevolg van dien intensieven geestesarbeid zal men later des te beter ondervinden gedurende de hoogere studies. Studenten, die de humaniora doorloopen hebben, eigenen zich gemakkelijker dieper en moeilijker stof toe, dan anderen, die 't gymnasium niet doorliepen. Veel andere moeilijkheden, die in den tijd van 't gymnasium nog wel 'ns voorkomen, worden hier voor den dag gehaald en opgelost. Uitgelegd wordt hoe men moet lezen, welke boeken men moet koopen, etc. De laatste 25 bladzijden gaan over beroepskeuze; dit gedeelte is wel kort in vergelijking van de twee andere hoofdstukken.

v. L.

Henri Pradel, **7449.**
COMMENT FORMER DES HOMMES. *Desclée de Brouwer, Paris,* 1931 (19×12) 190 blz. ing. Ffr. 10.—.

Desclée de Brouwer geeft 'n serie opvoedkundige boeken uit, die met vermijding van alle theorieën, alleen maar practische quaesties in den geest der Kerk zullen behandelen. Het eerste deeltje draagt tot titel: *Comment former des hommes.* Drie kwesties van beteekenis zijn hier behandeld: allereerst: Hoe voed ik op tot gehoorzaamheid; voorts: Hoe kan ik gehoorzaamheid gemakkelijk maken; ten slotte: Hoe kan ik smaak aankweeken voor inspanning.
Gehoorzaamheid, die voortspruit uit ons 4de gebod, moet weer in eere hersteld worden; onge hoorzaamheid is 'n na oorlogsch gebrek, dat veel andere fouten met zich meebrengt. In 't eerste hoofdstuk legt H. Pradel, duidelijk uit, hoe in het Christelijk huisgezin de gehoorzaamheid tot 't bovennatuurlijke moet worden opgeheven, zoodat God en ouders voor 't kind één worden. Hij zet uiteen welke eigenschappen zoo'n gehoorzaamheid moet bezitten. 't Tweede hoofdstuk is vooral voor de ouders en opvoeders. Hoe moet men gebieden en leiden? Daarvoor wordt strenge zelftucht geëischt, voorzichtigheid, juistheid, waardigheid, etc. Een dertigtal eischen worden doorloopen. 't Derde hoofdstuk behandelt kort de vorming van den wil. Ook op dat punt maken we 'n crisis door. De algemeene middelen voor wilsvorming worden doorloopen. Veel waarde schrijft Pradel toe aan 't sacrament der Biecht, aan de H. Communie, aan de gedachten aan Gods tegenwoordigheid, aan 'n scherp gewetensonderzoek.
Ofschoon niet alles nieuw is, wat in deze practische beschouwingen wordt uitgewerkt, bevelen we 't boekje toch ten zeerste aan, al was het maar om den vorm, waarin alles is uitgedrukt.

v. L.

FRANSCH.

P. Thouvignon, **7450.**
L'AME FÉMININE. *P. Lethielleux. Paris,* 1931. 248 blz. (18.5×12) Ffr. 15.—.

Ofschoon de literatuur, die zich beweegt rond de psyche der vrouw, talrijk is, mag dit werk zich daaronder een eerlijke plaats opeischen, omdat minstens de wijze van behandeling der stof in veel punten nieuw is.
Het boek wil zijn en is ook inderdaad een „essay psychologique", geen systematische, strikt logische studie der theorie over de vrouwelijke psyche in zich en haar vele verhoudingen, doch experimenteel in dien zin, in zooverre deze vaak problematische ziel ons geopenbaard wordt door de rijke, veelzijdige literatuur van anderen en de zelfbekentenis (brieven, enz.), die ze zelf gaf van haar zieleleven.
Dit ongetwijfeld zeer nuttige boek met krachtige aforismen hier en daar, hadden we liever breeder aangevuld gezien met eigen vrouwen literatuur, dan nu 't geval is, en meer in de logische rangschikking dan breede beschrijving. Doch niettemin zullen de tien hoofdstukken van dit boek, ons oordeel over 't moeilijke probleem der vrouwelijke psyche helpen verduidelijken.

P. Constantinus O.Cap.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Ruby M. Ayres, **7451.**
LINTEN EN KANT. Vertaald door Henriëtte van Rappard. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (20.5×13.5) 240 blz. ing. *f* 2.25.

Linda Lovelace, die reeds jong haar vader verliest, waarna haar Moeder haar in den steek laat, wordt door haar grootmoeder opgevoed, die zij eveneens spoedig verliest, zoodat zij reeds zeer jong alleen op de wereld staat.
Genoodzaakt in haar eigen onderhoud te voorzien krijgt ze een betrekking als winkeljuffrouw in een groote modezaak. In haar werkkring maakt ze zich vele kennissen en komt ook in aanraking met Andrew Lincoln, die echter als zeer ongunstig bekend staat. Dit heerschap koopt een groote modezaak, waarvan hij Linda eigenares maakt. Hoewel door vele goede vrienden gewaarschuwd, doorziet zij in haar onschuld, niet zijn slechte bedoelingen. Spoedig echter gaan haar de oogen open. Zij verlaat Lincoln en komt in haar oude betrekking terug. Ontmoet Bill Sargens een vroegere vriend, bij wie zij in droeve uren steeds troost vond, en bemerkt thans eerst, dat zij reeds lang van hem houdt, waarna een huwelijk volgt.
'n Volksboek zonder literaire pretentie.

— Bc — *B.*

Ruby M. Ayres, 7452.
DE PLANTER VAN DEN BOOM. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (20×13) 221 blz.

'n Meisje uit 'n danshuis wordt overreden door de auto van Philip Sanderson, een niet meer jong en zeer rijk man, die na zes uur altijd dronken is. Ook nu is hij dronken en vandaar het ongeluk. Philip Sanderson is verliefd op dit meisje Sally Langfield, maar zij is verliefd op 'n ander habitué van het danshuis, die 'n groote schurk is. Sanderson is behalve dat hij drinkt, 'n voorbeeld van 'n man, bijna 'n heilige zouden we zeggen aan 't slot. De schurk wil van 't meisje niets weten, ofschoon Philip haar edelmoedig had willen afstaan en Philip zorgt voor de genezing van 't slachtoffer, en daar ze verlamd is, koopt hij haar 'n buitenhuisje en alles waar ze maar zin in heeft. Ze is gruwelijk ondankbaar en heel onheusch tegen hem en juist, als ze in gaat zien, dat ze dien allerbraafsten man (die na zes uur altijd nog dronken is) toch maar moet trouwen, wordt ze verliefd op den zoon van een dominé. En, na eenige avonturen, trouwt ze daar ook mee en gaat naar Australië. Sanderson overwint zich heldhaftig, is zelfs bij haar huwelijk tegenwoordig. Op dienzelfden dag sterft ook z'n hond, waar hij dol op is. 'tIs al te veel op eens en hij krijgt hartverlamming. 'n Akelig sentimenteel boek, waarvan al de figuren verbluffend onecht zijn.

— Bc — *Alb. Steenhoff Smulders.*

Louis Carbin, 7453.
DE VERLIEFDE PASSAGIER. *Goede & Goedkoope lectuur, Amsterdam,* 1931. (19 × 12.5) 241 blz.

Men stelle zich 'n ambtenaartje voor met liberalistische neigingen, in 't bezit van een paar boekjes van auteurs, wier meeningen omtrent groote vraagstukken nogal verschillen. De weelde van dat notedopje wetenschap kan het liberale ambtenaartje met z'n zwakke intellectueele beentjes niet dragen. Op een overtocht van Indië naar 't vaderland, — tusschen haakjes: 't was in Indië veel te warm voor het mannetje! — begint hij te dubben en geeft vaak onbehoorlijke redeneeringen, waar hem niemand naar vraagt, maar die hij allemaal in een dagboek schrijft, terwijl hij op gezette tijden zoo laf is, om voor te geven, dat hij van alles wat hij zegt niets meent. Het is jammer voor den schrijver, dat hij zich met al dien nonsens heeft moeten bezig houden. De inleidende voorbeschouwing: een gesprek tusschen den eersten officier en den scheepsdokter, deed een prettig verhaal verwachten, geschreven door iemand, die wel eenig talent bezit, om leuk tetypeeren en prettig te beschrijven. Maar die vreugde van de inleiding duurt slechts eenzestal bladzijden, dan begint de weinig interessante inhoud van de dagboekblaadjes, waardoor zich tegenwoordig wel niet veel menschen meer zullen laten verschalken.

— C — *J. H. P. Jacobs.*

H. Courths-Mahler, 7454
VREEMD BLOED. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1931 (19.5×13) 245 blz. ing. *f* 1.50, geb. *f* 2.25.

De handelsraad Rottmann woont met zijn eenig kind Felicia op een groot landgoed in Duitschland. Zijn vrouw van wie hij gescheiden is, leidt in Brazilië een zeer lichtzinnig leven. Als Felicia 21 jaar is geworden, verzoekt haar moeder haar naar Brazilië te komen, aan welke wensch Feicila meent gevolg te moeten geven.
Hoewel zeer ongaarne stemt haar vader er ten slotte in toe, dat ze met hem naar Brazilië vertrekt, waar Felicia dan eenige weken bij haar moeder zal verblijven, terwijl haar vader ondertusschen zijn zaken in Brazilië zal afwikkelen. Op hun reis ontmoeten zij Busso von Malbeck, een jongen Duitscher, die als directeur werkzaam is op de plantages van de moeder van Felicia. Spoedig zijn deze drie goede vrienden, en een huwelijk tusschen de twee jongelui, — na de noodige strubbelingen — is natuurlijk het gevolg. Een echte Courths Mahler.

— Bc — *L. B.*

Grazia Delédda, 7455.
RIET IN DEN WIND. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1931. (21×16) 211 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.50.

Grazia Deledda is een schrijfster van Europese naam en 'n Nobelprijs grootheid. Voor we deze roman lazen, waren onze verwachtingen dan ook zeer hoog gespannen. We kunnen echter niet verhelen, dat de kennis making enigszins is tegengevallen. We willen daarmede niet zeggen dat dit geen knap en edel boek is, gaaf van bouw en diep indringend in een mensen ziel, maar het is niet groots van stijl, te beperkt van vizie, hetgeen men toch van haar verwachten zou. De hoofdpersoon van dit verhaal is Efix, die in hondentrouw en beulend lijden zijn hooghartige meesteresse dient en zijn dagen slijt in folterende zelfverwijten, wijl hij eens haar vader — uit zelfverdediging evenwel, — gedood heeft. De achtergrond van dit verhaal is Sardinië met zijn eigen natuur, zijn eigen mensen, z'n eigen gebruiken, z'n feesten, en gelooven, z'n haten en beminnen, z'n eenvoud en z'n listen en hartstochten.

— Bc — *Ed. A. Serrarens.*

Tjebbo Franken, 7456.
HET BLOEMBOLLENBOEK. Geïllustreerd. *Andries Blitz, Amsterdam,* 1931. (25×18) 243 blz. geb. *f* 6.75.

Zooals Tjebbo Franken over bloembollen schrijft, is er wellicht nog nooit over geschreven. Een liefhebber, die tevens een uitnemend kenner is, spreekt tot den buitenstaander over de bekoorlijkheden, de moeilijkheden, de geheimen en den roem van het bloembollenkweekersvak. Geschiedenis, veredeling, naamgeving, ziektebestrijding, teelt, trekkerij, handel, het wordt alles met den onbevangen blik van den dichter bekeken en met zeer vaardige pen beschreven. En niet minder innemend dan het gloedvolle woord is de waarlijk buitengewone fotoreeks, in zwart en in kleuren, fijn en treffend. De lezer zal van het boek wel niet scheiden zonder het verlangen om aandeel te nemen in het genot, dat de Nederlandsche bloembollen kunnen schenken. Zoo is het ook wel bedoeld.

— B — *Rietsema.*

Lion Feuchtwanger, 7457.
SUCCES. Vertaald uit het Duitsch door Anthonie Donker. *Em. Querido, Amsterdam.* 1930. (22×17.5) 601 blz. ing. *f* 6.75, geb. *f* 7.90.

't Is ondoenlik van deze kolos roman een behoorlike inhoudsweergave te geven. 't Is trouwens ook meer descriptief dan verhalend bedoeld.

Voor de schrijver was het schrijven van dit boek een prachtgelegenheid om zich te ontladen van een onhoudbare walg voor het rot en verpolitiekt rechts radikaal Beiers leven na de wereldoorlog. De hoofdfiguur Krüger, een kunsthistoricus, heeft een nuditeit in 't museum laten ophangen, wordt aangeklaagd wegens meineed en in de gevangenis geworpen. Om die gebeurtenis heen heeft de schrijver Beieren geschilderd met zijn monstruositeiten op alle gebied. 't Hele land is bezwadderd van griezelig goor leven. 't Is alles knoeierij, gekonkel en huichelarij van rechters, ministers, zeep- en andere baronnen. 't Zijn geniepige knoeiers, vreters en zuipers, die leven voor tartarenbiefstukken, dikke flessen wijn en vrouwen. De haat van de schrijver is een obsessie voor hem geweest, een delirium, dat van zijn boek een grotesk pamflet heeft gemaakt in plaats van een bezonnen, objektief weergegeven stuk leven. Aan zijn machtig descriptief-talent hoeven we intussen niet te tornen.
Donker heeft 't vertaald, en goed. Men leest 't werkelik als een Nederlandse roman.
— C — *E. S.*

Elinor Glyn, **7458.**
HET BESLISSENDE MOMENT. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (17.5×11) 280 blz. geb. *f* 1.25.

Michael Arranstoun, een jong, rijk en knap man huwt een zeventienjarig meisje. Beiden stellen als voorwaarde, dat het slechts een huwelijk voor den vorm zal zijn en dat zij elkander nog dienzelfden dag zullen verlaten. Hij ziet door dit huwelijk de kans te ontsnappen aan een vrouw, die hij niet begeert. Het bakvischje beoogt geen ander doel dan haar ouders nalatenschap in handen te krijgen. Te kunnen reizen en genieten naar hartelust.
Man met groote gebreken als hij is, verblind door de schoonheid van zijn kinderlijk onschuldig vrouwtje, overmeesterd door zijn hartstocht, overreedt hij haar één nacht bij hem te blijven. Als hij ontwaakt, is zij echter verdwenen. Hij ziet zijn misstap in en treurt. Hij is van haar gaan houden, doch mist het karakter haar te gaan opsporen. Door een verre reis denkt hij alles te vergeten. Zij leeft intusschen voort met een onuitwischbare herinnering aan hem, die zij niettegenstaande alles, bemint. Doch zij is te trotsch, om tot hem terug te keeren. Gelukkig brengt eindelijk, na veel zieleleed, het toeval hen weer tot elkaar en beiden beginnen een nieuw en goed leven.
Het boek verhaalt van grove fouten en gebreken en weet deze soms zeertuigend te typeeren. Gelukkig ontbreken de meer edele karakters niet.
— C — *M. v. O.*

Alice de Hoog Nooy, **7459.**
HET GEDROOMDE PARADIJS. *Johan Mulder, Gouda,* 1931. (21×15) 244 blz. ing. *f* 3.25, geb. *f* 3.90.

Het gedroomde paradijs is de hoofdstad, waarheen Leni Wolters, 't mooie kind van eenvoudige ouders, tegen hun wil, heengaat. Mevrouw van Walden heeft er aan meegeholpen om 't knappe meisje buiten 't bereik van haar losbandigen zoon te krijgen. 'n Goede werkman wil Leni trouwen, maar deze wil „hooger op" en daarom begint ze eerst met René van Walden stilletjes te ontmoeten en als hij in Amsterdam niets van zich laat hooren, heeft ze gauw een andere vriend. Merkwaardig genoeg meent deze het oprecht, maar Leni bederft alles door 'n model japon van de firma, waarbij ze werkt, aan te trekken, met het gevolg dat ze ontslagen wordt en op Rene's verzoek deze dadelijk op z'n kamer gaat bezoeken.
Ze komt ziek en verlaten thuis en trouwt haar geduldig wachtende bakker.
Gewoonlijk loopen zulke meisjes leventjes niet af met zoo'n blij eindend slot. 't Gegeven, hoewel oud, waaruit toch iets goeds had kunnen komen, is erg banaal bewerkt.
— Bc — *Alb. Steenhoff Smulders.*

Sydney Horler, **7460.**
CHIPSTEAD, VRIJBUITER VAN DEN G. D. Vertaald uit het Engelsch door Jhr. R. Nahuys. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1930. (18×12) 271 blz. geb. *f* 1.90.

De chef van den Geheimen Dienst wordt door een bende misdadigers op de meest geheimzinnige wijze ontvoerd.
Zijn ondergeschikten speuren dag en nacht, doch slagen er niet in hun meester in hun midden terug te brengen.
Chipstead, de vrijbuiter, krijgt het geval op te knappen. Hij komt voor groote raadsels te staan. Ook zijn onderzoekingen vlotten niet erg. Hij laat echter niet los. Langs groote omwegen komt hij tenslotte tot de oplossing. Als belooning krijgt Chipstead het pleegdochtertje van den Chef tot vrouw. Wij hebben betere romans in dit genre van Horler gelezen.
— B — *M. v. O.*

H. Kesnig, **7461.**
„VROUWKE". *Johan Mulder, Gouda,* 1931, (20×15) 215 blz. ing. *f* 3.25.

Een werk van een Nederlandsch auteur mag altijd met iets meer belangstelling worden bezien, dan een soortgelijk werk uit het buitenland. Daarnaast kan men het betreuren, dat schrijvers van andere landen vaak een frischheid van idee en visie hebben, die bij ons slechts zeldzaam is. Bij de aankondiging van een Nederlandschen roman, kan men zonder veel kans op faling, van te voren wel ongeveer zeggen, dat de oorzaak, die buurvrouw tot haar man doet zeggen: „hoor je dat, bij de Jansens is alwéér ruzie", er het uitgesponnen onderwerp van is.
Robbers en we meenen ook: Zoetmulder, hebben eens een verhaal geschreven, dat zij betitelden of tot ondertitel gaven: *De roman van een gezin.* Het Nederlandsche genre is evenwel slechts zelden iets anders.
In het voorliggende boek is „vrouwke" de dochter van een streng-protestantsch vader en van een als zeer humaan uitgeteekende moeder, die zich geestelijk verrijkt door 't lezen van medische en godsdienstige boeken. Haar vader is tegen „vrouwkes"' verloving met een katholiek, en tegen vaders houding kanten zich vrouwke zoowel als haar huisgenooten. Beide partijen argumenteeren nogal dwaas, vooral laatstgenoemd, voor wie een gemengd huwelijk geen kwaad schijnt te kunnen doen. De schrijver en z'n geestgenooten mogen inmiddels overwegen, dat de ellende van dat andere gezin uit het boek, ontstaan door karakterverschil een lichte voorafbeelding is van de werkelijke ellende, die,

bij man en vrouw, verscheiden religie tot oorzaak heeft.
Het is echter niet noodig, daar diep op in te gaan, want als wij ons niet vergissen, voert hier een nog jong schrijver het woord. *Vrouwke*, om den inhoud nog even uit te stippelen, wordt een lijdende figuur, zich gevende aan allen, waarvan zij slechts weinig dank ontvangt.
Dit uit te teekenen is ongetwijfeld, schrijvers voornaamste bedoeling geweest, en daarin is hij uitnemend geslaagd. Stylistisch beschouwd, zijn er in dit boek héél goede passages en het is merkwaardig, hoe men, naar het einde, een opbloeien waarneemt van schrijvers uitdrukkingsvaardigheid. Dat verschijnsel belooft wel iets voor later, rijper werk, wanneer deze auteur zijn onderwerp psychisch volkomen beheerschen zal; alhoewel 'n ander onderwerp dan den ervaren lezer meer genoegen zal verschaffen.
— Bc — *J. H. P. Jacobs.*

Hans E. Kinck, **7462.**
HERMAN EK. Vertaald uit het Noorsch door S. van Praag. *De Gulden Ster, Amsterdam.* 1931. (21.5 × 16) 331 blz. ing. *f* 3.90, geb. *f* 4.90.
Zonder twijfel verraadt dit verhaal een krachtig talent. De opzet is grootsch, de uitwerking dichterlijk genuanceerd met realistische tafereelen, die in hun effect de kilte van een Noorsche visie mee hebben. Om evenwel de waarde van dit werk ten volle te kunnen beseffen, dient men klaarblijkelijk wel een groote kennis van Noorsche cultuurgeschiedenis te hebben, waarvan dit boek een detailrepresentatie is. Dat is jammer, temeer als men nagaat, dat andere Noren en Russen, een niet minder gecompliceerd milieu, als waaruit dit boek groeide, meer verstaanbaar maakten voor den midden- en west-Europeeschen lezer.
Dit alles neemt niet weg, dat het boek meer dan leesbaar is om zichzelfs wil, zij het onder eenig voorbehoud, om eenige onderdeelen. De vertaling, die ons voorkomt, niet gemakkelijk te zijn geweest, is stijlvol gehouden in den geest van het werk.
— C — *J. H. P. Jacobs.*

Selma Lagerlöff, **7463.**
HET MEISJE VAN DE VEENHOEVE. *De Gulden Ster, Amsterdam,* 1931. (20 × 14) 132 blz. ing. *f* 2.00, geb. *f* 2.90.
De fantastische romantiek van Selma Lägerlöff geeft ook aan 'n meer realistisch verhaal 'n aparte glans. Ze heft haar figuren graag boven het alledaagsche en laat liefst 't goede zien, dat in menig menschenhart slechts wacht op 'n helpende hand om te voorschijn te komen. 't Verleide meisje van de Veenhoeve, dat van den vader van haar kind voor de rechtbank geld eischt om dat kind te kunnen opvoeden, trekt haar eisch terug, als ze ziet, dat de schuldige een valschen eed wil gaan doen. Door haar onzelfzuchtige daad verzacht zij 't hart van haar ouders en verwerft zich aldus 'n goede betrekking. De jonge boer bij wiens moeder ze dient, wordt verdacht van moord. Z'n trotsche verloofde, die er op staat dat 't arme meisje de hoeve verlaat, want zij zal komen, trekt zich terug, wanneer de jongen zich vrijwillig aangeeft, omdat hij vreest den moord begaan te hebben, en dan keert hij zich tot Helga van de Veenhoeve, naar wie z'n hart al lang trok.
— Bc — *Alb. Steenhoff Smulders.*

N. Ljeskow, **7464.**
DE ONSTERFELIJKE. *De Gulden Ster, Amsterdam,* 1931. (20 × 14) 130 blz. ing. *f* 1.50, geb. *f* 2.50.
De onsterfelijke is een Russiese boer, de onsterfelike genoemd, wijl hij de dood niet vrezend bij een vreselike epidemie, toch bewaard bleef.
Ljeskow is geen schrijver van deze tijd en men zou zich kunnen afvragen, hoe 't komt dat de belangstelling voor z'n werk weer opnieuw herleefd is. Is 't wijl hij vijandig dacht ten opzichte van de liberale mentaliteit van de vorige eeuw of is 't om 't vernietigend oordeel, dat in zijn beschrijving van de bijgelovige domme boerenkudde, naar Sowjet oordeel, in zijn verhalen ligt opgesloten.
Golowan is 'n verheven figuur van eenvoudige grootheid. Ljeskow laat hem hoog boven zijn omgeving uitrijzen. Hij is 'n geheimzinnige, profetiese grootheid, waar de mensen geen raad mee weten, maar wiens leven beheerst wordt door 'n grote liefde voor allen.
De eenvoud van deze vertelling is van een grote bekoorlikheid. We weten niet of de vertaling van S. van Praag'n gelukkige is, maar we veronderstellen, dat hij onder de last der vertolking ervan, nog al gezwoegd heeft.
— Bc — *Ed. A. Serrarens.*

Otto Ludwig, **7465.**
TUSSCHEN HEMEL EN AARDE. *Promotheus, Amsterdam,* 1931. (18 × 12) 169 blz. geb. *f* 1.00.
Een boeiende novelle in den ietwat pessimistischen trant, die sinds Theodor Storm jarenlang 't karakter der Duitsche novellistiek bepaalde.
Het boekje is goed geschreven, zeer sterk, wat 't psychologisch inzicht in de hoofdfiguren betreft, de leden van een befaamde leidekkersfamilie. Ook de compositie van dit verhaal is zeer goed. — 't Is een aanwinst voor de familieboekerij, hetgeen tegenwoordig, helaas, maar van weinig boeken kan gezegd worden.
— A — *F. A. Brunklaus.*

Grace Miller White, **7466.**
HET SPOOK VAN GLEN GORGE. *J. Philip Kruseman, Den Haag.,* 1931. (21 × 15) 379 blz.
Een roman, die in New York speelt tusschen het zonderlinge volkje „de squatters" genaamd. Peggy, de heldin van het verhaal, die met haar grootmoeder de leiding heeft over het squatterdorp, kwijt zich op uitstekende doch eigenaardige wijze van haar taak.
Beide voorspellen uit de loogpot, spelen voor spook, en weten zoo de rumoerige squatters aan hun gezag te onderwerpen. Een vlot geschreven verhaal, al is de taal hier en daar wat ruw.
— Bc — *L.*

E. Philips Oppenheim, **7467.**
DE LEEUW EN HET LAM. *A.W. Bruna & Zoon, Utrecht,* 1931. (13.5 × 19.5) ing. *f* 1.—, geb. f 1.50.
Deze nieuwe Oppenheim speelt in de Londensche misdadigerswereld.
Lord David Newberry heeft zich uit geldgebrek en verstooten door zijn familie aangesloten bij

de meest beruchte Londensche misdadigersbende „De Lammetjes.'' Bij het eerste zaakje wordt hij echter door zijn „kameraden'' in den steek gelaten en komt in de gevangenis terecht. Als hij daaruit ontslagen wordt, ziet hij zich door den dood van zijn vader in 't bezit van het familiefortuin en hij besluit zonder hulp van de politie de bende uit te roeien.
Het wordt een heftige strijd, waarbij heel wat dooden vallen en waarin ook David bijna zijn leven laat, als hij in handen van de bende valt. Totty Green, het hoofd van de bende pleegt echter op het laatste oogenblik verraad, als hij verneemt dat Belle zijn pleegkind door een lid van de Lammetjes is vermoord en redt zoodoende David van een wissen dood.
Een boeiend verhaal, waarin ook de romantische draad niet ontbreekt. Er wordt echter wel wat erg ruw met menschenlevens omgesprongen, en het lijkt ons om de scène in de kliniek voor iedereen geschikt.
— **Bc** — *C. B.*

Alie van Wyhe Smeding, **7468.**
GRILLIGE SCHADUWEN. Geïllustreerd. *De Tijdstroom, Lochem,* 1931. (21×16) 148 blz. ing. f 3.40, geb. f 4.25.
„Occult'' zooals de schrijfster in haar voorwoord zegt is wel een te groot woord voor deze vertellingen, half folklore, half dorpsche bakerpraatjes. Sommigen zijn aardig verteld, anderen zijn weer veel minder. De achtergrond van 'n oud en uitgeleefd stadje is hier en daar zeer knap geschetst. 't Boek is met de mooie penteekeningen allerfraaist uitgegeven.
— **Bc** — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Temple Bailey, **7469.**
HAAR OFFER. Vertaald uit het Engelsch door Henriette Rappard. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (20×14) 256 blz. ing. f 2.25.
Een sympathiek boek, waarin het vooze van het walgelijke moderne mondaine gedoe aan de kaak wordt gesteld en waarin een lans gebroken voor de, volgens velen, verouderde, begrippen van trouw, huwelijksgeluk en altruisme.
Op prettige wijze verhaalt het ons, hoe Virginia na vele moeilijkheden Michael tot man bekomt en haar broer Rickey na een stormachtige periode een veilige huwelijkshaven ziet binnenloopen.
— **B** — *A. C. de B.*

Edgar Wallace, **7470.**
STELLA'S DILEMMA. Vertaald uit het Engelsch door Jhr. R. H. G. Nahuys. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (20×13.5) 262 blz. ing. *f* 1.25, geb. *f* 1.90.
Een roman, die afspeelt rond de paardrennen met hun weddenschappen, bookmakers enz.
Stella, de eenige dame-trainer in Engeland, stelt een landlooper aan als hoofd-pikeur van haar renstal. De landlooper heeft een buitengewoon goeden kijk op paarden, maar nog een betere kijk schijnt hij te hebben op zijn meesteres, want later wordt zij zijn vrouw.
Om het liefde-gegeven reeds een spannend boek, bereikt 't wel zijn hoogtepunt wanneer de Lord, alias de landlooper, in de groote Derby tegen zijn eigen paard strijdt om de eerste plaats.
Een interessante roman niet alleen voor de beoefenaars der paarden-sport, maar ook voor buitenstaanders.
— **B** — *M. v. O.*

Edgar Wallace, **7471.**
HET VALSCHE SPOOR. Vertaald uit het Engelsch door J. Feitsma. *„De Steenuil'', Amsterdam,* 1930 (21×16) 223 blz.
Een roman om zelfs een verstokten vijand van detectiveromans te bekeeren.
Met spanning volgen we de ontmaskering door hoofdinspecteur Minter van den misdadiger, die een serie misdrijven pleegt om ontdekking van zijn eerste wandaad te voorkomen.
Op humoristische wijze wordt bovendien het Sherlock-Holmes-achtige wetenschappelijke van vele detective-romans in het ootje genomen.
— **B** — *A. C. de B.*

Edgar Wallace, **7472.**
DE MAN IN DE MONNIKSPIJ. Vertaald door J. van Duyne. *De Combinatie, Rotterdam.* 1931. (20×14) 222 blz. ing. f 2.25.
Dit is wel een van de bestgeslaagde detectiveromans van Edgar Wallace. Geen breedsprakigheid, maar korte levendige hoofdstukjes. Even vlot als de gebeurtenissen en verwikkelingen verloopen, is de verteltrant. Wie de man in de monnikspij, die telkens op de meest gewichtige oogenblikken een oplichterstroep intimideert en ten slotte uiteenjaagt, feitelijk is, zal een zelfs scherpzinnig lezer ervaren met een schok van verbazing! 't Zou jammer zijn, als hij hier eenige aanwijzing kreeg!
— **B** — *W. Sm.*

DUITSCH.

H. C. von Zobelitz, **7473.**
DER VITAPALAST. *Deutsches Verlagshaus Bong & Co., Berlin,* 1929. (19×12) 311 blz.
Grootvader Frohwein, een oude landjonker, woont te Berlijn in een villa op het laatste stuk grond van zijne boerderijen,die de groeiende grootstad allengskens opgeslorpt heeft. Ten deel geruïneerd door de inflatie en om zijn boerderijen op den buiten te redden, ziet hij zich gedwongen op de aanbiedingen van een machtige bioskoopmaatschappij in te gaan, die, naast zijn villa, een filmpaleis zal bouwen.
Daardoor geraakt zijn zoon, die sedert den oorlog thuis zit en het liefst, indien hij maar geld had, zijn vroeger luitenantsleven zou voortzetten, in het milieu der filmmenschen waar hij geheel verliederlijkt. Ook zijn kleindochter Etta wordt door deze klatergouden wereld aangetrokken en verlaat haar echtgenoot om filmdiva te worden terwijl haar zuster Ingeborg alleen aan de zijde van haar grootvader staat in den strijd tegen haar familie en de gevoellooze zakenmenschen. Ten slotte laat de schrijver ieder voor zich den weg vinden naar het geluk.
Een tijdpasseering en ontspanning, dit kijkje op de wereld van de film. Voor volwassenen, ofschoon er geen overtogen woord in voorkomt.
— **Bc** — *Dr. Raph. Kreemers.*

ENGELSCH.

Nikolai Gubsky, **7474.**
THE GLADIATOR. *Elkin Mathew & Marrot, London W. C.* 1, 1930. (19.5×12.5) 378 blz. geb. 7/6.

Een Russische roman door een Rus in het Engelsch geschreven, maar geen oogenblik heeft de schrijver, die uitstekend het Engelsch machtig is, zijn landaard verloochend. Een zware droefgeestige sfeer hangt over de gansche vertelling, op den achtergrond staat somber het noodlot en zelfs de scherts is wrang. Deugdzaam is niemand in dit boek en gelukkig evenmin. Merkwaardig is het zeker, om de kijk in het Russische burgerleven even, vóórdat het Czarenrijk ineénstortte en ook om de schildering van de ambtenaarswereld.
De zeer realistische beschrijving der uitspattingen en „vermaken" van de jonge mannen en vrouwen doen ons het boek absoluut afkeuren.
— C — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

V. TOONEEL.

NEDERLANDSCH.

J. H. Breuer, 7475.
DE KATHOLIEKE JEUGD OP HET TOONEEL. *Ten Hagen, Den Haag,* 1930. (20×14) 192 blz. ing. *f* 1.90.

Met veel interesse hebben wij deze ernstige studie van het tooneel vraagstuk voor de jeugd bemediteerd. De auteur zit vol frissche ideeën en beheerscht zijn stof volkomen, jammer alleen, dat hij ze zóó germaansch wijdloopig, met een lawine van citaten, behandelt, dat men door de boomen het bosch bijna niet zien kan.
Schrijver richt zich in hoofdzaak tegen het „zoutlooze, futlooze gedoe, het temerig vervelend repeteeren" en de overdreven vroomheid. Geen imiteeren van groote menschen: de kinderen moeten zichzelf kunnen zijn; om jalouzie zooveel mogelijk te vermijden worden rolrijke stukken aanbevolen, enz.
Het geheele vraagstuk is van paedagogisch-psychologisch standpunt bezien, het middelpunt van waaruit elke opvoeder, elke onderwijzer zijn leerlingen ziet en van waar hij uitgaat om de hem toevertrouwde kinderen op te voeden en te onderwijzen.
Dit lijvige, met liefde geschreven boek zal ongetwijfeld verhelderend en instrueerend kunnen werken op hen, die min of meer in het gareel van de sleur blijven loopen.
In één opzicht kunnen wij den auteur niet volgen, n.l. daar, waar hij — in 't algemeen over tooneel pratend — de loftrompet steekt over de huidige katholieke tooneelliteratuur en in extase uitroept: „Ja onze katholieke tooneelliteratuur leeft en bloeit."
Was 't maar waar......
J. A. M. Everwijn.

C. de Dood, 7476.
MASSASPEL. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1931. (20×14) 35 blz. ing. *f* 0.75.

Marat, de volksmenner uit de Fransche revolutie verpersoonlijkt de revolutionnaire gedachte. Zonder bepaald een historie als dramatisch conflict te bezigen, wordt aan de lijn expositie — ontwikkeling — hoogtepunt — ontknooping sterker vastgehouden dan in menig gewoon tooneelproduct. Beklemmend suggestief kan een vertolking van dit knap gecomponeerde massa spel werken, zelfs zoo, dat het in dagen van politieke hoogspanning tot revolutionnair geweld zou kunnen leiden. Jammer, dat de auteur zijn groot talent — in dit genre — niet aan menschwaardiger thema's wijdt.
Jan Everwijn.

Jan W. Jacobs, 7477.
DE STEMMEN, *De Arbeiderspers Amsterdam,* 1931. (29×14) 36 blz. ing. *f* 0.75.

Mysterie en nog eens mysterie. In kwasi-diep zinnigheid, in zinnen die na drie keer lezen nog een puzzle blijven, tracht de auteur aan een dor materialistische levensbeschouwing een glimpje poëzie te geven. Stemmen, die roepen om een onbestemd iets en de jeugd moet er een aansporing in vinden, om ze in zich op te nemen. Niemand zal 't geheel begrijpen, maar de geestverwant zal zich allicht wijs maken, dat hij 't mooi vindt.
J. A. M. Everwijn.

Jan W. Jacobs, 7478.
ONZEN PROMETHEUS. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1931. (20×14). 41 blz. ing. *f* 0.75.

Een loflied op wijlen Pieter Jelles Troelstra, op „hem die leerde begeeren". Eenmaal zich ingedacht in de socialistische mentaliteit, kan men er toe komen dit simpele, wijdloopige, actielooze dichtwerk als spreekkoor te waardeeren om de liefde, die eruit spreekt voor den man, die eens hersenschimmige idealen zag en ze op anderen wist over te dragen. Aan niet socialisten zal het louter verveling brengen.
J. A. M. Everwijn.

VI. KUNST.

DUITSCH.

Dr. G. Mendel, 7479.
INS ZAUBERREICH DES FILMS. Geïllustreerd. *Richard Bong, Berlin,* 1930. 326 blz. geb. M. 5.50.

Dit boek beoogt niet een handleiding in de filmkunst te zijn en niettemin is 't in ieder opzicht een naslagwerk, dat heel het terrein der filmtechniek tot in de geringste details omvat. Het tracht in een vorm van geestige causerie de leek binnen te leiden in het tooverrijk van de film. Men krijgt een begrip van de geheimzinnige krachten welke bij de filmproductie aan 't werk zijn — van de variante veelheid van geest en fantasie, welke aan een filmwerk gespendeerd worden. Het geheel is populair gehouden, hier en daar stoort een uitdrukking die meer op effect berekend is en daarom weinig instrueert. Een werkje, dat aanbeveling verdient, niet 't minst om de verluchting, die buitengewoon gelukkig is.
H. H.

Dr. Ludwig Neundorfer, 7480.
SO WOLLEN WIR WOHNEN. Geïllustreerd. *Francksche Verlag, Stuttgart,* 1931. (22×15). 168 blz. ing. M. 6.80.

Bij de groote stroom boeken over woninginrichting valt dit handige, aardig geschreven werkje gunstig op. De schrijver geeft werkelijk iets nieuws, hij leert den lezer op aangename wijze een inzicht te krijgen in de plattegrond van een woonhuis, hoe hij zelf heel veel ertoe kan bijdragen om ook de meest eenvoudige woning prettig en practisch te meubelen. Heel

veel wordt er tegen den goeden smaak én tegen de practische bruikbaarheid van meubilair, vaatwerk enz. gezondigd. Goede ideeën geeft de schrijver in overvloed, als hij beschouwingen wijdt aan de glazen, de borden en kopjes welke op goede manier moeten worden opgeborgen; als hij het meubilair behandelt en de verdere inrichting. Een paar statistieken waarin nauwkeurig staat opgeteekend, wat er in een huishoudentje noodig is aan linnengoed en verdere kleeren en de grootte van de kasten, waarin dit geborgen moet worden, zullen goede diensten kunnen bewijzen aan paartjes die hun huis gaan inrichten. Voor bijna iedereen is er wat uit te leeren, terwijl de goedgedrukte tekst en de verzorgde afbeeldingen het geheel bovendien aantrekkelijk maken.

H. Th.

ENGELSCH.

Paul Rosenfield, 7481.
AN HOUR WITH AMERICAN MUSIC. *J. P. Lippincott Co., London.* 1929. (18.5×11.5). 179 blz. geb. S. 4/6.

Schr. wil à tort et à travers Amerika zien, waar het heelemaal onvindbaar is en de eigenlijke Amerikaansche musici, waar het hier toch eigenlijk over gaan moest, worden met het uitvluchtje „geen plaatsruimte" de woestijn ingestuurd. Wanneer we de lange inleidende discussie over Jazz en Muziek, die op zich zelf niet onverdienstelijk is, schrappen benevens al de componisten, waarbij Europa schering en inslag is en de 16 blz. gegeven aan de Mexikaan Carlos Navez, die volgens het getuigenis van den schr. zelf „a simple visitor in New York" is, schiet er voor Amerika als dusdanig (d.w.z. de Vereenigde Staten) niet veel over dan de hfdst. over H. Parker, Roy Harris, Edg. Varèce en enkele dii minores. Hoever de Amerika-zucht van den schr. gaat moge b.v. blijken uit de behandeling van Rudhyar. Het Amerikanisme van dezen componist, ligt, volgens hem, in het feit, dat we de Am. vlakten in zijn werk hooren weerklinken. Precies of de Russische steppen voor dezen in Frankrijk getogen en nog maar pas veramerikanizeerden Rus van nul en geener waarde zijn. Dat herinnert ons aan L. Elson, die in haar boekje *Woman in Music* over den invloed van Mozart's vrouw Constance spreekt. Bij nader toezien blijkt die invloed enkel te bestaan in het feit, dat ze onder het componeeren bij hem zat en hem al de praatjes vertelde uit de buurt. De Schr. heeft gelijk zijn aandacht ten slotte vooral te concentreeren rond R. Harris en Varèse. Daar hebben we werkelijk „the spirit of new western life". Doch voor 't overige vinden we dat voortdurend herhalen van „rootedness in the American soil" praatjes voor den vaak en beamen we ten volle Rosenfeld's woord dat het leeuwenaandeel in de Amerikaansche muziek is: „A variant of the European music that preceded it." „Het daghet in den Oosten", ook in Amerika. Doch voor 't oogenblik is bovenstaand woord juist en ook de normale verhouding in al de klassieke concerten, die we in Amerika hebben bijgewoond.

Dr. Raph. Kreemers.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Dr. H. de Buck, 7482.
DE STUDIE VAN HET MIDDEL-NEDERLANDSCH TOT IN HET MIDDEN DER NEGENTIENDE EEUW. *J. B. Wolters, Groningen,* 1931. (24×16) 236 blz. geb. *f* 4.90.

Voor een deel is 't onderwerp dezer belangrijke studie van Dr. de Buck reeds behandeld door Brom in zijn bekend werk *Romantiek en Katholicisme.* Brom's studie had echter een ander doel: te wijzen op de religieuze apriorismen, die de eerlike waardering der Middeleeuwse letteren in de weg stonden. Het werk van Dr. de Buck is van meer histories letterkundige aard. Hij gaat verder terug en schetst ons ontwikkeling en verloop van de studie van 't Middelnederlands vanaf de 16e eeuw tot het midden der 19e, van Doura tot Jonkbloet. Het aandeel van de vele geleerden die in dit uitermate langzame groeiproces het hunne hebben bijgedragen, wordt grondig behandeld. Het is een grote verdienste van Dr. de Buck, dat hij ons de vele her en der verspreide gegevens over de studie van het Middelnederlands voor de stichting van de Nieuwe School van Jonkbloet in 1843, tot een goed gebonden histories geheel heeft verzameld. De belangstellende beoefenaar van de Middelnederlandse taal en letterkunde zal er hem dankbaar voor zijn.

Ed. A. Serrarens.

Dr. J. H. L. Op De Coul, 7483.
TACITUS SARKASME EN ZIJN KARAKTER. *H. J. Paris, Amsterdam,* 1931. (24×16) 175 blz.

Dit boek is 'n belangrijke dissertatie. 't Eerste hoofdstuk, is 'n psychologische studie over sarkasme.

Diep en breed gaat de schrijver na, welke elementen in 't sarkasme fungeeren. Citaten uit allerlei literatuur moeten z'n beweringen bewijzen. Ten slotte komt de schrijver tot de volgende definitie: „Een sarkasme is die sterk-individueele uiting van den menschelijken geest, die door middel van scherpe geestigheid, felle hatelijkheid, bijtenden spot, bittere ironie en met verzoenden humor wil veroordeelen; 't zuiverst sarkasme heeft 'n priemend karakter en staat daarom bij voorkeur in meer objectieve omgeving: de sarkast voelt zich zelf geestelijk en zedelijk de meerdere en wil de gevoelens van verontwaardiging, verachting, haat, e.d., waarvan hij zelf bezield is, ook bij den hoorder opwekken." (blz. 71). Daarna worden de bronnen van 't sarkasme gezocht: als de voornaamste worden aangegeven: trots, jaloezie, pessimisme, fatalisme en zwaarmoedigheid. Deze bladzijden zijn zeker 'n rijke voorstudie om Tacitus' sarkasme te begrijpen; misschien kunnen ze zelf dienst doen als inleiding voor de ontleding van 't sarkasme in de literatuur en zijn ze als zoodanig bedoeld. We vinden 't jammer, dat niet wat meer uit de dialogen van Plato is aangehaald, waar de ironie zoo ongedwongen, maar altijd zoo neerhalend en vernietigend voor den dag komt. 't Tweede hoofdstuk tot blz. 172 onderzoekt 't sarkasme bij Tacitus uit de origineele bronnen. Vooreerst wordt de briefwisseling tusschen Plimius en Tacitus onderzocht. Plinius ziet verbazend hoog op tegen z'n vriend, die u it

de hoogte, spottend en koel antwoordt. Dan worden allerhande passages doorzocht, waar Tacitus z'n sarkasme laat voelen: niets of niemand spaart hij. Aan 't slot worden huwelijk, carrière, omgeving, succes besproken. En als aanhangsel is 't oordeel van veel moderne filologen bijeengebracht.
't Is 'n rijk boek over Tacitus, misschien hier en daar wat breedsprakig, maar 't karakter van dien wonderbaren schrijver komt toch duidelijk aan 't licht.

P. van Luijk S.J.

Dr. E. Rombouts, 7484.
LEVEN EN WERKEN VAN PATER A. POIRTERS. *Erasmus-Drukkerij, Gent,* 1931. (26×17) 311 blz.

De voorstelling, welke de doorsnee-kenner van de Nederlandse letterkunde zich van Pater Poirters placht te maken was 'n beeld, dat Kalff en Ten Winkel in hun tijd geboetseerd hebben. 'n Beeld dat ontstaat zonder brede, gedegen voorstudie van milieu en tijd. Poirters zag men meestal als een vriendelike, volksaardige Catsiaan met een gemoedelik temperament, een aardige, geestige pater, die tam badinerend te zijnertijd wat lichte moralisaties heeft ten beste gegeven. Nooit hebben Kalff noch Ten Winkel ons gelegenheid gegeven Poirters te zien als een uiterst belangwekkende persoonlikheid, die toen het geloofsleven na de ontreddering der reformatie zich verinnigde, de centrale figuur werd van het letterkundig leven ten tijde der contrareformatie in de Zuidelike Nederlanden, nog minder als reactie op de geest der Renaissance, die de jonge De Harduyn in zijn triomf had meegenomen. Dr. Rombouts heeft ons allen aan zich verplicht door dit voortreffelik en goed gedocumenteerd proefschrift, dat een einde maakt aan de scheve en vrij banale voorstelling, die men van pater Poirters gewoon was te maken. Ook als bijdrage tot de kennis van het geestelik leven gedurende de 17e eeuw in Zuid-Nederland hebben wij zijn werk dankbaar te aanvaarden.

Ed. A. Serrarens.

Dr. P. Stegenga Azn., 7485.
BESCHOUWINGEN OVER MARIJNTJE GIJZENS JEUGD. *J. M. Bredee, Rotterdam,* 1930. (19.5×13.5) 172 blz.

Dr. Stegenga, 'n predikant, hield 'n reeks voordrachten over de drie eerste delen der cyclus: *Merijntje Gijzen's jeugd* en vond z'n beschouwingen belangrijk genoeg, om ze te doen drukken en wel onder de diepzinnige en veebelovende titel: *De Kinderziel, God en het Leven.* Deze titel nu is misschien misleidend, in elk geval belooft hij meer dan 't boek geeft. Zó doet trouwens ook de inleiding, die de lezer belust maakt op 'n diep-indringende studie van 't vraagstuk der godsdienstige opvoeding.

De heer de Jong heeft zijn eigen visie op 'n bepaalde kinderziel (niet op „de" kinderziel) op God en op 't leven en daarin bewondert Dr. Stegenga hem onvoorwaardelik. Dat is zijn goed recht. Maar 't gaat toch niet aan, aan de hand van deze zeer persoonlike en niet-steedsvolkomen eerlike, altans zeer-eenzijdige zienswijze, zulke onrechtvaardig-generalizérende konkluzies te trekken. Uit deze studie blijkt opnieuw, hoe volkomen de heer de Jong z'n doel bereikt heeft: in Pastoor van Gils en Merijntjes bloedverwanten wilde hij 't Katholicisme treffen. Er is zeker geen enkel katholiek, die de praktijken van deze onbewuste moordenaars op 'n kinderziel wil goedpraten, of zou willen ontkennen, dat er zulke waren en zijn. 't Stelsel, dat nooit faalt bij zoo'n averechtse toepassing moet immers nog geboren worden. Dr. Stegenga is een der duizenden, die er in gelopen zijn. En toch moet hij onbewust de zwakheid zijner veralgeménende gevolgtrekkingen hebben gevoeld. Ten slotte zijn deze voordrachten immers niets meer geworden dan 'n prijzende bespreking, waarin de uitvoerige sitaten 't grootste woord hebben. Had de schrijver niets méér beoogd, dan dat, dan hadden we deze verklarende bloemlezing van 'n werk, dat ongetwijfeld belangrijke literaire verdiensten heeft, kunnen waardéren. Nu heeft de berg 'n muis gebaard en gaf hij 'n niet-bijster-wetenschappelike verhandeling op grond van gebrekkig en onvoldoende materiaal. Voor de kennis van „de kinderziel, God en 't leven" is 't hoogstens 'n bouwsteentje, dat echter vóór 't gebruik in groot verband eerst behoorlik afgebikt zal moeten worden.

Leo Fens.

FRANSCH.

Georgette Leblanc, 7486.
SOUVENIRS (1895-1918). *Bernard Grasset, Paris.* 1931. (18,5×12) 86 blz.

Over dit boek wordt in Frankrijk en België veel gesproken. Zoovelen daarginds hebben Georgette Leblanc gekend als een ster van tooneel en opera, haar in Brussel en Parijs zien wandelen in zeer opzichtige kleedij. Bovendien trok zij nog meer de aandacht door haar vriendschap met den dichter Maurice Maeterlinck, dien zij uit de Vlaamsche stad Gent als 't ware naar Parijs gerukt had. Deze vriendschap heeft lang geduurd. Ten slotte is zij uitgeloopen op een harde scheiding.
Georgette Leblanc vertelt van haar ervaringen in de jaren 1895 tot 1918 op wat zenuwachtige, maar niettemin zeer boeiende wijze. Haar omgeving, menschen en dingen, weet zij duidelijk en treffend te schetsen. Haar wederwaardigheden zullen menigeen ontroeren.
De uitgever Bernard Grasset heeft een knappe inleiding tot het boek geschreven, die niet een onverdeelde verdediging van Georgette Leblanc's opvattingen is.

Vincent Cleerdin.

DUITSCH.

Dr. Hedwig Koch, 7487.
DAS GENERATIONSPROBLEM IN DER DEUTSCHEN DICHTUNG. *H. Beyer & Sohne, Langensalza,* 1930. (21.5×14) 116 blz. ing. M. 3.—.

Het uitgangspunt der schrijfster is: dat in de dichtwerken psychologische gegevens aanwezig zijn, welke de wetenschappelijke psychologie nog niet heeft uitgebuit, om daarna te onderzoeken in hoeverre dichterlijke opvattingen met wetenschap overeenstemmen.
Zoo wordt vooreerst het vraagstuk der tegenoverstelling van twee generaties, heelemaal verschillend, in eenige karakteristieke dichtwerken onderzocht om typen te vinden van vertegenwoordigers van verschillende doch samenlevende generaties en om de verhouding tusschen dichtkunst en

werkelijkheid vast te leggen. Dan toont de schr. hoe deze generaties in botsing komen en welken vorm dit conflict aanneemt.
De verschillende behandelde schrijvers worden in drie categorieën ingedeeld. Een eerste type vormen: Werfel, Wildgans, Hasenclever, Bronnen, Johst, Frank en Toller. Een ander: Wassermann, Thiesz, Brües en Speyer. En een derde: Roth, Mann, Remarque en Glaeser. In de vergelijkende studie en aangehaalde werken gaan Hauptmann, Th. Mann, Wassermann en Werfel met het leeuwenaandeel strijken. En onder de buitenlandsche schrijvers zijn vertegenwoordigd: Van Ammers-Küller, Galsworthy en Sigrid Undset. Dit boekje geeft ons niet alleen een beteren kijk op sommige moderne letterkundige prestaties, maar is tegelijkertijd een flinke bijdrage tot de moderne psychologie. Zijn waarde wordt nog verhoogd door een zeer rijke dubbele alphabetische bronnenopgave, die met vrucht kan worden geconsulteerd door alwie zich met moderne zielkundige en literaire problemen bezighouden.

Dr. Raph. Kreemers.

ENGELSCH.

Ch. Edw. Russell, 7488.
AN HOUR OF AMERICAN POETRY. *J. B. Lippincott, London,* 1929. (18.5×11). 165 blz. geb. Sh. 4/6.

De schr. van deze geschiedenis der Amerikaansche poëzie won den Pulitzer prijs in 1927 en is een erkende autoriteit op het gebied der dichtkunst. Zijn beoordeeling baseert hij op de theorie van S. Lanier, nl. op de muziek. In zijn vergelijkingen beroept hij zich dan ook meestal op Euterpe. Deze basis zullen we niet betwisten. We merken enkel op, dat ze leidt tot verrassende en duidelijke vergelijkingen b.v. tusschen Chopin en Poe. Schr. kant zich ook tegen de bij vele fabrikanten van bloemlezingen gangbare meening en hemelt b.v. bij Longfellow, Taylor, Aldrich e.a. heel andere dingen op, dan we gemeenlijk van hen geciteerd vinden. Hij neemt het ook op tegen de Engelsche critici, die de Amerikaansche poëzie door onkunde van het milieu vaak verkeerd hebben beoordeeld. Tot aan de 20ste eeuw volgt hij zoowat de indeeling, die iedereen aangeeft, doch van dan af is zijn keus meer persoonlijk, uitgaand van het beginsel, dat alleen zij vermelding verdienen, die iets bijdroegen tot de evolutie van de Am. poëzie. Daarom vallen enkele alleenstaande figuren weg en vinden b.v. Dubar en E. Lazaris wel een plaats. Whitman rangschikt Schr. onder de Rhapsodical prosaists. Iets waarmee veel lezers wel niet akkoord zullen gaan. De Imagisten hadden we ook graag een plaatsje gegund gezien. Doch wijl de uitgever een ander bundeltje aankondigt over de allermodernste poëtische uitingen door C. Aiken zullen we op geen verdere leemtes wijzen. We bewonderen het helder inzicht en de primeerende kwaliteit in dit overzicht. De blz. b.v. over Bryant, Longfellow e.a. zullen zelfs vakkundigen iets nieuws leeren.

Dr. Raph. Kreemers.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Gerard Knuvelder, 7489.
HET RAMPJAAR 1830. *Paul Brand, Hilversum,* 1930. (21.5×15) 186 blz. ing. *f* 2.50, geb. *f* 3.50

Sinds ettelijke jaren begint er bij de beschrijvers en de beschouwers van de Nederlandsche historie ook een scheuring te ontstaan, een verdeeling in Klein-Nederlanders en Groot-Nederlanders. Of het stam-bewustzijn is wakker geroepen, of de na-oorlogsche dwalingen haar licht ook hierop hebben doen vallen, of het besef dat „staat" en „volk" geen synoniemen zijn, uit rustige wijsgeerigheid is ontstaan, wie zal het uitmaken? Zeker is, dat bij de historici en bij anderen ook een inzicht veld aan 't winnen is, dat men „de groot-Nederlandsche gedachte" heeft genoemd. Uit dit inzicht schijnt ook dit boek over het jaar 1830, dat voor Groot-Nederland een „rampjaar" was, te zijn geboren. Zegt Klein-Nederland: in 1830 viel uiteen wat kunstmatig in 1815 was verbonden en ook niet bijeen-hoorde, Groot-Nederland zal moeten zeggen: in 1830 werd vaneen gescheurd, wat bij elkaar hoorde en bezig was aaneen te groeien, maar wat haast bij overrompeling, door stokerij van vreemden in tweeën werd gereten.
Het spreekt van zelf, dat de „idée directrice" van den geschiedschrijver van invloed is op den kijk op 1830 en zelfs op het al of niet in-het-licht-zetten van bepaalde toestanden en bepaalde feiten.
Het boek is geschreven voor de gasten, niet voor de koks. Zoo zegt het de inleiding uitdrukkelijk. Voor de gasten zal het gerecht hier en daar wel een nieuwen smaak hebben. Maar het feit, dat het boek compilatie-werk is, heeft blijkbaar ook de schuld, dat er op drie, vier plaatsen van het boek hetzelfde wordt gezegd. Bovendien is de stijl hier en daar slordig en meermalen zeer onklaar. Zoodat de indruk gewekt wordt van snelle bewerking en weinig doorwerkt-zijn. Misschien was die snelheid noodig voor het actueele van het geval.

Dr. P. C. de Brouwer.

FRANSCH.

Dr. Altora Colonnes, 7490.
LES SOVJETS EN CHINE. *Desclée de Brouwer & Cie., Paris,* 1930. (19×12) 114 blz. ing. Ffr. 7.—.

Al jaren duurt de burgeroorlog in China, waarin $^1/_5$ gedeelte der menschheid in betrokken is. Daarom heeft de Chineesche kwestie een internationaal karakter, te meer omdat de groote mogendheden de een meer, de ander minder in deze verwikkelingen rechtstreeks betrokken zijn. Om de oorzaken van het Chineesche drama bloot te leggen, biedt de schrijver dit werkje aan. Hij verbleef ruim zes jaren in China, leerde de leidende personen der Chineesche revolutie kennen; en hier legt hij nu na nauwgezette waarneming zeer veel van de Chineesche mentaliteit voor den lezer open, welke voor den Europeaan anders in 't algemeen gesluierd blijft. Om dit eenigzins te begrijpen wijst hij allereerst op de vaste kern in de Chineesche ziel, die daarin bestaat, dat ze ten koste van alles altijd haar prestige, haar zedelijk overwicht wil ophouden, gevolg daarvan is gebrek aan oprechtheid, dubbelzinnigheid. Verder bemoeielijkt hem zijn verkeer met Westerlingen zeer. zijn groote rassenhoogmoed, zijn geloof aan lucht- en watergeesten (zelfs nog bij vrijzinnige Chineesche studenten) die een

bron van moeilijkheden, van laster tegen de vreemdelingen zijn. Voorts wordt zijn vreemdelingenhart nog op velerlei manieraangewakkerd: de tallooze grieven al jaren lang tengevolge van de overheersching der groote mogendheden ondervonden, verlies van prestige der blanken bij hunne nederlagen tegen Japan en Turkije, en bij hun materieel en zedelijk verval in den Wereldoorlog, de achteruitzetting der Chineezen in de gebieden der groote mogendheden, en daar bij komt nog een felle en methodische propaganda van Sovjet-Rusland in China, dat door het Oosten het Westersch kapitalisme wil verslaan. En niet het minst wordt de ontreddering van China in de hand gewerkt door de Chineesche generaals, wier voornaamste streven is door den oorlog zoo spoedig mogelijk rijk te worden.
Het groote beletsel voor de normale verhoudingen en de vrede in China is volgens den schrijver: gebrek aan leidende zedelijke krachten, die hun levensbeschouwing doordrongen hebben van de beginselen van het Christendom. Op compacte wijze vat de schrijver zijn kennis en ondervinding in dit boekje samen, de ernstige bestudeering daarvan zal ons ongetwijfeld beter het groote Chineesche drama doen begrijpen.

P. Placidus O.Cap.

DUITSCH.

Conrad Bornhak, 7491.
DIE KRIEGSSCHULD DEUTSCHLANDS WELTPOLITIK 1890-1914. *Wilh. Kolk, Berlin S.W.* 48, 1929. (23×15) 590 blz. geb. M. 16.—.

Sinds het uitbreken van den wereldoorlog heeft de schuldvraag de geesten niet meer losgelaten; vooral in Duitschland dat bij de onderteekening van het verdrag van Versailles gedwongen werd, alle schuld op zich te nemen blijft de kwestie der schuldvraag niet van de lucht. Zelfs heeft zich een neutrale internationale commissie aan het werk gezet, om deze kwestie grondig te onderzoeken. Het werk dat hier geboden wordt, gaat dan ook in dezelfde lijn, maar wil meer bijzonder, den Duitschen keizer van de oorlogsschuld vrijpleiten. In het eerste hoofdstuk leidt de schrijver de geschiedenis van het Duitsche keizerrijk der Middeleeuwen tot den val van Bismarck in, en dan volgt zeer uitvoerig de algemeene geschiedenis der jaren 1890-1914, in verband met Duitschlands wereldpositie. Het is de tijd van het persoonlijk regiem van keizer Wilhelm, die voortaan zijn eigen kanselier wilde zijn. Na een breedvoerige uiteenzetting der internationale gebeurtenissen komt de schrijver er toe, om van den keizer alle oorlogsschuld af te wentelen; wat hij aan fouten beging, is de schuld zijner raadgevers. Want de keizer was te zwak om een krachtig persoonlijk bewind te voeren. Dit komt vrij goed overeen met hetgeen reeds dienaangaande bekend geworden is, dat keizer Wilhelm door zijn omgeving meer geleid werd, dan dat hij zelf leider was der rijkspolitiek, al nam hij evenwel gaarne de pose daarvan aan. Maar moeilijk begrijpen wij in verband met het voorgaande het volgende van den schrijver: „Er (der Kaiser) war zweifellos der bedeutendste staatsmännische Geist der Nachbismärchischen Zeit und überragte alle seine politische Ratgeber um mehr als Haupteslänge.'' Alsof dan al zijn raadgevers o.a. ook Vorst v. Bulow in den schaduw moeten staan bij den keizer, en alsof een staatsman, ook de noodige regeerkracht mag missen? Want door aldatgene wat door personen van verschillende partijen en van verschillende conditie gepubliceerd is, wordt de meening van den schrijver aangaande den „staatsmännische Geist'' van keizer Wilhelm II niet bevestigd.

P. Placidus O.Cap.

Wilhelm Stieda, 7492.
DEUTSCHE GELEHRTE ALS PROFESSOREN AN DER UNIVERSITÄT MOSKAU. *S. Hirzel, Leipzig,* 1930. (29.5×19.5) 125 blz. ing. M. 8.25.

Al sinds eeuwen zijn Duitsche geleerden werkzaam onder het Russische volk; zoo maken ook nu de Duitsche intellectueelen een belangrijk contingent uit bij den opbouw van den sovjetstaat. Het onderwerp echter dat in deze bijdrage behandeld wordt, heeft betrekking op die Duitsche geleerden die tot het begin der 19e eeuw in Rusland, en meer bijzonder aan de universiteit van Moskou, werkzaam waren. Wel is het initiatief tot oprichting van Ruslands' oudste universiteit van Peter de Groote uitgegaan, het plan is evenwel onder de regeering van zijne dochter Elisabeth uitgevoerd. In 1802 was door keizer Alexander I het onderwijs gereorganiseerd met den steun der Duitsche geleerden.
De universiteiten van Dorpat en Wilna die in de 18e eeuw onder Russische overheersching werden onderdrukt, werden opnieuw hersteld; nieuwe werden opgericht te St. Petersburg, Charkow en Kazan. Hoe groot de steun der Duitsche geleerden was, kan nog in dit opzicht blijken; 400 der der 500 buitenlandsche artsen die vóór 1800 in Rusland werkzaam waren, waren Duitschers. Bij zijn onderzoek aangaande de Duitsche professoren aan de universiteit van Moskou komt de schrijver tot het merkwaardige resultaat, dat zij en hunne nakomelingen heel gemakkelijk zich russifieeren, ofschoon de Duitsche geleerden hun merkteeken op de Russische universiteiten hebben gezet.

P. P.

ENGELSCH.

L. B. Namnier, 7493.
ENGLAND IN THE AGE OF THE AMERICAN REVOLUTION. *Macmillan & Co., London,* 1930. (22×14) 518 blz. geb. Sh. 25.—.

De binnenlandsche geschiedenis van Engeland in de laatste helft der 18e eeuw, met de Amerikaansche revolutie op den achtergrond. Het is de staatkundige crisis tengevolge der nieuwe denkbeelden, waarvan tijdens die periode ook in andere landen de symptonen te zien zijn. Door de Amerikaansche revolutie kreeg deze crisis in Engeland nog een scherper karakter. Nog in de 18e eeuw berustte de samenstelling van het Engelsche Parlement op de inrichting der Middeleeuwsche maatschappij, maar toen had zich de bourgeoisie als „nouveaux riches'' tusschen den hoogen en lagen adel ingedrongen en wilde krachtig medewerken aan de regeering in het Parlement, waarvan de samenstelling niet beantwoordde aan den feitelijken toestand van het land. Men zeide dat de klok in het politieke leven van Engeland stilstond.
± 1700 breekt de nieuwe tijd in Engeland met kracht door, dit werd nog door het optreden van George III bevorderd. Hij is een geboren En-

gelschman, en wil zooals de verlichte despoten een autokratisch bewind vestigen; de twee eerste koningen uit het huis van Hannover waren Duitschers van origine en opvoeding, hadden weinig invloed op de regeering. Gesteund door de torypartij wil George III de Amerikaansche opstand met geweld onderdrukken, Pitt gesteund door de bourgeosie en de jongeren is voor autonomie binnen het Engelsche staatsverband. De verkiezingen van 1671 spreken zich krachtig voor de politiek van Pitt uit. Tenslotte worden de Amerikaansche kolonies met den steun der Franschen geheel onafhankelijk. Toch bleef de overwinning der nieuwe denkbeelden in Engeland voorloopig uit, deze was aan de 19e eeuw voorbehouden. Want zoolang Napoleon Engeland bleef bedreigen schortten de partijen den strijd op. In 't bijzonder kan nog opgemerkt worden, hoe in dien tijd door de starre vasthoudendheid der Engelsche regeering groote koloniale gebieden definitief verloren gingen. Hierbij steekt wel scherp af de soepele, breede Engelsche staatskunde der 20e eeuw; deze geeft aan de koloniale gebieden een zoo groot mogelijke vorm van zelfbestuur, en daardoor is ze in staat om zelf de dominions binnen de belangensfeer van het Britsche rijk te behouden.

P. P.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

Daan van der Zee, 7494.
DE WERELD VRIJ. *De Arbeidspers, Amsterdam,* 1931. (21×15) 175 blz. ing. f 290, geb. f 3.50.

Dit boek van Daan van der Zee bezit deze goede eigenschappen, dat het op duidelijke, onomwonden wijze uiteenzet „de socialistische beschouwingen over het koloniale probleem'' en vervolgens, hoewel tezeer generalizeerend, wijst op, wat wij van katholieke zijde ook moeten toegeven, de mammonistische koloniaalpolitiek, die zeker in verschillende perioden een kenmerk geweest is van onze verhouding tot den Inlander. Op de „Geldzak'' heeft terecht ook onze katholieke hoogleeraar, Prof. Dr. C. C. Berg, gewezen in zijn geruchtmakende rede over Artikel 177. Doch naast deze twee goede hoedanigheden van dit programmatisch boek van den socialistischen schrijver, staan veel meer minder goede hoedanigheden, wat ons niet verwonderen moet, omdat 't werk gesproken is uit de socialistische levens- en wereldbeschouwing; en aangezien de socialistische koloniaalpolitiek nog van vrij recenten datum is, vergaat 't haar, zooals menig jeugdpersoon in de „Sturm- und Drangperiode'', n.l. men is sterker in afbreken, dan in opbouwen; men keurt zoo licht 't oude onvoorwaardelijk af en ziet in eigen jeugd-ideëen,nog zoo ongetoetst, een idealisme, dat niet voldoende rekening houdt met de werkelijkheid.
Principieele misvattingen in dit boek zijn o.a.: de leer over de meerwaarde en de daarmee samenhangende socialisatie der koloniale productiemiddelen; het niet zuiver onderscheiden van kapitaal en kapitalisme als mammonisme; het verzwijgen van den godsdienstigen aanleg der psyche van den inlander, welke aanleg een der hoofdredenen is van zijn wantrouwen tegenover 't socialistisch materialisme en van zijn belangstelling in de christelijke, of minstens algemeen godsdienstige stroomingen; het verzwijgen van de beteekenis der „Moederkerk'' in 't vraagstuk der slavernij; het verzwijgen van den invloed der missionarissen voor de kultureele, ethische verheffing van 't volk. Waarom mag men als socialist ook deze feiten der historie nietvernemen? Jammer genoeg draagt nu 't beoordeelde werk 't stempel van „gewilde'' eenzijdigheid.

P. Constantinus O. Cap.

FRANSCH.

Dr. J. Lhermite, 7495.
LE SOMMEIL. *A. Colin, Paris* 5, 193) (17 ×11) 211 blz. ing. Ffr. 12.00.

Dit boekje is wel lezenswaard, doch zal voor den niet geneeskundige moeielijk te verstaan zijn. Het is prettig geschreven.
Eerst wordt behandeld het verschijnsel van de slaap met al hare bijzonderheden.
Dan volgt een hoofdstuk over de winterslaap en de seizoenslaap.
Een tweede deel handelt over biologie en physiologie van de slaap.
In het derde deel komt de behandeling van den droom.
Het ontstaan en de natuur van de droomen wordt verklaard — ten minste getracht wordt dit te doen.
Natuurlijk wordt Freud hier ten tooneele gevoerd.
In het vierde deel wordt gehandeld over de pathologie van de slaap, somnambulisme, lethargie en slapeloosheid.
Zooals gezegd is het boekje voor niet geneeskundigen bijna niet te volgen. Misschien kan het ter lezing worden aanbevelen aan zeer ontwikkelden.

Dr. C. Meuleman.

XII. LEERBOEKEN.

Bernard Shaw, 7496.
THE DEVIL'S DISCIPLE. *B. Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (15.5×11) 116 blz. gecart. M. 1.20.
Bernard Shaw, 7497.
CANDIDA. *B. Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (15.5× 11) 1 9 blz. gecart. M. 1.20.
Bernard Shaw, 7498.
THE MAN OF DISTINY. *B. Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (15.5×11) 76 blz. gecart. M. 1.20.
Bernard Shaw, 7499.
ARMS AND THE MAN. *B. Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (15.5×11) 1.1 blz. gecart. M. 1.20.

Deze Sonderausgabe van Shaw's werken verdient een aanbeveling en een pluimpje. Een pluimpje om het handig formaat, den verzorgden druk en het losse vocabularium, waarin alleen het strikt noodige wordt gegeven tot het begrijpen van den tekst. Hier ook wordt de rolverdeeling gegeven, die we liever in den aanvang van het stuk hadden gezien. Shaw gaf geen toelating tot het aanbrengen van zakelijke verklaringen. Die moesten dus vanzelf achterwege blijven. Doch dat is geen bezwaar, want de deeltjes zijn natuurlijk eerst en vooral bedoeld voor studiegebruik. En daarvoor verdienen ze alle aanbeveling. Shaw's lange inleidingen worden ook niet opgenomen. We weten nu van dezen auteur, ook ten onzent,wel zoo veel onderhand, dat het haast overbodig is erop te wijzen, dat deze deeltjes niet

in ieders handen moeten gegeven worden. Er wordt op het oogenblik in Engeland een omnibus-Shaw uitgegeven. Doch zoowel voor studie als voor privaatgebruik verkiezen we deze handige boekjes,die we den liefhebbers niet genoeg kunnen recommandeeren.

Dr. Raph. Kreemers.

Willa Cather, **7500.**
TOM OUTLAND'S STORY. *B. Tauchnitz, Leipzig,* 1930. (15.5 × 11) 156 blz. ing. M. 1.60

Jos Conrad, **7501.**
YOUTH. *B. Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (15.5× 11) 141 blz. ing. M. 1.60.

John M. Synge, **7502.**
PLAYS. *B. Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (15.5×11) 123 blz. ing. M. 1.40.

Jack London, **7503.**
THE CALL OF THE WILD. *B. Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (15.5× 11) 154 blz. ing. M. 1.60.

J. M. Barrie, **7504.**
THE ADMIRABLE CRICHTON. *B. Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (15.5×11) 190 blz. ing. M. 1.60.

Ook voor deze vijf deeltjes uit de Students' Series kunnen we den lof herhalen, die we bovenvermeld hebben gegeven. Al vinden we de keus van het beroemde dierenverhaal van J. London zeer gelukkig, we wijzen er toch op, dat zijn Engelsch nog al eigenaardig is en Amerikaansch getint zoodat alleen meer gevorderden het met vrucht zullen kunnen gebruiken.
Aan Barrie's tooneelstuk zullen onze jonge lui vooral meer hebben dan aan zijn *Quality street* dat we voor schoolgebruik nu precies niet zoo interessant vinden.
Van Synge worden gegeven de twee beroemde stukjes *Riders to the sea* en *The Shadow of the Glen.* Dit deeltje heeft wel het voordeel dat de lange inleiding in het Engelsch is gesteld en dat er een interessante bibliographie over Ierland wordt gegeven plus twee kaartjes doch de stukken zagen we liefst voor privaatstudie gereserveerd of hooger op om de sombere en beklemmende atmosfeer die ze van 't begin tot 't einde dooradемt.
Voor Conrad's *Youth* verwijzen we naar ons artikel over het Tauchnitz-deel waaruit dit stuk werd ontleend (*Boekzaal* 1929: blz. 261-262). Het is geen boek, zeiden we daar, voor een onervaren jeugd, die wel gevoelig is voor schoonheid doch die nog geen tegengift heeft voor 't fatalisme en pessimisme van Conrad, die we op elke blz. tegenkomen.
Het deeltje van E. Wharton werd genomen uit *The Professor's House.* Deze brok is een pareltje van kleinkunst-charakteristik. Het gaat hier over de cowboys en de Pueblo-cultuur van Mesa Verde (Z.W. Colorado) die ook door Nordenskjöld werden beschreven. Een verhaal, dat onze jeugd, tuk op avonturen zeker interesseeren zal. Inleidingen en nota's zijn, als steeds trouwens, uiterst wel verzorgd. Voor zelfstudie zijn haast geen betere uitgaven te vinden „all the world over".

Dr. Raph. Kreemers.

W. J. Bossers, **7505.**
EIN BUCH VOM WELTKRIEG. *W. Versluys, Amsterdam,* 1931. (20×13) 121 blz.

Ditkleine litteratuur boek over den wereldoorlog is bestemd voor de hoogste klassen der middelbare scholen. 't Zijn schetsen uit de verschillende phasen van den oorlog, beginnend bij den moord van Serajewo, door Ludwig tot *Der neunte November 18 in Berlin* door B. Kellerman. Alles van beteekenis uit den oorlog is in herinnering gebracht; b.v. de patrouilles in Rusland, strafarbeid, de dood van 'n recruut (E. M. Remarque), Miss Cavell, Verdun, oorlogsbrieven, oorlog in de lucht, etc. etc. 't Meest aantrekkelijke is voor ons zeker 't stukje over den kroonprins in Holland, op 't eiland Wieringen. 't Minst bevalt ons *Die Atmosphäre des Hasses* waarom moet zoo iets in onze Hollandsche klassen behandeld worden.?

P. v. L.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

Jaap van Baren, **7506.**
JAN. VIER AMSTERDAMSCHE JONGENS NAAR DE OLYMPISCHE SPELEN. *De Steenuil, Amsterdam,* 1931. (25.5×17) 208 blz.

Op onderhoudende wijze wordt hier verteld hoe vier Amsterdamsche jongens naar de Olympische spelen gaan. Een boek vol avontuur en sportgebeurtenissen. Vermakelijk de grappen die we beleven met onze jongens. Ook het kattekwaad wordt niet vergeten natuurlijk.
Wij twijfelen er niet aan, of dit boek zal met veel enthousiasme door onze jongens worden gelezen. Neutraal. *B.*

Jaap van Baren, **7507.**
DE PAASCHVACANTIE VAN VIER AMSTERDAMSCHE JONGENS. Geïllustreerd. *De Steenuil, Amsterdam C.,* 1931. (24×16). 206 blz. ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.90.

„Jan, of de Paaschvacantie van vier Amsterdamsche jongens" is 'n vertelling van allerlei kwajongensstreken die vier boefjes buiten schooltijd kunnen uithalen. Maar Jan is wel 'n haantje de voorste, maar ook van 't goede soort. Hij doet ondeugende, doch geen leelijke dingen en springt moedig in de bres om anderen te helpen. 't Slot, Jan, die als verstekeling 'n vliegtocht meedoet en dan daarvoor overal geëerd wordt, is wel wat overdreven. Blinde passagiers komen er in werkelijkheid heelemaal niet goed af. In 'n jongensboek, dat de werkelijkheid wil beschrijven, moest zoo iets niet aangemoedigd worden.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Ralph Connar, **7508.**
ALLAN CAMERON. *Scheffer-Drukkerij, Dordrecht,* 1931. (23×16) 216 blz. geb. *f* 2.75.

Allan Cameron is 'n Schotsch student en geweldig rugbyspeler, maar hij is leelijk aan de whisky verslaafd. Daardoor komt hij in slechte conditie en bij 'n wedstrijd verliezen de Schotten door zijn schuld. Tegelijkertijd bijna wordt ontdekt, dat een wissel op zijn vader vervalscht is. Men verdenkt hem, terwijl een zijner verkeerde vrienden het gedaan heeft; Allan geeft toe, dat hij alles vergeet wanneer hij dronken is geweest. De zaak wordt gesust, maar Allan is onmogelijk geworden en wijkt uit naar Canada. Hij gaat dan gewoon als boer werken en beleeft er allerlei woeste avonturen en wordt ten slotte recruut

bij de N.W. Bereden Politie. Het verhaal speelt in 1884 toen Canada verontrust werd door de invallen van Indianen, halfbloeds en paardendieven. Cameron komt flink vooruit bij de politie, maakt promotie en wordt korporaal en inspecteur. Hij trouwt met het dochtertje van den eersten boer bij wien hij knecht was geweest. Mandy, 'n ruw kind van de wildernis, is om hem te winnen 'n beschaafd verpleegstertje geworden. 'n Goed boek maar alleen voor oudere jongens; absoluut geen kinderboek.

Alb. Steenhoff-Smulders.

J. Feitsma, 7509.
DE ASPIRANT-JOURNALIST. Geïllustreerd. *De Steenuil, Amsterdam C.,* 1931. (24 × 16). 224 blz. ing. *f* 2.50, geb. *f* 2.90.

Willem Berg, aspirant-journalist, gaat als blinde passagier met een vliegtuig mee naar Zuid-Afrika, om nieuws voor zijn dagblad te hebben. Behalve de merkwaardige reis hebben zij een geweldig avontuur bij de dwergnegers, waar zij een jonge Engelsche vrouw bevrijden, die daar werd gevangen gehouden. Willem krijgt bij zijn terugkomst natuurlijk 'n vaste aanstelling als redacteur.

Zijn tweede avontuur heeft hij in Amsterdam, waar hij met z'n vriend de mecanicien, met wien hij naar Zuid-Afrika vloog, een door booswichten ontvoerde sportkampioen opspoort.

Goede jongenslectuur.

Alb Steenhoff-Smulders.

J. Feitsma, 7510.
DE STRIJD OM DE IJMUIDER-SLUIS. Geïllustreerd. *De Steenuil, Amsterdam C.,* 1931. (24 × 16) 216 blz. ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.90.

Willem Berg is 'n heel jong journalist en hoort van de boekhoudster, dat haar broer, teekenaar-ingenieur bij den Rijkswaterstaat, een belangrijke teekening ontstolen is. Willem Berg gaat er, met goedvinden van z'n hoofdredacteur, als amateur-detective op uit. Hij gaat als verstekeling op reis, trekt de halve wereld rond, beleeft de vreeselijkste avonturen, om ten slotte in den omtrek van Venlo den documentendief in handen te krijgen en ook de kostbare teekening. Aardige, boeiende jongenslektuur. Teekeningen en beschrijvingen van de groote IJmuidersluis zijn er bijgevoegd.

Alb Steenhoff-Smulders.

J. Feitsma, 7511.
HET GEHEIM DER ELECTRA. Geïllustreerd. *De Steenuil, Amsterdam C.,* 1931. (24 × 16). 216 blz. ing. *f* 1.50, geb. *f* 1.90.

De „Electra", het nieuwgebouwde schip van een groote maatschappij, dat twee-en dertig Engelsche mijlen op haar proefvaart had geloopen, is op haar eerste reis van Indië. Er komt een radio-telegram aan de maatschappij, dat alle machines stil staan en alle lichten gedoofd; daarna 'n dito, dat de stuurman gewond is en eindelijk 'n onbegrijpelijk S.O.S.-sein. De regeering stuurt 'n oorlogsboot om het schip te zoeken, maar vergeefs. De „Electro" is verdwenen. De groote boot met 400 menschen is intusschen in handen gevallen van 'n zonderlingen kapitein, die over buitengewoon wetenschappelijke middelen beschikt. Door een jongen worden schip, bemanning en passagiers gered. 'n Beetje onwaarschijnlijk, maar toch 'n boeiend en goed geschreven jongensboek.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Thea van Grotenbergh, 7512.
DE TWEELINGEN VAN DEN LUSTHOF. Geïllustreerd. *De Steenuil, Amsterdam C.,* 1931. (24 × 16) 246 blz. ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.90.

De tweelingen van den Lusthof zijn twee meisjes van de familie Berns. De groote familie woont op 'n buiten en 't verhaal gaat hoofdzakelijk over hetgeen de tweelingen in de groote vacantie uitspoken.

'n Vrij onbeduidend, maar onschuldig meisjesboek.

Alb. Steenhoff-Smulders.

C. M. van Hille-Gaerthe, 7513.
DE PLAATS, WAAROP GIJ STAAT. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1930. (22 × 15.5). 240 blz. ing. *f* 3.—, geb. *f* 3.90.

De zesde druk beleefde dit boek voor oudere meisjes en 't is een verblijdend feit dat deze goede lektuur gewaardeerd wordt. Ieder meisje moet wel iets goed meenemen uit dit blije frissche verhaal, dat zoo heel eenvoudig vertelt over meisjes van dezen tijd met haar werk, haar moeielijkheden en haar fouten. Ruut, die bij al 't vervelende van haar studie telkens weer geniet van de kleine levensvreugde en die zoo dapper haar groote illusie offert is toch 'n schat van 'n heldin!

Wat ze aan 't eind van haar moeilijken dag denkt, zou ieder meisje mogen neerschrijven na een retraite: „O, ik houd van het leven...... ondanks alles...... ik houd van het leven met z'n vreugde en smart. En ik houd van mijn werk...... en van zooveel menschen...... En het is toch, geloof ik, zóó, dat God zelf je altijd weer den weg wijst van den twijfel naar de zekerheid, van je eigen strijd en verdriet naar de andere menschen en de verhoudingen."

A. S.

Ro Kopuit, 7514.
HET JEUGDBOEK. Geïllustreerd. *De Gulden Ster, Amsterdam,* 1930. 123 blz. geb. *f* 1.50. (25 × 20).

't Is fleurig uitgegeven, maar de versjes en verhaaltjes gaan niet boven het middelmatige uit. We hebben zoo vele mooiere en betere jeugdboeken, dat dit best ongeschreven had kunnen blijven. Ro Kopuit moest maar liever alléén illustreeren.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Ro Kopuit, 7515.
DE LOOZE STREKEN VAN REINAART DE VOS. Geïllustreerd. *De Gulden Ster, Amsterdam,* 1931. (76 blz. (25 × 20). geb. *f* 1.50.

't Geestige hekeldicht van den Vos Reynaerde is al op allerlei manieren bewerkt, maar, hoe ook gekuischt, voor kinderen lijkt 't ons absoluut geen gewenschte lectuur. Ergerlijk is deze bewerking niet, maar met z'n spotternijen op boete, rozenkrans, zegen, e.d., zouden we 't onze kinderen toch niet graag in handen geven.

Karl May, 9999.
DE KAPERKAPITEIN. *Nijgh & Van Ditmar,*

Rotterdam, 1931. (20×14.5) 174 blz. ing. *f* 1.25, geb. *f* 1.90.

Tegen dit boek van Karl May is ook, van de opvoedkundige zijde beschouwd, weinig in te brengen. Het avontuurlijk verhaal van Robert Surcouf en Napoleon is nog meer historisch dan romantiek, hoewel de geschiedenis hier al romantisch genoeg is. Iedere jongen zal zich amuseeren met de lotgevallen van den sympathieken kaperkapitein. 't Is uitstekend vertaald.

Alb. Steenhoff-Smulders.

S. J. Mathijsse, 7516.
OM VOOR TE LEZEN AAN ONZE KLEUTERS. Geïllustreerd. *G. B. van Goor Zonen, Den Haag*, 1931. 118 blz. geb. f 2.90.

Natuurlijk is dit aardige, dikke boek uitstekend geschikt om „voor te lezen", maar de talrijke platen en plaatjes (op elke bladzijde één), de groote letter en de in lettergrepen gedeelde woorden wijzen er o.i. op, dat de auteur 't de kinderen zèlf in handen wil geven. Zoodat we de titel niet erg gelukkig achten. Overigens 'n détail van weinig beteekenis. 't Zijn aardigvertelde voorvalletjes uit 't leven van lieve, soms ook ondeugende kinderen, waar Rie Cramer goede illustraties bij teekende,die gelukkig slechts 'n enkele keer herinneren aan haar zoetelijk „maniertje." 'n Leuk idee, om de kinderen ook 'ns 'n „dik" boek te geven. Neutrale sfeer.

L. F.

J. v. d. Ploeg, 7517.
TORDA DE ZIGEUNERHOND. Geïllustreerd. *Brandenburgh & Co., Sneek*, 1930. (20.5×15) 121 blz.

'n Friesch vertelsel over 'n hondenleven, goed en boeiend verteld, met 'n treurig slot. Friesche jongens en meisjes zullen van het boek genieten.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Herman Poort, 7518.
VAN KINDEREN. Geïllustreerd. *Van Gorcum & Co., Assen*, 1931. (21×15) 40 blz.

'n Beetje nietig voor 'n bundeltje, die drie heel korte verhaaltjes.

Twee jongenstypen, die even laten zien, hoe er achter ruwe onverschilligheid toch iets fijners en diepers kan zijn. En 'n klein krabbeltje, 'n heel vluchtig instantaneetje van 'n baby. Wel goed werk, maar is dat nu voor iemand als Herman Poort 't bundelen waard?

Alb. Steenhoff-Smulders.

Hellen Randers, 7519
HOE TINEKE TINE WERD. Geïllustreerd. *G. B. van Goor Zonen, Den Haag*, 1930. Geb. f 1.20.

Er valt veel goeds te zeggen van dit kinderboek: zoo geeft 't 'n goed idee van 't leven, aan boord van 'n groot mailschip. Spelenderwijs leeren de jeugdige lezers heel wat over de reis en 't verblijf in Indië, en, al nemen ze 'n onevenwichtig groote plaats in: de Indische sprookjes, verteld door baboe Amina zullen de belangstelling wel gaande houden... Toch moeten we een en ander aanmerken. Ten eerste is de wijze, waarop over 't Kerstfeest wordt gesproken zoo akelig neutraal en vaag, dat 't nog beter weg had kunnen blijven. Voorts is de passage over de gestorven verloofde van May, juffrouw Ida's „lievelingszusje", in 'n boek voor kinderen van 8-12 jaar niet op haar plaats. Dan komt 't slot, na 't geregeld tamelijk gedétailleerd verhaal over Tineke's reis naar Indië, en 't fragmentarisch-behandelde verblijf in Djocja, al te onverwacht. 't Is of de schrijfster 't beu werd en er daarom maar gauw 'n slot aan maakte. Daardoor is de titel heelemaal niet verantwoord. En dan is de taal lang niet feilloos: b.v. op blz. 10 dit Germanisme: „want ik was al eens in Indië." Op blz. 14 gaat 't over „het *ballustige* troepje"; op blz. 23 staat dit: „ze zou willen wenschen, dat iedereen ten minste éénmaal in z'n leven zoo'n genotvolle reis had gemaakt." Op dezelfde blz.: „en zag overal de zonnige zijde." De illustraties „doen" 't goed.

De verandering die zich in Tineke voltrekt en waarvan zich de schrijfster met 'n Fransche slag afmaakt, biedt stof voor 'n heel boek. We vermoeden, dat de jeugd er niets van begrijpen zal: wat 't verhaal méér wil zijn dan 'n interessante beschrijving van 'n aan Hollandsche kinderen onbekend milieu, stempelt 't tot 'n mislukking.

L. F.

H. Wolffenluttel-van Rooyen, 7519.
HET ZEVENDE MEISJE. Geïllustreerd. *G. B. van Goor & Zn., Den Haag*, 1930. (22.5×15) 174 blz. ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.75.

Anna, van haar examen voor onderwijzeres thuiskomend, wordt verrast door de geboorte van een zusje, Rie, het zevende meisje. Door haar ouders en grootere zusters verwend, groeit Rie op tot een bengel. Als Rie nog jong is, sterft haar Moeder en Anna verlaat haar betrekking om voor haar jongste zusje te zorgen en haar op te voeden, wat geen gemakkelijk werk is.

Dit diepgodsdienstige boek bevelen we gaarne onze jonge meisjes aan.

L.B.

(Zonder naam), 7520.
DE MOOISTE VIJFTIG DAGEN. Geïllustreerd door Frans Hamer. *H. van Munster, Amsterdam*, 1931. (17.5×21) 82 blz.

Op 'n duidelijke en prettige manier wordt hier voor de kinderen verteld van de dagen tusschen Paschen en Pinksteren en over de prediking der Apostelen. Vooral om voor te lezen zijn dit fijne boeken,maar dan voor niet al te kleine kinderen. Hier is gestreefd om de bijbelsche verhalen voor de jongeren zoo duidelijk en zoo boeiend mogelijk te maken. En die poging is werkelijk geslaagd.

A. S.

FRANSCH.

L. Duykers, 7521.
JEANJEAN. Vertaald uit het Vlaamsch. *Desclée de Brouwer et Cie., Paris*, 1930. (19.5×15). 212 blz.

Jeanjean, het Vlaamsche jongetje, wiens vader in den oorlog is en die met moeder en Sophie de vlucht meemaakt, beleeft van zelf vele avonturen in zijn jong leventje. Tot het weer een rustigen tijd wordt, de vrede komt, die Jeanjean's vader terugbrengt en 't jongetje een zusje geeft.

Alb. Steenhoff-Smulders.

honger te sterven, noch te bevriezen, ofschoon het vandaag niet veel scheelde. Bij mijn thuiskomst van Wermuthaus waar Clara achtergebleven was, had ik verzuimd de dienstbode te laten komen, verdiepte mij eerst in Albrecht Dürer, toen in een brief, die juist aangekomen was en bemerkte eindelijk dat het vuur uitgegaan was en de maag om voedsel riep.
Ik ging dus aan het werk, stak de keukenlamp aan, nam houtjes enz.... tweemaal scheen het dat het vuurtje heerlijk brandde — keek ik er echter 10 minuten later na, dan was het weer nacht in de hel. Nu haalde ik een karrevracht papier (de fijnste briefjes op postpapier, die ik zoo iets gegund had, bevonden zich er onder) en daar ging het er op los... zoo, dat het loeide in den schoorsteen. Wel drie kwartier had ik tevoren de melk in den oven gezet en mijn vinger dien ik er van tijd tot tijd bijwijze van thermometer instak altijd met 2.3 boven 0 er uitgetrokken, thans dacht ze echter zichtbaar aan koken, ik zocht ijlings naar koffie en had daarbij de keus tusschen verschillende sappen, die dichtbij de kachel stonden en er alle ongeveer hetzelfde uitzagen, alleen op de tong merkelijk verschilden. Met bewondering van één (dat een heenostdrank scheen te zijn) bracht ik uit een schoteltje vol koffiedrap door middel van een zeef een heel geschikt brouwsel te voorschijn — volgens de kleur te oordeelen leek het wel chocolade."

Ongewenschte Censors.
Het leven van Mark Twain.

Een literair weekblad uit Parijs meldt de volgende bijzonderheden uit het leven van den beroemden Amerikaanschen schrijver Mark Twain, die tot nu toe nog niet bekend waren.
Mark Twain, die zijn loopbaan als scheepsjongen op 'n Missisipi-sleeper begon, werd door de goudkoorts gevat en beproefde in Nevada zijn geluk als goudgraver. Doch de vurig begeerde goudklompen bleven uit en Mark Twain die met zijn waren naam Samuel Langhorn-Clemens heette, werd tenslotte journalist.
Zijn humoristische schetsen en vertellingen werden zeer snel in de Unie bekend en leverden hem veel geld op, zoodat hij kon trouwen. Zijn vrouw was de dochter van een zeer vermogend kolenhandelaar.

N.V. Van Loo's Wijnhandel, Arnhem, Tel. 24771
Oud betrouwbaar adres voor BORDEAUX-, RIJN- EN MOSELWIJNEN. — MISWIJN.

ORGELS CANTUS FIRMUS het Kerkorgel in de huiskamer. Het 1ste klasse Köhler Sterktoonorgel voor kapel of zaalgebruik, alsmede onze Kofferorgels voor schoolgebruik worden bij toeneming gevraagd. Nadere beschrijving en volledige inlichtingen op aanvrage franco tegezonden door Van Deldens' Piano- en Orgelhandel, Walburgstr. 14, Arnhem. Grootste sorteering orgels in Gelderland

Beddenmagazijn ANTON VEEGER
Speciaal adres voor
Slaapkamermeubelen, Bedden
Matrassen · Dekens - enz.
Vraagt prijsopgave...
Molenstraat 142 — Nijmegen — Telefeon 123

Drinkt „St. Geertruydts" Bronwater

Nederlandsche Bron en Onderneming
Hoofdkantoor BERGEN OP ZOOM.

KUNSTHANDEL
„IN DE GOLDEN CAN"
JANSBINNENSINGEL 7 — ARNHEM

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598
Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.
Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied
Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

Het beste en oudste adres op het gebied van Huishoudelijke artikelen. Electr., Gas- en Petroleumhanglampen. Aanleg van gas, waterleiding en electriciteit. Verwarmings-installatien.
Koper — Lood — Zinkwerken.
Fa. W. SCHELLEKENS & Zn. — BREDA
HALSTRAAT 14 TELEFOON 48

P. W. DERKS
NIJMEGEN
Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij.
Zeer concurreerend.

Manufacturenmagazijn
„DE STER"
A. VAN RUTH-VOS
Hemelrijken 96E, Eindhoven
Speciaal adres
in gemaakte goederen.

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN
Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

Fa. W. VAN ROOY & Zn. - BREDA - Tel. 735
VULHAARDEN, KACHELS, FORNUIZEN.

Met het huwelijk begon ook het stille martelaarschap van den dichter. Voor zijn vrouw Emira was hij de man uit de Wild-West, de ongemanierde

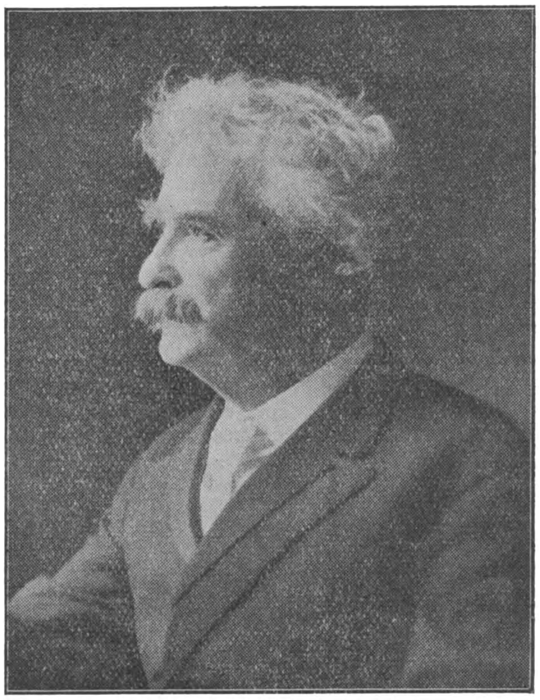

Mark Twain.

ruwe kerel, die niets van salonmanieren kende en eerst voor het gezelschapsleven opgevoerd moest worden. Twistziek en kleingeestig in alle huishoudelijke dingen, dwong de vrouw hem geheel onder haar invloed, die tenslotte ook in een geestelijke tirannie ontaardde. Zij werd de almachtige censor van de geestelijke scheppingen van Mark Twain. Iedere regel die de dichter schreef, moest eerst de censuur van zijn vrouw Elmira passeeren. Later mengden, op aanstoken der moeder ook zijn dochters zich met zijn dichterlijke scheppingen en oefenden er haar critiek op uit. Moeder en dochters met haar bekrompen inzichten dweepten slechts met banaliteiten en trachtten overal en voortdurend den dichter volgens haar eigen ideeën te beinvloeden.

Het wekte in de hoogste mate het misnoegen zijner vrouw en dochters op, toen Mark Twain werken begon te schrijven, die critiek uitoefenden op de maatschappelijke toestanden van het land. Zij verlangden altijd een mooi slot en de dichter moest toegeven terwille van den huiselijken vrede. Zoo kwam het dat Mark Twain tenslotte een dubbel leven begon te leiden en in alle stilte zonder dat zijn vrouw of dochters er iets van wisten begon te schrijven zooals hij zelf wilde. Maar de huiselijke censors snuffelden zijn geheime schrijverij na en namen de manuscripten eenvoudig weg. Toen werd de dichter door zijn vrouw en dochters gedwongen het manuscript te veranderen.

Maxim Gorki.

Russische Caricatuur.

Maxim Gorki.

Toen de werken van Maxim Gorki in Amerika bekend werden, werd Mark Twain een der eersten die zich verklaarde tot dichter der vagebonden en barrevoeters. Maar deze bekentenis had voor Mark Twain een vreeselijke huiselijke scene ten gevolge en de groote humorist moest van Maxim Gorki afzien en dit door een verklaring documenteeren.

Het kwam tenslotte zoover, dat de dichter Mark Twain met weemoed aan de tijden terugdacht, toen hij zijn avontuurlijk leven nog leidde en vrij kon spreken, zooals hij het zoo graag deed.

ALB. W. BURGERS Steenfabrikant WEURT bij Nijmegen — — — Kantoor: WEURT
Ringoven, Metselsteenen en overslaande Vlamovenstraatklinkers
Ligging der fabrieken: IJzendoorn en Echteld (Station Tiel en Kesteren) Deest bij Druten - Tel. 2705 (Nijmegen)

CAREL TEULINGS ATELIER VOOR KERKELIJKE EDELSMEEDKUNST **'S-HERTOGENBOSCH** Alleen: JULIANAPLEIN 17

N.V. Brandstoffen- en Bouwmaterialenhandel
v/h VAN DE VEN & Co., Eindhoven
Alles van de beste Mijnen en fabrieken
Tel. No. 2721, 2722 en 2562.

BAKKERIJ M. VAN KOEVERDEN
Platenmakerstraat 7 — NIJMEGEN — Tel. 1460
is HET goede adres voor alle soorten
Brood, Beschuit en Banket.
— Bovendien op al mijn broodsoorten 10% korting. —

N.V. EUREKA's BAKKERIJEN - NIJMEGEN — HET BESTE BROOD MET 10% KORTING
DE FIJNSTE KOEKJES, GEBAK EN BONBONS. — ZEER CONCURREEREND.

Fa. GEBR. KEMKES, Nijverstraat 14-20, Tilburg, Tel. Int. 1229
Speciaal in Kerkmeubelen.

STORM OVER RUSLAND

samengesteld door Dr. Hein Hoeben in samenwerking van de R.W.P. en den bekenden Ruslandkenner Dr. Jos. Froberger.
DE PRIJS IS 35 CENT. Iedereen moet deze brochure lezen!
Uitgave van DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, TILBURG

J. LIGTHART-BERKEL - Tilburg - Leonardstraat No. 5
Groothandel in vleeschwaren, Speciaal levering aan kloosters en gestichten.

S. MENHEERE-DUSEE - TILBURG BOUWMATERIALEN, WAND- EN VLOERTEGELS, SANITAIREN
Kantoor: Molenstraat 144 - Telefoon 1058 Magazijnen: Besterdstraat 3 - Rosmolenplein 3

MET GRETIGHEID
ZAL ONTVANGEN
WORDEN HET WERKJE:
WAT GEEN OOG GEZIEN HEEFT
Een pakkende verhandeling van
Dr. ENGELBERT KREBS
over alles, wat de christen kan weten over het leven na den dood
VERKRIJGBAAR: IN DEN BOEKHANDEL, OF
VERZENDHUIS G. G. G.
JANSSINGEL, 's BOSCH
80 CENT

Firma Wed. J. A. Wouterlood v. Doesburg & Zn
WIJNHANDEL
N. Ginnekenstraat 22 — BREDA
Telefoon No. 354.

Eerste klas Banketbakkerij
Theo van Aerde
Korte Burchtstr. 14
Nijmegen
Telef. 1824

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

H. SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schabloneer- en Silka-artikelen
voor beschildering van stoffen, hout, celluloïd, enz.

Zoo juist verscheen bij Uitgeverij „FOREHOLTE" te VOORHOUT

NILS BESKOW **GODS WEGEN**

De beroemde Zweedsche schrijver van „Voor Gods Aanschijn", een der weinigen die er zich in verheugen mogen onder de geheele Nederlandsche Christenheid — en wel in alle schakeeringen — talrijke lezers te tellen, doet thans wederom een nieuw werk het licht zien.

Waar zijn eerste boek in korten tijd in ons vaderland achtereenvolgens VIJF HERDRUKKEN beleefde en de auteur niet geheel ten onrechte **een moderne Thomas van Kempen** genoemd wordt, zoo zal ongetwijfeld zijn nieuwste werk eveneens grooter opgang maken.

Ook in „Gods Wegen" worden in een reeks korte beschouwingen, op boeiende wijze, verschillende godsdienstige en zedekundige onderwerpen behandeld, allen van actueel belang, zoowel voor Protestanten als Katholieken De auteur orakelt geen algemeenheden ; integendeel, dit is het levende woord van iemand, die gedwongen door een groote warme menschenliefde, zijn eigen, innigste gevoelens uitspreekt, in zijn eigen taal, op zijn eigen origineele wijze

Maar hierin ligt tevens de verklaring, waarom Beskow's boeken ook in ons vaderland zoo'n opvallend succes hebben en zij een ware weldaad zijn voor iederen gezondvoelende christen.

Prijs ing. f 2.40; in linnen prachtb. f 3.20

Verkrijgbaar in den Boekhandel en bij
UITGEVERIJ „FOREHOLTE" TE VOORHOUT

Zoo juist compleet verschenen :

J. J. C. Starkenbrug

Uit onze omgeving

Een zestal leesboeken voor de Middelklassen van Katholieke lagere scholen

Met tal van gekleurde en zwarte plaatjes van C. Jetses.

Eerste deeltje . . .	2e druk	f 0.75
Tweede deeltje . .	2e druk	f 0 75
Derde deeltje		f 0.75
Vierde deeltje		f 0.75
Vijfde deeltje		f 0.75
Zesde deeltje		f 0.75

UITGAVE VAN
J. B. WOLTERS
GRONINGEN, DEN HAAG, BATAVIA

Eucharistie en Leven

Eucharistie — Offer en Sacrament
Bron van ons bovennatuurlijk leven

door M. JENNESKENS,
Rector der Zusters Franciscanessen te Mook.
Tweede herziene druk. 6e tot 10e duizendtal.

Binnen 10 maanden werden 5000 exemplaren van dit werkje verkocht. Dit was na de verschijning aanstonds te verwachten, wijl de geheele Pers dit boekje prees als een allerbeste handleiding voor de vorming van het godsdienstig leven.

SINT MAARTEN : Voor hen, die door de veelvuldige of dagelijksche communie het bovennatuurlijk leven in zich tot ontwikkeling en vollen wasdom willen voeren, kan het boek een matige stuwkracht zijn bij dit heilzaam pogen.

Ingen. f 0.90 ingeb. f 1.40

Onze Rijkdom in Christus

door M. JENNESKENS,
Rector der Zusters Franciscanessen te Mook.

Deze uitgave sluit aan bij het mooie „Eucharistie en Leven" van denzelfden schrijver.

„Onze Rijkdom in Christus" werd in de pers met veel lof begroet.

Ingen. f 0.90. ingeb. f 1.40.

Getallenprijs voor „Eucharistie en Leven" en „Onze Rijkdom in Christus": Bij atname van 10 exemplaren f 0.85 en f 1.35 — van 25 exemplaren f 0.80 en f 1.30 — van 50 exemplaren f 0.75 en f 1.25 — van 100 en meer exemplaren f 0.70 en f 1.20 per exemplaar.

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

GERESERVEERD VOOR
FIRMA M. KROPMAN
HAZEKAMPSCHEWEG 30
NIJMEGEN
▼

Vermijdt teleurstelling.
VRAAGT BONBONS FINS
Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten, Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

STOFFENMAGAZIJN „DE LELIE"
TOLBRUGSTRAAT 1 hoek Nieuwstr.
BREDA.

Frans de Kort, Torenstraat 27 en 29
En Gros BREDA En Detail
Handel in Land- en Tuinbouwzaden, Kunstmeststoffen en Tuinbouwgereedschappen. Tel. Int. 661
Catalogus op aanvraag gratis.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ▫ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ▫ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ▫ NADRUK VERBODEN
EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 11 **1 JUNI 1931** **25 cent**

De Indische dichter-profeet Rabindranath Tagore

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

STORM OVER RUSLAND

samengesteld door Dr. Hein Hoeben in samenwerking van de
R.W.P. en den bekenden Ruslandkenner Dr. Jos. Froberger.

DE PRIJS IS 35 CENT. **Iedereen moet deze brochure lezen!**

Uitgave van DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, TILBURG

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Nadruk verboden.

L. J. M. Feber:
Paul Morand over zichzelf en anderen

Jos Panhuijsen: . . . *Literatuur in werkelijkheid*

Ed. A. Serrarens: . . *Het aspect van onzen tijd*

Dr. Raph. Kreemers: *Vrouwen in de Literatuur II*

Rietsema: . . . . *Naar verre landen*

Piet Visser:
Over de sentimentaliteit als ongenoegzame impuls.

UIT BOEK EN BLAD:
Den Gulden Winkel. — Opgang.

C. F. A. KAAL - EINDHOVEN
Gedipl. Coupeur en Mr. Kleermaker
Willemstraat 37 Telefoon 4280
KLEEDING NAAR MAAT.

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No. 320.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

Studebaker
FREEWHEELING CAR
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

GEEN KOUDE GEEN VOCHT GEEN LAWAAI SIERT DE WONING DOOR CELOTEX
Voorradig in afmetingen van: DIK: . . . . 11 m.M. BREED: 91-121 c.M. LANG: 244-260-275 305-366-427 c.M.
N.V. Bouwstoffenhandel H. W. DE KANTER BREDA Oude van Hoornestr. 1 en 8 Telefoon 779

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar **LUXOR-THEATER**
Mariënburg — Telef. 20

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

ALB. W. BURGERS Steenfabrikant WEURT bij Nijmegen — — — Kantoor: WEURT
Ringoven, Metselsteenen en overslaande Vlamovenstraatklinkers
Ligging der fabrieken: IJzendoorn en Echteld (Station Tiel en Kesteren) Deest bij Druten - Tel. 2705 (Nijmegen)

J. B. VERMULST-SCHEFFER - Strijpschestraat 23d - EINDHOVEN
AGENTSCHAP GILLET MOTOREN — KESTEIN'S EAK RIJWIELEN
Soliede personen gemakkelijke betalingscondities.

TER PERSE TER PERSE

GESPREKKEN MET CHRISTUS

DOOR FR. HIERONYMUS RONGEN O. CIST. R.

Zeer vele lezers van de Maasbode, waar deze Gesprekken sinds geruimen tijd opgenomen werden, hebben bij herhaling op hun uitgave in boekvorm aangedrongen.

Dr. J. Witlox, hoofdredacteur van de Maasbode, schrijft dato 10 December 1930:

„Ik weet, dat de Gesprekken bij velen in den smaak vallen en ik betwijfel niet of zij doen werkelijk veel goed. *Een vooraanstaand geestelijke uit de sociale beweging van het Haarlemsche vroeg mij U te verzoeken of U ze niet in boekvorm zou willen uitgeven*. Dit is in ieder geval een verblijdend staaltje van groote waardeering en ik verheug mij het U te kunnen overbrengen."

Alph. Vermeulen S.J., Rector van de Krijtberg te Amsterdam, schrijft, dato 20 Januari 1930:

„Wilt U die „Gesprekken met Christus" gezamenlijk uit gaan geven; U doet er een buitengewoon goed werk mee; *'t is juist wat de menschen noodig hebben*; *zoo wil Christus door hen gekend worden, zoo moeten ze met Hem leeren spreken* En als er dan in Amsterdam een R.K. openbare leeszaal en bibliotheek is. dan moeten er vele exemplaren van dat nieuwe werk ter lezing liggen en ter uitleening."

Het werk wordt gedrukt op stevig papier, met duidelijke letter en is verlucht met houtsneden van den bekenden Dominicaan, Pater Raymundus van Bergen. Het beslaat ongeveer 165 bladzijden in een kloek formaat van 16½ bij 13 cM.

De uitgave geschiedt in eigen beheer om den prijs zoo laag mogelijk te houden, die per exemplaar bij voorafbestelling slechts f 0.80 bedraagt; na het verschijnen van het werk f 1.—.

Bestellingen worden reeds nu aangenomen door den uitgever:

TRAPPISTENKLOOSTER TEGELEN

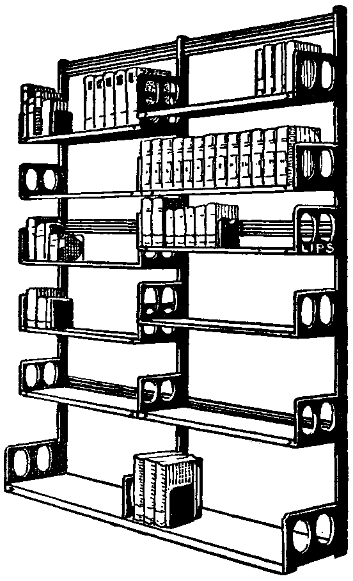

LIPS HANDIG VERSTELBARE

BOEKENSTELLINGEN

IN ELKE LENGTE

LICHT, SIERLIJK, ENORM STERK.

Fa. P. v. d. WEEGEN & Zn., Tilburg

TIMMERFABRIEK

Briefadres: GASTHUISSTRAAT 48.

BAHLMANN & Co - NIJMEGEN

K. Burchtstraat hoek Broerstraat

Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding

Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.

Zeer voordeelige prijzen.

Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"

GROESBEEK.

Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520

Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren

Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Brandstoffenhandel „DE KOLENMIJN"

PIET SIPS - Academiesingel 38 - BREDA

EN GROS Tel. 129 EN DETAIL

J. Steylen-v. d. Brûle — Firma P. ten Have

St. Janstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620

Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

TH. BEENS - GINNEKEN - TEL. 563 -

RADIO

ELECTR. VERWARMING

SANITAIR

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS

v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF

Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN

Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Firma Alph. van Laarhoven - Het aangewezen adres voor goud, zilver, doublé, alpacca. - Klokken, Horloges, Luxe Klokjes. - Eigen reparatie-inrichting

VISCHMARKT 8 BREDA

FABRIEK VAN MACHINALE HOUTBEWERKING

„DE MARK"

JACQ. VAN GROENENDAEL — BREDA

alle timmerwerken, speciaal kerkbanken, kerkstoelen, schoolbanken enz.

J. HURKMANS, Teteringenstr. 31, BREDA

LUXE BAKKERIJ — Hoek Ceresstraat — Telefoon 1731

Specialiteit in alle soorten FIJN GEBAK.

Kantoormachines

Mart. Payens - Nijmegen

ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

GOEDKOOP ROOKEN HERMANS Sigarenhandel Stratumseind 36 A EINDHOVEN

VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land.

VICTORIA-WATER

OBERLAHNSTEIN

Heeft gunstige invloed op de spijsvertering.

PAUL MORAND OVER ZICHZELF EN ANDEREN.

Paul Morand
Fransche caricatuur.

Veelzijdig en volledig zijn deze identiteitspapieren die recht zakelijk worden voorafgegaan door een hand-afdruk, genoeg. De auteur laat zich zien van alle kanten, als criticus en essayist, als verteller en dramaturg, als denker en dichter. Of hij zich met dat al bloot geeft, is een andere vraag. Hij doet alsof hij een loopje neemt met zichzelf, met de critiek, met heel de wereld. Hij weet tenminste den schijn te wekken van over veel dingen héén te spotten, die men in den regel schrikkelijk ernstig pleegt te nemen. Wie nu de ernstigste, de soliedste, de degelijkste van beiden is, Morand met zijn flitsende ironie of zijn zwaar-op-de-handsche ontleders, ook dat is een vraag, die open blijft.

De critiek krijgt er al dadelijk geducht van langs. Zij heeft het verdiend. Zij heeft rondom Morand een legende gespannen, zooals zij bijna iederen auteur met een begende omzweeft. Geen schriftuur is veilig in de handen der critiek; zij haalt er uit en legt er in naar believen, naar eigen beeld en gelijkenis. Wij, van dezen tijd, zijn de temperamentvol, te gedocumenteerd, voor het objectief essay. Het zuivere exacte meten en wegen volgens vaststaande normen is ons minder gegeven; ieder oogenblik vervallen wij in een subjectivisme, waarin juist de worsteling om normen haar weerslag vindt. Onder de handen van Bruning werd Rembrandt een jongere van 1920, een zooveelste editie van Bloy; Brom maakte van Vondel een „kleine jongen", die zijn bezinning en evenwicht zoekt. De analyse van het dichterwezen lijkt onvergelijkelijk verscherpt en toegespitst, maar bepaald zakelijker wordt zij er niet op. Wie aan dergelijke secties wordt onderworpen, krijgt de sensatie van voor een hollen of een bollen spiegel te zijn gezet — hij ziet zich vergroot of verkleind, maar bijna altijd verwrongen. Men moet dat zelf hebben ondervonden, zijn gefantaseerde conterfeitsel met de werkelijkheid hebben kunnen vergelijken, om de voosheid en ijdelheid van dit critisch-essayistisch gedoe dóór te hebben.

Er kan onder ons, in dit kleine land, waar we nu eenmaal niet veel geweldigs te doorstaan of te genieten krijgen, geen roman of gedicht of drama verschijnen, of de critiek werpt er zich op als de bok op de haverkist — en brengt er God, het eeuwige en volstrekte, het toerment der tijden, de tragedie der menschheid en de wedergeboorte vanuit de loopgraven bij te pas. Zij denkt, de critiek, dat zij, alsdus van leer trekkende, zich universeel instelt en meester toont op het machtig wapen van den synthetischen greep. Zij is echter meestal alles behalve universeel, maar zoo betrekkelijk als een tijd van overgang betrekkelijk is; zij is meestal niet synthetisch, maar geeft een samenraapsel van pure fantasieën ten beste. Wij nemen al die diepzinnigheden in den regel schrikbarend ernstig, zoo ernstig als past bij het formeeren van een nieuwe wereld, waartoe wij onze mouwen opstroopen, alvorens in onze penhouders te stijgen. De zin voor de realiteit, voor de reëele afmetingen der artistieke en cultureele werkelijkheden, die zich aandienen, is veelal verloren gegaan. Wij zijn vooral geneigd, de fenomenen van het heden te groot en te wereldschokkend, die van een nabij verleden te klein te zien. Wanneer men over twintig, dertig jaar de critieken van vandaag herleest — wat men hoogst waarschijnlijk met volharding zal nalaten — en bovendien de objecten harer actieve belangstelling, dan zal men zich in negen van de tien gevallen buiken lachen over het komisch effect. Ligt het wezen van het komische niet grootendeels in den indruk eener dispropositie?

De moderne critiek is grootendeels „légende". Er is dus veel voor te zeggen, dat een schrijver, die de belangstelling geniet der critiseerende en essayeerende dames en heeren en bovendien in waarheid een component beteekent in het geestesleven van dezen tijd, op gezette tijden met iden-

Gerard Bruning

titeitspapieren voor het voetlicht komt. Het kan zijn nut hebben, dat hij, boven het geharrewar en gefantaseer der critici uit, zélf vertelt, of althans tracht te vertellen, wie en wat hij is en den sluier der legende verscheurt. Morand bijvoorbeeld vindt zichzelf heelemaal niet terug in wat de critiek van hem heeft gemaakt.

„Or, que met-on dans ses livres? Ce qu'on n'est pas et ce que l'on voudrait être, comme dans les rêves. Les livres sont des désirs refoulés, des actes manquès. Les petits s'y dépeignent grands, les laids s'y travestisent en Don Juans, les sages font figure de fous et les sédentaires d'aventuriers. De là, ce héros synthétique et fabuleux que l'on prend pour l'auteur et qui n'est que son masque. Le monstre est un Paul Morand extravagant, agidé et brutal. Si ma remarque sur le rêve vous parait juste, devinez le vrai Morand, calme, un proie à ces scrupules de la fidélité, que connaissent tous les exilés... Non seulement notre personnage moral est déformé par le renommée, mais nos traits euxmêmes. Chacun de ceux qui me composent auyourd'hui, après dix ans de vie littéraire, est emprunté à un de mes livres. Cette bouche cynique est née après *Tendres Stocks,* ce teint blâme après *Ouvert lo Nuit;* ce bas de visage lourd d'homme d'affaires m'a été posé après *Lewis et Irène;* ces cheveux plaqués de noctambule ont poussé après *l'Europe galante;* ces yeux bridés sont ceux de *Boudha Vivant,* et après *Magie Noire,* mes photos elle-memes ont commencé. O Dorian Gray! à prendre le type nègre „...Bref, c'est une conspiration de tous les arts, pour nous voir et nous rendre tels que nous ne sommes pas......"

De critiek, met de bewonderaars en vereerders voorop, kan het er mee doen. Natuurlijk is een boutade als deze danig gechargeerd, naar een grond van waarheid houdt zij stellig in. En zelf geroepen tot een critische verhandeling, voelt men zich huiverig, bang voor afdwalingen op het ongewisse pad van fantasterijen en Hineininterpretierungen. Wij houden ons dus aan eenige algemeene trekken, die althans bij benadering zijn vast te stellen. Zonder het om den anderen volzin te afficheeren en zonder machtswoorden over de apocalyptische verschrikking, die het vooroorlogsche verleden onherroepelijk en onoverburgbaar scheidt van het heden, laat Morand zich kennen als een mensch van dezen tijd. Waarbij te bezien staat, of hij bovendien een kracht der toekomst is, hetgeen trouwens lang niet gezegd kan worden van allen, die zich heviglijk van-dezen-tijd gevoelen.

Hij is de levende bevestiging van het woord van Oldhaus, dat de technische ontwikkeling, de uitzetting van het verkeer in den loop der negentiende eeuw heel de wereld, heel de menschheid hebben saamgevat tot een eenheid in de stoffelijke orde. De afstanden vallen weg, de grenzen lossen zich onder zeker opzicht op; van den anderen kant dreigt ook het karaktereigen der volkeren te vervagen. In ieder geval, geen mensch kan meer leven als ware hij alleen op de wereld. De kring van gemeenschappelijk belang zet zich uit over heel den aardbol; maar tegelijk wordt ook de wereldhuishouding ingewikkelder èn bevatbaarder. De wereldreiziger is van een uitzonderlijk fenomeen een type geworden. Morand is van dit type een karakteristiek vertegenwoordiger. Hij is cosmopolitisch aangelegd; hij laat, al zwervend door de wereld, de menschheid in haar eindelooze verscheidenheid op zich inwerken, zonder dat hij tot een synthetische visie komt. Althans, hij geeft daar geen bewijzen van. Hij zet zijn radio aan; in de opvolging

Prof. Gerard Brom

der uren passeeren alle zendstations de revue; hij doet de wereldreis in zijn kamer, nu eens niet als een gemoedelijk verzinseltje, maar als een werkelijkheid. De bijna kritische snelheid van den aethergolf condenseert de wereldruimte op één

Leon Bloy

punt. Inderdaad, dit is een fenomeen, waarin wij ons nog recht moeten inleven, waarvan de eigenlijke zin pas gaandeweg tot de menschheid door zal dringen.
Het gaat in dezen tijd tusschen de statische en de dynamische wijze van leven. De opgave, waarvoor dit geslacht zich ziet gesteld, is deze: in het dynamische leven het element van rust, in de durende spanning het evenwicht van weleer te hervinden. *Le voyageur et l'Amour* noemt Morand zijn dramatische verbeelding, waarin hij het conflict stelt tusschen den dynamischen geest, die van horizon tot horizon over de wereld jaagt en de statische verzinking in de diepste bewogenheid der ziel. Voorloopig ziet hij geen verzoening van beide elementen; de reiziger en de vrouw gaan uiteen; zij zoekt in de intensiteit op één plaats en in één oogenblik wat hij in de extensiteit van zijn zwervend bestaan niet tot concentratie vermag te brengen.
In Frankrijk zelf voelt en tast hij het dooreenvloeien der volkeren, het wegvallen van de afbakening der karakterkringen. „Faut-il réagir contre tout ces personnages exotiques qui envahissent notre littérature actuelle" — vraagt hij zich af. En zijn antwoord is zooveel als een aanvaarden van de werkelijkheid: „la France en 1927 est un pays de six millions d'étrangers.... c'est le roman, dont l'aspect congestionné ressemble à tant d'égards à celui d'une capitale modernes qui les accueillera tous." Voor het volks- en cultuureigen ziet hij hierin geen gevaar. Immers: „les rois de France tiraient jadis d'importants revenus de tous les étrangers du „aubains" qui passaient ou demeuraient à porteé de leur jurisdiction: à leur exemple, ne faut-il pas profiter en littérature du droit d'aubaine." Het is geestig opgemerkt, maar de vergelijking gaat mank. De koningen van Frankrijk, de Franschen, alle volkeren die gastvrijheid boden, bleven zichzelf, heer en meester op eigen terrein, in eigen cultuurkring. De verhoudingen zijn veranderd; in den smeltkroes van het moderne wereldverkeer worden gaandeweg alle volkeren en culturen vermengd. Er dreigt een vervloeiing en vervlakking, een verlies aan type en karakter. Daarnaast gaat misschien de mogelijkheid open eener samenstelling van totnogtoe aan elkaar vreemde krachten, van een resultante, die de menschheid als geheel op zal stuwen tot ongekende hoogten. Voorloopig valt echter, cultureel, meer verlies dan gewin te boeken. Bovendien is het type, dat uit dè rasvermenging op groote schaal in den modernen tijd is voortgekomen, de Amerikaan en deszelfs cultuur, het Amerikanisme, totnogtoe weinig aantrekkelijk en geeft het geen aanleiding tot hoog gespannen verwachtingen. Blijkens de massapsychologie, die hij heeft neergeschreven in zijn sterke boek over *New York*, ziet Morand deze dingen niet zoo somber in, althans niet zoo hopeloos als Duhamel, die Amerika voor het begin van het einde aller cultuur houdt. In ieder geval waardeert hij spanning, vaart, vitaliteit, jacht en drang, ook al worden zij voorloopig vrijwel uitsluitend op het zakelijke gericht, niet zonder meer als teekenen van verval en ontbinding. Naar ons toeschijnt heeft hij hierin gelijk, door deze nieuwe vormen van het leven, waarop geen terugkomen mogelijk is, moeten wij heen; wij moeten ze aan ons, aan ons innerlijk leven ten slotte, dienstbaar leeren maken. Uiteindelijk hangt het leven niet af van de vaart maar van de richting, niet van den technischen vorm maar van den zin dien wij er aan geven, niet van de uiterlijke spanning, maar van de innerlijke wijding.

L. J. M. Feber.

---

[1]) **Paul Morand,**
PAPIERS D'IDENTITÉ. *B. Grasset, Paris,* **1931. 265 blz. ing. Ffr. 15.—.**

LITERATUUR EN WERKELIJKHEID.

Hoe langer men literatuur bestudeert, hoe meer men gaat twijfelen aan de literatuurhistorie of tenminste de betrekkelijkheid ervan gaat inzien. Er is ten slotte zulk eene eenzijdigheid in iedere indeeling waartoe de literatuurhistorie welhaast van zelf brengt en achter en boven iedere school en iedere strooming blijven onveranderlijk gehandhaafd de enkele principen, waaraan ieder werk van letterkunde te beantwoorden heeft, wil het een wezenlijke waarde bezitten. Of een werk romantisch, realistisch of klassiek genoemd wordt doet in laatste instantie weinig ter zake, bijna ieder werk van bizondere beteekenis bezit trouwens, romantische, realistische en klassieke eigenschappen, tegelijkertijd, men behoeft slechts een der betere gedichten van Dryden bijvoorbeeld te lezen om dit in te zien.

Ook het romantische werk dient reëel te zijn, ook dit moet beantwoorden aan een werkelijkheid, zij het soms een droomwerkelijkheid, het moet waarachtig zijn in toon en beeld. Waarachtigheid blijft het voornaamste criterium en geen virtuositeit kan het gemis daarvan vergoeden. Er is in Nederland een bepaald realisme en een bepaalde neo-romantiek, die niet geheel wezenlijk zijn, die niet volkomen het overtuigende karakter bezitten, dat aan goed litterair werk eigen moet zijn, deze wezenlijkheid wordt soms echter plotseling aangetroffen in werk, dat slechts ten deele litterair, ten deele beeldend is, in het aphorisme en het essay. Een dergelijk werk is het onlangs verschenen *Schetsboek*[1]) van Dirk Coster. Bij het lezen van de eerste bladzijde, de eerste zinsnede wordt men reeds getroffen door den ernst van dezen schrijver, die men ooit beschuldigd heeft van een spel te drijven met het leven, en naar mate men vordert, groeit een zekere ontzetting voor den man, die zoo de bitterheid van menschelijk lot en menschelijke zwakheid heeft durven aanzien tot hij in deze laatste, klare en onverbiddelijke formuleeringen kon mededeelen, wat hij zag. Het is een eigenaardig werk, in zekeren zin zou men het haast wetenschappelijk kunnen noemen, maar met hun scherpzinnigheid, hun bijna benauwende zakelijkheid bezitten deze tot het uiterste versoberde vaststellingen het rhythme, de bewogenheid, de beheerschte, maar daarom te sterkere vurigheid van het gemoed. Dirk Coster is een humanist in de nieuwere en nobeler beteekenis van het woord, maar hij is allerminst een verwaterd ethicus. Hoe zijn bestrijders hun vervormde opvatting van zijn persoonlijkheid overeen zullen weten te brengen met het inzicht in de menschelijke natuur dat hij hier toont is ons een raadsel. Het is wel zonderling, dat Dirk Coster, die niet kan gelooven aan een hel, het verteerende, giftige, demonische in den mensch zoo geheel wist te doorschouwen, dat men bijna zou vergeten dat dit

Dirk Coster

de doorgaans onontbeerlijke grondslag tot een zuivering en hernieuwing is en dat de schrijver in dit inzicht toch nog reden vond tot hoop. Op een ander plan, in de verte, satirischer, minder doordringend, maar in hun uit den aard der zaak veel beperkter beteekenis wordt deze waarachtigheid weergevonden in een kleinen bundel vertellingen, een debuut, de *Devotielichtjes* [2]) van Gijs van Rooyen. Men zal zich ergeren, men heeft zich reeds geërgerd aan deze „Devotielichtjes'' er is een bepaald soort brave lieden, dat men niet geheel vrij kan pleiten van een voorkeur voor zich ergeren. Maar wat dit boek betreft doet men het naar onze meening ten onrechte. Er staan ten deele mislukte verhalen in dezen bundel, een volkomen compositie gelukt den schrijver slechts in één vertelling „Het Hongeroproer''. Maar in deze half romantische half realistische geschiedenissen, zich af-

spelend in het heden of in een soort gefantaseerde middeleeuwen weet Gijs van Rooyen de kleinheid te beelden van de zonde, de bekoring en de menschelijke zwakheid het best in „Het Hongeroproer" en vooral ook in het tweede, meer realistische gedeelte van „De Luie Kluizenaar"; hier werkt een „démon du midi", die wij in zijn burleskheid geneigd zijn te verkiezen boven den gelijknamigen van Bourget, wat nog niet beteekent dat we dit verhaal boven Bourget's roman willen stellen. Dat Gijs v. Royen nogal vaak geestelijke personen laat bekoord worden, moet men hem niet dadelijk ten kwade duiden, immers ook deze zijn niet voor bekoringen gevrijwaard, naar we menen en er is geen reden bij hen deze gemeenzaamheid in lot met anderen verkeerd te vinden. Ondanks de onvolkomenheden, die trouwens bij een debuut het gewone verschijnsel zijn is *Devotielichtjes* een merkwaardig boek en in zijn speelsche en spottende allure bezit het een onmiskenbare waarachtigheid. Het laatste werk van P. H. van Moerkerken *De Historie en het Droomgezicht. Van den Moordenaar en den Prins* [3]) ook ten deele realistisch, ten deele romantisch van opvatting, bezit deze speelsche allure niet, het is zeer ernstig. Het is naar onze meening, iets te ernstig, het is zeer goed geschreven, in een soberen stijl, het vertoont een grooter meesterschap over de taal dan het werk van Gijs van Rooyen, maar men mist er deze fellere waarachtigheid. Er is maar één goede wijze van historische romanschrijving en dat is de onhistorische, men kan alle „locale kleur" geven, die men wenscht, maar deze „locale kleur" mag niet tot een verwijdering leiden, het essentieel menschelijke moet worden behouden en daaraan kan de tijd slechts betrekkelijk geringe nuanceering geven. Shakespeare die men om zeer bijkomstige redenen een romanticus pleegt te noemen, wist dit, zijn figuren leven en tusschen hen, en ons staat geen vervagende tijd, zij zijn waarachtig, ze zijn reëel. Prins Willem van Oranje noch Balthazar Gérard in het boek van P. H. van Moerkerken zijn dit volkomen, over den prins verneemt men bijna niets, het voornaamste is een gesprek met den koning van Frankrijk, dat Willem van Oranje, zeer zeker niet zoo gehouden heeft. Evenmin weet van Moerkerken de figuur van Balthazar Gerard levend en overtuigd te maken. Zijn boek is een verhaal over onwezenlijke personen in een onwezenlijk land, het is bijna een droom, ondanks de realistische motieven, maar ook deze droom is onwezenlijk en mist de vitaliteit om tot een visioen te worden. Iets van het visionnaire, dat men bij van Moerkerken tevergeefs zoekt is te vinden in het al weder zoowel romantisch als realistisch verhaal van den onlangs gestorven schrijver Aart van der Leeuw. Het is een vertelling van een veertigtal bladzijden, zeer kostbaar uitgegeven, en het is een goed voorbeeld van de kunst van dezen dichter en dichterlijken prozaschrijver. Het heet *De Opdracht* [4]). Een sollicitant naar een betrekking krijgt een onmogelijke opdracht uit te voeren. Hij voert ze niet uit en voert ze toch uit op zijn tocht naar zijn eindelijke triomf, die heel anders is dan hij zelf en dan wij vermoedden, volgen we hem. Er gebeuren mirakelen in dit verhaal, absoluut onmogelijke oplossingen worden gevonden, maar toch blijft dit werk waarachtig. Zeker zijn gedool in den grooten bazar, zijn tocht in den tram, die hem ten slotte aan zee brengt, de verschijning van het meisje zijn niets dan droom, maar dit is geen gemaakten droom, dit is droom*werkelijkheid*. In al zijne onmogelijkheid, in zijn vlucht naar het buitennatuurlijke is deze vertelling meer werkelijkheidsbeelding dan den grooten realistischen roman van Alie Wyhe-Smeding *De Domineesvrouw van Blankenheim* [5]). Men kan

Aart van der Leeuw

ons hier tegenwerpen, dat, blijkens de radiorede van de schrijfster deze roman toch wel aan een werkelijkheid beantwoordt. We gelooven het niet, we zijn overtuigd van niet. Hij beantwoordt aan het beeld dat zich de schrijfster van die werkelijkheid vormde, maar dit beeld is valsch, tenminste in verschillende opzichten. Alie Wijhe-Smeding heeft een onmiskenbaar verteltalent, er zijn dingen in dit boek, die ervan

Alie Wyhe-Smeding

getuigen, er zijn zelfs brokstukken, die ook psychologisch geslaagd zijn en er zit, ondanks de velerlei overpeinzingen, gang in de geschiedenis. Maar deze velerlei overpeinzingen! Zij zijn al te onwerkelijk, zij zijn soms, rondweg gezegd, verbazend sentimenteel. We kennen weinig religieus werk, dat zoo verschrikkelijk is als de omgang met God in dit werk. Menno ter Braak heeft hierover gesproken voor de radio, een lezing, die later werd gepubliceerd in *De Stem* en hij heeft in het geheel genomen gelijk. God, wiens wezen wij volgens Sint Thomas van Aquino, hoofdzakelijk kunnen benaderen, door vast te stellen wat Hij *niet* is, wordt hier zoo vermenschelijkt en doet hier zulke absurde dingen, dat men nu en dan geslagen staat van verwondering. Dit is zeer te betreuren. Maar het is niet onmogelijk, dat de schrijfster later eenzelfde onderwerp nog eens behandelt en dat zij het dan beheerschter, grootscher, sterker doet, want zelfs uit dit boek spreekt zonder twijfel talent. Met een werkje, dat weer niet geheel tot de literatuur kan gerekend worden dat niet op de eerste plaats, beeldend is, willen we dit artikel besluiten. Het is van Just Havelaar en heet *Het Kind*[6]). Het is niet groot, maar een dertigtal bladzijden, doch in deze korte kenschetsingen en opmerkingen leeft het afzonderlijke, eigene, moeilijk achterhaalbare bestaan der kinderen. Just Havelaar ziet dit bestaan als een wereld op zich en terwijl, hij, in ander werk, soms niet geheel ontkomt aan een zekere vaagheid, is hier alles even scherp en helder. Het is geschreven uit een diepe sympathie, maar uit de meest werkelijke, de sympathie, die kent, die voor zijn bestaanszekerheid geen vervorming, geen ververmooiing van noode heeft. Uit deze waarachtigheid, deze klaarheid bloeit onvermoed het geluksgevoel van het kind, en in die oogenblikken worden deze vaststellingen van een poëtische beteekenis. Dit kleine boek lijkt ons onder anderen vooral voor paedagogen van een voorname waarde. Het geeft een voorbeeld van de waarachtigheid, die ook in de literatuur in beperkteren zin, in de scheppende letterkunde, niet kan gemist worden, maar daarvan juist de voornaamste waarde uitmaakt.

Jos Panhuijsen.

---

1) **Dirk Coster,**
SCHETSBOEK. *Van Loghum Slaterus, Arnhem,* 1930. (22×14). 56 blz.

2) **Gijs van Royen,**
DEVOTIELICHTJES. *Het Sienjaal, Groesbeek,* 1930. (24×16) 70 blz. ing. *f* 2.—.
— **Bc** —

3) **P. H. van Moerkerken,**
DE HISTORIE EN HET DROOMGEZICHT. VAN DEN PRINS EN DEN MOORDENAAR. *P. N. van Kampen & Zn., Amsterdam,* 1931. (20×14). 152 blz.
— **Bc** —

4) **Aart van der Leeuw,**
DE OPDRACHT. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1931. (22×16), 48 blz. ing. *f* 3.50, geb. *f* 4.50.
— **B** —

5) **Alie Wijhe Smeding,**
DE DOMINEESVROUW VAN BLANKENHEIM. *Nijgh en Van Ditmar,Rotterdam,* 1931. (22×16) 495 blz. ing. *f* 4.90, geb. *f* 5.90.
— **Bc** —

6) **Just Havelaar,**
HET KIND. *Van Loghum Slaterus, Arnhem,* 1930. (22×14) 32 blz.

HET ASPECT VAN ONZEN TIJD.

De schrijver van dit merkwaardige boekje[1]) heeft 'n poging gedaan om de lijnen der ontwikkeling in algemene levensstijl sedert het impressionisme tot heden en niet ongerechtigd zelfs tot morgen, te volgen. De stijlen volgen elkaar op met de feilloze wetmatigheid van actie en reactie en de schrijver heeft dit met sprekende voorbeelden vertastbaard en bewezen. Daarvoor was nodig veelzijdige kennis en inzicht, 'n scherp gevoel voor distincties en een observatievermogen waaraan geen kultuurwendingen onopgemerkt voorbijgaan, 'n waarnemingskunst die beslag weet te leggen op elke nieuwigheid die in 't agglomeraat der kultuurverschijnselen is binnengedrongen en ook voor die noviteit een psychologiese verklaring weet te vinden. Want de betekenis van dit boek schuilt in het causaal verband, dat de schrijver tussen de vier stijlen van eergisteren, gisteren, heden en morgen weet te leggen. Zijn dieagrammatiese stelling dat eergisteren staat tot heden, gelijk gisteren staat tot morgen, is geen loze formule, maar een gegronde these. De verschillende stijlen zijn psychologies ineengeschakeld en dat kan alleen hij, voor wie de uiterlike beschavingsvormen symbolen zijn van inwendige tendenzen die zich baangebroken hebben. Dit verklaart ook de cohesie van de typiese beschavingsvormen van onze tijd. Het horizontalisme in de bouwkunst, de zware aardse blokken die elk ander ideaal dan dat der zakelikheid doodpletten, de vaak passieve corpora in de schilderkunst, de geschminkte vrouw, die bij het teloorgaan van haar persoonlike trekken verschimt tot een onpersoonlijk niet, het socialisme en communisme, het ontbreken van elke religieuse verheffing, taylorisering en amerikanisme, krachtpatserij in de sportwereld zonder enig doel, de girldans en zoveeldaagse dans, voor ons macaberder dan een dodendans, de prestissimo's van voorbijgierende auto's, de recordmanie in dit en dat, de gewijzigde huweliksopvattingen, 't zijn alles uitingen van een geest die ingesteld is op nuchterheid, zakelikheid, aardsheid en gebrek aan idealisme van hogere orde. Dat is het aspekt van onze tijd in de bovenlaag. Op grote hoogtepunten weet de schrijver niet te wijzen. Naast al dat negatieve, althans voor ons, zijn er schamele positieve winsten van de nu-stijl. Maar naast 't nieuwe licht dat de massa betovert, brandt het licht van een gezond, rustig en zelfverzekerd conservativisme, dat niet met alle winden meewaait. En, daar heeft deze schrijver bij zijn beschouwingen te weinig aandacht aan geschonken. Want de reacties die komen vinden grotendeels hun oorsprong in de onaantastbare geestelike waarden, die geen enkele stijl uit geest en hart weet weg te vagen.

Hoeveel bewondering we ook hebben voor het waarnemingsvermogen en intuïtie van deze auteur, principieel staan we zeer ver van hem verwijderd. Zijn beschouwingen zijn ziek van beginselloosheid. Het thema waarop hij voortdurend hamert is: „Geen stijl staat op zich zelf hooger dan een andere. Eerst de mate van kracht of zwakte beslist over de waarde en onwaarde." De enige waarde van deze stelling is dat ze ons behoedt voor een protserig arrivisme; zij verraadt echter 'n indifferentisme, dat we niet aanvaarden kunnen. 't Gaat niet om de stijl als zodanig, maar om het geestelik substraat ervan. Schrijver vergeet dat er geen wezenlike hoogtepunten kunnen bereikt worden bij gebrek aan diepere bezieling. Wanneer de stijl van heden ongeloovig is omdat men voor techniek en sport en voor het zakelik levensbedrijf geen geloof nodig heeft, zoals deze auteur beweert, dan laten wij dat alles niet zich als een fataliteit voltrekken, maar verklaren het als een

Goethe

aberratie, die hogere opstijging onmogelijk maakt. Toen Laserre de romantiek veroordeelde, omdat zij verkeerdelik de klem legde op de mindere functies van de mens, opgevoel en verbeelding, deed hij dat, al was hij te eenzijdig, omdat hij fouten zag in de grondslagen van het romantisme. En toen Goethe beweerde dat „klassisch das Gesunde, romantisch das Kranke'' was, had die uitspraak dezelfde tendenz, 'n tendenz die bij de reactie een grote rol zou spelen. Op haar beurt wees de romantiek op de eenzijdigheid van 't rationalisme en ze had er 't recht toe, omdat het rationalisme de menselikheid gedeeltelik verminkte. 't Is juist de kritiek, uitgesproken of niet, die nieuwe wendingen veroorzaakt, de wraak der waarheid, die zich altijd herstelt en waarop alleen stijl van grote allure mogelik is.

Ed. A. Serrarens.

---

[1]) **Broder Christiansen,**
HET ASPECT VAN ONZEN TIJD. Vertaald door Jan van Kasteel. Geïllustreerd. *v. Loghum Slaterus, Arnhem,* 1930. (20 × 14) 192 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.75.

VROUWEN IN DE LITERATUUR. II.

Muriel Hine.

Van dit half- of onbeschaafde milieu voert ons Muriel Hine tot het overbeschaafde in haar *Ten Days' Wonder* [4]). Ivy Myrom is, na den dood van haar man, verliefd op Sir Harry Bolle en haar dochter Griselda verkeert met Keith Mc Ilver. Deze laat echter, op aanzoek van zijn vader, de zaken te lang aanloopen en Griselda geeft hem zijn paspoort. Terneergeslagen door die harde decisie ontmoet ze Harry, die vlugger opschiet en haar vraagt zijn vrouw te willen worden al is hij tweemaal zoo oud als zij. Zij neemt aan tot groot verdriet van haar moeder, die alles in het werk zal stellen, om dit huwelijk te verijdelen. Doch Harry blijft bij zijn besluit. En als ze allemaal samen op zijn kasteel zijn, komt Keith, die intusschen weer zijn oude plaats veroverd heeft in het hart van Griselda, 's nachts om haar te halen. Ze vluchten samen naar Schotland om daar te huwen. Dit is een echte „roman mondain'' in de goede beteekenis van het woord. Alle karakters, zonder uitzondering, zijn goed geteekend. Ze kent het klappen van de zweep, en is van alle markten thuis. Ze is sterk zoowel in beschrijving als in analyse. Al is de ontknooping van het begin af te voorzien, de spanning blijft erin tot de slotpagina. De moderne jeugd kent ze op haar duimpje en tevens weet ze de oudere generatie te begrijpen en heel sympathiek voor te stellen tegenover de beginsellooze, luchthartige jeugd. „The condamnation of all offences'' die ze het kenmerk noemt van onzen tijd is ook karakteristiek in dit boek, waarin wel niet veel verkeerds over God en godsdienst wordt gezegd, doch ook niet veel goeds. Wat er deugdzaam is, is tamelijk „stuffy.'' Het geloof in een hiernamaals is goed voor menschen zonder brein en er wordt nog al eens gerept over de mysterieuze manieren van de Voorzienigheid. In tegenstelling met zooveel van haar bentgenooten bewijst M. Hine, dat de moderne letterkunde haar niet vreemd is. Overigens een spannend verhaal, waarin ook de humor tot zijn recht komt. Doch voor volwassenen.
We hadden al lang geen echten feministischen roman meer gelezen en meenden, dat dit genre in Engeland was uitgestorven, nu de strijd om de vrouwenrechten zoo goed als uitgevochten is. Toch heeft K. Burdekin dat onderwerp nog eens aangevat in haar roman: *Quiet Ways* [5]). Ze heeft ons echter niet kunnen voldoen. Van haar vader, den gewezen majoor Castier-Praed, die na een heftigen antimilitairischen uitval in zijn club doodvalt, heeft Helga een geweldigen haat geërfd tegen alles wat met leger of oorlog verband houdt. En deels uit haar eigen, deels door invloed van haar omgeving is ze tevens een feministe van den uitersten linkervleugel. Toch gaat ze, na veel aarzelen, in dienst van het Roode Kruis en blijft er den heelen oorlog blij. Op zekeren dag wordt de gekwetste Schot, Campbell in haar afdeeling gebracht, en wijl beider gedachten overeenkomen, ontstaat er al gauw liefde tusschen den verpleegde en de verpleegster. Helga is physisch de sterkste van de twee. Doch geestelijk is Alan de meerdere. Na den oorlog huwen ze en na wat op en neer reizen vestigen ze zich in 't mooie Cornwall, waar Alan zich weer aan 't schrijven zet. Zijn boek over den oorlog vindt geen uitgever, doch met later werk heeft hij meer succes. Ze hebben lieve kinderen en leiden samen een gelukkig leven. Al moeten we onze goedkeuring hechten aan een hoop passages in dezen roman, vooral tegen de oorlogsliteratuur van het oogenblik, het feminisme is niet ver van dwaas chauvinisme en waar 't over militairisme gaat, komt de vrouwelijkheid van den auteur even om het hoekje gluren. Ze is veel te fantast en neemt veel te veel haar vrome wenschen voor werkelijkheden. Als al de condities vervuld worden, die zij stelt, zal het oorlogsmonster niet zoo gauw meer opdoemen. Doch de tijd voor die verwezenlijking ligt heel wat verder dan schr. schijnt te vermoeden. Het overdreven feminisme en het practisch ongefundeerd anti-militarisme schaden aan de literaire waarde en de gaafheid van dit boek, dat echter als karakterstudie en vooral als natuurweergave lang niet onverdienstelijk is, doch dat alleen door volwassenen kan worden genoten.
In langen tijd hebben we niet zoo'n diepgaand en tevens zoo'n mooi boek gelezen als A. Douglas Sedgwick's *Philippa* [6]) Aldous Wyntringham

leeft gelukkig met zijn vrouw en twee kinderen. De jongen houdt dolveel van zijn moeder, doch de dochter, Philippa, voelt zich vooral, ofschoon niet uitsluitend aangetrokken tot haar vader. Ze is bijzonder schrander voor haar jaren en physisch ook sterk ontwikkeld. Ze heeft dan ook al gauw door dat haar papa op een zekere Cosima verliefd is. En 't duurt niet lang of Aldous verlaat Beth voor deze vrouw. Doch hij kan moeilijk van Philippa scheiden en hij vraagt haar bij hem te komen leven. Op welk verzoek ze ten slotte ingaat. En nu begint de tweestrijd in deze drie zielen. Cosima, die hartstochtelijk van natuur is, ergert zich over 't voortrekken van Philippa die op haar beurt wel haar vader behagen wil doch tevens niet mishagen aan haar stiefmoeder. En Aldous wankelt voortdurend tusschen beide. Lang gaat het niet goed. Na vier jaar is hij den tweestrijd moe. Doch Cosima is hem voor en laat hem in den steek. En als de ontgoochelde vader zich troost met de gedachte dat Philippa hem tenminste trouw blijven zal, verneemt hij uit haar mond, dat ze met een Amerikaan trouwen gaat. We vinden Aldous nog even bij Beth terug, om haar over te halen dit huwelijk te beletten. En het boek besluit met een veel zeggend kort onderhoud tusschen vader en dochter, waarin deze laatste hem verzoekt naar zijn eerste liefde terug te keeren.

Anve D. Sedgwick.

Alvinden we Philippa in 't begin wel wat al te wijs in haar uitspraken, zelfs over de lastigste levensproblemen, in de rest van het boek is haar zeer eigenaardig karakter goed volgehouden. Hetzelfde moeten we trouwens van al de anderen zeggen vooral van Beth die het mooiste karakter en de zedelijke overwinnaar is in het heele boek. Het doet ons Roomschen pijnlijk aan menschen zonder geloof zoo naar het geluk te zien streven en ze dan paden te zien bewandelen, die in de tegenovergestelde richting leiden. Doch, het wordt hier nogmaals bewezen, de ondeugd wreekt zichzelf. Dit is een van de geliefkoosde onderwerpen van deze schrijfster en 'n waardig vervolg op haar *French Girl*. Hier ook treedt weer de geniale man op, die zich aan een onmogelijke echtgenoote bindt, ofschoon hij toch in zijn eerste vrouw zijn werkelijke levensgezellin had gevonden. Er wordt wel over allerhande geloofskwesties gediscuteerd, zelfs over katholieke en woorden als Fransche conventie en Engelsche sentimentaliteit moeten begrippen dekken, die wij heel anders zouden betitelen. Een van de personages in dezen roman zegt over kathedralen sprekend: „no one wants them any longer" en voegt erbij: „I don 't know much about prayer." Toch meenen we dat in beide meer troost en stut te vinden is dan in zooveel ijdele bespiegelingen, waar het boek vol van is. Als de menschen heel eerlijk zijn moeten ze, ondanks zich zelf, bekennen dat er in 't katholicisme meer te vinden is dan bij de Quakers of andere secten. De schrijfster is wel een geboren Amerikaansche, doch ze leefde sedert haar negende jaar in Frankrijk en Engeland, die ze buitengewoon goed lijkt te kennen. Ze woont nu in Oxfordshire met haar man Basil de Sélincourt. Die desertie van het moederland door de meest vooraanstaande geesten is nu juist niet het beste middel om het verkeerde in 't Amerikanisme op te ruimen. Schr. is er zich wel van bewust dat het anders moest. Doch de practijk lijkt haar moeilijker dan de theorie die ze bldz. 314 ten beste geeft. Ze heeft al een 20 boeken op haar actief en al gaat ze naar de 60, ze heeft den hoogen standaard weten te handhaven, die haar, nu al 20 jaar geleden, beroemd maakte met *Tante*, een van de beste studies over 't genie in heel de literatuur. Kunst als deze van Sedgwick en Wharton is van zoo'n gehalte, dat zelfs de beste mannelijke schrijvers ze op dit oogenblik enkel benijden kunnen. Ze is minder spraakzaam en dramatisch dan Edith Wharton, doch ze gaat dieper en is meer overtuigend. En al heeft ze niet het vertrouwen van de andere in een heldhaftigen, persoonlijken code als hulpmiddel in het leven — ze heeft een diepere spiritueele beteekenis dan Wharton. Wijl die spiritualiteit echter veel verschilt van de onze is een boek als het onderhavige gevaarlijk voor jonge lezers die het dus beter ongelezen laten.

„Drie uitgaven op 14 dagen." Dat succes van Seymour's: *Youth rides out* [7]) verwondert ons niet nu we het boek gelezen hebben. Ze kent haar karakters zoo op en top dat we haar bijna op elke bldz. meenen te hooren pochen over dat feit. Toch meenen we dat ze nog dieper gaan kon dan ze hier geweest is. Doch we hopen voor ons dat ze dan eens een onderwerp kieze waarin niet dat „eternal triangle problem" terugkeert. De personen in dit boek zijn levende figuren, die echter vooral door hun intellectualiteit uitmunten zonder een waardigen tegenhanger daarvoor te hebben in hun vleesch en bloed. Mrs. Seymour deelt op dit gebied de meening van B. Shaw doch het is verkeerd te veronderstellen dat iedereen van deze opvatting is. Het probleem is hier 't volgende: Lindsay Bordon, een man vol idealen, huwt met Camilla Neave, de dochter van een rijken biscuit-fabrikant. Lindsay is veearts en wijst alle aanzoek om bij zijn schoonvader in de zaak te komen van de hand. Hij wil blijven, wat hij is en zijn vrouw met zijn eigen inkomen onderhouden, al heeft hij er ook vrede mee, dat vader Neave een huis en meubels en geld geeft. Camilla houdt dolveel van Lindsay, doch kan maar slecht wennen aan dit „minder leven" en ze is een slechte huishoudster. Haar moeder werkt al wat ze kan om het huwelijk ongedaan te maken. De strijd wordt zeer intens en de schr. heeft schitterende bldz. om zoowel de eene als de andere partij uit te beelden. Doch Lindsay is zoo abnormaal verstandig, dat we er ons kwaad bloed over zouden zetten. Het onvermijdelijke gebeurt: Camilla gaat naar huis terug doch Lindsay wil van geen toegeven weten. Hij neemt

Beatrice K. Seymour.

als huishoudster de vrouw van een zijner gesneuvelde makkers uit den oorlog. Daar ziet de familie van Camilla reden in om het echtscheidingsproces, waarvan Lindsay nooit hooren wou, aanhangig te maken en in het voordeel van haar dochter door te voeren. Het eenig

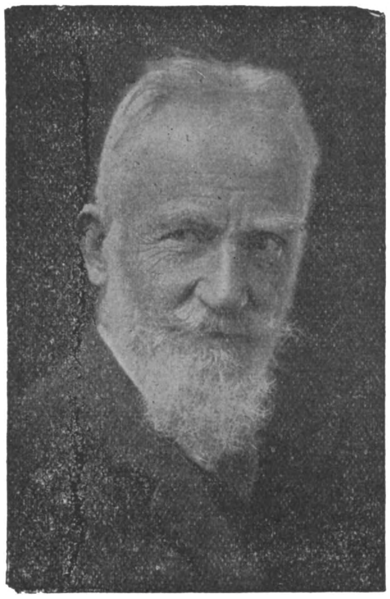

Bernard Shaw

verband, dat tusschen hem en haar blijft is hun kind Noel, dat hem nu en dan opzoeken komt. Na ettelijke jaren als de kleine bij zijn vader op bezoek zijnde, daar ziek wordt, komt Camilla nog even bij hem en er volgt een passioneele scène tusschen beiden. Doch het is voor Lindsay alweer een aanleiding om te redeneeren en te argumenteeren, dat de stukken eraf vliegen. Lindsay is te verstandelijk om zoo dwaas te zijn haar voor zich terug te veroveren. En niet veel later raakt hij tot over de ooren verliefd op Tony, zijn assistente, een getrouwde vrouw. Er valt voor onze aankomende jongens en meisjes rond de 21 wel zoo veel uit te leeren dat we hun dit boek, ondanks enkele passages gerust durven recommandeeren.

Last but not least. Mrs. Sackville West met haar *Edwardians*[8]). Hier ontrolt de schr. een grootsch en volledig tafereel van het Engelsche high-life op 't einde der regeering van Koning Edward, tot het begin van den laatsten oorlog dus. Het centrum is het aloude kasteel Chevron waar een douairiére leeft met haar dochter Viola en haar zoon Sebastian. Viola blijft zoo wat op het achterplan, doch de zoon is met al zijn amourettes, waarvan twee getrouwde vrouwen: Sylvia en Therese, en een bohémienne: Phil, het centrum van de algemeene belangstelling tot hij vooraan in de twintig, dat leven beu wordt, en zich zal laten huwen met een meisje uit zijn stand: Alice, met welke hij het steeds eendere leven naar voorvaderlijk gebruik op Chevron zal voortzetten.

Hall Caine's roman: *The Master of Man* was opgebouwd op het motto: „Be sure your sin will find you out." Deze gaat uit van het beginsel: „Thou shalt not do found out" waarop de gestrenge Edwardian Code of Honour berustte. En waar bij Mrs. Seymour de liefden door het geld gescheiden worden is hier de castegeest de spil, waarrond alles draait, en de onoverkomelijke hinderpaal voor allen die dit castegeloof noch door woord noch door daad deelen. Er moet in dit boek een duidelijk verschil worden gemaakt tusschen de artistieke waarde van de uitbeelding en beschrijving en de lading die deze vlag dekken moet. En al was niemand beter dan S. W. de aangewezen persoon om dit milieu te benaderen, sympathiek heeft ze het ondanks al haar talent niet gemaakt. „Apearances must be respected though morals might be neglected" is hier veel te veel schering en inslag. De 10 geboden zijn onbekend doch des te meer wordt geschermd met een 11de gebod, dat noch door God noch door de Kerk noch door de tamelijk rotte samenleving van het begin dezer eeuw gesteld werd. En als van den een of den anderen gezegd wordt, dat hij „not as yet overleaped the palissade of a permissible intimacy" moeten we zeggen dat we een heel ander begrip hebben van „geoorloofdheid" en vooral van christelijke naastenliefde en socialen plicht. Begrippen die trouwens ook Viola schijnt te hebben, wijl ze tegen alle conventie in haar milieu ontvlucht. Heel deze omgeving is „fusty, musty, dusty", en verklaart een massa weinig sympathieke karaktertrekken in den high-life Engelschman van vandaag voor wien nog steeds „behaviour is the only thing that matters." Toch hopen we dat S. W. zich niet door haar persoonlijke voorkeur zal laten leiden in de toekomst en niet terug zal keeren tot de poëzie, die ze wegens haar dagelijksche bezigheden verwaarloozen moet. Er werd in den laatsten tijd

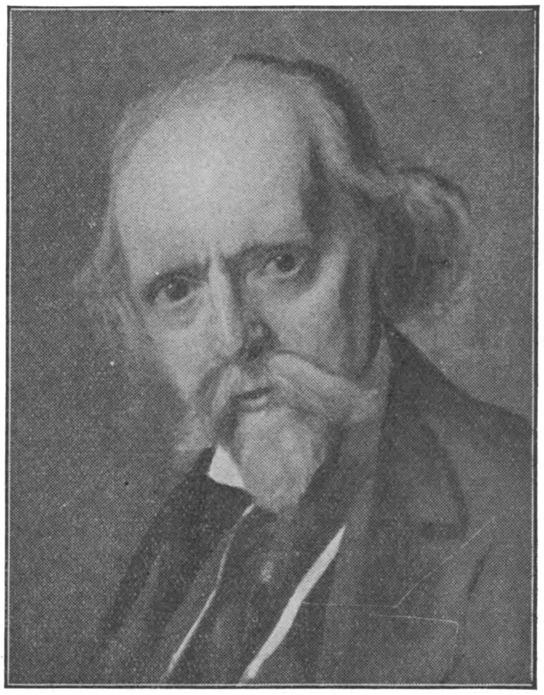

Hall-Caine

geklaagd in Engeland over het lage milieu, dat gemeenlijk den achtergrond uitmaakt van de meeste romans. S. W. is èn door haar milieu èn door haar oorsprong de aangewezen persoon voor de taak. Ze is n.l. de dochter van Baron Backville of Knole Park en gehuwd met The Hon. H. Nicolson, een bekende persoonlijkheid in de Engelsche diplomatieke kringen. Het geslacht der Sackville loopt terug tot de 16de eeuw en den schrijver van *Gorboduc*. Ook in lateren tijd heeft zich de familie beroemd gemaakt op literair gebied doch Victoria is de eerste vrouw, die zich aan het schrijven heeft gezet. Ze is nog erg jong (1892) en toch rangschikte men haar reeds in 1923, na het verschijnen van *Challenge* onder de meest begaafde en meest oorspronkelijke talenten van de jongste generatie. Haar ongewone opmerkingsgave, haar fijne humor, haar keurige detailstudie en ook de lyrische vlucht in haar werk zouden het ons doen betreuren dat ze haar plan zou uitvoeren: ,,Make a bonfire of all my novels.'' We hopen dat ze de zedelijkheid in iets anders zal doen bestaan een volgenden keer dan in het maken van allerhande afgezaagde zedelijke gevolgtrekkingen. Zedelijkheid moet van binnen uit komen en kan heel goed samengaan met die weergalooze charme die over haar proza ligt.

Dr. Raph. Kreemers.

---

[4]) **Muriel Hine,**
TEN DAYS' WONDER. *John Lane The Bodley Head Londen*, 1930. (19×13) 304 blz. geb. 7/6.
— Bc —

[5]) **Katherine Burdekin,**
QUIET WAYS. *Thornton Butterworth, London*, 1930. (19×13) 318 blz. geb. 7/6.
— Bc —

[6]) **Anne Douglas Sedgwick,**
PHILIPPA. *Constable & Co., London*, 1930. (19.5×13) 423 blz. geb. 7/6.
— Bc —

[7]) **Beatrice Kean Seymour,**
YOUTH RIDES OUT. *Chapman & Hall Ltd. London*, 1930. (19.5×13) 312 blz. geb. 7/6.
— B —

[8]) **V. Sackville-West,**
THE EDWARDIANS. *B.Tauchnitz, Leipzig*,1931. (16.5×11.5) 303 blz. ing. M. 2.00.
— Bc —

NAAR VERRE LANDEN.

De geleerde, die zijn landgenooten iets wil vertellen over een reiservaring kan zijn vakkundige ondervindingen ten beste geven, den geleerde *blijven* of hij geeft meer dan dat, zoodat het verhaal warmte en leven krijgt. Doctor Lotsy heeft alles willen geven, een geheel dagboek en we hebben daarmee veel gewonnen. Niet alleen de botanicus spreekt, neen, de gansche mensch en misschien met meer openhartigheid, dan hij zelf beoogde te zullen doen, legt hij zijn heele persoonlijkheid voor den lezer open. Het boek kan er ons te liever om zijn.
Ofschoon de kennis van dezen plantkundige overweldigend groot is, zoodat de leek van den warwar der Latijnsche en Grieksche namen duizelt, begrijpen we toch, dat deze man, die zich zelve in hart en nieren botanicus weet, toch in dieper ondergrond een veel grooter waardigheid bezit, die van mensch in den edelen zin des woords. Wel waren de omstandigheden voor het schrijven van dit boek bijzonder gunstig. Lotzy kende de Vereenigde Staten van vroeger, hij was er aan taal noch gewoonten vreemd, hij was geleerde met een bezonken kennis, hij was in zekeren zin beroemd, zoodat de deuren overal voor hem open stonden, hij was op rijperen leeftijd, zoodat hij zich zelf tot een persoonlijkheid had ontwikkeld, hij beschikte over de middelen om te gaan zien wat hem trok, hij kon ons foto's toonen, kortom de vereischten voor een goed boek waren er. Hij troont ons mee van New York over de Mississippi, door de Woestijnen tot in Mexico, naar Yellowstone park, Boston en weer over den Oceaan terug en iedere verandering in het landschap wordt opgeteekend, iedere nieuwe plant, ieder dier, iedere berg, elk dal, ieder mensch, iedere temperatuur, iedere maaltijd, het rolt zich alles voor onze oogen uit altijd weer nieuwe kleuren en gewaarwordingen en al spoedig leeft men mee met den reiziger, men begint het felle der woestijntinten te zien, den dorst der reizigers mede te leven, men staat in spanning op te staren naar de reuzen boomen, men voelt den ruigen beren snuit, men deint mee over de eindelooze spoorlijnen. Maar ook de negers krijgen er leven, de indianen worden menschen, de blanken worden er in hun grootheid en kleinheid geteekend met de pen van den man die liever over cactus, over eendenkroos en wilde viooltjes schrijft dan over boomgaarden en tarwe. Geleerden zijn zelden anders

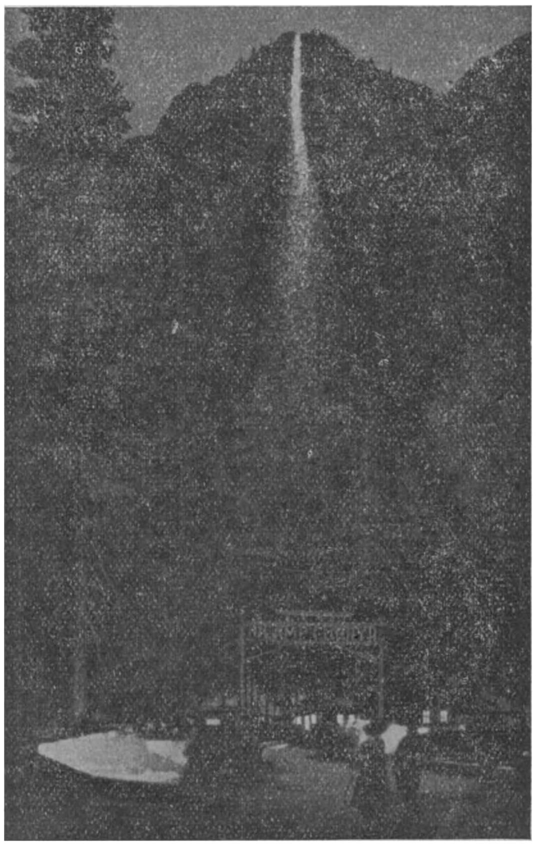

Het naar beneden storten van het vuur

Wapiti's in de sneeuw.

vindt, het is de pater familias, die even een kinderportretje beziet, die zich verheugt over iemand, die hem naar zijn zoon vraagt, de gezellige prater, die alom in den huiselijken kring gaarne wordt gezien, het is kortom Dr. Lotzy ten voeten uit.
Maar niet in de eerste plaats 'n prettig reisverhaal is het boek, het bevat een menigte van plantkundige en geologische, vooral veel plantkundige gegevens, die een kijk geven op de plantengeografie. Wat woestijn flora is, wat circumpolaire flora is, wat heel in het algemeen flora is, wat de beteekenis is der plantengeografie en floristiek, wat is den lezer duidelijk, als hij Lotzy gevolgd heeft van de eene luchtstreek in de andere. Er is nauwelijks een enkele verhandeling, die op deze wijze met scherpe trekken, ook vol met zelfs microscopische fijne bijzonderheden en toch met behoud van de groote lijnen een overzicht in vogelvlucht geeft over de kruiden en boomen van een vasteland, waar hij ook de logica der gewassen verspreiding, de verrukkelijke fraaiheid der oorspronkelijke plantenwereld en de schoonheid der plantkunde in zoo goede overeenstemming met elkaar worden geteekend.

dan zeer eenzijdig, doch deze geleerde is zooveel mensch gebleven, dat hij terloops meer van de menschen weet te vertellen, dan in al z'n langademige vertoogen over planten.
Het boek staat vol foto's, schitterende kiekjes van de ongerepte natuur, bloemen, kruiden, boomen, beren, bisons, bergen, meren, kortom al wat belangrijk was staat afgebeeld.
Een portret van den schrijver heeft de uitgever niet gegeven. Overbodig ook, want het boek is één zelfportret geworden. Ongewild en daardoor zoo oprecht, zoo ongekunsteld en zoo levendig. Het is de rijpe leeftijd, die spreekt, overal bijna, waar Lotzy een meening geeft over menschen, het is de Christen, die treurt over de afschuwelijke verknoeiïng van een oude katholieke missiestatie, het is de sportsman, die met sang-froid een Grizzly beer beziet, het is de taaie Nederlander, die onvermoeid verder draaft, zoo lang als er iets is, dat gezien moet worden, het is de plichtsgetrouwe werker, die lezing na lezing houdt, het is de Leidenaar, die zijn jasje niet durft uit te trekken als er dames in de spoorwegcoupé zitten, het is de kinderlijke verafgoder der natuur, die zich kregelig maakt, wanneer de wildernis ontgonnen is, het is de filosofeerende bourgeois, die een bespiegeling houdt over goud, de goede vriend, die overal vriendschap geeft en

Wanneer men een groot boek critisch leest, is er allicht het een of ander, waarvan men denkt, dat dit er niet zou moeten staan of anders zou moeten gezegd worden. De geleerde schrijver zegt

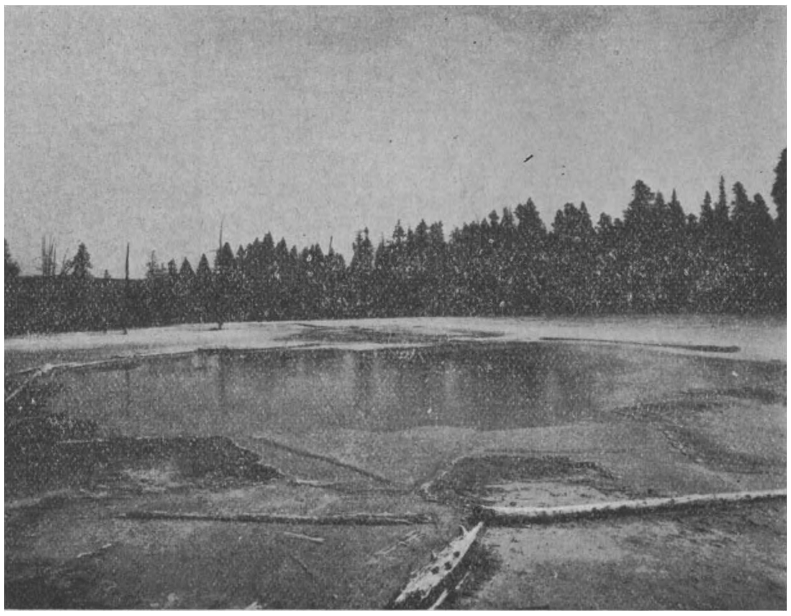

Emerald Pool, een der eenzame meeren in Canada.

ergens een onvriendelijkheid over een groot ijveraar voor ons bijzonder onderwijs, ongetwijfeld om even te laten merken, dat hij zelf tegenstander is. Hij had het ook op wellevender wijze kunnen doen. Geheel op het eind vinden we een beschrijving, die wel overeenkomstig de waarheid zal wezen, doch die met eenige meerdere kieschheid en niet zóó zou hebben uitgezien, als zij blijkt mettertijd te zijn uitgevallen.

Rietsema.

---

[1]) Dr. J. P. Lotzy, VAN DEN ATLANTISCHEN OCEAAN NAAR DE STILLE ZUIDZEE. *G. Naeff, 's Gravenhage,* 1930.

OVER DE SENTIMENTALITEIT ALS ONGENOEGZAME IMPULS.

Er begint in den bodem onzer vaderlandsche geestesgesteldheid een plant wortel te schieten, die er door sommigen graag gezien wordt. De bloemen dezer plant zijn groot en welriekend en — voor velen bedwelmend. Deze plant is een aangekweekte bastaard van een ander gewas, waarvan de zaden door onzen aartsvader Adam mee uit het Paradijs genomen zijn. Ofschoon de beide soorten in enkele opzichten geheel aan elkaar gelijk zijn, en dikwijls naast elkaar voorkomen, zijn er tusschen hun vruchten aanmerkelijke verschillen waar te nemen. Kundige biologen schrijven het ontstaan der bastaard uit de goede soort toe aan de schraalheid van den bodem, aan het ontbreken van bepaalde, noodzakelijke voedingsmiddelen in den grond. Plant en bastaard worden resp. aangeduid met „naastenliefde" en „sentimentaliteit".

De liefde tot den naaste, waaronder we volgens Evangelie en Catechismus te verstaan hebben „alle menschen zonder uitzondering", is de tweede voorname factor, de tweede drijfveer, die ons leven niet slechts glans, maar reden van bestaan geeft. De liefde tot den naaste mag het eenige zijn, wat ons aan de aarde hecht. De liefde tot God doet ons naar den hemel verlangen. Echter vormen deze twee uitingen onzer „ruin"-kracht géén dilemma; in den grond der zaak zijn het twee aanzichten van één en hetzelfde begrip: naastenliefde zonder liefde tot God is...... de bastaardvorm: de *sentimentaliteit*.

Sentimentaliteit is een toestand, waarin wij worden gebracht, door een dusdanige prikkeling van ons gevoel, dat we in onzen persoon leed ondervinden, ons „Ik" gekwetst voelen door aandoeningen van buiten af.

Het steeds beschouwen dezer ons-aangedane prikkelingen leidt tot een geesteshouding, die den mensch niét boos, doch tevens krachteloos maakt, wijl hij niet in staat is, dit gevoel los van zichzelf te zien. De overmaat van subjektivisme belet hem bovendien het kwaad, dat een der voornaamste oorzaken dezer prikkels is, anders te zien dan als een beleediging zijn persoon aangedaan. (*Hij* toch ondervindt het rechtstreeks of middellijk). Inderdaad is het kwaad een beleediging van Gods Liefde tot ons, en wij mogen het kwaad dat ons rechtstreeks of middellijk leed doet, slechts zien als een beleediging aan onze liefde tot God. Ook in onze liefde tot den naaste, die een andere zijde is van onze liefde tot God.

* * *

Een der grootste euvels van onzen tijd — misschien wel het *grootste* euvel — is de ten hemel schreiende sociale ongerechtigheid. Simpele zielen onder de behoudzuchtigen meenen, dat het woord „ongerechtigheid" mir nichts, dir nichts, vervangen kan worden, door „ongelijkheid", en verketteren deswege ieder, die zijn stem verheft tegen dit kwaad — ofschoon onze sociale Pausen Leo XIII en Pius XI wel anders leeren. Deze wraakroepende ongerechtigheid, gevolg van den duivelschen en immoderatus amor habendi, heeft niet nagelaten bij duizenden en duizenden impulsen van re-actie wakker te roepen. Impulsen, die een uitweg vonden in pogingen tot verzet tegen de onrechtvaardigheid in de maatschappij, tegen het onrecht, dat aan Gods kinderen, Gods zon, Gods aarde ontneemt. En zeker is de aarde voor ons allen! Niet slechts voor hen, die in onrecht beslag gelegd hebben op den bodem, waarop wij groeien en gaan, en die, kregen ze er de kans toe, den hemel zouden exploiteeren. Het sociale onrecht bestaat in het belemmeren van den uitgroei van den mensch tot zijn volledige persoonlijkheid. Het sociale onrecht houdt den eene mensch gevangen, terwijl het den andere tot losbandigheid brengt; en uit de verkommering der massa zwelgt de eenling, die — toevallig — de sleutel van het kettingslot bij zich draagt.

Het leed, dat hierdoor wordt veroorzaakt, klaagt

Paus Pius XI

den bedrijver aan bij God, want hij zondigt zwaar tegen de naastenliefde, die — volgens Christus' eigen woorden — als tweede gebod gelijk is aan het eerste: God lief te hebben boven alles. — In onze beoordeeling over het wezen en de maat van dit onrecht zullen we dus, om zuiver te blijven, onze aandoeningen hebben te transponeeren, en over te brengen in een klacht tot God, onze impulsen die ons aansporen het kwaad te keeren hebben we af te leiden uit Gods Wil omtrent ons, menschen, ons verzet tegen het onrecht is dus onderworpen aan Gods geboden. Maar dit is ook de éénige manier om de dingen juist te kunnen zien, de éénige manier om voor ons deel het onrecht te keeren.
Uit een en ander mag dus geconcludeerd worden, dat het niet-erkennen van Gods liefde een wezenlijk maatschappelijke fout beteekent, die in onze dagen des te sterker wreekt, nu het onrecht zoo schreiend fel en groot is.
Neen, men behoeft niet met Evangeliecitaten in de eene, en commentaren in de andere zak te loopen om het kwaad te verhelpen. Gods Geest blaast waar Hij wil, en ook de heidenen hebben hun geweten! En...... is de ziel niet christelijk van nature?
Anders echter wordt het, wanneer men er toe komt God te ontkennen, Gods bestaan te schrappen uit de sociale orde. Hiermee ontkracht men zichzelf. Zonder God vermag de mensch niets, en geeft men zichzelf het brevet van sentimentaliteit.
Deze sentimentaliteit is in wezen geheel vreemd aan ons Nederlandsche volk. Maar de beschouwing van de godsdienstgeschiedenis van ons volk geeft een oplossing voor het ontstaan van deze geesteshouding, die in onze volksaard niet past. De eeuwen door is de Nederlander steeds godsdienstig geweest en eerst de woekering van het Protestantisme heeft dit in zijn laatste ontbindingen kunnen veranderen. Er sloop een kanker in die daarenboven gevoed werd, en nog wordt, door de steeds voortvretende sociale ongerechtigheid.
Eenmaal los van God, zocht de mensch tóch het kwaad te keeren — om zichzelfs wille. Doch inplaats van de vaste wil tot redding, die het oog gericht hield op God als 's menschen einddoel, vergenoegde men zich met te pogen het leed der verkommerden weg te nemen, om aldus te ontkomen aan de mogelijkheid, onze persoon in onzen naaste beleedigd te gevoelen. Wanneer dit bereikt is, heeft de menschheid de eindstreep van ......het socialisme gehaald. De nieuwe gemeenschap is geboren, waar geen plaats meer is voor de sociale onrechtvaardigheid. — Een aanlokkelijk utopia; doch de wegwijzers naar dit land zijn onbetrouwbaar, bovendien zijn ze in de duisternis, waar Gods licht ontbreekt, niet te ontcijferen en gaat de mensch van de eene gissing naar de andere, om ten slotte tot de conclusie te komen, dat het evenzoovele ver-gissingen waren.
De sentimentaliteit is derhalve een geheel onvoldoende impuls, een totaal verkeerd richtsnoer om uit de sociale impasse te geraken.

* * *

Elke geestesrichting van eenigen omvang heeft zijn neerslag in de literatuur. Al dadelijk bij het begin: Elke „beweging" begint met...... een tijdschrift, althans met eenige op papier vermenigvuldigde mededeelingen, circulaires, waarin al zeer spoedig ook de propaganda-in-„kunstvorm" wordt gebezigd.
Het socialisme heeft dien tijd lang achter den rug: dáár is men reeds toe aan den *roman*. Zelfs aan den roman-in-deelen. De tendenz dezer literaire werken loopt parallel met de politieke strevingen, en worden op grond hiervan tot uitingen van socialistische „cultuur" gebombardeerd. Maar het is een van de ergste waandenkbeelden van onzen tijd om zonder godsdienst een „cultuur" te willen maken.
Elke waarachtige cultuur *groeit uit* den godsdienst. De socialistische tendenz-kunst zal nooit tot cultuurmonument kunnen uitgroeien, hoogstens zal het, als tijdsbeeld, voor latere historici interessant kunnen worden.
Echter klopt in het hart van den kunstenaar — of hij socialist is of niet, — de polsslag van God. En ondanks zijn politieke belijdenis, zal hij in staat zijn, eeuwigheidswaarden vasten vorm te geven en ontroeringen te wekken. Maar hierdoor ontstaat dat eigenaardige dualisme, een gespletenheid, die het beste werk van den socialistischen artist hopeloos verbrokkelt, en — voor later — een sterk ontbindingsproces in het werk zal veroorzaken. Ook in A. M. de Jong's *Merijntje Gijzen* zijn regels die ontroeren. — Doch die ontroering wordt steeds, en spoedig, verbogen tot een weeë sentimentaliteit. In dit opzicht is Herm. Heyermans hem voorgegaan: voornamelijk in *Allerzielen* en ook in *Op hoop van zegen*. In het eerste stuk is de sentimentaliteit éér te herkennen, door de valsche probleemstelling, in het tweede door het verkeerd leggen van 't acccent, ofschoon in *Gerechtigheid* de Terschellinger (schoolmeester?) het „durevisch"-motief tot hoofdinhoud van het boek gekozen heeft.

Herman Heijermans

Inderdaad, óók de Zuiderzee-visch wordt *duur* betaald, zooals alles wat onder 't huidige productiesysteem vervaardigd wordt té duur betaald wordt. Het kapitalisme, de immoderatus amor habendi vraagt als kostprijs niet meer het verzwoegde, verkommerde leven van den mensch. Het heeft valide arbeiders noodig. De slaven der moderne voortbrenging zien er tamelijk welvarend uit, dragen een boord en hebben een nette woning, ze hebben hun brood en hun spelen. Doch de moderne waar eischt den geheelen mensch met geest en ziel. — De aldus veroorzaakte ellende wordt niet onmiddellijk aan den lijve gevoeld, geeft dus minder aanleiding tot sentimentaliteit en wordt dus over het hoofd gezien door hen, die slechts over de impuls der sentimentaliteit kunnen beschikken. Maar om zich tegen dit kwaad te keeren en de massa voor een totale geestelijke ondergang te behoeden is een sterker impuls noodig, en deze is alleen te vinden in de pure „naastenliefde".

* * *

Ofschoon sentimentaliteit geen specifiek socialistisch verschijnsel is, en dit kwaad ook bij andere groepen, zelfs bij ons, diep invreet, doet het onder socialisten toch veel opgeld. Zonder dit zou *Merijntje* niet het kwart millioen exemplaren gehaald hebben. Maar voor onze Neder-

landsche literatuur is het verschijnen van dit boek geen hoogtijdag geweest. Het is voor een aantal middelmatige stylisten onder de socialistisch aangedane half-intellectueelen aanleiding geweest, om het uit De Jong's werk opgediepte recept naar plaats en omstandigheden gereed te maken. Een dergelijk werk is ook *Gerechtigheid.* [1]) Wijbrand — de Lemster visschersjongen — zoekt in zijn harde bestaan en in dat zijner lotgenooten de „gerechtigheid" Het gedachtenleven van dit jongmensch is echter ontsproten aan het door marxistische brochures en oppervlakkige vulgarisatieartikelen warm gestoofd brein van den Terschellinger sémi-intellectueel. A. Scheffer, voor wien alle filosofie culmineert in het reeds bij het ontstaan verouderde historisch materialisme. En hiermee zou dan een *Epos van de Zuiderzee* geschreven worden. Maar zijn we dan weer teruggekeerd tot de jaren rond 1800, dat het pathos van groote woorden de voosheid van de inhoud moest dekken? Er zijn vele opeenstapelingen van beelden, die geen van alle een zuivere en rake aanduiding van de zaak geven. De jongen bereikt de puberteit.

A. Scheffer

„Het noodlot zijner jaren (waarom een noodlot? P. V.) begon zich nu aan hem te voltrekken... Blinde hooge muren schoven onverbiddelijk nader; kreten smoorden in zijn keel, angsten teisterden hem *als een hoos een korenveld teistert*" Maar beste heer Scheffer, wanneer een hoos over het korenveld gegaan is, is er niets meer van over, en uw „Wijbrand" wordt ondanks alle „teisteringen" een wel wat droomerige, maar toch een pootige visschersjongen.
Maar wanneer uw boek voor de Zuiderzee moet zijn, wat de *„Max Havelaar"* voor Java moest beduiden, dan komt het wel lichtelijk achteraf. Of de Zuiderzeevisch dan *niet* duur betaald wordt Inderdaad, maar niet duurder dan andere voortbrengselen van de huidige productiewijze. Maar uw dogmatiek geeft aan feiten een scheeve houding, Uw sentimentaliteit verwekelijkt uw helden, *uw* gebrekkig inzicht in den godsdienst en in de wijsbegeerte, benevens het gebrek aan nuchterheid in uwe figuren maken uw boek, ondanks een zekere rake en werkelijk ontroerende beschrijving der „realiën", verward, slap en doelloos, want de visioenaire verbeeldingen missen grooten diepgang; de ontroering dringt er niet uit, doordat het pathetische accent op de verkeerde plaats gelegd en daar te lang vastgehouden wordt. U hebt een tendenz-roman willen schrijven. Vóór veertig jaar zou deze actueel zijn geweest. — De nood die de menschheid teistert is de ongerechtigheid die de liefde Gods vergeet. Maar dat gij er een gebrekkig Godsbeeld — het traditioneele, dat de sociaaldemocraten als een spook boven de massa zwaait — op nahoudt, is niet uw schuld, al hebt ge — ge wildet toch een *gaaf* boek schrijven — de dure plicht verzuimd van u op de hoogte te stellen omtrent het waarachtige wezen van God en Godsdienst. — Uw God is de caricatuur die het socialisme uit de protestantschen eeredienst heeft gechargeerd. Een caricatuur zonder geest, en daarom een blamage voor ieder, die zich ter verdediging zijner eigen geesteshouding op het afschrikwekkende van die caricatuur heroept. Wij verwijten U een grenzenlooze, zielige oppervlakkigheid, juist daar, waar de kern van 's menschen worstelen en hopen en verlangen vasten grond zal moeten krijgen. Gij spoeldet hem dien onder de voeten weg door uw vlotte sentimentaliteit.
U zult allicht menschen treffen die uw werk mooi vinden — ons Holland helaas wordt sentimenteel. Maar aan u en de uwen zal het te wijten zijn, dat onze volkskracht uitgemergeld zal worden. Uw literatuur, waarin de houding tegenover den evenmensch door sentimentaliteit, en de daadkracht door razernij wordt gevoed, zal als een kanker in ons volk invreten — en uw goede bedoelingen zullen niet eer bereikt worden, éér de leiders van het volk inzien, dat naastenliefde en sentimentaliteit elkaars antipoden zijn.

Piet Visser.

---

1) **A. Scheffer,**
GERECHTIGHEID. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1930 (19 × 12,5) 277 blz. ing. *f* 4.25.
— Bc —

UIT BOEK EN BLAD.

Den Gulden Winckel.
Eenige jaren geleden publiceerden wij een vraaggesprek met Helman, dat destijds om eenige uitlatingen nogal de aandacht trok. Thans lezen we een intervieuw met genoemden publicist, dat wellicht nog grooter opzien baren zal.
We lezen dat de naam Helman aan een toeval te danken is. Lichtveld had geschreven over de muziek bij *Ik dien* van Herman Teirlinck, voor *Opgang.* Hij zond zijn stuk anoniem in en de redactie heeft er Albert Helman onder gezet. „De jonge litteratoren", Helman is hier zelf aan 't woord, „kennen hun vak niet. Ze kennen de middeleeuwen niet en toch moeten ze de continuiteit voelen. Ze moeten weten wat er al gedaan is wat overbodig is en wat ze nog doen moeten. En dan wordt er veel te veel tijd vermorst aan critiek. Een mensch heeft een bepaalde hoeveelheid schrijfcapaciteit en veel te veel

daarvan wordt besteed aan het bevitten en complimenteeren van elkaar. Natuurlijk is het wel noodig om de onderschatten naar voren te brengen en omgekeerd. Neem *Serenitas*. Daarover zijn zeker 40 critieken geschreven. Die stoel waar ik tien gulden aan verdiend heb heeft aan anderen honderden opgeleverd. Dat is een fout. Twee

Albert Helman

groote euvels kleven er aan de critiek van de jongere schrijvers. Aan den eenen kant is ze te pietepeuterig: wat doet ie nou weer; zou ie op den goeden weg zijn? En aan den anderen kant is men pietepeuterig over familieaangelegenheden: of ik wel Katholiek genoeg ben."
Helman werkt aan een verhaal *Ratten*, een groote novelle en dan is hij bezig aan *De stille plantage*. Daar schrijft hij nu al een jaar of vier aan. Hij denkt nu over een tooneelstuk, dat over Lenin gaat, van wien hij een groot bewonderaar is. Volgens Helman schrijven Albert Kuyle en Arthur van Schendel het beste Nederlandsch.

Opgang.

Het zou onjuist zijn te beweren, dat voormeld blad met de publicatie van Van Eeden's dagboekbladen de letterlievende gemeenschap geen dienst bewees. Niettemin stellen over 't geheel genomen deze dagboekbladen teleur, te herhaaldelijk zijn 't opsommingen van wandelingen, relazen van reizen en gesprekken, te zelden zijn ze ons een sleutel tot het geheime zieleleven van een dolenden en zoekenden mensch. In 't jongste No. trof ons echter een uitlating, die ons in verband met Van Eeden's conversie niet zonder belang lijkt: Een aanteekening ged. 8 November luidt als volgt: „Ik zou een boek willen schrijven over het „Onwaarneembare." Het is de groote wijsgeerige fout van alle natuurwetenschap, dat ze steeds al 't onwaarneembare uit het waarneembare tracht te verklaren en er geen rekening mee houdt, dat het onwaarneembare zeker tot het waarneembare staat als $\infty : 1$.
De invoering van het onwaarneembare als reusachtige factor in alle empirische natuurphilosophie is de eerste stap tot een onnoemelijke verheldering. Zoo is b.v. de hersenmassa slechts het waarneembare deel van de groote onwaarneembare menschelijke psyche.
Zoo is het menschelijk individu slechts het waarneembare blad van de onwaarneembare boom: het menschenras.
Zoo is ieder dier een waarneembaar deel van het onwaarneembare geheel: de soort. De invoering van dit begrip zal de dageraad zijn van een nieuwe wetenschap. En daarover zal de *Significa* groeien als het nieuwe werktuig tot onderzoek en communicatie.
Gisteren bracht ik Ministral bij Van Logchem en het is niet geheel buiten gesloten, dat het aangenomen wordt.
Vandaag at Dr. Schoenmakers bij me en van hem hoorde ik de verbazende mededeeling, dat er in de Katholieke Kerk een scheiding is ingevoerd tus-

Dr. Fred. van Eeden

schen esoterische en escotische begrippen, zoodat er thans geen geestelijke meer is, die b.v. de Paradijsgeschiedenis letterlijk neemt. Maar de menigte mag dit niet weten. En dit geschiedt in alle stilte. Daarom is het Katholicisme veel beter voor totale regeneratie geschikt dan het Protestantisme. Want dit laatste heeft steeds de Bijbel als blok aan 't been."

INGRID BERGLUNDH Ginnekenweg 21 — BREDA —
GYMNASTIEK — HEILGYMNASTIEK EN MASSAGE.
Zweedsch Diploma.

FIRMA C. J. KLIJN-VAN EEKELEN, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 12a
Dames en Heerenkleeding naar maat. = 1e klas afwerking en bediening. Scherp concurreerende prijzen.

LUXE BROODBAKKERIJ
Albert J. Terstegen
St. Annastraat 46 - NIJMEGEN - Telef. 189

Het best adres voor Breda en omgeving voor
Brood, Beschuit, Banket en Koek is
Bredasche Luxe-Broodfabriek F. T' SAS
Lange Brugstraat 10 Telefoon 72

APOTHEEK H. GERRIS
Hinthamerstraat 44, DEN BOSCH, Tel. 456
Cursus voor apothekers-assistenten

De Bijenkorf Ginnekenstraat 38 Tel. 652 - BREDA
Porselein — Aardewerk — Tafelserviezen — Theeserviezen — Speelgoederen — Luxe artikelen — Lederwaren.
Groote sorteering. Billijke prijzen.

N.V. STEENKOLENHANDEL
v.h. GIESBERTZ
WAALKADE 109-111-113, NIJMEGEN
EN GROS TELEFOON 43 EN DETAIL

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R.-, SIMPLEX-
EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef. 1656

HET LIJDEN VAN CHRISTUS
Gedachten en gevoelens over Jezus' Lijden voor iederen dag van het jaar
door P. Cajetanus Maria van Bergamo, O.M. Cap. Naar het Italiaansch door P. Dr. Silverius van Vechel O.M. Cap., Novicenmeester der Hollandsche Capucijnen.
Uitgevoerd in handig formaat, bevat circa 650 blz.
Z.H. Paus Benedictus XIV zeide van dit werk: Zijne geschriften hebben de zeldzame eigenschap, dat zij èn verstand èn hart voldoen; de degelijke leer doet geen afbreuk aan de teedere godsvrucht en de teedere godsvrucht neemt de degelijkheid der leer niet weg.
Z. D. H. Mgr. P. Hopmans zeide in Zijn weekblad „Sancta Maria": Zelf hebben we het meditatieboek doorgewerkt en hebben het thans nog in gebruik. Het draagt onze hooge tevredenheid weg. Wij willen aan die tevredenheid uiting geven in ons weekblad, omdat wij meenen, anderen een dienst te bewijzen. Het heeft voor ons zelf vruchten voortgebracht. Het zal ongetwijfeld ook nuttig zijn voor veel anderen.
Wij durven het dringend aanbevelen aan onze priesters en onze religieuzen en ook aan leeken, die overweging houden.
Onze aanbeveling is van harte, dewijl we het een degelijk en practisch meditatieboek achten.
Naar onze bescheiden meening zijn er niet heel veel geschikte meditatieboeken te vinden.
Ingenaaid f 4.50. Ingebonden f 5.25.
Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

Gebruikt Melk, Boter, Room, Gortepap en Eieren van
N.V. BREDASCHE MELKINRICHTING
met ijsfabriek, voorheen RAPPARD & VAN WEEL
Delpratsingel 9, Telef. 479, Breda
Beste en Oudste Inr. hier ter stede
Opgericht 1881 — Hofleverancier

Neemt proef met ons
Nieuw Seriemerk „Corona"
van 8 — 10 — 12 ct.
IETS APARTS BIJZONDER FIJN
Proefpakket van ieder 50 stuks
Franco huis met 20 pCt korting
Aanbevelend,
Firma A. Rooymans-Müller
SIGARENVERZENDHUIS EINDHOVEN.
N.B. Wij leveren alle bekende merken met de hoogste korting
Vraagt prijscourant en reizigersbezoek.

Fa. CARLO MOLTENI
IN TERRAZZO
Frankrijkstr. 21 T, Eindhoven (Woensel) - Telef. 3591

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

Electr Koekfabriek „Het Zuiden" Eindhoven

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting
Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

MINERVA-ZEITSCHRIFT
ZENTRALBLATT FÜR DIE GELEHRTE WELT

Review for the use of learned world — Revue du monde savant — Rassegna del mondo scientifico — Revista del mundo cientifico

Gegründet von Dr. Gerhard Lüdtke

Unter redaktioneller Mitarbeit von

Museumsdirector **Dr. F. Schulze** und Archivdirektor **Dr. P. Wentzcke**

Herausgegeben von

Dr. E. O. Ebert Oberbibliothekar u. Stellvertr. Direktor der Deutschen Bücherei Leipzig und **Dr. P. Praesent** Bibliothekar an der Deutschen Bücherei Leipzig

Die „Minerva-Zeitschrift" erscheint jetzt im 7 Jahrgang, und zwar zweimonatlich. 6. Hefte Jährlich RM. 20.-, Einzelhefte RM. 4.- Die Minerva-Zeitschrift ergänzt und erweitert die im Jahrbuch der gelehrten Welt „Minerva" jährlich veröffentlichten Angaben durch ausführlichere Berichte und eine fortlaufende Chronik. Neben allgemeinen Aufsätzen kulturpolitischer Art und Beiträgen zur Organisation der Wissenschaft werden Ziele und Aufgaben wissenschaftlicher Lehranstalten und Institute behandelt, wertvolle Bestände und Neuerwerbungen von Archiven, Bibliotheken, Museen eingehend beschrieben und die wissenschaftlichen Forschungen der gelehrten Gesellschaften gewürdigt. Sie unterrichtet ausserdem regelmässig über die bedeutendsten wissenschaftlichen Tagungen und Kongresse des In-und Auslandes. Die Berichte erscheinen in deutscher, englischer. französischer, italienischer oder spanischer Sprache.

Preis des ersten Jahrganges: RM. 10.—, geb. RM. 12.50; des zweiten Jahrganges: RM. 12 —, geb. RM. 14.50; des dritten Jahrganges: RM. 18.—, geb. RM. 21.—: Preis ab Jahrgang vier: 12 Hefte RM. 20.—, Einzelheft RM. 2.50.

Wir liefern unter Bezugnahme auf diese Anzeige ein Probeheft kostenlos

Walter de Gruyter & Co., Berlin W 10, Genthiner Str. 38

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij

TH. CLEVEN - Eindhoven

voorh. F. L. van Herk — Vrijstr. 32, Tel. 3666

Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN

EIGEN KOELINRICHTING

HET GROOTE SUCCES

van de Volksslagerijen

Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 13 is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

Het werken en streven van de Melkinrichting „DE LANDBOUW" heeft tot doel Melkproducten te leveren, welke EN in kwaliteit EN door bereiding de Melkproducten van andere overtreffen. — Daardoor levert „DE LANDBOUW" Melkproducten die beter zijn. De prijzen zijn normaal.

N.V. Melkinrichting „De Landbouw"

Spaarnwouderstraat 32-34 - Tel. 11562 - Haarlem

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN

P. Hendrikstraat 17 — Telephoon 2256

HARDSTEEN — MARMERWERKEN

Concurreerend adres voor Grafmonumenten

Gebrs van Campen, Nijmegen

Broerstraat 63 — Telefoon 1866

SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN

Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen

Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

Coöp. Melkinrichting St. Martinus

VENLO
TEL. 409.

LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN

BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

Naamlooze Vennootschap

Het Nederlandsche Boekhuis Tilburg

Maatschappelijk Kapitaal . . . . . f 35000
waarvan geplaatst en volgestort f 22000

Commissaris: L. C. M. ROBBERS
Directeur: GERARD C. J. M. VERBIEST

UITGIFTE

van f 8000 aandeelen

en van een

obligatieleening groot f 15000

ad 6 pCt., met een aandeel in de winst tot een maximum van 4 pCt.,

alzoo rentende maximaal 10 pCt. *'s jaars*,

tegen den koers van 100 pCt., verdeeld in stukken van f 500, f 250, f 100, f 50 en f 25 nominaal. Maximum looptijd 15 jaar; minimum 5 jaar, vervroegde aflossing daarna ad 110 pCt.

Een prospectus wordt op aanvrage aan belanghebbenden gratis en franco toegezonden.

Voor serieuse reflectanten (geen belangen hebbende bij soortgelijke ondernemingen), die zich voor bedragen van eenige omvang willen interesseeren, ligt het accountantsrapport ter inzage.

Stoomwasscherij J. van der Horst & Zoon — Heemstede

BLEEKERSVAARTWEG 11 — TELEFOON 28188

Moderne inrichting met ouderwetsche degelijkheid gecombineerd

Speciaal ingericht voor behandeling Zijden Dameswasch

H. GIESBERTZ
v/h Gebr. Schreuder
Handel in alle soorten BRANDSTOFFEN
Oude Haven 60-64 — Nijmegen — Tel. 82.

N. V. EMILE DE BRUIJN & Co.
Tilburg Monumentstraat 12
Het beste adres voor
Koffie, Thee, Koloniale Waren

Fijne Handwasch- en Strijkinrichting
Teteringsche Dijk 29 Breda

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

H. SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schabloneer- en Silka-artikelen
voor beschildering van stoffen, hout, celluloïd, enz.

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland Dag en nacht geopend. — AARGA GARAGE
O. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

Fa. H. Latour
Brandstoffenhandel
Eindhoven
Eindje 56 - Telef. 4000

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde.
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

LÉON BLOY
HET BLOED VAN DEN ARME
Vertaald door TON KERSSEMAKERS.
Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —
PRIJS f 2.20.
Uitgeverij „Het Sinjaal", Groesbeek

H. BOOGERS-VAN HOORN
DEMER 10 EINDHOVEN
Specialiteit in Bedden en Matrassen.

Verschenen bij UITGEVERIJ FOREHOLTE TE VOORHOUT:

TWEEDE DRUK VAN

„KATHOLICISME" . . . . . van Prof. Dr. Karl. Adam
Voor Nederland bewerkt door PIET KASTEEL.
Ingenaaid f 5.50. Gebonden f 6.50.

„PARALYSE" . . . . door Ernest Michel
Ingenaaid f 2.00. Gebonden f 2.75.

„DE ROEKELOOZE OMHELZING" door René Schwob
Ingenaaid f 3.90. Gebonden f 4.90.

VERKRIJGBAAR IN DEN BOEKHANDEL EN BIJ DE
UITGEVERIJ FOREHOLTE te Voorhout

M. U. L. O.

Zoo juist verschenen :

AUG. A. BOUDENS

Leeraar Ned. Taal en Letterkunde M. O.
Hoofd R. K. Muloschool te Vlaardingen

ONZE MOEDERTAAL

TAALBOEK VOOR DE R. K. MULO-SCHOOL

DERDE DEELTJE

PRIJS, ING. F. 1.20
GEBONDEN F. 1.40

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij den Uitgever

J. B. WOLTERS
GRONINGEN, DEN HAAG, BATAVIA

WERKT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE LEVENSVERZEKERING MET WINSTAANDEEL

BIJ DE

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

100 GRAM
4 THREADS EVERLASTING KNITTING
DE ALTIJD DURENDE BREIKATOEN
VERKRIJGBAAR IN ALLE KLEUREN

VRAAGT UWEN WINKELIER DIT MERK. GEEN ANDER GEEFT DEZELFDE VOLDOENING OOK IN ONGEBLEEKT VERKRIJGBAAR.

ADRESSEN VAN WINKELIERS VERSTREKT OP VERZOEK, DE FABRIKANTE N. V. STOOMBANDFABRIEK VAN ENGELEN EN EVERS HEEZE (N.-B.)

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT
HENRI I

Gebrs van Laarhoven
's Bosch

N.V. Melkinrichting
„DE MIJNSTREEK"
Heerlen

E. J. ADANK — v.h. A. L. RUYSENAERS
levert uitsluitend eerste klas Rund-, Kalfs, en Varkensvleesch aan billijke prijzen. — Veemarktstraat 29, Breda

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 12 — 15 JUNI 1931 — 25 cent

REDACTIE-RAAD:

PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.

Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Dichtwerken . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Land- en Volkenkunde . . . . Fransch, Duitsch
Sociale en aanverwante wetenschappen . . . . Nederlandsch, Duitsch
Leerboeken . . . .
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch

N.V. VAN ZIJLL'S AUTOHANDEL, ARNHEM. - TEL. { Mag. en Werkpl.: 26026 Dir. en Adm.: 26104
AGENT: CHEVROLET en GRAHAM PAIGE. MODERN INGERICHTE WERKPLAATSEN.

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

KUNSTHANDEL
„IN DE GOLDEN CAN"
JANSBINNENSINGEL 7 — ARNHEM

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

In niet minder dan veertien landen maakte „DE ZEE-DUIVEL" reeds grooten opgang. Als No. 15 is thans Nederland aan de beurt.

LOWELL THOMAS

DE ZEE-DUIVEL

is een fantastisch boeiend, kern-gezond boek, dat ook van Katholieke zijde werd aanbevolen. Het is een epos van de zee, zóó romantisch, zoo boeiend, dat het klinkt als een modern sprookje.

DE ZEE-DUIVEL TINTELT OVERAL

van humor; de franke zeemanswijze, waarop het is geschreven, doet den lezer meermalen in een schaterlach uitbarsten. Bij het lezen voelt ge een frissche bries U om de ooren waaien en is het, of de zilte zeelucht U in den neus waait.

Niet voor niets ontving de held van dit verhaal na den wereld-oorlog van Z. H. den Paus een onderscheiding wegens betoonde menschlievendheid.

Bestel derhalve dadelijk dit mooie boek bij Uwen boekhandelaar. Het verschaft U genotvolle uren en het bezit van een werk van opvoedkundige waarde.

GEBONDEN MET 23 AUTHENTIEKE EOTO'S SLECHTS f 3.90

N. V. Uitgeverij P. D. Bolle, Kon. Emmaplein 2, Rotterdam.

Bij iederen goeden Boekhandelaar in voorraad.

LÉON BLOY

HET BLOED VAN DEN ARME

Vertaald door TON KERSSEMAKERS.

Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —

PRIJS f 2.20.

Uitgeverij „Het Sinjaal", Groesbeek

Specialiteit in SPECULAAS EN BANKETLETTERS
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Wie in Nijmegen een MOOIE FILM wil zien, gaat naar **LUXOR-THEATER**
Mariënburg — Telef. 20

GAAT U VERHUIZEN ?
Bel op 525
JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

Gebrs van Campen, Nijmegen
Broerstraat 63 Telefoon 1866
SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen
Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

W. M. M. VAN DEN GOORBERGH
Teteringenstraat 40 - BREDA - Tel. 761
Groothandel in Verfwaren.
Japanlakken en Vernissen.
Speciaal adres voor Kloosters en Gestichten.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda
TEL. 2067
Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS
AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OLIËN.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

CHR EKELS
s-HERTOGENBOSCH
Sanitaire Artikelen.
Lood- en Zinkwerken.
VUGHTERDIJK 65.

A. C. MENTINK - Oude Vest 22 - BREDA
Dames- en Heeren-Kleermakerij
Ajour-inrichting

H. VERBUNT-v DIJK
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

H. v. d. BROEK-GOYARTS, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 25 — Gironummer 18396
Het adres voor prima kwaliteit
Rund-, Kalfs- en Varkensvleesch
Concurreerende prijzen. Specialiteit in fijne Vleeschwaren.

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

Het beste en voordeeligste adres voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

Fa. Geurts & Eling
DAMESHANDWERKEN
EN GROS. EN DETAIL.
MOLENSTRAAT 96
NIJMEGEN
Meest gesorteerd adres hier ter stede.

„ZE ZIJN ER" Stationstraat 9 - TILBURG -

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

A. BIERMANS - Houtmarkt 9 - Breda.
Goedkoope Bazar — Alles op 't gebied van Huishoudelijke Artikelen aan goedkoopste prijzen.

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten, Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

Naamlooze Vennootschap
Het Nederlandsche Boekhuis
Tilburg

Maatschappelijk Kapitaal . . . . . f 35000
waarvan geplaatst en volgestort f 22000

Commissaris: L. C. M. ROBBERS
Directeur: GERARD C. J. M. VERBIEST

UITGIFTE
van f 8000 aandeelen
en van een
obligatieleening groot f 15000
ad 6 pCt., met een aandeel in de winst tot een maximum van 4 pCt.,
alzoo rentende maximaal 10 pCt. *'s jaars,*
tegen den koers van 100 pCt., verdeeld in stukken van f 500, f 250, f 100, f 50 en f 25 nominaal. Maximum looptijd 15 jaar; minimum 5 jaar, vervroegde aflossing daarna ad 110 pCt.
Een prospectus wordt op aanvrage aan belanghebbenden gratis en franco toegezonden
Voor serieuse reflectanten (geen belangen hebbende bij soortgelijke ondernemingen), die zich voor bedragen van eenige omvang willen interesseeren, ligt het accountantsrapport ter inzage.

Steunt onze adverteerders.

FIAT N. V. Garage „Brabantia" **DODGE**
Boschdijk — Tel. 2361 — EINDHOVEN

Voor de vrienden van het boek.

Wie is Boris Robazcki?
Een onthulling, waaraan wat ontbreekt.

In *De Vrije Bladen* stelde Marsman onlangs de vraag: Wie is Boris Robazcki? Het betreffende stukje werd door verschillende bladen overgenomen en 'n paar dagen later gevolg door een onthulling, die het antwoord op deze vraag moest brengen. Boris Robazcki, de schrijver van het uiterst merkwaardige boek *Waarom ik niet krankzinnig ben,* zou de jonge Vlaamsche letterkundige Maurice Dekker zijn, terwijl Boris Robazcki niet zou bestaan.

Dit laatste is juist. Maar evenmin als Robazcki bestaat de „jonge Vlaamsche letterkundige Maurice Dekker", zoo schrijft nu Dh. F. J. Goedhart in de *Tijd*. En hij vervolgt:

Achter den Russischen schuilnaam Robazcki verbergt zich de Noord-Nederlandsche schrijver Maurits Dekker. Van verbergen kan men op het oogenblik niet meer spreken, daar Dekker dit geheim onlangs zelf in een vraaggesprek met den Vlaamschen dagbladschrijver Johan de Maegt openbaar gemaakt heeft.

Jan Greshoff is aan het geheele geval volkomen vreemd. Onlangs beweerde hij nog nooit van Maurits Dekker gehoord te hebben, daar hij niet bekend is in de bas-fonds van de Nederlandsche letteren. Tja — wie parels wil vinden, moet diep duiken!

Behalve veel verspreid klein werk schreef Maurits Dekker den toekomstroman *C. R.* 133, een min of meer autobiografischen roman *Zijn Wereld,* verder *De Aarde Splijt* en *De Man, die een Ander was,* dat dezer dagen verschijnt, doch reeds vijf jaar geleden geschreven werd. Dit werk staat in geen geval ten achter bij hetgeen er zoo gemiddeld in Nederland van de pers komt. Integendeel — in het algemeen beweegt het zich op 'n plan, dat hooger ligt dan onze vaderlandsche horretjesromans en grachtenlyriek.

Dekker's laatste boek *Waarom ik niet krankzinnig ben,* is een zeer ongewone verschijning in onze letteren, een psychologische roman van breede visie en zeer sterk doordringings- en ontladingsvermogen, geschreven in eenvoudig, krachtig proza. Het grapje van den Russischen schuilnaam (Kloos, Heijermans en zooveel anderen hebben iets dergelijks gedaan) had geen ander doel dan van de critiek een onbevooroordeeld oordeel te krijgen. Wat uitstekend gelukt is.

De taak van de Russische pers.

Koejbysjef, de voorzitter van het staatsplannencomité, heeft op een congres van telegraafagentschappen in de sovjetunie, de taak van de pers voor deze periode omschreven als de taak van strijd voor de algemeene lijn van de partij aan alle deelen van het front van den economischen en cultureelen opbouw, de bestrijding van alle afwijkingen van de generale lijn en haar verbuigingen. Over de voorlichtingstaak van de pers in het bijzonder zeide hij, dat deze voor alles is: agitatie, „d.w.z. niet de tandelooze en onpartijdige mededeeling van feiten, maar een zoodanige keuze van feiten, dat zij zelve voor ons, voor onze zaak schreeuwen...... De inhoud van onze berichten moet bepaald worden door den hoofdinhoud van de huidige etappe van de proletarische revolutie. Op het terrein van de binnenlandsche berichtgeving is dat de beïnfluenceering op alle manieren van den socialistischen opbouw in al zijn onderdeelen en vertakkingen. Op het gebied van de buitenlandsche berichtgeving is het de verklaring van den strijd van het wereldproletariaat onder de voorwaarden van de zeer scherpe crisis van het kapitalisme aan den eenen kant en van de successen van onzen socialistischen opbouw voor de werkenden van de heele wereld aan den anderen kant.".

De dichtkunst onder de Sovjets.

Sinds de Sovjetstaat is gegrondvest, wordt er over geklaagd, dat de kunstenaars, de dichters en in het algemeen de intellectueelen geen gelijken tred hebben gehouden met de ontwikkeling van het bolsjewisme. Hun wordt verweten, dat zij nog steeds zitten vastgeroest in den kleinburgerlike gedachtengang. Zeer kenteekenend in dit opzicht is een artikel in het Communistische Jeugdorgaan *Komsomols kaja Prawda*. Hierin wordt de dichtkunst behandeld alsof het een handelsartikel is of een probleem van sociaal-politieken aard. Daarin wordt het brengen van de dichtkunst onder bolsjewistischen invloed geëischt, zooals men b.v. het collectivisme van den landbouw eischt. De schrijver maakt er de dichters een verwijt van, dat zij zich niet hebben weten los te maken van individualisme en aesthetica. Dit overblijfsel der burgerlijkheid moet verdwijnen. Hij stelt voor, dat de dichters zullen moeten bezingen: de industrialiteit en het vijfjaren-plan.

Cijfers en films.

Drie en veertig duizend dollar inkomen in de week hebben en dan nog steen en been klagen lijkt wel een klein beetje overdreven, maar het wordt desniettemin toch gedaan en wel door het Capitol, een van de eerste filmtheaters in New-York. Trouwens de concurrent-instelling, Roxy, de reuzen bioscoop met zijn 62.000 zitplaatsen klaagt ook bij een inkomen van 58.000 dollar in de week. Hierbij moet echter in het oog gehouden worden, dat het Capitol aan wekelijksche inkomsten van 80 tot 100.000 dollar gewend was en Roxy de gewoonte had elke zeven dagen 100 tot 140.000 dollar te encaisseeren.

Uit een en ander kan men opmaken, dat de film in Amerika aan zuigkracht begint in te boeten. Hetzelfde kan van de theaters gezegd worden. In deze branche van vermaak staat het zoo mogelijk nog slechter geschapen. In New-York zijn alles bij elkaar genomen 000.000 kunstenaars werkloos. Momenteel wordt er nog in 40 theaters gespeeld terwijl 1929: 59 theaters boekte en bovendien nog 13 in opbouw. Hollywood, het sprankelende, lustige Hollywood, begint daardoor in zorgen te raken. Inderdaad voelt men daar het mes dan ook van twee kanten snijden. Eerstens heeft men er te rekenen met de dalende interesse in de film in Amerika zelf en ten tweede heeft de klankfilm den export van rolprenten, waaraan Amerika zoo veel verdiende, uit elkaar gepeuterd. Want zoo het Amerikaansch in zijn natuurlijke wildheid reeds alles anders is dan een streeling voor de ooren, dan vindt de rest der wereld deze taal ten eenemale ongenietbaar wanneer er nog een smaak van inmaakbus bijkomt.

Wat Duitschland betreft, zijn de meeste filmfabrikanten er op uit den pas te markeeren, in afwachting van hetgeen de naaste toekomst

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

Pastoor van Ars, 7522
WITTE VONKEN. *Het Sinjaal, Groesbeek,* 1930. (16.5×13) 74 blz.
De titel van deze bundel authentieke gezegden van den grooten, milden menschen-visscher, die de Pastoor van Ars was, is uitstekend gekozen. Het zijn waarlijk vonken, die opgevlamd zijn uit het diepe, laaiende hart van dezen Heilige, vonken, die ook onze ziel in brand kunnen zetten voor het hooge goed van ons geloof. Deze eenvoudige, rake woorden dringen dieper door dan menige, lange preek en blijven ons bij als een opwekking tot vrome daden. De kundige vertaler heeft een goed werk gedaan.
H. Rongen.

J. Duchaussois, 7523.
HELDHAFTIGE VROUWEN. Vertaald uit het Fransch door Pater Peskens O.M.I. *De Vlaamsche Drukkerij, Leuven,* 1931. (22×15) 160 blz. ing. *f* 1.50.
Geen litteratuur, dit boek, maar als het ware een dagboek van het leven en lijden en offeren en zaaien en oogsten van de aldus genaamde grauwe Zusters van Montreal, die in den beginne bij elkaar gekomen rondom Mevrouw d'Youville met geen andere regel dan dat „de leden zullen te samen leven van de gemeenschappelijke arbeid, zonder andere band dan die der liefde", thans de meest vooruitgeschoven en moeilijkste posten bezetten in de ijsvelden van de poolcirkel.
Het boek verdient alleszins met aandacht en dankbaarheid gelezen te worden.
G. Vrijmoed O.F.M.

C. v. d. Linden, S.J., 7524.
PATER DE SMET S.J. *De Vlaamsche Drukkerij, Leuven.* 1931. (18×13) 119 blz. ing. *f* 0.60.
In dit derde deeltje van de nieuwe reeks: *Missiehelden,* wordt ons van zijn schooltijd af te Dendermonde tot zijn dood bij de Roodhuiden het leven verteld van Pater De Smet S.J., den Apostel der Roodhuiden.
Een echt apostel-, echt missionaris-leven op een even belangwekkende als stichtende wijze verteld. Belangwekkend en stichtend in de goede zin van het woord. *G. V.*

Lucas, 7525.
MISERERE. Geïllustreerd door P. A. M. Engels. *Kruisvaarders van St. Jan, Rijswijk,* 1931. (16.5×13) 112 blz. ●
Deze zeer mooie verklaring van David's diepsten boetepsalm leent zich uitstekend voor geestelijke lezing, vooral in den Vastentijd. Aangepast aan het leven en het denken van den modernen mensch, gaaf van zegging en zuiver van godsdienstig gevoel zal deze bundel zijn weg wel vinden.
H. Rongen.

Alf. van der Mueren, 7526.
OP DEN WEG DER WIJSHEID. *De Vlaamsche Drukkerij, Leuven.* (22×15) 324 blz. ing. *f* 2.—.
Na een beknopt maar toch volledig Voorwoord over de methode van Catechismusles-geven, volgen een en veertig uitgewerkte lessen, waarin heel het eerste deel van onze Noord-Nederlandsche Catechismus, over „wat we moeten gelooven" wordt uiteengezet.
Wie van het buitengewoon groote belang overtuigd is, dat in het goed geven en goed verklaren van een catechismus-les gelegen is, zal geen gelegenheid willen laten voorbijgaan om zich in dit opzicht door anderen te doen helpen en voorlichten. Hier vooral moet men niet te gauw denken, dat men onverbeterlijk is. We zouden elken catecheet willen aanraden, zich dit boek aan te schaffen. Hij zal er heel zeker een dankbaar gebruik van kunnen maken.
G. Vrijmoed O.F.M.

R. Plus S.J., 7527.
DOOPSEL EN VORMSEL. *C. N. Teulings, Den Bosch.* (19×13) 148 blz. ing. *f* 1.90.
Een boek, zooals we dat van den Franschen Jezuiten-Pater Raoul Plus gewoon zijn. Verlichtend, overtuigend, verwarmend, zooals hij zelf in zijn besluit hoopt, dat het wezen zou. Een uitstekend boek, om het elken ontwikkelden katholiek of niet-katholiek, in handen te geven,
G. Vrijmoed O.F.M.

P. Quirinus, 7528.
ALLEEN MET JESUS. *Kruisvaarders van St. Jan, Rijswijk.* 1931. (14×11). Deel I: 100 blz., deel II: 91 blz., deel III: 98 blz. Per deel *f* 0.50.
Deze Evangelie-beschouwingen, in den vorm van gedachten en gebeden, verdienden waarlijk in boekvorm uitgegeven te worden. Het is geestelijke lectuur van het beste soort, oorspronkelijk, opbeurend, richting gevend en bezielend tot vromer, godsdienstiger leven. Op een heel bijzondere wijze verdiept het onze kennis van den God-Mensch en deze kennis, deze waardeering is zoo noodig in onzen tijd van oppervlakkigheid en geestelijke verscheurdheid.
Wie lichte, bevattelijke en vorm-gave meditatielectuur verlangt over het Evangelie, kan moeilijk een beter boek aanschaffen.
H. Rongen.

H. van de Riet, 7529.
J. J. Lucassen,
LEERBOEK DER CHRISTELIJKE LEER. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1931. (22×15). 310 blz. ing. *f* 2.10, geb. *f* 2.75.
Dit boek met zijn korte, zeer goed gestelde vragen en (over 't algemeen) korte, juiste antwoorden, moet, zooals ook de bedoeling is der schrijvers, ziel en leven krijgen van degene, die 't behandelde verklaart. Dit dient zoowel recensent als gebruiker voor oogen te houden, wil men dit werk naar waarde beoordeelen. En dan kan men zeggen hier een veilige, vrij volledige, duidelijk leidraad te hebben voor uloscholen, kweekscholen, middelb. en gymnasiaal onderwijs, vervolgcursussen enz.
Mogelijk zal men onder de behandelde stof ook gaarne het Missiewerk, het Hereenigingswerk, de verhouding van Kerk en Staat, iets over

Socialisme en Liberalisme behandeld zien, vraagstukken waarmee de opgroeiende jeugd al vrij spoedig in aanraking komt, vooral wanneer 't boek, zooals de schrijvers zich voorstellen, aan ambachtscholen, lagere land- en tuinbouwscholen wordt ingevoerd. In zijn geheel kunnen wij 't boek van harte aanbevelen, al mogen anderen wellicht liever een andere methode van „Handleiding" prefereeren, dan die alleen uit vragen en antwoorden bestaat, wat uiteraard — als boek op zich — minder bevredigt.

P. Constantinus O.Cap.

FRANSCH.

S. Hurtevent, 7530.
L'UNITÉ DE L'ÉGLISE DU CHRIST. *La Bonne Presse, Paris,* 1931. (20×12) 424 blz.

De hereeniging van alle Christenen in de eenheid van Gods Kerk, waarop we hopen en waar we om bidden, kan alleen een eenheid in de waarheid zijn. De eenheid in de liefde vloeit daar van zelf uit voort.

Dit mooie boek leert ons de waarheid omtrent die eenheid. Het leert ons, waarin die eenheid bestaat en hoe ze bestaat en hoe ze alleen bestaan kan. Met groote liefde jegens niet-katholieken geschreven en zonder polemische doeleinden is dit boek toch uitgegroeid tot een stuk apologie van hooge waarde.

G. Vrijmoed, O.F.M.

Simone de Noaillat, 7531.
MARTHE DE NOAILLAT (1865-1926). *La Bonne Presse, Paris,* 1931. (20×13). 376 blz. ing. Bfr. 15.—.

Wanneer men eenmaal de zegenrijke oogenblikken heeft meegemaakt der plechtige afkondiging van Christus' Koningschap door 's Pausen magistrale „Gezags"-Encycliek, is men geneigd het stillere, verborgen voorbereidingswerk te vergeten, dat de Voorzienigheid aanwendt om tot dat grootsche doel te geraken. Onze plechtige Sakramentsviering houdt innig verband met de naam van Juliana van Luik; de viering van Christus' Koningschap zal, hoewel niet in die mate als bij Juliana, innig verbonden blijven aan 't apostolaat van Mevrouw Martha de Noaillat. Boven vermelde levensbeschrijving, van de hand van haar zuster, geeft objectief eerstens de innerlijke groei dezer hoogstaande vrouwenziel aan in haar verschillende levensstaten en de werking der Goddelijke Voorzienigheid, die hare activiteit heenricht naar 't Apostolaat van Christus Koning. We kunnen dit moderne „Heiligen"-leven én om vorm, én om inhoud, en om 't voorbeeld van modern apostolaat bizonder onze Roomsche vrouwenwereld van ganscher harte aanbevelen.

P. Constantinus, O.Cap.

Louis Veuillot, 7532.
PORTRAITS DE SAINTS. *P. Lethielleux, Paris,* 1931. (19×12). 290 blz.

In dit boek werden de verschillende hagiographische artikelen gebundeld, die de groote strijder Gods, Louis Veuillot, publiceerde in den loop van zijn werkzaam penne-leven. Op twee feiten legt de schrijver voortdurend den nadruk: de goddelijke inwerking der genade in de ziel van den heilige en Zijn weldoende beteekenis voor de maatschappij. Het boek leest prettig, omdat er een groote verscheidenheid van behandeling aan den dag gelegd wordt. De hooge eischen, die Veuillot aan de moderne hagiographie stelt, verdienen ten volle de aandachtzame behartiging van alle vakgenooten.

H. Rongen.

DUITSCH.

H. Holzapfel, 7533.
KATHOLISCH UND PROTESTANTISCH. *Herder & Co., Freiburg i. Br.,* 1930. (20×12) 196 blz.

Om zonder hartstocht op kalme, zakelijke en klare wijze aan protestanten en katholieken een inzicht in hun beider leer vooral daar waar ze verschillen, te geven, heeft Pater Holzapfel volkomen bereikt. Al treedt in dit Duitsche boek het Protestantisme van Luther op den voorgrond, toch is ook aan Calvinisme en Anglicanisme binnen het kader van de opzet voldoende aandacht geschonken. Verdediging van het katholicisme lag niet in de bedoeling, maar ook ongewild groeit de klare uiteenzetting van de waarheid dikwijls tot een apologie.

Aan allen die de eenheid willen in de waarheid en de liefde van Christus, kunnen we dit mooie boek niet warm genoeg aanbevelen.

G. V.

Heinrich Rendtorff, 7534.
DIE KIRCHE DES WIRKENDEN WORTES. *Furche Verlag, Berlin.* 1931. (22×15) 203 blz.

Aan de vraag welke in de tegenwoordige tijd de taak en roeping der kerk is tegenover de prediking, de school, het openbare leven enz. gaat een onderzoek vooraf naar het wezen der kerk.

Wat dit laatste betreft, krijgen we een zeer interessant overzicht over de verschillende opvattingen, die in de luthersch-evangelische kringen daaromtrent gehuldigd worden. Het zijn er niet minder dan tien en ze zouden, zegt de schrijver-Bisschop van Mecklenburg-Schwerin, nog gemakkelijk te vermeerderen zijn; hetgeen gemakkelijk te begrijpen is, zoolang men de allesbeslissende vraag, waarom het in deze gaat: welke namelijk in deze de „opvatting", de wil van Christus is geweest, buiten bespreking laat. Dit voorname, met veel liefde en waardeering ook voor het katholieke geloofsleven geschreven boek is zeker wel in staat ons een inzicht in de crisis van de Duitsche Evangelische-Luthersche kerk te geven.

G. V.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

Fr. S. Rombouts, 7535.
HET KIND. *R.K. Jongensweeshuis, Tilburg,* 1931. (19.5×13) 187 blz.

In dit eerste deel der katholieke paedagogiek behandelt Rombouts 't natuurlijk en bovennatuurlijk leven van 't kind tot en met den lagere-school-leeftijd. Het bovennatuurlijk element der opvoeding wil hij zoo organisch verbinden met het natuurlijke. In het eerste hoofdstuk wordt de leeftijd tot het zevende jaar behandeld. Er wordt vooraf uitgelegd, wat 't kind is bij zijn geboorte; daarop krijgen we 'n verklaring van de algemeene ontwikkelingswetten en ten slotte

de drie groote tijdperken der ontwikkeling. Daarna volgt de verklaring van wezen en groei van genadeleven en de vorming van 't geweten. Zoo komen daar ter sprake: de schepping, de genade, de erfzonde, de deugden, goede werken, sacramenten, gaven van den H. Geest, de ontplooïing van ons zedelijk bewustzijn, de kinderzonden, etc. In de verklaring van 't natuurlijk leven van 't kind staat 't boek van Rombouts zeker niet achter bij 't boek van Bigot; wat Stern, Spranger etc. over die jaren leerden heeft hij verwerkt met de algemeene philosophie. Het bovennatuurlijk leven verklaart hij volgens de leer der Katholieke theologie. In het tweede gedeelte van 't boek wordt eerst 't kind als lagere-schoolleerling behandeld in de natuurlijke, daarop in de bovennatuurlijke orde. Zoo komen hier achtereenvolgens ter sprake lichaam en zintuigen bij 't schoolkind, kennis en aanleg der eerste-klassers, systematische kinderstudie, de geestelijke arbeid van den leerling, toestand en ontwikkeling der kenvermogens, zedelijkheid van 't schoolkind en godsdienstigheid der schooljeugd. Een apart hoofdstuk legt de hooge waarde der Eucharistie uit in deze jaren. Een stel vragen aan 't slot kan dienen voor repetitie en vastlegging der stof.
't Boek zal zeker welkom zijn op onze Katholieke Kweekscholen, zoo kan men leeren, hoe geheel de opvoeding door het godsdienstig zedelijk element moet beheerscht worden. Over kinderzonden spreekt Rombouts wat al te mild.

P. van Luyk S.J.

Fr. S. Rombouts, **7536.**
NIEUWSTE BANEN IN PSYCHOLOGIE EN PAEDAGOGIEK. *R. K. Jongensweeshuis, Tilburg,* 1930. (20×15) 102 blz. ing. *f* 1.25.

In dit nummer van de „Opvoedkundige Brochurenreeks" is het laatste hoofdstuk uit den jongsten druk van Rombouts' *Nieuwe Banen* eenigszins uitgewerkt en als een afgerond geheel afzonderlijk uitgegeven. Wie zich in kort bestek op de hoogte wil stellen van de hedendaagsche stroomingen in zielkunde en opvoedingsleer, kan niet beter doen dan 't zich aan te schaffen. De schrijver is hier als altijd een betrouwbare en aangename gids.

Dr. Ferd. Sassen.

FRANSCH.

Marquerite Aron, **7537.**
UN ANIMATEUR DE LA JEUNESSE AU XIII SIÈCLE. *Desclee de Brouwer et Cie., Paris,* 1931. (20.5×13.5) 396 blz.

Een waardevol en tevens een spannend en interessant boek; de levensgeschiedenis van den tweeden generaal der Dominikanen. Interessant en spannend, omdat het een plastische reconstructie is van de christelijke Renaissance der dertiende eeuw, ingeluid door het universitaire onderwijs der pas gestichte Bedelorden. De harteklop van dit felle en warme school-leven slaat vooral te Parijs, te Bologna en te Oxford. Te midden van dit rumoerige leven staat de fijne en gave persoonlijkheid van den studentenleider in het witte habijt: magister Jordanus van Saksen, de vriend der jongeren, de princiep-vaste mysticus, de wekker van roepingen en idealen, de groote voorman, die de studenten nader bracht tot God. Hij was een echte Dominikaan in geleerdheid, hartelijkheid en vroomheid.

H. Rongen.

H. de la Selle, **7538.**
LA DÉFENSE DE L'INTELLIGENCE. *Pierre Téqui, Paris,* 1931. (18×11) 189 blz.

Un peu de bon sens thomiste staat er boven dit boekje, waarin de rechten van het menschelijk verstand tegenover de aanvallen van de oude en de moderne wereld worden verdedigd en vastgesteld. Hier is geen droge en dorre, geen systematische en zich slechts van vaktermen bedienende wijsbegeerte aan het woord, maar „un peu de bon sens thomiste", dat heel de wijsbegeerte blijkt in zijn zak te hebben.
Vooral voor niet speciaal wijsgeerig geschoolden lijkt ons dit kleine boekje bizonder geschikt om hen in dit fundamenteele vraagstuk van alle wijsbegeerte te orienteeren en hun aldus liefde voor de wijsbegeerte zelf bij te brengen.

G. V.

DUITSCH.

Prof. Dr. A. Mayer, **7539.**
GEDANKEN ZUR MODERNEN SEXUAL MORAL. *Ferdinand Enke, Stuttgart,* 1931. (21×14) 68 blz.

Hoe ontstond de moderne geslachts-moraal; waar leidde ze ons heen en hoe is terugkeer mogelijk, deze drie vragen worden door den directeur van de universiteits-vrouwenkliniek te Tübingen in deze uitgebreide brochure beantwoord.
En beantwoord op een wijze die het boekje bizonder lezenswaard maakt; de holle frazen en valsche leuzen van de moderne geslachts-moraal worden er in populaire woorden maar niet zonder een rijke kennis uit eigen ervaring geput in hun onthoudbaarheid te kijk gesteld.

G. Vrijmoed O.F.M.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Ruby M. Ayres, **7540.**
VERKEERD BEGREPEN. Vertaald uit het Engelsch door J. G. H. v. d. Bovenkamp Jr. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (20 × 13.5) 90 blz.

Verschillende personen die elkaar verkeerd begrepen, die alle wonen in „Onze Laan." De hoofdpersoon heeft een vriend Smith, die vroeger een meisje Marion, die aan den overkant woont, verkeerd begrepen heeft. Miss. Pixieland, die haar man verkeerd begrepen had, Mr. Scobel, die verkeerd begrepen werd, Mr. Haslam die zijn vrouw verkeerd begreep, enz. Zelfs de hoofdpersoon had vroeger iemand verkeerd begrepen, doch dat komt nog terecht.
Vlot geschreven, goede volkslectuur.

— A — *J. E. Mulder.*

Konrad Bercovici, **7541.**
DE WOLGA BOOTMAN. *De Combinatie, Rotterdam,* 1930. (20×13.5) 96 blz.

Naar de bekende gelijknamige film. Echter is het beter dit boek ongelezen te laten om de zwoele atmosfeer, die er in heerscht.

— D — *J. E. Mulder.*

Theo Bogaerts, **7542.**
DE BONTE WAERELD. Geïllustreerd. *J. K. Herklots, Antwerpen,* 1931. (20×14) 251 blz.

Lezers van *De Maasbode* kennen de rubriek die „de bonte waereld" getiteld is en waarin de medewerkers van die courant hun beschouwingen, fantasieën, anecdoten in bondigen vorm plegen mee te deelen. De bekwame Brusselsche correspondent van het blad, Theo Bogaerts, is er menigmaal aan 't woord in ernst en leute. Uit zijn bijdragen — Vlaamsche bloesems der journalistiek, zooals de opstellen van Coster en Busken Huet eens Nederlandsche vruchten ervan waren — heeft hij een bloemlezing samengesteld. Zijn bewonderaars (die heeft hij zeker) zullen dit boek willen bezitten, want knipsels uit de krant zijn nooit op het juiste oogenblik te vinden.

— A — *Vincent Cleerdin.*

Charlotte M. Braeme, **7543.**
EEN WARE MAGDALENA. *De Combinatie, Rotterdam,* 1930. (20×14) 227 blz.

De ware Magdalena is een meisje, dat eenigen tijd gaat samenwonen met een vrijgezel en daarna poging tot zelfmoord pleegt, als hij haar verlaat. Gered, gaat zij boete doen door het verpleegstersambt uit te oefenen. Tenslotte treft zij haar vroegeren, inmiddels getrouwden, minnaar op een oceaan-stoomer en verdrinken zij arm in arm bij een schipbreuk.

Tot slot een onschuldig niemendalletje *De man uit de Bergen.*

— C — *A. C. de B.*

H. Courths-Mahler, **7544.**
ARBEID ADELT. Vertaald uit het Duitsch door A. Vuerhard-Berkhout. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1931. (20×13) 239 blz.

Het bekende oudbakken recept.

Een verzuurde van natuur- en geestesgaven verstoken familie ter eener zijde en een bovenmenschelijk edelaardige familie ter anderen zijde hebben samen een rijken erfoom.

De edelaardigen weten de erfenis van den oom in te pikken.

Hierna wordt de dochter der edelaardigen,ondanks de kuiperijen van de dochter der verzuurden, door de hulp van haar wijsneuzig broertje onuitsprekelijk gelukzalig met een evenzeer edelaardigen man.

Dergelijke lectuur, akelig van braafheid en zoetelijkheid maakt het lezen tot een straf.

— B — *A. C. de B.*

Hubert Dail, **7545.**
DE ZINGENDE DWAAS. Vertaald uit het Engelsch door J. v. d. Kamp Jr. *De Combinatie, Rotterdam,* 1930. (20×13.5) 96 blz.

Naar de bekende geluidsfilm Sonny Boy. Bijna niet na te vertellen. Onbeduidende filmlectuur.

— C — *J. E. Mulder.*

Hillis Grane, **7546.**
DE SCHOONSTE ROOS. Vertaald uit het Zweedsch door A. Lukkien. *J. N. Voorhoeve, Den Haag,* 1931. (22×16) 175 blz.

„De schoonste Roos is ontloken
Aan d'allerdoornigste stam,
Toen Jezus, der zondaren Heiland,
De zonden op zich nam."

Dit is het motief van dit mooie goedvertaalde boek. Korter nog kan het behandelde worden samengevat met: „Alles herstellen in Christus." Het wereldsche leven van een jong officier, bezitter van een zwaarbelast landgoed, die zijn schoone en goedige bruid bedriegt met een buiten huwelijk geboren meisje, wordt, zonder aanstoot te geven, juist geteekend. De ongehuwde moeder ziet in het slechte levensgedrag van haar kind de straf Gods voor haar zondige jeugd. Godsdienstloosheid bijna overal, totdat de prediker komt en allen tot Christus brengt. Het boek is geschreven naar protestantsche inzichten.

— Bc — *W. S. J.*

Ellen Forest, **7547.**
WESTERSCHE HARTEN IN OOSTERSCHE TEMPELS. Geïllustreerd. *H. Meulenhoff, Amsterdam,* 1930. (23.5×19) 203 blz.

Echt prettig om met Ellen Forest alles na te gaan, wat er op een reis genoten kan worden. Daarom is ook dit boek meer een roman dan een reisbeschrijving zonder meer. Het *is* een roman. Maar de reis inspireerde het romantische gegeven. Op de reis naar Siam, die de gezellige groep uit dit verhaal maakt, wordt heel veel verteld, wat men in streng gehouden reisgidsen kwalijk verduwen kan. Hier neemt men het gaarne mee op den koop toe, omdat de rest van het boek zoo prettig is. Het is een gevaarlijk boek, want het wekt den lust tot reizen toch zóó erg op.... Naast het aangename, dat deze reis met zich bracht, verliest de schrijfster geen moment het werkelijke leven uit het oog. Maar al te vaak is een auteur van reisgeschiedenissen geneigd om de menschen, die een bepaalde reis maken te rekenen tot het vlakke type, dat geen andere bijzonderheden de zijne kan noemen, dan dat het reist. Ellen Forest weet echter, dat de reizende mensch, zoo hij uit zichzelf reeds bijzonder is, gedurende een reis nog toeneemt in vitaliteit. Hij wordt wakker. Zijn geest is gespannen. Hij verwacht van alles. Heeft een oordeel, hoort anderer oordeelen, beïnvloed door vreemde afkomst, etc. En op die manier, vanuit den prettig beschreven kring, waarmee we in het begin van dit boek kennis maken, voert de schrijfster, die vaardig te beelden weet en echt te interesseeren, ons op een verre reis, die de deelnemers eraan zeker niet betreuren, maar waarbij ook de lezer dankbaar is voor het verschijnsel van een dergelijke reisbeschrijving.

— B — *Jean H. P. Jacobs.*

Jack Lait, **7548.**
BROADWAY MELODY. Vertaald uit het Engelsch door J. v. d. Kamp. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (20×13.5) 96 blz.

Naar de bekende gelijknamige geluidsfilm. Beter dat zoo iets niet vertaald werd, wegens de mondaine sfeer.

— D — *J. E. Mulder.*

K. Lantermans, **7549.**
ALS DE LIEFDE KOMT. *D. A. Daamen Den Haag,* 1931. (21.5×16) 238 blz.

Truus Kappers is de dochter van een domineeweduwnaar. Zij heeft in Amsterdam gestudeerd en in 't begin van het boek ontmoetten we haar als 26-jarige op het stationsplein te Hoogeveen. Dan fietst ze naar huis en op het einde van 't boek ontmoetten we haar weer op het stationsplein

te Hoogeveen, gereed om met den trein naar Amsterdam te gaan, waar ze iemand iets heel prettigs kan mededeelen. Zij is dan een week ouder geworden.
U begrijpt natuurlijk al de heele geschiedenis: ze is nog ouder dan de weg naar Kralingen. In de week van Truus' verblijf thuis is er heel wat meegemaakt en heel wat zielesmart geleden. Want de jongeman, waar Truus haar hartje op gesteld heeft, is: van.... de Jongere Richting. Voor katholieke lezers zullen dergelijke dingen soms wel wat verbijsterend zijn: wanneer dominee Kappers, die zulks hoort, niets minder zegt, dan dat zijn dochter in de kaken van het verderf is beland, door met den jongeman van de Jongere Richting te willen trouwen. Men dient op deze distincties ingesteld te zijn, die in protestantsche kringen ongetwijfeld zwaar wegen, zwaarder dan voor buitenstaanders denkbaar is. Wanneer men er echter eenmaal op ingesteld is, dan kan men dit boek ook met heel veel genoegen lezen. Want het heeft ontegenzeggelijk kwaliteiten. In het begin hort het verhaal wel een beetje, doordat de auteur eerst een alinea over Truus gedachten vertelt, dan een over de manier waarop ze van Hoogeveen naar huis fietst en zoo afwisselend tot tien en meermalen en tevens tot bijna vervelens toe. Later wordt het beter, al mocht ons mooie taal-instrument op sommige plaatsen wel wat beter afgestemd geweest zijn.
Er komen ook nog wat klassieke fragmenten in voor, zooals het meemaken van een onweer op de hei en natuurlijk in de hut van een soort heks met een heel naar verleden. En een brand in 't veen. En een staking. Maar het moet tot de eer van den auteur gezegd worden, dat hij die dingen niet alleen gebruikt heeft, om er het boek mee vol te stoppen. Hij heeft er werk van gemaakt en het onweer in de hut voornoemd is werkelijk heel goed beschreven. Dit boek zal derhalve met veel genoegen gelezen kunnen worden. Katholieke lezers moeten natuurlijk de juiste waardeering van protestantsche beginselen hebben, willen zij het werk kunnen lezen.

— Bc — *Jean H. P. Jacobs.*

Alexander Newjerow, 7550.
HET LAND VAN BELOFTE. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1931. (19.5×13) 184 blz.

Men moet tegenwoordig voorzichtig zijn met „Russische" vertalingen, ook al heeft de naam van den schrijver een bekenden klank.
Het voorliggend boek bedoelt een pamflet te zijn. Waarschijnlijk tegen het communistische stelsel. 't Is het verhaal van een jongetje, dat brood moet gaan halen, een paar dagreizen ver. Niet ongevoelig geschreven. Naar onze meening kan een schrijver wel wat smakelijker te werk gaan, om ellende uit te beelden, dan hier geschiedt. 't Is natuurlijk onmacht van den schrijver, om zich behoorlijk uit te drukken. Het valt intusschen aan te raden, wanneer men het boek per ongeluk in handen zou krijgen, er geen blik in te slaan vóór den eten. Er is aan het groote verhaal nog een schetsje toegevoegd: *Andron de Boerenzoon.* Nogal een raar verhaal. Zéér minderwaardige lectuur; en daar wil men arbeiders mee „opvoeden"!

— D — *Jean H. P. Jacobs.*

Frank L. Packard, 7551.
DE AVONTUREN VAN JIMMY DALE. *Johan Mulder, Gouda,* 1931. (21×16) 249 blz.

De avonturen van Jimmy Dale bestaan uit een aantal schurkerijen door hem bedreven om de schurkerijen van anderen te niet te doen.
Deze taak wordt hem telkens op geheimzinnige wijze opgedragen door een onbekende vrouw, omtrent wier identiteit de schrijver ons, ook nog aan het einde, in het duister laat.
Niet beter en niet slechter dan de groote stroom detectiveverhalen.

— Bc — *A. C. de B.*

E. Phillips Oppenheim, 7552.
DE MODERNE CROESUS. Vertaald uit het Engelsch door Jhr. R. H. G. Nahuys. *A.W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (19.5×13.5) 342 blz. ing. *f* 1.—, geb. *f* 1.50.

Warren Rand is bedoeld met den man, die in den titel van dit boek wordt genoemd. Hij is niet alleen de rijkste man ter wereld, maar zijn kapitaal groeit ook nog met den dag. In tegenstelling van de meeste lui met veel geld, heeft Warren Rand een ideaal, en nog wel een ideaal, waarin geen eigenbelang te bespeuren is. Hij wenscht te voorkomen, dat er nog ooit oorlog gevoerd zal worden. Hij tracht daartoe te komen, door al het goud ter wereld op te koopen. Tenslotte geeft hij de voornaamste naties een deel daarvan, doch dat wordt in een bijzondere bank te Genève bewaard. Met den voorraad daar aanwezig kunnen zij derhalve hun papieren dekken, doch zoodra de een of andere natie oorlogszuchtige neigingen krijgt, dan vervalt haar recht op den goudvoorraad, die voor haar in Genève ligt opgeslagen. Zonder er rekening mede te houden, dat, bij verdwijnen van al het goud, er 'n waardeverschuiving zal plaats hebben, klopt dat allemaal prachtig en men begrijpt niet, waarom men niet morgen den dag besluit, om al het goud te deponeeren op een bepaalde plaats en te handelen, zooals Oppenheim voorstelt. Maar zóó ernstig moet men het boek natuurlijk niet nemen. Warren Rand beleeft een schat van avonturen, hij is koelbloedig en beheerscht, zooals iemand maar ooit (in een boek) koelbloedig en beheerscht geweest is. Hij heeft een prachtigen eigen geheimen dienst, die uiteraard voortdurend overloop ligt met de geheime diensten van verschillende landen.
Oppenheim laat Rand sollen met de grooten der aarde, ministers en presidenten. Het dwingt werkelijk bewondering af, hoe deze auteur zich gemakkelijk weet te bewegen in een wereld, zooals hij die in zijn fantasie heeft opgeheven. Uit een en ander zal men reeds hebben begrepen, hier te doen te hebben met lichten kost. Een verloren uurtje, en lust om zich eens gezellig te vermaken met dergelijke fantasie, doen dit verhaal wel tot z'n recht komen.

— B — *A. C. de B.*

Spit, 7553.
DE BORDPAPIEREN SLEUTEL. *A.W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (17×12) 284 blz.

Een genoegelijk verhaal van de ontvoering van twee meisjes, met de bedoeling militaire verdedigingsplannen in handen te krijgen; hun redding en de arrestatie der misdadigers.
Geen roman van grootsche allures maar gezellig en onderhoudend geschreven.

— A — *A. C. de B.*

Edgar Wallace, **7554.**
DE DUIVEL VAN TIDAL BASIN. Vertaald uit het Engelsch door R. H. G. Nahuys. *N.V. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (20×14). 242 blz.

Een dokter, die in Australië een misdaad heeft begaan, oefent daarna zijn doktersambt en beroovingen te Londen uit en besluit met een moord op dengene, die hem in Australië in het verderf stortte.
Met de noodige entourage van dames, politiemannen, verslaggevers enz. vormt het een roman, waarmede men zich eenige vrije uren kan korten. De zelfmoord van den moordenaar aan het slot wordt begroet met een: „Bij Jupiter, hoe dapper"
— **Bc** — *A. C. de B.*

Edgar Wallace, **7555.**
EEN RAADSELACHTIGE MOORD. Vertaald uit het Engelsch door J. G. H. v. d. Bovenkamp Jr. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (20×13.5) 96 blz.

John Minute, millionnair, is bang vermoord te worden. Werkelijk gebeurt dit op zekeren dag. Wie heeft het gedaan? Jasper Cole, de Secretaris van John. Minute, diens neef Frank Merril of nog iemand anders? Mr. Mann van Scotland Yard die alles weet, weet ook dit.
Spannend geschreven, niet litterair.
— **B** — *J. E. Mulder.*

FRANSCH.

Vicki Baum, **7556.**
GRAND HOTEL. Vertaald uit het Duitsch door G. en R. Baccara. *Librairie Stock, Paris.* (19×12). 355 blz. ing. Ffr. 15.—.

Het boek van Vicki Baum maakt thans zijn reis om de wereld, niet enkel in drukvorm, maar ook op het tooneel en op het filmdoek. Niettemin zal het boek zelf 't meest in trek blijven, ook omdat het als feuilleton wel tot de best geslaagde van de laatste jaren behoort.
— **C** — *Vincent Cleerdin.*

Blaise Cendrars, **7557.**
RHUM. *Bernard Grasset, Paris,* 1931. (18.5×12) 246 blz.

Cendrars probeert in *Rhum* een boek te schrijven, zooals *L'Or* er een was, maar hij is te zeer vastgeloopen in zijn hebbelijkheden der laatste jaren om daarin zoo direct te kunnen slagen. De ploertigheid der sjacheraars, die den edelmoedigen rhum-koning Jean Galmot ten val brachten, komt niet voldoende uit, wanneer men haar beschouwt als een tak van sport, gesteld in wedijver tegen de politieke en economische strevingen van het slachtoffer, die ook als een uiting van sportiviteit worden beschouwd. De vereering van Cendrars voor den avonturier, onverschillig wat deze beoogt of bereikt, is feitelijk een stommiteit, die op den duur niet eens meer boeit. We hebben nu Suter gehad en Moravigine, en Dan Jack en Bringolf en Al Capone en Jean Galmot, een heele reeks van daadmenschen, die niet peinzen, maar beleven: we bevonden ons beter bij den eenvoudigen Blaise Cendrars van *J'ai tué* en *Du monde entier.* Het is te hopen, dat deze zeer knappe auteur de diepte zijner eigen ziel terugvindt.
— **C** — *A. v. D.*

Joseph Delteil, **7558.**
DON JUAN. *Bernard Grasset, Paris,* 1931. (19×12). 265 blz.

Na *Il y avait une fois Napoleon* is *Don Juan* weer een echte Delteil, vertegenwoordiger van een soort, waarvan men houdt of waarvan men niet houdt, maar waarover men zich niet druk maakt. Een werk van Delteil is een boek, zooals een werk van Timmermans: met deugden en gebreken, die aan den schrijver liggen en die te zamen zijn stijl uitmaken.
Don Juan staat op dezelfde hoogte als *Les Poilus;* het laat zich gretig lezen, heeft prachtige vondsten soms is het van een buitengewone spanning, maar in het geheel van het werk merkt men te zeer de manier, de gewildheid en de pathos. Er staan prachtige brokstukken in, vooral over de bekeering van Don Juan en over zijn boete, maar de opdracht: „au grand Barbey, au Grand Huysmans, au grand Bloy" is niet heelemaal verantwoord, evenmin als het motto van Barrès over den held, dat trouwens een verminkten tekst geeft: „Il m'évoqua Pascal." Barrès zegt letterlijk over Don Juan: „Il m'évoqua les traits mêmes de Pascal" — en juist de gelaatstrekken heeft Delteil verdoezeld, om de gestalte te beter te doen uitkomen.
— **C** — *A. v. D.*

Rene Jolivet, **7559.**
L'EDEN. *A. Fayard & Cie., Paris,* 1931. (19×12). 251 blz. ing. Ffr. 12.—.

Een geschiedenis van strijd om den grond en om menschen in het gebergte, vlot geschreven en met genegenheid gekleurd.
— **Bc** — *Vincent Cleerdin.*

Camille Quoniam, **7560.**
DITES, QU'AVEZ VOUS VU? *L'Artisan du Livre, Paris,* 1931. (19×13) 154 blz.

Camille Quoniam, een studiegenoot van de Gebroeders Tharaud, was officier van de Fransche marine, toen in 1900 de *Cahiers de la Quinzaine* van Charles Péguy werden gesticht. Quoniam droeg daaraan reis-brieven bij, als men deze vlotte indrukken tenminste zoo mag noemen. Ze behielden hun frissche, vaak praegnante zeggingskracht in al de jaren, dat ze vergeten bleven in het onvindbare tijdschrift. Thans gebundeld, laten ze zich lezen als een modern geschrift, dat bekoort door zijn helderheid, boeit door zijn vaart en overtuigt door zijn mannelijk eerlijken toon.
— **B** — *A. v. D.*

DUITSCH.

Rolf Brandt, **7561.**
DAS WOLGALIED. *Hanseatische Verlagsanstalt, Hamburg,* 1930. (19×12). 301 blz.

Sinds Freytag's *Soll und Haben* duiken er in de Duitsche litteratuur op gezette tijden romans en novellen op, die 't zakenleven, handel en industrie, als een romantisch avontuur, doen zien. Zoo ook dit boek. Generaldirektor Stepan Avranos is een held van Middeleeuwsch formaat en Sekretärin Vicki von Stülpacker is zijn schildknaap.
Een bijzondere toets verkrijgt deze krachtig geschreven roman door de beschrijving van leven en heimwee der naar Parijs en elders gevluchte Russen. Minder aantrekkelijk is het relaas der

pogingen door den hoofdpersoon Avranos voornoemd aangewend om van z'n vrouw te scheiden. — 't Is overigens merkwaardig, dat, waar vroegere auteurs niets interessanter vonden dan „hoe ze elkaar kregen", de meeste der hedendaagsche scribenten hun lezers al maar verhalen doen over „hoe ze van elkaar gingen."

— C — *F. A. Brunklaus.*

Peter Dörfler, **7462.**
DIE LAMPE DER TÖRICHTEN JUNGFRAU. *G. Grote, Berlin,* 1930. (19 × 12.5) 392 blz.

Een „Heimatroman". De geschiedenis van het onvermoeide kampen van de Zuid-Duitsche molenaarsdochter om het behoud van haar zelf, om de molen. De oudste dochter in het moederlooze molenaarsgezin ziet steeds haar plicht toegewezen in de verzorging van anderen, en als een barmhartige Samaritaansche schenkt zij steeds zichzelf weg, zij, die de lamp van haar leven steeds vol, overvol had met de olie der oprechte, innige en doorschouwende naastenliefde. De droefste gebeurtenissen, de zwaarste lasten, de venijnigste laster, de ontreddering der familie, alles draagt zij in haar liefde. Deze liefde vindt telkens weer voedsel in haar vroomheid, en wordt gesteund door het inzicht in het wezen der dingen. Dat restte haar, uit haar schooltijd — ze was lang op de stadsschool gebleven — toen ze bij een verren bloedverwant, leeraar op de meisjesschool, aan huis kwam. Deze figuur brengt licht ook in haar latere zwoeg-leven op de molen, als ze onder de zorgen gebukt gaat en hij gestorven is. — De compositie als familieroman heeft hier en daar gebreken, en is daardoor wat langgerekt, doch de menschen léven er. In deze katholieke roman, katholiek zonder preekerige vroomheid, waarvan we het verschijnen met vreugde begroeten, heeft Dörfler een der beste specimen van den roman-van-het-land gegeven.

— B — *Piet Visser.*

Robert Heymann, **7563.**
WÜRDEN SIE GERDA HOLL VERURTEILEN *Hugo Wille, Berlin.* 1931. (18.5 × 12) 240 blz. ing. M. 2.50.

Een „Kriminalroman aus dem Leben" zegt de schrijver in zijn inleiding.

Gerda Holl, die een zeer bewogen leven geleid heeft, wordt beschuldigd haar echtgenoot den schilder Holl vermoord te hebben. Haar leven verhaalt zij in de slotzitting van het moordproces. Dit relaas stemt én de rechtbank én de jury zeer wantrouwend. Alle omstandigheden wijzen er op, dat men haar zal veroordeelen. Zij zelf houdt haar onschuld vol. Op 't laatste oogenblik komt de oplossing; de schuldige wordt gevonden; Gerda wordt vrijgegeven.

Een spannend boek, dat door de liefhebbers van dit genre, met belangstelling zal worden gelezen.

— Bc — *E. H.*

H. E. Kalinowski, **7564.**
JUDAS ISCHARIOT. *Grünow & Co., Leipzig.* 1930. (18 × 12) 204 blz.

De schrijver stelt den Heiland voor als Degene, die door zijn leer van Liefde en Rechtvaardigheid, het volk voor zich wil winnen om daardoor de macht in handen te krijgen. Dan — het joodsche volk — de wereldheerschappij geven. Judas van Karioth streeft dit doel ook na en speciaal wil hij de overheerschers 't land uit jagen. Hij zoekt steeds en overal met den Nazarener in verbinding te komen, gebruikt daartoe allerlei intriges. Het komt tot een revolutie. Deze mislukt. De twee leiders gaan uit elkaar, vijandschap, etc.

Historisch heeft 't verhaal geen enkelen grond waar 't op steunt, ja strijd tegen alle gegevens van het evangelie-verhaal. Bovendien is het zonder eenige spanning geschreven en kan hoogstens streven naar den prijs der middelmaat. Daar men den opzet of den schrijver niet kent zouden we het liever niet in handen zien van de jeugd.

— Bc — *E. H.*

ENGELSCH.

Mary Borden, **7565.**
A WOMAN WITH WHITE EYES. *Bernard Tauchnitz, Leipzig.* 1930. (16.5 × 11.5) 311 blz. ing. M. 2.—.

Op vijftigjarigen leeftijd heeft Caroline Merryweather zich teruggetrokken op een eenzaam Amerikaansch dorp, waar zij hare geschiedenis schrijft. Zij laat haar leven in hare herinnering voorbij trekken, een veelbewogen, maar leeg en doelloos leven, dat zich afspeelt in alle deelen der wereld; over al hare banale avonturen hangt een waas van verveling en ontevredenheid. Nauw verbonden met het leven van haar eenige vriendin, Maggie Buchhaven, laat zij den lezer ook kennis maken met het huiselijk lief en leed van Maggie. In tegenstelling met Caroline is Maggie sterk in haar liefde en hartstocht en weet zich zoodoende een eigen leven te scheppen en haar wispelturigen echtgenoot langen tijd aan zich te binden, tot eindelijk een avonturierster, Sonia, oneenigheid brengt en Buckhaven voor zich wint. Dan ook valt Maggie en sterft aan de gevolgen. — Als heldenfiguur vinden wij nog een zekeren geheimzinnigen Dr. Tawaska, een Fin, die iedereen schijnt te kennen en die steeds weer plotseling ten tooneele verschijnt om dan even zoo plotseling weer te verdwijnen. Bij hem zou Caroline graag troost zoeken in hare eenzaamheid, maar Tawaska wil niets van haar weten, en dus zal zij haar laatste levensjaren stil en verlaten slijten.

Het boek is dikwijls verward, de gedachtengang moeilijk te volgen. De geschiedenis is oppervlakkig en drukkend materialistisch. Geen hoogere ideeën brengen licht in de modderpoel van menschelijke zwakheden.

— C — *E. H.*

M. Baillie-Saunders, **7566.**
UPSTARTS. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1930. (16.5 × 11.5) 334 blz. ing. M. 2.—.

Mr. en Mrs. Bronson hebben vijf veelbelovende zonen. Als begrafenisondernemer en steenhouwer verdient de vader, John Bronson, het levensonderhoud van zijn huisgezin. Hij wordt trouw bijgestaan door zijn vrouw, Becky; deze wil ook haar zonen vooruit brengen in de wereld. Cliff, de oudste, wordt beeldhouwer en huwt Audry, de schatrijke eenige dochter van een der vooraanstaande families. Bedwelmd door den roem van haar echtgenoot wijkt deze echter van het goede pad en Cliff komt om op zee in een storm, als hij zijn ontrouwe echtgenoote stervend en verlaten terughaalt naar zijn huis. De tweede

zoon, Monty, wordt geestelijke en sterft in verre landen; de derde, Tom, socialistisch volksredenaar, wordt na een ongelukkig huwelijksleven gedood in Rusland op een bolschewisten meeting.
Onderwijl heeft de vader zich opgewerkt en met het geld komt ook zijn val. Eindelijk dringt het gedrag van haar man tot Becky door en verlaat zij hem. Dienzelfden nacht moet John in een crisis van delirium naar een inrichting gebracht worden, waaruit hij ontsnapt. Becky is gevlucht en vindt haar vierden zoon, Amwell terug als arbeider in een kerkhof. Als deze hoort van het ongeluk van zijn vader reist hij hem na en weet hem ten koste van zijn eigen leven te redden uit de golven, waarin John Bronson den dood zocht. Ten laatste Cosmo; deze wordt dokter en is de eenige overlevende en de troost van zijn gebroken ouders, die hun laatste jaren stil en teruggetrokken doorbrengen bij het kerkhof, waar Amwell vroeger werkte.
Het boek is aangenaam geschreven, de karakters zijn goed geteekend en interessant.
— B — *E. H.*

Ethel Mannin, 7567.
CHILDREN OF THE EARTH. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1930. (16.5×11.5) 334 blz. ing. M. 2.00.

De geschiedenis speelt zich af op een der Engelsche eilanden tegen de Fransche kust. De keuterboer Jean le Camillon, raakt op 't eerste gezicht verliefd op de landarbeidster Marie Dauvignly en huwt met haar. Zij is een physisch en moreel sterke vrouw, die zich overal op 't voorplan dringt en den tamelijk lakschen Jean tot een beetje welstand brengt. Doch uit misplaatste zuinigheid vraagt ze te veel van zich zelf en ze sterft bij de geboorte van haar vierde kind. Het tweede deel begint als de oudste dochter, 18 jaar, huwt, en geeft dan het verder verloop van 't leven der verschillende kinderen.
Men treft het goed, Jon, de oudste zoon raakt door talmen zijn geliefde kwijt en sneuvelt in den oorlog, en Martin verdrinkt. De jongste, Fleur, die in haar zucht naar welstand veel gelijkt op een van Galsworthy's heldinnen, treft het 't beste en huwt met een Engelschen burger. Gay, is na het sneuvelen van haar man, ook in Engeland terecht gekomen. Ze kan echter niet wennen aan het klatergoud en trekt tenslotte, met haar kind Martin terug naar haar eenzamen vader.
Domineert in 't begin vooral de figuur van Marie, in 't vervolg is het vooral Jean die het verhaal beheerscht. Hij is een harde tête bretonne die zich manhaftig door alle moeilijkheden heenslaat, hier en daar zelfs wat hardhandig. Als natuurbeschrijving en karakteruitbeelding, is dit een eenig mooi boek. Al speelt het in een zeer roomsch deel van Frankrijk, er wordt met God en de kerk nog al een loopje genomen. De eenen gaan twee keer per jaar naar de kerk en de anderen alle Zondagen, ieder naar eigen overtuiging. Het geloof van Marie in Onze Lieve Vrouw is minstens erf naïef. Ze veronderstelt zoo maar dat die goede Moeder best begrijpen kan, dat men het niet zoo nauw neemt met de moraal vóór men getrouwd is. Maar het spreekwoord zegt immers: „libre comme Dieu en France". Al is het literair een meesterstukje van somberen, realistischen roman van het land, zedelijk heeft het boek nogal bezwaren.
— C — *Dr. Raph. Kreemers.*

IV. DICHTWERKEN.

NEDERLANDSCH.

S. T. Coleridge, 7568.
DE BALLADE VAN DEN OUD-MATROOS. Vertaald uit het Engelsch door Anthonie Donker. *A. A. M. Stols, Brussel,* 1931. (19.5 × 12.5) 37 blz.
Is een „ancient mariner" eigenlijk wel hetzelfde soort mensch als een „oud matroos"? De laatste leeft van een bescheiden staatspensioen, de eerste leeft van herinneringen. Er staan veel woorden in de beroemde ballade van Coleridge, die zich niet licht laten overzetten in een andere taal en Anthonie Donker heeft daarmee te weinig rekening gehouden, dunkt ons, zoodat zijn, overigens zeer artistieke vertaling, nuchterder klinkt dan het origineel. Hij bewijst erin, dat hij een knap technicus is en weet in deze voortachtigsche ballade een eigenaardigen negentiend'eeuwschen toon te handhaven, waardoor het heele gedicht eerder een prachtige uitzondering lijkt in het vertaalwerk van den ook wel knappen, maar minder gevoeligen J. J. L. Ten Kate dan een Nederlandsch gedicht, geschreven in de twintigste eeuw. Het is echter goed, dat zulke bewust anti-moderne proefnemingen worden genomen door een dichter, die gevoelig is voor de invloeden van het eigentijdsche jargon. Hij verrijkt er de uitdrukkingsmogelijkheden der hedendaagsche Nederlandsche dichtkunst door.
A. v. D.

J. J. van Geuns, 7569.
GEDICHTEN UIT DRIE RIJKEN. *C. A. J. van Dishoeck, Bussum,* 1930. (20×15.5). 70 blz.
In de rijken van wereldgeschiedenis, godsdienst en kunst putte J. J. van Geuns de stof tot deze mijmerende gedichten, waarin hij streeft naar schoone onaandoenlijkheid. Zijn resultaat is zwak. Van Geuns heeft gevoel voor nuancen, voor atmosfeer en voor toon, doch mist in deze gedichten het vermogen tot waarachtig bezielen. Zijn berijmde schetsen geven een zekere stemming min of meer nauwkeurig weer, doch men kan ze niet hooger aanslaan dan als berijmde schetsen.
A. v. D.

Chr. de Graaff, 7570.
ALLEENSPRAAK. *De Gemeenschap, Utrecht,* 1931. (25×19), 40 blz.
Aanvankelijk onder merkbaren invloed van J. H. Leopold, evolueerde het dichterschap van Chris de Graaff, toen deze zich tot het katholicisme bekeerde, meer en meer naar een schoone, ritueele boven-persoonlijkheid, zooals men die aantreft in katholieke liederen uit het verleden en in het beste werk van Guido Gezelle, aan wien „De alleenspraak" op enkele plaatsen herinnert. Dit debuut is het belangrijkste feit uit de katholieke letterkunde in 1931. *A. v. D.*

Annie de Hoog-Nooy, 7571.
MASKERS. LOSSE SCHAKELS. *Johan Mulder, Gouda,* 1930. (25×16.5) 64 blz.
De dichteres Annie de Hoog-Nooy verontschuldigt zich terecht in het volgende motto van haren bundel *Losse Schakels*:

En is 't geen schoone poëzie
Die uwe ziel beroert
Zoo laat het een gedachte zijn
Die even u ontroert.

Wij verklaren ons geheel homogeen met deze woorden der dichteres, en laten ons ontroeren door de gedachte, dat er zoo oneindig veel schoone poëzie bestaat, terwijl daarvan helaas geen enkelen regel werd geschreven door Annie de Hoog-Nooy.

A. v. D.

W. Quanjer-Steltman, **7572.**
H. M. Quanjer,
TERJE VIGEN. *J. Ploegsma, Zeist,* 1931. (24.5 × 16.5) 46 blz.

Terje Vigen is in de Noorsche letterkunde, wat *The Rime of the ancient marines* is in de Engelsche litteratuur: het epos van den onbekenden zeeheld. Het is jammer, dat dit mannelijke gedicht zoo moeizaam-worstelend werd vertaald. Herhaaldelijk merkt de lezer, dat de heer en mevrouw Quanjer last hadden met den rijmdwang, de maat, het rythme en de taal zelf. Zij veroorloofden zich vrijheden ten koste van den tekst.

Zoo staat er in het Noorsch:

Da taug Terje Vigen; nu var det gjort,
nu tog han sin sorg for sig selv.
Men de, som han fanged, fandt saert hoor fort
et noget var ligesons vejret bort
fra hans pandes skyede hvaelv.

Dit verliest alles, als het vertaald wordt, zooals de heer en mevrouw Quanjer deden door:

Zu zweeg Terje Vigen; 't was al nu geschied,
geen klacht meer, geen zucht, geen traan.
Als een held, diep in 't hart, verborg hij 't verdriet.
De matrozen van 't schip, ze begrepen het niet
als zij rustig hem daar zagen staan.

De vertalers verraden hier, wat Ibsen zwijgend te denken en te bewonderen geeft. En de Nederlandsche versificatie bewijst wel, dat deze „traduttori" in een anderen zin ook „traditioni" zijn. *A. v. D.*

Louis Saalborn, **7573.**
POEZIE EN PROZA VAN C. S. ADAMA VAN SCHELTEMA. Geïllustreerd. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1930. (20 × 14). 162 blz.

De heer Saalborn heeft ons 'n dienst bewezen door de uitgave van deze uitstekende, want typerende bloemlezing uit het letterkundig werk van Adama van Scheltema. Scheltema is populair en zal 't nog wel lang blijven en 't is nodig, dat deze waardering geleid en verdiept wordt. Aan de bloemlezing laat de verzamelaar een heldere karakteristiek voorafgaan, die aan dat doel beantwoordt. De keuze der bloemlezing is van dien aard dat de levensgang van de auteur duidelik zichtbaar wordt, terwijl de prozafragmentenuit Scheltema's werk zijn estetiek voortreffelik belichten.

Ed. A. Serrarens.

FRANSCH.

Gerard d'Houville, **7574.**
LES POÉSIES. *Bernard Grasset, Paris,* 1930. (19 × 12) 246 blz.

Mevrouw Henri de Regnier bundelde in dit boek haar volledige gedichten, waarin geen enkele sterke ontroering tot uitdrukking komt, maar die soms even uitreiken boven de gladde luchthartigheid van hun soort. De geest dezer gedichten is samengevat in de regels:

Il faut, avec une humble et paisible sagesse
Accepter la douceur de l'instant passager;
Et la tristesse proche, ou le plaisir qu'on laisse
Il n'en faut pas souffrir; il n'y faut pas songer
Car le moment furtif se perd dans les pensées
de l'avenir lointain, des espoirs superflus
Ou bien dans le regret des heures dépensées,
Et l'amour déchirant de tout ce qui n'est plus.

A. v. D.

DUITSCH.

Alfred Wolfenstein, **7575.**
RIMBAUD. *Internationale Bibliothek G.M.B.H., Berlin.* (22.5 × 16). 278 blz.

Alfred Wolfenstein, een der expressionisten van „Menschheitsdämmerung" deed in dit boek een poging om den onvertaalbaren Rimbaud te verduitschen. Het is echter bijna niet mogelijk „Les Illuminations" te lezen in een andere dan de oorspronkelijke taal. De verzen klinken in het Duitsch als geheel nieuwe, oorspronkelijk Duitsche. Magische zangerigheid van Rimbaud ging bijna geheel verloren in gedichten als „La Bonheur" (uit „L'alchimie du Verbe"), waar in het Fransch staat:

J'ai fait la magique étude
Du bonheur que nul n'élude
Salut à lui chaque fois
Que chante le coq gaulois.

Hiervoor geeft Wolfenstein:

Ich trieb viel magische Studien
Des Glücks, danach jedermann späht
Ich grüsze es, wenn nach Praeludien
Der Gallische Hahn kräht.

De levensbeschrijving van Rimbaud, die Wolfenstein als inleiding schreef, is echter op zichzelf waard, dat men kennis neemt van deze uitgave.

A. v. D.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

F. van der Goes, **7576.**
LITERAIRE HERINNERINGEN. *C. A. Mees, Santpoort,* 1931. (20 × 14) 139 blz. ing. *f* 2.25, geb. *f* 2.90.

Na een inleidend hoofdstukje, waarin Frank van der Goes ons de houding tekent van Busken Huet tot de generatie van '80. Zoals die blijkt uit zijn persoonlike ervaringen en correspondenties met de weduwe Huet, schildert hij ons de zeer onverkwikkelike strijd van de Nieuwe Gidsredactie in de befaamde jaren 1892-94; jaren die het einde betekenden van een tijdschrift, dat zo'n betekenisvolle rol gespeeld heeft in het letterkundig leven der 80-ers. Van der Goes die 't weten kan als redacteur en belanghebbende heeft met veel dokumentair materiaal precies gezegd hoe de vork in de steel gezeten heeft. Hij heeft de mogelikheid tot valse voorstellingen willen uitschakelen. Alles bij mekaar zijn deze memoires nogal misselik en een droeve verluchting van de oude wijsheid, dat grote mensen te hunner tijd erg klein kunnen zijn. Met de eigenlike literatuur hebben ze weinig uit te staan. Van de fundamentele oorzaken, van de ineenstorting rept 't boekje niet. *Ed. A. Serrarens.*

FRANSCH.

Th. Gautier, 7577.
OEUVRES CHOISIES. *Payot & Cie., Paris* 6, 1930. (18.5×11.5) 236 blz. ing. Ffr. 15.—.

De uitgave van deze bloemlezing uit het werk van Gautier verschijnt in een jaar, waarin de literatuur-historicus de woelingen herdenkt, waarmede de Romantiek nu honderd jaar geleden, in Frankrijk haar twede faze met overdonderend geweld inzette. Aan deze Parijse ,,melée romantique'' die culmineerde in de bewogen opvoering van Hugo's Hernani, is ook de naam van Théophile Gautier onafscheidelik verbonden. Ook voor hem had de vermaarde ,,Préface de Cromwell'' van Hugo een absoluut gezag gekregen en ook hij behoorde tot de geestdriftige bentgenoten, schoonheidsverheerlikers, die met 't tartend ,,gilet rouge'' als Andalusiese torero's in 't strijdperk traden bij de opvoering van Hernani en met golvende lokken en Bohemien-allures te keer gingen tegen de bric-à-brac der vorige generaties uit Empire- en Restauratie-tijd. Het fragment uit Gautier's *Histoire du Romantisme* waarin deze hartstochtelike kamp tegen de hydra van het pruikendom wordt geschilderd, lijkt ons wel 't meest boeiende opstel in deze bloemlezing.
Van Gautier's verzen genoten we minder. Ze dragen te duidelik het stempel van de l'art-pour-l'art theorie, om niet verouderd te zijn. Daarnaast staan nog zijn kritiese opstellen over letterkunde en kunst. Z'n gedachten over Baudelaire, Hugo, Balzac, Rembrandt e.d. hebben ook nu nog hun betekenis niet verloren.

Ed. A. Serrarens.

DUITSCH.

Dr. Clara Krollmann, 7578.
ARTHUR RIMBAUD UND DIE KRISE DES ABENDLANDES. *Volksvereins-Verlag M. Gladbach,* 1929. (22×14.5) 100 blz.

Deze studie verscheen als eerste deel der ,,Studien zur Abendländische Geistes- und Gesellschaftsgeschichte'' en behandelt den dichter Rimbaud als een profetisch wijsgeer, die de realiteiten van het boven-persoonlijke ontdekt en daardoor het avondland wakker maakt uit zijn tragische traditie Telkens wordt Rimbaud geconfronteerd met Nietzsche en over beiden worden soms diepgaande opmerkingen gemaakt, maar het eigenlijke eindpunt van Rimbaud's gedachten-vlucht: de katholieke leer der waarheid wordt behandeld als een verschijningsvorm van de menschelijke behoefte aan het goddelijke. De ontstijging van Rimbaud aan het materialistisch naturalisme wordt gewaardeerd als een nieuw complex van levensspanningen, zonder welke vernieuwing een cultuur-vooruitgang op den duur onmogelijk is. Deze opvatting is typisch twintigste eeuwsch. Ze waardeert het geloof als vitaliteits-bron, maar niet als objectieve waarheid. Daarom zij men voorzichtig met dit boek, dat overigens aan oningewijden wel het een en ander kan leeren over Rimbaud.

A. v. D.

ENGELSCH.

Arthur McDowall, 7579.
THOMAS HARDY. *Faber & Faber, London.* 1931. (23×15). 284 blz. geb. S. 12/6.

Als we de Literaturangaben in Dr. Aronstein's schooluitgave van Hardy vergelijken met de bibliographie in Manly, constateeren we dat er nu al een goede dertig boeken over dezen schrijver zijn verschenen. Dit is, voor een nog maar drie jaar geleden gestorven auteur, zeker een record. Doch verwonderlijk is't in geen geval. Primo om zijn zoo verscheiden, reusachtig werk: veertien romans, vier bundels novellen, twee tooneelspelen en tien deelen gedichten. Doch vervolgens omdat Hardy, in tegenstelling met zooveel andere Engelsche grootheden die nooit populair zullen worden, een volksgeliefd schrijver was en ten slotte ook om de groote literaire waarde van zijn werk. Of nu die geweldige literatuur rond Hardy aan de lectuur zelf van den schrijver geen afbreuk doen zal, willen we vooralsnog in 't midden laten. Zeker is in alle geval dat dit werk van McDowall zich uitstekend van zijn taak heeft gekweten. Na in enkele inleidende hfdst. te hebben aangetoond hoe Hardy, als man van zijn tijd, te midden der wetenschappelijke strekking stond der 19de eeuw en na een synthese te hebben gevormd van zijn philosophie, die zich herleiden laat tot een zeker monisme en een zedelijke reactie tegen de realiteit-vluchtende Victoriaansche mentaliteit, ontleedt schr. eerst de prozawerken en daarna het poëtisch oeuvre van Hardy. De dertig bldz. over de opvatting en de uitwerking van het ,,epochemachendes'' *The Dynasts* zijn bijzonder leerrijk. Ook het hfdst. over H.'s techniek zal velen een handje helpen om de schitterende poëzie van dezen ontgoochelden prozateur te genieten. De schr. heeft veelvuldig gebruik gemaakt van 't ,,Leven van Hardy'' door diens vrouw uitgegeven en ook heel wat literatuur over en rondom Hardy verwerkt. Daarom is het een waardevolle aanwinst voor de bibliotheek van elken literatuur-liefhebber. We zien niet goed in waarom schr. Chesterton een veeg uit de pan meent te moeten geven om zijn definitie van Hardy die toch niet zoo heel ver neven de waarheid was: ,,A village atheist brooding and plaspheming over the village idiot.'' Ook meenen we dat schr. zich wat al te goedkoop afmaakt van de verschillende invloeden die H. onderging, met de woorden: ,,H. would not have learned easily from others''.
We meenen toch dat 't ,,rustic fatalism'' van de Noren en Russen voortkomt en als we ,,Tess'' en *Jude* wat naderbij bekijken vinden we er, ofschoon persoonlijk geadapteerd, de werkmethode van Zola in terug.
Overigens een sympathiek en vlot geschreven boek dat we, zoowel voor de kennis van Hardy als voor die van zijn tijd en tijdgenooten, niet genoeg kunnen recommandeeren.

Dr. Raph. Kreemers.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Dr. G. Gorris S.J., 7580.
GESCHIEDENIS VAN DE KATHOLIEKE KERK. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1931. (22×14.5) 279 blz. ing. *f* 2.40.

Niets is zoo moeilijk als 't schrijven van een beknopte geschiedenis. Zoo bezwaarlijk ontkomt men aan 't gevaar ófwel te compact, te schematisch ,,*al te veel*'' te bieden, waardoor 't geheel een dor geraamte wordt, — ófwel ,,*minder*'' door te weinig aan de lezer aan te

bieden, al heeft men dan gestreefd naar een aangenamer verhaaltrant.
Zoo was 't geschiedenisboek (beknopt?) van Pastoor W. Nolet uitgegroeid buiten de grenzen van een compendium, dat van pastoor Bartels (meer populair dan wetenschappelijk) was jammer genoeg rijk vermeerderd... met drukfouten, dat van P. Elsensohn wat te eenvoudig van opzet; en is dat van P. Gorris wat degelijkheid en juistheid van keuze, alsmede van taxatie der feiten en stroomingen betreft, wel 't beste en origineelste. Toch kunnen we ons voorstellen, dat 't menig geschiedenis-professor niet zoo algeheel zal voldoen. Doch we meenen vooral op historie-schrijven-gebied te mogen constateeren: „De gustibus non..."

P. Constantinus O. Cap.

Mgr. Dr. A. H. L. Heusen, 7581.
NOVA ET VETERA. *Elsevier, Amsterdam,* 1929. (22.5×14.5) 362 blz.

Mgr. Hensen is aan het bundelen gegaan en heeft ons een mooi en kloek werk geschonken. De opgenomen artikelen omvatten het groote veld zijner wetenschappelijke studies en zijne persoonlijke herinneringen. Het zullen vooral deze laatste zijn, die in breeden kring de aandacht zullen vragen en dit ook verdienen om hun prettigen verhaaltrant. Interessant zijn ook de schetsen uit het Napolitaansche volksleven, Ch. Grant naverteld. Liefhebbers van curieuze historische bijzonderheden zullen hun gading vinden in opstellen als deze: Dirk Ameyden naar zijn boeken en handschriften geschetst; de verrekijkers van Prins Maurits en van Aartshertog Albertus; Nederlandsche ingenieurs gedurende de zeventiende eeuw in Italië werkzaam; Sint Willibrord in den vreemde.

H. Rongen.

J. H. van de Veen, 7582.
DE FRANSCHE TIJD. *J. Schaapstal, Hilversum,* 1930. (25×16) 160 blz. ing. *f* 2.—.

Het wil een gids zijn „voor hen die zich bekwamen in de hoofdakte." Omdat Nederland afhankelijk was van Frankrijk, had het geen eigen zelfstandige politieke geschiedenis. Daarom laat de schrijver een eenigzins uitvoerige schets der Fransche Revolutie en der heerschappij van Napoleon voorafgaan om zoo des te beter de gebeurtenissen in ons land in hun historisch milieu te plaatsen, want van 1795-1813 deelde Nederland in al de wisselende vormen van den Franschen Staat. Het boekje is er wel in geslaagd om zakelijk en op duidelijke en overzichtelijke wijze de parate kennis bij te brengen, die de candidaten voor de hoofdakte zich hebben eigen te maken, en zal daartoe zijn goede diensten kunnen verleenen. Wat de litteratuur voor Nederland betreft, bepaalt de schrijver zich hoofdzakelijk tot de werken van Colenbrander over dezen tijd. Hoe voortreffelijk deze werken ook zijn, hij had zijne lijst nog met werken over de vrijmaking van Noord-Brabant en van de Katholieke Kerk kunnen aanvullen. O.a. met: *De Katholieke Staatspartij in haar oorsprong en ontwikkeling geschetst I,* van dr. J. Witlox, en *Geschiedenis van het herstel der Hierarchie in de Nederlanden I* van dr. P. Albers S.J., zou de schrijver nog zijn voordeel hebben kunnen doen.

P. Placidus O.Cap.

Dr. F. M. Wibaut, 7583.
ECONOMISCH SOVJET-RUSLAND. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1931. (19×13) 56 blz. ing. *f* 0.75.

Voor deze brochure is een en ander ontleend aan eene correspondentie uit Rusland, in het Engelsche weekblad: *The Economic* verschenen. Ze is blijkbaar afkomstig van een zakenman die tijdens het Tsarenregime, en tijden de Bolsjewistische overheersching zijn indrukken op deed in Rusland, en die onbevangen zijn meeningen weergeeft. Dr. Wibaut geeft hier op een kort bestek de werking van het ekonomisch sovjetstelsel, dat zich voor dit oogenblik concentreert in het vijfjarenplan (1928-1933); n.l. Rusland in dezen beperkten tijd voorzien van een groot aantal meest modern ingerichte fabrieken, en van groote staatslandbouwbedrijven. Om dit grootscheeps opgezette plan te bereiken worden Amerikaansche werkmethodes toegepast. Fouten en voordeelen van het stelsel worden uiteengezet. In den landbouw werd de oppositie zelfs zoo groot, dat Stalin van dwang, tot vrijwillige aansluiting in collectieve landbouwbedrijven moest overgaan, en met gunstig gevolg. Wibaut ziet dan ook den opzet van het vijfjarenplan slagen. Toch wil dit niet zeggen, dat de uitvoering hiervan gewillig door de Russische massa gedragen wordt. Om dit plan te doen slagen, is immers een reusachtige kapitaalvorming noodig, die de staatshandel alleen niet kan verschaffen. Daarom moet het Russische volk zich strenge rantsoenneering en krachtigen druk, tot zoo groot mogelijke productie laten welgevallen, een groot gedeelte der massa gaat vandaar onder zulk een stelsel gebukt, terwijl een ander gedeelte bezield door de grootheid van den sovjetstaat, zich offert. Daarbij komt de passiviteit der Russische arbeiders, dezen toestand welgelegen, die hier gunstig afsteekt bij de mentaliteit der „vechters van den loonstrijd" in het Westen. Al zou dit stelsel voor de maatschappij de socialisatie van den arbeid in al zijn geladingen brengen, toch wijst Wibaut den dwang van sovjetstelsel af; hij wil innerlijke toewijding der arbeiders voor hunne zaak. Maar zouden de Russische machtshebbers, gezien de mentaliteit van het Russische volk tot de economische resultaten wel kunnen komen van hun groot plan, zonder éénigen dwang te gebruiken? de geschiedenis wijst juist op het tegendeel. Van zijn moderne geschiedenis af heeft het Russische volk bijna altijd onder een of andere vorm van dictatuur geleefd.

P. Placidus O.Cap.

FRANSCH.

Dom Bede Camm O.S.B., 7584.
LE BIENHEUREUX JOHN ROBERTS. *Abbaye de Maredsous, Maredsous.* 1930. (19×12) 320.

De Benedictijnen, die de eerste pioniers geweest zijn van het Katholicisme in Engeland, behoorden ook weer tot de eerste geloofsverkondigers, die er na de Hervorming terugkeerden. De gelukzalige John Roberts is de eerste Benedictijnmartelaar van deze groep en werd onder de regeering van Jacobus I in 1610 ter dood gebracht. Dom Camm, de bekende bekeerling en thans monnik te Maredsous, heeft een speciale studie gemaakt van de Engelsche martelaars; deze uitvoerige biographie is dan ook uitgegroeid tot een waardevolle bijdrage tot de geschiedenis

der Engelsche kerk in deze jaren van verdrukking en vervolging. Het leven der martelaren zal ons tevens een duidelijker inzicht geven in de ontwikkeling van het Katholicisme in het huidige Engeland: sanguis martyrum, semen christianorum!

H. Rongen.

General L. Zavargine, 7585.
SOUVENIRS D'UN CHEF DE L'OKHRANA.
R. Payot, Paris, 1931. (19 × 12) 297 blz.

Een Russische emigrant is hier aan het woord, de gewezen chef van de politieke recherche in Rusland. De thans zoo gevreesde Tscheka of Gepoe had onder het Tsaristisch regiem een voorlooper: de Okhrana, die belast was met de bewaking der revolutionaire elementen en de verijdeling hunner, vaak gruwzame, aanslagen. Generaal Zavargine was twintig jaar lang tot aan het uitbreken der Revolutie werkzaam te Odessa, Rostov, Warschau en Moskou, de groote centra des communistische actie. Zijn boek is een waardevolle aanvulling van de uitwendige geschiedenis der Russische Revolutie en werpt vaak een heel nieuw licht op verschillende hoog geplaatste autoriteiten in Rusland en Polen, wat voor de betrokkennen niet altijd even aangenaam zal zijn. De tendenz van het boek is: een alarmkreet over Europa, een waarschuwing tegen het Communisme, dat alleen ingedijkt kan worden door een eenheidsfront van heel West-Europa tegen Moskou.

H. Rongen.

DUITSCH.

Carl Hermann, 7586.
GEHEIM KRIEG. Geïllustreerd. *Hanseatische Verlagsanstalt, Hamburg.* 1930. 216 blz. ing. M. 4.50. (20.5 × 13).

De veelzijdige oorlogservaringen zijn vanzelf aanleiding tot uiteenloopende verhandelingen en beschouwingen over den wereldoorlog. Wel was de spionnage bekend als een machtige factor bij de oorlogvoering, maar omtrent hare werking verkeerde men veel al nog in onzekerheid, vandaar had op dat gebied de phantasie ruime baan. Carl Herrmann schreef dit werkje om dit spel van geheime krachten te ontmaskeren; hij was afdeelingschef van de geheime veldpolitie aan het westfront, bij den legergroep van den kroonprins van Beieren. Hij maakte de spionnage uit eigen ervaring in al hare schakeeringen mede, vrij van phantasie, en steunend op de nuchtere waarneming der feiten legt hij in dit boek de beteekenis der spionnage vast, die volgens zijn overtuiging de werking van geheel het menschelijk leven omvat, en die zich uiten kan in: heldendom en verraad, list en geldzucht, taaiheid en scherpzinnigheid, patriotisme, goedheid en liefde, haat en wreedheid. Al geeft dit werkje aan de phantasie geen voedsel, zulk 'n boek boeit reeds door het onderwerp zelf. Onder de oorlogslitteratuur neemt dit soort boeken dan ook een geheel bijzondere plaats in. Men had er op, en achter het front en in het eigen land geen idee van,hoe de hetzpropagande in het buitenland, de geweldige activiteit der spionnen, de pacificistische revolutionnaire stroomingen aan het front en in het eigen land erop gericht waren, om Duitschlands machtige positie te ondermijnen, en dat de draden dezer duistere organisatie lagen bij den Franschen generalen staf. Toch zou het ingewijden niet moeielijk vallen, om naast dit beeld van officieele Fransche spionnage, een tegenhanger van officieele Duitsche spionnage en van andere mogendheden te plaatsen met al hare duistere praktijken. Spionnage is helaas nog een instelling, die zoowel in oorlogs- als vredestijd door de mogendheden gesteund en geleid wordt. Mogen zulke publicaties er toe bijdragen dat deze verderfelijke instellingen verdwijnen; want ze blijven bronnen van groot wantrouwen en van menige conflikten tusschen staten in vredestijd. Een wat de oorlog zelf betreft, mogen we zonder verdere toelichting met het motto van dit boek volstaan: „Die Geste eines Spions kann genügen zur Vernichtung einer Armee. Sie ist hundertmal, tausentmal todbringender als diejenigen des Infanteristen oder der Artillerie".

P. Placidus O.Cap.

Dr. Beda Kleinschmidt, 7587.
AUSLANDDEUTSCHTUM UND KIRCHE.
Aschendorff-Verlag, Munster i.W., 1931. (21 × 15) Deel I 343 blz. Deel II 450 blz. Tesamen ing. 14.70 M.

Deze banden zijn een breedere behandeling van het werk: *Das Auslanddeutschtum in Übersee und die Katholische Missionsbewegung"* dat de schrijver in 1926 publiceerde. Het was het eerste boek over dit onderwerp en trok daarom zeer de aandacht. Vooral viel hier bijzonder op: het nauwe verband van den arbeid der Katholieke Missionarissen en de verbreiding en de handhaving van het Duitsche wezen en de Duitsche nationaliteit. Het boek leek voor velen wel een openbaring waarin zij voor het eerst tot de ontdekking kwamen, van welke groote beteekenis de Katholieke kloosterorden zijn voor de Duitsche beschaving buiten Europa. Bij deze nieuwe bewerking is ook aan das Deutschtum in Europa een plaats gegeven, want sinds den vrede van Versailles,Trianon en St.Germain leven millioenen Duitschers los van het moederland in Europa onder vreemde overheersching. Daardoor is de gevaarlijke, steeds schrijnende kwestie der nationale minderheden in de betrokken staten ontstaan. En ongetwijfeld vindt „Das Deutschtum" indirekt krachtigen steun in den katholieken godsdienst in deze moeielijke omstandigheden. Het behoeft echter niet gezegd te worden, dat hier gevaren voor de evangelieprediking kunnen schuilen, als daaraan een nationaal cachet gegeven wordt, zoodat missiestaties voorposten gaan lijken van koloniseerende mogendheden. Daartegen is de H. Kerk steeds waakzaam gebleven. Dit boek kan tevens „Nachschlagwerk" dienen om zich een idee te vormen, van de werkzaamheden van iedere Duitsche Missieorde in het bijzonder.

P. Placidus O.Cap.

Dr. Gantscho Tzenoff, 7588.
DIE ABSTAMMUNG DER BULGAREN. *Walter de Gruyter & Co., Berlin W.* 10, 1930. (26 × 18) 358 blz.

Veel meer dan de titel van dit boek *Die Abstammung der Bulgaren* doet vermoeden, rust de inhoud dezer studie op een breed plan, de begingeschiedenis der Bulgaren wordt hier geheel in haar historisch milieu geplaatst. Een daarbij nemen niet alleen de Russische volken een voorname plaats in; ook de begingeschiedenis der Thraco-Illyriers, Scythen, Goten, Hunnen, Kelten en Germanen wordt grondig onderzocht. Want

gelijk West-Europa verschillende schakeeringen biedt van Keltische en Germaansche stammen, niet minder treft men in Oost-Europa en in den Balkan groote verscheidenheid van stammen aan, die daar den grondslag van de volkeren gemeenschap vormen. Bij het onderzoek: welke plaats de Boelgaren onder deze stammen op den Balkan van begin af aan innemen, komt Tzenoff tot de verrassende conclusie, dat de Boelgaren afstammelingen zijn der oude Thraco-Illyriers. Daarmede echter schuift hij steunende op philologische en historische gronden, die hypothesen opzij die een andere oorsprong der Boelgaren voorstaan, o.a. die der Duitsche historici, die de Boelgaren van de Turkische volken laten afstammen; van Safarik die een Finnische-Uralische afstamming der Boelgaren verdedigt. Met deze hypothese van Tzenoff vervalt ook de stelling, dat de Boelgaren zich van uit het Oosten op het Balkanschiereiland, tusschen de Slavische volken zouden ingedrongen hebben. Reeds ruim 20 jaren geleden ontdekte de schrijver sporen van Boelgaren op den Balkan vóórdat de Slavische volken daar binnen gedrongen waren. Daarom stelde Tzenoff een grondig onderzoek in wat er ten slotte van de oude volken der Thraco-Illyriers, Goten, Daciers en Scythen geworden is. En na jarenlang onderzoek komt de schrijver tot de overtuiging dat de Boelgaren *rechtstreeks* afstammen van de Thraco-Illyriers. Zeer belangrijk is verder hoe de schrijver relaties aanwijst van de Boelgaren met de naburige volken in de oudheid; o.a. met de Grieken uit den Trojaanschen oorlog, met de Romeinen in den slag bij Cannae, met de invallen der Galliers in den Balken. Wat de philologische bewijzen betreft, mogen deskundigen beoordeelen in hoeverre de schrijver in zijn opzet geslaagd is; op historische gronden heeft hij aan zijn stelling wel een groote mate van waarschijnlijkheid gegeven. Zeer verdienstelijk zette ook de schrijver de ingewikkelde verhoudingen der oude volken in Oost-Europa en op den Balkan uiteen. Nog valt te vermelden dat deze studie slechts een inleiding op de geschiedenis der Boelgaren is, die de schrijver in de volgende deelen uitvoerig zal behandelen. *P. Placidus O.Cap.*

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

FRANSCH.

Jacques de Lacretelle, 7589.
LE DEMI-DIEU OU LE VOYAGE DE GRÈCE. *Bernard Grasset, Paris.* 1930. (19×12) 251 blz.

Een bevorderaar van de klassieke cultuur vertelt hier op rustige, overtuigende wijze van zijn ervaringen gedurende een reis in Griekenland. Hij moet zelf wel diep zijn doorgedrongen in de geschiedenis van het oude Hellas, want daarvan heeft hij allerlei typeerende bijzonderheden door zijn knap en kleurig verhaal. Bewondering vervult het boek. Een wijsgeerige, tevens dichterlijke bewondering, versterkt door een welovervogen idealisme. Wie de oude cultuur bestudeert of, in herinnering aan zijn klassieke studiën, liefheeft, die zal hier menig nieuw gezichtspunt vinden en menige treffende gedachte.

Vincent Cleerdin.

DUITSCH.

Wilhelm His, 7590.
DIE FRONT DER AERTZTE. *Velhagen & Klasing, Bielefeld,* 1931. (22×15) 250 blz.

Dit boek is een herinnering aan den gruwelijken wereldoorlog, een teboekstaven van het groote lijden, dat deze wereldwaasheid over zoo oneindig velen gebracht heeft, een schets van het bijna hopelooze werken van de dokters, die in de tweede linie de vreeselijke wonden trachtten te heelen, die de moordmachines zonder ophouden sloegen. Het is een wetenschappelijk overzicht door een actief professor gegeven over de organisatie en de werking van den gezondheidsdienst op alle fronten van den herfst 1914 tot diep in den oorlog aan het Russische front, in Gallicie, in Turkije, den Kaukasus en Perzië, en niet te vergeten het Westfront, waar de strijd het hevigste woedde en heuveltoppen berucht waren als menschen-moordplaatsen.
Als ervaren deskundige beschrijft de auteur de verpleegplaatsen, de meest voorkomende besmettingen en hare behandeling.
Men ziet de zeer jeugdige vrijwilligers optreden vol enthousiasme, maar inzinken bij al de verschrikkingen, die hun wachten. Ook de reuzengevangenkampen in Münster en elders, die zooveel zorgen baarden, worden, hoewel vluchtig geschetst, niet vergeten. Begrijpelijk is het, dat hier en daar een politieke betooging ten beste gegeven wordt, maar deze draagt de duidelijke sporen van een eerlijk soldaat, die de waarheid weet te eeren. De snel opeenvolgende reizen als inspecteur brengen hem diep in het Oosten, waar de hygiëne toestanden op laag peil stonden. Maar de oorlog leverde hoe langer hoe meer verwonden, uit het lood geslagenen, blinden, dooven en hopelooze zenuwzieken. In de vier jaren werden in de hospitalen verpleegd 10 millioen lijders, terwijl van het verplegend personeel 15000 man sneuvelden of stierven. Deze cijfers zeggen duidelijk, welke toestanden de schrijver gezien en beleefd heeft. Het boek is een loffelijke aanvulling der krijgslitteratuur, die door boeken als *Im Westen nichts Neues* te zeer in ééne richting gestuwd is. Dit is een zakelijk boek met kenbaar ware gegevens. Waarom het vooral voor deskundigen geraadpleegd kan worden.

A. F. van Beurden.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

Kan. K. Cruysberghs, 7591.
DE LEEK IN DE SAMENLEVING. *Geloofsverdediging, Ploegstraat 23, Antwerpen.* (22×15) 143 blz. ing. f 1.—.

Het doel van dit boek zegt de inleiding, is: een bundel pauselijke documenten bij een te brengen over gewichtige vraagstukken van dezen tijd. Als gewichtige vraagstukken zijn hier uitgekozen: de katholieke actie en de volkeren-vrede. Vraagstukken van de allereerste orde, waarover elke leek en trouwens iedereen zich gaarne aan de hand van de voornaamste pauselijke documenten zal laten inlichten. Onze indruk, dat zoowel bij de vertaling van sommige passages als bij de keuze van uittreksels een beetje te eenzijdig de bedoeling heeft voorgezeten om tegen dwalingen te waarschuwen belet niet, dat we dit boek, dit goede en goedkoope boek, van harte aanbevelen.

G. V.

Mr. Dr. J. A. Levert, 7592.
DE ECONOMISCHE EN FINANTIEELE

ORGANISATIE VAN DEN VOLKENBOND. *H. Veenman, Wageningen*, 1929. (24.5×16.5). 197 blz. ing. *f* 3.90.

Wie iets wil weten over de economische en financieele organisatie van den Volkenbond is aangewezen op het gelijknamige werk van Mr. dr. J.A. Levert. Tot in de kleinste bijzonderheden heeft hij de oprichting, de ontwikkeling en het staatsrechterlijk karakter van die organisatie uitgesponnen, en overzichtelijk neergeschreven.

Om het bezondere karakter zal het werk van Levert uitteraard maar een beperkte belangstelling genieten, maar dan ook een belangstelling die een onmisbaarheid wordt, zoodra men ook maar iets met de Volkenbond te maken krijgt.

T. v. d. M.

Hendrik de Man, **7593.**
OPBOUWEND SOCIALISME. *Van Loghum Slaterus, Arnhem*, 1931. (25×16) 181 blz.

In 's Pausen Encycliek *Quadragesimo Anno*, wordt gesproken van een socialisme, dat onder de naam van Communisme uit 't socialisme zijn alleruiterste consequenties trekt" en van een socialisme „welke de naam van socialisme behield en dat in vele landen zijn program aanzienlijk matigde."

Het *Opbouwend Socialisme* van Hendrik de Man geeft zelfs héél véél prijs van 't oorspronkelijk socialistisch program, doch gaat in zijn eerlijk zoeken naar de eigenlijke opbouwende faktoren slechts halverwege in goede richting. Zoo keurt hij in hoofdstuk I „De Grondslag van het Socialisme" het door Hollandsche sociaal-demokraten algemeen gehuldigd verband „Kapitalisme, klassenstrijd en daarom Socialisme" af, doch staat hij zelf weer op wankele grond, in zoover hij in tegenstelling met 't Katholicisme vooropstelt de sociale struktuur van de mensch en niet allereerst de individueele uit welker ethisch-godsdienstige, harmonische ontwikkeling vanzelf de goede sociaal-ethische verhoudingen ontstaan, die de diepste verklaringsgrond zijn voor 't ideale communisme der eerste Christenen en der verschillende kloosterorden binnen 't Katholicisme. Hoofdstuk II behandelt „Socialisme en Cultuur." Buiten bespreking latend de intertijd in *Het Volk* gevoerde polemiek tusschen A. de Jong en Tom Verhoef over „Kunst en Kunstenaar" zien we naast meerdere goede bemerkingen van H. de Man in dit hoofdstuk, cultuur al te zeer opgevat als klassecultuur, wat ze inderdaad zijn kán, doch niet noodzakelijk is. Vandaar dat de conclusies, die hij trekt, wel gegrond kunnen zijn als partieele verschijnselen, doch niet kunnen gehaald worden uit 't begrip cultuur of 't wezen van cultuur als zoodanig. Hoofdstuk III „Socialisme en Kapitalisme" wil in het socialisme als zoodanig geen anti-kapitalisme zien, doch een streving naar een rechtvaardige maatschappij beheerscht door kameraadschappelijke geest in plaats van door macht, berustend op individueel of groeps-bezit. De fout van dit hoofdstuk ligt op de reeds gesignaleerde verkeerde grondslag van hoofdstuk I, n.l. de opzij-zetting van 't „individueele" karakter der menschennatuur voor een ultra-maatschappelijke opvatting. Hoofdstuk IV eindelijk behandelt het socialisme in verband met 't Fascisme, wat de groote vraag ontleedt van 't al of niet met geweld doorvoeren der aangehangen beginselen, de conflikten tusschen actie en reactie.

Plaatsruimte verhindert nadere bespreking van dit eerlijke boek. We gaven slechts eenige algemeene punten aan, die de lezers van *Boekzaal* in groote trekken de mislukking van dit boek aanduiden. Toch staat er veel waars in en zal niemand, die een ernstige studie van 't socialisme maakt, de bestudeering van dit werk mogen nalaten, omdat het dieper doordringt in de beschouwing der socialistische strooming, dan men gewoonlijk ziet.

P. Constantinus O. Cap.

B. Weevers, **7594.**
KOLONISATIE EN MISSIE. *Het Sinjaal, Groesbeek*, 1931. 20 blz. ing. f 1.—.

Wanneer we deze „Sonderausgabe" *Kolonisatie en Missie* uitgegeven door *De Paal* leggen naast Daan van der Zee's *De Wereld vrij*, dan vindt men in het tweede boek van een volbloed socialist een serie klachten tegen de kolonisatie door Westersche Mogendheden, en in beide werken gaan de klachten veelal parallel. Dit komt uit 't onloochenbare feit, dat koloniseeren veelal niet méér geweest is dan landhonger en stoffelijk winstbejag. In de aangifte van 't doel van kolonisatie loopt natuurlijk de katholieke verklaring van Bern. Weevers principieel uiteen van het socialistische standpunt. Doch wat beide werken wederom missen is degelijke, rustige bezonkenheid, en niet 't minst een objectieve, wetenschappelijke, juridische vóórstudie. Dit is de reden, waarom zoowel deze katholiek, als genoemde socialist, elk van hun standpunt een te radikale en eenzijdige beoordeeling der kwesties geven, waardoor soms méér beweerd wordt, dan na een objectief, bestudeerde, gefundeerde beschouwing mogelijk is. En dit geldt met name daar, waar men *overal* landhonger, kapitalisme en Mammonisme ziet, en waar men niet voldoende steunend op feitelijke gegevens, *te* direkt stelling neemt voor de Inlandsche ontvoogding.

Wetenschappelijk is 't laatste woord nog niet gezegd over de vraagstukken, die met kolonisatie verband houden. Daarom vraagt men terecht in een werkje als van Weevers en van der Zee meer gereserveerdheid en bezonkenheid. Dan waren ook in Weevers' brochure eenige verwijten aan 't adres der missie (zie o.a. blz. 12) in de pen gebleven.

Alles bijeen: Weevers' jeugdig idealisme heeft in deze brochure niet voldoende rekening gehouden met de harde werkelijkheid van feiten, waarop een wijze en voorzichtige missionering wèl gelet heeft, wilde er van 't missiewerk iets terecht komen in 't belang van den inlander.

P. Constantinus O.Cap.

DUITSCH.

Dr. Wilhelm Steinberg, **7595.**
GRUNDFRAGEN DER SOZIALETHIK. *Ernst Reinhardt, München*, 1929. (21×14) 140 blz. ing. M. 3.80, geb. M. 5.50.

Een oorspronkelijke geschiedenis van het ethisch denken door de eeuwen heen.

Los van de chronologische volgorde ontleedt hij het menschelijk handelen in zijn beginselen en groepeert om ieder dier beginselen de denkbare systemen, waaromheen hij de leeraren der tijden als standbeelden styleert. Een overzichtelijke geschiedschrijving.

Jammer dat dr. Wilhelm Steinberg de waardeering

der onderscheiden systemen te zeer aan den lezer overlaat, die daardoor verward zal raken te midden van allerlei diametraal tegen over elkander staande leeringen. De toets aan de eenige, eeuwige en onveranderlijke waarheid treedt te weinig naar voren.

T. v. d. M.

XII. LEERBOEKEN.

Herman Middendorp, **7596.**
HET WOORD EN ZIJN BETEEKENIS. *W. E. J. Tjeenk-Willink, Zwolle,* 1931. (20×14) 151 blz. ing. f 1.50.

Het gebruik van vreemde woorden neemt steeds toe en willig geven we ons over aan deze taalpenetratie der grote mogendheden. Lexicologiese oefeningen zijn meer dan ooit nodig. Om het begrip en 't gebruik ervan in goede banen te leiden, heeft H. Middendorp een 100-tal lessen samengesteld, die wij gaarne aanbevelen.

Ed. A. Serrarens.

Godfrey Irwin, **7597.**
AMERICAN TRAMP & UNDERWORLD SLANG. *Eric Partridge Ltd., London,* 1931. (22×15) 264 blz. geb. 10/6.

Toen we hier destijds het boek van H. Ashbury: *The Gangs of New York* recenseerden wezen we erop, dat dit werk vele malle praatjes over de New Yorksche „onderwereld" uit de wereld zou helpen. Evenzoo is dit boek van Irwin geroepen om een hoop onzin op te ruimen over de taal van dat milieu en den „tramp" à la Howard Odum wiens *Rainbow round my shoulder* we hier vroeger ook een beurt gaven. We twijfelen er geen oogenblik aan of de „gangsters" van New York en elders moeten van tijd tot tijd schaterlachen met het taaltje, dat Edg. Wallace, Packard, Coe en tutti quanti hun in den mond leggen. Het lijkt er gewoonweg niet op! En het werd andermaal hoog tijd, dat er een wetenschappelijk man opstond om korte metten te maken met al dat gefantaseer. Dit boek van Erwin is de resultante van 20 jaar eerstehands ervaring en geeft dus alle waarborg voor juistheid van de gegevens. De Amerikaansche „tramp" komt zoowat overeen met onze landlooper. Doch wijl dezer taaltje van de Bohemers en de Joden schijnt voort te komen, tast men voor den oorsprong van den Amerikaanschen spitsbroeder eerder in 't duister. Zeker is, in alle geval, dat dit Amerikaansch taaltje een zeer kleurig commentaar is op het langzaam uitstervend ras der „tramps." Voor wat de „underworld" aangaat, hier beroept schr. zich op New York's „Bowery", Chicago's: „Madison street" en de „Canal street Docks" van New Orleans. Daar hoort men werkelijk je reinste brabbeltaaltje. Erwin heeft flink en ook dankbaar werk verricht met dit glossarium (17-198) dat onmisbaar is voor eenieder, die aan Engelsche taalstudie doet of met vrucht de tallooze werken lezen wil, die in den laatsten tijd zoowel over de landloopers als over de onderwereld verschenen zijn. Interessant zijn ook op 't einde de 50 bldz. „Songs of Jungles and Drag" waarin de spoorweg natuurlijk het leeuwenaandeel heeft. En in een slotwoordje wijst de competente Eric Partridge op de overeenkomst die dit vocabularium vertoont met het Engelsche „cant" van een paar eeuwen terug. Zijn vergelijkende studie uit bronnen als Shakespeare e.a. is verrassend in haar oorspronkelijkheid Schr. geeft een massa gevallen aan, waarin duidelijk bewezen wordt, hoe het slag van vandaag enkel een evolutie is van vroeger tijd. Kortom eene even interessante als heldere uiteenzetting van iets, waarover al heel wat onzin de wereld in werd gestuurd.

Dr. Raph. Kreemers.

Dr. Ph. Landsberg, **7598.**
VONDEL'S LUCIFER EN ADAM IN BALLINGSCHAP. *J. B. Wolters, Groningen,* 1931. (20.5×15(83 blz. geb. *f* 1.25.

Lucifer en Adam in ballingschap in verkorten vorm! Lijkt 't niet een pralende pauw met kale plekken of een reliekschrijn waaruit kostbare edelstenen zijn weggepeuterd. We weten wel wat Dr. Lansberg met deze uitgave bedoelt. Tegemoetkomen aan een noodzakelik kwaad, gezien de spaarzame uurtjes, welke de Nederlandse leraar zijn toegemeten. Maar zou 't dan geen aanbeveling verdienen de Lucifer in z'n geheel tebehandelen zonder lacunes en de Adam in 's hemelsnaam aan de goede wil van de afgestudeerde over te laten.

Ed. A. Serrarens.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

P. J. Cohen de Vries, **7599.**
KLEINE MIEUW EN GROOTE KEES. *G. B. van Goor Zn., Den Haag,* 1931. (20.5×15) 95 blz. ing. *f* 1.20, geb. *f* 1.75.

'n Alleraardigst kinderboek over 'n hond en 'n poes, geschreven door iemand die kinderen begrijpt en ook waarachtig schrijftalent heeft, twee eigenschappen, welke noodzakelijk zijn voor 't samenstellen van 'n kinderboek. We krijgen tegenwoordig maar al te veel kinderlektuur, waarbij dit feit absoluut over 't hoofd wordt gezien en de critiek helpt dikwijls 'n handje mee om de waan te versterken, dat deze eigenschappen overbodig zijn.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Charles Jilson, **7600.**
DE VERLOREN STAD. *Scheffer-Drukkerij, Dordrecht,* 1931. (23×16) 224 blz. geb. *f* 2.75.

Miles Bowater Unthank, professor in de Oude geschiedenis en vooral op de hoogte der Egyptologie heeft 'n betrekking in 't Britsch museum en vindt daar 'n zeer wonderlijke Scarabeus, die, naar later blijkt, op 'n merkwaardige wijze in 't Museum is gekomen. Dit is aanleiding voor 'n reis van den professor met drie metgezellen naar de „verloren stad", die achter de groote zandwoestijn, tusschen de bronnen van de Nijl ligt. Ze vinden waarlijk die stad, waar nog de oude Egyptische beschaving heerscht, maken een paleisrevolutie mee, beleven de wonderlijkste dingen en ontkomen met moeite 'n vreeselijke dood. Een hunner, die alleen uit hebzucht ging, blijft als mummie achter! De professor gaat overal lezingen houden over die wonderlijke stad, maar overal meent z'n gehoor, dat het verstand van den ouden man door z'n groote kennis gekrenkt is!

Boeiende jongenslektuur, voor ouderen.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Th. Kaal, 7601.
VAN DRIE TOT ZES JAAR. Geïllustreerd. *J. B. van Goor Zonen, Den Haag,* 1931. 136 blz. geb. *f* 2.90.

Dit boek dient om voorgelezen te worden aan onze kleuters van drie tot zes jaar, die zelf nog geen leesboek ter hand kunnen nemen doch wel reeds kunnen genieten van de talrijke teekeningen, die tot dat doel dan ook bijzonder sprekend gemaakt werden. 't Zijn leuk vertelde voorvallen uit het leven en dagelijksch doen en laten van lieve en stoute kinderen. Neutraal van sfeer, soms heel opvallend, zooals op blz. 77 e.v.

M. M.

P. J. de Smet, 7602.
DE GROOTE ZWARTROK. *De Vlaamsche Drukkerij, Leuven,* 1931. (21 × 15) 192 blz. ing. *f* 1.50.

Een boek voor de rijpere jeugd, maar even goed voor volwassenen. Pater de Smet heeft z'n brieven niet voor de kinderen geschreven, maar de vertaler dacht er aan hoeveel geestdrift kan uitgaan van deze missiereizen op 't jongere geslacht. Waarlijk, Pater de Smet's reizen doen aan die van Paulus denken, ongelooflijke afstanden zijn door hem afgelegd, onbegrijpelijke moeilijkheden overwonnen. Pater de Smet waarschuwde reeds in 1840 tegen de wreede uitroeiing der Indianenstammen, welke hij voorzag. Zijn uitbeelding van het toenmalige Amerika is 'n stuk geschiedenis. En ongetwijfeld zou de geschiedenis van Amerika blanke bladzijden bevatten, wanneer de beschaving van de Nieuwe wereld in handen waren geweest der missionarissen.
Er is een kaartje aan het boek toegevoegd, waarmede men de verschillende reizen van „den grooten Zwartrok'' kan volgen.

Alb. Steenhoff-Smulders.

De van der Staay, 7603.
DE VERVULDE WENSCH. *P. N. van Kampen & Zn., Amsterdam,* 1931. (21 × 13) 115 blz.

„Sprookje met een moraal'' noemt de schrijfster zelf dit bundeltje, dat voor kinderen is geschreven, maar dat alleen door de grootere begrepen zal worden. En de moraal van sommige verhaaltjes is ook vrij zonderling en zóó diepzinnig dat ook de moeder wel verlegen zal zijn er de juiste verklaring van te geven, zonder met „de moraal'' in botsing te komen!

Alb. Steenhoff-Smulders.

G. S. Surrey, 7604.
ZWALKEN OP DE ZUIDZEE. Geïllustreerd. *Scheffer-Drukkerij, Dordrecht,* 1931. (23 × 16). 219 blz. geb. *f* 2.75.

Door 'n toeval maakt Martin Ramsay in plaats van de reis van school naar huis 'n wereldreis vol avonturen. Met 'n jonger vriendje beleven ze 'n schipbreuk, worden door Japanners ingepikt, moeten vechten met negers en worden eindelijk gered door 'n troepje Amerikanen, dat op weg is naar het goudland. De avonturen zijn dan nog niet uit, want Martin ziet kans z'n vrienden te helpen in het terugwinnen van een geroofde „claim.'' Eindelijk komt hij weer behouden thuis. 'n Beetje àl te veel avonturen, te veel vechten, doodslaan en wreedheid. 'n Echte jongen, geen boekenjongen, was al tien keer dood geweest.

Alb. Steenhoff-Smulders.

A. de Vries, 7605.
EVERT IN TURFLAND. *P. Noordhoff, Groningen,* 1931. (19 × 13) Deel I 126 blz. Deel II 127 blz.

Anne de Vries, 7606.
HET DROEVIG AVONTUUR VAN FORMOSA. *P. Noordhoff, Groningen,* 1931. (19 × 13) 110 blz.

Paul van Ipenburg, 7607.
AVONTUREN VAN DRIE JONGENS EN EEN ZUSJE. *P. Noordhoff, Groningen,* 1931. (19 × 13) 127 blz.

Twee frissche aardige boekjes uit de series „Voor allen wat'' en „Vrij en Blij'', mooi geïllustreerd en keurig uitgegeven. Het derde boekje is eveneens uit de serie „Vrij en Blij'' voor de christelijke scholen, en bestemd voor 't zevende leerjaar. Het is naar oude prenten geïllustreerd en zeker geen alledaagsch schoolboekje. Het wil 'n idee geven van het zendingswerk in de 17e eeuw, maar behandelt toch voornamelijk gevechten, verraad en bedrog met de enkele nobele figuur van 'n zendeling als Ds. Hambroek. Of de daden der Compagnie, die intusschen niet allen worden geprezen verheffende jeugdlektuur is blijft de vraag. Ook vermeldt het boekje wel de komst der Jezuieten in 1715, maar *niet* dat de O. I. Compagnie 'n einde maakte aan *alle* katholieke missiewerk vóór den tijd,dat de Hollanders op Formosa heerschten.

Alb. Steenhoff-Smulders.

FRANSCH.

Marius Ary Leblond, 7608.
L'ARC EN CIEL. Geïllustreerd. *Les Oeuvres Représentives, Paris* 6, 1930. (19 × 14) 176 blz.

't Grootste gedeelte van de bundel bevat legenden over de ark van Noé en vooral over de dieren, die haar bewoonden, aangevuld met andere vertellingen. De meeste daarvan zijn voor kinderen vrij somber en sinister, hoewel goed verteld. Als kinderlektuur lijken ze ons ongeschikt en ook de uitgave heeft weinig aantrekkelijks.

Alb. Steenhoff-Smulders.

DUITSCH.

Anton Grumann, 7609.
DIE GESCHICHTE VON BENGELES SCHWESTER. Geïllustreerd. *Herder & Co., Freiburg i. Br.,* 1931. (20 × 12) 223 blz. geb. 3.50 R.M.

Een zeer prettig en vooral leerzaam kinderboek waarin de avonturen van Bengele's zuster beschreven worden. Deze zijn niet alle even prettig, maar Bengele's zuster is ook wel eens erg bengelachtig, maar op laatst komt alles weer goed. Het Duitsch, sprookjesachtige domineert wel in dit boek, dat geschikt is voor kinderen van ± 16 jaren.

W. S. J.

brengen zal. Het bedrijf staat echter niet geheel stil en voorzichtig wordt er nog een beetje gedraaid maar men houdt de fut toch voor betere tijden gereserveerd.
Hoezeer het filmwezen zich in Duitschland ontwikkeld heeft glijkt wel uit het aantal rolprentproducenten, zooals dat door het Filmjaarboek 1930 opgegeven wordt. Volgens dit werk telde Duitschland in 1911 elf van zulke producenten. In 1914 was dit getal op 32 gestegen maar einde 1929 bedroeg het niet minder dan 424, waarvan 275 hun zetel in Berlijn hadden.
De meeste van deze ondernemingen zijn maar van bescheiden omvang. In 1918 telde men 78 N.V.'s die de levering van rolprenten tot taak gekozen hadden en deze maatschappijen hadden te samen een kapitaal van 73 millioen mark. In 1930 waren er nog 66 van deze N.V.'s overgebleven, werkend met een kapitaal van 84 millioen. Hiervan heeft de Ufa alléén 45 millioen, zoodat deze Hugenbergsche instelling inderdaad wel de eerste onder haars gelijke is.
Over den handel in films heeft Duitschland geen reden tot beklag. Het importeerde in 1929 kunstschatten ter waarde van 1.37 millioen en voerde daartegenover voor 10.34 millioen uit.
Wat de bioscoop betreft heeft het aantal dezer etblissementen zoowel als hun capaciteit zich sedert 1918 verdubbeld. In 1918 waren er maar 12 zitplaatsen op elke 1000 inwoners aanwezig en tegenwoordig 30. Hetgeen, zooals ieder erkennen moet, op een geweldigen cultureelen vooruitgang wijst. Het aantal grootere en kleinere bioscoop-theaters bedraagt nu 5078, waarin 1.94 millioen menschen tegelijkertijd plaats kunnen nemen.
Maar evenals in Amerika begint ook in Duitschland de liefhebberij voor de film weg te ebben. In de vier eerste maanden van het jaar 1928 bezochten in de stad Berlijn 23 millioen menschen de cinema. In 1929 was dit getal op 21.5 millioen geaaald. In 1930 op 20.5 millioen.
Om dezen achteruitgang te stuiten heeft men zich enorme kosten getroost om de theaters op de geluidsfilm om te stellen. Ofschoon aan zulke omstelling soms zeer hooge kosten verbonden zijn, gaat het hiermede als van een leien dakje. Sinds December 1929 hadden nog pas 205 theaters

N.V. Van Loo's Wijnhandel, Arnhem, Tel. 24771
Oud betrouwbaar adres voor BORDEAUX-, RIJN- EN MOSELWIJNEN. — MISWIJN.

ORGELS CANTUS FIRMUS het Kerkorgel in de huiskamer. Het 1ste klasse Köhler Sterktoonorgel voor kapel of zaalgebruik. alsmede onze Kofferorgels voor schoolgebruik worden bij toeneming gevraagd. Nadere beschrijving en volledige in.ichtingen op aanvrage franco tegezonden door Van Deldens' Piano en Orgelhandel, Walburgstr 14, Arnhem Grootste sorteering orgels in Gelderland

Beddenmagazijn ANTON VEEGER
Speciaal adres voor
Slaapkamermeubelen, Bedden
Matrassen - Dekens - enz.
Vraagt prijsopgave...
Molenstraat 142 — Nijmegen — Telefoon 123

Centrale Kaashal
EINDHOVEN
Kleine Berg 18 B
TEL. 715.
EN GROS KLOOSTERS EN GESTICHTEN SPECIALE CONDITIES. EN DETAIL

Drinkt „St. Geertruydts" Bronwater

Nederlandsche Bronnenonderneming
Hoofdkantoor BERGEN OP ZOOM.

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598
Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.
Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied
Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

Het beste en oudste adres op het gebied van Huishoudelijke artikelen. Electr., Gas- en Petroleumhanglampen. Aanleg van gas, waterleiding en electriciteit. Verwarmings-installatien.
Koper — Lood — Zinkwerken.
Fa. W. SCHELLEKENS & Zn. — BREDA
HALSTRAAT 14 TELEFOON 48

P. W. DERKS
NIJMEGEN
Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij.
Zeer concurreerend.

Manufacturenmagazijn
„DE STER"
A. VAN RUTH-VOS
Hemelrijken 96E, Eindhoven
Speciaal adres
in gemaakte goederen

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN
Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

Fa. W. VAN ROOY & Zn. - BREDA - Tel. 735
VULHAARDEN, KACHELS, FORNUIZEN.

Otto Gebühr als de „Alte Fritz" in de Ufa-geluidsfilm „Het fluitconcert van Sans-Souci."

de daartoe noodige operatie ondergaan. Einde Juni 1930 was dat cijfer reeds tot 572 gestegen en per 1 October 1930 stond het op 880 met 600.000 zitplaatsen.
Wat de menschen betreft, welke van de filmkunst leven, zijn er 22.100 in de productie betrokken. 3200 vinden hun broodje in den handel en uitleening en 22.300 in het theaterbedrijf. Dagelijks vraagt de branche ongeveer 30 menschen aan maar voor deze 30 vacante plaatsen melden zich bij de arbeidsbeurzen tusschen de 3 en 400 gegadigden.

Nieuw Dagmissaal.

De Liturgische boekenmarkt is kortgeleden wederom verrijkt met een keurig Dagmissaal, bewerkt door J. P. en voorzien van een inleiding van de Benedictijner Pater Dom Beekman uit Oosterhout. Met recht wordt door de uitgevers, de firma J. R. van Rossum te Utrecht gewezen op den duidelijken letter en de keurige papiersoort welke voor dit goek is gebruikt en die het voor velen alleen hierom reeds aantrekkelijk maken. Ook de inhoud echter verdient allen lof. De Nederlandsche vertaling is met de grootste nauwkeurigheid verzorgd, waarbij speciaal er op gelet is het latijn zoo nauwkeurig mogelijk weer te geven zonder dat de zinsbouw gewrongen werd. Doordien men de latijnsche constructie zooveel mogelijk behield, kreeg de vertaling een meer verheven karakter. In het gewone vaste gedeelte der H. Mis zijn geen onnoodige uitleggingen of bemerkingen opgenomen, die de aandacht afleiden van de Misgebeden zelve. In het aanhangsel zijn zeer veel gebeden opgenomen. O.a. Biecht en Communie-oefeningen, Lofgebeden, Kruisweg en verschillende Litanieën. Hierdoor is dit Dagmissaal te allen tijde te gebruiken. Wij meenen dan ook niet te veel te zeggen, als wij beweren, dat dit missaal een echte aanwinst is. De prijs varieert al naar gelang den band van ƒ 4.— tot ƒ 8.—.

Scène uit de film „Paria's der Maatschappij."

ALB. W. BURGERS Steenfabrikant WEURT bij Nijmegen — — — Kantoor: WEURT
Ringoven, Metselsteenen en overslaande Vlamovenstraatklinkers
Ligging der fabrieken: IJzendoorn en Echteld (Station Tiel en Kesteren) Deest bij Druten - Tel. 2705 (Nijmegen)

LIEBRAND'S KWALITEITS LIMONADES

P. F. LIEBRAND — DEN BOSCH — ST. JOSEPHSTRAAT 11.

N.V. Brandstoffen- en Bouwmaterialenhandel
v/h VAN DE VEN & Co., Eindhoven
Alles van de beste Mijnen en fabrieken
Tel. No. 2721, 2722 en 2562.

BAKKERIJ M. VAN KOEVERDEN
Platenmakerstraat 7 — NIJMEGEN — Tel. 1460
is HET goede adres voor alle soorten
Brood, Beschuit en Banket.
— Bovendien op al mijn broodsoorten 10% korting. —

N.V. EUREKA's BAKKERIJEN - NIJMEGEN — HET BESTE BROOD MET 10% KORTING

DE FIJNSTE KOEKJES, GEBAK EN BONBONS. — ZEER CONCURREEREND.

Fa. GEBR. KEMKES, Nijverstraat 14-20, Tilburg, Tel. Int. 1229

Speciaal in Kerkmeubelen.

STORM OVER RUSLAND

samengesteld door Dr. Hein Hoeben in samenwerking van de
K.W.P. en den bekenden Ruslandkenner Dr. Jos. Froberger.

DE PRIJS IS 35 CENT. Iedereen moet deze brochure lezen!

Uitgave van DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, TILBURG

J. LIGTHART-BERKEL - Tilburg - Leonardstraat No. 5

Groothandel in vleeschwaren, Speciaal levering aan kloosters en gestichten.

S. MENHEERE-DUSEE - TILBURG BOUWMATERIALEN, WAND- EN VLOERTEGELS, SANITAIREN

Kantoor: Molenstraat 144 - Telefoon 1058 Magazijnen: Besterdstraat 3 - Rosmolenplein 3

MET GRETIGHEID
ZAL ONTVANGEN
WORDEN HET WERKJE:

WAT GEEN OOG GEZIEN HEEFT

Een pakkende verhandeling van
Dr. ENGELBERT KREBS
over alles, wat de christen kan
weten over het leven na den dood

VERKRIJGBAAR: IN
DEN BOEKHANDEL, OF
VERZENDHUIS G. G. G.
JANSSINGEL, 's BOSCH

80 CENT

Firma Wed. J. A. Wouterlood v. Doesburg & Zn
WIJNHANDEL
N. Ginnekenstraat 22 — BREDA
Telefoon No. 354.

Eerste klas Banketbakkerij
Theo van Aerde
Korte Burchtstr. 14
Nijmegen
Telef. 1824

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering
delicatessen, fijne
Vleeschwaren, conserven etc uitsluitend
in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere
condities.

H. SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schabloneer- en
Silka-artikelen
voor beschildering van
stoffen, hout, celluloïd,
enz.

Verschenen bij Uitgeverij Foreholte te Voorhout:
TWEEDE DRUK VAN
KATHOLICISME
van Prof. Dr. Karl Adam
Voor Nederland bewerkt door Piet Kasteel
Ingenaaid f 5.50, Gebonden f 6.50.

PARALYSE
door Ernest Michel
Ingenaaid f 2.00, Gebonden f 2.75.

De Roekelooze Omhelzing
door René Schwob.
Ingenaaid f 3.90, Gebonden f 4.90.

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij de
UITGEVERIJ „FOREHOLTE"
TE VOORHOUT.

M. A. P. C. POELHEKKE
WOORDKUNST
Hulpmiddel bij het zoeken naar inzicht in letterkundige verschijnselen herzien door Dr. GERARD BROM
IIe druk Geïll., Prijs, ing. f 2 50, geb. f 2.90.

TAALBLOEI
LETTERKUNDIG LEESBOEK
VOOR H. B. S., GYMNASIA,
KWEEK- EN NORMAALSCHOLEN
Vijfde herziene en verkorte uitgave, bewerkt door GERARD BROM en HERMAN DE MAN.
Prijs, ingenaaid f 2.90, gebonden f 3.25.

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij den Uitgever
J. B. WOLTERS
GRONINGEN — DEN HAAG — BATAVIA

Het Leven der H. Maagd Maria
Naar de visioenen van Anna Catharina Emmerich, door een R. K. Priester.
Met een voorwoord van P. Geurts,
Prof. aan het Groot-Seminarie te Roermond.
Uitgevoerd op opdikkend papier.
CARMELROZEN: Tal van trekjes in Maria's leven, alsmede de vele bijzonderheden rondom de groote feiten uit het Evangelie, maken het boek tot een werk, dat zich aangenaam en onderhoudend lezen laat en er noodwendig toe moet bijdragen om de devotie tot de Moedermaagd aan te kweeken.
Ingenaaid f 3.25 — ingebonben f 4.25

De Heilige Joseph
door Z. Em. Kardinaal Dubois,
Aartsbisschop van Parijs.
Voor Nederland bewerkt door Theo Sinnige Pr.
Omslagteekening door Joan Collette.
Nieuwe Haarlemsche Courant: Op een frissche en vlotte manier worden in dit boek de weinige Schriftuur-teksten, die ons van den H. Joseph spreken, uitgewerkt en men staat verbaasd, te zien tot welk een diepgaande en verstrekkende beschouwing zulk een woord uit het H. Evangelie kan leiden.
Ingen. f 1.20 — ingeb. f 1.95.
Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

GERESERVEERD VOOR
FIRMA M. KROPMAN
HAZEKAMPSCHEWEG 30
NIJMEGEN
▼

Vermijdt teleurstelling.
VRAAGT BONBONS FINS
Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

STOFFENMAGAZIJN „DE LELIE"
TOLBRUGSTRAAT 1 hoek Nieuwstr.
BREDA.

Frans de Kort, Torenstraat 27 en 29
En Gros BREDA En Detail
Handel in Land- en Tuinbouwzaden, Kunstmeststoffen en Tuinbouwgereedschappen. Tel. Int. 661
Catalogus op aanvraag gratis.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEÏLLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN
EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 13 | 1 JULI 1931 | 25 cent

HEINRICH MANN,

Broeder van den bekenden Nobelprijsdrager Thomas Mann, werd onlangs 60 jaar, welk feit in talrijke artikelen herdacht werd. In zijn romans *Unrat* en *Untertan* hekelt hij scherp de maatschappelijke verhoudingen vóór den wereldoorlog.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING — BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD

TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

STORM OVER RUSLAND
DE PRIJS IS 35 CENT. Iedereen moet deze brochure lezen!
Uitgave van DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, TILBURG

GOEDKOOP ROOKEN HERMANS Sigarenhandel Stratumseind 36 A EINDHOVEN
VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Nadruk verboden.

Jos. Panhuijsen: . . . . . *Het Katholieke boek*
F. A. Brunklaus: *De roman van een Bacteriënjager*
Jean H. P. Jacobs: . . . . *Een origineele roman*
A F. van Beurden: . . *De onbekende Himalaya*
G. Ridder de van der Schueren:
Een Streseman-Biographie
K. S.: . . . . *Roofbouw*
F. A. Brunklaus: . . . . *Papieren opstandigheid*
C. Slootmans: . . . . *Lincoln*
UIT BOEK EN BLAD:
De Gemeenschap — De Stem.
VERSCHEIDENHEDEN:
Upton Sinclair over moderne Amerikaansche schrijvers — Schrijvers-Uitgevers. — Ludendorf ziet hersenschimmen. — O'Neill in Engeland — Emil Ludwig.

TEGELSCHE BRANDSTOFFENHANDEL
Speciaal adres voor kloosters en gestichten.
Cokes voor Centrale verwarming. Alle soorten huisbrand en Industrie kolen. Minzaam aanbevelend.

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No 320.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

C. F. A. KAAL - EINDHOVEN
Gedipl. Coupeur en Mr. Kleermaker
Willemstraat 37 Telefoon 4280
KLEEDING NAAR MAAT.

Studebaker
FREEWHEELING CAR
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

GEEN KOUDE GEEN VOCHT GEEN LAWAAI SIERT DE WONING DOOR CELOTEX
Voorradig in afmetingen van:
DIK: . . . . 11 m.M.
BREED: 91-121 c.M.
LANG: 244-260-275 305-366-427 c.M.
N.V. Bouwstoffenhandel
H. W. DE KANTER
BREDA
Oude van Hoornestr. 1 en 8
Telefoon 779

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

ALB. W. BURGERS Steenfabrikant WEURT bij Nijmegen — — — Kantoor: WEURT
Ringoven, Metselsteenen en overslaande Vlamovenstraatklinkers
Ligging der fabrieken: IJzendoorn en Echteld (Station Tiel en Kesteren) Deest bij Druten - Tel. 2705 (Nijmegen)

J. B. VERMULST-SCHEFFER - Strijpschestraat 23d - EINDHOVEN
AGENTSCHAP GILLET MOTOREN — KESTEIN'S EAK RIJWIELEN
Soliede personen gemakkelijke betalingsconditiën.

TER PERSE TER PERSE

GESPREKKEN MET CHRISTUS

DOOR FR. HIERONYMUS RONGEN O. CIST. R.

Zeer vele lezers van de Maasbode, waar deze Gesprekken sinds geruimen tijd opgenomen werden, hebben bij herhaling op hun uitgave in boekvorm aangedrongen.

Dr. J. Witlox, hoofdredacteur van de Maasbode, schrijft dato 10 December 1930:

> „Ik weet, dat de Gesprekken bij velen in den smaak vallen en ik betwijfel niet of zij doen werkelijk veel goed. *Een vooraanstaand geestelijke uit de sociale beweging van het Haarlemsche vroeg mij U te verzoeken of U ze niet in boekvorm zou willen uitgeven.* Dit is in ieder geval een verblijdend staaltje van groote waardeering en ik verheug mij het U te kunnen overbrengen."

Alph. Vermeulen S.J., Rector van de Krijtberg te Amsterdam, schrijft, dato 20 Januari 1930:

> „Wilt U die „Gesprekken met Christus" gezamenlijk uit gaan geven; U doet er een buitengewoon goed werk mee; *'t is juist wat de menschen noodig hebben*; *zoo wil Christus door hen gekend worden, zoo moeten ze met Hem leeren spreken.* En als er dan in Amsterdam een R.K. openbare leeszaal en bibliotheek is, dan moeten er vele exemplaren van dat nieuwe werk ter lezing liggen en ter uitleening."

Het werk wordt gedrukt op stevig papier, met duidelijke letter en is verlucht met houtsneden van den bekenden Dominicaan, Pater Raymundus van Bergen. Het beslaat ongeveer 165 bladzijden in een kloek formaat van 16½ bij 13 cM.

De uitgave geschiedt in eigen beheer om den prijs zoo laag mogelijk te houden, die per exemplaar bij voorafbestelling slechts f 0.80 bedraagt; na het verschijnen van het werk f 1.—.

Bestellingen worden reeds nu aangenomen door den uitgever:

TRAPPISTENKLOOSTER TEGELEN

Waar komt dit zoo sterk uit als in de techniek?

Techniek is toepassing van kracht; efficiency in de techniek is: uit de krachten der natuur op de **meest doelmatige en minst kostbare** wijze het **grootst mogelijke profijt** trekken.

Technici, past die efficiency in de eerste plaats op U zelf toe! In Uw geest sluimeren ook krachten, die niet renteloos mogen blijven rusten. Zij kunnen ten nutte worden gemaakt door studie in **Burgerlijke Bouwkunde, Waterbouwkunde, Werktuigbouwkunde, Electrotechniek, Chemische Techniek,** enz.

Doch . . . : de gaven van Uw verstand en geest moeten door **ervaren onderwijskrachten** worden gewekt en tot ontwikkeling gebracht.

PBNA, het Nederlandsche Technicum beschikt over die krachten.

Vrnag het kosteloos verkrijgbaar prospectus No. 44 ten spoedigste aan. Ge ontvangt dan bovendien opgave van de spreekuren, die geregeld het geheele land door worden gehouden.

PBNA HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM
DIRECTIE: E. J. ROTHUIZEN EN F. WIND
ARNHEM *Studeer techniek thuis!*
AFD. TEL. 22569

BAHLMANN & Co - NIJMEGEN
K. Burchtstraat hoek Broerstraat
Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding
Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.
Zeer voordeelige prijzen.
Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"
GROESBEEK.
Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520
Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren
Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Brandstoffenhandel „DE KOLENMIJN"
PIET SIPS - Academiesingel 38 - BREDA
EN GROS Tel. 129 EN DETAIL

J. Steylen-v. d. Brûle — Firma P. ten Have
St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620
Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

TH. BEENS - GINNEKEN - TEL. 563 -
RADIO
ELECTR. VERWARMING
SANITAIR

Fa. P. v. d. WEEGEN & Zn., Tilburg
TIMMERFABRIEK
Briefadres: GASTHUISSTRAAT 48.

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr 34, Tilburg, Tel. 641

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN
Fabriek Balfortstraat 59-63. Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Firma Alph. van Laarhoven - Het aangewezen adres voor goud, zilver, doublé, alpacca. - Klokken, Horloges, Luxe Klokjes. - Eigen reparatie-inrichting
VISCHMARKT 8 BREDA

„DE MARKSINGEL"
G. A. LOONEN en Co. —— BREDA.
KERK-SCHOOL-EN TURNMEUBELEN
TEL. 1668 ('s av 828)

Kantoormachines
Mart. Payens - Nijmegen
ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

PIANOHANDEL VAN LIEBERGEN **Nieuwstr. 9, Eindhoven, Tel. 2979.**
Speciaal adres voor accuraat stemmen en repareeren

VICTORIA-WATER
OBERLAHNSTEIN
Opwekkend en gezond Natuurlijk Bronwater.

HET KATHOLIEKE BOEK.

Men heeft reeds vaak verzucht om het katholieke boek in Nederland, er zijn tal van voorspellingen gedaan en niet weinig vergissingen gemaakt bij de bepaling hoe dat boek zijn moest, de komst ervan leek reeds bij voorbaat onwaarschijnlijk, daar de vele en velerlei eischen een vrij ontstaan en een normalen groei jammerlijk moesten belemmeren. Een kunstwerk wordt niet geboren door een machtsspreuk of een definitie, maar door een aandachtige beschouwing en een langzame verzinnelijking van het geestelijke. Deze geboorte is een verborgen en geheimzinnig proces en het ware kunstwerk is daarom altijd een verrassing en een openbaring, het is ook altijd anders, gelukkig, en beter dan de uitvoering van een programmatische opzet. *Alma*[1]) van Stijn Streuvels is een katholiek boek, zonderling genoeg voldoet het aan een goed deel der eischen, waarmee we de laatste tien jaren zoo vertrouwd zijn geraakt, maar het doet meer, het toont hoeveel dieper en werkelijker en schooner de litteraire daad is dan de litteraire bedillerij, en hoe weinig reëel sommige theorieën over het litteraire werk, die men voor kort nog verkondigde, waren. Men heeft gezegd, niemand kan geven wat hij niet heeft, niemand kan beelden wat hij niets is. Doch de letterkundige doet juist zoo goed als niets anders, hij geeft voortdurend wat hij niet heeft, hij beeldt voortdurend wat hij kan zijn, misschien, maar wat hij niet is. Stijn Streuvels heeft ons het leven van een heilige gegeven, geen heilige, die in de wereld bestond, maar die bestond in zijn fantasie, hij schiep dus, naar we meenen te mogen veronderstellen, boven zichzelven uit. Zijn werk is een niet geheel naspeurbaar geheim, zooals ieder goed letterkundig werk, het is een wonder, zooals een boom een wonder is. Hij weet dat zelf, want hij is een uitnemend vakman en de goede vaklui zijn nederig, zij kennen hun kracht en dientengevolge hun machteloosheid.

Stijn Streuvels.

„Alma — de zegenbrengende — hoe zijt ge zoo opeens uit het rijk der verbeelding, in de werkelijkheid vóór mij komen staan als een volmaakt levend wezen, met de deining van uwen ademhaal, de vluwe uwer huid als het dons eener pas ontloken bloem en de goedheid uwer rijke ziel, stralend uit de spiegels uwer zuivere oogen'', zegt Stijn Streuvels in zijn voorwoord en hiermede doet hij de nederige bekentenis van den kunstenaar, die zich verwondert over zijn eigen werk en hij geeft tevens een kenschetsing daarvan. Het is een levend werk immers, dit boek van de zegenbrengende, het is een volkomen, meesterlijke, verbluffende verwezenlijking van het inwendig aanschouwde beeld. Van de eene verrassing brengt dit boek u tot de andere. Als moeiteloos, nergens bijna weifelend, wordt hier de menschelijke werkelijkheid van het heiligenleven getoond in zijn ontzagwekkende vanzelfsprekendheid, in zijn verbijsterende gewoonheid. Heiligen zijn wijs, Alma, kind van den Vlaamschen boer, onontwikkeld in den gewonen zin van het woord, is dit ook, maar het behoeft het meesterschap van den kunstenaar, om dit te laten zien als onvermijdelijk en volkomen juist. Vele der gedachten, overwegingen, en inzichten van Alma zijn van zeldzame diepte en schoonheid, maar nergens is er de minste tegenstrijdigheid te ontdekken tusschen haar eenvoudige persoonlijkheid en dit doordringende zien der waarheid. Stijn Streuvels vermijdt iedere gemakkelijke oplossing, nergens welhaast is hij tevreden met de formule voor het beeld en nergens verbreekt hij het geheel om moeilijkheden te ontwijken, hij waagt zich verder en hij slaagt. Hij slaagt in het bijna onmogelijke. We weten, dat God tot zijn heiligen sprak, men kan het lezen in ver-

schillende werken over mystiek en in meerdere biografieën, maar iets anders is het God te laten spreken in beeldend litterair werk. Stijn Streuvels schrok ook hiervoor niet terug, hij aanvaardde deze eenvoudige, bovennatuurlijke werkelijkheid en in zijn boek spreekt God tot Alma en deze gesprekken behooren tot de beste fragmenten. Allen, die naar het katholieke boek verlangd hebben, die het, weifelend wel, toch meenden te mogen voorspellen,

Albert Helman.

zullen verheugd zijn, ook al komt het nu van een oudere met reeds een rijk schrijversbestaan achter zich. Evenals voor Stijn Streuvels zelf zal dit langzaam gegroeide en welhaast feilloos gebeelde werk voor hen een groote verrassing zijn; een enkele weifeling, als de wat haastige beschrijving van Alma's eerste H. Communie en het zonderlinge symbool van het kermistentje aan het slot, doen aan de gaafheid van het geheel weinig af. Als men na dezen zoo eenvoudigen en toch zoo buitengewonen roman een onlangs verschenen werk, het tooneelstuk van Albert Helman *Overwintering* [2]) leest, valt onmiddellijk op, wat deze twee werken zoo verschillend maakt. Men is volkomen gerechtigd *Overwintering* een katholiek boek te noemen, de moreele problemen, die erin worden aangetroffen, worden gezien vanuit een christelijke zedelijkheidsopvatting en ten slotte is het stuk voornamelijk op dergelijke problemen gebouwd. Maar het is te zeer gebouwd, te zeer gemaakt, men kan er slechts in veel mindere mate dan bij het werk van Stijn Streuvels van groei spreken. *Overwintering* vertoont de duidelijke teekenen van een dramatisch debuut, de eerste acte is verreweg het beste, in de eerste acte wordt de spanning niet te zeer gerekt en met eenvoudige middelen bereikt, de twee laatste bedrijven echter met de eerste slechts in een zeer verwijderd verband, er is geen eenheid van spanning, er is haast geen eenheid van onderwerp meer, de dialoog alleen weet nog te boeien; maar de dialoog alleen maakt geen goed tooneelstuk. Dit stuk is veel te snel geschreven, het is, alsof de schrijver zich een opgave stelde er mede en daardoor niet den tijd kreeg om het volkomen tot beeld te brengen. Het bewijst het niet geringe vakmanschap van Albert Helman juist terwijl het, in zijn geheel genomen een mislukking moet worden genoemd, maar als zoodanig is het zonder twijfel beloftevol en blijft het alleszins lezenswaard; voor iedereen is de lezing ervan echter niet geschikt. *Jos. Panhuijsen.*

---

[1]) **Stijn Streuvels,**
ALMA MET DE VLASSEN HAREN. *Paul Brand, Hilversum,* 1931. (21 × 15.5) 228 blz. ing. f 3.25, geb. f 4.25.
— B —

[2]) **Albert Helman,**
OVERWINTERING. *Nijgh & Van Ditmar,, Rotterdam,* 1931. (20 × 15) 105 blz.

DE ROMAN VAN EEN BACTERIËNJAGER.

De mannen en vrouwen, die groot waren in de wetenschap, de kunst of de strategie, staan, dank zij hun zeer nijvere biografen in 't brandpunt der belangstelling bij 't boeklezend publiek.

Het zal den medici onder dit publiek van groote voldoening geweest zijn, temidden van deze groote mannen en vrouwen ook de figuur te ontdekken van hun grooten collega Robert Koch, den grooten bacteriënjager.

Hellmuth Unger, die reeds als tooneelschrijver ook hier te lande bekendheid genoot, heeft over dezen grooten geneesheer een prachtig boekje geschreven: *Dienaren der Menschheid.*[1]) Het is, une vie romancée, maar dat niet verzwemt in sentimenteele fantasterijen, integendeel in de uitnemende gedocumenteerdheid van den schrijver een stevige ruggegraat bezit.

Het is jammer, dat maar al te velen niet

weten, wie Robert Koch is. Wie der talrijken, die hun handen niet kunnen wasschen, hun tanden niet kunnen poetsen, zonder aan bacteriën te denken, kent dien grooten bestrijder der bacteriën, den ontdekker der tuberkelbacil, der cholerabacil en van talrijke andere ziekteverwekkers?

In onopgesmukt, nu eens een tikje oolijk, dan weer een tikje sarcastisch proza, al naar 't gaat om den kinderlijken eenvoud van zijn held te schetsen of de aanvankelijke lakschheid van de autoriteiten ten opzichte van Koch te hekelen, vertelt Unger ons 't verhaal van den begaafden dorpsjongen, die al zoo vroeg de natuur naar geheimen afspiedde, van den dorpsgeneesheer, die temidden van reageerbuizen, microscopen en proefdieren een toovenaar lijkt, van den gevierden, maar bescheiden, ongeloofelijk werkzamen geleerde, die overal is, waar tot dusver remedielooze ziektes uitbraken en de menschheid zijn hulp noodig heeft.

Dit werkje is boeiend, als 'n detective story, leerzaam, als de lessen van een uitnemend docent en somwijlen ontroerend, als een middeleeuwsch helden-epos.

Wat dit laatste betreft, willen we hier wijzen op de treffende beschrijving van den noodlottigen afloop der Fransche cholera-expeditie in 1865, die eindigde met den dood van den Franschen geleerde Thuillier, die door cholera werd aangetast en wiens sterven door Robert Koch door een subliem gebaar van onzelfzuchtigheid verlicht werd.

Daar Helmuth Unger zelf geneesheer is, komt hier en daar 't subjectieve element, — zonder ook maar eenigszins te storen, (de hegemonie van 't naturalisme is overigens al lang volmaakt verleden tijd), — komt 't subjectieve element dan soms allerkluchtigst om den hoek gluren. Lees bijv. deze passage:

Hellmuth Unger.

,,Of een stok-oud grootmoedertje haar laatsten tand, die al weken pijn doet, juist tegen middernacht kwijt wil zijn, of een jonge boerin in barensweeën ligt, of het er om gaat, een buikpijn met thee en een warm compres te verdrijven, dan wel na een vechtpartij in een café kapotte botten weer te zetten — de dokter staat altijd klaar. Men acht hem hoog, houdt van hem, profiteert van hem en scheldt naderhand over zijn rekeningen. De in oogenblikken van nood zoo welkome helper kan lang wachten voor zijn zuinige boertje in zijn geldkous grijpt.'' Die zinsnede mag dan al op Robert Koch betrekking hebben, men voelt toch wel, dat de schrijver deze gemoedelijke toestanden niet slechts van hooren zeggen kent.

Dat Unger ondanks die schertsende zwartgalligheid de hoogste opvatting heeft van de taak van den medicus blijkt o.a. uit de groote instemming, waarmee hij de volgende nobele woorden van Rudolf Virchow aanhaalt:

,,Moeten wij ons niet bij den aanblik van al die groote inspanning, die er op gericht is om het welzijn der menschen te bevorderen, moeten wij ons dan niet, de een na de ander, herinneren, dat het medische beroep een arbeid in dienst van de menschheid is?''

En dat is in dit kostelijke en rijke boekje zoo mooi, dat al die roekelooze, door een scherp intellect geleide zwerftochten door 't rijk van den microcosmos niet beschreven worden, als waren 't louter experimenten in dienst van een wetenschap, die misschien na jaren in contact komen zou met de practische werkelijkheid, maar, — en zoo was het inderdaad, — als kruistochten in dienst van de stervende menschheid, in dienst van den door tuberculose, malaria, cholera en zoovele andere vreeselijke ziekten belaagden evenmensch.

Jammer is 't alleen, dat de schrijver de lens van zijn aandacht *te* scherp op den bewonderden geleerde heeft ingesteld, zoodat van de personen in diens omgeving met name van zijn vrouw Emmy een lichtelijk verbogen en vaag beeld werd verkregen.
Wordt Emmy ons in den aanvang, als een sympathieke vrouw beschreven, vol energie en karaktergrootheid, later komt ze zonder merkbaren, althans weinig gemotiveerden overgang in een veel minder aantrekkelijk licht te staan. Aldus laadt Unger den schijn op zich, alsof hij 't feit, dat Koch van haar scheidde en een andere vrouw trouwde, vergoelijken wilde.
Ook klinkt 't advies: „Scheppende menschen moesten zich eigenlijk niet aan een vrouw binden!'' wat vreemd, als we twee bladzijden verder lezen, dat Koch's tweede huwelijk „thans zeer gelukkig was.'' En als we dan nog constateeren, dat er nog een enkele maal een opmerking van den schrijver voor katholieke ooren detoneert, hebben we al 't kwaad verteld, wat er van dit mooie werk te zeggen valt, dat aan vele medici een lichtend voorbeeld stellen zal bij hun prachtige taak van zelfopoffering en dat aan patiënten en adspirant-patiënten leeren zal, dat een dokter meer is, dan een aanlegger van thermometers, een voeler van polsen en een krabbelaar van hiëroglyphen op stukjes papier.

F. A. Brunklaus.

---

[1]) **Hellmuth Unger,**
DIENAREN DER MENSCHHEID. Vertaald uit 't Duitsch door H. J. Smeding. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1931. (19 × 12) 251 bldz. geb. f 2.75.
— **Bc** —

EEN CRIMINEELE ROMAN.

Als crimineele roman is *Zwarte Vogels*[1]) van Gunnar Gunnarsson een geval op zich. Het behoort niet tot een bepaalde groep. Dat komt voornamelijk, doordat hier twee wijzen van zien elkander ontmoeten. Namelijk, op de eerste plaats beschrijft Gunnarsson het crimineele gegeven en de reflexen, die dit bij de outsiders teweeg brengt. Op de tweede plaats is er het gerechtelijke onderzoek en de behandeling der zaak voor een rechtbank.
Het boek werd daardoor een geval op zich, half roman, half rechtbankverslag.
Het laatste komt ons voor de inspiratie gegeven te hebben voor het eerste. Men ontkomt moeilijk aan den indruk, dat er gebruik gemaakt werd van een gerechtelijk dossier, alhoewel de mogelijkheid natuurlijk blijft bestaan, dat Gunnarsson zelf ook de schepper, de auteur van het dossier is en hij de zaak met haar invloed, naast de gerechtelijke behandeling der zaak wilde stellen, teneinde het direct effect, dat ieder romanschrijver mag beoogen, tot stand te brengen.
Wij zullen straks evenwel de reden noemen, die ons tot de gedachte bracht, dat hier van een werkelijk dossier gebruik gemaakt werd.
Hoe het zij, zoowel het eene als het andere deel dan, zijn door Gunnarsson met de zekerheid, die de grootste overtuigende kracht bezit, geboekstaafd. Het is een forsch verhaal met diepten, die echter in het keurslijf van een wat sloomen verhaaltrant gehouden zijn, waardoor de spanning verhoogd en de vooruitschietende toppunten van het verhaal nog van grooter schittering worden.
Het verhaal vertelt, dat Jón Torgrimsson, die met Bjarni een hofstee bewoont, op zekeren dag aan land spoelt, in ver gevorderden staat van ontbinding. Bjarni's vrouw, Gudrun, is ook dood gegaan en zoodoende blijft de vrouw van den eerste: Steinunn over met Bjarni zelf.
Tusschen deze twee „was'' reeds vroeger iets en de geruchten, die druk de ronde doen in de kleine IJslandsche volksgemeenschap der parochie, zijn aanleiding tot een nauwkeurig onderzoek naar de doodsoorzaak van de overleden man en vrouw. Er worden lijkschouwingen verricht en de verdenking drukt op Steinunn en Bjarni.
De parochie-geestelijke Eiuvur Kolbeinsson, die ook voor den schrijver van het verhaal optreedt,— boekstaaft de heele geschiedenis. Hij heeft zelf een werkzaam aandeel in het verloop der feiten. Want behalve, dat hij een bezwarende verklaring schrijft, als resultaat van de lijkschouwing, — volkomen terecht: naar waarheid, — bekleedt hij later bij de gerechtelijke behandeling het ambt van griffier.
Deze gerechtelijke behandeling van de zaak is door Gunnarsson op uitstekende wijze weergegeven.
Voor en achter wat wij tegenwoordig de „groene tafel'' zouden noemen, heerscht natuurlijk een voortdurende emotie-wisseling. Die diende van weerszijden te worden weergegeven of heelemaal niet. Ook de verhouding ervan tot het noodige voor de geslaagde romanconceptie, diende juist af-

gewogen. En daarbij heeft Gunnarsson getoond een zeer zuiver sfeer-gevoel te bezitten. Het prachtigste deel uit het verhaal is wel het nachtelijk bezoek van den geestelijk aan de twee, die hun doodvonnis langzaam, maar zeker, zien naderen.
Van dit punt af, komt er ook een zwenking in het verloop van de proces-behandeling. Compacter is alles, waardevoller worden de woorden. Maar de rechtbank raakt vermoeid en men is verlangend naar het einde van het geval. Toch verzakt men er niet tot een afschuif-systeem. Het gerecht heeft zijn regelmatig verloop.
Een ding echter, de steekwonde, die op het lijk van Torgrimsson wordt geconstateerd, blijft onopgehelderd. Het vermoeden ligt voor de hand, dat deze zeer wel te verklaren was, maar het is zonderling, dat de schrijver en de rechtbank er niet de belangstelling aan toekent, die een steekwonde bij 'n rechtsgeding toch zeker wel hebben mag. Dit deed ons vermoeden, met een dossier, althans met een uitgewerkt dossier te doen te hebben. In dit geval en ookin dien het anders mocht wezen, heeft Gunnarsson met *Zwarte Vogels* een knap stuk werk geschreven, dat gerijpte volwassenen ongetwijfeld zal boeien. Ook kan de bedoeling geweest zijn, — doch dan is ze wel wat fel aangegeven, — hoe onvolmaakt de rechtspraak feitelijk was in een plaats, waar men drie mijlen moest loopen om een dokter te bereiken. En midden in den dooitijd zijn doorgaans de wegen onbegaanbaar. De bewoners van het kerspel waren te zwak voor het ondernemen van lange tochten, verhongerd als zij waren na een barren winter. Dit wordt medegedeeld, ten aanzien van Gudrun's ziekte, maar het schept tevens een beeld van de jammerlijke verlatenheid, waarin de streek, in welke de misdaad gebeurd was, verkeerde.
Wij zijn verplicht één verkeerde zijde van het verhaal nog even te signaleeren.
De pseudo-schrijver, de niet-katholieke parochie-geestelijke, schijnt zich bezwaard te voelen over het aandeel, dat hij in den loop van het rechtsgeding gehad heeft. Hij gaat daarin zelfs zoo ver, dat hij het sterven van zijn 15-jarigen zoon als een voor Gods vierschaar roepen noemt; ongetwijfeld als straf, bedoeld voor zijn daad. Toch deed de man niets dan zijn plicht. Dat deze tot voor de slachtoffers noodlottige gevolgen leidde, daarvan is hij de oorzaak niet, doch hij is een deel van het middel, dat de wereldlijke gerechtigheid met Gods hulp mag hanteeren. De geestelijke heeft zichzelf dus niets te verwijten en dat diende hij voldoende te weten, om strijdvaardig te staan, tegenover een hem bestormend gevoel, dat lichtelijk aan sentimentaliteit grenst.

Gunnar Gunnarsson.

De appreciatie, die dr. Annie Posthumus van het boek geeft, loopt ook gevaar, een zonderlingen indruk te maken. Zij ziet in den moordenaar Bjarni „een, die zichzelf genoeg is en zich uitheft boven de wet, die in de maatschappij van regel en verordening geldt, ook boven de strafwet."
Wij spreken over dit oordeel, omdat de uitgever het bij het werk cadeau geeft en op het omslag drukt.
Dat Bjarni zichzelf genoeg is, moge waar zijn; maar de qualificatie is wat vaag, min of meer een nietszeggende gemeenplaats.
En met de phrase, dat „hij zich zou uitheffen boven de wet, die in de maatschappij van regel en verordening geldt, ook boven de strafwet", mag alleen bedoeld zijn, dat Bjarni zich z'n straf niet erg aantrekt. In een ander geval zou het onzin zijn, de formuleering geeft in ieder geval een te hoogen dunk van Bjarni. Zonder te nuchter Hollandsch te willen zijn, zou men kunnen opmerken, dat Bjarni nogal een zonderlinge boer is.
Doch wat door menigeen voor bovennatuurlijks in hem gehouden zou kunnen worden, voor übermenschliches of wat ook, zal wel meestal niets anders zijn, dan de ondefiniëerbare, quasi-mystieke grondtoon,

Meisjes uit het Tibetaansche hooggebergte in vroolijk gesprek.

waarop het meerendeel der Noord-Europeesche litteratuur is gegrondvest.

Jean H. P. Jacobs.

---

[1]) **Gunnar Gunnarsson,**
ZWARTE VOGELS. Vertaald uit het Deensch door Cl. Bienfait. *Van Loghum Slaterus, Arnhem,* 1930. (21.5×16) 196 blz.
— **Bc** —

DE ONBEKENDE HIMALAYA.

In het vroeger voor vreemdelingen geheel ontoegankelijke Thibet, met zijn zoo zonderling schijnende bevolking van lamas en sober levende bergbewoners, ligt het dak der wereld. Daar verheffen zich ketens van bergen tot een ongekende hoogte van 29000 voet, steil, massaal, ongerept met reuzengletsers en bedekt met een mantel van sneeuw. De Himalaya met zijne toppen, de Everest in 't Westen en de Kanchenzonda in 't Oosten liggen er geheimzinnig en ontoegankelijk en daardoor zoowel de bergbestijgers met de geologen en de land- en volkenkundigen aantrekkend en uitdagend voor een onderzoek. Vandaar dat reeds tallooze Alpinisten en bergbeklimmers uit de verschillende naties al verschillende malen hebben getracht het uiterst moeielijke terrein te verkennen en een aanval op de bergreuzen deden.
In 1921 trokken er de Engelschen er op uit om den Mount Everest eens van alle kanten te bezien, de ligging der gletschers te bestudeeren en te weten te komen, waar men de verschillende kampen zou kunnen vestigen, want men moet daar de moeielijke toegangen stuk voor stuk veroveren en in die hooge steilten zuurstof inademen, waarvoor men de instrumenten moet meedragen en daarbij nog waarnemingen doen. In 1922 trok de generaal Bruce met zijn wetenschappelijke staf. Zij kwamen met hun kamp tot kort bij de toppen van den reus, maar konden toen niet verder.
Hun wedervaren is beschreven in Bruce *L'assaut du Mount Everest 1922,* een zeer interessant boek. De Engelsche overwinning heeft ook de Duitschers aangetrokken en Prof. Paul Bauer en Brenner, koene alpinisten maakten in de Alpinistenclub te

Een bedelaar met de Tibetaansche gebedsmolen.

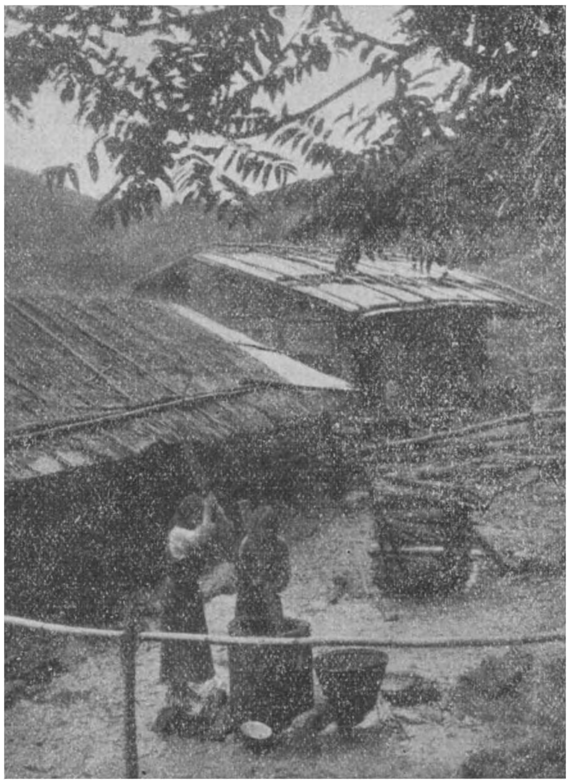

Een bierbrouwerij in de buurt van Bangtok.

München [1]) het plan om de Himalaya een der allerhoogste bergen te bestijgen. De Russen zaten toen al in het hoogland van Pamir. De reis werd goedgekeurd en voorbereid. Men bracht geld en kleederen, levensmiddelen en instrumenten bijeen.

Men had vele dragers noodig in Thibet zelf, maar de samenstelling der expeditie uit ervaren zaakkundige bergbeklimmers, die tevens op de hoogte der op te lossen wetenschappelijke vraagstukken en te verrichten waarnemingen moesten zijn. Via Ceylon kwam men aan de Kanchendzoga 8580 meter hoog door het Talungdal. Deze reis met hare moeielijkheden, het vreemde van land en volk, de reis door het oerwoud naar boven, het kampeeren met de gidsen in halve holen op hoogten, waar ijskoude winden waaien en wie omhoog wil de oploopende graten der reuzenbergruggen moet overtrekken met gevaar van afglijden en voor eeuwig verdwijnen in de afgronden, vinden we hier spannend beschreven.

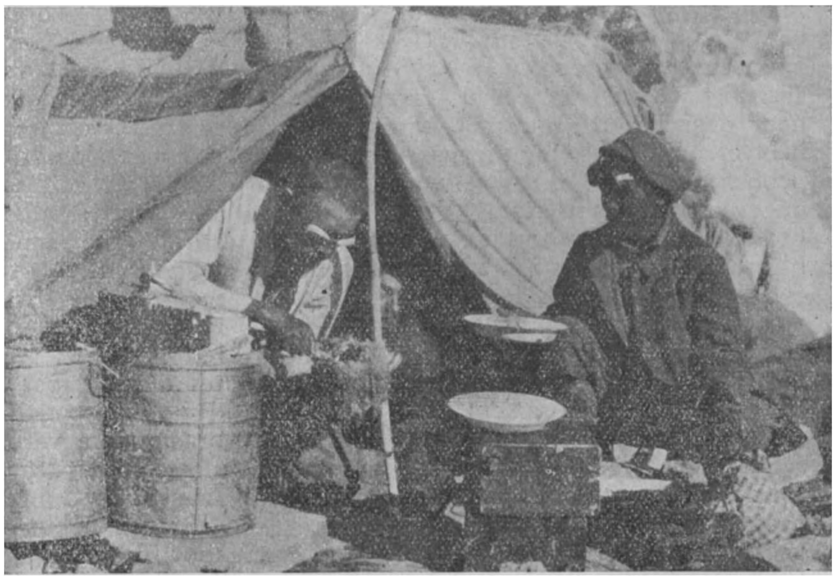

Het bereiden van het dagelijksch vetrantsoen voor de dragers.

Van uit het hooge kamp op 5400 meter moest men voetpaden aanleggen en hakken, die men weer moest laten liggen, omdat zij op ontoegankelijke steile wanden uitliepen. De tocht werd elken dag bezwaarlijker. De dragers wilden niet verder. De opstijging begon 1 Aug. 1929 en eindigde op 7400, dus 600 meter onder den rotstoren, die de Hangghendronga bekroont. De Engelschen haalden bij den Himalaya Rongbuk 7350 meter, dus een klein verschil. Het onderhavige werk, dat een boeiende beschrijving bevat van den tocht van Bauer naar den Himalaya-top is een aanwinst voor elke bibliotheek. *A. F. van Beurden.*

[1]) **Paul Bauer,**
IM KAMPF UM DEN HIMALAYA. Geïllustreerd. *Knorr & Kirth, München,* 1931. (24 × 16) 175 blz. geb. M. 7.90.

EEN STRESEMAN-BIOGRAPHIE.

Bauers boek over Stresemann is geen biografie. Het werd niet met het doel op gezet den overleden staatsman ten voeten uit te teekenen. Veeleer was het werk bij het verscheiden van den minister al bijna

klaar en heeft deze er tijdens zijn leven meermaals interesse voor getoond. Hij heeft zelfs een paar kapittels gelezen en geapprouveerd en ten slotte zelfs een slothoofdstuk uit zijn eigen pen beloofd, dat na de conferentie te 's Gravenhage geleverd worden en den titel dragen zou „Een optimist gelooft aan Duitschlands toekomst.'' Hierdoor is de waarde van het boekwerk voldoende gekenschetst. De inhoud zelf schijnt er op uit te zijn Stresemann's verleden uit de vergetelheid te voorschijn te halen, waarin het dieper en dieper weg zinkt. Want wie weet ten slotte nog iets van dat verleden? Een paar parlementariers, een paar journalisten en dat is al. Voor de rest van het menschdom is hij een Duitscher, die pas begon te leven, toen hij rijkskanselier werd en legaal diktator van de uit elkaar zakkende republiek.

Toen hij het Roeravontuur beeindigde, de inflatie bezwoer, Duitschland van het bankje der beklaagden naar den groenen disch der europeesche beraadslagers voerde, oprecht in de comedie van Locarno geloofde en zich op andere wijzen bemerkbaar maakte. Deze schitterende loop van zijn laatste jaren verduisterde de voorafgaande levensperiode en dat euvel heeft Bauer willen remedieeren.

Stresemann.

Dat hij daarin kolossaal gelukkig geweest is, kan niet beweerd worden. Want hij gaat een beetje droog en langdradig te werk en zijn boek zal wel zelden gelezen worden door degenen, die het het hardst noodig hebben. En degenen, die het niet noodig hebben, wel die weten te voren wel zoo ongeveer, wat er in staat. Voor dezen kan het echter een recapitulatie zijn, een terugblik op een verleden, dat men zoo geneigd is te vergeten maar dan een terugblik, die volkomen gespeend is van zout of eenig ander kruierig ingredient.

De schrijver gaat fragmentarisch te werk en leunt meestal intiem aan eene van die ontelbare redevoeringen, welke Stresemann zooal in zijn leven uitgesproken heeft. Dit moet hem zeer veel werk gekost hebben en hij moet die ontelbare redevoeringen wel ontelbare malen doorgelezen hebben, om zoo om den anderen regel te kunnen vast stellen „bij eene toespraak, op den zooveelsten dag van de zooveelste maand zoo en zooveel jaar geleden gehouden en welke aan de studenten van die en die negorij gericht was, wees Stresemann er op......''

Het samenstellen van een boek waarin deze zin, met zekere nuances, benauweniswekkend dikwijls voorkomt, moet voor den schrijver ervan waarschijnlijk zeer vermoeiend zijn. Voor den lezer is het in alle gevallen geen hakkevietje er door te komen, maar wanneer hij maar geduld beoefent, bereikt hij het einde wel en ziet hij zich tenslotte nog beloond met eene vermeerdering van zijn weten of van zijn inzicht. Zoo behelst het boek toch maar een zeer goede schets van Stresemanns verhouding tot het socialisme. Stresemann heeft het socialisme natuurlijk nooit van de theologische hoek bekeken, zooals wij dat in Holland uitsluitend en alleen doen. Hij heeft het socialisme als stelsel verworpen, maar hij heeft tegelijk alle krachten, welke hem ten dienste stonden ingespannen, om de aanhangers van dat stelsel naar zich toe te halen, dat wil zeggen natuurlijk naar den staat. In de dagen, toen men de kinderen nog met de socialisten naar bed kon jagen, zooals men dat vroeger met de kozakken gedaan had en het tegenwoordig met de bolschewisten doet, schemerde de mogelijkheid hem al voor oogen deze vertwijfelden tot „Staatsbejahung'' op te voeden, waarna ze voor politieke en ekonomische samenwerking geschikt zouden zijn, ook met zóó nationaal ingestelde elementen als hij er zelf een was.

Wij kennen allen het verloop van dezen strijd. Vóór den oorlog wierp men het kind tegelijk met het badwater weg en terwijl men het socialisme veroordeelde deed men ook zijn uiterste best de aanhangers ervan het leven te vergallen en ze tot haat en tot de scherpst mogelijke oppositie tegen den staat op te hitsen. Oorlog en revolutie bracht deze verbitterde uitgestootenen ten slotte op het regeeringskussen, waar zij zich im grossen Ganzen genomen zeer fatsoenlijk gedragen hebben. Stresemann ijverde natuurlijk voor samenwerking maar heeft daar niet veel pleizier van beleefd. Anderzins zijn de socialisten in zijn buitenlandsch

beleid zijn hechtste steunpilaren geweest. Men leest over deze dingen nu heen als waren ze een wisse-wasje, maar denkt men er even over na, dan moet men toch erkennen, dat het heel wat was, dertig jaar geleden in Duitschland al samenwerking met de socialisten te prediken, ten einde deze aldus aan den staat te verbinden, ze „staatsbejahend'' te maken, ze tot constructieven medearbeid aan het gemeenschappelijk vaderland te dwingen.
Een ander hoofdstuk behandelt Stresemanns houding tijdens den wereldoorlog. Hier vindt men hem natuurlijk in de voorste gelederen van die strijders, welke er op uit zijn het verouderde kiesrecht in Pruissen door een ander stelsel te vervangen. Tegelijk was hij echter een hevige oorlogshetzer. Hij pleitte voor den ongelimiteerde U boot krijg; voor de annexatie van België; voor de opslokking van een flink aantal kwadraat mijlen Franschen bodem en dan vooral voor uitbreiding in de Baltische richting. Met name Koerland had zijn liefde en hebzucht geprikkeld. Het leek hem zulk een mooie streek om er na den oorlog drie honderd duizend veteranen uit te planten, die lastige heeren aldus kwijt raken en Koerland meteen volkomen te verduitschen.
De groote tragedie van Stresemanns leven, Locarno, wordt door Bauer geheel onvoldoende behandeld. Stresemann heeft het in Locarno zeer eerlijk gemeend, maar hij heeft ten slotte moeten erkennen, dat zijn

Goethe.

medewerkers aldaar hem bij de neus genomen en gruwelijk gedupeerd hebben. Het streven van zijn laatste jaren werd er meer en meer opgericht tenminste den uiterlijken schijn van Locarno te redden maar daartoe was de ontruiming van het

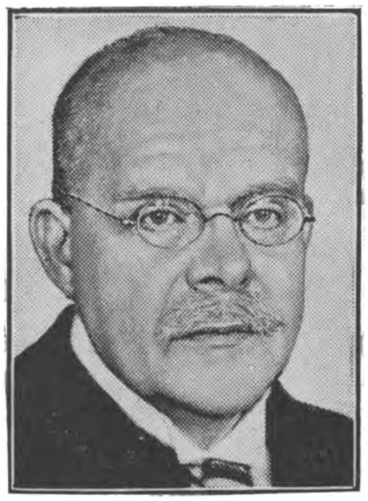

Marx.

Rijnland noodig en met klimmende ontsteltenis zien we Stresemann nu bezig, Duitschland van de eene concessie in de andere te jagen, om die ontruiming toch maar te verkrijgen. Met deze concessies werd de conferentie van den Haag gevuld maar toen den Haag voorbij was, was het ook met Stresemann voorbij.
In een afzonderlijk hoofdstuk tracht de schrijver ons nader te brengen tot den mensch Stresemann. Hieruit blijkt, dat Stresemann in zijn leven hoofdzakelijk maar uit één bron inspiratie geput heeft en wel uit de vrijmetselarij. Mag men Bauer gelooven dan bestond er voor Stresemann geen God dan de Loge en was Goethe de profeet van de Loge. Vermoedelijk heeft de schrijver hier lichtelijk overdreven en gebruikt hij Stresemann slechts als een soort reklamebord voor zijn geliefde vrijmetselarij. Wel heeft de overledene minister geweldig voor Goethe geschwärmt, maar welk Duitscher doet dat niet? Antiklerikaal is Stresemann in geen geval geweest en de katholieken hebben ook maar weinig last van hem gehad. Hinderlijk is een tijd lang zijn ondersteuning van de *Tägliche Rundschau* geweest in de dagen, toen dit blad dag aan dag het platste anti katholicisme serveerde en zeer zeker zou het Centrum daar ook wel tegen op-

gekomen zijn, hadde het toen de fut bezeten, welke het sedert weer herkregen heeft. Ook werd veel pijnlijk opzien gebaard door Stresemanns overwachte huzarenrit, waarbij hij tegelijkertijd een rijksconcordaat en een rijksschoolwet, volgens het patroon van kanselier Marx, overhoop liep. Misschien heeft hij de ingeving voor die verrassende houding aan de ingevingen van de Loge te danken. Wij weten het niet, maar we kunnen toch niet vinden, dat Bauer Stresemann een erg schoon compliment maakt, wanneer hij hem voorstelt als het geestelijk kind van Goethe en de vrijmetselarij en van niets en niemand anders.

G. Ridder de van der Schueren.

---

[1]) **Dr. Heinrich Bauer,** STRESEMANN. EIN DEUTSCHER STAATSMANN. Geïllustreerd. *Georg Stilke, Berlin N.W. 7,* 1930. (23.5×14) 261 blz. ing. M. 5.— geb. M. 6.—.

ROOFBOUW.

De Duitsche litteratuur der laatste jaren is overladen met oorlogsromans en romans, die stemmingen en levensverhoudingen van den naoorlogstijd willen beschrijven.
Dit boek echter is een nieuwe uitgave van een reeds voor den oorlog verschenen werk. Het is daarom zoo merkwaardig, omdat het gelegenheid geeft een tijdperk, schijnbaar ver achter ons liggend, te vergelijken met het heden. Want ook *Raubbau* is een Epoche-roman.
De titel is nogal gezocht, want zelfs de nadere omschrijving „geestelijke roofbouw'' geeft zeker geen duidelijk begrip aan. Dit is intusschen bijzaak, want én de strekking én de uitwerking van *Raubbau* maken dit werk tot een bijzonder, tot een weldadig boek. Het merkwaardige daarbij is, dat alles wat het na-oorlogsche Duitschland vertoont aan excessen op elk gebied, reeds vóór den oorlog aanwezig blijkt te zijn. En dat zelfs vaak reeds in hevige mate. Egoisme en materialisme hebben in alle tijden gevoerd tot verslapping van het geestelijk weerstandsvermogen. Indien dit egoïsme aan den dag treedt bij die kringen der maatschappij, die de geestelijke leiders leveren dan is het duidelijk, dat op den duur het proletariaat eveneens alle geestelijke ruggegraat zal verliezen en den mammon als het eenig werkelijke zal gaan beschouwen. Dit boek wil daarom zijn een appèl aan allen, die door den tijdgeest zijn aangetast, om in zich zelf te keeren. Door lijden en vrijwillige versterving slechts kunnen karakters gevormd worden, karakters die noodig zijn om het volk te leiden.
Rochus Granius is in dit boek de sterke figuur, die zijn professoraat prijsgeeft om in het noorden van Berlijn onder de arbeiders te gaan werken. Hij wil materieel tot hen afdalen, om hen geestelijk te kunnen verheffen. Zijn devies, dat de wereld slechts door de liefde kan vernieuwd worden, zet hij in daden om. Het lichtend voorbeeld van den voorganger wekt tot navolging, alhoewel vanzelfsprekend ook spot en hoon hem niet gespaard blijven.
Toch is deze Rochus Granius allerminst de hoofdfiguur in dezen roman. Horst van Haserode, aristocraat en edelman, tevens tooneelschrijver, is de figuur, die geestelijk roofbouw pleegt. Zijn stukken behandelen ook de problemen van den tijd, maar zij geven geen oplossing, zij zijn „verneinend'' van strekking. Horst is de zoeker, die behoefte heeft aan sterke figuren neven zich, maar sterkte dan, die berust op de liefde. In Bettina, zijn vrouw, vindt Horst geen steun. Teruggetrokken en koud en eenzelvig, leidt zij haar eigen leven. Zelfs haar kinderen leven in haar nabijheid van haar verwijderd. Horst voelt zich aangetrokken tot Sophie Ermler, een kunstschilderes van voornamen huize, bevriend met Bettina. Als hij haar na een bewogen feestmaal voorstelt met hem naar München te reizen, toont deze edele vrouw haar gevoelens niet, maar weigert. Opgewonden werpt hij zich echter nog den zelfden avond in de armen van Asta von Usse, een geemancipeerde jonge dame uit adellijke kringen. Al spoedig echter verwijdert hij zich van haar en leidt in München een teruggetrokken leven. Zijn schuchtere toenaderingspogingen tot Bettina vinden geen gunstigen bodem en stuiten overigens af op zijn oudsten zoon Günther, wiens verbittering zoo groot is, dat hij zelfs zijns vaders brieven ongelezen verbrandt. Zijn twee dochters zijn geheel verschillende karakters. Amaranth de oudste is een volgster van haar oom Rochus Granius. Uit liefde dient zij arme kinderen, waarvoor zij een kolonie heeft opgericht. Imke heeft van haar moeders karakter het geslotene, van haar vader de behoefte aan liefde. Zij vraagt van den man, die zij lief heeft echter wederliefde en trouw. Echter moet zij bemerken, dat de luitenant von Korff deze eigenschappen niet bezit en zij vervalt dan in een ijzig cynisme. Het keerpunt van deze dolende geesten komt echter door den zelfmoord van Günther. Ook deze is in zijn liefde ontgoocheld en weet geen andere oplossing dan de revolver. Zijn zelfmoordpoging blijft onbemerkt, de kogels hebben hem gedeeltelijk verlamd, zoodat hij twee dagen aan ontzettende kwellingen ten prooi strijdt tegen den dood. In dien tijd echter komt hij tot God; het is de gedachte aan zijn zuster Amaranth en zeker haar gebed ook, dat hem alles in een ander licht doet zien. Zijn geestelijk testament, nauwelijks leesbaar neergekrabbeld, brengt ook Bettina en Imke tot nadenken. Telaat ziet Bettina thans in, dat zij ook onrecht deed aan haren man, dat zij haar kinderen geen ruggesteun was geweest, omdat haar de liefde ontbrak, de liefde, die schenkt en tot ontberen bereid is.
Horst was intusschen uit München vertrokken. Ook zijn ziel was getroffen door bewijzen van ontberende liefde. Uit de nagelaten brieven van Sophie Ermler was hem gebleken, welke gevoelens deze vrouw voor hem koesterde, doch tevens hoe zij deze gevoelens had gelouterd.
Het telegram, waarmede Bettina hem op het ongeluk van Günther voorbereidt, ontvangt Horst in Berlijn, waar hij zich bij Rochus Granius heeft aangesloten. Teruggekeerd in Hannover, treft hij zijn zoon niet meer aan, maar vindt zijn vrouw weer.
De roman speelt in een protestantsch milieu, maar de strekking is zuiver christelijk en dus

katholiek. Om het gegeven natuurlijk uitsluitend voor volwassenen.

K. S.

---

[1]) H. von Hippel,
RAUBBAU. *Kranzverlag, Berlin S.W.* 65, 1931. (19×13). ing. M. 2.85.
— Bc —

PAPIEREN OPSTANDIGHEID

Den laatsten tijd wordt er in boek en blad weer danig aan opstandigheid geleden. In roman en vers en kort verhaal ballen zich vuisten en gloeien er oogen en dreunen er vloeken, alsof 't rijk der schoone letteren een staatje ergens in Zuid-Amerika was. 't Grappige (soms treurige) van 't geval is, dat 't zelden erg duidelijk is, waar al die opstanden eigenlijk tegen gericht zijn, hetwelk de Zuidamerikaansche suggestie niet weinig verhoogt.
Aan velerlei opstandigheid danken we velerlei schoonheid. Vlammende opstand tegen echt of vermeend onrecht heeft schrijnend-schoone verzen, romans en essays 't licht doen zien. Denken we slechts aan Vondel's hekeldichten en diens Palamedes, aan Silvio Pellico's *Mijn gevangenissen*, aan sommige passages uit Dickens' romans.
Hoeveel der mooiste essays der Tachtigers zijn niet ontstaan uit een fel gevoel van opstand tegen de leelijkheid en haar afgodendienst? En welke lyrische protesten bezitten we niet in vers en proza, als op stand, als brandend protest tegen 't walgelijk bedrijf der Farizeeën?

't Mag dus met een zekere verwachting zijn, dat men een boek openslaat, dat niet volstaat met den titel *Worstelingen* [1]), maar bovendien nog „Opstandige verhalen'' belooft te bevatten.

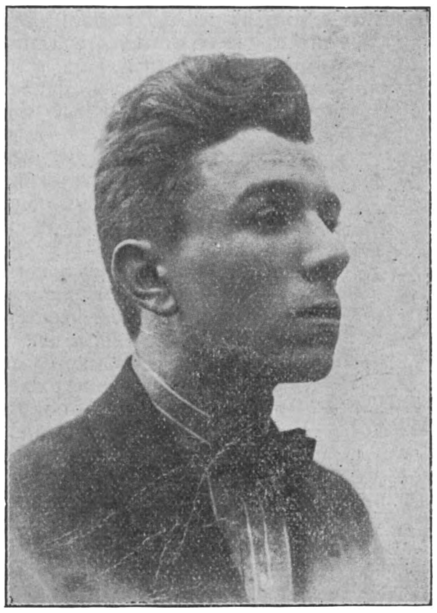

Bertus Meyer.

Helaas leidt de schrijver Bertus Meijer ons in deze gebundelde opstandigheid niet weinig om den tuin, inzooverre zijn verhalen noch opstandig noch worstelend zijn. Daarentegen is de lectuur ervan, wel degelijk een worsteling en wekt hij den lezer inderdaad opstandige gevoelens, jegens Bertus Meyer namelijk en de ergerlijke manier, waarop hij drukinkt, papier en zetkosten liet verknoeien.
Het eerste verhaal van de negen heet „Bevrijding'' en voert ons een „ik'' ten tooneel, die een „kameraad'' tegen komt, welke „kameraad'' hem naar een anderen (derden) „kameraad'' brengt, die een lezing houdt in versvorm, waarin hij 't over z'n „Broeder'' heeft, waarmee hij iemand (geen kameraad waarschijnlijk; nadere aanduiding ontbreekt overigens) zal „verpletteren, vermorzelen'', „als ge slechts wilt''.
Het gevolg van deze lezing-in-verzen is, dat de „ik'' uit 't verhaal tot de ontdekking komt, dat z'n vijand een duizendkoppig monster is, dat schijnmaskers draagt; dat z'n hart verwarmd wordt en dat hij last van benauwdheid krijgt. De geschiedenis eindigt overigens zeer onverwacht. De „ik'' begint met op z'n kamer als een razende huis te houden en van alles uit 't raam te gooien, niet, omdat hij dacht, dat z'n duizendkoppige vijand onder dat raam op den loer lag, maar om met z'n verleden te breken.
Verder wordt medegedeeld, dat z'n boord hem knelde en hoe dat aanleiding wordt, zich eens flink heelemaal te wasschen. En tot slot wordt de lezer deelgenoot van 'n onverzettelijk en „helder'' besluit: „vanaf morgen reeds zou ik mij in den vollen brandenden strijd werpen, gepantserd met het harnas der naaktheid, dat oprechtheid is.''
De volgende acht opstandigheidjes zijn evenmin aangenaam om te lezen. Hindert in dit eerste verhaal de matelooze arrogantie, waarmee de brooddronken A.J.C.'er uit dat vertelsel het kruisbeeld uit 't venster werpt, dat z'n „haviksblik'' aan den muur ontdekte en waarmee eveneens hij de portretten van z'n ouders weggooit; in de andere schetsen is 't de manier, waarop hij 't gruwelijkste leed, dat op deze wereld wordt geleden, gebruiken durft voor z'n chagrijnige vertelsels, zoodat het, — als 't kon, — belachelijk worden zou.
Maar 't leed is te heilig, dan dat men er ooit om zou durven lachen, zelfs al wordt 't door Bertus Meyer beschreven. Laten we echter voorop stellen, dat we geen moment aan z'n goede bedoeling twijfelden; doch laten we hopen, dat hij z'n medelijden met 's menschen leed op andere wijze zal leeren uiten en dat hij meer eerbied zal krijgen voor de geestelijken, die minstens even grooten eerbied voor de ongelukkigen hebben, als hij, al hebben ze nog geen heusch boek daarover geschreven, als Bertus Meyer.
Met *De Schipbreuk van het Huwelijk* [2]) staat men voor een heel ander geval en tevens veel ernstiger. Hier is inderdaad opstandigheid en wel tegen 't huwelijk. Een maatschappelijk gevaarlijker opstand is moeilijk denkbaar. Door de heiligheid en onverbreekbaarheid van 't huwelijk aan te tasten zal men de maatschappij ongetwijfeld nog spoediger tot den chaos brengen, dan door de ontkenning van 't eigendomsrecht.
't Zal dus duidelijk zijn, dat een boek, dat werkelijk een aanval waagt op de heiligheid en onverbreekbaarheid van 't huwelijk een uiterst gevaarlijk boek is.

De onderhavige roman van Potapenko valt wel niet direct aan, doch ademt een geest van opstandigheid tegen de banden des huwelijks.
Een Russische m'nheer is drie-en-twintig jaar een model-echtgenoot geweest. Dan krijgt hij een erfenisje, gaat op reis en voelt zich „vrij." Hij schijnt met dit gevoel erg in z'n schik, vergeet vrouw en kinderen en z'n waardigheid, als echtgenoot en mensch, en beleeft een avontuur zooals dat tegenwoordig in de mondaine lectuur heet. — Dit is 't begin. — 't Einde, dat pas na een goede 200 bladzijden komt, is, dat 't huisgezin uit elkaar spat; de kinderen „hun eigen levensbeschouwing volgen" — „den verkeerden weg op gaan", zei men in een degelijker tijd.
In 't algemeen dus 't gewone verloop van een gezin, waarin sleur de plaats van godsdienst en moraal heeft ingenomen en waar men onder beschaving alleen ontwikkeling verstaat. Wat echter dit boek zoo walgelijk maakt, is de zelfgenoegzaamheid van den hoofdpersoon, den vader van 't gezin, de „ik" van dit verwerpelijk boek, die alles maar over z'n kant laat gaan, die 't leven neemt, zooals 't valt en die bovendien nog de deugdzame speelt.
Men zou bijna gaan denken, dat dit werk door een vrouw geschreven is, want dat een man zoo een anderen man sprekend en handelend op kan laten treden, zóó laf, zóó lauw, is bijna niet denkbaar. Het boek is voor 't verdere in zeer goed Nederlandsch geschreven en ondanks den Russischen naam van den auteur en de Russische sfeer, zou 't best een oorspronkelijke roman kunnen zijn. Wijzen we nog op den misleidenden titel, waarin over de schipbreuk van *het* huwelijk wordt gesproken, terwijl het toch de ondergang weergeeft van een speciaal huwelijk.

F. A. Brunklaus.

---

[1]) **Bertus Meyer,** — C —
WORSTELINGEN. *N.V. de Arbeiderspers, Amsterdam,* 193) (21.5×15.5) 116 blz.

[2]) **J. Potapenko,** — D —
DE SCHIPBREUK VAN HET HUWELIJK. *N.V. Johan Mulder's Uitg. Mij., Gouda,* 193). (21.5×15.5) 247 blz.

LINCOLN.

Onder de historici is nog altijd oneenigheid over de diepere oorzaak van den Amerikaanschen Burgeroorlog (1861-'65). Wel zijn er velen, die de slavenkwestie van doorslaande beteekenis achten, maar talrijk zijn ook degenen, die in het hangende meeningsverschil of de V. S. een Statenbond of Bondsstaat zou zijn de oorzaak zien. Weer anderen zoeken 't in de marquante tegenstelling, die er ongetwijfeld was tusschen de Noordelijke industriestaten met 'r arbeidersbevolking en de zuidelijke agrarische, waar de kleine boer de overwegende meerderheid bezat. In ieder geval, brak deze oorlog niet plotseling uit. Ieder verstandig man, kon de strijd langzaam, maar zeker zien aankomen. Stellig was ze bij 'n goede leiding verhinderd kunnen worden.

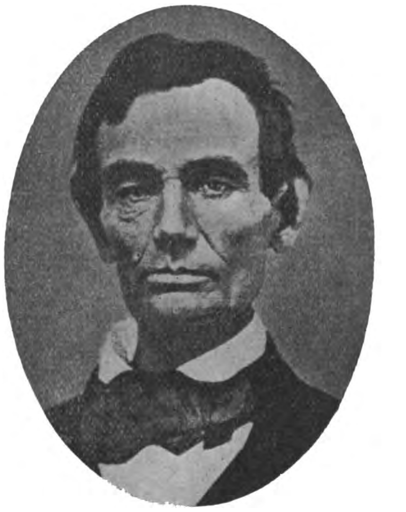

Lincoln.

Door onervaren en onverantwoordelijke heethoofden is de slavenkwestie bovendien zoodanig toegespitst, dat daardoor het hangende onweer in alle felheid is losgebroken. (Men denke 'ns aan Beecker Stowe's *Hut van Oom Tom,* welk boek in dit verband 'n historisch pamflet is). Hoewel 't verloop van den oorlog 't niet zoo liet aan zien, is daardoor toch 'n einde gekomen aan de slavernij. De toenmalige President dankt daaraan de *legendarische* faam van „den slavenbevrijder", te zijn. De jongste, eenvoudig-zakelijke biographie van Lincoln, toont het gecursiveerde zonder eenige polemiek overduidelijk aan, al moeten we toegeven, dat er frappante momenten in dit leven zijn, die de legende kunnen motiveeren
't Is wel een eigenaardige levensgang, die de tweede grondlegger der Unie doorliep: In 1809 geboren als de zoon van 'n armoedige boer, die nauwelijks volwassen achtereenvolgens zelf zijn kost moet zien te verdienen als boerenknecht, kruidenier en landmeter, doet géén dezer beroepen 'n buitengewone toekomst vermoeden. Ook niet als hij afgevaardigde wordt in de „tweede kamer" van zijn gewest; 't kwam er meer op aan 'n pootige kerel te zijn, dan wel 'n knap man. Wel kon hij pakkend spreken.
'n Brillante verschijning was Lincoln evenmin. Meer dan 2 M. lang, viel deze abnormale lengte nog des te meer op, door de linksche manier zijner bewegingen: z'n kolossale timmermanshanden bengelden gewoon aan 't eind van 'n paar reuzearmen. 't Gelaat was bizar en had onregelmatige trekken. De borstelige onverzorgde haardos op het vooruitstekende voorhoofd, maakte het geheel nog minder af. Dit eigenaardige geheel werd echter gecorrigeerd door 't intense leven, dat het gezicht bezielde en in de doordringende oogen brandde. Van zijn onevenwichtige verschijning, was hij zelf goed op de hoogte en hij geneerde er zich voor. 't Hinderde 'm persoonlijk meer dan eens, maar niet voor de politieke loopbaan. Lincoln was juist enorm gezien om z'n lichaamslengte en kracht en ook om z'n humor. Heel z'n leven heeft L. moeten strijden tegen 'n ongeneeslijke melancholie, want hij was somber van aard, maar in gezelschap was hij de geestigste verteller en moppentapper van allen, zelfs in de meest beroerde situaties.
Uit liefhebberij heeft Lincoln, die ondanks zijn diverse beroepen altijd buitensporig veel las, zich ook verdiept in rechtskundige lectuur. Bij de diverse rechtbanken in zijn gewest, heeft hij het dank zijn goede leiding, door noeste ambitie voor het vak zijner keuze, ver gebracht, ja werd 'n flink en gezien rechter. In deze functie, gebruikte hij altijd de zedelijke norm als grondslag. Lincoln muntte dan ook uit door 'n onverdachte en stipte eerlijkheid. Die deugd maakte hem bij de rechtbank maar vooral later in de politiek tot 'n hoog-

staande persoonlijkheid, die met overdreven gerustheid alle aanvallen kon afwachten en 't zelfs wagen kon tegen de publieke opinie in te gaan. Geniaal was Lincoln niet, zijn geest kwam in tegenstelling met zijn persoonlijkheid laat tot rijpheid, maar hij had 'n stalen geest. Wat daar eenmaal met moeite ingegrift was, bleef erin.
De slavenkwestie trok reeds vroeg Lincolns aandacht. Toen hij eerst 'n slavenmarkt zag, meende hij, dat aan dit bedrijf 'n einde moest komen. De samenloop der omstandigheden, bracht hem juist op dé beslissende momenten bij deze kwestie op den voorgrond. Bij wetgevende maatregelen in het gewestelijk bestuurslichaam was hij mét de minderheid tegen de slavernij, waar hij heel wat over moest hooren (1836). Maar hij maakte zich nu eenmaal niet druk om de sympathie zijner kiezers. Hij durfde het zelfs bestaan, openlijk, de populaire oorlog met Mexico te veroordeelen, omdat die z.i. — en dat was juist — draaide om vergrooting van 't slavengebied. Hij deed zelfs een voorstel tot bevrijding der slaven *tegen vergoeding* in Columbia om daarmee 'n precedent te scheppen. Zoo ontketende hij omtrent het midden der vijftiger jaren,'n heele storm tegen Senator Douglas, die het Missiouri-compromis van 1820 wilde ecarteeren, waardoor de heele slavenkwestie op losse schroeven zou komen te staan. Belangeloos heeft Lincoln dien senator overal hevig bestreden, al deed hij 't edel, zonder persoonlijk te zijn. Van de nieuwe partij der Republiekeinen, juist in die dagen opgericht (1856) werd hij mede door die actie een der steunpilaren. Tijdens die campagne tegen senator Douglas, wist L. zoo handig zijn vragen te stellen, dat de eerste er juist 2 jaar later door mislukte als candidaat voor het presidentschap, waardoor Lincoln plots op den voorgrond kwam. Dat voelden de slavenhoudende staten als 'n oorlogsverklaring, hoewel dat niet juist gezien was, want Lincoln was geen slavenbevrijder door dik en dun, zooals politieke maatstaf zou doen veronderstellen. Alleen zijn uiteindelijk doel was 't bevrijden der slaven.
Werkelijk heeft L. 't gehaald en hij is een best president geweest. Velen dachten 'm onbekwaam en dat was hij in kundigheden misschien ook. Maar dan werd toch vergeten, hoe L. door zijn loopbaan bij het gerecht, waar hij in de hachelijkste gevallen geheel alleen stond, zijn geest 'n geheel eigen ontwikkeling doorloopen en flair gekregen had om hoofdzaken van bijkomstigheden te onderscheiden. Hij had 'n bijna onbedrieglijken kijk op 't punt in kwestie waar alles op aan kwam. Onbarmhartig haast leek soms in 't debat 't hart der moeilijkheid getroffen. Die gave had 'm ook reeds spoedig boven zijn bekwame leermeesters doen uitgroeien. Daarbij was L. een der grootste redenaars van zijn tijd: 'n zaal die spotte met z'n verschijning, had hij na enkele seconden vast tot 't einde toe.
Wel was Lincoln onervaren en dat voelde hij smartelijk, maar niemand, ook mét ervaring zou wel tegen de buitengewone omstandigheden zijn opgewassen. Hij stond alleen en alle helpers en ministers lieten 'm alleen staan. Vreeselijk is hij verguisd, ook door de bekwaamste journalisten, omdat hij de bestaande wet wilde en ook moest handhaven. Toen de nood 't hoogst leek, stelde L. de daad, waardoor zooals de menschen zeggen, de slaven vrij raakten (tegen 1 Jan. 1863). Hij stelde die maatregel niet, om de slaven, maar als oorlogsmaatregel. *Rechtstreeks* bevrijdde *hij* de slaven niet, hij deed véél grootscher: Lincoln bracht de slavernij ten einde door den wil van het Amerikaansche volk. Dat teekent 'm ten voeten uit, 't laat zien, dat Lincoln géén partijman was, maar als president het geweten en de dienaar van z'n volk. Zoo werd hij de nieuwe schepper der United States.
Onder de velerlei Lincoln biografieën mag deze er ongetwijfeld zijn,al is ze uit reactie op het vele legendarische, dat rond zijn persoon gesponnen wordt, wel wat erg nuchter. Ook zonder éénig hooger levensinzicht is dit levensverhaal. Wij boorden hier wel 'ns even dieper als in 't boek. Ondanks zijn fameuzen opgang stierf Lincoln betrekkelijk even arm als hij geboren was. Dat is bij de moderne Amerikaansche politici wel haast niet meer mogelijk.

C. Slootmans.

Emil Ludwig,
LINCOLN. *Slaterus & Visser, Arnhem,* 1930. 465 blz. ing. f 3.90.

UIT BOEK EN BLAD.

De Gemeenschap.

In het jongste nummer wordt in een bondige, doch scherp-gesteld artikel de diepe teleurstelling uitgesproken over het verval van het katholieke en artistieke leven in ons land en wel naar aanleiding van de nagenoeg mislukte opvoering van het mysteriespel van Willem Nieuwenhuis *Triomf der Levenden* tijdens de jongste evenmin geslaagde Katholiekendag te Amsterdam. We ontleenen daaraan de volgende passage:
„Liet alleen de lezing van de tekst reeds weinig

Willem Nieuwenhuis.

hoop meer over op een geslaagd spel, toen daarbij de ontnuchterende aanblik kwam van een feestzaal-kleurig bouwsel ergens ver in de stadionruimte, waren we, behoudens de kans op een wonderdanige regie, voorbereid op een mislukking. En die kwam dan ook, spoedig en duidelijk. Het eerste bedrijf bestond uit eindeloos gepraat, zonder innerlijke of uitwendige actie, waarbij de beurtelings gehouden toespraken van Michaël en Lucifer afgewisseld werden door het lelijke gekrijs der duivelen en het zeurige geteem der engelen.
Het twede bedrijf werd een logge opeenhoping van gebarende groepen, die, meestal met niet al te grote zekerheid, de stemmen uit de luidsprekers probeerden bij te houden, terwijl de grove hilariteit niet de minste suggestie gaf van de duivelse krachten, die hier behoorden los te breken.
Het derde bedrijf, dat het toppunt van de strijd en de bevrijdende triomf der levenden wilde uitbeelden miste de nodige spanning door de onhandelbaarheid van het menselik en technies apparaat en verliep in een vertoning, die door het publiek zeer begrijpelik werd opgevat als een revue van jeugdorganisaties en derhalve toegejuicht werd...
„Triomf der levenden" dwong, aldus eindigt H.K. zijn artikel „noodzakelijk tot deze conclusie: als er ooit weer zo'n kans komt, dient hij doordachter en minder lichtvaardig te worden aangegrepen."

De Stem.

In 't jongste nummer bespreekt Antonie Donker in Het Critisch bulletin, dat niet 't minste belangrijke deel van Coster's orgaan is, de massale bloemlezing van Albert Soergel: *Kristall der Ziel,* waarin meer dan 800 gedichten de laatste vijf decenniën in Duitschland verschenen, werden opgenomen. Donker is vol lof over dit „gedegen" werk, doch kan niet nalaten te wijzen op de specifiek Duitsche motieven dezer lyriek, welke wij Nederlanders niet immer kunnen waardeeren.
„Als ik dit boek sluit, kan ik een tijdlang geen rozen, lelies, wolken, maan, sterren en vogels meer zien. Ik moet trouwens bekennen, dat ik voor het poëtisch vocabularium, waarvan de bovengenoemde scheppingswonderen sinds eeuwen deel uitmaken, steeds minder kan voelen; een tegenzin, die bij het lezen van Duitsche gedichten des te sterker wordt, omdat de Duitscher aan al deze dingen nog een zoeten smaak en smeltenden toon meegeeft. Het traditioneele poëtische is altijd min of meer week of wiegend, maar ik meen dat ook weemoed, ook verteedering, straffen, mannelijker zijn kan. Ik houd het meest van verzen, die op een sobere wijze woorden vinden voor essentieele levensbevindingen èn van dat andere soort, de verzen, die met een eigenzinnige, volkomen aan de werkelijkheid ontsnappende, tooverachtige fantasie alle dingen volslagen veranderen en een nieuw fantastisch, ander aard- of hemelrijk stichten. Maar niet van de verzen, die de werkelijkheid omdroomen, vervagen, verweeken, en ik verklaar mijn toenemenden afkeer van rozen en sterren uit haar medeplichtigheid aan die werkelijkheid verweekende poëtiseering. Wat mij allermeest fascineert zijn fantasie, mystiek (de fantasie der religieuse bevindingen) — of (en: want ze kunnen elkander doordringen) zakelijkheid, nuchter, gestaald en doorstraald tegelijk. Wat anderzijds in een omvangrijke bloemlezing als deze treffend is, haast aangrijpend is, is wat men zou kunnen noemen het ruischen van eenzelfde zee in zooveel golven, die aanzwellende vloed van verlangen in al deze gedichten van een paar honderd menschen, allen aangegrepen door de verteederingen en verrukkingen der liefde, de heerlijkheid en lieflijkheid van deze aarde, de weemoed van al het vergankelijke, herinnering, berouw; een honderdvoudige begroeting en afscheid van het begeerde, beminde, vervloekte, betreurde maar alleen nog voor het aangezicht van den dood bekorende en verstrikkende leven. Er beeft door alle lyriek de heerlijkheid van te leven en er rilt de ellende door van het doodarme, onhandelbare,voor geluk niet half bekwame menschdom."

VERSCHEIDENHEDEN.

Upton Sinclair over moderne Amerikaansche schrijvers.

Zoo even is in Engeland een uitgave verschenen van het in 1927 al in Amerika gepubliceerde boek *Money writes* van Upton Sinclair, wiens laatste werken we hier onlangs bespraken. In dit boek geeft hij geweldig af op de „greedy commercial pirates" die een wereld beschrijven met „luxury at the top and misery at the bottom". Tusschen degenen die een „constructive social vision" voorstaan vinden bij hem genade: Sinclair Lewis, Th. Dreiser. J. Dos Passoss, E. O'Neill, Edw. Markham, Vachell Lindsay, Edna Millay, W. C. Bullitt, Floyd Dell, T. S. Stribling en Louis Bromfield. Afgekeurd worden: Hergesheimer, die zijn kunst leent tot 't verheerlijken van ijdelheid en pretentie. Sh. Anderson, C. Van Vechten die tot de elegante perversiteit hoort, J. B. Cabell, die een van de liederlijkste boeken geschreven heeft, die ooit in Amerika werden uitgegeven, B. Tarkington, Zane Grey die de arbeiders voor-

Upton Sinclair.

stelt als gedegenereerden en misdadigers, G. Atherton, de grootste bourgeois onder al de schrijvers. Deze vinden geen genade in zijn oogen omdat ze den klassestrijd ofwel niet kennen ofwel verkeerd voorstellen. Ook omdat ze zelf beter

Gertrud Atherton.

weten doch er een dubbele mentaliteit op na houden: een voor het publiek en een voor hun vrienden. Dat kan toch zeker van Upton Sinclair niet worden gezegd die nooit een blad voor den mond heeft genomen, die zich nu en dan wel eens vergist in zijn oordeel doch wiens eerlijkheid en belangeloosheid toch hulde verdienen.

Schrijvers-Uitgevers.

Francis de Miomandre schrijft in *Les Nouvelles Littéraires* een geestig stukje dat in hoofdzaak op het volgende neerkomt:
Men vraagt zich wel eens af, of de schrijvers er voordeel bij zouden hebben zelf hun werk te exploiteeren, of ze niet, in één woord, hun eigen uitgevers zouden moeten worden.
Werkelijk, ik meen van niet.
Zeker, het is soms wel verleidelijk op eigen kosten een boekje te laten drukken en er enkele exemplaren van te verkoopen, d.w.z. enkele vrienden aan te pakken die wel verplicht zijn ja te zeggen. Het is dan een spel van tijdverdrijf voor enkele dagen. Maar het is heel iets anders zelf al zijn werk uit te geven. Ik voor mij, geef er de voorkeur aan dat aan anderen over te laten, die van zulke nekbrekerij houden.
Uitgeven is een vak als ieder ander, en zelfs veel moeilijker dan vele andere. Men kan zich onvoorbereid makelaar in meubelen maken, of Russisch cabarethouder en dansmeester op den linkeroever, maar men kan niet onvoorbereid uitgever worden. Want dan ziet men zijn kapitaaltje verdwijnen als sneeuw voor de zon. Uitgever zijn, eischt technische kennissen (die door niets te vervangen zijn), een zekere ondervinding, veel tijd — ongeveer al den tijd, waarover men beschikt — en eindelijk den speurzin van de te lanceeren werken. Ik weet niet, of ge het belang wel beseft van de laatste voorwaarde, die op het eerste gezicht van weinig beteekenis schijnt.
Maar denk er eens over na.
Negen tiende van de schrijvers bezitten dezen speurzin niet. En het bewijs hiervan is dat ze schrijven .Indien ze uitgevers waren zou het hun eerste plicht zijn hun eigen handschriften te weigeren. Natuurlijk zouden ze dat niet doen. En, zie dan het resultaat eens.... In elk geval, het is beter dat de uitgevers de boeken blijven uitgeven, die de auteurs zullen blijven schrijven. 't Is geen ideaal. Maar anders zou het een nachtmerrie zijn.

Ludendorff ziet hersenschimmen.

Deze bekende Duitsche generaal uit den laatsten oorlog eindigt zijn werk over den komenden oorlog *The Coming War* (Faber & Faber) met de verklaring dat het dagteekent van den datum waarop hij uit den dienst werd ontslagen. Die datum schijnt tevens fataal te zijn geweest voor zijn geestesvermogens. Want dit heele boek is een hutsepot van sensatie. Drie nachtmerries hebben hem in de laatste jaren slapelooze nachten bezorgd: de Katholieke Kerk, nauw verbonden met het Fascisme, Sovjet Rusland en de Fransche Loge, die (nogmaals zijns erachtens! ?) heelemaal onder joodschen invloed staat. Met deze drie grootmachten voert hij de verbazends te goocheltoeren uit. Hij meent dat Systeem A (de Kerk plus Fascisme) een geheim verbond gesloten heeft met systeem B (Sovjet Rusland) om het systeem C. (het fransche Groot-Oosten) omver te werpen. M.a.w.: dat de Paus, Mussolini en Stalin op het punt staan een nieuwen wereldoorlog te ontketenen tegen Briand.
Het is jammer, dat de gave der voorspelling hem

Generaal Ludendorff.

in geen grootere mate is toebedeeld geworden anders had hij misschien iets kunnen voorzien van de buitengewone vriendschap, die er tegenwoordig bestaat tusschen den Paus-Koning en den ongekroonden Koning van Italië. Bescheidenheid kent deze ex-generaal ook niet, want hij spreekt zelf van de „enlightening influence" van zijn boek. Gelukkig kwamen de Wijzen uit het Oosten!!

O.Neill in Engeland.

Reeds verschillende weken achtereen worden stukken van dezen Amerikaanschen dramaturg met

Eugène O'Neill.

veel succes te Londen opgevoerd. Einde Mei en later stond op het program van het Ambassadors Theatre zijn brutaalste stuk: *The Hairy Ape* welks première we destijds in Amerika bijwoonden. Alle situaties, de taal en het gegeven zijn zoo vijandig mogelijk. En toch schijnt het bij het Londensche publiek te hebben ingeslagen. De geschiedenis komt hierop neer: Een stoker op een

Paul Robeson.

transatlantieker raakt tot over zijn ooren verliefd op een vrouwelijke passagier, die het stookruim komt bezichtigen. Hij zoekt tevergeefs naar dat meisje in New York en gaat dan naar den dierentuin om den aap te zien waarmee ze hem, volgens zijn opinie, moet hebben vergeleken. Hij vindt den aap als de tuin leeg is, hij opent het hok en wordt gedood. In Engeland schijnt men, volgens Purdom, te zeer de nadruk gelegd te hebben op het symbolisme in dit stuk. De louter realistisch uitgewerkte scenes schenen de beste. Paul Robeson speelde de rol van Yank, die hem uitstekend past en waarmee hij dan ook een geweldig applaus oogstte. Hij speelde met zoo'n gevoel dat het bijwijlen tot een beklemming werd. De Engelschen schijnen zich dus toch zoetjes aan over de „colourbar" heen te zetten en de kunst van een acteur hooger te schatten dan zijn tint.

Emil Ludwig.

De bekende Duitsche biograaf van Napoleon, Goethe, Bismarck, Lincoln en anderen heeft

Emil Ludwig.

besloten zijn oorspronkelijken naam *Cohn* weer terug aan te nemen. Hij zegt dat die naam „gedistingeerd is en eerbaar en dat niemand die hem hoort, reden heeft om er beschaamd over te zijn. Het is voor 't oogenblik in Duitschland een gewaagde zaak zich openlijk uit te geven voor een Jood, want het anti-semitisme is wellicht nergens ooit zoo sterk geweest als in Duitschland voor 't oogenblik. Ludwig is zoo even klaar gekomen met zijn biografie van Schliemann.

INGRID BERGLUNDH Ginnekenweg 21 — BREDA —
GYMNASTIEK — HEILGYMNASTIEK EN MASSAGE.
Zweedsch Diploma.

FIRMA C. J. KLIJN-VAN EEKELEN, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 12a
Dames en Heerenkleeding naar maat. - le klas afwerking en bediening. Scherp concurreerende prijzen.

LUXE BROODBAKKERIJ
Albert J. Terstegen
St. Annastraat 46 - NIJMEGEN - Telef. 189

Het best adres voor Breda en omgeving voor Brood, Beschuit, Banket en Koek is
Bredasche Luxe-Broodfabriek F. T' SAS
Lange Brugstraat 10 Telefoon 72

APOTHEEK H. GERRIS
Hinthamerstraat 44, DEN BOSCH, Tel. 456
Cursus voor apothekers-assistenten

SCHRÖDER De Lingerie en Tricot-specialiste ook kousen.
EINDSTRAAT 20 — BREDA.

N.V. STEENKOLENHANDEL
v.h. GIESBERTZ
WAALKADE 109-111-113, NIJMEGEN
EN GROS TELEFOON 43 EN DETAIL

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R.-, SIMPLEX- EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef. 1656

KORTE OVERWEGINGEN
VOOR ALLE DAGEN DES JAARS
van MOEDER CLARA FEY. Stichteres der Congregatie der Zusters van het Arme Kind Jezus.
Uit het Duitsch vertaald door VICTOR KISSELS.
Rector aan het Moederhuis te Simpelveld.

De boeken van de godvruchtige Moeder Clara Fey zijn in groote oplagen door het land verspreid. De belangstelling voor deze heldere, eenvoudig geschreven Overwegingen groeit steeds meer aan. De eerste en de tweede bundel van de **Korte Overwegingen voor alle dagen des jaars** verschenen in 1928 en 1929. In het voorjaar 1930 is deel III verschenen, waarmee deze uitgave compleet is.

Deel I bevat: Overwegingen over de Zondagen en veranderlijke Feestdagen door het jaar, de onveranderlijke Feestdagen, des Heeren en de voornaamste Feesten van O. L. Vrouw en eenige Heiligen, en Overwegingen van de eerste Vrijdagen en Zaterdagen der maand. De omvang van het eerste deel beslaat circa 480 bladzijden.
Ingenaaid f 3.00 — ingebonden f 3.75.

Deel II bevat: Overwegingen voor den Advent — Overwegingen van Kerstmis tot Aschwoensdag — Overwegingen van Aschwoensdag tot Paschen — Overwegingen van Paschen tot 's Heeren Hemelvaart — Elk deel is een afgerond geheel en is afzonderlijk geheel verkrijgbaar. De omvang bedraagt circa 430 bladzijden.
Ingenaaid f 2.75 — ingebonden f 3.50.

Deel III bevat: Overwegingen van 's Heeren Hemelvaart tot den Advent en 16 Overwegingen over het kleine officie van O. L. Vrouw. Het derde deel is 458 bladzijden groot.
Ingenaaid f 2.75 — ingebonden f 3.50.
Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

Gebruikt Melk, Boter, Room, Gortepap en Eieren van
N.V. BREDASCHE MELKINRICHTING
met ijsfabriek, voorheen RAPPARD & VAN WEEL
Delpratsingel 9, Telef. 479, Breda
Beste en Oudste Inr. hier ter stede
Opgericht 1881 — Hofleverancier

Neemt proef met ons
Nieuw Seriemerk „Corona"
van 8 — 10 — 12 ct.
IETS APARTS BIJZONDER FIJN.
Proefpakket van ieder 50 stuks
Franco huis met 20 pCt korting
Aanbevelend,
Firma A. Rooymans-Müller
SIGARENVERZENDHUIS EINDHOVEN.
N.B. Wij leveren alle bekende merken met de hoogste korting
Vraagt prijscourant en reizigersbezoek.

Fa. CARLO MOLTENI
IN ERRAZZO
Frankrijkstr. 21 T, Eindhoven (Woensel) - Telef. 3591

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

Electr Koekfabriek „Het Zuiden" Eindhoven

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting
Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

MINERVA-ZEITSCHRIFT
ZENTRALBLATT FUR DIE GELEHRTE WELT
Review for the use of learned world · Revue du monde savant · Rassegna del mondo scientifico · Revista del mundo cientifico
Gegründet von Dr. Gerhard Lüdtke
Unter redaktioneller Mitarbeit von
Museumsdirector Dr. F. Schulze und Archivdirektor Dr. P. Wentzcke
Herausgegeben von
Dr. E. O. Ebert, Oberbibliothekar u. Stellvertr. Direktor der Deutschen Bücherei Leipzig und Dr. P. Praesent, Bibliothekar an der Deutschen Bücherei Leipzig
Die „Minerva-Zeitschrift" erscheint jetzt im 7 Jahrgang, und zwar zweimonatlich. 6. Hefte Jährlich RM. 20.-, Einzelhefte RM. 4 -
Die Minerva-Zeitschrift ergänzt und erweitert die im Jahrbuch der gelehrten Welt „Minerva" jährlich veröffentlichten Angaben durch ausführlichere Berichte und eine fortlaufende Chronik. Neben allgemeinen Aufsätzen kulturpolitischer Art und Beiträgen zur Organisation der Wissenschaft werden Ziele und Aufgaben wissenschaftlicher Lehranstalten und Institute behandelt, wertvolle Bestände und Neuerwerbungen von Archiven, Bibliotheken, Museen eingehend beschrieben und die wissenschaftlichen Forschungen der gelehrten Gesellschaften gewürdigt. Sie unterrichtet ausserdem regelmässig über die bedeutendsten wissenschaftlichen Tagungen und Kongresse des In-und Auslandes. Die Berichte erscheinen in deutscher, englischer, französischer, italienischer oder spanischer Sprache.
Preis des ersten Jahrganges: RM. 10.—, geb. RM. 12.50; des zweiten Jahrganges: RM. 12.—, geb. RM. 14.50; des dritten Jahrganges: RM. 18.–, geb. RM. 21.—: Preis ab Jahrgang vier: 12 Hefte RM. 20.—, Einzelheft RM. 2.50.
Wir liefern unter Bezugnahme auf diese Anzeige ein Probeheft kostenlos
Walter de Gruyter & Co., Berlin W 10, Genthiner Str. 38

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij
TH. CLEVEN - Eindhoven
voorh. F. L. van Herk · Vrijstr. 32, Tel. 3666
Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN
EIGEN KOELINRICHTING

HET GROOTE SUCCES
van de Volksslagerijen
Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 13
is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

Het werken en streven van de Melkinrichting „DE LANDBOUW" heeft tot doel Melkproducten te leveren, welke EN in kwaliteit EN door bereiding de Melkproducten van andere overtreffen. — Daardoor levert „DE LANDBOUW" Melkproducten die beter zijn. De prijzen zijn normaal.
N.V. Melkinrichting „De Landbouw"
Spaarnwouderstraat 32-34 - Tel. 11562 - Haarlem

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN
P. Hendrikstraat 17 · Telephoon 2256
HARDSTEEN — MARMERWERKEN
Concurreerend adres voor Grafmonumenten

Gebrs van Campen, Nijmegen
Broerstraat 63 · Telefoon 1866
SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen
Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

Coöp. Melkinrichting St. Martinus
VENLO TEL. 409. LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN
BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

Naamlooze Vennootschap
Het Nederlandsche Boekhuis
Tilburg
Maatschappelijk Kapitaal . . . . . f 35000
waarvan geplaatst en volgestort f 22000
Commissaris: L. C. M. ROBBERS
Directeur: GERARD C. J. M. VERBIEST
UITGIFTE
van f 8000 aandeelen
en van een
obligatieleening groot f 15000
ad 6 pCt., met een aandeel in de winst tot een maximum van 4 pCt,
alzoo rentende maximaal 10 pCt. *'s jaars,*
tegen den koers van 100 pCt., verdeeld in stukken van f 500, f 250, f 100, f 50 en f 25 nominaal.
Maximum looptijd 15 jaar; minimum 5 jaar, vervroegde aflossing daarna ad 110 pCt
Een prospectus wordt op aanvrage aan belanghebbenden gratis en franco toegezonden
Voor serieuse reflectanten (geen belangen hebbende bij soortgelijke ondernemingen), die zich voor bedragen van eenige omvang willen interesseeren, ligt het accountantsrapport ter inzage.

Stoomwasscherij J. van der Horst & Zoon — Heemstede
BLEEKERSVAARTWEG 11 — TELEFOON 28188
Moderne inrichting met ouderwetsche degelijkheid gecombineerd
Speciaal ingericht voor behandeling Zijden Dameswasch

H. GIESBERTZ
v/h Gebr. Schreuder
Handel in alle soorten BRANDSTOFFEN
Oude Haven 60-64 — Nijmegen — Tel. 82.

N. V. EMILE DE BRUIJN & Co.
Tilburg Monumentstraat 12
Het beste adres voor
Koffie, Thee, Koloniale Waren

Fijne Handwasch- en Strijkinrichting
Teteringsche Dijk 29 Breda

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

H. SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schabloneer- en Silka-artikelen
voor beschildering van stoffen, hout, celluloïd, enz.

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland. Dag en nacht geopend. — AARGA GARAGE
C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

Fa. H. Latour
Brandstoffenhandel
Eindhoven
Eindje 56 - Telef. 4000

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

LÉON BLOY
HET BLOED VAN DEN ARME
Vertaald door TON KERSSEMAKERS.
Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —
PRIJS f 2.20.
Uitgeverij „Het Sinjaal", Groesbeek

H. BOOGERS-VAN HOORN
DEMER 10 EINDHOVEN
Specialiteit in Bedden en Matrassen.

Verschenen bij UITGEVERIJ FOREHOLTE TE VOORHOUT:
TWEEDE DRUK VAN
„KATHOLICISME" . . . . . van Prof. Dr. Karl. Adam
Voor Nederland bewerkt door PIET KASTEEL.
Ingenaaid f 5.50. Gebonden f 6.50.

„PARALYSE" . . . . door Ernest Michel
Ingenaaid f 2.00. Gebonden f 2.75.

„DE ROEKELOOZE OMHELZING" door René Schwob
Ingenaaid f 3.90. Gebonden f 4.90.

VERKRIJGBAAR IN DEN BOEKHANDEL EN BIJ DE
UITGEVERIJ FOREHOLTE te Voorhout

ZOO JUIST VERSCHENEN:

C. LEKKERKERKER

INDIË

620 plaatjes op 200 cartons, formaat $19^1/_2$ bij 28 c.M. met tekst, in doos
Prijs . . . . f 9 00

De platen bestrijken het geheele veld der aardrijkskunde van Ned. Indië; in de afbeeldingen en bijschriften zit een vaste methodische lijn. Deze verzameling is bedoeld als een handleiding voor het onderwijs; niet uitsluitend de schoonheid en het zeer bijzondere van enkele landschappen, volkstypen beelden van geestelijk leven en van bedrijfsleven werden op den voorgrond gesteld, maar Nederlandsch Indië in alle uitingen van zijn natuur, bevolking, beschaving en arbeid. Titels en bijschriften zijn in het Nederlandsch en het Maleisch.

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij den Uitgever
J. B. WOLTERS
GRONINGEN — DEN HAAG — BATAVIA

WERKT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE LEVENSVERZEKERING MET WINSTAANDEEL
——— BIJ DE ———

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

zijn leven en zijn werken zijn opvoedkundige beginselen en zijn invloed.

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door
Dr. Raph. Kreemers
Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:
Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideeën van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.
Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."
Hooger Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".
L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT
HENRI I

Gebrs van Laarhoven
's Bosch.

N.V. Melkinrichting „DE MIJNSTREEK"
Heerlen

E. J. ADANK — v.h. A. L. RUYSENAERS
levert uitsluitend eerste klas Rund-, Kalfs, en Varkensvleesch aan billijke prijzen. — **Veemarktstraat 29, Breda**

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ▫ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ▫ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ▫ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 14 — 15 JULI 1931 — 25 cent

REDACTIE-RAAD:
PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.
Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . . Nederlandsch, Fransch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . . Nederlandsch, Duitsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Dichtwerken . . . . . Nederlandsch
Tooneel . . . . . Nederlandsch, Fransch
Kunst . . . . . Nederlandsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . . Nederlandsch, Fransch
Geschiedenis . . . . . Engelsch
Land- en Volkenkunde . . . . . Nederlandsch
Natuurkunde en Nijverheid . . . . . Nederlandsch
Sociale en aanverwante wetenschappen . . . . . Nederlandsch
Leerboeken . . . . .
Voor de Jeugd . . . . . Nederlandsch

N.V. VAN ZIJLL'S AUTOHANDEL, ARNHEM - TEL. { Mag. en Werkpl.: 26026 / Dir. en Adm.: 26104 }
AGENT: CHEVROLET en GRAHAM PAIGE. MODERN INGERICHTE WERKPLAATSEN.

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

KUNSTHANDEL
„IN DE GOLDEN CAN"
JANSBINNENSINGEL 7 — ARNHEM

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING — BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

Dezer dagen verscheen bij Uitgeverij „Foreholte" — Voorhout.

PROF. Dr. KARL ADAM

CHRISTUS

GEAUTORISEERDE VERTALING UIT
HET DUITSCH DOOR **PIET KASTEEL**

Een hedendaagsche magistrale verhandeling over CHRISTUS. Prof. Dr. Karl Adam legt in dit zijn nieuwste werk den nadruk op „den mensch Jezus Christus" en wel in zijn ware menschheid en zijn broederlijk karakter. Natuurlijk is er in dit gedegen en met intense vurigheid geschreven boek geen spoor van verzwakking van het dogma dat onze Verlosser, zoowel waarachtig God als waarachtig mensch is.
De rijke gedachten, in schoone taal en met warm gemoed maar zónder pathetische overdrijving aangeboden, toonen bijzondere grondige kennis van de H. Schrift, waaraan niet alléén het theologisch vernuft maar ook het vrome overwegend hart deel heeft.

Persstemmen uit het Buitenland.

„Dit is een van de weinige boeken, die naar menschelijke berekening ontwikkelden, Katholieken en niet-Katholieken, een ware godsdienstige hulp kan worden, ja innerlijk hun lot bepalen. Er zijn boeken, die als een „uiterlijke genade" de komst der „innerlijke" voorbereiden of met met zich brengen. Ik geloof dat dit boek van Karl Adam daartoe hoort. *Dr. A. Wurm in „Seele',*

„Dit mooie boek draagt het goddelijk teeken van het Katholiek geloof op schitterende wijze, het is diep en breed. Wie het in zich opneemt begrijpt waarom het zoo geestdriftig ontvangen werd. Het is werkelijk een grootsche worp. *Akademische Lesehalle.*

PRIJS f 2.90; GEB. IN LINNEN BAND f 3.90

Verkrijgbaar bij: Elken Boekhandel en bij Uitgeverij „Foreholte" Voorhout.

LÉON BLOY

HET BLOED VAN DEN ARME

Vertaald door TON KERSSEMAKERS.

Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —

PRIJS f 2.20.

Uitgeverij „Het Sinjaal", Groesbeek

GAAT U VERHUIZEN ?

Bel op 525

JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

Gebrs van Campen, Nijmegen

Broerstraat 63 Telefoon 1866

SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN

Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen

Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

Specialiteit in SPECULAAS EN BANKETLETTERS
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar **LUXOR-THEATER**
Mariënburg — Telef. 20

W. M. M. VAN DEN OORBERGH
Teteringenstraat 40 - BREDA - Tel. 761
Groothandel in Verfwaren.
Japanlakken en Vernissen.
Speciaal adres voor Kloosters en Gestichten.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda
TEL. 2067
Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS
AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPÔT GASOLINE OLIËN.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

CHR EKELS
s-HERTOGENBOSCH
Sanitaire Artikelen.
Lood- en Zinkwerken.
VUGHTERDIJK 65.

A. C. MENTINK - Oude Vest 22 - BREDA
Dames- en Heeren-Kleermakerij
Ajour-inrichting

H. VERBUNT-v. DIJK
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

H. v. d. BROEK-GOYARTS, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 25 — Gironummer 18396
Het adres voor prima kwaliteit
Rund-, Kalfs- en Varkensvleesch
Concurreerende prijzen. Specialiteit in fijne Vleeschwaren.

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

Het beste en voordeeligste adres voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

Fa. Geurts & Eling
DAMESHANDWERKEN
EN GROS. EN DETAIL.
MOLENSTRAAT 96
NIJMEGEN
Meest gesorteerd adres hier ter stede.

„ZE ZIJN ER" Stationstraat 9 - TILBURG -

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

Steunt onze Adverteerders.

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten, Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

Naamlooze Vennootschap
Het Nederlandsche Boekhuis
Tilburg

Maatschappelijk Kapitaal . . . . . f 35000
waarvan geplaatst en volgestort f 22000

Commissaris: L. C. M. ROBBERS
Directeur: GERARD C. J. M. VERBIEST

UITGIFTE
van f 8000 aandeelen
en van een
obligatieleening groot f 15000

ad 6 pCt., met een aandeel in de winst tot een maximum van 4 pCt.,
alzoo rentende maximaal 10 pCt. *'s jaars,*
tegen den koers van 100 pCt., verdeeld in stukken van f 500, f 250, f 100, f 50 en f 25 nominaal. Maximum looptijd 15 jaar; minimum 5 jaar, vervroegde aflossing daarna ad 110 pCt. — Reeds terstond werd voor meer dan de helft ingeschreven. Een prospectus wordt op aanvrage aan belanghebbenden gratis en franco toegezonden.
Voor serieuze reflectanten (geen belangen hebbende bij soortgelijke ondernemingen), die zich voor bedragen van eenige omvang willen interesseeren, ligt het accountantsrapport ter inzage.

Steunt onze adverteerders.

FIAT N.V. Garage „Brabantia" **DODGE**
Boschdijk — Tel. 2361 — EINDHOVEN

TER PERSE **TER PERSE**

GESPREKKEN MET CHRISTUS

DOOR FR. HIERONYMUS RONGEN O. CIST. R.

Zeer vele lezers van de Maasbode, waar deze Gesprekken sinds geruimen tijd opgenomen werden, hebben bij herhaling op hun uitgave in boekvorm aangedrongen.

Dr. J. Witlox, hoofdredacteur van de Maasbode, schrijft dato 10 December 1930:

„Ik weet, dat de Gesprekken bij velen in den smaak vallen en ik betwijfel niet of zij doen werkelijk veel goed. *Een vooraanstaand geestelijke uit de sociale beweging van het Haarlemsche vroeg mij U te verzoeken of U ze niet in boekvorm zou willen uitgeven.* Dit is in ieder geval een verblijdend staaltje van groote waardeering en ik verheug mij het U te kunnen overbrengen."

Alph. Vermeulen S.J., Rector van de Krijtberg te Amsterdam, schrijft, dato 20 Januari 1930:

„Wilt U die „Gesprekken met Christus" gezamenlijk uit gaan geven; U doet er een buitengewoon goed werk mee; *'t is juist wat de menschen noodig hebben*; *zoo wil Christus door hen gekend worden, zoo moeten ze met Hem leeren spreken.* En als er dan in Amsterdam een R.K. openbare leeszaal en bibliotheek is. dan moeten er vele exemplaren van dat nieuwe werk ter lezing liggen en ter uitleening."

Het werk wordt gedrukt op stevig papier, met duidelijke letter en is verlucht met houtsneden van den bekenden Dominicaan, Pater Raymundus van Bergen. Het beslaat ongeveer 165 bladzijden in een kloek formaat van 16½ bij 13 cM.

De uitgave geschiedt in eigen beheer om den prijs zoo laag mogelijk te houden, die per exemplaar bij voorafbestelling slechts f 0.80 bedraagt; na het verschijnen van het werk f 1.—.

Bestellingen worden reeds nu aangenomen door den uitgever:

TRAPPISTENKLOOSTER TEGELEN

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

Dr. H. van Beusekom, **7610.**
KAGAWA. Geïllustreerd. *Boekhandel voor Inwendige en Uitwendige Zending, Den Haag,* 1931. (20×13) 125 blz.

Een zeer eerlijk boekje, dat van Christelijk (niet-Katholiek) standpunt de sociale, godsdienstige arbeid beschrijft van een nobel Japannees Dr. Torjohiko Kagawa speciaal voor de sociaal-religieuze opheffing van zijn arme landgenooten. Vandaar dat zijn werk doelt op een praktisch Christendom, volgens hem, gegrond op Jezus' bergrede en met als kern een soort Franciskaansch Jezuitisch protestantsche religieuze orde (zonder de speciale Evangelische raden), de orde van de „Friends of Jesus".
We hebben met Dr. van Beusekom eerbied voor dezen grooten werker voor de belangen van zijn volk, dat zooals hij zeer juist ontvouwt, noch in 't Socialisme, noch in 't Bolsjewisme, Boeddhisme, Hindoeisme of Confucianisme redding vinden zal voor ethische, godsdienstige of sociale nooden, doch alleen in 't Christendom. 't Is alleen jammer, dat zooals ook Kagawa's groote vriend Dr. John R. Mott, Kagawa zelf halverwege blijft staan. Hier en daar schemert onbewust de erkenning dezer waarheid door, zooals o.a. daar waar hij de menigvuldigheid beklaagt der christelijke sekten en verder, waar op blz. 85, nota 2 gezegd wordt: „Door andere Japanners wordt er de aandacht op gevestigd, dat — welke zending zich ook moge terugtrekken — één Kerk nooit haar zending zal terugtrekken: dat is de Roomsche Kerk". Ten laatste, en dit spreekt het sterkste, voelt de schr. zelf, dat Kagawa's Christendom dogmatisch te vaag omlijnd is. Het boekje schildert ons oprecht, sympathiek den edelen zoeker en werker.

P. Constantinus, O.Cap.

L. Fles, **7611.**
WATER EN VUUR. *Em. Querido, Amsterdam,* 1931. (24×16) 127 blz.

Had de schrijver zich bepaald tot 't uiteenzetten der materialistische wereldbeschouwing van 't Socialisme, en daaruit geput de noodzakelijke verhouding van 't Socialisme en godsdienst als „Water en Vuur", dan had ieder recensent een gunstig oordeel uitgesproken over schrijvers pennevrucht, zoo hij logisch zijn bewijsvoeringen had ingekleed.
Nu is 't heele werk van den schrijver een vinnig, laag, vurig pamflet geworden tegen godsdienst, tegen bizonder onderwijs, tegen godsdienstige opvoeding, tegen christelijke, ja zelfs ethische staatspolitiek. „Heeren van de Rechterzijde", „Clericalen", „Pastoor en Dominee", „Opperrabbijn en Rabbijn", „Bizonder Onderwijs" enz., enz., zijn voor hem echte nachtmerries geworden en 't heele pamflet is in deze „vreesroes", onder dit „schrikbeeld" geschreven. De schrijver vergeet daarbij haast, wat hij bewijzen wil.

P. Constantinus, O.Cap.

Dr. A. C. Goebelein, **7612.**
DE ENGELEN. *J. N. Voorhoeve, Den Haag,* 1931. (19×14) 151 blz. geb. f 2.50.

Dit boekje door een geloovig protestant geschreven, toont wonderwel overeenkomst met een werkje *The Angels* van 't bekende Engelsch-Amerikaansche Traktaatgenootschap, dat ons voor jaren in handen kwam. Tusschen heel veel moois, dat wij ook van katholieke zijde kunnen onderschrijven, staat echter heel veel, wat van katholiek standpunt anders wordt gezien. Omdat dus waarheid en dwaling naasteen, en dooreen in dit, zeer goed bedoelde, werkje voorkomen, moeten wij 't onze Roomsche lezers beslist ontraden.
Tot staving onzer kritiek wijzen we o.a. naar de plaatsen in dit boek, waar geleerd wordt de resp. hoogere rang der menschen in Christus met betr. tot de Engelen; verder naar de leer over de drie hemelen; over de „stoffelijkheid" der Engelennatuur; over „'t rijk" van Satan enz. en dat alles op een minster juiste exegeze van teksten uit O. en N. Testament.
Ook zou elk katholiek wel iets meer, iets nauwkeuriger en historisch gedocumenteerd wenschen te vernemen over „oude Kerkvergaderingen", die de etherische, licht-uitstralende lichamelijkheid der Engelennatuur zouden geleerd hebben, of over „de synode van Lateraan", die tot de conclusies kwam, dat Engelen stoffelijke lichamen hebben.
Het boekje is oprecht bedoeld, doch door geen katholiek te aanvaarden.

P. Constantinus, O.Cap.

Dr. O. Noordenbos, **7613.**
HET ATHEISME IN NEDERLAND IN DE 19DE EEUW. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1931. (24×16) 145 blz.

Dit zeer merkwaardige boek, dat zeer eigenaardige opvattingen geeft, leidt de geleerde schrijver aldus in: „Dit boek nu is een poging om het ontstaan, de verbreiding, de organen en vertegenwoordigers te schetsen van de antigodsdienstige stroomingen, die wij het scherpst kunnen samenvatten in den — zakelijk genomen en van zijn gevoelswaarde ontdanen — term atheïsme."
Het komt ons voor, dat met deze opmerking de auteur zelf de titel van zijn suggestief boek als onjuist kwalificeert. Hij citeert zelfs Plutarchus, die het atheïsme noemt: onkunde der goden of verblindheid. Wij meenen te mogen beweren, dat atheïsme inderdaad is een onkunde en in heel enkele gevallen een ontkenning. De onkunde komt voor, hierover kunnen wij spreken van ondervinding: een O.L.B. cursiste, die een cursus volgde in Catholica zei ons op 't einde: Uw les was een openbaring voor me, 't begrip God was mij totaal onbekend. De ontkenning kan voorkomen uit een overtuiging, dat God God niet kan zijn, omdat Hij het kwade niet verhindert, in deze opvatting wordt strikt genomen God niet uitgeschakeld, maar denkt men aan God een kwaliteit toe, die niet goddelijk is. Dr. Noordenbos had beter zijn van meer dan gewone eruditie getuigend boek kunnen betitelen: Antigodsdienstige of anti-religieuse stroomingen en strevingen in de 19e eeuw, misschien nog

beter: de vrijzinnige gedachte op godsdienstig gebied. Men moge aan atheïsme niet denken, als men de Godheid van Christus meent niet te moeten aannemen. Prettig doet 't aan, dat we in 't geheele werk tusschen de regels door kunnen lezen, dat de schr. zelf niet aan een historisch-atheïsme gelooft.
Het heeft ons wel getroffen, dat een hoogstaand wetenschappelijk man als Dr. Noordenbos in zijn boek Ridderus aanhaalt: dat Calvijn zou gemeend hebben, dat gansch Nederland met atheïsme besmet was. Hij weet beter dan wij, dat dit nooit 't geval is geweest en daarom ware die vermelding beter achterwege gelaten. Deze opmerking is niet bedoeld als verwijt; de vermelding is historisch genomen, maar had om de absurdheid achterwege moeten blijven. Schr. geeft Ridderus te veel eer: om hem in zijn werk te vernoemen.
Alhoewel Dr. N. met goede voorbeelden aantoont, dat latere schrijvers na de Encyclopaedisten van meer invloed zijn geweest, komt 't ons toch voor, dat de voorperiode en de periode van „de encyclopedie", daarmee gepaard de ontzettende „hetze" tegen het machtigste bolwerk van de Kath. Kerk de Jezuiten, wel heel erg funest is geweest voor de goedgeloovigheid in den goeden zin van 't woord.
Het is vanzelfsprekend, dat wij ons niet kunnen vereenigen met al de gedachten en meeningen, die schr. uit, al doet hij z'n best om zoo objectief mogelijk te blijven. Natuurlijk, komt zoo nu en dan zijn „Ik" naar voren, maar 't werk is er niet minder om. Dr. Noordenbos heeft iets gegeven, dat uitsteekt boven werk van katholieke auteurs, juist om de waardige toon, die door 't geheele werk weldadig aandoet en vooral wist hij zoo heerlijk én door taal én stijl en vooral door opvatting de lezer rustig te houden.
Misschien is wel de grootste verdienste van 't prachtig uitgevoerde werk — dat hij zoo juist de geschiedenis geeft van *De Dageraad*. Deze historie is voor ons katholieken van de allergrootste beteekenis en daarvoor moeten wij schr. dankbaar zijn. Het enorme bronnen-materiaal, dat de auteur biedt is van niet te onderschatten waarde.

W. S. J.

J. Salsmans, S.I., **7614.**
PLICHTENBOEKJE VOOR ZIEKENVERPLEGING. *De Vlaamsche Drukkerij, Leuven,* 1931. (17×13) 79 blz. ing. *f* 0.50.

Het bekende boekje van den moraalprofessor Pater Salsmans verschijnt in derde uitgaaf. Als het nog niet in handen is van al onze katholieke verpleegsters moet er moeite gedaan worden dit te bereiken. Ook de leerlingen kunnen het gebruiken. Ofschoon helder en eenvoudig zal zeker hier en daar nog wel eens aanvulling door een leeraar noodig blijken, omdat de beknoptheid uitleg zal vragen. Het hindert maar zelden, dat vele woorden en uitdrukkingen niet precies algemeen Nederlandsch klinken. In punt 28 mag het woord „uitspoelen" zeker niet letterlijk worden opgevat. Het zal wel met opzet gebruikt zijn, daar men onmogelijk kan aannemen, dat de geleerde schrijver op dit punt de anatomie en physiologie niet zou kennen.

Dr. H. A. J. M. Spoorenberg.

(Zonder naam), **7615.**
THEOLOGISCHE SUMMA VAN DEN H. THOMAS VAN AQUINO. *Geloofsverdediging, Antwerpen,* 1929. (24.5×16) XI-210 blz. ing. *f* 2.—.

Het blijft nog maar een open vraag, of — en en zoo ja — in hoever de intellectueelen een werk als de vertaling der *Theologische Summa* van St. Thomas van Aquino waardeeren. In ieder geval zetten de Vlaamsche Dominicanen, die dit ontzaglijke werk zijn begonnen, door.
Het derde deel „over de genade" is voor wat de vertaling betreft al weer beter dan de voorgaande deelen.
Laten de katholieken, die wetenschappelijk gevormd zijn, zich de vertaling aanschaffen, om hun wetenschappelijk leven eenigszins te verdiepen.

T. v. d. M.

FRANSCH.

Mgr. J. A. Chollet, **7616.**
QUELQUES RETOURS A LA FOI. *P. Lethielleux, Paris* 6, 1931. (16.5 × 11) 172 blz. ing. Ffr. 10.—.

Wil de „Psychologie de la Conversion" volledig inzicht geven in 't zielkundig bekeeringsproces dat, onder stille werking der genade, langzaam rijpt en zelden, zooals bij St. Paulus, plotseling zich voltrekt, dan dient met de zuivere philosophische en theologische theorie der natuurlijke en bovennatuurlijke zielkunde, de experimenteele innig verbonden te zijn van die bekeeringen, die door een voorzichtig zieleleider zijn geconstateerd, of door de bekeerling in zijn geschriften nader zijn uiteengezet. Naast de theoretische werken van schrijvers als Th. Mainage: *Introduction a la Psychologie de la Conversion* en *La Psychologie de la Conversion,* hebben niet minder waarde de experimenteel-praktische geschriften, zooals 't hier aangekondigde boek. Toegerust met degelijke wijsgeerige en godgeleerde kennis, heeft de schrijver de „conversion" nagegaan van eenige bekende en beroemde persoonlijkheden en getracht het natuurlijk en vooral bovennatuurlijk bekeeringsproces in hen na te wijzen. Ook de hoofdweg waarlangs de bekeerling tot 't Christendom kwam, wordt markant verduidelijkt en hier en daar, zooals bij Mad. Adam de moeilijkheid niet ontveinsd, die de analyse der geloofsakt voor menig bekeerling met zich kan meebrengen. Voornamelijk worden na eenige „vogel-vluchtige" beschouwingen over „psychologie surnaturelle" en „expériences individuelles", de wegen bestudeerd, die o.a. J. K. Huysmans door de schoonheid, Francois Coppée door 't lijden, Adolphe Retté door de vrede, Madame Adam door 't patriottisme binnenleidden in de Moederkerk. Een fijn, zorgvuldig bewerkt boek, dat we bij de bestudeering der bekeerings-psychologie evenzeer noodig hebben, als de grootere werken op theoretisch gebied aangaande dit immer aktueele, diep ingrijpende vraagstuk.

P. Constantinus, O.Cap.

Marie Galland, **7617.**
LA VIE DU BOUDDHA. *P. Maisonneuve, Paris,* 1931. (25×16) 220 blz. ing. Ffr. 25.—.

Een der beste werken over 't Boeddhisme is wel *Ceylan-Bouddhisme* van M. Galland, een werk dat terecht door de Académie française bekroond werd. Het boek, dat we hier bespreken, is een afdruk van enkele hoofdstukken, herzien

en vermeerderd, van de genoemde bekroonde studie. We vinden in dit Boeddhaleven minder originaliteit dan in soortgelijke levens of beschouwingen van Oldenberg, Rhys Davids, Kern, Foucaux en speciaal van De la Vallée-Poussin; schr. geeft maar zelden een geheel eigen meening; vandaar zoeke men in dit werk niet naar nieuwe oplossingen van nog hangende vraagstukken, zooals o.a. omtrent 't juiste begrip van „Nirwana". Doch daartegenover staat, dat schr. zeer volledig, met rijke bronnenverwijzing de verschillende Boeddha-specialisten verwerkt en van dit Boeddhaleven een veilige, fijn bewerkte, degelijke, smaakvol uitgegeven studie heeft gemaakt. Het boek is een mooie aanwinst voor seminarie- en missiebiliotheken en draagt 't Fransche kenmerk, dat 't is „clair comme un beau jour".

P. Constantinus, O.Cap.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

A. Goeman, 7618.
STOTTEREN. *Haga, Den Haag,* 1931. 132 blz. ing. *f* 2.25.

Dit boek wil niet meer zijn dan 'n inleiding over 't stotteren. De rijke litteratuur, die daarover bestaat is zoo overzichtelijk mogelijk verwerkt. 't Eerste hoofdstuk behandelt de oorzaken van 't stotteren en de geschiedenis dier ziekte. 't Tweede 't wezen van 't stotteren, volgens verschillende geleerden. Aan uitspraken van Freud is wel wat veel waarde gehecht. Daarna volgt 'n uitgebreid onderzoek over de verschijnselen. Eindelijk de therapieën volgens Gutzmann, Liebmann, Rothe, etc. 't Laatste hoofdstuk is gewijd aan de school voor spraakgebrekkigen, aan de prophylaxe en eenige momenten uit een behandeling. Het moest zóó kunnen zijn, dat iedere leerkracht bij 't voorbereidend Onderwijs tot H.B.S. of Gymnasium prophylaxisch kon werkzaam zijn. 't Zal moeilijk zijn om ouders van alles op de hoogte te brengen voor de prophylaxie van 't stotteren. Er is veel stof in dit boek verwerkt over 't stotteren, maar 't is niet zoo makkelijk om alles duidelijk te volgen.

L.

Victor Leemans, 7619.
PETER WUST. *Exelsior, Brugge,* 1930. (21.5×15). 75 blz. ing. Bfr. 3.—.

Peter Wust is een figuur, die in ons land vooralsnog wel een vreemdeling zal blijven. Wij, Hollander, zijn te nuchter en te zakelijk om ons in wijsgeerige bespiegelingen te verdiepen. Heel onze taal spot trouwens met de wijsbegeerte. Philosophie en philosopheeren zijn meer als vreemdsoortige uitdrukkingen bekend, dan als weergave van het hoogst menschelijke. Misschien komt dit, doordat de wijsbegeerte nog steeds het monopolie blijft van de geestelijkheid, alsof St. Thomas niet reeds zeven eeuwen geleden de wijsbegeerte als afzonderlijke wetenschap losgemaakt heeft van de theologie.
In ieder geval, Peter Wust is een Duitsche wijsgeer van de eerste rang, die voor Duitschland, en mettertijd ook wel voor heel West-Europa een nieuwe maatschappelijke orde voorbereidt, waartegen niets bestand zal blijken. Is trouwens heel de geschiedenis — iedere nieuwe ordening — niet voorbereid door de wijsgeeren? Men denke hier maar aan de Fransche revolutie! In *De crisis van het Westersch menschdom* heft Peter Wust een noodkreet aan voor het wegzinkende Europa, omdat het gedrukt wordt en gebukt gaat onder een valsche wijsbegeerte, die los staat van ieder werkelijk streven naar omhoog. Het ware te wenschen, dat niet alleen de noodkreet wordt gehoord, maar dat ook gevolg zal gegeven worden aan Peter Wust's geroep om hulp, om Europa in waarheid te herstellen. Een ruime verspreiding van dit kleine maar fijne boekje ware gewenscht.
Jammer dat het overschaduwd wordt door een, overigens leerzame, inleiding en een voorwoord, tesamen even omvangrijk als het werkje van Wust zelf.

T. v. d. M.

J. Otterdahl, 7620.
DE GEZEGENDE DAG. Vertaald uit het Deensch door N. Basenau-Goemans. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam.* 1931. (13.5×10) 245 blz.

Dit boek is als een gezegende dag in een grauwe week, een verheugenis temidden van een overstelpende massa detective-romans en treinlectuur. De schrijfster heeft geheel de volheid van haar diep gevoelig menschenhart neergelegd in deze bladzijden, die bovendien niet zonder litteraire waarde zijn. Zij laat haar gevoel spreken tot de jeugd, tot de rijpere jeugd vooral.
Zal de jeugd, aan wie zooveel oppervlakkige gelegenheid tot andere ontspanning geboden wordt deze contemplatieve bladzijden lezen? Zal haar geest niet al te zeer verward zijn geworden door de saxophoonklanken en onbenullige aetherpraatjes, die de radio door de huiskamers bazuint? Zal zij nog smaak vinden in deze gedachten, die aansporen en aanzetten tot verdieping van den geest en staling van den wil? Wij vreezen van niet. En betreuren het, want dit boek behoort in handen te komen der jonge meisjes en der opvoeders. Niet om het te lezen in één adem, zooals men een roman verslindt. Men leze het bij gedeelten en herleze het, doe een greep dan hier en dan daar. In de talrijke gedachten zal men den moed leeren om de dingen van den dag te doen, zooals zij gedaan moeten worden. Zoo zal dit boek elken dag kunnen maken tot een gezegende dag des levens.

L. J.

B. Overberg, 7621.
VERHANDELING OVER BELOONEN EN STRAFFEN. *R.K. Jongensweeshuis, Tilburg,* 1931 (20×15) 106 blz. ing. *f* 1.25.

Deze brochure is 'n aanhangsel van 't groote werk van Overberg over de *Anweisung zum zweckmässigen Schulunterricht.* Het zeer ingewikkelde probleem over straffen en beloonen heeft hij apart willen behandelen, zoowel in z'n beginselen als practische toepassingen. Heel juist wijst hij in het eerste gedeelte op 't doel der straffen en belooningen: niet ondoordacht, niet volgens den thermometer van persoonlijke neigingen moeten we die opvoedingsmiddelen toepassen, maar om te verbeteren en op te heffen, om tot 't inzicht van verantwoordelijkheid te brengen. Veel en zwaar heeft God in den loop der geschiedenis moeten straffen: zooals Hij: de eeuwige wijsheid dat deed, zóó moeten wij dat trachten te doen. Na de algemeene beschouwingen, overal in ver-

band gebracht met ons geloof- en zedenwet, volgen de paragrafen over 't straffen en beloonen in 't bijzonder. Er wordt gevraagd naar datgene, wat beloond en gestraft moet worden, waarmee en wanneer. In deze beschouwingen en lessen ligt nog veel, wat we nu, na meer dan een eeuw, goed kunnen gebruiken — veel waarschuwingen die toonen, hoe diep Overberg heeft nagedacht over de waarde van straffen en beloonen. Andere toepassingen zijn niet meer voor onzen tijd. Of dat 'n vooruitgang is of 'n teruggang in de practische paedagogiek, is 'n heel andere quaestie. Ons dunkt, dat er gevallen genoeg voorkomen, dat alleen 'n lichamelijke tuchtiging redding kan brengen.

v. L.

Fr. S. Rombouts, **7622.**
GEWETEN EN GEWETENSVORMING. *R.K. Jongensweeshuis, Tilburg,* 1931. (20×15) 148 blz. gecart. *f* 1.80.

De bekende paedagoog fr. Rombouts plaatst het geweten midden in de opvoedkunde — een slag in het gezicht der moderne paedagogie, die zich maar liefst niets van het geweten aantrekt. Bij de bepaling van het geweten grijpt de schrijver terug naar de ethiek, die de algemeene beginselen van ieder menschelijk handelen aangeeft. Tot leidsman heeft Rombouts zich voor dit uiterst moeilijke vraagstuk Pater Oirschot O.P. gekozen, die in zijn *Beginselen der christelijke zedeleer* het thomistische stelsel diepzinnig, helder en klaar uiteenzet.
Inderdaad zal ook dit deeltje een waardige plaats innemen in de opvoedkundige brochurenreeks.

T. v. d. M.

K. Veldkamp, **7623.**
DE TECHNIEK VAN HET SPREKEN. *Haga, Den Haag,* 1931. 120 blz. ing. *f* 1.50.

Veldkamp's spreektechniek staat hoog aangeschreven, zooals Prof. Dr. H. Burger in 't *Nederlandsche tijdschrift voor Geneeskunde* verzekert. Het overtreft de meeste boekjes van dit soort door grondig onderzoek en door uitgebreid materiaal. 't Is een zeer rijke collectie van oefeningen van ademtechniek en spraakvorming, in hoofdzaak bestemd voor klassikaal spreekonderwijs bestemd. Mer veel zorg is alles bijeengebracht voor de ontwikkeling van ademhaling, voor opdrijven van ademenergie, voor 'n volklinkend geluid, voor 't vermijden van grove uitspraakfouten bij klinkers en medeklinkers, voor 'n natuurlijke uitspraak, etc., etc. De oefeningen zijn altijd eenvoudig en uitvoerbaar. Hoe zou er beter en beschaafder gesproken worden, als deze oefeningen op de lagere school eens flink konden doorgewerkt worden. En wat 'n voorsprong heeft iedereen in 't leven, die beschaafd spreekt.

P. van Luyk S.J.

DUITSCH.

P. Wilhelm Kaesen, S.J., **7624.**
KÖRPERPFLEGE UND CHARAKTERBILDUNG. *Benziger & Co., Einsiedeln.* 1931. 184 blz.

In 'n achttal zeer belangwekkende hoofdstukken zet de schrijver 't standpunt uiteen, dat door de Katholieke Kerk wordt ingenomen ten opzichte van de lichamelijke opvoeding in verband met de karaktervorming. Onder „Körperpflege" behandelt hij de problemen: woning, kleeding, voeding en turnen-sport. Van principieele aard zijn de beschouwingen in de volgende capita, waar aan de orde is: de verhouding tusschen lichaam en ziel, de christelijke opvatting omtrent de beteekenis van 't lichaam, de houding van den Katholiek tegenover de moderne sport, de karaktervorming... Dat de Kerk de gezonde, redelijke beoefening der sport niet veroordeelt, maar integendeel richting wil geven, zoodat de sport mede dienstbaar kan worden gemaakt aan 't ideaal: 'n gezonde ziel in 'n gezond lichaam, bewijzen de opstellen over lichamelijke oefeningen en rythmische gymnastiek. Bijzonder aanbevolen worden 't spel, 't alpinisme en de wandelsport. Lezenswaard is schrijver vooral ook, waar hij 't heeft over de sport en de vrouw. Bij 'n onderwerp als dit, is 't van belang, dat men zich niet alleen beroepen hoeft op ethische grondslagen, maar ook, dat verklaringen uit medische kringen, die uitspraken komen bevestigen. De schrijver verzuimde dan ook niet, overvloedig documentatiemateriaal bijeen te brengen, waardoor z'n boekje aanspraak mag maken op degelijke wetenschappelijkheid. Waarmee ook weer niet gezegd is, dat de stijl ongenietbaar-zwaar-op-de-handsch is. Voor jeugdleiders, in 't algemeen voor hen, die sociaal werkzaam zijn, 'n aanbevolen boekje. Voor de jeugd zelf minder geschikt.

L. F.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Walter Angel, **7625.**
CIRCUS. Vertaald uit het Engelsch door J. van Doveren. *J. Ph. Kruseman, Den Haag.* 1931. (14×19.5) 242 blz.

Circussen genieten uit een oogpunt van dierenbescherming — en zulks terecht — niet de onverdeelde instemming, maar desniettegenstaande is het te begrijpen, dat de eigenaardige bohemiensfeer, de circuslucht, zooals men dat noemt, diverse scribenten van romans, mengelwerk en filmscenario's heeft aangezet tot het vervaardigen van dergelijke producten als deze roman *Circus,* waarin de realiteit van het harde circusleven verborgen wordt onder den schijn van een klatergouden romantiek. Niets wordt ons in dit boek gespaard. Niet het „Lach dan Palazzo", dat men zich nu eenmaal denkt achter elk clownsgelaat en niet de liefdesmart die men veronderstelt in het hartje van elk parforce-rijderesje. De heldin van dit verhaal is een temstertje, dat met leeuwen en tijgers omgaat, zooals de gewone stervelingen met honden en katten. Zij wordt ontdekt door een bankier, zonder welke klasse van personen een circusroman ondenkbaar schijnt te zijn. Hij tracht haar op zijn beurt te winnen en haar over te plaatsen in de upperten. Van de eene wereld der schijn in de andere dus. Ook dit mislukt... daarvoor had de schrijver niet zooveel bladzijden behoeven te gebruiken. Het temstertje keert vanuit de gouden kooi terug achter de tralies bij haar leeuwen en tijgers.
Litterair heeft het boek niets te beteekenen. Eenige liaisons maken voorbehoud voor volwassenen noodig.

— Bc — *L. J.*

J. W. van Cittert, 7626.
DE HEKS VAN GOUDA. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1931. (21×15.5). 204 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.50

Wie dit boek serieus neemt, zal er zich hartgrondig aan ergeren. De relletjes, welke de hoogbejaarde slotjonkvrouwe Van Vlist in het achtenswaardig Goudsch Begijnenhof aansticht, zijn werkelijk weinig verheffend. Waar evenwel de grondtoon van dit werk eerder humoristisch is te noemen, — een humor, die vaak meesterlijk achter het mom van plechtstatige geschiedschrijving zich verstopt — verdrijft een gezonde lach herhaaldelijk de ergernis over de bespottelijke capriolen, welke de „geschied''schrijver de achtenswaardigste burgers uit 't Middeleeuwsche Gouda doet uitvoeren. De geest van deze historie, — zoogenaamd herschreven naar een oud manuscript, — komt sterk overeen met dien van Von Scheffel's bekende roman *Ekkehard* en ook in het Nederlandsche werk van Van Cittert is het te betreuren, dat 't voor katholieken soms kwetsende passages bevat, die best vermeden hadden kunnen worden.

— **Bc** — *F. A. Brunklaus.*

Hedwig Courths-Mahler, 7627.
DE DOLLE HASZBERG. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1931. (18×10). 247 blz. ing. *f* 1.50, geb. *f* 2.25.

Een echt Courths-Mahler boek, dat met buitengewone belangstelling en wellicht met veel tranen, door de C.-M.-lezeressen zal verslonden worden. Toch heeft de schrijfster wel routine om een intrigue in elkaar te zetten. Zij borduurt wel altijd op hetzelfde stramien, altijd winnen eer en deugd en lijden de oneer en ondeugd het verlies. In deze roman staat laster tegen het groot eergevoel van een dolleman, die er te vlot op losleefde, maar de liefde brengt hem, na een avontuurlijk verblijf in Afrika en gedurende de grooten oorlog tot inkeer. De schrijfster heeft de held van het verhaal zeer goed gekarakteriseerd, al ontdekken wij zelfs bij zoo een dapper, onweerstaanbaar soldaat nog heel veel sentimentaliteit. Maar dat is nu eenmaal de kracht van Hedwig Courths-Mahler.

— **B** — *W. S. J.*

Warwick Deeping, 7628.
BALLINGSCHAP. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1931. (19.5×13 5) 506 blz. ing. f 2.90, geb. 3.90.

De romans van Warwick Deeping hebben een goede pers, zoowel in Engeland als daarbuiten. Zonder hooge kunst te zijn hebben ze iets aantrekkelijks, ze zijn gevoelig en toch frisch geschreven.

Ballingschap is de geschiedenis van 'n troepje vreemdelingen, vooral Engelschen, in 'n klein Italiaansch plaatsje. In de bekorende schoonheid van het land is zeer goed geteekend de loomheid en onverschilligheid waartegen de vreemdeling moet vechten, vooral omdat een deel der „ballingen'' en der tijdelijke bezoekers dikwijls bestaat uit afgezakte artiesten en vrouwen zonder moraal. Tweemaal gaat de heldin, het dappere werkzame Engelsche meisje bijna ten onder in die atmosfeer, maar dan redt zij zich zelf en 'n ander, misschien juist omdat die ander z'n slecht gedrag „zonde'' durft noemen.

Warwich Deeping preekt wel moraal maar de godsdienst, waarop de moraal is gebouwd, gaat hij liefst uit den weg. Alléén voor volwassenen.

— **Bc** — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

H. Federer, 7629.
SISTO EN SESTO. — PATRIA. Vertaald uit het Duitsch door H. G. Heynen. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1931. (20×14) 162 blz.

Paus Sixtus V is een der merkwaardigste Pausen geweest der Kath. Kerk. Hij heeft 't aangedurfd juiste bepalingen te scheppen tegen het groot grondbezit en pachters en landarbeiders de weg gewezen naar de juiste oeconomie. Al regeerde Sixtus slechts vijf jaar — 1585-1590 — hij bracht meer tot stand dan vele pausen gedurende meerdere jaren. O.m. is Sixtus V de grondlegger van de Vaticaansche bibliotheek. Federer geeft wel wat overdreven streng de treurige episode uit' 's Pausen leven, waarin hij beslissen moet over 't doodvonnis van zijn halfbroer en diens zoon. Een kranige advocaat, sluw en slim, doet Sixtus' beslissing vernietigen en Sixtus zelf schenkt zijn halfbroeder persoonlijk genade. Federer vertelt meesterlijk en H. G. Heynen heeft een zeer hoogstaande „bewerking'' gegeven, een stukje Nederlandsche vertellingskunst, dat niet anders dan superieur kan worden genoemd.

Het tweede verhaal *Patria* is zwak én van constructie én van vertaling, maar geeft een zeer juisten kijk op den strijd der Ieren tegen Engeland in het begin der vorige eeuw.

— **B** — *W. S.J.*

M. & E. Haldeman-Julius, 7630.
MOORD. Vertaald uit het Engelsch door Johanna Kuiper. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1931. (20.5×14.5) 355 blz.

Met een ontstellende nuchterheid en vanzelfsprekendheid worden hier de vele rotte plekken in 't Zuid-Amerikaansche openbare en familieleven aan den dag gebracht. De tegenoverelkander-stelling van de rechtsprincipes, volgens welke men den blanke van veel vrijspreekt en den neger voor even veel of minder lyncht of ter electrocutie voert, is meesterlijk.

Rond het tweetal rechtzaken, waarin dit contrast tot uiting komt, wordt het leven beschreven van het gezin Jordan en van de daarmee bevriende familie's, een leven, dat zich kenmerkt door een niet te gelooven lichtzinnigheid, verhuld in een griezelige schijnheiligheid. De nobele figuur van de eenvoudige en oprechte domineesvrouw Mary Jordan vormt een gelukkig lichtpunt in deze weinig frissche historie.

— **C** — *F. A. Brunklaus.*

Mary Heaton Vorse, 7631.
STAKING! Vertaald uit het Engelsch. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1931. (20×14). 324 blz

De geschiedenis schrijven van een staking is een uiterst moeilijk ambacht. Men kan dan ook niet zeggen, dat de schrijfster hierin geheel is geslaagd. Het boek maakt nu en dan den indruk van een tendenzgeschrift en dat is 't ergste, dat een boek, dat een getrouw historiael van een staking zijn wil, overkomen kan. Boeiend geschreven is het in alle geval en werd zoo een uitnemend staal van stakingsreportage voor een arbeiderskrant.

De vertaling is meer dan slordig. De vertaler doet de schrijfster vaak de onmogelijkste dingen beweren, die hij haar door een blik in een woorden-

boek had kunnen besparen. Verdienstelijk daarentegen is weer de manier, waarop 't Zuid-Amerikaansche „slang" in haven-Hollandsch werd overgebracht. Voorts ontsieren vele vloeken op stootende wijze dit werk.
— C — *F. A. Brunklaus.*

A. van Hoogstraten-Schoch, **7632.**
DE LIEFDE VAN EEN MODERNE VROUW. *J. H. Kok, Kampen,* 1931. (21×15.5). 291 blz. ing. *f* 2.40, geb. *f* 3.25.

Na *Gouden Teugels* van de schrijfster hadden we van deze roman iets beters verwacht. *Gouden Teugels* had fouten, maar 't was een levend boek, dat pakte. De figuren waren menschen van vleesch en bloed. Hier zijn 't kapstokken, waarop de schrijfster haar meening hangt. Daem, de held, wordt geen oogenblik levend of sympathiek, al geeft Mevrouw van H. hem alle denkbare deugden. En 't probleem, van z'n huwelijk met het doctoresje is geen probleem en wordt ook niet opgelost, want ieder druk-uitgaand meisje weet evenmin van huishouden als deze ernstigwerkende medica, en ieder vrouwtje, dat 'n middag van huis moet, kan het ongeluk overkomen van Tanneke. Ook de stijl en compositie is veel minder verzorgd dan in de eerste roman.
— Bc — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Ivans, **7633.**
SLINKSCHE WEGEN. *D. A. Daamen, Den Haag* 1931. (22×16) 221 blz.

Deze roman, geschreven in de bekende vlotte stijl van den schrijver, is een toekomstroman, zij het dan ook van nabije toekomst en verplaatst ons op Deli tijdens ongeregeldheden, welke de hoofdpersoon Dr. Horman aldaar in 1933 medemaakt op een rubberonderneming.
De overheid moet het ontgelden wegens de slapheid, waarmede zij tegen het voortwoekerend en ondergronds wroetend communisme optreedt en wegens de bescherming, welke zij de koelies verleent.
De Deliplanters zijn in dit boek brave en nobele jongens, wien het optreden door de overheid bemoeilijkt wordt.
Dit is de sterk naar voren komende tendenz van dit verhaal.
Over de feiten, die de overheid genoopt hebben hun bescherming aan de koelies te verleenen, wordt niet gerept, zoodat we dus slechts de éène zijde van de medaille zien en het boek ter beoordeeling van de gewraakte toestanden ons inziens dus slechts weinig waarde heeft.
Als roman uit onze koloniën zal men dit prettig te lezen boek, waarin ook het happy end niet ontbreekt, eenmaal begonnen in één adem uitlezen.
— A — *A. C. de B.*

G. Kraan-van den Burg, **7634.**
HET HUIS DE GOUDEN EL. *J. H. Kok, Kampen,* 1931. (21.5×16) 275 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.75.

Sympathieke roman uit christelijk milieu.
't Gezin van het hoofd der school woont in 'n groot ouderwetsch huis van 'n vestingstadje, te groot en te hol zelfs voor het jonge goedje, dat daarin uitgroeit. 't Sympathieke van 't boek schuilt hoofdzakelijk in de zeer scherpe, nuchtere uitbeelding van ouders en kinderen. 't Gegeven is 'n heel gewoon stuk leven, er wordt niet gemoraliseerd, maar 'n geloovige protestantsche levensopvatting teekent deze menschen ten voeten uit, scherp en toch met groote liefde. Gerrit Hilderink, het „hoofd" is 'n braaf, maar zeer beminnelijk man; Tjerk is net zoo eigenwijs als z'n vader en maakt daarbij rare zijsprongen. 't Oudste meisje, met al haar huiselijke deugden, is zoo stijf en strak, dat we haar den aardigen jongen weduwnaar maar half gunnen. En toch gaat er iets goeds en prettigs uit van dit kleine wereldje. 't Zijn allemaal menschen die oprecht het goede willen en van wier omgang in 't gewone leven een goeden invloed zou uitgaan. Daarom geeft ook de lezing van dit boek 'n zuivere en goede nasmaak.
— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Jan Maclaren, **7635.**
HARTEN VAN GOUD. Geïllustreerd. *J. M. Bredee, Rotterdam,* 1931. (15.5×21.5). ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.90.

Deze schetsen spelen allen in een dorpje in de Hooglanden en houden eenigszins verband met elkaar. De inwoners van Druintochby zijn allen lieve, vrome, brave menschen die hoogdravende en ernstige gesprekken voeren, steeds bijbelteksten aanhalen en psalmen zingen en daarnaast slechts opmerkelijk weinig gebreken hebben. Het verhaal over de oude dorpsdokter is ons inziens het beste. Hier worden alle overbodige en overvloedige teksten weggelaten en dat maakt de personen menschelijker en hun doen en laten sympathieker. De sfeer van dit boek is vroom protestant en er valt niets verkeerds uit te leeren. De wel wat erg zwaarwichtige gesprekken vergemakkelijken het lezen niet.
— B — *C. B.*

L. G. Moberley, **7636.**
EVA'S VERGRIJP. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1931. (21.5×15) 188 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.50.

Eva Hartwood, 'n wees, woont bij haar oom en tante. De laatste dwingt haar stelselmatig een man te trouwen, dien zij verafschuwt. Om daaraan te ontkomen ontvlucht zij 't huis. Haar trein verongelukt, 't meisje dat naast haar zat wordt gedood en men meent, dat zij de verongelukte is. Om aan alle nasporingen te ontkomen laat zij het zoo en neemt den naam aan van 't doode meisje. Wanneer de schilder, die haar opgenomen heeft, haar lief krijgt, wordt de zaak moeielijker, want Eva weet, dat hij alle onwaarheid haat en durft voor haar bedrog niet uitkomen. Alles komt natuurlijk goed terecht. Onschuldige treinlectuur.
— A — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

D. G. Mukerji, **7637.**
SCHITTERVEER. Vertaald uit het Engelsch door Johanna E. Kuiper. *Servire, Den Haag,* 1931. (24×15.5) 208 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.75.

Met zeer veel genoegen hebben we dit nieuwe werk van Dhan Gopal Mukerji kunnen lezen. Het is het verhaal van een duif, vanaf haar geboorte, totdat zij, na de oorlogsverschrikkingen te hebben meegemaakt, in haar Indische huis terugkeert.
De liefde, die de schrijver voor de natuur in 't algemeen heeft, is hier vastgelegd in de zorgvolle toewijding voor de duif: *Schitterveer.*

Daarnaast krijgen we mede te genieten van goede natuurbeschrijving. De schrijver is zeer begaafd, om zijn lezer direct voor wat de auteur-zelf aanschouwt te zetten, door zich bescheiden op den achtergrond te houden en alleen in ongedwongen eenvoud te zeggen wat er te zien, wat er te hooren is in de jungle, waarop de zon blakert, in het woud, waarin de nacht is komen liggen, of in het gebergte, waar de woestheid en verlatenheid 't meest heerschen. Die waarnemingen en het weergeven ervan zijn van een Oostersche volheid, statigheid en rust. Het kan heel nuttig zijn, de dieren te leeren zien en liefhebben, zooals dit boek het leert. Vooral voor onze streken en in dezen tijd waarin we slechts schaarsche aandacht hebben voor de dieren en die beesten zelf vrijwel half gek zijn van onze practische verschrikkingen. Voor liefhebbers van duivensport zal dit boek zeer zeker bekoring hebben, maar voor dezen is het misschien vaak beschamend.
Sommige gedeelten eruit lijken ons bijzonder geschikt om door een goeden lezer of lezeres in school voor te lezen, want de vertaling van het boek is heel goed.

— A — *Jean H. P. Jacobs.*

Nono, **7638.**
DUBBEL ZES. *Andries Blitz, Amsterdam,* 1931. (20×16) 207 blz.
Onder *Dubbel Zes* worden ons twaalf humoristische gepresenteerd. Inderdaad zijn de schetsen alle humoristisch getint, doch fijne humor zal men er vergeefs in zoeken 't Geheel is doortrokken van een wel wat erg gezochten goedkoopen humor, hier en daar ietwat banaal.

— B — *A. C. de B.*

Umberto Notari, **7639.**
DE DRIE DIEVEN. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1931. (20×14) 176 blz.
Kwakzalvers hebben 't soms toch wel wat al te bar gemaakt. Sommige hunner werden ook rijk, en liepen dus gevaar, dat er bij hen ingebroken zou worden. Dat vertelt Notari ons ook in dit boekje, dat overigens geen inhoud heeft. Dat er een verkeerde werd aangehouden en veroordeeld, maar dat de heusche dief tusschenbeiden kwam, om die onschuldige veroordeeling te verhinderen, zal bezwaarlijk iemand aan 't lezen van dit geschriftje kunnen zetten.
De schrijver, die wel een wat erg oppervlakkigen stijl schrijft, zooals men dien in Lord Listers kan vinden, houdt er ook nog een soort wijsbegeerte op na, waarvan de mooiste axiomata hier volgen: Om de maatschappij te hervormen, bestaan er slechts twee systemen: dooden of stelen. Het genie is hij, die 't meeste doodt of steelt (blz. 88). Vrouwen zijn minderwaardige wezens (blz. 122). De meeste armen zijn redelooze wezens (blz. 79). Dat is, wat deze schrijver ons in de twintigste eeuw komt vertellen. Het Christendom heeft op al deze drie punten wel eenigermate anders gepredikt. Dat moest zoo'n Italiaan toch weten. Maar deze schrijver mangelt het zichtbaar aan voldoende onderwijs en opvoeding. Hij beheerscht de stof niet, waar hij over spreekt. Hier was toch van veel belang, wanneer de schrijver geweten had, dat een verdachte voor de rechtbank niet onder eede staat, zooals op blz. 152 wel wordt beweerd. De conclusie van het rechtsgeding, in dit boek beschreven, kan overigens nooit tot een (onschuldige) veroordeeling leiden. Het wettig bewijs ontbreekt. Daardoor valt eigenlijk het heele slot van het verhaal. De wijze, waarop deze schrijver de rechtszaalsfeer bijv. teekent, toont duidelijk zijn groote onbekwaamheid aan. Men vergelijke dit eens met dergelijke tafereelen bij Dickens!! Neen, neen, Notari moet nog veel leeren; op de eerste plaats eenige algemeene ontwikkeling zich zien eigen te maken, voorts moet hij leeren objectief te zijn, een goede compositie voor een verhaal te leeren samenstellen en niet het minst moet hij leeren schrijven. Wellicht is er dan nog wel iets goeds van hem te verwachten. Bovendien zal hij, wanneer hij zich met veel wil op dat alles toelegt, beslist verlost raken van enkele seniele neiginkjes, die hem thans nog beïnvloeden als hij schrijft. Wij willen niet sluiten, zonder een woord van oprechte deelneming uit te spreken, met de arbeiders, voor wie ook dit boekje, blijkens den naam van den uitgever, bestemd schijnt te zijn. Is het nu zoo moeilijk, den arbeiders goede lectuur te verschaffen, die hen opheft en verlicht, in stede van hun zooiets te durven aanbieden? Daar immers moet het heen, dat ook de arbeider, na zijn dagtaak, zijn geest verfrischt en zijn verstand verrijkt met mooie boeken, in plaats dat men hen dergelijk kwajongenswerk in handen geeft.

— D — *Jean H. P. Jacobs.*

E. Phillips Oppenheim, **7640.**
DE BENDEKONINGIN. Vertaald uit het Engelsch door R. H. G. Nahuys. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht.* (14×20). 220 blz.
Een echte Oppenheim, boeiend en tot het laatst de aandacht gespannen houdend.
Dickins van Scotland Yard ontmaskert een respectabele bende misdadigers en bevrijdt Londen van de door hen uitgeoefende terreur.
Bepaald zonder bloedvergieten gaat dit evenwel niet. Het zou jammer zijn de intrige verder te verraden. Om enkele passages niet voor al te licht ontvlambaren.

— Bc — *A. C. de B.*

Frank L. Packard, **7641.**
BLONDE MARIE. *Joh. Mulders Uitg.-Mij., Gouda.* 1931. (20×15) 230 blz.
Rhoda Gray onder den naam „Blonde Marie" sociaal werk verrichtend in de achterbuurten van New-York, komt door een samenloop van omstandigheden onder een bende schurken terecht en raakt onder verdenking. Als „Zigeuner-Nan" weet zij vele misdaden te verijdelen tot haar onschuld blijkt en zij haar goeden naam terugbekomt met nog wat er bij. Spannend en goed geschreven. Zonder literaire waarde.

— B — *A. C. de B.*

Mary Pos, **7642.**
DADEN. *Uitg. Mij. Holland, Amsterdam,* 1931. (20×14) 175 blz.
Maartje of Mapie den Hartogh behoort tot de Gereformeerde Kerk of de „fijnen", zooals ze bij haar op kantoor zeggen. Mapie is zeer godsdienstig en wil waarlijk haar godsdienst beleven en daarvan getuigen. Zij doet ook aan Evangelisatie en is daarbij 'n frisch en charmant meisje. Mapi's patroon, die ongelukkig getrouwd is met een christelijke vrouw, wordt op het secretaresje verliefd en...... Mapie op hem. Haar

godsdienstige overtuiging helpt haar om niet tot het uiterste te gaan en door „daden'' te toonen, dat het haar ernst is. Alleen is het wonderlijk dat Maartje, die op haar kantoor 'n gloeiende preek houdt over de groote zonde van God's naam ijdel te gebruiken, de verhouding tusschen de patroon en haar, zóó ver te laten komen door zich te laten kussen, hem bij den naam te noemen enz., enz. Mapie verwijt de katholieken op haar kantoor, dat zij niet inzien hoe „groote zonde'' zij doen met het ondoordacht gebruiken van God's naam, maar 'n katholiek meisje, dat haar geloof belééft en even innig godsdienstig is als Mapie, zal zich wel wachten zoover in 'n verboden liefdes-avontuur te gaan. Zij zou met haar biechtvader spreken en waarschijnlijk de „daad'' gesteld hebben haar goede betrekking op te geven. De bekoring vluchten was hier de „daad'' geweest.

— Bc — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

B. Putteman, **7643.**
PEE KLAK. *Exelsior, Brugge,* 1931. (22×16) 252 blz. ing. Bfr. 18.—.

Pee Klak, is de vroolijke Vlaamsche straatkoopman, die als een vrije, wilde vogel door zijn streken trekt en in wie de humor leeft van het volk van Vlaanderen. Tragiek en humor, zoo nauw verwant, uiten zich in de streken van den straatventer. Smakelijk, smeuïg, is dit leven verteld. De Pee-klak figuur is niet diep psychologisch verantwoord, toch soms even wel 'n trek die verder en dieper gaat, dan de oolijke buitenkant. Jammer is het eene, onsmakelijke hoofdstuk waarin de wake bij het lijk van Ties wordt beschreven. Nee, dat gaat in vrije, leuke gemoedelijkheid te ver en stoot, wie zelfs voor wat grove humor 'n lach over heeft.

'n Boek dat voor elk te lezen is en vooral door den minder fijnen lezer met smaak zal gelezen worden.

— B — *Kees Spierings.*

Gustav Sondermann, **7644.**
GIJ ZULT NIET BEGEEREN. Vertaald uit het Duitsch door H. J. van der Munnik. *D. A. Daamen, Den Haag,* 1931. (21×15.5) 219 blz. ing. *f* 2.25, geb. *f* 3.25.

Een jong predikant, vurig, driftig, heerschzuchtig van aard en zonder veel manier van optreden, krijgt zijn eerste aanstelling op een boerendorp. Hij vindt echter geen succes en geen vrede in zijn ambt, en raakt intusschen verliefd op de dochter van een rijken boer. Een arme jongen, waar het meisje veel van hield, wordt op minder fraaie manier uit den weg gewerkt. Onder invloed van allerlei omstandigheden komt het huwelijk tot stand; de dominee legt wrevelig zijn ambt neer en gaat boeren. Maar ongelukken, en ten slotte de vroege dood van zijn vrouw brengen hem tot inkeer en tot rouwmoedige erkentenis van zijn grove zelfzucht.

Afgezien van wat ouwerwetsche romantiek, is het een goed en degelijk stuk protestantsche volkslectuur.

— B — *K. v. K.*

T. S. Stribling, **7645.**
IN DE OLIE. *Jacob van Campen, Amsterdam.* 1931. (17.5×12). 311 blz.

In de Olie beschrijft ons niet de gevolgen van een drankfestijn, doch voert ons naar oliehoudende, terreinen in Venezuela, waarin dit verhaal de strijd om de olie gestreden wordt tusschen Amerikanen en Denen, waarvan de Venezuelaan als geslepen derde zooveel mogelijk voordeel tracht te trekken.

Het gaat er daarbij niet steeds erg vriendschappelijk toe en het is een warwinkel van geslepenheid en geweld om de olie te bemachtigen, waarbij men in de keuze zijner middelen weinig kieskeurig is. De avonturen, ook een tikje liefde, volgen elkaar dan ook snel op.

Een interessant boeiend geschreven boek. Om de zwoele atmosfeer, die hier en daar hangt niet voor iedereen.

— Bc — *A. C. de B.*

Eline van Stuwe, **7646.**
EEN VADER MET ZES DOCHTERS. *P. N. van Kampen & Zn, Amsterdam,* 1931. (20.5×14) 299 blz.

Van te voren een paar korte opmerkingen:
't Is 'n Hollandsche roman en dus is 't thema „bij de buren is weer ruzie, heb je dat gehoord?'' weer hoogtij vierend. Wij zijn erg nieuwsgierig blijkbaar naar anderer huiselijk leven. De roman wordt ook aangekondigd als „Haagsch''. Dat schijnt zelden een aanbeveling. Waarom deze roman die kwalificatie meekrijgt is niet duidelijk. Reclame?

Dit boek van Eline van Stuwe verraadt een degelijk schrijverstalent. Zijként het vak, en dat is haar voldoende geweest om te toonen, dat ze 't kende.

't Gegeven van deze roman is de fout van een weduwnaar, die met een piepjong française hertrouwt. Het gezin is niet geproportionneerd en de karakters loopen bovendien te ver uiteen. Alles moge dan nog zoo mooi terecht komen, men geve toe, dat wat zich daarvóór afspeelt geen leven is.

Er staan in 't boek heel wat goede opmerkingen en zonder te moraliseeren kan een dergelijk verhaal in sommige gevallen veel goed doen.

Men moet er overigens wat voorzichtig mee omgaan. De kinderen van papa Van der Helm geven bij herhaling blijk, dat de zoo geroemde Hollandsche nuchterheid, behalve heel mooi, vaak ook een onprettige dekmantel is.

— Bc — *Jean H. P. Jacobs.*

Astrid Varing, **7647.**
MARJA. Vertaald uit het Zweedsch door N. Basenau-Goemans. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 1931. (20.5×15.5) 268 blz.

Een sterk geschreven, kloek gebouwd verhaal getuigend van een mild menschelijk beschouwen van 't leven. Het speelt in Lapland, waar Marja, een eenvoudig meisje met een krachtig, innerlijk leven en een grooten drang naar liefde en goedheid, leeft en lijdt. Een onbezonnen en zondig avontuur met een vreemdsoortig toerist, — de eenige figuur in dit boek, die te vaag gehouden en psychologisch weinig verantwoord is, — brengt haar in schande. Het slot beschrijft haar boete en het verwerven van een laat en weemoedig geluk.

Behalve haar diepe inleving in 't innerlijk harer heldin, is de schrijfster te prijzen om haar prachtige beschrijvingskunst van natuur en interieur, waardoor de beschreven gebeurtenissen een prachtigen achtergrond, een levendig perspectief erlangen. Het werk getuigt voorts van een hoog-

staande, innerlijke beschaving, zooals wel gewenscht is bij de behandeling van een zoo teer gegeven.
— Bc — *F. A. Brunklaus.*

C. M. Vreugdenhil, **7648.**
WAT NIET MEER KON. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 1931. (21×15.5) 174 blz.
Verleden jaar is Cor Vreugdenhil op twee en dertigjarigen leeftijd overleden. Het verschijnen van haar tweede werk: *Wat niet meer kon,* heeft zij niet meer mogen beleven.
Het boek verhaalt van een kind, dat bij een oud-tante een maandje logeeren mag, „om aan te sterken". De oude vrouw staat er onwennig en houterig voor. Alleen na een maand, begint een verlangen in haar wakker te worden, maar dan moet het kind weg. Komt volgend jaar misschien wel weer. Het kind beleeft een maand vacantie, die in kinder-oogen boorde-vol is. Er is zóoveel nieuws, zooveel anders, zooveel prettigs en temidden van al die gewaarwordingen groeit het kinderzieltje, dat de wereld aan 't ontdekken is: onverstoorbaar voort: buiten of in de stad. Duizend vraagstukken, beangstiging en verbazing, alles in haar wakker geroepen door het contact met anderen.
Het boek is vol liefde geschreven met een eenvoud en klaarheid, die zeldzaam zijn in dezen tijd. Men misvatte de inhoud-weergave niet: het is tóch een boek, dat ouderen moeten lezen, want kinderen ontgaat de schoonheid er van.
P. H. van Moerkerken, in wiens eigen genre dit proza, — doch vernieuwd, — valt, leidde het boek met een piëteitvol woord in.
— B — *Jean H. P. Jacobs.*

J. M. Yssel de Schepper-Becker, **7649.**
HET DWAZE HART. *P. N. van Kampen & Zoon, Amsterdam,* 1928. (21.5×15.5) 224 blz. ing. *f* 1.—.
Dr. Jorre Bruinsma, de psychiater, is niet gelukkig getrouwd met 'n koele oppervlakkige vrouw. Wáárom hij niet vroeger merkte dat zij niet bij hem paste is niet duidelijk, want al is z'n vader, die dat huwelijk pousseerde, 'n baas, hij is toch ook lang geen zwakkeling. Maar gewoonlijk bemerkt men zooiets te laat! Dr. Bruinsma wordt verliefd op zijn hoofdverpleegster en laat zich van z'n vrouw scheiden. Maar z'n groote liefde is altijd z'n zoontje geweest — hij lijdt vreeselijk om 't verlies van z'n kind, nog meer, omdat z'n tweede vrouw hem dat verdriet kwalijk neemt en den jongen haten gaat. Zoo wordt ook z'n tweede huwelijk 'n mislukking. Wel verzoent hij zich met z'n vader als deze gaat sterven, wel vindt hij rust als z'n zoontje 'n goed verzorger en 'n begrijpend vriend heeft gevonden in zijn zwager, die met de gescheiden vrouw gaat samenwonen. Maar de jaloerschheid van z'n tweede vrouw houdt hem zelfs op 'n afstand van hun beider kind, bang als zij is dat ook dit kind zich het meest aan den vader zal gaan hechten. — Het boek is waarschijnlijk niet bedoeld als 'n waarschuwing tegen echtscheiding, maar inderdaad is het dit toch!
— Bc — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

FRANSCH.

R. de Laforest, **7650.**
KALA-AZAR. *Bern. Grasset, Paris,* 1931 (17×12) 170 blz. ing. Ffr. 15.—.
Roger de Laforest heeft een roman geschreven over Kalan Azar, een der „meest gevreesde en verschrikkelijkste slaapziekten," zooals hij het zelf noemt. Hij meent het geval gered te hebben door de humor — maar het resultaat toont aan dat de Kala-Azar werkelijk een erge slaapziekte is. Ge gaapt over heel deze roman héén — niet vanwege de horribele realiteit, de groteske tooverkunst van de schrijver — wat zou Edgar Allan Poe van deze Kala-Azar niet hebben gemaakt!!! — maar vanwege de eindelooze zeurtoon van het verhaal. Het bevat geen enkel moment wat u vást grijpt, het is gebleven bij een psychologische beschrijving van de slaapziekte, zooals een apothekersbediende ze zou registreeren.
— Bc — *Ton Kerssemakers.*

Ernest Perochon, **7651.**
MARIE-ROSE MECHAIN. *Plon Nourrit & Cie., Paris,* 1931. (19×12) 250 blz. ing. Ffr. 15.—.
Een verhaal vol herinneringen aan den wereldoorlog. Niet zoozeer aan den strijd zelf, als aan de gevolgen ervan voor het leven in gezin en maatschappij.
Marie-Rose Méchain, burgemeestersdochter, ziet geleidelijk alles om zich heen zinken en vallen: den voorspoed van haar familie, haar eerste liefde, haar verwanten. Met moeder en grootmoeder verhuist zij uit het eene nest naar het andere, waar zij toch weer bekenden uit den tijd van voorspoed ontmoet. Na eerst den kost, heel schraal, te hebben verdiend met lesgeven, komt zij in een zaak van antiquiteiten. Ondertusschen trachten de beide vrouwen, met wie zij woont, haar uit te huwelijken aan een half-idioten rijkaard. Marie-Rose weerstaat. De zorg voor het vaderlooze kind van haar overleden zuster Hélène brengt een nieuw element in haar leven.
Pérochon heeft dit verhaal vlot en gevoelig uitgewerkt. Zijn deernis en zijn sarcasme spreken mee.
— B — *Vincent Cleerdin.*

L. Ville, **7652.**
L'AVENTURIER FLORENTIN. *P.Lethielleux, Paris,* 1931. (20×15) 192 blz. ing. Ffr. 7.—.
Historische vertelling vol avontuur uit den tijd van Lodewijk XIII. Toen de koning nog jong was, werd Frankrijk feitelijk geregeerd door een misdadig avonturier, Concini, gunsteling der koningin-moeder. L. Ville vertelt, hoe 'n jong Gasconjer den gehaten gunsteling ten val brengt. Moord en doodslag waren zeer gewoon in die dagen, dit verhaal is er dan ook vol van. De lof, in de laatste bladzijden aan Richelieu toegezwaaid, had het best geschrapt kunnen worden, evenals de waardeering voor z'n vriend „l'Eminence grise", die „de handige listen der politiek paarde aan de eenvoud en oprechtheid van het Evangelie". Zóó moest men in onze dagen geen geschiedenis meer schrijven.
— Bc — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

DUITSCH.

Alfons Aeby, **7653.**
UM LAND UND LIEBE. *Benziger & Co. Einsiedeln.* (19×12) 283 blz. ing. M. 5.—.
Zeven korte naïeve verhalen met zeer aardige beschrijvingen.
— A —

Karl Friedrich Boree, **7654.**
DOR UND DER SEPTEMBER. *Rutten &*

Loening, Frankfurt a. Main, 1931. (19×11.5) 310 blz.

Een veertigjarig vrijgezel, die den wereldoorlog meegestreden heeft, maakt kennis met een jong meisje. De liefdesverhouding tusschen deze beiden vormt den inhoud van dit in een zuiver en vloeiend Duitsch geschreven romannetje, dat verrukkelijke natuurbeschrijvingen bevat. 't Is daarom jammer, dat de hoofdinhoud ervan vanuit een zuiver zinnelijk standpunt werd geschreven en dat 't boek voorts onvoegzame passages bevat, welke afwijzing noodzakelijk maken.
Moge deze begaafde schrijver zich nog eens verdiepen en tegenover het leven een ander standpunt in gaan nemen.
— C — *F. A. Brunklaus.*

Franz Donat, **7655.**
GEORG UND ISABELLA. *Strecker und Schröder, Stuttgart,* 1931. (20×12.5) 206 blz. ing. *f* 2.40, geb. *f* 3.—.

Een nobel boek naar den ouden trant. Het verhaal speelt in Zuid-Amerika. Georg gaat een diamant koopen, geraakt in allerlei avonturen, redt o.m. een lief, en vanzelfsprekend, knap meisje uit bandietenhanden, vlucht met ze, raakt natuurlijk verliefd, en even natuurlijk zij ook. Beiden beleven een massa ellende, bekennen elkaar hun liefde niet. Isabella wordt door haar vader gered, die Georg prijst om zijn nobele houding ten opzichte van Isabella. Een mooi boeiend boek, zonder letterkundige waarde.
— A — *W. S. J.*

Panait Istrati, **7656.**
MICHAIL. *Rutten & Loening, Frankfurt a. Main,* 1931. (19×11) 266 blz.

We kennen van Panait Istrati twee prachtige figuren: Kodine en Kyra Kyralina. Twee oermenschen, twee elementen. Kyra Kyralina een lichtende straal, een bliksemslag, Kodine een donkere, narommelende donder.
Zoodra Panait Istrati echter deze oermenschelijke levens verlaat, wordt zijn werk vlakker en egaler. Oom Angel, het rottende beest, is een figuur die op de grens staat; Michail is er óver. Deze roman van de vriendschap is sloom en dor; er komt hier geen vaart in het proza en er breekt geen licht door het leven heen. Het is alsof heel dit boek een grijze, lage nevel hangt, een beklemming en een moeheid, troosteloos-dof.
Mediteeren kan Panait Istrati niet, hij is steeds sterk en groot als hij de actie beeldt, de daad.
— Bc — *Ton Kerssemakers.*

J. Kraigher-Porges, **7657.**
SAGEN UND MÄRCHEN DER ALTEN MARGRET. *Grethlein & Co., Leipzig,* 1931. (19×13). 257 blz.

Allereerst: deze sagen en sprookjes zijn geen kinderlektuur. En ook voor ouderen zijn ze nog eenigszins voorbehouden. De taal is zeer mooi en deze bundel heeft iets zeer oorspronkelijks, haar liefelijke fantasie is vaak meesleepend en de „alte Margret'' doet soms wijsheid en waarheid verkondigen. Toch zijn door dit alles heen zoovele vreemde opvattingen geweven en is godsdienst en verbeelding soms zoo wonderlijk ineengestrengeld dat wij deze sagen niet van ganscher harte kunnen aanbevelen.
— Bc — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Marga Lammasch, **7658**
ZUM UFER DES GLÜCKS. *Benziger & Co. Einsiedeln.* (19×12) 224 blz. ing. M. 4.40.

De schrijfster behandelt hierin de oorlogs- en na-oorlogsperioden, hierdoor weeft zij den roman van Dr. Rainer en Maria. Mooi is de zielestrijd van Maria, waarin zij ten laatste zegeviert en ook haar ongeloovigen echtgenoot tot een godsdienstig leven bekeert.
Verder het ongelukkig huwelijk van Lydia Rainer; deze sluit zich in trotschen hoogmoed voor ieders blik en volgt haar eigen weg, die haar ten slotte naar den ondergang voert.
Ook volgen wij het leven van Alice, Maria's zuster; na den zelfmoord van haar echtgenoot wendt zij zich tot Maria om hulp en troost en geholpen door den goeden invloed kent zij nog gelukkige dagen.
Marga Lammasch geeft een zeer oppervlakkige beschrijving der oorlogsweeën en der revolutiejaren; dit thema had als Leitmotiv een grootscher boek kunnen vormen, slechts een aardige roman is het geworden.
— B — *E. H.*

Georg Lutz, **7659.**
RUF UM MITTERNACHT. *Herder & Co., Freiburg i. Br.,* 1931. (18×10) 230 blz.

Een prachtige historische roman uit de tijd van Karel V. De avonturen van Johannes de Vondeling. „Alle hoogten en diepten van het menschelijk leven heeft hij gezien en beleefd. De liefde in alle gestalten: die van de man, van de vrouw, van de vriend, van het huwelijk, van de zieleverwantschap heeft hem verteerd, onvolkomen maar hem eindelijk opgevoerd tot de hoogste volkomenheid: de vader der armen van Granada.''
Inderdaad een hooggestemd boek, dat, al is de stijl min of meer zwaar, boeit van 't begin tot het einde. Mogen er nog vele van dergelijke boeken verschijnen.
— B — *W. S. J.*

Erich August Mayer, **7660.**
GOTTFRIED SUCHT SEINEN WEG. *Adolf Luser, Wien.* 1930 (19×12.5). 601 blz.

Erich August Mayer, **7661.**
WERK UND SEELE. *Adolf Luser, Wien* 1930. (19×12.5). 506 blz.

Sinds den dood van Jack London werd een mannen stem in de litteratuur nog slechts hoogst zelden vernomen. Psycho-analysten, of immer naar emancipatie strevende of om 't huiselijker verleden zuchtende dames, geestige, oude heertjes, die onophoudelijk mopjes vertellen en kwistig met oolijke puntenreeksjes werken, dat zijn de figuren, die in de huidige succesroman-litteratuur op den voorgrond zijn getreden. Lectuur, die boeit door frissche energie, origineele en gezonde gedachten, door een handeling, een intrigue, waar doorheen een vaste wil vaart, draagt niet vaak 't jaartal van dit, noch van 't vorig jaar. Sinds lang is men 't ontwend in een roman naar karakters te zoeken, naar persoonlijkheden, naar figuren. We vinden slechts raadsels, in vaagheid gehulde problemen, die zeer spraakzaam zijn, maar weinig welsprekend in den eigenlijken zin van 't woord.
't Is daarom zoo verrassend en verheugend tevens deze werken te lezen, die de klaarblijkelijke Oostenrijksche en even klaarblijkelijk nog nog

jonge schrijver Erich August Mayer gedurende de drie laatste jaren heeft gepubliceerd.
Mayer immers pakt nu eens andere problemen aan dan die, waarop al te veel hedendaagsche auteurs zich gek staren en welke overal eerder dan in een roman behandeld moesten worden. Dit jeugdig frisch en mannelijk energiek talent is er zich van bewust, dat er in de wereld wel belangrijker werk te doen is, dan 't beschrijven van allerlei excessen, spitsvondig in elkaar gedraaide gebeurtenissen, en handig in scène gezette vraagstukjes, waarvan de oplossing misschien den schrijver zelf (of mogelijk ook dien niet) interesseerde.
Erich August Mayer heeft in *Gottfried sucht seinen Weg* en *Werk und Seele*, — welke omvangrijke boekdeelen beide een geheel vormen, — een beeld gegeven van de Duitsche industrie. Hij deed 't met de nauwgezetheid van een insider en de objectiviteit van een buitenstaander. Industrie-romans zijn er al vele. We hebben de industrie en hare problemen leeren zien met de oogen van den werkgever, met de oogen van den werknemer. Men trachtte ons wijs te maken, dat de heele industrie een misdadige Babelbouw was, en men heeft gepoogd ons te bekeeren, tot 't inzicht, dat zij eene nooit genoeg te prijzen weldaad moest heeten.
In Mayer's roman-tweeluik wordt 't complex der industriëele problemen bezien vanuit 't standpunt van den technischen schepper, van den voor zijn werk bezielden ingenieur, die weet, dat de techniek inderdaad een ramp kan zijn, als zij slechts een middel tot machtsuitbreiding is in de hand van een hoogmoedige, maar dat zij ook een weldaad kan worden, zoodra zij de intentie dient: meer welvaart onder de menschen te brengen; — wanneer niet alleen hoofd en hand, maar ook de ziel 't werk bestuurt.
In den uitvinder Gottfried Kerschbaumer is de bezielde ingenieur belichaamd. De groot-industriëel; de „industrie-Kapitein" Röder vertegenwoordigt den energieken, kundigen, tactischen machtsstrever, die steeds maar meer bedrijven in z'n concern inschakelt en op 't eind door zoo hevige Uebermensch-ideeën wordt geplaagd, dat z'n laatste machtsuitspraak hem zelf dusdanig opwindt, dat beroerte en dood er 't gevolg van zijn.
De beide werken beschrijven niet alleen de ups en downs van een concern, maar zijn — moge dit wellicht ook wat raadselachtig klinken — zelf een concern. De schrijver heeft zijn levensverhaal van Gottfried zoo grootsch opgezet en de werking der door hem beschouwde problemen zoo ijverig en in zoo wijden kring nagespeurd, dat, wilde de vorm van zijn werk den veelvoudig geschakeerden inhoud kunnen bevatten, hij meerdere roman-genres moest benutten, zoodat zijn werk 'n accumulatie, niet van bedrijven, maar van roman-soorten werd. Het is een familieroman, maar niet minder een avonturen-roman en natuurlijk ook een „probleem-roman", zelfs wordt 't tegen 't einde een detective-roman.
Dat de schrijver desalniettemin een kloek geheel van dit velerlei te maken wist, pleit voor zijn ongemeen krachtig talent en de krachtige overtuiging, waarmee hij z'n gezonde ideeën weet te uiten.
— Bc — *F. A. Brunklaus.*

Erich August Mayer, **7662.**
FLAMMEN. *Adolf, Luser Wien,* 1931. (19 × 12.5) 344 blz.
Beknopter van vorm, bijna grimmig van energie is Mayer's *Flammen*, de boeiende beschrijving eener episode uit de Roemeensche onlusten. Tot bloeddorst opgezweepte haat en offervaardige liefde scheppen een bijna romantisch aandoend clair-obscure in dit toch zoo reëele boek.
De natuurbeschrijvingen van de uitgestrekte moerassen van de Donaudelta verhoogen de waarde van dit werk van dezen veelzijdigen en talentrijken schrijver, die de spanning en de frissche energie der Middeleeuwsche heldensage én in z'n Gottfried-biografie én in z'n Roemeensche boeren-roman deed herleven.
Kortom: ook dit werk bewijst, dat Erich August Mayer een figuur is van meer dan gewoon formaat.
— Bc — *F. A. Brunklaus.*

Erwin Müller-Karbach, **7663.**
DAS HEILIGE FEUER. *Benziger & Co., Einsiedeln,* 1931.
Het verhaal speelt ten tijde van de zegetochten van Napoleon I bij Weenen en Melk aan den Donau. De heldin Gertrud, dochter van den slotheer Burckhard, is in het geheim verloofd met Prins Hohenburg, een Duitschen vorst, die zich geschaard heeft in de legioenen van Napoleon. Als overwinnaar komt hij op slot Burckhard, waar Gertrud hem echter weet over te halen terug te keeren naar de zijde van de overwonnenen en Napoleon vaarwel te zeggen. Burckhard wordt gefusilleerd en Hohenburg in een gevecht gewond. Hij vlucht met Gertrud en als hij genezen is, wordt hij wederom in het Duitsch-Oostenrijksch leger ingelijfd.
Het boek is aangenaam geschreven, soms wel een beetje langdradig en weekelijk, toch zijn de hoofdfiguren krachtig en edel geteekend.
— A — *E. H.*

Karl Reinhardt, **7664.**
DER SOHN DES IRRBÜHLS. *Emil Roth, Giessen,* 1930. (18 × 13).
Deze *Zoon der Bergen* heeft vele goede kwaliteiten. De rijpere jeugd zou er uit kunnen leeren, dat er naast de sport nog andere ontspanning bestaat. Ook de natuur kan genoegens bieden, die het lichaam sterken en den geest verheffen.
Dit boek zwemt in romantiek, echte Duitsche romantiek, rondom bergen en holen en meren. Helaas er schuilen eenige addertjes onder het gras. De eenigszins naturalistische levensopvatting van den schrijver moet er wel de oorzaak van zijn. Het boek is daarom te reserveeren voor volwassenen.
— Bc — *Kees Spierings.*

Maila Talvio, **7665.**
DIE GLOCKE. Vertaald uit het Finsch door Dr. Marta Römer. *Georg Westermann, Braunschweig,* 1931. (19 × 14) 377 blz. geb. M. 7.50.
Deze geschiedenis is uit het Finsch vertaald, maar zij kon ook oorspronkelijk in het Duitsch geschreven zijn als verheerlijking van het heimwee en van een bondgenootschap met Duitschland, van weemoedige muziek en romantischen klokkenklank.
Het familie-verhaal is met genegenheid beschreven en geeft een eigenaardigen kijk op het leven in Finland.

Maila Talvio tracht haar landgenooten een zeker religieus optimisme te geven voor de toekomst.
— Bc — *Vincent Cleerdin.*

Adolf Uzarski, 7666.
BEINAHE WELTMEISTER. Geillustreerd. *Delphin-Verlag, München,* 1930. (19×12.5) 209 blz. ing. M. 4.—.
Het geheel is een farce op de sportheldenvereering van onzen tijd. Als zoodanig is het inderdaad geslaagd. Het boek vloeit echter over van grappen van zoodanig lichtzinnig gehalte, dat wij ons van elke aanbeveling moeten onthouden. Ook de carricatuur van een dorpspastoor — naar afgezaagd recept — biedt weinig verheffends.
— C — *K. S.*

J. Widmar, 7667.
DREI GEHEN AUS DEM PARLEMENT. *Tyrolia-Verlag, Innsbruck,* 1931. (19.5×12.5). 172 blz.
Deze kleine roman uit het tegenwoordige politieke leven is boeiend en ontroerend. Het speelt in het Oostenrijk van onze dagen en de groote, moeielijke problemen worden even aangeraakt en vormen den achtergrond, waaruit vooral drie personen naar voren treden: een oude socialistische afgevaardigde, een minister van de rechtsche partij en 'n vrouwelijk afgevaardigde. Alle drie bezwijken in den politieken strijd; feitelijk zijn zij mislukt, maar alle drie gevoelen zij het als 'n bevrijding, zelfs de oude socialist, bij wiens sterfbed de partij-secretaris het Onze Vader bidt.
Knap en sterk geschreven verdient dit kleine boek 'n zeer groote lezerskring.
— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

K. Zack, 7668.
WIR UNTER UNS. *Herder & Co., Freiburg im Breisgau,* 1931. 140 blz. ing. M. 2.—, geb. M. 3.—.
De jonge schrijver, zelf leider van een katholieke padvinder-patrouille, beschrijft hier, hoe 'n troep jongens met hun leider gaan wandelen en kampeeren. Op een nacht komt 'n bende boeren in 't kamp en beschimpt het opgerichte kruis. De wachters bij 't kampvuur vallen hen aan, maar worden overweldigd en gebonden. De bandieten stelen dan alle messen uit het kamp, de wandelkaarten en een horloge. De gansche patrouille trekt hen achterna en tenslotte is er een geweldig gevecht, waarbij een der padvinders bijna dood wordt geslagen. We gelooven niet dat onze verkenners-leiders op dergelijke avonturen en avontuurlijke verhalen gesteld zijn voor hun jongens. Tenslotte is de padvindersbeweging niet aangewezen op 't opsporen van boeven en gevaarlijke vechtpartijen, welke beter bij de politie thuis hooren.
— Bc — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

ENGELSCH.

Emily Holmes Coheman, 7669.
THE SHUTTER OF SNOW. *George Routledge & Sons, London E.C.* 1. 1930. (18.5×12.5) 259 blz. geb. Sh. 6.—.
Deze schrijfster is na een bevalling korten tijd in een krankzinnigengesticht verpleegd moeten worden. Toen ze weer genezen was herinnerde zij zich alles uit dien tijd van waanzin en geeft een zeer realistische weergave van haar eigen verwarde gedachten en van gesprekken met andere patiënten. Een ellendig, neerslachtig boek. Waarom is het noodig dergelijke patalogische gegevens in romanvorm uit te werken? Zenuwachtige lezers en lezeressen zullen er niet rustiger door worden of zich op eenige wijze gesterkt voelen.
— Bc — *Ellen Russe.*

George Goodchild, 7670.
THE ROAD TE MARRAKESH. *Bernard Tauchnitz, Leipzig.* 1931. (16×12) 280 blz. ing. M. 2.—.
John Brandison is voornemens een reis naar Marokko te ondernemen met zijn nicht Patrici, en advocaat Jennings. Ook Patricia's vriend Terne, zal van de partij zijn. In Yema wordt Patricia door Arabieren ontvoerd. Na veel avonturen komt zij vrij om in de handen te vallen der oproerige Berbers. Gered door Tazil, een Arabier uit Ben Zora, worden zij samen andermaal overvallen en wordt Tazil gevangen genomen. Als Patricia verneemt, dat Tazil wel dood zal zijn, daar hij spoorloos verdwenen is, keert zij met Terne naar Engeland terug.
Hier verneemt zij dat haar heele fortuin is verloren door de speculaties van haar oom. Deze laatste pleegt zelfmoord. — Eindelijk vindt Patricia Tazil terug in den persoon van Carfex, die jaren geleden ten onrechte verdacht werd van zwendel en valschheid in geschriften. Nu echter is het hem gelukt zich eindelijk van de valsche beschuldigingen te zuiveren en wordt in zijn eer hersteld. In de woestijn hadden Patricia en Tazil zich reeds wederkeerig hunne liefde verklaard en nu is het oogenblik van geluk voor beiden aangebroken.
Het boek is spannend en vloeiend geschreven. Lichte ontspanningslectuur, verveelt het den lezer geen oogenblik en laat hem een gevoel van voldaanheid.
— B — *E. H.*

Rupert S. Holland, 7671.
THE MAN IN THE MOONLIGHT. *Stanley Paul & Co., London,* 1930. (19×12) 252 blz. geb. Sh. 7/6.
In een pension in Philadelphia wonen op 'n bovenverdieping twee artiesten, 'n oudere en 'n jongere man samen. In hetzelfde huis woont 'n Russisch meisje, waarop de jongen man verliefd is. Op een middag, dat het meisje 'n praatje maakt op het atelier, komt een Rus binnen, die het meisje vroeger gekend heeft. Hij is Bolsjewist geworden, wil het meisje met zich meenemen en als zij weigert, bedreigt hij haar en ook de twee mannen. Kort daarop wordt hij vermoord gevonden in hetzelfde atelier, de politie verdenkt de jonge kunstenaars en het meisje. 'n Jong rechtsgeleerde, die aan den overkant woont, gaat de zaak onderzoeken. Uitgangspunt is dat zijn aanstaande vrouw aan het venster van 't atelier een man gezien heeft in het heldere maanlicht op den avond van de moord. Met allerlei avonturen wordt de zaak steeds ingewikkelder en de oplossing is een verrassing.
'n Goed geslaagde detectiveroman, die iedereen kan lezen.
— A — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Paul Trent, 7672.
A SOVIET MARRIAGE. *T. Werner Laurie,*

London E.C. 4, 1930. (18.5×12.5) 246 blz. geb. Sh. 7/6.
Deze roman geeft wel een kijk op de toestanden in de Sovjetrepubliek. Als een van de twee partijen echtscheiding verlangt, kan hij dit aanvragen en verkrijgen zonder medeweten van de andere partij. Aldus wordt de echtgenoot(e) die van niets af weet, voor een fait accompli gesteld. Dit gebeurt met het Engelsche meisje, van Russischen oorsprong, die in Engeland een Rus ontmoet en volgens de Sovjetwetgeving met hem trouwt. Als de man geld noodig heeft, meent hij een rijker huwelijk te kunnen sluiten door met een schatrijke weduwe te trouwen. Hij gaat dus heel alleen naar het Sovjet-consulaat in Berlijn en laat zijn huwelijk ontbinden. Het jonge vrouwtje verneemt het „nieuws" pas bij zijn terugkomst. Hoe zij zich dan wil wreken, maar het tenslotte toch niet doet en ook hertrouwt, vertelt deze roman, die wegens enkele zinnelijke passages voorbehouden is.
— C — *Ellen Russe.*

IV. DICHTWERKEN.

NEDERLANDSCH.

W. Shakespeare, 7673.
DERTIG SONNETTEN. Vertaald uit het Engelsch door J. Decroos. *C. A. Mees, Santpoort,* 1930. (28×20.5) X-52 blz. geb. *f* 3.75.
Uit de klinkdichten van Shakespeare — „de sleutel waarmee hij zijn hart opende", zoals Wordsworth schreef — heeft Dr. J. Decroos er dertig uitgekozen, — en wel zó, dat de lezer zich een denkbeeld kan vormen van de hele reeks, en meteen van de licht- en schaduwzijden van des dichters zieleleven. In de verdietsing is gestreefd naar een zo getrouw mogelike weergave van het origineel, waarvan versmaat en rijmschema, voor zover als het Nederlandse taaleigen zulks toeliet, gehandhaafd bleven.
De verdienste van Dr. Decroos, als nauwgezet vertaler, begaafd met een fijne zin voor de muziek van het woord, wordt eens te meer bevestigd door dit werk,
Wies Moens.

V. TOONEEL.

NEDERLANDSCH.

Andries van de Ven, 7674.
ZIJN LAATSTE DROOM. *Jos. Vermaut, Kortrijk,* 1931. (19×14) 32 blz. ing. Bfr. 15.—.
Buiten op 'n bank peinst en drinkt een kreupele zwerver. Slaap overvalt hem. En hij droomt van z'n vriend Tone Teut, een moordenaar; hoe deze ontvlucht en door cipiers wordt achterhaald. Fleschjes likeur brengen verbroedering tusschen dit kwartet. Dronkemansgelal over twee doode vrouwen, wier schimmen — in lichtekooi-typeering — opkomen. Gevecht tusschen de vrouwen, een slag... en de droom is uit. Twee lichte dames vinden den zwerver dood.
Wat wil de schrijver eigenlijk? Slechts pikant zijn en 'n tikje gewild-modern doen om deel uit te maken van 't corps grooten-van-vandaag? Moraal is niet te ontdekken, tendenz evenmin; de dramatische werking is heel slap en wanneer 't einde is gekomen blijft slechts een groot vraagteeken over. Stukjes als dit moesten niet geschreven, veel minder gedrukt en uitgegeven worden.
J. A. M. Everwijn.

FRANSCH.

Prosper Merimée, 7675.
THÉATRE DE CLARA GAZUL. *Libr. Garnier Frères, Paris.* 1931. (19×12) 313 blz. ing. Ffr. 8.—.
Théatre de Clara Gazul is een groote roman in dialoogvorm. Het leest wel aardig, hoewel er meerdere langdradige fragmenten in voorkomen. Er ligt over het geheel een zekere spannende atmosfeer; die van een romantisch hevig opgedreven avontuurlijkheid, zooals ge ze nog vindt in de colportageromans van „Julia, de rooverbruid" en dergelijke. Prosper Mérimée echter behandelt dit hachelijke geval met een zekere zwier, die het nog juist redt van het belachelijke. Daardoor worden deze drama's een genoeglijke tijdpasseering voor een vervelenden avond — literair zijn ze, qua vorm en plastisch vermogen, van geen beteekenis. Het gaat niet boven de journalistiek uit, al vindt ge de naam van Mérimée dan ook in de kleinste literatuurgeschiedenis.
Ton Kerssemakers.

VI. KUNST.

NEDERLANDSCH.

Lode Baekelmans, 7676.
AANTEEKENINGEN VAN EEN BOEKENWURM. *N.V. Lectura, Antwerpen,* 1931. (21.5×15.5) 160 blz.
De bekende beschrijver van het Antwerpsche leven, zooals het reilt en zeilt, getuigt hier van zijn liefde voor het boek en weet daardoor heen natuurlijk ook weer allerlei fleurige Antwerpsche stadsgezichten te weven. Het eerste opstel, gewijd aan den kunstschilder Eugeen van Mieghem, is grootendeels zoo'n stedeschildering. In de andere artikelen van dezen bundel houdt hij zich beter bij zijn leest, als schrijver over boeken. Het zijn alleszins lezenswaardige beschouwingen over Vlaamsche, Engelsche, Noorsche en plat-Duitsche litteratuur. De schrijver schetst met breede lijnen en vermijdt het zenuwsloopend gepietepeuter, waaraan zijn collega's hier te lande zich nu en dan wel eens willen bezondigen.
F. A. Brunklaus.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Emmanuel de Bom, 7677.
DAGWERK VOOR VLAANDEREN. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1930. (23.5×18.5) 235 blz. ing. *f* 4.50.
Uit een omvangrijke joernalistieke productie heeft Em. De Bom, bij gelegenheid van zijn 60ste verjaardag, een keuze gedaan, die hij „op hoop van beters, als 't God belieft", zijn vrienden aanbiedt, met de... levenswijze opmerking er bij, dat „wie geeft wat hij heeft, waard is... dat hij gebrek lijdt."
De ondertietel van dit feestboek luidt: „Ontmoetingen en Portretten". De meeste stukken zijn gewijd aan figuren uit de letterkundige, artistieke wereld in Zuid en Noord, en werden

ingegeven door het verlangen, ons bekend te maken, sympathie te wekken, óf bij te dragen tot de „kroniek" van het culturele leven in de lage landen bij de zee.
De Bom's bewondering (die wij niet altijd kunnen delen!) is meestal absoluut. Haar waarde ligt minder in geestelike diepte, dan wél in een warmte van gemoed, die aan zijn stijl iets bloemends verleent, iets blonds, — met af en toe daarin de heldere speling van een goed gezien détail, van een fijne karakteristiek.

Wies Moens.

FRANSCH.

René Bouvier, 7678.
BALZAC. *Honoré Champion, Paris,* 1931. (22×17) 166 blz. ing. Ffr. 12.—.
We hebben van Balzac al ontelbare studies. Er bestaan er vele over zijn liefden; er bestaan er over zijn koffiepot en over zijn slaaprok. Thans is er een verschenen over zijn „zaken". In deze studie wordt het milieu geschilderd waarin Balzac met zijn zakenideeën voor den dag kwam, er wordt verder precies en minitueus nagegaan, hoe de zaken zijn ontstaan en welk verloop zij hebben gehad. Tot op een centime nauwkeurig leest ge er, hoeveel geld Balzac kreeg voor zijn zaken en van wien, hoe het finantieele verloop was en met hoeveel schuld ieder zitten bleef. En zoo voort.
Maar of ge na deze studie de schrijver beter begrijpen zult en zijn werk méér liefhebben? We betwijfelen het — integendeel; een dergelijk boek richt slechts barricaden op tusschen u en den schrijver, het is nutteloos, noodeloos en vervelend.

Ton Kerssemakers.

VIII. GESCHIEDENIS.

ENGELSCH.

Georg Peel, 7679.
THE ECONOMIC WAR. *Macmillan Co., London,* 1930. (22×15) 284 blz. geb. Sh. 10/6.
Reeds eerder trok George Peel de aandacht door zijn publicaties over economie. In den loop van 1926 tijdens den finantieelen crisis in Frankrijk (1924-1926) schreef hij: *The Finantial Crisis of France* en tijdens den finantieele krach in Amerika (1926-1929) liet hij in 1928 *The Economic impact of America* verschijnen. In het werk dat Peel hier aanbiedt, behandelt hij volgens dezelfde beginselen voor een groot deel den ekonomische crisis in Engeland die al sinds jaren als een onweerswolk boven Groot-Brittanje blijft hangen. Het thema van het boek in zijn geheel komt kort samengevat hierop neer: de strijd tusschen kapitaal en arbeid, die de opeenvolgende generaties der Engelsche geschiedenis met afwisselende intensiteit en fortuin gestreden hebben. En hierin is het groote brandpunt, de tegenwoordige ekonomische crisis, de strijd tusschen kapitaal en arbeid, die van nationaal tevens internationaal geworden is, de kwestie hoe ten slotte in deze omstandigheden de verdeeling der goederen moet plaats hebben. Die strijd heeft zich ná den wereldoorlog op zulk een breed terrein en met zulk een intensiteit ontwikkeld, als de geschiedenis geen tweede voorbeeld kan aanwijzen. De schrijver spoort de oorzaken op van dezen hevigen, ongewonen crisis in Engeland, zoekt naar middelen om uit dezen ongelegen toestand te geraken. Om deze zeer ernstige ziekte in het ekonomisch leven van Engeland te genezen beveelt de schrijver sterk aan: de Engelsche industrie zooveel mogelijk te moderniseeren, en de wereldmarkten methodisch te bewerken; en voor nieuwe afzetgebieden der Engelsche waren zijn niet alleen Engelsche ministers en gezanten, maar zelfs ook Engelsche prinsen al actief opgetreden. Om zooveel mogelijk conflikten in de toekomst te voorkomen, wil hij geen overwicht der Engelsche industrie, maar samenwerking van alle ekonomische krachten bereiken, om de wereldekonomie op een vaste basis op te trekken. Dit boek geeft blijken van diep inzicht en juisten kijk op den economische crisis in Engeland en van de gecompliceerde vraagstukken die met den economischen wereldcrisis samenhangen. De toekomst zal moeten leeren of de middelen die de schrijver aanprijst, afdoende hulp kunnen bieden.

P. Placidus O.Cap.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

NEDERLANDSCH.

Dr. N. van Wijk, 7680.
CECHOSLOVAKIJE 1920-1929. Geïllustreerd. *P. N. van Kampen & Zn., Amsterdam,* 1931. (19×13) 63 blz.

Dit vlot geschreven boekje geeft eerst een beschouwing over de renaissance van de Tsjechische renaissance onder leiding van den vroegeren Professor, nu President Masaryk, en daarna een overzicht van het nationaliteiten-vraagstuk in den nieuwen staat Tsjecho-Slowakije.
Het werkje ademt een nogal sterk-persoonlijken, pro-Tsjechischen geest. Zoo zal b.v. de bewering, dat de hooge volksontwikkeling van de Tsjechen in Bohemen en Moravië voor een groot deel aan Masaryk te danken zou zijn, wel niet door ieder worden onderschreven. Vóór den oorlog had deze immers bijna geen politieken invloed. Zou de goede onderwijsorganisatie van de Oostenrijksche landen niet de oorzaak van de hooge volksontwikkeling van Duitschers en Tsjechen zijn geweest?
Evenmin zal ieder het eens zijn met Prof. van Wijk omtrent hetgeen hij schrijft over de positie van de Slowaken en de verhouding van Tsjecho-Slowakije ten opzichte van Hongarije.
Achterin is de mooie overzichtskaart van Tsjecho-Slowakije afgedrukt, welke door het Militair Aardrijkskundig Instituut van Praag op schaal 1 : 2.000.000 is geteekend. Jammer, dat de plaatsnamen alleen in het Tsjechisch zijn aangegeven. Niet ieder weet, dat Cheb = Eger en Karlovy Vary = Karlsbad is. Dit is te meer te betreuren, omdat daardoor de idee van sommigen wordt versterkt, dat men in dit mooie, nog te weinig bekende land met de Duitsche taal moeilijk terecht zou kunnen. Het tegendeel is het geval. Prof. Van Wijk wijst er zelf terecht op, dat Tsjechen en Duitschers elkaar in dubbelen zin tegenwoordig zeer goed verstaan.

G. J. de Vries.

X. NATUURKUNDE EN NIJVERHEID.

NEDERLANDSCH.

Dr. Ludwig Sternheim, 7681.
HET ZIEKE BLOED. *J. C. Auf der Heide, Hilversum,* 1931. (20×13.5) 48 blz. ing. *f* 0.90.

'n Raar boekje! Het geeft over bloed en bloedziekten ongeveer wat 'n goedkoope encyclopaedie geeft. Door de beknoptheid en het ontbreken van afbeeldingen heeft een oningewijde aan deze wijsheid maar bitter weinig. Verder een ongemotiveerde aanval op de moderne geneesmiddelenindustrie en een aanprijzen van natuurgeneeskunde en homoeopatische middelen. Van hetgeen gezegd wordt over de behandeling met eigen bloed zal een niet-geneeskundig geschoolde in 't geheel niets snappen. Zulk een boekje heeft niemand noodig.

Dr. H. A. J. M. Spoorenberg.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

Mr. J. Gerrtisz.
Dr. Ir. Th. v. d. Waerden. 7482.
HANDELSPOLITIEK EN NEDERLANDSCH FABRIKAAT. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1931. (24×17). 63 blz.

Twee gedocumenteerde prae-adviezen betreffende het al of niet voor voorkeur geven aan Nederlandsch Fabrikaat, waarbij de eerste praeadviseur tot geheel andere conclusies komt, dan de tweede. Dit is beprijpelijk daar de eerste meer nationaal-socialist is terwijl de andere meer naar links staat. Geen wonder dat de feiten, die beiden aanhalen soms in lijnrechten tegenspraak met elkaar zijn. Bij Mr. Gerritz lezen we omtrent de locomotieven-kwestie bij Werkspoor: Ontslag van enkele honderden arbeiders van bepaalde afdeelingen heeft reeds plaats gehad, die anders voor een groot deel door verplaatsing aan het werk hadden kunnen blijven. Bij Dr. v. d. Waerden integendeel leest men: Op 1 Jan. 1928 werkten bij Werkspoor 2895 arbeiders, een jaar daarna 3103 en wederom een jaar nadien 3956. Beiden verstaan dus de kunst van groepeeren van cijfers naargelang het hun uitkomt.
Toch achten we 't betoog van den eersten praeadviseur het meest klemmend, we kunnen een heel eind weegs met hem meegaan. Echter is het eerste gedeelte zijner conclusie wel wat erg idealistisch waar hij als doel noemt: Wereldhuishouding met den Volkerenbond, waarbinnen nationale socialistische staten. Voor studiemateriaal geschikt.

J. E. Mulder.

J. H. Niekel, 7483.
RATIONEELE MAATSCHAPPIJ- EN STAATSLEER. *Paul Brand, Hilversum,* 1931. (25×16) 264 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.90.

Een helder geschreven handboek, dat aan de positieve uiteenzetting der waarheid de voorkeur geeft boven de weergave van wat wijsgeeren er door de tijden heen van dachten. Daarom alleen al zou dit werk zijn toe te juichen.
Voor het overige geeft Niekel de klassieke opvatting van Aristoteles en St. Thomas weer met een overzichtelijkheid en helderheid, die men maar weinig bij wijsgeerige schrijvers aantreft, zoodat men naar Niekel's overtuiging maar zelden hoeft te raden.
Hoewel het werk zich aandient als een handboek, is het toch meer. Het is ook een strijdboek.. Niekel strijdt tegen de uit de practijk voortgekomen theorieën over nationalisme en kolonisatie en tracht zoo tusschendoor de in de laatsten tijd verschenen werken op dat gebied te ontwrichten.
Hiermee heeft Niekel noch aan de wetenschap, noch aan het maatschappelijke leven een dienst bewezen.
Wetenschappelijk zal hij het verwijt moeten dragen de wetenschap te hebben teruggedrongen en de oude leer niet op de moderne toestanden te hebben toegepast, zooals b.v. St. Thomas de oude leer van Aristoteles niet alleen toepast op zijn tijd, maar ook aanpastte aan zijn godsdienst. Maatschappelijk treft hem een tekort, doordat hij de oplossing van de brandende maatschappelijke kwesties niet heeft benaderd. Onbewust misschien houdt Niekel door zijn werk de oplossing van de nationaliteiten-, minderhedenen koloniale kwesties tegen. Het is hier niet de plaats dit verder uit te werken. In ieder geval loopen er donkere strepen door Niekel's boek, wat niet wegneemt, dat het onmisbaar is en blijft voor hen, die zich met de studie van het maatschappelijke- en staatkundige leven bezig houdt.

T. v. d. M.

(Zonder naam), 7684.
ANNUARIUM. Geïllustreerd. *Leidsche Courant, Rapenburg 24, Leiden.* 1929. (24.5×16) 283 blz.

Uit het voorwoord der hoofdredactie spreekt een zekere voldoening over het mengelwerk en een reserve ten aanzien van de verslagen, van de relazen over wat er nu eigenlijk gedáán is. Zuiver zakelijk, zien wij de verhouding anders. Immers, wat het meest belang wekt is de vraag, wat student of studentengemeenschap aan beloften bieden, aan kiemen van rijp en rijk leven inhouden. Met alle waardeering overigens, zij vastgesteld, dat het mengelwerk deze vraag volkomen open laat. Het verslag van de beweging echter toont een orienteering aan op het maatschappelijke en cultureele leven in den ruimsten zin, een geest van saamhoorigheid met de rest der menschheid, een besef van sociale verplichting, waarin ónze studentengeneratie, vergeleken bij die van nu, ongetwijfeld de mindere was. Dit houde men in het oog bij de lezing en overpeinzing van het hoofdartikel, dat ditmaal werd geleverd door Willem Nieuwenhuis. In zijn analyse van den geest en de gezondheid van het jongere geslacht steekt mogelijk veel waars; hij opent weidsche perspectieven, die inderdaad noodig zijn om in dit geslacht den geest van actie te realiseeren in vruchtbare daden. Voor wat de politiek aangaat, de verhouding van de jongeren tot de politiek, kunnen wij hem in zijn critische beschouwing van de Staatspartij een heel eind volgen. De vraag is echter, of men zich bij het opmaken van „het program voor 1980'', in de partij en in de vergaderingen, niet zoozeer in de ruimte zou verliezen, dat de goegemeente er totaal duizelig en beduusd van wordt. Wat niet geëigend is voor het wekken van construc-

tieve belangstelling. Hetgeen sedert dien in die richting is ondernomen, heeft niet zoozeer klare perspectieven geopend als wel onklare verwachtingen gewekt. Daarnaast is het van groote waarde, dat de partij naar buiten toont er idealen en beginselen op na te houden en de groote problemen niet uit den weg te gaan — al brengen zekere debatten ons niet nader tot dezelver oplossing. Als we dát nu maar goed begrijpen. In ieder geval is een vergelijking met dertig, veertig jaar terug onhoudbaar. De strijd om een nieuwe wereldorde is nog iets anders als de schoolstrijd. Dit is de schrijver van het hoofdartikel ongetwijfeld met ons eens.

L. J. M. Feber.

(Zonder naam), 7685.
CENTRE INTERNATIONAL d'ÉTUDES SUR LE FASCISME. *Martinus Nijhoff, Den Haag,* 1930. (25×16) 233 blz. ing. *f* 2.50.
Dit jaarboek is zeer interessant voor wie weten wil hoe de fascisten over het fascisme oordeelen, hoe zij het zien in zijn verhouding tot andere stelsels, hoe zij zich zijn verwerkelijking denken. Voor zoover er aan zelfcritiek wordt gedaan, blijft ze begrensd binnen het systeem zelf, zet zij de intrinsieke juistheid daarvan voorop. Voor het Annuaire geldt blijkbaar, evengoed als voor Italië, Mussolini's dictatoriaal besluit: critiek op het fascisme wordt niet toegelaten.

L. J. M. Feber.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

J. K. van Eerbeek, 7686.
DE JONGENSJAREN VAN EGBERT DE WILDE. Geïllustreerd. *J. H. Kok, Kampen,* 1931. (24×16) 158 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.60.
'n Frisch en vlot geschreven jongensboek op christelijken grondslag. 't Leven van 't gezin van bakker de Wilde is levendig geschetst en warm gevoeld. Maarten, de knecht, is 'n kostelijke figuur en bij Egbert heeft de auteur 'n kostelijke kijk gehad in 'n gesloten en moeielijk jongenskarakter. Ook voor onze jongens een aan te bevelen boek.

Alb. Steenhoff-Smulders.

To Hölscher, 7687.
FER'S DAPPERE DAAD. *Paul Brand, Hilversum,* 1931. 84 blz. (19×13.5) ing. *f* 1.50.
'n Uitstekend nummertje uit de Sint Jozefsklassebibliotheek. Alleen had To Hölscher onder de titel moeten zetten: „Uit de verte Benson gevolgd". Want dit verhaaltje is heel en al Benson's *Coward* in 't klein voor kinderen. 't Zelfde probleem van den jongen wiens „lafheid" meer overgevoeligheid en groote fantasie is, wiens vader hem veracht en die zich zelf er om veracht, maar door 'n geestelijke wordt duidelijk gemaakt, wáár de fout zit. En ten slotte de dappere daad. 't Is prachtig verkleind en begrijpelijk gemaakt voor kinderen, maar...... de bron had vermeld moeten worden!

Alb. Steenhoff-Smulders.

To Hölscher, 7688.
VERTELSELBOEK VOOR DE KATHOLIEKE JEUGD. Geïllustreerd. *G. B. van Goor Zn., Den Haag,* 1931. 152 blz. (25×19). geb. *f* 2.90.
Een kinderboek van To Hölscher is altijd 'n aanwinst. Hier weer 'n verzameling van aardige vertelsels, versjes, liedjes en zelfs 'n paar leuke handwerkjes voor broer en zus. 'n Katholiek boek voor katholieke kinderen, dat ook hier en daar 'n leuk preekje geeft en het er toch niet te dik oplegt.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Lod. Lavki, 7689.
IKKERKE EN NIKKERKE. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1931. (19×15) 94 blz. ing. *f* 0.90
'n Aardig kinderboek, vlot en frisch geschreven. André, die Ikkerke genoemd wordt, is 'n wat lastige en egoïstische jongen. Vader en moeder hebben over hem geklaagd bij Heeroom in de Congo. Deze brengt als het beste geneesmiddel 'n negertje mee op z'n vacantie van André's leeftijd en die heel wat christelijker is dan z'n blanke vriendje. „Nikkerke" leert door z'n voorbeeld en z'n grappige praatjes hoe „Ikkerke" 'n „man" moet worden. Als Stefano weer naar de missie teruggaat, heeft André z'n les beet.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Grace Moon, 7690.
TSJIE WIE EN LOKI. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1931. (21×15) 152 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.50.
Grace Moon heeft al meer geschreven over Indiaansche kinderen. Dit verhaal, voor wat oudere meisjes is al bijzonder goed gelukt.
Ieder meisje zal belang stellen in de lotgevallen van het lieve Indiaansche meisje, dat in zoo'n vreemd huis en zoo'n wonderlijk dorp woont. Het is geen missiegeschiedenis. Tsjie-Wie is een heidinnetje, maar ze heeft een zeer christelijk begrip over den „Grooten Geest" en wat die van haar wil. Misschien vergat Grace Moon er bij te zeggen dat Tsjie-Wie wel wat geleerd heeft over goed en kwaad. In alle geval zullen de blanke zusjes van dit bruine meisje niets dan goeds leeren.

Alb. Steenhoff-Smulders.

J. M. Selleger-Elout, 7691.
OM HET KAMPVUUR. Geïllustreerd. *Servire, Den Haag,* 1931. (22×16) 118 blz. ing. *f* 1.50, geb. *f* 2.25.
Het zijn verzamelde sprookjes om te vertellen bij het kampvuur, dus voor de oudere jongens en meisjes. De vlam van het kampvuur, Karel, speelt er de hoofdrol en hij wil niets te maken hebben met de oude romantiek: alles moet echt en modern zijn. De sprookjes van de libel die de motor „Blauwe Prins" wordt en van 't ontevreden meisje als schoonheidskoningin zijn wel aardig en de toon tusschen romantiek en realiteit wel goed getroffen. Waar de schrijfster echter gaat filosofeeren over dood, geloof en eeuwigheid, zegt ze rare dingen. Waarom, als men ongeloovig is en van ongeloovige kinderen wil schrijven, laat men die dingen niet met rust? Voor geloovige kinderen van alle gezindten is 't boek daardoor onmogelijk.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Harold Lloyd in z'n nieuwe geluidsfilm ,,Omhoog".

N.V. Van Loo's Wijnhandel, Arnhem, Tel. 24771

Oud betrouwbaar adres voor BORDEAUX-, RIJN- EN MOSELWIJNEN. — MISWIJN.

ORGELS CANTUS FIRMUS het Kerkorgel in de huiskamer. Het 1ste klasse Köhler Sterktoonorgel voor kapel of zaalgebruik, alsmede onze Kofferorgels voor schoolgebruik worden bij toeneming gevraagd. Nadere beschrijving en volledige inlichtingen op aanvrage franco tegezonden door Van Deldens' Piano- en Orgelhandel, Walburgstr. 14, Arnhem. Grootste sorteering orgels in Gelderland

Beddenmagazijn ANTON VEEGER

Speciaal adres voor

Slaapkamermeubelen, Bedden
Matrassen Dekens - enz.

Vraagt prijsopgave...

Molenstraat 142 — Nijmegen — Telefoon 123

Drinkt „St. Geertruydts" Bronwater

Nederlandsche Bronnenonderneming

Hoofdkantoor BERGEN OP ZOOM.

Centrale Kaashal — EINDHOVEN — Kleine Berg 18B — TEL. 715.

EN GROS — KLOOSTERS EN GESTICHTEN SPECIALE CONDITIES. — EN DETAIL

N.V. Provinciale IJzerhandel

Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598

Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.

Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied

Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

Het beste en oudste adres op het gebied van Huishoudelijke artikelen. Electr., Gas- en Petroleumhanglampen. Aanleg van gas, waterleiding en electriciteit. Verwarmings-installatien.
Koper — Lood — Zinkwerken.

Fa. W. SCHELLEKENS & Zn. — BREDA

HALSTRAAT 14 TELEFOON 48

P. W. DERKS
NIJMEGEN

Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij.

Zeer concurreerend.

Manufacturenmagazijn
„DE STER"
A. VAN RUTH-VOS
Hemelrijken 96E, Eindhoven
Speciaal adres in gemaakte goederen.

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN

Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

Fa. W. VAN ROOY & Zn. - BREDA - Tel. 735

VULHAARDEN, KACHELS, FORNUIZEN.

De ware Maria-vereerder
moet meer dan ooit gebruik maken van het gebeden- en meditatieboek

Thomas van Kempen over de H. Maagd

door JOANNES MERCATOR Pr. m. medewerking van P. HILARION THANS O.F.M., met een aanbeveling van Prof. Mr. Dr. CH. RAAYMAKERS S.J.

Gebonden in zwart, paars of bruin linnen band f 1.90

Verkrijgbaar in den Boekhandel en bij de Uitgevers: DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE
Langestraat 35 — Tilburg

Voor de vrienden van het boek.

Een standaardwerk over de negers.

Miss Nancy Cunard, de stichtster van de *Hours Press*, werkt op het oogenblik aan een reusachtig werk over de negers op allerhande gebied. Er valt zoo'n reusachtig materiaal te verwerken, dat het werk misschien zelfs nog niet het volgend jaar zal klaar komen. De titel zal zijn: *Colour* doch het zal een exclusief documentair werk zijn, waaruit alle romantisme en verbeelding geweerd worden. De politieke en sociale afdeeling zal trachten den neger te situeeren in elk der beschavingen van onzen tijd. De componist G. Antheil verzorgt de muziek-rubriek en hij zal specimens geven van spirituals, jazz, blues enz. Ook de reproducties zullen een aanzienlijke plaats innemen. Er worden afbeeldingen gegeven van allerhande negerkunst, zelfs neger-aankondigingen Talrijke, zoovele Engelsche als Amerikaansche deskundigen zullen bijdragen leveren over de kleur-kwestie in Europa en elders. Er komt ook een volledige lijst van al de musea waar negerkunst geëxposeerd is. Het is een werk, dat veel ophef maken zal en dat we van harte verwelkomen om een hoop scheeve gedachten over de negers recht te zetten.

Heidelberger Fremdenblatt.

Speciaal nummer, in het Nederlandsch vertaald door Dr. W. Staverman.

Zooals ieder jaar komt het Heidelberger Fremdenblatt met een groot speciaal nummer, waarin aandacht wordt gevraagd voor de schoonheden van het Boven-Rijngebied.
Het nummer is zeer royaal uitgegeven met een stoet van prachtige foto's.

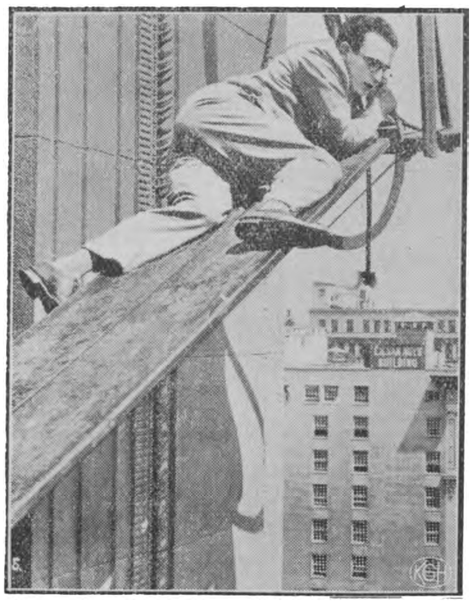

Fragment uit de Harold Lloyd-Film „Omhoog"

ALB. W. BURGERS Steenfabrikant WEURT bij Nijmegen — — — Kantoor: WEURT
Ringoven, Metselsteenen en overslaande Vlamovenstraatklinkers
Ligging der fabrieken: IJzendoorn en Echteld (Station Tiel en Kesteren) Deest bij Druten - Tel. 2705 (Nijmegen

LIEBRAND'S KWALITEITS LIMONADES
P. F. LIEBRAND — DEN BOSCH — ST. JOSEPHSTRAAT 11.

JEAN VERMEULEN-ROELOFS
WIJNHANDEL — VENRAY
MISWIJN EN ANDERE WIJNEN
VRAAGT PRIJSCOURANT.

BAKKERIJ M. VAN KOEVERDEN
Platenmakerstraat 7 — NIJMEGEN — Tel. 1460
is HET goede adres voor alle soorten
Brood, Beschuit en Banket.
— Bovendien op al mijn broodsoorten 10% korting. —

N.V. EUREKA's BAKKERIJEN - NIJMEGEN — HET BESTE BROOD MET 10% KORTING
DE FIJNSTE KOEKJES, GEBAK EN BONBONS. — ZEER CONCURREEREND.

Fa. GEBR. KEMKES, Nijverstraat 14-20, Tilburg, Tel. Int. 1229
Speciaal in Kerkmeubelen.

STORM OVER RUSLAND
DE PRIJS IS 35 CENT. Iedereen moet deze brochure lezen!
Uitgave van DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, TILBURG

OCCASION 8 Cyl. „DE SOLO" TYPE 1931 — SPOTPRIJS — GLOEDNIEUW TELEF. 3313
GARAGE A. J. SMULDERS — TONGELRESCHEWEG 85 — EINDHOVEN

J. LIGTHART-BERKEL - Tilburg - Leonardstraat No. 5
Groothandel in vleeschwaren, Speciaal levering aan kloosters en gestichten.

S. MENHEERE-DUSEE - TILBURG BOUWMATERIALEN, WAND- EN VLOERTEGELS, SANITAIREN
Kantoor: Molenstraat 144 - Telefoon 1058 Magazijnen: Besterdstraat 3 - Rosmolenplein 3

MET GRETIGHEID
ZAL ONTVANGEN
WORDEN HET WERKJE:

WAT GEEN OOG GEZIEN HEEFT

Een pakkende verhandeling van
Dr. ENGELBERT KREBS
over alles, wat de christen kan
weten over het leven na den dood

VERKRIJGBAAR: IN
DEN BOEKHANDEL, OF
VERZENDHUIS G. G. G.
JANSSINGEL, 's BOSCH

80 CENT

Firma Wed. J. A. Wouterlood v. Doesburg & Zn
WIJNHANDEL
N. Ginnekenstraat 22 — BREDA
Telefoon No. 354.

Eerste klas Banketbakkerij
Theo van Aerde
Korte Burchtstr. 14
Nijmegen
Telef. 1824

DUC GEORGE
SIGAREN
ZIJN

OVERWELDIGEND

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering
delicatessen, fijne
Vleeschwaren, conserven
etc uitsluitend
in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere
condities.

H. SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schabloneer- en
Silka-artikelen
voor beschildering van
stoffen, hout, celluloïd,
enz.

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

**zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.**

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:

Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideëen van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.

Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."

Hooger Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".

L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.

**Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK**

ZOO JUIST VERSCHENEN:

ZESTALIG HANDELS WOORDENBOEK

NEDERLANDSCH	Dr. H. G. de MAAR
ENGELSCH	Dr. H. G. de MAAR
FRANSCH	S. E. van PRAAG
DUITSCH	N. C. STALLING
ZWEEDSCH	N. C. STALLING en A. ZETHRAEUS
SPAANSCH	Mr. Dr. J. A. van PRAAG

PRIJS, GEBONDEN . . . . F. 12,50

Het Zestalig Handelswoordenboek bevat totaal ongeveer 100.000 hoofdwoorden met ruim een half miljoen hieronder gerangschikte, genummerde woorden, uitdrukkingen, samenstellingen en zinnen. Niet alleen de in den handel gebruikelijke woorden en uitdrukkingen zijn opgenomen, maar ook de gewone woorden der omgangstaal, zoodat men hiervoor de afzonderlijke woordenboeken voor iedere taal niet behoeft te raadplegen. Een uitvoerig prospectus met proeven van bewerking zenden wij gaarne op aanvraag

BIJ DEN BOEKHANDEL IN VOORRAAD

**UITGAVE VAN: J. B. WOLTERS
GRONINGEN — DEN HAAG — BATAVIA**

Overwegingen voor Advent- en Kersttijd
door Moeder CLARA FEY.
Uit het Duitsch vertaald door VICTOR KISSELS.
Rector van het Generaal-Moederhuis „Loreto" te Simpelveld.
Tweede Druk. Uitgevoerd op zwaar papier en handig formaat 12½×15½ c.M. -- Ingen. f 2.50. geb. f 3.50.

Overwegingen over het lijden van O. H. Jezus Christus
door Moeder CLARA FEY.
Uit het Duitsch vertaald door VICTOR KISSELS,
Rector van het Generaal-Moederhuis „Loreto" te Simpelveld.
Tweede Druk. Uitgevoerd op zwaar papier in handig formaat (12½×15½ c.M.) Ingenaaid f 2.50, — gebonden f 3.50.

De Oefening
van Moeder CLARA FEY,
Uit het Duitsch vertaald door C. GORRIS S.J. Een klein Overwegingenboekje. Groot 180 pagina's. Vierde Druk. 10—11 en 12e duizendtal.
DE GELDERLANDER: De taal is eenvoudig, ongezocht, maar innig treffend door den oprecht vromen geest, die er uit spreekt. Geen twijfel dan ook of deze overwegingen van Moeder Clara Fey zullen in ons land spoedig even bekend en gewaardeerd zijn als in Duitschland.
Ingenaaid f 0.90, gebond. f 1.25.

Moeder Clara Fey
door IGN. WATTEROTT O.M.J.
Aangevuld door een reeks artikelen van P. Geurts,
Professor aan het Groot Seminarie te Roermond
Tweede Druk. Deze biographie bevat het leven van de Stichteres van de Congregatie der Zusters van het Arme Kind Jezus en daarmee samengaande een groot stuk geschiedenis van genoemde Congregatie.
Ingenaaid f 3.—, ingeb. f 4.—.

Simpelveld
Een geschiedenis van licht en blijdschap,
door W. J. Creutz Lechleitner S.J. — Ingenaaid f 1.75

**Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND**

GERESERVEERD VOOR

FIRMA M. KROPMAN

HAZEKAMPSCHEWEG 30

NIJMEGEN

▼

Vermijdt teleurstelling.

VRAAGT BONBONS FINS

Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr 34, Tilburg, Tel. 641

STOFFENMAGAZIJN „DE LELIE"
**TOLBRUGSTRAAT 1 hoek Nieuwstr.
BREDA.**

Frans de Kort, Torenstraat 27 en 29
En Gros BREDA En Detail
Handel in Land- en Tuinbouwzaden, Kunstmeststoffen en Tuinbouwgereedschappen. Tel. Int. 661
Catalogus op aanvraag gratis.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN
EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

No 15 | 1 AUG. 1931 | 25 cent

BERNARD SHAW.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING | BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

STORM OVER RUSLAND

DE PRIJS IS 35 CENT. **Iedereen moet deze brochure lezen!**

Uitgave van DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, TILBURG

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Nadruk verboden.

L. J. M. Feber: . . . . *In kenterend getij*

Gerard Knuvelder: . . . . *Een geniale snoever*

Kees van Hoek: . . . . *Een begaafde Charlatan*

P. Placidus, O. Cap.: *'n Belangrijk historisch werk*

W. v. d. O.: . . . *Van misdadigers en boeven*

UIT BOEK EN BLAD:

Opgang. — Roeping.

VERSCHEIDENHEDEN:

Literaire stiefkinderen. — Mary Arden 1901-1931. — Sinclair Lewis verfilmd.

TEGELSCHE BRANDSTOFFENHANDEL
Speciaal adres voor **kloosters en gestichten**.
Cokes voor Centrale verwarming. Alle soorten huisbrand en Industrie kolen. Minzaam aanbevelend.

C. F. A. KAAL - EINDHOVEN
Gedipl. Coupeur en Mr. Kleermaker
Willemstraat 37 Telefoon 4280
KLEEDING NAAR MAAT.

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No. 320.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

Studebaker
FREEWHEELING CAR
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

GEEN KOUDE GEEN VOCHT GEEN LAWAAI SIERT DE WONING DOOR CELOTEX
Voorradig in afmetingen van:
DIK: . . . 11 m.M.
BREED: 91-121 c.M.
LANG: 244-260-275 305-366-427 c.M.
N.V. Bouwstoffenhandel
H. W. DE KANTER
BREDA
Oede van Hoornestr. 1 en 8
Telefoon 779

Wie in Nijmegen een MOOIE FILM wil zien, gaat naar LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

GOEDKOOP ROOKEN HERMANS Sigarenhandel Stratumseind 36 A EINDHOVEN
VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land.

J. B. VERMULST-SCHEFFER - Strijpschestraat 23d - EINDHOVEN
AGENTSCHAP GILLET MOTOREN — KESTEIN'S EAK RIJWIELEN
Soliede personen gemakkelijke betalingscondities.

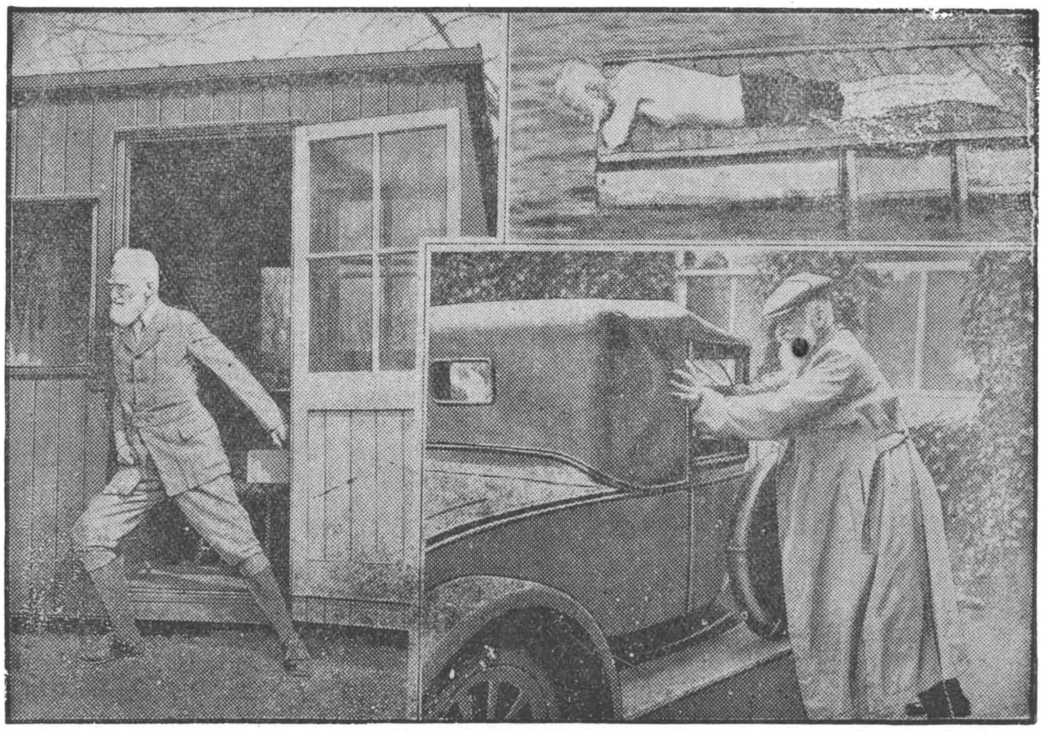

Ondanks z'n vijf en zeventig jaar houdt Shaw zich fit door dagelijksche training.

Waar komt dit zoo stérk uit als in de techniek ?

Techniek is toepassing van kracht: efficiency in de techniek is: uit de krachten der natuur op de **meest doelmatige en minst kostbare** wijze het **grootst mogelijke profijt** trekken.

Technici, past die efficiency in de eerste plaats op U zelf toe! In Uw geest sluimeren ook krachten, die niet renteloos mogen blijven rusten. Zij kunnen ten nutte worden gemaakt door studie in **Burgerlijke Bouwkunde, Waterbouwkunde, Werktuigbouwkunde, Electrotechniek, Chemische Techniek**, enz.

Doch . . .: de gaven van Uw verstand en geest moeten door **ervaren onderwijskrachten** worden gewekt en tot ontwikkeling gebracht.

PBNA, het Nederlandsche Technicum beschikt over die krachten.

Vraag het kosteloos verkrijgbaar prospectus No. 44 ten spoedigste aan Ge ontvangt dan bovendien opgave van de spreekuren, die geregeld het geheele land door worden gehouden.

PBNA HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM
DIRECTIE: E. J. ROTHUIZEN EN F. WIND
ARNHEM *Studeer techniek thuis!*
AFD. TEL. 22569

VERSCHENEN BIJ:
G. MOSMANS ZOON, 's-Hertogenbosch
Uitgever van den H. Stoel

KIND EN KONING

Het Misgeheim als Koningsfeest der Jeugd
door DOMNA M. URSULA SCHUVER O.S.B.
Geïllustreerd door S. LUCA KAISER,
oblaat derzelfde Orde.
Met Kerkelijke Goedkeuring.

Professor VERHAAR zegt in zijn inleiding o.a.:
. . . „De wijze van behandeling is schijnbaar geheel nieuw en zal dus bij sommigen eenige bevreemding wekken. Toch bedenke men, dat Jezus zelf in verhalen en parabelen zijn diepzinnige leer voor de kinderen en armen van geest duidelijk en aantrekkelijk wist te maken. Waarom zouden wij dan ook die schijnbaar-nieuwe en toch zoo oude methode niet mogen gebruiken, om de lievelingen van Jezus dichter bij Zijn dagelijks-herhaalde Offerande te brengen en ze te vervullen van een groeiend verlangen naar den Eucharistischen Maaltijd. **Reeds daarom achten wij dit boek een uitnemende „Apologie voor de Jeugd".**
Dit pracht-kinderboek bevat meer dan 30 plaatjes in rood en zwartdruk. De eenvoudige gedichtjes blijven gemakkelijk in het kinder-geheugen. De prijs in drie-kleurigen gecartonneerden band is slechts f1.75

Verkrijgbaar bij alle Boekhandelaren.

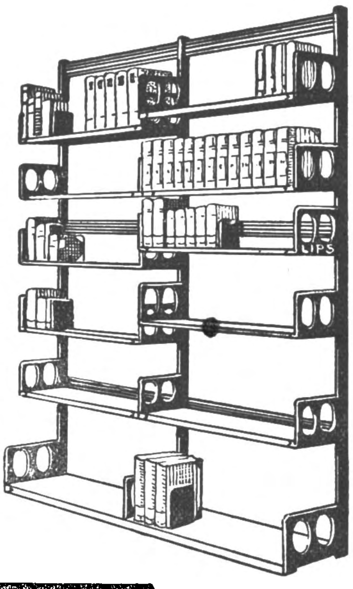

LIPS HANDIG VERSTELBARE

BOEKENSTELLINGEN

IN ELKE LENGTE

LICHT, SIERLIJK, ENORM STERK.

Fa. P. v. d. WEEGEN & Zn., Tilburg

TIMMERFABRIEK

Briefadres: GASTHUISSTRAAT 48.

BAHLMANN & Co - NIJMEGEN

K. Burchtstraat hoek Broerstraat

Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding

Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.

Zeer voordeelige prijzen.

Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"

GROESBEEK.

Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520

Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren

Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Brandstoffenhandel „DE KOLENMIJN"

PIET SIPS - Academiesingel 38 - BREDA

EN GROS Tel. 129 EN DETAIL

J. Steylen-v. d. Brûle — Firma P. ten Have

St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620

Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

TH. BEENS - GINNEKEN - TEL. 563 -

RADIO

ELECTR. VERWARMING

SANITAIR

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS

v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF

Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr 34, Tilburg, Tel. 641

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN

Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Firma Alph. van Laarhoven - Het aangewezen adres voor goud, zilver, doublé, alpacca. - Klokken, Horloges, Luxe Klokjes. - Eigen reparatie-inrichting

VISCHMARKT 8 BREDA

FABRIEK VAN MACHINALE HOUTBEWERKING

„DE MARK"

JACQ. VAN GROENENDAEL — BREDA

Alle timmerwerken, speciaal kerkbanken, kerkstoelen, schoolbanken enz.

J. HURKMANS, Teteringenstr. 31, BREDA

LUXE BAKKERIJ — Hoek Ceresstraat — Telefoon 1731

Specialiteit in alle soorten FIJN GEBAK.

Kantoormachines

Mart. Payens - Nijmegen

ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

PIANOHANDEL VAN LIEBERGEN Nieuwstr. 9, Eindhoven, Tel. 2979.

Speciaal adres voor accuraat stemmen en repareeren

VICTORIA-WATER

OBERLAHNSTEIN

Opwekkend en gezond Natuurlijk Bronwater.

IN KENTEREND GETIJ.

Mukerdschi.

Bij elk verschil in allure en opzet, in breedte en diepte en geestelijken geboortegrond, staan deze boeken in het teeken van de verhouding tusschen Oost en West, begin van een alvernielend conflict òf van een synthese, waarin de krachten der menschheid tot hun hoogste ontvouwing zullen geraken.
Om met het minst pretentieuze te beginnen — de heer Horsting[1]), adjuncthoofd van de Triangusatiebrigade van den Topografischen Dienst in Nederlandsch Indië, heeft over zijn trouwen inheemschen helper en kameraad Pawiro geschreven met een fijnheid en zuiverheid, met een werkelijkheidszin en een pieteit, waaraan menig zwaar-op-de-handsch raisonneur over het wereldprobleem een voorbeeld kan nemen.
De heer Horsting doet niet gewichtig; hij onthoudt zich van breed samenvattende grepen, die boven zijn macht gaan. Hij doorschouwt echter de inlandsche ziel als weinig anderen; hij is daartoe in staat, omdat hij begon met het inlandsche vertrouwen te winnen. Hij vermocht dit vertrouwen te winnen, omdat hij zich tot zijn inlandschen vriend stelde in een ridderlijke verhouding van man tot man. Aldus kwam hij het oostersch innerlijk nader dan de groote hoop der ethischen met zoetsappige praatjes, dan de droeve ridders der „onvruchtbare dialectiek'' met al hun pogingen tot intellectueel contact. Wanneer alle Europeanen tegenover hun inheemsche omgeving vanouds deze houding hadden aangenomen, was het rassenvraagstuk niet ontaard tot een strijdvraag op leven en dood tusschen twee werelden. Van het mysterie der Oostersche ziel blijft voor den klaren blik van dezen mensch weinig over. De oosterling openbaart zich als een mensch gelijk wij onder den uiterlijken schijn zijner geslotenheid. De groote, beheerschende motieven van zijn leven blijken dezelfde als van het onze; hoogstens liggen de zwaartepunten anders, is er een verschil in nuanceering aanwezig. Dit wordt op geheel natuurlijke wijze, als vanzelf sprekend duidelijk uit deze uitnemende analyse van het inlandsche gevoelsleven; en wel des te overtuigender, omdat de schrijver nergens een gebaar maakt van: nu gaat het beginnen, nu dalen we af in de diepten der inlandsche psyche, nu gaat het groote mysterie worden onthuld.
Het ware te wenschen, dat er altijd zóó eenvoudig en zóó reëel over den oosterschen mensch werd geschreven.
Deze even nuchtere als zuivere visie vindt haar bevestiging in de prachtige verhalen[2]) van den Hindoe Mukerdschi. Pelgrimeerend van de wereldwijde vlakten van zijn vaderland uit — omhoog naar de toppen van den Himalaya ziet hij, laat hij het leven van zijn volk de revue passeeren onder velerleï aspekt. Hij beeldt het leven zóó als hij het ziet en begrijpt, zóó als zijn rasgenooten het zélf zien en beleven. Mysterieus is er weinig aan — daargelaten dan dat het leven één groot mysterie is. Maar daaraan wordt veelal het minst gedacht door wie het uitbundigst of geheimzinnigst opgeven over het mysterie der Oostersche psyche.
Karakteristiek voor de houding van Mukerdschi's figuren is hun eerbied voor het oneindige, voor de vormen, waarin het zich openbaart in tijd en ruimte, voor de geestelijke en zedelijke wetten, waarin het zijn licht laat schijnen, waardoor het zijn wil doet kennen, waarin zich de eeuwige orde weerspiegelt. Aan dit alles is niets bizonders; de intrinsieke verhouding van den mensch tot het oneindige en volstrekte is zelfs het meest universeele en minst bizondere, wat zich ter wereld denken laat. Alleen, de zin vòòr deze verhouding is in het westen verloren gegaan; zóó is het westen daarvan vervreemd, dat het den eerbied voor het mysterie aanvoelt als een uiting van niets dan ingebeelde vrees voor magische dreiging. In dien eerbied echter vindt de oosterling een bevrediging en innerlijken vrede; op zijn plan is hij harmonischer dan de moderne westerling, al is hij diens mindere bijvoorbeeld in ontwikkelde redelijkheid. Dit evenwicht, deze inwendige vrede vinden hun weerklank in den rustigen, ingehouden toon dezer zeer schoone en in hun betoomden voortgang niettemin gespannen verhalen. Deze eerbied komt tot uitdrukking in een ethische wijsheid, die gelijk in het leven

zelf met het schoonheidselement tot een tweeeenheid is verweven.
Allen kinderen Gods, zijn alle menschen van alle rassen, onder alle luchtstreken, minstens potentieel gelijk. Gods evenbeeld kan in wezen geen verschil van aard vertoonen. Het contact met het Westen, met de veroveraars der natuur, met den dialektisch redeneerenden mensch heeft in den oosterling vermogens gewekt, die totnogtoe sluimerden in de rust hunner potentialiteit. Er is drieërlei geschied. Het westen heeft het oosten materieel, dat is te zeggen economisch en staatkundig overweldigd. Het moge menig koloniaal land van den chaos hebben gered; de machtsuitoefening moge tegenwoordig worden opgevat als leiding en opbouw, en met dat al wordt zij ook nu nog gevoeld en ondervonden als overheersching. Daar komt bij dat een vaak schandalig verleden door de lijdende partij niet op slag kan worden vergeten. Aldus zijn in het gesubordineerde deel der menschheid de krachten van verzet losgeslagen. De wil tot vrijheid is vaardig geworden over de oostersche wereld. Maar tegelijkertijd heeft de oostersche mensch in zijn contact met het westen het geheim doorgrond van de westersche wereldheerschappij, de bizondere capaciteiten van het blanke ras leeren onderscheiden. Zooals daar zijn een strenge dialektiek, die voert tot het inzicht in den samenhang, het wetmatig verband der verschijnselen, met als gevolg de beheersching der natuurkrachten; verder zin voor samenwerking, organisatievermogen, gemeenschapsgevoel in wijden kring.

Lenin.

Gandhi.

Van het oogenblik af aan, dat de wil tot vrijheid in den oosterling, in twee derde van de menschheid, is ontwaakt en de weg tot eigen lotsbeschikking is ontdekt, is een verandering der verhoudingen ingetreden, een verschuiving der machtsposities, die nimmer zal zijn ongedaan te maken, ook al zouden machthebbers van vandaag, vierkant tegen de zedewet in, het beproeven.
De oplossing van het probleem, dat zich hier stelt, is allerminst te vinden in een strijd om de wereldmacht, op leven en dood, die waarschijnlijk zou uitloopen op een doodstrijd der gansche menschheid. Er is geen uitweg, op den duur, dan in samenwerking en synthese, dan in een supranationalisme, waarin alle natien, — ook de gekleurde van nu en straks — met behoud van eigen aard en zelfstandigheid worden gecoördineerd. Dat de machtsverschuiving, de ingrijpende verandering van zekere machtsverhoudingen, voorloopig met conflicten en botsingen gepaard gaat, is overigens zóó natuurlijk, dat het

ons de hoop op een harmonische oplossing niet behoeft te benemen.
Die hoop wordt verlevendigd door een boek[3]) als dat van Andrews. Daargelaten nog zijn documentaire waarde voor een inzicht in de Britsch-Indische volksbeweging, in Gandhi's strijd en methode, onderscheidt het zich door de hoogheid van het plan, vanwaaraf het conflict wordt verkend. Afgescheiden van de vraag of men den auteur volgt in al zijn appreciaties, van de vraag vooral naar de keuze van het juiste concreet-staatkundige standpunt ten opzichte van verhoudingen, die zich in hun dynamische ontwikkeling voortdurend wijzigen, beteekenen deze hoogheid en objectiviteit een moment in de relatie der rassen. Dit is daarom des te meer verblijdend, omdat de schrijver, als zijnde van Angelsaksisch ras, van huis uit gedisponeerd is voor een niet geringe mate van verblindenden, in zijn gevolgen fatalen rassenwaan. Daar komt bij, dat hij niet alleen staat, maar met zijn algemeene opvatting een richting vertegenwoordigt, een herorienteering — die in het kort dáár op neerkomt, dat men in den Inlander geen „native'' meer ziet maar een evenmensch. Een volwaardige, die het vermogen bezit óf gaandeweg verwerft, om den blanken medemensch te dwingen met hem 's werelds herstel te bepalen aan een „ronde tafel'', legendarisch symbool van gelijkgerechtigdheid, der aanzittenden.
In den vrijheidsstrijd van den oosterling dreigt het communisme een stoornis te worden. Onder staatkundig en sociaaleconomisch opzicht ligt dit voor de hand; in een systeem, dat zich op den duur alleen kan handhaven door de menschelijke natuur met dictatoriale middelen geweld aan te doen, is voor een „ronde tafel'' geen plaats. Dwang en synthese verdragen elkaar niet; de synthese is alleen denkbaar tusschen menschen en volkeren, die zich schikken in een organisch verband krachtens eene als goddelijk en dus als imperatief erkende zedewet. Iedere dwang, die niet steunt op de zedewet, maar op louter menschelijk geweld, draagt de kiem van oplossing en ontbinding in zich. Onafwendbaar komt de dag, waarop het ook onder de spanning van mensch en gemeenschap aan stukken springt. De tegenstelling tusschen den oosterschen mensch, ook den westerling naar zijn waarachtige wezen, en het Communisme ligt intusschen dieper, in de allerdiepste sfeer der ziel. Zij ligt in datgene, wat den mensch tot mensch maakt, in zijn bewuste verhouding tot het oneindige. In het westen bij velen vervaagd, is het besef van deze verhouding het hoofdmotief in het leven van den Aziaat. Hij is religieus. Wat dit beteekent begreep Lenin, toen hij het parool uitgaf, zich van de nationalistische beweging in Azië meester te maken, het sociaal-economisch verzet te stimuleeren en in het teeken van den klassenstrijd te plaatsen, maar zich van atheistische propaganda te onthouden. Voor atheïsme oordeelde de groote strateeg van het communisme het Westen rijp ; in het oosten verwachtte hij een fanatiek verweer. Lenin kende de wereld, de menschheid als weinigen; zijn strategisch directief houdt een vernietigend vonnis in over de westersche mentaliteit, een ongewild ontzag voor de ziel van het Oosten.
Omtrent de levensbeschouwing die Lenin persoonlijk huldigt leert de biografie van de hand van zijn vrouw en medewerkster weinig nieuws. Het typeert de communistische visie, dat in deze levensbeschrijving de persoonlijkheid schuil gaat achter haar eigen revolutionnaire actie, dat van den echtgenoot niet of ternauwernood wordt gerept, maar des te meer van den kameraad-agitator. Een leven van ontzagwekkende werkdadigheid gaat hier aan ons oog voorbij. Uit deze notities, waaraan een diepere samenhang vreemd is, doemt desniettemin

Krupskaya, de weduwe von Lenin.

het beeld op van een mensch van zéér ongemeene proporties, die ieder woord, iedere gedachte, iedere daad jaren aaneen, dag voor dag, uur na uur richtte op één doel — de bevrijding van het prolatariaat volgens zijn opvatting. Wij zien hier een man arbeiden, die wat hij deed doelmatig deed, volkomen àf, breed van conceptie, volledig tot in het futiele; wij zien een eenling

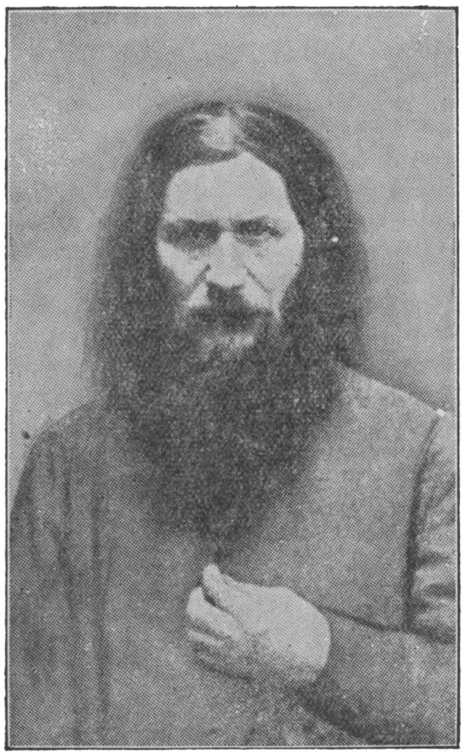

Rasputin.

worstelen tegen een schijnbaar niet te schokken overmacht, tegen een wereldorde. Natuurlijk, het communisme is onhoudbaar als sociaal systeem, als levensleer een macht der duisternis, maar dit neemt niet weg, dat van de figuur van Lenin een fascineerende kracht uitgaat, dat zij in ieder geval ontzag afdwingt.
Overigens maakt deze biografie ons niet wijzer ten aanzien van het fenomeen Lenin in den ontwikkelingsgang van het menschelijk denken en willen. Marx en Engels zijn het begin en het einde van zijn ideologie, het evangelie, waarin de laatste en hoogste woorden voor immer zijn vastgelegd. Lenin moge een krachtfiguur zonder weerga zijn geweest, hij putte zijn kracht, althans de kracht van zijn overtuiging vooral uit zijn eenzijdigheid. Zoo als ook blijkt uit de litteraire, cultureele en sociale bronnen, die hij placht aan te boren; de opsomming daarvan bewijst, dat hij geen vernieuwing en zelfcritiek zocht buiten de perken der eenmaal aanvaarde ideologie. Op een rotte samenleving, op een uitgeleefde cultuur was Lenin de ontzettende, alles omverwerpende reactie. Van de sfeer van machthebbers, onder wie een Raspoetin bestaanbaar was en in alle mogelijke variaties van geestelijke verwording weerklank en aanknooping vond, moet worden gezegd, dat zij het ernaar-gemaakt-hebben. Lenin was een geweldige, maar van den anderen kant heeft hij de verhoudingen mee gehad; eenerzijds een dociele massa zonder samenhang, wie het bukken voor de knoet sedert eeuwen tot een tweede natuur was geworden en daarboven een regime dat inwendig vermolmd en van zijn goddelijke roeping vervreemd was. Het regime, dat Lenin te lijf ging met inzet van zijn geweldigen wil, had zichzelf ten doode opgeschreven; het was rijp voor vernietiging; het bracht een Raspoetin voort en aanvaardde hem. De geesel sloeg neer.
Er is méér wat zijn einde nadert. Niet alleen in Rusland was de bestaande orde uitgeleefd, inwendig vergaan. Zal de moderne wereld zich weten te vernieuwen, zich aan het eeuwige weten te verjongen, vóór haar doodsuur?

L. J. M. Feber.

1) **L. H. C. Horsting,**
PAWIRO. *Adi Poestaka, Den Haag,* 1930. (23 × 15.5) 236 blz. geb. f 3.90.
2) **Dhan Gopal Mukerdschi,**
WIR PILGERN ZUM HIMALYA. *Rutten & Loening, Frankfurt a.M.,* 1928. (20.5 × 13) 155 blz. ing. M. 3.—.
3) **C. F. Andrews,**
INDIE EN DE STRIJD TEGEN HET WESTEN *Van Loghum Slaterus, Arnhem,* 1930. (24 × 15.5) 192 blz. ing. f 2.50.
4) **Nadezdha K. Krupskaya,**
MEMOIRES OF LENIN. *Martin Lawrence, London,* 1930. (19.5 × 12.5) 211 blz. ing. Sh. 5.—.
5) **M. V. Rodrianko,**
THE REIGN OF RASPUTIN. *George Allen & Unwin Ltd., London W.C.* 1. (22 × 13.5) 278 blz. geb. Sh. 12/6.

EEN GENIALE SNOEVER.

Het laatst-vertaalde boek van Hamsun, *August* 1) is een staaltje van de enorme literaire bravoure van deze Noorse schrijver, een bravoure overigens van de meest superieure kwaliteit.
Het verhaal op zich is, als gegeven, zeer simpel: August, het type van de zwerver uit zijn vorige roman *Zwervers,* komt na

jaren afwezigheid terug in de Bocht, een armelik vissersdorpje aan een of andere fjord. Na verloop van enige tijd heeft August, de geniale opschepper, kans gezien van de Bocht een stad te maken met een

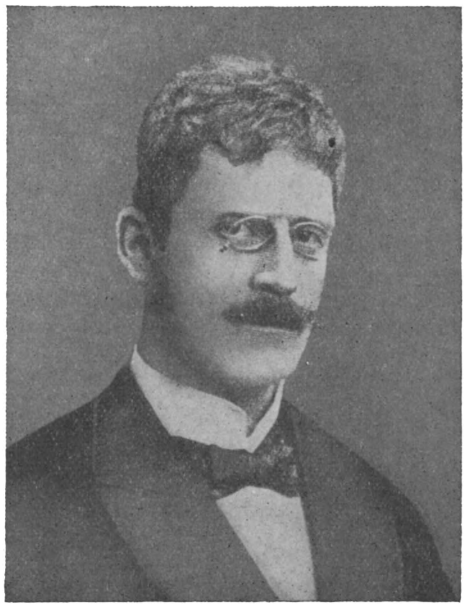

Knut Hamsun.

postkantoor, een bank, royale huizen, dennebomen, met een fabriek voor haringmeel zelfs !— Maar de vette jaren worden gevolgd door magere jaren, als de haringen die de fabriek verwerken zou, maar niet komen, — als het voedsel op raakt en er honger geleden wordt in de Bocht. Wat doet dan August, als de nood het hoogst gestegen is? Hij gaat een fantasties zaad uitzaaien, een zaad, wat in de Bocht nog nimmer is gezien; hij doet het met ernstig-rituele gebaren en zet er zijn hoed bij af. Als allen honger lijden gaat August tabak planten... Tot hij even plotseling als hij kwam opdagen, weer achter de horizon verdwijnt!

* * *

Wat zegt echter dit ijle schema tegenover het levensvolle, van krachtige energie doorstroomde boek! Van de ene „daad'' van August naar de andere, wordt onze belangstelling gespannen met die zekere en stellige tucht, welke op iedere bladzijde de meesterhand van Hamsun verraadt, — een auteur die eens ongeveer gekarakteriseerd werd als beschouwend vanaf zijn olympiese hoogte het leven en bedrijf der mensen, niet zonder een zeer hooge en bedwongen ironie. Hamsun schrijft, als nam hij August ten volle au sérieux, en het is juist deze ernst die dit boek zo fabelachtig ironies maakt. Men kan onmogelik beweren, dat Hamsun zijn personen zonder meer voorstelt als belachelike wezens; integendeel, ook de dwaaste capriolen van August vertelt hij monsterachtig zakelik. Wellicht kan men het als volgt formuleren: Hamsun neemt het den mensen niet kwalik, *dat zij zijn zoals zij nu eenmaal zijn,* namelik dwaze wezens, niet kwaad van aard, goed zelfs van aanleg, maar zonder kennis van enig doel, laat staan een laatste doel. Zij leven doelloos op dit kleine perkje aarde. De godsdienst dezer lieden is volkomen conventioneel, dekoratief zonder meer, een enkele maal — en niet de minst-indrukwekkende — vrij belachelik. De toepassing van de oude wijsheid, dat de mens te beter bidden leert met het stijgen van de nood, vindt in Hamsun's figuren een caricaturale toepassing: de verdorvenste wezens krijgen zoodanige bevliegingen, dat men het best van religieuze waanzin spreken kan.

Tracht men dieper door te dringen in Hamsuns's bedoelingen, dan komt de lezer tot de bevinding, dat August temidden der Bocht-bewoners geenszins het uitzonderlik individu is, waarvoor men geneigd is hem al lezend aan te zien.
De zonderlinge indruk die August maakt, wordt voor het grootste deel veroorzaakt door zijn tegenstelling met het milieu, waarin hij optreedt, maar dan is dit milieu het „abnormale'', het leven dat vandaag nog maar sporadies in uithoeken van de aarde voorkomt, — August daarentegen is de „normale'' mens, de mens zoals wij die heden ten dage gewoonlik voor ons zien. Niet August is de uitzondering, de Bocht is uitzondering; en een „normaal'' exemplaar als August misstaat in deze contreien tusschen bewoners die tevreden zijn met een stuk grond, waarop zij aardappels kunnen winnen, een wei om een paar koeien te houden, overgelukkig soms met een rijk uitvallende haringvangst; — in hun eenvoud, met geringe behoeften leven deze mensen menselik-gelukkig, in eigen oog welvarend.
Tot August komt, *de moderne mens,* die Europa en Amerika in elk geval, maar ook Afrika en Azië volgens eigen beweren van binnen en buiten heeft bezien; hij begint met een vrij overbodig postkantoor in te richten, rijke huizen met kostbaar gekleurd

glas te bouwen, de huizen te nummeren, — het stukje bouwgrond en het stukje wei met huizen te bezetten, een bank op te richten, en hij eindigt met het bouwen van een fabriek voor haringmeel.
Het wordt bijkans een moderne stad, maar — dit is de wraak van het noodlot — de eigenaars van de rijke huizen raken achterop; verder dan nummer één worden de huizen niet genummerd; als er hongersnood komt, beschikt zo goed als niemand meer over grond om aardappelen te poten, en in de fabriek ontbreken de machines. De Bocht op „modern europees-amerikaans peil", maar in de onmogelikheid zich uit de hongersnood te redden ondanks telegraaf en dennebomen, ondanks de fabriek die een lichaam zonder ziel blijft en geen mens voordeel bracht, ondanks de bank, die geen cent bezit. Ziedaar het resultaat van Augusts indringende bemoeiïngen!

Ilja Ehrenburg.

Maar August heeft niets van een demonieskwaadaardig individu. Integendeel: hij verricht zijn zaken *als onnadenkend*; hij beoogt zeker geen kwaad, maar toch eigenlik ook geen goed voor de bewoners zijner streek; hij wil modern peil, hij wil meedoen, hij is bezeten door de grootheidswaanzin der moderniteit. Goedmoedig, vriendelik en onzelfzuchtig is deze moderne mens, maar als hij ziek is en op zijn sterfbed (naar men meent) op zijn geniale manier ligt op te scheppen en de dag aande nacht liegt, krijgt hij van Hamsun dit testimonium mee: „ziek en leugenachtig — *een uitdrukking van de tijd en de ontwikkeling*".
Bedoelt Hamsun niet een karakteristiek van de moderne mens te geven, als hij over August schrijft:
„Moedig op zijn manier, vaak een waaghals, in zaken driest, bijna brutaal, maar een man zonder zwaarte, zonder innerlike ballast, in de grond van de zaak laf en bijgelovig. Hij werd dadelik klein, zwak en hulpbehoevend, hij had een steun noodig"
Deze mens zonder innerlike ballast, zonder zwaarte, bezeten door een waanzinnige „daden"dwang, de moderne grootheidswaanzin, werkt als „de renbode van de mechaniese arbeid en van de industrie *onvruchtbaar*."
Zo luidt het oordeel van een der grootste romanschrijvers van deze tijd over figuren, als die, welke Ilja Ehrenburg op zo geniale wijze afstrafte in zijn *10 P.K.*
Dit is de diepste zin van Hamsun's roman (de enkele meer uitdrukkelike bewijsplaatsen op de bladzijden 232, 245 en 271 geven voldoende zekerheid voor deze opzettelike bedoeling).
Overigens kan eenieder, ook Deterding en elk willekeurig beursbladredakteur dit boek lezen, zonder dat hij zich in het minst hoeft te verontrusten over zichzelf, zijn eigen ziel en zaligheid. Integendeel: hij, de gewiekste, hij vooral zal zich in zijn superioriteitswaan in hoge mate kunnen vermaken met deze even geniale als dwaze August — zonder te bemerken, dat hij in zijn eigen spiegelbeeld staart.
Want dit is het wonderbaar-boeiende van Hamsun's *August*, dat dit boek een sprookje is, het geniale grote-mensensprookje over de geniale fantast die — met al zijn goede heid, maar niet mindere boosheid — genoemd mag worden: de moderne mens. En in een sprookje kan men zich herkennen of vergeten, al naar men zelve wil! En is het — tenslotte — geen schóón sprookje, waarin het normale abnormaal wordt, en het abnormale het normale lijkt, — waarin de ernstige moderne mens zichzelf als uitzonderlik en lachwekkend wezen ziet voorgesteld, alleen door hem een normale achtergrond te geven?

Gerard Knuvelder.

Knut Hamsun.
AUGUST. *Van Loghum Slateren, Arnhem.* 1931. (21 × 15.5) 347 blz.
— C —

EEN BEGAAFDE CHARLATAN.

Onder het pseudoniem ,,Ephesian'' waren reeds verscheidene uitstekende werken verschenen, vóór de schrijver het noodig achtte om met zijn vollen naam voor het voetlicht te treden. Voortreffelijk waren zijn geel gelezen biographiën over Winston Churchill en Lord Birkenhead en die over Philip Snowden wordt door vrind en vijand als de allerbeste geëerd. Doch toen hij in den vorm van een novelle het leven van

Winston Churchill.

Charles Dickens verwerkte en dit deed op een geheel onbevangen wijze, zooals de titel daarvan *This Side Idolatry* reeds duidelijk aangaf, toen vond hij het terecht noodig de verwijten van zijn tegenstanders te ecarteeren en het mysterie op te heffen dat de schuilnaam Ephesian bedekte.

Over die Dickens biographie is eenige jaren geleden heel wat te doen geweest. Het groote publiek en de breede horde van Dickens-maniakken (want er bestaat reeds een heele cultus met een Dickens-Huis en een Dickens-tijdschrift) kwam er tegen op het puriteinisme van hun vereerd voorbeeld naar den maan te zien gaan. Men duldde niet, dat er getornd werd aan den naam van den overledene, die gelijk alle overledenen naar de geijkte appreciatie: ,,een braaf mensch'' was geheeten. Ephesian was de laatste om af te dingen op Dickens' welverdiende reputatie, doch hij schroomde niet om die onpartijdig te wikken en te wegen en durfde onomwonden uit het persoonlijke leven van zijn onderwerp de ,,défauts de ses qualité's'' aan te toonen. ,,Op zij met die Afgodenvereering'' noemde hij zijn Dickens-boek, doch met hoeveel meer recht had hij deze titel kunnen schenken aan zijn jongste werk, de biographie van Mevrouw Blavatsky welke hij hij *De geheimzinnige Madam* doopte.

Bechofer Roberts is in Rusland en in de Russische literatuur geen onbekende, niet alleen publiceerde hij zijn reisbrieven (*Through Starring Russia*) doch hij bemachtigde de kennis dezer taal zoo volkomen dat hij succesvolle vertalingen kon ondernemen als *Five Russian Plays* en *The Twelve*. De eerste voorwaarde tot een kundige analyse der typisch Russische ziel van Mevrouw Blavatsky had hij dus reeds vervuld en voor dit speciale studie-object, doorlas hij al haar werken en die van haar voornaamste medestanders en volgelingen als Olcott en Sinnett, contemporaine gedenkschriften als die van Graaf Witte en Annie Besant om niet te spreken van de tallooze theosophische tijdschriften onder welke het voor een normaal mensch verbijsterend moeilijk moet geweest zijn normaal te blijven...

Om te weten wat voor vleesch men bij Bechhofer Roberts nieuwste boek in de kuip heeft, is het voldoende de slotzin van zijn werk aan te halen: ,,As we look back to-day on this mysterious madame, with our fuller knowledge of her character and career, we are bound to endorse the opinion of those who, sitting in judgment on Helena Blavatsky in her lifetime, pronounced her one of the most accomplished, ingenious and interesting charlatans of history.''

Een uitvoerige bespreking van dit even minutieus gedocumenteerde als spannend vlot geschreven boek is in een Hollandsch tijdschrift wel op zijn plaats. Nog maar dezer dagen zagen we in een der voornaamste wijken van Den Haag een aanplakbiljet, den naam van een bekenden intellectueel vermelden, die ter gelegenheid van den honderdsten geboortedag van Mevrouw Blavatsky — op 31 Juli 1931 dus — voor de Theosophische Vereeniging in Den Haag een dankrede zou komen uitspreken!

Helena Petrovna Blavatsky die den 31sten Juli 1831 in de Russische Ukraine geboren werd is ongetwijfeld — daarover kan iedere

C. E. Bechofer Roberts.

beoordeelaar het eens zijn — een van de merkwaardigste vrouwen aller tijden. Doch voor een dankrede ter gelegenheid der eeuwherdenking harer geboortedag, ware alleen dan plaats, indien haar eigen eisch kon erkend worden „pupil van de Meesters der Wijsheid'' geweest te zijn en „onthuller hunner geheime leer'' op welke „alle oude en nieuwe godsdiensten gebaseerd zijn.'' In feite is zij slechts de originator der Theosophie, die gammelste aller schijnphilosophiën, wier ontstaan niets minder dan een farce is en wier voortbestaan het voortdurend bewijs levert van de ongebreidelde geloofwaardigheid zulker menschen, die in hun intellectueele eigenwaan de oude dogma's der Moederkerk spottend op zij schoven, om zich onsterfelijk te blameeren onder de grootste fraude onzer z.g.n. verlichte eeuw!

Toen het ontijdig geboren kind gedoopt moest worden, vatten door de onvoorzichtigheid van een der aanwezigen de gewaden van den ceremonieerenden priester vlam. Haar volgelingen leggen dit uit als een omen voor de animositeit, welke er later tusschen haar en de Kerken zou groeien. Gelijk de meeste Russische meisjes van haar tijd ontving zij geen ernstige en geregelde opvoeding, haar huwelijk op zeventienjarigen leeftijd met den 40-jarigen Generaal Blavatsky was een daad alleen begonnen, om haar gouvernante te plagen. Zij leefden slechts drie maanden te zamen en daarna begon haar avonturiersleven — beter uitgedrukt de geheimzinnig gehouden periode van heel een leven dat avontuurlijk werd — die 25 jaren tusschen het wegloopen van haar pas getrouwden man in 1848 en haar eerste openbare optreden in New-York in 1873. Een ieder die poogde iets te weten te komen uit die jaren werd met de vreemdsoortigste eeden vervloekt.

Haar trouwst toegewijde biograaf, Sinnett, moest reeds ondervinden dat geen der data's welke zij hem over die periode opgaf klopte. Alleen haar neef, Graaf Witte, de bekende Russische staatsman, is authentiek. Hij vertelt in zijn mémoires hoe zij wegliep met den kapitein van een Engelsche boot; in Constantinopel werd zij circus-rijdster, werd de maitresse van een operazanger Metrovich, trouwde daarna weer een Engelschman, gaf pianoconcerten in Londen en Parijs en keerde omstreeks de zestiger jaren naar Rusland terug, naar de getuigenis harer familieleden „als een ruïne harer vroegere schoonheid, natuurlijk gevolg van een stormachtig en hartstochtelijk leven.''

De verzoening met den generaal was slechts van korten duur; zij werd uit Kiev verbannen wijl zij poenige gedichten publiceerde over haar intieme verhouding met den gouverneur dezer stad; begon opnieuw met Metrovich; hij verloor op weg van Odessa naar Cairo bij een schipbreuk zijn leven, zij stichtte daar haar Société Spirite, doch moest later een onderkomen naar Amerika zoeken, wijl de grond er te heet onder haar praktijken werd.

Aan Sinnett schreef zij eens, hem bezwerende het gordijn te trekken tusschen 1831-1875, dat haar privé leven dier jaren „Holy and Sacred'' was! Het moest dienen om een legende rond haar persoon te bouwen, wie het anders vermoedde werd als een „dolle hond'' verwenscht!

De tijdsomstandigheden van het Amerika van den burgeroorlog waren Blavatsky's optreden als een medium gunstig, een golf van belangstelling voor het spiritisme sloeg juist over het land. Daar ontmoette zij Kolonel Olcott, die geen onbeperkte capaciteit bleek te bezitten om de meest ongelooflijke verhalen te slikken. Doch het bekendste blad der spiritisten *The Banner of Light* weigerde spoedig Blavatsky's artikelen te publiceeren. Toen kocht zij de *Spiritual Scientist* voor zich zelf op. Zij schreef in deze jaren ook haar eerste boek *Isis Unveiled.* Zorgvuldige kritiek wees er 700 fouten in namen en cijfers, 600 blunders en 2000 pagiaten uit de moderne occulte literatuur in aan! Toen kort daarop haar

,,Miracle Club'' ten gronde ging, zocht men naar een nieuwen naam, de dictionnaire verklaarde Theosophy als ,,goddelijke wijsheid'', de ,,Theosophical Society'' was geboren. Verschillende pogingen om aan geld te komen mislukten, Baron de Palm met wiens begrafenis het theosophische genootschap publiciteit had willen bereiken, bleek een der grootste oplichters der nieuwe wereld. Mevrouw Blavatsky huwde een zekeren Bettanelly, ofschoon niets eens gescheiden van den nog levenden generaal in de hoop op geld, hij bleek een bankroet. Onder deze omstandigheden verloor ook Olcott langzamerhand elk prestige, Amerika werd te heet en het paar besloot naar Indië te trekken.

In Februari 1879 bereikte het stel Bombay, hun eerste gastheer en pupil bleek alweer gevaarlijk tuk op geld, hij bracht hen zelfs zijn welkomsttelegram in rekening! De eerste fatsoenlijke figuur welke men in Blavatsky's kring ontmoet, was Sinnett, hoofdredacteur van het Dagblad *The Pioneer* in Allhabad, een bekend occultist, doch een zwak karakter, dat elk onderscheidingsvermogen op zij zette, zoo spoedig de dominatie van Blavatsky begon. Het volgend jaar omhelsden Blavatsky en Olcott het Boeddhisme, alles alleen omder wille der publiciteit.

Spoedig werd het geknoei ook onder haar goedgeloovige volgelingen merkbaar. In Simla was een kostbare broche onder zeer précaire omstandigheden verdwenen. Doch ergerlijker nog werden de falsificaties in brieven, geteekend Koot Hoomi, aldus was de naam van een ,,godheid''. Deze brieven vonden op mysterieuse wijze hun weg in de handen van hen voor wie Blavatsky's machinatie ze bestemd had.

Bechhofer Roberts toont met een vloed bewijzen overduidelijk aan, dat al deze ,,bovennatuurlijke'' epistels door Blavatsky eer gecompileerd dan geschreven zijn. En op deze, jarenlang voortgezette, fraude is de leer der theosophie gebaseerd wier motto nog steeds luidt: ,,Er bestaat geen hoogere religie dan de waarheid''. Indien men Sinnett's werk *Incidents in The Life of Madame Blavatsky* leest, en diens tirades over haar occulte studies bij de wijzen der Himalayas, vergelijkt met het droog prozaïsche relaas zooals dat over Metrovich's maîtresse historisch te achterhalen is, dan slaat men toch waarlijk de handen ineen!

In 1882 vestigde de theosophische karavaan haar hoofdkwartier in Akyab. Daar vond zij drie jaren lang de climax van haar carrière, het eene publieke schandaal na het andere brak over haar hoofd los, hoe grooter en veelvuldiger de schandalen, hoe dieper het geloof van haar volgelingen dat hun boodschapster der meesters van wijsheid door demonische krachten bestreden werd. Heel het geheim van de ,,merkwaardige'' gebeurtenissen in Akyab schuilt in de toen niet bekende geheime communicatie tusschen Blavatsky's slaapkamer en de occulte zaal.

Mevrouw Blavatsky.

In 1884 bezocht Blavatsky Engeland. Doch tijdens haar afwezigheid van Indië ontplofte de bom met de publicatie door een zendingsperiodiek van Madras (*Christian college Monthly*) in de geschiedenis bekend als de onthullingen van Mevrouw Coulomb, die Blavatsky vroeger geholpen had in het afzenden der telegrammen en brieven van den ,,Goddelijken Meester, Koot Hoomi'' en die ook meerendeels de wonderen van Akyab in scène had gezet! Een Engelsch Genootschap, de Society for the Promotion of Physical Research zond Mr. Richard Hodgson tot een onderzoek naar Indië en zijn 200 blz. omvangrijk rapport werd de

klare blootlegging van één lange reeks fraudes en hallucinaties op welke de Blavatsky's vertooningen rustten.
De schrijver dezer onderhavige biographie ontleedt de bevindingen der onderzoekingscommissie en van Hodgson's rapport op heldere en droog amusante gekruide wijze. Er was geen spelt tusschen te krijgen en toch groeide deTheosophische Beweging als kool, in 1886 telde zij 117 afdeelingen, o.m. in Holland. Mundus vult decipi! De laatste phase van haar leven sleet zij in Londen, hier ontmoette zij Annie Besant die spoedig een plaats als haar boezemvriendin ging innemen. Blavatsky, van een misselijke dikte geworden, ging voort

Krishnamurti.

haar plagiaat te bedrijven in nonsensikaal mysterieuse boeken en gedroeg zich tegenover eenieder — mondelinge getuigenissen wijzen dit nog uit — als een vrouw uit de heffe des volks. Daar stierf zij in Mei 1890. Toen zeven jaar later ook Olcott gestorven was volgde Mevrouw Besant deze als hoofd van het theosophisch genootschap op. De meesters waren haar in Akyab in vizioenen verschenen, aldus getuigde zij van zich zelf. Doch die „meesters'' hebben haar toen klaarblijkelijk niet gewaarschuwd tegen de heraanstelling van den later zoo berucht geworden Leadbeater! Annie Besant regeert nog steeds, zij overleefde zelfs haar grootste farce: den jongen Hindoe Krishnamurti „de belichaming der waarheid'' en de „reincarnatie van Blavatsky'' aan de goedgeloovige wereld op te dringen als een nieuwe Messias!
Het is niet wel doenlijk om binnen de beperkte ruimte van een artikel ook maar in het algemeen het materiaal te etaleeren dat Bechhofer Roberts in zijn biographie verzameld heeft. Hij prijst Mrs. Blavatsky als een „Vivid, Biting and Racy'' schrijfster doch is zelf in de weergave van zijn model niet minder levendig fel en sarcastisch gebleven. Dit voortreffelijke boek over een allermerkwaardigste vrouw laat zich lezen als een spannende avonturenromen, die het eenmaal begon kan het niet meer neerleggen voor hij deze allerbelachelijkste film tot z'n einde heeft zien draaien.
In deze dagen nu een verdwaasde groep goedgelovigen den honderdsten jaardag harer geboorte meent te moeten herdenken, is het goed deze figuur eens in haar ware proporties te zien. En zoo menschelijk is deze biograaf gebleven dat hij ondanks zijn meedoogenlooze uiteenzetting van haar leven, dat van fraude en knoeierijen aan elkaar geregen is, toch niet nalaat tenslotte op den lezer een merkwaardige mengeling van medelijden en bewondering te wekken met een zeer begaafde, zeer behendige en zeer wilskrachtige vrouw, wier talenten goed aangewend haar de hoogachting der wereld hadden kunnen verwerven, doch die verkoos te leven aan de zelfkant der menschelijke aberaties.

Kees van Hoek.

C. E. Bechhofer Roberts.
THE LIFE OF MRS. BLAVATSKY. *G. Allen Unwin, London,* 1931.

'N BELANGRIJK HISTORISCH WERK.

Prins Willem III Stadhouders-Koning, is het 17e nummer uit de Nederl. Historische Bibliotheek, onder de leiding van Prof. Dr. H. Brugmans, het is slechts nog het eerste deel, en behandelt de bij uitstek Hollandsche periode van Prins Willem III tot 1674. Het volgende deel zal de Europeesche periode van den stadhouder-Koning bevatten. De nieuwe bewerking van dit onderwerp is eigenlijk gegroeid uit de publicatie van de correspondentie van Prins Willem III met Hans Willem Bentinck eerste graaf van Postland door den schrijver reeds gepubliceerd en uit nog andere uit te geven archieven over dit onderwerp. Daarbij bezorgde de schrijver reeds vroeger een uitgave der briefwisseling van Jan de Wit, gevolgd door eene biographie over dezen staatsman die in de Nederlandsche Historische Bibliotheek al in 2e druk verscheen. Na zulken voorarbeid is wel niemand beter in staat dan dr. Japikse om Jan de Wit en

Jeugdportret van Prins Willem III.

Prins Willem III de hoofdfiguren van dezen tijd (die dit eerste deel betreft) in hun historisch milieu te schetsen. Dit zal iedereen kunnen ervaren als hij kennis neemt van den rijken inhoud van dit boek, waarin het leven en de tijd van Prins Willem III van alle zijden belicht wordt.

Aan het eindpunt dezer Hollandsche periode, zien we Prins Willem III tot al de waardigheden zijner voorvaderen verheven.

Dr Japikse stelt helder in het licht, welke vele en groote hinderpalen en moeielijkheden deze Oranjetelg van zijn jeugd af te overwinnen had, op den weg naar zijn doel, dat hij met taaiheid bleef nastreven. Hij mistte de sterke positie van een vader of broeder, die de vorige oranjeprinsen in het voordeel was geweest. Bij zijn geboorte was de oppositie der Loevensteinsche fractie, die toen het bewind in handen had, egenover een nieuwe Oranjemacht scherper en hartstochtelijker dan ooit. De Prins had van jongens af een zwak physiek gestel, de leden van het Oranjehuis. die voor zijn opvoeding hadden te zorgen, en zijn toekomst zooveel doenlijk moesten verzekeren leefden voordurend in de grootste oneenigheid met elkaar. Prinses Mary zijne moeder, was veel meer bezorgd voor de familie Stuart, die toen in Engeland machteloos was, dan om de belangen van haar eigen kind te behartigen. Zoo leken de kansen van Prins Willem III wel gering, om eenmaal in het voetspoor zijner vaderen te kunnen treden. Temeer, de Statenpartij heerschte in het gouden tijdvak der Republiek, beschikte over een aantal eminente staatslieden, gezanten en vlootvoogden, die de Republiek nog niet gezien had, en die Holland tot een geduchte macht gemaakt hadden tegenover elken tegenstander. Men had nu wel een eenige gelegenheid, om elke Oranjemacht in de Republiek voorgoed uit te schakelen, en de regeering der „ware vrijheid" duurzaam te vestigen.

Ondanks dit alles, begonnen de omstandigheden zich voor den Prins in gunstiger zin te ontwikkelen. Amalia van Solms, die na den dood zijner moeder zijne belangen behartigde, drong er bij Jan de Witt krachtig op aan, den jongen Prins op te voeden om later de waardigheden zijner voorvaderen te kunnen bekleeden. De Restauratie der Stuarts in Engeland, en de volksbewegingen die zich bij verschillende gelegenheden steeds krachtiger ten gunste van Oranje uitten, schoven den jongen Prins altijd meer op den voorgrond, en Jan de Witt was te nuchter en te goed staatsman om hier de werkelijkheid niet te zien, en er rekening mede te houden. Maar hij liet zich niets opdringen, en tegenover Engeland en de Oranjepartij regelde en leidde hij de opvoeding van Prins Willem III zelf. De Prins werd Kind van Staat. Noodgedwongen door Jan de Witt in een afzonderlijke positie geplaatst, werkte Prins Willem III aan de afwerking zijner begeerde

Het eenzame polderland waar Prins Willem III eens verblijf hield.

Europa den strijd inzette om het politiek evenwicht, al is het in het begin met een sterk Nederlandsche kleur.
Om deze ontwikkeling in de buitenlandsche politiek der Republiek (die in het tweede deel van den Stad-houder-Koning zijn hoogtepunt zal vinden) en geheel het karakter en de positie van den stadhouder in de Republiek te begrijpen, is bestudeering van dit 1e deel noodzakelijk; hier is immers de grondslag gelegd, hier zijn reeds de beginselen van de latere politieke lijn aanwezig.
Dit zijn enkele beschouwingen aangaande den inhoud van dit sterk gedocumenteerd werk dat personen en toestanden scherp karakteriseert, dat helder en vlot is geschreven: alles duidt er op, dat de schrijver ten volle zijn stof beheerscht. Het boek wijst in een moeilijke en zeer gewichtige periode, zoowel van de Republiek als van het leven van Prins Willem II veilig den weg, en is daarom een zeer belangrijke aanwinst voor de Nederlandsche historiographie. Moge dr. Japikse ons spoedig met het tweede deel der geschiedenis van den stadhouder-Koning verblijden.

P. Placidus. O. Cap.

positie verder, de druk die door buitenlandsche gevaren werd uitgeoefend, gaf echter den doorslag. Want voor de machtige volksbeweging, die hierdoor ontstaat moest Jan de Wit in 1672 als raadspensionaris aftreden. Prins Willem III werd dan in alle waardigheden zijner voorvaderen hersteld. Toch was tevoren reeds onder De Witt, door de vloot van de Hollandsche kust veilig gesteld, zelfs te land was al het grootste gevaar bezworen. Niettegenstaande dat werd herstel van Oranje geeischt, duidelijk bewijs, dat de Oranjedynastie diep in de ziel van het volk geworteld was, dat bij deze dynastie uitredding en veiligheid in gevaren zocht, en die boven alle partijtwisten een punt van vereeniging bood.
Wat de opvoeding van den jongen Prins betreft, deze was alles bijeengenomen gebrekkig geweest, er was geen vaste lijn in te bekennen. Veel dankte hij aan Jan de Witt zelf voor zijn staatkundige vorming, maar de militaire opleiding, die de vorige Oranjeprinsen in een degelijke leerschool hadden doorloopen, mistte hij geheel. Geen wonder, dat heeft zich later dan ook zeer gewroken, toen hij door de omstandigheden gedwongen werd zich met het militaire opperbevel te belasten. Dr Japikse verzuimt ook niet waar het pas geeft, op de schaduwzijden in het leven van Prins Willem III te wijzen. Zeker hebben we de zwakke gezondheid van den Prins in aanmerking te nemen, dat hij de vrijheid en blijheid der jeugd in het ouderlijk huis heeft moeten ontberen, en van jongs af aan in de hooggaande partijtwisten werd betrokken. Toch keurt de schrijver onomwonden verscheidene handelingen in Prins Willem III af, o.a. de moord op de gebroeders de Wit, die hij in zijn biographie over Jan de Wit uitvoerig behandelde.
Belangrijk is ook wat de schrijver biedt over de ontwikkeling in de buitenlandsche betrekkingen der Republiek. Het is voldoende bekend, dat Prins Willem III (wel sterk onder den invloed van den Oostenrijkschen diplomaat Lisola) in

---

[1]) **Dr. N. Japikse,**
PRINS WILLEM III, DE STADHOUDER-KONING. Geillustreerd, *J. M. Meulenhoff, Amsterdam* 1930 (24×18) Deel I, 369 blz.

VAN MISDADIGERS EN BOEVEN.

Het detective-verhaal vindt nog steeds veel aftrek. Geen wonder dus, dat er heel wat op de markt komt, om de tallooze liefhebbers van dit genre lectuur te gerieven. Nu hebben, vooral in Engeland, de laatste jaren vele oud-detectives van de sensatie-zucht van het publiek gebruik gemaakt, om hun ervaringen op papier te zetten en aan den man te brengen.
Onder hen neemt H. Ashton-Wolfe een eerste plaats in. Van deze autoriteit op crimineel gebied verscheen reeds een vierde werk, getiteld: *In hun groei bedorven.* Evenals de drie voorgaande boeken van dezen schrijver is het een serie verhalen, aan de werkelijkheid ontleend, doch hier en daar door den auteur eenigszins gewijzigd. Hoeveel procent nu „Dichtung" en hoeveel procent „Wahrheit" is, valt moeilijk te beoordeelen, maar vast staat, dat deze verhalen stuk voor stuk voor geen enkele gefantaseerde detective-geschiedenis behoeven onder te doen.
Ofschoon de schrijver niet de kunst verstaat, de ontknooping tot het einde te bewaren, zijn de problemen, welke hij stelt, toch buitengewoon interessant en boeiend. Men krijgt een diepgaand

inzicht in de wetenschap der misdaad met haar nieuwste wapens, camera, microscoop, chemische retorten enz. In bijzonderheden wordt aangetoond, hoe het gerechtelijk onderzoek plaats vindt en daarbij moet men zoowel de slimheid der wetsovertreders als die der detectives bewonderen.
Vooral de anthropometrische en dactyloscopische studies van M. Bertillon hebben de kans op straffeloosheid heel wat kleiner gemaakt. Met dezen beroemden Franschen speurder en den Amerikaan Bannister werkte Ashton-Wolfe samen, om de verschillende, in dit boek beschreven misdadigers op te sporen. Van Bertillon leerde hij den misdadiger identificeeren door middel van vingerafdrukken, door Bannister werd hij onderwezen in de kunst om zich te vermommen. Deze rechercheur kon geen moordonderzoek instellen, zonder de uitvoerigste verkleedpartijen op touw te zetten.

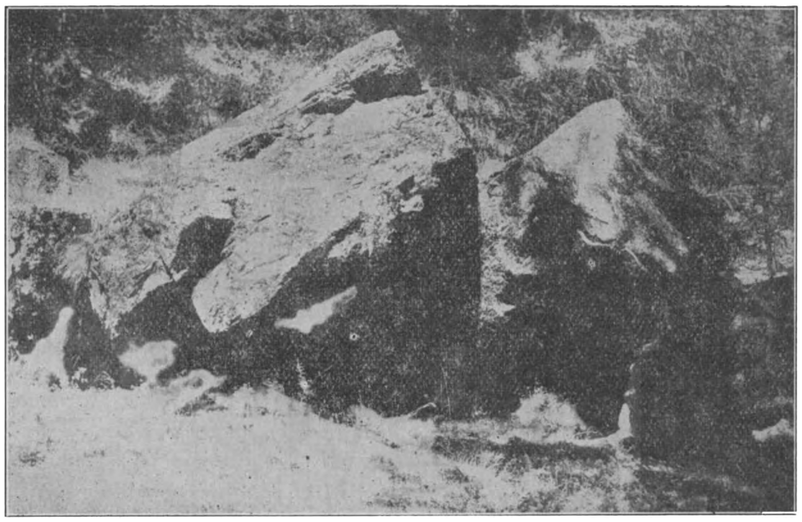

Ashton Wolfe tijdens de jacht in de bergen.

Het zijn geen gewone huis- of tuinmoorden, welke in dit boek beschreven worden. De auteur heeft bijzonder geheimzinnige, uitermate gruwelijke en vreemdsoortige gevallen gekozen. Zoo behandelt de eerste episode een merkwaardig geval van dubbele persoonlijkheid: een Spanjaard, die behoorde tot „Les Hermaphrodites psychiques''.

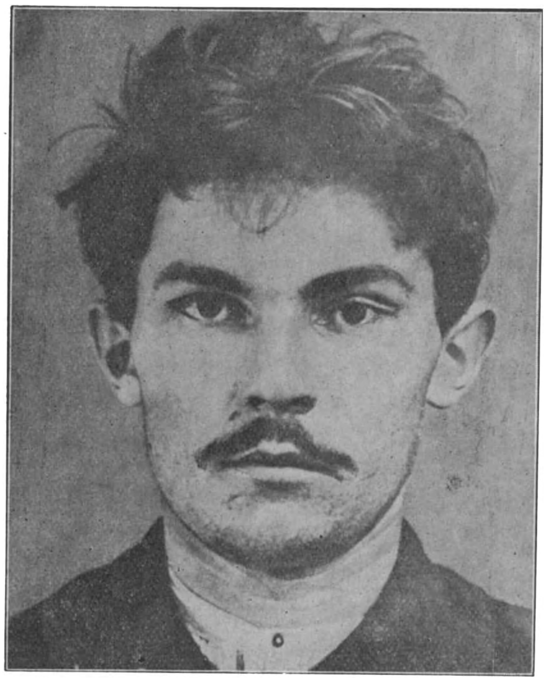

Een Parijsche apache

Hij was man en vrouw in één persoon vereenigd, twee stel hersenen in één lichaam.
In alle deelen van Europa treffen we den schrijver aan, want de Sureté, waartoe hij behoorde, strekt haar bemoeiingen tot ver buiten de landsgrenzen uit. Natuurlijk bood de speelbank van Monte Carlo, waar alle elementen voor tragedie's en uitspattingen bijeen zijn, een rijk arbeidsveld. Want nog altijd zijn er dwazen, die bij het kansspel in een systeem gelooven en die, door den speelduivel bezeten, zich tot bedrog laten verleiden, om vaak, totaal geruïneerd, in zelfmoord een onzalig einde te zoeken.
Uit dit boek leert men ook de verschillende typen van misdadigers kennen. Vooral de Parijsche misdadiger is een apart type, maar toch het product dier stad en het kind harer zonden. Ahston Wolfe heeft het leven, de kleeding en de taal der Parijsche apachen nauwkeurig bestudeerd. Geen andere stad kent deze ridders der buitenboulevards, waarvan er sommigen, zooals de autobandieten, heel goed opgevoed zijn en b.v. geregeld gedichten lezen.
Tusschen al de herinneringen aan lage hartstochten, wreedheden en bloedvergieten is de vermakelijke geschiedenis van den kapitein van Köpernich een welkome afwisseling. Er blijkt uit, dat zelfs in de boevenwereld een gevoel voor humor niet ontbreekt.
Niet minder grappig is de historie van Mario, den meester-intrigant, die de detectives van Frankrijk, Amerika en Italië uitlachte en die wist te ontsnappen, de vrouw met zich voerend, die hem uit de mazen der wet bevrijdde. Het beeld van drie gewichtige vertegenwoordigers van rijke, groote mogendheden, die zich als even zwoele, domme schooljongens lieten beetnemen, is onweerstaanbaar komiek. Ashton-Wolfe is eerlijk genoeg om dit zelf te bekennen en er hartelijk om te lachen.
Het griezeligste gedeelte uit dit boek is dat betreffende de kamer der zelfmoordenaars, waarin de Oosterling Hanoi Shan de hoofdrol speelt. Een monster als deze Aziaat wordt misschien maar eens in de honderd jaar geboren en daarom is het des te merkwaardiger zijn misdaden hier

beschreven te vinden. Dit is te danken aan 't feit, dat aan de zijde van de wet een grooter intellect stond dan dat van Hanoi Shan, nl. dat van M. Bertillon, die met zijn trouwe helpers zelfs dezen geraffineerden moordenaar wist te ontmaskeren.

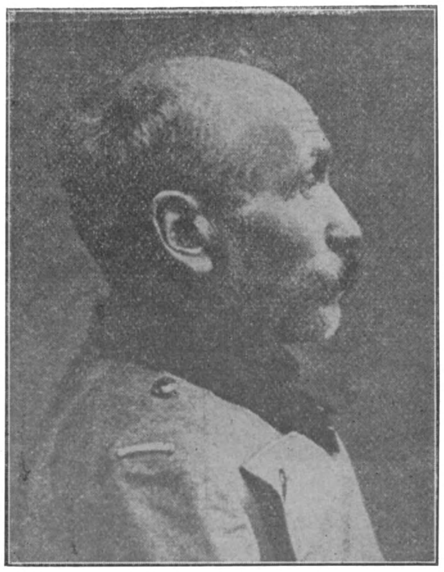

De Kapitein Von Köpenick.

Bijna altijd wordt door den misdadiger een kleinigheid over het hoofd gezien, welke voor den detective juist voldoende houvast biedt, om het onderzoek met vrucht te beëindigen.
Zoo zal de liefhebber van misdadigerslectuur in dit werk veel interessants vinden, Hun, die op eenigerlei wijze bij politie- of justitiezwezen betrokken zijn, zij het op de eerste plaats aanbevolen. Op de fantasie van jeugdige personen zal de beschrijving der misdaden een ongunstigen invloed kunnen uitoefenen. Minderjarigen is dus deze lectuur niet aan te raden.
De vertaling laat zich vlot lezen. De tekst wordt door een groot aantal foto's aangevuld.

W. v. d. O.

H. Aston Wolff,
IN HUN GROEI BEDORVEN. Geillustreerd. *J. Philip Kruseman, Den Haag.* 1931. (24×16) 286 blz.

UIT BOEK EN BLAD.

Opgang.

Langzaam schrijdt de ontleding van Van Eeden's zielsgeschiedenis voort in bovengenoemd blad. In een onzer jongste notities hebben we deze dagboek bladen van relatieve beteekenis geheeten. In het voorlaatste nummer komt echter een aanteekening voor, die een scherp licht werpt op Van Eeden's compositie-methode en werkwijze als tooneelschrijver. — Het beschrijft 't ontstaan van een van diens best-geslaagde drama's *IJsbrand*. „Wat er gister in mij geboren werd onder 't schrijvan aan mijn dagboek is zoo bijzonder, dat het mij sterk vervult en opheft.

IJsbrand heet hij. IJsbrand de gek zal het stuk heeten. Een groot verlies, een geweldige smart heeft hem neergeslagen en van de wereld afgezonderd. Hij leeft als een onschadelijk zonderling, buiten, bij een nicht, die zoowel voor hem zorgt. Hij werkt in den tuin, mijmert veel, spreekt in zich zelf, zwijgt altijd bij vreemden, gaat wonderlijk, maar imposant gekleed.
De tragedie begint met de expositie van dezen toestand, de man boezemt weinig belang in. Dan, plotseling, wordt de man belangrijk, door het sterven van een rijken bloedverwant, waardoor de zonderling schatrijk wordt, en de gansche familie tezamen komt om te overleggen, wat met hem te doen is. Tot nog toe, zoo lang hij arm en onbelangrijk was, leefde hij als vrij man. Nu wil men hem natuurlijk onder curateele zetten, en zoodoende wordt hij in de wereld gesleept. Dan komt de gansche, geweldige, overzettelijke heldennatuur van den man aan den dag, in strijd met dit moderne leven.
Hij wijkt geen haarbreed. Hij geeft niets toe en het gevolg is een toestand, die voor elk gewoon mensch waanzin gelijkt en dus ook als waanzin behandeld wordt. Dit gaat gradueel. Aanvankelijk onder curateele geplaatst, dan opgesloten, maar het gezelschap van kinderen en dieren tot troost. Dan eindelijk ook die troost ontnomen en het grimmige gekkenhuis tot eind".

Roeping.

Geen blad onder de jongeren verdient den laatsten tijd zulk een genegen aandacht dan bovengenoemd orgaan, dat door Knuvelder voortreffelijk wordt geredigeerd! Neem slechts 't laatst verschenen nummer, dat even variant en rijk van compositie als degelijk van gehalte en suggestief van inhoud is. Aan alle belangrijke problemen op sociaal, politiek, religieus en letterkundig gebied vinden wij beschouwingen gewijd, die elk op zich de hand van 'n deskundige verraden: zoo

Frederik van Eeden.

de bijdragen over de plastieke bloei in Duitschland, over Spanje en Chequers en vooral de belangrijke témoignage welke Prof. Lavaux wijdt aan Leon Bloy.

Gaven we in ons voorafgenoemd no. een vakkundige critiek op de opvoering van *Triomf der Levenden,* thans plaatsen we „een leekenoordeel'' van Kropman, die Van Duinkerken's critiek afwijst en de vertooning in haar geheel in bescherming neemt:

Leon Bloy

„Ik vond de opvoering mooi, ik zag een voorstelling, waaraan vierhonderd jonge menschen met veel liefde voor de zaak meewerkten, en ik zag zeventien duizend Katholieken, die den geest van het conflict aanstonds begrepen en aanvoelden. De tekst was lenig en modern, misschien had het tempo wat sneller kunnen zijn, althans in het eerste gedeelte, doch overigens leek me de tekst zóó, dat menschen van dezen tijd er door getroffen werden. Ik vond het slot in het eerste deel, de woede van Lucifer en daar boven uit onmiddellijk het „Sacris solemniis'' prachtig! Het tweede deel, waarin de verschillende groepen verschijnen, leek me gewaagd, maar ik kan toch niet zeggen, dat het mislukt zou zijn. De strijd tusschen goed en kwaad, tusschen het wereldsche leven en het geestelijk leven, het gestoei op het narrenschip, het gekrijsch der duivelen en de zuivere eenvoud van de psalmen — het was zoo vreemd, dat niet-Katholieke personen hiervan niets hebben begrepen, doch ik verzeker Van Duinkerken, dat wij, Katholieke leeken, het onmiddellijk hebben gevoeld, met groote ontroering.''

VERSCHEIDENHEDEN.

Literaire Stiefkinderen.

Sommige schrijvers beginnen hun carrière met een werk heelemaal verschillend van hun volgende productie; sommigen eindigen met een boek dat zich heelemaal niet in het kader van de andere passen laat en bijna elke auteur heeft hier of daar in zijn literaire familie een stiefkind dat heelemaal niet lijkt op de rest en dus min of meer voor een indringer moet doorgaan. Komt dit boek het eerst en ontsnapt het aan den algemeenen regel der impopulariteit dan is het geval zoo ongewoon dat men het behendig tracht te ignoreeren. Anatole France b.v. vestigde zijn roem met *Le Crime de S. Bonnard,* een idyllischen en sentimenteelen roman die geen gelijkenis vertoont met de rest van zijn werk waarin men zijn bijzondere hoedanigheden meent aan te treffen. Toch heeft men het om zijn succes steeds als een integraal deel beschouwd van zijn oeuvre.

Juist het tegenovergestelde gebeurde met E. A. Bennett. Hij publiceerde als E. A. Bennett zijn eersten roman in 1898: *The man from the North,* die uitkwam met het „imprimatur'' van den meest vooraanstaanden uitgever der literatuur van de „yellow nineties'' en natuurlijk werd aangeboden als een bijdrage tot de „beweging''. Het boek offerde geweldig aan den heerschenden cultus van het „mot juste'' doch miste die eigenschap van robuste werkkracht, die het later werk van dezen schrijver zoo kenmerkt. Al werd het boek veertien jaar later opnieuw uitgegeven, na al dien tijd uitverkocht te zijn gebleven, het is er nooit gelukt zich een vaste plaats te veroveren in ons bewustzijn van Bennett's werk. Een omgekeerd proces had plaats met George Gissing. Na een en twintig romans te hebben geschreven, die den zelfkant van de Londensche maatschappij uitbeeldden, stierf Gissing vooraleer den roman te hebben afgemaakt waarvoor hij zoo lang vrijen tijd had gezocht. Hij wou n.l. *Veranilda* schrijven, een historischen roman uit de 6de eeuw. Vorm en stijl zijn er beter verzorgd dan in zijn ander werk. Toch zou het boek nooit die plaats hebben ingenomen, die zijn overige arbeid inneemt in de evolutie van den realistischen roman in Engeland. Er is misschien maar één onverwacht boek in de literatuur waar we den oorsprong van verklaren kunnen. Namelijk *Le Rêve* van Emile Zola dat hij louter en alleen schreef in het vooruitzicht misschien een zetel te veroveren in de Fransche Academie.

Gewoonlijk is het niet mogelijk aan te geven waarom een schrijver zijn gewone domein verlaat. Charles Lever, de schrijver van het bekende *Jack Hinton* en schepper van den Ierschen tooneelspeler kreeg de loftuitingen van niemand minder dan B. Shaw voor zijn roman: *A Day's Ride* die met zijn grijnslachende ironie zoo sterk afsteekt tegen zijn ander werk. En Dickens en de lezers van dat zoo eminente Victoriaansche tijdschrift

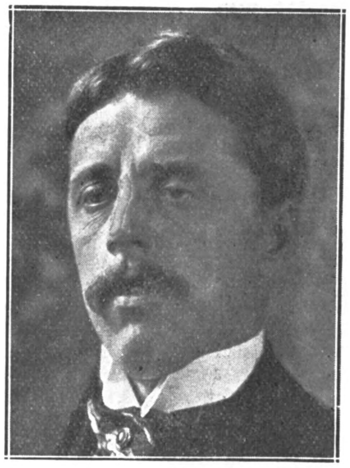

E. A. Bennett

All the Year Round, keken niet weinig verrast op, toen ze op een vraag om een feuilleton dit boek van Lever kregen. Toch is er niemand in geslaagd zoo'n perfecten Ierschen Don Quichotte te scheppen als het type van dit boek is. En het is wel eigenaardig dat dat de Dames Somervilie en Ross, die Lever's traditie in den Ierschen roman voortzetten, ook van het begane pad zijn afgeweken om een ongewone schepping te produceeren, die echter meer succes heeft gehad dan Lever's stiefkind.
Er zijn misschien weinig lezers die *The Cristian,*

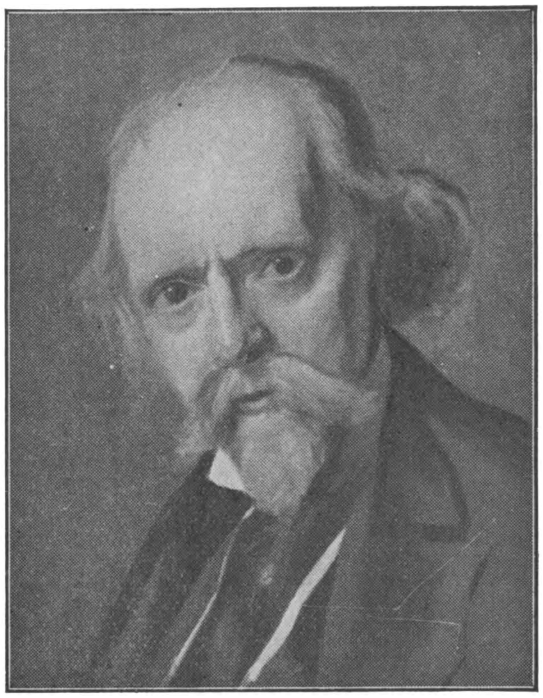

T. Hall-Caine

The Deemster en *The Manxman* hebben verslonden die weten dat hun geliefkoosde schrijver zijn literair bestaan op een heel andere manier had ingeluid. De toen nog onafgekorte T. Hall Caine begon namelijk met literair critische studies, o.m. over D. G. Rossetti, Keats, Wordsworth e.a. Totdat hij op zekeren dag voor den dag kwam met *The Shadow of a Crime* dat hem op heel andere banen lanceerde.
Een andere fabricant van Engelsche best-sellers: Rider Haggard heeft duizenden geboeid met zijn kleurige romances uit Midden Afrika, de Inquisitie, Mexiko enz. Doch dat was niet altijd het geliefkoosde onderwerp geweest van den schrijver van *She*. Hij was vroeger een geweldige propagandist en schreef een nu vergeten antivivisectionistischen roman *Doctor Therne* dien we onder geen een van de rubrieken van zijn overigen arbeid kunnen katalogiseeren.
Van den anderen kant geniet J. S. Fletcher op 't oogenblik zoo'n vogue als schrijver van detective verhalen dat we ons geweld moeten aandoen om ons te herinneren dat hij eens den ernstigen roman *The Builders* schreef, die om zijn durf heel wat stof opjoeg op het einde der jaren negentig. Ook de schrijfster van *De Kleine Lord* heeft ergens in een vergeten lade een roman liggen over de corruptie in politieke kringen in Washington. Als we dat allemaal bedenken zouden we ons

Emile Zola

kunnen afvragen wat er zou gebeurd zijn indien... Doch laten we daar verder niet op in gaan. De vergetelheid die gekomen is over al deze afwijkingen van het type is het beste bewijs voor de gezondheid van het instinct dat de schrijvers stuwt in de richting waar ze ofwel faam ofwel populariteit — en soms beide — kunnen bereiken.

Mary Arden 1901-1931.

Zoo even bereikt ons het bericht dat Mrs. Violet Middleton-Murry, na 'n lange ziekte is overleden. We bespraken vroeger haar *Luck and other stories* en wezen toen op haar buitengewoon talent als schrijfster van korte verhalen. Ze werd den 13den Mei 1901 te Brentwood in 't graafschap Essex geboren en genoot haar opvoeding aan de High School van Kensington. Haar eerste letterkundig werk verscheen in 1923 in *Adelphi,* waarin haar verhalen de algemeene aandacht trokken. Toen die later gebundeld werden onder bovenvermelden titel werd ze alom begroet als een „born story writer". Doch juist toen die bundel van de pers komen moest, trof haar de ziekte die haar nu ten grave sleepte. *The Idealist,* het verhaal dat de eereplaats inneemt in O'Brien's anthologie van de beste korte verhalen, was het beste dat jaar in Engeland verschenen. Een ander bekend verhaal *Love to the Angels* werd gepubliceerd in O'Brien's anthologie van 1930 en die heele bundel werd haar opgedragen. Haar talent was vooral lyrisch en spontaan, in volledige harmonie met haar karakter. We herhalen hier nogmaals wat we vroeger schreven: met de zedeleer wordt in haar werk nog al eens zonderling omgesprongen.

Sinclair Lewis verfilmd.

Zoo juist werd een contract geteekend tusschen den jongsten Novelprijswinnaar en een filmmaatschappij tot het weergeven van *Arrowsmith* op het witte doek. Toch voorziet men den film niet voor het volgende jaar. Ronald Colman zal de rol vervullen van Arrowsmith en de schrijver zal zelf de productie surveilleeren te Hollywood.

INGRID BERGLUNDH Ginnekenweg 21 — BREDA —
GYMNASTIEK — HEILGYMNASTIEK EN MASSAGE.
Zweedsch Diploma.

FIRMA C. J. KLIJN-VAN EEKELEN, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 12a
Dames en Heerenkleeding naar maat. - le klas afwerking en bediening. Scherp concurreerende prijzen.

LUXE BROODBAKKERIJ
Albert J. Terstegen
St. Annastraat 46 - NIJMEGEN - Telef. 189

Het best adres voor Breda en omgeving voor
Brood, Beschuit, Banket en Koek is
Bredasche Luxe-Broodfabriek F. T' SAS
Lange Brugstraat 10 Telefoon 72

APOTHEEK H. GERRIS
Hinthamerstraat 44, DEN BOSCH, Tel. 456
Cursus voor apothekers-assistenten

SCHRÖDER De Lingerie en Tricot-specialiste ook kousen.
EINDSTRAAT 20 — BREDA.

N.V. STEENKOLENHANDEL
v.h. GIESBERTZ
WAALKADE 109-111-113, NIJMEGEN
EN GROS TELEFOON 43 EN DETAIL

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Gebr. Segers
BOUWONDERNEMERS
EINDHOVEN, Tel. 2447
FRANKRIJKSTRAAT 13 c/d

Catechismus van het Religieuze Leven

door Mrg. LELONG, Bisschop van Nevèrs. In het Nederlandsch bewerkt door H. JANSEN, Rector St. Joseph-Gesticht te Heel. Met een voorwoord van Mgr. L. DRIESSEN, Directeur van de Congregatie der Kleine Zusters van den H. Joseph.
Dit boekje is bestemd voor Kloosterzusters en -broeders, voor biechtvaders en voor hen, die roeping voor het Kloosterleven gevoelen.
AVE MARIA: Wie zich tot het kloosterleven geroepen voelt en zich er van op de hoogte wil stellen, kan nauwelijks een boekje vinden, dat hem zoo kernachtig en helder, zoo aangenaam en zoo veilig antwoord zal geven op al zijn vragen.

Ingenaaid **f 1.20**, — gebonden **f 1.80**

Getallenprijs voor inrichtingen: 10 expl. f 1.15 en f 1.75 — 20 expl. f 1.10 en f 1.70 — 30 expl. f 1.05 en f 1.65 — 40 expl. f 1.— en f 1 60 — 50 expl. f 0.95 en f 1.55 — boven 50 expl. f 0.90 en f 1.50.

Roomsche Liturgie voor School en Huisgezin,

door H. BLANKEN, C.s.s.R. Geïllustreerd met 18 oorspronkelijke teekeningen. Met afzonderlijk vragenboekje.

,,Roomsche Liturgie voor School en Huisgezin, bedoelt op de eerste plaats te zijn een eenvoudige en duidelijke handleiding voor de oudere leerlingen onzer R.K. Scholen, vooral voor hen, die zich op het R.K. Mulo-examen voorbereiden. Verder is het bestemd voor onze Roomsche gezinnen, waar het een beter meeleven met onze Moeder de H. Kerk in haren eerendienst kan teweeg brengen. STANDAARD VAN MARIA: Alles op zoo bevattelijke wijze dat het zelfs voor de lagere school van veel nut kan zijn. Ingenaaid **f 0.90.**

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

Gebruikt Melk, Boter, Room, Gortepap en Eieren van
N.V. BREDASCHE MELKINRICHTING
met ijsfabriek, voorheen RAPPARD & VAN WEEL
Delpratsingel 9, Telef. 479, Breda
Beste en Oudste Inr. hier ter stede
Opgericht 1881 — Hofleverancier

Neemt proef met ons
Nieuw Seriemerk ,,Corona"
van 8 — 10 — 12 ct.
IETS APARTS BIJZONDER FIJN
Proefpakket van ieder 50 stuks
Franco huis met 20 pCt korting
Aanbevelend,
Firma A. Rooymans-Müller
SIGARENVERZENDHUIS EINDHOVEN.
N.B Wij leveren alle bekende merken met de hoogste korting
Vraagt prijscourant en reizigersbezoek.

Fa. CARLO MOLTENI
IN TERRAZZO
Frankrijkstr. 21 T, Eindhoven (Woensel) - Telef. 3591

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

Electr. Koekfabriek ,,Het Zuiden" Eindhoven

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting
Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

JEAN VERMEULEN-ROELOFS
WIJNHANDEL — VENRAY
MISWIJN EN ANDERE WIJNEN
VRAAGT PRIJSCOURANT.

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

Stoomsteenfabriek „NUANCE"
FIRMA BOERLAND EN VAN DER KUN
TEL. AFFERDEN L 3. — HEUKELOM L.
Genuanceerdesteen
Blauwe en Paarse plintsteen. Ruwe Handvorm.

C. J. POLLING-POTTERS
Lood- en Zinkwerkerij. Gas- en Waterleiding.
Radio - Electriciteit - Sanitair. Prinsenkade 16 Breda.

Nijmeegsche Centraal Apotheek
P. Mulder — Broerstraat 8 — Nijmegen.
So-eays, Brillen, Elast. Kousen, enz. enz.

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij
TH. CLEVEN - Eindhoven
voorh. F. L. van Herk Vrijstr. 32, Tel. 3666
Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN
EIGEN KOELINRICHTING

HET GROOTE SUCCES
van de Volksslagerijen
Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 13
is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

Het werken en streven van de Melkinrichting „DE LANDBOUW" heeft tot doel Melkproducten te leveren, welke EN in kwaliteit EN door bereiding de Melkproducten van andere overtreffen. — Daardoor levert „DE LANDBOUW" Melkproducten die beter zijn. De prijzen zijn normaal.

N.V. Melkinrichting „De Landbouw"
Spaarnwouderstraat 32-34 - Tel. 11562 - Haarlem

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R -, SIMPLEX-
EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef. 1656

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN
P. Hendrikstraat 17 Telephoon 2256
HARDSTEEN — MARMERWERKEN
Concurreerend adres voor Grafmonumenten

Gebrs van Campen, Nijmegen
Broerstraat 63 Telefoon 1866
SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen
Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

Coöp. Melkinrichting St. Martinus
VENLO
TEL. 409.
LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN
BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

Naamlooze Vennootschap
Het Nederlandsche Boekhuis Tilburg
Maatschappelijk Kapitaal . . . . . f 35000
waarvan geplaatst en volgestort f 22000
Commissaris: L. C. M. ROBBERS
Directeur: GERARD C. J. M. VERBIEST

UITGIFTE
van f 8000 aandeelen
en van een
obligatieleening groot f 15000
ad 6 pCt., met een aandeel in de winst tot een maximum van 4 pCt.,
alzoo rentende maximaal 10 pCt. *'s jaars*,
tegen den koers van 100 pCt., verdeeld in stukken van f 500, f 250, f 100, f 50 en f 25 nominaal. Maximum looptijd 15 jaar; minimum 5 jaar, vervroegde aflossing daarna ad 110 pCt. — Reeds terstond werd voor meer dan de helft ingeschreven. Een prospectus wordt op aanvrage aan belanghebbenden gratis en franco toegezonden.
Voor serieuze reflectanten (geen belangen hebbende bij soortgelijke ondernemingen), die zich voor bedragen van eenige omvang willen interesseeren, ligt het accountantsrapport ter inzage.

Stoomwasscherij J. van der Horst & Zoon — Heemstede
BLEEKERSVAARTWEG 11 — TELEFOON 28188
Moderne inrichting met ouderwetsche degelijkheid gecombineerd
Speciaal ingericht voor behandeling Zijden Dameswasch

H. GIESBERTZ
v/h Gebr. Schreuder
Handel in alle soorten BRANDSTOFFEN
Oude Haven 60-64 — Nijmegen — Tel. 82.

N. V. EMILE DE BRUIJN & Co.
Tilburg Monumentstraat 12
Het beste adres voor
Koffie, Thee, Koloniale Waren

Fijne Handwasch- en Strijkinrichting
Teteringsche Dijk 29 Breda

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

H. SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schabloneer- en Silka-artikelen
voor beschildering van stoffen, hout, celluloïd, enz.

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland. Dag en nacht geopend. — AARGA GARAGE
C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

Fa. H. Latour
Brandstoffenhandel
Eindhoven
Eindje 56 - Telef. 4000

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde.
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

LÉON BLOY
HET BLOED VAN DEN ARME
Vertaald door TON KERSSEMAKERS.
Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —
PRIJS f 2.20.
Uitgeverij „Het Sinjaal", Groesbeek

H. BOOGERS-VAN HOORN
DEMER 10 EINDHOVEN
Specialiteit in Bedden en Matrassen.

Verschenen bij UITGEVERIJ FOREHOLTE TE VOORHOUT:

TWEEDE DRUK VAN

„KATHOLICISME" . . . . . van Prof. Dr. Karl. Adam
Voor Nederland bewerkt door PIET KASTEEL.
Ingenaaid f 5.50. Gebonden f 6.50.

„PARALYSE" . . . . door Ernest Michel
Ingenaaid f 2.00. Gebonden f 2.75.

„DE ROEKELOOZE OMHELZING" door René Schwob
Ingenaaid f 3.90. Gebonden f 4.90.

VERKRIJGBAAR IN DEN BOEKHANDEL EN BIJ DE
UITGEVERIJ FOREHOLTE te Voorhout

ZOO JUIST VERSCHENEN:

ZESTALIG HANDELS WOORDENBOEK

NEDERLANDSCH Dr. H. G. de MAAR
ENGELSCH Dr. H. G. de MAAR
FRANSCH S. E. van PRAAG
DUITSCH N. C. STALLING
ZWEEDSCH N. C. STALLING en A. ZETHRAEUS
SPAANSCH Mr. Dr. J. A. van PRAAG

PRIJS, GEBONDEN . . . . F. 12,50

Het Zestalig Handelswoordenboek bevat totaal ongeveer 100.000 hoofdwoorden met ruim een half miljoen hieronder gerangschikte, genummerde woorden, uitdrukkingen, samenstellingen en zinnen. Niet alleen de in den handel gebruikelijke woorden en uitdrukkingen zijn opgenomen, maar ook de gewone woorden der omgangstaal, zoodat men hiervoor de afzonderlijke woordenboeken voor iedere taal niet behoeft te raadplegen. Een uitvoerig prospectus met proeven van bewerking zenden wij gaarne op aanvraag

BIJ DEN BOEKHANDEL IN VOORRAAD

UITGAVE VAN: J. B. WOLTERS
GRONINGEN — DEN HAAG — BATAVIA

WERKT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE LEVENSVERZEKERING MET WINSTAANDEEL
——— BIJ DE ———

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

VRAAGT UWEN WINKELIER DIT MERK. GEEN ANDER GEEFT DEZELFDE VOLDOENING OOK IN ONGEBLEEKT VERKRIJGBAAR.

100 GRAM
4 THREADS **EVERLASTING** KNITTING
DE ALTIJD DURENDE BREIKATOEN
VERKRIJGBAAR IN ALLE KLEUREN

ADRESSEN VAN WINKELIERS VERSTREKT OP VERZOEK, DE FABRIKANTE
N. V. STOOMBANDFABRIEK
VAN ENGELEN EN EVERS
HEEZE (N.-B.)

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT
HENRI I

Gebrs van Laarhoven
's Bosch.

N.V. Melkinrichting „DE MIJNSTREEK"
Heerlen

E. J. ADANK — v.h. A. L. RUYSENAERS
levert uitsluitend eerste klas Rund-, Kalfs, en Varkensvleesch aan billijke prijzen. — **Veemarktstraat 29, Breda**

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEÏLLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 16 15 AUG. 1931 25 cent

REDACTIE-RAAD:
PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER. DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.
Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch, Fransch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch, Fransch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Kunst . . . . Nederlandsch, Fransch
Letterkundige Geschiedenis . . . . Nederlandsch, Fransch
Geschiedenis . . . . Fransch, Duitsch
Land- en Volkenkunde . . . . Nederlandsch
Natuurkunde en Nijverheid . . . . Nederlandsch
Sociale en aanverwante wetenschappen . . . . Nederlandsch, Fransch
Leerboeken . . . .
Voor de huishouding . . . . Nederlandsch
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch

N.V. VAN ZIJLL'S AUTOHANDEL, ARNHEM. - TEL. { Mag. en Werkpl.: 26026 / Dir. en Adm.: 26104
AGENT: CHEVROLET en GRAHAM PAIGE. MODERN INGERICHTE WERKPLAATSEN.

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

KUNSTHANDEL
„IN DE GOLDEN CAN"
JANSBINNENSINGEL 7 — ARNHEM

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

Dezer dagen verscheen bij Uitgeverij ,,Foreholte'' — Voorhout.

PROF. Dr. KARL ADAM

CHRISTUS

GEAUTORISEERDE VERTALING UIT
HET DUITSCH DOOR **PIET KASTEEL**

Een hedendaagsche magistrale verhandeling over CHRISTUS. Prof. Dr. Karl Adam legt in dit zijn nieuwste werk den nadruk op ,,den mensch Jezus Christus" en wel in zijn ware menschheid en zijn broederlijk karakter. Natuurlijk is er in dit gedegen en met intense vurigheid geschreven boek geen spoor van verzwakking van het dogma dat onze Verlosser, zoowel waarachtig God als waarachtig mensch is.
De rijke gedachten, in schoone taal en met warm gemoed maar zónder pathetische overdrijving aangeboden, toonen bijzondere grondige kennis van de H. Schrift, waaraan niet alléén het theologisch vernuft maar ook het vrome overwegend hart deel heeft.

Persstemmen uit het Buitenland.

,,Dit is een van de weinige boeken, die naar menschelijke berekening ontwikkelden, Katholieken en niet-Katholieken, een ware godsdienstige hulp kan worden, ja innerlijk hun lot bepalen. Er zijn boeken, die als een ,,uiterlijke genade" de komst der ,,innerlijke" voorbereiden of met met zich brengen. Ik geloof dat dit boek van Karl Adam daartoe hoort. *Dr. A. Wurm in ,,Seele"*

,,Dit mooie boek draagt het goddelijk teeken van het Katholiek geloof op schitterende wijze, het is diep en breed. Wie het in zich opneemt begrijpt waarom het zoo geestdriftig ontvangen werd. Het is werkelijk een grootsche worp.
Akademische Lesehalle.

PRIJS f 2.90; GEB. IN LINNEN BAND f 3.90

Verkrijgbaar bij: Elken Boekhandel en bij Uitgeverij ,,Foreholte" Voorhout.

LÉON BLOY

HET BLOED VAN DEN ARME

Vertaald door TON KERSSEMAKERS.

Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —

PRIJS f 2.20.

Uitgeverij ,,Het Sinjaal", Oisterwijk

Specialiteit in SPECULAAS EN BANKETLETTERS
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar **LUXOR-THEATER**
Mariënburg — Telef. 20

GAAT U VERHUIZEN ?
Bel op 525
JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

Gebrs van Campen, Nijmegen
Broerstraat 63 Telefoon 1866
SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen
Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

W. M. M. VAN DEN GOORBERGH
Teteringenstraat 40 - BREDA - Tel. 761
Groothandel in Verfwaren.
Japanlakken en Vernissen.
Speciaal adres voor Kloosters en Gestichten.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda
TEL. 2067
Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS
AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OLIËN.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

CHR EKELS
s-HERTOGENBOSCH
Sanitaire Artikelen.
Lood- en Zinkwerken.
VUGHTERDIJK 65.

A. C. MENTINK - Oude Vest 22 - BREDA
Dames- en Heeren-Kleermakerij
Ajour-inrichting

H. VERBUNT-v. DIJK
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

H. v. d. BROEK-GOYARTS, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 25 — Gironummer 18396
Het adres voor prima kwaliteit
Rund-, Kalfs- en Varkensvleesch
Concurreerende prijzen. Specialiteit in fijne Vleeschwaren.

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

Het beste en voordeeligste adres voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

Fa. Geurts & Eling
DAMESHANDWERKEN
EN GROS. EN DETAIL.
MOLENSTRAAT 96
NIJMEGEN
Meest gesorteerd adres hier ter stede.

„ZE ZIJN ER" Stationstraat 9 - TILBURG -

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

Doet Uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren.

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten, Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Banane :: Heerlijk en gezond

KANTOREN EN MAGAZIJNEN VAN DE N.V.
Het Nederlandsche Boekhuis
LANGESTRAAT 70
TILBURG
zijn vanwege VACANTIE
GESLOTEN
VANAF
Zaterdag 22 Augustus één uur
tot Maandagmorgen 31 Augustus 8½ uur.

Steunt onze adverteerders.

FIAT N.V. Garage „Brabantia" DODGE
Boschdijk — Tel. 2361 — EINDHOVEN

De vier vroolijke scholaren uit de Lupu-Pick-Film Gassenhaüer.

PATENTS.

Sell your American patent or invention by displaying your drawings, description or model at the Second and Greater

International Patent Exposition ~ Chicago

from Sept. 14 to Oct. 20, 1931

Thousands of manufacturers and patent buyers will attend the Exposition to inspect new inventions, with the view of buying them or marketing them. This Exposition affords the greatest opportunity to inventors to sell their U. S Patents. Practically every manufacturing company will have their representative there looking for various new inventions. The price for displaying your drawings or model is $ 28. Our own patent demonstrators or salesmen will demonstrate your invention to manufacturers and then put the manufacturers in touch with you direct. There are no commissions to pay. Send your description of patent or model direct to us, together with $ 28 for rental of space and we will do the rest. Full reports will be given to you, including a final report at the close of the Exposition. Address:

INTERNATIONAL PATENT EXPOSITION Co.,
Merchandise Mart, Chicago, U. S. A.

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

R. Gérest O.P. 7692
TERUG NAAR HUIS. *Geloofsverdediging, Antwerpen,* 1930. (18×12) 136 blz.

Een overzicht van het geestelijk leven: een nuttig boek voor hen die leiding moeten geven aan zielen: de leiders moeten blijven staan aan de poort van het geestelijk leven: zij moeten ook het kasteel der ziel betreden. Een hooger en meer intens inwendig leven wordt vandaag verlangd niet alleen door priesters en religieuzen, doch honderden leeken in de wereld snakken er naar. Het kind Gods is in onze dagen zijn afkomst weer bewust en voelt in zich een heiligen drang om het verre Vaderhuis weer op te zoeken.

Dit boek is een gids, om die reis zoo veilig mogelijk te maken. Het is een theoretische uiteenzetting van het geestelijk leven: voor den aandachtigen lezer zeer bevattelijk. De moeilijkheden worden niet verzwegen maar aanvaard en altijd groeiende verwachting van de zoete rust in het Vaderhuis.

Dit boek is onmisbaar voor priesters die vaak leiding moeten geven aan zielen, die reeds zeer ver in het geestelijk leven gevorderd zijn.

Een mooi boek, dat reeds zijn vierde uitgave beleeft —een bewijs dat het in een werkelijke behoefte voorziet.

v. L.

Jo. Keulers, 7693.
KRUIMELS VAN 'S MEESTERS DISCH. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1931. (14×10) 191 blz.

Dit boekje heeft geen bespreking en zelfs geen aanbeveling meer noodig. De beste bespreking en de beste aanbeveling is de derde druk en het zesde tot negende duizendtal.

De oorzaak van het succes zal wel liggen in de deskundige, maar tegelijk pretentielooze en gevoelige wijze, waarop de schrijver ons Jezus nader brengt in elk der hoofdstukken, die een leerzaam voorbeeld of een leerzame les uit Jezus' leven bevatten.

G. Vrijmoed O.F.M.

Dr. Jac. de Vreese S.J., 7694.
DE ZONNIGE KANT. *De Bode v. h. H. Hart, Alken,* 1931. (19×13) 96 blz. ing. f 1.25.

Op 't zon-goude kaftje van dit blije boekje staat zoo veel-zeggend een zonnig buitenhuisje met bloesemende perelaar en rankende wingert langs de lichte gevel; de symboliek is klaar; 't is werkelijk een boekje vol zonnegloed, en licht en blijheid voor... iedereen, die houdt van gezonde, frissche vreugde bij alles.

Laten we er alleen dit van zeggen: We onthouden ons ervan één bepaalde hoofdstukje als bizonder mooi naar voren te schuiven; ze verdienen 't alle. We hebben 't speciaal voor lezing in de komende retraite terzijde gelegd, om er dan nog eens volop van te kunnen genieten en 't zal een veelgevraagd werkje blijven onzer ascetische studentenbibliotheek.

P. Constantinus O.Cap.

FRANSCH.

Jean Balde, 7695.
LES ROGATIONS. *Ernest Flammarion, Paris,* 1931. (18×12) 185 blz. ing. Ffr. 10.—.

Wat dit boekje over de Kruisdagen zo bizonder interessant maakt is het verband wat de schrijfster heeft weten te leggen tussen de oude heidense gebruiken, waarbij de romeinen zich verenigden in processie om de Sybille gunstig te stemmen voor hun gewassen, en de kerstening dezer gebruiken door de plechtige liturgiese smeekzangen der kerk. Vervolgens boeit het door een zeer gedokumenteerd overzicht over de groei der processie tot haar huidige vorm en legt zij duidelik de nadruk op het verschil tussen de plechtigheden op 25 April — geheel losstaande van het toevallig samenvallende feest van de H. Marcus — en die der Kruisdagen. Vervingen de eerste, en aanvankelijk te Rome, de Romeinse Robigalia, de eigenlike Kruisdagen zijn eerst ingesteld door de H. Mamert, bisschop van Vienne (Rhone) als smeekprocessie tegen de rampen die zijn stad teisterden in 469. En de letterkundige Jean Balde, de girondijnse Marie Koenen, met haar grote liefde voor het platteland, verlevendigt met schalkse folkloristiese trekjes, het anders wellicht dor relaas der verbreiding dezer plechtigheden en van hun inhoud. Doorzichtig, boeiend, vulgarisatiewerk, van een uiterst belezen en diep gelovig auteur.

Teo de Witte.

Charles Journet, 7696.
LA JURISDICTION DE L'ÉGLISE SUR LA CITÉ. *Desclée de Brouwer & Cie, Paris,* 1931. (19×12) 235 blz. ing. Ffr. 12.—.

Een fijn opgezet, helder verklaard, degelijk gedocumenteerd en krachtig bewezen werk over de rechtsmacht van de Kerk in verband met de burgelijke staat en zijn bevoegdheden. Een boekje, dat vooral in onze dagen zoo aktueel is en waarnaar we zoo verlangend hebben uitgezien. In 't licht der hier ontvouwde beginselen krijgen we duidelijk inzicht in 't recht der Kerk als zij encyclieken uitvaardigt als „Rerum Novarum'' en „Quadragesimo Anno''; als zij een bepaald standpunt inneemt in de soms zoo lukweg gewraakte koloniale missiekwesties; als zij oordeelt over en veroordeelend spreekt over de tendenzen van 't Italiaansche Fascisme, alle, zeer aktueele vraagstukken, die onder de beginselen vallen, in dit keurige boekje degelijk en glashelder uiteengezet. We bevelen 't van harte aan, aan onze priesters, priesterstudenten, sociale werkers en politici. 't Zal hun in menig punt op sociaal of politiek zeer kostbare diensten bewijzen.

P. Constantinus O.Cap.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

Govert Grazer, 7697.
LEESMETODIEK EN MODERNE PSYCHOLOGIE. *Drukkerij R.K. Jongensweeshuis, Tilburg,* 1931. (19.5×15) 130 blz.

Met dit boekje wil de schrijver aantoonen, dat de leesmethodes, die op onze scholen gebruikt worden, niet deugen, omdat er geen rekening gehouden wordt met de uitkomsten der kinderpsychologie van de laatste jaren. De zuiver-synthetische methode wordt eerst onderzocht en onpsychologisch bevonden, daarna de analytisch-synthetische, die, ofschoon ze veel goeds heeft, toch wel te vroeg komt. Vervolgens wordt de globaalmethode onderzocht, waarmee de Duitscher Malisch en de Belg Decroly zich voornaamlijk bezighielden. Decroly begint met zinnetjes. Zijn medehelpster Mej. Hamaïde zegt, dat kleine zinnetjes aan 't losse woord voorafgaan en dat, wanneer het kind slechts een woord gebruikt, dat woord de waarde heeft van een zin of zelfs van twee. De zin is dus 't meest natuurlijke uitgangspunt. De methode wordt ideo-visueel genoemd, omdat de zinnetjes in geschreven woorden worden gegeven, terwijl er onmiddellijk de idee, de beteekenis mee verbonden wordt. De globaalmethode schijnt dus de eenige leesmethode te zijn, die rekening houdt met de jongste psychologie en pedologie. Nog veel andere wetenswaardigheden over lezen zijn met den hoofdopzet van de brochure verbonden. 't Tweede hoofdstuk behandelt 't experimenteel onderzoek van de leesact, het derde de genesis van 't leesproces volgens 't bekende boek van Artur en Erwin Kern. In 't eerste hoofdstuk worden eenige beweringen van Prof. van Ginneken onderzocht, die leestaal als model wil. De schrijver is 't daarmee tamelijk wel eens, als 't maar in A B wordt geschreven. De brochure is zeer leerrijk, maar de basis van de globaalmethode zal nog wat sterker en breeder moeten worden.

v. L.

A. W. Maas S.J., **7698.**
WAPENEN TEGEN HET NEO-MALTHUSIANISME. *De Bode van het H. Hart, Alken,* 1930. ing. f 0.50.

'n Buitengewoon heldere en daardoor overtuigende uiteenzetting van dit hoogst-actueele vraagstuk, 'n uiteenzetting, die geheel in overeenstemming is gebracht met de nieuwste publicaties, zooals, 's Pausen Encycliek: *Casti Connubii*... De deskundige schrijver beoogde met dit boekje voornamelijk materiaal te verschaffen aan hen, die in 't openbaar moeten spreken of schrijvan over de kinderbeperking, de kuischheid in 't huwelijk, de voorbereiding tot 't huwelijk. We zijn er zeker van, dat deze ernstige bladzijden niet enkel aan dit beperkte doel zullen beantwoorden, maar vooral: dat ieder, die dit werkje leest, zal worden gesterkt in de christelijke beginselen betreffende deze materie of, indien zulks noodig mocht zijn, tot diep nadenken gestemd.

L. F.

Dr. Tihamer Toth, **7699.**
DE BESCHAAFDE JONGEN. *De Vlaamsche Drukkerij, Leuven,* 1931. (21 × 13.5) 180 blz. ing. f 1.30.

In dit boek behandelt Prof. Dr. Tehamer Toth meer dan hetgeen de titel aangeeft. 't Eerste hoofdstuk alleen gaat over uiterlijke beschaving, 't tweede over studie; 't laatste over beroepskeuze. Beleefdheid en karakter hangen nauw samen. Wie zich zelf weet te plooien, om anderen, wie andermans gebreken door de vingers ziet, wie vrienden in nood helpt, is niet alleen beschaafd, maar toont daardoor reeds iemand van karakter te zijn. Als dat bewezen is, leert Dr. Tehamer Toth aan de opgroeiende jongens, op de hem eigen manier, met juistheid en overtuiging, hoe men zich uiterlijk te gedragen heeft, hoe in gezelschap, hoe kleeding moet zitten, hoe men moet eten, brieven schrijven, zich gedragen te midden van meisjes, etc. Alleen al om de opvattingen over sport heeft 't boek z'n waarde. „Beoefen sport redelijk, met mate, niet om de overwinning, niet om 't record, maar om uw gezondheid te bevoordeelen.'' 't Hoofdstuk over studie geeft niet enkel practische maatregels, maar 't behandelt tevens heel diep eenige theoretische quaesties, waarover menig jongen in die dagen zit te tobben, b.v. waarom dat Latijn en Grieksch, waarom die blijvende oefening van 't geheugen. Over lezen, koopen van boeken over leeren van muziek, over stemoefening en zingen, over voordracht weet de fijne opvoeder goede raad te geven.
't Laatste hoofdstuk, wel wat te kort, bespreekt de beroepskeuze. Wat zal ik worden? Priester? Medicus? Leeraar, Advocaat? Ingenieur? etc. Eischen voor ieder ambt geeft hij aan.
't Boek zal de opgroeiende jongens zeker pakken, omdat hun belangen met zoo'n zorg en kennis van zaken zijn behandeld.

v. L.

Dr. Tihamer Toth, **7700.**
REINE JEUGDRIJPHEID. *De Vlaamsche Drukkerij, Leuven,* 1931. (21 × 13.5) 216 blz. ing. f 1.50.

Dit in 't Nederlandsch vertaalde werk van den jeugdleider Dr. Tihamer Toth is geschreven om de opgroeiende jeugd voor te lichten en te steunen in den strijd voor de castitas. Door intiem contact leert het aan de puberes, hoe ze in dezen tijd rein moeten blijven, hoe ze de moderne verleidingen kunnen te boven komen. In zeven goed-doordachte hoofdstukken ontwikkelt de schrijver de pijnlijke quaestie der reinheid. Ieder hoofdstuk heeft nog onderverdeelingen, die als zooveel gezichtspunten zijn op dit kiesche vraagstuk. Hij zegt alles heel juist en duidelijk, zoodat 't boek niet maar aan iedereen in die jaren in handen kan gegeven worden. Daarover moet de geestelijke leidsman oordeelen die iedereen in die jaren moet hebben, waarmee hij nu en dan 'n intiem en eerlijk-eenvoudig onderhoud moet hebben. Daarop insisteert de schrijver met veel nadruk.
In 't fundamenteel hoofdstuk over de plannen van den Schepper bij 't maken van den mensch, wordt de ontkieming van 't nieuwe leven beschreven volgens Gods beschikking. Daarna de overgang van kind tot jongeling, de groei van lichaam en verstand, de eerste liefde, de makkers, de heiligschennis, de geloofscrisis, de val, de terugkeer. 't Vijfde en zesde hoofdstuk zijn vooral van veel beteekenis. 't Wekt op tot vertrouwen, tot de gedachten aan genezing, 't geeft de middelen aan om op te staan. 't Is een hartelijk, intiem gesprek met hen, die gevallen zijn; 't beurt op en beschermt tegen gewetensangsten. We kennen al de hier aangegeven middelen, niet luieren, smart leeren verdragen, veel van de natuur houden, het lichaam harden, etc. etc., maar we zagen ze zelden zoo overtuigend, zoo fijn voorgesteld als hier.
De Nederlandsche of liever de Vlaamsche vertaling is voor ons hier en daar wat ruw: sommige

woorden en zinswendingen begrijpen we niet volledig.

v. L.

FRANSCH.

(Zonder naam), **7701.**
PROBLÈMES D'ÉDUCATION. *Ed. Castermann, Tournai.* (24 × 16) Deel I 387 blz.; deel II 245 blz.

Uit 26 landen waren verleden jaar 600 Katholieke Congressisten te Brussel samen gekomen om de belangen van 't Katholiek Middelbaar Onderwijs daar te bespreken. Vier dagen werd er door hoogstaande sprekers 't woord gevoerd over opvoeding en onderwijs aan de Middelbare Scholen. Op den eersten dag werd de godsdienstige vorming behandeld door vier sprekers: Prof. Corcoran van de universiteit van Dublin sprak over de ware en valsche philosophie in de tegenwoordige paedagogiek. Bijna al de onderzoekingen van „transfer of skil" zijn uitgegaan van 'n valsche veronderstelling, dat er geen menschelijke ziel met vermogens bestaat. Pater Goupil uit Parijs hield de slotrede van dien dag over den „persoon van O. H. Jezus-Christus in het godsdienstonderwijs", over het „omnia instaurare in Christo", alles vernieuwen in Christus. Op den tweeden dag werden redevoeringen gehouden over de zedelijke vorming: over doel, moeilijkheden en methode, over samenwerking tusschen school en huisgezin bij deze vorming en ten slotte over de voorbereiding van de Middelbare School voor het leven. Deze slotrede van den tweeden dag door Mgr. Petit de Julleville, bisschop van Dyon is buitengewoon practisch. Op veel aspecten van de de Middelbare school wijst hij, waaraan wij zoo weinig denken; b.v. aan voorbereiding voor omgang, voor 't huwelijk, 't spel, etc. Op den derden dag, die besteed werd aan de vorming van den geest en de aesthetische ontwikkeling spraken tien uitgenoodigden. Dr. J. de Boer rector van 't meisjeslyceum te 's Gravenhage hield in 't Fransch een algemeene beschouwing over de verstandsontwikkeling. Prachtig legt P. Dr. Schröteler S.J. uit, hoe we tot arbeidsliefde moeten opvoeden. Over de rol der experimenteele wetenschappen, de rol der geschiedenis in de vorming werd uitstekend gesproken. Professor Petitmagnin legde overtuigend uit, welke rol 't Grieksch te vervullen heeft in de vorming der middelbare school. „Als onze openbare instellingen" zoo zegt hij aan 't slot, „'t Grieksch zouden laten varen, dan zullen de vrije scholen dat nooit doen. En dan zal het niet de eerste keer zijn, dat de Kerk een gedeelte redt van het geestespatrimonium der menschheid." Van Nuffel uit Mechelen legde uit, hoe de Kerkmuziek moest onderwezen worden. Twee lezingen over Virgilius werden er gehouden, n.l. over Virgilius en 't Christendom en Virgilius, den meester van 't hart, een breede, diepgevoelde lezing. Op de vierden dag werd er uitgelegd, hoe de leerlingen der Middelbare Scholen moeten ingewijd worden in sociale en godsdienstige werken, hoe voorbereid voor de katholieke actie. Als we het doen, zooals hier wordt beschreven, dan zullen de jongeren niet vreemd staan tegenover de politiek in hun later leven. Film en sport kwam natuurlijk ook ter sprake. Opmerkelijk is het, wat P. Kean, rector van 'n groot Engelsch collegie zeide, die 'n fijn sportman wel 'n gentleman noemde, maar toch waarschuwde, dat de sport alleen maar middel mag zijn om verstand en karakter te ontwikkelen. Hoe hij gelooft, dat dit mogelijk is, heeft hij in zijn toespraak uiteengezet. M. C. van den Broek bespreekt onze vrijheid van onderwijs en de staatssubsidie, zooals P. J. O'Meara dien toestand uitlegt voor Ierland. In de slotzitting heeft Blampain de vrijheid van onderwijs volgens de Belgische constituties uitgelegd. Verder nog allerlei aanhangsels van beteekenis over Gregoriaansch, over de schitterende leerarenbibliotheek te Namen, prachtig ingericht voor 250.000 deelen; 90.000 gebonden boeken zijn er reeds aanwezig en dagelijksch te consulteeren.

Uit de twee deelen van 't Internationaal congres voor 't Middelbaar Onderwijs is voor ons veel te leeren. Ze zullen wel op iedere middelbare school worden aangeschaft, misschien wel door iederen leeraar.

v. L.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Ruby M. Ayres, **7702.**
DE STRAAT BENEDEN. Vertaald uit het Engelsch door A. Vuerhard-Berkhout. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (17.5 × 12) 283 blz.

George verwaarloost zijn vrouw Helen. Deze krijgt een erfenis en verdwijnt om een stevige liefdesgeschiedenis met Samson aan te knoopen. Veel tranen, zuchten en slapeloosheid.

Samson verdrinkt als hij George redt en Helen en George worden het weer samen eens.

Vrij taai en onbeduidend.

— C — *A. C. de B.*

E. D. Biggers, **7703.**
DE ZWARTE KAMEEL. *Andries Blitz, Amsterdam.* 1931. (24 × 11) 244 blz.

Deze detective-roman staat ongetwijfeld op een veel hooger plan dan gemeenlijk het geval is met detective-lectuur. Hij heeft bovendien het voordeel de ongezonde sensatie te missen. Natuurlijk is er een moord gebeurd, dat kan nu eenmaal bezwaarlijk anders in een detective-verhaal. En nog wel een zeer bizondere moord onder zeer bizondere omstandigheden, waarvan een filmster het slachtoffer wordt. De oplossing van het raadsel is in handen gelegd van de scherpzinnigen Chineeschen detective Charlie Chan en de lezer volgt met hem het spoor, dat in enkele dagen tijds naar de oplossing leidt. Dit zoeken en speuren geschiedt langs logisch deduceerenden weg. De detective wordt niet opgesloten in onderaardsche gewelven, er zijn geen valluiken, geen geheime paneelen ofzichzelf sluitende deuren. De detective verkeert niet op elke bladzijde minstens driemaal in levensgevaar, er wordt zelfs in het geheele boek geen enkel revolverschot gelost. De detective beweegt zich als een gewoon mensch, onvermomd in den kring, waar de moordenaar te zoeken is. En toch is dit wel een der boeiendste detective-romans, die wij ooit lazen. Het slot is op de laatste bladzijden nog verrassend. Als ontspanningslectuur een boek, dat wij gaarne aanbevelen. Het is goed geschreven en goed vertaald.

— B — *L. J.*

C. P. Brandt, 7704.
DE MOORD OP DOKTER DE BRUIJN. *C. A. Mees, Santpoort.* 1931. (20×14) 128 blz.

Na den moord op Dr. de Bruijn tracht de schrijver den lezer achtereenvolgens verdenking op te doen vatten tegen verschillende personen, hetgeen een mislukking wordt, daar het er veel te dik op ligt. Ten slotte ontpopt zich als dader iemand, die in het voorgaande gedeelte van het verhaal in het geheel niet optreedt. Een vrij goedkoope manier om tot een onverwacht einde te komen. Een der hoofdpersonen, een verstokt vrijgezel, oordeelt nogal cynisch over het huwelijk, terwijl de aanleiding tot den moord op den gehuwden dokter een minnarijtje van deze laatste is. Zonder eenige spanning.
— C — *A. C. de B.*

Isabel Clarke, 7705.
PASSIEBLOEMEN. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1931. (19×13.5) 226 blz. ing. *f* 2.25, geb. *f* 3.25.

Aubrey Amory heeft z'n vermogen verspeeld en wordt in hechtenis genomen wegens vervalsching. Z'n broer geeft 'n groote borgstelling. Aubrey wordt voor 'n paar weken vrij gelaten, maar ontvlucht, z'n vrouw en zoontje achterlatende. Hij heeft haar doen beloven naar haar eigen erfgoed in Afrika te gaan, met de bedoeling daar bij haar te komen.
Aubrey's zoontje, David, is 'n zeer bijzonder kind, met 'n diep zieleleven; hij gaat met 'n ernst, boven z'n jaren, gebukt onder de schuld van z'n vader. In Afrika wordt het vrome kind als een wonderdoener beschouwd en ten slotte geroofd door 'n Muzelman, die het mishandelt, om het z'n geloof te doen verloochenen.
Zijn moeder Frances heeft in al haar zorg veel steun van haar neef, die haar goed beheert, haar lief krijgt, maar niets daarvan laat merken, omdat hij haar gebonden weet. Wanneer Aubrey Amory op weg naar Afrika verdrinkt en David uit de handen der Arabieren gered is, gaan zij naar Engeland terug en Francis zal trouwen met Jean de Vernay.
De roman is katholiek gedacht en geschreven. Maar Isabel Clarke geeft méér schokkende avonturen dan karakterstudie. Het moeielijke figuurtje van het bijzonder vrome jongetje wordt dan ook niet heel levend voor ons. De vertaling is niet altijd in den rechten toon gehouden. Zeer geschikte amusementslektuur.
— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Sydney Horler, 7706.
DE VROUW, DIE IN HET DONKER KWAM. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (18.5×13) 267 blz. geb. *f* 1.90.

Gerard Holiday zit in zijn coupé, daar komt een angstige dame binnen, die bang is, hem vraagt ergens een pakje af te geven en...... het spel begint. Een heele bende misdadigers, die geen van allen iets last hebben van een geweten. Enkele gladde speurders daartusschen, die geregeld in de onmogelijkste gevaren komen en gered worden op het uiterste nippertje, totdat eindelijk de booswichten gevangen zijn en de heer Holiday met de vrouw, die in het donker kwam, gaat trouwen.
Iemand, die van zoo iets houdt, tijd te veel heeft en geen gevaar behoeft te duchten, dat ook zijn opvatting van moord wat losser gaat worden, kan zich aan dit boek wagen. 't Is niets beter of slechter dan de andere van het soort, welke er mee door kunnen.
— Bc — *P. Quirinus, O.C.*

Bernhard Kellermann, 7707.
DE DWAAS. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1931. (13.5×12) 449 blz.

Dit nobele boek bevat 't verhaal der laatste levensjaren van dominé Grau, die in een klein, bekrompen stadje wat geluk brengt aan misdeelden en armen, maar die zelf op aarde het geluk niet vindt. Dit werk dat zeer sterk aan Dostojevsky herinnert (*De Idioot* en sommige passages uit de *Gebroeders Karamazov*), zou een volkomen meesterstukje zijn, als de soms zeer verwarde, humanitaire beschouwingen van den hoofdpersoon niet noodeloos de voortgang van 't verhaal remde. Zoo werd dit in alle geval hoogstaande en lezenswaardige boek, dat een meesterlijke novelle had kunnen zijn, een omvangrijke roman, waarin meer gepraat en gedroomd, dan gedacht en gehandeld wordt.
Over 't algemeen is de vertaling te prijzen; alleen zou men hier en daar de zinswendingen minder Duitsch wenschen.
— Bc — *F. A. Brunklaus.*

Peter B. Kyne, 7708.
DE VOGELVRIJ VERKLAARDEN VAN EDEN. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1931. (21×15.5). 216 blz.

De Huisley's en de Kershaw's zijn ranchers, buurlui, die elkaar in een familieveete van geslacht op geslacht doodschieten, totdat er aan beide kanten één overschiet: een zij-Kershaw en een hij-Huisley, die allebei heel andere opvattingen hebben.
Hoe die twee bij elkaar komen, hoe ze samen een zekeren Silas Babson, een doodgewoon ploert van een mensch, onschadelijk maken — het gaat hardhandig — verhaalt dit boek. Ja, die twee trouwen, de zij is evenveel „mans" als de hij en zelfs als cowgirl, rancher en revolverschutter. En samen brengen ze de streek door moderne irrigatiewerken, bekostigd door den fabelachtigen rijkdom van Huisley tot grooten bloei. Dat kunt ge in dit boek lezen. Ook hoe wild, hoe onverantwoordelijk de menschen omgaan met den revolver. Zonder literaire qualiteiten.
— Bc — *P. Quirinus, O.C.*

Joseph C. Lincoln, 7709.
VROUWENHATERS. *Johan Mulders Uitg. Mij. Gouda,* 1931. (20×15) 211 blz.

Seth Atkins, de wachter van de vuurtoren „De Tweelingen", is een overtuigd vrouwenhater evenals zijn toevallige assistent, John Brown. Afgescheiden van de wereld wordt hun vrede plotseling verstoord door twee vrouwen, die de naburige villa voor de zomermaanden betrekken: de huishoudster Mrs. Bascomb wordt door Seth herkend als zijn eigen vrouw, die hij vijf jaren geleden verlaten heeft. De oude liefde, die nooit gedoofd was, vlamt weer op en nadat Seth haar gedurende een storm gered heeft, brengt hij haar triomfantelijk naar zijn huis. Onderwijl heeft John Brown, van huis uit zoon van een schatrijk industriëel, die na een oneenigheid met zijn vader zich bij Seth heeft teruggetrokken,

liefde opgevat voor de andere villabewoonster, Ruth Graham; zijn gevoelens worden door haar beantwoord en hun geluk is volmaakt als zij in een krant den oproep van Russel Agnem Brooks, alias John Brown's vader lezen, dat hij zijn zoon terugroept en hem als compagnon in zijn zaak aanneemt.
Stijve vertaling; hier en daar humoristische passages. Overigens meer amusement dan literaire waarde.
— A — *E. H.*

Joseph C. Lincoln, 7710.
DE DOCHTER VAN KAPITEIN DAAN. *Johan Mulders Uitg. Mij., Gouda.* 1931. (20 × 15) 264 blz.
Daniël Dott, vroeger kapitein, thans op aandringen van zijn vrouw, Serena, eigenaar van een slechtgaanden winkel in Trumet, ziet zich plotseling erfgenaam van een rijke tante. Serena wil vooruitkomen in de wereld en dit vooral als vooraanstaand lid van vrouwenorganisaties; hiervoor verhuizen zij naar Scarford, waar Serena haar vergaderingenlust kan botvieren. Hun eenige dochter, Gertrude, besluit het ouderlijk huishouden, dat den ondergang tegemoet ging, weer in rechte banen te brengen. Hiervoor heeft zij nog meer belangstelling dan haar moeder voor vrouwenbonden en alles wat daarmede samengaat. Serena, oververmoeid, wordt door haar dochter desondanks toch overal medegesleept, tot zij eindelijk, een onvoorziene omstandigheid voor Gertrude, van uitputting ziek wordt. Dit is de gunstige wending in het leven van het echtpaar Dott; Serena verlangt terug naar het rustige Trumet en kapitein Daan is overgelukkig aan dien wensch te voldoen en het huis is Scarford voor goed van de hand te doen.
Lichte lectuur; houterige vertaling; karakters goed getypeerd, maar wel een beetje overdreven.
— B — *E. H.*

R. C. Megrue, 7711.
W. Hackett,
ZEEPBELLEN. *Andries Blitz, Amsterdam,* 1931. (15.5 × 11) 231 blz.
Wie het blijspel *Reclame,* waarin Mevrouw van Kerkchoven-Klein, Erfmann, L. Chrispijn Jr., C. van Kerckhoven e.a., triomfen vierden, gezien heeft, zal dit boek, waarnaar genoemd tooneelstuk is bewerkt, niet zonder teleurstelling lezen. Wat in het blijspel met de tinteling van het gesproken woord wordt gegeven, wordt in dit meer dan 200 bladzijden dikke boek zonder veel geest verteld.
Het geval op zichzelf is tamelijk aardig. Het gaat over een drietal jongelieden, die door humbug, bluf en bombastische reclame een zeepcampagne stichten en tenslotte zonder dat zij één stuk zeep, laat staan een machine om deze te maken, bezitten, de reclame-campagne zoo goed doen slagen, dat zij zelfs de vader van een der compagnons, den grooten zeepkoning overwinnen en tevens een prettig happy-end forceeren. Noch de schrijvers, nóch de bewerkster hebben aan de dialogen den tintelenden geest weten te geven, die de acteurs in het blijspel lieten leven. Misschien dat het oorspronkelijke, Amerikaansche „slang'' die bekoring wel weet te geven. Thans is het niets anders dan een tamelijk vlotte, niet al te geestige vertelling van een niet onaardig geval. Overigens onschuldige ontspanningslectuur
— B — *L. J.*

Ernst Neubach, 7712.
IK HEB MIJN HART IN HEIDELBERG VERLOREN. *A. W. Swartsenburg, Zeist.* 1931. (20 × 15) 237 blz.
Een boek vol onwaarschijnlijkheden en insinuaties: een werk zonder eenige letterkundige waarde, of eenige andere verdienste.
Een Amerikaansch meisje ontvlucht het ouderlijk huis omdat ze niet wenscht te trouwen met den man door haar vader uitgezocht, en reist heel geheimzinnig naar Heidelberg waar haar grootmoeder woont: leert daar een student kennen. Nadat de Amerikaansche moeder geworden is, gaat ze terug naar Amerika: het kind wordt verpatst voor 10.000 Mark. In Amerika huwt het meisje met een industriekoning. Het verpatste kind groeit op en gaat in Heidelberg studeeren, en wordt 'n beroemd geneesheer die in den intusschen uitgebroken wereldoorlog als chirurg veel werk heeft. Amerika neemt deel aan den oorlog en de opstandige zoon van den inmiddels overleden industriekoning wordt ook soldaat en gewond in Frankrijk en door den beroemden chirurg geholpen.
Na den oorlog: revolutie; van dat alles krijgen we een snufje te proeven: smakeloos.
De beroemde chirurg is intusschen bordenwasscher en sneeuwruimer in New-York. Als z'n voeten bevroren zijn komt hij in een ziekenhuis, waar de dokters zich machteloos verklaren om de rijke weduwe van den industriekoning te redden en de sneeuwruimer weet door operatief ingrijpen de patiente te behouden: bij haar genezing komt ze tot de ontdekking, dat de beroemde chirurg haar eigen kind is. Als millioenair keert hij naar Duitschland terug waar hij nog juist op tijd aankomt, om te verhinderen, dat zijn meisje in het huwelijk treedt met den man, die haar vader had opgezocht.
Niemand behoeft dit boek te lezen.
— C — *v. L.*

Dr. G. Panstingl, 7713.
GEORG RICKEBERG. *Hollandia, Baarn,* 1931. (20 × 14) 273 blz. ing. *f* 2.25, geb. *f* 2.75.
Een aardig gevonden, spannende roman. Jammer, dat wegens precaire gegevens erin verwerkt voorzeker voorzichtigheid geboden is.
Rickeberg heeft twee dochters, die naar buiten als slechts één jongen optredend,onfeilbaar iederen misdadiger, dien zij zoeken aan het gerecht overleveren. De opvoeding der meisjes is erg veelzijdig en zeer onvrouwelijk, terwijl hun optreden, al is het dan ook voor de goede zaak, onsympathiek ruw is. Dit verhaal draait voornamelijk om den sovjet-attaché te Londen, die behalve dit baantje, zich nog tracht te verrijken door misdaden, voornamelijk door vrouwenhandel. Allerlei moderne en ouderwetsche snufjes op het gebied van elkander om zeep brengen worden toegepast.
Overigens kan over dit boek geen volledig oordeel worden geveld, daar de blz. 32-49 ontbreken. Voor bezadigd meer ontwikkelden.
— Bc — *A. C. de B.*

Kathe Papke, 7714.
HOC SIGNO. *La Riviere & Voorhoeve, Zwolle,* 1931. (21 × 15.5) 200 blz.
Jumne was in het begin der 11e eeuw de fiere en rijke koopstad aan de Baltische Zee. Thorkeel Redami was de eerste stadsraad, een trotsche Noor, aanbidder der Noorsche goden, wier opper-

priester was Swantovit. Thorkeel had een eigen dochter Swanbild en een aangenomen dochter Orlufa. Te Jomsburg dicht bij Jumne woonde een klein getal Vikingers, waarbij zich twee Zweden aansluiten. Twee bedienden van de meisjes waren christenen en het christengeloof werd in Jumne gepredikt tot groote ergernis van Swantovit. Deze is verliefd op Swanbild, maar de beide jonkvrouwen beminnen de twee Zweedsche Vikingers, die bij een feest van Thorkeel ter eere der goden gegeven, daarbij tegenwoordig waren. Er ontstaat een geweldige strijd, die gedeeltelijk in bloed en deels in zegepraal voor de bekeerde meisjes eindigt en tot slot hebben wij de overwinning van het kruis. Een mooi, spannend boek, dat men achtereen uitleest. De schrijfster geeft zeer juist de toestanden weer en weet de uiteenloopende karakters scherp te teekenen. Eenige niet-storende uitdrukkingen verraden de niet-katholieken auteur.
— B — *W. S. J.*

P. E. van Renesse, **7715.**
ACHTER DE SCHERMEN. *W. A. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (17.5×12) 295 blz.

Mr. van Kerk, een Haagsch advocaat, met een niet bepaald 18-karaats practijk, blijkt een der hoofdmannen te zijn van een bende misdadigers, die geruimen tijd Den Haag en Amsterdam met hun praktijken onveilig maken.
De meeste medeleden van de bende zijn door chantage gedwongen bij deze wandaden de behulpzame hand te bieden.
De Haagsche politie-inspecteur Holman weet de daders op te sporen en voldoende bewijs tegen hen te verzamelen.
Mr. van Kerk wordt op geheimzinnige wijze in de trein, waarin hij zich alleen in een coupé bevindt, doodgeschoten. De eigenlijke hoofdman wordt ontmaskerd, doch weet te ontvluchten. Een interessant goed geschreven spannend verhaal, waarin men, zij het slechts zeer vluchtig, een kijkje krijgt op de moeilijkheden, die de politie bij haar opsporingstaak ondervindt.
De erin voorkomende onwaarschijnlijkheden, wat zou een misdadigersroman zonder deze zijn, nemen we op den koop toe.
De gegevens betreffende chantage zijn in het begin behandeld op een wijze, die het toch slechts voor nuchtere koele naturen geschikt maakt.
— C — *A. C. de B.*

Grace S. Richmond, **7716.**
HET KERSENPLEIN. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1931. (21×15) 314 blz. ing. *f* 2.25, geb. *f* 3.25.

Schuijlen Chase, de zeer gevierde dominee van een der aanzienlijke gemeenten van New-York, is overwerkt en zal een reis naar Europa maken. In Londen wordt hij ernstig ziek en z'n vrouw gaat hem terughalen. De familie is voor den zomer in 'n dorp ver buiten New-York gaan wonen. Daar op het Kersenplein speelt de roman, die geen avonturen-roman, maar 'n geschiedenis van zielen is. Twee typische en hoogstaande karakters komen in aanraking met de familie Chase. Eene is Jo Jenney, de tijdelijke onderwijzeres van Kersenheuvels, die om bepaalde reden ook haar vacantie in 't plaatsje moet doorbrengen en zich als tweede meisje verhuurt bij de mooie en lieve domineesvrouw. De andere is de waarnemende dominee van het dorp, die iedereen inneemt door z'n origineele manier van preeken. Gorden Mackay wordt beroepen in de kerk van Schuyler Chase, nu deze, onherstelbaar ziek blijkt. Prachtig is de strijd weergegeven tusschen deze twee mannen: Chase, die worstelt tegen z'n jalouzie en Mackay die wetende, hoe diep hij den ander zou wonden, met z'n plaats in te nemen, daarvan afziet. Ook de vrouwenkarakters zijn zeer mooi geteekend. 'n Prettig, frisch, geestig boek met 'n inslag van ernst en diep geloof.
— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Anna Steen, **7717.**
HANNA. *J. N. Voorhoeve, Den Haag.* 1931. (19×13). 88 blz.

De geschiedenis van een Zigeunerkind, dat door strijd en lijden tot een prachtige apostolische taak gevoerd wordt. De mooie naastenliefde, welke in dit boek voorkomt is inderdaad hartverheffend. Het ontroerend mooie verhaal is met liefde geschreven. Alhoewel uit niet-katholieke pen, komt er geen woord in voor, dat katholieken minder aangenaam kan aandoen. Letterkundige waarde heeft het boekje niet, maar Anne Steen heeft toch iets moois gepraesteerd, waarvoor wij haar dankbaar zijn en ook de uitgever, die zoo iets fijns verspreidt.
— A — *W. S. J.*

C. Testore, S.J., **7718.**
HET EILAND DER GENADE. Vertaald uit het Italiaansch. Geïllustreerd. *St.Norbertus Boekhandel, Tongerloo,* 1931. (20×14) 119 blz.

Een avontuurlijk verhaal van eenige zeelieden, die door een onbarmhartige kapitein op een onbewoond eiland, zonder middelen, neergezet werden. Eenmissionaris is in hun midden. Deze brengt hen weer tot God en na veel avonturen worden zij door een Fransch schip gered.
— A — *W. S. J.*

H. van Walduyer-Hartz, **7719.**
HELDEN DER VRIJHEID. Vertaald uit het Duitsch door Dr. P. H. Ritter. *Andries Blitz, Amsterdam,* 1930. (22×16) 314 blz.

Een welgeslaagde vertaling van dit merkwaardige boek, waarvan niet beweerd kan worden, dat het de historische waarheid te kort doet, want meestal is het verhaal meer 'n historische reportage, waarbij de psychologie scherp werd toegepast, dan een roman. 'n Intrige is hier meestal ver te zoeken. Het moet erkend, dat de Duitsche auteur werkelijk heel verdienstelijk de Nederlandsche zeventiende eeuwsche toestanden heeft weergegeven.
— Bc — *M. M.*

Hjalmar Westeson, **7720.**
ZONNESTRALEN OVER DE NOORSCHE LANDEN. *J. N. Voorhoeve, Den Haag.* 1931. (20×12.5) 141 blz.

Deze Laplandsche schetsen zijn het lezen overwaard. Men krijgt er door een diepen kijk op het eigenaardig godsdienstig leven van de Lappen, die voor een niet gering gedeelte christelijk zijn en zoo nu en dan nogal fanatiek christelijk. De auteur keurt het haestadianisme wel niet goed, maar ook niet af. Het boek ligt nog al ver van onze katholieke opvattingen, al predikt „de dominee „het christendom van de wil", doch rijpere lezers kan het worden aanbevolen.

De eigenaardige Lappen te leeren kennen is zeer zeker interessant.
— Bc — *W. S. J.*

FRANSCH.

Luc Durtain, **7721.**
LIGNES DE VIE. *E. Flammarion, Paris.* 1931. (18×12) 246 blz. ing. Ffr. 12.—.

In een zestal vertellingen opent Luc Durtain zesmaal een anderen kijk op menschelijk leven. Zesmaal laat hij een man zien; later hoopt hij aan vrouwen een beurt te geven. Opwekkende lectuur geeft hij niet; hier en daar schijnt een pessimistische realist aan 't woord. De twee laatste vertellingen, die ook in mineur staan, hebben een minder-somber slot-accoord!
— Bc — *Vincent Cleerdin.*

A. Machard, **7722.**
LA FEMME D'UNE NUIT. *Albin Michel, Paris,* 1929. (19×12). 236 blz.
Een klein cochonnerietje, met een beetje romantische allures, vermoeid en slaperig.
— D — *F. R.*

DUITSCH.

Fritz Bauer, **7723.**
FEUER AM MITTELMEER. *Winkelmann & Söhne, Berlin,* 1931. (18.5×13) 251 blz.

Dokter Rode en zijn vrouw, in wanhoop geraakt door de armoede en ellende in het Weenen van na den oorlog, gaan hun heil zoeken in Monte-Carlo. Hier treffen zij nog andere schipbreukelingen van de maatschappij aan, die ook hun heil zoeken bij de speelbank. De fortuin is hun niet gunstig. Rode begint te twijfelen aan fortuin en wetenschap, maar een auto-ongeluk geeft hem gelegenheid anderen te helpen en te verzorgen. Zijn kunde geeft hem niet enkel zijn vertrouwen in de wetenschap terug, maar bezorgt hemtevens een geldelijke belooning, die hem en zijn vrouw in staat stelt terug te keeren naa Weenen. Eer van zijn vrienden komt er minder goed af.
— C — *Vincent Eleerdin.*

Elsa von Bonin, **7724.**
THOMASINE VON BÄRENCLAU. *Philip Reclam, Leipzig,* 1931. (18.5×12.5) 291 blz.
De lezer van dit romannetje heeft waar voor zijn geld! Revolutie, avonturen in Berlijn, Weenen en Egypte, een moordaanslag op een filmster, enz., enz.
De hoofdpersoon van dit gebeurtenissen-rijke boek is een bakvischje van adel, dat met haar moeder, broertjes en zusjes vlucht voor de mannen der revolutie, die haar ouderlijk landgoed in Estland platgebrand hebben, nadat ze haar vader neerschoten. Thomasine, die het type is van een modern, Duitsch meisje, zooals men die kennen leert uit operette-films, beleeft een serie nogal banale geschiedenisjes, die stuk voor stuk wonderlijk goed afloopen, maar die haar eerder als mondain pretmaakstertje, dan als heldin, toonen. Het slot zal de liefhebbers van dit soort luchthartige trein-, tram en keuken-lectuur alleszins bevredigen. Thomasine krijgt de filmrol!
Het werkje is overigens in een vlot en flitsend Duitsch geschreven: een Courths-Mahler in modern costuum!
— Bc — *F. A. Brunklaus.*

Victor Margueritte, **7725.**
VATERLAND! Vertaald uit het Fransch door Joseph Chapiro. *Ernst Rowohlt, Berlin.* 1931. (19×13) 224 blz. gec. M. 3.80.

In verschillende werken van zijne hand, heeft deze schrijver reeds de vredesgedachte gepropageerd, meerendeels echter in romans van zéér verdacht allooi. Deze essay-roman beoogt hetzelfde doel. Ieder, die een klein beetje op de hoogte is van de huidige buitenlandsche verhoudingen weet, dat een vriendschappelijke verhouding tusschen Frankrijk en Duitschland, de éénige waar-borg biedt voor den vrede op ons geteisterd wereld-deel. Hierop legt M. dan ook den grootsten nadruk en zijn pleidooi is er vooral op gericht hiervoor zijn landgenooten te winnen. Tevens beredeneert hij de noodzakelijkheid van de herziening der onrechtvaardige vredesverdragen en het Youngplan. Behoorlijk gedocumenteerd wijst hij iedereen op het gevaar van een nieuwen oorlog en de ontzettende verliezen, welke het menschdom dan zal lijden. Hij bewijst dit laatste op grond van zuiver militaire bronnen. Dit gedeelte van zijn betoog is zeer merkwaardig en wel geschikt om tot nadenken te stemmen. Zeer enthousiast propageert M. ook de volkenbondsgedachte en den wereldvrede. De motieven, welke hij hier ter staving van zijn stellig boeiend betoog aanvoert, zijn louter materialistisch en ten eenenmale gespeend van iedere hoogere gedachte. Scherp is vooral zijn uitval tegen de katholieke geestelijkheid, die z.i. te veel aan het nationalisme offert (O.i. kijkt hij te veel naar Frankrijk) en te weinig luistert naar de woorden der pausen. Doch vindt in dit werkje de encycliek over den wereldvrede van Paus Pius XI te weinig waardeering, om van negeering niet te spreken. 't Meesleepende boek is tegelijk in de Fransche en Duitsche taal verschenen en voor ontwikkelde leeken zeker de moeite van het kennisnemen waard.
— Bc — *C. Slootmans.*

Arnold Schneider, **7726.**
SCHEITERHAUFEN. *Arnold Schneider, Brunshaupten,* 1931. (19×13) 192 blz.

Een historische roman, uit den tijd van Barbarossa, druipend van bloed, moord en zelfmoord. Men neme daarbij in aanmerking, dat de geschiedenis speelt ten tijde, dat de Slavische stammen langs de Duitsche Oostzeekust gedeeltelijk nog heidenen waren. Voor volwassenen geen bezwaar.
— B — *K. S.*

ENGELSCH.

Baroness von Hutten, **7727.**
FLIES. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig.* 1929. (16.5×11.5) 271 blz. ing. M. 1.80, geb. M. 2.50.

'n Verzameling schetsen, bijna allen zeer goed en pakkend geschreven. De beste zijn die bij 't dramatisch gebeuren 'n tikje humor houden, zooals de eerste, waarnaar de bundel is genoemd.
— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Belloc Lowndes, **7728.**
ONE OF THOSE WAYS. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1929. (16.5×11.5) 286 blz. ing. *f* 1.80, geb. *f* 2.50.
Angela Graham, 'n jonge weduwe met 'n beetje fortuin, is in 'n rijke, chique kring terecht ge-

komen, waarin ze blijven wil, omdat zij er 'n man ontmoet, die ze lief kreeg. Ze leeft er ver boven haar vermogen en verliest ten slotte haar laatste geld aan de speeltafel. Ten einde raad neemt ze een betrekking aan als gezelschapsdame bij 'n Russische prinses aan de Riviera. Haar vriend, die ook van haar houdt, laat duidelijk blijken dat hij haar niet trouwen kan, zooals later uitkomt, omdat hij reeds getrouwd is. De Russische prinses blijkt de aanvoerster te zijn van 'n troep schurken die oplichten, stelen en zelfs voor geen moord terugdeinzen. Wanneer de politie hen op 't spoor is en ze begrijpen dat Angela Graham te veel weet, willen zij haar dooden. Op 't laatste oogenblik wordt zij gered en trouwt natuurlijk gelukkig met den vriend wiens onwaardige vrouw gelukkig bijtijds dood ging. 'n Vrij spannend amusementsverhaal, hier en daar tamelijk zwak, vooral door de uiterste naïveteit van Angela, die niets begrijpt van 't geen rond haar gebeurt.

— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Rose Macauley, 7729.
STAYING WITH RELATIONS. *W. Collins Sons, London,* 1930. (18.5×12.5) 320 blz. geb. Sh. 7/6.

Rose Macauley, de journaliste-romancière heeft een nieuw genre beproefd, althans nieuw voor haar. Zij probeert een detective-roman te schrijven, maar ze doet dit als 't ware in bedekten vorm. Niemand, die de eerste hoofdstukken leest, zou 't vermoeden aanstonds in een diefstal-schaak- en bedriegers-intrige te belanden. Een jonge schrijfster (zij zelf?) gaat bij familie in Zuid-Amerika logeeren en maakt daar allerlei avonturen mee. Aardige ontspanningslectuur voor wie van detective-gegevens houdt.

— B — *Ellen Russe.*

W. B. Maxwell, 7730.
THE CONCAVE MIRROR. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (16.5×11.5) 272 blz. ing. *f* 1.25.

Een soort van dagboek, een karakterontleding door een man van zijn vrouw. Eerst over hun liefde, het zich verwijderen van elkaar door de weelde, het er van doorgaan van zijn vrouw met een ander, zijn eigen opvatting en zieleleven na dat feit, de terugkomst van die vrouw, beider verhouding van goed-willen en niet kunnen door allerhande oorzaken, hoe nu in hemzelf iets aan 't groeien gaat en hij dreigt te doen, wat zijn vrouw deed. Totdat de dood van zijn vrouw juist op tijd komt, om het niet te laten gebeuren. Hij ziet zijn vrouw in een hollen spiegel!

In ieder geval geschreven met veel kennis van menschen, en met veel kunde van het schrijversambacht. Menschen, die wat meer dan oppervlakkige menschenkennis willen meemaken, zullen met genoegen dit boek lezen en wel eens verrassend stil staan voor ongekende driften bij... zichzelf.

— Bc — *P. Quirinus, O.C.*

E. R. Mourrough, 7731.
THE TEMPLE SERVANT. *Longmans Green, London E. C.* 4, 1930 (19×12.5) 307 blz. geb. Sh. 7/6.

Een aantal verhalen uit Egypte, meest ondervindingen van geleerden die er een studiereis maken. Maar de meeste verhalen eischen voorbehoud; de z.g. geheimzinnigheden een aantrekkingskrachten die oude goden en godinnen die nog nawerken in de eeuwenoude tempels zijn realistisch weergegeven. De Oostersche sfeer is niettemin aantrekkelijk.

— Bc — *Ellen Russe.*

VI. KUNST.

NEDERLANDSCH.

Edua Richolson Solitt, 7732.
MENGELBERG. Vertaald uit het Engelsch door J. G. Märchelbach. Geïllustreerd. *H. D. Tjeenk Willink en Zoon, Haarlem.* 1931. (13×8.5). 167 blz. ing. f 2.50.

Dit boek heeft met muziek-litteratuur, die weergave is van wat leeft en woelt in het rijk der menschen, niets te maken. De fragmentarische en anecdotische inhoud brengt den lezer het genie van Mengelberg en diens beteekenis voor het musicale wereld-tijdperk niets dichterbij.

De schrijfster heeft een potpourri gecomponeerd, die prettig en vlot te aanhooren is, terwijl zij vermoedelijk een symfonie heeft willen scheppen. De Nederlander heeft een gepasten eerbied voor het genie van Mengelberg en zijn orkest, maar het laat hem onverschillig, van welke vischsoort de meester houdt en hoe de Chasa-Mengelberg is ingericht. Wat kan het hem schelen, hoe de maestro zijn sigaren aansteekt en dat hij dirigeert aan een speciaal voor hem ontworpen lessenaar. Hij lacht wat om het gedweep der schrijfster met Mengelberg's dirigeerende linkerhand. Hij gunt haar gaarne dat genoegen, maar wil er zelf niet mede verveeld worden. En toch vormen dergelijke bizonderheden benevens een aantal Amerikaansche persbeoordeelingen den hoofdinhoud van dit boek, dat alléén den persoon en niet den musicalen geest van Mengelberg beschrijft.

L. J.

FRÅNSCH.

(Zonder naam), 7733.
XXVe SALON INTERNATIONAL D'ART PHOTOGRAPHIQUE DE PARIS 1930. Geïllustreerd *Societé Française de Photographie, Paris,* 1931. (32×25) XI 48 blz. ing. frs. 25.—.

(Zonder naam). 7734.
PHOTOGRAMS OF THE YEAR: THE ANNUAL REVIEW FOR 1931. *F. J. Mortimer Iliffe & Sons, London* 4, 1931. (30×22) LXIV 24 blz. ing. Sh. 5-.—.

(Zonder naam), 7735.
DAS DEUTSCHE LICHTBILD. *Robert & Bruno Schultz, Berlin* 9, 1931. (28×22) 160 blz. geb. M. 20.—.

De fotografie, ook die der liefhebbers, heeft de laatste tijd een behoorlike plaats weten in te nemen in het schoonheidsleven van de moderne mens.

We bedoelen niet de fotografie der kritiekloze massa, die zich door handige zakenlieden laat bewegen om films te verprutsen, maar de toegewijde kunst om schone momenten in de natuur of uit het leven onzer medemensen op de gevoelige plaat vast te leggen.

De hierboven genoemde jaarboeken geven van de vorderingen der moderne fotografie een schitterend

overzicht en zij zullen dan ook in de meestal tamelik provere verzamelingen onzer boekerijen voorzien in de behoefte van overzichtelik studiemateriaal. Het is een verblijdend feit en het pleit voor de geest die de samenstellers dezer kostelike jaarboeken voorzat, dat aan de naaktkultuur — al of niet in badkostuum — zooals zij zich opdringt in gore maand- en weekbladen of zgn. kunstzinnige albums, geen plaats is gegeven. De enkele voorbeelden van plasties schoon kunnen de kennismaking met volwassenen best doorstaan, al geeft herhaald doorbladeren van het totaal een telkens sterker indruk, dat de naaktfoto met kunst toch maar heel weinig heeft uit te staan en door zijn onoverkomelike realiteit veel sterker de aandacht vraagt voor de loutere figuur, dan een tekening of schilderij, waar de vorm ondergeschikt kan blijven aan de techniek. Het Duitse album is biezonder onderrichtend door zijn techniese artiekelen en een volledige lijst gegevens over tijd, licht, platen enz. van elk der gereproduceerde foto's.

Teo de Witte.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

J. P. Boyens, **7736.**
MR. CAREL VOSMAER. Geïllustreerd. *Drukkerij „Helmond", Helmond,* 1931. (24×16) 196 blz.

Een proefschrift, dat behandelt Mr. Carel Vosmaer. Daar is ondernemingsgeest voor noodig en bijzonder in de vorm van een zich terugleven ± 100 jaren her. Het leven van Vosmaer beschrijven is gemakkelijk genoeg, maar de waarde bepalen van een schrijver, die een en al doortrokken is van de oude klassieken, die klassicist is in merg en been, dat is een opgave, die de jeugdige doctorandus reeds prijst om 't pogen. Of Dr. Boyens alle onveilige klippen ontzeild is, natuurlijk niet, dat zou haast onmenschelijk zijn voor een modern aanvoelend taalgeleerde en groote waardeerder van de hypermoderne letterkunde. En toch heeft zijn eerste groote werk uitstekende verdiensten, al kunnen wij met alle oordeelvellingen niet accoord gaan. Boyens' critiek is wel wat strak, niet soepel genoeg, misschien wel omdat hij een bepaald standpunt, moest innemen (blz. 19). Niet kan ontkend worden, dat de geleerde schrijver ons een goed geslaagd beeld geeft van de 19e eeuw, juist omdat Vosmaer deze door z'n werk goed heeft beheerscht. Een van de beste hoofdstukken is het derde : „De Spectatortijd; Vosmaer als Flanor". Daar wordt een stuk letterkundige geschiedenis gegeven van de allerbeste soort en zeker is Boyens hier op z'n best als dé docent. Wellicht is hij niet zoo gelukkig in de architectuurbeoordeeling van de 19e eeuw, maar zoo iets kunnen wij terugbrengen tot de accidentia. Scherp worden aangestipt de sociale bewegingen en doorgaans geschiedt dit met een juisten kijk.
De geachte promovendus heeft een prachtstuk letterkundige geschiedenis gegeven. 'n Schitterend doorwerkte periode van een der moeilijkste perioden onzer letterkunde en graag gaan we voorbij de passages waarin objectiviteit met subjectiviteit in botsing komen. Dr. Boyens verdient hulde voor zijn prijzenswaardige arbeid. Heel erg jammer is het, dat aan dit hyper-wetenschappelijk boek de gewenschte registers ontbreken. Tot slot iets over de „stellingen", die bij dit proefschrift ingebonden zijn. Er zijn er twaalf en alle zijn zoo buitengewoon interessant, dat wij hier de hoop uitspreken, dat Dr. Boyens de uitwerking der stellingen hier of daar publiceeren zal. Zij getuigen van de veelzijdige ontwikkeling van de auteur; de bewerking van die stoffen mag niet in portefeuille blijven.

W. S. J.

Joris Eeckhout, **7737.**
LITTERAIRE PROFIELEN *L. Vanmelle, Gent,* 1931. (19×15.5) Deel IV. 167 blz. ing. f 1.90.

Dit is reeds de vierde bundel uit Joris Eeckhout's litteraire snelteekeningen samengesteld. Het moet gezegd, dat hij de Vlaamsche, Noord-Nederlandsche en Fransche litteraturen meestentijds zeer rank en natuurgetrouw weet te schetsen. Vooral opstellen, als die over Maurits Sabbe en Cyriel Buysse zijn 't lezen en herlezen zeker waard. Soms, als in zijn beschouwingen over Urbain van de Voorde, blijft hij in zijn meeningsuitingen wat onbestemd. Overigens vertoont de eerwaarde essayist zich ook in dit bundeltje weer een groot bewonderaar van de schoone letteren, vooral wanneer 't werken betreft, waarin 't hart van Vlaanderen klopt.
Jammer, dat de schrijver de on-Nederlandsche gewoonte heeft z'n volzinnen zeer zonderling af te knotten, zoodat z'n stijl hier en daar nogal Duitsch aandoet. Verder zou hij goed doen bij Noord-Nederlandsche kennissen eens te informeeren naar de gevoelswaarde en juiste beteekenis van de zegswijze: „laat staan..."

F. A. Brunklaus.

Dr. Jul. Persyn, **7738.**
ALBERTINE STEENHOFF-SMULDERS EN MARIE KOENEN. *„Davidsfonds", Leuven,* 1931. (19.5×15.5) 188 blz.

Over twee van Nederland's meest begaafde schrijfsters, Mevr.Steenhoff-Smulders en Marie Koenen, deed de geleerde, Vlaamsche litterair-historicus Persijn een boekje het licht zien, waarin 't aan waardeering voor deze beide, bescheiden vrouwen zeker niet ontbreekt. Het is een populair geschreven studie, welke er zeker toe zal bijdragen, haar werken ruimer bekendheid te geven. Ook zullen velen zich weer dankbaar de uurtjes herinneren, die ze in hun jeugd en op lateren leeftijd doorbrachten met de lectuur van haar proza en poëzie in de *Kath. Illustratie, Jong Leven* en *Mei.* Persijns boekje, dat tevens een bloemlezinkje is uit 't werk van Mevr. Steenhoff en Marie Koenen, is boeiend geschreven en bevat een uitvoerige beschrijving van leven en werken van beide katholieke schrijfsters. Het eenige bezwaar is, dat Persijn's liefde voor zwierig proza nu en dan een scherpe formuleering van zijn meeningen in den weg staat.

F. A. Brunklaus.

Henriette Roland Holst-van der Schalk, 7739.
TOLSTOI ZIJN WEZEN EN ZIJN WERK. Geïllustreerd door J. Franken Pzn., *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1930. (23×15) 230 blz. geb. f 5.90,

Er is een opmerkelik parallelisme tussen het onderwerp der biografiese of dramatiese studiën en de sfeer van het eigen lyriese werk bij deze dichteres.

Na de tans door haar met zijn „fantastiese natuurstaat'' verworpen Jean Jacques, na de martelaar More, de daadwerkelike „profeet''. Tolstoi. Het is geen bewijs voor onze geringschatting, indien we onmiddellik vastleggen, dat deze profeet door zijn biografe omjubeld wordt met de overdaad van retoriek, die haar grote zonde is — en haar om de liefde gaarne vergeven zal worden. Wel is deze Tolstoi voor onzen smaak wat erg onverduwbaar geworden. Vooral toen we ons de flitsende opstellen met de markante paradoxen van Van Duinkerken in herinnering opriepen, kostte het moeite door deze dikke twee honderd als maar betogende bladzijden heen te bijten. Want natuurlik wordt de Tolstoi van Roland Holst de anti-pode van Dostojefski, is hij psychologies subtieler, paradijseliker, harmonieser, dan de grandioos verscheurde toovenaar met het clair-obscur. Zo schrijft ze drie bladzijden voort met dezelfde overtuiging, waarmede ze telkens zich hartstochtelik en moedig opwerpt als kampioen voor een nieuwe vorm van de waarheid, — natuurlik staat deze hervormer hoger dan Marx, — natuurlik is hij universeler dan de staatslieden en de mannen der kerk, over wier leer en eredienst, de schrijfster zich nog immer in tragies verstarde vooroordelen uitlaat.
Zo werd deze biografie een reflex van des schrijfsters eigen levensaanschouwing. Een merkwaardig dokument voor het ontwikkelingsproces in deze hevig willende ziel, die in haar streven naar de alleruiterste goedheid onder de mensen, telkens geschonden en verward zoekt naar nieuwe streef- en denkgenoten. Daarom hadden we als ondertietel gewild: „De worsteling tegen het wonder.''

T. d. W.

FRANSCH.

Nicolas Machiavel, **7740.**
PAGES CHOISIES. Vertaald uit het Italiaansch. *Albin Michel, Paris.* (19×12) 315 blz. ing. Ffr. 12.—.

Deze bloemlezing uit Machiavelli, met een dragelijke inleiding van Alfred Mortier, geeft een goed, doch eenzijdig beeld van deze figuur die de „groote'' grondlegger is geweest van de moderne politiek.
Ge vindt er typeerende fragmenten uit zijn politieke verhoudingen, uit de „Geschiedenis van Florence'', „De Vorst'' en meerdere minder bekende; ge vindt er een bloemlezing uit zijn brieven, een fragment uit zijn tooneelstuk *La Mandragore,* enkele gedichten en een vertelling. Zij geven een zeer goede keuze, hetgeen voor zijn leer kenmerkend is, werd hier vooral opgenomen. Dit kort bestek geeft een samenvatting, die voor vele gevallen voldoende is, maar waarnaar men vooral geen *oordeel* over Machiavelli's leer geven mag; daarvoor is deze bloemlezing te zeer toegespitst op datgene uit zijn werk, wat den grootsten invloed heeft gehad op zijn tijd en de latere eeuwen. Zij is dus een voortreffelijk hulpmiddel om een kort begrip te krijgen van de oorsprong der moderne politiek, maar Machiavelli heeft nog méér geschreven, dat niet zulk een opgang heeft gemaakt, maar dat zeker niet voorbijgezien mag worden ter beoordeeling van zijn *volledige* leer en van zijn leven.

Ton Kerssemakers.

VIII. GESCHIEDENIS.

FRANSCH.

Rafael Altansira, **7741.**
HISTORIE D'ESPANJE. *Armand Collin, Paris,* 1931. (17×11) 222 blz. ing. Ffrs. 10.50.
De grootste verdienste van dit werkje is wel zijn helderheid. Het valt niet mee de geschiedenis van Spanje samen te vatten en haar in goede verhoudingen weer te geven, omdat het land hoegenaamd nooit een werkelijke eenheid heeft kunnen vormen even zeer op territoriaal en ethnisch gebied als wel in de politiek. Vanaf de XVIe eeuw moet men achtereenvolgens of tegelijkertijd handelen over de Romeinen en de Nisigothen, over de Kastelanen en de Aragonesen, over de Navarriers en de Mooren. Van ieder dier volken moet men de wetten en zeden kennen. In de XVIe eeuw begint zich de eenheid te vormen, maar al aanstonds wordt Spanje meegesleept in het zog van het Habsburgsche huis, en eerst op rekening van Karel V, die niet erg bemind was bij de Spanjaarden, en vervolgens van Philips II, dien de schrijver zeer rechtvaardig beoordeelt, begint het Schiereiland een internationalen rol te spelen, die het eerst tot bloei en daarna tot uitputting brengt. Onder de Bourbons komt er weer een opleving, maar de „desencantamiento'' laat niet op zich wachten en langzaam aan laat het land zich gaan en verwelkt. De objectiviteit waarmede de laatste gebeurtenissen verteld worden, doet eenigzins koel aan. Dat is trouwens de overheerschende toon, zoodikwijls — doch 't is zeer zelden — de schrijver spreekt over het godsdienstige Spanje. Voor het overige mag deze samenvatting volkomen geloofwaardig heeten.

J. de Vathaire O.S.B.

Marcel Dupont, **7742.**
LA GARDE MEURT 1815. *P. Hachette, Paris,* 1931. (18×12) 265 blz. ing. frs. 10.—.
Terwijl Victor Hugo in zijn *Les Miserables* als het ware een frisco heeft geschilderd van Waterloo en Stendahl in zijn *La Chartreuse de Parme* een miniatuur, wordt de Veldslag in dit werk beschouwd in zijn geheele verloop, maar dan ook niets anders. Nu eens valt het licht op het spel der oorzaken en den weeromslag der gevolgen, dan weer op de concrete werkelijkheid, als de duur van den slag, de plaatselijke moeilijkheden, de vergissing van Grouchy, de onvoorzichtigheid van Ney, maar ook op de onbeslistheid en het fatalisme van Napoleon. Moment na moment rolt hij als een film voorbij, van uit Fransch standpunt gezien. Men voelt den angst groeien en met de nacht de ontknooping naderen. 't Boek is levendig en los geschreven en volkomen trouw aan de historische waarheid.

J. de Vathaire O.S.B.

Jean Jacoby, **7743.**
LE TZAR NICOLAS II ET LA RÉVOLUTION. *A. Fayard, Paris,* 1931. (18×12) 384 blz. ing. frs. 16.—.
Eenige dagen na zijn troonsafstand schreef Nicolaas II te Mohileur in zijn dagboek: „Ik zie slechts leugen, verraad en lafheid rond mij.'' Dit is ook de gevolgtrekking uit dit merkwaardige boek, de eerste geschiedenis, kan men zeggen, van de twee eerste jaren der groote Russische tragedie.

Ontelbaar waren tot nu toe de verhalen van ooggetuigen, de gloedvolle, oprechte en ontroerende herinneringen, maar een overzicht der oorzaken en feiten van het politieke tooneel, een zuiver en gegrond oordeel over de voornaamste spelers van dit drama ontbrak ons nog. De eerlijke bladzijden van Jacoby zijn nu wel niet van een sceptische onbewogenheid en kiezen wel partij voor een verloren zaak, maar zij zijn er niet minder doordringend, levendig en pittig om en men kan zich niet weerhouden de edele ontroering mee te voelen, die hen bezielt.

De schrijver schetst vooreerst het bestuur van Nicolaas II: de gesteltenissen van den autocraat, die van naderbij beschouwd, ons meer meester van zijn politiek toeschijnt, dan men geloofde, en in ieder geval van een buitengewoon edele rechtschapen natuur was; daarna de toestanden van het land. Vervolgens laat hij in de voorbereiding van de revolutie de lichtzinnigheid, de zelfzucht, het gebrek aan vaderlandsliefde zien der hoogere standen: de mokkende adel, revolutionnaire intellectueelen, liberale deftige burgerstand, allen naijverig,dat zij geen deel aan de regeering hebben. Uit die kringen komt Rodzianko voort: de geweldig eerzuchtige, de hoogmoedige naïeveling, die de stroopop der samenzweerders zal zijn. Die samenzweerders hadden sinds het begin van den oorlog een ontzaggelijke politieke organisatie, de Zemgor, die over het heele land zijn afdeelingen had en het met zijn geheime macht overdekte, zonder toezicht, levend op kosten der publieke bijdragen: Luow was er het hoofd van, Gontschkof de woordvoerder in de Douma. Zij hanteerden de Douma en worden openlijk geholpen en aangemoedigd door den gezant van Engeland. Het gelukte hen tenslotte de legeroversten te winnen: Alexejeff, Routsky, Broussiloff. Met hun steun dwingen zij den bedrogen Nicolaas II tot afstand. Het zijn aangrijpende bladzijden, van sobere schoonheid, die handelen over den val van het Keizerrijk, de gevangenschap der Vorsten, de misdaad van Jekatarinenburg. Te midden der onvergeefelijke fouten van zwakheden, van verraad, van het kamaleongedoe der voorloopige regeering, die reeds in handen der Sovjets was en waarin die ongelukkige hansworst van een Kerensky zulk een droevige rol speelde, ziet men onafgebroken in hun droeve schoonheid de verheven keizerlijke figuren. Dit boek is ontroerend en geeft veel te denken.

J. de Vathaire O.S.B.

M. E. Ravage, **7744.**
OPKOMST EN BLOEI VAN HET HUIS ROTHSCHILD. *Allert de Lange, Amsterdam.* 1931. (16×22). 270 blz.

Waarom ook niet? Naast de vele geschiedenissen, die men voor ons geschreven heeft over groote oorlogen en groote mannen, worden wij nu en dan vergast op anecdoten van die groote mannen, waarvan er heel vele voorvielen temidden van het krijgsgewoel van een dier groote oorlogen. Menschen, die van militaire zaken of krijgskunde houden, zullen allicht veel belang stellen in zoo'n geschiedenis van een groot krijgskundige of in de beschrijving van een krijgskundig plan. Zoo leest men de kunstzinnige boeken over kunstenaars en kunstwerken, als die publicaties tenminste genietbaar zijn en voor den verzamelaar van nieuwe munten zal een geschiedenis over een anderen verzamelaar van nieuwe munten stellig groote bekoring bezitten.

Die verzamelaars stellen als regel geen bijzondere eischen aan den vorm, waarin het hun vertelde wordt opgediend.

Er is echter nog al betrekkelijk weinig geschreven over rijkaards. Afgaande op bladvullingen en bonte allerlei's, hebben zij in hun leven wel millioenen moppen verteld en snedige gezegden gezegd, — hetgeen bewijst, dat men met veel rijkdom soms ook nog wel een goed humeur kan bewaren, — maar grootere werken bestonden er tot voor korten tijd niet.

Dit boek over de geldmagnaten der Rothschild's begint met „Meyer'', de grondlegger van het huis Rothschild.

Zijn voorouders hebben waarschijnlijk niet zoo'n massa geld bij elkaar kunnen brengen, want zij zijn niet beroemd geworden.

De meesten der anderen wel en van die heeft Ravage in zijn boek de geschiedenis geschreven. Er van af gezien, dat een boek, handelende over en zingende den lof van de wijze, waarop iemand of 'n heele familie iets wisten te scheppen, dat niet anders dan een karikatuur van stoffelijken welstand kan genoemd worden, ons niet erg sympathiek is, dienen wij toch, met ter zijde laten van dit wellicht al te subjectieve inzicht, bewondering uit te spreken voor de wijze, waarop men al die geschiedkundige feitjes, die nooit bekend geworden zouden zijn, wanneer de latere Rothschild niet beroemd waren geworden, bijeen heeft weten te brengen.

Dat was ongetwijfeld niet gemakkelijk, vooral wijl het ging over manoeuvres aan verschillende hoven in den veelhovigen Duitschen tijd, waarin het Heilige Roomsche Rijk verdeeld raakte, en over de allemaal heel slimme daden en bedenksels van menschen, die met teveel geld omgaan.

De verdiensten van het boek zijn wel op de allereerste plaats, dat het, voorzoover zulks is na te gaan, vrij objectief zijn stof behandeld. De bovengenoemde lofzang kan alleen gezien worden in het samenstellen van een dergelijk boek zelf, wijl eenige vijandige houding er geenszins in te erkennen is.

Het verhaal, of de geschiedenis zelf, kan natuurlijk interessant genoemd worden. Er zit iets sportiefs in. En vele liefhebbers, die hier kunnen lezen, hoe zoo'n geldgeslacht als de Rothschild's aan hun rijkdom kwamen, zullen ongetwijfeld door het boek worden bekoord.

Dit alles wil niet zeggen, dat 't nu juist een erg gezond verhaal is, — neen, de schrijver kan daar niets aan doen: hij schreef geschiedenis, — doch wijl een dergelijke geschiedenis niet over de geheele lijn sympathiek vermag te zijn, zijn we van meening, dat velen hun tijd beter aan iets anders kunnen besteden.

Ongetwijfeld zullen er anderen zijn, — wij denken hier vooral aan bij geschiedkunde geïnteresseerden, — die aan het boek wel iets hebben. Hetwerpt eens een ander licht op sommige personen, zaken en gebeurtenissen, waarin die voor dien nog niet gezien waren.

Jean H. P. Jacobs.

DUITSCH.

Otto Leopold, **7745.**
DEUTSCHE KRIEGSSPIONIN UND POLITISCHE PROPAGANDISTIN. *Robert Lutz, Stuttgart,* 1931. (20×13) 367 blz.

Een dochter uit de hoogste Duitsche kringen, die haar intellectueele opvoeding in Engeland voltooide, vertelt in dit werk van hare ervaringen voor, tijdens en na den wereldoorlog. Deze ervaringen zouden van minder beteekenis zijn geweest, indien zij door haar groote talenkennis en opofferingsgezindheid niet in den kring der spionnen was terechtgekomen.
De toon van dit werkje is aanmatigend trotsch en geeft doorloopend blijk van zoo'n grooten eigendunk, dat we het met een zekeren weerzin lazen. Mogelijk is deze karaktereigenschap van de vrouw, die hare „memories" liet bewerken, tegelijk de reden, dat zij alle erotiek en sexueele zaken buiten haar leven wist te houden.
De kritiek door haar geleverd op Engelsche en Duitsche bureaucratie is lang niet malsch. Of zij altijd recht heeft tot een dergelijke kritiek, waar zij alleen persoonlijke gevallen behandelt is een andere zaak.
Voor de kennis van den geestelijken oorlog achter het front, kan dit boekje nuttig zijn. Met groote belangstelling lazen we de bladzijden, welke over het verblijf dezer spion in Nederland handelen. Wat er op onzen vaderlandschen bodem in de jaren 1914-'18 gebeurd is, is werkelijk beschamend voor onze recherche dienst, welke dan ook van de schrijfster geen loffelijk getuigschrift krijgt.

C. Slootmans.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

NEDERLANDSCH.

Prof. Dr. Franz Bohl, 7746.
PALESTINA, *H. Paris, Amsterdam,* 1931. (20×13) 120 blz. ing. f 2.40.
Interessant werkje, rijk en goed geïllustreerd en smaakvol uitgegeven. — Het geeft een beknopt overzicht van alle opgravingen, die in Palestina hebben plaatsgehad in twee afdeelingen: „Opgravingen" en „Een archeologische reis", zeer overzichtelijk. Herhaaldelijk constateert schrijver, dat door de opgravingen de verhalen der H. Schrift worden bevestigd, zelfs die vroeger door de onwetenschappelijke rationalisten in twijfel werden getrokken. Zeer aanbevolen voor wie het Oude Testament bestudeeren.
Enkele jaartallen zijn te laat genomen, zooals van Mozes' optreden en Abraham's verschijnen en een hoogst enkele keer is een interpretatie van een bijbelpassage er volkomen naast, schrijver spreekt van „den astralen godsdienst der joden!"

Dom A. Beekman O.S.B.

X. NATUURKUNDE EN NIJVERHEID.

NEDERLANDSCH.

Henk van Laar, 7647.
HET AQUARIUM EN ZIJN BEWONERS. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1931. (19×12.5) 96 blz.
Wanneer een volwassene een handleiding wil voor aquariumliefhebberij is het boek van Van Laar zeer aan te bevelen.
't Is bijzonderlijk geschreven voor den stedeling, voor den Amsterdammer in de eerste plaats, doch het speciale cachet heeft aan de bruikbaarheid voor andere lezers weinig afbreuk gedaan. Er wordt met het weinigje overdrijving, dat den rechtgeaarden liefhebber bijna steeds eigen is, in geschetst hoe men een aquarium maakt, onderhoudt en lief heeft. Het is een practisch en levendig geschreven handleiding.

Dr. Rietsema.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

Mr. Dr. Arn Borret, 7748.
Dr. Ir. Th. van der Waerden,
Prof Dr C. A. Verrijn Stuart,
PRINCIPIEELE STAATKUNDE. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1931. (20×14) 128 blz.
Deze uitgave is op 't gebied van Staatkunde wel een van de merkwaardigste van den laatsten tijd. Het Bestuur van de „Vereeniging voor Staatkunde van de Studenten der Rotterdamsche Hoogeschool" heeft de zeer gelukkige en prijzenswaardige gedachte gehad de staatkundige lezingen van de wintercursus 1926-'27 te publiceeren. Het zal zijn nut hebben een en ander uit het voorbericht bij de 1e druk over te nemen: „Wij, de leden van onze Vereeniging in de overige studenten, die belangstellen in staatkundige denkbeelden, hebben met de grootste onpartijdigheid en met dezelfde dankbaarheid de sprekers aan het einde der voordracht met applaus geëerd." Mr. Dr. Arn. Borret behandelde „Katholicisme", Dr. Ir. Th. van der Waerden: „Socialisme" en Prof. Dr. C. A. Verrijn Stuart: „Liberalisme." Iets verder in het Voorbericht lezen wij: „Ons gaat het om de algemeene beginselen, om de theorie, om de methode en om de historie." De sprekers hebben op uitnemende wijze de objectiviteit gediend.
Wat de inhoud der voordrachten betreft mogen wij gerust zeggen, dat deze uiteraard wel wat droog is, maar inderdaad onmisbaar voor hen „die werkzaam zullen zijn" — en zijn — „in het bestuursapparaat van rijk, provincie, gemeente en waterschap, van vakvereeniging of van handelsvertegenwoordiging..."
Als aanhangsel is aan het werkje toegevoegd een verzameling van data en gegevens op economisch en sociaal-economisch gebied, die voor de studie der staatkundige geschiedenis in Nederland van belang zijn. Deze verzameling bezorgde Prof. Mr. C. W. de Vries en is zeker niet het minst merkwaardige van het prachtig uitgevoerde boekje.

W. S. J.

Dr. Med. Kaltenbach, 7749.
DE ZENUWZWAKTE. *J. C. Auf der Heide S.H.D., Hilversum.* (20×14) 47 blz. ing. *f* 0.90.
Een zeer beknopte, doch terzake kundige en leesbare uiteenzetting over zenuwzwakte met iets over hare behandeling en met de geruststellende mededeeling, dat genezing van deze aandoening mogelijk is. Populaire geneeskundige lektuur in den goeden zin van het woord en behoorlijk vertaald. Patiënten, die onder behandeling zijn, zullen aan de lezing van dit boekje wel iets hebben, maar zij mogen zich niet verbeelden dat zij er uit eigen kracht veel uit kunnen leeren.

H. A. J. M. Stoorenberg.

Zonder naam, 7750.
DE ZIEL VAN DEN GEVANGENE. *J. W. Ploegsma, Zeist,* 1931.
Een mooi en voor hen die met gedetineerden in aanraking komen, zeer praktisch boek.

Het plaatst den gevangene in zijn waarde: een gevallene, doch een medemensch.
Het is een oproep tot het werk van barmhartigheid: „Ik was gevangen, en gij hebt mij bezocht".
Doch het boek is geheel naturalistisch: zelfs het godsdienstige wordt als natuurlijk middel en op natuurlijke wijze op den gevangene toegepast.
De bovennatuurlijke waarde van het lijden, het mede-lijden met Christus wordt gemist.
Niets zal den ongelukkige meer troost brengen dan de gedachte: in het licht der bovennatuur is mijn berouwvol leven van gelijke waarde als van hem, die zijn eer bewaarde."
Dit is een jammerlijk tekort. *J. D.*

Mevr. Dr. E. Külz. 7751.
DUURZAME GENEZING DER SUIKERZIEKTE. Vertaald uit het Duitsch. *J. C. Auf der Heide S. H. D., Hilversum.* (20×14) 68 blz. ing. f 0.90.
Schrijfster is geen geneeskundige doch de vrouw van een arts. Zij schrijft geen grove ketterijen maar geeft ook allerminst zuivere wetenschap. Het boekje is tendentieus. Het lijkt of de „sanatorium"-kuur almachtig en onfeilbaar is. Maar... schrijfster is directrice van zoo'n sanatorium in Neuenahr en nu is toevallig in Duitschland alleen het mineraalwater van Neuenahr — en in Frankrijk Vichy — voor suikerzieken gunstig! Geheel indelijn wordt de behandeling met inneline zeer op den achtergrond geschoven. En dan hoe die „duurzame genezing" moet worden opgevat? Na de volmondige verklaring: „Ja, suikerziekte is geneeslijk!" volgt enkele regels verder: „Weliswaar moet ik bekennen, dat de „absoluut" genezen gevallen nauwelijks meer dan 2 pCt. bedragen."
Voor patienten, die het met hun regime zoo nauw niet nemen, is het boekje misschien leerzaam.
De vertaling is niet slecht doch toegift is niet „toeleg" en een suikerziekte scheidt geen azijnzuur, doch accetazijnzuur uit.
Dr. H. Spoorenberg.

H. Roland Holst, 7752.
DE GEESTELIJKE OMMEKEER. *Van Loghum Slaterus, Arnhem,* 1931. (20×14) 162 blz. ing. f 2.20, geb. f 2.95.
Wanneer men een werk van deze hoog-begaafde schrijfster ontleedt, moet men immer twee gewaarwordingen ondervinden: eerstens, dat ze eerlijk en objectief dingen en stroomingen tracht na te gaan en ijverig zoekende is naar 't betere, waarvoor ze dan gaarne het haar dierbaar gewordene prijsgeeft; vervolgens, dat ze, jammer genoeg, er niet toe komen kan, om ook even objectief haar blik te richten op 't Katholicisme vooral op zijn maatschappijleer, op de Katholieke wetenschap omtrent de mensch: individueel en sociaal. Vandaar stijgt men met haar op door alle telkens hooger liggende levensbeschouwingen, verwachtend de eindelijke, alles bekronende daad.. die niet gesteld wordt.
Terecht geeft ze een scherpe kritiek op de materialistische levens- en wereldbeschouwing (ook van 't socialisme in de eerste decennia).
Dan gaat ze over 't algemeen vrij juist, de nieuwere ontdekkingen na, vooral op 't eind der 19e en 't begin der 20ste eeuw, die ook bijdroegen tot een ommekeer in veel wetenschappelijke systemen, op 't gebied der biologie, der zielkunde, van de mensch als organisch geheel der natuurwetenschap, en als deel der gansche schepping. Hier en daar zal 't katholiek oordeel verschillen van de waarde, die de schrijfster aan bepaalde richtingen hecht, vooral op psychologisch gebied. Toch gaan haar beschouwingen vanzelf heen naar wat de scholastiek reeds lang verklaarde; jazelfs, waar ze spreekt van „het verloren gegane kontact met het universum en met God te herstellen", is dit zuiver katholiek en scholastiek. En toch... ze blijft halverwege staan, zooals H. de Man in zijn *Opbouwend Socialisme.* Ze komt niet verder dan „religieus socialisme."
In hst. III bespreekt schr. dat ook op sociaal gebied de ommekeer der geesten van 't materialisme naar hoogere cultureele ziels- en menschwaarden, hoewel nog vrij zwak, zich reeds doet gevoelen. De nieuwe taak van 't Socialisme zal dus zijn de oeconomische beweging van 't Marxistisch Socialisme los te maken van zijn materialistische grondslag en in verband te brengen met de hooger liggende kultureele gebieden, waar de ziel haar bevrediging zoekt, door de verbinding van de religie met 't socialisme, „religieus socialisme" dus.
De beschouwingen van dit werkje zijn eerlijk en oprecht. We zouden 't kunnen noemen „de geschiedenis eener zoekende ziel." We voelen echter telkens een niet voldoende kennisname met de sociale leer vooral van 't katholicisme, waarom de lectuur van dit boekje dan ook voor tot oordeelen bevoegde lezers beperkt dient te blijven.
P. Constantinus O.Cap.

Dr. Ludwig Sternheim, 7753.
ADERVERKALKING. Vertaald uit het Duitsch. *J. C. Auf der Heide S.H.D., Hilversum,* 1931. (20×14) 36 blz. ing. f 0.90.
De geneeskundige inhoud van dit boekje is niet diepgaand, doch voldoende voor een encyclopedie artikeltje. Wat de behandeling betreft komen hier de niet-schoolsche opvattingen van homoeopaath of natuurgeneeskundige sterk op den voorgrond met een geheel ongemotiveerd verwerpen der „normale" geneesmiddelen. De vertaling van sommige woorden of uitdrukkingen is er geheel neven. In de serie, waartoe dit boekje behoort, is het niet het best geslaagde.
Dr. H. Spoorenberg.

FRANSCH.

Georges Goyau, 7754.
L'ÉPANOUISSEMENT SOCIAL DU CREDO. *Desclée de Brouwer & Cie, Paris,* 1931. (20×13) 389 blz.
Een verzameling van opstellen, die met wat goeden wil kunnen worden samengevat onder den bovenstaanden titel. Geen theoretische uiteenzetting van den socialen inhoud van het Credo, maar een boeiende beschrijving van sociale werkzaamheid en mentaliteit, zooals die in personen en gebeurtenissen van Frankrijk in de latere jaren heeft geopenbaard.
Vooral nu we met de Quadragesimo Anno van Pius XI een nieuwe periode van practische en eendrachtige katholiek-sociale werkzaamheid hopen in te gaan, is dit boek van verleden tijden behalve zeer belangwekkend ook zeer leerzaam.
G. Vrijmoed O.F.M.

Jean Guèhenno, 7755.
CONVERSION A L'HUMAIN. *Bernard Grasset, Paris,* 1931. (19×12) 228 blz.
Reeds in zijn inleiding geeft Jean Guéhenno te verstaan, dat hij niets hebben moet van Maurras en Barrès, „de brutale dichters van het egoisme der vroegere jeugd." Met het Barrésisme rekent hij af in het eerste opstel. In het tweede bespreekt hij de betrekkingen tusschen de menschheid en de humanistische vorming. Hij doet dit allerminst vriendelijk jegens degenen, die zulk een vorming genoten hebben en zich hierop iets laten voorstaan. Toch wil hij haar niet geheel en al prijsgeven. Voor de menigte eischt hij een groot deel op. Een beschouwing over den staat der geesten in 1930 opent hij met deze aanhaling uit Condorcet: „De ongelijkheid van onderwijs is een van de voornaamste bronnen der tyrannie." „De menschelijke wijsheid, waarover Bossuet nooit sprak zonder haar te verdoemen, zij is onze eenige hoop, ons eenig geloof geworden", verklaart Guéhenno. Er is een geestelijke revolutie noodig. „Enkel die omwentelingen hebben waarde, die iets toevoegen aan de waardigheid der menschen." In een brief aan een werkman zet Guéhenno zijn meeningen over de noodige revolutie uiteen. Ten slotte geeft hij zijn gedachten over de bekeering tot het menschelijke.
Niet alle beschouwingen munten uit door klaarheid. Zij zijn wat wild en rumoerig. Het vraagstuk van de opvoeding der menigte wordt er weinig door opgehelderd.

Vincent Cleerdin.

Joseph Vialatoux, 7756.
MORALE ET POLITIQUE. *Desclée de Brouwer & Cie., Paris,* 1931. (19×12) 138 blz.
Het boekje is een doorloopende kritiek op een studie van Pater G. de Broglie *Science politique et Doctrine chrétienne,* verschenen in de *Recherches de Science religieuse,* déc 1928 et février 1929. Geen doodgewone afbrekende kritiek, maar eene die opbouwend doordringt, tot de fundamenten van de verhouding tusschen moraal en politieke wetenschap.
De kritiek zelf is hier geworden tot een positieve, magistrale uiteenzetting.

G. Vrijmoed O.F.M.

XII. LEERBOEKEN.

Herbert N. Casson, 7757.
SUCCESVOL KOOPMANSCHAP. *„Succes", Den Haag,* 1931. (19.5×14) 165 blz. geb. f 2.75.
Casson, de man, die in een 60-tal winkels in Engeland het bedrijf reorganiseerde en in heel veel gevallen van een kwijnend bedrijf een bloeiende zaak heeft gemaakt en dus een uitgebreide ervaring heeft opgedaan in het overwinnen van moeilijkheden geeft hier een boek, dat we in handen wenschen van elken winkelier, van iederen handelsman die iets te verkoopen heeft.
Hier is een specialist op 't gebied van den detailhandel aan het woord. Een best boek, interessant geschreven, dat waard is gelezen en herlezen te worden.

J. E. Mulder.

L. M. v. d. Wolf, 7758.
J. Duursma,
BOEKHOUDEN. *J. Muusses, Purmerend,* 1931. (23×15.5) 200 blz. ing. f 2.10.
Goed geschreven zal dit werk wel voldoen voor het doel: het M.U.L.O.-examen.
We kunnen het wel aanbevelen.

J. E. Mulder.

F. J. Rome, 7759.
W. T. Webb,
A GUIDE TO THE STUDY OF ENGLISH. *Macmillan & Co., London,* 1930. (19×12.5) 476 blz. geb. Sh. 4/6.
Toen dit boek al 40 jaar dienst had gedaan en ontelbare uitgaven had beleefd in Calcutta, waar de schr. leeraarde, werd het nut ingezien er ook in Engeland een uitgave van te doen verschijnen. Het boek zooals het nu is werd voor de 8ste uitgave door Webb alleen volledig omgewerkt en aangevuld.
De auteurs gingen uit van 't veel vergeten beginsel: „Woorden wekken, doch voorbeelden trekken", en ze zijn in hun opzet schitterend geslaagd. Er is hier multum en multa. Veel wat allerhande spraakleeren niet geven, doch geven moesten, is hier opgenomen. Het is verbazend wat hier ligt verwerkt. Het eerste deel herinnert aan Lecoutere's: *Inleiding tot de Taalkunst,*een ander Weise's: *Unsre Muttersprache,* een derde Fernald's: *Working grammar of the Eng. Lang.* Nog een ander Vizetelly's *Common Errors,* of *Synonyms and Antonyms* of *Connectives in English* van dezelfden schrijver. En alles even glashelder uiteen gezet en aanschouwelijk verdeeld. De schr. hadden, onzes inziens, groot gelijk ook het elementaire in de spraakkunst goed te verzorgen want juist daarin falen, zelfs de geschoolden het meest. Op het einde zijn een 50-tal dikbezaaide blz. met algemeene vragen over den tekst die in 12 hoofdstukken is verdeeld. 1. Zinsbouw, ontleding en omzetting; 2. woordvorming en beteekenis; 3. buiging en syntaxis; 4. gebruik der tijden met een overzicht van shall en will, should en would, zoo helder als we 't nog nergens aantroffen; 5. ontleding; 6. idioms; 7. meest voorkomende fouten; 8. hulpbronnen bij de compositie: alphabet, accent, uitspraak, verdeeling in lettergrepen, leesteeken, hoofdletters, spelling enz. 9. compositie, juist en zorgeloos woordgebruik, breedsprakigheid, dubbelzinnigheid enz. 10. beeldspraak; 11. 't schrijven van essay's en brieven; 12. paraphraseeren. Een inhoudstafel op de verschillende onderwerpen en een op de woorden verhoogen nog de bruikbaarheid van 't geheel. De vragen zijn wel geschoeid op den leest der universitaire en publieke examens en al is het werk over 't algemeen het ideale boek voor de candidaten in 't Engelsch, ook voor zelfstudie en als hulpbron voor den leeraar kan het onschatbare diensten bewijzen wegens zijn veelzijdigheid en klaarheid.

Dr. Raph. Kreemers.

Dr. R. van der Wijk, 7760.
LEERBOEK DER BIOLOGIE. Geïllustreerd. *J. B. Wolters, Groningen.* 1931. ing. f 2.60, geb. f 2.90.
Blijkens 't voorwoord gaat de schrijver uit van 't beginsel, dat landschap-kennis van grooter belang is dan vormenkennis. 't Laatste moet tot 't eerste leiden. Voor 't zomerhalfjaar is gekozen als levensgemeenschap 't bosch. In de winter krijgen buitenlandsche dieren en planten 'n beurt. Overigens maakt 't boek, ondanks z'n mooie illustraties, 'n doodsche indruk. Dat komt, doordat de schrijver geen verhaal wilde

geven, enkel schema. De leeraar moet om dat geraamte spieren aanbrengen. Daardoor werd 't boek meer handleiding voor de leeraar en repetitie-middel voor de leerling. Wie zich echter hierdoor niet laat verschalken, ziet, dat de schrijver z'n onderwerpen zooal niet uitputte, dan toch te breed uitwerkte, zoodat er o.i. maar weinig rekening is gehouden met de beperkte tijd, die er op 'n kweekschool aan biologie kan worden besteed. 't Is de fout van vele specialisten. Intusschen: 'n andere kwestie is, of 't niet wenschelijk ware, meer tijd voor plant- en dierkunde beschikbaar te stellen. De natuurliefde, èn in de onderwijzer èn in de kinderen, die later aan hem worden toevertrouwd, zou er wel bij varen. Nu is 't nog te veel overgelaten aan de liefhebberij en 't initiatief van deze en gene natuurminnende kweekeling. We blijven er echter bij: nu de auteur dit tamelijk lijvige boek bestemde voor de tweede klasse-kweekschool (zelfs ook voor twee jaar ulo), nu er dus nog meerdere deelen zullen komen waarschijnlijk, nu vrezen we voor overlading, waarbij de hoofdzaken 't alweer zullen moeten ontgelden. Daarnaast juichen we de methode, om 't onderwijs te concentreeren om 'n levensgemeenschap en zoo planten en dieren in onderling verband te zien, van harte toe.

L. F.

L. C. T. Bigot, 7761.
Prof. Dr. Ph. Kohnstamm,
Prof. Dr. G. Revesz,
PSYCHOLOGIE. *J. B. Wolters, Groningen.* 1931. ing. f 1.90, geb. f 2.25.

De Katholieke docent zal ondanks z'n waardeering voor dit buitengewoon-mooie boek, waardeering, gegrond op de heldere behandeling der stof, de baseering der beschouwingen op 't experimenteele en de veelzijdige belangstelling in allerlei levensuitingen, nochtans niet geheel tevreden zijn, omdat zijn standpunt zeer positief op Thomas teruggaat. Maar hij zal dit werkje toch graag naast z'n andere hulpmiddelen gebruiken. Zeker is dit: de jongelui, die op deze wijze zielkunde leeren, zullen in 't later leven niet de herinnering meedragen aan onverteerde stof, met tegenzin opgenomen ter wille van 'n dreigend examen, maar hun lust tot verder studeeren zal zijn geprikkeld, om niet te spreken van de practische waarde, die ze in dit mooie vak zijn gaan herkennen.

L. F.

XIII. VOOR DE HUISHOUDING.

NEDERLANDSCH.

J. M. van den Houten, 7762.
CACTUSSEN. Geillustreerd. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1929. (21×16) 58 blz.

J. M. van den Houten, 7763.
TUINPLANTEN. Geillustreerd. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1930. (21×16). 58 blz.

J. M. van den Houten, 7764.
VETPLANTEN. Geillustreerd. *W. L. &J. Brusse, Rotterdam.* 1930. (21×16) 58 blz.

A. P. Smits, 7765.
ROTSPLANTEN EN HAAR TOEPASSING IN UODE TUINEN. Geillustreerd. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam.* 1930. (21×16) 58 blz.

Bescheidenheid siert den meester. Inderdaad is dit hier het geval: „Deze boekjes bedoelen niet een volledig handboek te zijn." Wie zou zulks verwachten? Maar wat die boekjes geven is zoo up to date, dat het niet te veel beweerd is, dat ze te samen een ongekend handboek vormen van de allereerste rang en toch populair gehouden, mogen genoemd worden. Zij, die van planten en bloemen houden hebben deze boekjes noodig, kunnen ze niet missen. Natuurlijk komen er geleerde namen in voor, maar de volksnaam der planten en bloemen, is niet vergeten. Men wenscht te weten hoe men b. de heliotrope moet behandelen, het handige register achter in het boekje wijst naar de bladzijde. De prachtige met zorg uitgezochte illustratie's zijn een sieraad van deze superieure uitgave. De bekende kunstenares Jo Daemen teekende artistieke bandomslagen en de drukverzorging is zooals wij dat van de firma firma Brusse gewend zijn.

W. S. J.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

W. F. Arends, 7766.
I A, JOLIGE H.B.S.-AVONTUREN. Geïllustreerd door Jan Wiegman. *P. D. Bolle, Rotterdam,* 1931. 188 blz.

Dit boek is er weer een van 't genre, dat 't publiek, lukraak naar „'n aardig boek vragend", om z'n fleurige uiterlijk wel koopen zal. Des te erger. Want met de beste wil van de wereld kunnen we er niets anders van zeggen, dan dat 't niet deugt. dat 't niet thuis hoort in 'n reeks, die aangediend wordt als „goede jeugdlectuur". Zoolang men aan jeugdboeken geen andere eischen wil stellen dan dat ze er aardig uitzien en 't opgeschoten goedje om vlegelachtigheden doen schateren, zoolang zullen mislukkingen als 't onderhavige aan de markt komen en verkocht worden. Terwijl er van alle kanten, door leeraren en ouders geklaagd wordt over de verregaande brutaliteiten van H.B.S'ers en dergelijk over 't paard getild volkje, gaan schrijvers, die talenten genoeg hebben om iets goeds te maken, rustig door, de „heldendaden" van lummels te verheerlijken, les te geven in kwajongensstreken en die avonturen, toppunt van averechtsch paedagogisch begrip, met 'n sausje van moralerigheid te overgieten.

L. F.

Charles Krienen, 7767.
DE TWEE VISSCHERS VAN DE VIJF SLUIZEN. Geïllustreerd door J. G. Kesler. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1931. ing. f 1.—.

We gelooven wel, dat Charles Krienen, de juiste toon te pakken heeft, waarin men jongensboeken kan schrijven. De humor is nimmer van min allooi, deze geestigheid kunnen de jongens genieten en ze worden er niet slechter van. Daarnaast wil de schrijver toch niet alleen grappig wezen: hij vlecht menige ernstige, karakter-bouwende passage in z'n verhaal, dat heel natuurlijk verloopt, waarin de menschen geen bedenksels, maar... menschen zijn. Kriенens vlotte pen is benijdenswaardig. De jongelui, die hier de hoofd-

rollen vervullen kunnen elkaar aanvankelijk niet al te best zetten, maar later wordt dat beter, zoodat er zelfs 'n mooie vriendschap, die ook wel 'n offertje weet te brengen, tusschen hun beiden groeit. Gelukkig treffen ze daarbij enkele verstandige volwassenen, verstandig en met 'n goed hart. Zoo b.v. de wijze, waarop Karels moeder haar zoontje leert, hoe hij zich tegenover gasten heeft te houden; de manier, waarop de tegenspoed in 't gezin-Mutters wordt gedragen; en dan die meneer Verbrugge, de onderwijzer, 'n warmvoelend vriend van z'n jongens. Naar 'n episode, waarin de vrienden als vacantie-ontspanning wat mogen gaan visschen en daarbij de malste avonturen beleven, is 't boek genoemd. 't Is in neutralen toon gehouden. Waar moeder Mutters echter God dankt voor de uitkomst, voelen we, hoe weldadig zoo'n ongezocht godsdienstig motiefje even aandoet en vinden we 't alleen maar jammer, dat de schrijver niet meer zulke mooie momenten, waarin 't religieuze element prachtig tot z'n recht had kunnen komen, heeft benut. Evenwel: 'n boek, dat we gerust kunnen aanbevelen.

L. F.

Josephine Siebe, **7768.**
HARLEKIJNTJE IS WEER TERUG. Geïllustreerd. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1931. (21 × 16) 193 blz. ing. f 2.50.

Weer een van de aardige Harlekijnboeken. Nu heeft Harlekijntje weer vijf en zeventig jaar geslapen, al de menschen die hij gekend heeft zijn al lang dood, maar hun nazaten wonen nog in Poortenburg. Daar wordt Harlekijntje, na den oorlog, weer wakker met het Janklassen-prinsje Bimbin, die vroeger z'n vriendje was. De Harlekijntjes hebben weer allerlei avonturen; van zelf herhalen die zich 'n beetje. De vorige Harlekijn-boeken waren beter dan dit. Jos. Siebe heeft zich laten verleiden door haar succes en het zich gemakkelijk gemaakt.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Marie Weyland, **7769.**
MEESTERS ROODE ROZEN. *G. B. van Goor Zonen, Den Haag,* 1931. (21 × 16) 160 blz. geb. f 1.65, ing. f 1.00.

Jeugdboeken verschijnen er genoeg, daar niet van. Sommige zijn „wel aardig" en er kan weinig tegen in gebracht worden; van andere kan men zeggen: „'t Ware beter, dat ze nooit verschenen waren." 't Gebeurt echter maar zelden, dat we nu 'ns echt opgetogen, dankbaar, voldaan kunnen zijn, dat zich onder 't lezen geen enkel bezwaar heeft aangediend als 'n wolkje aan 'n heldere hemel, dat we aan 't slot spontaan zuchten: „Wat is dàt'n prachtig boek!" Welnu: *Meester's roode rozen* is er zoo een. 'n Gebeurtenis in 't wereldje der jeugdlectuur! Niet alleen dat dit boek negatief goed is door weg te laten, wat nog te vaak, maar ten onrechte versleten wordt voor grappig en interessant, maar 't doet ook positief goed, door ernstig te werken aan de karaktervorming, de sociale opvoeding, de algemeene ontwikkeling van de jeugdige lezers. Tegenover verhalen, waar de godsdienst met de haren bij gesleept is, omdat er met alle geweld „Roomsche lectuur voor het Roomsche kind" moet worden gefabriekt, bevat dit werk geen enkel reminicentie aan 'n bepaalde religie en toch is de basis zoo zuiver en diep religieus, dat we er menig geforceerd -Katholiek - boek - met - minstens - één missionaris-in-spe voor cadeau geven. De schrijfster putte uit 't leven, 't werkelijke leven, waar veel verdriet wordt geleden, óók door eigen schuld, maar waar ook weer veel wordt geboet en goedgemaakt. 't Is bepaald 'n geluk, 'n weldaad, nu eindelijk weer 'ns 'n geschiedenis aan te treffen met 'n hoogstaand onderwijzer, die er geen bijnaam op na houdt en geen abnormale lichamelijke hebbelijkheid, maar die, ook wanneer z'n leerlingen van school zijn, z'n goede invloed weet nawerken in de moeilijke momenten van 't leven, waarin de jonge mensch zoo'n zedelijke ruggesteun 't hardst noodig heeft, al bestaat die steun dan ook „enkel maar" in de herinnering aan ernstige lessen van 'n edel mensch. Met zulk 'n meester voor oogen, moet de recensent zich werkelijk beheerschen om niet in 'n Van-Deijsseliaansche scheldlyriek uit te varen tegen al die veelgelezen prullen, vol „jolige" avonturen van onopgevoede snotneuzen, die positief en negatief 't grootste kwaad aanrichten. Neen, dan dit boek! Hier wordt de jonge mensch gewezen, hoe hij goed kan zijn voor z'n medemensch, hoe hij in de strijd voor z'n rechten ook z'n plichten niet mag vergeten, ook al valt 't vervullen van die plichten zóó zwaar, dat 't 'n offer voor 't geheele leven kan zijn. 't Is goed, dat 'n kind van dertien jaar en ouder zoo terloops, maar op de juiste manier wordt onderhouden over de verhouding van patroon en arbeider; dat 't ouders leert kennen, die nu 'ns niet volgens 't bekende recept overgoten zijn van edelaardigheid, maar die in alle opzichten 't leven van hun kind tot 'n hel maken, en nochtans mag dat voor dat gemartelde kind nog geen reden wezen, om te vergeten dat 't z'n ouders zijn. Nu we toch eenmaal bezig zijn de deugden van dit boek op te sommen, gaan we voort. Later zal de romanliteratuur, de jonge mensch misschien trachten te suggereeren, dat zelfmoord 't toppunt van kracht en moed is. Hier leert „moeder" Burgers aan Henk, de held van 't verhaal, dat zelfmoord laf, is al maken de triestige omstandigheden, waarin de arme jongen ten slotte komt, z'n daad begrijpelijk, ofschoon nooit vergefelijk. Dan: de auteur zingt de lof van de arbeid, van de volharding, ook al loopt 't aanvankelijk niet mee. En dat in deze tijd! Ze leert liefde voor 't dier, voor de natuur... Dat alles in 'n geschiedenis, die zelfs hier en daar de volwassene zóó ontroert, dat bij 't voorlezen jong en oud met tranen in de oogen zit. Praat me niet van sentimenteel! 't Kan heusch geen kwaad, als de overmoedige bengel, van veertien, vijftien, eens één momentje onder 'n hoedje te vangen is. En Marie Weyland krijgt hem klein! Al loopt hij dan ook in 't begin gebelgd weg en wil hij zich niet gewonnen geven. Als 'n vlieg om de kaars slentert hij om 't boek heen en zonder dat hij 't weet, zit hij met tranen over z'n wangen. 't Komt ons na deze lofprijzing overbodig voor *Meester's roode rozen* met meer dan gewone hartelijkheid aan te bevelen.

L. F.

Voor de vrienden van het boek.

Edgar Wallace voor den rechter.
Hoe de romanfabriek werkt.

Edgar Wallace, de bekende schrijver van spoorweglitteratuur, is voor den rechter geweest. Hij was beschuldigd de stof voor een tooneelstuk te hebben ontleend aan een boek van een ander. Wallace kon dat ten sterkste bestrijden. In het verhoor vertelde hij allerlei over zijn wijze van werken. Hij maakte van de gelegenheid gebruik om te verzekeren, dat hij nooit iets door een ander liet schrijven. Hij was bereid *f* 60.000 te betalen aan dengeen, die kon bewijzen, dat hij dat ooit gedaan had. Zijn vruchtbaarheid moet dan ook overweldigend zijn. Hij zeide, dat hij ongeveer een millioen woorden per jaar schreef. Het tooneelstuk, waarover de strijd liep en dat veel succes te Londen heeft gehad, had hij in vier dagen vervaardigd. Als hij tooneelstukken schrijft, heeft hij nooit zijn toevlucht te nemen tot de ongeveer 4000 personen, die hij al in zijn boeken beschreven heeft. Zijn fantasie levert hem steeds weer nieuwe gegevens Voorts schrijft hij regelmatig artikelen voor enkele Zondagsbladen. *The Calendar* had hij geschreven voor hij nog kennis had kunnen nemen van Goldflam's roman, die hij verklaarde zelfs in het geheel niet te kennen. Een deel van het manuscript van *The Calender* had hij geschreven tijdens een verblijf in Berlijn op de achterzijde van telegramformulieren, omdat hij deze telkenmale als hij in een postkantoor moest zijn zoo makkelijk mee kon nemen. Men vroeg hem o.a. hoeveel verhalen hij al geschreven had. Hij antwoordde: omstreeks 130. De rechter maakte toen de snaaksche opmerking, dat het 131 zouden geweest zijn als Wallace dien dag niet voor de rechtbank had moeten verschijnen. Ook kon de rechter niet nalaten er op te wijzen, dat Macauly gewag maakt van een schrijver, die het tot 50 tooneelstukken per jaar had gebracht. Die stelde den heer Wallace dus in de schaduw.
Deze zelf moest bekennen, dat hij zich niet alles kon herinneren, wat hij in den loop van den tijd had geschreven.

ORGELS CANTUS FIRMUS het Kerkorgel in de huiskamer. Het 1ste klasse Köhler Sterktoonorgel voor kapel of zaalgebruik, alsmede onze Kofferorgels voor schoolgebruik worden bij toeneming gevraagd. Nadere beschrijving en volledige inlichtingen op aanvrage franco tegezonden door Van Deldens' Piano- en Orgelhandel, Walburgstr. 14, Arnhem. Grootste sorteering orgels in Gelderland

Drinkt „St. Geertruydts" Bronwater

Nederlandsche Bronnenonderneming
Hoofdkantoor BERGEN OP ZOOM.

Het beste en oudste adres op het gebied van Huishoudelijke artikelen. Electr., Gas- en Petroleumhanglampen. Aanleg van gas, waterleiding en electriciteit. Verwarmings-installatien.
Koper — Lood — Zinkwerken.
Fa. W. SCHELLEKENS & Zn. — BREDA
HALSTRAAT 14 TELEFOON 48

Beddenmagazijn ANTON VEEGER
Speciaal adres voor
Slaapkamermeubelen, Bedden
Matrassen Dekens - enz
Vraagt prijsopgave...
Molenstraat 142 — Nijmegen — Telefeon 123

Centrale Kaashal
EINDHOVEN
Kleine Berg 18 B
TEL. 715.
EN GROS KLOOSTERS EN GESTICHTEN SPECIALE CONDITIES. EN DETAIL

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598
Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.
Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied
Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

P. W. DERKS
NIJMEGEN
Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij.
Zeer concurreerend.

Manufacturenmagazijn
„DE STER"
A. VAN RUTH-VOS
Hemelrijken 96E, Eindhoven
Speciaal adres
in gemaakte goederen.

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN
Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

Fa. W. VAN ROOY & Zn. - BREDA - Tel. 735
VULHAARDEN, KACHELS, FORNUIZEN.

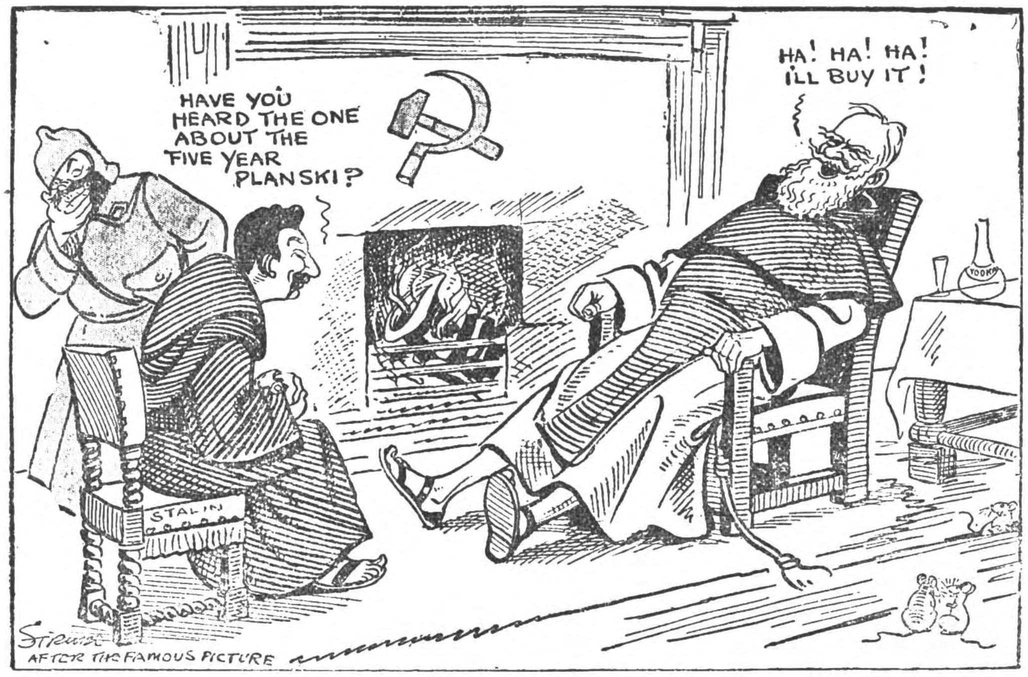

Engeland ironiseert Shaw's reis naar Rusland.
Een caricatuur ontleend aan het groote Engelsche dagblad ',,Dailey Express''.
Broeder Stalin: Heb ik U 't verhaal van 't vijfjarenplan al verteld?
Broeder Shaw: Prachtig verhaal! Ik koop het.

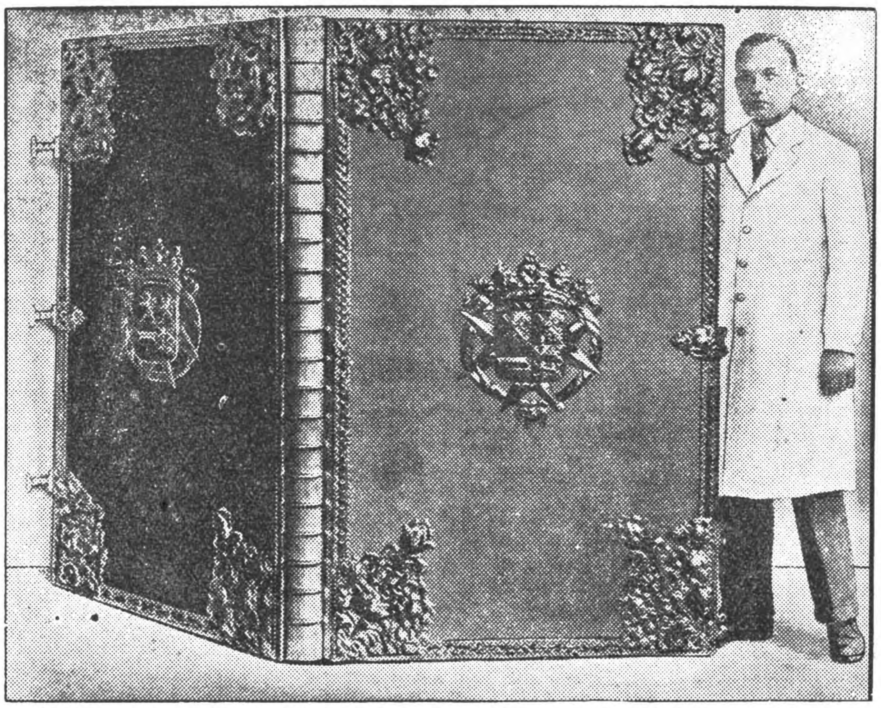

De atlas van den grooten Keurvorst.
Dit reuzenboek heeft de hoogte van een volwassen man en weegt 250 pond.

LIEBRAND'S KWALITEITS LIMONADES

P. F. LIEBRAND — DEN BOSCH — ST. JOSEPHSTRAAT 11.

JEAN VERMEULEN-ROELOFS
WIJNHANDEL — VENRAY
MISWIJN EN ANDERE WIJNEN
VRAAGT PRIJSCOURANT.

Stoomsteenfabriek „NUANCE"
FIRMA BOERLAND EN VAN DER KUN
TEL. AFFERDEN L 3. — HEUKELOM L.
Genuanceerde steen
Blauwe en Paarse plintsteen. Ruwe Handvorm.

N.V. EUREKA's BAKKERIJEN - NIJMEGEN — HET BESTE BROOD MET 10% KORTING
DE FIJNSTE KOEKJES, GEBAK EN BONBONS. — ZEER CONCURREEREND.

Fa. GEBR. KEMKES, Nijverstraat 14-20, Tilburg, Tel. Int. 1229
Speciaal in Kerkmeubelen.

STORM OVER RUSLAND
DE PRIJS IS 35 CENT. Iedereen moet deze brochure lezen!
Uitgave van DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE, TILBURG

OCCASION 8 Cyl. „DE SOLO" TYPE 1931 — SPOTPRIJS — GLOEDNIEUW TELEF. 3313
GARAGE A. J. SMULDERS — TONGELRESCHEWEG 85 — EINDHOVEN

J. LIGTHART-BERKEL - Tilburg - Leonardstraat No. 5
Groothandel in vleeschwaren, Speciaal levering aan kloosters en gestichten.

S. MENHEERE-DUSEE - TILBURG BOUWMATERIALEN, WAND- EN VLOERTEGELS, SANITAIREN
Kantoor: Molenstraat 144 - Telefoon 1058 Magazijnen: Besterdstraat 3 - Rosmolenplein 3

MET GRETIGHEID
ZAL ONTVANGEN
WORDEN HET WERKJE:
WAT GEEN OOG GEZIEN HEEFT
Een pakkende verhandeling van
Dr. ENGELBERT KREBS
over alles, wat de christen kan weten over het leven na den dood

VERKRIJGBAAR: IN DEN BOEKHANDEL, OF
VERZENDHUIS G. G. G.
JANSSINGEL, 's BOSCH
80 CENT

Firma Wed. J. A. Wouterlood v. Doesburg & Zn
WIJNHANDEL
N. Ginnekenstraat 22 — BREDA
Telefoon No 354.

Eerste klas Banketbakkerij
Theo van Aerde
Korte Burchtstr. 14
Nijmegen
Telef. 1824

DUC GEORGE SIGAREN ZIJN

OVERWELDIGEND

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

H. SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schabloneer- en Silka-artikelen
voor beschildering van stoffen, hout, celluloïd, enz.

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:

Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideeën van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.

Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."

Hooger Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".

L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

Dr. H. E. GREVE

Directeur der Openbare Leeszaal en Bibliotheek te 's-Gravenhage

PRAKTIJK EN THEORIE DER TITELBESCHRIJVING

AANTEEKENINGEN

bij de „Regels voor de Titelbeschrijving, vastgesteld door de Rijkscommissie van Advies inzake het Bibliotheekwezen. 1924"

PRIJS, GEBONDEN F 2.90.

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij den Uitgever

J. B. WOLTERS,
GRONINGEN — DEN HAAG — BATAVIA

MENEER VAN NETTEN

Een boek over wellevendheid voor iedereen.

Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS.

Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.

Omslagteekening van den kunstenaar
JOAN COLLETTE.

DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wellevendheid, wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken.
Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtbeveelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geeft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders, niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.

Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

GERESERVEERD VOOR

FIRMA M. KROPMAN

HAZEKAMPSCHEWEG 30
NIJMEGEN

▼

Vermijdt teleurstelling.
VRAAGT BONBONS FINS
Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

STOFFENMAGAZIJN „DE LELIE"
TOLBRUGSTRAAT 1 hoek Nieuwstr.
BREDA.

Frans de Kort, Torenstraat 27 en 29
En Gros BREDA En Detail
Handel in Land- en Tuinbouwzaden, Kunstmeststoffen en Tuinbouwgereedschappen. Tel. Int. 661
Catalogus op aanvraag gratis.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEÏLLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

No 17 1 SEPTEMBER 1931 25 cent

JOANNES JÖRGENSEN.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

Leo XIII en Rerum Novarum
door Prof. Dr. F. Weve O.P.
en Prof. Mr. Dr. L. Triebels.
Hoogleeraren aan de R. K. Handelshoogeschool te Tilburg.
Prijs 90 ct.

Joannes Stalpart van der Wiele
door L. C. Michels,
Docent aan de R. K. Leergangen te Tilburg.
Prijs 75 cent.

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den Uitgever Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg.

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Nadruk verboden.

Bernard Verhoeven: . . . . *Het geluk*

L. J. M. Feber: . . *De essayist Van Duinkerken*

Ed. A. Serrarens:
De criticus Urbain van de Voorde

A. F. van Beurden: . . . . . *Naar den Oriënt*

Dr. Raph. Kreemers: . . . . . . *Oorlogsboeken*

UIT BOEK EN BLAD:
Haagsche Post. — Den Gulden Winckel

VERSCHEIDENHEDEN:
Twee eeuwfeesten.

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No 320.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

FREEWHEELING CAR
Studebaker
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

GEEN KOUDE GEEN VOCHT GEEN LAWAAI
SIERT DE WONING
DOOR
CELOTEX
Voorradig in afmetingen van:
DIK: . . . . 11 m.M.
BREED: 91-121 c.M.
LANG: 244-260-275
305-366-427 c.M.
N.V. Bouwstoffenhandel
H. W. DE KANTER
BREDA
Oede van Hoornestr. 1 en 8
Telefoon 779

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

GOEDKOOP ROOKEN HERMANS Sigarenhandel Stratumseind 36 A EINDHOVEN
VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land.

J. B. VERMULST-SCHEFFER - Strijpschestraat 23d - EINDHOVEN
AGENTSCHAP GILLET MOTOREN — KESTEIN'S EAK RIJWIELEN
Soliede personen gemakkelijke betalingsconditiën.

De lustmoordenaar uit de nieuwe Fritz Lang-film ,,M.'' (Morder).

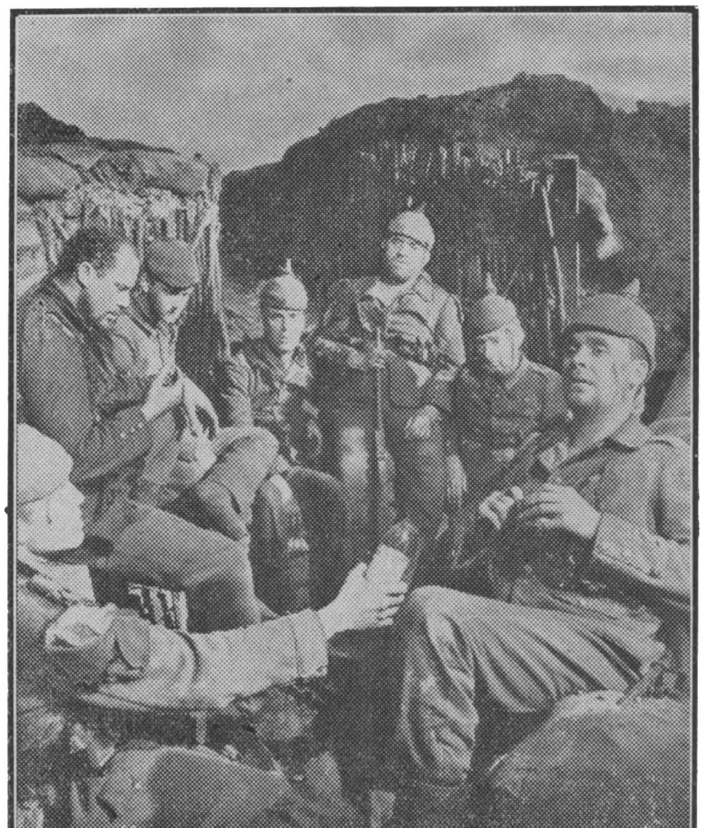

Scène uit den oorlogsfilm',,Im Westen nichts Neues.''

Waar komt dit zoo sterk uit als in de techniek?

Techniek is toepassing van kracht; efficiency in de techniek is: uit de krachten der natuur op de **meest doelmatige en minst kostbare** wijze het **grootst mogelijke profijt** trekken.

Technici, past die efficiency in de eerste plaats op U zelf toe! In Uw geest sluimeren ook krachten, die niet renteloos mogen blijven rusten. Zij kunnen ten nutte worden gemaakt door studie in **Burgerlijke Bouwkunde, Waterbouwkunde, Werktuigbouwkunde, Electrotechniek, Chemische Techniek**, enz.

Doch . . .: de gaven van Uw verstand en geest moeten door **ervaren onderwijskrachten** worden gewekt en tot ontwikkeling gebracht.

PBNA, het Nederlandsche Technicum beschikt over die krachten.

Vraag het kosteloos verkrijgbaar prospectus No. 44 ten spoedigste aan Ge ontvangt dan bovendien opgave van de spreekuren, die geregeld het geheele land door worden gehouden.

PBNA HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM
DIRECTIE: E. J. ROTHUIZEN EN F. WIND
ARNHEM AFD. TEL. 22569
Studeer techniek thuis!

BAHLMANN & Co - NIJMEGEN
K. Burchtstraat hoek Broerstraat
Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding
Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.
Zeer voordeelige prijzen.
Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"
GROESBEEK.
Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520
Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren
Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Brandstoffenhandel „DE KOLENMIJN"
PIET SIPS - Academiesingel 38 - BREDA
EN GROS Tel. 129 EN DETAIL

J. Steylen-v. d. Brûle — Firma P. ten Have
St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620
Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

TH. BEENS - GINNEKEN - TEL. 563 -
RADIO
ELECTR. VERWARMING
SANITIAR

Fa. P. v. d. WEEGEN & Zn., Tilburg
TIMMERFABRIEK
Briefadres: GASTHUISSTRAAT 48.

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr 34, Tilburg, Tel. 641

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN
Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Firma Alph. van Laarhoven -
VISCHMARKT 8 BREDA
Het aangewezen adres voor goud, zilver, doublé, alpacca. - Klokken, Horloges, Luxe Klokjes. - Eigen reparatie-inrichting

„DE MARKSINGEL"
G. A. LOONEN en Co. — BREDA.
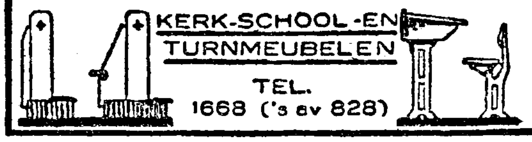
KERK-SCHOOL-EN TURNMEUBELEN
TEL. 1668 ('s av 828)

Kantoormachines
Mart. Payens - Nijmegen
ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

PIANOHANDEL VAN LIEBERGEN Nieuwstr. 9, Eindhoven, Tel. 2979.
Speciaal adres voor accuraat stemmen en repareeren

VICTORIA-WATER OBERLAHNSTEIN
Opwekkend en gezond Natuurlijk Bronwater.

HET GELUK.

Jos. Panhuijsen is nooit een man van de vuurlinie geweest, geen heftige natuur, geen luidruchtige verkondiger van programs. Een stille in den lande, een rustig ambachtsman der Schoonheid, een ingetogen werker, juist als Anton Coolen. En daarom wellicht aanvankelijk evenzeer over het hoofd gezien. In beiden leeft iets verwants: de verliefdheid op de stille glorie van het dagelijksch leven. En het moet ook daarom wel zijn, dat Dirk Coster, de bespiegelaar en verspieder der Nederl. Letteren, met zijn Delftsche aandachtigheid, zich tot beider onopgemerkte kunst voelde aangetrokken en hen aan zich zelf en het lezend publiek ontdekte.

Jos. Panhuijsen heeft iets innigs en heiligs te boodschappen. Hij is gezegend door de gave, die het allerdiepst den kunstenaar kenmerkt: de gave der *verwondering*. Als kinderen poetsten wij onze armzalige snoepcent op tot ze bijna goud was geworden.

Altijd is de kunstenaar nog het kind, dat van een poover pas muntje, van een grauwe fletse alledaagschheid, en nu niet bijna, maar *puur* goud weet te maken. Hij is de magiër, de goudmaker, door de koninklijke wonderkracht van de verwondering.

Jos. Panhuijsen.

Een zelfde motief verbindt de drie novellen, die den inhoud van den bundel *Het Geluk* [1]) uitmaken. We noemen het een motief, maar het is een veel onbewuster kracht. Iets onvermijdelijks als de ademhaling of de kleur van de stem. Het is de verwondering over het Leven, over het Mysterie van het Leven, dat voor het oog van den kunstenaar smeult als een kleine geheimzinnige ondoofbare vlam achter den nuchteren schijn der dingen. In de eerste novelle van den bundel, de vertelling „De Liefde", de mooiste en gaafste van het boek, komt een jongen voor. Hij óók heeft de gave der Verwondering.

Wonder is dat niet, want de geesteskinderen van een kunstenaar verloochenen zich niet, al is het maar door een moedervlek of zomersproeten.

Die jongere heeft de genoeglijk herkauwende aandacht van den schrijver zelf.

„Hij vond alles mooi, er was geen jongensboek of het was goed, geen kever, geen vlinder, geen postzegel, of hij was heel goed.

„Gaf men hem iets, een stuk gomelastiek, een peukje potlood, hij nam het tusschen zijn ernstige vingers en men kon er verzekerd van zijn, dat hij er in enkele oogenblikken iets aan ontdekte dat dit bepaalde van alle andere peukjes en alle andere stukken onderscheidde."

En hier is de intonatie van het motief dat de vertellingen verbindt en tot een drie-eenheid maakt.

Maar in dit bedachtzaam en gezapig epicurisme mengt zich iets wilders: het verlangen buiten de horizonten van het alledags leven. Alle figuren der drie vertellingen verlangen.

De jongen van daareven draagt het teugelloos verlangen: ontdekkingsreiziger te worden. De leeraar van het eerste verhaal verlangt, méér nog dan zijn wittebroodsweken van jong echtgenoot.

De Menschenvriend, de bleeke held van de gelijknamige tweede novelle, verlangt: het witte meisje van de Kaspische zee. En: eenmaal geheel zee te zijn, om uit te vloeien in een allen-omvademende menschenliefde. En in de derde novelle is er de Kellner, die verlangt. Ze verlangen àllen naar het groote onbekende, het onbereikbare. Ze hebben eene afschuw van de grenzen, die hen omklemmen. Zij willen zich bevrijden uit den ban der alledaagschheid. Ze zoeken, zoeken, met het ontembare avonturiersbloed van ons allen, ballingen, kinderen van Eva.

In de eerste novelle wil de jonge echtgenoot zijn onrust en verwarring met ruwheid wegdringen.

En dan, gefolterd door het smartelijke verlangen om de grenzen te doorbreken, houwt

hij blindelings er op los. En blijft met den wrangen nasmaak van vernedering en ontgoocheling.
De man ziet zijn vrouw aan: „Hij zag ze geheel nieuw in het gezicht, zag wat een vrouw zijn kan aan zorg, aan zoekende, voorzichtige teederheid, zag de grootheid der vergeving, die alles opneemt met even pijnlijk trekken der lippen en oogen en dan wegbergt achter een groote stilzwijgendheid''
En hij richt zich op aan die oneindig milde, ontfermende liefde. Want van de vrouw kan de man, de roekelooze onbezonnen gelukszoeker, leeren de aanvaarding der grenzen, het souvereine zelfgenoegzame geluk, dat wonen kan in een beperkt domein. Dat is de eerste beslissende overgang. Voor de koninklijke liefdekracht van de vrouw zwicht de heerschzucht en hebzucht van den man. En dan begint dat zachte en delicate proces van elkaar naderen, toegroeien, gelijk worden. De groote vereffening, de kalmeering, de aanvaarding der alledaagsche omgrenzing van het groote wonder.
En dan komt in hun leven het kind: de eeuwige engel op de arke des verbonds tusschen menschenharten.
De droom leeft voort, de toekomst is even teugelloos oneindig, maar heeft een gestalte aangenomen. De onrust is verdwenen. En aldus, met een triomfkreet van alles, àlles goed, eindigt het eerste verhaal.
In de beide andere verhalen is er diezelfde eeuwige drift van ons, allen, ongedurige menschenharten met onzen onverzadigbaren honger en ons rustelooze instinct van trekvogels.
We moeten — dat is de boodschap van den schrijver, maar meen niet dat het iets is als een moraal, het is geen les, die zich logisch ontwikkelt uit een schema, het is een wijsheid als bronwater, die spontaan opwelt uit het verhaal, dat is uit het leven zelf — we moeten het Geluk leeren verstaan, doorgronden, letterlijk bestudeeren. Want als motto plaatst de schrijver vóór in zijn boek: het woord van Rimbaud „J'ai fait la magique étude du bonheur.''
Daar is de menschenvriend, de titelheld van het tweede verhaal, de zonderlinge klerk-filosoof met al zijn hunkerende teederheid, de eenzame wandelaar langs de rumoerige heibaan van het leven. Hij is ijl en breekbaar, hij is niets dan broze, kwetsbare innigheid. Hij heeft de fijne als spinnewebben gevoelige en pijnlijke zenuwen van alle eenzamen. Hij lijdt als alle gevoeligen, als Paul-de-Viking-in-het-colbertje van de Rue du Faubourg Monmartre in Gerard Brunings *Klondyke*, aan het leven dat hem nabij komt. Hij is weerloos en de schokken, die hij ontvangt, wonden hem doodelijk.
De Menschenvriend is niets dan een liefdehymne op de menschheid in mineur. Hij is tragisch, want hij mist alle kracht

Dirk Coster

van daadwerkelijkheid. Hij is gedoemd een droomer te blijven, een machtelooze, een mislukking in het werkelijke leven, dat tegen hem aanholt en onverbiddelijk uitstoot. Maar met al zijn miserie en zijn wonderen heeft hij den koninklijken droom der universeele menschenliefde en de donkere verrukking van het ontdekken der duizende verbindingsdraden tusschen menschenharten. Telkens weer doorschokt hem de vreugd om de ontdekking van zoo'n gemeenschap als een scheut van geluk.
En daarom is met al zijn onmacht en wanhoop en kwetsuren de Menschenvriend diep-in een gelukkige. Want hij is een aandachtige, in wiens kinderlijke ontvankelijkheid zich de dingen van het leven oneindig teeder en oneindig scherp graveeren.
„Oogenblikken, een bloemenslinger schoone oogenblikken, dat was het eenig bereikbare in het leven, meer niet'', dat is de levenswijsheid die hij zich verworven heeft. En het is, welverstaan, een goede levenswijsheid,

een christelijke, een Thijmsche levenskunst, zooals geheel dit werk van Panhuijsen doordrenkt is van een zuiver katholiek levensgevoel.
Ook de Kellner, de derde figuur in de trits, behoort tot de orde van hen, die het geluk der alledaags-schouwenden bezitten. Het verhaal is, met een lichten Engelschen inslag van drogen humor, eerlijk en nuchter, bijna als een kroniek, zooals het betaamt voor een held van het alledags leven. Een Kellner, en hij heeft de rust van een correcten toeschouwer, de bijna plichtmatige kalmte die zijn ambt vraagt. Zijn filosofische waarnemingen zijn onberispelijk in den plooi als zijn frontje.
Maar ook hij verlangt: naar de liefde van een vrouw. Ook in zijn verlangen blijft hij zich zelf, zijn wijsgeerige inborst, het phlegma van zijn vak trouw. Hij wacht, waardig en onderdanig, het geluk af, zooals men een fooi afwacht. En als het Leven hem voorbijgaat zonder fooi, buigt hij nog zijn plichtmatige buiging, — Stoicijn, Kellner, correct, als was het heldendom confectie geworden.
Hij verlangde, als al die anderen, de verte, en hij vindt de diepte.
Er is juist als in het eerste verhaal, waar de jonge echtgenoot met zijn krampachtig wanhopig verlangen staart in de oogen van zijn vrouw en zijn onstuimig hart stil legt aan die kusten van deernis en vergeving, ook in het derde verhaal een geheimzinnig keerpunt.
De Kellner is met een klant van de zaak, Lionel, een autorit gaan maken. De remmen haperen onderweg. Het wachten is op de beslissing, de bocht, de dood. In starre kalmte, met een strakken glimlach van doodsverachting wachten zij op de catastrophe. Die weinig seconden zijn een kentering in hun leven. Ze overleven het ongeluk, en achter de streep, waar zij de dood verwachtten, vinden zij het Leven terug. Maar hoe anders en gelouterd.
Het is de dood, die het leven niet vernietigt, maar wijdt tot een preluduum der eeuwigheid. En de volheid van het oogenblik verloochent de eeuwigheid niet maar gaat als een Johannes Baptista de gelukzaligheid vooraf. Het is de genade van kinderen en engelen, roekeloos verloren in het Goddelijke spel des levens. En het is geen wonder, dat de volgende stap voor den Kellner is: de heenwending naar het Geloof van zijn Kindsheid, het Katholicisme.
Delf waar ge staat, want waar gij staat is Klondyke, zegt Gerard Bruning in *Klondyke*. Maar hij moest op den witten Serafijnschen glimlach van zijn dood wachten, om die wijsheid te aanvaarden. De kunst van Jos. Panhuijsen, de niet episch-beeldende, de niet heroische, maar zeer verstilde, menschenwijze en milde, lyrisch-streelende kunst van den begaafden-Katholieken auteur zooals die zich in dit werk openbaart, is een liefdevolle overtuigde herhaling van het woord: Delven wij, waar wij staan, want waar wij staan, is Klondyke.

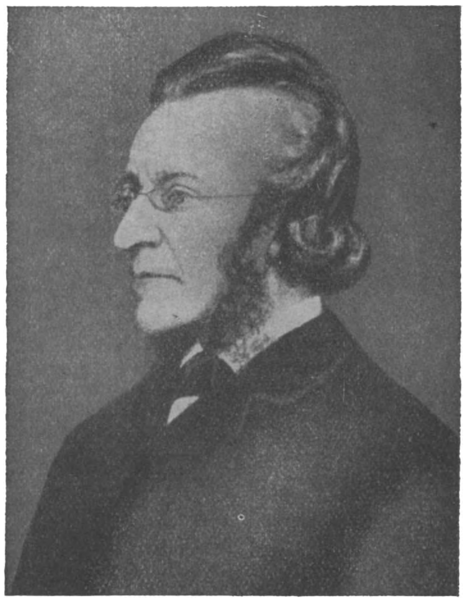

A. Alberdingk Thym.

Delf naar de schatkamers onder de oppervlakte van het leven. Zoek niet de verte, maar de diepte. Wees vervuld van het oogenblik, wees vroom en gelukkig in het oogenblik. Heb aandacht, liefde en geduld, en de binnenzon van het Inzicht zal dagen als een ondoofbaar geluk. Dat is de boodschap van dit boek, dat elke belangstellende in de katholieke letteren en rijpere van levenservaring, dient te lezen.

Bernard Verhoeven.

---

[1] **Jos. Panhuijsen,**
HET GELUK. *Van Loghum Slaterus, Arnhem,* 1931. (19 × 12.5) 250 blz.
— **Bc** —

DE ESSAYIST VAN DUINKERKEN.

Van Duinkerken draagt dit breed en diep essay op aan de nagedachtenis van Gerard

Bruning; hij dient het aan als „een bewust verstandelijke commentaar op enige der meest bewogen bladzijden van zijn (Gerard Bruning's), Nagelaten Werk." Dit verweer, waarin de apologie in den eigenlijken zin van het woord is verondersteld en naar haar resultaten aanvaard, keert zich tegen een complex van verschijnselen, die men zou kunnen karakteriseeren en samenvatten als neo-humanisme. Van dit humanisme

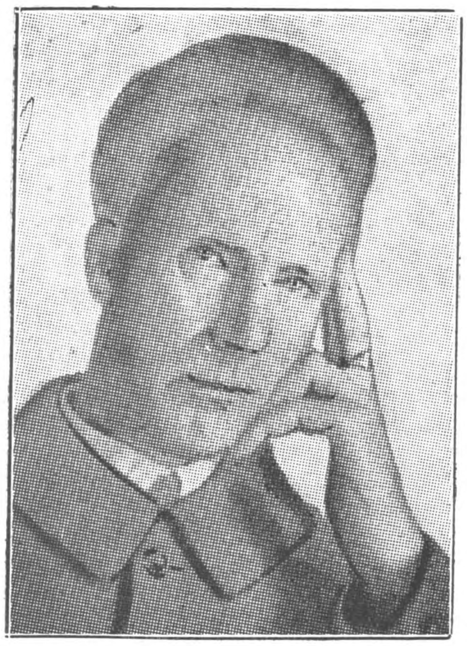

Just Havelaar.

was Just Havelaar, en is naast hém Dirk Coster, de profeet, althans de meester, die den grootsten aanhang verwierf. Volgens van Duinkerken zou Gerard Bruning de eerste zijn geweest, die dit verschijnsel als zoodanig heeft aangevoeld, zijn ketterschen aard heeft onderkend en er tegen is opgetreden, zeg liever van leer getrokken.
Aldus de situatie, waarop wij trachten willen eenig licht te laten schijnen; onderwijl zullen wij ons wachten voor een poging om van dit razend knap, veelzijdig en diep essay zooiets als een paraphrase te leveren. Zijn inhoud is nu èenmaal te rijk en reëel om zich in enkele bladzijden te laten samenvatten zonder te worden vervormd, vervaagd en onttakeld.
De schrijver heeft in alle bescheidenheid gelijk; hij heeft zelfs méér dan gelijk, waar hij zijn werk karakteriseert als een „bewust verstandelijke commentaar op Bruning's meest bewogen bladzijden." Hij is niet louter een voortzetting van Bruning, maar hij overtreft hem in vele essentieele opzichten — zuiver artistieke kwaliteiten in het midden gelaten. Wij kunnen de vraag, of Bruning de eerste is geweest, die het neo-humanisme als ketterij heeft aangevoeld, laten rusten. Hoofdzaak is, dat het bij hém en bij de meesten van zijn generatie bij aanvoelen vanuit een min of meer zuivere intuïtie is gebleven. Hij moge geweest zijn wat hij wil — aan de historie blijft het voorbehouden zijn beteekenis te bepalen —een dialektisch sterke en geschoolde geest was hij niet. Hij was een hevig temperament, maar geen wijsgeerig aangelegde natuur. Het tragisch geval van zijn al te vroeg verscheiden brengt mee, dat zijn werk vooral moet worden beoordeeld, naar de beloften die het inhoudt, naar zijn potentieele waarde, al is het een machtige daad van onberekenbare strekking door het reveil, dat het heeft in gang gezet. Welnu, het bewijst een zeldzaam vermogen van intuïtieve aanvoeling, maar geen bizonderen aanleg voor bewust wijsgeerige synthese.
Bruning was de houwdegen onder de verwerpers; maar hij verwierp vrijwel louter onder impulsieven aandrift. Hij vloog de moderne ketters naar de keel; maar hij bezat niet de kracht der snijdende redeneering, die niet alleen vonnist en veroordeelt maar voorgoed vernietigt. Hij is er niet in geslaagd Coster van het aardrijk weg te vagen, noch Havelaar; met ze te verwerpen, raakten ze nog niet uitgeworpen. De afrekening was voorbehouden aan den even hartstochtelijken, en daarnaast als intellekt veel parateren Van Duinkerken. Met alle recht pretendeert die dan ook, dat hij de bewogenheid van zijn terecht vereerden voorganger verstandelijk bewust maakt; en op de bewustmaking komt het aan voor het concreet herstellen der verhoudingen.
Bruning brandde van de liefde, die het booze en de onwaarachtigheid haten kan als datgene wat ze zijn, haten als de hel. Die haat hebben beiden gemeen, zóó zeker als de liefde voor waarheid en waarachtigheid. Maar Van Duinkerken beheerscht zichzelf voor het front van den vijand; in hem is vooral de constructieve intelligentie werkzaam boven den storm der bewogenheid; in hem brandt de vlam van den toorn uit tot een klaar en standvastig licht van samenvattende visie.
Van de generatie van '20 is Van Duin-

kerken degeen, die veruit het meeste wéét, het diepst is gefundeerd, het soliedst gevormd. Enkele jaren geleden zou het mogelijk als spitsburgerlijkheid zijn gewraakt, wanneer men deze kwaliteiten bizonder liet gelden bij het vaststellen van een critisch oordeel. Thans zijn we tot aan de erkenning, dat bewogenheid nog geen strakke beweging is, dat daarmee alléén de wereld niet is te bewegen. Dit

G. K. Chesterton.
Naar een Engelsche caricatuur.

essay bevestigt, dat Van Duinkerken, vergeleken met zijn tijdgenooten, de gelukkigste combinatie vertoont van temperament, geestelijken aandrift en intelligentie. Hij is de eenige, die in staat moet worden geacht tot een essay van de ruimte en diepte, als hier door hem geleverd. Op dit plan beschouwd steunen de overige reputaties vrijwel op niets dan beloften en welwillende veronderstellingen.

Men kan het met hem eens zijn of niet, de stellingen die hij poneert, haken zich in u vast, zonder dat hij den onontkoombare uithangt. Eenmaal voltooid, laat zijn betoog een klaar en duidelijk en blijvend beeld achter, wat wijst op een zakelijken inhoud van hooge waarde, een kracht van overtuiging en vooral op logischen bouw, op doordachte dialektische ontwikkeling. Gevraagd naar de invloeden, die hij zich bewust is te hebben ondergaan, heeft de auteur erkend, dat hij de *„Hedendaagsche Ketterijen"* niet klaar zou hebben gekregen, wanneer hij Chesterton niet als voorbeeld had genomen. Wij willen dat op zijn verklaring aannemen; hij kan daar het best over oordeelen. Maar het nemen van een voorbeeld is allerminst uitgeloopen op een mechanische navolging. Vorm en stijl mogen zijn overgenomen, een eigen leven is daarin ingestort en dat er een gesloten eenheid is ontstaan, getuigt van een werkelijke verwantschap naar den geest. Zonder de feitelijke verhoudingen te miskennen, zij gezegd, dat onder bepaald opzicht Van Duinkerken ons meer aanstaat, het óns althans beter en raker doét, dan Chesterton. Deze vorm heeft zijn bekoring, niet het minst voor den schrijver zelf; wars van wijdloopige betoogen; die allicht ontaarden in gezag, voelt hij zich aangetrokken tot het onmiddellijk pakkend aphorisme, tot de prikkelende paradox. Voor wie deze beide in den geest liggen, dreigt het gevaar, van zich in een vuurwerk der intelligentie te laten gaan, het gevaar, dat de bouw van het betoog zich oplost in het spel der tegenstellingen. Men kan niet volhouden, dat Chesterton altijd aan dit gevaar is ontkomen; een dergelijke ontbinding, een bezwijken van de eenheid, vertoonen bijvoorbeeld ook bladzijden na bladzijden van Gerard Brom, waarvan de inhoud verloren gaat in een overigens schitterend vuurwerk van paradoxen. Daar komt bij, dat de aanleg voor paradox en aphorisme licht de lust wekt om in raadselen te spreken; de overtuiging, dat juist de opzettelijk onvolledige aanduiding het zwaarst geladen kan zijn van suggestieve kracht, verleidt menigeen tot het plegen van onbegrijpelijke orakeltaal. Al kijken wij nog zoo diepzinnig, voor ons zelf moeten we bekennen af en toe aan Chesterton geen touw vast te kunnen maken, tenzij de intuïtie zoo goed is te hulp te komen.

Van Duinkerken, die met zijn *Verdediging van Carnaval* op weg scheen in deze vormen met inhoud en al ten onder te gaan, toont zich in dit werk van apologie vaardig tot het opbouwen van een betoog in grooten stijl. Klaar en krachtig staan de hoeksteenen der grondgedachten gevestigd; volgens een zichtbaar plan ontwikkelen zich de lijnen van het verweer. Daar treedt zoo goed als geen moment in, dat de lezer van de boomen het bosch niet meer ziet, dat het hem groen en geel voor de oogen wordt

bij het losbreken van een stroom van aphorismen. Dit werk voldoet aesthetisch en didactisch aan den architectonischen eisch, dat het ornament de constructie tot uitdrukking moet brengen, haar accenten moet verhoogen. Een weinig meer of, minder, en het evenwicht is verbroken de innerlijke lading vervloeit in overladenheid. Van Duinkerken heeft dit evenwicht vrijwel doorloopend gehandhaafd; de groote lijn van het betoog blijft zichtbaar van het begin tot het einde.

Wat de manier aangaat, waarop de schrijver de hedendaagsche ketterijen te lijf gaat, wat zijn stijl van „verwerpen'' betreft, schijnen zijn methode en houding ons juist en doelmatig toe — in aanmerking genomen, dat het niet de bedoeling is de ketters te geeselen met schorpioenen, maar ze te bekeeren, dat het tegen de verschijnselen gaat maar niet tegen de verschijningen, dat niet afstooten de opgave is maar aantrekken, toegankelijk maken van de gemeenschap der Kerk voor allen, die van goeden wil zijn — met dwaling en al. Maar een ketter zou geen mensch zijn, wanneer hij zich bizonder voelde aangetrokken tot een geestelijk tehuis, waarvan de bewoners hem bijvoorbeeld uitmaken voor valsche munter. Het moge zijn, dat ook voor zulke losbarstingen een beroep is te doen op de liefde, maar de vorm waarin zij zich uit is niet bepaald geëigend om zielen te winnen — wat ten slotte het doel is van discussie met ketters. Van Duinkerken heeft blijkbaar begrepen, dat het oordeel over de personen aan God is, over de systemen ook aan ons, als zijnde een middel tot het persoonlijke doel. Dat is een heele vooruitgang bij vroeger, toen men zijn kracht leek te zoeken meer in verdoemingen die de verschijning treffen, dan in redeneeringen die het verschijnsel vernietigen.

Gerard Bruning.

Natuurlijk, iedere jonge „beweging'' begint met te verwerpen; van nature min of meer geroepen tot zuivering, meent ze het best te doen, met links en recht, in eigen omgeving en aan den overkant alles kort en klein te slaan. Alleen, met de onzuiverheden zijn dan meteen de zuiverheden, met de onwaarachtigheden de positieve blijvende waarden opgeruimd. Totdat niet de menschen maar

Anton van Duinkerken.

de menschheid oordeelt en de bezinning komt. Bij Van Duinkerken is die blijkbaar ingetreden. Hij maakt schoon schip en verwerpt op een manier, die van den eenen kant zijn zelfstandigheid waarborgt, van den anderen kant een vruchtbaar contact met de kettersche tegenpartij niet uitsluit.

Verwerpen en niet-aanvaarden is gauw gedaan; de vraag is echter ook of men zelf niet verworpen wordt. Deze vraag is van uitermate groot belang, want niet door finale en radicale verwerping en afstooting maar in en door contact moeten de ketters voor de waarheid worden gewonnen. Bedreigingen met de hel helpen niemendal, wanneer men de tegenpartij met zijn uitvallen de hel in het lijf jaagt. Ook niet wanneer men er bij vertelt, dat men op haar inhouwt uit pure liefde. Een jaar of tien geleden scheen men geen oog te hebben voor deze waarheden en verhoudingen, die zullen gelden zoolang de menschen menschen zijn.

Zoodat het essayistisch werk van Van Duinkerken niet alleen de waarde heeft van een opgang en bewustwording, maar ook van een terugkeer tot de gemeenschap — waartoe

ook de ketters hooren en die ontoegankelijk wordt voor het Katholicisme, wanneer de katholieken beginnen met haar af te stooten.

L. J. M. Feber.

Anton van Duinkerken,
HEDENDAAGSCHE KETTERIJEN. *Paul Brand, Hilversum,* 1930. (21 × 16) 189 blz. ing. f 2.90, geb. f 3.90.

DE CRITICUS URBAIN VAN DE VOORDE.

Urbain van de Voorde is een uiterst streng en serieus lieteratuurbeschouwer, die met de waakzaamheid van de meest onvermoeide dienstklopper het heiligdom der lieteratuur bewaakt. De Muzen konden geen plichtsgetrouwer wacht voor hun tempel gekozen hebben dan deze severe criticus. De in deze bundel voorkomende karakteristiek van Timmermans' *Pieter Bruegel* is in haar norsheid een typies staaltje van Van de Voorde's ernst en stroefheid. Alle previlegies voor de gemoedelike Lierse verteller heeft hij ingetrokken en zijn pathetiese afwijzing heeft iets van een anathema. De dichter Van de Voorde en de criticus zijn dezelfden. Een donkere ernst bevangt ons bij 't lezen van zijn verzen, waaruit als rosse vlammen boven een nachtelik fabriekencomplex de angsten en vertwijfelingen oplaaien. Door geen vriendelike

Felix Timmermans.
Naar een karikatuur door A. v. Dijk.

witte en blauwe partijen worden de sombere wolken onderbroken, die boven deze kritieken hangen. 't Is wel een boze demon, die van deze zoon van het land der oubollige traditie, die toch waarachtig ook haar waarde heeft, een zo zwaarwichtig peinzer gemaakt heeft. Nooit eens een zonnig geestigheidje of een vriendelik-weldadig ironies flitsje. Groot-en-weids golvend trekken de donkere stromen van zijn gedachten en volzinnen aan ons voorbij, zonder een enkel leutig wip-golfje, dat snaaks omhoog springend, de beklemming verbreekt. We weten niet of een korter of langer verblijf in de zonloze hallen der Duitse filosofie er enig aandeel in heeft, maar zijn stijl is er een van zware germaanse monumentaliteit zonder veel gracie en bevallige motieven.

Zijn eenzijdige belangstelling voor de zelfkant van ons worstelend bestaan, heeft zijn aandacht en gevoeligheid voor de andere schakeringen van ons leven beperkt, we zouden haast zeggen verlamd.

Bij voorkeur zoekt hij naar die dingen, welke naar zijn mening herleidbaar zijn tot het probleem van lijf en ziel en dit maakt van Van de Voorde een stokpaardjes-professor. Zijn dogmatisme in zake erotiek, al of niet gesublimeerd drukt op zijn werk het stempel van eenzijdigheid en beperktheid. Zijn krities leven in de ban van deze theorie maakt hem ongevoelig voor de talrijke andere timbren van het leven, die we zo gaarne, ook door hem, zagen toegelicht. We weten allen met hoeveel gezag, kennis en bewondering Van de Voorde niet ophoudt Gezelle's meesterschap te verheerliken. En ook hier in deze bundel, die voor een groot deel aan de Vlaamse priesterdichter gewijd is, staan we stil bij diepindringende beschouwingen. Maar ook hier weer duikt telkens op zijn reeds veel gewraakte hobby, zijn naargeestig geleerde hypothese, die alles en niets bewijst, over Gezelle's pan-psychisme en gesublimeerde erotiek.

Het wordt werkelik steeds hinderliker bij deze zelfvergeten priester, die geen uitverkiezing kende en niet anders deed dan zijn Meester, die de kleinen tot zich riep, associaties opgedrongen te krijgen van Plato in de tuinen van Academos en, kunnen wij 't helpen, van het vermaarde gevleugeld knaapje met boog en kokertje.

Gezelle's liefde was ontstoken aan de witte altaarvlam. In een briefje aan Eug. van Oye spreekt hij van de sacramentele vriend-

schap, zoals die voorafgebeeld was in David en Jonathan, Gregorius en Basilius. Van de Voorde weet 't echter beter. „Un pure trouve toujours un plus pur qui l'épure." Of het verweer in de prachtig-populaire fragmentariese biografie van Gezelle door

Jules Persijn.

Prof. Baur Van de Voorde van zijn hypothese kan bevrijden, betwijfelen wij. De Eros-bacil is van een ongemeen hardnekkig karakter.
Eros und kein Ende! Met kristelik voorbehoud in de verbeelding van de worsteling van lijf en ziel, heeft naar Van de Voorde's mening de opgang der katholieke Vlaamse romankunst zodanig geremd, dat zij zich niet tot Europese demensies kon verbreden. In dit verband doet hij een even grimmige als onbekookte aanval op Jules Persijn, die als kritiese dompel- en kweselaar de prachtige vaart van Streuvels zou gestuit hebben en hem verhinderd op te klimmen tot de hoogte van Knut Hamsun. Dit odium steunt mistroostig en is des te grover waar het een kultuurkracht geldt als Persijn, die tot nog toe voor de verheffing van het Vlaamsch beschavingspeil en levensverdieping, de verscherping van het estheties en krities besef, de verwijding van de lieteraire belangstelling in zijn land, eerlikheidshalve meer moet geacht worden gedaan te hebben dan Van de Voorde. En is het niet zeer de vraag, gesteld dat Streuvels bij Hamsun zou te kort schieten, of dit verschil in potentie moet toegeschreven worden aan Streuvels' katholiek voorbehoud, dat overigens niet overdreven groot is?
Hoe groot is de rol van onbekendheid, willekeur en toeval, wanneer het erom gaat een werk als van Europese betekenis, te waarderen?
Gemeten met de maatstaf van het Nobelprijs-instituut, die een Grazia Deledda met die hoge eer begenadigde achten wij Streuvels zonder schroom haar ebenbürtige.
Van de Voorde vecht voor zijn beginselen, die duidelik de infectietekenen van zijn wijsgerig dualisme dragen, met kracht en subjektief, eerlik. Zonder cynisme, zonder iets ook dat aan nurks doet denken. Zijn gekweldheid is geen koketterie, die hij fel weet te haten in snobs en poseurs. Zijn verlangen naar rust en sereniteit is onverwacht.
Eerlik graalzoeker als hij zelf is, getuigt zijn even edelmoedige als fijnzinnige vreugde over de uiteindelike vondst van 't begeerde kleinood door Van Eeden, van zijn geestelike betekenis: „Want de rust der ziel, al betoont zij zich ook poëtisch onvruchtbaar, staat ten slotte hooger dan het smartelijk, altijd onvoldaan apostolaat der kunst, vooral als deze vrede na zooveel kampen

Charles Baudelaire.

werd veroverd." Van de betrekkelikheid dier rust is hij echter niet genoeg overtuigd, wanneer hij Eeckels het zwijgen oplegt, wijl deze van Godswege genoegzaam zeker-

heid en sereniteit is deelachtig geworden om geen donkere verzen meer te schrijven, die noodzakelik cerebraal en rhetories zouden zijn. Toch kunnen wij in de verzen van Eeckels wel eerlike smartelikheid erkennen, zij 't dan sporadies en albereiken zijn accenten niet het morbide van Slauerhoff en Baudelaire, waaraan Van de Voorde zich het meest verwant voelt. En die mogelikheid klopt ook met de Augustijnse wijsheid, die Van de Voorde zelf in zijn prachtig door Ruysbroec en Groenendael geinspireerd gedicht zo diepzinnig beleden heeft:

„Ach, iets in ons moet eeuwig eenzaam blijven
dat, wat aan elk van ons is oer-gemeen."

Te midden van de jongere dichters-generatie heeft Van de Voorde van de aanvang af een zelfstandige, tot op zekere hoogte reactionaire houding aangenomen. Tegenover de naoorlogse poeten-mentaliteit staat hij zeer gereserveerd en twijfelt of er veel

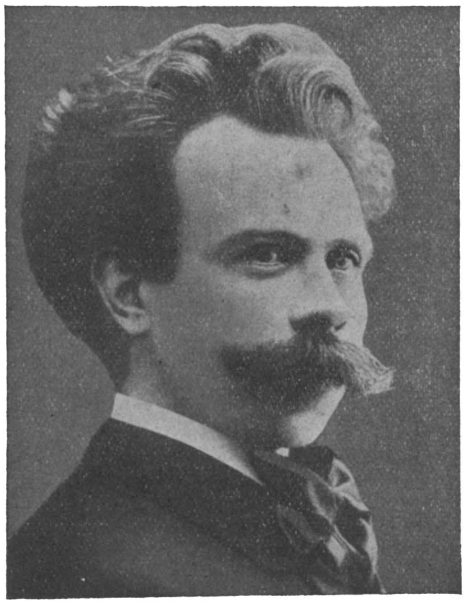

Const. Eeckels.

van hun pogingen door de tijd zullen gekonsakreerd worden. De strijd om de oude en nieuwe stellingen was niet altijd verkwikkelik. „Les haines litteraires sont encore plus fervées que les haines politiques" zei Th. Gauthier al. De verslibristen die hem en stellig ten onrechte conservativisme hebben verweten, heeft hij hier in deze bundel nog eens in een fel polemies artikel van antwoord gediend. Van de Voorde houdt van rustige ordelike constructies en dat is zijn persoonlik goed recht evengoed als de waarlik daartoe geroepenen — maar hoevelen zijn dat? — zich in vrije verzen mogen uiten. Er kan een delirium-sonneticum ontstaan evenals een vrij-versdito,

Paul van Ostayen.

hetgeen gebleken is uit de drollige eskapades, waaraan een bent van epigonen — nu bereids volslagen vergeten — zich heeft durven wagen. Dat Van de Voorde gehuiverd heeft voor de konsekwenties, die dreigden uit de genres tijdens en na de oorlog, dat het woord syntaxis hem een heilig woord is geworden, pleit voor zijn kritiese persoonlikheid. De min of meer stiekeme terugtocht van vele poëten naar de veiliger stellingen, stelt hem dan ook in het gelijk. Poëzie is niet zonder meer afhankelik van de vlottende kultuurverschijnselen. Wanneer straks vliegmachines door de stratosfeer zullen razen met een snelheid waarvoor vooralsnog geen beelden bestaan, dan zal een goed sonnet ook dan een goed sonnet zijn.

Toch geloven we dat de vijandelikheden waaraan Van de Voorde heeft blootgestaan hem wat minder urbaan, wat zuur en onwillig gestemd hebben, gezien de te grote twijfelmoedigheid die hij tegenover een dichter als van Ostayen aan den dag legt.

Ed. A. Serrarens.

Urbain van de Voorde,
CRITIEK EN BESCHOUWING. *C. A. Mees, Santpoort,* 1931 (24 × 15.5) 287 blz.

NAAR DEN ORIËNT.

Dit boek, geschreven door een man, die van zijne prille jeugd af met de mannen, die uit het Oosten stamden, omgang had, later in de Oostelijke landen woonde, de taal leerde, daar leefde en studeerde, de wereld der sagen en geheimen en profetiën tot in hare innerlijke geledingen leerde kennen, blijkt een scherpe en getrouwe beschrijving

'n Arabische schoone met haar kind.

te bevatten van het land der Turken, van het klassieke Hellas, van het Heilige Land en zijne oude steden en heiligdommen, van het zonneland der Pharaos, waar de Nijl langs Koningsgraven stroomt. — De schrijver is een meester van de pen, een goed opmerker en bezit een volkomen meesterschap over de taal. Dat alles maakt het boek aantrekkelijk, vooral waar het met tal van foto's versierd is. Wij kunnen terwille van de ons geboden ruimte geen het geheel omschrijvend overzicht geven van de talrijke onderwerpen hier behandeld, maar moeten ons bepalen tot de verschillende in het oog springende onderwerpen, die bij het bestudeeren naar voren traden.

De reisbeschrijving loopt van Venetië over het oude Ragusa, Cattura naar Istamboel, dan naar Athene, Jerusalem, de heilige Stad, Kaïro, Catania, Messina naar Genua. waardoor men een goed stuk van de bekoorlijkheden der kustlanden en eilanden van de groote Middelzee ziet. Wij willen den schrijver daarbij in de verte volgen. —

De onbeschrijfelijke schoonheid der nachten van de Adria, de zachte zijden azuren hemel hebben zijn hart gestolen. Het stoomschip glijdt langs de wildromantische kust van Dalmatien, Dubrovnik, Cattaro, Korfu zijn in de verte in vage omlijning te ontwaren. Dan stijgt de zon majestueus over het land van Homeros en Achilleon duikt op. De geheele Grieksche geschiedenis trekt weer voorbij en de duizenden Cycladen toonen hun liefelijke schoonheid. Dan komt het Turkenland met zijn groote herinneringen, de Dardanellen met hun zachtgloorend landschap, het veelomstreden Gallipoli hunne bekoorlijkheden toonen en wuiven de palmen in den morgenwind. Hij bezoekt Istamboel, het oude Nyzantum met zijne moskeeën, minarets, laat de Turken hunne liederen in eigen taal zingen, beschrijft de Aya Sóphia en de grootsche bouw-

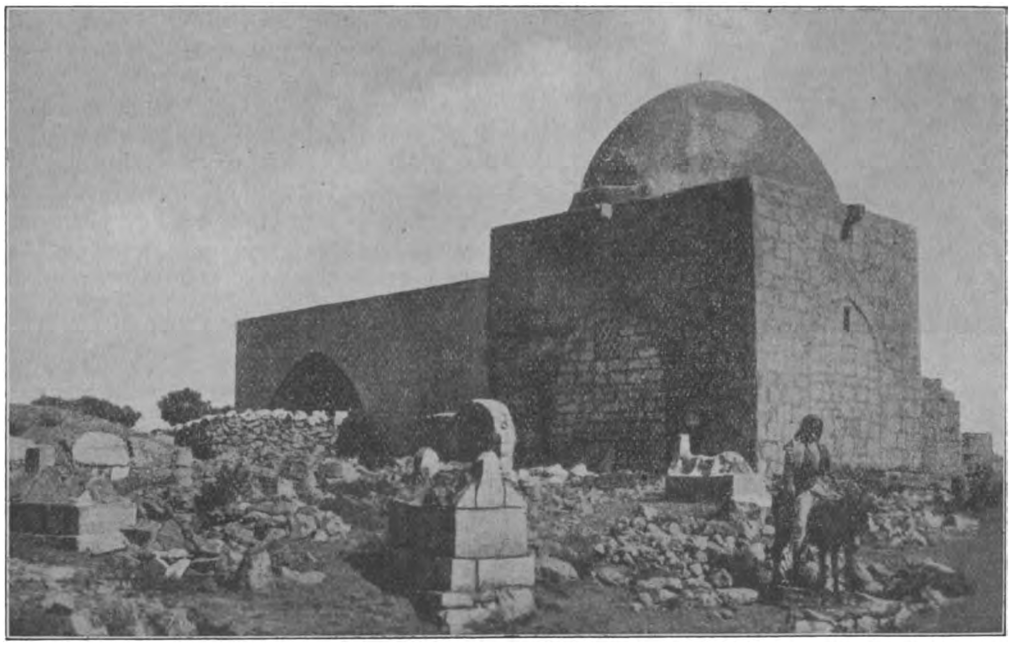

De ruinen van een Oosterschen gebedstempel.

Typisch beeld van een sphinx.

werken der Sultans met hun Serail. Ook het leven der moderne Turken, de Gouden Hoorn, den Bosporus. Dan wendt hij de blik naar Athene en den Akropolis, den Zeustempel, Eleusis en maakt dan een pelgrimage naar de heilige stad Jerusalem en beschrijft als kenner de heilige plaatsen: Nazareth, Tiberias, Sichem, keert dan terug naar de Heilige plaatsen, waar het Kruis stond, en treedt de H. Grafkerk binnen, bezoekt het Tempelplein, den hof van Olijven, de woestijn van Judea, Saffa en beschrijft in Kaïro het volksleven, de zeden en gewoonten, den Nijl met zijne grafmonumenten, de Sphinx en Pyramiden en allerlei andere merkwaardigheden. Men heeft geen spijt den schrijver in zijne boeiende beschrijving gevolgd te hebben en men kan dit werk als een goede aanvulling beschouwen van de nog al grooten omvang nemende litteratuur over den merkwaardigen *Orient.*

A. F. van Beurden.

Hans Eilenberg,
ORIËNT. Geïllustreerd. *Mitteldeutsche Verlags-anstalt, Erfurt,* 1930. (21 × 15) 262 blz. M. 6.—.

OORLOGSBOEKEN.

In alle landen heeft men er verwonderd over gestaan dat de „groote" boeken die over den oorlog handelen zoolang achterwege zijn gebleven nadat de laatste krijgers van de verschillende slagvelden waren terug gekeerd. Voor ons is daarvoor maar één uitleg mogelijk. Die nl.,welken A. van Cauwelaert geeft: „Zijn we niet allen uit den oorlog gekomen," „met een verterend gevoel van onmacht; en heeft de naoorlog ons niet vervuld met een onzeggelijken walg? De woorden werden zinloos wanneer we het noemeloos leed van deze vier jaren wilden uitspreken: en de troebele vrede heeft spoedig bevestigd wat we hadden voorspeld: dat het offer van zooveel duizenden, die ginder gevallen waren of met de kiemen des verderfs in hun bloed waren teruggekeerd, zou worden miskend, misbruikt en uitgeput en tot een hoon verlaagd. Toen is over ons een gevoel van walg gekomen die we niet hebben kunnen overwinnen."

Doch in geen land werd zoo'n taboe uitgesproken over alle oorlogsliteratuur als in Engeland. De vier groote Fransche oorlogsboeken verschenen respectievelijk in 1916, '17, '19 en '20. En al gauw gaven ook de Duitschers af op het „Deutsche Militär", „zoodat we ontzet staren konden naar dit naspel van den oorlog: een volk dat zich zelf de borst openrijt ten aanschouwen van de geheele wereld en zijn smaad en schande tentoonstelt."

In Engeland vond men het in 1923 nog noodig te schrijven: „Books about the war of 1914-18 are supposed to require an apology." In 1927 durfden de uitgevers de publicatie van *The Somme* niet aan zonder een verontschuldigende inleiding van een der groote schrijvers van den dag. Totdat in 1928, met het werk van Blunden, de oude vooringenomenheid verdween en groen en rijp op de boekenmarkt werd geworpen, omdat men de overtuiging had opgedaan dat het noodig was het blad voor den mond weg te nemen „wijl er ontzettend tegen deze groote, werkzame, intelligente volksmenigte gezondigd was geworden door zijn verdwaasde, onbekwame en, wat het ergste is, onmenschelijke leiders."

Het was trouwens hoog tijd, dat die kentering kwam in Engeland en dat zij, die den oorlogsgruwel met eigen oogen hadden gezien en aan den lijve hadden ondervonden, de aankomende jeugd stof tot overwegen gaven. Want zooals G. Winn zegt: „Er kwamen teekenen van „false sense of security." Iets dat zelfs de meest onvaste vrede steeds als nasleep meebrengt. Er was te veel „false glamour" gekomen waarin zoovelen de onaangename werkelijkheid van den laatsten oorlog trachtten te hullen."

Godfrey Winn.

Men heeft in Engeland den verloren tijd willen inhalen en men heeft geprofiteerd van de algemeene navraag die, nu zoowat twee jaar geleden, heerschte naar allerhande oorlogsliteratuur. En al wordt er ten onzent weinig over gerept, er is ontstellend veel oorlogswerk gepubliceerd in Engeland Wij, voor ons, hebben hier vroeger al een tiental werken gerecenseerd en de stroom neemt nog steeds niet af.

Van zelf moest het er van komen, dat de lezers niet meer wijs konden raken uit dien doolhof en enkele schrijvers hebben daarom goed werk verricht met het leesgrage publiek over het al of niet gewenschte van die lectuur in te lichten. We denken hier aan de boeken van D. Jerrold [1]), C. Falls [2]) en aan het artikel van C. Connolly in *Life and Letters.* Een tweedeelig artikel van

E. Partridge over hetzelfde onderwerp werd gepubliceerd in het 1ste en 2de nummer van *The Window* (3 en 4). In deze 57 blz. worden een 80-tal oorlogsboeken en een 3-tal brochures ontleed en met elkaar vergeleken. 57 daarvan zijn Engelsche boeken en de lijst is lang niet volledig. Er ontbreken zelfs nog eenige zeer belangrijke. Doch de schr. heeft zich wetens en willens beperkt en we zullen er hem dus geen grief van maken. Wat uit deze studie alvast heel sterk op 't voorplan treedt is, dat Van Kranendonk het verkeerd voor heeft waar hij beweert dat „de Engelsche literatuur geen Barbusse, geen Duhamel heeft aan te wijzen, maar wat deze en andere Franschen in proza afgebeeld en uitgesproken hebben, vindt men terug in de Engelsche Poëzie, in het werk van S. Sassoon, R. Nichols, H. Read, Kapt. Graves en zeer veel anderen."
Wanneer we de Engelsche werken naast de Fransche of Duitsche leggen maken ze beslist niet zoo'n slecht figuur als men het hier wil doen voorkomen. Het is zelfs zeer opvallend dat van de vier namen die Van Kranendonk vooropstelt als dichters er drie zijn die „klassieke boeken over den oorlog" hebben geschreven in proza: Graves in zijn *Good Bye to all that* (1929) en *But it still goes on* (1930); Sassoon met de twee boeken die we hierna behandelen; H. Read met zijn *Retreat a story of* 1918 (1930). Ook het oordeel van den bekenden hoogleeraar B. Fehr is in flagrante tegenspraak met de bewering van den Hollander.
Om nu tot Partridge terug te komen: Hij verdeelt zijn stof naar de verschillende slagvelden waar de oorlog heeft gewoed. Doch het leeuwenaandeel komt natuurlijk het Westerfront toe. En ook dit wordt zoowel door Engelschen als door Franschen en Duitschen bril bekeken. We gaan heelemaal met den schr. akkoord waar hij Remarque's eerste boek „a very good novel" noemt doch geen „great novel" en zegt, dat het zijn succes hoofdzakelijk te danken had aan den tam-tam die er rond werd gemaakt en zijn „divertissements scabreux". Het beste werk over de artillerie werd volgens hem geschreven door den Franschman Lintier. *Feu* van Barbusse vindt hij beter dan Remarque doch niet zoo goed als Dorgeles': *Croix de Bois* dat hij het beste boek vindt tusschen 1914 en '30 gepubliceerd. Wij, voor ons, vinden zijn *Le cabaret de la Belle Femme* (1922) beter zijn drie sterren waard. Van de werken door dichters geschreven vindt hij het voornaamste dat van Blunden, doch ook het eerste oorlogsboek van Graves vindt hij „apart from its succès de scandale a notable book". Voor wat de Engelsche basis in Frankrijk aangaat geeft hij de voorkeur aan Keable's: *Simon called Peter* terwijl voor zijn algeheelheid en volledigheid de trilogie van Mottram een bijzondere vermelding verdient en Acland's *All else is folly* het beste boek wordt genoemd door de kolonien geleverd. Ziehier hoe Partridge de Engelsche oorlogsboeken rangschikt naar hun voornaamheid. De zes beste romans: *The secret battle* (1919) door A. P. Herbert: *The Spanish Farm Trilogy* door R. H. Mottram: *Rough Justice* door C. E. Montague: *These men thy friends* door E. Thompson: *The bitter end* door John Brophy: *Her privates we* (1930); anoniem uitgegeven doch het boek is van Fred. Manning. De volgorde werd chronologisch gegeven doch de schr. is van opinie dat het werk van den katholieken Australiër, doch door Engeland geadopteerden Fred. Manning ontegensprekelijk het beste Engelsche oorlogsboek is, „considerably better" dan Remarque's boek en qua oorlogsroman „much superior" boven het werk van Zweig. Het is volgens hem: „a perdurable masterpiece". Wat nu het persoonlijk relaas der gebeurtenissen betreft, hier ook geeft P., chronologisch gerangschikt, de beste werken aan als volgt: *The Somme* (Gristwood); *Passchendaele and the Somme* (Quigley); *Undertones of war* (Blunden); *A subaltern's war* (Edmonds); *Broadchalk* (Easton); *Good-Bye*

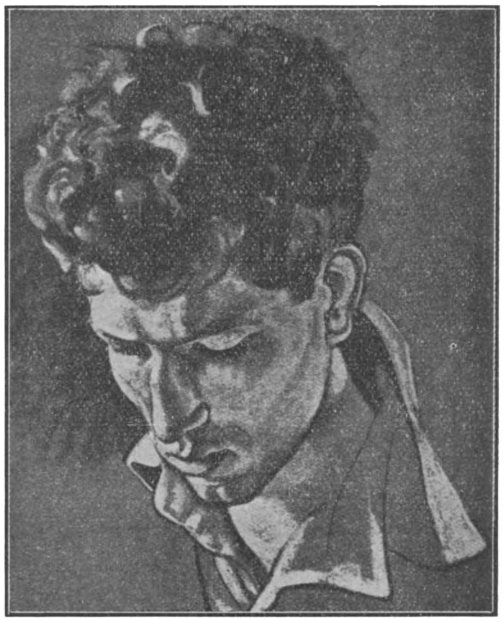

Robert Graves.

to all that (Graves). Het dagboek van Quigley vindt hij „in thought and style, the most beautiful book yet written on the war, not merely in England, but anywhere."
Het boek van Cyril Falls vult het werk van Partridge uitstekend aan. Deze laatste liet zoowel de algemeene geschiedenis als de geschiedenissen der verschillende eenheden achterwege en beperkte zich tot zuiver literair werk. Falls integendeel overziet het heele veld. Na een bondige doch interessante inleiding waarin hij vooral op het standaard-type van Remarque wijst en de verschillende redenen uiteenzet waarom anti-oorlogspropaganda-boeken het doel voorbijstreven, deelt hij zijn werk in als volgt: 1) Geschiedenisboeken in het algemeen, waarin de boeken van 225 auteurs besproken worden en hun waarde wordt aangeduid met één ster (goed boek), twee sterren (heel goed boek), drie sterren (book of superlative merit). Die verdeeling is natuurlijk zeer elastisch, doch beantwoordt over't algemeen ten volle aan het doel, al zal den een of anderen lezer, naar gelang zijn nationaliteit, die sterkte willen vermeerderen of verminderen. Een Franschman b.v. zal zich afvragen waarom een boek van Churchill driemaal 'n ster kreeg en de *Memoires* van Poincaré slechts twee. Doch dit

zijn bijkomstigheden die 't best door den aard van het boek zelf verklaard worden. In een tweede worden de geschiedenissen van de verschillende formatie's en eenheden behandeld. Hier passeeren 'n 120 auteurs de revue.
De buitenlandsche geschiedeniswerken, die niet in het Engelsch werden vertaald, worden in een 3de hfdst. ondergebracht. Er worden daar een 50-tal schrijvers en hun werken besproken. Hier zijn de recensies een beetje lager dan de 12 regels die, als middelmaat, gewoonlijk ieder werk worden toebedeeld. Na elk van die hfdst. laat de schr. enkele pagina's blanco om zelf de allernieuwste uitgaven te kunnen beschrijven. Hij verwijst daarvoor naar verschillende vooraanstaande Engelsche tijdschriften. Met dit al werden een 170 bldz. gevuld en de rest van het boek behoort tot de eigenlijke literatuur. Er blijven dus nog twee rubrieken: de herinneringen (reminiscense), onderverdeeld in Engelsche en buitenlandsche, en de eigenlijke oorlogsboeken (romans), op dezelfde manier gesplitst. Meer dan vijftig buitenlandsche boeken krijgen een beurt, vooral Fransche en Duitsche (twee dozijn van ieder). De groote brok is natuurlijk voor Engeland. De cijfers alleen reeds wijzen erop dat dit boek heel wat vollediger is dan Partridge, die hier echter ook weer aanvullen kan. Honderd zeventig Engelsche mémoires en een honderdtal romans worden gerecenseerd. Partridge heeft wel nu en dan dit voor dat hij de vergelijking wat verder doordrijft en dus als histoire comparée beter diensten kan bewijzen. Doch dat is de bedoeling van Falls niet, en ook als dusdanig heeft zijn werk heel wat verdiensten. Het is een degelijke prestatie die heel wat eerstehands kennis veronderstelt, veel lectuur en vergelijking en een massa nasporingen. We hebben alle respect voor de summa werk die hier verwerkt ligt en vinden dit boek een onmisbare vraagbaak voor al wie zich orienteeren

Ernest Hemingway.

wil in de massa oorlogslitteratuur die nog met den dag aangroeit. C. F. is een onbetaalbare Ariadne in dezen doolhof, zoowel als literator als historicus. Hij is zelf schrijver van de geschiedenis van de Ulster Divisie in den oorlog en heeft een zeer juisten en onbevooroordeelden kijk op de werkelijke letterkundige waarde van elk werk dat hij ter hand heeft genomen. Het is een mysterie en het zal wellicht altijd een geheim blijven waarom zooveel Engelsche oorlogsboeken zooveel minder succes hebben gehad dan Remarque „advertised by liberal supply of ginger" en andere Duitsche boeken „disfigured by deliberate brutality."
Het was natuurlijk voor de schrijvers van de eerste boeken over den laatsten oorlog een harde pil om te slikken dat hun werk niet werd gewaardeerd te zijner tijd en dat de nakomers hun boeken met honderdduizenden aan den man zagen gebracht, terwijl ze zelf een nadeelig saldo boekten. En dit was des te pijnlijker wijl ze zagen, dat al die reclames praatjes voor den vaak waren, mooie vlaggen om een onooglijke lading te dekken terwijl hun eigen werk, én als getrouwe weergave van de feiten en als literatuur zeker zooveel aanspraak maken kon op algemeene erkenning. Uit die mentaliteit is het boekje van Douglas Jerrold gesproten. Toch willen we er van meet af aan op duiden dat de rancune er niet lepeldik opligt. Het was een noodzakelijk werk voor de opvoeding van het publiek en we moeten den schr. dankbaar zijn voor dit geweldig harde pamflet, dat ook een beetje geschreven is voor ieder van ons. Het is een requisitoire zonder weerga tegen een bepaald soort oorlogsliteratuur dat zich in den „boom" van 1929 aanmeldde als „the truth about the war".
Schr. analyseert dan eerst en vooral hoe het komt, dat men zoo in eens terugkwam van de aanvankelijke publicaties om zoo gretig te grijpen naar het nagras op dit literaire veld. Hij betwist al die schrijvers het recht om zoo te spreken en bewijst zonneklaar dat hun boeken geen waarheid zijn doch leugens. Hij baseert zich deels op eigen lange ondervinding deels op het getuigenis van anderen. En hier kon hij b.v. goed gebruik maken van de verschillende brieven, die door oud-strijders aan kranten en revues werden gestuurd na de publicatie b.v. van Remarque's boek; o.m. in *Everyman*. Vooral Remarque krijgt er in dit boekje van langs. Doch het is goed gespendeerd, want als er één schrijver is die wetens en willens de waarheid heeft verdraaid of halve waarheden voor algemeen geldende regels heeft willen doen doorgaan is het zeker deze Duitscher die in zijn briefwisseling met Generaal Sir Ian Hamilton voldoende zijn eigen „arbitrary, parochial and fundamentally selfish" standpunt verraadt. Schr. is onbevooroordeeld genoeg om het vele goede in dit boek te waardeeren. Doch hij heeft tevens overgroot gelijk als hij zegt dat het niet noodig is tot „genialiteit" te concludeeren als men in een werk iets vindt dat vroeger gemist werd of niet voldoende nadrukkelijk werd behandeld naar den zin van het nieuwe Jan Publiek. Dit wordt dus meteen over den hekel gehaald, omdat het zich lijdzaam heeft laten misleiden door critici wier helderziendheid, tegen al de physische wetten in, grooter scheen te worden, naarmate het verder verwijderd geraakte van het tijdstip, waarop de gebeurtenissen plaats grepen

waarover gesproken wordt. Doch opdat men niet besluite dat dit werkje een oratio pro domo is, moeten we eraan toevoegen, dat anderen niet beter waren dan Remarque. Ook Zweig en Junger bij de Duitschers, Barbusse en Bebel bij de Franschen, Hemingway en J. Wharton en Cummings bij de Amerikanen en Aldington, Graves, Montague, G. Blake, A. P. Herbert, Mottram en E. Thompson bij de Engelschen wordt verweten, dat ze te veel hebben gegeneraliseerd, van bijkomstigheden hoofdzaken hebben gemaakt, in den smaak van het publiek vallende banaliteiten en misselijkheden hebben geëxploiteerd, voorts 't oorlogsprobleem hebben gesimplificeerd en versentimentaliseerd en te veel den nadruk hebben gelegd op de waardeloosheid en de beuzelachtigheid van den oorlog, als het toch voor den meest oningewijde zelfs duidelijk is dat de slachting van 1914 ook andere dan slechte gevolgen heeft gehad. De na-oorlogsche toestanden hebben de geesten verbitterd. Doch het is anti-historisch en tevens immoreel zich op dat standpunt te stellen als men zich tot doel stelt de waarheid te zeggen over den oorlog qua oorlog. Zoodoende kweekt men een mentaliteit, die als 't er op aankomt niet voor terugdeinzen zal de beginselen die men in geweten heeft aangenomen „for safety's sake" over boord te werpen. En als men geen scheidingslijn meer trekt tusschen „onrechtvaardigheid" en „ongemak" gaan we nog een grooteren chaos te gemoet dan in Juli 1914 bestond. Jerrold heeft groot gelijk gehad eens met feiten en teksten te bewijzen, dat de zestien schrijvers die hij hier onder de loupe neemt de zaak van den „waren" vrede eerder hebben geschaad dan gediend. We bewonderen hem om den moed, die hij gehad heeft onomwonden zijn meening te zeggen en we bevelen dit kleine doch uiterst interessante en spannend geschreven pamflet aan al degenen die een zuiver en juist beeld hebben willen van de onverklaarbare en misselijke vogue der jongste oorlogsliteratuur. Met het boek van Falls en de publicaties van Partridge vormt het een schitterend geheel.

(*Wordt voortgezet.*)

Dr. Raph. Kreemers.

---

[1]) **Douglas Jerrold,**
THE LIE ABOUT THE WAR. *Faber & Faber, London,* 1930. (20×13) 48 blz. ing. Sh. 1.—.

[2]) **Cyril Falls,**
1914-1918 WAR BOOKS. *Peter Davies Ltd., London,* 1930. (21.5×14.5) 318 blz. geb. 10-6.

UIT BOEK EN BLAD.

Haagsche Post.

Ieder kent de fantastische jongensverhalen van Jules Verne, doch dat deze publicist ook romans en dichtbundels op z'n literair actief had is niet iedereen bekend. Hieromtrent licht ons bovengenoemd weekblad nader in, zooals uit 't volgend citaat moge blijken.

Het is een bekend feit, dat bij Jules Verne, in tegenstelling met de meeste van zijn Fransche confrères, de liefde een ondergeschikte rol vervulde; hij had haar niet noodig, want zijn boeken voeren op naar een geheel anderen climax en wel het overwinnen der natuurkrachten door kennis en vernuft. Toch heeft hij eens een zeer curieuzen liefdesroman gepubliceerd, n.l. *Le Chateau des Carpathes* (1892), waarin we op merkwaardige wijze de zingende en sprekende film voorspeld vinden. Behalve tallooze wetenschappelijke romans heeft Verne nog een groot aantal kortere verhalen gepubliceerd, waarvan sommige, zooals bijvoorbeeld *Meester Zacharias* en *Dokter Ox*, aan Poe's *Tales of mystery* doen denken. Verscheidene zijn zeer knap geschreven en behandelen interessante onderwerpen. In *l'Eternel Adam* bijvoorbeeld behandelt hij het

Jules Verne.

einde der wereld, door een vloedgolf veroorzaakt. Het is de odyssee van een klein groepje overlevenden dat tenslotte terecht komt op het uit de golven opgerezen mysterieuse Atlantis. Zelfs heeft Verne zich eens ontpopt als een Fransche Andersen, door eenige bekoorlijke sprookjes zooals *La Famille Raton*, verschenen in de *Figaro Illustre* van Januari 1891. Bij zijn tweede bezoek aan ons land hield hij hierover eenige lezingen, die hem van een geheel nieuwe zijde lieten zien. Het is niet iedereen bekend, dat Jules Verne ook een niet onverdienstelijk dichter was, doch jammer genoeg is het meerendeel van zijn verzen, behalve „Les Gabiers", verloren gegaan. Zoo zien we uit deze korte opsomming van Jules Verne's litterairen arbeid, dat hij zich niet enkel bewoog op het gebied der fantastische reisverhalen, doch ook als nauwgezet geograaf, als tooneel-, novellen- en sprookjesschrijver, zelfs als dichter naam heeft gemaakt: en zooals hij in gedachten alle bekende en onbekende landstreken doorvorschte, zoo begaf hij zich ook op alle gebieden der litteratuur en zulks met veel succes. Resumeerende kunnen we dus zeggen, dat Jules Verne een uiterst vruchtbaar en veelzijdig auteur was en dat hij door zijn knappe voorspellingen een krachtigen stoot heeft gegeven aan het tot stand komen van de meeste wonderlijke vindingen van onzen tijd. Tot besluit een curieuse uitspraak van Jules Verne, op het einde van zijn leven gedaan, waaruit zijn onwankelbaar vertrouwen blijkt in de toekomst der techniek: „Quoi que j'invente, quoi que je fasse, je serai toujours au-dessous de la vérité. Il viendra toujours un moment ou les créations de la science dépasseront celles de l'imagination". (Wat ik ook uitvind, wat ik ook doe, ik zal altijd onder de waarheid blijven. Er zal steeds weer

een oogenblik komen, waarop de scheppingen van de wetenschap die van de verbeelding zullen overtreffen.)

Den Gulden Winckel.

Arthur van Schendel is niet alleen een fijngevoelig verteller, doch blijkt ook een verwoed lezer en ijverig bibliophiel te zijn. Lees slechts hetgeen hij over z'n boekerij weet te vertellen.

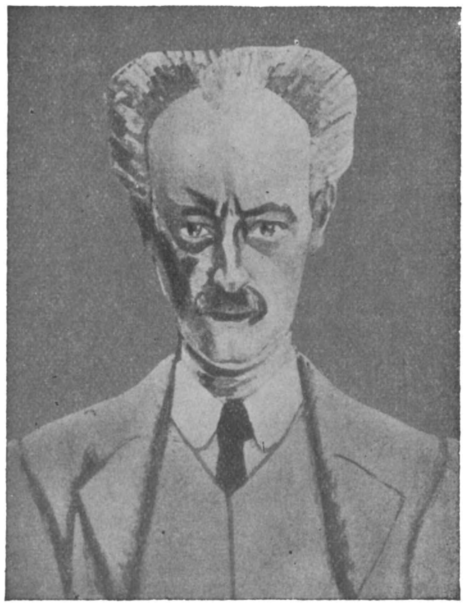

Arthur van Schendel.

In bovengenoemd blad vertelt Arthur van Schendel, dat hij na een scheiding van vele jaren zijn boeken heeft terug ontvangen en „het huis is niet groot genoeg om ieder een plaats te geven."

„In de herinnering leven de boeken uit onze prilste jeugd vaak langer dan degenen die ons het eerste verzorgden: het gelaat van de kindermeid is vergeten, maar lieve zuster Ursula, schrokkerige Gijs en Piet de smeerpoets zien wij nog duidelijk voor ons. En wie, die ooit waarlijk van ze hield, zou in de jaren van gemoedsrust en voldaanheid niet weer eens de boeken doorbladeren, die hij in zijn jongenstijd mee naar bed nam om ze 's morgens vroeg te lezen. De volwassene weet niet meer hoe snel zijn verstand groeide door de gretigheid waarmede hij las, door de verbazing en den gloed, die stegen uit *Een reis om de wereld in tachtig dagen.* Hoe ver strekte de horizon zich uit, hoe duidelijk verschenen voor het oog de velden waar men met den spoorzoeker naar verdachte voetstappen had geluisterd en waar men den laatste der Mohikanen had zien rennen. Menige knaap heeft meer van aardrijkskunde begrepen door de reis, die hij met Peter Simple door de Antillen maakte dan door het lesje dat hij uit het hoofd moest leeren. Bovendien kende hij sedert dien tijd een braaf man. De gestalte van Robinson Crusoë, hoe hij met de hand boven de oogen over den oceaan tuurde, staat helder in de herinnering; het is de opwekking der fantasie, toen zij nog sluimerde in het kindergemoed, die wij hem danken. Op andere wijze werd Vitalis ons dierbaar, van menschendroefheid werd hier verhaald en het hart ging open voor medelijden.

Deze boeken, gelezen eer men naar een ernstiger school ging, vindt men wanneer de haren beginnen te grijzen niet in de kast terug; zij waren nochtans beter dan sommige die nu de boekhandelaar of de auteur zelf u thuis zendt.

Van de boeken die volgden bleven er vele behouden, hoe slordig of onbehoorlijk zij er ook uitzien. Daar is de *Camera obscura,* door den joligen leeraar zoo levendig voorgelezen, dat men nog ettelijke regels kan opzeggen. Men bleef er aan gehecht, omdat men zoo genoegelijk kon lachen, om Hollandsche manieren van de grootouders. En hier Ferdinand Huyck, een deeltje gebonden in wat wij toenmaals een prachtband noemden, bijgeval een der eerste romans die wij lazen, vermoedelijk met bewondering, want hoe zou hij anders bewaard gebleven zijn. Andere van zijn soort immers zijn sedert lang verdwenen. Dan doet men een ontdekking, die de zelfkennis verhoogt; men vindt in een vergeten kist zelfs schoolboeken terug en het blijken alle spraakkunsten te zijn, gebruikt van de eerste tot de hoogste klasse en daarna. Waarom waren de andere weggedaan? Was er voorkeur voor taal?

Men verbaast zich als men bedenkt hoeveel de jonge oogen toen naar letters hebben gekeken. Het aantal gehuurde boeken, die enkele dagen — vooral nachten! — in huis bleven, een dertig wellicht van Ponson du Terrail, een dozijn van Sue, daarbij nog Montecristo, Misérables, Mousquetaires, zelfs de Verborgenheden van Amsterdam. Dit las men ook in het verborgen, evenals andere, waarvan de titels een andermaal vermeld worden, omdat zij verboden waren, immers de zeden, daarin beschreven, werden onbegrijpelijk voor een jong verstand geacht. Zij verschilden echter weinig van die, welke Wolf en Deken, of Choderlos ons toonden. Heeft men thans nog zulke boeken die voor te jonge oogen weggesloten moeten worden?

De boeken, die men al op zijn vijftiende jaar bezat, waren het begin van de verzameling en zij vestigden de bibliotheek. Sommige worden dierbaar om hun zelfwil, andere, omdat zij uit een beminde hand kwamen. Hier hebt gij een bundel Engelsche verzen, dien gij aan een stalletje kocht eer gij Engelsch kendet, wie zal zeggen waarom? Het verstand noemt het toeval, maar het hart weet, dat gij sedert dien tijd een der dichters kent, wier stemmen u het liefst zijn. Tusschen alle andere gedichten, daar op hun eigen plan, blijft dit, het oudste boek, in zijn band, waarvan het goud vergaan is, een der beste. Hier vindt gij een bloemlezing van zeer onbeduidende verzen, u op een verjaardag geschonken door een meisje van wie gij sedert lang niets meer weet; dit boekje hebt gij niet met zorg bewaard, toch raakte het niet weg. Wil het u toonen dat er altijd iets van de genegenheid blijft? Heeft het zijn gelijke op het boekenrek van dat meisje?

Tot de oudste getrouwen behoort ook dit over den sterrenhemel, op de blanke bladzijde vermeldend dat het u als prijs voor vordering en vlijt werd uitgereikt. Dat was op een zonnigen zomerdag. Dat het u bijal uw wisselvalligheden niet verliet, komt omdat de fortuin u nooit een andere triomf toedeelde.

Deze en de enkele die u even dierbaar zijn zult

gij nooit weggeven. En dit is een zekerheid die zelfs voor de uitverkorenen niet bestaat.''

VERSCHEIDENHEDEN.

Twee Eeuwfeesten.

Het literaire Engeland viert dit jaar twee eeuwfeesten die voor ons Roomschen zeer eigenaardig samentreffen. Den 31sten Maart l.l. was het 300 jaar geleden dat Dr.John Donne stierf; ,,in sanctity of holiness'' verklaart Now and Then. Deze bekende godgeleerde en dichter was de zoon van een rijken handelaar in ijzerwaren. Hij was van huize uit katholiek. Hij studeerde te Oxford en Cambridge en later in de rechten in Lincoln's Inn. Hij trachtte klaarheid te krijgen in de twistvragen, die tusschen de Romanisten en de Protestanten waren gerezen. Doch het gevolg was, dat hij het Katholicisme afzwoer en tot de Church of England overging. Hij is de schrijver van het geweldig anti-roomsche pamflet *Pseudo-Martyr* (1610) en op aanraden van James I ging hij theologie studeeren. Na een zending in Bohemen werd hij Dean van St. Paul's. Als redenaar genoot hij in zijn tijd een groote faam. Met zijn verschillende dichtbundels, waaronder vooral *Divine Poems* en *Epithalamium* dienen te worden vermeld, oefende hij een grooten invloed op de dichtkunst van zijn tijd. In den laatsten tijd staat Donne wederom in het centrum van de algemeene belangstelling.

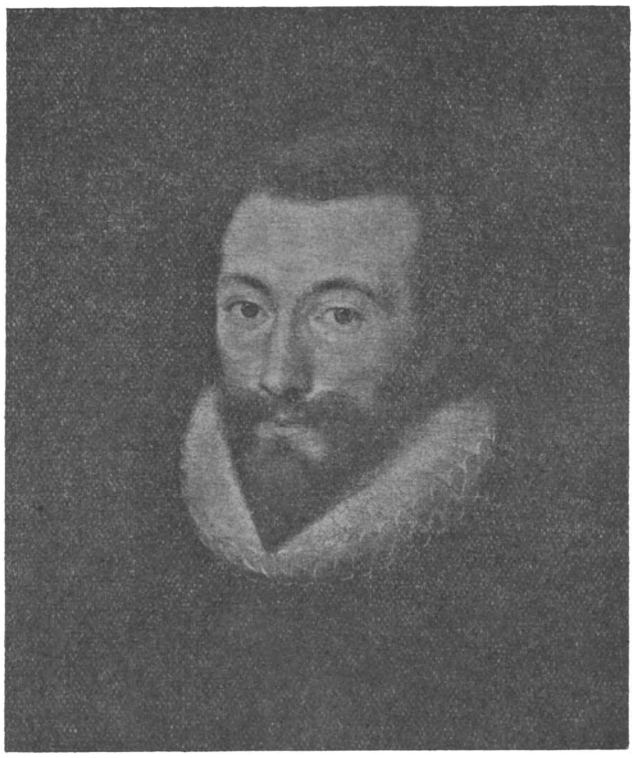

John Donne

Het zelfde jaar dat deze ,,afvallige'' die de Kerk van Rome verliet, stierf, werd een van Engeland's grootste dichters geboren, de eenige katholieke poet laureate: John Dryden. Zoowel zijn vader als zijn moeder waren van goeden huize en behoorden tot de Puriteinen, zoowel in politieke als in godsdienstige zaken. Hij studeerde in Cambridge en kwam later naar Londen. Reeds in zijn studententijd publiceerde hij niet onverdienstelijke gedichten. In 1658 verscheen zijn bekend gedicht op Cromwell. Intusschen was er heel wat verandering gekomen in den politieken toestand. En met de Restauratie kwam vooral het tooneel in vogue. Dryden keerde zich heelemaal in die richting ofschoon zijn talent niet aan die zijde lag. Hij heeft een massa tooneelspelen geschreven die echter heel weinig tot zijn literaire faam hebben bijgedragen en er valt ook nog dit bij op te merken, dat ze moraliter veel teveel offeren aan den tijdsgeest, die ongewoon immoreel was. In 1670 werd hij Poet Laureate met een inkomen van L 300 per jaar. Daarbij gerekend het aandeel dat hij had in het King's Play-House en het inkomen van zijn letterkundig werk, mag men zeggen dat hij er warmpjes inzat. Zijn tooneelwerk werd onstuimig geparodieerd en nu kwam de echte Dryden uit zijn schulp. Het eene pamflet volgde op het andere, de eene satire op de andere. En zijn vijanden slonken machteloos tegenover dit bijtende sarcasme.
In 1683 kwam *Religio Laici* uit en twee jaar later bekeerde zich Dryden tot het Katholicisme.
Sommigen hebben in dit gebeuren enkel 'n handige pose willen zien. Doch Dryden is om die overgang vernederd geworden tot het uiterste: hij verloor zijn poet-laureate-schap dat tot overmaat van ramp aan zijn grootsten vijand: Shadwell gegeven werd; al zijn vrienden lieten hem in den steek, behalve de Graaf van Dorset die hem de helpende hand toestak in zijn kommer en de ellende, waarin hij was gedompeld. Want de vogue van het drama was voorbij en van dien kant kon dus ook geen hulp komen. Toch is Dryden tot het einde standvastig gebleven in zijn overtuiging en ook zijn belagers hebben die heldhaftige houding weten te waardeeren. Op het gebied van argumentatie, satire en declamatie is er geen grooter figuur in de Engelsche letterkunde aan te wijzen dan Dryden. En al wordt het meerendeel van zijn werk door het tooneel ingenomen, ook zonder dat zou hem de plaats toegewezen blijven, die hij nu bekleedt. Opvallend is de totale afwezigheid van alle gevoel voor de schoonheden der natuur in zijn oeuvre.

Noot der redactie.
Cliché John Donne werd ons door de Uitgeverij J. B. Wolters, Groningen, welwillend in bruikleen afgestaan.

INGRID BERGLUNDH Ginnekenweg 21 — BREDA —
GYMNASTIEK — HEILGYMNASTIEK EN MASSAGE.
Zweedsch Diploma.

FIRMA C. J. KLIJN-VAN EEKELEN, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 12a
Dames en Heerenkleeding naar maat. - le klas afwerking en bediening. Scherp concurreerende prijzen.

LUXE BROODBAKKERIJ
Albert J. Terstegen
St. Annastraat 46 - NIJMEGEN - Telef. 189

Het best adres voor Breda en omgeving voor
Brood, Beschuit, Banket en Koek is
Bredasche Luxe-Broodfabriek F. T' SAS
Lange Brugstraat 10 Telefoon 72

APOTHEEK H. GERRIS
Hinthamerstraat 44, DEN BOSCH, Tel. 456
Cursus voor apothekers-assistenten

SCHRÖDER
De Lingerie en Tricot-specialiste ook kousen.
EINDSTRAAT 20 — BREDA.

N.V. STEENKOLENHANDEL
v.h. GIESBERTZ
WAALKADE 109-111-113, NIJMEGEN
EN GROS TELEFOON 43 EN DETAIL

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Gebr. Segers
BOUWONDERNEMERS
EINDHOVEN, Tel. 2447
FRANKRIJKSTRAAT 13 c/d

MENEER VAN NETTEN
Een boek over wellevendheid voor iedereen
Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS

Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.

Omslagteekening van den kunstenaar JOAN COLLETTE.

DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wellevendheid, wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken

Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtbeveelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geéft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders. niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.

Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

Gebruikt Melk, Boter, Room, Gortepap en Eieren van
N.V. BREDASCHE MELKINRICHTING
met ijsfabriek, voorheen RAPPARD & VAN WEEL
Delpratsingel 9, Telef. 479, Breda
Beste en Oudste Inr. hier ter stede
Opgericht 1881 — Hofleverancier

Neemt proef met ons
Nieuw Seriemerk „Corona"
van 8 — 10 — 12 ct.
IETS APARTS BIJZONDER FIJN
Proefpakket van ieder 50 stuks
Franco huis met 20 pCt korting
Aanbevelend,
Firma A. Rooymans-Müller
SIGARENVERZENDHUIS EINDHOVEN.
N.B. Wij leveren alle bekende merken met de hoogste korting
Vraagt prijscourant en reizigersbezoek.

Fa. CARLO MOLTENI
IN TERRAZZO
Frankrijkstr. 21 T, Eindhoven (Woensel) - Telef. 3519

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

Electr. Koekfabriek „Het Zuiden" Eindhoven

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting
Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

JEAN VERMEULEN-ROELOFS
WIJNHANDEL — VENRAY
MISWIJN EN ANDERE WIJNEN
VRAAGT PRIJSCOURANT.

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster en Schoolbouw.

Stoomsteenfabriek „NUANCE"
FIRMA BOERLAND EN VAN DER KUN
TEL. AFFERDEN L 3. — HEUKELOM L.
Genuanceerde steen
Blauwe en Paarse plintsteen. Ruwe Handvorm.

C. J. POLLING-POTTERS
Lood- en Zinkwerkerij. Gas- en Waterleiding.
Radio - Electriciteit - Sanitair. Prinsenkade 16 Breda.

Nijmeegsche Centraal Apotheek
P. Mulder — Broerstraat 8 — Nijmegen.
So-eays, Brillen, Elast. Kousen, enz. enz.

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij
TH. CLEVEN - Eindhoven
voorh. F. L. van Herk Vrijstr. 32, Tel. 3666
Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN
EIGEN KOELINRICHTING

HET GROOTE SUCCES
van de Volksslagerijen
Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 13
is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

Het werken en streven van de Melkinrichting „DE LANDBOUW" heeft tot doel Melkproducten te leveren, welke EN in kwaliteit EN door bereiding de Melkproducten van andere overtreffen. — Daardoor levert „DE LANDBOUW" Melkproducten die beter zijn De prijzen zijn normaal.
N.V. Melkinrichting „De Landbouw"
Spaarnwouderstraat 32-34 - Tel. 11562 - Haarlem

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN
P. Hendrikstraat 17 Telephoon 2256
HARDSTEEN — MARMERWERKEN
Concurreerend adres voor Grafmonumenten

Gebrs van Campen, Nijmegen
Broerstraat 63 Telefoon 1866
SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen
Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

Coöp. Melkinrichting St. Martinus
VENLO TEL. 409. LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN
BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R., SIMPLEX- EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef. 1656

TEGELSCHE BRANDSTOFFENHANDEL
Speciaal adres voor kloosters en gestichten.
Cokes voor Centrale verwarming. Alle soorten huisbrand en Industrie kolen. Minzaam aanbevelend.

C. F. A. KAAL - EINDHOVEN
Gedipl. Coupeur en Mr. Kleermaker
Willemstraat 37 Telefoon 4280
KLEEDING NAAR MAAT.

GERESERVEERD VOOR
BATAVENBOUW
v.h. DARDING - MAASTRICHT

Koopt bij onze adverteerders.

Het Lederhuis Ginnekenstraat 16 - Breda
Het goedkoopste adres voor Luxe Lederwaren.

Doet uwe inkoopen bij onze adverteerders.

Stoomwasscherij J. van der Horst & Zoon — Heemstede
BLEEKERSVAARTWEG 11 — TELEFOON 28188
Moderne inrichting met ouderwetsche degelijkheid gecombineerd
Speciaal ingericht voor behandeling Zijden Dameswasch

H. GIESBERTZ
v/h Gebr. Schreuder
Handel in alle soorten BRANDSTOFFEN
Oude Haven 60-64 — Nijmegen — Tel. 82.

N. V. EMILE DE BRUIJN & Co.
Tilburg Monumentstraat 12
Het beste adres voor
Koffie, Thee, Koloniale Waren

Fijne Handwasch- en Strijkinrichting
Teteringsche Dijk 29 Breda

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

H. SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schabloneer- en Silka-artikelen
voor beschildering van stoffen, hout, celluloïd, enz.

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland. Dag en nacht geopend. — AARGA GARAGE
C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

Fa. H. Latour
Brandstoffenhandel
Eindhoven
Eindje 56 - Telef. 4000

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde.
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

LÉON BLOY
HET BLOED VAN DEN ARME
Vertaald door TON KERSSEMAKERS.
Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —
PRIJS f 2.20.
Uitgeverij „Het Sinjaal", Oisterwijk

H. BOOGERS-VAN HOORN
DEMER 10 EINDHOVEN
Specialiteit in Bedden en Matrassen.

Verschenen bij UITGEVERIJ FOREHOLTE TE VOORHOUT:

TWEEDE DRUK VAN

„KATHOLICISME" . . . . . van Prof. Dr. Karl. Adam
Voor Nederland bewerkt door PIET KASTEEL.
Ingenaaid f 5.50. Gebonden f 6.50.

„PARALYSE" . . . . door Ernest Michel
Ingenaaid f 2.00. Gebonden f 2.75.

„DE ROEKELOOZE OMHELZING" door René Schwob
Ingenaaid f 3.90. Gebonden f 4.90.

VERKRIJGBAAR IN DEN BOEKHANDEL EN BIJ DE
UITGEVERIJ FOREHOLTE te Voorhout

Dr. H. E. GREVE

Directeur der Openbare Leeszaal en Bibliotheek te 's-Gravenhage

PRAKTIJ'K EN THEORIE DER TITELBESCHRIJVING

AANTEEKENINGEN

bij de „Regels voor de Titelbeschrijving, vastgesteld door de Rijkscommissie van Advies inzake het Bibliotheekwezen. 1924"

PRIJS, GEBONDEN F 2.90.

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij den Uitgever

J. B. WOLTERS,

GRONINGEN — DEN HAAG — BATAVIA

WERKT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE LEVENSVERZEKERING MET WINSTAANDEEL

— BIJ DE —

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

Naamlooze Vennootschap

Het Nederlandsche Boekhuis Tilburg

Maatschappelijk Kapitaal . . . . . f 35000
waarvan geplaatst en volgestort f 22000

Commissaris: L. C. M. ROBBERS
Directeur: GERARD C. J. M. VERBIEST

UITGIFTE

van f 8000 aandeelen

en van een

obligatieleening groot f 15000

ad 6 pCt., met een aandeel in de winst tot een maximum van 4 pCt.,

alzoo rentende maximaal 10 pCt. *'s jaars*,

tegen den koers van 100 pCt., verdeeld in stukken van f 500, f 250, f 100, f 50 en f 25 nominaal. Maximum looptijd 15 jaar; minimum 5 jaar, vervroegde aflossing daarna ad 110 pCt. — Reeds terstond werd voor meer dan de helft ingeschreven. Een prospectus wordt op aanvrage aan belanghebbenden gratis en franco toegezonden.

Voor serieuze reflectanten (geen belangen hebbende bij soortgelijke ondernemingen), die zich voor bedragen van eenige omvang willen interesseeren, ligt het accountantsrapport ter inzage.

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT

HENRI I

Gebrs van Laarhoven
's Bosch.

N.V. Melkinrichting
„DE MIJNSTREEK"
Heerlen

E. J. ADANK — v.h. A. L. RUYSENAERS
levert uitsluitend eerste klas Rund-, Kalfs, en Varkensvleesch aan billijke prijzen. — Veemarktstraat 29, Breda

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN
EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 18 15 SEPTEMBER 1931 25 cent

REDACTIE-RAAD:
PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.
Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . . Fransch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . . Nederlandsch, Duitsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Tooneel . . . . . Nederlandsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . . Nederlandsch, Engelsch
Land- en Volkenkunde . . . . . Nederlandsch
Natuurkunde en Nijverheid . . . . . Nederlandsch
Sociale en aanverwante wetenschappen . . . . . Duitsch
Leerboeken . . . . .
Voor de Jeugd . . . . . Nederlandsch

N.V. VAN ZIJLL S AUTOHANDEL, ARNHEM - TEL. { Mag. en Werkpl.: 26026 / Dir. en Adm.: 26104
AGENT: CHEVROLET en GRAHAM PAIGE. MODERN INGERICHTE WERKPLAATSEN.

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

KUNSTHANDEL
„IN DE GOLDEN CAN"
JANSBINNENSINGEL 7 ARNHEM

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

Dezer dagen verscheen bij Uitgeverij ,,Foreholte'' — Voorhout.

PROF. Dr. KARL ADAM

CHRISTUS

GEAUTORISEERDE VERTALING UIT
HET DUITSCH DOOR **PIET KASTEEL**

Een hedendaagsche magistrale verhandeling over CHRISTUS. Prof. Dr. Karl Adam legt in dit zijn nieuwste werk den nadruk op „den mensch Jezus Christus" en wel in zijn ware menschheid en zijn broederlijk karakter. Natuurlijk is er in dit gedegen en met intense vurigheid geschreven boek geen spoor van verzwakking van het dogma dat onze Verlosser, zoowel waarachtig God als waarachtig mensch is.
De rijke gedachten, in schoone taal en met warm gemoed maar zónder pathetische overdrijving aangeboden, toonen bijzondere grondige kennis van de H. Schrift, waaraan niet alléén het theologisch vernuft maar ook het vrome overwegend hart deel heeft.

Persstemmen uit het Buitenland.

„Dit is een van de weinige boeken, die naar menschelijke berekening ontwikkelden, Katholieken en niet-Katholieken, een ware godsdienstige hulp kan worden, ja innerlijk hun lot bepalen. Er zijn boeken, die als een „uiterlijke genade" de komst der „innerlijke" voorbereiden of met met zich brengen. Ik geloof dat dit boek van Karl Adam daartoe hoort. *Dr. A. Wurm in „Seele"*

„Dit mooie boek draagt het goddelijk teeken van het Katholiek geloof op schitterende wijze, het is diep en breed. Wie het in zich opneemt begrijpt waarom het zoo geestdriftig ontvangen werd. Het is werkelijk een grootsche worp. *Akademische Lesehalle.*

PRIJS f 2.90; GEB. IN LINNEN BAND f 3.90

Verkrijgbaar bij: Elken Boekhandel en bij Uitgeverij „Foreholte" Voorhout.

STEEDS voorraad in **KOUSEN** voor Priesters en Zusters.

Specialiteit in **SPECULAAS EN BANKETLETTERS**
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Wie in Nijmegen een MOOIE FILM wil zien, gaat naar LUXOR-THEATER
Mariënburg — Telef. 20

GAAT U VERHUIZEN ?
Bel op 525
JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

Gebrs van Campen, Nijmegen
Broerstraat 63 Telefoon 1866
SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen
Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

W. M. M. VAN DEN GOORBERGH
Teteringenstraat 40 - BREDA - Tel. 761
Groothandel in Verfwaren, Japanlakken en Vernissen.
Speciaal adres voor Kloosters en Gestichten.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda
TEL. 2067
Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS
AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OLIËN.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

CHR. EKELS
s-HERTOGENBOSCH
Sanitaire Artikelen.
Lood- en Zinkwerken.
VUGHTERDIJK 65.

A. C. MENTINK - Oude Vest 22 - BREDA
Dames- en Heeren-Kleermakerij
Ajour-inrichting

H. VERBUNT-v DIJK
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

H. v. d. BROEK-GOYARTS, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 25 — Gironummer 18396
Het adres voor prima kwaliteit
Rund-, Kalfs- en Varkensvleesch
Concurreerende prijzen. Specialiteit in fijne Vleeschwaren.

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

Het beste en voordeeligste adres voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

Fa. Geurts & Eling
DAMESHANDWERKEN
EN GROS. EN DETAIL.
MOLENSTRAAT 96
NIJMEGEN
Meest gesorteerd adres hier ter stede.

„ZE ZIJN ER" Stationstraat 9 - TILBURG -

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

Doet Uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren.

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten, Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Banane :: Heerlijk en gezond

Zoo juist verschenen en verkrijgbaar in iederen boekhandel:
De man die den moed had
door
MIA SIEMER
Geb. in linnen stempelband f 3.50
Ingenaaid f 2.50
Deze roman schildert den strijd, die gevoerd wordt in ieder menschenhart, den strijd tusschen verlangen en plicht. Een strijd, die vele personen uit dezen roman hebben te voeren, zij het dan met verschillend resultaat.
N.V.
Het Nederlandsche Boekhuis
Postrekening 31583 TILBURG

Steunt onze adverteerders.

FIAT N.V. Garage „Brabantia" **DODGE**
Boschdijk — Tel. 2361 — EINDHOVEN

Voor de vrienden van het boek.

Afrika spreekt.

Het was een uitmuntend idee van de Colorado-Afrika Expeditie om geluidsfilmen op te nemen van de wederwaardigheden der expeditie tijdens hare buitengewone reis van veertien maanden door de wildernissen van Afrika. Een Columbia Pictures Corporation heeft van deze actueele geluidsfilm een aaneenschakelend geheel vervaardigd van ongeveer 2400 Meter en deze film onder den naam van *Afrika Spreekt* in roulatie gebracht. Dat men over het resultaat tevreden is bewijst het enorme succes, dat de film overal in de Vereenigde Staten van Amerika heeft gehad, de ontelbare malen, dat ze is vertoond. Men heeft nu, ook aan Nederland en hare koloniën gedacht en daartoe onzen landgenoot, den Heer J. F. Westermann Jr., te New-York City, opgedragen een bewerking van de film in de Hollandsche taal samen te stellen, die zeer goed geslaagd is. Binnen korten tijd zal de film dan ook in de bioscooptheaters in Nederland en hare koloniën vertoond worden.

Als een oase tusschen de tallooze liefdes-, moord- en oplichters-films zal *Afrika Spreekt*, met hare prachtige natuuropnamen en hare vele belevenissen met menschen en dieren in het hartje van Afrika, ongetwijfeld met groot enthousiasme door het natuurlievende Nederlandsche publiek worden ontvangen.

Zonder op de film vooruit te willen loopen, kunnen wij toch niet nalaten eenige van de belangrijkste avonturen, die de Colorado-Afrika Expeditie, onder leiding van den bekenden Amerikaanschen natuuronderzoeker, den Heer Paul L. Hoefler, op hare reis door Centraal-Afrika heeft beleefd, hier aan te halen. Wij vragen ons daarbij dikwijls af hoe het mogelijk is, dat de leden van de expeditie het er zelf levend afgebracht hebben, van zoo dichtbij zijn de leeuwen, olifanten, neushoorns en andere voor menschen gevaarlijke dieren opgenomen. Van sprookjesachtige schoonheid zijn de opnamen der tallooze sierlijke flamingo's boven het Obaloso meer, terwijl olifanten, giraffen, zebra's en gezellen zich in hun natuurstaat in de vreugde van hunne vrijheid voor ons bewegen.

Wij zijn begaan met het lot van dien armen Kaiga, den Massaigids, die door een leeuw gedood wordt, en wiens dood later door den geheelen stam gewroken wordt.

Voorts maakt de expeditie kennis met een paar merkwaardige menschenstammen, n.l. de Oebangis, waarvan de vrouwen zich van kindsbeen af op een barbaarsche manier de lippen door uitrekking verminken; en de Pygmeeën, een wonderlijk dwergvolkje, wiens lievelingsspijs zout is en die, voordat ze in het huwelijksbootje stappen eerst een proefhuwelijk van één jaar aangaan. Een ander buitengewoon interessant avontuur der expeditie is het ontmoeten van een zwerm van millioenen en millioenen sprinkhanen, die wij in de verte als een wolk zien aankomen en van wiens vernielende kracht wij eerst overtuigd worden, wanneer wij zien hoe vruchtbaar akkerland van kilometers uitgestrektheid binnen enkele uren nadat de zwerm erop neergestreken is, ver-

PATENTS.

Sell your American patent or invention by displaying your drawings, description or model at the Second and Greater

International Patent Exposition ~ Chicago

from Sept. 14 to Oct. 20, 1931

Thousands of manufacturers and patent buyers will attend the Exposition to inspect new inventions with the view of buying them or marketing them. This Exposition affords the greatest opportunity to inventors to sell their U. S Patents. Practically every manufacturing company will have their representative there looking for various new inventions. The price for displaying your drawings or model is $ 28. Our own patent demonstrators or salesmen will demonstrate your invention to manufacturers and then put the manufacturers in touch with you direct. There are no commissions to pay. Send your description of patent or model direct to us, together with $ 28 for rental of space and we will do the rest. Full reports will be given to you, including a final report at the close of the Exposition. Address:

INTERNATIONAL PATENT EXPOSITION Co.,
Merchandise Mart, Chicago, U. S. A.

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

FRANSCH.

Pierre L'Hande S.J., **7770.**
LA FRANCE MISSIONNAIRE. *Ed. Spes, Paris,* 1931. (19×14) 187 blz.

P. Lhande heeft de gelegenheid, die de Koloniale tentoonstelling te Vincennes aanbood, weer aangegrepen om voor zijn tallooze luisteraars te spreken over de missies in Frankrijk. Iederen Zondag om 12 uur sprak hij gedurende de maanden Mei en Juni over de missies, naar aanleiding van een of ander tentoongestelde zaal in 'n paviljoen der missies. Deze twaalf radioconferenties bevatten de intieme gedachte van de missietentoonstelling. De redenaar, die wel altijd uitgaat van 'n een of andere bijzonderheid, ontleend aan 'n fresco, aan 'n raamschildering of 'n stand, wil meer dan gids zijn. Hij weet altijd nuttige lessen, pakkende opwekkingen in zijn uitleg te vlechten. 't Beroemde fresco van Maurice Denis over de Evangelisatie der heidensche wereld, het prachtige raam met de beeltenis van de H. Theresia, de crypten der martelaren, dienen hem om prachtige conclusies te trekken over de expansieve kracht van 't Christendom, over de psychologie van den missionaris, over de roeping tot 't apostolaat. Dit boek is zoo 'n korte geschiedenis der rol, die Frankrijk speelt, in de verbreiding van 't Evangelie in de vreemde landen. Voor de bezoekers der tentoonstelling, die niet alleen willen zien, maar willen meeleven, diep willen voelen, is 't 'n onmisbare gids, voor anderen, die niet zoo gelukkig waren 'n opbeurend en bezielend boek over onze Katholieke missiologie.

Pr.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

Dr. J. D. Bierens de Haan, **7771.**
DE ZIN VAN HET KOMISCHE. *A. W. Sijthoff, Leiden,* 1930. (16.5×12.5) 171 blz. gecart. *f* 1.90, geb. *f* 2.50.

In dit werkje tracht dr. Bierens de Haan een theorie van het komische op te zetten. Hij doorzoekt naarstig het uitgebreid gebied der komische voorstelling en al voortredeneerend komt hij ten slotte tot een begripsbepaling. Hoewel de wijsgeerige ideeën van den schrijver vaak tegenspraak uitlokken, heeft dit boekje toch zijn verdienste: het geeft een overzicht van en een inzicht in een materie, welke tot nu toe nog slechts door weinigen, en dan nog oppervlakkig, behandeld werd.

W. v. d. O.

F. W. Broeders, **7772.**
GEERT GROOTE EN ZIJN INVLOED OP HET ONDERWIJS. *R.K. Jongensweeshuis, Tilburg,* 1931. (19.5×14.5) 64 blz.

Het eerste hoofdstuk verhaalt kort 't leven en optreden van Geert Groote, den machtigen boetepredikenden diaken, die den grondslag legde voor de moderne devotie. Daarop wordt duidelijk omschreven, wat men onder de moderne devotie moet verstaan: 't Is 'n godsdienstige beweging, een religieus reveil, een soort practische mystiek, zooals die spreekt uit de Navolging van Christus. Ze werkte vooral op 't volk door preeken en geschriften in de moedertaal en door de godsdienstige en zedelijke opvoeding der studeerende jeugd. De drie volgende hoofdstukken zijn gewijd aan de drie stichtingen uit de moderne devotie gegroeid, n.l. de Zusters van het gemeene leven, de Fraters van 't gemeene leven, en de congregatie van Windesheim. 't Laatste hoofdstuk behandelt den invloed van de moderne devotie op 't onderwijs. Veel heeft Jan Cele, 'n boezemvriend van Geert Groote voor 't onderwijs tot stand gebracht. Hij was een echte didacticus en opvoeder, gevormd in de school van Geert Groote. 't Onderwijs dier dagen organiseerde hij in betrekkelijk korten tijd en hij wist zijn school tot 'n modelinrichting te maken van Europa. Bij de drie klassen der lagere school van die dagen voegde hij vijf klassen bij en kwam zoo tot 'n acht-klassen-systeem. Iedere klas was onderverdeeld in decuriën, met een der beste leerlingen aan 't hoofd. Aan de hoogere klassen werden uitsluitend bevoegde krachten verbonden. Zijn school was tevens een vormingsschool van opvoeders. De vraag, hoe de ratio studiosa der Jezuieten zich verhoudt tot de Nederlandsche scholen en programs dier dagen, wordt in 't kort in dit laatste hoofdstuk uiteengezet. 't Is een belangrijke brochure, maar wel wat te beknopt. 't Laatste hoofdstuk met zijn vele feiten hadden we veel uitgebreider gewild.

v. L.

R. P. van Calcar, **7773.**
OVER DE PSYCHOLOGIE VAN DEN ANGST. *Leidsche Uitg. Mij., Leiden,* 1931. (22×1g.5) 204 blz.

Dit rustig geschreven werk over de angstproblemen is voor ieder leek volgbaar en beschikt over zeer veel goed-geobserveerde feiten, waaruit heel zuiver de conclusies zijn afgeleid. In elf hoofdstukken is de stof verdeeld. Een en ander over de psychologie van het dagelijksch leven; Over 't wezen van den angst; Over phobie en angst; (Phobie staat tusschen angst en vrees); Over angst en dwang; Over dwang en identificatie; Over den angst als doodsangst; Over het genezen van een eenmaal uitgebroken angstneurose; Een en ander over critiek en over de paedagogiek in school en gezin; Over angst en opvoedkunde en over de doodstraf; Over angstneurosen en psychosen; Slotbeschouwingen en iets over de psychologie der kwakzalverij. Veel is er uit deze heldere beschouwingen te leeren voor opvoeders en ouders. De onderwijzer moet psychologie kennen en hij moet weten, hoe de opvoedkunde in het gezin wordt beoefend. Samenwerking tusschen gezin en school is dringend noodzakelijk. Daardoor leert de goede paedagoog kennen, dat de slechte resultaten dikwijls veel minder afhankelijk zijn van ijver en van aanleg, dan wel van ongunstige factoren in het huisgezin. Veel van deze factoren zijn 't fundament, waarop later de angstneurose vastzit. Op blz. 135 staat,

dat aan de Katholieken het lezen van den Bijbel in eigen taal is verboden. Dat is niet juist. Behoudens de wet der natuurlijke voorzichtigheid zijn tegenwoordig alle goed gekeurde vertalingen der H. Schrift voor eenieder geoorloofd. De Kerk spoort zelfs de geloovigen aan om bepaalde deelen der H. Schrift, b.v. de Evangelies in goedgekeurd uitgaven met ophelderingen tot hun groote stichting beter te leeren kennen. Een vertaling echter met goede verklaringen voor 1897 (Nieuwe uitgaaf v. d. Index L. prol.) door katholieken uitgegeven, valt niet, wegens 't ontbreken der bisschoppelijke goedkeuring onder 't verbod der Kerkelijke wetten. Noch 't wetboek C.-10, noch de regels van Leo XIII hebben terugwerkende kracht. Overigens een merkwaardig boek over 't wezen van den angst.

v. L.

Dr. J. B. Deelen, **7774.**
VAN MAN EN VROUW. *L. C. G. Malmberg, 's Hertogenbosch,* 1931. 184 blz. ing. *f* 2.75, geb. *f* 3.50.

Dr. Deelen maakte reeds naam als schrijver van *Het Sexueele in den mensch.* Dat hij 't noodig heeft gevonden, om dit werk voor gehuwden te laten volgen op z'n voorlichtingsboek voor jongvolwassenen, vindt z'n reden in z'n overtuiging, dat „de aanval, op het aloude, christelijke gezin, door de verderfelijke propaganda van het zoogenaamde neomalthusianisme gericht, zóó gevaarlijk (is), dat een boek ter waarschuwing en voorlichting noodzakelijk is geworden''

't Spreekt vanzelf, dat 's schrijvers beroep, in jarenlange practijk hem lief en vertrouwd geworden, heel wat stof leverde ter illustratie van 't moraal-theologische gedeelte van dit werk, waarop ten slotte 't geheel natuurlijk is komen te steunen. Z'n beroep gaf er zelfs 'n zeer bepaald karakter aan, ofschoon 't oogenblikkelijk opvalt, dat deze arts aan de leer der H. Kerk met overtuiging de plaats laat, die haar, naar de meening van de geloovige Katholiek, toekomt, n.l. de eerste, als voor hem zijnde: Gods woord. Oogenschijnlijk viel er, na al wat er de laatste jaren over deze materie werd geschreven en gezegd, weinig nieuws meer te vertellen. Dr Deelen is er echter in geslaagd niet alleen 'n vorm te kiezen, die 'n persoonlijk cachet draagt en tot lezen en voortlezen animeert, maar hij weet zelfs hier en daar toch wel 'n verrassend-nieuw licht te doen vallen, zij 't dan misschien vooral hierdoor, omdat men in 't verleden bij de beredeneering van deze precaire zaken 't zwaartepunt niet steeds gelegd heeft, waar 't thuis hoort. Voorts heeft de schrijver terecht gemeend, dat de conversatie en de denkwijze der hedendaagsche gehuwden zóó is, dat 'n arts, die zich als vertrouwen-inboezemend raadsman tot hen wendt, gerust de dingen bij hun naam mag noemen, al zal de fijn beschaafde man in hem, er natuurlijk voor waken dat hij door platheid niet afbreekt, wat hij door duidelijkheid dacht op te bouwen. Intusschen: men meene hieruit nu weer niet, dat dit werk, wat men noemt „populair'' geschreven is. Behalve dat 't op vele plaatsen voor de gemiddelde gehuwde tamelijk moeilijk te volgen is, is de schrijver op de moraal-theologische helft nogal diep ingegaan, wat den lezer, die „er bij kan'' 'n fijn intellectueel genot geeft. Weldadig doet 't aan, dat Dr. Deelen vooral de natuurlijkheid, de vanzelfsprekendheid en 't karakteradelende van 'n normaal gezond geslachtsverkeer tusschen elkander liefhebbende echtgenooten zoo hoog aanslaat, er zelfs op menige bladzij lyrisch over schrijven kan. Hier zijn de bakens heel radicaal verzet, nu 't getij verliep. De echtgenooten zullen er 't boek des te liever om lezen, temeer, omdat hier 'n fijnbeschaafd mensch zoo kiesch, zoo meebegrijpend met hen spreekt...

L. F.

Nellie van Kol, **7775.**
RICHTINGSLIJNEN. *Em. Querido, Amsterdam,* 1931. (21 × 15.5) 293 blz. ing. *f* 3.90, geb. *f* 4.75.

Nellie van Kol ging in haar jeugd als gouvernante naar Indië, trouwde er en leefde met haar gezin langen tijd in de rimboe. Later gingen zij in de Ardennen wonen en nog later in Princenhage. Eerst alleen, daarna met Ida Heyermans gaf zij *De Vrouw* uit en was in die dagen volbloed feministe en socialiste. Zij was 'n zoekende, werd geloovig en sloot zich aan bij 't leger des Heils. Vooral over kinderopvoeding heeft zij veel geschreven. Ida Heyermans en de dochter van Nellie van Kol hebben 'n bundel verzameld van haar beste opstellen. Nellie van Kol was haar tijd vooruit en is vaak heftig bestreden. Zij was een der eersten, die het vraagstuk der voorlichting aan onze kinderen besprak en geheel nieuwe banen insloeg bij de opvoeding. Veel waarover zij vervolgd werd, is nu grootendeels aangenomen. En ofschoon wij van zelf eenigzins afwerend staan tegenover haar levensopvatting en haar als pedagoge niet geheél kunnen aanvaarden, heeft deze vrouw buitengewoon verstandig, fijn en eerlijk den weg gewezen aan vele moeders.

Haar begrippen over schoonheid en *het* schoone, om eenvoud en weelde, over het begrip van heldenmoed en oorlogsverdwazing zijn ook voor onzen tijd zuiver en helder.

Alb. Steenhoff-Smulders.

G. Mannoury, **7776.**
WOORD EN GEDACHTE. *P. Noordhoff, Groningen,* 1931. (24 × 16) 61 blz.

De leer der significa behandelt de oorzaken en gevolgen van bepaalde spreekhandelingen, wel te onderscheiden van de beteekenisleer, die zich bezig houdt met de voorstellingen, die een bepaald woord opwekt. 't Eerste hoofdstuk legt de hoofdbegrippen uit der significa. In heel eenvoudige spraakhandelingen worden de begeleidende geestelijke verschijnselen onderzocht en daarna ingedeeld. Zoo zijn waarnemingen, herinneringen en voorstellingen verdeeld in onderen boven bewuste, in beeld en complex, naarmate ze enkelvoudig of samengesteld zijn. Eenige voorbeelden maken dat alles duidelijk. Een onderwaarnemingsbeeld is 'n enkel tikje van de klok in de huiskamer, waar wij zitten te lezen en te praten, etc. Over de gevoelswaarde van gewaarwordingscomplexen wordt daarna gesproken; ze doen ons aangenaam of onaangenaam aan. Lading wordt het ook genoemd. In 't tweede hoofdstuk krijgen we 'n toepassing van 't voorafgaande op 't meetkundig en synthetisch denken. Hier is veel stof bijeengebracht. Er wordt uitgelegd welk aandeel de gezichtsfeer heeft in 't wetenschappelijk denken in 't algemeen en in 't meetkundige denken in 't bijzonder — wat auditieve en visueele wiskundigen zijn,

wat wiskundig denken is, wat logisch begrijpen is en physisch.
Tot tegenspraak prikkelt de stelling, dat wiskunde niet zonder verband is met de maatschappelijke behoefte der menschen. Te zeer steunt schr. op het onderbewuste als 'n absolute zekerheid. In 't derde gedeelte wordt het algebraïsch of functioneel denken uitgelegd. Veel moeilijkheden spruiten hier voort uit het 't abstract karakter van 't algabraïsch denken; den abstracten aard daarvan ontleedt hij. Negatieve en complexe getallen voert hij in. Een eenvoudige methode geeft hij aan om jonge leerlingen vertrouwd te maken met bewerkingen met dubbelgetallen.
Zeker 'n verzameling oorspronkelijke gedachten die den aard van 't wiskundeonderwijs duidelijker uitleggen. Deze zeer belangrijke paedagogisch-wiskundige uitleggingen zullen velen anders doen denken over wiskunde op gymnasium en H.B.S.

v. L.

Prof. Dr. A. Overstreet, **7777.**
OVER ONS ZELF. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1931. (18×11) 325 blz. geb. *f* 3.25.

Dit uitgebreide boek is voor zelfkennis van normale menschen geschreven. Gewoonlijk hebben zulke menschen het te druk met hun zaken om veel aan zich zelf te denken. Maar juist daarom ontstaan er dikwijls vergroeïingen en hinderlijke eigenschappen, die hen zelf veel schade doen en nog al eens onaangenaamheden aan onze omgeving bezorgen. Dus is het doel van dit boek de mensch zelf aan zich zelf te openbaren door 'n keuze uit het materiaal, dat de laatste vijftig jaren van psychologisch onderzoek ons heeft opgeleverd. Zulk 'n onderzoek moet uitstekend werken, kan ons sluimerend bewustzijn weer doen herleven, onze levenssleur weer omzetten in 'n frisch leven. Dit boek geeft alleen maar 'n introspectie in 't natuurlijke, niet in 't bovennatuurlijke. Hoe vruchtbaar zou 't zijn als 't bovennatuurlijke ook in de beschouwingen was betrokken. Dan zou het 'n echt retraiteboek zijn. Over huwelijk, moraal, sexueele zaken etc. spreekt zoo'n boek anders dan geloovige Christenen. Als we dit voor oogen houden, dan kunnen we veel leeren uit dit rijke werk. 't Eerste deel wordt de weg der werkelijkheid genoemd en spreekt over terugkeeren naar vroegeren toestand, over gebreken als zeuren, nukken, negeeren, toegevendheid, over ficties, die wij ons scheppen, over de verleidelijke manier van wensch-denken, over verdedigen van onze zwakheid, over 't opblazen van ons eigen ik, het vluchten in 'n ziekte (hysterici), over humeur, over angsten en over de eenheid-brengende gedachte. Het tweede deel noemt de schrijver „Naar de werkelijkheid". Hij spreekt over expansieve en contractieve menschen, het organische voorbeeld, (kennis, voedsel, biografieën) over de psychologische waarde der muziek, over verschillende manieren van zien, over zucht naar details, over 't diepere wezen der poëzie, hoe moeten wij poëzie op ons laten inwerken, over conversatie, over 't verwerken van wat men in zich opneemt, het vormen van 't intellect, over leugens, angst, woede, onbevredigende verlangens, humor en expansieve gevoelens, etc.
Dit zijn slechts eenige hoofdstukopschriften van 't los en prettig vertaalde boek, dat ons zeer veel goed kan doen, maar, waar nog altijd ons eigen geloof en eigen zedeleer voor oogen moeten houden.

v. L.

F. Roels, **7778.**
J. v. d. Spek,
HANDLEIDING VOOR PSYCHOLOGISCH ONDERZOEK OP SCHOOL. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch.* (23×15) 256 blz. ing. *f* 2.75.

De inleiding is bijna geheel vernieuwd. Ze geeft 'n goed overzicht over de psychologie van 't schoolkind en laat al de voordeelen zien van 'n systematische observatie. De persoonslijsten, waarop nog al critiek is uitgeoefend, blijven met kleine wijzigingen, gehandhaafd. De mannen der practijk wilden haar liefst in haar oorspronkelijken vorm bewaard zien om de observatie der kinderen en als 'n geschikte lijst voor de studie der kinderpsychologie der toekomstige onderwijzers. Het meest is veranderd in de tests — vooral in de tests, die dienst deden voor de opmerkzaamheid en 't denkvermogen, eenige lieten ze weg.
De handleiding, in dezen nieuwe vorm is zeer nauwkeurig bijgewerkt, heel duidelijk en eenvoudig; wetenschappelijk wordt ze gesteund door een zeer rijke litteratuurlijst, tot de laatste publicaties bijgewerkt. Sommige experimenten vinden wij wel wat ingewikkeld, zooals No. 8, No. 9 en No. 10. De practijk bewijst misschien, dat ze goed zijn. Wel hadden we gaarne 'n hoofdstuk in dit boek gezien over de waarde der intelligentietests.

v. L.

Dr. Hermann Werner Siemens, **7779.**
HOOFDLIJNEN DER ERFELIJKHEIDSLEER, RASHYGIENE EN BEVOLKINGSPOLITIEK. Vertaald uit het Duitsch door C. Ph. Schokking. Geïllustreerd. *P. Noordhoff, Groningen,* 1931. (20×13) 153 blz. ing. *f* 2.40.

Uit de overweging, dat de algemeene biologie voortaan als een onontbeerlijke bouwsteen van de algemeene ontwikkeling moet beschouwd worden, is dit boekje geboren. De schrijver is de tegenwoordige hoogleeraar in de leer der huidziekten aan de Leidsche Hoogeschool. Hij schreef het reeds als candidaat in de geneeskunde. Sindsdien deed hij meerdere wetenschappelijke geschriften over erfelijkheidsleer en erfelijkheidspathologie het licht zien. De schrijver is dus een bij uitstek bevoegde leidsman. In de eerste helft worden de wetenschappelijke grondslagen der erfelijkheidsleer uiteengezet. De vele teekeningen en afbeeldingen komen het voorstellingsvermogen van den lezer sterk te hulp. Het onderwerp celbouw en celdeeling wordt bekend verondersteld, want voor een beginneling is in dit werk zelf niet genoeg gegeven.
De tweede helft van het geschrift behandelt rashygiëne en bevolkingspolitiek, gezien in het licht der biologische gegevens. Het blijkt dat „het kinderlijke optimisme van vele politici, paedagogen en philosophen, dat door middel van sport, lichaamsverzorging, opvoeding enz. de komende geslachten van een volk verbeterd zouden worden, eenvoudig een uiting van een groot tekort aan biologische kennis is." Verbetering kan alleen komen door vermeerdering van het kindertal der gezinnen, die behooren tot de geslachten welke dragers zijn van de waardevolle erfelijke factoren. Op het verbeteren dezer fac-

toren is geen of zeer weinig invloed uit te oefenen: wat er is, moet bewust worden aangekweekt. Schrijver wil dit doel bereiken door bevoorrechting der gezinnen van meer dan twee kinderen door belastingwetgeving. Wat op blz. 120 over het standpunt der Katholieke moraal tegenover het wettelijk onvruchtbaar maken wordt gezegd, kunnen wij niet voor onze rekening nemen.

Dr. H. A. J. M. Spoorenberg.

Dr. W. Stekel, 7780.
ONZE JONGENS EN MEISJES BOVEN DE TWAALF. *J. W. Thieme & Cie., Zutphen*, 1931. (22×15) 136 blz. ing. *f* 2.25, geb. *f* 2.90.

In dit derde deel van „Brieven aan Moeders" worden vooral de puberteits- en napuberteitsjaren behandeld in zoo ver moeders deze moeilijke leeftijd hunner kinderen moeten kennen. 't Zijn twaalf brieven in populairen vorm, die de meeste quaesties van die jaren in beknopten vorm bespreken; lectuur, eerste liefde, sexueele voorlichting, verhouding van den opgroeienden jongen tot het meisje, pollutie, dans, haat van kinderen tegen de ouders, sport, verleiding, slecht gezelschap, vroege verlovingen, drankzucht, spelen, de moeilijke taak der schoonmoeders, naaktcultuur en hare gevaren, kaartleggen, spiritisme, etc. etc. Al die beschouwingen staan echter buiten den godsdienst en godsdienstige opvattingen en daarom blijven ze dikwijls zoo oppervlakkig en zoo zwak. Bijna al de quaesties zijn godsdienstig zedelijke quaesties, en moeten zoo bezien worden. De beweringen in den achtsten brief keuren we ten sterkste af, omdat ze steunen op de beginselen van Lindsey, wiens uitspraken hier met instemming worden aangehaald. De sexueele voorlichting is niet zoo eenvoudig, als ze hier wordt voorgesteld. We hebben hiervoor de pauselijke encykliek over de opvoeding en de uitspraken uit Rome. De negende brief over naaktcultuur en de gevaren, vinden we niet resoluut genoeg, ofschoon ze over 't algemeen wel afgekeurd wordt. Ofschoon er dus vele zeer vingerwijzingen in dit werk liggen die getuigen van 'n juiste kennis van de psychologie van 't kind, kunnen we 't boek niet aanvaarden als 'n zekere gids in die jaren voor Christelijke moeders.

v. L.

Toorenburg, e. a. 7781.
EERSTE KWARTEEUW KINDERWETTEN. *A. W. Sijthoff, Leiden*, 1931. (26×19) 303 blz. ing. *f* 8.50, geb. *f* 9.50.

Nu de kinderwetten 'n kwarteeuw in gebruik zijn geweest, beschikt men over genoegzame gegevens om haar invloed in 't volksleven eenigszins uit te teekenen. Dit forsche boekwerk gaat na, wat deze wetten brachten. Minister Donner noemt ze echt nationale wetten, 'n zegen voor 't kind, die in haar toepassing en werking 'n stuk leven geworden zijn van ons volk. Dr. A. P. Koolen getuigt, dat duizenden en duizenden kinderen in den loop dezer jaren, op grond van de kinderwetten onttrokken zijn aan 't milieu waarin ze leefden: ze leerden daar niet veel goeds en had de staat niet ingegrepen, dan zou niet veel van hen zijn terecht gekomen. Staatsteun heeft goed gewerkt bij 't particuliere initiatief. Dr. J. Th. de Visser noemt deze herdenking dan ook 'n passende herdenking. Wel zijn de wetten der bescherming van 't kind onnatuurlijk, maar het tegennatuurlijk gedrag der ouders, die door God als beschermers hunner kinderen zijn aangewezen, heeft ze noodig gemaakt: ze moesten opgroeien in vuile krotten, vol bederf en zonde: zoodra mogelijk werden ze op straat gezonden om geld bijeen te brengen, dat straks door ouders wederom werd verbrast. Had de staat samen met particulier initiatief niet ingegrepen, wat een zedelijke en maatschappelijke ellende zou er door zoo'n toestand zijn ontstaan.
Mr. P. W. A. Cort van der Linden, die 't departement van Justitie beheerde van Sept. 1897 tot Augustus 1901 wist in den tijd van 32 maanden de schriftelijke en mondelinge behandeling der wetsontwerpen met de beide Kamers der Staten-Generaal tot een goed einde te brengen, zoodat de wetten in 1901 Februari in het Staatsblad verschenen en op 1 December 1905 in werking traden. Mr. J. A. Loeff, minister van Justitie van 1901 tot 1905 bereidde de invoering voor. Eervol worden hier veel andere medewerkers dier wetten herdacht, zooals Th. Nolen, Mr. Asser, Pierson, etc. etc. Wat de wetten te voorschijn riepen bij Protestanten, Joden, Neutralen, Katholieken etc. teekenen verschillende schrijvers. Bekende gestichten met hun opvoedingsmethodes worden gememoreerd, b.v. Hoenderloo, Groenenstein, Stokerhorst, Zandbergen, Harreveld, Nazareth (Venlo) Meerzicht, etc. etc. Andere schrijvers behandelen de gezinsverpleging, de kinderrechtspraak, de kinderpolitie, de observatiehuizen, de consultatiebureaux, de vrouwenbescherming, etc. Zonder twijfel 'n verblijdend boek, dat ons op zooveel kan wijzen ter bescherming van 't kind, onder den invloed dezer wetten in Holland en zijn bezittingen opgegroeid. Maar tevens kwam de wensch bij ons op bij 't doorlezen, waren er maar minder dergelijke instellingen noodig......

v. L.

DUITSCH.

Bernhard Aschner, 7782.
DIE KRISE DER MEDIZIN. *Hippokrates Verlag, Stuttgart*, 1931. (23×16) 562 blz. ing. M. 18.—, geb. M. 22.—.

Dit boek heeft alleen belang voor geneeskundigen en kan slechts begrepen worden door hen, die in dit vak ten volle thuis zijn. Het is in zekeren zin een kritiek op de „schoolgeneeskunde". Als de volle maan de ervaring van alle tijden en volken op therapeutisch gebied zou weergeven, wordt volgens den schrijver aan de hoogescholen slechts een deeltje daarvan onderwezen, dat door een smalle maansikkel kon worden voorgesteld. Moge het in de Duitsche landen anders zijn, de Nederlandsche geneeskundige school heeft voldoende vaderlandsche nuchterheid en onbevangenheid bewaard om ook nog aandacht te schenken aan dien ouden geneesschat. Hoe bevoegd de schrijver ook is en hoe leesbaar zijn omvangrijk werk moge zijn, hij ontkomt niet aan een hooge mate van eenzijdigheid: hij overschat schromelijk de waarde der gegevens uit de oude litteratuur en hij miskent evenzeer de tallooze aanwijzingen hoe in de moderne therapie de oudere ervaringen nog steeds gehuldigd worden. Wat dit laatste betreft: toch zeker in Nederland. — Dat het boek door geneeskundigen gelezen werd zou werkelijk geen nadeel zijn.

Dr. H. A. J. M. Spoorenberg.

Dr. Tih. Toth, 7783.
MIT OFFENEN AUGEN DURCH GOTTES NATUR. *Herder & Co., Freiburg i.Br.,* 1931. (19×14) 176 blz. ing. M. 3.—, geb. M. 4.60.

Zooals de andere werken van Tihamer Toth, is dit boek voor de puberteitsjaren bestemd. Op dien leeftijd wil men gaarne naar buiten om de wonderen van Gods schepping te zien en daarvan te genieten. Dit boek moet daarvoor helpen en moet leeren van de schepselen op te klimmen tot den maker van dat alles. In het eerste gedeelte werkt hij uit, hoe God zijn majestueuze grootheid toonde in de schepping van zon, maan en sterren, van de wolken en regen en stormwind, van de kleinere en grootere dieren, de muizen, bijen, vliegen, doodgravers, de vlinders, kevers, van dag en nacht, stilte en duisternis. Het tweede gedeelte behandelt de verhouding tusschen geloof en wetenschap. Kan er tegenspraak zijn tusschen beide? De wetenschap heeft geen enkel feit kunnen aanwijzen, dat in tegenspraak was met ons geloof. Geen enkel. De Katholieke godsdienst heeft niets te vreezen van de wetenschap, ze staat de wetenschap ook niet in den weg. En de loop der geschiedenis toont voldoende aan, hoe 't gereserveerde standpunt der Kerk altijd gerechtvaardigd werd. Dat laat de schrijver nog eens duidelijk zien in 't dwaze van 't Darwinisme. Aan 't slot van 't boek krijgen we 'n lange rij van geleerden; Kopernicus, Newton, Seechi, Royle, Volta, Ampère, Linnaeus, Liebig etc. etc. Een uitmuntend boek voor de opgroeiende jeugd voor 't begrijpen en genieten van de natuur, voor de versterking van hun geloof.

v. L.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH

Joh. W. Broedelet, 7784.
HET GRAF VAN DE ONBEKENDE VROUW. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1930. (21×15.5) 212 blz.

„De wereld blijft 'n vrij misselijke boel." Dit is de laatste zin van dezen Haagschen roman van den heer Broedelet. Hij had dit zinnetje als motto moeten kiezen voor zijn onmogelijke, slecht-geschreven en misselijke geschiedenissen en hij had zelf zijn boek gekenschetst. Inderdaad, de wereld hierin is misselijk. Het is een jammerlijk vod.

— D — *Jos. Panhuijsen.*

Jochem van Bruggen, 7785.
AMPIE. *Swets & Zeitlinger, Amsterdam,* 1931. (20×14) 224 blz. geb. *f* 5.25.

„Die Natuurkind" is het eerste gedeelte van *Ampie,* 't verhaal van...... een natuurkind. Ampie is 'n Zuid-Afrikaansche jongen, met al de goede en minder aardige eigenschappen van iemand, dien we naar onze begrippen een natuurmensch zijn gaan noemen. Een dergelijk karakter ziet men vooral hierom gaarne beschreven, wijl er allerlei afwezig is, dat men in den cultuurmensch zoo vaak aantreft: laster, nijd, huichelarij. Een jongen als Ampie kent eigenlijk maar twee stemmingen, die hem volledig beheerschen kunnen, of waar tusschen in hij zich beweegt, naar gelang de beslommeringen des levens hem naar deze of gene richting drijven: die twee stemmingen zijn droefheid en vreugde. Die droefheid is zuiver en de vreugde eveneens. Dát is het bekoorlijke in een dergelijk karakter en, dit materiaal beschouwend, begrijpt men eerst goed, wat er van den primitieven mensch, van het natuurkind, goede karakters zouden zijn te maken. Jochem van Bruggen is bescheiden gebleven in zijn doelstelling, om het leven van Ampie te teekenen. Eenvoudig als dat leven is, zoo eenvoudig vertelt Van Bruggen er van. Zonder overdrijving, zonder felheid, maar registreerend in de juiste bewoording en logische volgorde, die dingen, die de lezer, wanneer hij daar gevoelig voor is, zal weten saam te vatten tot de meest eerlijke uitbeelding van al wat een menschenziel in beroering kan brengen. Dit heeft dit boek gemeen met veel werk van sommige der beste Vlaamsche schrijvers.
Het heele verhaal is in het Zuid-Afrikaansch geschreven. Voor iemand, die zooiets nog nooit las, is het raadzaam in den beginne goed uit zijn oogen te kijken; hij komt er dra in en zal ook in de simplistische uitdrukkingsmogelijkheden een genoegen vinden, dat na verwant is aan het karakter van het boek.

— B — *J. J.*

Ernest Claes, 7786.
HET LEVEN VAN HERMAN COENE. *P. N. van Kampen & Zn., Amsterdàm.* 1931. (21.5×17) 282 blz. ing. *f* 4.50, geb. *f* 5.50.

Ernest Claes is begonnen aan de biografie van een mensch en na Maantje Coene, den jongen, krijgen we te hooren over Herman Coene, den jongen man, over zijn eenzelvigen vader, zijn begrijpende moeder, over het geheim eener liefde, die, volgens oude traditie, triomfeert, zelfs over een familieveete. Er zijn in dit boek verschillende goede dingen. Ernest Claes kan vertellen, als hij dat wenscht, en men vergeeft hem daarom vaak een goed deel van melo-dramatische gevoelslyriek. Al zijn de gedachten van Herman Coene niet bizonder oorspronkelijk, al vertoont zijn verliefdheid het bekende dweeperige karakter sommiger volksromans, toch wordt hier en daar werkelijk het mysterie des levens benaderd en draagt het boek dus zijn titel niet geheel ten onrechte. Enkele humoristische scènes wekken evenwel het vermoeden, dat het talent van Ernest Claes zich meer leent tot de humoristische vertelling dan tot zulk een zwaarwichtigen cyclus van romans.

— Bc — *Jos. Panhuijsen.*

A. Delachaux, 7787.
DE DUIVEL DER MORBIHAN. *A. W. Sijthoff, Leiden,* 1931. (20×14) 185 blz.

Een keurig stuk ontspanningslectuur! En tot die conclusie kwamen we nog wel, nadat we het boek met veel wantrouwen ter hand hadden genomen. Men staat immers een beetje verbaasd, als nu nog iemand met een verhaal komt aandragen, dat op de Fransche revolutie is gebouwd. Welke drama's zijn er immers nog gebeurd, ná dat der Fransche omwenteling?
Maar toch...... na honderd boeken en vijftig films over den oorlog, na duizend gedichten en prozastukken over jongere richtingen en nieuwe zaken, blijven de vertellers van den bloede het toch maar „doen". Zoo geschiedt ook in dit verhaal, waarin de „Duivel" een overgebleven Royalist achtervolgd wordt en hij op zijn beurt

de lieden der Conventie dwars zit, totdat de overmacht hem noodzaakt de wijk naar Engeland te nemen.
Natuurlijk moet men zich even bezinnen aan 't begin van het boek over plaats en omstandigheden, maar men is er toch zóó in.
De schrijver beschikt over humor, over de bekwaamheid om een verhaal spannend te maken, en is „kortom" een verteller van den bloede.
— A — *J. Jacobs.*

Ilya Ehrenburg, **7788.**
DE LIEFDE VAN JEANNE NEY. Vertaald uit het Russisch door Ivan Praag. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 1930. (21.5 × 15.5). 247 blz.

Een van de beste eigenschappen van Ilja Ehrenbourg is, dat ieder van zijn boeken anders is dan de andere. Zoo zou men niet licht *De liefde van Jeanne Ney* als een van zijn werken herkennen, hoeveel goede kwaliteiten het ook bezit. Rustig, met een weinig breedsprakighoid, maar in een echt-Russische verteltrant, wordt de levensgeschiedenis medegedeeld van een meisje dat uit Rusland naar Frankrijk emigreert, en gevolgd wordt door een jongeman die haar lief heeft. Deze is nauw betrokken bij de communistische propaganda en komt daardoor in aanraking met de justitie. Een grandiose lijdensweg heeft Jeanne Ney terwille van hem te doorloopen; maar tegelijkertijd groeit haar liefde tot een ontroerende grootheid, zoodat deze geschiedenis spannend en aangrijpend eindigt. Zij is „romantisch" maar van een zuivere en eerlijke romantiek, en is werk van een Ehrenburg, die minder knap is dan die van „10 *P.K.*", maar die zich een even groot meester over zijn gekozen stof toont.
— Bc — *Albert Helman.*

Nel Engelkamp, **7789.**
UW LAND IS MIJN LAND. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1931. (22 × 16). 150 blz.
Uw land is mijn land is geen grootsch boek, in zijn bescheidenheid is het echter niet zonder bekoring ook al is de stijl ervan niet altijd even goed verzorgd. Het geeft het leven weer ergens in Indië op een internaat, de natuur en de menschen, het is ook tevens een verhaal eener liefde. Het meest te waardeeren erin zijn de beschrijvingen die, juist om de eenvoud der taal, niet zelden van een verrassende plastiek zijn.
— Bc — *Jos. Panhuijsen.*

Jan van Epen, **7790.**
DE SCHADUW VAN HET GELUK. *C. A. J. van Dishoeck, Bussum,* 1930. (22 × 16). 193 blz.
Het verhaal, dat behandeld wordt in *De schaduw van het geluk* is geen bizonder aangenaam verhaal, integendeel. Er is iets in dit soort realisme dat afstoot, ook al wordt het hier niet op geheel realistische wijze verteld. Het is eenerzijds te rauw en anderzijds verliest het zich te gemakkelijk in een wat dweperige idealiseering der dingen die niet zonder gevaar is. Een moord immers is een moord ook al kan men verzachtende omstandigheden aanvoeren als bij dezen vader die zijn dochter liefhad en haar meende niet anders te kunnen redden, dan door den man, van wien ze hield, te dooden. Vandaar dat dit boek, dat in eenigszins gemaniereerden stijl geschreven werd, vrij groot voorbehoud eischt.
— C — *Jos. Panhuijsen.*

John Falkberget, **7791.**
DE OUDE HOEVE. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (19.5 × 13.5) 259 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.50.

Een Noorsch en een norsch boek. Björn Hallvassa uit het dal is getrouwd met Lisbet Jornfjeld van het hoogland. Hij voelt zich een vreemde daar, ook voor zijn vrouw. Ze weigert hem al een jaar, want ze heeft hem getrouwd om haar vriend Sivest te trotseeren. Van hem houdt ze alleen. Als hij als luthersch pastoor een keer bij haar ouden vader komt, geeft zij zich aan hem. Dan ook aan haar man, maar het is Sivest's kind. Dat groeit uit tot een haat, die ten slotte haar lijdelijk doet toezien, dat haar man sterft. Ze helpt hem niet als hij zich erg wondt, laat hem doodbloeden.
Daarnaast nog een figuur van een vader, die zijn eigen dochter niet veel overlaat, zoodat die zich zelfmoordt. Lisbet wordt gestraft in de afkeer van haar zoon voor haar.
Waar zijn die boeken goed voor? We vinden het jammer dat een talent zich daaraan geeft.
— C — *P. Quirinus, O.Cap.*

Joseph Gollomb, **7792.**
DE WEG DER VERSCHRIKKINGEN. Vertaald uit het Amerikaansch door R. H. G. Nahuys. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1931. (20 × 14). 252 blz.

Een zekere Jones weet de zwakheden van zijn slachtoffers zoo uit te buiten, dat hij hen tot zelfmoord drijft; men zou zelfs zeggen, dat hij van kannibaalsche neigingen niet vrij was. Galt volgt zijn spoor en weet op zijn beurt hem ook tot zelfmoord te brengen. Een niet bepaald onschuldig soort vergelding. Het gaat tusschen beide partijen quasi wetenschappelijk en ruw toe, terwijl wet of moraal voor de handelende personen niet schijnt te bestaan.
Ondanks alles vernuftig gevonden en spannend beschreven.
— Bc — *A. C. de B.*

L. H. van Lennep, **7793.**
DE SYCOMORE BIJ DEN VIJVER. *P. N. van Kampen & Zoon, Amsterdam,* 1930. (22.5 × 14.5). 150 blz.

Dit tweede Egyptische verhaal van L. H. van Lennep heeft alle eigenschappen van zijn vorige boek: het is in de eerste plaats didactisch, vertelt duizend en een wetenswaardigheden over het leven der oude Egyptenaren, zonder een zweem van dorre wetenschappelijkheid. Een vrij onbeduidend verhaaltje, zonder de minste psychologische spanning, werd gebruikt ter omlijsting van het feiten-materiaal, dat zoo op geschikte wijze gepopulariseerd kon worden. En het pleit voor het didactische talent van dezen auteur, dat hij ons zelfs over de rekenkunde der Egyptenaren iets weet bij te brengen, zonder vervelend te worden. Ook zijn stijl-nabootsing is in sommige gedeelten goed geslaagd. En suggestief zijn de „echte" Egyptische afbeeldingen tusschen de tekst.
— A — *A. H.*

N. S. Leskow, **7794.**
DE BETOOVERDE PELGRIM. Vertaald uit het Russisch door Wladimir Zatskoy. *A. W. Sijthoff, Leiden,* 1931. (22 × 16). 221 blz.

Ter completeering van Dostojevsky, diende men eigenlijk Leskow's werk te lezen, of liever nog, diende men het te lezen, alvorens met Dostojevsky aan te vangen. Wat Dostojevsky als bekend veronderstelt, — hij schreef immers voor zijn eigen volk vooral, — het voor ons vaak zonderlinge Russische zielscomplex, heeft Leskow meestentijds noodig als achtergrond van zijn werk en hij verhaalt het uitvoerig, vertelt het, alsof het folklore was, maar boeit er mede en leert, zonder dat de lezer het merkt.
Dit is vooral sterk in *De Betooverde Pelgrim*. De inhoud van dit verhaal is een levensgeschiedenis, die een vreemde passagier, op pelgrimage, zijnen toehoorders op een schip vertelt. Hij begint bij z'n geboorte en eindigt...... op het schip, waarop hij te vertellen staat. Het gebeurt allemaal in een geruststellende onbewogenheid. Met hem vindt men al het griezelige en zonderlinge niet eens zoo heel erg.
Van den inhoud is verder weinig te vertellen. De betooverde pelgrim vertelt zelf dien inhoud, het heeft geen zin om dien samen te vatten, ditmaal. Alleen zij er nog eens op gewezen, dat al degenen, die zich in ernst — en niet uit mode — met de Russische litteratuur bezig houden, aan onze eerste opmerking moeten denken. Misschien wisten zij dit al, maar dan zij hun aandacht alleen nog gevestigd op deze uitstekende vertaling van *De Betooverde Pelgrim*, die Prof. N. van Wijk met een korte, gedegen inleiding over Leskow en z'n werk voorzag.
— **Bc** — *J. Jacobs.*

Sinclair Lewis, **7795.**
PELGRIMS LIEFDETOCHT. *A. W. Bruna & Zoon, Utrecht,* 1931. (20×14). 294 blz.

Een alleraardigst boek van twee jonge menschen, een groote tocht afleggend, de een in een groote luxe auto en de ander in een derde rangs wagentje. Boeiend en stijlvol wordt beschreven hoe zij elkaar steeds nader komen, tot het happy end volgt.
Een liefdesroman frisch en vrij van alle weekheid en zwoelheid. De erin verwerkte humor maakt het lezen tot een genot en doet het boek gunstig afsteken bij den grooten stroom lectuur over dergelijke onderwerpen, walgelijk van weekheid, lafheid en zinnelijkheid.
Aanbevelenswaardig voor hen, die tot „iet" zijn geklommen, vergetend dat zij of hun ouders uit het „niet" zijn voortgekomen.
— **B** — *A. C. de B.*

Johan Luger,
Jo Spier, **7796.**
ARTIS ZWART OP WIT. Geïllustreerd. *Andries Blitz, Amsterdam,* 1930. (20×14). 139 blz.
Wie vroolijk en gezellig uit wil gaan, sluite zich aan bij het gezelschap van Luger en Spier. Zij brachten ons ditmaal in Artis, waar veel te beleven valt, en de wijsheid over dieren gemakkelijk overslaat tot spot over menschen.
Luger, de vlotte verteller, vol echt-Amsterdamsche „gijn" houdt zich met zoölogie weinig bezig, maar zijn medemenschen ziet hij des te beter en hij spaart ze niet om ze tevens de kans te geven eens hartelijk te lachen. De plaatjes van Spier, geestig, voornaam en onmiddellijk herkenbaar als de zijne, vormen een onscheidbaar geheel met de tekst; ook zij zijn „gijnig" en behooren tot het weinige goede, dat op dit gebied in ons land wordt gepresteerd.
— **Bc** — *A. Helman.*

Eline Mare, **7797.**
MOSSIEUR SARELKE. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1931. (21×17). 378 blz. ing. *f* 3.50, geb. *f* 4.50.
Het is een bekend zielkundig verschijnsel, dat het zwakke zich graag als sterk geacht ziet, dat het arme gaarne rijk wordt geschat in anderer oogen. We weten, dat Karl May, wijl hij een zwak mannetje was, gaarne verhalen schreef, waarin hij zelf als de verpersoonlijkte kracht op den voorgrond trad; we kennen de smakelijkheid en felheid van voordracht, waarmee pantoffelhelden spreken over de verschillende sigarenmerken, die ze thuis maar voor 't opscheppen hebben en we weten ook, dat, op diezelfde manier, Tartarins heldendaden hun oorsprong vinden in zijn onbeholpenheid.
In de eenvoudige benaming *Mossieur Sarelke* hoort men reeds dezelfde tweeledigheid in den aangeduiden persoon: „het" Sarelke, dat graag een „Mossieur" wilde zijn.
Ge moet niet meenen, dat dit nogal 'n eenvoudig gegeven is, om in zoo'n dik boek te verwerken, en vrij onbelangrijk; want iemand, die schrijven kan, behoeft zich daar al weinig aan te storen, en Eline Mare kán 't. En zóó eenvoudig is het gegeven tenslotte niet.
Alleen degenen, die zelf hun levenssuccessen danken aan grootdoenerij en grootspraak, behoeven het boek niet te lezen. Het zou een te koude ontnuchtering voor ze zijn, dat anderen hen zóó goed „door" kunnen hebben.
Het opsnijend snijderke „Sarelke" dat z'n flinkheid vaak wil leggen in daden, die heelemaal tegen den draad van zijn omgeving in gaan, hinkt met een ongelooflijke geestkracht door 't leven. Overeind gehouden door de successen, die hij door z'n snoeverij vaak behaalt, gedeprimeerd door de teleurstellingen als zijn aanstellerij niet opgaat. Ge weet van te voren, dat een dergelijk karakter niet per se belachelijk hoeft te zijn. Zeker, Sarelke is belachelijk, maar men vergete niet, dat tenslotte ieder mensch iets van deze ziekte van Sarelke te pakken heeft, en dat men daarom zijn gedrag en doening als iets heel menschelijks heeft te aanvaarden. En zij die om hem heen leven, passen toch wel voldoende op, dat er niets verkeerd loopt met Sarelke en de anderen, en alle driften en eigenaardigheden balanceeren rustig uit, tot in de gewone verschijnselen des dagelijkschen levens.
Het is niet gemakkelijk om dat alles in een rustig boek te verwerken, maar Eline Mare is er in geslaagd. Dit verschijnsel uit Vlaanderen, — het verhaal speelt in Gent en werd in dát Vlaamsch geschreven, — doet ons veel genoegen. Men mocht vreezen, weer een verhaal te hooren van Onze Lieve Vrouwkens in niskens en van menschkes, die hun buikskes den heelen dag vol eten en al diergelijke sappigheid meer. Eline Mare weet echter ook nog wel wat anders te vertellen en haar vertelling anders, dan op de „gebruikelijke" manier, voor te dragen. Niet echter, dat zij in een ander Vlaamsch uiterste zou vervallen en doen, zooals sommige Vlamingen meenen te moeten doen, — denk aan Sarelke's ziekte, — alsof zij heel erg door een zekere soort wol geverfd zijn en vreeselijk levens-

wijs, wat zij niet onder stoelen of banken wenschen te steken. Neen, Eline Mare schreef dit verhaal, — wij meenen ons te herinneren, dat dit boek nog een voorganger heeft van ouderen datum, — volkomen onafhankelijk van al het „gebruikelijke" en schiep, zoodoende, een der beste Vlaamsche boeken die we ooit lazen.
Een enkele maal hindert bij de lezing, dat de auteur zelf de eigenschap van Sarelke direct kwalificeert, wat overbodig is en uit den toon valt, want voor het meerendeel hield de auteur zich op den achtergrond en gaf zich volkomen aan het werk, zonder als voorlichter van den lezer zich aan te dienen.
De ontleedkracht, de beelding, de stijl en de humor van Eline Mare staan op hoog peil en al die goede eigenschappen vindt men zelden in één werk tezamen.
— Bc — *J. H. P. Jacobs.*

Fausto Maria Martini, 7798.
DE WONDERLIJKE DAGERAAD. Vertaald uit het Italiaansch door Carla Simons. *Nederlandsche Uitg.-Mij., Amsterdam.* 1930. (20 × 14.5) 238 blz.
Welk een goede naam Martini ook heeft door zijn andere boeken, *De Wonderlijke Dageraad* staat niet boven het gewone sentimenteele romannetje dat oppervlakkig en zoetsappig van liefde, scheiding, smart en loutering verhaalt, naar bekend recept, en met juist dat kleine teveel aan realisme,dat maakt dat men zulk een werk pretentieus en niet-geheel-aanvaardbaar vindt.
— Bc — *A. Helman.*

Krotky Miroff, 7799.
TUIN VAN DEN GLIMLACH. Vertaald uit het Duitsch door Ds. J. Jac. Thomson. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1931. (21 × 16) 196 blz. ing. *f* 3.90, geb. *f* 4.90.
De oude leider van een groote kinderkolonie in 't na-oorlogsche Rusland deelt in een aantal dagboek-notities zijn ervaringen mee en mijmert over kinderleed en kindervreugd, over Rusland's toekomst en 's menschen lotbestemming. Tal van boeiende en ontroerende anecdoten uit 't kolonie-leven van kinderen en kinderlijke volwassenen maken dit dichterlijke boek tot een liefelijken tegenhanger van Dostojevsky's sombere *Memoiren aus einem Totenhaus.*
Het wijsgeerig inzicht van den schrijver deed hem geen luidruchtigen propagandatoon over 't nieuwe Rusland aanslaan. Veeleer hangt er over dit geschrift een weemoedig herfstig waas.
De inleiding van den kundigen vertaler is wel wat hooghartig en onvriendelijk uitgevallen.
— B — *F. A. Brunklaus.*

Lady Murasaki, 7800.
HET VERHAAL VAN PRINS GENFI. Vertaald uit het oud-Japansch door Ellen Forest. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1930. (20.5 × 14). 282 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.90.
De oorspronkelijke roman van Prins Genfi is tienmaal zoo lang als het lijvige boekdeel dat Ellen Forest uit het Engelsch vertaalde. Doch dit gedeelte is meer dan voldoende, om ons een idee te geven van den prins die een Don Juan is op zijn Japansch: onvermoeibaar en zonder eenig moreef besef.
Daar hij prins heet en machtig is, kost het verleiden hem ook geen moeite, en zoo krijgen zijn achtereenvolgende liefdesavonturen al gauw iets eentonigs, dat zelfs door de mooie Japansche namen en het ongewone milieu waarin wij verplaatst zijn, niet wordt weggewerkt. Overigens zij men gerust: alles gebeurt achter kamerschermen!
Het is bij zulke werken moeilijk uit te maken of, en in hoeverre zij literaire waarde hebben. Dat daarvan bij de vertaling van een vertaling nauwelijks sprake kan zijn, laat zich in ieder geval begrijpen.
— Bc — *A. Helman.*

J. K. A. Musäus, 7801.
DE HISTORIE VAN DE DRIE GEZUSTERS. *Davidsfonds, Leuven,* 1931. (20 × 16.5). 76 blz.
'n Sprookje voor groote kinderen, want voor kinderen is 't geen lektuur.
De drie dochters van den verarmden ridder worden door hem verkocht, telkens als hij in levensgevaar is, tegen groote schatten. Aan drie monsters gaf hij z'n kinderen, maar 't waren betooverde monsters: één dag in de week, één week in de maand, één maand van het jaar worden zij prinsen. De vrome vrouw krijgt op haar gebed nog 'n vierde kind, 'n zoon nu, en deze verlost z'n zusters.
't Sprookje is aardig verteld en goed vertaald.
— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

G. van Nes-Uilkens, 7802.
LICHTE VENSTERS. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam* 1931. (22 × 15.5). 354 blz. ing. *f* 3.25, geb. *f* 3.90.
Het boek treft als hoogstaand en menschelijk, waarin de schrijfster verschillende problemen weet te paren tot die gecompliceerdheid, die ook die des dagelijkschen levens is.
Het boek is vol en in breeden, gedragen stijl geschreven; niet het amechtig, stenografieproza, waarmede sommigen tegenwoordig hun eigen kleine leed ventileeren. Hier is een levenswijze schrijfster aan 't woord, die ontgroeid is aan het tastend probeeren, om een behoorlijk werk te schrijven, wat vaak onder het mom van originaliteit pleegt te gebeuren. De schrijfster weet wat ze wil en ze doet haar best, om haar werk zoo goed mogelijk te doen, dat proeft men bijna. Tenslotte bezit de auteur een gevoel voor humor, — niet in de passages zoeken waar iets te lachen valt! — dat ertoe bijdraagt dit vriendelijke boek des te meer te doen aanspreken.
Er komt in het verhaal een groot gedeelte voor, waarin een verongelukte zoon in felle woede losbarst, tegen zijn moeder, wijl die hem het leven redde, zoodat hij als een verminkte moet verder leven.
Wij wagen 't niet de mogelijkheid van iets zoo erg in twijfel te trekken, — want het neemt hier werkelijk afschuwelijke vormen aan: meer dan onberedeneerdheid van een patiënt, dien men niet voor alles verantwoordelijk kan stellen, — en leggen ons gaarne neer bij het inzicht van de schrijfster. Het is juist dit element uit het boek, dat een kruispunt vormt, in de vele conflicten. Met kracht is hier geschreven en met een groote beheersching. Mevr. van Nes-Uilkens verstaat haar vak en met dit werk heeft zij ons daar niet minder van overtuigd. Dergelijke ontspanningslectuur met degelijken inhoud kan niet anders dan aanbevolen worden.
— B — *J. Jacobs*

Emil Rasmussen, **7803.**
DONNA LINDA. Vertaald uit het Deensch door L. Thomson-Thomson. *J. Philip Kruseman, Den Haag.* (16×10). 336 blz. ing. *f* 3.25, geb. *f* 4.25.

Ziedaar nu een boek, zooals men mocht verwachten niet meer onder de nieuwere uitgaven te zullen aantreffen. Alle ingrediënten voor een valsche, onzuivere en immoreele romantiek zijn in dit werk opgestapeld zonder eenige psychologische, wetenschappelijke of historische verantwoording.
Een edelman, die de éene Decamerone-uitspatting na de andere begaat. Aan zijn zijde een edelvrouwe, zóó rein en zóó schoon, dat het zonlicht er bij verbleekt. Een dochter, het evenbeeld van ,,heur'' moeder, die verpand wordt aan een degeneré, die lijdend is aan de ,,Fransche ziekte'' en al de infectueuze symptomen dezer kwaal demonstreert in een menigte onechte kinderen. Een intrige, notabene gebaseerd op de belofte, door een 14-jarig geexalteerd wicht gedaan aan het sterfbed van een geslepen grootmoeder. Verder is er een milieu van intrigeerende geestelijken, afgeleefde edellieden, camorristen in een Napels, dat — als men den schrijver moet gelooven — alleen bestaat uit politieke vechtersbazen en overspelers. Het geheel geschreven in een stijl van ,,Amalia, bemint gij den graaf?'' Al dat fraais durft de schrijver betitelen als een roman uit het moderne Italië. Het zou om te lachen zijn, als het niet zoo triestig en pornografisch was. Een boek, dat wij niet sterk genoeg kunnen ontraden.
— D — *L. J.*

Berta Ruck, **7804.**
HET VERMISTE MEISJE. *W. de Haan, Utrecht,* 1931. (20×14). 345 blz. ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.90.
Blodwen, 'n Welsche naam, die ,,Bloesem'' beteekent is buiten opgegroeid, dáár is haar moeder gestorven en als twaalfjarig meisje is ze naar Londen gekomen, waar haar vader opnieuw getrouwd is. Blodwen heeft heimwee naar haar moeder, naar 't oude huis, naar buiten, ze blijft onwennig en ongelukkig, ook als ze volwassen is. Wanneer de familie dan aandringt op 'n huwelijk met 'n man dien ze niet liefheeft, gaat Blodwen in overspannen toestand van huis. Eerst is het reisje naar de kust van Frankrijk, op naam van haar vriendin, maar dan is ze zoo ontmoedigd, dat zij in zee gaat ,,om aan alles een eind te maken.'' 't Valt haar echter niet mee en ze gilt om hulp. 'n Rijk jong Engelschman pikt haar op, ze vertelt haar geschiedenis en hij vraagt haar ten huwelijk. Niet omdat hij verliefd werd en haar tot vrouw wil, maar omdat ook hij teleurgesteld is in 't leven en 'n vrouw noodig heeft voor z'n erfgoed.
Blodwen Garth grootste ontgoocheling van 't leven was, dat zij geen muziek mocht studeeren. Ze heeft 'n prachtige stem. En ze wordt Alan's vrouw in hoofdzaak, omdat hij haar belooft de eerste meesters te zullen geven. Blodwen gaat van haar charmanten man, die haar alle weelde geeft, houden, maar zij ergert zich aan z'n manieren van verwenden Don Juan. En daar ze meent, dat hij toch niets om haar geeft, gaat ze weg om, voor haar muziek te leven en wordt werkelijk 'n beroemd zangeres. Natuurlijk is Alan ook verliefd geworden op het vrouwtje dat hij alleen in naam tot de zijne maakte. Na allerlei avonturen en 'n echt Engelsche spookhistorie vinden de echtgenooten voor goed elkaar, hebben 'n late ,,honeymoon'' in Blodwen's oude huis en komen als 'n gelukkig paar op de Priory. Amusante vacantielektuur.
— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Sigrid Undset, **7805.**
HARRIET WAAGE. *Den Gulden Ster, Amsterdam,* 1931. (18×12.5). 210 blz. ing. *f* 2.50, geb. *f* 3.50.
Huweliksleed in de meest tragiese vorm, door de grote schrijfster die Sigrid Undset is, gepeild tot de bodem, is de inhoud van deze roman. Na de dood van haar enig kind, voelt Harriet Waage zich niet meer gelukkig in de omgeving van haar man; de meer poëtiese Henning Damm, ten slotte een slappeling, heeft haar hart gestolen. De breuk komt en de echtscheiding van beide kanten. Ze wordt er echter niet gelukkiger op. Moedeloos aanvaardt ze de verbintenis met de ander, overtuigd dat ze niet gelukkiger worden zal.
Dit werk mist de monumentale omvang van de grote werken van de Noorse schrijfster, maar elke bladzijde met diep inzicht geschreven, verraadt ook hier haar genialiteit.
— C — *Ed. A. Serrarens.*

Pamela Wynne, **7806.**
TWEELINGZUSTERS. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1931. (19×13.5). 336 blz. ing. *f* 2.75, geb. *f* 3.75.
Menna Metcalfe, weduwe, heeft twee beeldschoone dochters, tweelingen; de éene is 'n snoezige dochter, de andere 'n berekende egoïste. Zij krijgt 'n uitnoodiging van haar broer om een half jaar in Indië door te brengen. Vlak vóór de afreis engageert zich Menna Metalfe; April, 't lieve meisje, doet al heel gauw 't zelfde aan boord; ofschoon haar geluksleven bedreigd wordt door haar slimme zusje, komt alles toch terecht. Flavia flirt met 'n Indische prins en dat grapje kost haar bijna 't leven.
'n Zeer avontuurlijk en vrij onmogelijk amusementsverhaal. Pamela Wynne is 'n veelschrijfster met 'n vlotte pen, maar men verliest niet veel met haar geschrijf niet te lezen.
— Bc — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Rik van de Zeekust, **7807.**
DE MENSCHWORDING DES PAPIERKRABBELS. *Jos. Vermaut, Kortrijk,* 1931. (19×14). 242 blz. ing. Bfr. 18.—.
Een would-be studentikoos, wild-grappig verhaal van Vital Bourgeois' leven en streven tot het einde. Bedoeld als een doorloopende oneer op onze maatschappij met zijn burgerlijke bekrompenheid. 't Spijt ons, we hebben van die onmogelijke bladzijden niet kunnen genieten. Hier en daar wat ruw.
— Bc — *P. Quirinus, O.C.*

DUITSCH.

Armando Palacio Valdes, **7808.**
SANTA ROGELIA. Vertaald uit het Spaansch door Dr. A. Rüegg. *Benziger & Co., Einsiedeln,* 1930. (19×13.5). 247 blz.
De Spaansche priester, die dit verhaal schreef van een vrouw die de heiligheid zoekt langs

andere dan kalme opgaande paadjes, was bevreesd dat zijn roman te middeleeuwsch zou lijken voor dezen tijd. Het is het eenige waarin hij zich heeft vergist. Een vrouw als Rogelia begrijpen wij en met haar leven wij mee.
Rogelia huwt een man die niet voor haar bestemd schijnt, een woesteling, die haar het huwelijk verre van gelukkig maakt en die haar verlaat. Er komt een ander, die wel weet lief te hebben, en eerst door de zonde leert Rogelia de deugd kennen. Wanneer de eerste man terugkomt weet Rogelia de beteekenis van het offer. Stralend van innerlijke gloed en in werkelijkheid gelouterd, geeft zij zich over aan het leed, dat God haar oplegde.
In Nederland zou de auteur van zulk een boek wellicht „onkatholiek'' heeten. Maar het ware toch te wenschen dat er naast onze gebruikelijke „degelijke'' lectuur vele boeken werden geschreven van eenzelfden geest bezield als dit kranige en sympathieke boek.
— **Bc** — *A. H.*

Hans Fallada, **7809.**
BAUERN, BONZEN UND BOMBEN. *Ernst Rowohlt, Berlin,* 1931. (21 × 12.5). 566 blz.
Men zou dit veelbladerig werk het epos van 't banale kunnen noemen. Meesterlijk wordt 't gekuip en geknoei in en om een stad in Pommeren beschreven. Het onderwerp is niet bijzonder interessant: de landbouwers zijn ontevreden, houden een demonstratie. Deze wordt aanleiding tot een straatgevecht en dit wordt weer aanleiding tot een rechtzitting, die weer aanleiding tot een demonstratie wordt.
Van deze niet bijzondere gebeurtenissen heeft de schrijver echter met veel geduld, groote nauwgezetheid en met niet minder groote kennis van zaken den ondergrond en het geheime dradenspel nagespeurd en bloot gelegd. Het wemelt in dit boeiende, maar vaak rauwe boek van personen, die veel doen en meer zeggen. De schrijver is er in geslaagd al dat gedoe en gepraat saam te vatten in een grootsch geheel, dat een droef beeld van onzen droeven tijd werd.
Van speciaal belang is de blik, dien Hans Fallada zijn lezers gunt in 't interne leven van eenige kranten.
— **Bc** — *F. A. Brunklaus.*

Dorett Hanhart, **7810.**
DAS SPÄTE SCHIFF. *Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart,* 1930. (19.5 × 12.5). 193 blz. geb. M. 5.50.
De dwaasheden, die domme jongelui vroeger wel eens schenen te doen, en die de oorzaak waren van veel leed, zijn in onzen tijd gepromoveerd van oorzaak tot gevolg. En wat dit dan ook voor een oorzaak heeft, schijnt niemand te weten, maar dat voorkomt niet, dat men zwaar pathetisch uit den hoek kan komen over die gemartelde, willooze menschjes, die zoo de speelbal zijn van... ja waarvan? Als men dat wist, kon men wel ophouden met romans schrijven, waarin van dat geheimzinnige, enge, geweldige, dat wat men gemakshalve „lot'' noemt, sprake is.
Van Duitsche zijde vooral, weet men erg „pakkend'' daarover te schrijven. In *Das Späte Schiff* trouwt de hoofdpersoon heel jong. Maar „het lot'' schijnt te hebben uitgemaakt, dat zij niet bij elkaar hooren. Leelijk van dat lot. Maar zie: na lot's regen komt lot's zonneschijn. Hij en zij gaan op reis. Ieder apart en hij ontmoet iemand, waarmee hij vindt, dat hij eigenlijk had moeten trouwen. En dat is toch allemaal zoo treurig! Het is de schuld van de natuur zegt de hoofdpersoon. „Sie stellt uns vor die Entscheidung unseres Lebens zu einer Zeit, wo wir noch verwirrt sind von unklaren Wünschen.''
Hier helpen zelfs geen pinkpillen. Intusschen moet het een genot zijn, om in dezen stijl eens een verstandig boek te lezen, wat nu niet is geschied.
— **Bc** — *J. Jacobs.*

Werner Heinen, **7811.**
DER BRAUNE TOD. Geïllustreerd. *J. P. Bachem, Köln.* (12 × 7). 172 blz.
Als wij dwalen door de bosschen en door het dorre hout, dat angstig klaagt onder den druk onzer voeten, dan zien wij de rustige pracht der boomen en genieten van de schoonheid, die de woudplekjes ons bieden. Wij zien hoog in de blauwe luchten den drijvenden wiekslag van de vogels of zien de zwarte stippen optornen tegen den fellen wind, die de wolken jaagt over de wijde heide. Wij hooren de stem der vogels en der dieren. Maar zoo zelden verstaan wij haar, omdat de zorgen van den dag of de vreugde om het bestaan ons geen tijd laat tot kalme beschouwing.
Maar dan komt er soms — een zelden keer — een boek, dat voor onze verwonderde oogen de bladen openslaat van het boek der natuur, bladzijde na bladzijde.
Een dezer zeldzame boeken is deze roman van den wezel, van Tick, het pittige, jachtige wouddier, dat ons het bosch en de heide leert kennen. Er is het wiegelied van den storm, die de lenteroep voor de dieren is, er zijn de vreugden om den ongestoorden levensdag, maar er zijn ook de smarten en de dood der kleinen, die het leven der grooten is, omdat in het woud (alleen dáár?) de weg naar den vrede gaat door de poorten van den dood.
Tick's leven is vol avontuur en vol liefde voor Tecki, het kleine vrouw-wezeltje. Tick's leven is ook vol strijd, die woedt in zijn kleine roofdieren-bestaan. Doch zijn leven blijft ongebonden, vrij volgens roofdierenaard......
Dan komt de mensch en zijn woud van steen vervangt de kathedraal van boomen. Met hem komt de machine, die de heide in rechte perceelen verdeelt, de struiken uitrukt en de kronkelige heidepaden vervormt tot langlijnige wegen.
Dan is het rijk der dieren uit. Tevergeefs zoekt Krie, de uil nog naar Uhu, haar man, zij sterft; de pluvieren trekken weg uit hun revier, weg naar het Noorden, waar nog de mensch niet heerscht, zelfs Wargolf, de woudekster gaat heen. Alleen Tick blijft nog, nog weet hij zijn leven voort te leven onder struik en heidekruid, ongezien door den mensch. Doch ook hem grijpt de weemoed naar zijn geschonden woud en tegelijkertijd het verlangen naar Tecki, die hij in de drift van de jacht heeft vergeten...... een boschbrand, ontstaan door de onvoorzichtigheid van den mensch overvalt hem en Tick's korte roman is ten einde.
Ziehier den korten inhoud van dit mooie boek. Hij wordt verteld met schoonen eenvoud en groote liefde voor de natuur en voor de dieren, zonder eenige geleerdheid. Het boekje, dat litterair op hoog peil staat, zouden wij zonder de minste

reserve gaarne in veler handen zien. Men zal er genotvolle uren en een blijvende vreugde aan beleven. Een werkje, dat men ongetwijfeld telkens weer ter hand zal nemen.
— B — *L. J.*

Hanns Johst, 7812.
SO GEHEN SIE HIN. *Albert Langen, München,* 1930. (20×13). 358 blz.

Van stervenden adel, wil dit boek vertellen. Maar zoo is het een mislukking, want niet de adel zelf, maar diens flirt en huwelijksontrouw vormen het hoofdthema. Goedgepraat wordt dit alles wel niet, doch de zwaar-op-de-handsche redeneeringen, die voor levensopvattingen moeten doorgaan, zijn voos en zonder inhoud. Als roman waardeloos.
— Bc — *K. S.*

P. H. Keulers, 7813.
DAS HERZ IN DER FAUST. *Fredebeul & Koenen, Essen,* 1931. (18×12.5). 224 blz. gec. M. 3.—, geb. M. 4.—.

Een jonge mijnwerker, zooeven uit de verschrikking der loopgraven weergekeerd, vindt zijn „Heimat'' bezet door de Belgen. Spoedig verdenkt men hem van verraad met de bezettingtroepen en hij moet de wijk nemen naar Holland. Opgenomen door een rijke familie raakt hij in een zedelijk conflict, waaruit hij zich door een haastige vlucht naar z'n geboorteland weet te redden. Dag aan dag zwoegt hij in de donkere mijnschachten tot een aardverschuiving hem drie dagen onder de grond bedelft. Als de reddingsbrigade hem uit z'n vunze schuilplaats bevrijdt, staat de schupo gereed, om hem voor 't gerecht te dagen — beticht van een aanslag op de mijnwerkers. Door de opofferende trouw van z'n beminde wordt hij vrijgesproken. Met milieuteekening en historisch relaas houdt de schr. zich niet op: hoofdzaak is de snel-wisselende actie, welke den lezer boeit. Prachtig van visie in sommige momenten en over 't geheel knap van compositie.
H. H.

Peter Murr, 7814.
HINTER DE ROTEN MAUERN VON LICHTERFELDE. *Amalthea Verlag, Wien,* 1931. (20×12.5). 277 blz.

Dit luchtig, hier en daar ook kluchtig boekje, zou met meer recht 't jaartal 1913 dan 1931 kunnen dragen. Het behoort geheel tot 't genre mondaine lectuur, dat vóór den oorlog opgang maakte en waarin 't wemelt van uniformen, van rijke, schoone dames met mysterieuze verledens en eveneens schoone jongelieden, die in leven en leger om 't snelst carrière maken. Het onderhavig werkje houdt zich bezig met de avonturen van een rijk gezantenzoontje, dat, opgesloten achter de roode muren van de cadettenschool Lichterfelde, toch kans ziet terdege kennis te maken met het enge kringetje van veel geld wegsmijtende dames en heeren, dat in zulke boeken „de wereld'' heet.
Behalve hier en daar een sprankeltje humor, — het optreden van den jongen cadet Breneken vormt een reeks geestige gevallen, — is het een boekje, dat twintig jaar te laat verscheen om nog geestdriftige lezers te vinden.
— Bc — *F. A. Brunklaus.*

Birgir Sjöberg, 7815.
DAS GESPRENGTE QUARTETT. *Grethlein & Co., Leipzig,* 1931. (20×13) 542 blz.

De waarde van dit boek zit volstrekt niet in de intrige en de geschiedenis is dan ook moeilijk te resumeeren. Zeker is echter dat dit werk letterkundig op hoog peil staat. Het is geschreven op een door en door amusanten toon; daarbij buitengewoon vlot. Deze stijl van lichte spot en fijne satire is tot het einde schitterend volgehouden. Al laat de schrijver zijn helden geboren worden in een Zweedsch provinciestadje, zijn rake typeeringen zijn universeel. Op zijn wijze werpt de auteur een schel licht op de geldzucht en de speculatiewoede, ook onder de kleine luiden.
De vertaling is in alle opzichten geslaagd. Voor volwassenen.
— B — *K. S.*

Wilhelm Speyer, 7816.
DIE GOLDENE HORDE. *Ernst Rowohlt, Berlin,* 1931. (19×11). 261 blz.

Dit bekoorlijk vlot geschreven boekje, dat bij de Duitsche jeugdvrienden een even groot succes schijnt te zullen worden als *Der Kampf der Tertia,* waarop 't een nochtans afzonderlijk leesbaar vervolg is, beschrijft de manmoedige pogingen, door de leerlingen van de Tertia van den „schoolstaat'' Rockensuszra aangewend om een meisje uit hun klas, dat naar een reizend circus gevlucht was, weer in hun kring terug te brengen.
Men maakt in dit werkje kennis met het vrije en avontuurlijke leven, dat de leerlingen in een Duitsche kostschool leiden en dat over 't algemeen zeer sympathiek aan doet, in alle geval ten zeerste verschilt van 't vlegelachtig gedoe, dat vele Nederlandsche boeken voor of over jongens den jongeren en ouderen lezers, als heldendaden, trachten af te schilderen.
Jammer, dat in dit werkje een paar maal gewijde zaken in een profane beeldspraak betrokken worden.
— B — *F. A. Brunklaus.*

Ludwig Wolde, 7817.
DER GEFÄHRLICHE WEG. *Horen-Verlag, Berlijn,* 1931. (20×13). 334 blz. ing. M. 4.—, geb. R.M. 7.—.

Der gefährliche Weg is niet meer of minder gevaarlijk dan welke andere weg ook. Maar als men dien weg opgaat in den befaamden leeftijd, waarin de gymnasiast begint te overwegen, hoe hij zijn baard zal dragen en waarin de H.B.S.'er overweegt of hij al dan niet een notariszak in zijn colbertje zal laten maken, ja, als men in dien leeftijd dien weg opgaat...... honderd tegen een, dat het dan mis loopt.
Dit verhaal geeft ons levensepisodes van een groepje gymnasiasten, die in een literarische Verein verzameld zijn en meer speciaal van Eberhard Waltershausen. Voor dezen Ebbi, de zoon van een deftig koopmansgeslacht, gaat hier een geheel nieuwe wereld open. Gymnasiasten praten, — als overal, — zooals ze wijs zijn en dat kan bij gymnasiasten soms heel erg wijs zijn, tot krankzinnige eigenwijsheid toe. Ebbi houdt een inaugurale rede in de vereeniging, hij heeft succes, schrijft een gedicht, wordt binnen 't half jaar voorzitter en verliefd en slaat op zijn installatieavond als een blok tegen den grond.

Hoe dat kan? Wel de leden van de vereeniging hebben natuurlijk connecties en daardoor belandt Ebbi in een „artisten"-milieu. Daar bevindt zich een aangenomen meisje, dat op Ebbi grooten indruk maakt. Terloops wordt ons van het artistieke echtpaar ook nog de slechte verhouding verteld, evenals van ettelijke andere personen uit het boek. Men moet zulks niet overbodig wanen, men proeft er de sfeer uit, van de omgeving, waarin Ebbi moet leven. Men hoort zoo van alles: de manier, waarop lieden, die meer dan twintigduizend mark per jaar verdienen, een familieschandaal verbergen, hoe onvoorbereid jongelui uit deze kringen, verwend als ze zijn, tegenover sommige beelden des levens komen te staan enz. Ook Ebbi ervaart dit en we blijven hen, trots zijn dommigheden, een sympathieke jongen vinden, die een betere opvoeding dan alleen maar een deftige waard was geweest. „Da nun das Geringe und Schlechte meistens gröszere Macht hat als das Edle und Gute", — zooals iedereen dagelijks in eigen omgeving ondervindt, — verkeert hij voortdurend in gevaar. De Sturm- und Drangleeftijd, waarin Ebbi zich bij het opdoen van al dat nieuwe bevindt, maakt het voor hem niet gemakkelijker. Hij begint rare dingen te doen, waangedachten dringen zich op en bij dergelijke gevallen is een physieke ineenstorting vaak een uitkomst, wijl daarna tenminste de aandacht op iemand gevestigd is, die in meer dan één opzicht ziek is en die met Gods hulp nog genezen kan. Zoo gebeurt het ook met Ebbi. Na z'n laatste zelfmoord-overwegingen komt het einde met een ernstig ongesteld zijn.
Er doet zich in dit boek heel wat voor, dat niet voor kinderooren bestemd is en wijl het toch een boek over gymnasiasten, — dus, voor jongens nog, — is, zou men meenen, dat hier van een boek sprake is, waar ouderen niets aan hebben en dat voor jongeren niet geschikt is. Toch kan het boek in vele gevallen een invloed ten goede uitoefenen als voorbeeld voor jongelui, bij wien het de vereischte afschrikkende werking kan hebben. Ouderen wijzen wij op de kwaliteiten van dezen auteur, Ludwig Wolde, vooral. Hij deed ons herhaaldelijk aan Werfel denken, maar dat kon ook min of meer komen door dezelfde sfeer, als waardoor *Der Abiturientenstag* gekenschetst is. Wolde beschikt echter over een normaal gevoel voor humor, wat in onzen tijd al heel veel is en hij schrijft overigens uitstekend.
— **Bc** — *J. Jacobs.*

ENGELSCH.

K. R. G. Browne, 7818.
LEAVE IT TO SUSAN. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig*, 1931. (17.5×11.5). 272 blz. ing. M. 2.—.

Dit is een melodramatisch verhaal van vergissingen met het resultaat: all's well that ends well. Wie van geheimzinnigheden houdt en eens hartelijk lachen wil moet deze extravaganza van Browne lezen. De titel wijst er al op in welk genre het boek geschreven is. We krijgen hier Wodehouse op z'n best en *Hannibal* is de waardevolle tegenhanger van Jerome's *Montmorency*. Kostelijk is bovenal de teekening van den Franschman Pepin ofschoon 'n Franschonkundige Engelschman hier de volle draagkracht van den onbetaalbaren humor niet ten volle snappen zal en 'n Franschkennende zich nu en dan afvragen zal of de schr. zijn wenschen niet al te veel voor werkelijkheden neemt. Ook de admiraal is ten voeten uitgeteekend. Die twee typen lijken een kolfje naar de hand van Brown ofschoon ook de jonge lui en de phlegmatieke oude dame de lachspieren voortdurend in beweging houden.
Het boek eindigt natuurlijk met het gewone slot van een verhaal, waarin een hij en een zij lief en leed hebben gedeeld. Laten de liefhebbers van Jerome en Wodehouse deze Browne eens ter hand nemen. Ze zullen ervaren dat hij flink zijn man staat.
Aanbevolen ontspanningslectuur.
— **B** — *Dr. Raph. Kreemers.*

Joanna Connau, 7819.
HIGH TABLE. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig*, 1931. (17.5×11.5). 270 blz. ing. *f* 1.25.

Het merkwaardigste van deze roman is de verbluffende knapheid waarmede de schrijfster het onsympathieke en oppervlakkige karakter van haar held zóó teekent, dat we toch belangstelling voor hem voelen. Theodore Fletcher, eenig kind uit 't gezin van 'n dorpsgeestelijke is 'n schuwe, onhandige, onaantrekkelijke jongen. Verkeerd en liefdeloos opgevoed heeft hij geen vrienden, kan met meisjes niet omgaan, maar hij is 'n „studax". Hij wil er komen en komt er.
Toch, als hij in Oxford 't hoogste ambt heeft bereikt, is hij even schuw, even eenzaam. Onder de wereldoorlog voelt hij dat het zwaarst, totdat opeens er 'n verandering komt. Hij meent dat hij 'n zoon bezit — z'n éénige jeugdzonde, welke hem altijd zwaar benauwd heeft uit angst voor schandaal. Die jongen wordt, in z'n verlof, te Oxford ingekwartierd. Fletcher voelt zich opleven, door z'n zoon neemt hij deel aan den oorlog, door z'n zoon zal hij voortleven...... De jongen trouwt in z'n verlof en Fletcher geeft hem 'n vorstelijk geschenk. Wanneer Hennie naar 't front gaat, zorgt Fletcher voor de jonge vrouw, als hij sneuvelt is hij de trooster en zorgt voor 'n gedenkteeken. Met de moeder, de schoonmoeder en de jonge weduwe gaat hij het bezoeken in z'n geboorteplaats. En daar vraagt Lennie's moeder hem vergeving dat zij hem vroeger iets op de mouw heeft gespeld...... De geleerde deken van Oxford gaat terug naar z'n eenzaamheid.
— **Bc** — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Warwick Deeping, 7820.
EXILES. *Cassell and Co. Ltd., London*, (20×13). 347 blz. geb. 7-6.

Deze geschiedenis van Bib Brown in Tindaro is een echte Warwick Deeping, als men van het werk van dezen schrijver houdt, is men dus gewaarschuwd. Ons is zulk een boek te oppervlakkig, de milieuschildering zeker niet onhandig, maar al te betrekkelijk waar, de intrigue knap ineengezet, met behoorlijke stijgingen en voldoende pauseering, maar een weinig banaal. Hoe Bib Brown zich gevoelt in de Engelsche kolonie van het Italiaansche Fridaro tusschen al die „uitgestootenen", hoe ze een dezer „uitgestootenen" voor het leven redt en huwt, is wat al te mooi om eenigszins geloofwaardig te zijn. Het is geen slechte ontspanningslectuur misschien, maar in elk geval geen literatuur. Voorbehouden voor volwassenen met rijpere levenservaring.
— **Bc** — *Jos. Panhuijsen.*

John Erskine, **7821.**
CINDERELLA 'S DAUGHTER. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (17.5 x 11.5) 286 blz. ing. M. 2.-

John Erskine heeft in deze vertellingen een verlengstuk, een voortzetting willen geven van enkele der meest bekende sprookjes, maar dat niet alleen, hij beoogde bovendien een onttoovering van het meest tooverachtige aller literatuurgenres, waarin kinderen en volwassenen hun verborgenste en vaak hun innigste verlangens beleden. John Erskine profaneert bewust, maar onder zijn cynische opmerkingen, die niet zelden blijk geven van een geraffineerd psychologisch inzicht, vertoont de werkelijkheid zich toch op een te verrassende wijze om niet opnieuw haast als een sprookje te worden, een sprookje à rebours. Intusschen zijn deze vertellingen te zeer gewaagd en verraden zij op den duur een al te verwerpelijke levensfilosofie om lezing ervan aan te raden, integendeel, zij eischen zeer groote voorzichtigheid.

— C — *Jos. Panhuijsen.*

A. Fielding, **7822.**
THE WEDDING-CHEST MYSTERY. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (17.5 x 11.5). 286 blz. ing. M. 2.—.

Mr. en Mrs. Armstrong hebben een avondje ingericht bij gelegenheid van 't ontvangen van een waardevol Chineesch meubel dat de toiletjes van mevrouw bergen moet. Doch als het koffer geopend wordt in tegenwoordigheid van de gasten zijn de zeldzame boompjes verdwenen, die er voor elk van de gasten in waren gelegd en in plaats daarvan vindt men het lijk van Armstrong. De moord is zoo geheimzinnig gebeurd en alle voorzorgsmaatregelen zoo precies genomen, om Scotland Yard op een dwaalspoor te brengen, dat zelfs onschuldige personen in 't gedrang worden gebracht en allerhande politieke en finantieele drijfveeren worden uitgedacht. Doch Schofild en vooral Pointer hebben een fijnen neus en weten ondanks alles en allen de ware schuldigen te ontdekken. Een spannend detective-verhaal van de bovenste plank. Een enkelen keer zijn we er echter verwonderd over, dat Fielding, die anders zoo recht op zijn doel afgaat, een vliegmachien van Londen naar Brussel de route Calais, Rijssel, Turnhout, Aalst, Gent, Evere laat afleggen. Het verhaal is al ingewikkeld genoeg om er nog zoo'n geographisch puzzle aan toe te voegen.

— B — *Dr. Raph. Kreemers.*

Daphne du Maurier, **7823.**
THE LOVING SPIRIT. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (17.5 x 11.5). 365 blz. ing. M. 1.25.

De familieromans met stamboom zijn wel 'n beetje mode-artikel geworden; toch heeft die stamboom in 't boek van Daphne du Maurier een geldige reden. Zij wil niet zoozeer verschillende tijdperken schetsen, dan wel de invloed van een karakter op de nakomelingen. De invloed van groote genegenheid, de liefde „die de dood overwint", maar niet precies opgevat in christelijken zin. De verkeerde kant van haar — vaak ontroerend — werk, is de heidensche opzet met 'n inslag van bijgeloof. Janet Coombe is de stammoeder, 'n kind van de zee met iets wilds en avontuurlijks in haar karakter, al wordt zij 'n voorbeeldige huisvrouw en moeder. Haar grootste liefde is niet voor haar man, die geheel voor haar leeft, maar voor haar derde kind, 'n jongen met haar eigen wilden aard. Hij kan z'n lust volgen en gaat naar zee, telkens terugkomend naar die éene groote liefde: z'n moeder. Z'n karakter is moeilijk, z'n leven is hard, hij zondigt, maar er wordt zwaarder tegen hem gezondigd. De liefde voor z'n moeder draagt hij over op z'n oudsten jongen. Janet Coombe's man en haar andere jongens hebben 'n boot gebouwd, die haar naam draagt en haar gelijkenis als scheepsbeeld. Op die boot vaart Joseph, de lievelingszoon, maar zijn zoon is bang van de zee en dat veroorzaakt 'n breuk tusschen hem en z'n vader. Christophe Coombe trouwt in Londen 'n onbeduidende vrouw, *zijn* groote liefde is weer voor z'n dochtertje, die 't karakter van Janet Coombe erfde. Wanneer hij eindelijk terug wordt geroepen naar huis, naar Plyn, is z'n vader juist gestorven. Hij heeft z'n angst overwonnen en geeft z'n leven ten slotte om de „Janet Coombe" in 'n schipbreuk te redden. Het dochtertje wordt mee terug genomen naar Londen, maar gaat later terug naar Plyn. Met 'n verre neef, die de oude scheepswerf weer heeft opgebouwd, wordt zij weer de toekomstige stammoeder.
„Honderd jaar geleden stonden hier twee menschen, even gelukkig als wij."

— Bc — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Upton Sinclair, **7824.**
ROMAN HOLIDAY. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (17.5 x 12). 271 blz. ing. M. 2.—.

In het eerste deel van dit verhaal geeft schr. ons de wederwaardigheden van Luke Faber, autoconstructeur en racer, verliefd op een schoone uit zijn buurt. In een autowedstrijd verongelukt hij en moet langen tijd tusschen dood en leven in een hospitaal liggen. In zijn ijlkoortsen wordt hij verplaatst naar het oude Rome waarin hij heel zijn vorig en volgend leven herleeft, en beleeft. Aan die romeinsche omgeving wordt heel het moderne Amerika aangepast. De auto-races worden in dit tweede deel paarden-wedrennen, het gebed tot God en zijn Moeder om genezing wordt een offer aan de goden enz. En al de namen worden natuurlijk verlatijnscht. Men late zich door de inleidende nota van U.S. waarin hij zegt een pschychopathologische uitleg te willen geven voor hallucinatie enz., niet misleiden. Zoo erg wordt het niet. Wel is de schr. er buitengewoon goed in geslaagd deze dualiteit uit te beelden en vol te houden en zijn inzicht, zoowel in Amerikaansche toestanden, die hij tusschendoor kostelijk parodieert, en de oude Romeinsche beschaving is ongewoon scherp en levendig. Evenmin als in *Mountain City* en in tegenstelling met vroeger werk, ligt de sociale tendens er hier niet lepeldik op. En daarom staat dit boek, evenals het vorige, literair hooger. We begrijpen niet hoe de Amerikanen steeds maar doorgaan kunnen met een schrijver als Upton Sinclair te negeeren. Wij voor ons stellen hem niet zooveel beneden den jongsten Nobelprijs-winnaar, die zeker enkele passages uit dit boek zou willen onderteekenen. En misschien brengt de Europeesche vogue, zooals vroeger ook met Dreiser gebeurde, den Amerikaan vroeg of laat tot een gezonder besef van de werkelijkheden.

— C — *Dr. Raph. Kreemers.*

P. G. Wodehouse, 7825.
SUMMER LIGHTING. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (17.5×11.5) 302 blz. ing. *f* 1.25.

Wodehouse is hier weer op z'n best. In Blandings Castle, dat hij telkens weer als achtergrond kiest heeft Lord Emsworth slechts één levensdoel: z'n prijsvarken. Hoe dit kostbare varken gestolen wordt en het middel is om twee jonge paren gelukkig te maken vertelt Wodehouse met veel humor en dwaasheid.

— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

V. TOONEEL.

NEDERLANDSCH.

Ben van Eysselsteyn, 7826.
DE DUIVEL OP AARDE. *A. J. G. Strengholt, Amsterdam,* 1931. (17×10). 126 blz.

De baarlijke duivel op aarde. Een allegorisch-symbolische figuur verzinnebeeld in het realiteits-individu: de mensch. Dat Satan, door zijn moeder op aarde gezonden er slechts vindt de aftandsche duivelsche kunstgrepen: roem, eer en diplomatie, die allen drijven op de kurk: geld, wij kunnen het den schrijver niet kwalijk nemen. Of men schandelijke roem nastreeft met den ouden voorlader of met het gasmasker; of men eer zoekt met den geldbuidel of met de couponschaar en of men de draden van den oorlog spant door middel van zwaar verzegelde missiven of door de aethergolven van de draadlooze, in facto blijft dat alles hetzelfde. De zonde is van alle tijden en satan is zijn heer, al gaat hij gekleed in het hellepak of in de smoking. De schrijver toont dat scherp aan al vergeet hij — als de meeste satyristen het middel ter verbetering aan te geven en al verzuimt hij rechtstreeks onze gedachten te richten op God.
Het boekje biedt voorzeker een uur van verkwikking, en is goed geschreven.

L. J.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Anton van Duinkerken. 7827.
ACHTER DE VUURLIJN. *Paul Brand, Hilversum,* 1930. (21.5×15.5) 270 blz.

Noch de gedegenheid van Anton van Duinkerken's literaire critieken, noch hun strijdbaar en apologetisch karakter behoeft hier geprezen te worden. Zijn werk heeft reeds lang de reputatie die het verdient, en zijn vele lezers zullen hem er dankbaar voor zijn,dat hij een aantal van zijn critieken en opstellen in dezen bundel verzamelde tot een eenigszins samenhangend geheel.
Achter de Vuurlijn bevat alleen opstellen over Nederlandsche letterkunde, van Anthonis de Roovere tot Hendrik de Vries. Daaraan zijn nog enkel van Van Duinkerken's allerbeste stukken over „algemeene onderwerpen" toegevoegd; opstellen als „Beweging en richting" en „De kunst van het bereikbare", die behooren tot het beste dat in de laatste jaren op essayistisch gebied in ons land werd gepresteerd.

A. H.

Prof. Dr. Baur, 7828.
UIT GEZELLE'S LEVEN EN WERK. Geïllustreerd. *L. J. Veen, Amsterdam,* 1930. (19.5×15) 208 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.50.

We kenden prof. Baur als 'n knap filoloog, nu weten we hem ook en dat is meer, 'n fijnvoelend psycholoog en fijnzinnig biograaf te zijn. Zijn boekje *Uit Gezelle's leven en werk* geschreven voor de brede massa van het Davidsfonds, is een stralend getuigenis van de grote waarde der detailstudie. Gezelle's leven is hier geschreven aan de hand van briefjes en snippertjes, die hij dankt aan Caesar Gezelle, en van kleinigheden die de inventaris uitmaken van 't intieme, veelzeggende Gezelle muzeumpje aan de Brugse Rolleweg, 't oude honk van Gezelle. Vele dokumentjes die men argeloos was voorbijgegaan, hebben de vizie van professor Baur op de grote dichter zo weldadig verrijkt, dat z'n werk in eenvoud, liefde en geest geschreven, behoort tot het allerbeste wat er over Gezelle geschreven is.
'n Biograaf wil hij aan zijn roeping tegemoet komen, moet er in slagen de sfeer te herscheppen, waarin z'n held geleefd en gewerkt heeft. En daarin is Baur uitstekend geslaagd. Want na Caesar Gezelle, A. Walgrave en Verriest en zoveel anderen,die zich met het boeiende probleem van Gezelle's persoonlikheid hebben bezig gehouden, weten we 't nu nog eens zoveel te beter wie die wondere Gezelle toch wel eigenlik was, wie Pièr-Jan, z'n vader, wie Monica de Vrieze, z'n moeder, wie z'n discipelen, wie z'n vrienden en belagers. En alles staat binnen de grenzen der geloofwaardigheid en natuurlikheid, ook al is 't werk niet geschreven met die kille objektiviteit, die 'n zielegang volgt als 'n merkwaardig psychies verschijnsel, maar met warme toewijding en verering. Baur's psychologie boort niet dieper, dan ze boren mag en vermijdt zo de zonderlinge konkluzies van hen, die veel te veel willen bewijzen. Waar dat elders gebeurd is, maakt Baur dat ongedaan door 'n krachtige, gefundeerde beschouwing daar over heen. Tot tweemaal toe onderneemt hij zo een effektieve aanval op de niet zo kwaad bedoelde, maar de in de sfeer van de serafiese Gezelle toch misselike theorie van Urb. v. d. Voorde. Wie niet behept is met een ongeneeslike achterdochtigheid in zake liefde moet door Baur toch wel overtuigd worden van de half sakramentele vriendschap van de apostoliese Gezelle.
Verwachtend zien we uit naar een twede deel waarin ons de Gezelle van na 1860, geschetst wordt.

Ed. A. Serrarens.

A. S. Dolinin, 7829.
DOSTOJEWSKY'S ONSTERFELIJKE GELIEFDE. Vertaald uit het Russisch door A. Kosloff. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1931. (21.5×15) 252 blz. ing. f 2.90.

Alle groote meesters der romantiek moeten op het voorbeeld van Beethoven hun „Unsterbliche Geliebte" gehad hebben. En zeker is het, dat Apollinaria Soeslowa een rol heeft gespeeld in het gevoelsleven van Dostojewsky, al moet blijkens de hier medegedeelde dagboekbladen van Soeslowa de omgekeerde rol een grootere geweest zijn. Voor de kennis van Dostojewski's leven en optreden gedurende een verwarde periode van zijn leven is dit relaas intusschen niet onbelangrijk. En de inleiding welke Dolinin aan het uiteraard gekleurde verhaal van de hoofdpersonen doet voorafgaan, is objectief genoeg gehouden, om te zorgen dat men het geheel niet overschat. Mocht

Soeslowa al eens de muze van den grooten romanschrijver geweest zijn, haar directe invloed op hem was stellig maar van vrij korten duur.

A. H.

ENGELSCH.

Walter de la Mare, 7830.
DESERT ISLANDS. *Faber and Faber Ltd., Londen.* 1931. (26 x 17) 286 blz.

Desert Islands is een zeer merkwaardig en in vele opzichten kostelijk boek. Het is eigenlijk een lezing of een lang essay, voornamelijk handelend over het leven van den zonderlingen en talentvollen veelschrijver Daniël Defoë, bovendien echter handelt het over velerlei soort „verlaten eilanden" in de wereldzeeën niet alleen, maar ook in de maatschappij en de menschenwereld. Het is voorzien van noten, deze noten nemen zelfs aanmerkelijk meer plaats in dan het essay zelf, ze vormen een bloemlezing, boeiend en belangwekkend over al wat men schreef van de vroegste tijden tot Rose Macaulay toe, over deze fabelachtige oorden van eenzaamheid, vergetelheid en mysterie, men zou ze een verzameling zakelijke romantiek kunnen noemen.
Ontwikkelde volwassenen, en die van het essay, zooals het in Engeland geschreven werd en wordt, houden, zullen deze lezing en de noten erbij met veel genoegen lezen. *Jos. Panhuijsen.*

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

NEDERLANDSCH.

E. Franquinet, 7831.
BOERDERIJ TYPEN IN LIMBURG. *Geïllustreerd. Cl. Goffin, Maastricht,* 1931. (23 x 16) 42 bldz.

Het zal een kwart eeuw geleden zijn, dat Prof. Gallee in Limburg verscheen en voordrachten hield over volksdrachten en boerenhuizen, die zeer gewaardeerd werden. Hij stelde zich vóór, om de merkwaardige inrichting der Limburgsche hoven en boerenwoningen, dikwijls in vóórtijden gesticht in of bij de verbrande Romeinsche villa's, afzonderlijk te behandelen. Daartoe is het jammer genoeg niet gekomen. Daarom verheugt het ons, dat thans de heer E. Franquinet dit voor Limburg voortgezet heeft en een werkje het licht deed zien, dat handelt over „Boerderij-typen" in Limburg en met 36 goede afbeeldingen toegelicht is, verdeeld over de verschillende soorten. Die afbeeldingen geven den lezer aanleiding en middelen aan de hand, om zelf te oordeelen en den tekst aan de plaatjes te toetsen. Nu staat het Limburgsche boerenhuis in zijn beschrijving naast die van het *Friesche* door Uilkema, van het *Zuidhollandsche* van J. Verheul Dzn. en van het *Nederlandsche* van Van der Kloot-Meyburg. Het werkje is verschenen in opdracht der Limb. Prov. Schoonheidscommissie. Franquinet stelt *vier* typen vast, die volkomen overeenstemmen met de stamindeeling van het volk Zuid, Midden, Noord en West-Limburg en met de streektaalscheiding. Het Zuid-Limb. type gelijkt nog veel op de oud-Romeinsche villa, een krans van gebouwen, om de binnenplaats gelegen en in mergel opgetrokken. De bijzonderheden zijn beschreven met 22 platen. De tweede beschreven type is de Midden-Limb. Maasdal type. De schrijver wijst op de onrustige tijden, toen deze meestal gebouwd werden. De groote schuur heeft 'n ingang poort van buiten, de gebouwen zijn van baksteen. De derde type is het hallenhuis of Saksisch type, veelal ten Noorden van Venlo voorkomend. Bij het vierde type ligt de boerderij, schuur enz. langs den weg. Dit is het Brabantsche huis. Het geheele werkje geeft een goed overzicht over de bouworde der Limb. boerderijen en is daarom aan te bevelen. *A. F. van Beurden.*

J. G. Kargel, 7832.
TUSSCHEN DE UITEINDEN DER AARDE. *J. N. Voorhoeve, Den Haag,* 1931. (18 x 12). 160 blz. ing. *f* 1.—.

Aan de Protestantsche Zending, het Shindisme genoemd, een sectie, die ± 1880 in Zuid-Rusland ontstond, heeft de schrijver een zeer groot deel van zijn levensarbeid besteed. Toch beperkte hij zich niet tot dit terrein alleen; met Dr. T. W. Baedeker ondernam hij een groote zendingstocht naar Oost-Rusland, Siberië, Oost-Azië en Voor-Indië. Daar waren ze werkzaam onder de landverhuizers, bannelingen en gevangenen, die ze op de booten, in de kampen en gevangenissen bezochten, waarbij ze door de Russische ambtenaren met groote welwillendheid werden behandeld. Hij geeft zijne indrukken van deze massa's ongelukkigen, ook van landen en volken waarmede hij op zijne reizen in aanraking komt. Het is een reis- en zendingsgeschiedenis, die tevens voor ons een schel licht werpt op den ellendigen toestand van Russische gevangenen en bannelingen tijdens het Tsaristisch bewind.

P. Placidus, O.Cap.

X. NATUURKUNDE EN NIJVERHEID.

NEDERLANDSCH.

H. E. Driessen, 7833.
MALARIA. *G. Kolff & Co., Batavia-Leiden,* 1926 (24 x 16) VII-180 blz.

Een zuiver geneeskundig werk, dat zich, naar aanleiding van een groot klinisch materiaal, bezig houdt met de pathologie en de behandelingswijze van de malaria. In het bijzonder is het oog gericht op de behandeling met kwik. Een reeks gekleurde afbeeldingen van bloedpraeparaten en temperatuurcurven lichten de uitvoerige ziektegeschiedenissen toe. Een belangrijk werk voor den deskundige. *Dr. H. A. J. M. Spoorenberg.*

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

DUITSCH.

(Zonder naam) 7834.
DER GROSZE HERDER. *Herder & Co., Freiburg im Breisgau,* 1931. Deel I A tot Battenberg, 848 blz.

Herders Konversationslexikon had zich in tallooze boekenkasten, op ontelbare schrijftafels over 't Germaansche deel der wereld 'n plaats veroverd, maar, laten we 't bekennen: 't kwam steeds vaker voor, dat we onze hand, wat men noemt, op 'n leege plaats sloegen. Geen wonder: in 'n razend-snel tempo ontwikkelden zich tal van zaken, waar, vijftien, twintig jaar geleden nauwelijks sprake van was. En de hiaten, welke zoodoende in de schat der gegevens ontstonden, konden maar gedeeltelijk worden aangevuld in de eene „Ergänzungsband" na de andere, omdat

eigenlijk al wat verouderd was, en dat was veel, moest kunnen worden geschrapt. 't Materiaal, waarmee 't veeldeelige werk de wereld werd ingezonden: grauw papier, slappe band, was wel voor verbetering vatbaar. Kortom: er waren redenen te over voor de Fa. Herder, om over te gaan tot 't bezorgen eener nieuwe uitgave. Ondernemingslust, die oprechte bewondering afdwingt! Maar ook op onze dankbaarheid mag de uitgeefster aanspraak maken: want zij demonstreert op treffende wijze, dat geen tak van wetenschap of techniek voor de Katholiek „onbetreden land" hoeft te wezen. Zoo'n raadpleegwerk telt mee in de rij der wereld-encyclopedieën! Nemen we slechts de uiterlijke verzorging: helder, glanzend, stevig papier, duidelijke illustraties, waaronder de gekleurde 'n uitstekend effect maken: aangename druk en 'n frissche soliede band, die heel wat vaster „op z'n beenen" staat dan de vroegere deelen. Met recht mogen we de lof zingen van 't welverzorgde uiterlijk, maar ten slotte blijft toch de tekst 't voornaamste. En niemand zal ons ten kwade duiden, dat we dit boek van 1696 kolommen druks nog niet regel voor regel hebben doorgelezen. En zelfs in 't tegenovergestelde geval durft niemand ter wereld thans meer de pretentie te hebben, dat hij alle gegevens op waarheid en betrouwbaarheid zou kunnen toetsen. 'n Encyclopedie is nu eenmaal 'n zaak van vertrouwen: we geven er ons aan over, zoo ongeveer als aan 'n arts, wiens bekwaamheid ons bij 'n enkele gelegenheid reeds is gebleken. „Herder" had zulk 'n onbepaald vertrouwen: hoe anders zou 'n vierde uitgave mogelijk zijn van zulk 'n reuzenwerk, dat geweldige kosten met zich brengt voor de ondernemers? En ook dit deel maakt bij 'n steekproef 'n uitstekende indruk. Bij verschillende artikelen is ons gebleken, dat deze lexikon inderdaad „bij" is, o.a. bij „Arbeit" en al wat aan dat actueel begrip vast zit.

Tot slot willen we nog een en ander mededeelen omtrent de plannen der uitgeefster ten opzichte van deze nieuwe *Grosze Herder*. Er komen 12 deelen, met nog 'n wereldatlas. De samenstellers hebben zich vooral beijverd, om hun arbeid actueel en practisch te doen zijn, weshalve de meeste aandacht besteed is aan 't heden. Belangrijke problemen, waar veel aan vast zit, problemen op politiek, godsdienstig, artistiek, sociaal gebied, staan er, gebaseerd op de Katholieke levensbeschouwing, uitvoerig behandeld, typografisch opvallend aangeduid als z.g. „Rahmenartikel". Van veel gemak voor toeristen zijn de bijzonderheden over veelbezochte vacantieoorden. Wat we ervan gezien hebben: dit royale eerste deel, waarin men met genoegen uren lang zit te bladeren, ziet er schitterend uit en we kunnen dit werk dan ook met 't volste vertrouwen aan onze lezers aanbevelen.

L. F.

XII. LEERBOEKEN.

(Zonder naam.) 7835.
ARMENWET EN KRANKZINNIGENWET. *N. Samson, Alphen aan den Rijn,* 1931.

De tekst van twee wetten, die dikwijls voor eenzelfde doel moeten worden geraadpleegd zijn in handig zakformaat bijeengebracht.

Waar vooral de gewijzigde bepalingen omtrent opneming van krankzinnigen voor de gemeentebesturen en de geneeskundigen van gewicht zijn, ook doordat ze plotseling voor toepassing van deze en andere bepalingen gesteld kunnen worden, is het goed gezien ook de uitvoeringsvoorschriften in dit handige boekje met de wet te samen op te nemen.

Het werkje draagt alle kenmerken van zorgvuldige samenstelling en preciese uitvoering. Wij bevelen het warm aan. *G. B.*

W. Kramer, 7836.
LITERATUUR- EN STIJLSTUDIE. *J. B. Wolters, Groningen,* 1930.

Dit kleine, maar uitstekend verzorgde werkje beoogt tweeërlei doel. Het wil geven oefening in het indringend leven van literair proza en van verzen en tegelijk wil het zijn een practische stijlleer.

De schrijver heeft daarbij zulke stukken gekozen, waaruit het karakteristieke van een schrijver of van een stijlgenre sterk spreekt.

Over elk stuk proza en over ieder gedicht stelt de schrijver een reeks vragen, die de studenten dwingen dieper op de schrijvers in te gaan, daarbij is echter vermeden dat de leeraar uit geschakeld wordt, want de persoonlijkheid van den leeraar zal vooral moeten bijdragen tot een vruchtbaar gebruik van dit werkje. *G, B.*

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

A. den Hertog, 7837
DE NAR VAN JACATRA. *J. H. Kok, Kampen,* 1931. (24×16) 306 blz.

De nar van Jacatra is een Franschman, die met 'n Amsterdamsche jongen geronseld wordt op 'n Oost-Indië-vaarder. Jean is werkelijk nar aan het hof geweest en is verder van alle markten thuis. Hij wordt de beschermer van den kleinen Amsterdammer. Ze komen bij Coen en hebben daar allerlei avonturen en keeren als opperkoopman en commies terug.

Voor grootere jongens.

Alb. Steenhoff-Smulders.

J. Rutten, 7838.
LEUKE BEDELAARTJES. Geïllustreerd. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1931. (24×18) 32 blz. ing. *f* 0.50,

De tweede druk van 'n aardig prentenboek voor kinderen van 8-10. Leuk geïllustreerd en keurig uitgegeven.

Alb. Steenhoff-Smulders.

J. Stoop-Snoeck Hurgronje, 7839.
GROOTJES MEIBOEK. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1931. (27×19). 151 blz.

De verschillende vertelsels, door Grootje's kinderen en kleinkinderen opgeschreven voor de socialistische jeugd, zouden door hun frissche schrijftrant en vaak gezonde levensles ook voor ons aanvaardbaar zijn, waren ze niet zoo duidelijk 'n propaganda voor het socialisme, en, wat erger is, voor 't volslagen ongeloof.

't Vertelsel over Kerstmis en over den dood zijn bepaald treurig, wanneer men bedenkt, dat kinderen uit zoodanige levensopvatting den moed moeten putten het kwade te laten en het goede te doen.

Alb. Steenhoff-Smulders.

andert in een kale vlakte, waarvan elk sprietje groen door de sprinkhanen opgegeten is.
Om kort te gaan, wij zijn er zeker van, dat de film, leerzaam, boeiend, en vol afwisseling als zij is, in Nederland bij jong en oud een onvergetelijken indruk zal achterlaten.

Een literaire familie.

Gemeenlijk krijgen we onder dezen titel iets te hooren óf van de Burney's óf van de Sitwells. Nu is er een concurrent voor den titel gekomen nl. de Garnetts. We hebben eerst en vooral Edwar Garnett (1868), zoon van Dr. Rich Garnett, hoofd-conservator van het Reading Room in het Britsch Museum. Hij is een gezag voor wat Toergenjef aangaat; is bekend om zijn ontdekkingen van literair talent, o.m.: Conrad en Doughty; publiceerde verschillende bundels critisch werk en is ook de schrijver van het onlangs met zooveel succes opgevoerd tooneelstuk *Trial of Jeanne d'Arc*. Binnenkort verschijnt er van hem een bundel tooneelspelen bij Cape. Zijn grootvader was een bekend philoloog en bibliothecaris aan het Britsch Museum, het ambt dat later door zijn vader zou worden waargenomen. Zijn vader is de schrijver van het bekende boek: *Twilight of the Gods*. Zijn vrouw, Constance Garnett is bekend als de vertaalster van *Tjekov* en ander Russische klassieken. Zijn zoon David, die zich vooral toelegde op plantenkunde en o.m. een onbekend soort paddenstoel ontdekte is vooral bekend als romanschrijver. Hij schreef o.a.: *Lady into Fox* (1922); *A man in the Zoo* (1924) en dit jaar het succesboek *The Grashoppers come* een van de aanbevolen boeken door de Book Society voor de maand Mei. Van hem werd hier vroeger gerecenseerd *Silvia Vos* (No. 4612), de Nederlandsche vertaling van het eerst gemelde werk. Zijn broeder R. S. Garnett is een bekende autoriteit voor Alexandre Dumas en de schoonzuster Martha Garnett schreef *The Infamous John Friend*, uitgegeven in de populaire Travellers' Library van Jonathan Cape.

Een nieuw katholiek schrijver.

De uitgevers Cape & Co publiceerden dezen zomer den roman *Women and God* van Francis Stuart. Deze schrijver komt uit een familie van Ulster Unionisten. Hij bekeerde zich tot het Katholicisme, werd een Iersche Republikein en ging in 1920 te Dublin wonen. Daar had hij een actief aandeel in den Burgeroorlog tegen de regeering van den Vrijstaat. Na een poos in de gevangenis te hebben doorgebracht en herhaaldelijk gepoogd te hebben te ontvluchten werd hij vrijgelaten na de hongerstaking van November 1923. Mr. Stuart oefent den boerenstiel uit doch vindt nu en dan gelegenheid tot het leveren van literair

ORGELS CANTUS FIRMUS het Kerkorgel in de huiskamer. Het 1ste klasse Köhler Sterktoonorgel voor kapel of zaalgebruik, alsmede onze Kofferorgels voor schoolgebruik worden bij toeneming gevraagd. Nadere beschrijving en volledige inlichtingen op aanvrage franco tegezonden door Van Deldens' Piano- en Orgelhandel, Walburgstr. 14, Arnhem Grootste sorteering orgels in Gelderland

Drinkt „St. Geertruydts" Bronwater

Nederlandsche Bron,
Nederlandsche Onderneming
Hoofdkantoor BERGEN OP ZOOM.

Beddenmagazijn ANTON VEEGER
Speciaal adres voor
Slaapkamermeubelen, Bedden
Matrassen · Dekens - enz
Vraagt prijsopgave...
Molenstraat 142 — Nijmegen — Telefeon 123

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598
Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.
Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied
Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

Het beste en oudste adres op het gebied van Huishoudelijke artikelen. Electr., Gas- en Petroleumhanglampen. Aanleg van gas, waterleiding en electriciteit. Verwarmings-installatien.
Koper — Lood — Zinkwerken.
Fa. W. SCHELLEKENS & Zn. — BREDA
HALSTRAAT 14 TELEFOON 48

P. W. DERKS
NIJMEGEN
Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij
Zeer concurreerend.

Manufacturenmagazijn
„DE STER"
A. VAN RUTH-VOS
Hemelrijken 96E, Eindhoven
Speciaal adres
in gemaakte goederen

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN
Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

Fa. W. VAN ROOY & Zn. - BREDA - Tel. 735
VULHAARDEN, KACHELS, FORNUIZEN.

werk. De roman die Cape uitgaf voert ons naar Lourdes en Pau, Montparnasse en Londen en het pachthof van een Ierschen edelman. De Iersche, Russische en joodsche vrouwen worden ongemeen scherp belicht in dit boek doch ook de andere personen waartusschen ook een priester. Het boek wordt aangekondigd als van een ,,unusual quality''.

Literatuur en Politiek!

Van weinig boeken kan gezegd worden dat ze een bijna onmiddelijk invloed hadden op de verbetering van het lot van het een of ander deel van de lijdende menschheid. We weten b.v. dat *Uncle Tom's Cabin* veel heeft bijgedragen tot de afschaffing van de slavernij voor de negers in Amerika. Sommige van de boeken van Ch. Dickens brachten de verbeelding, niet alleen van de gewone lezers doch ook van de Engelsche wetgevers zoo in actie, dat terstond werk werd gemaakt van het verbeteren van sommige onmogelijke sociale toestanden. Aan dit lijstje kan nu Miss Mayo worden toegevoegd. Er is geen twijfel aan dat haar boek *Mother India,* dat zoowel in het eene als in het andere kamp heel wat stof heeft opgejaagd, er het zijne heeft toe bijgedragen om de jongste wetgeving in Indië te regelen, vooral wat betreft den huwbaren leeftijd. Een ander gevolg van dit boek was de instelling van een speciale commissie in Indië voor het bepalen van de ,,age of consent''. Het rapport van deze commissie, samengesteld uit negen vooraanstaande Indiërs en een vrouwelijke Engelsche arts, besloeg negen boekdeelen. Miss Mayo heeft dit materiaal verwerkt in een nieuw boek *Volume Two* dat iedereen interesseeren moet die in dit bijzonder punt belang stelt.

Charles Dickens.

Van de Jesuiten naar Punch.

In de Engelsche pers wordt met veel lof gewag gemaakt van het werk *Friends and Adventures.* Dit is de autobiographie van den bekenden ,,T'', collaborator in ,,Punch''; tooneelcriticus voor dat blad, ,,advertising adviser'' en een gezaghebbende persoonlijkheid in de wereld der publiciteit. In het eerste deel van dit boek schrijft de auteur over zijn leven bij de Jesuiten. Hij werd opgevoed te Stonyhurst en voelde roeping tot het priesterschap. Doch na ettelijke jaren in een ander college van dezelfde orde te hebben gedoceerd, kwam hij tot de ondervinding dat hij niet geroepen was voor dit leven. En wijl hij slechts tijdelijke geloften had afgelegd was het niet moeilijk de orde te verlaten. Hij wendde zich dan tot Kardinaal Vaughan om tot regulier geestelijke te worden opgeleid. ,,T'' was een goed vriend van den beruchten George Tyrrell, die geëxcommuniceerd werd om zijn modernistische leerstellingen. ,,Had ik hem niet gekend'', zegt T, ,,ik ware misschien nog Jesuit ,,which would have been no good thing either for me or the Jesuits'', voegt hij eraan toe. Kard. Vaughan stierf vóórdat T sub-diaken werd gewijd en zijn opvolger, Kard. Bourne, liet hem weten dat hij de verantwoordelijkheid voor die wijding niet op zich nam. Now and Then noemt dit ,,another instance of Roman Catholic intelligence.'' T. trok dan de wereld in om de verschillende ,,ambachten'' uit te oefenen, waarvan we boven gewag hebben gemaakt.

Paul Robeson.

We wezen er onlangs op dat deze bekende negeracteur zoo'n geweldig succes had in Engeland met de hoofdrol in O'Neil's *Hairy Ape,* dat in het Ambassador's Theatre vertoond werd. Nu bereikt ons het bericht dat de acteur aangetast werd door een acute laryngitis en dat men het stuk na slechts vijf opvoeringen heeft moeten stop zetten. Heel de Engelsche pers spreekt van dit jammerlijk onderbreken en al de tooneelliefhebbers betreuren dit vroegtijdig ophouden. Want zegt de *Times,* we hoeven er niet op te wachten dat er een acteur komen zal die deze rol op zoo'n volmaakte wijze weergeven zal als Robeson. Toch wordt een hernemen van het stuk voor lateren datum in het vooruitzicht gesteld.

Paul Robeson.

N.V. Van Loo's Wijnhandel, Arnhem, Tel. 24771
Oud betrouwbaar adres voor BORDEAUX-, RIJN- EN MOSELWIJNEN. — MISWIJN.

JEAN VERMEULEN-ROELOFS
WIJNHANDEL — VENRAY
MISWIJN EN ANDERE WIJNEN
VRAAGT PRIJSCOURANT.

Stoomsteenfabriek „NUANCE"
FIRMA BOERLAND EN VAN DER KUN
TEL. AFFERDEN L 3. — HEUKELOM L.
Genuanceerde steen
Blauwe en Paarse plintsteen. Ruwe Handvorm.

N.V. EUREKA's BAKKERIJEN - NIJMEGEN — HET BESTE BROOD MET 10% KORTING
DE FIJNSTE KOEKJES, GEBAK EN BONBONS. — ZEER CONCURREEREND.

Fa. GEBR. KEMKES, Nijverstraat 14-20, Tilburg, Tel. Int. 1229
Speciaal in Kerkmeubelen.

Leo XIII en Rerum Novarum
door Prof Dr. F. Weve O.P.
en Prof. Mr. Dr. L. Triebels.
Hoogleeraren aan de R. K. Handelshoogeschool te Tilburg.
Prijs 90 ct.

Joannes Stalpart van der Wiele
door L. C. Michels,
Docent aan de R. K. Leergangen te Tilburg.
Prijs 75 cent.

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den Uitgever Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg.

OCCASION 8 Cyl. „DE SOLO" TYPE 1931 — SPOTPRIJS — GLOEDNIEUW TELEF. 3313
GARAGE A. J. SMULDERS — TONGELRESCHEWEG 85 — EINDHOVEN

S. MENHEERE-DUSEE - TILBURG BOUWMATERIALEN, WAND- EN VLOERTEGELS, SANITAIREN
Kantoor: Molenstraat 144 - Telefoon 1058 Magazijnen: Besterdstraat 3 - Rosmolenplein 3

MET GRETIGHEID
ZAL ONTVANGEN
WORDEN HET WERKJE:
WAT GEEN OOG GEZIEN HEEFT
Een pakkende verhandeling van
Dr. ENGELBERT KREBS
over alles, wat de christen kan weten over het leven na den dood
VERKRIJGBAAR: IN
DEN BOEKHANDEL, OF
VERZENDHUIS G. G. G.
JANSSINGEL, 's BOSCH
80 CENT

Firma Wed. J. A. Wouterlood v. Doesburg & Zn
WIJNHANDEL
N. Ginnekenstraat 22 — BREDA
Telefoon No. 354.

Eerste klas Banketbakkerij
Theo van Aerde
Korte Burchtstr. 14
Nijmegen
Telef. 1824

DUC GEORGE
SIGAREN
ZIJN

OVERWELDIGEND

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

H. SMITS Jr.
Verfhandel
Jansplaats 28, Arnhem
Schabloneer- en Silka-artikelen
voor beschildering van stoffen, hout, celluloïd, enz.

Zoo juist verschenen :

JOHN. RUSKIN

zijn leven en zijn werken zijn opvoedkundige beginselen en zijn invloed.

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow : The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies :

Boekzaal : Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideeën van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.

Boekengids : „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."

Hooger Leven : „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".

L'Athénée : „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs : ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.

Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

Zoo juist verschenen :

THEO PONTEN

MUSICA ARS

LEIDDRAAD VOOR MUZIEKGESCHIEDENIS EN ALGEMEENE MUZIEKLEER

Ten gebruike op middelbare scholen en ten dienste van de ernstige muziekliefhebber

Met een voorwoord van Sem Dresden en verschillende afbeeldingen en portretten

PRIJS, ING. . . . F 1.90
GEBONDEN . . . F 2.25

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij den Uitgever
J. B. WOLTERS,
GRONINGEN — DEN HAAG — BATAVIA

MENEER VAN NETTEN·

Een boek over wellevendheid voor iedereen.

Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS

Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.

Omslagteekening van den kunstenaar JOAN COLLETTE.

DE MAASBODE : dit is nu eens een boek over wellevendheid, wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken
Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtbeveelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel ? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geéft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders, niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.

Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

GERESERVEERD VOOR

FIRMA M. KROPMAN

HAZEKAMPSCHEWEG 30
NIJMEGEN

▼

Vermijdt teleurstelling.

VRAAGT BONBONS FINS

Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr 34, Tilburg, Tel. 641

STOFFENMAGAZIJN „DE LELIE"
TOLBRUGSTRAAT 1 hoek Nieuwstr.
BREDA.

Frans de Kort, Torenstraat 27 en 29
En Gros BREDA En Detail
Handel in Land- en Tuinbouwzaden, Kunstmeststoffen en Tuinbouwgereedschappen. Tel. Int. 661
Catalogus op aanvraag gratis.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ▫ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ▫ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ▫ NADRUK VERBODEN
EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

No 19 1 OCTOBER 1931 25 cent

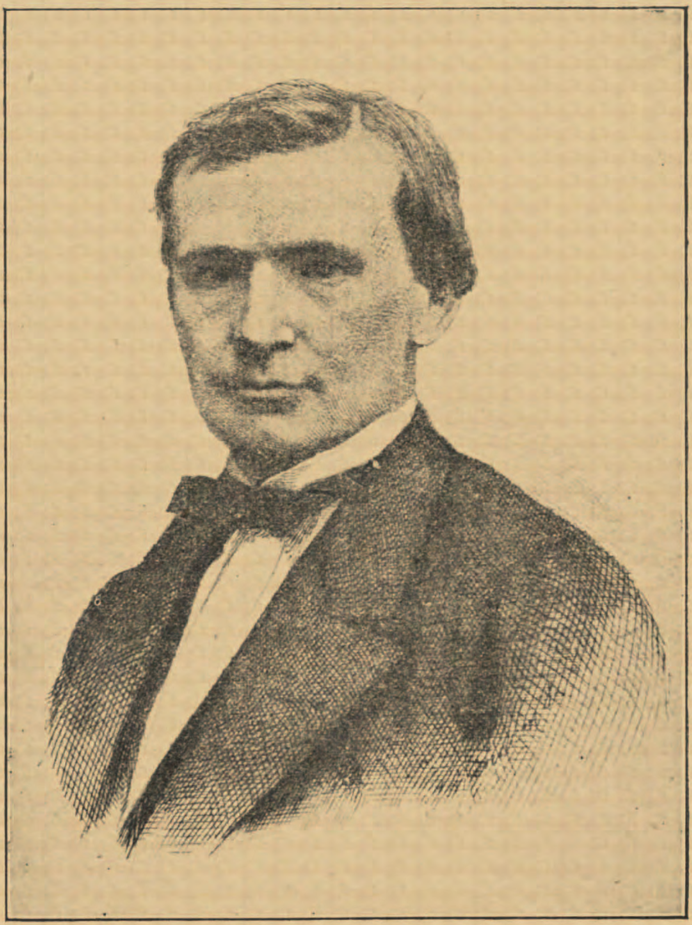

BUSKEN HUET
Dr. G. de Vooys: Uit de Literarische Kritieken van Busken Huet.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

Leo XIII en Rerum Novarum
door Prof. Dr. F. Weve O.P.
en Prof. Mr. Dr. L. Triebels.
Hoogleeraren aan de R. K. Handelshoogeschool te Tilburg.
Prijs 90 ct.

Joannes Stalpart van der Wiele
door L. C. Michels,
Docent aan de R. K. Leergangen te Tilburg.
Prijs 75 cent.

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den Uitgever Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg.

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Nadruk verboden.

H. H.: . . . . *De roman van een simpel man*
K. v. K.: . . . . *Na den oorlog*
L. J. M. Feber: . . . *Groot Nederland en wij*
F. A. Brunklaus: . . . *Twintigvoudig kapitalisme*
Dr. Raph. Kreemers: . . . . *Oorlogsboeken. II*
Jos. Panhuijsen: . . . . *Staat en toekomststaat*
Dr. Raph. Kreemers: . *De middeleeuwsche Hanze*

UIT BOEK EN BLAD:
Opgang. — *De Stem.*

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No 320.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

FREEWHEELING CAR
Studebaker
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-TEATER
Mariënburg — Telef. 20

GEEN KOUDE GEEN VOCHT GEEN LAWAAI SIERT DE WONING
DOOR
CELOTEX
Voorradig in afmetingen van:
DIK: . . . . 11 m.M.
BREED: 91-121 c.M.
LANG: 244-280-275
305-366-427 c.M.
N.V. Bouwstoffenhandel
H. W. DE KANTER
BREDA
Oede van Hoornestr. 1 en 8
Telefoon 779

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

GOEDKOOP ROOKEN **HERMANS Sigarenhandel** Stratumseind 36 A EINDHOVEN
VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land.

J. B. VERMULST-SCHEFFER - Strijpschestraat 23d - EINDHOVEN
AGENTSCHAP GILLET MOTOREN — KESTEIN'S EAK RIJWIELEN
Soliede personen gemakkelijke betalingsconditiën.

Vanwege het buitengewoon groote succes, dat wij de vorige jaren mochten oogsten, komen wij thans wederom uit met een winterboek, hetwelk er weer zeer aantrekkelijk zal uitzien.

ALS HET WINTERT...

(1931)

Door een uitstekend geslaagd steendruk-omslag, frisch en feestelijk van kleuren zal deze uitgave een de aandacht boeiend object zijn, buitengewoon geschikt voor geschenk.
Dit kloeke boek van voorname typografische verzorging, krijgt in vergelijking met zijn lagen prijs, een buitengewoon rijken inhoud. Het wordt verlucht met vele karakteristieke teekeningen. En de inhoud aan tekst is aangenaam varieerend en staat op voornaam literair peil.

De Houtsnede — **door Jan Engelman**
De strooper — **door Ernest Claes**
Het Mirakel — **door F. de Sinclair**
De spreuk van het goede paard — **door Antoon Coolen**
Van twee stadjes, een dorp en een eiland — **door Fred. Thomas**
Liefde in de Prairie — **door Kees Meekel**
Judeke's laatste Kerstmis — **Anton Thiry**

Wij vragen onze abonné(e)'s voor dit schitterende werk, gedrukt op het beste en duurste papier (Engelsch feather weight) geen vier of vijf gulden, wij stellen de exemplaren beschikbaar

uitsluitend voor onze abonne(é)'s voor slechts 95 cent per stuk !

Wij zijn hiertoe in staat, doordat wij meer dan tienduizend exemplaren drukken en het boekwerk aan onze abonné(e)'s ongeveer tegen kostprijs afstaan.
Maar U kunt U zelf overtuigen. Begin November ontvangt U het werk OP ZICHT.
U begrijpe ons nu goed.
De abonné(e)'s die geen zichtzending mochten wenschen, kunnen ons dat even per briefkaart berichten, ofwel de zending bij aanbieding *zonder eenige kosten* weigeren en retourneeren.
De aboné(e)'s waarvan ons verleden jaar op een of andere wijze gebleken is, dat een zichtzending hun niet aangenaam is, ontvangen *niets*, tenzij zij er nog omgaand nadrukkelijk om verzoeken.
De abonné(e)'s, die méér dan één exemplaar wenschen te ontvangen (er waren er verleden jaar, die er wel tien bij bestelden !) gelieven ons *terstond na ontvangst* (*niet er voor*) *van hun exemplaar* op te geven, hoeveel exemplaren er nog méér worden verlangd.
Dit bevordert de richtige distributie, daar dan iedere abonné(e) zijn beurt en zijn gelegenheid heeft gehad en bovendien, aldus kan men zich vooraf op zijn gemak overtuigen van de uitstekende in- en uitwendige verzorging van het werk.
Men talme dan echter niet, want wij twijfelen er niet aan, of evenals verleden jaar, gaat ook nu, de oplage weer schoon op!
Als het wintert...... (1931) is een rijk bezit en een gedistingeerd St. Nicolaas- of Kerst-geschenk.
In dit tijdschrift wordt nog nader bekend gemaakt, wanneer de expeditie plaats vindt. Zij, die meenen ten onrechte te zijn overgeslagen gelieven *dan* (niet nu) te reclameeren.

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD :: BREDA

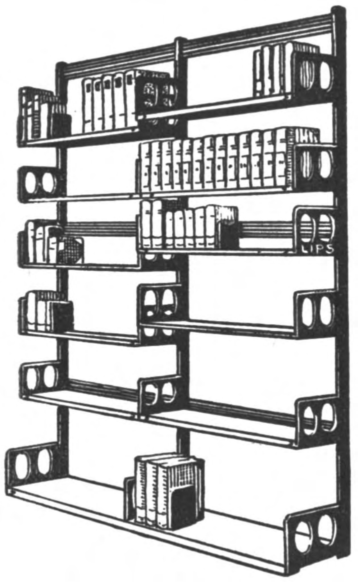

LIPS HANDIG VERSTELBARE
BOEKENSTELLINGEN
IN ELKE LENGTE
LICHT, SIERLIJK, ENORM STERK.

Fa. P. v. d. WEEGEN & Zn., Tilburg
TIMMERFABRIEK
Briefadres: GASTHUISSTRAAT 48.

BAHLMANN & Co - NIJMEGEN
K. Burchtstraat hoek Broerstraat
Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding
Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.
Zeer voordeelige prijzen.
Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"
GROESBEEK.
Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520
Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren
Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

J. Steylen-v. d. Brûle — Firma P. ten Have
St. Janstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620
Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

TH. BEENS - GINNEKEN - TEL. 563 -
RADIO
ELECTR. VERWARMING
SANITIAR

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN
Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Firma Alph. van Laarhoven -
VISCHMARKT 8 BREDA
Het aangewezen adres voor goud, zilver, doublé, alpacca. - Klokken, Horloges, Luxe Klokjes. - Eigen reparatie-inrichting

FABRIEK VAN MACHINALE HOUTBEWERKING
„DE MARK"
JACQ. VAN GROENENDAEL — BREDA
Alle timmerwerken, speciaal
kerkbanken, kerkstoelen, schoolbanken enz.

J. HURKMANS, Teteringenstr. 31, BREDA
LUXE BAKKERIJ — Hoek Ceresstraat — Telefoon 1731
Specialiteit in alle soorten FIJN GEBAK.

Kantoormachines
Mart. Payens - Nijmegen
ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

PIANOHANDEL VAN LIEBERGEN Nieuwstr. 9, Eindhoven, Tel. 2979.
Speciaal adres voor accuraat stemmen en repareeren

VICTORIA-WATER
OBERLAHNSTEIN
Uitstekend te vermengen met wijn of vruchtensappen.

DE ROMAN VAN EEN SIMPEL MAN.

Het zijn werkelijk simpele lieden, die in dezen joodsch-Russischen roman optreden: Mendel Singer, een heele gewone Jood, die het eenvoudige beroep van godsdienstonderwijzer uitoefent, Deborah, zijn vrouw en de vier kinderen: Jonas, de oudste, sterk als een beer, Schemarjah, de jongere, sluw als een vos, Mirjau, koket en vluchtig als een jonge gazelle en de Benjamin der familie: Menuchim, een arme, misvormde epilepticus. Met de geboorte van dit laatste kind begint het bittere leed der familie. Het leven der moeder staat nog alleen gekeerd naar het lot van Menuchim. Zij gaat naar een ouden rabbijn en verneemt daar de wonderschoone orakel-spreuk: „De smart zal hem wijsheid geven, zijn onaantrekkelijk uiterlijk zal hem goedheid leeren, zijn bitter levenslot zal hem mild maken en door zijn ziekte zal hij kracht verkrijgen. In zijn oogen zullen zich wijde diepten weerspiegelen, zijn gehoor zal uiterst fijn worden en vol van zuivere klanken. Zijn mond zal zwijgen, doch als hij gaat spreken, zal hij niets dan goedheid verkondigen.'' Maar *wanneer* hij weer gezond zal worden, neen, dat weet de oude Rabbi ook niet. Aldoor vaster worden de schroeven van het leed aangedraaid. Jonas wordt soldaat in het Russische leger, wat voor een Poolsche Jood een ergerlijke schande is; Mirjam wordt nageloopen door de officieren van het garnizoen, wat de familie als een even pijnlijke onteering aanvoelt. Schemarjah deserteert naar Amerika en raakt er in goeden doen. De zwarte vleugelen, die het noodlot uitbreidde over de hoofden van Mendel Singer en zijn vrouw, dooven alle hoop uit in hun gelukshongerige harten. En als Schemarjah de overvaart naar Amerika betaalt, ontvluchten ze hun vaderstad en laten den kreupelen Menuchim achter, wat voor de moeder een blijvende oorzaak van bittere zelfverwijten wordt. Maar ook in Amerika blijven de donkere vogels over de familie zweven. De wereldoorlog breekt uit en weldra wordt Schemarjah, die als een echte Amerikaan naar het front vertrokken is, vermist. Mirjam wordt krankzinnig. Het is te veel voor moeder Deborah: van bitter leed rukt ze zich de haarstrengen uit, valt van haar stoel en is dood. Nu springt ook in Mendel Singer de crisis los.

Hij, de vrome, rechtschapen Jood met zijn zuiver religieuse sentiment, die zijn psalmen zong in voorspoed en in tegenspoed, wanneer hij den Hemel dankte en wanneer hij dien vreesde, komt in opstand tegen God en wil het roodfluweelen zakje, waarin zijn gebedsriemen, gebedenboeken en bidmantel geborgen zijn, verbranden, maar al is zijn gemoed in opstand tegen God, heel zijn wezen is echter nog vervuld van de vreeze Gods en zijn hand volvoert de godslasterende daad niet. Het is een schrikwekkend en aangrijpend tooneel, als het verzet tegen God in zijn opgekropt gemoed naar woorden zoekt. „Het is uit, uit, uit met Mendel Singer'', roept hij en stampt er met de schoenen zóó hard de maat bij, dat de vloerplanken gaan dreunen en de pannen tegen den muur klepperen. „Hij heeft geen zoon, hij heeft geen dochter, hij heeft geen vrouw, hij heeft geen vaderland en hij heeft geen geld. Nu zegt God: „Ik heb Mendel Singer gestraft, maar waarvóór dient God die straf toe? Waarom niet Lemmel, den vleeschhandelaar? Waarom straft Hij Skowronnek niet? Waarom straft Hij Menkes niet? Neen, alleen Mendel wordt door Hem gestraft! Mendel krijgt den dood, Mendel krijgt den waanzin, Mendel krijgt den honger, alle gaven Gods worden over Mendel uitgestort. Het is uit, uit, 't is uit met Mendel Singer.'' Dan komt de gelukkige finale: de voorspelling van den ouden Rabbi is in vervulling gegaan. Menuchim is een beroemd musicus geworden en vindt in Amerika den ouden Mendel Singer terug.

* * *

De verdienstelijkheid van dit simpele familieverhaal ligt in de zuivere en sobere weergave van het gebeuren. Over den stijl ligt een rustige onbewogenheid en toch leven we mee met deze menschen. Hun tragisch lot grijpt ons aan en houdt ons geboeid tot het verlossende einde. Alles wordt zoo eenvoudig gezegd, ongekunsteld, in sereenen eenvoud en plastische werkelijkheid. In onzen tijd van enigmatiek zieleleven en gecompliceerde roman-analyse is een dergelijk helder en gaaf boek een ware opluchting. Hier is iemand aan het woord, die zich zelf weet te beheerschen en daarom zoo voortreffelijk slaagde in de uitbeelding van het werkelijke leven. Want, enkele onwaarschijnlijkheden over het hoofd gezien, is het een waar boek, dat ook tegenover het lijden een zuiver standpunt inneemt. Zeker, het is geen christelijke

berusting, die het lijden verstaat, omdat het visioen van den goeden Vrijdag een werkelijkheid is, welke alle raadsels oplost. Maar toch gaat er door het heele boek een milde toon van verzoening met het lijden, die opbeurt en kracht geeft om het onontkoombare kruis verder te dragen.

H. H.

---

[1]) **Joseph Roth,** — **Bc** — JOB. *W. de Haan, Utrecht,* 1931. (20×14). 262 blz.

NA DEN OORLOG.

De strijd om de macht wil feitelijk de zuiging teekenen die het communisme uitoefende op het volk, in den Duitschen revolutie-tijd 1918-1921. Ludwig Renn geeft er een verklaring van zijn langzame, haast-onbewuste overgave aan het extreme socialisme. Voor hem is het communisme een systeem, waarin alléén nog ideaal en rust is te vinden voor een rechtschapen hart, dat temidden van de voosheid en de valschheid der tegenstrijdige partijen, de vertwijfeling zeer nabij komt. Niet alsof Renn het communisme predikt in zijn boek; hij spreekt er nauwelijks van. 't Is veeleer de onbewuste neiging van een kinderhart, dat angstig wegvlucht voor menschen die leelijk doen, en ten slotte zich blijmoedig thuisvoelt bij een of anderen oome, zonder zelf goed te weten dat het zich daar op z'n gemak voelt. Dat langzame afdrijven is te begrijpen van een man zonder godsdienst of zonder vast princiep; aangenomen tenminste dat de aanhangers van het communisme dan ook de eenige eerlijke en rechtschapen menschen zijn geweest, die hij in dien troebelen tijd van oorlog en revolutie ontmoet heeft. Want het gaat bij Renn niet eerst en vooral om een princiep, een idee of een systeem dat de wereld beter zou kunnen maken; Renn schijnt niet veel lust te hebben, om poolshoogte te nemen van systemen, en als hij het doet, gaat het erg oppervlakkig en hij verveelt zich gauw. Renn laat zich drijven door gevoelens van sympathie of afkeer, die de menschen waarmee hij te doen heft, bij hem opwekken; en naar de ménschen beoordeelt hij de waarde van systemen en ideeën, waar die menschen mede vlaggen of te koop loopen. Het bloed van zijn eerlijk hart maakt voor hem uit, waar goedheid en waarheid is. En nu is het een feit, misschien toevallig zóó — we kunnen dat niet uitmaken, — dat de officieren van het oude Duitsche leger en de vertegenwoordigers der sociaal-democratie waar Renn mee in aanraking komt, ook zelfs aan het front een dominee der protestantsche religie, heel slinksche, sluipsche en zelfs gemeene typen van menschen zijn. Dan moet, volgens den barometer-stand van Renn's hart, de partij van deze onuitstaanbare wezens, minstens gebouwd zijn op een valsch en waardeloos idee.

De strijd om de macht geeft wel een beeld van den chaos der revolutie, maar slechts een zeer begrensd beeld: in zooverre Renn het zag in de kazernen, corpsen en politieafdeelingen waar hij dienst deed. De schuld ligt aan hem zelf, omdat hij vooral kijkt naar menschen, en niet tot de zaak tracht door te dringen. In die wereld heeft Renn niet veel meer waargenomen dan tuchteloosheid, stuurloosheid, uitviering van wrok bedrog, list en halfslachtigheid. Alleen bij den gewonen soldaat en bij den arbeider was nog eerlijkheid en trouw te bekennen; maar ze werden bij den neus genomen. Het boek heeft in zijn eenvoudigen verhaaltrant een klank van oprechtheid; en zijn de dingen niet geweest zooals ze hier beschreven staan, zelfs niet in den beperkten kring waar Renn leefde, dan kan de fout meer liggen aan de simpelheid van zijn oordeel, dat zwevende op zijn gevoel niet weet te onderscheiden, dan aan welbewuste verdraaiing van feiten.

De kracht van dit boek, dat in Duitsche recensies hoog wordt opgehemeld, ligt niet direct in literatuur; maar in de warmte waarmee een nuchter en oprecht hart — we zouden bijna zeggen, kinderhart – reageert op menschen en dingen. Renn kijkt en voelt. Daarom is het boek zeer leesbaar, omdat het redeneeringen uit den weg gaat, en een levendige film is van handelende personen. Wij kunnen aannemen dat een Duitscher, die deze, niet onstuimige botsing van ideeën, maar veeleer kleinmenschelijke wrijving van partijen en belangen meeleefde, er dieper door aangedaan wordt, dan wij op verren afstand. *K. v. K.*

---

[1]) **Ludwig Renn,** — **Bc** — DE STRIJD OM DE MACHT. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht.* (18.5×13.5). 273 blz.

GROOT NEDERLAND EN WIJ.

In een essay *Het Zuiden in Rijks Nederland* en een lezing voor het Dietsch Studenten-Verbond, getiteld *Vlaanderen en de Vlaamsche strijd* — bezien door een Rijks-Neder-

lander — heeft Anton van Duinkerken zijn meeningen uitgesproken over *Groot Nederland en wij* [1]).

Het essay is opgezet als een critische beschouwing, als een bespiegelende nabetrachting op Knuvelder's verhandelingen *Bezuiden de Moerdijk* en *Vanuit Wingewesten*.

Gerard Knuvelder.

Het gaat het onderwerp van zijn critische beschouwing ongetwijfeld te boven; het is korter en bondiger, raker en dieper. De houding van Van Duinkerken tegenover Knuvelder's werk is een zeer eigenaardige; hij bewondert en waardeert vrijwel zonder voorbehoud. Men krijgt den indruk, dat het Brabantsche hart, dat zoo prachtig heeft getuigd in een gedicht als „Volk in de Processie" den knappen en als het moet gereserveerden criticus parten heeft gespeeld. Wij hebben zelf indertijd aan *Bezuiden de Moerdijk* onze waardeering niet onthouden, noch als wetenschappelijk werk, noch als daad van cultuurbouw. Maar het tweede, zooveel zwaardere maar daarom nog niet gewichtiger werk kunnen wij met den besten wil niet zien als een verbreeding, hoogstens als een uitgebreide en verbeterde druk met een vlag boven de lading, waaronder het lang niet altijd veilig varen is. Van Duinkerken ziet de verhouding der waarden precies anders om. Het eerste boek noemt hij „het vluchtig verslag van een terreinverkenning", waarin dan toch maar „harte waarheden" stonden neergeschreven. In de *Wingewesten* zou de auteur zijn daad hebben te verantwoorden. Van uw vrienden moet ge het hebben; wanneer men in aanmerking neemt, dat gemelde harde waarheden ten diepste bedoelen in te grijpen in de structuur, in de sociale, politieke en cultureele verhoudingen in ons vaderland, dat bovendien zij in haar consequenties zekere min of meer précaire internationale verhoudingen betrekken, dan is het lang geen compliment voor den schrijver, dat zijn stellingen en beweringen de vrucht zijn van niet meer dan een terreinverkenning.

Intusschen is de zaak waar het om gaat van te groot belang, grijpt zij te diep in het geestelijk en sociaal bestaan van den Dietschen stam en deszelfs ontwikkeling, dan dat wij ons lang in verschilpunten zullen verdiepen. Waar het bovenal op aan komt en waarover wij het eens zijn — Van Duinkerken, Knuvelder en de ondergeteekende — dat is: „dat het zwaartepunt der Nederlandsche beschaving zich merkbaar verplaatst naar het katholieke zuiden en dat deze verplaatsing zal toenemen met dezelfde snelheid, waarmee de oorspronkelijke staatsgodsdienst van de noodlots-formatie, ontstaan bij de Unie van Utrecht, zich in gemoedsbewegingen ontbindt." En wij ontmoeten elkaar in de overtuiging, dat „deze verplaatsing een groot heil is voor natie en volk." Welke overtuiging niet voortspruit uit zeker provincialistisch chauvinisme, maar steunt op feiten, die iedereen ziet en voelt en tast, zonder dat een ieder benoorden de Moerdijk ze in hun onontkoombare feitelijkheid aanvaardt en er toe komt, zichzelf de zichtbare verschuiving der verhoudingen te bekennen.

Bij gelijkheid van denkkracht levert een kunstenaar een pakkender essay dan iemand, die betoogt zonder meer. Dat bewijst Van Duinkerken na Knuvelder zoo overtuigend mogelijk, in een enkele zinsnede opent hij gezichtspunten, waarover de auteur der *Wingewesten* hoofdstukken lang tobt en zwoegt zonder bizonder gewin aan kracht van overtuiging. Het historisch fatum van de afgrenzing der staatkundige sferen dwars door de dislocatie der cultuurkringen heen, komt met één zet in het volle licht te staan, wanneer Van Duinkerken zegt: „De Staat-wording der Vereenigde Nederlanden is in Januari 1579 te Utrecht onmogelijk gemaakt. In feite heeft ze zich nog niet voltrokken. Wat in alle Europeesche landen een gevolg der Renaissance was, is in de Nederlanden door de Reformatie tegengehouden. Want hier ging de

ontwikkeling tot onafhankelijk gemeenheid samen met conflicten, wier oplossing niet werd gevonden, en die toen maar door fatale noodmaatregelen tot een geweldddadig eind zijn gebracht. Op grond van die historische mislukking is een nationale meerderheid er eeuwenlang in geslaagd, den opstand tegen Spanje voor te stellen als een calvinistische geloofsstrijd. Deze geschiedvervalsching heeft de normale ontwikkeling van de Nederlanden belemmerd... Eerst de geestelijke onttakeling der protestantsche overmacht heeft den tegenstand der vaderlandsche geschiedenis tegen het vaderlandsche recht gebroken.''

Inderdaad, van Utrecht af werd, zoo noodig met geweld een deel van den Dietschen stam gedesorienteerd, staatkundig op Amsterdam en den Haag, religieus en cultureel op Dordt. De hegenomie van Holland lag niet in de natuur van het ras; zij deed die natuur geweld aan. Bovendien was zij voorbestemd te verdwijnen met de ontbinding van de geestelijke kracht, waarop zij zich beriep met vaak maar al te materieele bijbedoelingen, met de uiteenstorting van het protestantisme.

Men kon echter de natuurlijke historische ontwikkeling wel tijdelijk geweld aan doen, maar niet blijvend keeren. De ondergang van het Protestantisme in de geestelijke, de voortschrijdende industrialisatie in de stoffelijke sfeer beteekenen het onherroepelijk einde dier hegemonie. Zij bewerken een verschuiving der innerlijke krachten in de richting van de eenige verhouding, die inderdaad natuurlijk is. Het zwaartepunt der Nederlanden verplaatst zich naar zijn aanvankelijke positie, nu aan de louter Hollandsche machtsstelling het steunpunt ontzinkt. Aldus doet de ontwikkeling der dingen recht na eeuwen onrecht.

Met Van Duinkerken zijn wij van oordeel, dat het vandaag weinig beschrijving meer behoeft, hoe het Zuiden slachtoffer werd. Feitelijk is hier nadere documentatie overbodig, toch doet de auteur goed werk met pakkende voorbeelden van verdonkeremanen van cultureele en artistieke waarden, van een geschiedschrijving, die eenzijdig het produkt van Utrecht belichtte, omdat de Dietsche stam in zijn vollen omvang haar Hollandsch-protestantsche kader te buiten en te boven ging. Het verleden wordt overigens van te minder actueele beteekenis, waar de feiten van vandaag het zichtbaar afsluiten, voor eens en voor goed.

Het groote feit in het heden is inderdaad, ook naar ons oordeel, dat tegelijkertijd, aan deze en aan gene zijde van de grens, de midden-Nederlandsche volksgroepen, in ongeschokte vitaliteit, herrijzen uit hun staat van verdrukking. Aan deze en aan gene zijde voltrekken zich analoge processen, hebben gelijk georienteerde, naar een natuurlijk centrum van cultuur gerichte verschuivingen plaats. Men kan zich daarover verheugen of niet; het is onmogelijk dit feit als zoodanig te ontkennen, de krachten der gemeenschap stuwen naar een cultureele synthese in een sfeer, die planeert boven de verhoudingen: die door een al of niet ge-

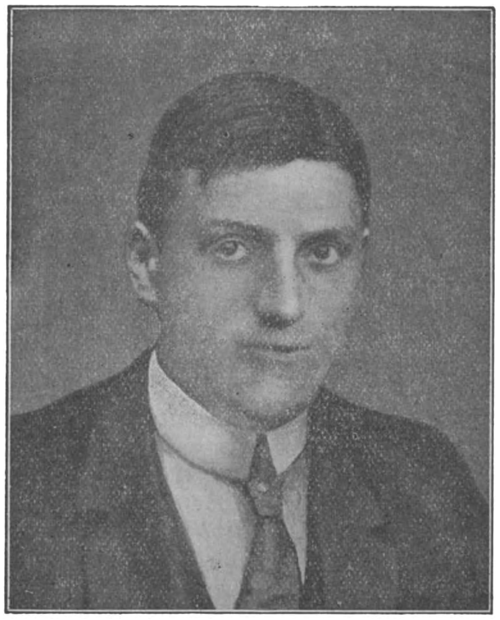

Anton van Duinkerken

forceerde staatkundige ontwikkeling worden bepaald. Vooreerst vraagt hier het cultureele vraagstuk de volle aandacht los van staatkundige verhoudingen en constellaties; in de natuurlijke orde der dingen gaat het cultureele aan het staatkundige vooraf. Intusschen zijn Van Duinkerken en Knuvelder, en waarachtig niet zij alleen, er op bedacht, dat de opgang van het Zuiden in de orde van het stoffelijke meteen een groot gevaar is voor de wedergeboorte en verdere ontvouwing van zijn wezenlijkst beschavingsbezit. De industrialisatie getuigt van een geweldige vitaliteit, die de Hollandsche handelsenergie als zoodanig minstens evenaart. Maar alle stoffelijk gewin zal niets baten, zal verkeeren in een vloek, wanneer het Zuiden daarbij en daar-

door zijn katholieke ziel èn bezieling verliest. Dat Knuvelder dit gevaar niet het eerst heeft ontdekt, erkent hij zelf door in zijn beide boeken aan een Poels en een Frencken de eer te geven, van de krachten, van het katholicisme mobiel te hebben gemaakt voor de verdediging van de volksziel, zegge van haar katholieke geloof. Trouwens, Knuvelder registreert nu eenmaal meer dan dat hij haar breekt. Het geloof niet alleen te redden uit de gevaren, die van de industrialisatie 'n *bijna* natuurlijk uitvloeisel zijn, maar het te handhaven en te ontwikkelen tot een levende bezielende, scheppende kracht in de sociale orde, dát is de groote opgave, waarvoor het Zuiden zich vrijwel spontaan ziet gesteld.

Prof. Frencken

Het gaat om het behoud van de Midden-Nederlandsche cultuur, hier en in Vlaanderen, om de voortzetting èn verheffing van een ongestorven verleden in het felle heden. Over den aard en de beteekenis van het religieuze element op zichzelf in dit ontwikkelingsproces is natuurlijk onder ons iedereen het eens; over inhoud en aard der Midden-Nederlandsche cultuur worden wij bij Knuvelder niet heel veel wijzer. Die cultuur aan te voelen, zonder veel redeneering spontaan haar kern te zien, dat was weggelegd voor den meer intuïtief aangelegden kunstenaar Van Duinkerken. In zijn voordracht voor het Dietsch-Studentenverbond heeft hij met een flitsend spel van tegenstellingen den Noord-Nederlandschen en den Midden-Nederlandschen mensch tegen over elkaar gesteld op een wijze, die zonder meer meesterlijk is, en bovendien sprankelt van een boeiende geestigheid, welke aan Knuvelder's starre betoogtrant en droge dogmatiek vrijwel vreemd is. Hij heeft daarbij niet onder zich gehouden — en dat getuigt van moed en werkelijkheidszin — dat de Noord-Nederlandsche groote hoop, heel een troep litteraten en intellectualisten incluis, niet het minste benul heeft van wat zich in Vlaanderen en Brabant en Limburg afspeelt. Het ontgaat nu eenmaal aan hun hypercultureele visie, dat dit alles van beslissende beteekenis wordt, óók voor de provincie Holland, voor boven-de-Moerdijk. Wat die groote hoop van de wording eener nieuwe Nederlandsche wereld beseft, maakt van Duinkerken, even geestig als snijdend, zijn Dietsch gehoor op de volgende manier duidelijk:

,,De doorsnee Hollander geniet wel van de gezapige natuurverschijnselen, die Wannes Raps en Pallieter, Charelke Dop, Meneer Piroen en de gezellige Pastoor van den Bloeijenden Wijngaert zijn. Hij bouwt er zich een Vlaanderen der verbeelding mee op, dat hij waardeeren kan zonder zichzelf daarom te moeten verachten. Voor hem zijt gij een volk van argelooze eenvoudelingen, dat een bijzonder goed hart op een bijzonder beweeglijke tong draagt en dat bij tijd en wijle, in drift geschoten, elkander op kermissen doodsteekt, misschien alleen om de uitbundige genoegens van het vette begrafenismael, dat de Hollander zoo typisch Vlaamsch vindt en zooveel primitiever dan de stiekum genoten borreltjes, waarin ook zijn verdriet wel eens lichtende facetten begint te vertoonen. Voor hem is iedereen, die een soutane en een priestersteek draagt, een goedmoedig en zelfs een lichtelijk suffig

Mgr. Dr. H. A. Poels

vergeef-al, die Gods zon in het water van den zondvloed kan zien schijnen en die door vrome overwegingen zichzelf laat dwingen om de menschelijke dwaasheden in 's hemelsnaam als persoonlijk deelgenoot te aanvaarden. De Vlaamsche meisjes zijn allemaal van te lande, al wonen ze midden in Gent, en hebben allemaal de onschuld van hun eerste communie bewaard, tot hunnen trouwdag met een landelijk jongeling, die in zijn jeugd een beetje dichterlijk, een beetje droomerig en veel sentimenteel is, om later te ontaarden tot een gulzig verslind-al, een suffig idioot of in het gunstigste geval een kleindorpsch burgerheer."

Men zou daaraan nog kunnen toevoegen, dat de groote massa der boven-Moerdijksche cultuurlingen, met eruditie en als in Brueghel niet meer dan Pallieter vermogen te ontdekken — om de verhouding der waarden nader te belichten. Wij hebben ons deze aanhaling gepermitteerd om aan te toonen, dat Van Duinkerken de kunst verstaat om, zonder een hevig ernstig gezicht te zetten en aan het betoogen te slaan, groote situaties spelenderwijze synthetisch saam te vatten. Hoe korter, hoe krachtiger en hoe geestiger dat gebeurt, hoe beter. Voorloopig blijkt dus het een en ander te mankeeren aan een grondslag van verstandhouding tusschen den Hollander en den Vlaming. Daarnaast staat dat Brabant, Limburg en Vlaanderen zeer zeker niet volslagen identiek zijn, maar wel cultureel verwant. De kring dezer verwantschap zal zich uitbreiden, naarmate de geest, die Holland maakte tot wat het was, raakt uitgeleefd.

Pieter Breughel.

* * *

Met al zijn knapheid en scherpzinnigheid staat Van Duinkerken vreemd en simplistisch tegenover de politiek. Men hoore: „Niets is in de staatkunde van het hedendaagsche Rijks-Nederland zoo beslissend als de angst voor een duidelijk waarneembare flater, die het zoo noodige partijprestige zou verlagen."

Dit is beslist onwaar; zóó orakelt alleen iemand, die voor de gevolgen van eventueele flaters in wijder kring dan de eigen partij geen enkele verantwoordelijkheid draagt. „Vandaar de bijna pathologisch geworden vrees voor ieder gebaar-in-de-ruimte", meent de auteur te moeten constateeren. Het is maar jammer, dat de menschheid met gebaren-in-de-ruimte niet valt te helpen, en dit te minder, omdat dezelve meestal met gezwam-in-de-ruimte gepaard gaan. Natuurlijk krijgt de „kunst van het bereikbare" een veeg uit de pan. „Slechts het onmiddellijk bereikbare is voorwerp van de kunst der politiek, die niet meer de kracht heeft haar idealen te stellen in schijnbare onbereikbaarheden, dus wier verwerkelijking van groote waarde zou zijn voor de handhaving en bloei van ons geestelijk volksbestaan in de — immers onberekenbare! — toekomst."

Wat de practische politiek ter wereld anders kan zijn dan de kunst van het bereikbare, is niet recht duidelijk. Maar dit sluit voor den practischen politicus volstrekt niet uit, dat hij, arbeidend binnen de limieten van het bereikbare, zijn idealen stelt in het voorshands onbereikbare en zich dáárop richt. Zelfs zal zijn arbeid onvruchtbaar zijn, wanneer zijn ideaal zich zou binden binnen de grenzen van het onmiddellijk bereikbare. Wat overigens het onbereikbare aangaat, de inspireerende kracht daarvan steekt niet in zijn voorloopige onbereikbaarheid, maar in de helderheid, waarin ons het ideaal voor oogen staat. Aan die helderheid van sociaal-cultureel ideaal ontbreekt bij den grooten hoop van de gebaarders-in-de-ruimte in den regel heel veel.

L. J. M. Feber.

---

[1]) **Anton van Duinkerken,** GROOT-NEDERLAND EN WIJ. *De Gemeenschap, Utrecht,* 1931. 80 blz. ing. *f* 1.40.

TWINTIGVOUDIG KAPITALISME.

„Les millions dansent sous nos regards".

Zelden zal een boek bij zijn verschijnen zóó actueel geweest zijn als deze bundel levens- en strevensgeschiedenissen van ***Millionäre*** van de hand van den vlotten en knappen schrijver Hans Wantoch. [1]) In een tijd immers, waarin de ziekte, waaraan 't Europeesche geldverkeer en bankwezen lijdende is, aller aandacht en hulp vraagt, moet een werk over de geschiedenis van 't kapitalisme wel evenzeer in 't brandpunt der belangstelling terecht komen.

Het geld is, niet onaardig, het bloed der maatschappij genoemd. En even belangrijk, als de bloedsomloop is voor 't menschelijk lichaam, is het 't geldverkeer voor 't lichaam der maatschappij. En evenals 't bloed iemand naar 't hoofd stijgen en verdwazen, ja zelfs dooden kan, kan ook 't geld zoo hevigen aandrang uitoefenen, dat verdwazing of dood er 't gevolg van is.

In de twintig beknopte, maar met feiten rijkelijk volgestouwde schetsen voert Hans Wantoch den lezer door zes eeuwen kapitalisme, te beginnen bij de Medici en hij laat z'n historische touringcar vlak voor 's lezers deur stoppen door aan 't slot met Ivan Kreuger een figuur te behandelen, die nog volop in 't Heden staat, zoodat de lezer de voortzetting van deze laatste schets a.h.w. in zijn krantje onder de rubriek Financiën lezen kan.

Het is leerzaam te volgen, hoe 't geld in den loop der historie steeds van rol verandert; hoe 't wisselt van middel tot welvaart, tot einddoel an sich.

Het bankhuis der Medici stelt zijn macht over 't geld in dienst van wetenschap en kunst, van nijverheid en handel. De Fuggers, die tallooze wevers werk en bestaanszekerheid verschaffen, gaan over tot 't gevaarlijk en nutteloos spel, dat speculeeren heet. De Engelschman Sir Thomas Gresham vorscht de geheime wetten van 't geld na en vermag deze wetenschap in een voor Engeland zegenrijke practijk om te zetten, tot catastrofaal nadeel voor Antwerpen, Wallenstein zoekt het heil zijner beurs in 't koopen en verkoopen van legers, en wordt meester over oorlog en vrede, zooals Alfred Nobel 't eeuwen later worden zou door zijn internationalen dynamiet-handel. De Oost-Indische Compagnie weet Holland „hoog op te voeren in de vaart der volkeren" en 't doet den Nederlandschen lezer goed te lezen, dat „Holland politisch, geistig, wirtschaftlich den Mittelpunkt Europas bildet". — William Paterson sticht, — zonder direct eigen voordeel, louter, als schepping van een genialen, schoon rusteloozen geest, — de bank van Engeland, „das in seiner Art erste und bis heute bedeutendste Finanzunternehmen der Erde". John Law weet papier tot geld te maken, weet „niets" den schijn van „heel veel" te geven en weet zelfs de kalmste en bezadigste menschen tot koortsige speculanten te maken. Richard Arkwright eerst en later Cobden worden groot-fabrikanten en kennen, zelf van „niet tot iet" gekomen, de bekommernis om 't lot der arbeiders. Het Huis Rothschild, dat men de triomf van 't Joodsch familiebewustzijn zou kunnen noemen, weet door een krachtig doorgevoerde, broederlijke en zakelijke eensgezindheid 't financiëel lot van Europa in zijn greep te krijgen en kan staatslieden de wet voorschrijven. David Hansemann sticht grootbanken, — w.o. de thans zoo bedreigde Danatbank, — en vermag daardoor reusachtige kredieten te mobiliseeren en dienstbaar te maken aan Duitschland's handel en industrie. De Franschman Boucicaut wordt de stichter van 't eerste groote warenhuis „Au Bon Marché", waardoor hij de prijzen van luxe-artikelen aanpast aan de beurzen der „kleine luyden", waarvan hij er ook eens een was. Werner von

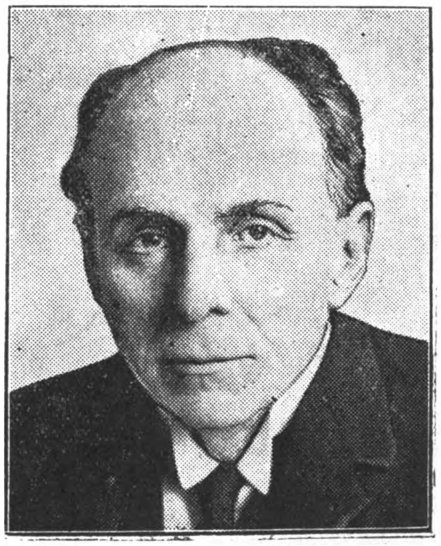

Cecil Rhodes

Siemens onderwerpt, als stichter der firma Siemens und Halske, de technische wetenschap aan 't algemeen welzijn en overspant den aardbol met een groot net van telegraaflijnen en -kabels. Dan komt Cecil Rhodes voor 't voetlicht, de man, die van Zuid-

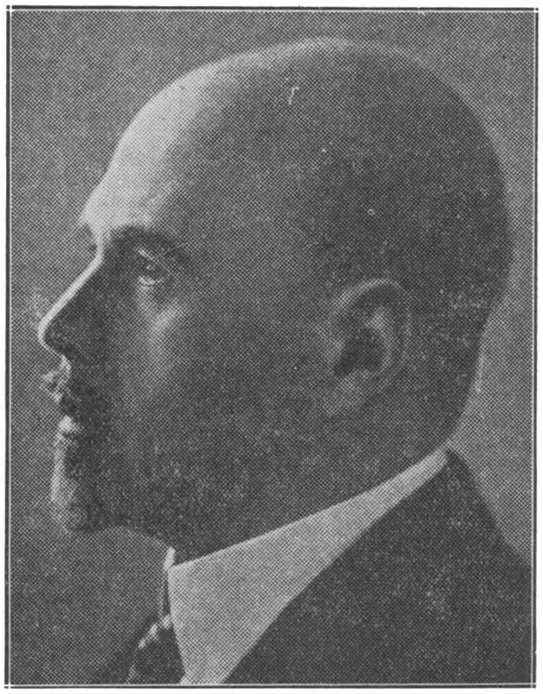

Walther Rathenau.

Afrika een N.V. maakte. Volgt Walther Rathenau, die, „vor dem Altar der Wahrheit blosz inbrünstig stammelnder, inbrünstig ringender Gläubiger blieb, im Reich der augenblicklichen Wirklichkeit aber een Bezwinger war." De schets over August Thyssen toont de imperatorsfiguur van den man, die de, als een verdiepingenrijke wolkenkrabber steil omhoog klimmende trust der Vereinigte Stahlwerke opbouwde. Henry Ford leert men kennen, als de groot-industriëel, die in zijn fabrieken niet alleen auto's maar ook menschen maken wil. „The myste-

Henry Ford

rious man", de Zweed Ivar Kreuger, die, als jongeman bouwwerken ontwierp en thans de bouwer is van een concern, op welks ingenieuse structuur de knapste economisten zich 't hoofd moe denken, besluit dezen stoet van geld-koningen.

Deze boeiende serie meest scherpgeformuleerde essays zou een onverdeeld genot bij 't lezen gevormd hebben, als de schrijver een eigenschap gemist had, die helaas! een Duitscher nooit te verliezen schijnt, n.l. de neiging om hier en daar den weg naar 't geen hij te zeggen heeft te versperren door zware „boomen".
Het komt in dit boek nu wel niet zoo heel vaak voor, maar de zaak wordt erger, waar Wantoch deze „boomen" doet afwisselen door 't stekelig doorngewas van zijn al te blijkbaar anti-katholieke overtuigingen. Alle historische figuren, die zich misdroegen en tevens katholiek waren, worden met hun wangedrag op de debetzijde van 't Katholicisme geboekt. Van de vele historische figuren, die zich prijzenswaardig gedroegen, komt men niet te weten, dat ze katholiek waren.
Wat de „boomen" betreft, die de schrijver soms opzet, deze wortelen meest in zijn afkeer van de Duitsche ambtenarij en z.n liefde voor de Duitsche Tüchtigkeit. Zijn ideaal blijkt een staat, bestuurd door de beste mannen der Wirtschaft tot heil van 't heele volk. En die beste mannen der Wirtschaft zijn zij, die het kapitaal gebruiken, niet, als middel, tot al maar hooger opdrijven van hun particulier vermogen, maar tot vermeerdering van de welvaart onder allen, die, als werkgevers, werknemers en consumenten, deel hebben aan of belang hebben bij 't productie-roces. Dit hooge ideaal en de begeestering, waarmede Wantoch het verdedigt, maken weer eenigszins goed, wat hij door zijn wanbegrip van 't Katholicisme en zijn soms verward gefilosofeer bij den goedwillenden lezer verbruide.

F. *A. Brunklaus.*

---

[1]) **Hans Wantoch,**
MILLIONARE, 20 KARRIEREN AUS SECHS JAHRHUNDERTEN. Geïllustreerd. *Dr. Hans Epstein, Leipzig,* 1931. (21 × 13.5). 303 blz.

OORLOGSBOEKEN.

II.

Niet alleen echter met zijn critische publicatie heeft Partridge [4]) verdienstelijk werk geleverd

Regelmatig verschenen er van zijn hand elke week bijdragen in *Everyman* over „byways of English". Een aanvullende lijst op dit boek verscheen zoojuist nog in *A martial Medley* [6]). getiteld: „Byways of Soldiers' Slang". Partridge is een vakman en bezit grondig het onderwerp dat hij behandelt. Hij is daarenboven een voortvarend werker.
Niet alleen voor philologen, doch vooral voor lezers van boeken over den laatsten oorlog waarin de locale kleur, gewestspraak en echte soldatentaal schering en inslag zijn.
J. Brophy levert een zeer interessante inleiding over soldatenliederen, waarvan hij daarna zeventig blz. teksten publiceert en geeft ons een verklaring, doch geen goedkeuring van de ruwe taal en al het obscene dat daar gemeenlijk in voorkomt. De erg stootende woorden en passages zijn trouwens overal door streepjes vervangen. Wat nog niet zeggen wil, dat nu alles voor eenieder genietbaar is. Het grootste deel wordt ingenomen door het „Glossary" waarin alphabetisch al de termen zijn opgenomen, die zoowel officieel als officieus in de soldatentaal voorkwamen. Het meerendeel daarvan zal men tevergeefs elders zoeken. Doch interessant is die lijst ook om het aangeven van den oorsprong van die woorden en zegswijzen, hun evolutie, equivalenten in andere talen enz. Het zal met de oorlogsliteratuur gaan als met de letterkunde van zooveel andere tijdperken in de geschiedenis. Ebbe en vloed zullen elkaar afwisselen. De groote vogue van 1929 is voorbij doch er zullen ongetwijfeld werken blijven, die nog lange jaren na ons zullen gelezen worden om hun intrinsieke waarde of als onmisbare tijdsdocumenten. Dus zoowel voor ons, die nog midden in de branding staan, als voor later heeten we dit boek welkom en we recommandeeren het van harte, want het is, hoe contradictorisch dit ook klinken moge, even interessant als het beste oorlogsboek. Hier hebben we den soldaat zooals hij was in zijn taal en ook die is een zuivere spiegel van zijn niet steeds al te zuivere ziel.
A martial Medley, in samenwerking uitgegeven, is een boek dat er zijn mag. Al de bijdragen van deze tien collaborateurs samen genomen geven een goeden kijk op het veelzijdig oorlogsgedoe. Ze maken alvast gedaan met de legenden en de conclusie die we verkeerdelijk trekken moeten uit veel oorlogswerk: dat het soldatenleven op het front één voortdurende doodstrijd was, één opeenhooping van allerhande gruwelen, één handgemeen worden sans trève, één moordpartij vol bloeddorstigheid.
Daarmee wordt het heldhaftige en het bewonderenswaardig uithoudingsvermogen van den soldaat niets tekort gedaan of het Engelsche front niet voorgesteld als een sinécure zonder weerga. Om er zeker van te zijn dat elkeen wat naar zijn gading krijgt hebben de uitgevers de stof verdeeld in drieën. De vier eerste verhalen handelen over 't „conceivable true"; de drie volgende zijn „concerning the true" en de vier laatste over het „actually true". Partridge concentreert zijn aandacht rond de beeldrijke soldatentaal over onderwerpen als daar zijn: geld, luizen, gevangenschap, gekheid enz. Stephen Southwold catalogiseert de verschillende „canards" die de ronde deden zoowel op zijn front als op de andere. En al hebben deze bijdragen met literatuur als dusdanig weinig uitstaans, ze zijn niet de minst belangrijke van het boek. Twee andere schr. hebben ook elders reeds hun sporen verdiend in de oorlogsliteratuur. J. Brophy, die twee kostelijke novellen bijdraagt, is de schr. van *The Bitter End* en de persoon die zich schuil houdt onder den naam Ch. Edmonds, schreef vroeger het tweemaal gesterde oorlogsboek *A Subaltern's War,* waarin hij vooral tegen den toon en den geest van de jongste oorlogsliteratuur te velde

John dos Passos.

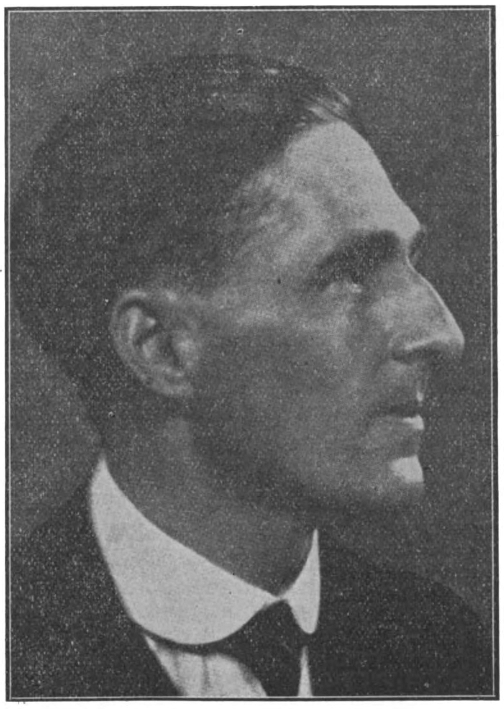

Sir Philip Gibbs.

trok. Ook zijn bijdrage over Capron Copse in dit werk is de moeite waard. Conal O'Riordan herdenkt hartroerend den zoo jong gesneuvelden dichter Wilfred Owen, die als een tweede Keats begroet werd doch die den weg volgen moest van het andere te vroeg verscheiden genie: Rupert Brooke. De langste bijdrage „The long way's end" van Pattison heeft ons het meest geboeid. De schr. vertelt hier van zijn gevangenneming en zijn gevangenschap in Duitschland met een massa heel interessante details, die een helder licht werpen zoowel op de Engelsche als op de Duitsche mentaliteit. Een andere uitvoerige bijdrage is die van den soldaat N. Hancock waarin hij zijn wederwaardigheden bij de infanterie in Frankrijk weergeeft en vooral een meesterlijke beschrijving geeft van den strijd rond Vimy Ridge. Hier komt vooral de soldaten-conversatie tot haar recht zooals in de bijdrage van Denison veel gewag wordt gemaakt van de verschillende liederen, die de troepen op marche of in 't campement zongen. Zoowel het eene als het andere wijzen erop, dat dit geen boek is voor onervarenen. De eerste vijftig blz. maakten trouwens al een voorbehoud noodzakelijk. Het is zelfs jammer dat de uitgever zoo met de deur in huis valt. Want het interessantste komt pas daarna. Het bovenvermelde boek van Brophy & Partridge kan voor het wel begrijpen van den tekst veel diensten bewijzen. Wat den verhalenbundel van Mottram, Easton en Partridge betreft [7], moeten we zeggen dat alle drie de auteurs oorlogsschrijvers van naam zijn. Doch hun bijdragen zijn, al geven ze in haar verscheidenheid een goed beeld van het oorlogsgebeuren, ongelijk in waarde. We spraken hier boven van Ch. Edmonds. Welnu, in heel de Engelsche oorlogsliteratuur zijn maar twee beschrijvingen van veldslagen die boven al de andere verhalen uitmunten: nl. de weergave van den derden slag bij Yperen in het boek van Edmonds en de slag bij Loos zooals Easten dien geeft in zijn *Broadchalk*. Dit verhaal is ook verreweg het beste uit dezen bundel. Het vormt een klas op zich zelf onder alle opzichten; vooral om zijn schitterende karakteruitbeelding en zijn natuurgetrouwe weergave van de naakte feiten. De soldaat Broadchalk, die op zijn negentiende jaar al ten strijde trok verdient zijn heel bijzondere plaats tusschen de typische Tommies zooals „Gaspard" van Benjamin onder de poilus. Het stuk van Mottram handelt over Yperen en is op zich zelf een waardevolle uitwerking van de verhoudingen tusschen de Engelsche troepen en de Fransche en Vlaamsche burgers. Waarde ontleent het verder aan het feit dat we hier ahw. de basis krijgen waarop de beroemde *Spanish Farm Trilogy* werd opgebouwd. Hier wordt 'n scherp zijlicht geworpen op de incidenten en karakters die daar ten volle worden uitgewerkt en als vergelijkende studie, hoe een auteur zijn stof persoonlijk weet te verwerken, is het heel leerzaam. Toch staat dit essay in verhouding tot het groote werk als een „coup d'essai" tot een „coup de maître".

De Madeleine Verlynden, al door den film vereeuwigd, zal nog blijven leven als zooveel andere oorlogstypen al lang zullen vergeten zijn. Het verwondert ons echter dat Mottram die b.v. zoo'n goeden kijk heeft op de mentaliteit van de Vlaamsche menschen achter en de Vlaamsche Beweging op het front, sommige onnoozele dingen herhalen moet, die de ronde deden in de Fransche pers tijdens en na den oorlog. Hij zegt b.v. dat het Belgische Leger „nominally protected our left flank". Het woord „nominally" laat aan duidelijkheid niets te wenschen over, en we weten niet of M. hier wetens en willens de waarheid verdraait. We zullen met hem op dit punt niet polemiseeren, doch we willen er hem toch even opmerkzaam op maken, dat het Belgisch leger heel wat kastanjes uit het vuur heeft gehaald voor hem. En we herinneren hem aan een zekeren datum, begin 1918, toen de Duitschers Yperen trachtten te bemachtigen door op het Belgisch front door te breken bij Merckem. Toen hield onze eigen companie zoo heldhaftig stand, dat de koning in hoogsteigen persoon de manschappen kwam feliciteeren erbij voegend, dat we Engeland hadden gered. En de Engelschen die niet „nominally" doch „really" een heel eind waren teruggetrokken, konden de verlaten stellingen weer terug gaan innemen.

We gaan ten slotte niet heelemaal akkoord met C. Falls die op dit stuk heel wat weet af te dingen evenmin als met *Everyman*, die het rekent onder „the most valuable writings on the war". Vooral wijl de strekking van Mottram heelemaal dezelfde is als die van H. Williamson in *The wet Flanders Plain*. En daar kunnen we beslist geen vrede mee hebben, wijl de haat tegen den oorlog hoogere beginselen in 't gedrang brengt. We zijn geen chauvinistische patriotards doch we herinneren ons dat Christus eens zegde: „Geeft Caesar wat Caesar's en Gode wat Godes is."

Liam Flaherti.

De bijdrage van E. Partridge is een goed model voor de mémoires van een intellectueel, die het frontleven heeft meegemaakt. Het is hoofdzakelijk een auto-biographie die een goeden kijk geeft op de koloniale troepen aan het front waarvan de scheefste voorstellingen werden gegeven

en aan beide zijden der barricades de gekste geschiedenissen werden verteld. Het gaat hier vooral over de Australiërs, die vochten bij Gallipoli en in Frankrijk. En wijl we Partridge, na het bovenstaande voldoende kennen, weet men meteen, dat zijn verhaal doorspekt is met allerhande kleine bijzonderheden die elders te veel ontbreken doch hier ex abundantia cordis te hooi en te gras worden meegedeeld. De meesterlijkste passage is echter die waar schr. den schrik van de soldaten beschrijft onder een bombardement. Dit is iets waar in de meeste werken lang niet voldoende aandacht aan wordt besteed en dat toch in oorlogsboeken van kapitaal belang is wijl de oningewijden juist op dit punt er de dwaaste ideeën op na houden.
Het is waarschijnlijk, zegt *Everyman*, dat in de komende jaren een van de meest bekende persoonlijkheden van den oorlog, de dichter Sassoon zal blijven en dat zijn naam nog zal bekend zijn als die van de leger-aanvoerders na lang in den vergeetboek zal zijn geraakt. De twee boeken van Sassoon [8]) en[9]) hebben dan ook een geweldigen opgang gemaakt. In het hierboven aangehaalde werk van Rob. Graves hadden we reeds eenige bijzonderheden vernomen over Sassoon die voortdurend wordt aangehaald en wiens *Memoirs* veelvuldig worden geciteerd. Het eerste gedeelte van Sassoons eerste werk spreekt echter niet over den oorlog doch geeft ons een beeld van het vooroorlogsche Engeland en het begin van den wereldkrijg.

In het tweede deel worden de gebeurtenissen verhaald van de lente van 1916 tot den zomer van 1917. Al dien tijd was de schr. in de loopgraven met de Royal Welsh Fuseliers. Hij maakte de veldslagen van de Somme en Arras mee en kreeg het Oorlogskruis om zijn heldhaftig gedrag. Daarna werd hij pacifist en weigerde nog militairen dienst te doen. Slechts onder de bedreiging, dat men hem naar een gekkenhuis sturen zou, keerde hij terug naar de gevechtslinie. Hij werd ziek en naar een hospitaal in Engeland gestuurd en kwam hij juist op tijd terug om het groote offensief van 1917 mee te maken. Toen werd hij gewond en repatrieerde voor goed. Toen hij voor den tweeden keer in een ziekenhuis voor herstellenden kwam, kreeg hij een geweldigen afkeer voor het heele oorlogsgedoe en zette zich schrap tegen de verkwistingen, de ongevoeligheid van hen die „in verzekerde bewaring" de oorlogszaken regelden en hij protesteerde luidruchtig tegen hun wangedrag. Hij lanceerde toen dien geweldigen oproep: „Finished with the war: a soldier's declaration" die we reeds bij Graves hadden aangetroffen.
Hij protesteerde in naam van al de soldaten tegen de politieke flaters en de onoprechtheid waarvoor de strijdenden aan het front werden gesacrifieerd. De militaire overheid scheen zich den ernst van den toestand wel bewust, want de schr. werd met de meeste voorkomendheid behandeld en had het geluk menschen aan te treffen die hem verstonden. De twee weergaven van deze feiten in dit boek en dat van Graves moeten samen gelezen worden. Ze vullen elkaar goed aan. Sassoon spreekt over zich zelf onder den naam: Sherston en geeft weinig werkelijke namen. Rob. Graves krijgt hier den naam van David Cromlech. Doch de twee boeken zijn louter biographie en moeten als dusdanig gelezen worden en niet als een roman. Het is alleszins opvallend, dat Sassoon genade vindt in de oogen van D. Jerrold, terwijl het werk van Graves onder de 10 boeken vermeld wordt, die hem aanleiding gaven om te spreken over oorlogsleugens. Dit komt wel hiervandaan dat Sassoons werken geschreven zijn met die kalme intensiteit, die ze ongewoon indrukwekkend maken. Ook de gave, effen en economische stijl heeft het zijne bijgedragen tot het succes van beide boeken. Hier krijgen we een levend beeld van wat de oorlog beteekende voor de duizenden die aan het front stonden. Daarom, en niet om

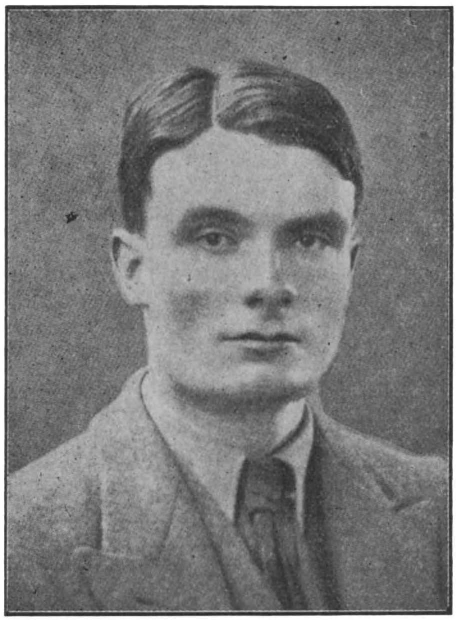

Francis Stuart.

hun pacifisme, zullen ze blijven leven. Sassoon spreekt niet in zijn eigen naam en die objectiviteit maakt het verhaal nog effectiever. Als studie van de mentaliteit van den jongen man in den oorlog zullen ze steeds een groote waarde blijven behouden en toekomstige politieke leiders en historici zullen er het groeiende belang niet van kunnen ontgaan. Dat wil echter niet zeggen dat we met alles wat hier geschreven en verhaald wordt volledig akkoord gaan. Als de schr. wat meer ingeburgerd zal zijn in de rotte politiek van vandaag zal zijn pacifisme wellicht wel andere vormen aannemen. Het tweede boek vinden we nog beter dan het eerste, omdat het nog meer uitmunt door zijn subtiele perceptie en selectie, zijn eenvoudige klaarheid en vooral die bescheidenheid, die de beste spiegel is voor de waarheid, de meest „hervorragende" eigenschap van het heele werk. Heel gevoelige menschen moeten zich niet voor deze lectuur zetten en ook niet de onervarenen. Want ze is toch voor de eenen noch voor de anderen geschreven.
En hiermee is onze taak ten einde. We meenden goed werk te verrichten met onze lezers den oorlog ook eens door een anderen bril te laten bezien dan die welke ons in den laatsten tijd in onze lage landen aan de zee op den neus werd gezet. En we twijfelen er geen oogenblik aan of zij die

een van de vermelde boeken ter hand nemen zullen er verstomd over staan, hoe ze deze literatuur hebben kunnen verwaarloozen.

Dr. Raph. Kreemers.

---

[4]) **E. Partridge,** — C —
THE WINDOW. *E. Partridge, London,* 1930. (22×14) 94 blz. geb. Sh, 3-.—.
[5]) **John Brophy,**
SONGS AND SLANG OF THE BRITISH SOLDIER 1914-1918. *E. Partridge, London,* 1930. (22×15) 222 blz. geb. Sh. 7/6.
[6]) **C. O'Riordan e. a.,** — Bc —
A MARTIAL MEDLEY. *E. Partridge, London,* 1931. (22.5×14.5) 361 blz. geb. Sh. 10/6.
[7]) **R. H. Mottram e. a.,** — Bc —
THREE PERSONAL RECORDS OF THE WAR. Geïllustreerd. *The Schlartis Press, London,* 1929. (23.5×15.5) 406 blz. geb. Sh. 15-.—.
[8]) **Siegfried Sassoon,** — Bc —
MEMOIRS OF A FOX-HUNTING MAN. *B. Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (17.5×11.5) 318 blz. ing. M. 2.00.
[9]) **Siegfried Sassoon,** — Bc —
MEMOIRS OF AN INFANTRY OFFICER. *B. Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (17.5×11.5) 286 blz. ing. M. 2.00.

STAAT EN TOEKOMSTSTAAT

Het Vermolmde Boeddhabeeld is ondanks zijn avonturenromantitel een zeer ernstige trilogie over de toestanden in China, over den tweestrijd tusschen Westersche denkbeelden en Oostersche achterlijkheid, over idealisme en materialisme en over het persoonlijk leven van den schrijver Johan W. Schotman. Nog niet zoo lang geleden verscheen het derde en laatste deel *De Dans der Demonen*.
Eigenlijk leent zulk een beschrijving van land en zeden zich niet onmiddellijk tot een critische behandeling in een kroniek van Nederlandsche letteren, maar door de bizondere wijze waarop de auteur zijn ervaringen mededeelt werd dit boek inderdaad een letterkundig werk. Johan W. Schotman immers vertelt niet alleen van het langzaam zich vormende beeld van het moderne China, hij vertelt ons daardoor en daarin de wisseling in zijn eigen gemoedsleven, hij geeft iets wat reikt naar de autobiografie en gelijkenis vertoont met den roman. Het was ons liever geweest als hij inderdaad een roman had geschreven, als hij zijn ervaringen had weten te benutten tot het scheppen van een beeld, dat een sterkere eenheid bezeten zou hebben en grootscher en dieper was geworden. Want een al te hooge waardeering van de eenvoudige verslaggeving, van de simpele notitie is gevaarlijk. Een roman is niet onmiddellijk waar, hij is geen weergave van een bestaande werkelijkheid, zooals die is, zonder meer, hij is geen fotografie. Maar een roman is een weergave, die in het bizondere, enkel gefantaseerde geval, de diepere zin, de juiste verhoudingen, de ongeweten verrassing van de bonte menigvuldigheid des levens te vangen weet. We herinneren ons Engelsche romans over China, van een haast uitbundige fantasie en van een spelende onbekommerdheid, die iets wisten vast te leggen van het leven in China, dat Johan W. Schotman in zijn zwaarwichtiger werk bijna geheel ontsnapt. Deze wat te groote zwaarwichtigheid verraadt zich dadelijk, zij is reeds te vinden in de titelgeving.
Het Vermolmde Boeddhabeeld[1]) en *De Dans der Demonen* zijn inderdaad titels, die aan een griezelige „thriller" doen denken, zij zijn niet vrij te pleiten van een eenigszins valsch pathos. Ook in den verhaalgang zelf wordt nu en dan iets van dit pathos aangetroffen, niet altijd is deze stijl beeldend genoeg, nu eens krijgt een woord te veel, dan weer te weinig nadruk. Wonderlijk genoeg echter is daarnaast in *De Dans der Demonen* een trachten naar eenvoud te bemerken, een trachten, dat zeer vaak bereikt wordt. Nu en dan hindert een enkele eigenaardigheid, maar steeds meer waardeert men de menschelijkheid van den schrijver, en geniet men van zijn onbevangen mededeelen over wat hij in China zag en dacht. Niet altijd doordringt hij het geheim, zeer dikwijls volstaat hij met het aan te duiden. Maar juist dat lijkt ons niet zelden bizonder waardeerbaar. Nu en dan ook dringt zijn overpeinzing verder dan dit slechts betrekkelijke verschil tusschen Oost en West, ontkomt hij aan het gevaar, dat zoovele reizenden bedreigt, het gevaar der particulariseering.

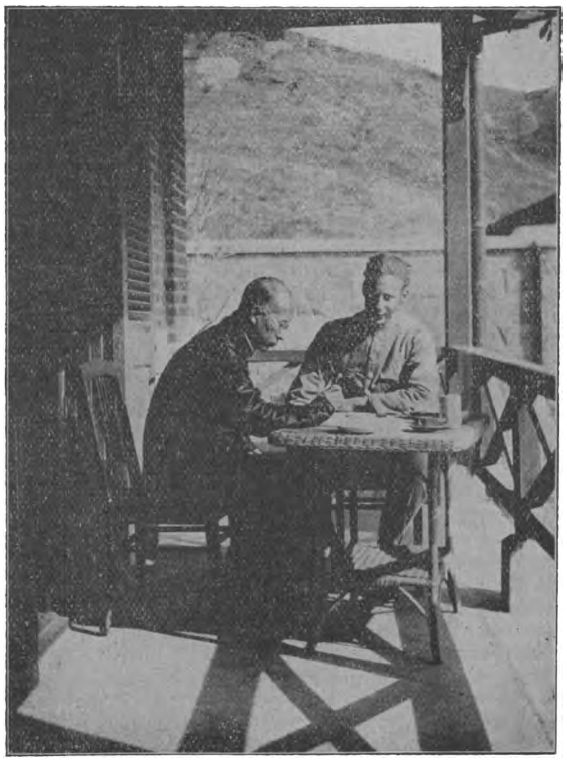

Photo uit Het vermolmde Boeddhabeeld.

„Hoe beter ik China heb leren kennen, hoe dieper ik indrong in het denken en voelen der mensen hier, hoe meer er in mij een begrijpen en een doorgronden rijpte, dat mij al vaker in staat stelde te voorzien wat er stond te gebeuren, hoe verder ook het kleurige en fantastiese China der overleveringen en verhalen terugweek. Al meer werd het mij een levensfeer als alle andere, als

overal ter wereld. In hun dieper wezen zijn er geen mensen van mensen verschillend. De vormen, de uiterlike openbaringen wisselen en zijn vol schakering, maar het eigenlike, het wezenlike is overal zichzelf. De natuur is eentonig, zij herhaalt overal hetzelfde gebaar. Ik zou ook niet meer zo zelfverzekerd kunnen beweren, dat de godsdienstige uitingen der Chineezen van, laat ons zeggen, het Katholicisme, opvallend verschillen. Het gezegde, dat wij, Hollanders, de Chinezen van Europa zijn, komt mij al vaker in gedachten. En de grote waarheid begint in mij te groeien, dat de mens overal ter wereld op gelijksoortige wijze reageert op de grote natuurverschijningen, en zijn aard, zijn doen en denken nimmer iets anders kunnen bewijzen, dan dat hij — in welken vorm of gedaante ook — zichzelf blijft: méns."

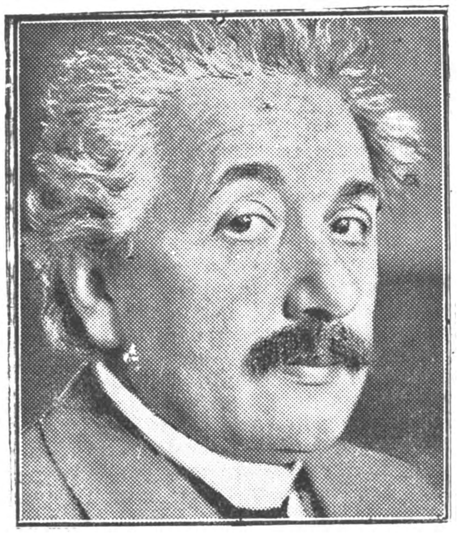

Prof. Einstein

Zelfs met de in het eerst wat verrassende opmerking over Chineesche religiositeit getuigt dit fragment van een bedachtzaamheid, die niet aflaat vóór een verklaring der verschijnselen werd gevonden en juist aan die weloverwogenheid dankt het werk van Johan W. Schotman zijn bizonder karakter. Het is een boek over China van den humanen, goed-willenden, en verstandigen mensch, het is vrij van leuzen en doorgaans zelfs van gewilde diepzinnigheden, de weergave is eerlijk vooral en uit deze eerlijkheid groeit het overtuigende en verschrikkelijke beeld van een verbijsterende ontreddering. Het is, in zijn eenvoud, in zijn vastleggen der feiten haast even benauwend, even onwezenlijk als de vreemde vertelling van F. Bordewijk, die *Blokken* heet en niet handelt over een bestaanden staat, maar over den staat eener verbeelde toekomst. Men heeft van deze vertelling gezegd, dat ze niet menschelijk genoeg is, te koud, te strak, te hard, te objectief. Men heeft naar onze meening slechts ten deele gelijk. Vooreerst dient men een werk van letterkunde te nemen, zooals het is, met zijn bepaald karakter en, zoo daartoe aanleiding bestaat, met zijn bepaalde bedoeling. Het is de bedoeling van Bordewijk niet menschelijk meegevoel op te wekken, het is zijn doel geweest, om het verschrikkelijke, ijzingwekkende beeld te geven van een staat, waarin de individueele persoonlijkheid verdween, een gedroomde verwezenlijking van het ideaal sommiger communisten zooals men dat ook uiteengezet vindt in het bekende boek van René Fülopp Miller over het Bolchewisme. Hij is, naar onze meening, daarin volkomen geslaagd binnen de begrenzing van zijn opzet. Sommige zijner vergelijkingen mogen niet geheel gecontroleerd zijn, het geheel is van een treffende plastische kracht en de opbouw van zijn vertelling is van een gespannen en logische dramatiek. Alleen het ideaal toonde Johan W. Schotman in zijn boek over China vermag orde te scheppen, kan voeren tot een welgeregelden staat. Bordewijk laat zien in *Blokken* [2]) dat het uitzinnigste ideaal dit reeds vermag. Evenals Eisenstein en Einstein waaraan hij zijn werkje opdroeg, is hij een meester der verschrikking, maar hij laat zich door zijn meesterschap niet verleiden om de uitzonderlijkheid van zijn verhaal door te voeren in het overmatige en onwaarschijnlijke. Hij aanvaardt al de consequenties van het onpersoonlijkheidsideaal der communisten, maar hij vergeet daarbij niet, dat dit ideaal tegennatuurlijk is, dat het strijdt tegen den diepsten trots en de hoogste zwakheid in de mensch, hij weet, dat zijn toekomststaat ten ondergang is gedoemd. Juist bij de aanduiding van die ondergang toont zich zijn zelfbeheersching het sterkst, meer te raden dan te voorzien is de omwenteling, die volgen zal.

„De dag had een eind. De vliegtuigen vervoerden dien nacht de millioenen menschenzeeën, stroomden over het vliegveld tusschen de zestien strakke lichtzuilen. De vliegtuigen namen massa's op en gaven massa's af. Er was drukte, gedrang,

De Russische cineast Serge Eisenstein.

gezang en aanvang van lach! Er was onrust. En in de anders leeg tochtende nachttunnels, met hol geglij der transportbanden en enkele ver weerkaatsende stemmen, was het rumoerig ongekend onder de oneindige gewelven, met menschen in zwart en rood allemaal joelend, schreeuwend, dringend op de grens tusschen spel en strijd. En deze menigten heet van rusteloosheid, bleven onderaards rondschijveren, voortslieren in alle snelheden, tot de nieuwe dag doorbrak, vorstkoud, rulrood, staalhard."

F. Bordewijk heeft een beeld gegeven van een onpersoonlijkheidsstaat, zijn werk heeft een vreemde gelijkenis met een goocheltoer, hij volbrengt het schijnbaar onmogelijke, het is een kunststukje maar een geslaagd kunststukje! Tusschen de ontreddering van het heden, zooals men deze ziet in het boek van Johan W. Schotman in de ontreddering van het komende, verbeeld in *Blokken* ligt het tijdperk van het geweld en het is goed voor den levenservaren lezer, om deze boeken te lezen, als inlichting en als vooruitblik en waarschuwing.

Jos. Panhuijsen.

---

[1]) **Johan W. Schotman,** — Bc — HET VERMOLMDE BOEDDHABEELD. De Dans der Demonen. Geïllustreerd. *P. N. van Kampen & Zn., Amsterdam,* 1931. (22.5×14.5) 235 blz.

[2]) **F. Bordewijk,** — Bc — BLOKKEN. *De Gemeenschap, Utrecht,* 1931. (20×14) 105 blz.

DE MIDDELEEUWSCHE HANZE.

Er is in de middeleeuwen wellicht geen enkele georganiseerde Europeesche staat aan te wijzen, die bogen kon op een macht en een invloed als uiting van het wijdvertakte verbond der handeldrijvende steden, gemeenlijk genoemd *„De Hanze"*. Als we abstractie maken van de drie vrije Duitsche steden: Lübeck, Hamburg en Bremen, kunnen we het Duitschland der 13de eeuw met de eenvoudige vermelding van „politieke warboel" gevoegelijk voorbijgaan.

De Hanze is dus een merkwaardige geschiedkundige periode. De les in organisatie die de heele wereld van haar kreeg en die een van de grootste beschavende invloeden was van dien tijd, wordt op onze dagen wel eens vergeten en daarom is het goed even aan het verleden te worden herinnerd. Een boek als dit van Gee Nash [1]) moet daarom welkom zijn, al hebben we er nog al het een en 't ander op aan te merken. Uit deze bladzijden draagt men misschien geen al te hoogen dunk mee van veel middeleeuwsch gebeuren, wellicht ook geen spijt om het verdwijnen van de Hanze als dusdanig, doch men zal ongetwijfeld respect en bewondering hebben voor de stoere aanpakkingskracht en het taaie uithoudingsvermogen van die vroegere handelaars die zich waagden in de onherbergzaamste oorden te land en te zee ten einde hun waren aan den man te brengen.

Over den oorsprong van dit stedenverbond, dat in zijn besten tijd meer dan 90 eenheden omsloot, deelt de schr. ons niet veel meer mee dan we elders gewoonlijk vinden. Ook met hem tasten we hier in het duister. Het ontstaat zoo geleidelijk en er zijn zooveel leemten in zijn geschiedenis vóór 1241, dat het haast niet doenbaar is er een samenhangende geschiedenis van te schrijven. Schrijver is een Engelschman en bekijkt dus heel de Hanze door een Engelschen bril. Dit is natuurlijk een zeer dankbaar thema, want hier begint de eeuwenoude tweestrijd van zijn land met dat andere dat het pas in 1914 voor goed heeft kunnen onderwerpen. Doch die voorliefde schaadt het geheel. Want er zijn een massa dingen, die ook Vlamingen en Hollanders hevig interesseeren en die hier tamelijk schematisch worden aangegeven of met een simpele verwijzing voorbijgegaan. Ook Engelsche lezers echter moet het opvallen voortdurend te hooren, dat het Hanze-kantoor in Brugge heel wat voornamer was dan dat van Londen; dat Brugge een van de beschaafdste steden was in de wereld e.d.g.m. en dan, ceteris paribus, er zoo weinig over te vernemen, en het verval van dit zoo voorname centrum in een enkelen regel te schuiven op rekening van de 10-jarige blokkade van Sluis. Hetzelfde zouden we kunnen zeggen van Holland. Schrijver vervalt in de eindelooze herhaling, dat het verschijnen van haring in de Noordzee het begin was der opkomst van de Nederlandsche visscherij en handel. Hij herhaalt dien zin tot vijf maal toe.

Doch als hij dan later dit gebeuren aangeeft als een van de groote redenen van het verval der Hanze, doet het minstens een beetje eigenaardig aan deze zwaarwichtige conclusie op zoo'n

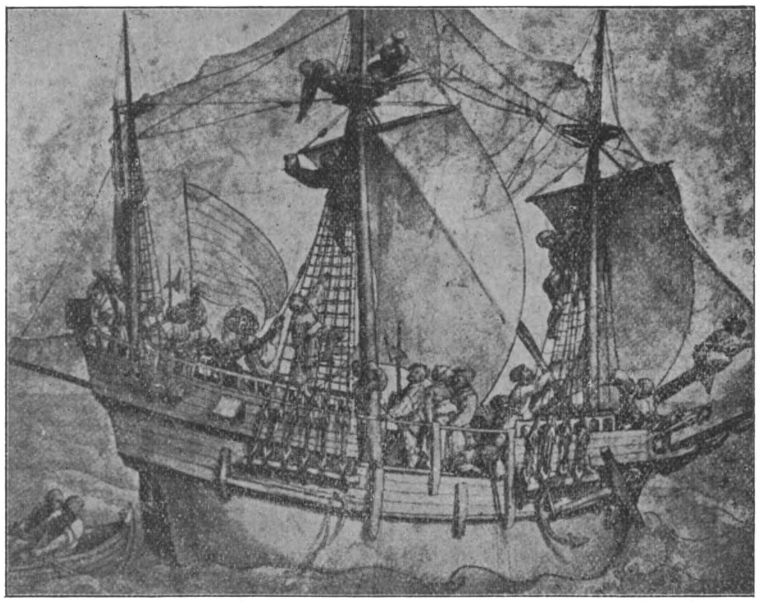

Een der imposante handelsschepen der Hansa.

licht materiaal gebaseerd te weten. Daarom treft dit boek het verwijt van onevenwichtigheid. We kunnen er een Engelschman natuurlijk geen verwijt van maken, dat hij iet of wat naar eene zijde overhelt. Doch dan had hij zijn boek anders moeten betitelen en ons niet om den tuin leiden met zoo'n wijdsch opschrift. Dit verwijt is des te meer gegrond, wijl wel plaats gevonden wordt voor dingen die maar in heel losverband staan met de Hanze. Bijvoorbeeld het IVde hoofdstuk: „Travellers Tales" waarin negen bldz. worden opgenomen alleen uit de reisverhalen van Johan de Mandeville. Er is trouwens nog een boek waarvan schr. een zeer dankbaar (!) gebruik maakt. Uit het werk van Haluyt worden maar even 38 blz. citaten gegeven. Met de drie geciteerde verklaringen van het woord „Steelyard" gaan we ook niet accoord. Wij houden het met Larned en meenen, dat dit woord niets anders is dan een verkeerde Engelsche vertaling van het Nederlandsche woord „Staelhof". Dit was de plaats waar de stoffen gekeurd werden en nagezien om te weten, of ze goed waren geverfd. De Hanze immers voerde de Engelsche wol uit, verfde en bewerkte ze thuis en bracht ze dan naar het land van oorsprong terug waar ze natuurlijk plus zooveel winst werd terugverkocht. Er is hier geen verband met „Staal" (metaal) of met de ouderwetsche balans.

Uit dit boek blijkt echter overduidelijk hoe onjuist de bewering is, dat de dertigjarige oorlog de groote oorzaak was van den totalen ondergang van de Hanze. Gee bewijst, dat hij alleen de doodsteek was en dat de Hanze verdween zoowel om politieke als om sociale, economische en geographische redenen. De Hanze werd opgebouwd door een vereeniging van rijke kooplui met het eenige doel: geld verzamelen. Ze werd niet gerugsteund door landbouw- of industriebelangen. Ze was niet democratisch. De hoofden waren handelsaristocraten, rijke burgers, dikwijls prinsen die veel gereisd hadden en die niet alleen knappe zakelui waren doch ook zeer verstandige menschen. Ze onderdrukten onmeedoogend alle democratie en gaven haar geen medezeggingschap in het bestuur, zoo dat het evolueerende proletariaat zich tegen haar keerde. Er was geen spraak van altruisme en zooals alle egoïstische en onelastische organisaties ging ze ten onder aan haar eigen gebreken. Geen spoor ook van idealisme. Ze gebruikte alle middelen, speelde den eenen vorst tegen den anderen en het eene land tegen het andere uit met een geraffineerde sluwheid, om te geraken tot dit eene doel: handelsmonopool. Ze was veel eischend voor anderen, doch gaf niets terug voor wat ze door alle middelen had afgedwongen. Toch had de Hanze stand kunnen houden, zelfs te midden der grootste moeilijkheden, als ze niet alleen had weten te nemen doch ook te geven. In haar glansperiode kon ze haar wil opdringen aan koningen en keizers. Zij was het die handel en welvaart verspreidde en de burgerlijke macht vestigde in de steden van Noord-Europa. In een tijd van ruw geweld en bandeloosheid verbreiden ze cultuur en beschaving ten allen kant, van Lübeck tot Visby en Novgorod, van Hamburg tot Brugge en Londen.

De schatmeester der Hanze.

Uit dit boek blijkt ook de geweldige suprematie die de Kerk had in de Middeleeuwen en hoe haar feesten en ceremonies den stoot gaven tot den washandel en haar vastendagen tot de vischvangst. De geschiedenis der Hanze is een brok kerkelijke geschiedenis en ook een stuk vaderlandsche geschiedenis. De oudst bekende tekst van zeerecht was de Nederlandsche van 1240 en hij wijst terug op een tijd toen ons „gemeenebest de koningen deed beven".

Dr. K.

---

[1]) E. Gee Nasn,
THE HANSA. Geïllustreerd. *John Lane the Bodley Head, London.* 1929. (22×14) 279 blz. geb. 18-.—.

UIT BOEK EN BLAD.

Opgang.

Geen modern schrijver is achteloos langs de philosoof Nietzsche voorbijgegaan. Ook Van Eeden niet zooals blijkt uit zijn dagboeknotitie van 18 Aug. 1907. Veel mocht de donkere denker hem niet bieden. Lees slechts:

„Onderweg las ik Nietzsche's *Antichrist* en ik werd geprikkeld door den vulgairen, schamperen zwetsenden toon. Dit is zeker niet „vornehm"! Toen kwam het denkbeeld bij mij een tegenschrift te schrijven, met den titel „Wat noemen wij Christus?" en daarin mijn ideeën van den laatsten tijd waardig, omzichtig, in fraaie, zuivere taal neer te schrijven. Het is beter, dat ik daar niet langer mee wacht. Een Darwin-werk kan ik er toch niet van maken. Om de hypothese te formuleeren en te staven heb ik materiaal genoeg. En een beter geschrift dan de *Antichrist* zal het licht worden."

De Stem.

Het jongste no. besluit Theun de Vries' vie romancée van Rembrandt, een merkwaardig staal van dit modern literaire genre. 'n Nieuwe visie op Perk geeft ons Brunklaus, terwijl Dirk Coster

z'n opmerkelijke sententies publiceert over literatuur en vrede. *Romance sentimentale* vindt Hoyer geen verrijking van Eisenstein's filmwerk. Anton Coolen stond een fragment af van z'n nieuwe roman *De goede moordenaar*. Boeiend is de dooltocht van een werkelooze door Amsterdam door Scheffer beschreven, terwijl Antonie Donker een beschouwing leverde over eenige dichtbundels. Joh. van Tielrooy droeg een opstel bij over Valéry's aesthetiek, waaraan 't volgende zij ontleend:

„Met een aantal hedendaagsche theoretici, schilders, architecten, dichters (Valéry is in dat opzicht wel een man van zijn tijd), meent hij dat het bouwen van een vorm het kennen zelf is van de Waarheid.

Zoo betreurt thans Socrates in de onderwereld, heeft Valéry vroeger geschreven, dat hij geen architect is geworden; zoo was Leonardo da Vinci, schrijft hij nu weer, een philosoof, een waarheidszoeker, die bij zijn zoeken vormen als middel gebruikte. En als het waar is dat, meer nog dan de kunst van Leonardo, de zuivere getallenkunsten architectuur, muziek, dans ook, naar de Waarheid wijzen, sluit dit de meeste poëzie voorloopig — en alle proza voorgoed uit. Poëzie zou slechts dan de rang en de doeltreffendheid der architectuur verkrijgen, als zij, door nog grooter vastheid van vormen, aan in getallen uitdrukbare verhoudingen zou beantwoorden: verhoudingen tusschen klankhoogten, klanklengten, accenten. Poe reeds heeft dit trachten aan te toonen, Baudelaire maakte de theorie van Poe tot de zijne. Mallarmé heeft ze willen toepassen. Hun aller streven is geweest de poëzie tot een getallen-kunst te vervormen, zooals de muziek is; en dat niet zonder recht, betoogt Valery. Reeds nu is 'n goed gedicht, volgens hem, niet ongelijk aan een maatvolle, door het getal beheerschte dans: als deze, is het een beweging ter plaatse, die door verhoudingen het Ware doet gevoelen. Aan het proza, daarentegen, laat Valéry geen hoop: zoo poëzie een dans is, het proza is een loopen, dat men vergeet zoodra de weg is afgelegd. Slechts één van al deze stellingen schijnt mij waarlijk, maar dan ook bij uitnemendheid vruchtbaar: deze n.l. dat kunst een kenmiddel, en een beter kenmiddel is dan de zuivere gedachte; of, omgekeerd, dat de zuivere denksystemen de groote philosophieën, in wezen niet anders dan kunstwerken zijn. Al het andere is tot zekere hoogte waar, maar tevens zonder uitzicht of eenzijdig. De onderscheiding tusschen getalkunsten en andere is niet wezenlijk: alle kunsten — en het proza inbegrepen! — leven van zekere, menschelijk-bevredigende getalsverhoudingen; en boven al: géén kunst leeft daarvan alleen! Mallarmé — wiens naam niet dan met eerbied uitgesproken mag worden — heeft intusschen weinig nagelaten, doordat het getal hem te zeer domineerde. Baudelaire — over het geheel een dichter van hooge rang — heeft echter menigmaal wel verre van maatvol te dansen, op rijm betoogd, tot prozaïschwordens toe. Poe heeft... te zijner tijd ook de inspiratie geprezen. Hier raken wij de hoofdzaak! Niemand kan redelijkerwijze ontkennen dat het bestudeeren van rhythmen, vormverhoudingen enz. zijn beteekenis heeft voor het beter begrijpen en gevoelen van kunst; maar het is merkwaardig dat zij die zich niet — als Valéry — bepalen tot een, betrekkelijk gemakkelijke verwijzing naar het Getal, doch ook de moeite van een geduldig onderzoek in deze richting nemen en deswege Valéry's lof verwerven, zelf volstrekt niet plegen voor te geven, daarmee de werken der kunst in allen deele te kunnen verklaren en de Waarheid te benaderen. Dat is ook onmogelijk. Het is zeer de vraag of de laatste kosmische Waarheid inderdaad alleen harmonie der getallen is; en het menschelijk gevoels- en gedachtenleven is zeker iets anders, het moet, om met Bergson te spreken qualiteit zijn. Getal en qualiteit onverbrekelijk verbonden: dat is juist hetgeen, naar een eeuwenoude menschelijke ervaring, het eigenaardige van kunst uitmaakt en ons het besef geeft met een hoogere waarheid, die beide moet omvatten, in contact te komen. Maat dan is ook iedere poging om met de vorm alleen — met het getal dus — de waarheid te suggereeren noodzakelijk onvruchtbaar. Vorm in innig verband met inhoud, d.i. met inspiratie, extase, innerlijk leven: ziedaar kunst. Ik meen zeer zeker niet, hiermee iets nieuws te zeggen: maar ook oude waarheden kunnen nog waar zijn. Een kunstwerk zegt iets, zingt het, toont het; én het doel dat in zoodanig gerangschikte of samengevoegde woorden, tonen, kleuren, lijnen, muren, dat het gezegde met de vorm samen ons een aanvaardbaar aspect der Waarheid doet zien. Een gebouw b.v. suggereert de waarheid omtrent de menschelijke behoefte aan beschutting in het eene geval — omtrent de menschelijke vroomheid in het andere: in géén geval is het gebouw louter vorm. Natuurlijk, een kathedraal kan door de vormen in onderdeelen mooi zijn, zelfs voor mij ongeloovig, die aan haar „inhoud" niet hecht; maar als volkomen schoon zou ik ze eerst voelen, indien het geloof dat haar heeft doen ontstaan ook het mijne was."

Paul Valéry

INGRID BERGLUNDH Ginnekenweg 21 — BREDA —
GYMNASTIEK — HEILGYMNASTIEK EN MASSAGE.
Zweedsch Diploma.

FIRMA C. J. KLIJN-VAN EEKELEN, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 12a
Dames en Heerenkleeding naar maat. = Ie klas afwerking en bediening. Scherp concurreerende prijzen.

LUXE BROODBAKKERIJ
Albert J. Terstegen
St. Annastraat 46 - NIJMEGEN - Telef. 189

Het best adres voor Breda en omgeving voor
Brood, Beschuit, Banket en Koek is
Bredasche Luxe-Broodfabriek F. T' SAS
Lange Brugstraat 10 Telefoon 72

APOTHEEK H. GERRIS
Hinthamerstraat 44, DEN BOSCH, Tel. 456
Cursus voor apothekers-assistenten

SCHRÖDER De Lingerie en Tricot-specialiste ook kousen.
EINDSTRAAT 20 — BREDA.

Begunstigt onze Adverteerders,
door bij hen uwe inkoopen te doen.

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Gebr. Segers
BOUWONDERNEMERS
EINDHOVEN, Tel. 2447
FRANKRIJKSTRAAT 13 c/d

MENEER VAN NETTEN
Een boek over wellevendheid voor iedereen
Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS.
Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.
Omslagteekening van den kunstenaar JOAN COLLETTE.
DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wellevendheid, wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken
Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtbeveelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geéft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders, niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.
Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.
Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

Gebruikt Melk, Boter, Room, Gortepap en Eieren van
N.V. BREDASCHE MELKINRICHTING
met ijsfabriek, voorheen RAPPARD & VAN WEEL
Delpratsingel 9, Telef. 479, Breda
Beste en Oudste Inr. hier ter stede
Opgericht 1881 — Hofleverancier

Neemt proef met ons
Nieuw Seriemerk „Corona"
van 8 — 10 — 12 ct.
IETS APARTS BIJZONDER FIJN
Proefpakket van ieder 50 stuks
Franco huis met 20 pCt korting
Aanbevelend,
Firma A. Rooymans-Müller
SIGARENVERZENDHUIS EINDHOVEN.
N.B. Wij leveren alle bekende merken met de hoogste korting
Vraagt prijscourant en reizigersbezoek.

Fa. CARLO MOLTENI
IN TERRAZZO
Frankrijkstr. 21 T, Eindhoven (Woensel) - Telef. 3519

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

Electr Koekfabriek „Het Zuiden" Eindhoven

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting
Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

JEAN VERMEULEN-ROELOFS
WIJNHANDEL — VENRAY
MISWIJN EN ANDERE WIJNEN
VRAAGT PRIJSCOURANT.

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster en Schoolbouw.

Stoomsteenfabriek „NUANCE"
FIRMA BOERLAND EN VAN DER KUN
TEL. AFFERDEN L 3. — HEUKELOM L.
Genuanceerde steen
Blauwe en Paarse plintsteen. Ruwe Handvorm.

C. J. POLLING-POTTERS
Lood- en Zinkwerkerij. Gas- en Waterleiding.
Radio - Electriciteit - Sanitair. Prinsenkade 16 Breda.

Nijmeegsche Centraal Apotheek
P. Mulder — Broerstraat 8 — Nijmegen.
So-eays, Brillen, Elast. Kousen, enz. enz.

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij
TH. CLEVEN - Eindhoven
voorh. F. L. van Herk Vrijstr. 32, Tel. 3666
Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN
EIGEN KOELINRICHTING

HET GROOTE SUCCES
van de Volksslagerijen
Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 13
is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

Het werken en streven van de Melkinrichting „DE LANDBOUW" heeft tot doel Melkproducten te leveren, welke EN in kwaliteit EN door bereiding de Melkproducten van andere overtreffen — Daardoor levert „DE LANDBOUW" Melkproducten die beter zijn De prijzen zijn normaal.
N.V. Melkinrichting „De Landbouw"
Spaarnwouderstraat 32-34 - Tel. 11562 - Haarlem

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN
P. Hendrikstraat 17 Telephoon 2256
HARDSTEEN — MARMERWERKEN
Concurreerend adres voor Grafmonumenten

Gebrs van Campen, Nijmegen
Broerstraat 63 Telefoon 1866
SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen
Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

Coöp. Melkinrichting St. Martinus
VENLO TEL 409. LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN
BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R.-, SIMPLEX- EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef. 1656

TEGELSCHE BRANDSTOFFENHANDEL
Speciaal adres voor kloosters en gestichten.
Cokes voor Centrale verwarming. Alle soorten huisbrand en industrie kolen. Minzaam aanbevelend.

C. F. A. KAAL - EINDHOVEN
Gedipl. Coupeur en Mr. Kleermaker
Willemstraat 37 Telefoon 4280
KLEEDING NAAR MAAT.

GERESERVEERD VOOR
BATAVENBOUW
v.h. DARDING - MAASTRICHT

Koopt bij onze adverteerders.

Het Lederhuis Ginnekenstraat 16 - Breda
Het goedkoopste adres voor Luxe Lederwaren.

CAMILLE ESSER Gouden, Zilveren en Diamantwerken, Luxe artikelen, Kristal Val St. Lambert, Horloges.
GIRONUMMER 60219 — WEERT — MAASSTRAAT 3.

Stoomwasscherij J. van der Horst & Zoon — Heemstede
BLEEKERSVAARTWEG 11 — TELEFOON 28188
Moderne inrichting met ouderwetsche degelijkheid gecombineerd
Speciaal ingericht voor behandeling Zijden Dameswasch

H. GIESBERTZ
v/h Gebr. Schreuder
Handel in alle soorten BRANDSTOFFEN
Oude Haven 60-64 — Nijmegen — Tel. 82.

N. V. EMILE DE BRUIJN & Co.
Tilburg Monumentstraat 12
Het beste adres voor
Koffie, Thee, Koloniale Waren

Fijne Handwasch- en Strijkinrichting
Teteringsche Dijk 29 Breda

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

Leest de advertenties en begunstigt onze Adverteerders.

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland. Dag en nacht geopend. — AARGA GARAGE
C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

HET BOEK VAN DE FILM
door JOHN KOOY
Met 65 illustraties. Deel 8 in de
Serie: „Door alle Eeuwen heen".
in omslag f 2.90 — gebonden f 3.90

Er is tegenwoordig een enorme belangstelling voor de film en veel, boeken zijn er niet, die nu eens laten zien, hoe een film ontstaat, hoe de bewoners van Filmland leven, wat voor geweldig interessante dingen zich rondom de filmcamera afspelen vóór wij de rolprent in de bioscoop voor onze oogen zien afdraaien. Daarom zal dit nieuwe deel in de succesvolle reeks *„Door alle Eeuwen Heen"* stellig niet alleen voor de jeugd, doch ook voor de ouderen een onderhoudende wegwijzer wezen.

KOOPT HET INTERESSANTE BOEK VAN HET WITTE DOEK.
UITGAVE W. DE HAAN. — UTRECHT

Fa. H. Latour
Brandstoffenhandel
Eindhoven
Eindje 56 - Telef. 4000

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde.
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

LÉON BLOY
HET BLOED VAN DEN ARME
Vertaald door TON KERSSEMAKERS.
Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —
PRIJS f 2.20.
Uitgeverij „Het Sinjaal", Oisterwijk

H. BOOGERS-VAN HOORN
DEMER 10 EINDHOVEN
Specialiteit in Bedden en Matrassen.

Waar komt dit zoo sterk uit als in de techniek?

Techniek is toepassing van kracht; efficiency in de techniek is: uit de krachten der natuur op de **meest doelmatige en minst kostbare** wijze het **grootst mogelijke profijt** trekken.

Technici, past die efficiency in de eerste plaats op U zelf toe! In Uw geest sluimeren ook krachten, die niet renteloos mogen blijven rusten. Zij kunnen ten nutte worden gemaakt door studie in **Burgerlijke Bouwkunde, Waterbouwkunde, Werktuigbouwkunde, Electrotechniek, Chemische Techniek,** enz.

Doch . . . : de gaven van Uw verstand en geest moeten door **ervaren onderwijskrachten** worden gewekt en tot ontwikkeling gebracht.

PBNA, het Nederlandsche Technicum beschikt over die krachten.

Vraag het kosteloos verkrijgbaar prospectus No. 44 ten spoedigste aan Ge ontvangt dan bovendien opgave van de spreekuren, die geregeld het geheele land door worden gehouden.

PBNA HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM
DIRECTIE: E. J. ROTHUIZEN EN F. WIND
ARNHEM AFD. TEL.: 22569
Studeer techniek thuis!

Zoo juist verschenen:

THEO PONTEN

MUSICA ARS

LEIDDRAAD VOOR MUZIEKGESCHIEDENIS EN ALGEMEENE MUZIEKLEER

Ten gebruike op middelbare scholen en ten dienste van de ernstige muziekliefhebber

Met een voorwoord van Sem Dresden en verschillende afbeeldingen en portretten

PRIJS, ING. . . . F 1.90
GEBONDEN . . . F 2.25

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij den Uitgever
J. B. WOLTERS,
GRONINGEN — DEN HAAG — BATAVIA

Zoojuist verschenen en verkrijgbaar in iederen boekhandel:

ARABELLA, DE VERSCHRIKKELIJKE

Een vroolijke liefdesroman van BERTA RUCK

Ingenaaid f 1.90, Gebonden f 2.75.

Arabella, 'n leuke meid, wordt door haar vader, een rijkgeworden dorpskruidenier, van radicaal-politieke richting, die een grooten dienst heeft bewezen aan den hoogwelgeboren heer Cattermole, in het hooggadellijke gezin op „De Schuur" binnengeloodst, om er als „betalend logée" te verblijven, „als een stuk van de familie, zoogezegd" tot zij kan worden uitgehuwelijkt aan een goede partij.

Onschuldige vermakelijke ontspanningslectuur. Ruck op haar best.

N.V.
Het Nederlandsche Boekhuis
Postrekening 31583 TILBURG

100 GRAM
EVERLASTING
4 THREADS KNITTING
DE ALTIJD DURENDE BREIKATOEN
VERKRIJGBAAR IN ALLE KLEUREN

VRAAGT UWEN WINKELIER DIT MERK. GEEN ANDER GEEFT DEZELFDE VOLDOENING OOK IN ONGEBLEEKT VERKRIJGBAAR.

ADRESSEN VAN WINKELIERS VERSTREKT OP VERZOEK, DE FABRIKANTE N.V. STOOMBANDFABRIEK VAN ENGELEN EN EVERS HEEZE (N.-B.)

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — ZEER LAGE PRIJZEN! — —

ROOKT
HENRI I

Gebrs van Laarhoven
's Bosch.

N.V. Melkinrichting
„DE MIJNSTREEK"
Heerlen

E. J. ADANK — v.h. A. L. RUYSENAERS
levert uitsluitend eerste klas Rund-, Kalfs, en Varkensvleesch aan billijke prijzen. — Veemarktstraat 29, Breda

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijen en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 20 | 15 OCTOBER 1931 | 25 cent

REDACTIE-RAAD:
PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.
Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . . Nederlandsch, Duitsch, Engelsch
Dichtwerken . . . . . Nederlandsch
Tooneel . . . . . Nederlandsch, Engelsch
Kunst . . . . . Nederlandsch, Duitsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . . Duitsch, Engelsch
Geschiedenis . . . . . Nederlandsch, Duitsch
Land- en Volkenkunde . . . . . Fransch, Duitsch
Natuurkunde en Nijverheid . . . . . Nederlandsch
Sociale en aanverwante wetenschappen . . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Leerboeken . . . . .
Voor de huishouding . . . . . Nederlandsch
Voor de Jeugd . . . . . Nederlandsch

N.V. VAN ZIJLL'S AUTOHANDEL, ARNHEM - TEL. { Mag. en Werkpl.: 26026 / Dir. en Adm.: 26104
AGENT: CHEVROLET en GRAHAM PAIGE. MODERN INGERICHTE WERKPLAATSEN.

SAUTER's WIJNKELDERS
OUDE MAASTRICHT
BORDEAUX- EN BOURGOGNE-WIJNEN

KUNSTHANDEL
„IN DE GOLDEN CAN"
JANSBINNENSINGEL 7 — ARNHEM

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

Dezer dagen verscheen bij Uitgeverij ,,Foreholte'' — Voorhout.

PROF. Dr. KARL ADAM

CHRISTUS

GEAUTORISEERDE VERTALING UIT
HET DUITSCH DOOR **PIET KASTEEL**

Een hedendaagsche magistrale verhandeling over CHRISTUS. Prof. Dr. Karl Adam legt in dit zijn nieuwste werk den nadruk op „den mensch Jezus Christus" en wel in zijn ware menschheid en zijn broederlijk karakter. Natuurlijk is er in dit gedegen en met intense vurigheid geschreven boek geen spoor van verzwakking van het dogma dat onze Verlosser, zoowel waarachtig God als waarachtig mensch is.
De rijke gedachten, in schoone taal en met warm gemoed maar zónder pathetische overdrijving aangeboden, toonen bijzondere grondige kennis van de H. Schrift, waaraan niet alléén het theologisch vernuft maar ook het vrome overwegend hart deel heeft.

Persstemmen uit het Buitenland.

„Dit is een van de weinige boeken, die naar menschelijke berekening ontwikkelden, Katholieken en niet-Katholieken, een ware godsdienstige hulp kan worden, ja innerlijk hun lot bepalen. Er zijn boeken, die als een ,,uiterlijke genade" de komst der „innerlijke" voorbereiden of met met zich brengen. Ik geloof dat dit boek van Karl Adam daartoe hoort. *Dr. A. Wurm in „Seele"*

„Dit mooie boek draagt het goddelijk teeken van het Katholiek geloof op schitterende wijze, het is diep en breed. Wie het in zich opneemt begrijpt waarom hetzoo geestdriftig ontvangen werd. Het is werkelijk een grootsche worp.
Akademische Lesehalle.

PRIJS f 2.90; GEB. IN LINNEN BAND f 3.90

Verkrijgbaar bij: Elken Boekhandel en bij Uitgeverij „Foreholte" Voorhout.

STEEDS voorraad in **KOUSEN** voor Priesters en Zusters.

GAAT U VERHUIZEN ?
Bel op 525
JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

Gebrs van Campen, Nijmegen
Broerstraat 63 Telefoon 1866
SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen
Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

Specialiteit in SPECULAAS EN BANKETLETTERS
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Wie in Nijmegen een **MOOIE FILM** wil zien, gaat naar **LUXOR-TEATER**
Mariënburg — Telef. 20

Jos. Demonte-Teunissen, Weert
MOZAIEK- TERRAZZO- EN BETON
Marmerwerken, Grafmonumenten enz.
Groothandel in Cement.
Bekroond met 1e Prijs Tentoonstelling Weert.
Telefoon 119 — Postrekening 79436.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda
TEL. 2067
Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS
AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OLIËN.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

CHR. EKELS
s-HERTOGENBOSCH
Sanitaire Artikelen.
Lood- en Zinkwerken.
VUGHTERDIJK 65.

A. C. MENTINK - Oude Vest 22 - BREDA
Dames- en Heeren-Kleermakerij
Ajour-inrichting

H. VERBUNT-v DIJK.
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

H. v. d. BROEK-GOYARTS, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 25 — Gironummer 18396
Het adres voor prima kwaliteit
Rund-, Kalfs- en Varkensvleesch
Concurreerende prijzen. Specialiteit in fijne Vleeschwaren.

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

Het beste en voordeeligste adres voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

Fa. Geurts & Eling
DAMESHANDWERKEN
EN GROS. EN DETAIL.
MOLENSTRAAT 96
NIJMEGEN
Meest gesorteerd adres hier ter stede.

„ZE ZIJN ER" Stationstraat 9 - TILBURG -

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten, Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

Zoo juist verschenen en verkrijgbaar in iederen boekhandel:
De man die den moed had
door
MIA SIEMER
Geb. in linnen stempelband f 3.50
Ingenaaid f 2.50
Deze roman schildert den strijd, die gevoerd wordt in ieder menschenhart, den strijd tusschen verlangen en plicht. Een strijd, die vele personen uit dezen roman hebben te voeren, zij het dan met verschillend resultaat.
N.V.
Het Nederlandsche Boekhuis
Postrekening 31583 TILBURG

FIAT N.V. Garage „Brabantia" **DODGE**
Boschdijk — Tel. 2361 — EINDHOVEN

VERSCHENEN BIJ:

G. MOSMANS ZOON

's HERTOGENBOSCH.

UITGEVER VAN DEN H. STOEL

en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar

Het Leven van de H. Monica

door Mgr. BOUGAUD.

Vertaling van HENRI BRUNING.

364 bladzijden groot 8° formaat.

Met twee gravures en bandteekening van J. FRANKEN Pzn.

Prijs ingenaaid f 2.50 In prachtband f 3.25

Zij die tn het bezit zijn van het **Leven van den H. AUGUSTINUS** zullen zeker niet minder belang stellen in dit uitvoerig **Leven zijner Heilige MOEDER MONICA.**

De Maasbode schrijft:

......De schrijver maakt er geen roman van, maar hij weet toch de aandacht gespannen te houden van het begin tot het einde.

......'t Heele boek is 'n boeiende meditatie waarvan men zegt: Dat zou ik nog wel eens willen hooren.

Goede Boeken

in 't Nederlandsch en de moderne talen, bij

Eindhovensche Boek- en Kunsthandel

Stratumseind 64 — Eindhoven — Tel. 2888

Vlugge levering van alle Studieboeken.

SCHOENENMAGAZIJN

GEBR. RAEMAKERS

GROOTE MARKT 7 — NIJMEGEN

J. TILLY — MAASTRICHT

Aannemer. Tel 1239. Franciscus-Romanusweg 34

Voor de vrienden van het boek.

De „Literarische Handweiser."

De uitgave van *Literarische Handweiser*, het oudste critische tijdschrift der Duitsche katholieken, moet door de moeilijke tijdsomstandigheden worden gestaakt.

Het tijdschrift, dat zeventig jaar geleden door Hülskamo is gesticht, moest reeds eenmaal onder den oorlog worden opgeheven. Maar in 1920 werd de publicatie hervat.

SELECTIONS FROM

ENGLISH LITERATURE

Selections From Goldsmith — With an introduction and notes — by dr. **E. Kruisinga** — 2de druk . . . . f 1.50
gebonden . . . . f 1.95

A Christmas Carol — With an introduction and notes — by dr **E. Kruisinga**
3de druk . . . . f 1.50
gebonden . . . . f 1.95

Selections from the work of Thomas de Quincey with introductory matter and notes — by **W. van Doorn** . . . . f 1.35

A Primrose Path — Being an easy introduction to English poetry — by **W. van Doorn** — 2de druk . . . . f 0.90
gebonden . . . . f 1.25

Jane Eyre by Charlotte Brontë — Edited by A. A. E. S Roukens — Revised edition with an introduction and notes — by **A. C. E, Vechtman—Veth** . . . . . f 1.50
gebonden . . . . f 1.95

The strange Case of dr. Jekyll and mr. Hyde — by Robert Louis Stevenson — With an introduction and notes — by J H. SCHUTT . . . . f 1.75
gebonden . . . . f 2.10

Silas Marner — by George Eliot — With an introduction and notes — by **A. C. E. Vechtman—Veth** . . . . f 1.95
gebonden . . . . f 2.30

England in the 19th Century — Edited by dr. **P. Geyl** and dr. **E. Kruisinga** — deel I, 1815—1860 — deel II, 1860—1901 — per deel . . . . f 1.95
gebonden . . . . f 2.30

The Merchant of Venice — by William Shakespeare — With an introduction and notes — by **J. Kooistra** . . . . . . f 1.25
gebonden 1.75

Julius Caesar — by William Shakespeare — With an introduction and notos — by dr. **H. de Groot** . . . . f 1.50
gebonden . . . . f 1.95

Contemporary English Prose — With introduction and notes — by **A. G. van Kranendonk** — deel I . . . . . . f 1.50
gebonden . . . . f 2.10

P NOORDHOFF N.V. — GRONINGEN-BATAVIA

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

Mgr. E. Bougaud, 7840.
HET LEVEN VAN DE HEILIGE MONICA. Vertaald uit het Fransch door Henri Bruning. Geïllustreerd door P. Franken Jzn. *G. Mosmans Zoon, Den Bosch,* 1931. (24×16) 346 blz.

Mgr. Bougaud is een uitstekende hagiograaf, hij verliest zich niet in sentimentaliteiten, maar blijft in de werkelijkheid, omdat hij goed historicus is. Bougaud beschrijft hoofdzakelijk het leven van „Moeder" Monica, dus haar verhouding tot S. Augustinus, haar zoon. Hij doet dit op zoo boeiende wijze en met zulk een liefderijke piëteit, dat deze hagiografie zeer terecht onovertrefbaar mag genoemd worden. Met zeer groote nauwgezetheid heeft Bougaud zijn gegevens bestudeerd, wat blijkt uit het „Avant Propos", de „Introduction" (56 blz.) en vooral uit het „Appendice; notes et pièces justificatives" (75 blz.), welke helaas in de vertaling niet opgenomen zijn.
Het komt ons voor, dat men dit boek zal blijven lezen. De Firma G. Mosmans Zoon deed een prijzenswaardig werk aan Henri Bruning de vertaling op te dragen. Hij deed dit met een groote, misschien wel té groote, nauwgezetheid. De bekende kunstenaar P. Franken Jzn. vervaardigde voor het werk eenige wel geslaagde houtsneden.

W. S. Jurgens O.E.S.A.

P. Cajetanus van Ossendrecht O. Cap. 7841.
VERKLARING DER H. MIS. *Kruisvaarders van St. Jan, Rijswijk* 1931. (19.5×13.5) 129 blz. ing. f 0.75.

Een eenvoudig, duidelijk en bevattelijk boekje, alleen geschreven om de geloovigen het aandachtig bijwonen der H. Mis te vergemakkelijken, zonder andere pretenties. Het eerste hoofdstuk: de H. Mis als offer is het langzaam door-lezen overwaard, hier ligt de diepere beteekenis van het Misoffer en de sleutel om het geheel beter te verstaan en zijn geloof dieper te beleven. De eenvoudigen van harte zullen aan dit boekje een goede handleiding hebben.

H. Rongen.

P. Constantinus O.M. Cap., 7842.
EUCHARISTIE EN MISSIE. *Kruisvaarders van St. Jan, Rijswijk,* 1931. (19.5×13.5) 70 blz. ing. *f* 0.50.

Schrijver geeft van de missie-gedachte deze typeerende verklaring: „de missie-gedachte is de spontane, diep psychologische levensuiting van een machtig organisme, van Christus uitgaande tot godsdienstige eening van allen in Christus". Zijn opzet is: de Eucharistie in verband te brengen met de Missie, daarom beschouwt hij ook de Eucharistie als missieoffer, als missie-communie en als blijvend missiesacrament. Ten slotte belicht hij nog de missiegedachte in de liturgie der Mis. De toepassingen zijn raak en vaardig aangewend. Het is een oorspronkelijk en interessant boekje.

H. R.

P. C. van Gestel O.P., 7843.
HET EVANGELIE VAN AF DE DAKEN. *Vlaamsche Drukkerij, Leuven,* 1931. (19×14) 101 blz. ing. *f* 1.—.

In navolging van P. Lhande, heeft de bekende P. van Gestel O. P. twaalf radiotoespraken uitgegeven, zes over godsdienstige onderwerpen, n.l. Kerstmis, Aan den voet van het kruis, De blik van een stervende, Meihulde aan O. L. Vrouw, Maria in ons huiselijk leven en Maria in het volksleven, en zes over sociale aangelegenheden, n.l. katholieke gemeenschapszin, de sociale plichten der hoogere standen, Rerum Novarum, een woordje geschiedenis, het feest van den arbeid, de Paus over het huwelijk, Pauselijke richtlijnen op sociaal gebied. 't Zijn korte toespraken, vertrouwelijk, zooals 'n huisvriend moet zijn, altijd in levendig contact met zijn hoorders, over actueele onderwerpen, en op actueele wijze voorgedragen. Hij kent zijn Vlaamsche taal goed, en spreekt zeker goed, zooals uit geheel zijn zinbouw blijkt. Zijn toespraken zijn vol gevoel, zooals b.v. aan den voet van 't Kruis, etc. afwisselend en altijd op intieme voeling berekend met zijn dierbare luisteraars. 't Zijn geen groote redevoeringen, maar flinke toespraken, die op oorspronkelijke wijze vele duizenden kunnen opwekken en voorlichten.

v. L.

Dr. Th. L. Haitjema, 7844.
HET WOORD GODS EN DE MODERNE CULTUUR. *J. B. Wolters, Groningen,* 1931. (25×16.5) 191 blz. geb. *f* 3.90.

In een bespreking van dit boek, dat op zuiver Reformatorische grondslagen is opgebouwd en ontwikkeld, gaat 't niet aan, de Katholieke principen over 't Woord Gods daarnaast op te stellen en te bewijzen. We willen hier alleen de korte inhoud van dit met zorg bewerkte en royaal uitgegeven boek voorleggen, erbij voegend, dat het ons een klaar denkbeeld geeft der Protestantsche, vooral Calvinistische denkwijze, en als zoodanig een hulpboek kan zijn voor Katholieke theologie-professoren, tot klaarder begrijpen dier gedachtensfeer.
Wel voelt men al direkt uit de volle ernst der probleemstelling omtrent 't Woord Gods aan, dat 't gemis van 't geloof aan de onfeilbaarheid van een kerkelijk leergezag, zoo'n ontzagwekkende probleemstelling, als in hoofdstuk I geschiedt, alleszins noodzakelijk, maakt. En op dit eerste caput, steunen grootendeels de verdere diepernstige levens- en eeuwigheidsvragen van dit magistrale boek. Op blz. 9 worden we dan ook verwezen naar de Katholieke oplossing van 't probleem, dat de veilige verklaring van 't Woord ligt in de leer der Kerk, doch zonder dat, wat schr. wèl aanneemt „Gods Woord (als H. Schrift) een aanhangsel wordt van de leer der Kerk." Naar de Katholieke opvatting van de probleem-oplossing streefde ook reeds de Deensche theoloog Grundtvig. Schrijvers doel is 't, 't woord Gods, door Christus gesproken, in de Schrift (en niet in de onfeilbare traditie of organische Kerk) vervat en door de levende prediking, getoetst aan dit bindend Schriftwoord, ons gegeven, weer tot bindend centrum te maken van ons modern cultuurleven. Vergeleken met

de stelling van 't Katholicisme, zooals deze zoo schitterend is uiteengezet in Karl Adam's werk *Der Katholizismus*, beteekent dit de uitschakeling van de mystieke organisatie en als zoodanig levende Christus in de Kerk. Vandaar zal de kern van dit boek van Prof. Dr. Haitjema zich moeten bepalen tot de beteekenis van 't Woord Gods in de vraagstukken van 't moderne cultuurleven. Een knap stuk reformatorische theologie en openbaringsleer, voor ons echter niet te aanvaarden.

P. Constantinus O. Cap.

Dr. Hoogveld e.a., **7845.**
DE MOEDERKERK. *J. J. Romen & Zonen, Roermond*, 1930. (19.5×15.5) 226 blz.
Dit boek wordt door den inleider aangediend als een eenvoudige belichting van eenige fundamenteele vragen over Christendom en Kerk. Het is dan ook geen volledige apologie, maar onze voornaamste katholieke geleerden in den lande hebben de hoofdpunten van de katholieke leer op magistrale wijze behandeld om de geloofsovertuiging hunner eigen broeders met nieuwe warmte te bezielen en de doolaards met scherpere bestraling den weg des heils te toonen. De keuze der behandelde onderwerpen is zeer gelukkig getroffen. Alleen het laatste hoofdstuk over den Christus Eucharisticus valt wat opzet en uitvoering betreft buiten de bedoeling van het boek.

H. Rongen.

Ant. Huonder S.J., **7846.**
AAN 'S MEESTERS VOETEN. Vertaald uit het Duitsch door J. B. Poukens S.J. *De Vlaamsche Drukkerij, Leuven*, 1931. (18×14) 366 blz. ing. *f* 1.80.
De korte overwegingen voor priesters met drukke bezigheden van P. Huonder zijn zoo schitterend voor onze hedendaagsche priesters die in het volle leven staan waar de zielzorg, het sociale werk, vereenigingsleven, armenzorg en jeugdorganisaties geheel hun tijd en persoon in beslag nemen. De tijd voor een uur meditatie is er niet: een korte overweging is onmisbaar. Het boek van Huonder is een uitkomst: te midden van de drukke verstrooiïng in uiterlijk apostolaat even uitrusten aan 's meesters Voeten.
Dit derde deel „de Gloriemorgen" is het vervolg van den Werkdag en Lijdensnacht die hun weg reeds gevonden hebben. Ook dit boek zal er het hare toe bijdragen om de harten der priesters te verruimen in blije liefde tot den verheerlijkten Meester. Iedere priester zal in dit boek een onmisbaren steun vinden voor de verdieping van zijn eigen geestelijk leven.

v. L.

Dr. Maria Meertens, **7847.**
DE GODSVRUCHT IN DE NEDERLANDEN. *N. V. Dekker & v. d. Vegt, Nijmegen*, 1930. (26×19.5) 164 blz.
De geestelijke literatuur onzer Middeleeuwen staat meer dan ooit in het middelpunt eener warme en waardeerende belangstelling. Het onderhavige boek is hiervan wederom een sprekend bewijs. Een kloostervrouw is gaan putten in den rijken gebedenschat der middeleeuwers, in de buitenliturgische teksten, en heeft ons juist daardoor een dieperen blik doen slaan in de spiritueele mentaliteit onzer Middeleeuwen. Dit eerste deel is gewijd aan de gebeden tot God en tot de mysteriën van Christus' leven: Zijn Kindsheid, zijn H. Naam en Zijn Lijden. Het is een waardevolle aanwinst voor de historiographie van het katholieke gebedsleven.

H. Rongen.

Dr. O. Norel, **7848.**
PROTESTANT OF ROOMSCH. *G. J. A. Ruys, Zutphen*, 1931. (19.5×13) 145 blz. ing. *f* 2.20, geb. *f* 2.90.
Ondanks de eerlijke bedoeling van schrijver en bewerker, om objectief 't Protestantisme (Lutheranisme) te stellen naast een zakelijke uiteenzetting van 't Katholicisme, blijkt uit bijna iedere bladzijde, dat zoowel de schrijver als de bewerker, misschien huns ondanks, nog maar al te zeer een op vooroordeelen en op verwarde begrippen steunende opvatting hebben van 't Katholicisme of zooals deze schrijvers 't verkiezen, van 't Roomsch-Katholicisme. Zij, die ervoor in aanmerking komen, en voor wie dit boekje geen verboden lectuur is, kunnen daaruit met veel nut leeren, welke bezwaren er nog vaak van niet-katholiek standpunt tegen 't Katholicisme worden gekoesterd. Wat in hoofdstuk V gezegd wordt over „Godsdienst en Liturgie" is wel opmerkenswaardig te vernemen van niet-katholieke zijde en indirekt een aansporing voor ons, in de liturgische beweging vastberaden voort te gaan.

P. Constantinus O.Cap.

A. Vermeersch S.J., **7849.**
OVERWEGINGEN OVER DE H. MAAGD. *H. Coebergh, Haarlem*, 1931. (15×11) 386 blz.
Door deze uitgave is een grooten dienst bewezen aan geestelijkheid en geloovigen.
Zij zullen door de lezing van dit boek een betere kennis krijgen van de H. Maagd en een inniger godsvrucht. De priesters zullen hierdoor een rijke bron ter beschikking hebben om de geloovigen meer kennis te verschaffen over de H. Maagd, over haar leven op aarde, hare heerlijkheid in den hemel.
Bij het bewerken van dit boek is zoowel aandacht geschonken aan de praktische gevolgtrekkingen als aan de leer over de H. Maagd zelve. Het boek zal aan de Priesters een grooten dienst bewijzen, vooral aan Directeuren van Mariacongregaties: er worden geen legendes aangehaald, en de bewijsvoering steunt nooit op verkeerde schriftuurverklaring.
Het tweede deel bevat uitsluitend Overwegingen voor iederen Zaterdag van het jaar.

v. L.

Dr. H. Visscher, **7850.**
UIT DE WOLK DER GETUIGEN. *La Riviere & Voorhoeve, Zwolle*, 1931. (24×16) 244 blz.
Dit werk, dat in eerste uitgave tot titel had: „Stemmen uit de Wolk der Getuigen", is een bundel meditaties over de voornaamste beginselen, feiten en personen der 22 eerste hoofdstukken van 't boek der schepping. Bij 't aandachtig doorlezen en overwegen dezer schoone bladzijden hebben we meermalen gedacht aan de Bijbelmeditaties van Dr. Abr. Kuyper. Voor de lezing van deze beschouwingen, die telkens ons voeren naar een diepere overpeinzing van de Christelijke grondstellingen, van zedelijken aard behoeven we geen voorbehoud te maken.

P. Constantinus O.Cap.

FRANSCH.

Jacques Debout, 7851.
AUX ASSASSINS COMME IL FAUT. *Editions Spes, Paris,* 1929. (19×12) 236 blz.

Een serie conferenties over de hedendaagsche ketterijen in zwang onder de katholieken van Frankrijk. Alles wat het geloof in de zielen dooden kan — vandaar de eigenaardige titel — of de volle beleving van het geloof vertragen of stremmen kan, wordt hier gehekeld door iemand, die midden in het katholieke leven staat en geen vreemde in Jerusalem is. Er worden harde waarheden gezegd, die ook ten onzent mutatis mutandis gerust behartigd mogen worden. Om alle toespelingen en woordspelingen te kunnen verstaan, moet men volmaakt op de hoogte zijn met de Fransche toestanden. We raden vooral de bestudeering aan van het zevende hoofdstuk: le faux art homicide.

H. Rongen.

G. Joannes, 7852.
LES AUDIENCES DIVINES. *Pierre Téqui, Paris,* 1930. (19×12) 258 blz.

De stem van God in het hart van den mensch, in de ziel van den mystieken beschouwer, in de taal van den liturgischen feestenkring, op de bevoorrechte plekken onzer aarde — Rome, Lourdes — in de poëzie der natuur: ziedaar de rijke en veelzijdige inhoud van dit mooie boek. De logische opbouw is niet gelukkig doorgevoerd, maar de warme geestdrift en de edele bezieling van de vrome schrijfster maakt veel goed. Aan het einde van het boek geeft zij een uitgewerkt schema van het geestelijk leven, waarin de twee groote ascetische geheimen: de inwoning van Christus in ons en onze inlijving in Christus, op vruchtbare wijze behandeld zijn.

H. Rongen.

DUITSCH.

Robert Linhardt, 7853.
UNSER GLAUBE. *Herder & Co., Freiburg i. Br.,* 1931. 350 blz. (18.5×11) geb. M. 4.60, gecart. M. 5.20, geb. M. 6.20.

De schrijver noemt zijn boek *leekendogmatiek;* 't is bedoeld als 'n vervolg van zijn werk *Unsere Ideale,* hoofdstukken uit de katholieke zedeleer. Hij wil zoekenden helderheid brengen op een duidelijke en eenvoudige manier. Zoo'n boek is dringend noodig. Zoolang 't geloof de wortel is van onze rechtvaardigheid, kan de ongeloovige en de half geloovige alleen geholpen worden door inzicht van 't Katholieke dogma. Katholiek denken is geen geestesslavernij, maar geestesvrijheid: geen geestesbekrompenheid, maar geestesbreedte: geen geestesarmoede, maar geestrijkdom. Na vier inleidende hoofdstukken over: gelooven en weten; 't leeraarsambt der Kerk: de H. Schrift: de Traditie; heeft hij z'n stof in vier hoofdstukken verdeeld. 't Eerste handelt over 't geheim der Godheid; 't wezen, de eigenschappen, de drievuldigheid, den Zoon, den H. Geest, etc.; 't Tweede over de schepping; de schepping der wereld, der Engelen, der menschen, de erfzonde, 't aardsch Paradijs, natuur en genade; 't Derde over 't geheim der verlossing: 't verlossingsidee, den Zoon Gods, Christus-Koning, Maria, Maria de moeder Gods, etc.; 't Vierde over 't geheim der genade: de heiligmakende genade, de wetten der genade, de Kerk, den hemel, de hel, 't vagevuur en 't einde der wereld. De waarde van deze leekendogmatiek ligt vooral in de heldere en vaste voorstelling der waarheden, in de keuze van de stof uit onze katholieke dogmatiek. Juist de waarheden, die onze moderne wereld noodig heeft, zijn hier bijeengebracht. We staan er alleen over verbaasd, dat bij de schitterende teekening van Jezus niet over de H. Eucharistie gesproken wordt. Want halfgeloovigen op dat punt, zijn er veel. Overigens 'n prachtboek voor eenigszins ontwikkelde katholieken.

v. L.

Peter Lippert, 7854,
DIE KIRCHE CHRISTI. *Herder & Co., Freiburg i. Br.,* 1931. (18×12) 293 blz.

De manier van schrijven van Pater Lippert bevalt ons. Hij praat meer dan hij schrijft; maakt daardoor den indruk van wijdloopig te wezen, maar zegt daardoor ook des te duidelijker wat hij bedoelt.
Over den inhoud van het boek niets dan goeds. Een moderne apologie in den besten zin van het woord, zonder het apologetische er al te dik op te leggen. Psychologisch aangevoeld. Hier en daar had de schrijver zijn beschouwingen en beweringen met feiten en bewijzen kunnen staven. Maar hij wilde blijkbaar hoofdzakelijk beschouwingen leveren over „het beleven van de Kerk" (eerste gedeelte) „het begrip der kerk" (tweede gedeelte) en over „het geloof aan de Kerk" (derde gedeelte).
Een uitstekend boek, óók voor niet-katholieken.

G. Vrijmoed O.F.M.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

Dr. J. A. v. d. Hake, 7855.
FOUTEN VAN KINDEREN VAN LEERAREN, VAN OUDERS MET BETREKKING TOT DE SCHOOL. *H. J. Paris, Amsterdam,* 1931. (20×13.5) 60 blz.

Een boekje van zestig bladzijden met doorleefde schoolgevallen en werkelijke toestanden; b.v. te laat komen, respect voor tijd, de dingen willen zien, zooals ze zijn, het kindergemoed bij proefwerken, de rector kan gemakkelijk praten, etc. Het doel is conflicten tusschen ouders, leeraren en kinderen te voorkomen of zeker op te lossen. Op veel fouten der docenten wijst de schrijver, maar fouten, die voor de helft wel hieruit voorkomen, dat ze hun leerlingen niet kennen. En daarom dringt hij er op aan, dat ook iedere leeraar zijn spreekuur heeft op school. Dan kunnen ze naar ieder onderhoud gaan, met de voorop gezette gedachte: „ik zal er dadelijk 50% afdoen, van wat die vader of moeder me gaat vertellen, best, als je dan de andere 50% maar in je opneemt." (blz. 31). Het boekje wil contact tusschen ouders en leeraren. Maar contact beteekent bereidheid om naar elkaar te luisteren. Een zeer juist hoofdstukje is de „cardo quaestionis". De meeste onaangenaamheden komen hieruit voor, dat de ouders, vooral de moeders alles gelooven, wat hun kinderen vertellen. Casimir zei eens: „Ik geloof nooit het verhaal van een jongen". 'n Jongen stelt de zaak gewoonlijk zoo voor, dat ze voor hem er voordeelig

uitziet. Een voorbeeld bewijst dat. Een vader komt bij een leeraar en begrijpt dat z'n jongen onvoldoende heeft; hij had verteld, dat hij 'n 6 voor proefwerk en 'n 7 voor huiswerk had. Maar hij had vergeten te zeggen dat hij eens 'n twee en 'n andere keer 'n vier voor proefwerk had gekregen en drie keer in twee maanden z'n huiswerk niet had gemaakt. Ouders moesten beter luisteren en niet alles terstond aannemen.

v. L.

FRANSCH.

M. Bolton, **7856.**
LA VOI SPIRITUELLE. *Desclée de Brouwer & Cie., Paris,* 1931. (18×14) 323 blz. ing. Ffr. 12.—.

De *Spiritual Way* van moeder Bolton, door den H. Vader op 'n bijzondere wijze aanbevolen aan de opvoeders der kleinen, heeft buitengewoon veel succes in Amerika, in Frankrijk en België. 't Is eigenlijk geen catechismus, maar de uitleg van 't geestelijk leven bij kleinere kinderen. Het boek is in 20 lessen verdeeld. Iedere les geeft eerst 'n inleiding over de stof, die zal uitgelegd worden. Dan volgt de uitleg door inductieve methode, die 't kind van 't bekende naar 't onbekende voert. Daarop verdere verklaring door voorbeelden, geschiedenissen uit 't Evangelie en de levens der Heiligen, die 't kind kunnen boeien, Eindelijk 'n korte samenvatting en 'n toepassing dikwijls eenige vragen, herhaling van gebeden. De methode streeft er vooral naar om eenvoudig te zijn, om zich in de psychologie van 't kind in te werken en zich aan de passen aan de ontwikkeling van 't kind. Dus moet 't onderricht eenvoudig zijn: de hoofdzaak is altijd begrepen te worden. Om de methode van Moeder Bolton te kunnen toepassen, moet men 't heele boek eerst goed bestudeeren; dan pas zal men den draad zien, die alles samenbindt de heiligmakende genade, die in de kinderharten moet bewaard worden en versterkt. De ondervinding heeft geleerd, dat deze methode uitstekende vruchten heeft opgeleverd, ofschoon andere daardoor niet veroordeeld zijn. Kennis van ons geloof spreekt er uit iedere bladzijde en tevens 'n beproefde methodiek.

v. L.

Lepicier, **7857.**
LE MONDE INVISIBLE. *Desclée De Brouwer & Cie., Paris,* 1931. (19×13) 492 blz.

Lépicier is in Nederland bekend door het boekje: *De ongeziene Wereld,* dat indertijd van hem werd vertaald.

In het hier besproken boek wordt de „ongeziene d.w.z. de geestes-wereld aan een veel uitgebreider onderzoek onderworpen. De eerste helft van het boek is gewijd aan een theologische en filosofische studie over de engelen of de zuivere geesten en het tweede gedeelte onderzoekt en beoordeelt in het licht van het eerste de talrijke verschijnselen die de moderne wereld onder den naam van occultisme pleegt samen te vatten.

We hebben den indruk dat de schrijver hier en daar te gauw geneigd is aan boven-zinnelijke inwerking te gelooven, waar wellicht nog de mogelijkheid bestaat, dat slechts natuurlijker, ofschoon tot nog toe ons onbekende, krachten in het spel zijn. Als geheel is het boek in elk geval een waardevolle studie ter verrijking onzer kennis over de zuivere geesten.

G. V.

DUITSCH.

Prof. Karl Auer, **7858.**
KIRCHENGESCHICHTE. *Walter de Gruyter & Co., Berlin W.* 10, 1931. (15.5×10.5) Deel IV 179 blz. ing. M. 1.80.

Uit de opvatting van 't begrip „Kerk" in protestantschen zin, als geestelijke vereeniging in ultra-spiritualistische duiding, d.w.z. met loochening der hiërarchische, organisatorische bonden, volgt dat men de 18e eeuw noemen kan „de eeuw der bevrijding der kultuur van de kerkelijke heerschappij" en de 19e „de innerlijke bevestiging der christelijke kerken" om en door de ultra-spiritualistische stroomingen. Het ligt ook voor de hand, dat de „verheffing" der rede door 't vrije onderzoek in kiem oorzaak werd van en zelf reeds was „Rationalisme." Uit dit rationalisme inzake geloof kwam logisch 't individualisme of rationalisme inzake wetenschap, die los kwam staan van haar gegeven verbinding met 't geloof.

Welnu dit heele proces met daarbij de spiritualistische uitingen van 't Protestantisme in verband met de atomiseering der verbinding Geloof-en-Wetenschap wordt in dit boekje niet zooals door Karl Adam in *Christus und der Geist des Abendlandes* van Katholiek standpunt, doch van Protestantsche zijde bezien en dus met dankbare erkenning voor 't werk der Reformatie. Als Katholiek kunnen we noch met deze strekking, noch met de beoordeeling over vooral Katholieke richtingen, bepalingen enz. instemmen.

't Beste is de schrijver daar, waar hij zich, zonder eenzijdige waardeering, bepaalt tot de uiteenzetting der spiritualistische tendenzen binnen 't Protestantisme. Als zoodanig kan 't geschikt worden aanbevolen aan kerkhistorici, tot nadere kennisname voornamelijk der piëtistische stroomingen. We willen hier nog even bijvoegen, dat 't boekje — onbewust wellicht — in zeer antikatholieken geest geschreven is en dat katholieke geschiedbronnen er angstvallig zijn vermeden. De rest is duidelijk! Het boekje dient overigens, naar de hier gegeven bemerkingen, zeer kritisch gelezen te worden.

P. Constantinus O.Cap.

Wilhelm Bölsche, **7859.**
DIE EROBERUNG DES MENSCHEN. Geïllustreerd. *E. Haberland, Leipzig,* 1931. (19×13). 304 blz.

Is het steeds gevaarlijk ontwikkelingstheorieën te populariseeren, omdat de niet-deskundige de gegevens niet beoordeelen kan, erger wordt het wanneer iemand aan 't woord is, die zijn eigen meening overal „hineininterpretiert" en conclusies trekt met „und wer darwinistisch denkt" „es steht ja wenig im Wege", „Es fragt sich indessen", „vielleicht", „und schwer anders als..." Bölsche gaat na de gewone gegevens van de ontwikkelingstheorie: 1) biogenetische grondwet; 2). palaeontologische gegevens; 3) rudimentaire organen, enz.

Voor Bölsche is er geen essentieel verschil, lichamelijk en geestelijk, tusschen mensch en dier en hij laat dan ook de *geheele* mensch van een eenvoudigste cel afstammen.

Voor hem is er geen verschil tusschen de boeken van Mozes en de Ilias b.v., geen verschil tusschen Christus en de groote mannen der wereld. Veel wordt er gebazeld over Christus en zijn

wonderen, en alle, die anders denken dan hij zijn natuurlijk „nicht vorurteilslos".
De geniepige zetjes tegen de theologen nemen we als kennisgeving aan.
Geen boek voor ons!

P. A.

Pierre Lhande, 7860.
GOTT REGT SICH. *Benziger & Co., Einsiedeln,* 1931. (20×14) 236 blz.
Aan de zelfkant van Parijs en andere groote steden in Frankrijk, vooral van de industrie-centra, leven duizenden en duizenden, die tot de armsten der armen moeten worden gerekend, en dat niet alleen in stoffelijk opzicht. Onder hen had de ontkerstening monsterachtige vormen aangenomen en door de eigenaardige omstandigheden, waarin ze leefden, was 'n geregelde zielzorg schier onmogelijk. Toch zijn er geestdriftige jonge priesters opgestaan, die zich hun lot hebben aangetrokken. Ze wisten in de kringen der beter-gesitueerden dit moderne apostolaat der massa aan te bevelen in de aandacht van hen, die nog niet, zooals de laatste bladzijde van dit interessante boek zegt: „'n eerloos leven lijden in de vergulde sferen der society", maar „die hooggestemd en rein zijn, geen egoïsten, maar offerzielen... Want in Frankrijk vindt men naast Babylon Nazareth.." Van dat zwoegen onder 't uitschot der steden, zwoegen, dat nochtans zichtbaar door God wordt gezegend, vertelt Père Lhande op zulk 'n onderhoudende wijze, dat 't relaas, van wat hier bereikt werd van 1926 af tot in 1930 toe, voor ons niet enkel 'n openbaring is, maar dat 't bovendien ons hart sneller doet kloppen, omdat we iets zijn gaan begrijpen van wat er door sommige offerzielen gedaan wordt voor de uitbreiding van Christus' Koninkrijk. Mogelijk, dat zulks onze eigen ijver en offervaardigheid voor 't werk onder de Nederlandsche heidenkinderen, de inwendige missie-arbeid, nog kan aanwakkeren.

F. L.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Ruby M. Ayres, 7861.
DE LIEVELING DER VROUWEN. Vertaald uit het Engelsch door Jkvr. Henriette Rappard. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (20 × 14). 226 blz.
In dezen roman wordt op oppervlakkige wijze heengegleden over groote levensvraagstukken. Er wordt gegoocheld met huwelijkstrouw, het onechte kind en de tweede moeder. Dit alles gaat onder het mom van amusementslectuur. Zonder eenige diepte. Leeg-neutraal. Bovendien weet de schrijver geen ander lucky end te forceeren dan door een poging-tot-moord en een zelfmoord. Men zal begrijpen, dat dat boek niet in handen thuis hoort van jonge menschen. Ook de ouderen zullen er niets bij verliezen, als zij het maar kalmpjes ongelezen laten. Er bestaat heusch wel betere amusementslectuur. Litterair heeft het boek daarenboven niets te beteekenen.
— Bc — *L. J.*

John Bergh, 7862.
DE NIEUWE ZONDVLOED. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (20×14). 271 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.50.
Dit boek is bewerkt naar het Finsch. Wat het dus was, weten we niet, doch wat het is, helaas wel.
Daar heb je in een klooster een zekere Zuster Margaret Mary, een dweepstertje en droomstertje, en iemand, die als novice de laatste Londensche moppen fluit! Ja! Daar wordt wat geteemd over het klooster, zoo wee en onwezenlijk! Enfin, Zuster Margaret — ze krijgt ook visioenen, wordt door de Zusters niet aangenomen, eruit gestemd. Ze gaat en...... op een ander punt van den aardbol bestaat een ruwe kapitein, die aan boord wat zeelui heeft en een cynisch stuk neef. Om dat mirakel is het te doen. Die kapitein krijgt voorzeggende droomen. Zóó: dat er een nieuwe zondvloed op komst is. De kerel houdt er aardige theorieën op na: De Noordpool is een eind afgezakt of ingezakt. In ieder geval: alles gaat er aan. Hij en alle hens behalve die neef. Dat creatuur blijft alleen op een totaal gehavende boot in den zondvloed. Ook Zuster Margaret wordt door den zondvloed overvallen. Heel de wereld komt op: zij redt zich met een paar jongens op een grooten eik. Die eik komt bij het schip. De rest volgt vanzelf. Het schip komt ergens vast te liggen. Daar groeit niets; verbeel je heel de wereld ten onderste boven. Ze gaan visschen. Vinden een kokosnoot, ook nog een beetje aarde in den aardappelenbak en één korrel tarwe. U begrijpt ze gaan heel de wereld opnieuw maken. En ja, die twee trouwen, eerst nog met scrupels van haar: ze wou het liever in de kerk...... Jawel. En toen er een kindje was, schoot Zuster Margaret, — of de schrijfster — dit heerlijke idee te binnen: „Hoe had ze er tevreden mee kunnen zijn haar leven te verdroomen in het klooster, zonder er eenig vermoeden van te hebben, wat het heerlijke leven had te bieden en wat het eischte." Daarna ontdekken ze nog massa's goud, — dat vindt hij heel vervelend en het boek is uit.
— C — *P. Quirinus, O.C.*

Max Brand, 7863.
SCHULDIG? *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (20×14). 232 blz.
Harry Destry, de beste vechtersbaas van het stadje Wham en omgeving wordt door een jury van twaalf leden schuldig verklaard aan een trein roof, dien hij niet heeft bedreven. Na zes jaren komt hij uit de gevangenis, schijnbaar een gebroken man, maar inwendig vol van woedenden haat tegen zijn veroordeelers. Deze laatsten, bang voor hun leven, pogen hem uit den weg te ruimen; na veel avonturen gelukt het Harry met hen af te rekenen en zich te rehabiliteeren. Dan, na den dood van Chester Bent, die steeds vriendschap voor hem huichelde, maar als zijn ergsten vijand wordt ontmaskerd, begint Harry een nieuw leven aan de zijde van Charlotte Dangerfiled, die hem steeds trouw is gebleven.
Boeiend avontuurlijk boek; de stijl is soms iets gedrongen, dit is mogelijk aan de vertaling te wijten.
— B — *E. H.*

H. Courths-Mahler, 7864.
DE SCHOONE SECRETARESSE. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1931. (20×13). 220 blz. ing. *f* 1.50, geb. *f* 2.25.
Ursula van Ronach welke bij haar oom en tante is opgevoed, wordt op zekeren dag het huis ont-

zegd, aangezien zij er niet in toestemt te trouwen met Baron van Rippach, een zeer rijke vriend van haar oom. Zij zoekt nu een betrekking en komt als secretaresse bij de vriendin van haar moeder, welke een pension heeft. Na langen tijd ontmoet zij echter weer de oudste zoon van haar oom, welke zij reeds lang liefheeft en natuurlijk volgt spoedig een huwelijk. Amusementslectuur voor volwassenen.

— B — *L. B.*

Ethel M. Dell, **7865.**
DE ROTSEN VAN VALPRE. Vertaald uit het Engelsch door W. J. A. Roldanus Jr. *A. W. Bruna & Zoon, Utrecht,* 1931. (15×10) 217 blz.

In dit boek wordt de intrige wel op zeer ouderwetsche wijze opgebouwd. Een schandaal, dat eigenlijk geen schandaal is, maar dat dan toch maar het huwelijk van twee jonge menschen bijna verwoest en het aanvallige hoofdpersoontje gevaarlijk dicht bij de huwelijksontrouw voert; valsche beschuldigingen; onschuldig aanvaarden van aantijgingen terwille der geliefde; chantage; een gevonden brief, die nu niet bepaald op orgineele wijze de deus ex machina is en tenslotte de goedheid van den mannelijken hoofdpersoon om juist op tijd dood te gaan, opdat alles in het reine kome. Uit deze antieke, met een romantisch verfje overtrokken bouwstoffen is deze roman ontstaan, die volwassenen gerust mogen lezen, als zij daar pleizier in hebben.

— B — *L. J.*

C. de Dood, **7866.**
DE 100.000. *A. J. G. Strengholt, Amsterdam,* 1931. (21×15). 200 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.90.

Uit de loterij van den Dood, — en dit, dank zij den naam van den schrijver, in dubbelen zin, — trekt een pover kellnertje een erfenis van *f* 140.000.—. Het mannetje heeft nooit anders dan de dienstbaarheid der armoede gekend en de macht van den rijkdom tijgt hem op een noodlottige wijze naar 't hoofd. De beschrijving van den eersten rijken dag en nacht van den Kleinen Koll is in al haar soberheid een uitmuntend staal van werkelijkheidsobservatie, dat door zijn sterke werking aan de beste novellen van Jack London herinnert.
De rest van 't boek schetst de verdere aftakeling van 't rijke kellnertje, dat nimmer bij ervaring heeft kunnen leeren, hoe met geld om te gaan. Deze heele geschiedenis is gevat binnen 't kader van een origineel geworden spookerij. Hier en daar wordt 't boek wat erg rauw en 't is te hopen, dat de meeningen van den Kleinen Koll nopens God niet die des schrijvers zijn.

— C — *F. A. Brunklaus.*

Louise Gerard, **7867.**
HET HALSSNOER VAN TRANEN. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (20×14). 227 blz.

John Wilson droomt als volwassen man nog van de sprookjesprinses uit moeder's kinderverhalen. Dit prinsesje ontdekt hij in de buurt van Nice in de persoon van de blinde Désirée, gravin de Mailly. Zij wordt bewaakt door twee schurken, haar oom en voogd en diens zoon, twee juweelendieven, die zich handig van het blinde meisje bedienen bij hun diefstallen. Als eenige erfenis heeft Désirée een kasteel in ruïne en een buitengewoon prachtig halssnoer van schitterende diamanten, dat volgens een sage ongeluk aan den bezitter brengt. Na veel moeite gelukt het John het ongelukkige meisje aan de schurken te ontrekken, maar deze laatsten weten nog het halssnoer te bemachtigen. Op hun vlucht naar Amerika verdrinken zij en na veel verwikkelingen wordt Désirée John's gelukkige echtgenoote. Vlot en spannend geschreven zonder literaire beteekenis.

— A — *Ed. Haeren.*

A. Graumans, **7 868.**
D'N DRE EN D'N BLAAUWE VAN ULVENHOUT. *De Spaarnestad, Haarlem,* 1931. (19×13) 182 blz. geb. *f* 1.50.

In dit humoristische boek beschrijft Graumans de lotgevallen van zijn vriend Tiest, bijgenaamd den blauwe.
Zuiver en raak schildert schrijver ons het leven op een Brabantsch dorpje. Vermakelijk zijn de avonturen van de beide vrienden en onze lezers zullen zich met dit boek kostelijk amuseeren. Voor volwassenen gaarne aanbevolen.

— B — *L. B.*

Zane Grey, **7869.**
ROOVERS VAN HET WILDE WESTEN. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (20×14) 334 blz.

Op de uitgestrekte farm van Mijnheer Herrick leven en plunderen de gehuurde knechten, allen veedieven en cowboys. Ook Jim Wall, de man met een geheimzinnig verleden, werkt daar. Als Herrick's zuster, Helen, bij hem komt wonen, vormt een der roovers, Hank Hays, het plan haar te ontvoeren en tot zijn vrouw te maken. Jim Wall echter waakt over Helen, die hij lief heeft, en brengt haar na de ontvoering, gepaard met veel avonturen, eindelijk terug bij haar broer. Na de gevaren, samen doorleefd, wordt Helen Jim's gelukkige echtgenoote.
Spannend boek, prettig geschreven.

— B —

Knut Hamsun, **7870.**
DE NIEUWE AARDE. *De Gulden Ster, Amsterdam.* (22×16). 302 blz. ing. *f* 3.90, geb. *f* 4.90.

Een der meest probate middelen om sociale euvels te bestrijden is altijd geweest de lieteraire satyre. De effektiviteit van de Don Quichote bewijst genoeg. Knut Hamsun past in deze geestige roman hetzelfde middel toe. Een nijdige aanval doet de schrijver op de Noorse kunstenaarscenakels, schilders, poëten, prozateurs en tooneelspelers, hier alleen geschilderd als karikaturen en hondsvotten, wier grenzeloze onbeduidendheid hij met venijnige spot aan de kaak stelt. Noorwegen vergaapt zich aan de schijn van deze ingebeelde baanbrekers, die de wezenlike geestelike krachten van 't volk verlammen door hun branie en, speculerend op de argeloosheid van een dom publiek, zich als schoften en klaplopers gedragen.
Tegenover deze lamlendigen staan een paar flinke kooplui, die de degelike niet gedegenereerde traditie van Noorwegen vertegenwoordigen, maar toch ook niet in staat zijn de intriges van dit artistendom het hoofd te bieden. 't Is bovendien een vermakelik boek. 't Is prachtig als Hamsun aan de touwtjes trekt en die poëtiese paljassen hun rondedans beginnen.

— Bc — *Ed. A. Serrarens.*

Sydney Horler, 7871.
HET VERIJDELDE COMPLOT. Vertaald uit het Engelsch door H. Overakker. *A. W. Bruna & Zoon, Utrecht,* 1931. (19×13). 272 blz.

Een jongedame, in dienst van Britschen Geheimen Dienst „werkt'' in een der gokplaatsen van de Riviera. Moord en doodslag. Apen die als menschen handelen, valluiken en onderaardsche gangen...... brrr......... Het verhaal is een gewone draak.

Sydney Horler wordt door het boek zelf aangediend als een „geboren schrijver van sensatielectuur'', met een oneindige verbeeldingskracht; voor hem is 't niet noodig zijn kracht te zoeken in mysterieuse eilanden in den Oceaan, sinistere Chineezen of in duivelsche wreedheden. Zijn karakters zijn natuurlijk en naar het leven geteekend, zijn intriges zijn wel doordacht, gezond en verslappen geen oogenblik.

Het is jammer, dat al dit moois op dit boek staat, want als men het leest moet men de volgende conclusie maken: Sydney Horler is een heel zwak talent voor 't schrijven van spoorweglectuur; zijn verbeeldingskracht reikt niet verder dan bij een heel en heel doodgewone jongen, die Lord Lister bemint. Zijn kracht moet hij zoeken in mysterieuse onderaardsche gangen, nare kasteelen en in gedresseerde gorilla's die duivelsche wreedheden op slachtoffers toepassen. Zijn karakters bestaan niet; men kan er enkele wazig geteekende dames en heeren voor aanzien, die alleen bestaan uit een lichaam zonder bloed, bankbiljetten en revolvers. Ze staan verre van het leven en de intrige in dit werk is allerkoddigst, zonder kop of staart. Alleen dat ze geen oogenblik verslapt is waar: het kan niet meer.

De vertaler spreekt over een „schunnig'' kastje, en vertelt ons van iemand die door trouwen verhinderd wordt om „een effectieve exploratie'' uit te oefenen. Verder tracht hij ons te doen schrikken, door te vertellen, dat er iets „ongelooflijks'' vanuit de nachtelijke duisternis sprong. „Ik voel, dat ik erg te blameeren ben'', zegt iemand uit het boek. (Wij kennen ook zoo iemand!) Twee bladzijden verder vernemen wij het volgende: „Zij volgen den gids langs de trap, welke Felicity zoo bekend was; en toen de verdieping, welke gelijkvloers was met den tuin, waar de kamers, welke zij kende, gelegen waren, verlatende, daalden zij een paar steenen trappen af......'' Dit zijn een paar regels uit een klein aantal bladzijden en zóó beschouwt is het tenslotte toch nog wel amusante lectuur. Maar een dergelijk verschijnsel is toch een blamage voor onze taal en ons lezend publiek.

— Bc — *J. Jacobs.*

Hendrika Kuyper, 7872.
HET ZONNETJE IN HET PARADIJS. *Uitg.Mij Holland, Amsterdam,* 1931. (21×15). 222 blz.

Dit boek brengt 't verhaal van: hoe Cornelia de Cuyf en Amaury Ver Doren na jarenlang aarzelen toch nog een gelukkig paar werden. Daaromheen heeft de schrijfster, die een mooi talent heeft om milieux te schilderen, het familieleven, zooals dat in sommige stijf-Hollandsche gezinnen met tot eigenaardigheden verworden tradities nog geleefd wordt, geschetst met veel geestige trekjes.

Jammer, dat in de inleidende hoofdstukken die schildering wat overladen werd en zoodoende 't verhaal te weinig vaart kon nemen. Wanneer de eigenlijke historie echter begint, wordt 't een zeer onderhoudend boek vol lieve, menschelijke ironie.

— B — *F. A. Brunklaus.*

Elisabeth von Maltzahn, 7873.
OSANNA IN EXCELSIS. Geïllustreerd. *La Rivière & Voorhoeve, Zwolle,* 1931. (21×15). 336 blz. ing. *f* 2.75.

De geschiedenis speelt gedurende de Fransche revolutie en de held is een protestant edelman, die zijn kasteel in Crosence heeft; en een voorbeeld is van godsvrucht en naasteliefde in dien tijd. Van historisch oogpunt beschouwd is de beschrijving van de revolutie en het schrikbewind vrij pover en geeft ook geen duidelijk beeld. Het boek beleefde reeds z'n achtste uitgave en wordt dus veel gelezen. Er is ook absoluut geen voorbehoud bij de lezing, behalve wellicht de gewone bewering, dat de lezing van den Bijbel voor de katholieken verboden is.

— A — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Magdeleine Paz, 7874.
OMDAT IK ZWART BEN. Vertaald uit het Fransch door Elsa Kaiser. *Nederl. Uitgevers-Mij., Amsterdam,* 1931. (20×14). 224 blz.

Wie ons artikel over „Negerliteratuur'' las, heeft meteen een beknopt overzicht van de vele werken die in het onderhavige boek zijn gecompileerd. De aanklacht tegen het blanke ras is hier alleen wat bitterder en de stijl, voor zoover we dien uit deze ellendige vertaling achterhalen kunnen, heel wat minder. Schr. begaat een zonde tegen den H. Geest door de Kerk in het negerprobleem die rol toe te bedeelen die ze hier krijgt. Volgens ons heeft het negerras heel wat meer van Haar te verwachten dan van alle proselieten van het slag van Paz bijeen. De neger wordt niet, zooals hier beweerd wordt, door de priesters in grondelooze onwetendheid en duistere vooroordeelen gehouden (84); de godsdienst heeft niet de slavernij in zijn geboden opgenomen en rechtvaardigt niet de misdaden bedreven in naam van de superioriteit van het uitverkoren ras onder het vaderlijke oog van een blanken God (85); het doopsel is alles behalve bijgeloof (194). Deze citaten wijzen er voldoende op uit welken hoek de wind waait. Met het origineel konden we omwille van zijn spontaanheid misschien nog vrede hebben. Doch deze vertaling is beneden alle peil. Ze is eerst en vooral nutteloos, want er komt meer Fransch in voor dan Nederlandsch. Wat hebben we aan „confortabel geinstalleerd in de presidentiëele (sic!) fauteuils'', de „offices'' der Directeuren...'' Men krijgt bij het Nederlansch den indruk dat de vertaalster het eerste het beste woord uit het woordenboek heeft overgeschreven.

— C — *Dr. Raph. Kreemers.*

Hans Possendorf, 7875.
HET JACHT KAI-KAI. Vertaald uit het Duitsch door A. Vuerhard-Berkhout. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (18×12). 302 blz.

Een gedeporteerde gevangene heeft zich in de plaats van zijn schuldigen broer laten verbannen. Na eenigen tijd ontvlucht hij, tot welstand geraakt doch wordt na jaren wederom gevangen genomen. Zijn dochter stelt alles in het werk, om de onschuld van haar vader te bewijzen. Zij pleegt daartoe allerlei misdaden en bereikt eindelijk

haar doel niet zonder zelf met de gevangenis kennis te hebben gemaakt.
Deze roman is geschreven in den trant van een sober gehouden verslag van bovengenoemde gebeurtenissen. Niettegenstaande ontbreekt de spanning niet en is het verhaal als amusementslectuur zeer goed te genieten.
— Bc — *A. C. de B.*

William Le Queux, 7876.
HET GEHEIM VAN STAATSHOEVE. Vertaald uit het Engelsch door A. E. C. Vuerhard-Berkhout. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (18 × 12). 284 blz.

Nadat dokter Dugadale in zijn eenzaam huis bezoek heeft gehad van een onbekenden gewonde, volgen de spannende avonturen voor hem zich snel op. Op diverse vernuftige wijzen tracht men hem te dooden.
Het slot is echter, dat de misdadige samenzweerders, wiens plannen hij te weten was gekomen, werden ontmaskerd en gearresteerd, terwijl hij zelf zich aan het eind weet te troosten met prinses Ena.
De ontknooping is echter eenigszins ontgoochelend en niet evenredig aan de avonturen, welke daaraan zijn voorafgegaan.
Prettige amusementslectuur.
— B — *A. C. de B.*

Pierre Souvestre, 7877.
WIE IS FANTOMAS. Vertaald uit het Fransch door John Walker. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (15 × 10). 227 blz.

Als de titel van dit boek nog eenigen twijfel zou openlaten, zou de titel-blad-teekening alleen reeds duidelijk maken, waar wij verzeild zijn. Moorden, mishandeling, al of niet den dood ten gevolge hebbende, mitsgaders diefstallen, inbraken, overvallen, doodslagen, kortom alle artikelen van het wetboek van strafrecht zijn opeengestapeld. Zoo wat niemand is te ver trouwen en de hoofdpersoon, een journaliste, die op zoek is naar den geheimzinnigen Fantomas, verkeert zoowat elke bladzijde in levensgevaar, soms wel tweemaal. Toch zou het oneerlijk zijn, te ontkennen, dat dit alles met spanning en hoogst boeiend is verteld. Voor liefhebbers van dit genre een schotel om van te genieten. Alleen zorge men, dat het bloederige boek uit handen blijft van jeugdige personen en sensitieve naturen.
— B — *L. J.*

Frans Vermeulen, 7878.
MIELE BROMMER. *D. Delsupehe, Vilvoorde,* 1930. (19 × 12.5). 229 blz.

Het schijnt er op de Vlaamsche kweekscholen „plezant" toe te gaan, te oordeelen tenminste naar dit vlot geschreven en vlot geïllustreerde boekje, dat de gebeurtenissen bevat, die Miele Brommer gedurende zijn laatste normalistenjaar beleefde. De specifieke schutsfeer is goed weer gegeven en de kwajongensstreken zijn met geestdrift en boeiend vertelt.
De grappen zijn evenwel niet altijd geestig, maar soms plat, en ook zijn sommige avontuurtjes al heel weinig passend voor toekomstige onderwijzers.
— B — *F. A. Brunklaus.*

DUITSCH.

Hermann Broch, 7879.
DIE SCHLAFWANDLER. *Rhein-Verlag, München,* 1931. (18 × 12.5). 325 blz.

Dit is de tweede roman uit de trilogie *Die Schlafwandler.* In dit boek is 't Esch, die slaapwandelend door 't leven gaat: een vroeg verweesd boekhoudertje, dat lijdt aan de eenzaamheid en verbijsterd wordt door het onrecht, dat hij wel ziet, maar waarvan oorzaak en doel hem niet bekend zijn. Op welke zonderlinge wijze hij die fout in de maatschappelijke boekhouding wil herstellen; daarvan verhaalt dit werk, dat van een buitengewone soberheid en helderheid van stijl is en waarin de overgang tusschen verhaal en toelichtend betoog nu eens niet hinderlijk is of opzettelijk aandoet. De schrijver heeft in zijn wijsgeerige roman de eenheid weten te bewaren, al moet gezegd, dat er tusschen hemel en aarde al bijzonder veel dingen zijn, waarvan zijn vage wijsgeerigheid niets afweet.
Het onderwerp en de uitwerking ervan maken streng voorbehoud noodzakelijk.
— C — *F. A. Brunklaus.*

Otto Brües, 7880.
DER WALFISCH IM RHEIN. *Horen-Verlag, Berlin,* 1931. (20 × 13). 260 blz.

We hebben tegen dit boek maar een bezwaar: er staat teveel in en het vermoeit op den duur. Het gegeven en de uitwerking daarvan zijn echter origineel en volkomen van onzen tijd, wanneer men daartoe den bezettingstijd in Duitschland ook nog mag rekenen.
Een beurtschipper heeft door de vreemde overheersching weinig genoegen meer van zijn emplooi. Zijn echtgenoote heeft echter ondernemingsgeest en koopt een opgezetten walvisch van een failliete filmonderneming welke in de plaatsen langs den Rijn wordt vertoond. Maar daar hangt aan die filmonderneming, aan den walvisch en aan het schip nog zooveel vast, dat het niet na te vertellen is.
Voor den geest van dien tijd met het goedmoedig Rijnlandsch oog bezien, zouden we het werk haast documentaire waarde durven toeschrijven.
— Bc — *J. H. P. J.*

Albert Steffen, 7881.
LEBENSWENDE. *Verlag fur schöne Wissenschaften, Dornach,* 1931. (19.5 × 12.5). 102 blz. geb. M. 3.—.

Een bundel legenden en zinnebeeldige novellen, die allen wel goed geschreven zijn, maar die wat bleek uitvielen, dien gloed missen, welke aan 't symbool de overtuigingskracht geven moet. Nu doen de meeste dezer verhalen wat maskerade-achtig aan, vooral Hans Holbein's *Geistbegegnung* met Shakespeare, dat wel de finale van een rijk gemonteerde revue kon zijn.
— Bc — *F. A. Brunklaus.*

Peter Supf, 7882.
AMANCE. *Eugen Diederichs Verlag, Jena,* 1931. (18 × 11). 192 blz.
Bevat 't grootste deel van dit boekje de in proza, fijn en vol van stemming, uitgebeelde levensgang van een jong meisje, dat de moeilijke oorlogsjaren al spoedig tot zelfstandig handelen dwingen;— het slot verwaast in een vaaf filosofisch gemijmer voor licht-in-duisternis en de geboorte van een

nieuwe, alles omvattende gedachte. Toch wordt ook dit slotdeel belangrijk voor zoover 't een uit vele juist en scherp geziene details saamge schikt beeld geeft van de Parijsche bedelaarswereld.
— C — *F. A. Brunklaus.*

ENGELSCH.

Mrs. Belloc Lowndes, 7883.
LETTY LYNTON. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (16.5×12). 318 blz. ing. M. 2.—.
De schrijfster heeft zich bij de keuze van haar onderwerp laten leiden door een bekend proces in Schotland uit het midden der 19de eeuw, waarbij een moord gepleegd werd door middel van arsenicum. Letty Lynton is een modern Engelsch meisje, dat erg veel van flirten en spelen met vuur houdt. Zij belooft twee mannen, dat ze met hen zal trouwen; de eene is een avonturier, de andere een ietwat oudere edelman. Als ze in 't nauw gedreven wordt en geen raad meer weet, geeft ze den avonturier een dosis arsenicum in. Daar het niet te bewijzen is, wordt ze vrij gesproken en huwt dan met...... een derden man, met wien ze allereerst verloofd was. Letty is een wulps onsympathiek, berekenend, wuft meisje. Mrs. Belloc Lowndes heeft haar karakter goed geteekend.
— Bc — *Ellen Russe.*

Floyd Dell, 7884.
RUNAWAY. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1926. (16.5×12) 288 blz. ing. M. 2.00.
In dezen roman krijgen we in groote lijnen hetzelfde gegeven verwerkt als behandeld werd in eenige werken van F. Dell. Evenals in *This mad Ideal* stikt hier de hoofdpersoon (Shenstone) in de degelijkheid en wordt door het „dull life of the middle class in America (in casu: Beaumont) tot Wanderlust gedreven. Evenals in *An old man's folly* is hier een droomer (Shenstone) de oorzaak, dat twee jongelieden elkander vinden en in hun levensdurf zijn niet-beleefde ideaal verwerkelijken. Doch op slot van rekening speelt het plaatsje Beaumont de hoofdrol. Daardoor gelijkt dit boek op een paar werken van Sinclair Lewis, doch het mist heel wat van de bijzondere aantrekkelijkheid van den schrijver van *Babbit*. En vooral met het melodramatisch einde, dat beter in 'n volkscinema past of in boeken van Courths-Mahler of Grace L. Hill, kunnen we, vooral na enkele mooie voorafgaande pagina's, geen vrede hebben. Die mooie blz. zijn echter tamelijk schaars. En de geschiedenis van een vader die zijn vrouw en vijfjarig dochtertje in den steek laat, naar China trekt, zeventien jaar wegblijft en dan bij zijn terugkeer zijn vrouw dood en zijn dochter van zich vervreemd vindt, is niet zoo bijzonder verkwikkelijk. Nu moge de schr. dit alles wel verklaren door het feit dat de „small town is deadly to some people'', door den beugel kan het in geen geval.
Uitgerafeld immoreel is het boek geenszins doch gevaarlijk is 't wel om zijn verregaande onverschilligheid, zijn cynisme, zijn onomwonden scheeve voorstellingen van een hoop dingen. En we betwijfelen of het ook niet een beetje zondigt tegen de historische waarheid in de episode van den Ku Klux Klan, die er trouwens met de haren is bijgesleurd.
— C — *Dr. Raph. Kreemers.*

Eden Phillpotts, 7885.
THE JURY. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1927. (16×12) 271 blz. ing. M. 2.00.
Sir Philip Heron is in zijn zetel vermoord gevonden en zijn Spaansche vrouw, die het huwelijksleven met hem beu was, is denzelfden nacht naar haar vaderland teruggekeerd. De vrouw staat terecht voor moord en alles pleit tegen haar. Nu heeft de jury uitspraak te doen en volgens de Engelsche wet moeten alle twaalf de gezworenen het eens zijn. Uren en uren verloopen omdat een van de juryleden, Mrs. Bartlett, ondanks al de gecombineerde pogingen der anderen hardnekkig vasthoudt aan de onschuld der betichte vrouw. Eindelijk krijgt het religieuse element de overhand in den vorm eener argumentatie van een ander lid der Wesleyaansche Kerk en de gezworenen treden de verhoorzaal binnen. Als dan de voorzitter de vrouw veroordeelt, staat Fernardez Herera, een gedienstige van Heron, recht en verklaart dat hij de schuldige is. Een omstandig geschreven rapport bewijst de juistheid van zijn gezegde.
Het leeuwenaandeel van het boek gaat naar de conversaties en de disputen in het slecht verlichte en verluchte lokaaltje waarin de gezworenen beraadslagen. Dit boek wijst er nog eens op, dat er een ongewoon talent noodig is om gebrek aan conversatiekunst te doen vergeten voor een goede en goed volgehouden karakterstudie. Alleen een meester als Phillpotts waagt zich ongestraft aan zoo'n experiment.
We recommandeeren dit boekje om zijn ongewone weergave van een zeer gewoon gegeven. Doch om een paar dingen enkel voor volwassenen.
— Bc — *Dr. Raph. Kreemers.*

Edgar Wallace, 7886.
THE DOOR WITH THE SEVEN LOCKS. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1930. (16.5×12) 279 blz. ing. M. 2.00.
Dick Martin krijgt voor den éénen dag die hem rest in dienst van Scotland Yard nog heel wat brood op de plank. Terwijl hij op zoek is naar een dief valt zijn oog op een secretaresse in een openbare boekerij en voor den zooveelsten keer is love at first sight geboren. Hem wordt dan verder opgedragen privaat detective te spelen voor een zekeren Havelock, die de beheerder is van de Seldon goederen. Dick komt dan op zijn vele en lange reizen achter een heel complot waar van de geheimen berusten in een grafkelder van het oude Seldon-kasteel. Doch het heeft heel wat in voor de zeven sleutels gevonden zijn, noodig om het slot te openen, waarachter het geheim verborgen ligt. Na allerhande wederwaardigheden slaagt hij er toch in, al komt het hem wat al te vaak nauw aan zijn hachje. En per slot van rekening is de secretaresse dan nog de eenige erfgename van de poovere resten van het Saldonfortuin. Dat is voor hem en voor haar natuurlijk een kolfje naar hun hand, en, al wordt het niet gezegd met even zooveel woorden, we denken wel dat er een bootje van wal steekt.
Een spannend verhaal, nog al griezelachtig hier en daar, met de gewone hoedanigheden en gebreken van al de Wallaces.
— B — *Dr. R. K.*

Virginia Woolf, 7887.
ORLANDO. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1930. (16×12) 280 blz. ing. M. 2.00.

Dit is een even vreemdsoortig als meesterlijk geschreven en uiterst belangrijk boek. Voornaam, zoowel om zijn genialen stijl als om het feit dat het een weergaloos document is voor de cultuur en den nood van onzen tijd. Hier hebben we Woolf op haar best, n.l. in haar spelen met beleefde werkelijkheid en haar satire op den geest van den tijd. Orlando is een erg complexe persoonlijkheid. Hij is nu eens man dan weer vrouw, nu is hij de incarnatie van de periode van Elisabeth, dan van het Victoriaansche tijdperk of onze moderne samenleving. En hoe hemelsbreed verschillend die perioden ook lijken mogen, in zich zijn ze alle gelijk. Want steeds komt diezelfde vraag op 't voorplan: „Life, life, what art thou?", en immer komt hetzelfde antwoord: „We don 't know". Heel de geschiedenis van verschillende eeuwen in Engeland, zoo wel de literaire als de mondaine,ligt hier uitgewerkt. Woolf is ongewoon behendig om juist die dingen en personen te kiezen, die het best dienen kunnen voor de ontwikkeling van haar thema. Het is een voortdurende parade die met de vlugheid, doch ook met de helderheid van een film aan ons oog voorbijtrekt. En het heele verhaal is dan nog doorspekt met pittige en bijtende satire en subtiel commentaar op alles wat met literatuur en leven verband houdt.

't Begin van haar vijfde Hfdst. waar ze den aanvang beschrijft van wat iemand anders genoemd heeft: „Ce stupide vingtiéme siécle", is een brok literatuur die in geen bloemlezing ontbreken mocht. Het heele boek wemelt trouwens van aphorismen, welsprekend in hun bondigheid. Wanneer men God heelemaal weglaat uit 't leven, verwondert het ons niet, dat men geen antwoord krijgt op de velerhande vragen, die spontaan bij ons opkomen. En dat de schr. in het *Prayer Book* van Mary, Queen of Scots, geen troost of bevrediging vinden kan is de grootste leemte van dit boek die des te pijnlijker aandoet, wijl Woolf het ernstig met de literatuur en het leven schijnt te meenen.

— Bc — *Dr. Raph. Kreemers.*

IV. DICHTWERKEN.

NEDERLANDSCH.

Tony de Ridder, 7888.
MEDITATIES. *J. Ploegsma, Zeist,* 1931. (18×15) 60 blz.

We kennen de vrome stemmingen en geluiden van deze bloemrijke meditaties al sedert Luyken en Novalis. Klare, religieuze bezonnenheid is verijld tot een vaag Godsgevoel.

Hoe edel en voornaam deze proza lyriek ook moge zijn, de inhoud is filosofies even arm als de slagwoorden: Moeder-Aarde en Eeuwige Godsziel.

Ed. A. Serrarens.

V. TOONEEL.

NEDERLANDSCH.

L. Devriendt, 7889.
W. Putman,
LOURDES. *Jos. Vermaut, Kortrijk,* 1930. (19×12) 88 blz. ing. Bfr. 18.—.

'n Felle aanklacht tegen ontuchtige zonden der ouders, waarvan hier de mogelijke vreeselijke gevolgen worden geschetst: een kind blind geboren, erfelijk belast in het tweede geslacht. Het godsvertrouwen van de moeder, dat 't kind te Lourdes door 'n wonder genezen en zelfs de ietwat onverschillige vader en de niet-meergeloovige en schuldige grootvader buigen de knie. 'n Tikje melo-dramatisch, nu en dan wat cru, maar met 'n goeden ondergrond en technisch wel verantwoord. Lezing door of opvoering voor onvolwassenen moeten wij echter ontraden, daar voor is 't teveel volgens 't recept van „mogen wij zwijgen?"

J. A. M. Everwijn.

L. Peerenboom, 7890.
NA SCHEIDEN... VERBLIJDEN. *Jos. Janssens, Antwerpen,* 1930. (18.5×13.5) 117 blz. ing. *f* 1.25.

Twee mannen, gescheiden en voor den tweeden keer getrouwd, vinden door 'n toeval hun eerste echtgenooten weer. Na veel verwikkelingen wordt opnieuw tot scheiding besloten en tot hertrouwen met de eerste vrouwen. Lichtzinnig, ruw, grof, dubbelzinnig, boertig, immoreel... genoeg kwalificaties om 't prul absoluut te veroordeelen.

J. A. M. Everwijn.

J. van Randwijk, 7891.
DE STEDENDWINGER. Geïllustreerd. *C. Morks, Dordrecht,* 1930. (21.5×13.5) 66 blz. ing. *f* 1.25.

De inneming van den Bosch door Frederik Hendrik vormt het (historisch) hoofdthema, waaromheen een intrige van liefde, verraad en vergiffenis is geweven. De statige rythmiek van de taal schijnt allereerst een hulpmiddel voor de acteurs om zich in de open lucht — 't spel was als openluchtspel bedoeld, maar is later in 'n zaal moeten worden gespeeld — goed verstaanbaar te kunnen maken. Ofschoon — als vanzelf — protestantsch van inslag, heeft de auteur angstvallig alles vermeden, wat niet-protestanten zou kunnen kwetsen. Een aanbevelenswaardig historisch speelstuk.

J. A. M. Everwijn.

Pierre de Watteyne, 7892.
GEORGES VAN DEN KRUIDENIER. Vertaald uit het Fransch door Arie v. d. Heuvel. *Jos. Vermaut, Kortrijk,* 1930. (19.5×14) 154 blz. ing. Bfr. 18.—.

'n Vroolijke historie van 'n zonderlingen dichter, een nog zonderlinger tante, 'n ongeluksvogel van 'n schoonzoon in spé, 'n ondeugend zwerfstertje, enz. Twee paar gelieven, die elkaar niet mogen hebben. Natuurlijk verloopt alles op rolletjes. Een lustig spel, zonder veel pretenties.

J. A. M. Everwijn

ENGELSCH.

J. W. Marriott, 7893.
THE THEATRE. Geïllustreerd. *G. G. Harrap & Co., Ltd., London,* 1931. (20×14.5) 272 blz. geb. 5-.—.

De schr. geeft ons in dit boek een beknopt doch volledig overzicht van 't Engelsche tooneel door de eeuwen heen. Zoowat de helft wordt besteed aan de oudere generatie (90 bldz.) en de andere helft aan de nieuwere (85). Daarbij komen dan nog ettelijke practische hfst. b.v. over drama

in het werkelijk leven, wat dan in het slothfst. wordt omgedraaid tot werkelijk leven in het drama, het theater, het schrijven van tooneelwerk enz. Een alphabetische tafel besluit gepast het heele deel. Pedagogisch gesproken is dit boek een meesterwerkje. De schr. heeft op tooneelgebied zijn sporen verdiend: finis coronat opus. Magistraal vinden we het vooral om de volgende redenen: Het geeft overal intermezzo's en gaat over side-tracks, die het verleden met het heden verbinden, en vice versa (b.v. de veel beschimpte 18de eeuw en de na-oorlogsche vogue ervan; het mysteriespel en in verband daarmee, de moderne film, Oberammergau en Connelly); het is broadminded: het trekt te velde tegen chauvinisme en opent de oogen der Eng. jeugd ook voor mooie buitenlandsche prestaties (al betreuren we het dat er wel gewaagd wordt van een Belgisch (?) tooneel en 't Nederlandsche totaal onvermeld blijft); het geeft enkel het interessante: wat uitsluitend vakmenschen aangaat is weggelaten en toch weet het gepast polemisch op te treden (Robertson-Ibsen); de twistpunten worden wel aangeraakt (Bacon-Shakespeare) doch langs den vroolijken kant opgelost; het geeft „la vérité en riant", en al zijn de steken onder water vooral voor Engeland bedoeld, ook wij kunnen er ons profijt mee doen; de schr. baseert zich op zijn eigen ondervinding, zoowel in de klas als in zijn studiekamer; het is ongewoon practisch: overal zijn aanduidingen die elkeen smaak moeten geven voor het tooneel en goedkoope doch degelijke verzamelwerken worden aangegeven, om de gewekte nieuwsgierigheid te voldoen; het is geschreven „in a gossipy manner": een bevattelijken vorm en een vlotten stijl: steeds is er een aandachtwekkend begin en een resumeerend einde; het illustratiemateriaal is overvloedig en degelijk; scènes uit Barrie, Galsworthy, Shaw, Sheriff enz. die ook ons bij het onderwijs uitstekende diensten kunnen bewijzen. Moraliter gesproken hebben we enkele bezwaren. Als men voor de moderne jeugd schrijft, mag men evenmin in Engeland als elders zeggen: „The person who is liable to go astray through the modern play or the modern film must surely be feeble-minded". Laat de schr. eens inlichtingen nemen op Scotland Yard! Het werk van Wycherley noemt schr: „neither moral, nor immoral, but gloriously non-moral". Nicoll spreekt toch van „indescribably vulgar" en Thorndike van „audacious combination of indecency". Onder den oorlog vond schr. censuur gewenscht, doch nu heet het: „the notion of suppressing dangerous doctrines does not strike us as sound policy to-day". Zou schr. niet gehoord hebben van Moskou, en zou de ziel van een Engelschman niet evenveel waard zijn als lichaam in den oorlog? Behoudens deze reserves moeten we het boek warm aanbevelen, vooral voor de moderne periode in het Engelsche tooneel.

Dr. Raph. Kreemers.

VI. KUNST.

NEDERLANDSCH.

A. Stubbe, **7894.**
PERMEKE. Geïllustreerd. *Davidsfonds, Leuven,* 1931. (20×16) 195 blz.

Het Davidsfonds is een instituut, dat ons land onze Zuiderburen benijden mag. Door zijn massale verspreiding is 't een kultuurfaktor van enorme betekenis. En gelukkig pleegt het steeds meer de hand te leggen op uitgaven, die de volksverlichting in hoge mate ten goede komen. Het Vlaamse volk kan langs die weg het best tot waardering komen van zijn beste wetenschappers en kunstenaars. Een biezonder goede gedachte was 't door deze uitgave van pater Stubbe over de schilder Permeke het uitermate aktuele vraagstuk betreffende de moderne schilderkunst in de belangstelling van 't volk te plaatsen. Want dit boekje is niet enkel een kunsthistoriese beschouwing over de schilder Permeke, het is door zijn brede inleiding tevens een uitvoerige karakteristiek en pleidooi geworden van de expressionistiese kunst, waarvan Permeke een radikale en typiese vertegenwoordiger is. 't Is een levendig met geestdrift geschreven boekje. De lyriese essays over 't werk worden afgewisseld door min of meer romantiese episodes van Permeke's leven. De plaatjes achteraan zijn weinig scherp, de uitgave — van ons exemplaar althans dat een twintig pagina's mist — slordig.

Ed. A. Serrarens.

DUITSCH.

Heinrich Wölfflin, **7895.**
ITALIEN UND DAS DEUTSCHE FORMGEFÜHL. *F. Bruckmann, München,* 1931. (25×18.5) 222 blz.

Al beperkt zich dit voortreffelike boek van Wölfflin tot de artistieke verhoudingen tussen Duitsland en Italië gedurende de hoogbloei der Duitse kunst van 1490-1530, zijn diep indringende beschouwingen hebben ook hun grote waarde voor de kennis van de Renaissance en haar manifestaties buiten Italië in 't algemeen. In dit boek tracht Wölfflin de geldende meningen in vele opzichten te herzien en te komen tot een meer treffende karakteristiek van de grote Duitse kunst en het genie van Dürer, Grünewald, Holbein en anderen. Een naam in de Kunstgeschiedenis dient een kenschetsing te zijn en nu verzet zich de schrijver tegen terminologieën, die door hun kortzichtigheid ons het spoor doen bijster worden. Zo aanvaardt hij evenmin de typering van Dürer als Renaissance-kunstenaar als die van Grünewald als laat-Gothieker 'n Dergelike karakteristiek is het gevolg van het zich blind staren op een Renaissancezuiltje of een Goties pilaartje, met voorbijzien van het wezenlik nieuwe. Niet met iedere nieuwe stijl begint iets heel nieuws. In de verschillende stijlen van een land schuilt een onverwoestbaar gemeenschappelik element, dat voortkomt uit ras en wezen en zich in werkelike groten nooit verloochent. Men moet echter weten wat Italiaans, wat Duits vormgevoel is, om de aard van de Duitse kunst te kunnen beoordelen. En dit heeft Wölfflin weten te vertastbaren in zijn prachtig, rijk geïllustreerd werk.

Ed. A. Serrarens.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

DUITSCH.

Heddy Neumeister, **7896.**
GEISTLICHKEIT UND LITERATUR. *Helios-Verlag, München i.W.,* 1931. (24×16.5) 219 blz. ing. M. 7.50, geb. M. 8.—.

Na een beknopte beschouwing over de invloed

te hebben gesproken van 't puriteinsch Calvinisme op de Engelsche Literatuur in de eerste helft der 17e eeuw, stelt schr. de vraag, hoe zich 't Protestantisme, speciaal 't Lutheranisme verhield tot de Duitsche Literatuur voornamelijk in de eeuw der orthodoxie tot ongeveer 1700, een tijd, die gedeeltelijk parallel loopt met 't Engelsche Puritanisme.
Vandaar komt in deze studie allereerst de vraag, hoe 't Lutheranisme, in leer en praktijk, stond tegenover de wereld. Hier wordt over 't algemeen zeer juist een mooie vergelijking getroffen tusschen Calvinisme en Lutheranisme, ook in beider wereldbeschouwing en -verhouding, ofschoon 't Calvinisme wel wat somber, 't Lutheranisme wat optimistisch wordt bezien en we in bepaalde punten voorbehoud dienen te maken omtrent wat over 't Katholicisme terloops wordt gezegd, vooral waar wordt meegedeeld, dat Luther met de opheffing van 't celibaat aan de geslachtelijke verhoudingen haar normale waarde gaf.
Deze uiteenzetting van de leer en de geest van het Lutheranisme, die over 't geheel genomen goed geslaagd is, vormt de psychologische grondslag voor 't verdere tweede gedeelte van dit rijk gedocumenteerde boek en 't is schr. gelukt deze Protest.-Luthersche geest, zoo karakteristiek verschillend van de Calvinistische, na te wijzen in 't karakter der 17e eeuwsche Duitsche Literatuur, speciaal in „Musik und Lyrik"; „Schauspiel, Singspiel, Oper"; „Prosa: Roman und Satire"; „Die Sprachgesellschaften"; „Die geistlicheDichtung".
Naast ons Hollandsche *De Dominee in de Literatuur* groeide dit boek vanzelf tot een mooi werk over „de Luthersche dominee en dominees-kringen en de literatuur."
Een degelijk werk, hier en daar wat kritisch te lezen, dat we studeerenden in de Duitsche letteren vooral ten zeerste aanbevelen.

P. Constantinus O.Cap.

ENGELSCH.

Amy Cruse, **7897.**
THE GOLDEN ROAD IN ENGLISH LITERATURE. Geïllustreerd. *G. G. Harrap & Co. Ltd., London,* 1931. (23×16.5) 669 blz. geb. 10/6.
De reusachtige belezenheid en den meesleependen, soberen doch effectieven stijl van deze schrijfster hadden we reeds de gelegenheid te bewonderen en te waardeeren in een recensie op haar vorig boek *The Englishman and his books in the early 19th century.* We hebben met groot verlangen naar nieuw werk van haar uitgezien, en, al waren onze verwachtingen hoog gespannen, we moeten ons meer dan voldaan verklaren met dit werk, dat we niet verwarren moeten met een ander over 't zelfde onderwerp: *English Literature through the ages.* Dat werk was hoofdzakelijk biografisch en leerde ons de literatuur kennen bij middel van afzonderlijke werken van Beowulf tot Stevenson. Het onderhavige, hoofdzakelijk voor de jeugd geschreven, wil bewijzen dat de Eng. Lit. een wonderbaar levend iets is, opgegroeid onder den invloed van allerhande uitwendige oorzaken en volgens vaste, onveranderlijke wetten. Niet enkel de schrijver, ook het volk heeft zijn aandeel gehad in deze wordingsgeschiedenis. En terecht trekt de schr. de conclusie dat literatuur altijd zijn zal wat het volk wil dat ze weze. Daarom is dit boek van Cruse een onschatbare pedagogische prikkel. Werkelijk iets om jaloersch op te worden en dat we de Engelschen benijden. Zelden zagen we zoo bevattelijk en zoo mooi de verschillende groote stroomingen in de letterkunde uitgewerkt, en de jeugd voorgesteld. Zoo'n boek moet tot het jonge volkje spreken en ook wij zullen heel wat meer dankbaarheid oogsten en oneindig meer bereiken in ons literatuur-onderwijs, als we op zoo'n manier de dingen weten voor te stellen. Geleerdheid is hier niet geëtaleerd en de keus van de aangehaalde stukken is wel zoo als ze zijn kan en moet: enkel dat wat de jeugd interesseeren kan en moet. Een heel bijzonder pluimpje verdient het illustratiewerk dat den tekst schitterend vervolledigt. Cruse en Aplleton verstaan elkaar uitstekend en de uitgever mag nog heel wat verwachten van een innige samenwerking van deze twee artisten. Vermeld dient ook dat het werk up to date is wijl het handelt over Conrad, Hardy, Wells, Galsworthy, Shaw en Kipling. Had de schr. Belloc en Chesterton gelezen, ze zou misschien niet praten over de „errore of Rome" en zeker niet beweren dat de katholieke vrouw van James I „a disgrace to protestant England" was. Toch is het boek niet agressief voor ons en de schr. weet ook het Katholicisme te waardeeren, b.v. in de mirakelspelen en de godsdienstige literatuur der middeleeuwen. Met dit voorbehoud is het een boek dat we niet genoeg kunnen recommandeeren.

Dr. R. K.

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

J. A. Koch, **7898.**
STUDIEN OVER DEN TIJD VAN CONSTANTIJN. *Morks Drukkerij, Dordrecht,* 1931. (22×16) 94 blz.
Schr. geeft in zijn proefschrift een goed overzicht van de ingewikkelde geschiedenis der augusti en caesares rond 300 n. Kr. en hoe Konstantijn aan het bewind kwam en alleenheerser werd. Uitvoerig behandelt schr. de familierelaties en de ekonomiese misstanden in het Romeinse rijk, 'n verdienstelik werk. 't Beeld van de grote keizer is niet aantrekkelik: sluw politikus en wreedaard. De grote ommekeer ten gunste van het Kristendom door Konstantijn bewerkt is zeker voor 'n groot deel toe te schrijven aan staatkundig inzicht, maar hiermee *alleen* wordt die ommekeer *niet ten volle* verklaard bij 'n man, die volgens schr. een zeer bijgelovig heiden, Mithrasvereerder was. Eén faktor in deze geschiedenis is verwaarloosd: de leiding der Voorzienigheid. Dat mag ons niet verwonderen bij een auteur, die 't Kristendom niet blijkt te kennen, zelfs 't abc er niet van. Zodat jammerlik als schr. over godsdienst en Kristendom spreekt — en dat is bij Konstantijn zeer vaak — hij voortdurend misvat, de kijk op de middeleeuwse toestanden is om dezelfde reden *onjuist*: de gilden van de M. E. en de beroepskasten van de latere keizertijd lijken zelfs niet op elkander. Deze *Studiën over den tijd van Constantijn* mogen ons op profaan politiek gebied een goede samenvatting geven, in z'n geheel is 't werkje eenzijdig en door de *minimale* waardering van 't Kristendom (— Katholieke Kerk) onvolledig en onjuist. Voor ontwikkelden — die

hebben er iets aan — is dit boek bij goed krities gebruik ongevaarlik. *P. F.*

DUITSCH.

Carl Clemen, **7899.**
RELIGIONSGESCHICHTE EUROPAS. *Carl Winter, Heidelberg,* 1931. (20×13) 335 blz. ing. M. 10.—.

In vier hoofdstukken, zeer verschillend in groote, behandelt de schrijver de godsdienstgeschiedenis der volgende religies: het Jodendom, het Christendom (de Chr. Oudheid en de Grieksche-Orthodoxie; de Chr. Middeleeuwen met speciaal 't Katholicisme; de nieuwere tijd, waarbij vooral 't Protestantisme), de Islam en 't Lamaïsme. Wat ons oordeel over deze afzonderlijke capita betreft, zouden we eerstens het Jodendom gaarne breeder behandeld hebben gezien, ook in zijn verband met 't Hellenisme en de invloed der Oostersche religies in de eeuwen van 't heidensch-Romeinsche Rijk; en bij de lijst der behandelde literatuur had zeker Wendland, en o.a. de rijke Mendelssohn-literatuur, alsmede de Zionistische en de breede rij Nederlandsche werken van en over 't Jodendom niet vergeten mogen worden. Wanneer we weten, dat het Christendom en speciaal het Katholicisme niet wordt weergegeven naar zijn bovennatuurlijke aard, doch als een gewone godsdienstige verschijning, zooals b.v. de Islam, dan weet de lezer, dat hier een onvolledig beeld der Kerk gegeven wordt, al zijn dan vele episoden historisch waar geteekend. Voor 't Christendom en speciaal voor 't Katholicisme spreekt voor een juiste beoordeeling nog iets anders mee, dan de natuurlijke verschijningsvorm. Stroomingen, als de Grieksche Orthodoxie en 't Protestantisme worden in dit boek dan ook beoordeeld als meerdere evolutiephasen binnen het éene Christendom, zooals men b.v. binnen de Islam het Soefisme en Schiïsme zou beoordeelen. Vandaar is dit gedeelte van het boek van katholiek standpunt niet te aanvaarden. Beter is het vrij korte, doch vrij volledige overzicht van 't Islamisme in Europa, terwijl de enkele blz. over 't Lamaïsme voldoende zijn om de sporadische invloed ervan in Europa vrij nauwkeurig na te wijzen. Hoofdstuk III is 't beste; hoofdstukken I en II zijn minder geslaagd om de uitschakeling van 't bovennatuurlijk element en om 't ontbreken der voor vele geschiedenisphasen noodzakelijke katholieke literatuur.

P. C.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

FRANSCH.

Waldo Frank, **7900.**
NOUVELLE DECOUVERTE DE L'AMÉRIQUE. *B. Grasset, Paris,* 1930. (18.5×12) 350 blz.

Met het boek van Siegfried was dit werk van Frank een van de bronnen die het meest geraadpleegd werden in de vele werken over Amerika die we in den laatsten tijd hebben verslagen. Bij Kadmi-Cohen was het Leitmotiv: „Le rendement est le seul idéal américain". Bij Corcos hiet het: „L'étudiant poursuit moins la culture pour ellemême que pour la maîtrise d'un instrument de succes". En Frank hamert nog eens op datzelfde aambeeld. Doch de schr. stelt zich niet tevreden met misstanden te constateeren. Hij zoekt naar de oorzaken ervan en geeft ook de menschelijke heelmiddelen. En zoo gelijkt zijn boek veel od het hier vroeger gerecenseerde van Graaf Keyserling, op wien Frank echter dit voor heeft dat hij niet à tort et à travers een oplossing vinden wil. Hij is zich de hooge roeping van het Amerikaansche volk bewust en daarom spaart hij de roede niet, al waardeert hij tevens het goede dat reeds tot stand werd gebracht en dat de naaste toekomst ons nog kan brengen. Doch hij erkent dat dit alles is „l'héritage de Dieu" en waar hij geen raad schaffen kan erkent hij in deemoed: „il convient de laisser résoudre cette question à Dieu qui est la solution".
Het is onbegonnen werk een résumé te geven van dit ongemeen rijke en meesterlijk vertaalde boek. Het is een standaardwerk, doch we recommandeeren het om zijn ingewikkeldheid en zijn grootsche vlucht over de meest verscheiden domeinen, enkel aan geschoolde en meer ervaren lezers.

Dr. Raph. Kreemers.

DUITSCH.

Dr. Artur Berger, **7901.**
DER KAMPF UM DEN NORDPOL. Geïllustreerd. *Velhagen & Klasing, Bielefeld,* 1931. (22×15) 225 blz.

Bij de bekende Uitgeversfirma van geographische standaardwerken, verscheen een verzamelwerk, als wij het zoo mogen noemen, van al de aanvallen, die er in den loop der eeuwen plaats vonden, om de Noord Oostelijke doorvaart naar Indië te vinden, van af Barents in 1557 tot aan den nieuweren vorm van dóór dringen in het gebied van sneeuw en ijs, doch nu niet meer met koopmansdoeleinden, maar uit zuiver wetenschappelijke beginselen en doelstellingen, om namelijk het merkwaardige punt der aarde te bereiken, waar de aardas eindigt, om het verstarde leven van mensch en dier dáár waar te nemen en den ban van onbekendheid te breken, die het nevel en ijsland daar omvangt.
De schrijver zelf heeft het poolonderzoek medegemaakt, kan aldus oordeelen, er over schrijven en het bereids voorhanden materiaal bundelen, wat hij dan ook op knappe wijze deed. In zooverre als overzichtswerk heeft het waarde. Maar ook de schrijftrant, de wijze van bewerking en de inkleeding der verhalen, maken, dat men het goed met veel aandacht leest. Enkele illustraties zijn daaraan toegevoegd; ter verduidelijking ook een goede kaart van het Poolgebied, met de verschillende reizen daarop geteekend. De inhoud is chronologisch geordend. Hij begint bij het zoeken van den weg naar Oostazië over zee, na de tochten der Noormannen of Vikinger. Dan verschijnen Barents en het reizen der walvischvangers naar het Poolgebied door de Hollanders tot in het begin der 19e eeuw de eigenlijke wetenschappelijke poolreizen beginnen onder Platy, Flanklin, Mac Clure, de Oostenrijksche expeditie, de reizen van de schepen: de Polaris, de Hansa, de Vega, de Jeanette, de Rodgers. — Daarop volgt de beschrijving van den ongelukkigen Greely tocht, treedt Nansen op, ook Amundsen en wordt eindelijk het groote doel van al die tochten bereikt. Thans heeft men geheel de wetenschap en de techniek opgeroepen, uitgerust met nieuwe instrumenten, vliegmachines en Zeppelins, om het geheele reusachtige land van ijs en sneeuw aan de geheele wereld te toonen. Dr. Berger heeft den stand van het Noordpool onderzoek willen

beschrijven. Dit is hem wel gelukt. Het boek is aan te bevelen. *A. F. van Beurden.*

DUITSCH. **7902**
ALS JURNALIST UND FORSCHER IN DEUTSCHLANDS GROSZER KOLONIALZEIT. *Koehler & Amelang, Leipzig,* 1931. 455 blz. geb. M. 9.60.

De schrijver van dit uitvoerig boek reist met zijne lezers de wereld rond door de Pampas en de Andes van Zuid Amerika, Egypte, Spanje, Togoland en Dahome het binnenste van Nieuw Guinea, Indië, maakt den Arabieren opstand mede in Duitsch Oostafrika, bezoekt Vorst Bismarck, gaat met Prins Heinrich van Pruisen naar Noord Amerika, vertelt van den wereldoorlog, maakt de inflatie mede, oproer en sluit met een eigen oordeel over de tegenwoordige wereld-verhoudingen. Een geheele rij van totaal verschillende, met zeldzame bespraaktheid beschreven beelden uit allerlei werelddeelen zien wij voorbij trekken met tallooze belangrijke bijzonderheden over personen en zaken, wijze van leven en doen der volkeren, 't optreden der heerschers van verschillende rassen en stammen. Het is een boek, dat door zijne veelzijdigheid vordert, dat het met aandacht gelezen wordt, vooral omdat de schrijver, een Reichsgetreuer nog al dikwijls zijne eigen meening aangeeft, die overeenkomt met die van vele Duitschers van vóór den wereldoorlog. Hij is goed op de hoogte der politiek en is uit hoofde van zijn beroep, verslaggever van de *Kölnische Zeitung* degelijk geschoold. Door zijn vertegenwoordiging van een Regeeringsblad, van boven af geholpen en gesteund kwam hij overal en had overal toegang, aan het hof van den Khedive, zoowel als bij de zwarte vorsten van de Goud en Ivoorkust, bij Vorst Bismarck en bij de Amerikanen, bij de Beiersche ministers en tot de oorden, waar de Revolutie spookte en het keizerrijk omlaag haalde.
Een index vergemakkelijkst het overzicht. Het boek wordt het best gelezen met een goeden atlas er naast. Wie dat doet, zal door de lezing voor zijn moeite ruim beloond worden. De schrijver heeft een goed oog, een scherp opmerkingsvermogen en een buitengewoon geheugen gehad en gebruikt. Het boek verdient verspreiding.
A. F. van Beurden.

X. NATUURKUNDE EN NIJVERHEID.

NEDERLANDSCH.

Dr. H. H. Ewers, **7903.**
MIEREN. *W. P. van Stockum & Zn., Den Haag,* 1931. (20×14) 384 blz. ing. *f* 4.25, geb. *f* 5.25.

Een mierenkenner van groote ervaring vertelt op hier en daar onderhoudende wijze, doch af en toe ook wel wat langdradig over de voor den leek soms bijna ongeloofelijke wonderen der mieren volken met hun koninginnen, hun soldaten, hun arbeidsters, hun slaven en hun vijanden.
Men heeft den indruk (de auteur der voorrede bij de vertaling zegt het zelfs vrij onomwonden), dat de wetenschappelijke nauwkeurigheid wel eens opgeofferd is aan aestetische belangen. Of het daar te beter om is, mag betwijfeld worden. De schrijver heeft op geheel overbodige wijze zijn moreele en philosophische zienswijzen doen doorschemeren, waardoor het boek op sommige plaatsend kwetsend is. *Rietsema.*

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

M. Kasteel Baltussen, **7904.**
VROUWENGIDS. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1931. (19.5×11.5). 335 blz. ing. *f* 3.75, geb. *f* 4.75.

Hier wordt ons onder redactie van Mevrouw M. Kasteel-Baltussen een rijke schakeering fleurige en kleurige opstellen gegeven over de vrouw en de wereld, de vrouw en het kind, de vrouw en het huis. Wanneer we van de vele varieerende, elk in eigen trant schrijvende, medewerkers namen uitlichten als P. Hyac. Hermans, Dr. Fr. Feron, Pater v. d. Tempel, Mr. Dr. Witteman, Pater Molenaar, Pastoor Stokman, zien we aan deze personen alleen reeds, dat ze een fijn stukje mozaïek kunnen aanbrengen — en ook inderdaad gedaan hebben — om het tafereel te helpen voltooien der Katholieke vrouw en speciaal der Katholieke moeder met als achtergrond haar ruim en breed arbeidsveld met zijn lichtende, maar ook donkere verten.
Volledig kon het ontwikkelde tafereel onmogelijk zijn; de redactrice schijnt ons dan ook nog meerdere onderwerpen te beloven, waaraan, naar we hopen een breede kring bekende schrijvers hun sympathieke steun mogen geven, zooals een fr. S. Rombouts, een P. Gervasius, P. Damasus, P. Paschasius, Dir. Frencken, Prof. Roels e.a. In de gegeven bundel is natuurlijk niet alles even geslaagd. De artikelen b.v. van de eerste serie willen over 't algemeen beter bevallen, ofschoon we hierdoor geenszins iets ten nadeele willen zeggen van de uitstekende bijdragen van Pater Molenaar, Pastoor Stokman, Mevr. Alb. Steenhoff-Smulders, Annie Salomons, e.a.
Het mooie, frissche boek zouden we gaarne in handen zien van elke, eenigszins ontwikkelde moeder; voor personen, die nog niet volledig de puberteitsjaren ontgroeid zijn, is de lectuur van meerdere hoofdstukjes, wegens de vele behandelde levensvragen, niet geschikt. Ook zouden we sommige afbeeldingen en voorbeelden, in dit fijn uitgevoerde werk, wat kunstvoller gereproduceerd willen zien. Doch 't geheel is een zeer mooie, praktische uitgave, die we ruim verspreid wenschen te zien.
P. Constantinus, O.Cap.

Clara Meyer-Wichman, **7905.**
MISDAAD — STRAF EN MAATSCHAPPIJ. *Erven J. Bijleveld, Utrecht,* 1930. (19×13). 206 blz.

Schrijfster heeft een groot hart, maar een klein verstand of wellicht ook een groot verstand, maar dan niet wijsgeerig geschoold. Ze houdt er natuurlijk geen absolute waarheid op na, maar is toch ook weer zóó weinig relativist, dat ze bestaande opvattingen omtrent misdaad en straf met eigen gekozen absolute maatstaven beoordeelt.
Dit maakt dit boek tot een gevaarlijk boek dat bij gebrek aan klaarheid van lijn en inzicht veel verwarring kan stichten.
G. Vrijmoed. O.F.M.

FRANSCH.

(Zonder naam), **7906.**
LA HIERARCHIE CATHOLIQUE ET LE

PROBLEME SOCIAL. *Editions Spes, Paris,* 1931. (21×17). 336 blz.
Dezelfde Union internationale d'études Sociales, die ons de bekende Code Social heeft gegeven, biedt ons hier een korte bibliografie van alle sociale documenten die van Rome uit en van de Bisschoppen zijn verschenen sinds de encycliek Rerum Novarum. Alles keurig gerangschikt volgens landen en data van verschijning. Men zou hier en daar de inhouds-weergave wat uitgebreider wenschen, maar ook zonder dit blijft het een boek van documentaire waarde.

G. Vrijmoed, O.F.M.

ENGELSCH.

Bernard Shaw, 7907.
THE INTELLIGENT WOMAN'S GUIDE TO SOCIALISM AND CAPITALISM. *Constable & Co., London,* 1929. (21×14.5) 495 blz. geb. Sh. 5-.—.

Bernard Shaw, die onlangs met de sovjet-unie kennis maakte en nu misschien niet alles meer zal onderteekenen, wat hij in bovenaangehaald werk heeft neergeschreven, tracht in dit boek aan te toonen, dat het socialisme niets meer en niets minder beteekent, dan „gelijkheid van inkomen" en dat iedere socialist, die iets meers of iets minders of iets anders legt in het begrip „socialisme", niet weet wat socialisme is, noch zelf socialist is.
Maar daar er geen kwestie kan zijn van een goederenverdeeling alvorens er een kwestie is geweest van goederenproductie wekt hoofdstuk na hoofdstuk de indruk, dat het socialisme evenzeer een stelsel is van gelijke deelname aan de goederenproductie.
Shaw zou een vollediger en juister bepaling van het socialisme hebben gegeven, als hij het beschouwd had als een stelsel tot regeling der voortbrenging en verdeeling der stoffelijke goederen. Daarmee zou hij een dienst hebben bewezen aan hen, die thans zoo druk beweren, dat het socialisme slechts een economisch stelsel is. Deze dienst bewijst Shaw echter in het geheel niet. Want wat kwesties als het huwelijk, de opvoeding der kinderen en dgl. te maken hebben met een socialisme, dat niets anders wil zijn dan gelijkheid van inkomen, is niet bijster duidelijk. Zooals Shaw het socialisme dan ook uiteenzet, is het veeleer een levensbeschouwing dan een zuiver economische leer.
Anderzijds passen de beschouwingen van Shaw heelemaal niet op het feitelijke socialisme. Veeleer raken zij het wezen van het bolsjewisme, dat hij nu wel zal onderschrijven, nu hij 'n paar weken genoten heeft van de gastvrijheid van het bolsjewisme.

T. v. d. M.

Monroe N. Work, 7908.
NEGRO YEAR BOOK. *Tuskegee Institute, Alabama,* 1931. (23.5×15.5). 544 blz. geb. $. 2.—.

In onze studie over de literatuur van het zwarte ras hadden we reeds gelegenheid melding te maken van dit uiterst interessante en voor iedereen die zich met negerkwesties bezig houdt, onmisbare boek. Hier hebben we de allerjongste uitgave van dit werk, die opperbest is aangevuld en waarin de jongste bevinden worden meegedeeld, die de stoere werker Monroe over zijn geliefkoosd onderwerp heeft weten te verzamelen. Het boek is een werkelijke vooruitgang op het voorgaande. De acht groote verdeelingen bevatten het volgende materiaal: De neger in de V.S.; de neger in Latijnsch Amerika; de neger in Europa; de neger in Africa; de neger in de poëzie en de schoone kunsten; literatuur over den neger; kranten, organisaties enz.; statistieken over de verdeeling der menschheid in rassen enz. Literair gesproken zijn natuurlijk de 100 blz. over kunst en literatuur de belangrijkste. Doch voornaam is het werk vooral om de verschillende problemen die den neger aanbelangen en waarover door de betrokken regeeringen in Europa allerhande dwaze dingen de wereld in worden gestuur. Zoo worden in de 60 blz. over Africa een hoop dingen, die bij ons op den kop worden gezet, goed recht gezet en Work neemt geen blad voor den mond, als hij het heeft b.v. over slavenarbeid en het arbeidsprobleem in Afrika. En wat de schr. hier meedeelt over de Kerk en het zwarte ras steekt gunstig en scherp af tegen den kletspraat dien M. Paz en andere averechtsche proselieten, die het zwarte ras meer kwaad dan goed doen, daarover weten te vertellen. Ook over het lynchen, het onderwijs en honderd andere wetenswaardige dingen worden hier de allerjongste statistieken meegedeeld. Kortom het is een uiterst verscheiden en up-to-date rapport over allerhande dingen waar ten onzent niet genoeg aan gedacht of over geschreven wordt en we recommandeeren dit boek aan al wie zich met volkenkunde, rassenstudie, „color bar" e.a. bezig houden.

Dr. K.

XII. LEERBOEKEN.

Chr. le Roy, 7909.
ONS TEEKENUUR. *P. Noordhoff, Groningen,* 1931.

Een werk als het onderhavige geeft op het eerste gezicht een algemeenen indruk. Welnu deze is voor den leergang allergunstigst.
Zeven flinke maps met voorbeelden in zwart en in kleur. De maps zelf allerkeurigst in kleur uitgevoerd, in één woord gezegd royaal en prachtig. Dat op zich zelf reeds wekt belangstelling en legt een kiem van liefde voor het teekenuur.
In een algemeene toelichting zet de auteur uiteen hoe en waarom hij den leergang heeft samengesteld, zooals hij ons dien aanbiedt.
Hij geeft voorbeelden en motieven in zoo overstelpend grooten overvloed, dat de onderwijzer en ook de leerling niet alleen een ruime keuze, maar zelf ook combinaties en andere vormen kan maken en bedenken.
Rekening wordt er mee gehouden, dat jongens en meisjes moeten teekenen. De motieven en voorbeelden, die in het latere meisjesleven meer de aandacht, de belangstelling trekken en de liefde voor het teekenuur kunnen wekken zijn onder de talrijke gegevens ruim aanwezig.
Alles is zoo, dat de leerling voelt, dat hij ook dat kan en dat hij zich zelf ook kan geven.
Reeds dadelijk wordt voldaan aan de vraag van het kind, dat kleur wil. Al spoedig wordt naast het zwarte ook het gekleurde krijt en niet te laat, zelfs vrij spoedig met waterverf begonnen. De handelingen worden geleidelijk geleerd, want voor ieder leerjaar worden de aanwijzingen voor de kleurtechniek gegeven.

Het geheel is op zulk een onbekrompe wijze uitgevoerd, dat het reeds terstond inneemt en bij het doorzien al langer hoe meer de overtuiging bijbrengt, dat het teekenuur op deze wijze een vruchtbaar uur is, dat de belangstelling en de liefde voor het teekenen bevordert en opwekt.

G. B.

A. G. van Kranendonk, **7910.**
CONTEMPORARY ENGLISH PROSE. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1930. (20 × 14) 189 blz. ing. *f* 1.50, geb. *f* 2.10.

Deze bloemlezing verdient allen lof. Niet alleen om haar veelzijdig belang en de goede keus van de stukken doch tevens om de zeer belangrijke inleidende beschouwingen die elk der zes hfdst. voorafgaan en die ook een flinke aanvulling zijn bij wat door de meeste geschiedenissen der Eng. Lit. gegeven wordt. De lezer krijgt een uitstekend overzicht van de jongste literatuur in Engeland, zoowel theoretisch als practisch. We maken er V. K. beslist geen verwijt van dat hij zich in dit deel tot 16 groote figuren heeft beperkt. Want zijn keus is zoo gelukkig en de brokstukken uit de werken zijn zoo judicieus, dat ook 't Engelsche Alltagsleben tot zijn vollerecht komt. Een pluimpje verdient de compilator van z'n 5de hfst. waarin hij Hudson en Barbellion behandelt. Over 't algemeen worden die twee natuurkenners en wondere beschrijvers te veel in den vergeethoek gestopt. En toch zal de belangstelling onzer jeugd ook naar deze twee gaan, te meer wijl ze in den laatsten tijd meer tot hun recht schijnen te zullen komen. In verband met Wells hadden we graag een woordje gerept gezien over 't steeds durende duel tusschen hem en H. Belloc al moeten we V. K. meteen loven slechts een zeer algemeen stuk uit de *Outline of History* te hebben gegeven. We merken ten slotte op, dat deze uitgave niet louter voor de school gemaakt is. Ook de beschaafde leek vindt hier iets naar zijn gading. Wie een goed overzicht hebben wil van de moderne Eng. Lit. raden we deze bloemlezing aan en het vervolg erop, dat we verlangend tegemoet zien, naast *De Engelsche Literatuur na* 80 van denzelfden schrijver.

Dr. Raph. Kreemers.

XIII. VOOR DE HUISHOUDING.

NEDERLANDSCH.

D. Hettema, **7912.**
HOE MOETEN WIJ ONS VOEDEN. *Leidsche Uitg. Mij., Leiden,* 1931. (19.5 × 13.5) 128 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.25.

Dr. Hettema behandelt in dit boekje de moderne rauwkost-voeding theoretisch en practisch. Hij legt uit wáárom iedereen en vooral patienten aan bepaalde ziekten méér rauwe vruchten en groenten moeten gebruiken, minder vleesch, meer aardappels, minder eieren, gekookte en gebakken spijzen, geen alcohol, tabak, specerijen, meer kruiden, room, honing, karnemelk. En daarna geeft hij menu's en recepten.

'n Practisch boekje voor iedereen, om z'n menu eens te herzien, 'n nuttig boekje voor patienten, die dit dieet is voorgeschreven. Het bepaalde dieet mag men niet zonder dokter beginnen.

Alb. Steenhoff-Smulders.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

J. J. Groenweg, **7913.**
DE WRAAK VAN DEN TOEAREG. Geïllustreerd door A. Pieck. *G. B. van Goor Zonen, Den Haag.* ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.90.

Met hoeveel belangstelling we dit spannende verhaal ook hebben gelezen, hoeveel bewondering we ook hebben voor de mooie uitgave, speciaal voor de stijlvolle illustraties van Anton Pieck, toch zouden we 't boek liever gereserveerd zien voor „ouderen'' en 't „jongeren'' uit de handen zien gehouden. Trouwens: „jongeren'' is 'n vaag begrip. Van opvoedkundig standpunt gezien hebben we 'n zeer ernstig bezwaar tegen de strekking: de Toeareg neemt wraak op 'n wijze, die hem verschoont van 'n persoonlijke wreede daad, maar 't geen hij bewerkt en waardoor hij toch even goed z'n wraaklust uitviert, is niet minder wreed dan z'n vijand eens had gedaan. Zeker, in de woestijn geldt: oog om oog, tand om tand, maar die stelling is hier wel wat te suggestief geïllustreerd. Als schildering van 't Oostersche leven is dit verhaal dunkt ons buitengewoon knap. Maar laten we 't toch liever niet aan onze kinderen geven.

L. F.

Willy Pétillon, **7914.**
DE KINDEREN VAN RHEEDE. Geïllustreerd. *Van Holkema & Warendorff, Amsterdam,* 1931. (21 × 15). 186 blz. ing. *f* 1.10, geb. *f* 1.75.

Dominee van Rheede die met zijn gezin in een klein dorp woont krijgt een betrekking in een groote stad, welk bericht door de kinderen met veel vreugde wordt ontvangen, aangezien 't toch prettiger is in de groote stad te wonen. Spoedig blijkt echter, dat ze zich hebben vergist, want veel wat ze op het dorp zoo prettig vonden, missen ze in de stad. Vooral de huiselijkheid is weg. Ze zijn dan ook overgelukkig als vader zijn aanstelling op het dorp weer terug krijgt en het oude huis op het kleine dorpje wordt nu des te meer gewaardeerd. Een lief en vriendelijk geschreven boek voor de jeugd.

L. B.

Pimpernel, **7915.**
TIM. *A. J. G. Strengholt, Amsterdam,* 1931. (21 × 15.5). 216 blz. ing. *f* 2.90, geb. *f* 3.90.

'n *Kinder*boek is *Tim*, roman van een hondenleven absoluut niet. Wel 'n héél aardig en goed boek voor de rijpere jeugd. Want Tim's leven is zóó verwant aan dat van den „baas'', dat er ook 'n stuk roman in zit van 'n jongen tusschen 20 en 25 jaar.

Tim is 'n heel bijzonder schrandere hond en als z'n baas niet heelemaal in orde is, als hij meer fuift dan goed voor hem is en bijna verkeerde dingen doet, dan merkt Frank's moeder het aan Tim! Tim is de eerste oorzaak, dat Frank's verstandige ouders op de juiste manier leiding kunnen geven aan hun grooten zoon. Vooral oudere voetballers zullen zich voor dit boek interesseeren, dat vooral 'n aardige kijk geeft op den schranderen makker en vriend van de menschen.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Een uitgave van groote cultureele beteekenis is de eerste en eenige bestaande editie van de

COMPLETE SPROOKJES EN VERTELLINGEN

van H C. ANDERSEN

vertaald door Dr. W. VAN EEDEN

geïllustreerd door RIE CRAMER

De Sprookjes en Vertellingen van Andersen, die door hun wijsheid en schoonheid van onvergankelijke waarde zijn, zagen nog *nimmer*, ook niet in het Deensch, *geheel compleet* het licht, terwijl de bestaande Nederlandsche uitgaven slechts 1/4 of 1/5 van het totaal getal bevatten. Deze grootsche uitgave, verlucht met 96 platen van de beroemde kunstenares Rie Cramer, verschijnt als volgt:

a. *Luxe uitgave* van 350 genummerde en door Rie Cramer geteekende exempl. op handgeschept, hollandsch papier waarvan *No. 1 - 50* in twee kalfslederen banden à *f 45.*— per deel.
No. 51 - 350 in 12 afleveringen à *f 5.*— per aflevering of in Art Canvasbanden à *f 35.*— per deel.

b. *Pracht-uitgave* in 12 afleveringen à *f 2.75* per aflevering of in perkament-linnen banden à *f 21.50* per deel.

Deze schitterende uitgave is een voortdurende bron van vreugde en schoonheid voor Uw gansche gezin!

UITGAVE W. DE HAAN, UTRECHT.

ORGELS CANTUS FIRMUS het Kerkorgel in de huiskamer. Het 1ste klasse Köhler Sterktoonorgel voor kapel of zaalgebruik, alsmede onze Kofferorgels voor schoolgebruik worden bij toeneming gevraagd. Nadere beschrijving en volledige inlichtingen op aanvrage franco toegezonden door Van Deldens' Piano- en Orgelhandel, Walburgstr. 14, Arnhem. Grootste sorteering orgels in Gelderland

Beddenmagazijn ANTON VEEGER
Speciaal adres voor
Slaapkamermeubelen, Bedden
Matrassen - Dekens - enz
Vraagt prijsopgave...
Molenstraat 142 — Nijmegen — Telefoon 123

Drinkt „St. Geertruydts" Bronwater

Nederlandsche Bron,
Nederlandsche Onderneming
Hoofdkantoor BERGEN OP ZOOM.

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598
Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.
Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied
Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

Het beste en oudste adres op het gebied van Huishoudelijke artikelen. Electr., Gas- en Petroleumhanglampen. Aanleg van gas, waterleiding en electriciteit. Verwarmings-installatien.
Koper — Lood — Zinkwerken.
Fa. W. SCHELLEKENS & Zn. — BREDA
HALSTRAAT 14 TELEFOON 48

P. W. DERKS
NIJMEGEN
Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij.
Zeer concurreerend.

Manufacturenmagazijn „DE STER"
A. VAN RUTH-VOS
Hemelrijken 96E, Eindhoven
Speciaal adres in gemaakte goederen.

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN
Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

Fa. GEBR. KEMKES, Nijverstraat 14-20, Tilburg, Tel. Int. 1229
Speciaal in Kerkmeubelen.

Vanwege het buitengewoon groote succes, dat wij de vorige jaren mochten oogsten, komen wij thans wederom uit met een winterboek, hetwelk er weer zeer aantrekkelijk zal uitzien.

ALS HET WINTERT...

(1931)

Door een uitstekend geslaagd steendruk-omslag, frisch en feestelijk van kleuren zal deze uitgave een de aandacht boeiend object zijn, buitengewoon geschikt voor geschenk.
Dit kloeke boek van voorname typografische verzorging, krijgt in vergelijking met zijn lagen prijs, een buitengewoon rijken inhoud. Het wordt verlucht met vele karakteristieke teekeningen. En de inhoud aan tekst is aangenaam varieerend en staat op voornaam literair peil.

De Houtsnede	door Jan Engelman
De strooper	door Ernest Claes
Het Mirakel	door F. de Sinclair
De spreuk van het goede paard	door Antoon Coolen
Van twee stadjes, een dorp en een eiland	door Fred. Thomas
Liefde in de Prairie	door Kees Meekel
Judeke's laatste Kerstmis	Anton Thiry

Wij vragen onze abonné(e)'s voor dit schitterende werk, gedrukt op het beste en duurste papier (Engelsch feather weight) geen vier of vijf gulden, wij stellen de exemplaren beschikbaar

uitsluitend voor onze abonne(é)'s voor slechts 95 cent per stuk!

Wij zijn hiertoe in staat, doordat wij meer dan tienduizend exemplaren drukken en het boekwerk aan onze abonné(e)'s ongeveer tegen kostprijs afstaan.
Maar U kunt U zelf overtuigen. Begin November ontvangt U het werk **OP ZICHT.**
U begrijpe ons nu goed.
De abonné(e)'s die geen zichtzending mochten wenschen, kunnen ons dat even per briefkaart berichten, ofwel de zending bij aanbieding *zonder eenige kosten* weigeren en retourneeren.
De aboné(e)'s waarvan ons verleden jaar op een of andere wijze gebleken is, dat een zichtzending hun niet aangenaam is, ontvangen *niets*, tenzij zij er nog omgaand nadrukkelijk om verzoeken.
De abonné(e)'s, die méér dan één exemplaar wenschen te ontvangen (er waren er verleden jaar, die er wel tien bij bestelden!) gelieven ons *terstond na ontvangst* (*niet er voor*) *van hun exemplaar* op te geven, hoeveel exemplaren er nog méér worden verlangd.
Dit bevordert de richtige distributie, daar dan iedere abonné(e) zijn beurt en zijn gelegenheid heeft gehad en bovendien, aldus kan men zich vooraf op zijn gemak overtuigen van de uitstekende in- en uitwendige verzorging van het werk.
Men talme dan echter niet, want wij twijfelen er niet aan, of evenals verleden jaar, gaat ook nu, de oplage weer schoon op!
Als het wintert...... (1931) is een rijk bezit en een gedistingeerd St. Nicolaas- of Kerst-geschenk.
In dit tijdschrift wordt nog nader bekend gemaakt, wanneer de expeditie plaats vindt. Zij, die meenen ten onrechte te zijn overgeslagen gelieven *dan* (niet nu) te reclameeren.

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD :: BREDA

JEAN VERMEULEN-ROELOFS
WIJNHANDEL — VENRAY
MISWIJN EN ANDERE WIJNEN
VRAAGT PRIJSCOURANT.

Stoomsteenfabriek „NUANCE"
FIRMA BOERLAND EN VAN DER KUN
TEL. AFFERDEN L 3. — HEUKELOM L.
Genuanceerde steen
Blauwe en Paarse plintsteen. Ruwe Handvorm.

N.V. EUREKA's BAKKERIJEN - NIJMEGEN — HET BESTE BROOD MET 10% KORTING
DE FIJNSTE KOEKJES, GEBAK EN BONBONS. — ZEER CONCURREEREND.

Fa. W. VAN ROOY & Zn. - BREDA - Tel. 735
VULHAARDEN, KACHELS, FORNUIZEN.

Leo XIII en Rerum Novarum
door Prof. Dr. F. Weve O.P.
en Prof. Mr. Dr. L. Triebels.
Hoogleeraren aan de R. K. Handelshoogeschool te Tilburg.
Prijs 90 ct.

Joannes Stalpart van der Wiele
door L. C. Michels,
Docent aan de R. K. Leergangen te Tilburg.
Prijs 75 cent.

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den Uitgever Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg.

OCCASION 8 Cyl. „DE SOLO" TYPE 1931 — SPOTPRIJS — GLOEDNIEUW TELEF. 3313
GARAGE A. J. SMULDERS — TONGELRESCHEWEG 85 — EINDHOVEN

S. MENHEERE-DUSEE - TILBURG BOUWMATERIALEN, WAND- EN VLOERTEGELS, SANITAIREN
Kantoor: Molenstraat 144 - Telefoon 1058 Magazijnen: Besterdstraat 3 - Rosmolenplein 3

MET GRETIGHEID
ZAL ONTVANGEN
WORDEN HET WERKJE:
WAT GEEN OOG GEZIEN HEEFT
Een pakkende verhandeling van
Dr. ENGELBERT KREBS
over alles, wat de christen kan weten over het leven na den dood
VERKRIJGBAAR: IN DEN BOEKHANDEL, OF
VERZENDHUIS G. G. G.
JANSSINGEL, 's BOSCH
80 CENT

Firma Wed. J. A. Wouterlood v. Doesburg & Zn
WIJNHANDEL
N. Ginnekenstraat 22 — BREDA
Telefoon No. 354.

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

Begunstigt onze Adverteerders, door bij hen uwe inkoopen te doen.

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

**zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.**

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:

Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideëen van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.

Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."

Hooge Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".

L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

Zoo juist verschenen:

THEO PONTEN

MUSICA ARS

LEIDDRAAD VOOR MUZIEKGESCHIEDENIS
EN ALGEMEENE MUZIEKLEER

Ten gebruike op middelbare scholen en ten dienste van de ernstige muziekliefhebber

Met een voorwoord van Sem Dresden en verschillende afbeeldingen en portretten

PRIJS, ING. . . . F 1.90
GEBONDEN . . . F 2.25

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij den Uitgever

J. B. WOLTERS,
GRONINGEN — DEN HAAG — BATAVIA

MENEER VAN NETTEN

Een boek over wellevendheid voor iedereen

Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS

Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.

**Omslagteekening van den kunstenaar
JOAN COLLETTE.**

DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wellevendheid, wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken.
Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtbeveelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle-waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geéft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders, niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden

Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.

**Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND**

GERESERVEERD VOOR
FIRMA M. KROPMAN
HAZEKAMPSCHEWEG 30
NIJMEGEN
▼

Vermijdt teleurstelling.
VRAAGT BONBONS FINS
Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

STOFFENMAGAZIJN „DE LELIE"
TOLBRUGSTRAAT 1 hoek Nieuwstr.
BREDA.

Frans de Kort, Torenstraat 27 en 29
En Gros BREDA En Detail
Handel in Land- en Tuinbouwzaden, Kunstmeststoffen en Tuinbouwgereedschappen. Tel. Int. 661
Catalogus op aanvraag gratis.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN
EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

No 21 1 NOVEMBER 1931 25 cent

DE HEILIGE PROLETARIËR
Naar een penteekening van H. Schoonbrood.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

Leo XIII en Rerum Novarum
door Prof Dr. F. Weve O.P.
en Prof. Mr. Dr. L. Triebels.
Hoogleeraren aan de R. K. Handelshoogeschool te Tilburg.
Prijs 90 ct.

Joannes Stalpart van der Wiele
door L. C. Michels,
Docent aan de R. K. Leergangen te Tilburg.
Prijs 75 cent.

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den Uitgever Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg.

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Nadruk verboden.

H. H.: . . . . *De roman van een simpel man*

K. v. K.: . . . . *Na den oorlog*

L. J. M. Feber: . . *Groot Nederland en wij*

F. A. Brunklaus: . . . *Twintigvoudig kapitalisme*

Dr. Raph. Kreemers: . . . . *Oorlogsboeken II*

Jos. Panhuijsen: . . . . . *Staat en toekomststaat*

Dr. Raph. Kreemers: . *De middeleeuwsche Hanze*

UIT BOEK EN BLAD:
Opgang. — De Stem.

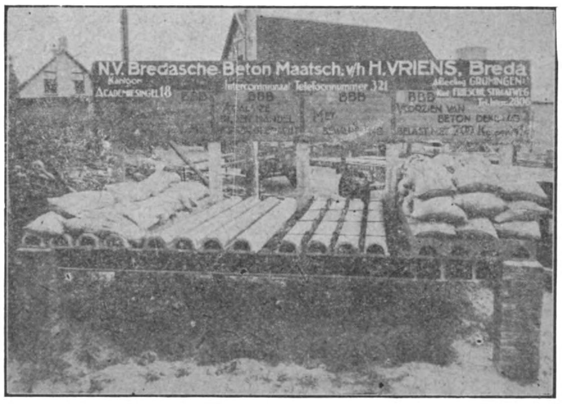

BAHLMANN & Co - NIJMEGEN
K. Burchtstraat hoek Broerstraat
Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding
Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.
Zeer voordeelige prijzen.
Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No 320.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

Studebaker
FREEWHEELING CAR
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

GEEN KOUDE
GEEN VOCHT
GEEN LAWAAI
SIERT DE WONING
DOOR
CELOTEX
Voorradig in afmetingen van: DIK: . . . . 11 m.M. BREED: 91-121 c.M. LANG: 244-260-275 305-366-427 c.M.
N.V. Bouwstoffenhandel H. W. DE KANTER, BREDA, Oede van Hoornestr. 1 en 8, Telefoon 779

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-TEATER
Mariënburg — Telef. 20

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

GOEDKOOP ROOKEN HERMANS Sigarenhandel Stratumseind 36 A EINDHOVEN
VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land.

J. B. VERMULST-SCHEFFER - Strijpschestraat 23d - EINDHOVEN
AGENTSCHAP GILLET MOTOREN — KESTEIN'S EAK RIJWIELEN
Soliede personen gemakkelijke betalingscondītiën.

Vanwege het buitengewoon groote succes, dat wij de vorige jaren mochten oogsten, komen wij thans wederom uit met een winterboek, hetwelk er weer zeer aantrekkelijk zal uitzien.

ALS HET WINTERT...
(1931)

Door een uitstekend geslaagd steendruk-omslag, frisch en feestelijk van kleuren zal deze uitgave een de aandacht boeiend object zijn, buitengewoon geschikt voor geschenk.
Dit kloeke boek van voorname typografische verzorging, krijgt in vergelijking met zijn lagen prijs, een buitengewoon rijken inhoud. Het wordt verlucht met vele karakteristieke teekeningen. En de inhoud aan tekst is aangenaam varieerend en staat op voornaam literair peil.

De Houtsnede	door Jan Engelman
De strooper	door Ernest Claes
Het Mirakel	door F. de Sinclair
De spreuk van het goede paard	door Antoon Coolen
Van twee stadjes, een dorp en een eiland	door Fred. Thomas
Liefde in de Prairie	door Kees Meekel
Judeke's laatste Kerstmis	Anton Thiry

Wij vragen onze abonné(e)'s voor dit schitterende werk, gedrukt op het beste en duurste papier (Engelsch feather weight) geen vier of vijf gulden, wij stellen de exemplaren beschikbaar

uitsluitend voor onze abonne(é)'s voor slechts 95 cent per stuk!

Wij zijn hiertoe in staat, doordat wij meer dan tienduizend exemplaren drukken en het boekwerk aan onze abonné(e)'s ongeveer tegen kostprijs afstaan.
Maar U kunt U zelf overtuigen. Begin November ontvangt U het werk **OP ZICHT**.
U begrijpe ons nu goed.
De abonné(e)'s die geen zichtzending mochten wenschen, kunnen ons dat even per briefkaart berichten, ofwel de zending bij aanbieding *zonder eenige kosten* weigeren en retourneeren.
De aboné(e)'s waarvan ons verleden jaar op een of andere wijze gebleken is, dat een zichtzending hun niet aangenaam is, ontvangen *niets*, tenzij zij er nog omgaand nadrukkelijk om verzoeken.
De abonné(e)'s, die méér dan één exemplaar wenschen te ontvangen (er waren er verleden jaar, die er wel tien bij bestelden!) gelieven ons *terstond na ontvangst* (*niet er voor*) *van hun exemplaar* op te geven, hoeveel exemplaren er nog méér worden verlangd.
Dit bevordert de richtige distributie, daar dan iedere abonné(e) zijn beurt en zijn gelegenheid heeft gehad en bovendien, aldus kan men zich vooraf op zijn gemak overtuigen van de uitstekende in- en uitwendige verzorging van het werk.
Men talme dan echter niet, want wij twijfelen er niet aan, of evenals verleden jaar, gaat ook nu, de oplage weer schoon op!
Als het wintert...... (1931) is een rijk bezit en een gedistingeerd St. Nicolaas- of Kerst-geschenk.
In dit tijdschrift wordt nog nader bekend gemaakt, wanneer de expeditie plaats vindt. Zij, die meenen ten onrechte te zijn overgeslagen gelieven *dan* (niet nu) te reclameeren.

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD :: BREDA

SPECIAAL ADRES VOOR
KLOOSTERS EN GESTICHTEN
Prima Zuivere Roomboter
EN DIVERSE SOORTEN
KAAS MET RIJKSMERK.
Coöp. Zuivelfabriek
TEL. 1 — WOUW

Goede Boeken
in 't Nederlandsch en de moderne talen, bij
Eindhovensche Boek- en Kunsthandel
Stratumseind 64 — Eindhoven — Tel. 2888
Vlugge levering van alle Studieboeken.

J. TILLY — MAASTRICHT
Aannemer. Tel 1239. Franciscus-Romanusweg 34

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"
GROESBEEK.
Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520
Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren
Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

J. Steylen-v. d. Brûle — Firma P. ten Have
St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620
Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

Begunstigt onze Adverteerders,
door bij hen uwe inkoopen te doen.

TH. BEENS - GINNEKEN - TEL. 563 -
RADIO
ELECTR. VERWARMING
SANITIAR

Fa. P. v. d. WEEGEN & Zn., Tilburg
TIMMERFABRIEK
Briefadres: GASTHUISSTRAAT 48.

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN
Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Firma Alph. van Laarhoven -
VISCHMARKT 8 BREDA
Het aangewezen adres voor goud, zilver, doublé, alpacca. - Klokken, Horloges, Luxe Klokjes. - Eigen reparatie-inrichting

„DE MARKSINGEL"
G. A. LOONEN en Co — BREDA.
KERK-SCHOOL-EN TURNMEUBELEN
TEL. 1668 ('s av 828)

Kantoormachines
Mart. Payens - Nijmegen
ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

PIANOHANDEL VAN LIEBERGEN Nieuwstr. 9, Eindhoven, Tel. 2979.
Speciaal adres voor accuraat stemmen en repareeren

VICTORIA-WATER
OBERLAHNSTEIN
Sedert 1887 eene Nederlandsche Onderneming.

SINT AUGUSTINUS.

De verschenen literatuur over S. Augustinus in Zijn 15e eeuwsch Jubeljaar is zeer uitgebreid. Couranten, Tijdschriften, Vereenigingen, enz. gaven artikelen, lezingen om de grootste der Westersche Kerkvaders niet alleen meer bekend te maken, maar ook, omdat de schrijvers en sprekers zelf er zich toe gedwongen voelden, uit eerbiedrijke vereering, te geven wat in hun hart en geest leeft en groeit uit de schier onuitputtelijke „Doctor Gratiae". Italië, Duitschland, Engeland, Polen, Spanje, Ecuador, België e.a. gaven hoogstaande „Gedenkboeken" uit. Ook de Nederlandsche Augustijnenprovincie gaf een „Gedenkboek": *Miscellanea Augustiniana.* Dit is geen populair-wetenschappelijk gedenkboek al zouden eenige artikelen dit epitheton wel verdragen.

Van de redactie der *Miscellianea* is het goed gezien wat verder te zoeken dan in de „gewone" kring der Augustinus-kenners. Wij mogen wel verklappen, dat de redactie meende beter te doen eenige niet zoo algemeen bekende Augustinus-kenners voor een bijdrage te moeten vragen. Ook was zij van oordeel de medewerkers geheel en al in de keuze van stof vrij te laten, daar een systematische indeeling van bijdragen niet alleen veel verwijzingen vragen zou, maar ook veel gezichtspunten, die nu gegeven zijn, achterwege zouden zijn gebleven.

Het gaat niet aan in 't bestek van een tijdschrift-artikel al deze bijdragen afzonderlijk te bespreken, alleen reeds omdat ze van zóó „diverse pluimage" zijn, dat wel geen recensent competent kan zijn het geheele werk te beoordeelen. Wij zien de uitgave als een naslagwerk voor Augustinuskenners en deze zullen ongetwijfeld in hun verdere Augustinus-studie's wel op feiten en fouten wijzen. Zeer merkwaardig zijn de artikelen, die een kijk geven op den „geheelen" Augustinus en van deze mogen de volgende drie genoemd worden: Prof. Hendrikx S.J.: „Augustinus' wetenschap en haar beteekenis voor onzen tijd"; Dr. de Brouwer: „Waarom altijd weer Augustinus" en Prof. Eibl: „Augustinus an der Wende von der Antike zum Mittelalter".

S. Augustinus, een andere „Doctor Gentium", heeft noodzakelijkerwijze invloed gehad op geleerden na hem en vele andere verhoudingen zijn er. Prof. Mulder S.J. geeft in zijn bijdrage: „Gottesstaat und Christusreich" de verhouding tusschen S. Augustinus en S. Ignatius, vooral wat betreft de „Geestelijke Oefeningen". Dr. Lambermond O.P. in: „S. Augustinus' regel en de Orde der Predikbroeders" brengt de Kerkvader in contact met S. Dominicus. „S. Augustinus en S. Bonaventura" wordt behandeld door Dr. Onings O. F. M.: „Augustinus-interpretatie van Bonaventura." Dr. Davids geeft „Sint Augustinus en Sint Ambrosius"; Dom de Vathaire Oe.S.B.: „Les rapports de S.Augustin et

de S. Jerome''; Prof. Brandsma O.Carm.: „Sint Augustinus voor Dionysius den Karthuizer''. Een bijzonder interessante bijdrage is die van Lect. Molkenboer: „S. Augustinus en Vondel''. Toen wij onze verwondering uitspraken, dat er geen bijdrage was: „S. Augustinus en S. Thomas'', werd ons geantwoord: „U begrijpt wel, dat zeer vele artikelen en redevoeringen met deze titel zullen verschijnen en waarom dan ook nog in de *Miscellanea*?'' Inderdaad was dit goed gezien. Alhoewel wij volkomen begrijpen, dat er beperking moest gedicteerd worden, moeten wij het toch betreuren, dat verhoudingen als van Hugo de Groot en Erasmus tot S. Augustinus niet behandeld zijn.

Met prijzenswaardige courtoisie heeft de redactie van het Gedenkboek de bijdrage van Soeur Agnes, de eenige medewerkster, aan de spits geplaatst: „Augustinus en het Manichaeïsme''. Dra. Soeur Agnes J.M.J. heeft zich zeer bijzonder op Sint Augustinus toegelegd. Zij verkreeg onlangs een „Eervolle Vermelding'' bij een Augustinus-prijsvraag van de „Vrije Universiteit'' te Amsterdam. Haar artikel getuigt van gedegen kennis en inzicht en is forsch en sterk van taal en stijl. Zij toont de stof meester te zijn en geeft een klaar beeld van het Manicheaïsme. Het wekt natuurlijk geen verbazing, dat Augustinus als wijsgeer en godgeleerde sterk is naar voren gebracht. Wij vinden in de *Miscellanea* een inderdaad magistraal artikel van Dr. Makaay O.E.S.A. „Augustinus' opvatting over de zekerheid en de waarde van de menschelijke kennis''. Schrijvers belezenheid is groot, zijn bijzondere studie van Aegidius Romanus maakt dit als vanzelfsprekend. Wat in deze bijdrage bijzonder opvalt is de scherpe ontleding van gedachten en overzichtelijkheid en duidelijkheid. Ook de artikelen van Prof. Jansen S.J. München, Prof. Xiberta O.Carm. en Pater ter Haar O.E.S.A. zijn het lezen overwaardig.

Heel bijzonder meenen wij de aandacht te vragen voor de twee artikelen van Prof. Lesaar: „Alypius'' en „Der H. Augustin in Seinem Umgang mit Seinen Mitbrüdern'' Zooals bekend, werkte Lesaar de Augustinusbiografie van Egger om, hij deed dit met zulk 'n diepe piëteit en kunde, dat Lesaar's Leven van Sint Augustinus, zonder eenige twijfel, de beste Augustinus biografie mag genoemd worden.

Ook de genoemde bijdragen van zijn hand zijn superieur. S. Augustinus was werkelijk „sentimenteel'', in de goede zin van het woord, en zóó ziet Lesaar de door hem zoo geliefde Kerkvader. Met groote innigheid, die geen offer brengt aan de wetenschap beschrijft Lesaar ons S. Alypius, die S. Augustinus noemt „de vriend zijns harten'' en schildert hij, in zijn tweede bijdrage, ons Augustinus' vriendschap met zijn medebroeders.

De Redacteur-Secretaris, Pater Jurgens O.E.S.A., zou zich zelf verloochenen, wanneer hij niet gezorgd had voor eenige bibliografische bijdragen, hij deed een zeer gelukkige keus; vanzelfsprekend zoo een keuze had allerongelukkigst uit kunnen vallen, hoe de „bijdragers'' over dat onderwerp bij elkaar gebracht zijn, is onbegrijpelijk, maar zeker is het, dat deze bibliografische artikelen superieur zijn. Er zijn twee P.P. Benedictijnen, die zeer merkwaardige bijdragen op dit gebied hebben gegeven. Dom J. Huyben O.S.B. gaf: „De sermoenen over het Evangelie van Johannes; bijdrage tot de chronologie van Augustinus' werken'' Dit artikel is met groote kennis van tijdrekening geschreven en met een heerlijke eenvoud, die de moeilijke opgave inderdaad boeiend maakt. Aan dit artikel is toegevoegd een tabel van 17 Maart-18 April 418 data waarop de S. Jan-sermoenen zijn „uitgesproken''. Het artikel van Dom Wilmart: „La collection tripartite de sermons d'Augustin'' is alleen te genieten door vakgeleerden, maar zij vinden dan iets, wat zij zullen bezien als een diep doorwrochte bibliografische studie. Zeker zullen er misgrepen voorkomen, maar de aanpak is meer dan bewonderingswaardig, en de auteurs zullen zonder twijfel gelukkig zijn, wanneer misgrepen oordeelkundig aangetoond worden. Prof. Dr. W. de Vreese schreef: „Sint Augustinus in het Middel-Nederlandsch uit de „Bibliotheca Neerlandica Manuscripta.'''' De speurzin van de Vreese is enorm en het komt ons voor, dat deze uitnemende vorscher veel gevonden heeft, in zoover mogelijk — in privé-archieven schuilt nog zoo veel — wat te vinden was. Als er eens iemand gevonden kon worden, die particuliere archieven zou kunnen doorzoeken, dan zou het zeker zijn, dat vele, ja nog zeer vele, Augustinus' vertalingen in het Nederlandsch zouden gevonden worden. Moge de Vreese's artikel, dat blijk geeft van een geweldige eruditie en van een groot kunnen en kennen hem aansporen op dit terrein door te gaan. Als er maar niet zoo veel hooi op zijn vork

lag!! Prof. Dr. Hessen schrijft zeer merkwaardig over: „Zur Methode der Augustinusforschung". Het lijdt geen twijfel, dat dit artikel, waarin op verschillende onderzoek-methoden gewezen wordt, wel sterk de aandacht zal trekken. Zeker geeft Prof. ons op dit gebied iets nieuws, maar ook zoo hier en daar een en ander wat bestreden kan worden.
Pater Vogels O.E.S.A. geeft een zeer uitgebreide uitstekend gedocumenteerde verhandeling over „Augustinus als Stichter van verschillende Orden". Dit zeer moeilijke onderwerp heeft de nog jeugdige maar veel belovende historicus in zeven hoofdstukken verdeeld. Heel goed sluit hierbij aan het knappe artikel van F. van den Koornhuysse A.A.: „A Cassiciacum".
Verder vermelden we nog het mooie artikel van Prof. Fransen O.F.M.: „Augustinus en de eenheid der Kerk", dat getuigt van een groote belezenheid van de werken van den Kerkvader. Mag. Dr. Robbers S.J. maakt in een breed opgezette bijdrage ons duidelijk de beteekenis van het beroemde boek van S. Augustinus: „De catechisandis rudibus" en toont aan, dat de „Paedagogische waarden bij den H. Augustinus" op heden nog waardevol zijn.
Dat de Kerkvader ook scherp en juist de rechters de les wist te lezen zonder aanzien van persoon bewijst Mr. Hermesdorf in: „Enkele gedachten van S.A. over de taak des rechters".
Prof. de Reynold schrijft vol vuur en met een prachtig enthousiasme wat de Volkerenbond te Genève van Augustinus kan leeren: „Saint Augustin et la civilisation catholique."
Dr. Weezenbeek geeft voor philologen een hoogstmerkwaardig en, naar men zegt, een zeer hoogstaand artikel: „Sur la langue de Saint Augustin".
Pater Claesen O.E.S.A. behandelt Augustinus en Cicero's „Hortensius". Hij doet dit op een meesleepende manier, alhoewel zijn taal en stijl ietwat duister zijn. Er ligt in dat artikel een groot stuk kennis, maar sommige twijfelachtigheden doen vermoeden dat er op het Hortensius-terrein nog veel te vinden is, wat nog bewerkt moet worden.
Huib Luns geeft een beschrijving van zijn best geslaagde en door de Konik. Begeer best geslagen „S. Augustinus-penning".
Het omvangrijke boek is schitterend geïllustreerd. Drs. Smits schreef een artikel: „Rond St. Augustinus' beeltenis".
De 32 illustratie's zijn met de uiterste zorg behandeld en vormen met de druk van het boek een staal van Nederlandsche typografie, dat in de finesses met groote kunstvaardigheid en allerbeste smaak is uitgevoerd. W. J.

---

[1]) (Zonder naam),
MISCELLANEA AUGUSTINIANA. Geïllustreerd. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1931 (25 x 18) 608 blz. ing. *f* 15.—, geb. *f* 18.—.

HET VREEMDE GEVAAR.

We kunnen het niet helpen, maar 't wórdt vervelend op den duur. De laatste tien jaren is het leeren van zelden beoefende talen in Nederland zeer aanzienlijk toegenomen. Dat begon met Spaansche handelscorrespondentie en langs de bekende en beproefde methoden van „Hongaarsch in 'n kwartier", e.a., zijn we in een tijdperk van hoogbloeiend polyglottisme terechtgekomen.
Dit siert den braven burger wel, doch, „als 't maar raar is" werd een maatstaf

Sigrid Undset

van intellectueele voortreffelijkheid. Bezwaar bestaat daartegen nog niet, 't is alleen een tikje grappig. Maar het bleef er niet bij. Er heeft zich immers een generatie ontwikkeld, die zich van deze vreemde talen gaat bedienen, om ook boeken, in die talen geschreven, te vertalen en nu komt het pijnlijke verschijnsel, dat het nieuw ontgonnen gebied plichtmatig wordt afgegraasd. En of die boeken nu „zin"

hebben, of ze voor dezen tijd (op z'n minst:) interessant zijn, daar vraagt men niet naar: men vertaalt: de vreemdheid van het geval, zal de lezers wel trekken.
Het ware een gelukkig verschijnsel, wanneer begaafde vertalers en vertaalsters, — die er wel eens zijn: en de vertaalster van dit werk is er beslist eene, — ons het werk boden van de levende auteurs dier vreemde landen, of vertalingen leverden van andere recente werken; en, voorzoover als dit gebeurt, is het een gelukkig verschijnsel, alhoewel daarbij er al weer voor dient gewaakt, dat niet klakkeloos alles wat verschijnt maar vertaald wordt. En ook dát doet zich vaak voor. Als Knut Hamsun of Sigrid Undset straks een boek schrijft, dan wordt dat niet alleen, uit hoofde van den goeden naam, uitgegeven, zooals dat overal gebeurt, maar dan is Nederland ook niet zoo goed, of het wil het nieuwe product ook wel ipso facto in het Nederlandsch laten overzetten, wijl Nederland nu eenmaal het land is, dat alles slikt.

Knut Hamsun

— Het buitenland handelt in dit opzicht tegenover ons vrij wat verstandiger en dan geldt het niet alleen een kwestie van nationaal product, maar ook van nationale eer. —
Maar, om bij de aangesneden zaak te blijven, het afgrazen van het nieuwe terrein heeft mede dit gevolg, dat alle „toppunten" van een bepaalde nieuw „ontgonnen" litteratuur, binnen onzen gezichtskring worden getrokken.
Men verwijte ons nu niet, stelling te nemen tegen het vertalen van een boek, al is 't wat oud. Wanneer het inderdaad iets bijzonders betreft, dan kunnen wij de gelukkige omstandigheid, dat zoo'n boek tenslotte toch nog vertaald werd, niet anders dan prijzen.
Bezwaar kan echter gemaakt worden tegen den voorbeeldigen ijver, waarmede men in ons land, — als ware men erover beschaamd, dat zulks thans pas geschiedt, — al wat elders mooi was, „alsnog" in 't Nederlandsch over zet.
Daaraan denkt men onwillekeurig, wanneer men thans weer een boek van J. P. Jacobsen voor zich gelegd krijgt.
Jens Peter Jacobsen is iemand die, we gaan op 't geheugen af: in 't midden der vorige eeuw eenige voortreffelijke dingen schreef en nu reeds een vijftigtal jaren dood is. Natuurlijk sluit zulks niet bij voorbaat een vertaling uit, maar het mocht toch wel aansporen tot eenige omzichtigheid. Want wanneer er tegenwoordig iets verschijnt, al staat het beneden het peil van Marie Grubbe, dan is het toch nog altijd de moeite waard dit te vertalen, omdat het tegenwoordig verschijnt.
Jacobsen was een der beste Deensche realisten en ***Marie Grubbe*** behoort ontegenzeggelijk tot het beste, wat de Deensche litteratuur aan realistische romankunst heeft gegeven. Voor den student in Noordsche litteratuur is zoo'n werk dus van veel belang. Doch de student van Deensche litteratuur mag men toch wel in gemoede aanraden Deensch te leeren.
Rest, dat dit boek ons voorgelegd wil worden, als een werk, waarmede velen, die van degelijke boeken houden, zich enkele uren kunnen verpozen.
En dit soort lezer, al moge hij voorkeur hebben voor degelijke boeken, begint al vast met tegenzin te krijgen in een boek, dat hem als een „meesterwerk uit de wereldlitteratuur" wordt aangeboden. Hij moest heelemaal geen meesterwerk uit de wereldlitteratuur hebben. Hij wilde alleen een degelijk boek, zooiets als ***Eline Vere*** van Couperus of de ***Vlaschaard*** of ***Jaapje of Jaap*** of ***Kleine Inez*** of ***Kleine Rudolf***, boeken, die natuurlijk heelemaal geen wereld litteratuur zijn, want ze worden maar door Nederlanders geschreven.
Van den anderen kant, wil deze degelijke lezer er geenszins voor worden aangezien,

dat hij de wereldlitteratuur niet zou weten te waardeeren. Die is natuurlijk erg groot en veel belangrijker dan de eigen litteratuur. En dus zet die gewillige lezer zich maar weer aan deze lectuur, overwegende, dat men tenslotte moeilijk 'n boek kan negeeren, dat Rainer Maria Rilke zeide, nooit buiten zijn bereik te hebben. Met een vaag gevoel, dat hij eigenlijk nogal achterlijk is, wijl de wereldlitteratuur waarschijnlijk nog wel 'n heeleboel meer meesterwerken zal tellen, volgt hij het verhaal en op het slot... valt het misschien nog wel mee, althans niet tegen.

R. M. Rilke

Tegen dit heerschende verschijnsel nu kan men menig bezwaar aanvoeren. Niet tegen een bepaald, of het onderhavige boek, maar tegen het systeem, om al wat het buitenland schreef maar te vertalen en dit dan aan het groote publiek voor te zetten. En dan moet schrijvend Nederland zich niet erover verbazen, dat het groote publiek zoo weinig belang stelt in schrijvend Nederland; het groote publiek, dat overdonderd wordt door het etiket „wereldlitteratuur'' en met de voorkeur van Rainer Maria Rilke.

Om kort te gaan: het onderhavige werk: *Marie Grubbe* is heel mooi, maar wij geven het met graagte voor verschillende boeken van onze eigen litteratuur. Het probleem, wat tenslotte toch ook een belangrijk element uit een roman is, is om te beginnen al heel doodgewoon. Marie Grubbe is een natuurlijk kind, trouwt drie keer en gaat tenslotte met een koetsier er van door. Het boek is bovendien een historische roman, wat aan het werk tenslotte weinig af- of toedoet.

Het meisje is, zooals in de eerste helft van het boek blijkt, een patiënte. De schrijver vertelt dit wel niet, maar het blijkt uit haar handelen. 't Zenuwgestel is niet in orde, waardoor zij de macht over haar wil, of liever over haar handelingen kwijt is. Wanneer zij normaal is, en dat is ze meestentijds, ondergaat ze groote vreugden en diepe smarten, zooals dat hoort in het leven en dat is allemaal zeer goed beschreven. Werkelijke glanspunten uit het boek zijn bijv. de toespraak, of hoe men het noemen wil, van den alchimist Burrhi en de kroegscène tegen 't eind van het boek, die eerbied vraagt voor des schrijvers gave. Hij kende het wel en omdat de vertaalster haar werk ook verstaat en een goede vertaling leverde werft het boek een groote leesbaarheid voor oudere lezers. Ook kan men er eenig inzicht door krijgen in het Deensche leven in de 17de eeuw, al is deze verdienste zeer betrekkelijk.

Het zou niet billijk zijn te beweren, dat men met dit boek opgescheept zou zitten. Dát is bezijden de waarheid. Maar of het van veel nut is, dat dergelijke vertalingen worden vervaardigd, kan met evenveel zekerheid betwijfeld worden. Zonder juist dit werk speciaal te willen treffen, meenden we eenige opmerkingen tegen het al te Noorsch maken en doordeesemen wel te mogen plaatsen. De verdiensten van een werk als *Marie Grubbe* zouden door een teveel ook niet anders dan geschaad worden.

Jean H. P. Jacobs.

---

[1]) **J. P. Jacobsen.** — **Bc** —
MARIE GRUBBE, *Uitg. Mij Holland, A'dam,* 1931.

FRANZ HERWIG'S LAATSTE WERKEN

Franz Herwig werd in 1880 te Maagderburg geboren en bracht zijn laatste levensjaren door in Weimar, waar hij aan hartziekte overleed op Maria-Hemelvaart 1931. Heel zijn leven is een strijd geweest: eerst om zijn roeping als schrijver te volgen — hij had koopman moeten worden; — dan om zijn dagelijksch brood, dat hem steeds karig toegemeten werd; ook zijn scheppingsdrang was een strijd, daar hij steeds onvoldaan bleef over eigen werk en in ieder nieuw boek slechts een aarzelende poging zag om het beste te geven, dat zijn ziel rijk was; ten slotte was hij ook nog strijder in zijn kunstopvattingen, waarbij hij zich vaak stootte aan de kortzichtigheid en enghartigheid zijner geloofsgenooten, die den rasechten katholiek niet zelden den sensus catholicus ontzegden en hem voor een halven protestant versleten.

Zelden heeft een kunstenaar zoo innig en zoo bewust met zijn volk en zijn tijd meegeleefd als Herwig. Om dit diepe aanvoelen en innige meeleven is hij de romancier geworden van de na-oorlogsche crisis in Duitschland. Met recht heeft men hem genoemd: een kunstenaar, werkend midden in het leven, zoekend naar het verborgen, goede verlangen van den huidigen mensch.

De Heilige Proletariër

Penteekening H. Schoonbrood

Hij was zich bewust, dat hij een zending te vervullen had voor de zoekers en de tobbers van onzen tijd, dat hij den Christus moest leeren kennen aan de maatschappelijke verschoppelingen, die dezen naam niet eens meer kennen. In dit opzicht werd hij een baanbreker en een wegwijzer, die de katholieke levenshouding en wereldbeschouwing durfde op te nemen in zijn romans over het Berlijnsche proletariaat. Hij begreep de behoeften van zijn tijd zooals weinigen, nam het nieuw levensrhythme in zijn taal en in zijn voelen over en had een diepe deernis voor de gestranden en de gezonkenen des levens, wier sociale en zedelijke nooden in de groot-stad hij even zuiver aanvoelde als zijn vriend en geestverwant Dr. Sonnenschein.

Ofschoon Herwig slechts één en vijftig jaar oud werd, is zijn levenswerk vrij omvangrijk. Zijn eerste werk verscheen in 1904 (het drama *Herzog Heinrich*) en zijn laatste in 1930 (de Ketteler-roman *Der grosze Bischof*). Naast de tooneelspeler, die hij hoofdzakelijk voor de katholieke Duitsche jeugd schreef, noemen we van zijn historische romans: *Jan von Werth, Dunkel über Preussen* en *Das Sextett im Himmelreich*; daarnaast de 14 monographieën, strak en praegnant van zegging, van de *Deutsche Heiligenlegende*.

Zijn meest gelezen boek, dat vooral bij de jongeren uitbundigen bijval vond, is de moderne heiligen-legende: *Sankt Sebastian von Wedding*, waarvan bij Het Nederlandsche Boekhuis 'n Nederlandsche vertaling verscheen, onder den suggestieven titel *De Heilige Proletariër*.[1]) Dit is 't ontroerend relaas van den monnik Sebastiaan, die de vredige hoogte der heuvelen verlaat en trekt uit de eenzame rust van zijn klooster de vlakte van het Noorden in. Hij leert de nachtlegers kennen onder den dauw des hemels. En de leege schuren, waaruit in het grauw van den morgen de gasten schuw verdwijnen. Hij nadert de voorsteden, huizenrijen langs de wegen, als oneindige trechters zuigend in het land. In het midden ligt de stad met zijn achterbuurten, spiegelruiten, politie met pistolen, zijn honger en zijn parfums. Hij slaapt op een bank en wordt voortgejaagd. Hij zoekt werk en wordt geslagen door werkloozen. Hij komt in lompenpakhuizen en achterhoven van woonkazernes. En meet heel de diepe ellende aan dezen gerafelden zelfkant van het bestaan. Waarvoor hij ten slotte zijn leven geofferd heeft......

Franz Herwig

Na deze legende schreef hij zijn bekende trilogie: *Die Eingeengten, Hoffnung auf Licht* [2]) en *Fluchtversuche.* [3]) Al deze werken spelen in en om Berlijn, de stad zijner liefde en studie. Zij zijn geschreven vanuit een innig meelijden met de proletariërs, die hij zoozeer lief had en op wier natuurlijke goedheid hij meer vertrouwde dan op al het andere. Met sterke, plastische uitbeelding voert hij ons binnen in de wereld der haveloozen en dakloozen, der misdadigers en zelfmoordenaars, der gestranden en gezonkenen, der geloofsloozen en hopeloozen. Maar boven dit sombere nachtleven, boven dit gore zonde-leven pinkelen de sterren der hope: de naglans van Sint Sebastiaan, die voortleeft in Daniël, die voortleeft in Paul, den modernen Franciscus van Berlijn. Cor Hesseling heeft de sterkste eigenschap van deze trilogie scherp verwoord: „Diepe deernis en menschelijkheid spreken er uit en een hartstochtelijk geloof in Gods Bestiering, die al het onbegrijpelijke, al het dissoneerende verbindt tot een stelselmatigen voortgang van de wereld." Over *Die Eingeengten* schreven wij reeds vroeger in dit tijdschrift. *Hoffnung auf Licht* vertoont de twee scherpste contrasten in het hedendaagsche Berlijn: de deftige, korrekte staatsbeambte en de menschen van de straat met hun nood en hun zonden. Het gemis aan opvoedkundig inzicht rust als een vloek op heel een familie: de zoon gaat naar de nieuwe wereld, de dochter zoekt haar bevrediging in de perverse zonde. En toch is er nog hoop op licht, want de naastenliefde, de christelijke naastenliefde volgt de zonde tot in haar vuigste krotten, om de gevallenen op te richten en voor het leven te herwinnen. *Fluchtversuche* is minder pakkend en bijtend geschreven, vager, en veel onduidelijker dan de twee voorgaande boeken. Het biedt ons ook minder, omdat de ziel dezer menschen niet diep genoeg wordt bloot gelegd. Het eigenlijke thema is de vlucht voor de zelfkennis, voor de geestelijke introspectie. Men leeft aan den buitenkant van zijn eigen leven om zijn plichten niet te zien. Alleen wanneer men den moed vindt zich op zich zelf te bezinnen, vinden de zieleconflicten hun oplossing. Wanneer Herwig 's menschen zondige afwijkingen en misvattingen behandelt, doet hij dit altijd op een zeer discrete en terughoudende wijze, zoodat niemand aan hem aanstoot kan nemen. In den vorigen winter hield Herwig voorlezingen uit zijn werk in de katholieke Volkshochschule te Berlijn, maar voor leege banken. Wie Herwig kent, die zoo graag persoonlijk contact zocht met de jeugd en met het volk, begrijpt, hoe deze miskenning hem gegriefd moet hebben. De laatste maanden voor zijn dood was hij weer met nieuwen moed begonnen aan de uitwerking van nieuwe plannen, tot hij op bevel van zijn geneesheer de pen moest neerleggen, om te gaan uitrusten aan het Hart van den grooten Vriend der armen. ***M. M.***

---

[1]) **Franz Herwig,** — **Bc** —
DE HEILIGE PROLETARIËR, *Het Nederlandsche Boekhuis, Tilburg,* 1931. geb. f 2.50.
[2]) **Franz Herwig,** — **Bc** —
HOFFNUNG AUF LICHT. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, München,* 1929. 373 blz. geb. M. 8.—.
[3]) **Franz Herwig,** — **Bc** —
FLUCHTVERSUCHE. *Jos. Kösel & Fr. Pustet, München,* 1930. 347 blz. geb. M. 8.—.

GERARD WALSCHAP.

Toen in 1929 in *Elsevier's Geillustreerd Maandschrift* de eerste hoofdstukken van *Adelaide* [1]) verschenen, was dit een openbaring. Hier kwam een Vlaamsch auteur met, ondanks alles, een onmiskenbaar Vlaamsche stem, een geschiedenis mededeelen met een voor Vlaanderen ongekende nuchterheid en een haast ongeloofelijke reserve. Dit verhaal was zonder de minste lyriek, vermeed met een nimmer aflatende angstvalligheid de geringste uitvoerigheid, ging verder, onherroepelijk verder met iederen zin, met ieder woord. Men zag al spoedig, dat *Adelaide* Gerard Walschap's meesterwerk werd, en men was zelfs geneigd het een meesterwerk te noemen, zonder eenige beperking. Intusschen is *Adelaide* in boekvorm verschen en nu, kort geleden, ook het vervolg erop *Eric.* [2]) Beiden zijn zonder twijfel zeer bizondere boeken van voorname letterkundige waarde, terecht zag men in hen nieuwe en grootschere mogelijkheden voor de geheele Vlaamsche literatuur, zij zijn sterk, bezonnen, levensecht. Deze adembenemende levensbeschrijving van een pathologisch aangelegde vrouw bezit de pijnlijke schrilheid van een onverzwakte, moedige werkelijkheidsschouwing, de gebeurtenissen erin volgen elkander op met een onafhoudbare noodwendigheid, de bijpersonen erin worden slechts terloops geschetst, maar deze enkele aanduidingen zijn zoo buitengewoon gelukkig, dat iedere figuur in den roman *Adelaide,* tot de geringste toe, leeft. Honderd zes en zeventig kleine pagina's, waarin

men vroeger een kleine novelle schreef, zijn hier voldoende, om niet alleen een geheel leven te verhalen maar om, rond dit leven heen, het leven van een geheel dorp te beelden, op een wijze, als in het aan landelijke romans zoo rijke Vlaanderen nog nooit is geschied. Want het leven van een dorp, zooals Gerard Walschap het in *Adelaide* en, minder evenwel, ook in *Eric* geeft, is in zijn strakheid, zijn onverbiddelijke-realiteit, zoo ijzingwekkend exact, als het meest realistische realisme voriger generaties ons niet vermocht te geven. Men heeft bezwaren geopperd tegen *Adelaide* van medische zijde, een psychiater sprak de meening uit, dat de hoofdpersoon niet krankzinnig is en dat Gerard Walschap niet het geringste verstand heeft van zielsziekten, dat hij er klaarblijkelijk zelfs geen elementaire handleiding over gelezen heeft.
Het is zeer goed mogelijk, dat de pychiater gelijk heeft. Maar het doet er al zeer weinig toe of de verschijnselen, die zich bij de hoofdfiguur openbaren, op krankzinnigheid wijzen, de hoofdzaak is of Gerard Walschap ons in *Adelaide* een levend wezen toonde en dat deed hij.
Gerard Walschap legt in deze boeken niet uit, zoekt niet naar den zin, den diepsten zin van al dit gebeuren, hij vertelt het gebeuren, hij deelt mee. Hij ziet en wat hij ziet geeft hij weer, zonder de geringste vertroebeling, en niets vergetende en niets ontziende helderheid. Dat is de groote waarde van zijn werk. De juistheid, de onbevangenheid. Hij geeft echter ook niet meer dan hij ziet, en zijn gezichtskring in deze boeken is eng beperkt. Dit doet onmiddellijk niets af aan de voorname artistieke waarde van zijn werk, maar dit brengt toch bij nadere bestudeering eenige teleurstelling. Men zou zijn werk in zekeren zin oppervlakkig kunnen noemen, als men dit woord dan niet in een ongunstige, maar in een meer directe, meer letterlijke beteekenis wil verstaan. Juist omdat hij zich bepaalt tot het zich openbarende verschijnsel, tot het in den geest of voor het oog kenbaar wordende, geeft hij voortdurend slechts het naar buitentredende, het resultaat, zonder terugblik op de oorzaak; de oppervlakte dus. Daarom ook is het hem mogelijk zulk een felheid in weergave te bereiken. De waarheid, zooals hij deze toont is sommigen wreed voorgekomen, men heeft gesproken van een wreede objectiviteit. Ik geloof, dat men van een wreede objectiviteit niet spreken kan, wreedheid immers is 'n subjectief element, maar wel is in Walschap's werkelijkheidsweergave iets hards, de hardheid van het leven beschouwd naar het uiterlijke verschijnsel. Er is echter meer. Adelaïde is ons een levend wezen, maar hoe prachtig haar persoonlijkheid ook wordt gebeeld, men voelt in dit beeld te zeer het portretmatige. We bedoelen hiermede niet, dat Gerard Walschap aan een bestaande vrouw dacht, toen hij deze levensgeschiedenis schreef, maar dat hij door alleen het onmiddellijk gekende verschijnsel weer te geven en verder niets, niet raakte aan wat een goed schilderij boven het portret vermag te geven: het onbewuste. Er zijn momenten in dit leven, er moeten momenten in dit leven geweest zijn — want zij komen voor in het leven van iedere man en iedere vrouw — die Gerard Walschap, gewild of ongewild voorbij zag. In deze boeken over pathologisch aangelegden is geen redenloosheid genoeg. Ieder mensch heeft oogenblikken dat hij zonder oogenschijnlijke reden zingt of schreit, vaak zelfs zonder hij het zich bewust is, zonder dat hij het

Gerard Walschap
naar een teekening van Albert van Dijck.

weet. In die oogenblikken leeft de mensch bijna onbewust en daarom ging Gerard Walschap ze voorbij. Toch hebben zij in een menschenleven een voorname beteekenis, toch beslissen zij voor een goed deel ook over het bewuste leven.

Wanneer Adelaïde gehuwd is met Ernest Verharghen, zegt de schrijver ons, dat zij twee jaren lang zeer gelukkig waren. Veel meer zegt hij over dat eerste huwelijksleven niet, het geluk immers is iets als gezondheid, men heeft er slechts een betrekkelijk besef van, het formuleert zich zelden volkomen in de gedachte, het toont zich niet noodwendig in woord of daad, het is voor een goed deel onbewust. Ongeveer hetzelfde zou men kunnen zeggen van de meeste gevoelens. Vandaar dat de liefde van Adelaïde voor haar man en haar kind, meer aangeduid dan gebeeld worden, men gelooft er aan op gezag van den schrijver, die er ons terloops over spreekt, maar ziet ze niet als een werkelijk en voornaam bestanddeel van dit zóózeer doorfolterde leven. Daartegenover neemt het sexueele gevoel, de sexueele emotie en drang in deze romans vooral in *Adelaide* een overwegende plaats in, maar ondanks alle beweringen van den laatsten tijd, ondanks de theorieën van Freud en de zijnen, is het sexueele vaak, veel sterker dan de andere gevoelens, een bewust gevoel, het leidt onmiddelijker tot de gedachte, en het toont zich sneller in een daad, het komt veel vaker tot de oppervlakte, het wordt veel geregelder tot een nauwkeurig waarneembaar verschijnsel. Juist binnen de enge beperking, die Gerard Walschap zich hier oplegde, moest het sexueele sterk op den voorgrond komen. Daarom eischen deze beide boeken natuurlijk een streng voorbehoud. Er is echter nog een ander deel van het gemoedsleven behalve het geluks- en het sympathie-gevoel, waarvan men in dit werk meer aanduiding dan beelding vindt: het godsdienstige. Dit is te meer opmerkelijk daar beide romans zich afspelen in een katholieke omgeving. Ook hier voelt men de beperking als een gemis. Dit immers is voor het menschenleven het meest beslissende, dit geeft er de uiteindelijke beteekenis aan en het doel. In *Adelaide* en ook in *Eric* gaat de geschiedenis verder, weiffelloos zeker, maar ondanks het onverbiddellijk voortschrijden schijnt een dieper doel te ontbreken en lijkt het bestaan der beide hoofdpersonen hoe langer hoe meer zinloos. In *Eric* echter lijkt deze oogenschijnlijke zinloosheid minder sterk. Nu en dan begint men te vermoeden, dat Gerard Walschap, eenigszins tenminste, de enge grenzen van zijn zelfgekozen gezichtskring verbreekt. In *Eric* staan enkele kleine fragmenten waar de auteur vanuit het verschijnsel weet door te dringen tot het diepere geestesleven, dat er de oorzaak van was. Tegen het einde van de geschiedenis trouwt Eric Verhaeghen met Maria Caluwaers en de liefde van deze jonggehuwden, wordt niet alleen aangeduid, maar ook werkelijk gebeeld, zonder iets van zijn strakheid te verliezen wint het werk hier aan diepte. De teekenen zijn slechts gering, maar het is toch of er een lichte wending gekomen is in den verhaaltrant, of Gerard Walschap niet langer alleen maar het resultaat wil geven, het verschijnsel, maar ook de dieper gelegen oorzaak. Er zal nog een vervolg komen op *Eric*, een biografie van diens dochter Carla. Misschien zal zich daarin de wending, die we in *Eric* meenden te bemerken, bestendigen, misschien wordt in dit sluitstuk der trilogie meer getracht naar een vollediger weergave, naar een weergave ook van wat niet onmiddellijk waarneembaar is, en zal de oogenschijnlijke zinloosheid dezer levens worden verklaard in een nieuw licht. Eerst dan zal men geheel over de twee reeds verschenen deelen kunnen oordeelen. *Jos. Panhuijsen.*

---

1) **Gerard Walschap,** — C — ERIC. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam,* 1931 (21 × 14). 162 blz.

2) **Gerard Walschap,** — C — ADELAIDE. *Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam.* 1931 (21 × 14). 176 blz.

DICHTERS EN DIEREN.

Als Orpheus de snaren beroerde, legden de dieren uit het woud hun dierlijkheid af; ze schaarden zich in vriendelijke rijen om den zanger heen en huppelden den blijen dans van een eeuwige lente. Zoo werd de lang verleden gouden tijd hersteld in den oorspronkelijken jubel van het lied. De vijandschap in de natuur werd opgeheven: de dieren verstonden den mensch als in dien oerouden tijd der sprookjes...... „toen de beesten nog praten konden'', — als in dien ongerepten tijd van het aardsch paradijs, toen de wolf nog huisde bij het lam en toen het kind nog samenging met den leeuw, — als in dien onvergankelijken tijd van den heiligen droom, waarin de gansche levende natuur jubelend samenstemt tot

een onafgebroken lofgezang aan den Schepper van hemel en aarde, zon en maan en wolken, bergen en rivieren en alles wat beweegt en adem heeft.
En als de lieve Chibiabos zong, de zoetgevooide vinder uit het lied van Hiawadha, kwam niet alleen het heele dorp, met al de vrouwlien uitwaarts, maar:

de beke, Sebowisha
stond en zeide: „o Chibiabos,
leert toch ook mijn wateren wentelen
zoo uw tale en uw gezang doet!''
Ja, de blauwe vinke, Oweissa
zei, afgunstig: „Chibiabos,
leert mij ook die vreemde ronden
van uw breinomroerend rietspel.''
Ja, en Opetsjie, de roobaard
zei, verblijd: „O, Chibiabos,
leert mij, leert mij vooizen vinden
zoo vol wonne en zoo vol blijdschap!''
En de Whippoorwill, Wawoneissa,
zuchtte en zei: „o Chibiabos,
Wilt mij, wilt mij leisenen leeren
zoo vol wonne, en zoo vol weemoed.''

De dichter in mijmering verzonken.

Door zijn bezieling herordende de dichter van de primitieve verbeelding geheel het leven der natuur; hij zette het naar zijn wondermachtige hand. Hij was in werkelijkheid een herschepper van het geschapene Gods. Het stukje paradijs in hem, dat hij meedroeg als de erfenis van een overgeleverd heimwee, breidde zich uit in de miraculeuse expansie van zijn wezen, die het dichterschap is; het overvloeide de dorre aarde en deze leefde opnieuw in de oude heerlijkheid der ongerepte Orde, waarvan de dichter de getuige moet zijn, temidden van den chaos, gevolg der verderfelijkheid van de zonde.
Dit stralende lentevizioen van het alleroorspronkelijkste dichterschap is, helaas, verloren gegaan in de nooden der alledaagschheid en den modernen dichter stelt men zich niet voor (tenzij men lijdt aan de glorieuse ziekte der hersenschimmen) als een verrukte speeltuig-voerder in een dansend oerwoud vol luistergrage gedrochten. Maar toch zijn daar altijd eenige wijzen geweest onder de dichters van de nieuwere geschiedenis, die den schoonen droom der oudheid niet vermochten af te zweren, omdat zij in hun bloed de verwantschap ervoeren met de lang gestorven dragers der orde van de erfrechtvaardigheid. Dichters, in wie het kindschap van Adam nimmer gerijpt is tot algeheele aardschheid, maar die van den paradijselijken omgang der schepselen de argelooze geheimtaal bewaarden. De Grijze Aesopus, ontnuchterd door ervaringen met menschen, keerde terug in zichzelf en vond de zingende formule der gelijkenis. Van toen af sloeg hij de dieren gade met de genegenheid van den goeden verstaander. Hij zag, hoe de begeerte, die den mensch zoo ver verwijderd had van het dier, een nieuwe verwantschap had opgeroepen: in de listigheden van den vos en de heerschzucht van den leeuw, in de opgeblazenheid van den kikker en het donker gewroet van den mol herkende hij de krachten der natuur, die het redelijke schepsel eenmaal door de macht zijner innerlijke harmonie had bedwongen, en die nu waren opgestaan tegen den mensch in hun grimmige eenzelvigheid van hartstocht. Hij zag, hoe het denkende wezen zichzelf vernietigde door gehoorzaamheid aan de instincten van het redelooze dier. En deze geweldige ontdekking, — een der grootste en een der somberste, die ooit door de wijsbegeerte gedaan zijn, — bedwong hij in den kinderlijken glimlach van zijn dichterschap. Hij schreef geen zwaarwichtig en pessimistisch betoog over het dierlijke der menschelijke passies; hij dichtte eenvoudige fabels, die kinderen verstaan.

Opnieuw dansten de beesten van Orpheus in den cadans der oorspronkelijke bezieling: de raaf en de vos en de wolf en de beer bewogen op den rhythmeslag van het lied. Een nieuwe orde der schepping ontstond. De dieren werden leeraars van den mensch,

Andersen.

die geroepen was om hun beheerscher en leider te zijn, maar die verzaakt had op het spreken van de slang.

Een wonderlijke wereld heeft Aesopus hersteld door te vertellen, alsof hij werkelijk geleefd had in den tijd ,,dat de dieren nog praten konden'' en binnen deze wonderlijke wereld hebben zich na hem de avonturiers der verbeelding gewaagd met den schroom van een kind. Ze vonden er, wat de avonturiers der verbeelding overal vinden: zich zelf. Afgedaald naar de grillige krochten der diepzee, beloerden ze hun eigen vadsigheid in de onbewegelijke prooilust van het schelpdier, en opgeklommen tusschen de naalden van spichtige dennenmasten, zagen zij in de knaaglust van den eekhoorn en de praatgraagte van den doodgewonen zwarten raaf hun eigen belachelijkheid.

De dichters van den Reinaert hebben zich in deze wonderlijke wereld van Aesopus stoutmoedig-ver gewaagd. Zij hebben het heldendicht van onze lompe dierlijkheid gezongen met den vroolijken scherts van een aartsengel in de eeuwige zaligheid. Geheimzinniger hoeken van de wonderlijke wereld der sprekende dieren zijn later doorsnuffeld door den waakschen Lafontaine, die in zijn eigen beestenspel de jachthond schijnt: zoo gezwind is de beweging van zijn vers, zoo scherp is de waarneming van zijn geest, zoo moordend is de beet van zijn vernuft. En eindelijk heeft de magiër-in-huisjes, de Deensche dichter Hans Christiaan Andersen deze wonderlijke wereld verrijkt met zijn vizioenen van het bewegend onbezielde: het tinnen soldaatje en de gouden nachtegaal. Hij heeft met milde goedlachschheid deze wonderlijke wereld opengesteld voor het meest wonderlijke schepsel: het kind. Het kind speelt in zijn sprookjes en vertellingen met de barokke creaturen der herordening. Het kind en de creaturen begrijpen elkander in deze nieuwe orde van zaken volkomen. Andersen heeft een uiterste grens der wonderlijke verbeeldingswereld bereikt. Verder kan men niet gaan. Daar wacht de opperste barok van de eeuwige zaligheid of de uiterste barok van den levenslangen waanzin.

Maar in de wonderlijke wereld van de Orphische verbeelding zijn de mogelijkheden zeer vele. Kent gij Guillaume Apolinnaire, die eigenlijk De Kostrowitzky heette, ofschoon hij te Rome gedoopt werd? Hij stierf den 10en November 1918 aan de Spaansche griep, na alles geprobeerd te hebben wat een ernstig mensch niet probeeren moet. Hij was de dichter der stout-

Guillaume Apolinnaire.

moedigste experimenten, spotter met iederen geijkten vorm, verachter van iederen a priori aanvaarden inhoud. Maar eenmaal heeft ook deze ontembare wager den schroom ervaren van wie binnentreedt in de wonder-

lijke wereld, waarin de dieren nog praten, en in dien schroom bedworg hij zich tot de glanzende klaarte van zijn „Bestiaire ou le Cortège d'Orphée'', waarin we de dieren herkennen als de speelgenooten van onze oorspronkelijkheid. En dan is daar nog de snaaksche Franc Nohain, die weldra zestig jaar zal zijn. Hij werd geboren in 1872. Beroemd geworden is hij niet, geloof ik. Maar hij is beminnelijk gebleven.

De fabels[1]) van Frank Nobain zijn thans gebundeld in een eenvoudige uitgave. Op de lier van Orpheus tokkelt deze, betrekkelijk moderne gebieder van de dieren schalksche knittelverzen, maar het speeltuig van de meest argelooze verrukking wordt niet gemakkelijk ontstemd. Kwam trouwens ook de onsterfelijke Lafontaine niet dikwijls voeten te kort, wanneer hij geest te veel had? Het knittelvers van Franc Nohain is een bijzonder genre, door hem alleen beoefend. De oude Jules Lemaitre heeft het een naam gegeven. Hij heeft gesproken van „les poèmes amorphes de M. Franc Nohain.'' Doch wat zou het baten, de grondlegger, zelfs van het amorphisme te zijn, wanneer men geen dingen zei, die behagen en ontroeren?

Het aantrekkelijke in de poëzie van Franc ohain is de natuurlijkheid, de goede, ietwat oubollige natuurlijkheid, die met het poëtisch experiment zoo weinig uitstaande heeft, ofschoon het poëtisch resultaat er goeddeels van afhankelijk is.

De fabels van Franc Nohain spelen in de verbeeldingswereld van Hans Christian Andersen, gezien door het oog van een Parijsch kruidenier, maar begrepen door het hart van een ouderwetsch kindervriend. In deze wereld tellen de lucifers en de regenschermen mee, terwijl de olifanten er indringers zijn. De olifanten in deze fabels zijn dan ook circus-olifànten. Ze brullen met piano-accompagnement. Zelfs het wilde konijn is geen gerechtigd inboorling in deze wereld Het staat er bekend als gebraad en wordt slechts in natura waargenomen „vanuit'' een automobiel. Doch de lieftallige wijsheid van den dichter vergoedt het gemis aan oerwoudelijkheid. Hij heeft, in een anderen zin als Blaise Pàscal, zijn seizoenen binnen zich, en de natuur, die hij verheerlijkt, is de natuur van het menschelijk hart:

Indifférents de la critique
Sans souci des jaloux, sans crainte des railleurs,
Portons en nous notre musique
Et notre rythme intérieur.

Ook dit is een wijsheid, die moed vraagt, al is het een bescheiden wijsheid. De geestigheid van Franc Nohain is geschoold op den geest van Lafontaine, doch het hindert niet, dat ze geschoold is, want nergens wordt ze schoolsch. Ze is de schalksche uitdrukking eener wijze beminnelijkheid, die aan Andersen herinnert zonder de gedachte af te leiden van den Parijschen kruidenier.

De dieren van den dierenriem nemen in de wonderlijke wereld der Orphische verbeelding eene plaats in, die men met dubbel recht eene verhevene mag roemen. Nochtans zijn deze dieren een beetje speculatief, sinds ze vooral als schema's dienst doen. Misschien is er nimmer een grooter dichter geweest dan de dwaze fantast, die aan de sterren de prachtige namen heeft gegeven, die ze thans wetenschappelijk dragen, maar zijn vizie is verstoord door de meridianen, de alpha's en beta's en het coördinatenstelsel, welke overigens eerbiedwaardig zijn. In ieder geval is het ons onmogelijk geworden, den sterrenhemel nog te zien als een lichtend oerwoud vol beren, draken, steenbokken, maagden en, in het brakke ven, kreeften met waterdragers in hun nabijheid, sinds we den „Sterrenhemel''van Willem Bilderdijk en den geleerden „Orion' van Pieter Nieuwland lazen, al heeft de laatste steeds heel sterk onze verbeelding bekoord door de regels:

Zoo drijft ge in 't schoon Elysisch woud,
Daar zich der helden schare onthoudt
Voor u de woeste dieren henen.

In ieder geval was Pieter Nieuwland een bewogener dichter in zijn „Orion'' dan de befaamde Iristan Derème het blijkt in zijn *Zodiaque*,[2]) waarin de dieren slechts voorwendsels zijn tot vlotte, luchthartige en soms eruditierijke keuvelingen over litteratuur. Op den duur moet men ervan gapen en de dichter heeft daarin voorzien door vrijwel bij voorbaat te waarschuwen:

Faire bailler, ce n'est déjà pas mal
Un livre, en decrochant machoire après machoire
Peut mener son auteur au Temple de Mémoire
Il n'est rien là que de normal;
Nous en discuterons, si l'on veut, après boire,
Car des livres qu'on n'a point lus
On dit du bien — meme un peu plus
Pour n'avouer qu'on les ignore......

Het zijne hebben wij gelezen, we hadden dat moeten nalaten, wellicht, om er gunstiger over te kunnen spreken. Geesteloos is het lang niet, maar het is te vlot. Het keuvelt te veel en het zegt te weinig. Daarin ten minste lijkt het dier niet op den mensch, dat het overbodige dingen zou beweren! Het brult of jankt of zingt, maar het daast niet. *Anton van Duinkerken.*

---

1) **Franc Nohain,**
FABLES. *Bernard Grasset, Paris* 1931. 330 blz. (18×11.5). ing. fr. 15.
2) **Tristan Derème,**
LE ZODIAQUE OU LES ÉTOILES SUR PARIS. *Editions Promethée, Paris,* 1930. 156 blz. (19×7)

JOSEPH CONRAD.

Velen hebben zich reeds gewaagd aan een studie over het leven en de werken van dezen grooten Pool, een van de meest gelezen Engelsche schrijvers van het laatste kwart eeuw. En de Conradiana op het einde van het boek van Mégroz 1) gegeven spreken in dezen duidelijk genoeg. Ook in dit blad werd zoowel door ons als door anderen gewezen op de uitzonderlijke waarde van dezen romanschrijver. Doch als we vandaag meer bijzonder bij dit jongste werk van Mégroz blijven stilstaan is het uitsluitend om op de ongewone waarde er van te wijzen. Zijn andere werken kennen we niet doch als ze van het gehalte zijn van het onderhavige moeten ze een eereplaats innemen onder het kritisch werk van den laatsten tijd. We wenschen Mégroz op de eerste plaats geluk om dat hij zich niet heeft laten verleiden tot de gemakkelijke, doch even primaire als onrechtvaardige methode van de zgn. „vie romancée", een genre door A. Maurois gelanceerd en waarvan hij zelf schijnt terug te keeren nu de kritiek hem gewezen heeft op het onherstelbaar nadeel dat ze een schrijver berokkenen kan, om slechts van Shelley te spreken, die zijn eerste proefkonijn geweest is. Mégroz bewandelt heel andere paden. Ook hij zal worden aangevallen om dit boek, dat nu en dan geweldig polemisch zijn kan. Doch iedereen zal hem hulde weten te brengen eerst en vooral om zijn stijl die klaar is als het zuiverste bronwater en een model voor zoovelen, die zoo vreeselijk zwaartillend kunnen zijn. We krijgen hier Conrad even goed ten voeten uitgeteekend als elders. Doch M. weet tevens de eenheid tusschen het leven en het werken van Conrad zoo levend voor te stellen, dat we den man ahw. aan den arbeid zien. Hij weet natuurlijk hulde te brengen aan voorgangers waar het pas geeft. Doch hij heeft hun werk ook kritisch beschouwd en is niet bang ronduit zijn meening te zeggen als zijn bevindingen niet stroken met de hunne. Zoo is het van hem goed gezien dat we noch te veel naar de eene noch te veel naar de andere zijde moeten overhellen in het leven van Conrad, dat we niet alles aan zijn ervaringen ter zee moeten toeschrijven, zooals sommigen doen, of niet, zooals Dr. Morf, steeds den nadruk leggen op het Poolsche atavisme dat heel zijn arbeid doorloopt. Beter is zoowel de eene als de andere zijde tot haar recht te laten komen omdat ze beide evenveel hebben bijgedragen tot het materiaal en de bezieling van Conrad's oeuvre. Zeer juist merkt M. op dat Conrad's sterfdag zeer symboliek is voor zijn werk. Hij stierf immers den derden Augustus 1924. Dat is dus juist tusschen den geboortedag van Shelley en den sterfdag van Marryatt. De een was zuiver romanticus en tevens een zeer verstandelijk dichter en de andere een erg nuchter schrijver van zeeverhalen wiens realisme al vroeg de bewondering wekte van Conrad die romantisch geboren en later realist werd.

Shelley.

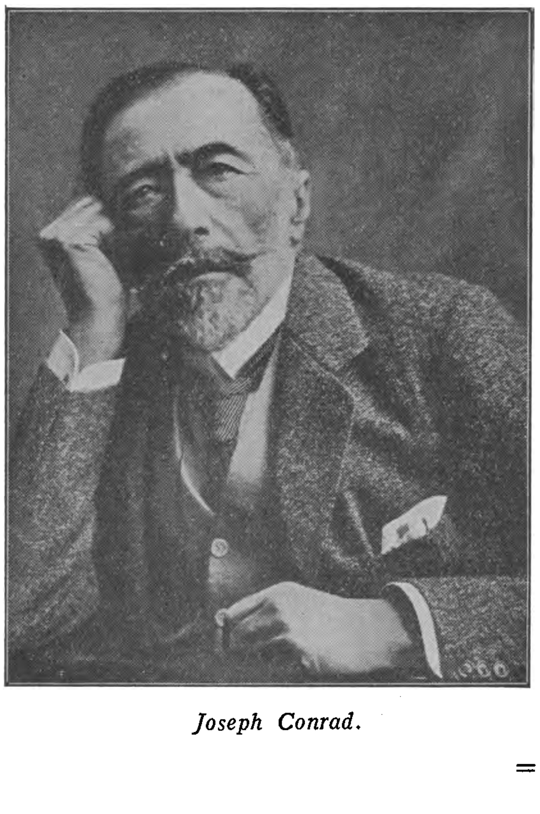

Joseph Conrad.

We staan bij Conrad verbaasd over de intellectueele draagwijdte van zijn werk en de enorme hoeveelheid en de verscheidenheid van zijn feiten, personen en plaatsen en per slot van rekening vinden we dat hij zijn grootheid vooral te danken heeft aan zijn zin voor de werkelijkheid en niet aan zijn realisme, ofschoon hij een eervolle plaats inneemt onder de impressionisten.
Ook met de gewone waardebepaling van Conrad's werk heeft M. geen vrede. Hij geeft

een andere dan de gemeenlijk gangbare en, onzes inziens, blijft ze niet ver van de werkelijkheid al is hij voorzichtig genoeg geweest drie categorieën te maken: ,,best'', ,,next best'', ,,after the next best'', een verdeeling die erg elastisch is en ook den meest-eischende moet bevredigen. Men heeft uit het feit dat Conrad nooit zijn karakters met politieken of moreelen maatstaf meet, afgeleid dat hij zonder intellectueele overtuigingen was. Niets is minder juist. Zijn historische kennis was zeer uitgebreid en hij heeft nooit vergeten, wat zijn vader onder het tsaristisch regiem geleden had. En uit de inleidingen die zijn werken voorafgaan, blijkt heel duidelijk dat hij een denker was voor wien een systematische philosophie niet tot de onmogelijkheden behoorde. Toch wilden we tegen Mégroz dit bezwaar opperen, dat hij verdiend hulde weet te brengen aan het ,,moral idealism'' en de ,,piety, monachal in its austerity'' van Conrad doch er niet voldoende den nadruk op legt, dat de jeugd in zijn werk wel van de schitterendste bladzijden vinden zal, die ooit over de zee en het zeeleven werden geschreven doch dat ze tevens in aanraking komt met een fatalisme en een zwartkijkerij die haar beslist kwaad moeten doen, omdat ze in rijpe levensondervinding nog geen tegengif gevonden heeft voor dit euvel.
Conrad was wel van huize uit katholiek doch schijnt voor 't overige zijn geloof niet al te zeerbeleefd te hebben. Hij zegt zelf in de inleiding op zijn *The shadow line*: ,,I am too firm in my consciousness of the marvellous to be ever fascinated by the mere supernatural, which (take it any way you like) is but a manufactured article.'' N'en déplaise à Mr. Conrad, we houden er een andere meening op na. Zoo ook over de priesters die overal in het werk van Conrad worden voorgesteld als ,,unpleasant'' of ,,stupid". Daarom vinden we het wel wat overdreven als M. spreekt van de ,,religious attitude'' van Conrad tegenover het leven, of zijn passie voor de kunst uitlegt als ,,sublimated egotism'' of de afwezigheid van zedelijke gevolgtrekkingen

André Maurois.

goedpraat met woorden als: ,,Conrad regarded himself as a craftsman rather than as a priest.'' Ook kunnen we niet goed begrijpen hoe Megroz, na z'n bewering, dat C. in den Boerenoorlog aan de zijde der Engelschen stond en de ,,Dutch'' beschouwde als ,,ruthless autocrats'', besluit

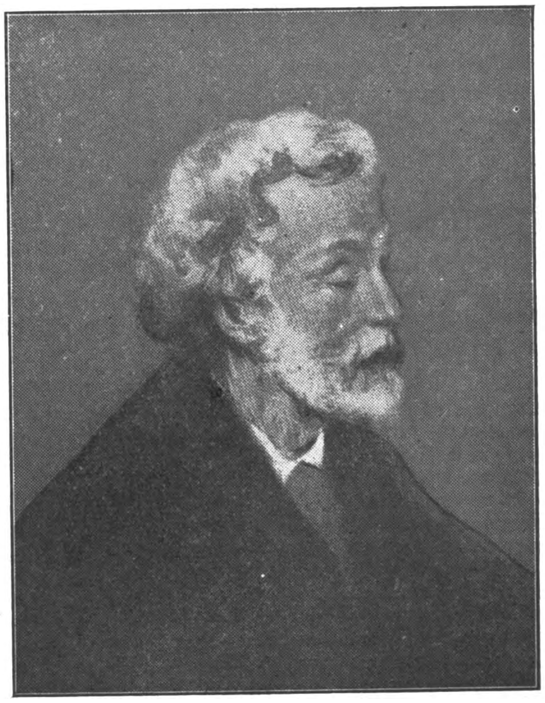

Georg Meredith.

tot een verheerlijking van een karakteristieke vermenging van ideale beginselen en practisch gezond verstand. Utilitarist en materialist kan Conrad op dat punt wel zijn doch het klinkt bespottelijk in dit verband van „ideal principles' te hooren spreken.
Hoe weinig Mégroz van het Katholicisme afweet moge blijken uit het volgende: na opgemerkt te hebben dat C. de kerken en de priesters goed vond voor de vrouwen doch voor zich zelf een mannelijken God opeischte besluit hij: ,,a quite common attitude in Roman Catholic coun tries''?
Belezen is Mégroz als geen ander. Zijn vergelijkingen zijn niet alleen uiterst verscheiden, doch zeer juist b.v. waar hij C. stelt tegenover Hardy, Meredith, Edg. Wallace en De la Mare. Doch van pedagogisch en literair historisch standpunt uit beschouwd zijn de hoofdstukken ,,True to Life'' waarin hij de voornaamste werken analyseert en een synthese geeft van de verschillende karakters in Conrad's werk, en ,,Plot en Imagination'' de beste.
Behoudens de bovenvermelde reserves moeten we dit boek speciaal recommandeeren om zijn oorspronkelijkheid, zijn overzichtelijkheid en zijn analytische en zijn synthetische waarde.

Dr. Raph. Kreemers.

[1]) R. L. Megroz,
JOSEPH CONRAD'S MIND AND METHOD.
Faber & Faber, London, 1931. (21 × 14.5). 269 blz. geb. Sh. 10/6.

UIT BOEK EN BLAD.

De Maasbode.

De Engelsche correspondent van ons katholiek grootblad publiceert den laatsten tijd opmerkelijke kantteekeningen van politieke figuren in zijn land. Deze zijn nogal geestig en scherp van ziening. Ter kenschetsing citeeren we z'n annotatie over de politiek minder bekende doch literair zeer belangrijke figuur: Chesterton.

G. K. Chesterton.
Naar een Engelsche caricatuur

„Het vorige jaar kwam G. K. Chesterton eenige minuten te laat op een vergadering, waar hij een lezing zou houden. Hij verontschuldigde zich: „Ik ben tegen een bus opgeloopen", zei hij, maar er is niets met de bus gebeurd", (daverend gelach).
Maar hij was niet tegen een bus opgeloopen, en er was wél wat gebeurd. Hij was op een overweg opgeloopen tegen een goederentrein, en de goederen trein was gederailleerd.
De moraal van de lezing, die Chesterton gaf, is dezelfde als de moraal van de lezing, die Chesterton niet gaf, namelijk dat Chesterton een zeer corpulent letterkundige is. Waarom zeide hij, dat hij tegen een bus was opgeloopen en dat er niets gebeurd was? Omdat hij in het dagelijksch leven een streng realist is. Maar in zijn litterair bestaan is hij een streng fantast. Als hij een boek over het geval geschreven had, zou hij verteld hebben, dat hij tegen een goederentrein opgeloopen, en dat de goederentrein gederailleerd was, in de hoop dat de lezer hieruit eerst de tammere geschiedenis van de bus, en vervolgens uit de geschiedenis van de bus de waarheid zou afleiden. En deze is — om ons aan bovenstaand geval te houden — dat hij een paar minuten te laat was, doordat hij twintig minuten te lang aan tafel gezeten had.
Voor een staatsman is dit misschien niet de manier om de meerderheid in het parlement te verkrijgen, en de in 1924 door Chesterton gestichte collectivistische partij is dan ook nog steeds in de oppositie. In haar bloeiperiode telde de partij twaalf leden, maar toen Chesterton deze menschenmenigte om zich heen zag, riep hij uit: „Als zoovelen het met mij eens zijn, dan moet er iets niet in den haak zijn." Hij royeerde dus alle leden, en besloot de partij zonder iemand's hulp tot bloei te brengen, in de overtuiging, dat één individualist meer voor het collectivisme kan doen dan twaalf collectivisten.

Dietsche Warande en Belfort.

Genoemd blad wijdde onlangs 'n speciale aflevering aan het Vlaamsche proza, waartoe het 'n twintigtal publicisten aan 't woord liet. Het geeft wel een veelzijdig beeld van het creatieve proza onzer Zuiderburen. Over 't algemeen is de keuze juist getroffen volgens een objectief en artistiek-verantwoorden maatstaf.
In dit werk aldus de *N. E.* komen, zooals de titel reeds aangeeft, enkel Vlamingen aan het woord. Het zou mij natuurlijk te ver brengen, deze verhalen en romanfragmenten te vergelijken met het werk der Russen. Duitschers en Noord-Nederlanders samen. Moeilijk zou 't overigens vallen omdat, vooral tegen den uiterlijken schijn in, wellicht geen tijd zoo hybridisch is geweest als de onze, .waarin niet alleen alle gedachtenstroomingen, oude en nieuwe, naast elkaar voortleven, maar ook omdat het, zuiver literair, niet gemakkelijk zou zijn, den grootsten gemeenen deeler van alle verscheidenheid in vorm en geest, in stijl en verhaaltrant, in onderwerp en strekking te bepalen. Doch om alleen maar even de intrin sieke waarde te toetsen van den Noord-Nederlandschen en van den Vlaamschen bundel, meen ik zonder een zweem van chauvinisme — dat bij mij overigens geen voedingsbodem zou kunnen vinden, aangezien ik de Nederlandsche letteren als een groot geheel beschouw, iets wat, meestal van Hollandsche zijde en speciaal wat de moderne

P. G. Buckinx.

literatuur betreft, veel te weinig wordt gedaan — te kunnen verklaren, dat de Vlamingen het, hun geringer aantal in aanmerking genomen, geenszins voor hun taal- en stamgenooten van boven de Schelde delta moeten afleggen. We hebben ongetwijfeld voor het oogenblik eenige goede prozaschrijvers, die tevens, en dit is veel, goede vertellers zijn.

In de laatste jaren heeft zich het Vlaamsche proza inderdaad merkwaardig ontwikkeld, en wel ten nadeele van de poëzie. Deze laatste had, na den oorlog, ongeveer tien jaar lang de overhand, wat trouwens in de natuurlijke orde der dingen ligt, aangezien men steeds vaststelt, dat de geest van een nieuw literair tijdvak zich eerst lyrisch uitspreekt; maar voor het oogenblik zou het m.i. wel niet mogelijk zijn, uit drie generaties Vlaamsche dichters een bundel met onuitgegeven werk samen te stellen, die, wat het artistiek peil betreft, het bijdeze verzameling prozastukken zou kunnen halen. De lyrische vloed der eerste generatie na den oorlog is thans voor een goed deel verebd; mij schijnt voor het oogenblik alleen Reimond Herreman, en wellicht Gaston Burssens, een productiviteit die een groei kan heeten, aan den dag te leggen. Een nieuw geslacht is weliswaar intusschen reeds opgestaan; maar ofschoon Buckincx, Verbeeck, Demedts, Rogghé e.a. ons reeds bewijzen hebben gegeven van hun onmiskenbaar talent, toch zoeken zij, over het geheel genomen, nog hun eigen dimensies. Daarentegen zien wij het verhalend proza opeens een merkwaardigen bloei ontplooien en het zijn juist schrijvers, behoorend tot de generatie der lyrici na den oorlog, die van dezen bloei de dragers zijn. Eerst Roelants, dan bijna gelijktijdig Walschap en Zielens, thans Raymond Brulez; alle vier gaven werk, dat, geloofd of bestreden, in ieder geval de aandacht vestigde en zeker op rijke hoedanigheden kan bogen.

VERSCHEIDENHEDEN.

Henri Pourrat.

Henri Pourrat.

De groote prijs van den Roman, gegeven door de Académie Française is dit jaar te beurt gevallen aan Henri Pourrat. Zijn jongste roman: *Gaspard des Montagnes*, besluit een cyclus die bestaat uit de volgende deelen: „Gaspard des Montagnes", „A la Belle Bergère ou Quand Gaspard de Guerre revint", „Le Pavillon des Amourettes ou Gaspard et les Bourgeois d'Ambert", „La Tour du Levant ou Quand Gaspard mi fin à l'histoire". Pourrat is vooral de zanger van zijn geboorteland: Auvergne. Hij verbindt de oude folklore met het allermodernste in den hedendaagschen roman. Zijn werk draagt den stempel van het heden en ook van het verleden doch ook, en de pers is eensluidend op dit punt, den stempel der toekomst. Het schijnt geschreven om te blijven leven. Want al is het essentieel Fransch, het spreekt tot de menschen van overal door zijn eenvoud en zijn eerlijkheid, door zijn frissche poëzie en de afwezigheid van alle gemaaktheid. Zijn succes is werkelijk zooals *La Liberté du Sud-Ouest* zegt: „un succès qui ne doit rien à l'intrigue".

De koning der reporters.

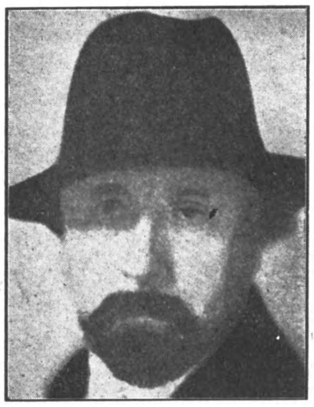

Albert Londres.

Deze titel komt zeker niemand beter toe dan den bekenden Franschen schrijver: Albert Londres, auteur van: *Au Bagne, Dante n'avait rien vu, Chez les Fous, Le Chemin de Buenos-Aires, La Chine en Folie, Terre d'Ebène, Le Juif errant est arrivé, Pêcheurs de Perles* en andere bekende werken. Van het laatste boek is zoo even hier te lande een vertaling verschenen. De meeste andere werden ook omgezet in verschillende talen. Zoo b.v. leest men *Le juif-errant est arrivé* in Italië, Duitschland, Engeland en Amerika, Spanje, Holland, Tsjecho-Slowakije, enz. A. Londres is nog betrekkelijk jong. Hij werd in 1885 te Vichy geboren. Na eerst vier bundels verzen te hebben gepubliceerd ging hij al spoedig over naar de journalistiek. In de *Matin, Journal* en *Petit Parisien* leverde hij schitterende bijdragen en maakte vooral als reporter naam. In 1912 was hij correspondent in den Balkan Oorlog en ook in den wereldoorlog deed hij ontzettend veel reportagewerk. Hij was zoo wat op alle fronten: aan de Marne, op den IJzer, te Saloniki en in Italië. Sedertdien heeft hij de wereld in alle richtingen doorkruist en schreef niet minder dan 700 zeer opmerkelijke artikelen, die volgens een Fransche statistiek, stof leveren kunnen voor ongeveer dertig werken.

Rectificatie.

Rubby M. Ayres: *De Lieveling der vrouwen* onder No. 7861 gerecenseerd en ingedeeld onder Bc dient geclassificeerd te worden onder *C*, zijnde dus voor R.K. Bibliotheken minder geschikt.

INGRID BERGLUNDH Ginnekenweg 21 — BREDA —
GYMNASTIEK — HEILGYMNASTIEK EN MASSAGE.
Zweedsch Diploma.

FIRMA C. J. KLIJN-VAN EEKELEN, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 12a
Dames en Heerenkleeding naar maat. - Ie klas afwerking en bediening. Scherp concurreerende prijzen.

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met: onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

Het best adres voor Breda en omgeving voor Brood, Beschuit, Banket en Koek is
Bredasche Luxe-Broodfabriek F. T' SAS
Lange Brugstraat 10 Telefoon 72

APOTHEEK H. GERRIS
Hinthamerstraat 44, DEN BOSCH, Tel. 456
Cursus voor apothekers-assistenten

SCHRÖDER De Lingerie en Tricot-specialiste ook kousen.
EINDSTRAAT 20 — BREDA.

N. V. IJZERHANDEL
v/h Henri Konings & Co — Roosendaal
ALLES op Huishoudelijk gebied.
GEHEELE KEUKENINRICHTINGEN.
Hang en sluitwerk voor, Scholen, Pastoriën, Kerken enz.

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Gebr. Segers
BOUWONDERNEMERS
EINDHOVEN, Tel. 2447
FRANKRIJKSTRAAT 13 c/d

MENEER VAN NETTEN
Een boek over wellevendheid voor iedereen
Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS
Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.
Omslagteekening van den kunstenaar JOAN COLLETTE.
DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wellevendheid, wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken
Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtbeveelt c.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geeft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders, niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.
Ingenaaid f 3.— — ingebonden f 4.—.
Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

Gebruikt Melk, Boter, Room, Gortepap en Eieren van
N.V. BREDASCHE MELKINRICHTING
met ijsfabriek, voorheen RAPPARD & VAN WEEL
Delpratsingel 9, Telef. 479, Breda
Beste en Oudste Inr. hier ter stede
Opgericht 1881 — Hofleverancier

Neemt proef met ons
Nieuw Seriemerk „Corona"
van 8 — 10 — 12 ct.
IETS APARTS BIJZONDER FIJN
Proefpakket van ieder 50 stuks
Franco huis met 20 pCt korting
Aanbevelend,
Firma A. Rooymans-Müller
SIGARENVERZENDHUIS EINDHOVEN.
N.B. Wij leveren alle bekende merken met de hoogste korting
Vraagt prijscourant en reizigersbezoek.

Fa. CARLO MOLTENI
IN TERRAZZO
Frankrijkstr. 21 T. Eindhoven (Woensel) - Telef. 3519

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

Electr. Koekfabriek „Het Zuiden" Eindhoven

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting
Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

JEAN VERMEULEN-ROELOFS
WIJNHANDEL — VENRAY
MISWIJN EN ANDERE WIJNEN
VRAAGT PRIJSCOURANT.

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster en Schoolbouw.

Stoomsteenfabriek „NUANCE"
FIRMA BOERLAND EN VAN DER KUN
TEL. AFFERDEN L 3. — HEUKELOM L.
Genuanceerde steen
Blauwe en Paarse plintsteen. Ruwe Handvorm.

C. J. POLLING-POTTERS
Lood- en Zinkwerkerij. Gas- en Waterleiding.
Radio - Electriciteit - Sanitair. Prinsenkade 16 Breda.

Nijmeegsche Centraal Apotheek
P. Mulder — Broerstraat 8 — Nijmegen.
So-eays. Brillen. Elast. Kousen, enz. enz.

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij
TH. CLEVEN - Eindhoven
voorh. F. L. van Herk Vrijstr. 32, Tel. 3666
Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN
EIGEN KOELINRICHTING

HET GROOTE SUCCES
van de Volksslagerijen
Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 1?
is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

Het werken en streven van de Melkinrichting „DE LANDBOUW" heeft tot doel Melkproducten te leveren, welke EN in kwaliteit EN door bereiding de Melkproducten van andere overtreffen. — Daardoor levert „DE LANDBOUW" Melkproducten die beter zijn. De prijzen zijn normaal.
N.V. Melkinrichting „De Landbouw"
Spaarnwouderstraat 32-34 - Tel. 11562 - Haarlem

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN
P. Hendrikstraat 17 Telephoon 2256
HARDSTEEN — MARMERWERKEN
Concurreerend adres voor Grafmonumenten

Gebrs van Campen, Nijmegen
Broerstraat 63 Telefoon 1866
SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen
Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

Coöp. Melkinrichting St. Martinus
VENLO TEL. 409. LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN
BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R.-, SIMPLEX- EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef 1656

TEGELSCHE BRANDSTOFFENHANDEL
Speciaal adres voor kloosters en gestichten.
Cokes voor Centrale verwarming. Alle soorten huisbrand en Industrie kolen. Minzaam aanbevelend.

C. F. A. KAAL - EINDHOVEN
Gedipl. Coupeur en Mr. Kleermaker
Willemstraat 37 Telefoon 4280
KLEEDING NAAR MAAT.

GERESERVEERD VOOR
BATAVENBOUW
v.h. DARDING - MAASTRICHT

Koopt bij onze adverteerders.

Het Lederhuis Ginnekenstraat 16 - Breda
Het goedkoopste adres voor Luxe Lederwaren.

CAMILLE ESSER Gouden, Zilveren en Diamantwerken, Luxe artikelen, Kristal Val St. Lambert, Horloges.
GIRONUMMER 60219 — WEERT — MAASSTRAAT 3.

Stoomwasscherij J. van der Horst & Zoon — Heemstede
BLEEKERSVAARTWEG 11 — TELEFOON 28188
Moderne inrichting met ouderwetsche degelijkheid gecombineerd
Speciaal ingericht voor behandeling Zijden Dameswasch

H. GIESBERTZ
v/h Gebr. Schreuder
Handel in alle soorten BRANDSTOFFEN
Oude Haven 60-64 — Nijmegen — Tel. 82.

N. V. EMILE DE BRUIJN & Co.
Tilburg Monumentstraat 12
Het beste adres voor
Koffie, Thee, Koloniale Waren

Fijne Handwasch- en Strijkinrichting
Teteringsche Dijk 29 Breda

WUESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

J. P. v. GILSE & Zn
◆
Wijnhandel
Opgericht
1830
◆
Tel. 26 - Roosendaal

Luxe Autoverhuurinrichting voor Binnen- en Buitenland Dag en nacht geopend. — AARGA GARAGE
C. H. STRIJBOSCH-VAN ZANDVOORT — EINDHOVEN
Laagstraat 39B — Telefoon 2306.

Ons Teekenuur
Volledige leergang voor het teekenen op de lagere school door
CHR. LE ROY
7 mappen -- voor 7 leerjaren — met elk 32 teekenvoorbeelden. Prijs per map f 2.90. De 32 teekenvoorbeelden op karton tezamen in een portefeuille f 4.50, 14 schetsboeken m. aanwijzingen à f 0.40, met vloei doorschoten à f 0.5 .
OORDEEL DER SCHOOLPERS:
Ons teekenuur is zoo fijn van opvatting, zoo aesthetisch en toch ook weer zóó methodisch, dat 't woord superieur ons vanzelf uit de pen vloeit. Het is 'n werk van de allerhoogste distinctie. De fa N. heeft met deze uitgaaf voorloopig zeer zeker 't laatste woord gesproken voor 't teekenonderwijs. Een kenmerk van dit werk is; de moeilijkheden zijn in zeer fraaie voorbeelden gegeven. En daardoor lijken de voorbeelden lastiger dan ze in werkelijkheid zijn. Dit werk is schoon. Dat is de eenige en absolute waardeering *H. W. te A., Valcooch*
Het eerste doorzien overtuigt je al, dat deze leergang een schitterend succes zal hebben. Zoo frisch — echt van vorm — en uiterst aantrekkelijk door artistieke uitvoering zak ik er geen.
Zr. Loyola. *Sta Teresia.*
Het geheel is zoo mooi, is op zoo onbekrompen wijze uitgevoerd, dat 't reeds terstond inneemt en bij 't doorzien al langer hoe meer de overtuiging bijbrengt, dat het teekenuur op deze wijze een vruchtbaar uur is, dat de belangstelling en de liefde voor het teekenen bevordert en opwekt
G. B. *R.K. tijdschrift v. K.S.Z.A.*
De zeven mappen worden aan hoofden van scholen gaarne ter inzage gezonden.
P. Noordhoff N.V., Groningen - Batavia

Fa. H. Latour
Brandstoffenhandel
Eindhoven
Eindje 56 - Telef. 4000

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

ZOO JUIST VERSCHEEN:
Het laatste deel van:
De Orde der Jezuieten
Schets van haar wezen en werken
DOOR Dr. L. DE JONGE S.J.
Deel III (met Register)
Nieuw leven en nieuwe strijd
(1773 ± 1914)
427 bladz., Geïll. met 18 portretten. Ing. f 2.75, geb. f 3.25
Verkrijgbaar bij den Uitgever H. J. Dieben, Wassenaar, en in den Boekhandel.
Van deel I en II is nog een klein aantal exempl beschikbaar.

H. BOOGERS-VAN HOORN
DEMER 10 EINDHOVEN
Specialiteit in Bedden en Matrassen.

Waar komt dit zoo sterk uit als in de techniek?

Techniek is toepassing van kracht; efficiency in de techniek is: uit de krachten der natuur op de **meest doelmatige en minst kostbare** wijze het **grootst mogelijke profijt** trekken.

Technici, past die efficiency in de eerste plaats op U zelf toe! In Uw geest sluimeren ook krachten, die niet renteloos mogen blijven rusten. Zij kunnen ten nutte worden gemaakt door studie in **Burgerlijke Bouwkunde, Waterbouwkunde, Werktuigbouwkunde, Electrotechniek, Chemische Techniek,** enz,

Doch . . .: de gaven van Uw verstand en geest moeten door **ervaren onderwijskrachten** worden gewekt en tot ontwikkeling gebracht.

PBNA, het Nederlandsche Technicum beschikt over die krachten.

Vraag het kosteloos verkrijgbaar prospectus No. 44 ten spoedigste aan Ge ontvangt dan bovendien opgave van de spreekuren, die geregeld het geheele land door worden gehouden.

PBNA HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM
DIRECTIE: E. J. ROTHUIZEN EN F. WIND
ARNHEM
AFD. TEL. 22569
Studeer techniek thuis!

Zoo juist verschenen:

THEO PONTEN

MUSICA ARS

LEIDDRAAD VOOR MUZIEKGESCHIEDENIS EN ALGEMEENE MUZIEKLEER

Ten gebruike op middelbare scholen en ten dienste van de ernstige muziekliefhebber

Met een voorwoord van Sem Dresden en verschillende afbeeldingen en portretten

PRIJS, ING. . . . F 1.90
GEBONDEN . . . F 2.25

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij den Uitgever

J. B. WOLTERS,
GRONINGEN — DEN HAAG — BATAVIA

Bij de **N. V. Het Nederlandsche Boekhuis, Langestr. 70 te Tilburg** is de inteekening opengesteld op de

Groote Nederlandsche Katholieke Encyclopedie

in 24 deelen, verschijnende in den loop van zes jaren, à f 9.50 per deel (om de drie maanden één). De betaling kan ook maandelijks geschieden à f 3.20. Men teekent in voor het geheele werk. Personen met wie wij niet in rekening staan, gelieven referenties op te geven. Prospectus is ter perse en wordt op aanvrage toegezonden.

N.V. HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS, Tilburg - Bandoeng.

Bij de **N. V. Het Nederlandsche Boekhuis, Langestr. 70 te Tilburg** is de inteekening opengesteld op de groote

Bijbelsche Geschiedenis

van prof. dr. Jos. Keulers, met 100 groote platen, initialen en sluitstukken van den kunstschilder Jos. Speybrouck. Het kostbare boekwerk zal 640 blz. omvatten en wordt in den loop van twee jaren afgeleverd in 20 afleveringen, ieder à 32 blz. Formaat ongeveer 36 bij 27 c M. Prijs inclusief band in Dubra-leer: f 32.50. Men teekent in voor het geheele werk. De betaling kan geschieden in tien tweemaandelijksche termijnen van f 3 25. Prospectus op aanvrage.

N.V. HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS, Tilburg - Bandoeng.

WERKT VOOR UW FINANTIEELE ONAFHANKELIJKHEID

EN SLUIT EEN FLINKE LEVENSVERZEKERING MET WINSTAANDEEL
——— BIJ DE ———

HAVBANK

SCHIEDAM.

Vraagt onze lage tarieven en brochure inzake onze hooge winstuitkeeringen.

ENORME SORTEERING: Karpetten, Linoleums, Vloerzeilen, Matten, Gordijnstoffen, Vitrages, Bedspreien.
— — **ZEER LAGE PRIJZEN!** — —

ROOKT
HENRI I

Gebrs van Laarhoven 's Bosch.

N.V. Melkinrichting
„DE MIJNSTREEK"
Heerlen

E. J. ADANK — v.h. A. L. RUYSENAERS
levert uitsluitend eerste klas Rund-, Kalfs, en Varkensvleesch aan billijke prijzen. — **Veemarktstraat 29, Breda**

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ◘ GEÏLLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ◘ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ◘ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 22 15 NOVEMBER 1931 25 cent

REDACTIE-RAAD:
PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.
Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . . Nederlandsch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . . Nederlandsch, Duitsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch
Kunst . . . . . Fransch, Duitsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . . Nederlandsch
Geschiedenis . . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Land- en Volkenkunde . . . . . Engelsch
Natuurkunde en Nijverheid . . . . . Nederlandsch
Voor de Jeugd . . . . . Nederlandsch, Duitsch

N.V. VAN ZIJLL'S AUTOHANDEL, ARNHEM. - TEL. { Mag. en Werkpl.: 26026 / Dir. en Adm.: 26104
AGENT: CHEVROLET en GRAHAM PAIGE. MODERN INGERICHTE WERKPLAATSEN.

Sauter's Wijnkelders MAASTRICHT.

KUNSTHANDEL „IN DE GOLDEN CAN" JANSBINNENSINGEL 7 — ARNHEM

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

Dezer dagen verscheen bij Uitgeverij „Foreholte" — Voorhout.

PROF. Dr. KARL ADAM

CHRISTUS

GEAUTORISEERDE VERTALING UIT HET DUITSCH DOOR **PIET KASTEEL**

Een hedendaagsche magistrale verhandeling over CHRISTUS. Prof. Dr. Karl Adam legt in dit zijn nieuwste werk den nadruk op „den mensch Jezus Christus" en wel in zijn ware menschheid en zijn broederlijk karakter. Natuurlijk is er in dit gedegen en met intense vurigheid geschreven boek geen spoor van verzwakking van het dogma dat onze Verlosser, zoowel waarachtig God als waarachtig mensch is.
De rijke gedachten, in schoone taal en met warm gemoed maar zónder pathetische overdrijving aangeboden, toonen bijzondere grondige kennis van de H. Schrift, waaraan niet alléén het theologisch vernuft maar ook het vrome overwegend hart deel heeft.

Persstemmen uit het Buitenland.

„Dit is een van de weinige boeken, die naar menschelijke berekening ontwikkelden, Katholieken en niet-Katholieken, een ware godsdienstige hulp kan worden, ja innerlijk hun lot bepalen. Er zijn boeken, die als een „uiterlijke genade" de komst der „innerlijke" voorbereiden of met met zich brengen. Ik geloof dat dit boek van Karl Adam daartoe hoort. *Dr. A. Wurm in „Seele"*

„Dit mooie boek draagt het goddelijk teeken van het Katholiek geloof op schitterende wijze, het is diep en breed. Wie het in zich opneemt begrijpt waarom het zoo geestdriftig ontvangen werd. Het is werkelijk een grootsche worp. *Akademische Lesehalle.*

PRIJS f 2.90; GEB. IN LINNEN BAND f 3.90

Verkrijgbaar bij: Elken Boekhandel en bij Uitgeverij „Foreholte" Voorhout.

STEEDS voorraad in **KOUSEN** voor Priesters en Zusters.

GAAT U VERHUIZEN ?
Bel op 525
JAN VERLEGH Jr. GINNEKEN

Gebrs van Campen, Nijmegen
Broerstraat 63 — Telefoon 1866
SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen
Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

Specialiteit in **SPECULAAS EN BANKETLETTERS**
A. P. DE KANTER Firma J. Ballintijn & Zn.
GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072
Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Wie in Nijmegen een MOOIE FILM wil zien, gaat naar
LUXOR-TEATER
Mariënburg — Telef. 20

Jos. Demonte-Teunissen, Weert
MOZAIEK- TERRAZZO- EN BETON
Marmerwerken, Grafmonumenten enz.
Groothandel in Cement.
Bekroond met 1e Prijs Tentoonstelling Weert.
Telefoon 119 — Postrekening 79436.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda

TEL. 2067

Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS

AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPÔT GASOLINE OLIËN.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

CHR. EKELS
s-HERTOGENBOSCH
Sanitaire Artikelen.
Lood- en Zinkwerken.
VUGHTERDIJK 65.

A. C. MENTINK - Oude Vest 22 - BREDA
Dames- en Heeren-Kleermakerij
Ajour-inrichting

H. VERBUNT-v. DIJK
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

H. v. d. BROEK-GOYARTS, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 25 — Gironummer 18396
Het adres voor prima kwaliteit
Rund-, Kalfs- en Varkensvleesch
Concurreerende prijzen. Specialiteit in fijne Vleeschwaren.

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

Het beste en voordeeligste adres voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

Fa. Geurts & Eling
DAMESHANDWERKEN
EN GROS. EN DETAIL.
MOLENSTRAAT 96
NIJMEGEN
Meest gesorteerd adres hier ter stede.

„ZE ZIJN ER" Stationstraat 9 - TILBURG -

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten, Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

Bij de N. V. Het Nederlandsche Boekhuis, Langestr. 70 te Tilburg is de inteekening opengesteld op de
Groote Nederlandsche Katholieke Encyclopedie
in 24 deelen, verschijnende in den loop van zes jaren, à f 9.50 per deel (om de drie maanden één). De betaling kan ook maandelijks geschieden à f 3.20. Men teekent in voor het geheele werk. Personen met wie wij niet in rekening staan, gelieven referenties op te geven. Prospectus is ter perse en wordt op aanvrage toegezonden.
N.V. HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS, Tilburg - Bandoeng.

Bij de N. V. Het Nederlandsche Boekhuis, Langestr. 70 te Tilburg is de inteekening opengesteld op de groote
Bijbelsche Geschiedenis
van prof. dr. Jos. Keulers, met 100 groote platen, initialen en sluitstukken van den kunstschilder Jos. Speybrouck. Het kostbare boekwerk zal 640 blz. omvatten en wordt in den loop van twee jaren afgeleverd in 20 afleveringen, ieder à 32 blz. Formaat ongeveer 36 bij 27 c.M. Prijs inclusief band in Dubra-leer: f 32.50. Men teekent in voor het geheele werk. De betaling kan geschieden in tien tweemaandelijksche termijnen van f 3.25. Prospectus op aanvrage.
N.V. HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS, Tilburg - Bandoeng.

FIAT N.V. Garage „Brabantia" **DODGE**
Boschdijk — Tel. 2361 — EINDHOVEN

SPECIAAL ADRES VOOR
KLOOSTERS EN GESTICHTEN
Prima Zuivere Roomboter
EN DIVERSE SOORTEN
KAAS MET RIJKSMERK.
Coöp. Zuivelfabriek
TEL. 1 — WOUW

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

Mr. R. M. J. W. HAFFMANS
ASSURANTIËN
Directeur van het Bijkantoor Nijmegen van the London and Lancashire Insurance Cy Ltd. (Varia afd.) London
REINALDSTRAAT 3 — NIJMEGEN

Goede Boeken
in 't Nederlandsch en de moderne talen, bij
Eindhovensche Boek- en Kunsthandel
Stratumseind 64 — Eindhoven — Tel. 2888
Vlugge levering van alle Studieboeken.

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — IJMEGEN

J. TILLIE — MAASTRICHT
Aannemer. Tel. 1239. Franciscus-Romanusweg 34

LÉON BLOY
HET BLOED VAN DEN ARME
Vertaald door TON KERSSEMAKERS.
Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —
PRIJS f 2.20.
Uitgeverij „Het Sinjaal", Oisterwijk

PATENTS.

Sell your American patent or invention by displaying your drawings, description or model at the Second and Greater

International Patent Exposition - Chicago

from Sept. 14 to Oct. 20, 1931

Thousands of manufacturers and patent buyers will attend the Exposition to inspect new inventions, with the view of buying them or marketing them. This Exposition affords the greatest opportunity to inventors to sell their U. S. Patents. Practically every manufacturing company will have their representative there looking for various new inventions. The price for displaying your drawings or model is $ 28. Our own patent demonstrators or salesmen will demonstrate your invention to manufacturers and then put the manufacturers in touch with you direct. There are no commissions to pay. Send your description of patent or model direct to us, together with $ 28 for rental of space and we will do the rest. Full reports will be given to you, including a final report at the close of the Exposition. Address:

INTERNATIONAL PATENT EXPOSITION Co.,
Merchandise Mart, Chicago, U. S. A.

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

L. de Jonge, S.J., 7916.
DE ORDE DER JEZUIETEN. *H. J. Dieben, Wassenaar,* 1931. (19 × 13.5). 427 blz. ing. *f* 2.75 geb. *f* 3.25.

In 't derde deel over 't wezen en werken der Jezuieten houdt de schrijver zich aan dezelfde opvattingen voor zijn populaire historische werk als in de twee eerste. Hij vertelt de feiten objectief, zooals hij ze vond in bronnen, hij weet zich te beperken, maar de groote feiten toch altijd goed te belichten: alles is georiënteerd naar 't bovennatuurlijke. P. de Jonge houdt nu eenmaal niet van wetenschappelijke apparaten en daarom geeft hij zijn bronnen niet aan, maar waar men ook leest, overal voelt men, dat hij dubbel zeker is van de feiten, die hij meedeelt.

Dit derde deel was moeilijker te schrijven dan de twee eerste; de stof lag reeds historisch voldoende vast voor de geschiedenis tot de opheffing terwijl de volledige feiten van 1773 tot 1914 nog niet in allerlei historische werken bijeen zijn gebracht. Daarbij komen de allermoeilijkste combinaties, waarin de Societeit juist in deze jaren heeft moeten leven. In dit deel moest bewerkt worden: het proces der ontbonden orde; de verstrooiing tusschen 1773-1801; 't voortbestaan der Sociëteit in Rusland; het herstel der Sociëteit; de moeilijkheden der eerste jaren; het werk van Pater Roothaan; de Sociëteit in haar tegenwoordigen bloei en werk. P. de Jonge heeft veel moeten zoeken, schriften en critiseeren om deze ingewikkelde toestanden tot 'n historisch geheel te kunnen verbinden. Wel is de schrijver onpartijdig in 't meedeelen der feiten, maar hij verstaat de kunst u te laten meeleven en meevoelen in alles, wat hij vertelt. 't Eerste hoofdstuk zal u daarvan kunnen overtuigen; de ironie der geschiedenis laat hij diep voelen van dit zonderlinge proces, dat gevoerd is, nadat het vonnis reeds was uitgesproken. Zóó schrijft hij ook met 'n buitengewone bewondering over 't generalaat van P. Roothaan, den tweeden Stichter der Sociëteit, met blijde dankbaarheid over den groei der missies en de godsvrucht tot het H. Hart. Hij meent, dat de figuur van Pater Gruber in de geschiedenis van de sociëteit niet genoeg is belicht, die in de moeilijkste omstandigheden van de Jezuieten in Rusland door zijn buitengewone talenten gezorgd heeft, dat de Jezuieten gebleven zijn: daarom laat hij eens goed uitkomen, wat deze eminente Jezuiet gedaan heeft, haalt 't woord aan van de Maistre, die Gruber naast Aquaviva stelt. Zoo wil hij iedereen inzijn volle verdiensten teekenen. Alleen den apostel van België, P. Petit, is wel wat te kort gedaan, den opvoeder van den Belgischen clerus: zeker had zijn *Sacerdos rite institutus* in vijf deelen, reeds in 1922 zes maal herdrukt, moeten genoemd worden.

Wie dus belang stelt in de geschiedenis van de Jezuieten heeft in dit driedeelig boek 'n veilige en prettige gids. Ook onze protestanten zouden we het werk zeer ter lezing aanbevelen, omdat ze bij al hun ontwikkeling met het minste idee van de Jezuieten hebben en vooral niet over de opheffing en 't voortbestaan der orde in Wit-Rusland.

P. van Luyk S.J.

Nic. Lohuis O.F.M., 7917.
ANTONIUS. *J. J. Romen & Zonen, Roermond,* 1931. (20 × 15) 252 blz.

Dit Antonius-leven neemt onder de Antoniusbiografieën een eigen plaats in. We moeten, om de waarde ervan te kunnen aangeven, gaan vergelijken. Niet met Bartels, want dergelijke boeken hebben — gelukkig — afgedaan. Liever met het goede Antonius-boek van W. v. Ruyteghem O.F.M., een gedeeltelijke bewerking van Dal. Gal.

In dit nieuwe boek is de *verhandeling over* Antonius geworden tot een *zien* van Antonius in zijn tijd. Voor de hagiografie een aanwinst, haar doel immers is de Heiligenfiguur te doen zien en bewonderen in volle, levendige werkelijkheid. Als vanzelf denken we aan *Paulus* van Van Tichelen, waarmede we dit leven van Antonius gerust mogen vergelijken. Waar de geschiedenis niet meer voldoende vastheid gaf ging de schr. vragen aan de fantasie, maar wel verstaan: de redelijkgeleide fantasie. Misschien had schr. dit laatste in het Voorwoord even duidelijk kunnen aangeven, waar hij terecht de nadruk legt op het *verhalend* karakter van zijn werk. Als men het woord maar in zijn beste zin wil verstaan, zouden we willen zeggen: we hebben hier een „historische roman'' De schr. heeft zich goed ingedacht in hetgeen hij wil beschrijven: het leven van Antonius in zijn historisch milieu, duidelijk en scherp geteekend. Ook in kleinere zaken is het telkens te bemerken, dat schr. de tijd van zijn Heilige doorleeft heeft. Bijzonder opvallend is dat vele franciskaansche kwesties, die reeds menig Antonius-biograaf op dwaalspoor brachten (zooals armoede, studie enz.), hier zeer juist worden belicht. Wij achten het een groote verdienste, dat door dit boek de lezer een levendig en historisch-juist denkbeeld vormen kan van de eerste ontwikkeling der Minderbroederorde.

Doordat de objectieve verhaaltrant uiterst zelden wordt doorbroken, (al is er wel eens een woordje te scherp of te zacht), blijft steeds de Heiligenfiguur levendig en ook werkelijk boeiend hetgeen van niet zoo heel veel Heiligen-biografieën kan worden gezegd.

'n Mooi boek, dat zeker reeds zijn weg heeft gevonden onder het eenigszins ontwikkelde volk. Al mocht men om historische reden verantwoording in bijzonderheden wenschen, toch zal men het de schr. moeten vergeven, dat hij daarvan af zag om een breedere kring van lezers te bereiken.

Dr. F. v. d. Borne O.F.M.

Prof. Dr. H. M. van Nes, 7918.
DE BRIEF AAN DE HEBREËN, DE BRIEF VAN JAKOBUS, DE EERSTE BRIEF VAN PETRUS. *J. B. Wolters, Groningen,* 1931 (19 × 13) 148 blz. ing. *f* 2.90.

Dit werkje maakt deel uit van een serie, getiteld: *Tekst en uitleg; praktische bijbelverklaring* door Prof. Dr. F. Böhl en Prof. Dr. A. van Veldhuizen bezorgd. Prof. Dr. van Nes, die dit deeltje bewerkte, is hoogleeraar vanwege de Ned. Herv. Kerk te Leiden. Aan elk der brieven gaat een inleiding vooraf. Dan volgt de tekst en eindelijk een uitleg. In de inleidingen wordt alleen de meening van Protestante schrijvers gegeven; de litteratuurlijsten bevatten ook alleen namen van

Protestante geleerden. De vertaling is hier en daar onduidelijk en moet verre achterblijven bij die van het Canisiusbijbeltje. De uitleg volgt de tekst vers na vers, maar vormt toch een doorloopende paraphrase; ze is soms onbegrijpelijk onlogisch. Een enkel voorbeeld: „Geloof zonder werken is dood geloof." — „De werken openbaren, dat er levend geloof achter verborgen is." Dat is een verzwaring van de begrippen: oorzaak en gevolg. De uitleg gaat overigens niet heel diep. Of schrijver de goddelijke inspiratie in katholieke beteekenis aanvaardt, valt, volgens sommige opmerkingen, te betwijfelen; maar hij is ook dikwijls heel vaag. Het kan gelden als document van de exegese der orthodox-Ned. Hervormde Kerk.

Dom. A. Beekman, O.S.B.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

Eva Asscher, **7919.**
EEN KINDERLEVEN. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1931. (18×12). 77 blz. ing. *f* 1.—, geb. *f* 1.50.

Deze litteraire schetsjes hooren feitelijk onder opvoedkunde thuis, omdat de schrijfster haar kinderherinneringen opschreef, om de ouderen aan te toonen, wàt er verkeerd wordt gedaan in de opvoeding, en hoe de kinderen veel voelen, wat ouderen meenen, dat aan hen voorbij gaat. Eva Asscher heeft haar kinderjaren niet vergeten maar past deze als ervaring toe op de kinderen van een lateren tijd. Het kleine boekje is geschreven met een hart vol liefde.

Alb. Steenhoff-Smulders.

L. J. Callewaert, **7920.**
HET VERKEEREN. *Geloofsverdediging, Antwerpen,* 1931. (18×13). 52 blz. ing. *f* 0.50.

Een buitengewoon practisch boekje over de verkeering: 'n diep-doordacht boekje door 'n priester van ondervinding en die 't juist durft te zeggen. Alles, wat met dezen moeilijken tijd samenhangt doorloopt hij, verhoudingen tegenover elkander, tegenover ouders; de samenkomsten: liefde-uitingen, etc. etc. In de inleiding verwijst de schrijver naar eenige boeken over meer sexueele voorlichting. De geslachtelijke voorlichting van Dr. Foerster hadden we liever weggelaten. Overigens 'n boekje, dat men aan degene, die gaan verkeeren, zeker in handen moet geven. De geestelijkheid moet dat boekje raadplegen om in dien moeilijken tijd juiste ideeën over huwelijk en verkeering te brengen.

Pr.

Frankwood E. Williams, **7921.**
DE RIJPERE JEUGD. *E. M. Querido, Amsterdam,* 1931. (20×14.5) 241 blz. ing. *f* 2.25, geb. *f* 3.90.

Dit goed vertaald werk is geen systematisch samenhangend boek over de rijpere jeugd: 't zijn meer losse gedachten, die over verschillende lezingen verspreid liggen en die hier en daar veel op elkaar gelijken. Onder drie hoofdstukken zijn de lezingen samengevat. 't Eerste noemt Williams de bevrijding uit de kinderkamer. Hij definieert daar, wat hij onder den puberteitsleeftijd verstaat: hij beschrijft verder idealistische maar geinfecteerde gezinnen; ten slotte heeft hij hier 'n hoofdstuk over ouders, die dezen leeftijd maar niet begrijpen en bij gevolg hun kinderen 'n verkeerde leiding geven. Het tweede stel lezingen noemt hij: „Niet alleen 't verstand moet worden opgevoed." Terecht 'n waar motto, waaraan niemand twijfelt. Hier stelt hij de vreemde vraag: „Laat de jeugd zich dwingen?" Daarna spreekt hij over de gevoelsproblemen der rijpere jeugd, over jonge menschen tegenover de wereld, over de eerstejaars' misère en de geestelijke gezondheid voor aanstaande leiders. Dit hoofdstuk illustreert de schrijver met veel voorbeelden, die inzicht geven in 't Amerikaansch studentenleven. In de laatste serie lezingen, die hij betitelt: „Wat kunnen we doen?" bespreekt hij de geesteszieken en hare verpleging, de bestudeering van 't ziekenhuiswezen en de type van overheidszorg, de verantwoordelijkheid van de maatschappij en ten slotte de vraag, wat er gedaan moet worden, om misdadigheid te voorkomen.
't Boek geeft wel 'n kijk op Amerikaansche toestanden en paedagogische problemen van 'n hypermodern denkend opvoeder zonder positieven godsdienst. „Ethiek, moraal, godsdienst". Zoo beweert hij — en deze zin teekent Williams, „'t zijn geen statische begrippen, die gemaakt en bepaald zijn en die wij kunnen aannemen en weer kunnen overdragen aan de jongere generatie. 't Zijn dynamische dingen, groeiende dingen". (blz. 60). Voor vakmenschen is 't boek met gegevens voor Amerika, voor practische vorming van de rijpere jeugd is het ongeschikt.

v. L.

DUITSCH.

Walter Betzendörfer, **7922.**
GLAUBEN UND WISSEN. *Leopold Klotz, Gotha,* 1931. 260 blz. (24×16).

Na het voortreffelijke boek van Th. Beitz, *Essai sur les rapports historiques entre la philosophie et la foi, de Bérenger de Tours à St. Thomas d'Aquin,* dat het jaartal 1909 droeg, en geen tweeden druk beleefd heeft, was er aan een samenvattende studie over het vraagstuk van geloof en weten in de Scholastiek, die rekening hield met den ontzaglijken vooruitgang van de geschiedschrijving der middeleeuwsche wijsbegeerte, en het onderzoek over geheel het tijdvak der Scholastiek uitstrekte, een werkelijke behoefte.
De schrijver heeft een lofwaardige poging gedaan om in die behoefte te voorzien. Hij is erin geslaagd, het vraagstuk van geloof en weten, dat door Grabmann het centrale probleem van de Scholastiek genoemd is, objectief, duidelijk en overzichtelijk te behandelen. Zijn boek is bestemd om dat van Heitz voor de naaste toekomst te vervangen. 't Is daarom jammer, dat het niet voldoende op de hoogte is van de litteratuur. Ueberweg II wordt nog geciteerd in de editie van Baumgartner, de Wulf wordt gebruikt in de Duitsche vertaling van 1913. De schrijver steunt te veel op Grabmann's *Geschichte der scholastischen Methode,* zonder op Grabmann's verder werk voldoende acht te slaan. Bij Abelard blijven de uitgaven van Geyer buiten behandeling, voor Bonaventura dient nog een uitgave van Lyon 1668 naast die van Quaracchi, de nieuwe editie van Alexander van Hales is den schrijver onbekend. Bij Duns Scotus zijn de publicaties van

Longpré en Balic, bij Roger Bacon die van Carton en Wals geheel verwaarloosd. In 't algemeen is te weinig niet-Duitsche litteratuur benut. Ook stelt 't teleur, wanneer de schrijver na een uitvoerige en voorbeeldige uiteenzetting van de leer van Thomas van Aquino ten slotte tegen hem partij kiest, en zich in enkele zinnen van de bewijsbaarheid van de praeambula fidei en van de harmonie van geloof en weten afmaakt. Wil het boek van Betzendörfer de taak vervullen, die het is toegedacht, dan zal 't in den tweeden druk een grondige herziening moeten ondergaan.

Dr. Ferd. Sassen.

Dr. Joseph Geyser, **7923.**
DAS PRINZIP VOM ZUREICHENDEN GRUNDE. *Joseph Hobbel, Regensburg,* 1930. (24×17) 136 blz. geb. M. 7.—.

Uitgaande van de overtuiging, dat 't voor een wijsgeerig systeem van 't hoogste belang is, de princiepen, waarop 't berust, voldoende zeker te kunnen stellen, geeft de schr. hier een uiteenzetting van het vraagstuk betreffende het princiep van voldoenden grond en van de verschillende manieren waarop getracht is, dat princiep logisch te verantwoorden. De opvattingen van verschillende neo-scholastieken, zooals Gredt, B. Jansen, Sladescek, Garrigou-Lagrange en Descoqs, worden aan critiek onderworpen. Geyser beschouwt het princiep van voldoende grond niet als een onmiddellijk evidente en daardoor objectief-zekere waarheid, maar wijst den weg naar een redelijke fundeering op de verschillende terreinen, waar 't zijn toepassing vindt.
Geyser's behandeling van dit gewichtig probleem kan als een model van wijsgeerige monographie dienen. Uit den aard der zaak alleen voor vakmenschen bestemd.

Dr. Ferd. Sassen.

Kurt Schilling-Wollny, **7924.**
ARISTOTELES GEDANKE DER PHILOSOPHIE. *E. Reinhardt, München,* 1930. (24×17) 135 blz. ing. M. 6.50.

Naast uitvoerige beschouwingen over het Aristotelische begrip „wetenschap" en over de wijzen, waarop volgens den Stagiriet kennis van de dingen kan worden verkregen, bevat dit boek een volledige behandeling van de algemeene metaphysiek en de kennisleer van Aristoteles.
Met groote scherpzinnigheid en merkwaardige beheersching van de teksten gaat de schrijver op de verschillende kwesties in, maar hij houdt te weinig rekening met zijn lezers, waardoor duidelijkheid en overzichtelijkheid in 't gedrang komen.
Alleen personen, die met de Aristotelische wijsbegeerte door eigen studie van de teksten zeer vertrouwd zijn, zullen met deze uiteenzettingen hun voordeel kunnen doen.

Dr. Ferd. Sassen.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

H. Courths-Mahler, 7925.
HET NOODLOT DER LIEFDE. Vertaald uit het Duitsch door A. Vuerhard-Berkhout. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1931. (20×13) 208 blz.

Vrijheer von Letzingen scheidt van zijn vrouw niet wetend dat deze een zoon verwacht.
Hij huwt voor de tweede maal en neemt een pleegdochter aan. Zijn zoon uit het eerste huwelijk wordt verliefd op de pleegdochter, wat de noodige moeilijkheden en tranen medebrengt. Tenslotte zijn de bezwaren opgeruimd en huwt ook de vrijheer, wiens tweede vrouw is overleden, wederom met zijn gescheiden echtgenoote.
Ofschoon wat soberder dan wij van deze schrijfster gewoon zijn, toch een echte Courths-Mahler.
— B — *A. C. de B.*

H. Courths-Mahler, **7926.**
PETER RAVENPORTS DOCHTER. Vertaald uit het Duitsch door A. Vuerhard-Berkhout. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1931. (20×14) 208 blz.

Graaf Rochus na den dood van zijn vader in tamelijk berooiden toestand achterblijvend, huwt om financieele redenen met Ruth, de dochter van bankier Ravenport.
Ruth berust in dit huwelijk, na de ontdekking dat haar vader den ouden graaf benadeeld had. Na den dood van den bankier verzoekt Ruth aan haar man, haar vrij te laten, zulks om hem in de gelegenheid te stellen zijn vroegere verloofde te huwen.
Zij verlaten elkaar, doch bemerken dan dat de liefde wederzijds ontwaakt is, waarop alles verloopt zooals zulks in een dergelijke roman behoort. Tusschen deze geschiedenis door, is het wedervaren verhaald van de flirtende Hilde en ontbreekt zelfs het duel tusschen twee minnaars niet.
— Bc — *A. C. de B.*

Hedwig Courths Mahler, **7927.**
MAGDALA'S OFFER. Vertaald uit het Duitsch door A. Vuerhard-Berkhout. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1931. (20×12.5) 247 blz. ing. *f* 1.50, geb. *f* 2.25.

Een simpel gegeven: twee vrienden, de liefde komt echter niet van twee kanten, aan den chineeschen kant van de Zuid-Himalaya, de een denkt van de ander dat hij van inspanning is gestorven. Hij eigent zich de papieren van de „niet"-gestorvene toe, verneemt, in de bewoonde wereld, dat hij als erfgenaam wordt opgeroepen, de eigenlijk erfgenaam is de „niet"-gestorvene. Op de erfenis los, testamentaire beschikking o.m., dat hij met een bepaald meisje zou trouwen. Kort en goed, dat gebeurt niet, want het meisje trouwt met den doodgewaanden rechtmatigen erfgenaam. En daaromheen nog veel „mooie" dingen. Eerlijkheidshalve kunnen wij zeggen van de bekende schrijfster: hoe ouder hoe wijzer.
— B — *W. S. J.*

Hedwig Courths Mahler, **7928.**
HET VERLOREN VERTROUWEN. Vertaald uit het Duitsch door A. Vuerhard-Berkhout. *J. T. Swartsenburg, Zeist,* 1931. (20×12.5) 239 blz. ing. *f* 1.50, geb. *f* 2.25.

Van twee zusjes Freda en Blondine en twee mannen Frank en Frieder, de een is een gescheiden man, tijdig sterft de gescheiden vrouw en we krijgen een dubbel „happy end". Frank heeft een lief kindje, dat de trait d'union vormt tusschen Freda en Frank. 'n Echte C. M., dat wil zeggen: de noodige verwikkelingen ontbreken niet en alles komt op z'n pootjes terecht. Zij die deze schrijfster lezen behoeven de inhoud niet

verder te kennen, die haar niet lezen, missen niets.
— B — *W. S. J.*

Warwick Deeping, **7929.**
LEVENSERNST. *De Steenuil, Amsterdam,* 1931. (20.5×15) 212 blz. ing. *f* 2.25.

De schrijver van *Sorell and Son* behandelt hier 'n heel ander thema op 'n heel andere manier. Minder modern, minder litterair maar ook zonder dat tikje valsch sentiment van z'n bekend werk. In 'n Engelsch dorp waar nog oude, onhygienische toestanden heerschen komt 'n nieuw assistent bij den ouderen geneesheer, die alles op z'n slofjes doet. Dr. Wolfe vangt den strijd aan tegen de landheeren, tegen de „Raad van Beheer" ('n gemeenteraad schijnt er niet te zijn) die de afschuwelijke woningtoestanden en 't bedorven drinkwater vanzelfsprekend vinden. Men wil hem onder de voet loopen maar hij houdt stand met hulp van enkele gefortuneerde inwoners. Als er een besmettelijke ziekte uitbreekt heeft hij den slag gewonnen; de verbeteringen zullen komen en hij zelf zal als gemeente-geneesheer worden aangesteld. Maar hij zit aan 't ziekbed van z'n meisje, dat als verpleegster de doodelijke steek heeft gekregen en alleen door zijn kundige verpleging aan den dood ontrukt wordt.
't Dorp woedend dat hij de zieken die dagen in de steek laat, wendt zich weer tegen hem en benoemt 'n ander. Dr. Wolfe trekt naar Londen en wordt 'n beroemd man. Prettige amusementslektuur.
— A — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Ethel M. Dell, **7930.**
SPEELBAL VAN WIND EN GOLVEN. Vertaald door Dicky Wafelbakker. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (20×14) 316 blz.

Ze zijn weer present: de teere schoone vrouw, de bruut en de nobele ridder. Een meisje ontvlucht het saaie huis van haar broer, wordt danseres, komt in een slecht milieu, gaat met een man mee, trouwt met hem, twijfelt later of ze werkelijk gehuwd is en werpt haar teerheid en schoonheid in de armen van den naïven nobelen ridder. Hierna begint het afgezaagde verhaaltje: bemint ge mij, bemint ge me niet, ja ik bemin U. Zij huwt met den ridder, waarna een tijdje lang alles goed gaat, tot de eerste echtgenoot weer komt opdagen, om zijn rechten op te eischen.
De ridder meent, dat de beste argumenten een dikke stok en zes voet aarde zijn, doch ridder's zwager een halfgare schilder bespaart hem de moeite en maakt op afdoende wijze een einde aan het drama en het verhaal door den eersten echtgenoot in een afgrond te wippen. Daarna is alles weer paix en vree.
In het boek komen werkelijk goede passages voor, doch het geheel is te langdradig en te sentimenteel, terwijl met de moraal en godsdienst verstoppertje gespeeld wordt. Het beschikken over eigen leven schijnt iets heel gewoons te zijn.
— C — *A. C. de B.*

George Ellerbroek, **7931.**
HARTEN. *Hollandia, Baarn,* 1931. (20×14) 162 blz.

Een meisje en een jongeman zijn elkaar dagelijks gedurende anderhalf jaar meer malen op straat tegen gekomen. Ze worden verliefd, zonder dat ze kans krijgen elkaar dit zoet geheim toe te vertrouwen. Op Oudjaarsavond zal die gelegenheid zich op doen. Een wederzijdsche kennis, — een Oom van 't meisje, een collega van den jongeman, — noodigde hen beide uit. Een plotseling ziektegeval en een meedoogenlooze auto maken echter aan dit jong geluk een einde. Ze zullen naast elkaar begraven worden.
De manier, waarop dit droef geval werd uitgewerkt, is, — althans voor een Nederlandsche roman, — vrij origineel. In twee monologen laat de schrijver het meisje en de jongeman dien oudejaarsdag denken en spreken tot op 't moment, dat de dood komt.
Die twee hoofdpersonen zijn van zeer degelijke beginselen en leveren druk critiek op de hedendaagsche menschheid. Beiden overdrijven wel een beetje en lijken dan een tikje kleingeestig. Ook is hun taal wat stijf hier en daar. Wat Charles vertelt over 't gemengde huwelijk, is bovendien nogal erg dom.
— Bc — *F. A. Brunklaus.*

Karl Ettlinger, **7932.**
HET LAND ZONDER KINDEREN. *De Steenuil, Amsterdam,* 1931. (20.5×15) 228 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.25.

Advokaat Jung is Rhijnlander, uit Düsseldorf, hij heeft 'n vrij onstuimige jeugd achter zich, trouwde, en ging in zijn huwelijk zeer veel van z'n vrouw houden, Z'n vrouw wordt doodziek en hij haalt er 'n vroegeren studiegenoot bij, die hij eens geld verschafte voor z'n geheimzinnige proeven. Maar de vrouw sterft onder de handen van z'n vriend en later op dezelfde wijze z'n kind waaraan hij zich met wanhopige liefde hechtte. Dan wil hij z'n somberen vriend neerschieten... daarmee eindigen zijn herinneringen, als hij op een dag ontwaakt in een glazen kist, die in 'n marmeren zaal staat. Hij heeft vijfduizend jaar geslapen! 'n Oorlog van enkele uren heeft dertig jaar geleden heel de wereld verwoest en onbewoonbaar gemaakt. De overlevenden hebben zich onder 'n aanvoerder bij de Oostzee 'n stad gebouwd naar model van 't oude Rome. Cassius, de geleerde, hun wetgever en leider heeft 'n prachtstad ontworpen, doch slechts één. In die stad heerscht de vrede en voortdurend feest. Alles gaat bijna machinaal, de machines worden door aapjes bediend, die ook de menschen dienen. Maar de harde wet in de stad is: geen kinderen. Met al hun vriendelijkheid zijn de mannen daardoor cynisch, de vrouwen lachen niet. Cassius heeft ook 'n poeder uitgevonden, dat dadelijke zelfvernietiging geeft als men 't leven moe is. Door Dr. Jung's zijdelingsch toedoen komt de eerste moeder en het eerste kind, die onbekend buiten de stad in 'n hol woonden, weer binnen de muren. De vrouwen lachen en zingen weer. Cassius sterf en laat z'n anti-kinder-museum in vlammen opgaan.
— Bc — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Louise Gerard, **7933.**
LIEFDE OF HARTSTOCHT. *De Combinatie, Rotterdam,* 1931. (20×14) 235 blz.

'n Vrij onmogelijke roman. De wettige en onwettige zonen van het geslacht Da Silva uit Brazilie heeft bloedige wraak gezworen aan de familie Marshall, door wien hun familie tot armoede kwam. Grootvader Marshall beducht voor die wraak vlucht naar Europa en laat 'n

meisje en 'n jongen voor z'n kleinkinderen doorgaan, terwijl z'n eigen familie onder vreemden naam zich schuilhoudt. Hij stuurt den jongen naar Brazilie, wetend dat hij 't slachtoffer zal wordend der Silvas, maar valt zelf onder hun dolk. Dan krijgen we de avonturen van de onschuldige pseudo-kleinkinderen met de bloedgierige Silvas tot alles opgelost wordt en de charmante wettige Silva huwt met de schoone Audrey, die niet Marshall maar Lonax heet. 't Vertalen en 't lezen nauwelijks waard, zelfs als amusementslektuur.
— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Sidney Horler, **7934.**
DE SLECHTSTE MAN VAN DE WERELD. Vertaald door D. Wafelbakker. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (19×13) 269 blz.

De slechtste man van de wereld is de misdadiger, dokter Vivanti. Hij wordt vervolgd door Scotland Yard en den britschen geheimen dienst. Geregeld weet hij de hoofdpersonen dier diensten in zijn macht te krijgen, doch steeds worden ze, als hij op het punt staat hen te vermoorden, gered. Dit geschiedt zoo dikwijls, dat het ten slotte belachelijk wordt. Indien de schrijver met deze narrow escapes wat spaarzamer was geweest zou het een dragelijke misdadigersroman zijn geworden.
— B — *A. C. de B.*

Joseph Lincoln, **7935.**
KAPITEIN WARNER'S PLEEGKINDEREN. *Johan Mulder, Gouda,* 1931. (20×15) 272 blz. ing. *f* 2.25, geb. *f* 2.90.

De eenvoudig, goedhartige kapitein ElishaWarner wordt door zijn overleden broer met de voogdij zijner twee kinderen belast. Deze, in weelde opgevoed, kunnen de laatste wilsbeschikking van hun vader moeilijk goedkeuren; in hun antipathie tegen hun oom worden zij aangemoedigd door Mrs. Corcoran Dunn en haar zoon. Mrs. Dunn zou graag Caroline, de oudste der twee weezen, tot haar schoondochter maken, maar als uitkomt, dat het nagelaten fortuin van A. Rodgers Warner tot een minimum is geslonken en er feitelijk nog schulden zijn, trekt de familie Dunn zich terug. Nu begint Caroline eerst haar oom te apprecieeren en ook haar broer, Steve, wordt gewilliger. Zelfs zeggen zij met genoegen hun weelderige stadsleven vaarwel om met hun oom in het dorpje South Denboro te gaan wonen.
'n Aardig vroolijk boek.
— A — *E. H.*

Joseph C. Lincoln, **7936.**
IN EER HERSTELD. *Johan Mulder, Gouda,* 1931. (20×15) 312 blz. ing. *f* 1.75, geb. *f* 2.90.

Roscoe Payne woont met zijn zieke moeder in het dorpje Denboro. Hier heeft zich kortelings de milionnair Colton, gevestigd. Roscoe komt overal onverwacht in aanraking met de milionairsdochter, Mabel, en is steeds genoodzaakt haar uit de eene of andere benarde positie te redden. Ook Mr. Colton zelf bewijst hij een grooten dienst en durft daarna aan den vader zijn liefde voor Mabel te bekennen, ook openbaart hij Mr. Colton zijn verleden en het verleden van zijn vader, een oplichter en bedrieger; hierna wil hij afscheid nemen, maar voor zijn vertrek treft hij onverwacht Mabel, die alles van haar vader heeft vernomen, maar toch Roscoe's vrouw wil worden.
Aardig spannend boek, wel enkele langdradige passages; zonder literaire beteekenis.
— A — *E. H.*

Jan van Lumey, **7937.**
DE ROMAN VAN EEN SCHILDER. *G. W. den Boer, Middelburg,* 1931. (25×16.5) 271 blz.

Een onfrisch onderwerp kan door een kunstenaar toch nog frisch worden beschreven. Sommige Fransche roman-dichters toonen hierin een zeker meesterschap. Jan van Lumey mist dit. En mist dit heel erg. 't Is alsof hij op klompen door modder plonst. Waarom zou hij niet op de punten zijner schoenen erover heen kunnen springen? Het verhaal is vrij goedkoop: Overspel, vrijages, een moord, een verzoening. Het is geschreven in een half-ironischen, half-zalvenden toon. Sommige bladzijden zouden passen in een boek van 1850; sommige in een vaal krantverslag. Een enkele figuur schijnt naar het leven geteekend, de rest is mank bedenksel.
— D — *Vincent Cleerdin.*

Dora Macij, **7938.**
NACHTZUSTER. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1931. (21×15) 296 blz.

Indien ervaringen van een verpleegster worden opgeteekend ter behoorlijke serieuse voorlichting van publiek of adspirant-verpleegsters, zullen hiertegen geen bezwaren rijzen; zoodra het verhaal echter de vorm krijgt van de chronique scandaleuze eener familie, kan dit slechts afkeuring wekken.
In het onderhavige geval verhaalt een verpleegster haar onfrissche ervaringen in het gezin eener Amerikaansche millionnaire. De moeder-weduwe drinkt en houdt zich op met haar zwager, een vriend en den chauffeur, terwijl deze laatste, een bruut, zich vergrijpt aan de kinderen zijner meesteres. De verpleegster weet de zaak in het goede spoor te brengen en vergast ons tevens op eenige andere stoutigheden van het mannelijk deel der menschheid.
Wat zij verder uit de Amerikaansche verpleegsterswereld vertelt, draagt er niet toe bij dezelve in des lezers oog op een hoog plan te stellen.
— D — *A. C. de B.*

Frank L. Packard, **7939.**
HET GROOTE WONDER. Vertaald uit het Engelsch door J. G. H. van den Bovenkamp Jr. *De Steenuil, Amsterdam,* 1931. (20×15.5) 219 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.50.

Er woont ergens een oude, stomme, doove en later ook blinde man, die de menschen schijnt te genezen van kwalen en kwaaltjes, door buitennatuurlijke middelen.
Een troepje schurken, waaronder een „dame", trekt er met veel gijn op af, om er door een hunner, die zich, slangenmensch zijnde, een verminkt aanzien weet te geven, — een „wonder" te laten „spelen". Maar tot hun groote verrassing worden bij die plechtigheid ook een paar andere, heusch invalide personen, genezen.
Nu was de bedoeling van die boeven, om veel zieken naar het rustige plaatsje te lokken, die daar dan veel geld zouden geven, dat zij zich op handige wijze willen toe-eigenen. Tot op zekere hoogte gaat alles naar wensch. Maar tenslotte gebeurt „Het Groote Wonder" en de boeven zelf komen tot inkeer!!

Het verhaal is erg fantastisch, maar heeft een strekking, die eigenlijk niet uitgesproken slecht is, integendeel. Maar de manier, waardoor daartoe gekomen wordt, is toch wel wat zonderling, zoo dat het verhaal moet worden voorbehouden.
— Bc — *J. H. P. J.*

Ladislaus Palasti, **7940.**
Friedrich Ernyei,
1954. Vertaald door J. Feitsma. *De Steenuil, Amsterdam,* 1931. (20.5×15) 191 blz. ing. *f* 1.50, geb. *f* 2.10.
Beide schrijvers bezitten een flink portie fantasie en weten met veel vertoon van wetenschappelijkheid over de onwaarschijnlijkste dingen boeiend te schrijven. 't Is weer eens een jeugdig echtpaar op huwelijksreis, dat tot 't beleven der door de fantasten uitgebroede afgrijselijke avonturen uitverkoren werd. Een stad in de lucht, die door de uitvinding van een genialen schurk van de zwaartekracht verlost is, interneert allerlei schadelijke en nuttige mannen en schoone vrouwen, die respectievelijk worden gevangen gezet, uitgebuit of 't hof gemaakt.
Dat alles weer behouden op den beganen grond belandt en de huwelijksreis na 't onaangenaam intermezzo weer ongestoord wordt voortgezet, spreekt sinds Jules Verne vanzelf.
— B — *F. A. Brunklaus.*

Rafael Sabatini, **7941.**
DE GUNSTELING DES KONINGS. Vertaald door H. Rappard. *„De Combinatie", Rotterdam,* 1931. (22×16) 208 blz.
Deze roman van den „modernen Dumas", ofschoon onderhoudend geschreven, kan toch niet tot zijn beste werken worden gerekend.
Het verhaal behelst hoe de gunsteling van Jacobus, koning van Engeland, de vrouw begeert van Lord Essex, wiens huwelijk gesloten was toen beide echtgenooten nog kind waren.
Door moord en intrigues wordt dit huwelijk door den koning ontbonden en bekomt de gunsteling lady Essex tot vrouw.
De duistere wegen, die tot dit resultaat hebben geleid wreken zich, de gunsteling valt in ongenade en het echtpaar wordt ter dood veroordeeld, doch begenadigd.
Streng voorbehouden.
— C — *A. C. de B.*

W. Schippers, **7942.**
DE SLUIKER. *J. N. Voorhoeve, Den Haag,* 1931. (19×13) 160 blz.
Een merkwaardig verhaal uit de smokkelaarstijd van de eerste helft der 19e eeuw. Levendig wordt de sluikhandel beschreven. Er zijn vele goede daden, maar er is ook kwaad. dat echter door berouw en boete uitgedelgd wordt. Het boek heeft een nogal sterk „protestantsche" inslag, wat volwassenen niet benadeelen zal.
— B — *W. S. J.*

Dr. Alfred Schirokauer, **7943.**
ALARM. Vertaald door J. Feitsma. *„De Steenuil", Amsterdam,* 1931. (20.5×15) 259 blz.
Deze „roman" behoort tot die soort boeken, waar ze in Amerika films van maken. Het gegeven is minstens sensationeel: — een luitenant vermoordt den minnaar van z'n vrouw, lijdt vervolgens schipbreuk; bereikt met behulp van een plank Japan, wordt verliefd op een schatrijke dame van Duitsche, Russische, Spaansche en Arabische afkomst, die getrouwd is met een gezantschapsraad, wordt vervolgens directeur van een wereldbefaamde scheepvaartmij., verschijnt als gedelegeerde op een ontwapeningsconferentie, hernieuwt de kennismaking met z'n vrouw, die, hem dood wanend, al vast met een ander is getrouwd, wordt dan eindelijk gearresteerd wegens moord, maar tenslotte op 't getuigenis van z'n vrouw vrijgesproken.
Behalve dat er in dit boek over de katholieke opvattingen van 't huwelijk een paar domme dingen worden gezegd, worden er ook pogingen tot pikanterie gedaan, maar zelfs om pikant te willen doen moet men kunnen schrijven en dit is hier niet 't geval, zoodat 't tot een plompe aanduiding van platte situaties blijft.
— C — *F. A. Brunklaus.*

Dr. Alfred Schirokauer, **7944.**
DE VROUW VAN GISTEREN EN MORGEN. *De Steenuil, Amsterdam,* 1931. (20.5×15) 242 blz. geb. *f* 2.00.
Mr. Böhn is in Berlijn „de" groote rechtsgeleerde, de toevlucht van alle vrouwen voor scheidingsprocessen, de brillante verdediger van moederlijke zaken, 'n man die zooveel treurigs hoort van het huwelijksleven, dat hij het huwelijk ziet als 'n groot kwaad en deze afkeer van het huwelijk als 'n levensprinciep huldigt. Z'n eenige groote vriend is 'n jonge Westfaler, die weer 'n bewijs te meer wordt van dit principe, want hij trouwt uit liefde met 'n geslepene intrigante, 'n absoluut bedorven vrouw. Bijna gelijktijdig wordt Mr. Röhn verliefd op een zijner typisten, 'n meisje van oude adel, zeer zorgvuldig opgevoed en de lieveling van haar vader, de oud-militair. Door den na-oorlogschen crisistijd moet Hilde von Lobach voor hem en zich zelf 't brood verdienen. Langzamerhand komt zij onder de charme van haar chef; haar vader werkt de liefdes-idylle in de hand, want hij ziet er 't geluk van z'n kind in. Maar Röhn houdt zich aan z'n princiep en Hilde wordt z'n geliefde. Haar vader buiten zich zelf, ontzegt haar z'n huis. In de vacantie der rechtbank gaan de twee geliefden op reis, Hilde vol droefheid om haar vader, Röhn die tegenzin heeft in z'n vak, krijgt op reis 'n pracht-aanbieding van 'n Amerikaan, maar Mr. en Mrs. Perrin meenen 'n getrouwd man deze aanbieding te doen. Dan denkt Röhn aan trouwen en ze huwen; Hilde is boos dat hij 't niet om háár doet, maar uit commercieele reden. En als ze in Berlijn terug zijn, vlucht zij van hem naar haar vader. Tot Röhn door liefde gedreven tot haar komt en bekent, dat z'n princiep dwaas was.
Ofschoon 't goed eindigt, is er toch veel onwaar en onzuiver in dit boek, dat alle christelijke moraal uitschakelt, waardoor van zelf 't huwelijk wankel wordt.
Geen probleem wordt opgelost en er is veel jacht op sensatie in.
— C — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Louis R. Wilton, **7945.**
HET MAGISCHE TEEKEN. Vertaald uit het Engelsch door J. Feitsma. *„De Steenuil", Amsterdam,* 1931. (21×15.5) 228 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.50.
Het Magische teeken is een vijfvoet, die in kringen van handelaren in blanke slavinnen ontsteltenis

verwekt. Over dien handel gaat dit verhaal. Dat onderwerp is o.i. evenwel te ernstig om er fantastische en sensationeele verhalen om heen te weven. Het is wel verklaarbaar, dat de Engelsche romanfabrikanten tot zooiets komen, om wille van de, ditmaal lugubere, originaliteit, maar een ernstig mensch, moest een dergelijk onderwerp, niet tot onderwerp van een verhaal willen kiezen. Gelukkig heeft de schrijver tenminste zooveel smaak getoond, om niet diep op een en ander in te gaan, doch alleen het schaakspel tusschen handelaars en de politie tot hoofdthema te maken. In hoofdzaak is het dus een detectiveverhaal, maar dat is dan ook al weer niet bijster geslaagd.

— C — *J. Jacobs.*

FRANSCH.

Pierre l'Ermite, **7946.**
LE MONSIEUR EN GRIS. *La bonne Presse, Paris,* 1931. (25×17) 104 blz. ing. Ffr. 5.—, gecart. Ffr. 9.—.

't Is Pierre l'Ermite niet om ijdele litteratuur te doen, zegt hij in zijn woord vooraf, maar wèl om de leering van allen die gelijken op dezen man-in-'t-grijs. Deze heeft geen geloof meer, maar hij gevoelt wel de behoefte aan geloof of de pijn van het ongeloof.
Een liefdesgeschiedenis ontbreekt niet. Het verhaal is zelfs een pleidooi voor het huwelijk. Soms wel méér pleidooi dan verhaal.
Als de meeste boeken van Pierre l'Ermite heeft ook dit heel wat goede hoedanigheden: wèlverzorgde strekkingslectuur.

— A — *Vincent Cleerdin.*

Alfred Fabre-Luce, **7947.**
A QUOI RÊVE LE MONDE. *Bernard Grasset, Paris,* 1931. (19×12) 314 blz.

Het boek wordt als roman aangekondigd, maar het is er geen. 't Bestaat uit vier deelen, waarvan het eerste een tafereel geeft uit het Amerikaansche geldleven, het tweede Japansche indrukken, het derde een bespiegeling over China en het vierde een brief uit Bali. Het verhaal over de crisis in Wallstreet is een niet-ongeestige caricatuur. Wat Bali betreft, — de schrijver is zeer opgetogen en noemt het eiland een paradijs, maar anderen hebben de paradijselijke schoonheid zeker zoo goed geschetst.

— Bc — *Vincent Cleerdin.*

Jacques des Gachons, **7948.**
LE SOURIRE ET L'AVENTURE. *Editions Spes, Paris,* 1931. (19×12) 234 blz. ing. Ffr. 12.—.
In een dertigtal vertellingen toont de fijne romanticus Jacques des Gachons wederom zijn eigenaardige talenten. Het is alles heel eenvoudig wat hij ons verhaalt, maar het getuigt van een beminnelijke opmerkingsgave en een sympathieke menschenkennis. De Fransche geest spreekt uit elke bladzijde, en de liefde voor Frankrijk evenzeer.

— A — *Vincent Cleerdin.*

Marg. Yourcenar, **7949.**
ALEXIS. *Au Sans Pareil, Paris,* 1930. (16×13) 183 blz. ing. Ffr. 10.—.
Dit „traité du vain combat" is een sterk geschreven maar triestige „bekentenis" van een modern leven. Een ijzige, niets ontziende analyse, een scherpe, soms bliksemende formuleering, een diep aanvoelen van de innerlijke bewegingen in een mensch zijn wel de kenmerkende factoren van dit karakteristiek stuk modern proza.
Een „jeugd" spreekt zich hierin uit: hopeloos, fatalistisch, alles door begrijpen vergoelijkend en toch aangeknaagd door een ondergrondsche honger, een heimwee, dat achter deze haast sinistere zinnen smeult.
Groot van allure is het werk niet: het is begrensd en te analytisch van vorm, om van blijvende waarde te zijn. De lezers van onzen tijd echter zullen het, voor zoover zij het deel der jeugd begrijpen dat nâast de onze staat, met ontroering — en verzet — lezen.

— C — *Ton Kerssemakers.*

Maurice Magre, **7950.**
LE SANG DE TOULOUSE. *E. Fasquelle, Paris,* 1931. (19×12) 278 blz. Ffr. 12.—.

Deze „histoire albigeoise" draagt sterk eenige voor ons verwerpelike trekken. Magre is een verbeten anti-papist, waardoor zijn „historiese" personen tot karikaturen worden. Zelfs met ons gematigde eerbied voor een Pierre de Castelnau of een Simon de Montfort weigeren we deze haatdoortrokken karakteriseringen te aanvaarden. Magre is een modern albigenser met heel de verwarde leer der spiritisten, teosofen en wat dies meer zij in z'n beklagenswaardige hoofd. Het maakt z'n dialogen tot een trieste expositie van de aftakeling waartoe de hoge mens geraken kan, als hij de Eeuwige Waarheid verlaat. Magre is ten slotte een fantast met erotiese inslag.

Teo de Witte.

Marcelle Vioux, **7951.**
LERE QUIN. *E. Fasquelle, Paris,* 1931. (19×12) 244 blz. fr. 12.—.

'n Vrijbuiter, die langs alle middelen z'n doel ziet te bereiken. 'n Minnares besteelt de vrouw van z'n patroon — bedriegt etc. 'n Overbodig prul.

— C — *Teo de Witte.*

DUITSCH.

Stephan Berghoff. **7952.**
VON STROMERN UND VAGABUNDEN. *Herder & Co., Freiburg i. Br.,* 1931. (18×12.5) 166 blz.

Dit bundeltje houdt de verhalen in, die landloopers en straatschooiers den schrijver over hun zwerversleven hebben gedaan. Deze verhalen geven een treffenden kijk op 't zielige zwerversleven van hen, die „jenseits der Menschen" staan. Soms weet de schrijver zeer juist den toon te treffen, waarin die uitgestootenen hem hun leed geklaagd zullen hebben. Meestal echter wordt 't effect dier schetsen wat dof en minder direct door de pogingen van den naverteller om er „litteratuur" van te maken. Overigens als goede lectuur voor volwassenen zeer aan te bevelen.

— B — *F. A. Brunklaus.*

Maria Brie, **7953.**
GRAF BALDUIN UND SEINE TOCHTER. *Rudolf Geering, Bazel,* 1931. (20.5×14) 80 blz.
Dit is een goed geschreven novelle over Boudewijn van Vlaanderen, die eens Keizer was van Constantinopel, hoe hij terugkeerde in Vlaanderen en door zijn dochter Johanna ter dood werd ver-

oordeeld. De situatieschildering is levendig en er is spanning, zonder dat daartoe van valsche effecten gebruik gemaakt wordt. Alleen is 't niet duidelijk wat de schrijfster met de figuur van Boudewijn heeft voor gehad. Hij verkondigt vele, vage diepzinnigheden over zielsverhuizing, over wezen en schijn zonder dat men te weten komt, wat hij nu eigenlijk bedoelt. In alle geval verschilt die mystiekerigheid hemelsbreed van de Middeleeuwsche mystiek.

— Bc — *F. A. Brunklaus.*

Gertrud von le Fort, **7954.**
DIE LETZTE AM SCHAFOTT. *Josef Kösel & Friedrich Pustet, München,* 1931. (17×12) 136 blz.

Een buitengewoon mooi werkje, dat in den vorm van een boeiende novelle 't moeilijke vraagstuk van den angst behandelt. Benson deed 't reeds in *The Coward* („de Lafaard''). Ook in dit bijzondere boekje speelt 't lijden van de angstige de hoofdrol.

Herr von Villeroy schrijft zijn vriendin, die voor de revolutie uit Frankrijk gevlucht is een uitvoerigen brief, — aldus de vorm, waarin deze novelle vervat is, — over den marteldood van de Karmelitessen van Compiègne en in 't bijzonder over dien van Blanche de la Force, wier kloosternaam Blanche de Jesus au jardin de l'Agonie was en die de heldin van den angst is geweest. De manier, waarop de bekende bekeerlinge Gertrud von le Fort de paradox, die in den moed van de beangsten gelegen is, belicht, maakt dit boekje tot een kostelijk meesterwerkje.

— B — *F. A. Brunklaus.*

Hilde Maria Krans, **7955.**
NEUN MONATE. *Bergstadt-Verlag, Breslau,* 1931. (19×12) 203 blz.

Dokter phil. Leopold Calsius en zijn vrouw Olga, die óók doctor phil. is zijn tien jaar getrouwd. Hun huwelijk is kinderloos. Beiden oefenen hun beroep uit, hij is docent in de kunstgeschiedenis, zij leerares in Geschiedenis en Aardrijkskunde aan 'n meisjes lyceum. Zij hebben geen geloof, liberale opvattingen en gaan zeer veel met joden om. Dan, na tien jaar weet Frau Doktor Calsius dat zij moeder moet worden. In hun tamelijk liefdeloos huwelijk voelt zij 't niet als geluk. En dan verhaalt de schrijfster haar gewaarwordingen gedurende de negen maanden, dat zij het kind verwacht. Met een cynisch realisme doet zij deze vrouw, die toch geen slecht karakter is zich zelf en haar omgeving bezien. Ten slotte gaat zij toch het kind dat komen zal lief krijgen, maar de levensopvattingen in dit boekje zijn zoo scheef, de gestudeerde vrouw, die toch ook meisjes moet opvoeden begrijpt zoo weinig van zelfbeheersching, moraal en zeden, dat het boekje absoluut verwerpelijk is.

— C — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

C. Sedgwick, **7956.**
TÖCHTER EIN HALBES DUTZEND. *Universitas, Berlin,* 1931. (19×11.5) 224 blz.

Mama Elisabeth, die vijf en twintig jaar is getrouwd, vertelt van haar zes dochters en een zoon, maar vooral van haar dochters. Zes dochters en geen vermogen! De toekomst lijkt haar duister, want één van haar heeft zich slechts 'n beroep gekozen en is pas gepromoveerd als arts. Allervermakelijkst vertelt mama Elisabeth hoe de meisjes toch haar weg vinden en hoe de oude tante Betty 'n handje meehelpt. De lieve Celia krijgt toch den jongen fabrikant met wien haar vader geassocieerd is, al verzet Billy's moeder zich ook met handen en voeten. En zelfs dokter Nancy trouwt den buurman, omdat zij niet kan aanzien, hoe bitter verwaarloosd de moederlooze kinderen door het personeel worden. Sally, die pas tien jaar is, telt nog niet mee, dus blijft, als 't boek uit is, alleen Hestes ongehuwd, Hestes die in Londen bijna den verkeerden weg opging en nog bijtijds door moeder Elisabeth gegrepen wordt. 'n Beetje zonderling is, dat vrije leventje van Hestes wel, maar het wordt zoo humoristisch verteld en de communist en verleider Tscherikow, die feitelijk Henri Grimes heet en doodsbang is voor z'n eigen vrouw, wordt zoo bespottelijk gemaakt, dat geen meisje naar zulk 'n avontuurtje zal verlangen. 'n Kostelijk humoristisch boek, maar niet geschikt voor te jonge menschen.

— B — *Alb. Steenhoff-Smulders.*

ENGELSCH.

Anthony Bertram, **7957.**
HERE WE RIDE. *George Allen & Unwin, London W.C.* 1, 1929. (18.5×12) 288 blz. geb. Sh. 7/6.

De schrijver laat ons kennis maken met verschillende typen in een Londensch achterbuurtkwartier. Allen kennen het leven en zien hun droomen van vroeger in ruwe werkelijkheid omgezet. Slechts één jong meisje, Daisy, droomt nog van een sprookjesprins, maar als zij meent hem ontdekt te hebben, wordt zij wakker geschud en ziet zich wederom eenzaam voor de moeilijkheden van het dagelijksche leven; gelukkig krijgt zij een kleine erfenis, die haar in staat stelt de noodzakelijke kosten voor haar levensonderhoud te bestrijden.

Het boek is aangenaam en spannend, de stijl prettig en alhoewel het thema eerder melancholisch is, zijn de karakters vroolijk en optimistisch.

— B — *E. H.*

Emily Calvin Blake, **7958.**
THE THIRD WEAVER. *Willett, Clark & Colby, New York,* 1929. (20×14) 252 blz. geb. $. 2.50.

Haar prille jeugd brengt Thaisa door bij haar grootouders met haar vader, terwijl zij haar moeder slechts zelden ziet. Op vijf jarigen leeftijd trekt zij met haar ouders naar Amerika, waar zij een armoedig leven leiden; hier worden ook haar twee broertjes geboren. Na verschillende ambachten te hebben geprobeerd, die elk een mislukking zijn, wordt haar vader farmer, maar zijn wispelturigen aard laat hem ook hier niet lang blijven. Onderwijl huwt Thaisa met Peter, den man van haar droomen; als Peter ook op avontuur uitgaat trekt Thaisa zich terug in de eenzaamheid en krijgt daar een zoon. Na lang rondzwerven komt Peter terug bij Thaisa om voor goed bij haar te blijven.

'n Prettig boek, aangenaam geschreven.

— B — *E. H.*

John Buchan, **7959.**
THE COUTS OF THE MORNING. *Hodder & Stoughton, London,* 1930. (19.5×12.5) 403 blz. geb. Sh. 7/6.

Archibald Roylance en Janet, zijn vrouw hebben

voor hun huwelijksreis de republiek Olifa uitgekozen. Als zij nauwelijks daar zijn aangekomen ontbrandt er een revolutie, waaraan zij ook actief deelnemen. Na een heftigen strijd en veel interessante avonturen komt eindelijk vrede en kunnen dej ong-gehuwden naar hun vaderland terugkeeren. Aardig boek, wel een beetje langdradig.
— A — *E. H.*

Paul Busson, 7960.
THE MAN WHO WAS BORN AGAIN. *William Heinemann, London,* 1931. (20×15) 331 blz.
De schrijver verhaalt ons de avontuurlijke geschiedenis van baron Melchior von Dronte. Deze Melchior eindigt zijn veelbewogen leven op de guillotine. Na zijn wedergeboorte als Sennon Vorauf, verhaalt hij ons zijn twee levens, om eindelijk als soldaat in den wereldoorlog, geheimzinnig te verdwijnen.
Het boek is spannend; het Oostersch mysticisme gecombineerd met het thema der zielsverhuizing kan op den onbevooroordeelden lezer een noodlottigen invloed hebben.
— D — *E. H.*

V. Lovett Cameron, 7961.
REVERSE THE SHIELD. *Selwyn & Blount, London W.C. 2,* 1926. (18.5×12) 324 blz. geb. Sh. 7/6.
De geschiedenis verloopt in Zuid Afrika. Het thema: Boer tegen Engelschman; als type Andreas van Reenen en Alethea Dale.
Opgevoed als fel tegenstander der Engelschen, komt Andreas tot de conclusie, gedeeltelijk door verstandige overwegingen en gedeeltelijk beinvloed door zijn liefde voor Alethea Dale, een Engelsch meisje, dat de toekomst van Z. Afrika niet ligt in onderlingen strijd, maar in de samenwerking der blanke rassen. Na zijn huwelijk met Alethea zal hij dit principe als lid van het Parlement doorvoeren.
Levendige stijl; interessante beschouwingen der plaatselijke toestanden. Minder aangenaam is het mysticisme, dat hier en daar doorschemert.
— B —
E. H.

Henry Channon, 7962.
PARADISE CITY. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (17.5×11.5) 272 blz. ing. M. 2.00.
Dreiser, Cohen e.a. beschrijven in hun romans gewoonlijk de opkomst van den een of anderen millionnair. Channon integendeel wil ons de opkomst weergeven van een klein plaatsje ergens in de buurt van Chicago dat door de uitdeining van deze laatste stad ahw. meegesleept wordt in de maalstroom van den vooruitgang. In zooverre is het boek zuiver Amerikaansch doch voor de rest van het verhaal is het zoo kosmopoliet mogelijk. Het eene stuk speelt aan het Michiganmeer, het andere in Italië, of in Ravenna of in Venetië, en dan weer worden we overgeplaatst naar het Engelsche high life of het bohème-leven te Parijs onder den oorlog. Zoowel de vooroorlogsche als de naoorlogsche periode worden beschreven.
Jim Barlow heeft dit voor op de helden van Dreiser, dat hij een tamelijk onkreukbaar karakter is. Doch de vrouwen hebben dit met Dreiser gemeen, dat haast op iedere vrouw iets en op vele heel wat valt af te dingen. Ze veranderen van echtgenoot als van kousen en vooral wat over Polly Peacock gezegd wordt, kan niet door den beugel. Ze is een van die vrouwen die maar voor geld en liefde leeft; doch voor 't laatste het meest. Vooral vallen op in dit anders ongemeen knap geschreven boek de diepe en goed uitgedrukte psychologische waarheden die als zijden draden door het geheel zijn geweven en waaruit een schitterende bloemlezing zou op te maken zijn. Verlangen naar de katholieke kerk is schering en inslag. Doch verder dan dat komen de menschen gewoonlijk niet. Men zou gaan denken dat de schr. bang is de noodzakelijke conclusies te trekken. Channon verkoopt niet als Dreiser goedkoopen spot of onzin over ons geloof. Hij weet het, waar het pas geeft, b.v. in Italië, te waardeeren, doch het blijft allemaal negatief. Men kan het hem aanzien dat hij eerstehandskennis heeft opgedaan van alles wat hij beschrijft en bespreekt. Daarom steekt dit boek gunstig af bij ander Amerikaansch werk. We zijn benieuwd ander werk van Channon te lezen, want deze roman wijst op een sterke opmerkingsgave, een diepe psychologische geschoolheid en een zeer oorspronkelijken stijl.
— Bc — *Dr. Raph. Kreemers.*

John Collier, 7963.
HIS MONKEY WIFE. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (17.5×11.5) 279 blz. ing. M.2.00.
Dit is een even oorspronkelijk als interessant boek. Mr. Fatigay, een onderwijzer in Kongo, heeft een aap zoo goed gedresseerd dat hij ahw. kan doorgaan voor zijn knecht. Wanneer hij dan na een zekeren tijd op vacantie gaat naar Engeland waar hem zijn verloofde: Amy wacht om met hem te trouwen, moet zijn vriendinnetje natuurlijk mee. Doch het dierlijk instinct verzet zich uit alle macht tegen de liefde van Amy en zelfs weet het beest het zoo ver te brengen, dat het Amy op den trouwdag met haar van toilet doen veranderen en zelf met Mr. Fatigay trouwt. Geweldig protest natuurlijk van den kant van Amy wier hand werd geforceerd. Doch als de „monkey'' niet praten kan, hij weet toch goed te dactylographeeren en stelt zijn ondervindingen en bevindingen zwart op wit. Zoo blijkt dat het niet zoo erg is, dat die huwelijksplannen niet doorgingen, want Amy was veel te luchthartig om Fatigay's vrouw te worden. En als deze laatste dan ontgoocheld op straat komt te staan, wordt hij juist geholpen door den aap, dien hij in zijn verbolgenheid naar Afrika had teruggestuurd. Het heele werk is schitterend geschreven en is een kostelijke satire op een hoop hedendaagsche toestanden. Zoowel om zijn oorspronkelijk gegeven als om zijn oorspronkelijke vorm, aanbevolen.
— Bc — *Dr. Raph. Kreemers.*

Wyndham Lewis, 7964.
TARR. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (17.5×11.5)342 blz. ing. M. 2.00.
In zijn studie over Wyndham Lewis noemt Roy Campbell den schrijver van dit boek „the most prominent controversialist of our time and one of its most original writers and artists.'' Elders wordt hij (met als eenige uitzondering: B. Shaw), „the foremost publicist of to-day'' geheeten. Wie zich aan het lezen van dit boek zetten willen gelieven dit te bedenken. Te meer als ze wellicht zijn jongste creatie *Hitler* (1931) hebben doorgewerkt. Doch met het oog op *Tarr* moeten ze

niet vergeten dat deze roman dagteekent van 1918; dat hij den schr. in één slag beroemd maakte; dat hij niet tevreden was met dit boek en het dus gewijzigd uitgaf in 1930. En voor het goed begrijpen ervan moet hier nog even gewezen worden op het feit, dat hij de revue *Blast* heeft opgericht, die, ofschoon er maar twee nummers van verschenen, heel wat heeft bijgedragen tot het aanvaarden der moderne kunst in Engeland, en dat hij op 't oogenblik de leider is van het door hem in 1927 gestichte tijdschrift *The Enemy* waarin vooral aan kunst-kritiek gedaan wordt. Met Rich. Aldington en T. S. Eliot is hij van de hevigste Anti-Georgians in de kunst. Wat *Culture and Anarchy* was voor de jaren 70 is zijn *The art of being ruled* (1925) voor onzen tijd. Zijn andere roman *Childermass* ging zonder veel polemiek voorbij, doch met zijn roman van 't vorig jaar *The apes of God* heeft hij in de critische wereld een orkaan ontketend, waarin zich vooral Mégroz niet onbetuigd laat. Met *Tarr* zijn deze twee boeken het eenig scheppende proza dat Lewis geschreven heeft, ongeteld zijn *Short Stories* (1927) en zijn *Christmas Pook*. *Tarr* is zijn beste roman doch zijn beste werk is ongetwijfeld *Time and Western Nan.*

Tarr geeft ons ahw. de evolutie geschiedenis van zijn zeer vooruitstrevende gedachten over kunst Het boek speelt in het vooroorlogsche Parijs waar zich allerlei menschen van allerhande nationaliteit oefenden en den weg gingen zoeken naar den roem. Duitsch, Fransch, Russisch en Engelsch, alles loopt hier door elkaar en 't boek is een zeer kleurige weergave van dit bonte milieu. Het boek herinnert hier en daar aan Dreiser. Ook Lewis gaat er met den groven borstel over en stapt met een rhinocerosachtige vastheid door dik en dun op zijn doel af. Murger's: *La vie de Bohème* is maar een miniatuurtje vergeleken bij dit werk. Doch ook dit is geen lectuur voor kinderen, zooals uit het gegeven zelf blijkt. En er komt dan nog dit bij dat evenals ieder kritisch werk van Lewis stof genoeg geeft, om de leege hersenen van een dozijn veelschrijvers te vullen, ook deze roman stof genoeg levert voor minstens een half dozijn andere. Het is een oorspronkelijk boek: omdat het aan een echte kunstenaarsziel ontsprongen is, doch het is ook 'n geweldige satire op tijd en stond.

Voor meer ervaren volwassenen.

— C — *Dr. Raph. Kreemers.*

Ruth Manning-Sanders, **7965.**
THE CROCHET WOMAN. *Faber & Faber, London W.C.* 1, 1930 (19×12.5) 304 blz. geb. Sh. 7/6.

The Crochet Woman wordt door velen beschouwd als een heks. Zij haat iedereen en haar eenig doel in het leven schijnt tweedracht te stichten. Vooral het jonge huishouden van Jan Mounster is haar mikpunt. Gedeeltelijk slaagt zij in haar slechte doel, maar ten slotte komen de echtgenooten weer tot een verzoening en zal niemand, zelfs niet *The Crochet Woman* hun geluk meer kunnen verstoren.

Kleurrijke stijl, soms iets langdradig.

— Bc — *E. H.*

Oliver Onions, **7966.**
THE OPEN SECRET. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (17.5×11.5) 310 blz. ing. M. 2.00.

De roman met een politieken ondergrond en achtergrond zijn schering en inslag geworden sedert den oorlog. Men denke maar even aan P. Benoit e.a. Ook deze roman van den bekenden schrijver Onions laat zich in met politiek. Hij heeft het n.l. vooral over het scheppen en ontwikkelen van bolsjevistische „cellen" in de Engelsche arbeiderswereld. Doch zoowel Halsey Vibart als de zeer eigenaardige Clary Moss zijn heel wat meer dan spreekbuizen voor politieke en andere overtuigingen van den schrijver. Hij geeft een zeer diepgaande en mooi volgehouden karakterstudie van die twee typen en de zooveel andere die er zich om heen bewegen. Ofschoon het boek niet is aangekondigd als een „thriller" is het er toch een, en wel van de bovenste plank die het nuttige met het aangename wisselt en de spanning gaande weet te houden tot het einde. Er komen hier en daar nog al „losse" passages in voor en daarom moeten we het werk uit de handen van de onervaren jeugd houden, die trouwens ook niet is opgewassen tegen al het politiek en ander gekonkelfoes, dat er in voor komt.

— Bc — *Dr. Raph. Kreemers.*

Ernest Poole, **7967.**
THE CAR OF CROESUS. *Elkin Mathews & Marrot, London W. C.* 1, 1930. (18.5×12.5) 250 blz. geb. Sh. 7/6.

Prins Ivan Borissovitch en zijn vriendin, Claire Cobb, hebben het plan een prachtige luxe-auto, volgens de meest moderne eischen des tijds ingericht, te exploiteeren; Ivan als chauffeur en Claire als dienstmeisje, maken in hun auto verschillende avonturen mee, o.a. een clandestien huwelijk een verkiezingscampagne e.a. Eindelijk wordt de auto gebruikt,om een nichtje van Claire te helpen haar landgoed, waar oliebronnen ontdekt zijn, voor den hoogst mogelijken prijs te verkoopen. Met haar chèque in den zak reist het nichtje met haar moeder naar Europa; Claire en Ivan reizen mee en de auto zal met de volgende boot in Parijs zijn, om de twee laatsten op hun huwelijksreis te voeren.

Het idee is zeer origineel,maar het verhaal voldoet niet aan den avontuurlijken geest, die het begin ons beloofde.

— A — *E. H.*

Hugh Walpole, **7968.**
ABOVE THE DARK CIRCUS. *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (17.5×11.5) 270 blz. ing. M. 2.00.

Dit boek van een der grootmeesters van het Engelsche proza behoort tot de categorie der fantasien, waarin ook *Maradick at Forty, The Prelude to Adventure, Portrait of a man with red hair* thuis hooren. Het is geschreven als een verpoozing tusschen het voorgaande deel van zijn *Kroniek van het Huis der Herries* en het zoo even verschenen vervolg daarvan *JudithParis*. Een reden te meer om te handelen naar den wensch van den auteur en de zaak niet al te ernstig op te nemen. Het is de geschiedenis van een blackmailer, die naar 'n huis bij Piccadilly Circus gelokt wordt,om er drie mannen te ontmoeten, die hij vroeger verraden heeft en er vermoord wordt door een van het trio, die den manslag niet bedoeld had doch in zijn opgewondenheid tot die daad gedreven wordt. Dat alles heeft zich in korten tijd afgespeeld en de af en aangaande lichten van den nabijen Piccadilly Circus geven, als het ware de pauzen aan in het verhaal. Pengelly, de black-

mailer, en later ook zijn weinig sympathieke broer zijn heel scherp geteekend en belicht. Men ziet dat het probleem der ongemotiveerde wreedheid bij Walpole een obsessie is geworden. Het boek is één afwisseling van schitterende beschrijvingen. Doch men merkt al gauw, dat het den schr. meer te doen is zijn boek spiritueel en literair „vol" te maken dan niet tegen de regels der verhaalkunst te zondigen. Deze roman is dan ook geweldig gedocumenteerd, al is het dit minder dan ander werk van den laatsten tijd. Hier en daar maakt deze gedrongenheid het lezen moeilijk en de gave verhaaltrant lijdt er natuurlijk ook onder. Doch het gegeven is zoo'n echte „thriller",dat we ook daar gemakkelijk overheenstappen. De roman is erg luguber, doch men ziet dat de schr. er plezier in heeft ons de haren te berge te doen rijzen en daarom leggen we 't boek niet weg, voor we de laatste blz. af hebben. We schijnen het even gauw te lezen als het geschreven schijnt te zijn: „in one sitting". Hier hebben we nu eens werkelijk, wat de Engelschen zoo typisch „a good yarn" betitelen. De bedoeling van Walpole reikt ook niet verder en we mogen dus geen vergelijking maken met ander, ernstiger werk van hem. Wie niet houdt van mathematische puzzles, of in alle bijzonderheden uitgewerkte detectiveverhalen doch genieten kan van een werkelijke bioscoop sensatie, heeft hier een kolfje naar zijn hand. Hem kunnen we dit boek van harte recommandeeren.

— Bc — *Dr. Raph. Kreemers.*

VI. KUNST.

FRANSCH.

Albert Gleizes, **7969.**
TRADITION ET CUBISME. Geïllustreerd. *J. Povolozky & Cie., Paris,* 1931. (19 × 14). 271 blz.
Dit werk van Albert Gleizes is een der allerbeste die over het kubisme zijn geschreven. De schrijver put zich uit in manifesteerende reclamefrazen, maar zet deze kunstbeweging duidelijk en logisch uiteen. Hij geeft een inzicht, klaar en goed, in de beginselen en de groei daarvan; hij zet op zeer belangwekkende wijze de traditie-waarden van het kubisme uiteen en is een der zeer weinigen, die helder en juist het verband hebben gezien (en ook geformuleerd) die bestaat tusschen de evolutie van het kubisme en de evolutie van de christelijke en kerkelijke kunst in hun ensemble. De afbeeldingen in dit boek zijn zeer instructief aangepast aan het betoog van de schrijver en naar de beste werken dezer beweging.
Moge iedereen die voortaan nog iets over deze moderne kunstuiting te zeggen heeft eerst dit boek grondig bestudeeren. Het kan ontelbare misverstanden, domheden en oppervlakkigheden doen verdwijnen, juist omdat het zoo wel-overwogen, zoo overtuigend en zoo inzichtelijk de zaak uiteenzet. De schrijver *ziet* wat hij zegt en laat door zijn uiteenzettingen de bevattelijke en gewillige lezer *zien,* wat er werkelijk in het kubisme te zien is. Geen „literatuur", geen theorie, maar levende, bewogen werkelijkheid! De ondertitel „vers une conscience plastique" vat zijn bedoelingen voortreffelijk samen.

Ton Kerssemakers.

Marcel Guerin, **7970.**
LETTRES DE DEGAS. Geïllustreerd. *Bernard Grasset, Paris,* 1931. (21 × 13). 249 blz.
Deze brieven van Degas gaan vrijwel langs de buitenkanten heen van het leven van Degas. Over zijn werk geven ze niets, ook niet indirect. Zij kunnen slechts van nut zijn voor hem, die zich verdiepen wil in zijn leven en dragen dan enkele feiten bij, die niet zoo belangrijk zijn als de sfeer die om heel deze eigenlijk nietszeggende correspondentie hangt en die eng verwant is aan die van zijn schilderwerk.

Ton Kerssemakers.

Jean Moura, **7971.**
Paul Louvet,
LE CAFÉ PROCOPE. Geïllustreerd. *Perrin & Cie., Paris.* 1931. (19 × 12). 237 blz. ing. Ffr. 15.—.
Het Café Procope heeft in de vorige eeuwen een belangrijke rol gespeeld in het artistieke Parijsche leven. De meeste schrijvers uit de achttiende eeuw ontmoet ge in deze geschiedenis, terwijl het nadien nog een tijd een rol in het tooneelleven heeft gespeeld.
Het werk van Jean Moura en Paul Louvet geeft een uitvoerig relaas van het ontstaan, de groei, de beteekenis en tenslotte het verval van het café Procope. Voor hen zie zich wat dieper in de Fransche literatuurgeschiedenis inwerkten is het een interessant brokje historie, dat kleur en teekening geeft aan de reeks van schrijvers, die hier met elkander samentreffen.

Ton Kerssemakers.

DUITSCH.

Johannes Hohlenberg, **7972.**
GOETHES FAUST IN ZWANZIGSTEN JAHRHUNDERT. *Rudolf Geering Verlag, Bazel,* 1931. (22.5 × 15.5). 190 blz.
Belooft deze studie in de knap geschreven en helder doordachte inleidende hoofdstukken een goede beschouwing te worden over *Faust,* als kunstwerk; in feite blijkt het werkje een uitvoerig commentaar op de duistere Faust-symboliek te zijn, door welk commentaar deze symboliek overigens niet veel duidelijker wordt. Ter zake kundigen zullen in dit werkje rijk materiaal vinden voor een studie over Goethe als vrijmetselaar. Overigens verdient 't boekje om zijn duistere gedachtengang geenerlei aanbeveling.

F. A. Brunklaus.

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Dr. G. S. Overdiep, **7973.**
ZEVENTIENDE-EEUWSCHE SYNTAXIS. *J. B. Wolters, Groningen,* 1931. (22 × 16) 138 blz. geb. f 3.75.
Prof. Overdiep was, gezien zijn antecedenten de aangewezen man om deze 17e eeuwse syntaxis te beschrijven. Zijn scherpzinnigheid en wetenschappelike nauwkeurigheid hebben ook hier weer een degelik werk doen ontstaan, waaraan in taalkundige kringen reeds lang behoefte ontstond en dat in veel gevallen verheldering en inzicht zal verschaffen in de syntaktiese struktuur van het 17e eeuwse Nederlands. Gaarne echter hadden we het begrip 17e eeuw wat nader omschreven gezien. Immers dat betekent toch maar niet van 1600-1700. De schrijver heeft zijn Syntaxis gebouwd op de gezonde basis der verschillende genres, die hij in studie heeft ge-

nomen: de lyriek het treurspel, de klucht en blijspel, het verhaal, de reisbeschrijving, de ambtelike en niet ambtelike brief.
De syntaxis van Prof. Overdiep is beschrijvend en dat bevredigt nooit helemaal. Wie inzicht verlangt in wording en groei, wie vooral wil geboeid worden door het belangwekkend spel der invloeden van 't een op 't ander, zal zich moeizaam door deze boedelbeschrijving heenworstelen. Hetgeen echter de objektieve waarde van dit voortreffelik werk niet vermindert.

Ed. A. Serrarens.

G. G. N. de Vooys, 7974.
W. H. Havermans,
UIT DE LITERARISCHE FANTASIEN EN KRITIEKEN VAN ED. BUSKEN-HUET. *A. W. Sijthoff, Leiden,* 1931. (19×12). Deel I: 208 blz., deel II: 225 blz. Per deel *f* 2.50.

Is 't geen goudzoekerswerk wanneer men de *Litterarische Fantaziën en Kritieken* van Busken Huet in hun omvangrijk geheel wenst te bezitten. De antikwariaats-boekhandel presenteert ze herhaaldelik voor een prik. Toch zal niet iedereen genegen zijn aan Huet's werk zooveel plaatsruimte te gunnen als de 25 deeltjes van zijn Fant. en Kritieken vragen. Daarom hebben de uitgevers De Vooys en Haverman een goed werk gedaan het meest representatieve werk van Huet in twee goed verzorgde deeltjes te verzamelen en ons tevens verplicht door een reeks verklarende toelichtingen.
Wie Huet van nabij kent, zal ondanks de voortreffelike keuze, in deze bloemlezing toch nog veel missen, dat 't beeld van de kriticus Huet zou kunnen kompleteren. Maar wie knippen moet uit een belang- en omvangrijk opus als de Litt. Fantaziën zal altijd een werk doen, dat nooit geheel bevredigen kan. Gelukkig komt de belofte van een derde deeltje, waarin een keuze zal gedaan worden uit Huet's kritieken van buitenlandse auteurs aan onze bezwaren al enigszins tegemoet. *Ed. A. Serrarens.*

VIII. GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

A. C. M. Abbink, 797 5
HET DRAMA VAN TRIANON. *Jacob van Campen, Amsterdam,* 1931.

Na den wereldoorlog werd door de overwinnaars het zelf beschikkingsrecht der volken geproclameerd. Volgens dit beginsel hebben ook de Hongaren recht, hun eigen leven te leven in het land dat ze al eeuwen lang bezitten, langer dan één ander volk van Europa. Ze hebben getoond zich zelf te kunnen besturen, zijn tot een hoogstaande Christelijke cultuur gekomen, en hebben aan de algemeene beschaving groote diensten bewezen. Zelfs zijn de Hongaren in tijden van groote gevaren niet zelden het bolwerk geweest voor Midden- en West-Europa, tegen de aanstormende legerscharen uit het Oosten. En hieraan mag men nog toevoegen, dat zoover de publikatie van oorlogsdocumenten geschied is, het volk en de regeering der Hongaren in 1914 tegen den oorlog waren, en onschuldig zijn aan het uitbreken van den wereldoorlog. Toch zijn ze mede als aanstichters van den wereldoorlog, gebrandmerkt. en zijn ze door het verdrag van Trianon verpletterd; ½ van hun land is hun ontnomen, ½ van de bevolking is onder den druk van drie naburige staten gekomen; zoo hebben de overwinnaars het zelfbeschikkingsrecht der volken tot een bespotting gemaakt. Hongarije is één der grootste bloeiende wonden in het statenlichaam van Europa, een permanente bedreiging van den vrede in Midden-Europa. Dit boekje is door de eenvoudige, onpartijdige uiteenzetting der feiten en door de warme overtuiging waarmede het geschreven is, een felle aanklacht tegen de machthebbers, die op Trianon deze misdaad tegen het Hongaarsche volk begingen en tegen de staten der kleine Entente die dit dapper en edelmoedig volk blijven verdrukken.

P. Placidus, O.Cap.

W. L. van Warmelo, 7976.
DE MISDAAD VAN 1914. *Hilversumsche Boekhandel, Hilversum,* 1931. 118 blz. (21×16). ing. *f* 1.25.

De geschiedenis van den wereldoorlog beschikt reeds over een massa litteratuur; en nog steeds blijft de litteratuur over dit onderwerp onverminderd aangroeien. Toch is dit werkje: *De misdaad van* 1914, zeer welkom, omdat 't de strekking heeft bij het volk de vredesgedachte te bevorderen. Het is een waarschuwing tegen de geheime diplomatie, spionage, intrigeerende generalestaven, bewapeningen en een corrupte pers die voor 1919 het onderlinge verkeer der volkeren regelde, die wantrouwen, concurrentie en haat verwekte welke onweerstaanbaar tot den oorlog dreven. De schrijver legt het zwaartepunt en uitgangspunt van den wereldoorlog, in de verderfelijke Marokko politiek der groote mogendheden. Hij stelt de verantwoordelijkheid der groote mogendheden voor de misdaad in 1914 vast en toont overtuigend aan, dat de geheele schuld niet bij de centrale mogendheden, vooral niet bij Duitschland alléén ligt. Ondanks het geweldige aantal menschenoffers, de materieele en moreele catastrophe, die de wereldoorlog tengevolge had, zijn blijkbaar weer dezelfde machten aan het werk, die de menschheid nog een vreeselijker ramp dan in 1914 bereiden. Daartegen doet de schrijver terecht een Te Wapen hooren. Maar het wekt wel onze bevreemding, dat de schrijver eenzijdig een beroep doet op het internationale proletariaat. Aan de pacificatie der wereld kan ieder medewerken en moet ook ieder gerekend kunnen worden, die de Christelijke vredesgedachte wil en kan bevorderen.

P. Placidus, O.Cap.

FRANSCH.

Marc Chassaigne, 7977.
LES PROCÈS DU COMTE DE MORANGIES. *Librairie Gallimard, Paris,* 1929. (17×11). 228 blz. Ffr. 9.—.

„Toujours les procès scandaleux préludent aux révolutions" — zoo luidt een der eerste zinnen van dit boek van Marc Chassaigne. Moge het in zijn algemeenheid niet juist zijn — wat dit concrete geval van den graaf de Morangiès betreft, hier is er wel iets als een voorspel te zien van de Fransche revolutie. Dit proces toont wat er in de sociale diepten voor strevingen verborgen zitten en is zoodoende een soort voorspel-in-klein-formaat van de strevingen, conflicten en gevechten der latere bloedige revolutiedagen. In dien zin ook is het wel interessant om te lezen

en de goede verstaander ziet er zich de latere groepeeringen reeds afteekenen. Jammer alleen is, dat dit verhaal wat al te droog en lang uitgesponnen is. Menigeen zal het daarom maar weinig kunnen genieten, al zijn de omstandigheden feiten en intrigues, die verhaald worden nog zoo interessant.

Ton Kerssemakers.

Francois Coty, **7978.**
SAUVONS NOS COLONIES. *Bern. Grasset, Paris,* 1931. (19×12). 268 blz.

Dit boekje geeft de bundeling van een reeks pittige krantenartikelen, verschenen in *l'Ami du Peuple,* alle van de hand des heeren Coty, waarin deze heeft aangetoond, dat men het programma van Lenin: de Europeanen uit Azië, reeds volop aan het verwezenlijken is. Zelfs niet alleen in Azië, óók in Afrika. Hij doet dit op zoo'n gedocumenteerde en daardoor overtuigende wijze, dat het lezen van enkele artikelen achter elkaar bepaald beklemmend werkt.
Ofschoon de strekking van dit boekje er speciaal op gericht is het Fransche publiek en het gouvernement aldaar wakker te maken voor de dreigende gevaren en het laatste te bewijzen, dat het vooral in Afrika onbezonnen handelt, zal dit geschrift zooals schr. zegt — en we kunnen dit onderschrijven — bij iederen Europeaan, wiens vaderland koloniën bezit, 'n echo opwekken welke er hopenlijk toe zal bijdragen, dat zich in het diepste der ziel van het blanke ras de overtuiging vestige, dat het niet aangaat zijn beschavingswerkzaamheid te doen wijken voor de anarchie en de chaos.

C. Slootmans.

P. de la Gora, **7979.**
LOUIS-PHILIPPE. *Plon-Paris,* 1931. (19.5× 12.5). 421 blz. 20.—

Om de geschiedenis eener eeuw te schrijven heeft P. de la Gorce twee methodes gevolgd, en twee soorten werken geschreven. In *Histoire religieuse de la Revolution, Hist. de la 2e Republique* en *Hist du 2e Empire* geeft hij een nauwkeurige studie van al de gebeurtenissen: zoo ontstonden talrijke en lijvige boekdeelen. In zijn triologie van de drie koningen der 18e eeuw: *Louis XVIII, Charles X, Louis-Philippe* hebben wij een reeks tafereelen, waarin de voornaamste karakteristieken der periode 1814-1848 tot uiting komen. Altijd onpartijdig, onbewogen en onverstoorbaar kalm, heeft de schrijver nochtans zijn voorliefde. Duidelijk blijkt, tot in de helderheid van zijn betoog toe, dat de figuur van Louis-Philippe en de ideeën der Juli-monarchie hem aanstaan, meer dan de Restauratie en het persoonlijk optreden der beide Bourbons. Uit staatkundig oogpunt is hij dan ook minder helderziend en minder goed beoordeelaar dan Markies de Roux, wiens *La Restauration* een superieur werk is. Maar onder den prikkel zijner ingenomenheid met het parlementarisme van den tijd van Louis-Philippe heeft zijn schoon talent zich in dit laatste werk het best getoond. In de zeven boeken die de regeering schilderen, legt hij niet minder zorg aan den dag, om op de smetten en fouten te wijzen dan op het goede. Eenerzijds wordt, de onwettige wijze waarop Louis-Phillipe aan het bewind komt, in alle omstandigheden nauwkeurig onderzocht, — hij besluit tot een gedeeltelijke verontschuldiging van den koning; — de koppige zelfzucht der leidende burgerij, het voltairiaansch fanatisme der intellectueelen, de anarchie die den geesten onthutst; en als gevolg: de onmacht iets te stichten in de staatkundige orde, vrede te brengen in de godsdienstige, ondanks een opleving waarin Montalembert c.s. zich vereeuwigde Anderzijds: de vrede, het werk van den koning, verworven ondanks beletselen als de Nederlandsch-Belgische en de Spaansche kwestie. Vervolgens: de economische opbloei, de technische vooruitgang, de kapitalistische orde in een woord. De revolutie van 1848 blijkt ten slotte een groote misvatting: onbewustheid der tegenstanders, verblinding, ontreddering der overwonnenen. Nog dieper gaand had P. v. d. G. kunnen besluiten dat die vermetelheid aan den eenen kant, die kleinmoedigheid aan den anderen is te verklaren door het feit, dat de aangevallen en verdedigde schat slechts van zuiver materialistische orde was.

Dom J. de Vathaire O.S.B.

G. Lacour-Gayet, **7980.**
TALLEYRAND 1754-1838. *R. Payot, Paris,* 1931. (23×14) 510 blz. ing. Ffr. 40.—.

Dit derde en laatste deel der biographie van den beroemden diplomaat is minder rijk dan de twee voorgaande aan buitengewone lotswisselingen en zonderlinge combinaties, doch het bevat tallooze leerrijke voorvallen, die een logisch uitvloeisel van dit leven vormen. Lecour-Gayot vertelt ze zonder er doekjes om te winden en met de scherpzinnigheid, die de kennis vereischt van dit karakter met zijn genuanceerde schakeeringen, die zich schuil houden achter een gesloten uiterlijk met trekken als in marmer gegrift.
In 1814 komt Talleyrand terug van 't Weensch congres, om zijn voortvluchtigen koning te België op te sporen. Op dat tijdstip brengt Waterloo een kentering in de fortuin van Lodewijk XVIII en de gezant treft te Mons het koninklijk gevolg aan. Hij is zich bewust tot twee malen toe de kroon aan de Bourbons te hebben terug bezorgd en de koning benoemt hem dan ook, na zijn tegenzin te hebben overwonnen, tot minister maar hij verliest deze positie door de netelige onderhandelingen, die hij gedurende twee maanden heeft te voeren met de Geaillieerden. Intusschen heeft hij toch weer zijn onmetelijke bezittingen er door weten te vermeerderen!
Tot het leven van particulier genoopt, wordt hij wrevelig en becritiseert de toestanden, maar het uur der samenzwering heeft nog niet geslagen. Hij moet 15 jaren wachten, ondertusschen een aanzienlijke positie aan het hof vervullend, en optreden als voorvechter van de legitimisten, terwijl hij zijn tijd verdeelt tusschen Parijs, waar hij de meest uiteenloopende persoonlijkheden ontvangt, en zijn schitterend kasteel vanValencay, een der luisterrijkste aan de oevers van de Loire. Hij voorzag 1830 en moedigde het Liberalisme aan, al veinsde hij ook het tegendeel. Louis Philippe krijgt van hen op 't beslissend uur den raad vermetel te zijn, en hij wordt nu gezant te Londen. Als men hem zijn oordeel vraagt over de revolutie in België, oordeelt hij: „De situatie is zeer gecompliceerd. Men kan er niet aan twijfelen, dat de Prins van Oranje er de beste oplossing op is." Maar hij verzet zich hevig tegen een verdeeling van België.
Wanneer hij in 1832 te Frankrijk terugkeert, heeft hij nog zes jaar te leven. Hij is zeer verouderd,

maar nog altijd ondoorgrondelijk, zelfbeheerschend, zonder illusies, overtuigingen of smarten, en naar men zegt, zonder hart. Toch is hij gehecht aan zijn nicht, de Hertogin van Dino en aan zijn achternicht Pauline — deze laatste bereidt langzaam en onmerkbaar zijn terugkeer tot God voor, en eindelijk teekent hij, die zooveel ergernis gaf en zooveel misdaden op zijn geweten heeft, een oprechte, zij het dan ook een zeer diplomatieke, retractatie. Dit doet hij op 17 Mei 1838 te 6 uur 's ochtends. Hij belijdt zijn zonden, en sterft weinige uren daarna. Lacour Gayot wijdde hem een schoon gedenkteeken, dat hem beter doet apprecieeren en in staat stelt hem billijk te beoordeelen.

Dom. J. de Vathaire. O.S.B.

G. B. Picotti, **7981.**
LE JEUNESSE DE LÉON X. Vertaald uit het Italiaansch door F. Hayward. *R. Payot, Paris,* 1931. (22.5×14). 326 blz. ing. Ffr. 25.—.

Daar de glorie van den grooten Paus de Medici behoort tot die, waarover niet getwist wordt, hebben de geschiedschrijvers zich in het algemeen laten beïnvloeden door de getuigenissen van de officieele vleierij zijner tijdgenooten en over heel zijn leven de uitzonderlijke kant en werkelijke hoedanigheden uitgestrekt, die zijn pontificaat luister hebben gegeven. Niets is minder overeenkomstig de waarheid. In een zeer betrouwbare en gedocumenteerde studie laat G. Picotti, professor te Pisa en zeer op de hoogte van het tijdvak der Renaissance, ons zien, dat op slot van zaken de tweede zoon van Laurent de Medici weinig beantwoordde aan de verwachtingen, die zijn vader van hem koesterde. — Geboren in 1475, „vanaf de wieg" bestemd voor de eereambten der prelatuur, komt hij ons voor als een „goed ventje, een beetje dik, maar frisch". Hij heeft een sloom karakter, is zorgeloos en men kan reeds die „nietsdoende en genotzieke weekheid" in hem raden, die door zijn omgeving zal betreurd worden, als hij Kardinaal zal zijn. — De omgeving, waarin hij werd opgevoed is die van pracht en praal van het Italië der XVe eeuw. En Florence was toen welvarend en Laurens was de machtigste, de rijkste en de wakkerste der Medici. Die omgeving droeg veel bij tot zijn vorming, maar waarschijnlijk is zijn opleiding niet zóó verzorgd geweest, als hij vader aan Innocentius VIII zal zeggen, wanneer hij den kardinaalshoed voor hem vraagt. Wat er van zij, de „jacht op de beneficiet", die men voor Johannes maakte, terwijl hij te Pisa een vrij los studentenleven leidde, eindigde met het kardinalaat. Wat zal die kardinaal van 13 jaar gaan doen? Laurens wilde,dat hij als bemiddelaar zou dienen tusschen Florence en Rome. Alexander II zou willen, dat hij invloed zou uitoefenen op zijn broer Petrus, de onwaardige opvolger van Laurens. Hierin slaagde hij slecht. Daar het succes destijds de eenige waarborg van het vertrouwen was, dringt men den jongen kardinaal weldra op den achtergrond. Dan volgt de catastrophe: de Medici worden uit Florence verjaagd. En op 20-jarigen leeftijd vertrok hij, wien het lot een zoo schitterende wraak zou geven, in ballingschap. Picotti heeft die 20 jaar dag voor dag gevolgd, kan men zeggen. Hij beweegt zich met gemak in dit Italiaansche geharrewar, waar de geschiedenis der Kerk op het punt staat één te worden met een diplomatie overeenkomstig de leer van Machiavelli.

Dom. J. de Vathaire O.S.B.

DUITSCH.

Hans Grimm, **7982.**
DER SCHRIFTSTELLER UND DIE ZEIT. *Albert Langen, München,* 1931. (22.5×14.5). 188 blz.

De artikelen, welke dit boek bevat, zijn van uiteenloopenden aard en beteekenis. Desondanks zit er lijn in. Want welke ook het onderwerp was, dat de schrijver behandelde steeds was zijn doel: het wakker schudden van het Duitsche volk, opdat het zijn eigen weg zou gaan en bedenken moge, dat de Duitscher als zoodanig in het buitenland verre van bemind is.
Schr. grondt zijn oordeel op de veelvuldige ervaringen, die hij tijdens zijn langdurig verblijf in vreemde landen en werelddeelen (speciaal Afrika) heeft opgedaan, hij voelt zich dan ook echt „Ausland Deutsche".
Het dient geconstateerd, dat schr. stellig een persoonlijkheid van flink formaat, één die goed heeft rondgekeken en daardoor buitengewoon goed op de hoogte is van allerlei contemporaine toestanden, verhoudingen en feiten. Zijn geschrift is dan ook in verschillend opzicht van internationale beteekenis. Op zijn tijd spaart hij zelfs de eigen natie zijn kritiek niet, maar we twijfelen er ernstig aan of hij wel goed ziet, wáár precies de fout van het oude Duitschland in het gedrag tegenover het buitenland zit. Het geneesmiddel, dat schr. aangeeft, vinden wij trouwens erger dan de kwaal. Want zoo zijn raadgevingen opgevolgd worden, zal Duitschland, *nooit* de vrienden krijgen, welke het in de huidige tijdsomstandigheden zoozeer noodig heeft. Integendeel dan wordt brandstof aangedragen voor een nieuwen oorlog. Het heele boekje ademt een — zij het degelijk nuchtere — nationalistische geest, die allerminst aanmoediging verdient.

C. Slootmans.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

ENGELSCH.

C. S. Range Iyer, **7983.**
FATHER INDIA. *Louis Carrier & Co., New York,* 1930. (20×14) 211 blz. ing. $ 2.—.

Als antwoord op het boek *Mother India* van Miss Mayo verschenen verschillende werken die de gegevens van dit eerste werk trachtten te weerleggen. Miss Mayo had in haar boek een schrikbarende schildering gegeven van de Indische toestanden, vooral van de kinderhuwelijken, de „onhygiënische" godsdienstige practijken en van het lot der weduwen. Zij was een Amerikaansche „Miss", die niet het minste begrip had van eenige godsdienstige realiteit en daardoor dingen in haar boek geschreven heeft, die Amerikaanschstom waren.
Anderzijds heeft zij, vooral wat de kinderhuwelijken betreft belangrijke gegevens gepubliceerd, die direct of indirect maatregelen van de Engelsche regeering ten gevolge hadden.
Father India is in zooverre een aanvulling op dit oudere boek, dat het een vurige en sterke verdediging is van de godsdienst, de cultuur en de zeden der Britsch Indiërs. Hiervoor zinkt de

hautaine geringschatting die Miss Mayo voor deze werkelijkheden koesterde in een grondeloos niet. Anderzijds gaat de Britsch Indiër ook weer te ver, doordat hij in zijn ijver alles weerleggen en goedpraten wil — en daarvoor waren de feiten door Miss Mayo aangebracht toch wel te sterk. Beide boeken te samen geven o.i. wel een juist totaalbeeld van de toestanden in Indië. Het eene zet recht, waar het andere door onbegrip of al te groote voortvarendheid fouten maakt. Maar vergeten we dan niet, dat Range Iyer in zijn *Father India* eerlijker is en méér vertrouwen verdient dan de sterk op sensatie beluste Amerikaansche, die slechts een blauwe Maandag Indië bereisde. Zij zag enkele juiste zaken — maar dikt dit zóó aan en omhangt die met zulk een Amerikaansch-verwaand besef van eigen grootheid, dat haar boek als dáád een ignobele geschiedenis worden moest.

Ton Kerssemakers.

X. NATUURKUNDE EN NIJVERHEID.

NEDERLANDSCH.

Lt. Vlieger Viruly, 7984.
IN DE SCHROEFWIND. *A. Blitz, Amsterdam,* 1931. (23×16) 266 blz.

Met dit werk brengt Viruly een boek, dat er zijn mag! Reeds kenden wij hem van zijn werk *Voor Vrij?... Contact!"*, waarin technische bijzonderheden afgewisseld werden door schetsen over vliegindrukken. Ook dit werk is zoo opgevat en ook hier wisselen hoofdstukken over vliegtechnische bijzonderheden ontleend aan het militair zoowel als aan de burger luchtvaart af met aardige, goed geslaagde schetsen. Beiden houden den lezer geboeid door den vlotten onderhoudenden stijl van den schrijver, terwijl het hoofdstuk „Vlieger als beroep en als sport" het enthousiasme van jeugdige lezers, die door het lezen van het boek al te zeer in vuur en vlam zijn geraakt, tempert.

Het lezen van dit boek is dan ook evenals het andere zoo juist genoemde boek een genot voor iedereen.

Dit boek kunnen wij dan ook aan ieder aanbevelen. Het zal hem of haar genoeglijke uren bezorgen.

Dr. Ir. F. J. J. H. Kurris.

(Zonder naam), 7985.
MEDEDEELINGEN VAN DE NEDERLANDSCHE MYCOLOGISCHE VEREENIGING. *H. Veenman & Zonen, Wageningen,* 1931. (24×16) 200 blz.

Een jaarverslag, juister drie jaarverslagen in één band, vergezeld van eenige andere bijdragen: een „In memoriam" voor een overleden verdienstelijk lid der vereeniging, een tentoonstellingsverslag, een excursieverslag en drie belangrijke wetenschappelijke bijdragen over nieuwe vondsten van zwammen, over nieuwe species en over een nieuwe behandeling van de Nederlandsche Heterobandionycetae. Vooral deze laatste verhandeling van Mr. Druk is van beteekenis voor mycologen.

Het verslag is keurig verzorgd en men zou wenschen, dat andere vereenigingen, naar het voorbeeld der Ned. Myc. Ver. er eens toe konden besluiten hun jaarverslagen een zoo gedistingeerd karakter te geven.

Dr. I. Rietsema.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

N. K. Bieger, 7986.
DE JONGEN VAN DE PLAGGENHUT. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1931. (21×15) 191 blz. geb. *f* 1.75.

Renger's vader had 'n hofstee, maar door z'n ziekte en vroegen dood is z'n weduwe met haar twee kinderen arm geworden. Ze wonen in een plaggenhut en Renger zal in den zomer naar z'n moeder's broer gaan, die 'n rijke boer is buiten Arnhem. Maar de oom is een leelijke gierigaard, die het neefje op allerlei manieren 't leven zuur maakt, al komt de goede tante soms tusschenbeiden. Maar Renger krijgt andere vrienden. Op z'n wandeling terug naar huis wordt hij ziek, bij eenvoudige menschen opgenomen en later wordt hij tuinknecht bij Graaf Laval, die door 'n toevallige omstandigheid belangstelling voor den jongen kreeg. Dan is alle leed geleden, moeder en zusje komen op het goed wonen.

'n Heel goed en frisch geschreven jeugdverhaal.

Alb. Steenhoff-Smulders.

J. H. Brinkgreve, 7987.
SUUS GAAT UIT KAMPEEREN. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1931. (21×15) 186 blz. geb. *f* 1.75.

Suus woont in Utrecht, is alleen thuis, daar de beide oudere zusters 'n betrekking hebben en is nog 'n zieltje zonder zorg. Toch 'n lief kind voor haar moeder. Ze wordt lid van den Nederlandschen Jeugdbond voor Natuur. Daardoor gaat zij excursies en tochten maken; dit gedeelte had veel belangwekkender en prettiger beschreven kunnen worden. 't Verhaal is eenigzins slordig en oppervlakkig geschreven. Ook 't kampeeren van jongens en meisjes samen, al gaat hier alles even behoorlijk, zou onze ouders niet lijken.

Alb. Steenhoff-Smulders.

C. Goudriaen, 7988.
JAAP UIT DE ZESDE KLAS. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1931. (21×15) 181 blz. geb. *f* 1.75.

Jaap is 't zoontje van den eersten knecht bij boer Jolings en met diens jongen wordt hij vriendje. 't Is een prettige school in 't dorp, waar Jaap als nieuweling komt en Jaap is 'n goede leerling. Vooral verrast hij den meester, die zelf viool speelt, door z'n groote muzikaliteit.

Boer Jolings deugt niet en doet verboden dingen waardoor Jaaps' vader naar 'n andere betrekking omziet,die toch Jaap ten goede komt. Bij 't schoolreisje redt hij 'n meisje uit zee. Met de hulp van haar vader en van de oude boerin in wier dienst zij zijn, kan Jaap muziek gaan studeeren. 'n Goed en prettig jongensboek.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Herman Hoeck, S. J., 7989.
JONGENSKOPPEN. *Bode van het H. Hart, Alken,* 1931. (19.5×14). 200 blz. ing. *f* 0.80.

Ouderen zullen wellicht méér plezier hebben in deze *Jongenskoppen* dan de jongens zelf; tóch zullen de jongens ook wel genieten van deze rakkerige Vlaamsche broertjes, die met al hun ondeugende streken toch prachtjongens zijn. Pater Hoeck heeft er allemaal uitgezocht die priesterroeping hebben, maar er is geen enkele kwezel bij. Ze zijn wel ánders dan de Hollandsche

jongens, maar daarom is de kennismaking ook interessanter! *Alb. Steenhoff-Smulders.*

J. G. Kramer, **7990.**
JAN PIETERSZOON COEN. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1931. (21 × 15) 186 blz. geb. *f* 1.75.
Het leven van Jan Pieterszoon Coen, de jongen uit Hoorn, wordt hier voor jongens verteld. En 'n jongen, Pieter Blok, die met z'n vader naar de boot komt is een der hoofdpersonen. 't Is prettig en boeiend geschreven, alleen worden alle daden van Coen door 'n rooskleurige bril bekeken. Die eenzijdigheid wordt niet goedgemaakt door 'n zinnetje op de laatste bladzijde: „de man, hoewel soms veroordeeld om zijn strengheid, die aan wreedheid grensde''; terwijl dat zinnetje dadelijk wordt overgoten met de hoogste lof. Eerlijkheid en waarheid in de geschiedenis is absoluut noodig voor onze jeugd; de donkere bladzijden mogen we niet zonder meer, doen verdwijnen. De fouten van het voorgeslacht erkennen is geen schande. *Alb. Steenhoff-Smulders.*

M. Kramer, **7991.**
SLOFFIE, OF HET GEHEIM VAN DEN DRIEHOEK. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1931. (19.5 × 14). 186 blz. geb. *f* 1.25.
Sloffie is 'n Amsterdamsch boefje. Moeder, 'n weduwe, moet hem veel aan zich zelf overlaten maar 'n verwaarloosd kind is Sloffie eigenlijk niet en er zit veel goeds in z'n straatjongenshartje. Daarom is de invloed van 'n slechte kameraad maar tijdelijk en als 't blijkt dat Barend 'n echte dief is en nog de schuld op Sloffie wil gooien, ziet Sloffie hoe gevaarlijk z'n „spel'' was. Al die narigheid door de diefstal heeft niet alleen voor hem 'n goede uitwerking, maar is ook 'n geluk voor z'n toekomst. Jongens zullen het graag lezen.
Alb. Steenhoff-Smulders.

M. Ursula Schoover, **7992.**
KIND EN KONING O.S.B. Geïllustreerd. *G. Mosmans Zoon, Den Bosch,* 1931. (22 × 17) 127 blz. geb. *f* 1.75.
Dit „prentenboek over de H. Mis'' is iets heel bijzonders. Over het algemeen begrijpen de kinderen, die de leeftijd hebben bereikt dat ze „Mis moeten hooren met goede manieren'' nog niet heel goed wat de H. Mis is.
Domna Ursula, de Hollandsche Benedictines van de abdy „Regina Pacis'' te Schootenhof bij Antwerpen, heeft hier de gansche Mis verklaard met berijmde vertellingen als een koningsfeest voor de jeugd. Op 'n alleraardigste manier leert het kind begrijpen de beteekenis van het Confiteor en het Kyrie, van de gedachtenis der Heiligen, van het bidden voor levenden en dooden. Wanneer de Moeder dit haar kinderen voorleest en er nog eens bij vertelt of hun vragen beantwoordt, dan kan het niet anders of ze gaan alles beter begrijpen en... beter bidden. In twee kleuren is 't geïllustreerd door Luca Kaiser Oblaat van de Priory en 't is keurig uitgegeven. 'n Aanwinst voor de kinderlektuur. *Alb. Steenhoff-Smulders.*

Anke Servaes, **7993.**
PIL. Geïllustreerd. *G. B. van Goor & Zonen, Den Haag,* 1931. 196 blz. ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.90.
Anke Servaes heeft 'n benijdenswaardig vlotte pen! Dat glijdt allemaal zoo allemaal voort als was 't schrijven van dit boek haar slechts 'n spelletje geweest: ze heeft 'n uitnemend gehoor, ook voor de typische eigenaardigheden der jongemeisjestaal en zoo is 'n geheel ontstaan, dat in technisch opzicht uitmuntend mag worden genoemd. En toch huiveren we, om dit boek ook voor onze Katholieke meisjes zonder reserve aan te bevelen. Zijn we dan 'n vijand van gezonde levensvreugde? Gunnen we 't jongemeisje haar pretjes niet? Achten we 't uit den booze, dat zij verliefd is en dat hier de symptomen van deze gesteltenis zoo uitvoerig en animeerend zijn beschreven? In de verste verte niet! Maar de enkele maal, dat de schrijfster herinnert aan de ernst des levens, kan toch niet de suggestie breken dat 't heele leven eigenlijk „nur Spielerei'' is... Zeker, onze Pil studeert en doet haar best en is goed en lief voor haar omgeving en ze slaagt na 'n jaar voor apotheker-assistente, deze deugden onderschatten we absoluut niet in dit meisjesboek, maar óm de andere bladzijde smullen de jongedames aan nieuwe delicatessen, de een al verfijnder dan de andere en ze zijn verzot op luxe... We kunnen 't niet helpen, maar zoo werd dit boek 'n voorportaal voor de befaamde society-roman, waar de lezer leert wennen aan 'n valsch wereldbeeld en 'n averechtsche levensopvatting. We zouden tenminste meenen, dat 't bewuste Katholieke meisje van thans, 'n K.J.V.'ster, 'n Graalmeisje b.v., met zulke boeken niets kan aanvangen. En daar dienen we zoo onderhand 'ns rekening mee te gaan houden bij de beoordeeling van lectuur: bij de opbouw van 'n nieuwe en betere maatschappij mogen we ook dit onderdeel niet verwaarloozen en zeker niet in dit opzicht achter anderen aandraven...
L. F.

J. Stamperius, **7994.**
HET LEVEN VAN MICHIEL DE RUYTER. *Gebr. Kluitman, Alkmaar,* 1931. (21 × 15) 186 blz. geb. *f* 1.75.
De Ruyter is 'n ander figuur dan Coen, 'n oorlogsman, nobel, rechtvaardig, godvreezend, nooit wreed, ook voor z'n vijanden niet. 'n Man die niet alleen in 't gevecht moed bezat, maar 't aandurfde tegenwoordig te zijn bij de begrafenis van de gebroeders de Witt en die afschuwelijke daad openlijk af te keuren. 't Scheelde weinig of ook hij de „roem van 't vaderland'', was door 't opgehitste volk gedood. Een treurig bewijs van de politiek in die dagen. 't Boek zal de jongens wel boeien.
Alb. Steenhoff-Smulders.

DUITSCH.

Velter, **7995.**
AUSTRALIEN KREUZ UND QUER. Geillustreerd. *J. P. Bachem, Köln,* 1931. (17.5 × 12) 183 blz.
Twee vrienden, die veel reisverhalen hebben gelezen, krijgen de onbedwingbare zwerflust te pakken. Vooral Australië, het onbekende land trekt de jonge Duitschers aan. In auto of te paard zwerven zij door de wildernis en lijden vreeselijke ontberingen, maar hebben ook af en toe de vreugde van het vroolijke kampleven. Vooral voor jongens, die het Duitsch machtig zijn, is het een interessant boek. Zonder opsmuk en zonder romantiek maken wij het harde avontuurlijke leven mee en zien de woeste natuur door de oogen der twee jongelui, die feitelijk totaal onbekwaam zijn voor hun verkenningstocht.
Alb. Steenhoff-Smulders.

N.V. Van Loo's Wijnhandel, Arnhem, Tel. 24771
Oud betrouwbaar adres voor BORDEAUX-, RIJN- EN MOSELWIJNEN. — MISWIJN.

Th. v. d. Pavert, Ziekenstraat 82, Nijmegen
KUIPERIJ. Levert alle soorten van Kuipwerken, aan Kloosters en Gestichten, vooral PLANTENKUIPEN.

ALS HET WINTERT.
(1931)

De exemplaren zijn alle verzonden. Abonné(e)'s die geen exemplaar mochten hebben ontvangen en er wel prijs op stellen gelieven te reclameeren.

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 — BREDA.

ORGELS CANTUS FIRMUS het Kerkorgel in de huiskamer. Het 1ste klasse Köhler Sterktoonorgel voor kapel of zaalgebruik, alsmede onze Kofferorgels' voor schoolgebruik worden bij toeneming gevraagd. Nadere beschrijving en volledige inlichtingen op aanvrage franco toegezonden door Van Deldens' Piano- en Orgelhandel, Walburgstr. 14, Arnhem Grootste sorteering orgels in Gelderland

Beddenmagazijn ANTON VEEGER
Speciaal adres voor
Slaapkamermeubelen, Bedden
Matrassen - Dekens - enz
Vraagt prijsopgave...
Molenstraat 142 — Nijmegen — Telefoon 123

Drinkt
„St. Geertruydts"
Bronwater

Nederlandsche Bron,
Nederlandsche Onderneming
Hoofdkantoor BERGEN OP ZOOM.

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598
Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.
Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied
Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

Het beste en oudste adres op het gebied van Huishoudelijke artikelen. Electr., Gas- en Petroleumhanglampen. Aanleg van gas, waterleiding en electriciteit. Verwarmings-installatien.
Koper — Lood — Zinkwerken.
Fa. W. SCHELLEKENS & Zn. — BREDA
HALSTRAAT 14 TELEFOON 48

P. W. DERKS
NIJMEGEN
Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij.
Zeer concurreerend.

Manufacturenmagazijn
„DE STER"
A. VAN RUTH-VOS
Hemelrijken 96E, Eindhoven
Speciaal adres
in gemaakte goederen.

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN
Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

Fa. GEBR. KEMKES, Nijverstraat 14-20, Tilburg, Tel. Int. 1229
Speciaal in Kerkmeubelen.

Fragment uit Wien, der Walsenparadies, een der ontelbare weinig artistieke operette-films van Duitsche makelij.

JEAN VERMEULEN-ROELOFS
WIJNHANDEL — VENRAY
MISWIJN EN ANDERE WIJNEN
VRAAGT PRIJSCOURANT.

Stoomsteenfabriek „NUANCE"
FIRMA BOERLAND EN VAN DER KUN
TEL. AFFERDEN L 3. — HEUKELOM L.
Genuanceerde steen
Blauwe en Paarse plintsteen. Ruwe Handvorm.

N.V. EUREKA's BAKKERIJEN - NIJMEGEN — HET BESTE BROOD MET 10% KORTING
DE FIJNSTE KOEKJES, GEBAK EN BONBONS. — ZEER CONCURREEREND.

Fa. W. VAN ROOY & Zn. - BREDA - Tel. 735
VULHAARDEN, KACHELS, FORNUIZEN.

Leo XIII en Rerum Novarum
door Prof Dr. F. Weve O.P.
en Prof. Mr. Dr. L Triebels.
Hoogleeraren aan de R. K Handelshoogeschool te Tilburg.
Prijs 90 ct.

Joannes Stalpart van der Wiele
door L. C. Michels,
Docent aan de R. K. Leergangen te Tilburg.
Prijs 75 cent.

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den Uitgever Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg.

OCCASION 8 Cyl. „DE SOLO" TYPE 1931 — SPOTPRIJS — GLOEDNIEUW
TELEF. 3313
GARAGE A. J. SMULDERS — TONGELRESCHEWEG 85 — EINDHOVEN

S. MENHEERE-DUSEE - TILBURG BOUWMATERIALEN, WAND- EN VLOERTEGELS, SANITAIREN
Kantoor: Molenstraat 144 - Telefoon 1058 Magazijnen: Besterdstraat 3 - Rosmolenplein 3

2000
Nieuwe abonné's
Bijna 2000 nieuwe abonné's werden ingeschreven voor de twaalfde jaargang van
HET SCHILD
De abonnementsprijs is laag.
De inhoud trekt de belangstelling van elk ontwikkeld katholiek en niet-katholiek. . . . .
Gratis proefnummer :
Propaganda Secretariaat
O. Nassaulaan 16 — 's Bosch
Advertentie-tarief:
N.Z. Voorburgwal 278-280
Amsterdam. C.

Firma Wed. J. A. Wouterlood v. Doesburg & Zn
WIJNHANDEL
N. Ginnekenstraat 22 — BREDA
Telefoon No. 354.

WOESTEMANN
NIJMEGEN.
Houtstr. 30, Tel. 3125
Grootste sorteering delicatessen, fijne Vleeschwaren, conserven etc. uitsluitend in betere soorten.
Voor gestichten bijzondere condities.

C. VISSERS - VAN SETERS
Ginnekenweg 4 — BREDA — Telefoon 177
Lood- en Zinkwerker. Aanleg van Gas en Waterleiding.
Magazijn van Sanitaire Artikelen.
GAS- EN KOLENKACHELS.

PAUL MURK
DAMESKAPSALONS
Ginnekenweg 8 — BREDA — Telefoon 1233

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

**zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.**

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:
Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideëen van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.
Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."
Hooge Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".
L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen"

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.
Met een portret van Ruskin.

Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK

Zoo juist verschenen:

THEO PONTEN

MUSICA ARS

LEIDDRAAD VOOR MUZIEKGESCHIEDENIS EN ALGEMEENE MUZIEKLEER

Ten gebruike op middelbare scholen en ten dienste van de ernstige muziekliefhebber

Met een voorwoord van Sem Dresden en verschillende afbeeldingen en portretten

PRIJS, ING. . . . F 1.90
GEBONDEN . . . F 2.25

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij den Uitgever
J. B. WOLTERS,
GRONINGEN — DEN HAAG — BATAVIA

MENEER VAN NETTEN

Een boek over Wellevendheid voor Iedereen

Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS

Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.

**Omslagteekening van den kunstenaar
JOAN COLLETTE.**

DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wellevendheid, wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken
Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtbeveelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geeft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders, niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.

Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.

**Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND**

GERESERVEERD VOOR
FIRMA **M. KROPMAN**
HAZEKAMPSCHEWEG 30
NIJMEGEN
▼

Vermijdt teleurstelling.
VRAAGT BONBONS FINS
Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

Algemeen Bureau voor Pers-Informatiën
Directeur: Johs van Haarlem Gzn. Stichter voor Nederland en Koloniën
Opgericht 1 April 1895, Gevestigd te AMSTERDAM
Spoorbaanstraat 8 bij de Grensstraat en Weesperzijde
In navolging van de reeds bestaande Bureaux te Parijs, Londen, Weenen, Berlijn, New-York enz.

Frans de Kort, Torenstraat 27 en 29
En Gros BREDA En Detail
Handel in Land- en Tuinbouwzaden, Kunstmeststoffen en Tuinbouwgereedschappen. Tel. Int. 661
Catalogus op aanvraag gratis.

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ▫ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ▫ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ▫ NADRUK VERBODEN
EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

No 23 1 DECEMBER 1931 25 cent

Een in hout gesneden portret door den Duitschen Kunstenaar Lucas Cranach
Cliché ontleend aan ons Winterboek 1931.

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

Leo XIII en Rerum Novarum
door Prof. Dr. F. Weve O.P.
en Prof. Mr. Dr. L. Triebels.
Hoogleeraren aan de R. K. Handelshoogeschool te Tilburg.
Prijs 90 ct.

Joannes Stalpart van der Wiele
door L. C. Michels,
Docent aan de R. K. Leergangen te Tilburg.
Prijs 75 cent.

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den Uitgever Drukkerij Henri Bergmans & Cie, Tilburg.

INHOUD.

Het volledige auteursrecht van alle artikelen in dit tijdschrift berust bij de Uitgevers. Nadruk verboden.

L. J. M. Feber: . . . . *Het boek Gog*
Kees van Hoek: . . . *Een Sowjet Sanatorium*
C. Slootmans: . . . . *De Spaansche Revolutie*
G. de Van der Schueren: *Met de Italia naar de Noordpool*
Dr. Raph. Kreemers: *Vrouwen in de Literatuur*
P. Placidus O.Cap: . *Gijsbert Karel's Leerjaren*
UIT BOEK EN BLAD:
De Volkskrant. — Dietsche Warande en Belfort
VERSCHEIDENHEDEN:
Waarom boeken gekocht worden

BAHLMANN & Co - NIJMEGEN
K. Burchtstraat hoek Broerstraat
Solied adres voor Heeren- en Kinderkleeding
Steeds groote keuze. - Nieuwste modellen.
Zeer voordeelige prijzen.
Specialiteit „PRIESTERKLEEDING".

M. BAKKEREN
AANNEMER
Kantoor en Werkplaatsen
Nijverheidssingel
Breda.
Telefoon No. 320.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

Studebaker
FREEWHEELING CAR
Eenig op de wereld.
FIRMA P. OTTEN
Havermarkt 18—21—23—25.
Telefoon 213 BREDA.

GEEN KOUDE GEEN VOCHT GEEN LAWAAI SIERT DE WONING DOOR CELOTEX
Voorradig in afmetingen van: DIK: . . . 11 m.M. BREED: 91-121 c.M. LANG: 244-260-275 305-366-427 c.M.
N.V. Bouwstoffenhandel H. W. DE KANTER, BREDA, Oede van Hoornestr. 1 en 8, Telefoon 779

Wie in Nijmegen een
MOOIE FILM
wil zien, gaat naar
LUXOR-TEATER
Mariënburg — Telef. 20

SERVA RIJWIELEN - Nieuwlandstraat 1, Tilburg

GOEDKOOP ROOKEN HERMANS Sigarenhandel Stratumseind 36 A EINDHOVEN
VRAAGT PRIJSCOURANT Zendingen van 300 stuks franco over het geheele land.

J. B. VERMULST-SCHEFFER - Strijpschestraat 23d - EINDHOVEN
AGENTSCHAP GILLET MOTOREN — KESTEIN'S EAK RIJWIELEN
Soliede personen gemakkelijke betalingsconditiën.

Hannelore Schroth-Haak en Käthe-Haack Moeder en dochter, die beiden optreden in de nieuwe operettefilm: Daun nur lieber Lebertran.

Nieuwe Uitgaven.

Bij N.V. Paul Brand's Uitgevers Bedrijf te Hilversum zijn verschijnen:

De Moderne Theosophische Beweging, verlucht met illustraties, door prof. J. P. Verhaar.

De Oude Wiking, door Stijn Streuvels, verlucht met zes houtsneden door Jozef Cantré.

Grondbeginselen van de Schrijfwijze der Nederlandsche Taal, door prof. dr. Jac. van Ginneken.

Tien jaren Arbeid van den Volkenbond. Overzicht van grondslag, samenstelling en werkzaamheden van den Volkenbond door H. Ch. G. J. van der Mandere.

Driehoek. Delta en Davidsschild. Studiën over Algemeene en Joodsche Vrijmetselarij, door Jac. P. v. Term met circa 400 citaten en een twintigtal afbeeldingen.

Bij W. J. Thieme & Cie. te Zutphen zijn o.a. ter perse om binnenkort te verschijnen:

A. P. Morgan en J. W. Sims, *Jongens en Electriciteit,* bewerkt door J. van Asperen. Met vele afbeeldingen.

J. A. Slempkes, *Sagen en Sproken uit het Oude Gelre.* Met vele illustraties van Willem Backer. Twee deelen. Met medewerking van Alb. Oltmans

Eene Vertaling van Vondel's *Gysbreght van Aemstel* in het Esperanto, door ir. J. R. G. Isbrücker.

Dr. G. J. Geers en dr. Joh. Brouwer, *De Renaissance in Spanje* (Kultuur, Litteratuur, Leven) met 63 platen.

S. Gazan, *De Schat der Eeuwen.* Jeugdbijbel Geïll.

J. F. L. de Balbian Verster, *Burgemeesters van Amsterdam in de 17e en 18e Eeuw.* Met portretten.

Admiraal E. R. G. R. Evans, *Het Geheim van Kapitein Merionn.* Vertaald door H. M. Leopold.

J.T. Trebitsch Lincoln, *De grootste avonturier der twintigste eeuw.* Met afbeeldingen.

H. C. A. Grolman, *Nederlandsche Volksgebruiken.* Kalenderfeesten. Met platen.

Eugen Lennhoff, *De Vrijmetselaren.* Uit het Duitsch door A. J. J. Hattinga Raven. Met 156 platen.

Voor de vrienden van het boek.

Hermann Bahr.

Hermann Bahr kreeg het manuscript van een bundel gedichten toegezonden met het gewone verzoek om gunstige beoordeeling. De begeleidende brief was echter zóó bescheiden en onder-

Hermann Bahr.

worpen geschreven en met zooveel vleierijen aan het adres van den geadresseerde vermengd, dat Bahr er een misselijk gevoel van kreeg. Aan het slot stond echter:

— U moogt mij gerust de waarheid over mijn verzen zeggen, ook al zou die nog zoo ongunstig luiden. Want ik houd mij aan het oude schoone woord: „Nooit voel ik mij meer geadeld, dan wanneer een wijs man mij berispt.''

Hermann Bahr zond de gedichten terug met het snedige antwoord: „Wat mij betreft, kunt u zich als groot-hertog beschouwen.''

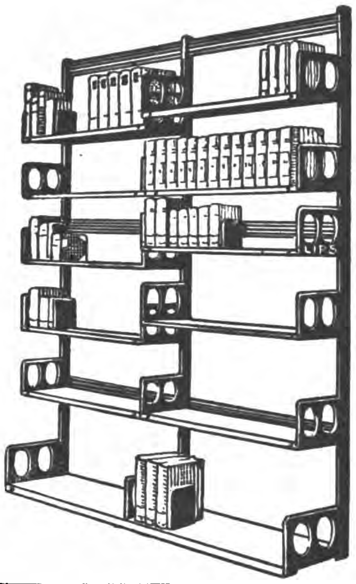

LIPS HANDIG VERSTELBARE
BOEKENSTELLINGEN
IN ELKE LENGTE
LICHT, SIERLIJK, ENORM STERK.

Goede Boeken
in 't Nederlandsch en de moderne talen, bij
Eindhovensche Boek- en Kunsthandel
Stratumseind 64 — Eindhoven — Tel. 2888
Vlugge levering van alle Studieboeken.

J. TILLIE — MAASTRICHT
Aannemer. Tel. 1239. Franciscus-Romanusweg 34

Coöp. Stoomzuivelfabriek „St. Antonius"
GROESBEEK.
Filiaal Nijmegen, Groote Markt 34, Tel. 520
Gep. Roomboter met rijksmerk - Kaas - Eieren
Met goud bekroond te Antwerpen 1930.

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

J. Steylen-v. d. Brûle — Firma P. ten Have
St. Jansstraat 26 - BREDA - Giro no. 24273 - Tel. 620
Magazijn voor fijn en grof werk. Complete Serre ameublementen

TH. BEENS - GINNEKEN -TEL. 563-
RADIO
ELECTR. VERWARMING
SANITIAR

Fa. P. v. d. WEEGEN & Zn., Tilburg
TIMMERFABRIEK
Briefadres: GASTHUISSTRAAT 48.

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr 34, Tilburg, Tel. 641

STOOMEN **L. C. ROELOFF - BREDA** VERVEN
Fabriek Balfortstraat 59-63, Telef. 16-19 — Winkel Markt 41, Telef. 431

Firma Alph. van Laarhoven - Het aangewezen adres voor goud, zilver, doublé, alpacca. - Klokken, Horloges, Luxe Klokjes. - Eigen reparatie-inrichting
VISCHMARKT 8 BREDA

FABRIEK VAN MACHINALE HOUTBEWERKING
„DE MARK"
JACQ. VAN GROENENDAEL — BREDA
Alle timmerwerken, speciaal
kerkbanken, kerkstoelen, schoolbanken enz.

J. HURKMANS, Teteringenstr. 31, BREDA
LUXE BAKKERIJ — Hoek Ceresstraat — Telefoon 1731
Specialiteit in alle soorten FIJN GEBAK.

Kantoormachines
Mart. Payens - Nijmegen
ARNHEM - 'S-BOSCH - ENSCHEDE

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

PIANOHANDEL VAN LIEBERGEN Nieuwstr. 9, Eindhoven, Tel. 2979.
Speciaal adres voor accuraat stemmen en repareeren

VICTORIA-WATER
OBERLAHNSTEIN
Sedert 1887 eene Nederlandsche Onderneming.

HET BOEK GOG.

Giovanni Papini.
Eigen opname afgestaan door Ellen Russe. Nadruk verboden

Dit jongste gewrocht van Papini is brillant, sprankelend, groot van conceptie, machtig van synthese, maar het is geen roman. Het is geen verbeelding van een karakter in zijn ontwikkeling, van een individu in zijn strijd en bevrijding. Er is daarom meer reden tot de vraag *wat* Gog is dan *wie* hij is. Als middel om het verhaal in gang te zetten, als middelpunt van compositie wordt Gog ten tooneel gevoerd in de gedaante van een Amerikaanschen multi-milliardair, zooals er ons heel enkele te wachten staan, wanneer het proces van verslaving en bezitsconcentratie zich tot zijn uiterste consequentie mocht voltrekken. Wij kunnen deze heeren bij voorbaat geen geluk wenschen en het menschdom, in het verondersteld geval, evenmin — tenzij ze tegelijk heiligen mochten wezen. Dit echter is niet waarschijnlijk, aangezien voltooide of volgroeide heiligheid nu eenmaal zekere bezwaren meebrengt, waar het geldt het succesvol uitvoeren van commercieele strooptochten.

Gog is in en door zijn rijkdom stapelzot, bezeten van ongeveer alle krankzinnigheden tegelijk. Hij is een pathologisch geval. In het bezit van machtsmiddelen zonder weerga, is hij volkomen onvrij. Onvrij ten opzichte van zichzelf en van het leven. Hij is de hopeloos gevangene van de aarde, van de ruimte, van den tijd, van de menschheid, van zichzelf. De gedachte, dat de ware vrijheid alleen is te bevechten door zelfoverwinning, is hem geheel vreemd. Zich almachtig wanend, wil hij zich vrij maken van God, vrij van den medemensch, die God als een onontkoombaar feit op zijn weg heeft gesteld. Hij denkt zich de vrijheid te kunnen koopen met zijn milliarden; de mislukking van zijn wanhoopspogingen dompelt hem met iedere schrede dieper in den waanzin.

Gog is niet van geestelijke capaciteiten ontbloot. Hij heeft in zekeren zin een scherp verstand en een aesthetischen smaak. Zijn visie op litteratuur is vrij zuiver, zoo zuiver als dat van Papini. Zijn intellect is alleen maar gedesorienteerd, overgeleverd aan den geest van ontkenning. Uit Gods orde geslagen, heeft hij een noodlottigen voorkeur voor het buitenissige, dat een teeken is van een satanische gesteldheid. Hij heeft de dwalingen lief, het liefst tot in hun uiterste absurditeit. Niet de ketterijen verwerpt hij, maar de ketters, die hem als kwakzalver naar zijn milliarden staan. Het menschdom, waarvan hij niet vrij weet te komen, haat hij met een helschen haat. Hij is a-moreel; liefde en zin voor zedelijke orde ondergaat hij als aanvechtingen; hij reageert met een somber sadisme. Onderwijl is hij niet amoreeler dan de mensch, schepsel Gods, vermag te zijn; hij heeft zijn momenten van hunkering naar het oneindige, naar respijt in een orde. dien zelfs hij vermoedt. Maar dit zijn schielijk vervlietende episoden in zijn gedoemd bestaan.

Aldus ongeveer Gog, — apocalyptische afkorting van zijn burgerlijke naam Goggius — multimilliardair, kosmisch desperado, godvergetene en verdoolde in het heelal. Met dat al, ondanks deze ongetwijfeld markante trekken; is hij niet geconcretiseerd tot een persoonlijkheid; zijn karakter, zijn wezen vertoonen geen evolutie. Hij eindigt zóó als hij begint, volkomen ontwricht, een complex van de meest ontstellende geesteszieken. Hij komt niet tot de erkenning van goed en kwaad en hij betert zich niet. Het einde van het verhaal, waar hij mediteert — heel even — over de bete broods, hem gereikt door een herderin in de Appenijnen, als over een schat die hij met al zijn milliarden niet had kunnen koopen, wordt opgeheven door de in

leiding, waarin Papini mededeelt, dat hij hem daarná in een krankzinnigengesticht heeft ontmoet.

Papini als kruisridder.

Gog is dus, naar de conceptie van den schrijver, meer een *iets* dan een *mensch*. Hij is een centrum, een spiegel, waarin de zedelijke en geestelijke gesteldheid der moderne wereld volgens tallooze aspekten weerkaatsing vindt. Al is hij dus geen gedefinieerd mensch, hij is niettemin een machtig belangwekkende schepping. Hij is totaal misvormd, volgens alle assen van geestelijke en zedelijke orde krom getrokken; hij vertoont de menschheid dezer tijden als in een hollen of bollen spiegel. Haar misvorming zien wij verhevigd, grotesk. Of een vertooning als deze verantwoord is? Zonder twijfel; want het gemis aan zelfkennis van dit verwaten geslacht is van dien aard, dat het alleen tot het besef van zijn ontreddering is te voeren, door het zijn misvorming gechargeerd voor oogen te stellen. Het verhaal van Papini is een aaneenschakeling van carricaturen van ongemeene karakteriseerende kracht, van snijdenden hoon, van heiligen toorn. Het komt er voor den lezer maar op aan het karakter der dwalingen aan haar caricaturen te herkennen.

Aldus is Gog niet anders dan de carricatuur van de moderne menschheid, niet van dezen of genen modernen mensch. Hij vertoont het wezen, de trekken van dit geslacht in verhoogde contrastwerking, tot in het groteske opgevoerd, in het eigen wezen en in den weerslag zijner ontmoetingen. De systemen, de houdingen worden voor het front gevoerd in de personen hunner werkelijke of gefingeerde dragers. Hij praat met Einstein en Freud, met Maeterlinck en Gandhi, met Lenin en Wells, met Knut Hamsun en den graaf van Saint Germain; hij komt in contact met de raarst denkbare experimenten van plastiek en poëzie; hij probeert een universeele religie op te diepen uit een kinderlijke expositie van godsdienstige riten. Van Malthus ontmoet hij het carricatuur onder de kannibalen; van de impotente droomers over het verleden krijgt hij een afschrik in een Spaansche Ahnengalerie; het individualisme ziet hij ad absurdum gevoerd in een soort nieuwen godsdienst van zelfaanbidding. Echter vindt hij nergens een antwoord, oplossing of bevrijding. Zijn kwade aard wordt nog het best bevredigd in de lugubere rariteitenwinkel van Ben-Chusaï of door het verhaal van den Chineeschen beul, die met weemoed zijn vak aan lager wal ziet raken, verwaterd door bevliegingen van humaniteit. Fusilleeren vindt Tiapa tamelijk ordinair; de straf der „duizend dooden'' was je ware. En Gog, bezeten van menschenhaat en gespeend van alle ethiek, is zéér geneigd zulks te beamen. Trouwens, de heer Greshoff moet daar precies zóó over denken. In hun gesprekken met Gog ter verklaring van hun systemen aan het woord, zijn de representanten der moderne menschheid uitnemend getypeerd. Einstein, Freud, Hamsun, Ford, Maeterlinck en zooveel anderen, al betoogen ze daar slechts, leven voor ons concreter, tastbaarder als individuen dan Gog zelf. Het carricaturale van hun ontboezemingen in aanmerking genomen, zijn de exposé's, die Papini hen in den mond legt, over het algemeen meesterlijk van samenvatting. Het samengaan van den diepsten ernst met de meest hopelooze vaagheid, is stellig teekenend voor Maeterlinck, die bijvoorbeeld in zijn *Vie de l'espace*, met louter intuïtie zich wagend op het terrein van de moderne ruimteleer, wetenschappelijken onzin heeft gedebiteerd. Freud laat hij zijn heele genealogie verraden, Shaw laat zichzelf zienderoogen in zijn tegendeel verkeeren. Van Einstein neemt God vrij beduusd afscheid nadat hem de bevinding, dat er ten slotte *„iets is wat beweegt''* als de hoogste en laatste slotsom der physica en mathematica is voorgehouden. Men krijgt den indruk, dat Papini met Einstein niet best overweg kan — trouwens, aan alle menschelijke universaliteit is een einde.

Behoudens de inleiding dient de auteur zijn werk aan als de dagboeknotities van Gog zelf, door een toeval in zijn handen gevallen. Hij maakt excuus voor den stijl onder nadrukkelijke verklaring, dat hij geen litteratuur opdient. Het geforceerde in dezen opzet, die overigens niet bepaald origineel is, zij vergeven voor den gespannen,

geladen stijl, die Papini aan het creatuur zijner verbeelding heeft toegedacht. Ook is Gog verbazend knap in het pakken van den vorm, die organisch past bij de talrooze figuren, die hij omtrent het wereldraadsel raadpleegt. Ieder spreekt de taal van zijn natuur, van zijn geest. En wel zóó raak en boeiend, zóó karakteristiek, dat wij ons weinig gelegen laten liggen aan de bedenking, dat Gog toch wel een onwaarschijnlijk knap stylist is voor zoo'n ontwrichte, dorre, ten slotte middelmatige geest.

Er komen in dit boek, zoogenaamd van de hand van Gog, bladzijden voor van een geweldige evocatieve kracht — als daar zijn „De verlaten stad", de tragische vermelding „Niets is mijn" en het angstgezicht „De zaak van Ben Chusaï", dat een obsessie van Poe evenaart.

Men zou hoogstens als bezwaar kunnen laten gelden, dat Gog vooral in den beginne wel erg sober reageert, zich beperkt tot het afsnijden van relaties, zoo gauw zijn millioenen op ongewenschte wijze in het geding dreigen te komen. Dit geeft aan het verhaal der eerste ontmoetingen met allerlei exemplaren van het soort „mensch" te veel het karakter van een reeks essays zonder meer — hoe knap die ook zijn.

Papini heeft er voor het boek Gog vanuit den kring van zijn geloofsgenooten danig van langs gehad. Men was verontwaardigd en ontsteld; men meende, dat de schrijver was hervallen in zijn oude dwalingen, dat hij was teruggestort in anarchie, in zedelijke verwildering en wijsgeerig agnosticisme. Bovendien spreekt de auteur in dit boek over menschen en toestanden, over gesteldheden van ziel en gemoed, waarover men onder ons pleegt te zwijgen, zonder ze al doodzwijgend uit de wereld te kunnen helpen. De zaak is, dat de groote hoop niet is afgestemd op carricatuur en ironie en den zin mist voor het karakteristieke en waarachtige in het groteske, voor de liefde in de bijtende, toornende satyre.

En vooral heeft het gezapige katholieke publiek een „happy end" gemist, natuurlijk in den hoogeren zin van het woord. Natuurlijk in den hoogeren zin! Men stelle zich voor: een katholiek lezer, die gebrand zou wezen op een ordinair happy end, van ze-krijgen-mekaar! Men is onvoldaan geweest, en zelfs vertoornd, dat Gog zijn omzwervingen niet eindigt aan de voeten van den Paus, om daar in overgave en berouw en gebed te gewinnen, wat hij met al zijn milliarden niet heeft kunnen koopen. Namelijk den innerlijken vrede en den sleutel tot de eeuwige zaligheid. Dát zou het boek Gog pas recht tot een brok pakkende apologie hebben gemaakt.

Wij veroorloven ons echter de vrijheid het geval ánders te zien. Gog is niet geconcipieerd als een bepaalde persoonlijkheid, doch overwegend als een reflecteerend centrum. Hij evolueert niet; hij evolueert dus ook niet naar een bekeering toe. Hij vertegenwoordigt niet de toekomstige ont-

Paus Pius XI

wikkeling van de menschheid; hij vertegenwoordigt haar uitsluitend in haar moment van *nu*. En in dit moment is zij zoo onbekeerd mogelijk en heeft hij zich van het katholicisme afgewend. Vandaar dat haar representant en symbool langs Rome heenreist naar de Apenijnen in het Noorden, naar Paudum in het Zuiden, heel de wereld over en Rome links laat liggen. Vandaar dat hij het met iedereen en met alle systemen probeert, maar er niet aan denkt met den plaatsvervanger van Christus te praten. Er valt Papini hier niets te verwijten; men zou hoogstens kunnen zeggen, dat hij een stuitend tooneel heeft bespaard,

gezien Gog, gezien de moderne menschheid. Maar sommigen zijn nu eenmaal geneigd een auteur bij voorkeur te lijf te gaan op datgene, wat hij niet geeft om de afdoende reden, dat het van den aanvang af buiten zijn conceptie valt, buiten zijn bedoeling. Papini heeft bedoeld dit geslacht te teekenen zóó als het actueel is en niet deszelfs bekeering, die voorloopig toch niets dan fictie zou wezen. Op zichzelf beschouwd bestaat tegen deze opvatting geen bezwaar; alleen, sommigen vergeten, vervoerd door hun apologetisch vuur, het geval-Gog op zichzelf te beschouwen, binnen het kader van zijn conceptie. Het boek Gog is een diagnose, geen beschrijving van theurapie en genezing. Alleen, de genezing begint met het stellen van de diagnose, waarvan menig min of meer wereldvreemd eenvoudige van harte beteuterd zal staan. Evenwel, door de erkenning van de werkelijkheid in haar volle verschrikking moeten wij héén. Van de vernieuwing in Christus komt weinig terecht, wanneer wij niet beginnen met te beseffen hoe oud en rot onze zoogezegde beschaving is. De volheid des levens wordt niet herwonnen, tenzij wij het leven-van-nu doorzien in de ledigheid van zijn satanische negatie, gelijk Papini.
Overigens heeft de auteur zijn ziektebeeld geen aanbeveling meegegeven voor gebruik op kostscholen en naaikransen.

L. J. M. Feber.

[1]) **Giovanni Papini,** **— Bc —**
GOG. Vertaald uit het Italiaansch door Elle Russe. *C. N. Teulings, 's Hertogenbosch.* 1931. (19.5×14) 396 blz. ing. f 4.90.

EEN SOWJET SANATORIUM.

Fjodor Gladkow is niet alleen een der erkend vooraanstaande schrijvers van het Nieuwe Rusland, doch ook, buiten kijf, een erkend Bolsjewist. Zij die in dit blad de bespreking van *Cement* gelezen hebben, weten dan meteen reeds dat, indien zijn oeuvre al niet door de D uitgebannen is, het toch minstens bij de C-klassificatie thuishoort, welke klassificatie's overigens — en het is goed dit bij het gemeesmuil van niet-katholieke zijde nog eens te beklemtoonen — de litteraire grootheid van een werk niet ontkent, doch het alleen een norm van katholieke (d.i. algemeen christelijke) moreele appreciatie bedoelt aan te leggen.
In Rood Rusland, en dus mutatis mutandis bij de Rood-Russische schrijvers, schijnt alles mogelijk, zoo zelfs dat er thans een novelle verschijnt, welke, hier en daar mogelijk voorbehoud voor huiskamer gebruik noodzakelijk makend, den ontwikkelden katholiek eenige uren van *vruchtbaar* litterair genot verzekert.
In *Marussja stiftet Verwirrung*[1]) beschrijft Gladkow het verblijf van een zeventienjarige jong-communiste in een Sanatorium aan de Russische Zuidkust, thans voor de partijgenooten ingericht. Onder de tallooze patiënten die wegens geschokte zenuwen hier gecureerd worden, bevinden zich de vreemdsoortigste typen: oude partij vereersters met zoovele jaren Tsjaristisch-Siberische verbanning als een aureool rond de grijze haren; jonge opgeschoten vlegels; intellectueelen aan het hoofd van belangrijke diensttakken naast uitgeleefde arbeiders uit de onderste lagen der partij. Te midden dezer mengelmoes staat de jonge Marussja, vol vitaliteit, vol enthousiasme, toonbeeld van jeugd en schoonheid en kracht en met nog steeds de kern van wat velen harer genooten wel verouderde burgerlijke opvattingen van „meisjeseer" zullen spotten Doch die eer bewaakt zij jaloersch. Jonge wellustelingen trachten die haar te ontrooven, Marussja houdt stand, ze is het viefe, vlotte kind, doch een dat scherp nog de scheidingslijn weet te trekken. Haar moederlijke vriendin, een kamergenoot, heeft haar trouwens voor die rotte elementen onder de jongeren te voren gewaarschuwd: „Jetzt ist geradezu eine Epidemie der Lüsternheit ausgebrochen...... Ich weisz nicht, vielleicht bin ich altmodisch...... aber Schmutz bleibt immer Schmutz und das Huliganentum, welche revolütionären Formen es auch annehmen mag, bleibt Huliganentum......"
Hoe zwaar de jeugd het in 't communistische Rusland heeft, hoe fel zij zich innerlijk verbrandt, hoe zij nog onder de duizend weken uitgedórt kan zijn met een hopeloos, oud zieltje, dat bewijst het va-et-vient in dit zenuw-sanatorium der Sovjets, waar meer dan een derde deel der patiënten jong-communisten zijn. Oudere en bedachtzame figuren in dit boek leggen zelf reeds den vinger op deze wonde: Men traint de jonge pionnieren met marschen en trommelslag, met kommiesbrood in kazernes. Het is alles bureaucratie en automatiek; de ziel ontbreekt, of noem het zooals deze waarnemers: kunst, muziek, levenspoëzie, kortom: cultuur. En het resultaat: hoe ernstig voor zich zelf gemeend ook hun eigen redenaties zijn, voor den koel ontledenden toehoorder klinkt deze Paragraphen-Reiterei

en deze brochüren-taal als rotte woorden-haché, als het volmaakt onevenwichtige van iemand, die door een vloo gebeten, als een wildeman met een bijl in het rond gaat hakken!

Naast Marussja is kameraad Akatujew de centrale figuur. Men kan onmogelijk ontkomen ook voor dezen mensch, zooals Gladkow hem scherp en duidelijk geteekend heeft — en er bestaan ongetwijfeld tal van deze overtuigde, eerlijke, hard werkende idealisten in het ongelukkige Rusland — groote sympathie te gaan voelen.

Van zijn kinderjaren af aan is het leven hard en meedogenloos voor hem geweest, zijn jeugd bracht hij in muffige krotwoningen door, zijn eerste arbeidersdagen te midden van stinkende rook en gloeiende slakken. Toen kwam na de Revolutie de Technische Hoogeschool, de verantwoordelijke positie, dagen die tusschen kantoormuren, nachten die in eindelooze vergaderingen en zittingen voorbij gingen. De wederopbouw, de rationalisatie, de oververmoeidheid, het ontbreken van eenig huiselijk leven, zoo dat deze man, even uitrustende in de zon van het helende Zuiden over een sprookje spreekt, niet als over iets volmaakt onbereikbaar, doch als de heerlijkheid van slechts een rustigen dag buiten den sleur van het krankzinnig jagende leven. Er is iets Spartaansch in de geste waarmede deze krachtige man van de verzoeking wegvlucht. Zijn verhouding tot Marussja, wier overvloed van leven en kwikzilveren levensvreugde hem bijna dronken maakt, blijft correct en om alle complicaties te voorkomen, vlied hij ontijdig vroeg weg uit het sanatorium, terug naar het harde leven en zijn stille afgetrokken Mongoolsche vrouw.

Heeft hij er iets geleerd in dien korten tijd? Ja! want ook in het Rusland onzer dagen, in het nog pas eenige lustra oude Rusland der zoogenaamd volkomen democratie, is er reeds een scheiding ontstaan tusschen wat men de nieuwe bourgeoisie en het altijd hetzelfde blijvende proletariaat kan noemen. Tal van scènes in dit boek leggen daar treffend den nadruk op. In deze week van gelijkheid als sanatorium-patiënt, nadert deze leider voor het eerst het volk, hij schaamt zich over de sensualiteit sommiger vrouwen, hij walgt van het vuil in de gesprekken der mannen en toch nog droomt hij dat kunst en cultuur aan het Nieuwe Rusland ook de zedelijke normen op zullen leggen, welke hij zelf nog bewust erkent. Dat is de waarde van dit boek. Veroordeel, lezer, het Russische systeem van vandaag; wie zou dát overigens kunnen verdedigen! Doch erken dat er nog mannen en vrouwen zijn, nog jongens en meisjes met-onbewust-in hun hart de onvergankelijke normen en de altijd levende aspiraties van het Christendom, van een Christendom dat zoo nu en dan, in plots opwellende ongecontroleerde uitlatingen reminicenties wekt aan de karaktereenvoud, aan de onderlinge hartelijke genegenheid, aan den gloed en de liefde welke er heerschten in de katakomben.

Wie dit boek gelezen heeft, wie van sommigen dezer figuren is gaan houden, dien zal het gebed dat de Opperpriester ons voorbad om de redding van zoovele menschen in wie nog zulke heerlijke kiemen sluimeren, te spontaner vallen, te inniger worden!

Kees van Hoek.

---

[1]) **Fjodor Gladkow,**
MARUSSJA STIFTET VERWIRRUNG. *E. P. Tal & Co., Wien,* 1930. (16 × 11.5) 187 blz.
— **C** —

DE SPAANSCHE REVOLUTIE.

Maura,
een der voorstanders der Spaansche Revolutie

André Germain bezocht Spanje voorjaar 1930 en later nog enkele keeren met groote of korte tusschenpoozen. Hij sprak daar verschillende vooraanstaande politici van het oude regime en ook jongere. Het essentiëele van die verschillende interviews — als men ze zoo nog noemen mag — zond

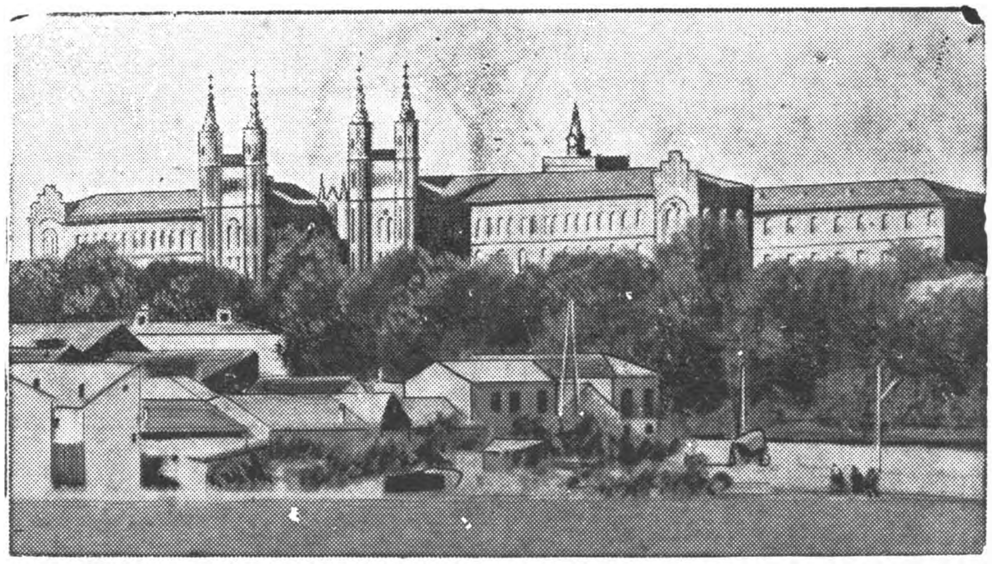

Het bekende Spaansche Jezuitenklooster Charmartin de la Rose, waaruit de bewoners verdreven werden

hij zijn blad als buitenlandsche correspondentie toe. Thans liggen ze gebundeld[1]) voor ons. Het getuigt voor hem en tevens van den onhoudbaren toestand, waarin Spanje toen verkeerde, dat men in die brieven de catastrophe a.h.w. voelt naderbij komen. André Germain teekent scherp en het is ontstellend uit de gehouden gesprekken de concluzie te moeten trekken, dat ieder hunner zag, wáár de fouten zaten, die verbetering behoefden, maar dat géén enkele iets deed of beter gezegd: dat ieder den moed miste voor een daad. Uitgezonderd dan Minister de los Rios en de Voorzitter van het neutrale Werkliedenverbond. De onthullingen over de medeplichtigheid van de los Rios aan den kloosterbrand beantwoorden dan ook wel aan het beeld, dat schr. van dezen politicus geeft; iemand die tot alles in staat is.

Als de oorzaken van de komende revolutie, beschouwden alle politici: den koning, het legersysteem en de agrarische kwestie (de latifundia met als gevolg: groote werkeloosheid en armoede). De handelingen van den koning doen den historicus sterk aan Karel X voor de Juli Revolutie denken, de beide anderen zijn verwant aan de oorzaken der Revolutie van 1789.

Géén der politici, spreekt over de kerk. Een enkeling vertelt de reeds achterhaalde leugen, dat de Jezuieten door hun groote rijkdommen, zoo'n grooten invloed hadden op het economische leven in Spanje. Overigens blijft alles omtrent de Kerk in dit boekje een vraagteeken. We hebben ons daarover tijdens de lezing niet kunnen verheugen. Het komt ons n.l. voor, dat uit dit gemis een groote mate van onverschilligheid ten opzichte van de Kerk blijkt, voortvloeiende uit het feit, dat de geestelijke leiders ter leniging van den ellendigen toestand op agrarisch gebied hun socialen plicht hebben verzuimd. Toch waren de encyclieken ook voor hen uitgevaardigd! Dat zij die goede gelegenheid niet hebben aangegrepen, blijkt ook nog hieruit, dat de neutrale werkliedenbond in dit z.g. katholieke land over een geweldig groot aantal leden beschikte onder een vurige leiding, terwijl het getal leden der katholieke Vereeniging blijkens andere gegevens poovertjes moet zijn geweest. Men oefende in de laatste trouwens een soort vaderlijk toezicht uit en liet de menschen zelf niets doen.

Schr. spreekt, zooals gezegd, over deze laatste zaken niet. Rustig en zakelijk behandelt hij zijn politieke personen en geeft hun meest markante ideeën en uitspraken helder weer. Pas in de laatste hoofdstukken blijkt zijn republikeinsche sympathie, maar tevens zijn grooten afkeer van bloedvergieten, ja van elke revolutie als zoodanig. Een aardig boekje, dat alléén echter niet volstaat, om zich een goed oordeel te vormen.

C. Slootmans.

---

[1]) **André Germain,** LA RÉVOLUTION ESPAGNOLE. *Bernard Grasset, Paris,* 1931. (18.5×11.5) 240 blz.

MET DE ITALIA NAAR DE NOORDPOOL.

Generaal Nobile

Er is al heel wat tijd verstreken sedert de dagen toen Nobile de wereld in rep en roer bracht. De man is naar den achtergrond gedrongen en zal daaruit wel nimmer meer te voorschijn komen. In de verbeelding van het menschdom vegeteert hij daar nog een weinig na en wanneer men bij toeval nog eens aan hem terug denkt, dan is dat meestal niet in vloeienden vorm. Want voor het gros der menschen was de expeditie van de Italia niets dan nationalistische humbug en alle inkt van de wereld zal bovendien de smet niet weg kunnen wisschen, die op Nobiles naam terecht kwam, toen hij zich het door Lundborg met een vliegtuig liet redden en daarbij zijn makkers in den steek liet.
Zoodat de vraag gerechtigd is of het nog zin heeft een nieuw boek over het ongeval in Hollandsche vertaling te laten verschijnen. Deze vraag kan echter bevestigend beantwoord worden. Elk goed historisch boek is altijd waard gedrukt te worden en dat geldt zeer zeker van een werk, dat vol zit met gebeurtenissen van den meest avontuurlijken aard. Nobiles beschrijving van zijn avonturen op een drijvende ijsschots is even boeiend als het beste boek van Jules Verne maar het heeft op zulke fantastische verdichtsel vóór, dat het op geschiedkundige waarheid berust. Het omvangrijke, maar makkelijk te lezen boek begint met een voorwoord, waarin Nobile stelling neemt ten opzichte van de kommissie, welke me het onderzoek naar zijn ongeval belast was. Deze kommissie bestond uit twee admiraals, een officier-vliegenier, een geograaf, een overheidspersoon en een dokter van de marine, allen natuurlijk Italianen. Van deze kommissie was niemand bevoegd over luchtvaartproblemen mee te spreken. Ze liet zich echter voorlichten door een officier-vliegenier, die indertijd drie maanden vestingstraf gekregen had, wijl hij Nobile belasterd had en van een technikus, die persoonlijke wrok tegen den beschuldigde koesterde, omdat hij in hem zijn ergste konkurrent in het bouwen van luchtschepen zag. Nobile zelf werd door gezegde onderzoekingskommissie niet gehoord. Hij werd veroordeeld, maar er werd hem geen gelegenheid gegeven zich te verdedigen. Regeeringspersonen van de hoogste kategorie hadden Nobile beloofd, dat de konklusies van het onderzoek niet gepubliceerd zouden worden dan nadat hij er inzage van gekregen had. Deze belofte werd niet gehouden. Het rapport werd bovendien tegen uiterst lagen prijs te koop gesteld en op regeeringskosten werd er voor den verkoop een groote reklame in de dagbladen gemaakt.
De dessous van deze aangelegenheid zijn ook na het lezen van Nobile's boek niet recht duidelijk. Zeker is, dat de luchtschipper vinnige vijanden had zoowel in als buiten Italië. De ietwat lawaaierige manier, waarmede de expeditie zich aandiende was niet geëigend haar veel vrienden in het buitenland te verzekeren. Alles, wat niet van het fascisme weten wil was over de Italiatocht slecht te spreken en zag een goede kans om opgekropte gevoelens lucht te geven toen de zaak mis liep. Men moet ook niet vergeten, dat, toen Peary de Noordpool als eerste bereikte, hij haar, blijkens een telegram, onder het protektoraat van de Loge stelde en velen zullen het den Paus en Nobile in hun hart wel verweten hebben, dat zij deze daad uitwischten door nu een kruis op de bovenste plek van onzen planeet te planten.
Maar hoe dat alles zij, de Italiaansche regeering schijnt wel zeer onthutst geweest te zijn over de loeiienden persstorm, die ontstond toen Nobile zich het eerst liet redden. Daarop volgde de berichten van den dood van Malgreen en de ver-

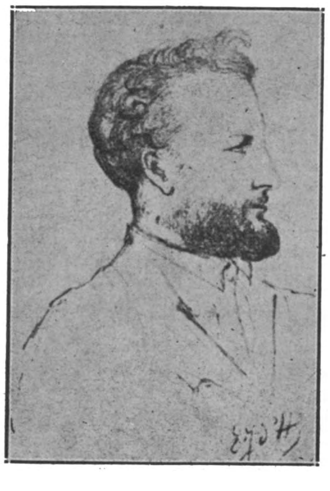

Jules Verne

wijten van kannibalisme aan het adres van twee Italiaansche zeeofficieren, die, zoo ze hun makker al niet opgegeten hebben, hem toch hulpeloos in den steek lieten. Dan kwam nog de dood van Amundsen en bovendien werd het ook duidelijk, dat de heele redding van de ongelukkigen, voor zooverre deze in Italiaansche handen lag, niet veel te beteekenen had.

Aldus keerde de halve wereld zich op een gegeven oogenblik tegen het eerzuchtige Italië en dat schijnt zich toen uit de onaangename omarming te hebben willen redden door een sensationeele zondebok in de woestijn te sturen. Hiervoor werd Nobile uitgekozen, maar daarmede had men toch niet heelemaal geluk. Want een onderzoekingskommissie, die lieden veroordeelt zonder ze te hooren of ze gelegenheid te geven zich te verdedigen, veroordeelt zich zelf. Afgezien daarvan zijn meerdere lieden voor Nobile in den bres gesprongen.. In het algemeen de Zweden, en in het bijzonder de Tsech Behounek, een kalme, evenwichtige geleerde, die de ramp van A tot Z meegemaakt heeft.

Wat de houding van Nobile op de ijsschots betreft, was deze braaf maar slap. Dit geldt in het bijzonder opzichtens de twee zeeofficieren, welke bij hem waren en die, als men goed leest, wat tusschen de regels staat, tot openlijke muiterij overgingen tegen hun leider, die toch altijd den rang van generaal had. Het verhaal van de redding zelf luidt eenigszins anders als het relaas, dat Lundborg er van geeft. Volgens laatstgenoemde liet Nobile zich zeer makkelijk over halen het eerst weg te vliegen toen bleek, dat Cecioni onmogelijk meegenomen kon worden, Nobile zegt echter, dat Lundborg voorgaf „orders" te hebben hem het eerst te redden, maar ook tegen deze orders wist hij zijn autoriteit van generaal niet door te zetten.

Misschien zal de kwestie van het afstaan der eerste plaats in de redding door velen als een geste worden aangezien. Maar men moet niet vergeten, dat de wereld soms behoefte aan een geste heeft. In casu was dat het geval en het is de pech van Nobile geweest, dat hij dat niet begrepen heeft.

Overigens is zijn excuse, dat zijn redding juist ten behoeve van zijn lotgenooten zoo noodzakelijk was, niet van grond ontbloot. Want op de groote reddingsbasis aan de Koningsbaai was het, — om het maar in zuiver Hollandsch te zeggen, — een zoodje. Dat er geen samenwerking tusschen de internationale hulpexpeditie's bestond is nog tot daar aan toe, maar op de Citta di Milano was het een janboel van de eerste soort. Nobile had dat al op de ijsschots per radio vast kunnen stellen en het is verklaarbaar, dat hij er naar snakte de redding in eigen handen te nemen. Verklaarbaar is niet, dat tijdens het séjour op de ijsschots niemand van hem bevel kreeg van Biagi, die toch ook sterfelijk was, de bediening van de radio-apparaten te leeren maar dat is bijzaak. Merkwaardig blijft echter, dat de Italiaansche regeering de redding ernstig gesabotteerd heeft door Nobile na zijn komst in de koningsboot heelemaal uit te schakelen, hem een soort arrest in zijn hut op te leggen, hem alle bewegingsvrijheid, ook ten behoeve van de mannen op de ijsschots en van de anderen, die heelemaal verdwenen waren, ontnam en

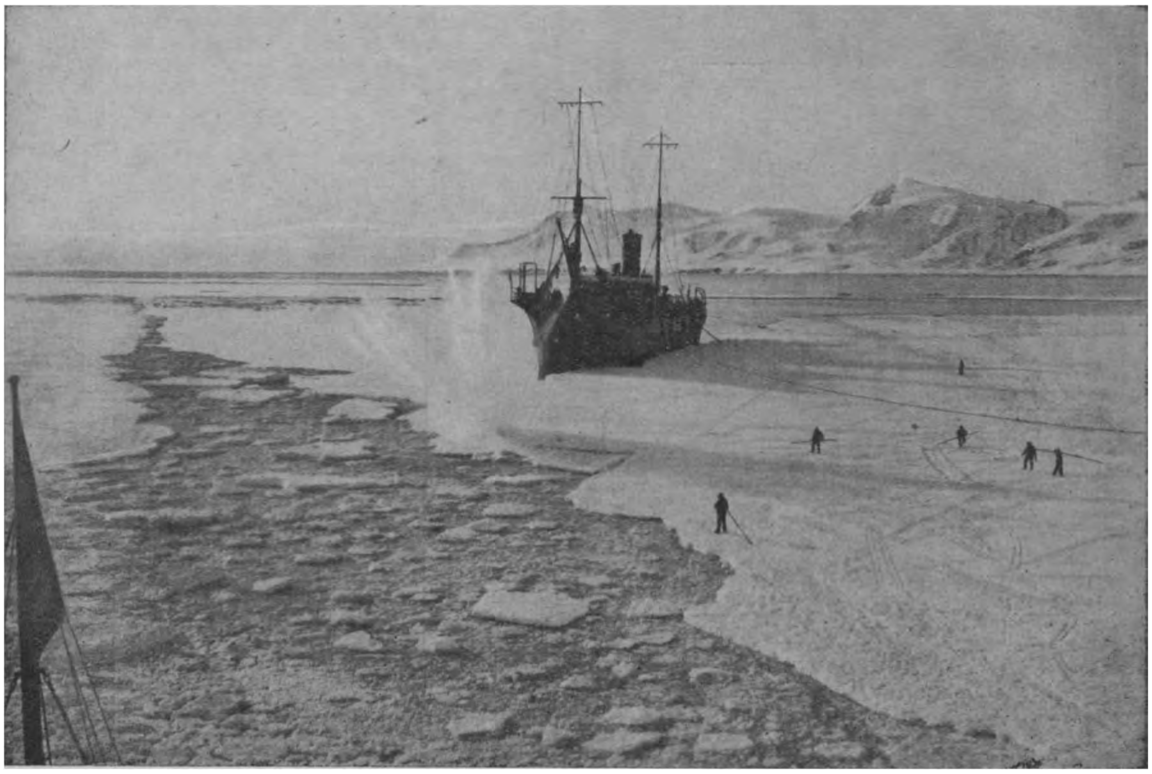

De Russische ijsbreker Krassin in het land van eeuwige sneeuw en ijs

alleen ruggespraak hield met den totaal onbekwamen schipper van de Citta di Milano. Rome zal wel een paar telegrammen met Nobile gewisseld hebben toen deze in de Koningsbaai aangekomen was en het voelt als een groot hiaat in het geval aan, dat deze telegrammen niet gepubliceerd werden. Afgezien daarvan krijgt men sterk den indruk, dat de verdwenen helft van de bemanning der Italia zeer voorbarig aan haar lot werd overgelaten. En dat alweer om uiterlijke redenen, om het gehavende prestige van Italië te redden.

G. de van der Schueren.

---

[1]) **Umberto Nobile,**
MET DE ITALIA NAAR DE NOORDPOOL.
Hollandia, Baarn, 1931. (24×16) 260 blz. ing. *f* 2.75.

VROUWEN IN DE LITERATUUR.

We hebben in onze veelvuldige vluchten over de domeinen der literatuur al onprettiger gezelschap gehad dan ons dezen keer heeft begeleid. En het is zelfs een uitzonderlijk geval dat we, ondanks het zoo verschillend klimaat en de zoo verscheiden horizonten, zooveel genoegen hebben beleefd aan ons literair uitstapje, al waren het uitsluitend Eva's-dochters die ons vergezelden. Ditmaal hebben we ons zelfs gewaagd aan een wereldrondvlucht:

M. E. Delafield

In Engeland vergezelde ons M. Bowen naar het barre Noorden en het Schotsche Borderland van een paar eeuwen terug, terwijl B. Goolden ons binnenleidde in de zeer mondaine moderne wereld, V. Cross en P. Pakenham ons voor zeer eigenaardige moderne psychologische problemen plaatsten, M. Delafield ons een kijkje gunde in het Alltagsleben van een vrouw uit de provincie; Gravin Russell ons een staaltje gaf van den hedendaagschen drang der stadsjeugd naar het

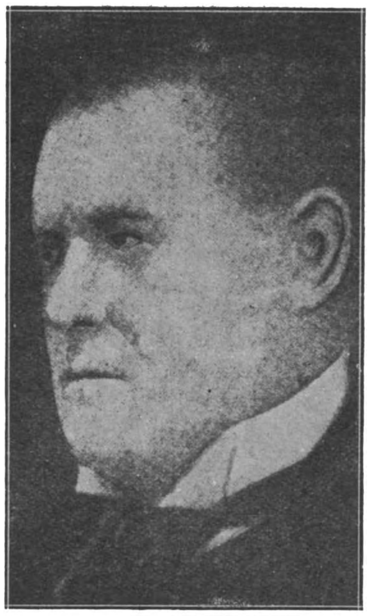

Hilaire Belloc

platteland, J. Davies ons den geleidelijken ondergang beschreef van een dominee in zijn strijd met de liefde en Pr. Johnston ons de gevolgen liet zien van het coëducatie-systeem op een Engelsche kostschool.
En van Wales uit trokken we met Sh. Quinn den Oceaan over naar de verre neven van John Bull waar C. Barnes ons enkele geheimpjes verklapte uit het na-schoolsche leven in het Zuiden en E. Scott ons rondleidde door de zoovele historische plaatsen beroemd geworden door den Burgeroorlog.
Toen zijn we nogmaals scheep gegaan naar de tegenvoeters en onder het geleide van de twee jonge schrijfsters Barnard en Eldershaw hebben we Sydney bezichtigd en ons een brok geschiedenis hooren vertellen uit het midden der vorige eeuw in Australië.
En ten slotte zijn we met St. Benson naar de Wit-Russen geweest in Mandchoerije om over Duitschland terug te keeren waar ons Mrs. Meynell terugbracht tot den gouden tijd van muziek en poëzie.
Gewoonlijk komen ons de namen H. Belloc, Th. Hardy, Galsworthy e.a. voor den geest wanneer we spreken van den historischen roman in Engeland. Toch zijn er al ettelijke vrouwen die op dit gebied ook haar sporen hebben verdiend. We denken hier b.v. aan Marg. Irwin die het vorig jaar den door Chatto & Windus uitgeschreven prijs won voor den besten historischen roman met haar *None so pretty*: een schitterend verhaal uit den tijd van Karel I: een meesterwerk van historische reconstructie. We denken nog aan Cl. Dane die de tijden

van Anna Boleyn voor ons doet herleven, aan Y. Moyse met haar avontuurlijken roman uit de Londensche maatschappij in de 18de eeuw; aan

Marjorie Bowen

B. Selous met een spannend verhaal over een Franschen edelman in de dagen van Karel II; aan G. Olivier die getracht heeft de raadselachtige en begoochelende figuur van Richard II voor onze oogen te doen herleven; aan M. Diver, G. Heyer en zooveel anderen om ons te beperken tot die welke hoofdzakelijk Engelsche geschiedenis hebben behandeld. Doch de beste en grootste vrouwelijke vertegenwoordiger in dit genre blijft ongetwijfeld Marjorie Bowen onder 't pseudo G. Preedy. In haar laatste boek *Tumult in the North*[1]) behandelt ze den opstand van de Jakobieten in het begin en het midden der 18de eeuw. De aanhangers van James en de Tories trachtten bij den dood van prinses Anne de benoeming van den Hertog van Brunswijk tot koning van Engeland te verijdelen. Doch de Regeering versloeg de opstandelingen en de kroon-pretendent vluchtte naar Frankrijk terug. Op dit karig gegeven bouwt M. Bowen haar verhaal.
Francis Lovell, graaf van Langley, is een gemakkelijk herkenbaar portret van den jongen en dapperen Earl of Derwentwater, die een geliefkoosde figuur gebleven is in de Schotsche balladen. De andere personen, als daar zijn: Mar, Ormonde en Norfolk zijn historische figuren en Elisa Maybraye, die den broeder van graaf Lovell naar Frankrijk helpt vluchten, is wellicht een verpersoonlijking van de jonge Flora Macdonald die den „Young Pretender": Karel-Eduard bij den laatsten Jakobieten-opstand uit den nood hielp.
Graaf Lovell is uit Frankrijk naar zijn slot in 't Noorden van Engeland teruggekeerd nu zijn geliefde: Belle Vavasour in het klooster is ger treden. Doch bij een geheime vergadering de Jakobieten, een tijdje nadien, ontmoet hij haar weer en de oude liefde herleeft. Doch meteen sterft Blanche Maybraye die zich uit liefdeverdriet, even voor haar huwelijk met Tom Shaftoe en op den huwelijksdag van den graaf, verdrinkt.
Deze Tom is 'n felle anti-Jakobiet en wordt de ziel van de spionnage voor den koning. Belle drijft den graaf tot den opstand want ze houdt van Harry, 's graven broer, dien ze na den dood van haar man huwen wil. Harry is echter verliefd op Elisa, Blanche's zuster. Doch wijl hij haar overweldigt haat ze hem half en bemint hem tevens. De opstand komt tot een treurig einde bij Preston, vooral door de lafhartigheid van de Schotten en van Thurston. Door het verraad van Elisa worden de graaf en zijn broer door Shaftoe aangehouden. De graaf heeft te kiezen tusschen zijn geloof en zijn goederen. Doch hij weigert het Katholicisme af te zweren en wordt onthoofd. Harry zal zijn lot deelen doch hij wordt door Belle's handlangers met opium bewusteloos gemaakt en naar Frankrijk gevoerd. Belle rekent nog op hem. Doch hij keert vermomd terug; niet voor haar doch voor Elisa, die evenals Shaftoe, door het heldhaftige einde van den graaf zoo getroffen is dat ze haar schuld uitwisschen wil. Ze redt hem dan ook door een leugen als hij nogmaals wordt aangehouden en trekt met hem naar Frankrijk terug.
In den aanvang van het boek is de voorbereiding tot den opstand goed uitgewerkt en we krijgen een (misschien ongewild) beeld van den ellendigen toestand, waarin de Roomschen in het begin der 18de eeuw in Engeland leefden. En het einde van het werk is een pakkende weergave van den naijver tusschen Elisa en Belle, waarin de laatste, zooals we verwachtten, het onderspit delft, doch waarin Elisa zegeviert. De lichtzinniger op loslevende Harry en de verraderlijke wispelturige Elisa vormen de „happy ending". De geschiedenis is maar een achtergrond voor de schr. van dit verhaal van politieke en persoonlijke conflicten en vooral van hartstochtelijke liefde. Het boek is rijk aan prachtige natuurtafereelen uit Cumberland en Northumberland en liefde- en karakter - tegenstrijdigheden. Doch het zondigt door een teveel aan belangrijke personen, zoodat we op slot van rekening wel bewondering hebben voor de schitterende manier waarin M. B. zich door die zelf-gewilde en opgestapelde moeilijkheden weet heen te slaan, doch we hebben meer dan eens moeite om een „compelling centre of interest" te vinden. De ver-

Ester Meynell

houding Belle-Harry kan natuurlijk niet door den beugel, evenmin als een scène tusschen Harry en Elise. Doch overigens zijn er moreel geen bezwaren tenzij sommige woorden als „priestled" e.a. die wel passen in het antipaapsche milieu van twee eeuwen terug, doch die ons Katholieken toch pijnlijk moeten aandoen. Het is een boek enkel voor volwassenen.

Ook Mrs. Meynell heeft zich een zeer voorname plaats weten te veroveren in het historische genre met haar laatste boek *Grave Fairy Tale* [2]. Dit verhaal is gedeeltelijk geschiedkundig, gedeeltelijk verzonnen. Het speelt op het einde der 18de eeuw in Duitschland; de Werther-periode dus en het tijdperk der groote musici. De twee hoofdpersonen zijn: een musicus: Melchior Burgholt en een dichter: Jakob Emmert. De eerste is de zoon van een dronkelap, een tenor, en de andere de zoon van een aan den drank verslaafden schoenmaker. Melchior geniet de protectie van den musicoloog Eberhardt, die ook Jakob vriendelijk genegen is. Door zijn toedoen worden ze beiden uit hun milieu gerukt en in een hen meer passende omgeving geplaatst.

Melchior als Jakob brengen het, deels door protectie, deels door eigen hardnekkig vasthouden heel ver. Melchior kwijnt als componist een poos door een onbeantwoorde liefde, die ook Jakob achteruit zet. Doch het is maar uitstel en geen afstel en ze geraken beiden tot den hoogsten roem: Melchior met zijn symphonieën en Jakob met zijn volksgeliefde sprookjes. De musicus wordt bij een onweer door den bliksem doodgeslagen en bij zijn lijk vinden Jakob en de vroegere geliefde van beiden: de zangeres Hedwig, elkander terug.

Op zich zelf genomen is het al een krachttoer de evoluties van twee heel verschillende genies samen te laten verloopen en tot één geheel te versmelten. Nog moeilijker was het uit dit romantisch bestaan Dichtung en Wahrheit zoo te scheiden, dat iedereen op 't einde meent een brok levensgeschiedenis van Beethoven en Andersen te hebben gelezen en toch voldaan is om 't ongewone verloop van hun bestaan zooals het hier wordt weergegeven. Overtuigend en meesleepend is schr. vooral waar ze uitkomen doet, hoe heel de energie van beiden zich concentreert rond de geweldige taak hun persoonlijkheid te houwen uit dien brok van primaire stof, waarin ze versteënd ligt.

Zoo ook schreef Dreiser zijn *Genius* en zijn *Titan*. Doch hoeveel meer voldoening moet de lezer niet hebben van dezen muzikalen Titan en dit poëtische Genie, die leefden en streefden voor een heel andere onsterfelijkheid dan die van den Goud-Dollar. Dit boek wendt zich tot een heel ander publiek. Wie niets geeft om kunst of artistieke waarden in 't leven zal hier niets vinden naar zijn gading. Doch de anderen, de fijnproevers, de ontvankelijke zielen en vooral de muziekliefhebbers hebben hier een kolfje naar hun hand. Schrijfster heeft den durf gehad zelf haar werk een sprookje te betitelen. Zoo moeten we het ook lezen om het ten volle te genieten. Want het zwakste is de schrijfster waar ze op geschiedenis hamert. Gelukkig gebeurt dit niet te veel. Alles is hier in een schitterende proportie gehandhaafd. Het romantische gegeven op zich zelf en de wonderklare stijl die opvallend uitmunt door het sobere doch raakjuiste woord voor de steeds mooie en steeds pakkende gedachte. We hebben sedert lang niet meer zoo'n mooi gegeven zoo schitterend verwerkt gezien.

Veel wijdscher van opzet is de derde historische roman die we hier te behandelen hebben: *The Wave* [3]) van Evelyn Scott. Men denke hier liefst aan sommige twee- en driedeelige romans van Dickens e.a. Er is alleen dit verschil dat de spanning er hier niet zoo ingehouden wordt en dat men haast een kreet van verlichting slaakt wanneer men deze 625 bldz. doorworsteld heeft. Gemakkelijke lectuur is het in geen geval en voor hen die niet op de hoogte zijn van de Amerikaansche geschiedenis is het alvast onbegonnen

Evelyn Scott

werk zich aan dit karweitje te zetten. Het boek werd door de *Library Guild of America* destijds gekozen als het boek van de maand, doch dat zegt voor onze lezers niet veel. Scott is er, onzes inziens wel in geslaagd verschillende episoden uit den Amerikaanschen Burgeroorlog heel levendig uit te beelden. Doch als historische roman vinden we het boek een mislukking. We leven wel de vijf voornaamste jaren uit Amerika's geschiedenis heel intens mee. Doch de schr. heeft de moeilijkheid niet weten te omzeilen van te veel hooi op haar vork te willen nemen. „Hoe grooter men het aantal karakter maakt, zegt H. Belloc (*Life and Letters*, Mei 1931: 366-381) hoe uitgebreider het tooneel waarop ze zich bewegen en hoe meer men de reacties tusschen de verschillende motieven en de materieele omgeving uitwerkt, des te moeilijker wordt de taak van den historicus." Scott vervalt te veel van „history" in „fiction" wijl ze haar materiaal historisch zoo presenteert dat het, als in een tooneelspel, leidt tot een zeer bijzondere eindscène. Ze laat te veel essentieele dingen achterwege, die de werkelijkheid te uitgewerkt of te uitvoerig zouden doen voorkomen en ze verkiest den eenvoud van één enkelen draad boven de organische complexiteit van het leven. Ze ver-

valt wel niet in het euvel van zooveel van haar landgenooten, die in de historiographie eerst en vooral een middel zien, om advocaat te spelen voor deze of gene zaak. Doch ze lijdt wel aan een gebrek aan proportie. En zoo komen we voor het ongewone feit te staan, dat we literair gesproken dit boek zouden moeten goedkeuren en historisch genomen er meer dan een reserve voor zouden dienen te maken. Een impressief tafereel is het in elk geval en bij 'n lezer, die het met de geschiedenis niet zoo nauw neemt moet het onvermijdelijk een geweldigen indruk achter

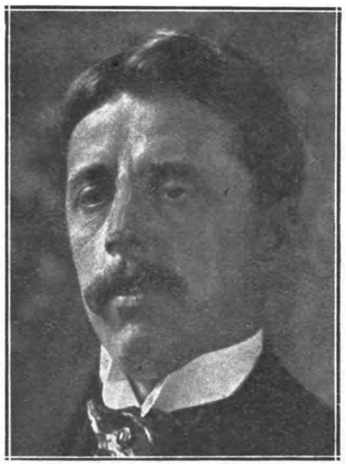

E. A. Bennet

laten. Het is de „episodic novel'' bij uitstek en het heeft ons geenszins verwonderd Scott te zien aanhalen als een van de meest belovende schrijfsters uit de jongere Amerikaansche generatie. Haar jongste boek *Escapade* werd door niemand minder dan A. Bennett hoog geprezen om zijn „extrême picturesqueness''. We hebben alle respect voor den durf, die hier aan den dag wordt gelegd en ook voor de manier waarop ze haar doel heeft weten te bereiken. Nu we toch bij Uncle Sam zijn kunnen we meteen gewagen van het boek *Beau Lover* van Miss Carman dee Barnes. [4])

Op 15 jarigen leeftijd gaf deze schrijfster haar sensationeel boek *Schoolgirl*, waarin ze het leven beschreef op kostschool in 't Zuiden van Amerika en nu komt ze op 17 jarigen leeftijd met dezen tweeden roman voor den dag waarin ze het even onverkwikkelijke naschoolsche leven wil uitbeelden. De twee meisjes die de hoofdrol spelen: Flora en Glory zijn de puurste vertegenwoordigers van het echte Amerikaansche flapperisme. Flora laat zich hoofdzakelijk door haar instincten leiden en komt dan ook al ras in een avontuur waaruit ze zich zonder huwelijk niet „met fatsoen'' redden kan. Doch die gedwongen verbintenis brengt haar geen geluk. Glory, haar jongere zuster, gaat heelemaal op in de kunst die ze als het hoogste levensideaal beschouwt. En al heeft ze een heel stel avonturen en escapades met getrouwden en ongehuwden, ze weet steeds rond de lamp te fladderen zonder haar vleugeltjes te branden aan het minnevuur. Ze valt van de eene illusie in de andere doch de kunst houdt haar steeds boven water. Nu is het wel waar dat het besluit van dit boek een van de vele slagwoorden van den roman rechtvaardigt, n.l. dat „het schoone Leven geen afwisseling van passie zijn kan'', doch er wordt te veel op de passie en vooral op de afwisseling gehamerd en het gegeven is beslist te profaan om voortdurend het gebruik van God's Naam en een beroep op Hem noodzakelijk te maken. Het lijkt een gruwelijke profanatie en we denken hier aan een woord van Chesterton, die verklaarde liever met Afrikaansche wilden te doen te hebben dan met sommige steeds den-Naam-van-God-misbruikende-Amerikanen.

De telegramstijl past goed bij het hakkelende verhaal. Doch we zijn de overtuiging toegedaan dat de schr. nog gevoeglijk een paar jaren op de schoolbanken bij haar vader in de Vanderbilt University kan gaan doorbrengen. Al was 't maar om daar gaan te leeren, dat men ernstige levensproblemen niet met holle slagwoorden op zij kan duwen en nog minder oplossen. Verscheidene fel-realistische scènes, domme hatelijkheden en theorieën en de heele heidensche geest, die er in triomfeert, maken voor dit boek een streng voorbehoud noodzakelijk.

Dark Heritage [5]) van Shirland Quinn speelt half in Amerika, half in 't oude moederland. De Morgan familie leeft naar voorvaderlijk gebruik op haar pachthof Plas Mawr in Wales. De jongens en meisjes verstaan elkaar uitstekend en 't gedoe bloeit dan ook bovenmate. Totdat Mervyn van school terugkomt en een doorn in het oog wordt van zijn ouderen broer Evan, omdat hij vaders lieveling is en ook wijl hij succes heeft met het meisje, dat van hem niet weten wil. Eens loopt de twist hoog op en Evan wordt door een buurman van de rotsen geduwd, doch hij beschuldigt Mervyn van die daad en uit doodsbedreigingen tegen hem. Daarop kiest Mervyn het hazenpad en trekt naar Amerika, waar hij fortuin maken wil, evenals zijn oom, om daarna terug te keeren en een eigen boerderij te koopen in zijn geliefde streek. In 't begin gaat het hem

Carmen dee Barnes

in de Nieuwe Wereld niet voor den wind. Hij oefent allerhande beroepen uit, tot hij ten slotte bij een „Advertising Firm'' belandt en zich daar opwerkt tot de hoogste sport van de sociale ladder. Hij huwt zelfs de nicht van z'n patroon, die hem echter na een poosje in den steek laat. Doch hij wordt er niet door ontmoedigd, hij bouwt met 'n consortium een wolkenkrabber en gaat dan naar Wales terug. Doch zoowel zijn persoon als zijn progessieve gedachten worden in dat ultra-conservatieve milieu vijandig bejegend en men werpt hem zelfs met steenen na. Hij geeft ten slotte den koop verloren, huwt met Anne, die steeds op hem verliefd is gebleven, al heeft hij zich steeds tegen deze liefde verzet, en trekt naar Amerika terug.

G. K. Chesterton

Het gaat er nog al eens hardhandig toe in dit boek en ook van zedelijk standpunt beschouwd valt er heel wat tegen op te merken. Het gebruikte vocabularium heeft veel „l'odeur du terroir'' waarin het te pas komt. Toch worden geen onhebbelijkheden uitgerafeld en het geheel wordt beheerscht door het volhoudend en doortastend optimisme van Mervyn die een self-made man wordt van 't zuiverste water. Hij draagt heel de handeling en alles concentreert zich rond dezen hoofdpersoon. Belangrijk is het boek vooral als up-to-date tijdsdocument, waarin eenerzijds wordt aangetoond, hoe Amerika het aan den steel steekt, om al die verschillende rassen en volkeren te absorbeeren tot één natie en anderzijds betoogd wordt, hoe het volstrekt onmogelijk is dat een stadstype, met zijn milieu vergroeid, weer wortel schieten zou in 't conservatieve millieu van zijn oude vaderland.

Mrs. Quinn kent zoowel het Amerika als het Engeland van vandaag op haar duimpje. Ze is nog geen dertig en daarom is het verbazend wat een levensondervinding ze in die korte tijdsspanne heeft opgedaan. Het is haar aan te zien dat zoowel haar tooneelwerk als haar functie van tooneelcriticus het hunne hebben bijgedragen tot deze effectieven stijl van haar eersten roman, die een ongewone prestatie mag genoemd worden zoowel om zijn levensvisie als om zijn levenswijsheid. Honolulu waar ze nu verblijft met haar man moge poëtischer zijn dan haar Wales. Toch hopen we, dat ze in de legenden en het leven van haar oude vaderland blijven putten zal voor komend werk. Het zijn bronnen, die ze even goed kent als haar familielid Charlotte Guest, de uitgeefster van het Welsche sagenboek *The Mabinogion* en die een onuitputtelijke schatkamer blijven voor inspiratie. *Dr. Raph. Kreemens.*

---

[1]) **G. Preedy,** — **Bc** —
TUMULT IN THE NORTH. *John Lane, the Bodley Head, London,* 1931. (19×13) 379 blz. geb. Sh. 7/6.

[2]) **Esther Meynell,** — **B** —
GRAVE FAIRY TALE. *Chapman & Hall, London,* 1931. (20.5×13.5) 391 blz. geb. Sh. 8/6.

[3]) **Evelyn Scott,** — **Bc** —
THE WAVE. *Jonathan Cape, London,* 1929. (21×14) 625 blz. geb. Sh. 15-.—.

[4]) **Carman dee Barnes,** — **C** —
BEAU LOVER. *T. Werner Laurie, London,* 1931. (19×13) 254 blz. geb. Sh. 7/6.

[5]) **Shirland Quinn,** — **C** —
DARK HERITAGE. *G. G. Harrap & Co., London,* 1931. (19×12.5) 352 blz. geb. Sh. 7/6.

GIJSBERT KAREL'S LEERJAREN.

Men zou eenige parallel kunnen trekken tusschen de bevrijding van de Nederlanden aan de Spaansche overheersching door Oranje, en de bevrijding van de Fransche overheersching door G. K. van Hogendorp, wat hiervan ook moge zijn, zeker ontkomt onze geschiedenis niet aan dit éene, dat ze tegenover beiden niet geheel objectief is. Want een volk heeft eenmaal de neiging om de bewerkers zijner vrijheid te idealiseeren. De hoofdbeteekenis van het leven van G. K. van Hogendorp is zonder twijfel het moment, toen in het najaar van 1813 „het lot van het Nederlandsche volk in zijn handen lag, dat hij de kunst bleek te verstaan het volk op het juiste oogenblik voor te gaan op één der meest kritieke momenten onzer geschiedenis.'' De ondergrond van dit optreden legt Dr. Verberne voor ons open in zijne dissertatie: *Gijsbert Karel's Leerjaren.* Want om juist naar waarde de rol te schatten die de vrijheidsheld van 1813 speelde, is noodzakelijk, ja van éénig belang te weten hoe deze begaafde geest, hoe dit karakter in zijn jeugd en leerjaren gevormd werd. Daarin ligt de kern dezer omvangrijke dissertatie.

Hoe stond deze groote geest tegenover de vraagstukken die de Fransche Revolutie omtrent godsdienst, staat en maatschappij aan de orde stelde? Hoe heeft in 't bijzonder het proces zijner staatkundige denkbeelden in zijn leerjaren tot ± 1786 zich ontwikkeld? Uitvoerig worden deze vragen door Dr. Verberne beantwoord, en wij veroorloven ons, om enkele grepen uit deze omvangrijke dissertatie te doen, om het publiek in kennis en tot meerdere waardeering te brengen van zijn verdienstvollen arbeid.

Voor Gijsbert Karel is het milieu van bijzondere beteekenis geweest waarin hij in de periode zijner leerjaren verkeerde. Wegens finantieele moeielijkheden der familie Van Hogendorp, was hij gedwongen tijdens zijne leerjaren de opvoeding in het ouderlijke huis te ontberen. Hij werd met zijn broer Dirk op de kadettenschool te Berlijn geplaatst, want de strevingen van Gijsbert Karel gingen eerst in militaire richting. Vol geestdrift neemt hij als vaanjonker deel aan den „Kartoffelkrieg'' tegen Oostenrijk, maar hij werd in hooggaande militaire idealen al gauw ontnuchterd. Daarna werd hij page bij prins Hendrik van Pruisen, hij komt dan met de hoogere kringen van Berlijn in aanraking. Dat hij toegang tot die omgeving kreeg, had hij te danken aan de tusschenkomst van prinses Wilhelmina van Pruisen de gemalin van stadhouder Willem V, en aan de relaties, die de familie Van Hogendorp in Pruisen had. Echter maakte het wufte, oppervlakkige leven dier hoogere kringen geen of

weinig indruk op zijn nuchteren geest met zijn egocentrisch karakter. Hij wist zich in die gevaren voor de te groote vrijheden en voor de excessen der jeugd te bewaren. Want evenals op de kadettenschool was hij hier in zijn omgang hoekig en gereserveerd, en daarom ook geenszins populair. In deze hoogere kringen kwam hij in aanraking met personen van allerlei stand en richting, verscheidene personen hebben zich in deze jaren met zijn ontwikkeling bezig gehouden, maar ze hebben geen invloed van beteekenis gehad op dezen zelfstandigen, zeer begaafden geest. Zondert men zijne moeder uit, die in geregelde, drukke correspondentie bleef met haar zoon (van hem hield ze meer bijzonder, en daarom was ze meer bezorgd voor zijn opvoeding en toekomst), dan heeft slechts één invloed op de ontwikkeling van G. Karel kunnen uitoefenen n.l. Johan Erich Biester; hij gaf werkelijk richting aan dit jonge leven.
Biester was toen secretaris van Minister von Zedlitz, en in die qualiteit maakte hij kennis met Gijsbert Karel. Biester was de vader der Berlijnsche richting van klassicisme en Aufklärung; wat betreft het laatste was hij meer op Engeland dan naar Frankrijk georienteerd. Hij onderwees Gijsbert Karel de klassieken, en maakte zijn intellectueele vorming af, waarin hij wel slaagde. Jammer, dat Biester ook het egocentrisch karakter van Van Hogendorp niet wat soepelheid en edelmoedigheid heeft bijgebracht. Dan had Nederland ook jaren nà 1813 van de rijke kennis en gaven van Gijsbert Karel kunnen blijven profiteeren. Want Biester's vorming is richtinggevend voor geheel zijnleven gebleven.
Gijsbert Karel keert naar Holland terug. Aanstonds onderneemt hij een reis naar Amerika, een reis geheel op studie en waarneming gericht. Hij wil persoonlijk kennis maken met de jonge republiek der Vereenigde Staten, de beroemde personen uitden Amerikaanschen vrijheidsoorlog zien en spreken, de constitutie, handel en landbouw van den nieuwen staat trokken hem sterk aan. Zijn bezoek aan Amerika valt tegen; en hij verbergt zijn teleurstelling niet. Verrassend licht werpt de schrijver in dit verband op het karakter der Amerikaansche Revolutie. Noord-

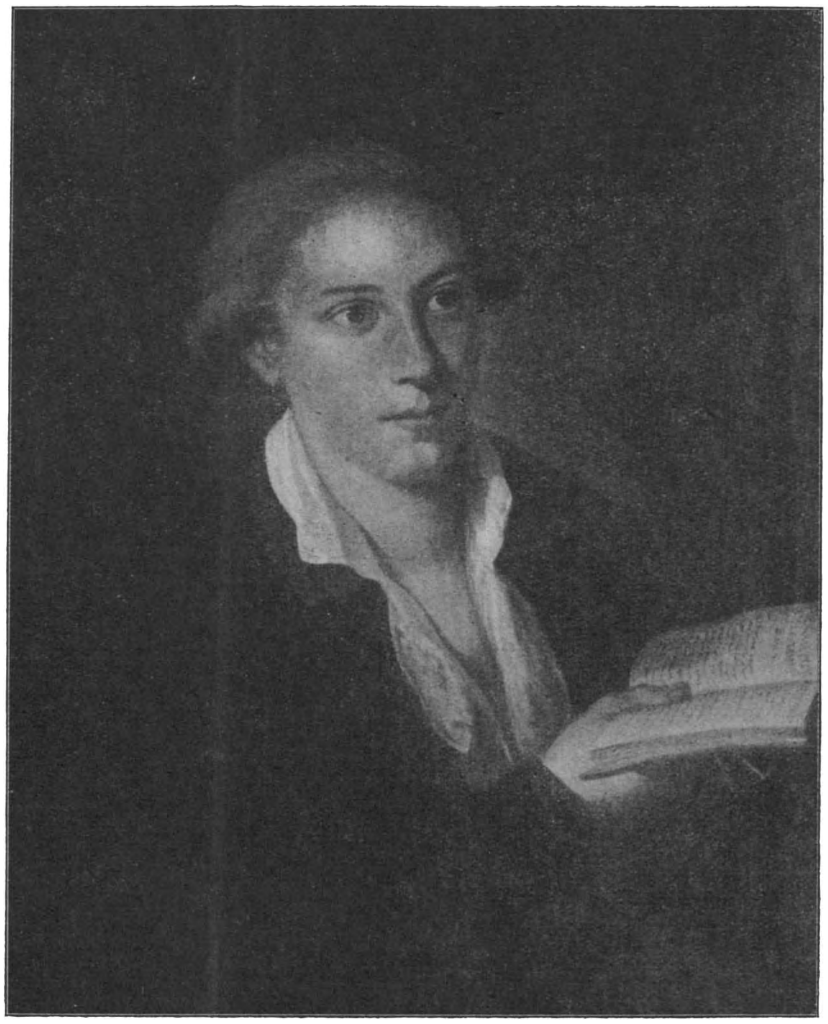

Gijsbert Karel als page

Clicbee uit Gedenkboek 1813. Erven F. Bohn, Haarlem.

Amerika was niet alleen door de daad de Fransche Revolutie vóór, maar ook vóórdat Rousseau en Montesqieu hun grooten invloed in Frankrijk deden gevoelen, was bij de Puriteinsche en Katholieke emigranten in Amerika de vrijheidsideeën tegen de absolute monarchie en de geprevigilieerde standen al gerijpt, die ze ontleend hadden aan de schrijvers der 16e en 17e eeuw, o.a. aan de Jezuieten Bellarminus en Suarez. Stond deze Amerikaansche demokratie wellicht het autokratisch en hooghartig karakter van Gijsbert Karel tegen? Beter beviel hem het staatkundig leven van Engeland, waar hij op de terugreis eenigen tijd vertoefde.
Vooral maakte Pitt in het Engelsche Parlement diepen indruk op hem, en prikkelde zijn eerzucht, opende deze politieke leider hem geen nieuwe perspectieven? Na zijn terugkeer uit Amerika brengt hij eenigen tijd in het garnizoen van Breda door, dan volgt een tijd van zoeken en tasten naar een eigen weg, een voorbereiding voor zijn toekomstige taak, zou men het post factum kunnen noemen. Ten laatste maakt hij zich nog

zeer verdienstelijk bij de restauratie van den stadhouder Willem in 1786, en in zijn oogen wel in die mate dat tot zijn teleurstelling het raadpensionarischap hem ontgaat, hij moet zich met het pensionarisschap van Rotterdam tevreden stellen.
Hoe stond hij tegenover de twee groote stroomingen in de Republiek, de Patriotten en de Prinsgezinden die in de laatste helft der 18e eeuw steeds hooger tegen elkander opstuwden? In 't voorgaande ligt eigenlijk al het antwoord opgesloten, zijn prinsgezindheid wordt hierdoor verklaard dat hij reeds ± 1786 een zuiver besef had van de nieuwe beteekenis die het Stadhouderschap der Oranjes in den nieuwen tijd. Hij voelde het dynastiek element in de Oranjes aan; de stadhouder moet het centrale punt, de leidende kracht in de Republiek worden en hij blijft daaraan ook nà 1795 vasthouden. Konden vroeger de stadhouders Willem IV en V in de laatste helft der 18e eeuw steunende op de volksbewegingen deze positie voor de Oranjedynastie niet verzekeren, Gijsbert Karel is tegelegener tijd ten gunst van den erfprins hierin geslaagd, evenwel zóó, dat hij zich het ambt van raadpensionaris had toegedacht van een structuur als het leidend Minischap bij de Verlichte Despoten.
Het patriotisme, de demokratie van dien tijd heeft hij blijkbaar niet begrepen, mocht dit eeniger mate wel het geval zijn geweest, zeker stond hij toen nog afkeerig van de constitutioneele monarchie, die hij in 1830 wel voorstond gelijk Dr. Verberne tegenover een andere meening van historici duidelijk aantoont. Zijn levensbeschouwing steunde op Aufklärung,op utilitarische beginselen; hij was echter niet zonder religieus besef. In de heerschende Kerk zag hij een schild tegen de groeiende demokratie, tegen de Revolutie. Gijsbert Karel heeft het zijn biografen in deze perioden van zijn leven in zekeren zin gemakkelijk gemaakt, hij hield een zeer uitvoerige correspondentie met talrijke personen, maar anderzijds heeft het aan Dr. Verberne zeer veel tijd en onderscheidingsvermogen geeischt, om uit het massa-materiaal te schiften en datgene eruit te lichten wat dienen moest om het levensbeeld van Gijsbert Karel in deze periode te ontwerpen en af te maken. Zich uitermate voelen, zich overal op den voorgrond dringen, en steeds een leidende rol willen spelen, kenmerkt zijn karakter in zijn leerjaren, dat door Dr. Verberne van alle zijden uitnemend wordt belicht. Al verrichtten Prof. Fruin en Prof. Colenbrander op dit terrein belangrijken voorarbeid, deze dissertatie mag zich zonder twijfel voortaan aandienen als de veilige gids in deze periode van het leven van Gijsbert Karel van Hogendorp.
Dit is niet de eenige verdienste van den schrijver: de wetenschap met deze waardevolle bijdrage verrijkt te hebben, maar evenzeer door dit omvangrijk materiaal in een groote bronnenstudie te verwerken, bij een druk bezette dagtaak en temidden van huiselijke zorgen, verhoogt nog meer onze sympathie en waardeering voor de energie van den schrijver, voor de deskundige behandeling van zijn onderwerp; en voor den vlotten betoogtrant in zijn werk, dat geen dor geraamte van Gijsbert Karel te zien geeft, maar een mensch vol leven en bloed, dat het lezen van deze biographie des te aantrekkelijker maakt. Moge dit werk de grondslag zijn voor den monumentalen bouw van het geheele leven van Gijsbert Karel, in dit zeer belangrijk tijdvak der Nederlandsche geschiedenis, dit is zeker de wensch aan den schrijver gericht door allen, die den bloei der Nederlandsche historische wetenschap ter harte gaat.

P. Placidus.

---

[1]) **Dr. L. G. J. Verberne,** GIJSBERT KAREL'S LEERJAREN. *H. J. Paris, Amsterdam,* 1931.

UIT BOEK EN BLAD.

De Volkskrant.

Onlangs mocht mevrouw Albertine Steenhoff-Smulders te Baarn haar zestigsten verjaardag herdenken. Albertine Smulders werd geboren te Rotterdam op 2 November 1871. Van de oprichting af trad zij op als redactrice van *Van onzen Tijd.* Sinds 1920is zij hoofd-redactrice van *DeKatholieke Vrouw.* Ook aan verschillende andere tijdschriften werkte zij mede. In 1904 trad Albertine Smulders in het huwelijk met den heer P. H. J. Steenhoff, hoofd-redacteur van *Het Centrum.* Mevrouw Albertine Steenhoff-Smulders heeft vele werken uitgegeven. Als voornaamste hiervan noemen wij: *Verzen* (1907). *Uit het Bienboec* (legenden), *Jan van Arkel* (1908), *Jacoba van Beieren* (1908), *Een abdisse von Thorn* (1911). *Sprookjes van de schemering. Jan Erskine Stuart en de opvoeding der Katholieke Meisjes.* Van haar vertaling zijn vooral bekend: *Hoe een koning overwon,* de *Tragedie eener Koningin, Met welk recht, Oddsfish* van Henry Harland, *De snuifdoos van den kardinaal, Mijn vriend Prospero, Suzanna.* Van Mgr. Spalding vertaalde zij: *De Vrouw en het hooger onderwijs.* Op het gebied van kinderlectuur bewerkte zij o.a. *Het uur der kinderen, Het Scheepje van Petrus, Vertellingen van allerlei dieren.* Oorspronkelijke kinderboeken van haar zijn: *Een huis vol kinderen* en *Een kind van* 1813. Ook in de Vlaamsche letterkunde wereld is Albertina Steenhoff-Smulders zeer gezien.
Over de beteekenis van mevr. Steenhoff-Smulders in het katholiek cultuurleven, schreef K. Spierings in de *Volkskrant*:
Groot, sterk werk gaf zij niet, maar wat zij gaf was teer en innig. Haar poëzie is van een vrouwelijke liefheid en blanke droomerigheid. Haar schetsen hebben diezelfde zachte, milde sfeer van het genegen vrouwenhart, en onze lezers zullen zich die b.v. herinneren uit *Grootvader* en *Grootmoeder* twee lieve verhalen, die we eens in onze jeugdrubriek overnamen. Zij is te vergelijken met Marie Koenen, en merkwaardig is dat Jules Persijn kortelings een studie liet verschijnen over deze twee Katholieke schrijfsters. Helaas, konden wij deze studie nog niet lezen, maar ook zonder Persijns nevenschikking dier twee figuren, zouden wij allicht zijn gaan vergelijken. Mag Koenen dieper dringen in haar figuren, de stemming van beide auteurs is die der goede vrouwelijkheid; de zachte liefde en ingetogen stem. Beiden beminnen de sproke en de legende, waar zij de eenvoud en oprechtheid, het geloof en de kinderlijkheid van het eigen hart herkennen. Beiden hebben ook de historie lief, de romantiek van het verleden en Alb. Steenhoff-Smulders schreef drie historische romans, niet geweldig van verbeelding, noch knetterend van spanning, maar wel van gevoelige karakter ont-

leding. Het zijn *Jan van Arkel* (1908). *Jacoba van Beieren* (1908) en *Een abdisse van Thorn* (1911) Zij vertaalde uit Hugh Bensons werk *Oddfish, Tragedie eener Koningin*. Als echte vrouw beminde zij ook het kind en wilde dat niet alleen goede lectuur geven door eigen werk *Een kind van* 1813, *Een huis vol kinderen*, maar bewerkte ook Grimm en Hauff voor onze jeugd.
Nu nog is zij volop werkzaam en vinden verscheidene tijdschriften bijdragen van haar hand. In *Boekzaal* en *De Katholieke Vrouw* levert zij veel literair-critisch werk, vooral op 't gebied van jeugd-lectuur.
Albertine Steenhoff-Smulders heeft veel gearbeid en steeds was haar werk doordrongen van een diepe levensbeschouwing. Niets dan goed zal zij bewerkt hebben in het hart van velen, vooral vrouwen en jeugd. Zij mag bij haar zestigsten jaardag de vreugd beleven van veel te hebben geschonken aan schoonheid en goedheid. Zij heeft gearbeid met alle krachten en wijdde deze immer als de goede en zuivere idée. Erkentelijk voor haar werk, wenschen wij haar nog vele jaren van werkzaamheid voor Katholiek Nederland.

Dietsche Warande en Belfort.
Op 4 October j.l. werd de Vlaamsche romanschrijver Stijn Streuvels zestig jaar. De redactie van bovengenoemd blad vond in dit feit een aanleiding tot de uitgave van een Streuvels-nummer, waarin Prof. J. Persijn, Felix Timmermans, Joris Eeckhout, August van Cauwelaert en Herman de Man beurtelings hun bewondering plengen voor den grootmeester der Vlaamsche vertelkunst. Het opstel van De Man is uitgegroeid tot een diepgaande bespiegeling van Streuvels werk en minder passend in 't kader van dit gelegenheidsnummer. Hartelijk en amusant is 't praatje van Timmermans, hoe hij met 't werk van Streuvels voor 't eerst kennis maakte. De Fee had al heel wat geschreyen, maar 't was nog nooit gedrukt geweest.
Hij schreef zooals hij het op school geleerd had en zooals hij het las in de boeken van Conscience. Voor sneeuw schreef hij: een lijkwade ligt over de slapende natuur uitgespreid, enz. Voor den morgen: de dagvorstin maalt een gloed van koninklijke kleuren op het uitspansel, enz., „Felix", zei een pastoor tegen den Lierschen jongeling, „je moet Gezelle lezen en zijn neef......"
Eens op 'n wandeling ging hij uitrusten in 'n estaminet en vond daar op tafel 'n boek liggen. Er stond op te lezen: *Dagen* door Stijn Streuvels! „Dat was hij Streuvels! De neef! De menheer bleef weg, en direkt heb ik het boek opengeslagen, en begon te lezen: De Kalfkoe.
Hoe stond het daar! Hoe reëel die beschrijving die knotwilgen in den mist, hoe vinnig aangevoeld en duidelijk meegedeeld de stemming van den winterzondag over het land! Ik kreeg als een klets op mijn gezicht.. 't Zakte in mijn beenen. Dat is 't! Zoo moet het zijn. Gulzig probeerde ik met 5 regels ineens te lezen. Geweldig. 't Sloeg heel mijn werk overhoop!
Maar dan hoorde ik den menheer terugkomen. Ik sloeg het boek toe, gebaarde van niets en ging naar mijn kamer, gelijk een ongeloovige, die plots bekeerd is, en niet weet wat te doen, omdat het ineens te veel is."
Joris Eeckhout schrijft over de na-oorlogsche werken van Streuvels en gispt daarbij vooral de oppervlakkige wijze, waarop Dr. Moller in z'n literatuurgeschiedenis deze werken behandeld heeft.

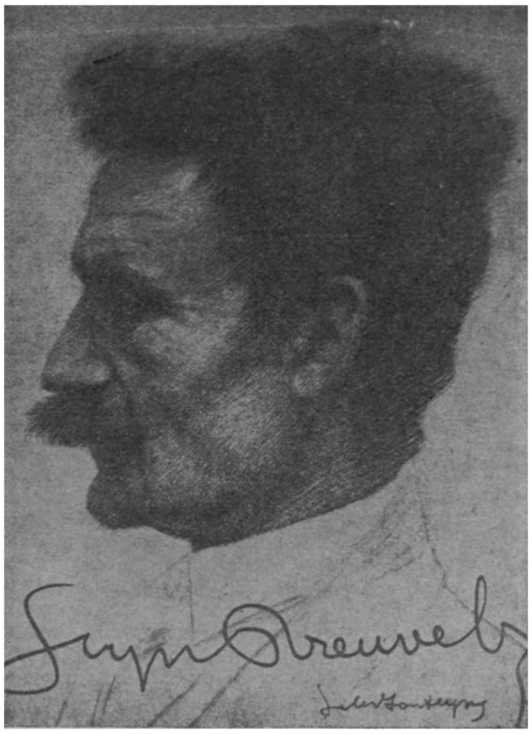

Stijn Streuvels

VERSCHEIDENHEDEN.

Waarom boeken gekocht worden.

Een Hollandsche uitgeversmaatschappij stuurde onlangs vraaglijsten rond om te weten waarom men boeken kocht. Het resultaat van deze eigenaardige enquête is ons niet bekend. Doch in dit verband zij vermeld dat iets dergelijks onlangs in Amerika werd geprobeerd. En ziehier de uitslag: Op 10.000 menschen die boeken koopen werden er 3.454 tot den aankoop gedreven door aanbevelende recensies; 2.460 door aankondigingen; 1.219 door het aanraden van vrienden; 420 door het zien liggen van dat boek in de uitstalkast van den boekhandelaar; 409 door 't behandelde onderwerp; 383 door de aanbeveling van den boekhandelaar; 270 menschen kregen het boek cadeau en slechts 199 lieten zich verleiden door den titel. Er schijnt dus iets te zijn veranderd in de Amerikaansche mentaliteit, die, volgens een hier vroeger verschenen rapport, vooral door „catching titles" scheen te worden beïnvloed. Des te beter! En het is troostend voor ons, dat het grootste aantal zich in zijn keus heeft laten leiden door een recensie. Dit laatste geven we ter overweging aan onze uitgevers!

INGRID BERGLUNDH Ginnekenweg 21 — BREDA —
GYMNASTIEK — HEILGYMNASTIEK EN MASSAGE.
Zweedsch Diploma.

FIRMA C. J. KLIJN-VAN EEKELEN, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 12a
Dames en Heerenkleeding naar maat. = Ie klas afwerking en bediening. Scherp concurreerende prijzen.

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met : onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

Het best adres voor Breda en omgeving voor
Brood, Beschuit, Banket en Koek is
Bredasche Luxe-Broodfabriek F. T' SAS
Lange Brugstraat 10 Telefoon 72

APOTHEEK H. GERRIS
Hinthamerstraat 44, DEN BOSCH, Tel. 456
Cursus voor apothekers-assistenten

SCHRÖDER De Lingerie en Tricot-specialiste ook kousen.
EINDSTRAAT 20 — BREDA.

N. V. IJZERHANDEL
v/h Henri Konings & Co — Roosendaal
ALLES op Huishoudelijk gebied.
GEHEELE KEUKENINRICHTINGEN.
Hang en sluitwerk voor, Scholen, Pastoriën, Kerken enz.

JOHAN SIEGERS
BREDA
HAVERMARKT
Moderne Kantoorboekhandel
Schrijf- en Rekenmachines
Teekenartikelen

Gebr. Segers
BOUWONDERNEMERS
EINDHOVEN, Tel. 2447
FRANKRIJKSTRAAT 13 c/d

MENEER VAN NETTEN
Een boek over Wellevendheid voor iedereen
Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS
Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.
Omslagteekening van den kunstenaar
JOAN COLLETTE.
DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wellevendheid, wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken.
Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde van het werk — ik voor mij vind woorden als vraagtbeveelt e.d. ook niet mooi — maar is de waarde, de eigenlijke volle waarde van een boek niet net als van ieder ander ding, dat het zooveel mogelijk beantwoordt aan zijn doel? Welnu dan heeft dit boek hooge waarde en het zal veel goed kunnen doen. Dat is de groote verdienste van dit boek, dat het les geéft in ware beschaving en aantoont dat wellevendheid wel degelijk tot de deugden behoort. En als dat wordt gelezen door hen, voor wie het óók geschreven is, niet alleen door leerlingen, maar ook door opvoeders. niet alleen door leeken, maar ook door priesters, dan zal het apostolisch werk doen.
Moge het in ruime mate en over zeer velen zijn zegen spreiden.
Ingenaaid f 3.—. — ingebonden f 4.—.
Verkrijgbaar in den boekhandel en bij
J. J. ROMEN & ZONEN, ROERMOND

Gebruikt Melk, Boter, Room, Gortepap en Eieren van
N.V. BREDASCHE MELKINRICHTING
met ijsfabriek, voorheen RAPPARD & VAN WEEL
Delpratsingel 9, Telef. 479, Breda
Beste en Oudste Inr. hier ter stede
Opgericht 1881 — Hofleverancier

Neemt proef met ons
Nieuw Seriemerk „Corona"
van 8 — 10 — 12 ct.
IETS APARTS BIJZONDER FIJN
Proefpakket van ieder 50 stuks
Franco huis met 20 pCt korting
Aanbevelend,
Firma A. Rooymans-Müller
SIGARENVERZENDHUIS EINDHOVEN.
N.B. Wij leveren alle bekende merken met de hoogste korting
Vraagt prijscourant en reizigersbezoek.

Fa. CARLO MOLTENI
IN TERRAZZO
Frankrijkstr. 21 T, Eindhoven (Woensel) - Telef. 3519

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM
— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —
AANNEMER EN BOUWKUNDIGE
MOLENSTEEG 32b, TELEFOON 15915 EN 43827

Electr Koekfabriek „Het Zuiden" Eindhoven

Stoomwasch- en Fijnstrijkinrichting
Fa Gez. Sinnema, Sneek, Tel. 405
Alle waschgoederen, dus wollen, zijden, gekleurde en witte voldoen aan de HOOGSTE eischen door onze vakkundige behandeling.

JEAN VERMEULEN-ROELOFS
WIJNHANDEL — VENRAY
MISWIJN EN ANDERE WIJNEN
VRAAGT PRIJSCOURANT.

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

Stoomsteenfabriek „NUANCE"
FIRMA BOERLAND EN VAN DER KUN
TEL. AFFERDEN L 3. — HEUKELOM L.
Genuanceerde steen
Blauwe en Paarse plintsteen. Ruwe Handvorm.

C. J. POLLING-POTTERS
Lood- en Zinkwerkerij. Gas- en Waterleiding.
Radio - Electriciteit - Sanitair. Prinsenkade 16 Breda.

Nijmeegsche Centraal Apotheek
P. Mulder — Broerstraat 8 — Nijmegen.
So-eays, Brillen, Elast. Kousen, enz enz.

Moderne Electr. Vleeschhouwerij en Spekslagerij
TH. CLEVEN - Eindhoven
voorh. F. L. van Herk Vrijstr. 32, Tel. 3666
Specialiteit in FIJNE VLEESCHWAREN
EIGEN KOELINRICHTING

HET GROOTE SUCCES
van de Volksslagerijen
Zeigellaan 7, NIJMEGEN, Kannenmarkt 13
is alleen te danken aan de prima kwaliteiten, de lage prijzen en het volle gewicht.

Het werken en streven van de Melkinrichting „DE LANDBOUW" heeft tot doel Melkproducten te leveren, welke EN in kwaliteit EN door bereiding de Melkproducten van andere overtreffen. — Daardoor levert „DE LANDBOUW" Melkproducten die beter zijn. De prijzen zijn normaal.
N.V. Melkinrichting „De Landbouw"
Spaarnwouderstraat 32-34 - Tel. 11562 - Haarlem

H. KLIEBISCH - EINDHOVEN
P. Hendrikstraat 17 Telephoon 2256
HARDSTEEN — MARMERWERKEN
Concurreerend adres voor Grafmonumenten

Gebrs van Campen, Nijmegen
Broerstraat 63 Telefoon 1866
SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen
Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

Coöp. Melkinrichting St. Martinus
VENLO TEL. 409. LEVERT DAGELIJKSCH ALLE MELK EN MELKPRODUCTEN
BOTER ONDER RIJKSCONTROLE

Rijwielhandel Firma L. VAN BERKOM
BURGERS E.N.R.-, SIMPLEX- EN KAMPEER-RIJWIELEN
Ginnekenweg 69 - BREDA - Telef. 1656

TEGELSCHE BRANDSTOFFENHANDEL
Speciaal adres voor kloosters en gestichten.
Cokes voor Centrale verwarming. Alle soorten huisbrand en Industrie kolen. Minzaam aanbevelend.

CH. L. WIJSMAN
MUZIEKLEERAAR - ST. CANISIUS-COLLEGE
PIANIST
Heijdenrijckstraat 34 — Nijmegen

GERESERVEERD VOOR
BATAVENBOUW
v.h. DARDING - MAASTRICHT

Koopt bij onze adverteerders.

Het Lederhuis Ginnekenstraat 16 - Breda
Het goedkoopste adres voor Luxe Lederwaren.

CAMILLE ESSER Gouden, Zilveren en Diamantwerken, Luxe artikelen, Kristal Val St. Lambert, Horloges.
GIRONUMMER 60219 — WEERT — MAASSTRAAT 3.

Stoomwasscherij J. van der Horst & Zoon — Heemstede
BLEEKERSVAARTWEG 11 — TELEFOON 28188
Moderne inrichting met ouderwetsche degelijkheid gecombineerd
Speciaal ingericht voor behandeling Zijden Dameswasch

BOEKZAAL

DER GEHEELE WERELD ▫ GEILLUSTREERD INTERNATIONAAL TIJDSCHRIFT VOOR BOEK EN BLAD, FILMKUNST EN TOONEELKUNST ▫ VERSCHIJNT DEN 1en EN 15en VAN ELKE MAAND ▫ NADRUK VERBODEN EIGEN REDACTEUREN IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD

Onze bibliographische arbeid geschiedt in overleg met — en onder aanbeveling van den Bond van R.K. Openbare Leeszalen en Boekerijën en is meermalen gezegend en aanbevolen door Z. H. den Paus, Kardinalen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, de Primaten der Kerk.

DE AELOUDE BOEKSAEL WERT DOOR PIETER RABUS OPGERIGT IN 1692

De abonnementsprijs per jaar bedraagt bij vooruitbetaling f 5.— verhoogd met 40 ct. voor Nederland en 75 ct. voor 't Buitenland aan expeditie per post. — Men verplicht zich voor den geheelen jaargang. — Abonnementen kunnen alleen worden — opgezegd vóór den ingang v.d. nieuwen jaargang —

No 24 | 15 DECEMBER 1931 | 25 cent

REDACTIE-RAAD:
PROF. DR. B. VAN BENTHEM O.P., IR. L. J. M. FEBER, DR. JACOBA HOL, MR. G. KROPMAN, WIES MOENS, FRIEDRICH MUCKERMANN S.J., FR. S. ROMBOUTS, PROF. DR. FERD. SASSEN, JOS. VANDERVELDEN.
Redacteur-Secretaris: DR. H. VAN DE MARK.

INHOUD

Godsdienst en Apologie . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Opvoedkunde en Wijsbegeerte . . . . Nederlandsch
Romans en Ontspanningslectuur . . . . Nederlandsch, Duitsch, Engelsch
Letterkundige Geschiedenis . . . . Nederlandsch
Land- en Volkenkunde . . . . Duitsch
Natuurkunde en Nijverheid . . . . Nederlandsch
Sociale en aanverwante wetenschap . . . . Nederlandsch, Fransch, Duitsch
Leerboeken . . . .
Voor de huishouding . . . . Nederlandsch
Voor de Jeugd . . . . Nederlandsch
INHOUD JAARGANG 1931
REGISTER BOEKENNIEUWS

N.V. VAN ZIJLL'S AUTOHANDEL, ARNHEM - TEL. { Mag. en Werkpl.: 26026 / Dir. en Adm.: 26104
AGENT: CHEVROLET en GRAHAM PAIGE. MODERN INGERICHTE WERKPLAATSEN.

Sauter's Wijnkelders MAASTRICHT.

KUNSTHANDEL
„IN DE GOLDEN CAN"
JANSBINNENSINGEL 7 — ARNHEM

GESCHER, KEMPER ARNHEM, Ketelstraat 36, Telefoon 25601
COMPLETE MEUBILEERING BEZOEKT ONZE MODELKAMERS

BOEKZAAL DER GEHEELE WERELD
TETERINGSCHEDIJK 63 - TELEFOON 2044 - POSTREK. 77216 - BREDA

Esperanto-leerboek

voor cursussen en zelfonderricht

door P. van Dokkum

Tweede geheel omgewerkte en vermeerderde druk

f 1.50, gebonden f 1.75

Stemmen uit de practijk:

de heer L. Moreau te Arnhem schrijft:

Nu hebben we dan eindelijk een leerboek, zooals ik reeds lang wenschte, n.l. met een groot aantal voorbeelden na iedere grammatikaregel. Dadelijk heb ik een aantal besteld voor een onderwijzerscursus en ik kan u verzekeren, dat een bekwaam Esp. onderwijzer geen andere gramm. noodig heeft ter opleiding voor diploma A en B! Ook na een Ce-kursus is uw boek een schitterend middel, om alles snel te repeteeren en de woordenschat uit te breiden.

de heer dr. Mees uit Den Haag:

Naar mijn meening is uw leerboek nu een van de beste boeken, die er voor Esp. in ons land bestaan.

de heer F. J. Vos te Appingedam:

Ik kan niet nalaten dit uitstekende boek aan te bevelen voor ieder die Esp. wil leeren of onderwijzen. 't Is mijns inziens **het** boek zoowel ter voorbereiding voor 't examen als voor de practijk. Wij hebben het op de cursussen dan ook dadelijk ingevoerd.

de heer J. H. J. Willems, leeraar Ned. m.o. en leeraar Esp. B en dus alleszins tot oordeelen bevoegd, schrijft, dat hij het werkje als het meest geschikte. bij zijn onderwijs aan de middelbare en hoogere handelsschool te Amersfoort wenscht in te voeren.

P. NOORDHOFF N.V. - GRONINGEN

GIOVANNI PAPINI

G O G

Uit het Italiaansch vertaald door

ELLEN RUSSE

Prijs: ingen. f 4.90; geb. f 5.50

G O G

het boek waarin de wereldberoemde schrijver

PAPINI

de wegrottende „samenleving" en „beschaving" op geniale wijze bespot en hekelt

verscheen 3 November 1931 en was op 11 November 1931 totaal uitverkocht

GOG is thans wederom verkrijgbaar in iederen Boekhandel

Teulings' Uitgevers-Mij. - 's-Bosch

STEEDS voorraad in

KOUSEN

voor Priesters en Zusters.

Specialiteit in **SPECULAAS EN BANKETLETTERS**

A. P. DE KANTER — Firma J. Ballintijn & Zn.

GINNEKEN bij Breda — Giro 26744 — Telefoon 1072

Alleenverkoop voor Hubertus- en Sofabrood.

Wie in Nijmegen een MOOIE FILM wil zien, gaat naar

LUXOR-TEATER

Mariënburg — Telef. 20

GAAT U VERHUIZEN?

Bel op 525

JAN VERLEGH Jr. — GINNEKEN

Gebrs van Campen, Nijmegen

Broerstraat 63 — Telefoon 1866

SPECIAAL MAGAZIJN VAN HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN

Het beste en voordeeligste adres voor complete keukeninrichtingen

Voor Kloosters en Gestichten speciale condities.

Jos. Demonte-Teunissen, Weert

MOZAIEK- TERRAZZO- EN BETON

Marmerwerken, Grafmonumenten enz.

Groothandel in Cement.

Bekroond met 1e Prijs Tentoonstelling Weert.

Telefoon 119 — Postrekening 79436.

GIO. A. CIOLINA — ROTTERDAM

— (FIRMA H. & A. INSELMINI) —

AANNEMER EN BOUWKUNDIGE

MOLENSTEEG 32b, — TELEFOON 15915 EN 43827

W. HAVENGA - Garage „Cosmopolite" - Ceresstr. 32 - Breda
TEL. 2067
Luxe Verhuurinrichting met 8 persoons „BUICK"
Speciaal ingericht voor stalling en onderhoud
GRATIS AFHALEN EN THUISBEZORGEN VAN WAGENS
AGENTSCHAP: NEW-HUDSON MOTOREN EN DEPôT GASOLINE OLIËN.

Doelmatige publicatie van Uw zakennieuws is van groot belang voor Uw onderneming.

CHR. EKELS
s-HERTOGENBOSCH
Sanitaire Artikelen.
Lood- en Zinkwerken.
VUGHTERDIJK 65.

A. C. MENTINK - Oude Vest 22 - BREDA
Dames- en Heeren-Kleermakerij
Ajour-inrichting

H. VERBUNT-v. DIJK
TILBURG.
Miswijnen — Kerkelijke Kunst

H. v. d. BROEK-GOYARTS, BREDA
VEEMARKTSTRAAT 25 — Gironummer 18396
Het adres voor prima kwaliteit
Rund-, Kalfs- en Varkensvleesch
Concurreerende prijzen. Specialiteit in fijne Vleeschwaren.

H. STUNNENBERG :: NIJMEGEN
GROESBEEKSCHEWEG 331 - TELEF. 1041
BRANDSTOFFEN
— Leverancier van Kloosters en Gestichten. —

Het beste en voordeeligste adres voor Uwe BRANDSTOFFEN is:
A. DE KANTER's BRANDSTOFFENHANDEL
Oranjeplein 16A — Ginneken — Telef. 2004

W. BIERMANS & ZOON — BREDA
EINDSTRAAT 24 — TELEFOON 317
Hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat
IJzerwaren, Gereedschappen, Bouw-Artikelen. Agent van Lips' Sloten- en Brandkastenfabriek Prima kw. Kogellagers.

ORGELS CANTUS FIRMUS het Kerkorgel in de huiskamer. Het 1ste klasse Köhler Sterktoonorgel voor kapel of zaalgebruik, alsmede onze Kofferorgels voor schoolgebruik worden bij toeneming gevraagd. Nadere beschrijving en volledige inlichtingen op aanvrage franco toegezonden door Van Deldens' Piano- en Orgelhandel, Walburgstr. 14, Arnhem Grootste sortering orgels in Gelderland

AUTO-VERHUURINRICHTING
JAC. J. VAN HOOF
Hoogstraat 116d — EINDHOVEN — Telefoon 4833
RUIME CONFORTABLE WAGENS
tegen lage tarieven.

Koopt bij onze adverteerders.

„ZE ZIJN ER" Stationstraat 9 - TILBURG -

J. P. PETERS, NIJMEGEN
SLEEPERIJ — GRIND & ZANDHANDEL
VERHUIZINGEN
TELEF. 444 BOTTELSTRAAT 66 TELEF. 2444

Handel in Fruit, Aardappelen, Groenten, Comestibles. - Vruchten-jams en Blikgroenten.
Th. Pieters, Boschstraat 66, Breda
Binnen- en Buitenl. Fijne Tafelvruchten.
Speciaal adres in Fyffes Bananen. Heerlijk en gezond

Eerste Weerter Stoomververij en Chemische Wasscherij
C. v. d. Broek
WEERT — TELEFOON 201
Prijscourant op aanvrage.

Zoo juist verschenen:
JOAN KAT
BOOTSIRENEN
Een bundel verhalend proza.
Dit rijk geillustreerde boek legt het leven vast in bonte verscheidenheid in goed geschreven schetsen.....
Uitsluitend in keurig stijf omslag
- f 2.50. -
— OVERAL —
VERKRIJGBAAR
N.V. Het Nederlandsche Boekhuis
Postrekening 31583 —, TILBURG

FIAT N.V. Garage „Brabantia" Boschdijk — Tel. 2361 — EINDHOVEN **DODGE**

SPECIAAL ADRES VOOR
KLOOSTERS EN GESTICHTEN
Prima Zuivere Roomboter
EN DIVERSE SOORTEN
KAAS MET RIJKSMERK.
Coöp. Zuivelfabriek
TEL. 1 — WOUW

BIGGELAAR'S
KOFFIE, THEE, TABAK
A. v. d. Biggelaar & Co
ROOSENDAAL (N.-Br.).

Mr. R. M. J. W. HAFFMANS
ASSURANTIËN
Directeur van het Bijkantoor Nijmegen van the London and Lancashire Insurance Cy. Ltd. (Varia afd.) London
REINALDSTRAAT 3 — NIJMEGEN

Goede Boeken
in 't Nederlandsch en de moderne talen, bij
Eindhovensche Boek- en Kunsthandel
Stratumseind 64 — Eindhoven — Tel. 2888
Vlugge levering van alle Studieboeken.

SCHOENENMAGAZIJN
GEBR. RAEMAKERS
GROOTE MARKT 7 — IJMEGEN

J. TILLIE — MAASTRICHT
Aannemer. Tel 1239. Franciscus-Romanusweg 34

LÉON BLOY
HET BLOED VAN DEN ARME
Vertaald door TON KERSSEMAKERS.
Een boek dat als een zuil van vuur staat in de sociale en godsdienstige hongersnood van onzen tijd. — — —
PRIJS f 2.20.
Uitgeverij „Het Sinjaal", Oisterwijk

PATENTS.

Sell your American patent or invention by displaying your drawings, description or model at the Second and Greater

International Patent Exposition ~ Chicago

from Sept. 14 to Oct. 20, 1931

Thousands of manufacturers and patent buyers will attend the Exposition to inspect new inventions, with the view of buying them or marketing them. This Exposition affords the greatest opportunity to inventors to sell their U. S. Patents. Practically every manufacturing company will have their representative there looking for various new inventions. The price for displaying your drawings or model is $ 28. Our own patent demonstrators or salesmen will demonstrate your invention to manufacturers and then put the manufacturers in touch with you direct. There are no commissions to pay. Send your description of patent or model direct to us, together with $ 28 for rental of space and we will do the rest. Full reports will be given to you, including a final report at the close of the Exposition. Address:

INTERNATIONAL PATENT EXPOSITION Co.,
Merchandise Mart, Chicago, U. S. A.

BOEKENNIEUWS.

I. GODSDIENST EN APOLOGIE.

NEDERLANDSCH.

Leon Bloy, **7996.**
ZIJ DIE SCHREIT. Vertaald uit het Fransch door Ton Kerssemakers. *Het Sinjaal, Oisterwijk,* 1931. (25.5×16.5) 153 blz.

De geschiedenis van O. L. Vrouw van La Salette — zij die schreit — is met drie woorden te beschrijven: 19 September 1846 zien twee kinderen, de elfjarige Maximin Giraud en de veertienjarige Milanie Mathieu-Colvat in de bergen van La Salette bij Grenoble een vrouw, die straalt van een bovennatuurlijk licht, het is Maria zelf, die onder tranen tot hen spreekt over de godslasteringen, de ontheiliging van den Zondag, de minachting voor de geboden der Kerk en die aanspoort om te bidden. Van dit oogenblik af trekken de pelgrims op naar de plaats der verschijning om er den waren geest van boetvaardigheid te leeren. La Salette werd echter een teeken van tegenspraak: de waarachtigheid der verschijning zelf, de geheime zending aan de twee kinderen toevertrouwd, het latere leven der twee bevoorrechten. Bloy fulmineert in dit boek tegen allen en tegen iedereen die volgens zijn inzicht het wonder van La Salette niet begrepen of niet gediend hebben; het is een lange litanie van scherpe en bittere invectieven zonder veel logisch verband, uiterst fel en soms ook heel oneerbiedig. De vertaling is beter dan die van *Het Bloed van den Arme.*

H. Rongen.

Johannes Joergensen, **7997.**
DON BOSCO. Vertaald uit het Italiaansch door Dr. Felix Rutten. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1931. (21 × 15.5) 288 blz. ing. *f* 3.90, geb. *f* 4.50.

Johannes Joergensen, de bekende hagiograaf van Franciscus van Assisië, Catharina van Siëna en Colombini, kreeg van Don Filippo Rinaldi, den derden opvolger van Don Bosco als hoofd der Salesianen — zoo heeten de zonen van den Piemonteeschen jeugdapostel — de eervolle uitnoodiging om de levensgeschiedenis te schrijven van dezen wonderbaren heilige. Het is een mooi en pittig boek geworden, dat hier een kundigen en vlotten vertaler gevonden heeft. Een korte statistiek van Don Bosco's werk zal zijn sterke en vruchtbare persoonlijkheid het beste karakteriseeren: in 1926 waren er, over de vijf werelddeelen verspreid, 1158 Salesianer-instituten van verschillenden aard. In deze 1158 huizen waren 7156 Salesianen en 5392 zusters werkzaam. Het getal der Salesianer-medewerkers: de Derde Orde — bedraagt ongeveer 300.000. Mogen alle jeugdleiders bij dezen grooten jeugdvriend in de leer gaan om bij hem het geheim te leeren, om de harten der kleinen te winnen!

H. Rongen.

Hermann Muckermann, **7998.**
NIEUW LEVEN. Vertaald uit het Duitsch door Henri Deshayes. *De Vlaamsche Drukkerij, Leuven,* 1931. (18.5×14) 98 blz. ing. *f* 0.80.

Dit boek van Hermann Muckermann is 'n hooggestemd ethisch-godsdienstige beschouwing van Jezus' verlossingswerk. De titelplaat is 'n ets van Rembrandt, Jezus voorstellende bij de genezing der zieken. Die ets is de symbolische samenvatting van den inhoud van 't boek. De schrijver vergelijkt de menschheid met Philoctetas op 't eiland Lemnos in zijn etterende wonde. Hij zat daar te wachten op verlossing: eindelijk verschijnt Heracles met de reddende god en boodschap: „ook voor u is schooner leven na dit leven weggelegd". Zoo, als Philoctetas, lijdt de menschheid aan 'n gruwelijke wonde op 't eenzaam eiland der vergankelijkheid. Een Godsgezant moest komen om de heerschappij der zonde te vernietigen, om genezing te brengen voor de smartelijke wonden der ziel. Het eerste hoofdstuk is de booschap van het woord op den berg der zaligheden. In vier korte beschouwingen wordt de bergrede ontleed: Het zaligheidsmotief: De grondeisch der boodschap van het Godsrijk; De vervulling der boodschap van 't Godsrijk; Uitklank der boodschap van het Godsrijk. De onvergelijkelijke moraal der bergrede grijpt iedereen nog aan. Alleen een God kon aan de menschen zulk een zedeleer schenken. Doch 't overweldigend verschijnen van Jezus ligt niet zoozeer in de boodschap des woords als wel in de boodschap der daad, op den lijdensweg. Die diepe gedachte is uitgewerkt in 't tweede gedeelte van de volgende korte hoofdstukjes: Het lijdensmotief: de grondeisch van den lijdensberg; de vervulling der lijdensboodschap; Uitklank der lijdensboodscnap. Ontroerend en overtuigend zijn deze gedachten uitgewerkt. 't Rijk, dat Jezus door Zijn dood gesticht heeft, werd 't grootste, dat de wereld ooit aanschouwde. En nu nog na tweeduizend jaren geven millioenen menschen hun bloed voor Hem.
't Is 'n goed boekje voor meditatie en geestelijke lezing.

P. van Luyk S.J.

FRANSCH.

Lars Eskeland, **7999.**
MA VISITE A THERESE NEUMANN. Vertaald uit het Noorsch door Per Skansen. *La Bonne Presse, Paris,* 1931. (18.5×10) 100 blz.

Lars Eskeland is een Noorsche hoogleeraar, wiens bekeering in zijn land veel stof opgewaaid heeft, het Storting ontnam hem om dezen stap de directie van de volkshoogeschool te Voos. Door de persoonlijkheid van den schrijver heeft dit boekje over de gestigmatiseerde van Konnersreuth een bijzondere waarde. Eskeland heeft de les van Konnersreuth goed verstaan: het plaatsvervangende lijden voor het welzijn van het mystieke lichaam van Christus, de Kerk.

H. Rongen.

F. J. Thonnard, **8000.**
SAINT BERNARD. *La Bonne Presse, Paris,* 1931. (18.5×10) 98 blz.

Een klein, populair leventje van Saint Bernardus. Schrijver behandelt den grooten Middeleeuwer hoofdzakelijk als apostel van het kloosterleven, van de eenheid der Kerk, van de Kruistochten en van het Katholieke geloof. Beknopt, maar prettig geschreven.

DUITSCH.

Johannes May, **8001.**
DIE HEILIGE HILDEGARD VON BINGEN O.S.B. (1098-1179). *Jos Kösel & Fr. Pustet, München,* 1931. (19.5 × 12) 288 blz.

Naar aanleiding van den 750en verjaardag van den dood der heilige Abdise Hildegard van Bingen verscheen de tweede uitgave der levensbeschrijving, welke Pastoor May, een vurig vereerder der Rijnlandsche Zieneres voor jaren het licht had doen zien. Zijn werk was tegelijkertijd een geleerde studie en een zeer aangenaam geschreven levensbeeld der Abdis. In deze tweede uitgave, bedoeld als een bijdrage tot de feestviering te Bingen, heeft men de geleerde aanhangsels en uitweidingen weggelaten en hield zoo een populair en toch zeer nauwkeurig leven over, dat de geschiedenis der heilige in verschillende tafereelen schetst en tevens wetenswaardige bijzonderheden geeft over haar geschriften en apostolische werkzaamheid. Een lezenswaardig boek, niet slechts voor wie stichting zoekt, maar ook voor wie iets meer wil weten van het geestelijk leven langs den Rijn in de veel bewogen 12e eeuw.

H. L.

II. OPVOEDKUNDE EN WIJSBEGEERTE.

NEDERLANDSCH.

J. Aarts, **8002.**
SCHOOLRECHT, SCHOOLSTRIJD, SCHOOLWET IN NEDERLAND. *R.K. Jongensweeshuis, Tilburg,* 1931. DeelI: 88 blz. ing. *f* 1.10.

Deze brochure behandelt 't schoolrecht voor 1798 en 't Staatsmonopolie van 1798 tot 1848. Een tweede brochure zal den strijd tusschen de jaren 1848 tot 1930 beschrijven. 't Eerste hoofdstuk omvat vijf korte uiteenzettingen over: 't Schoolrecht in de handen der Kerk; de wereldlijke overheid verkrijgt mede 't schoolrecht; de strijd om 't schoolrecht; de strijd om vrijheid van onderwijs in de middeleeuwen; de vrijheid na en tijdens de reformatie. 't Tweede hoofdstuk omvat: vestiging van de staatsschool; de schoolwet van 1801; de schoolwet van 1808; de Schoolwet van 1806; de Schoolwet van 1806 onder Koning WillemI; begin van den Schoolstrijd 1825; naar de vrijheid 1830-1848. 't Werkje is goed gedocumenteerd: in 'n voetnoot is hier en daar de bron aangegeven, maar de verwerkte literatuur zal pas in zijn geheel in 't tweede deel worden aangegeven. Een kleine onnauwkeurigheid staat op bladz. 84 over de onderwijsgevende congregaties. P. Wolf S.J. is zoowel de stichter van de Zusters van Amersfoort als de Zusters van J. M. J. Nadat deze twee congregaties gescheiden waren, bleef hij werken voor de Zusters van J. M. J., die hem vooral als hun stichter vereeren. 't Boekje is voor allen uiterst nuttig, die zich met onderwijsgeschiedenis van ons land bezighouden, maar 't is vooral 'n nuttig compendium voor de candidaten der hoofdakten, die eenige kennis moeten hebben van de geschiedenis van 't onderwijs en de opvoeding, inzonderheid in Nederland.

v. L.

Gilles van Hees, **8003.**
DE SCHOOL. *J. B. Wolters, Groningen,* 1931. (21 × 14.5) 278 blz. ing, *f* 2.90.

Dit boek is 't derde deel van 't handboek voor de Kweekscholen. Na de korte inleiding volgen 't eerste hoofdstuk over de Nederlandsche schoolstelsels, de taal der school en haar verschillende organisaties; de verhoogingen, de Daltonschool, de Montessorischool etc. 't Tweede hoofdstuk houdt zich bezig met de algemeene en bijzondere methodiek: 't derde gaat over opvoeding: daarna volgen nog drie kleinere hoofdstukken over lichamelijke opvoeding over samenwerking tusschen school en huis en ten slotte over schoolwetgeving. 't Grootste gedeelte van 't boek wordt in beslag genomen door de besprekingen der methodiek. Bij 't lezen missen we de globalisatiemethode van Decroly, die in de brochurenreeks van Fr. Rombouts uitvoerig is behandeld. Daar worden ook al de bestaande leesmethodes becritiseerd. Met de moderne psychologie komt de methode van Decroly 't best overeen. 't Zwakste gedeelte vinden we wel de paragraaf over onderwijs in moraal-zedekundige verhalen, waar de moraal heel dik op ligt; deze zijn zeker niet aan te raden, maar andere, uit de volheid van 't leven, zijn beslist nuttig. Zoo ook de prachtverhalen uit de Evangelies, 't oude testament, de reizen der apostelen, der missionarissen, etc. Een voorbeeld van buitenlandsche Schoolorganisatie is niet in 't boek behandeld. Voor onze Roomsche Kweekscholen is het boek niet bedoeld, zooals we bij ieder hoofdstuk voelen, ofschoon we daarmee de goede eigenschappen van 't boek, frischheid, levendigheid, contact, etc. niet willen wegcijferen. Zeer practisch is ook de vragen lijst aan 't slot.

v. L.

N. v. Suchtelen, **8004.**
EEN PAEDAGOOG. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1931. (17 × 12.5). 34 blz.

Een fijne schets met juiste observatiemomenten door 'n huisvader, die 'n sterk voornemen gemaakt heeft om z'n tweejarig ventje 'n gebrek af te leeren, maar daarin niet slaagt. 't Jongetje dwingt en huilt en schreeuwt, en houdt zich krankzinnig, tot vaders wil er onder is en hij alles toegeeft en nog veel meer belooft dan 't ventje vraagt. 't Is een uitbeelding vol realiteit, maar met paedagogie heeft 't boekje weinig uit te staan. De titel had moeten zijn: „Schets van 'n ontactisch huisvader in zijn optreden tegenover zijn kind", of zoo iets dergelijks. Montessori wordt al gecanoniseerd door Van Suchtelen: „de heilige Montessori" noemt hij ze. Zou dat uit bewondering voortkomen?

v. L.

Mgr. Tihamer Toth, **8005.**
DE JONGEN MET KARAKTER. *De Vlaamsche Drukkerij, Leuven,* 1931. (21 × 14). 198 blz. ing. *f* 1.50.

Dit boek behandelt zeer practisch de christelijke karaktervorming. Eerst wordt uitgelegd wat jongens van karakter zijn. 't Zijn jongens, die denken, dat 'n groote verantwoordelijkheid op hen rust, dat zij met hun leven staan voor 'n zwaren plicht, dat ze door gewetensvolle plichtvervulling voor hun ziel moeten zorgen, ze moeten omgeven met deugden, zoodat ze de eeuwigheid door God kan beminnen. En dat te midden van zooveel lichtzinnig gedoe, van misvormde karakters, die niets meer voelen voor godsdienst of voor 'n zielsprobleem. De

hinderpalen van de karaktervorming zijn in 't tweede hoofdstuk behandeld: 't menschelijk opzicht; de eigen neigingen en vooral 't hoofdgebrek. Dan de gedachte, dat die strijd tegen zich zelf zoo lang duurt. We zouden er bij willen voegen: gebrek aan leiding. 't Grootste gedeelte van 't boek wordt besteed aan de bestudeering van de middelen voor karaktervorming. Hier laat hij zoo goed voelen, dat karakter geen lot uit de loterij is, geen adelijke titel, dien men door geboorte verkrijgt; 't is de uitkomst van harden strijd, van zelfopvoeding, van versterving. Die strijd moet iedereen tegen zich zelf uitvechten. Maar de belooning van dien strijd is karakter. Een heele serie van pakkende, reëele momenten uit 't jongensleven zijn hier bijeengebracht. 't Is de krachtige, onbuigzame sterke wil, die over alles zal zegevieren. De H. Augustinus zeide reeds: „Homines sunt voluntates". De waarde van den mensch wordt bepaald door den wil. Iedere leeraar is er zich diep van bewust, dat ons optreden onder de opgroeiende jeugd veel te weinig gericht is op 't karakter, veel te veel op de ontwikkeling van 't verstand: en toch de steun van kerk en maatschappij moet niet gezocht worden in de wetenschap, maar wel in karaktergrootheid. Zouden we daarom niet goed doen met dit boek te verspreiden of bij gelegenheid nu en dan 'n stukje voor de jongens daaruit te behandelen? Ofschoon we liever 'n echte Hollandsche bewerking hadden is deze uitgaaf toch goed bruikbaar voor ons. Mgr. Tihamer Toth is altijd pakkend, overal nieuw.

P. van Luyk S.J.

III. ROMANS EN ONTSPANNINGSLECTUUR.

NEDERLANDSCH.

Ruby M. Ayres, **8006.**
DE DANSMEESTER. Vertaald uit het Engelsch door D. J. C. Kruseman. *J. Philip Kruseman, Den Haag.* (15.5×11). 300 blz.

Liesbeth Conyers, een eenvoudig dorpsmeisje, wordt door haar tante uitgenoodigd om in Londen te komen logeeren en maakt daar voor het eerst kennis met het Society-leven, totdat een dansmeester in haar een dans-talent ontdekt. Zij wordt als zoodanig opgeleid en raakt verliefd op den dansmeester. Het onbedorven meisje raakt in allerlei intriges verstrikt, doch bereikt na vele moeilijkheden toch haar doel, een gelukkig leven aan de zijde van de man, die zij liefheeft.
Het geheel is vlot geschreven. Spannend ofschoon de oplossing wel wat al te zeer doet denken aan de aftandsche deux ex machina.
Voor volwassenen geen bezwaren.

— B — *L. J.*

Ruby M. Ayres, **8007.**
BARRY WICKLOW'S HUWELIJK. Vertaald uit het Engelsch door C. Adermout-Visser. *J. Philip Kruseman, Den Haag,* 1931. (14×10). 290 blz.

Barry Wicklow, een onvermogend adellijk jongmensch wordt door zijn oom opgevoed tegelijk met een rijken neef. Deze wordt ernstig verliefd op een meisje beneden zijn stand, hetgeen zijn vader afkeurt. Hij weet Barry te bewegen zijn neef van het meisje af te keeren. De schrijfster voert de lezers op vlotte wijze naar een happy-end. Doch evenals in meer van haar boeken laat zij wat al te veel over aan toevalligheden. Overigens prettige ontspanningslectuur.

— B — *L. J.*

Louis Couperus, **8008.**
ROMANTISCH AVONTUUR. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1931. (16.5×12.5). 43 blz.

't Is een beetje griezelig in 1931 een werkje van Couperus te zien verschijnen. Alsof een vergeefs gekoesterde verwachting, dat een belangrijk en mooi oeuvre nl. zou worden uitgebreid. Maar het onmogelijke gebeurt toch niet. Toch mag men dankbaar zijn voor deze uitgave. Een verhaaltje vol zuivere spanning en sterk van sfeer, in prachtig Nederlandsch. Het werk is gelicht uit de *Korte Arabesken.*

— B — *J. H. P. J.*

George Goodchild, **8009.**
JACK O'LANTERN. Vertaald uit het Engelsch door Dicky Wafelbakker. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht.* 1931. (14×8.5). 256 blz.

In dit boek worden alle mogelijkheden van een detective-roman opeengestapeld. Vergiftiging, cocaïne, valsche verdenkingen, moord op een advocaat en een geneesheer, verdwijning van een rechter, een Indische bediende, een geheimzinnige dolk, dweeperige, zwoele hindoesche muziek, een pleegdochter, die verdacht wordt van poging tot moord, terwijl zij verloofd is met een detective van Scotland Yard. Tenslotte een ontstellend verrassende oplossing, hoe onzinnig, die dan ook zijn moge. Voor volwassenen behoeven wij het boek niet te ontraden. Echter blijve het uit handen van sensitieve personen, ook al moeten zij gerangschikt worden onder „volwassenen".

— B — *L. J.*

Marg. Kennedy, **8010.**
HET ZWARTE SCHAAP VAN DE FAMILIE. *Hollandia, Baarn,* 1931. (22×14). 318 blz. ing. *f* 2.40.

Het zwarte schaap is Caryl Singer. Z'n broer Sebastiaan is een genie — maar verder is er niet veel goeds van hem te zeggen. Caryl is de fool door alles voor z'n broeder op te offeren en hem alles te vergeven, zelfs dat hij met Caryll's meisje er van doorgaat. Fenelle Mc Cleon, 'n rijk Schotsch meisje wordt op beide broers achtereen verliefd en toont zich nu juist geen begeerenswaardige bruid. Caryl is wellicht de grootste dwaas, dat hij haar trouw blijft, maar dat vindt de schrijfster niet, die 't zeer licht met de moraal neemt. Geestig en knap geschreven.

— C — *R. B.*

Sinclair Lewis, **8011.**
DE HOOFDSTRAAT. Vertaald uit het Engelsch door Johan M. Palm. *Van Holkema & Warendorf, Amsterdam,* 1931. (18×11.5). 467 blz. ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.90.

Uit deze met ijver, met veel afkeer, maar ook met een klein beetje liefde neergeschreven kroniek van de Hoofdstraat, de ruggegraat van vele Amerikaansche steden en 't riool van eindelooze lasterpraatjes, wordt 't wel duidelijk, waarom

Amerika Sinclair Lewis niet goed zetten kan. 't Is dan ook weinig moois, wat hij van de Amerikanen, zooals ze vol zaken-optimisme en met een tikje huichelarij leven en streven, weet te vertellen. Jammer, dat zijn gezonde critiek blijkbaar den achtergrond van een degelijke levensbeschouwing mist.
De vertaling is vlot, maar een tikje meer zorg was er wellicht goed aan besteed geweest.
— Bc — *F. A. Brunklaus.*

Andre Maurois, **8012.**
ATMOSFEREN. Vertaald uit het Fransch door S. J. G. Premsela-den Boer. *J. Schuyt Jr., Alkmaar,* 1931. (19.5×13.5). 298 blz.

Zelden zal een auteur dieper in 't heimelijkst zieleleven zijner romanfiguren doorgedrongen zijn dan André Maurois deed in zijn roman *Climats,* waarvan dit boek de geslaagde vertaling is. De liefde van Philipe Marcenat voor de vele vrouwen, die een rol kwamen spelen in zijn leven, wordt op meesterlijke wijze ontleed, geregistreerd en scherp en sierlijk geformuleerd. De vertaling is met zorg geschiedt. Nauwkeurige lezers zullen echter hier en daar nog wel over een vreemde uitdrukking of zinswending vallen. Over 't algemeen is 't echter zeer goed en vloeiend Nederlandsch, waarin de vertaaltster 't vloeiend, maar moeilijk, want veelvoudig geschakeerd Fransch van André Maurois vertaalde.
— Bc — *F. A. Brunklaus.*

L. Noel, **8013.**
STALEN GRENDELS. Vertaald uit het Engelsch door Jhr. R. H. C. Nahuys. *A. W. Bruna & Zn., Utrecht,* 1931. (14.5×9). 267 blz.

Het verhaal van de edelman, die, om het verlies van zijn erfgoed te wreken, een ander zijn vrouw wil ontstelen. Hij wordt echter oprecht verliefd op de vrouw, die zich in argeloosheid verbond aan een bruut. Door echtscheiding tracht de edelman de vrouw de zijne te noemen. Een moord brengt tenslotte uitkomst. Beiden worden van dit misdrijf verdacht en leveren een staaltje van opoffering, zooals wij die kennen uit romans met zooveel wekelijksche afleveringen. Tenslotte komt de oplossing geheel anders dan men gedacht heeft.
— Bc — *L. J.*

Henry Oyen, **8014.**
DE PLUNDERAAR. Vertaald uit het Engelsch door J. G. H. v. d. Bovenkamp Jr. *J. Philip Kruseman, Den Haag.* (20.5 × 15). 278 blz. ing. *f* 2.25, geb. *f* 3.25.

Roge Payne, in het verre Westen geboren, opgevoed en getraind, kan het in de groot-stad niet harden. Hij koopt van Garman „De plunderaar" een stuk grond en trekt met Higgins, technisch leider voor de ontginning, naar het Westen. Zij ontdekken het bedrog, maar weten van geen wijken; trots allerlei bijna onoverkomelijke moeilijkheden, komen zij waar zij moeten zijn. Altijd bedreigd verliezen zij geen snipper moed. Als de liefde in het spel komt, — het meisje dat bestemd is voor Garman, — stijgt hooger nog moed en energie. Een verschrikkelijk gevecht tusschen Garman en Payne brengt „the happy end". Goede ontspanningslectuur. Aan de fauna en flora van 't Westen wordt wel goede aandacht geschonken; Higgins weet op een grappige wijze de moed er in te houden. De laatste strijd is best beschreven. 'n Boeiend boek.
— B — *W. S. J.*

Luigi Pirandello, **8015.**
„DE GOEDE ZIEL" EN „HET ZWARTE GEITJE". Vertaald uit het Italiaansch door Mr. H. P. Berdenis van Berlekom. Geïllustreerd door J. Franken Pzn. *Goede & Goedkoope Lectuur, Amsterdam,* 1931. (16.5×12.5). 53 blz.

Dit boekje bevat een tweetal niet heel interessante novellen. *De goede ziel* is een poging tot cynisme. Het verhaal van den man, die met een jonge weduwe trouwde en haar in alles aan den eersten echtgenoot herinnert, werd echter zoo mat verteld, dat 't den indruk wekt van een niet zeer, nette mop, door een te breedsprakig heer ten beste gegeven.
Het tweede vertelsel doet 't hem beter, al heeft 't even weinig om 't lijf. Beiden missen echter dat charmante teveel, wat aan de nietigste dingen, de gewoonste onderwerpen nog waarde geeft.
— Bc — *F. A. Brunklaus.*

Fr. v. d. Vrande, **8016.**
PIJN EN GIJN. *Andries Blitz, Amsterdam,* 1931. (20×13.5). 221 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.50.
Als het lichaam van den Staat weer eens in gevaar komt, dan worden er brieven aangeplakt en aanzeggingen gedaan. Dan loopen alle kantoor- en winkelbedienden 't huis uit. Er wordt een vergeten vlag tevoorschijn gehaald en oversten spreken de manschappen toe. Zoo gaat 't aan deze zijde van de grens en zoo gaat 't aan gene zijde. En dan loopen al die menschen naar elkander toe en schieten elkaar dood of invalide.
Zoo was het ook in 1914. Millioenen hebben er niets meer van kunnen navertellen. Gelukkig hebben ze er echter toe kunnen bijdragen, om de wonden van de verschillende staten weer te heelen. Althans, dat moeten we aannemen. — Maar in ons land hebben velen alleen de mobilisatie meegemaakt. Ook deze is een toestand van ellende. Een abnormale toestand. — Het is evenwel ook een tijd, waarin andere factoren hun invloed op den betreffenden menschelijken geest gaan laten gelden. De mannen komen in andere plaatsen, temidden van ander publiek en de sleur van het dagelijksche werk is heen. Er wordt regelmatig gezorgd voor verrassingen: een lange marsch of een sigaren-tractatie. Het went wel. En uit dit milieu bloeit een geheel nieuw type op: de mobilisatie-soldaat, die verre van den gewonen soldaat afwijkt. Wij kennen er allen meer of minder in onze omgeving.
Frank van de Vrande is er ook een en hij heeft zijn ervaringen te boek gesteld. Bewonderenswaardig objectief, zonder de vermoeiende geestigheid of het gedaas van iemand als A.M. de Jong. Het boek is een aaneenschakeling van korte flitsen uit het mobilisatie-leven, waaruit tezamen een kleurige teekening van de jaren 1914 tot 1918 in ons leger doorgebracht, oprijst. Niet litterair, maar rond Hollandsch. Voor vele oudgemobiliseerden en anderen heel interessant.
— Bc — *J. H. P. J.*

Eduardo Zamacois, **8017.**
LEVEND-DOODEN. Vertaald uit het Spaansch door Dr. Brouwer. *Leidsche Uitgevers-Mij., Leiden,* 1931. (20×14). 340 blz. ing. *f* 3.90, geb. *f* 4.90.

Het voornaamste, dat aan de publieke opinie tot nu toe omtrent Spanje bekend was, is geweest, dat daar ergens kwikzilver gevonden werd, dat Gibraltar van Engeland was, dat een zekere mate van loomheid er aftrek vond, het Alhambra en Carmen.
Wanneer een Staat zoo buiten de controle der wereld ligt bijna, dan kan men vaak plotseling voor verrassende dingen komen te staan.
In 1929 schreef Zamacois dit werk over Spaansch gevangenisleven. Dit leven is walgelijk en aan een beschaafden staat onwaardig.
Het volk is van een bijzonder type en een buitenstaander wachtte zich wel van aanduiding en hoe het wél moet. Maar zóó zeker niet! Er zijn in het boek enkele hoofdpersonen. Wij lazen in *Het Vaderland* hoe de recensent betreurde, dat die hoofdpersonen niet scherp genoeg geteekend waren. Wij kunnen dat bezwaar niet zoo gevoelen. Ook deze „hoofdpersonen" staken in het gevangenismilieu niet zoo bijzonder boven de rest uit. Het leven in de gevangenis was het voornaamste, niet de hoofdpersonen, die slechts als middel dienden ter aanduiding van toestanden, die niet doel waren van een omstandige karakter- of levensbeschrijving.
Dit lange verhaal is geen prettige lectuur. Maar wij zouden ze ook niet willen verwerpen. Een kwestie is ook nog, of het allemaal waar is, wat er verteld wordt. Zoolang er geen bewijzen zijn voor het tegendeel, geven wij de voorkeur aan goede trouw in den schrijver. Dat een dergelijk boek geschreven kón worden is bovendien niet zonder beteekenis. Er wordt in het werk hier en daar wel eens een verkeerde redeneering afgestoken. Door een anarchist o.a., die gedeeltelijk juist, gedeeltelijk onjuist, dus verward praat. Men kan het zich indenken, doch houde er ook rekening mee.
— Bc — *J. H. P. J.*

DUITSCH.

Otto Ehrhart-Dachau, **8018.**
DAS STERBENDE MOOR. *Drei Masken-Verlag, München,* 1931. (19×13). 152 blz.

Deze geschiedenis van een karper bevat een zachte, treffende klacht over de verdwijning van een vennenlandschap. Tien kilometer breed en vijftien kilometer lang was het landschap: de nabij-gelegen stad heeft het gedood.
Natuurvrienden, die ook hier te lande zich bezorgd maken over de verdwijning van vennen en broekgronden, zullen het verhaal, dat heelemaal niet sentimenteel is, met gespannen belangstelling lezen.
— A — *Vincent Cleerdin.*

D. Armando Palacio-Valdes, **8019.**
MARTA UND MARIA. Vertaald uit het Spaansch door Dr. Elli Lindner. *Benziger & Co., Einsiedeln,* 1931. (19×13). 347 blz.

't Is mogelijk dat sommige lezeressen en een enkele lezer dit boek mooi en aandoenlijk en stichtend zullen noemen, maar niettemin is en blijft het een draak. Van hoeveel bladzijden druipen de tranen? Hoeveel zoetigheid bevatten de gesprekken? Wat een weeë vroomheid in dit gewauwel! Wat een muffe romantiek in de verbeelding!
De uitgever beweert, dat men, al lezend, midden in Spaansche toestanden meent te leven. Zou 't waar zijn? Er is zeker wat Spaansche historie door het verhaal gedraaid, maar een critische lezer komt in de bekoring het ding met een Spaansch riet van de leestafel te slaan.
— C — *Vincent Cleerdin.*

Walther Harich, **8020.**
PRIMANER. *Ullstein-Verlag, Berlin,* 1931. (16.5×11). 312 blz.

Weer eens een boek over 't leven op en om een Duitsch gymnasium. Als men 't nog niet uit krantenberichten wist, krijgt men den indruk, dat 't met de schoolgaande jeugd in Duitschland nu niet bepaald allemaal in den haak is. Ook in deze roman vormen een jeugdliefde en een zelfmoord de hoofdmotieven. Ongetwijfeld kan 't voor Duitsche onderwijsautoriteiten zijn nut hebben van dit werk kennis te nemen. Is de tendenz een aanklacht tegen de ouders en de ouderen, het verhaalde zelf is een aanklacht tegen de jeugd. Het werk is zeer goed geschreven en de schrijver een soms zeer geestig man, desniettemin maken 't onderwerp en de verkeerde strekking voorbehoud noodzakelijk.
— C — *F. A. Brunklaus.*

Wilhelm Umbricht, **8021.**
DAS HEILIGE GÄSZCHEN. *Benziger & Co., Einsiedeln,* 1931. (19×12). 134 blz.

Een roman? De schrijver noemt zelf zijn boek een roman; al bestaat het uit bondige aanteekeningen. De hoofdpersoon, die zeer sympathiek geteekend is, eindigt zijn leven bijna als een martelaar. Het verhaal heeft een vrome strekking. Het speelt tijdens den wereldoorlog, en wel in Zwitserland. Enige bladzijden zijn levendig geschreven, vooral de schets van de algemeene werkstaking in 1918. Als geheel bezien is 't boek meer stichtend dan boeiend.
— A — *Vincent Cleerdin.*

ENGELSCH.

Gwen Clear, **8022.**
THE YEARS THAT CROWN. *Bernhard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (17.5×11.5). 278 blz. ing. M. 2.—.

In het oude Londen van 40 jaar terug, rond den Tower, tracht de weduwe Frances Farnham, zich na den dood van haar man door den steeds erger nijpenden nood heen te slaan. Haar pogingen worden met succes bekroond en haar „coffeehouse" floreert, zoodat ze haar twee dochters, Laura en Alice een goede opvoeding geven kan. Laura is de rechterhand van moeder en meent dan ook Alice te moeten wijzen op het verkeerde van haar verliefdheid op een bejaard man. Doch Alice meent zich oud genoeg om zelf te oordeelen en enkel op verzoek van haar moeder breekt ze met haren geliefde waaraan ze toch in den geest heel haar verder leven, zelfs na haar huwelijk en nadat ze kinderen heeft, trouw blijven zal. En na den dood van haar man pas, zal in haar dochter die den man van haar hart vinden zal, de compensatie komen voor veel verdriet en ijdel betrachten. Als milieu-schildering is dit een knap boek. De karakters zijn zeer gewone luidjes doch sympathiek geteekend. Het verhaal is boeiend en wijst op een ongewoon ofschoon sluimerend talent. Zelfs als mooie belofte verdient het werk onze waardeering en is Miss Clear onze bijzondere aandacht waard. Er is maar een ge-

brek: het boek lijdt hier en daar aan overdreven vaagheid. Overigens aanbevolen.
— B — *Dr. Raph. Kreemers.*

P. G. Wodehouse, **8023.**
VERY GOOD, JEEVES! *Bernard Tauchnitz, Leipzig,* 1931. (17.5×11.5). 295 blz. ing. M. 2.—.

Goede wijn behoeft geen krans! Evenmin is het noodig een aanbeveling te schrijven voor den onnavolgbaren schepper van *Ukridge, Mulliner* of *Jeeves* die Wodehouse heet. Meer dan een jaar geleden (October 1930) werd dit boek met *April Fools* van C. Mackenzie beschouwd als een van de vermakelijkste, die er sedert lang waren verschenen. Welnu „amusing" is het van het begin tot het einde, van de eerste pagina waarop de kostelijke inleiding aanvangt, tot het „Cherrio" van blz. 295.
Het geheim van dit succes van Wodehouse moet wel liggen in het feit dat hij steeds vermakelijk weet te zijn zonder te chargeeren, en dat hij zijn typen niet alleen ten voeten uit teekent, doch ze zoo ongedwongen komisch kan doen handelen, dat de schaterlach haast niet van de lucht is. In tegenstelling met andere humoristen heeft hij dit voor dat we elk nieuw werk met gretigheid tegemoet zien en beslist niet het idee krijgen, dat er nu over Jeeves of over Ukridge of over Mulliner niets meer zou te zeggen zijn. Bertie Wooster heeft hier wel het nec plus ultra gevonden om hem uit allerlei situaties, de eene al hachelijker dan de andere, te redden. Al wie van een tante af wil zijn, of zich van een verliefde zou willen ontdoen of een oude kameraad eens een smakelijke poets wil bakken, vindt hier wat naar zijn gading.
Nog eens: we staan er paf van, dat de humor van Wodehouse niet oudbakken wordt en dat hij de meest onmogelijke situaties met zoo'n waarachtigheid weet weer te geven. Dit is wel het zekerste bewijs voor een ongewoon knap talent.
— B — *Dr. Raph. Kreemers.*

VII. LETTERKUNDIGE GESCHIEDENIS.

NEDERLANDSCH.

Henriette Roland Holst, **8024.**
GUIDO GEZELLE. *Em. Querido, Amsterdam,* 1931. (18×13) 111 blz. ing. *f* 1.90, geb. *f* 2.50.

In dit kleine boekje over Gezelle van Mevr. Roland Holst ontmoeten elkaar twee der edelste strevers uit onze lieteratuur-geschiedenis en de begrijpende waardering van de schrijfster bewijst dat de afstand van het kommunisme in zijn edelste vormen en het Katholicisme niet zo ontstellend groot is als men 't vaak voorstelt. Henriette Roland Holst en Gezelle ontmoeten elkaar hier in een sfeer van gelijkgestemde gevoelens van mensenliefde en karitas, een sfeer waarin de grootste tegenstanders elkaar de hand kunnen reiken. 't Is geen wonder dat Mevr. R. Holst in dit boekje Gezelle's liefde voor de armen accentueert. Dat is immers ook de stuwkracht van haar leven.
In die ontmoeting ligt ook de mogelikheid van een dieper en objektief begrijpen. Ouderen hebben averechts Gezelle tegen de Kerk in bescherming genomen. Mevr. R. Holst doet 't omgekeerd en verdedigt de Kerk, overtuigd dat zij de veilige haven is geweest, waarin Gezelle de stormen van zijn leven kon ontwijken.
Dit saamhorigheidsgevoel deed haar ook Gezelle's sociale kunst verkiezen boven de egocentriese kunst der tachtigers.
Haar angst dat Gezelle's kunst in de gemechaniseerde toekomst geen klankbord zal vinden, delen we niet, juist omdat we niet geloven aan een mechanisering en Gezelle's kunst de openbaring is van die menselike gevoelens die onverwoestbaar zijn.
Een prachtig boekje dat we iedereen gaarne aanbevelen.
Ed. A. Serrarens.

IX. LAND- EN VOLKENKUNDE.

DUITSCH.

Paul Schütz, **8025.**
ZWISCHEN NIL UND KAUKASUS. Geïllustreerd. *Chr. Kaiser, München,* 1930. (24×16) 246 blz.

Ein „Reisebericht zur religionspolitischen Lage im Orient", zoo noemt de auteur het geschrift, dat hij ons onder bovengemelden titel aanbiedt. De auteur is zendeling maar van de vage varieteit want hij is het niet met zijn zending eens en niet met de „Kerk" en heelemaal niet met zich zelf. Zoodat hij veel aan wijsgeerige beschouwingen doet op zijn rondvaart tusschen Nijl en Kaukasus en ook aan de cultuur der letterkunde, hetgeen zijn boek alles bij elkaar genomen een beetje langdradig maakt. En als men het uit heeft weet men op slot van rekening nog heelemaal niet hoe het met de „Religionspolitik" in het Naaste Oosten geschapen staat. Inmiddels laat de schrijver tusschen alles door toch een paar opmerkingen los, die ook in missiemilieux met vrucht gelezen en overdacht kunnen worden. Wat zijn reis zelf betreft is een Abstecher in Kurdistan interessant als ook, wat hij ons meedeelt over de Jessiden. Deze laatste mededeelingen zijn gedeeltelijk nieuw, maar behooren in alle geval onder voorbehoud aanvaard te worden.
G. S.

X. NATUURKUNDE EN NIJVERHEID.

NEDERLANDSCH.

J. M. van den Houten, **8026.**
KAMERPLANTEN. *W. L. & J. Brusse, Rotterdam,* 1931. (21.5×16.5) 79 blz. ing. *f* 1.50.

Kamerplanten bestaan eigenlijk niet, en een kamer is geen ideale kweekplaats voor planten, zegt de schrijver, en toch gaat hij op uitnemende wijze een leerschool geven over Kamerplanten cultuur. De botanicus moet natuurlijk zich zelf blijven als geleerde, maar gelukkig hij is ook mensch, die fijn aanvoelt. Overal lezen we tusschen de regels door: het planten en bloemen in Uw kamer, zij zijn een vreugde. Als ge van bloemen en planten houdt, is er nog heel veel goeds in U. Dat de auteur zich niet strikt houdt aan de titel, pleit voor hem en vooral voor zijn „goed hart." Hij schrijft ook over planten, „die zich slechts leenen tot een tijdelijke versiering der woonvertrekken, maar hij heeft 't ook „over de behandeling van snijbloemen, die mede zooveel kunnen bijdragen tot het opvroolijken van ons huiselijk interieur." De geachte schrijver geeft

zeer nuttige wenken. Inderdaad, hij doceert, maar hij doet 't con amore. Hij schrijft over 110 kamerplanten, zakelijk, duidelijk, voor iedereen bevattelijk. Het boekje is keurig uitgegeven, maar er is iets in dat boekje, dat zeer superieur is, n.l. de afbeeldingen. Deze zijn alle zoo fijn afgewerkt, dat de afgebeelde planten en bloemen, als 't ware, iets levends hebben.

W. S. J.

XI. SOCIALE EN AANVERWANTE WETENSCHAP.

NEDERLANDSCH.

S. R. de Miranda, **8027.**
DE WEG VAN PRODUCENT TOT CONSUMENT. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1931. (19.5×13) 116 blz.

Inderdaad is het aantal tusschenhandelaren te groot. Als remedie raadt schrijver niet aan: wettelijke beperking van dit aantal, doch het oprichten van markthallen van overheidswege, opdat 't aantal nog beduidend grooter zou kunnen worden!
Nog beter wordt geoordeeld, dat alles overheidsbedrijf worde. Dan zal 't distributieapparaat pas feilloos en goedkoop werken!! Als voorbeeld had kunnen dienen de Amsterdamsche gemeentelijke gasvoorziening. Hier is de prijs voor consumenten *slechts* 250 à 300% van den kostprijs, terwijl het artikel al heel weinig distributiekosten vraagt. Bezorging per fiets is onnoodig! Veel te weinig aandacht wordt geschonken aan een niet onbeduidenden kostenfactor n.l. de gemakzucht van den consument.
Met de loonbeschouwingen kunnen we 't vrijwel eens zijn. Lagere loonen moeten minder koopkracht geven, waarvan vooral de fabricage van die artikelen, die niet „gegeten'' worden, den terugslag moet ondervinden. Dit klemt te meer, omdat de loonfactor een steeds kleiner deel van den kostprijs gaat uitmaken en een loonsverlaging van b.v. 20% voor vele artikelen slechts een kostprijsverlaging van enkele procenten zal beteekenen.

J. E. Mulder.

FRANSCH.

H. Dubreuil, **8028.**
NOUVEAUX STANDARDS. *Bernard Grasset, Paris,* 1931. (18.5×12) 341 blz.

Een Fransch handwerkman H. Dubreuil heeft na een reis in de Vereenigde Staten zijn bevindingen beschreven in een boek *Standards,* dat veel opgang gemaakt heeft en in verscheiden talen werd vertaald. Een vervolg daarop vormt dit tweede boek *Nouveaux Standards.* Het eerste handelde voornamelijk over den arbeid en de voortbrenging; dit tweede gaat verder en bevat beschouwingen over de technische beschaving en over de betrekkingen tusschen de techniek en den mensch.
De schrijver, die het bovennatuurlijk leven geheel en al buiten de behandeling van zijn onderwerp houdt, staat aan de zijde van het socialisme, maar toont zeer duidelijk zijn onvoldaanheid over het materialisme.
De uiting van zijn verlangen naar méér vreugde in de samenleving komt in wezen neer op de vertolking van het heimwee naar zuiver geluk, aanwezig in elke menschenziel. Dubreuil bepleit welsprekend een betere toekomst.
Al hapert hier en daar zijn wijze van uitdrukking en al tast hij nu en dan klaarblijkelijk mis, toch getuigt zijn werk van scherp inzicht, van toegewijde studie en van zuivere idealen.
Wie zich verdiept in de beschouwing van de nooden en behoeften der hedendaagsche maatschappij, zal in de beschouwingen van dezen handarbeider menigen wenk van beteekenis vinden. 't Is een studieboek van iemand met veel ervaring en... met een goed hart.

Vincent Cleerdin.

DUITSCH.

Dr. Rosenstock e.a., **8029.**
DAS ARBEITSLAGER. *Eugen Diederichs, Jena,* 1931. (22×15) 160 blz.

Ongeveer vier jaar geleden werden in Silezië de eerste arbeidskampen opgericht, bedoeld als ideale instellingen waar zich arbeiders, boeren en studenten zouden treffen in gemeenschappelike arbeid, gemeenschappelike diskussies van sociale problemen en in een gemeenschappelik dageliks leven. De bedoeling, die hieraan ten grondslag lag, was deze drie klassen in staat te stellen om elkaar als leden van een eendere volksgemeenschap te leren kennen en waarderen, zonder nochtans te eisen, dat een der klassen zijn principepen zou prijsgeven.
Bovengenoemd werk beoogt rekenschap te geven van de beweging en zijn resultaten, Afgezien van de bekende „neutraliteit'', kan men de idealiteit van de principepen niet gans ontkennen. Een zekere skepsis echter is gerechtvaardigd. als men ziet welke verwachtingen men van de beweging heeft.

D. van der Vat.

XII. LEERBOEKEN.

W. C. Wittop-Koning-Rengers, **8030.**
Hora Siccama,
Herman Poost,
DE BOTTENDE BONGERD. *J. B. Wolters, Groningen,* 1931. (24×16). 316 blz.

Uit de behoefte om voor de lagere klassen van de Middelbare School een eenvoudige bloemlezing te hebben dan de bekende *Bloeiende Bongerd,* hebben de samenstellers van dit laatste werk een nieuwe bundel verzameld, waarbij rekening werd gehouden met de mogelikheden van de leerlingen van de lagere klassen van de Middelbare School.
De *Bottende Bongerd* is dus een voorloper van de Bloeiende. Zoals in deze staan ook hier een aantal eenvoudig-gehouden esthetiese beschouwingen over enkele lieteraire begrippen als humor, ironie, voordragen, lezen, tooneel, enz. De keuze der leesstukjes is over 't algemeen goed; misschien is er wat te veel aan 't leuke en lieve geofferd. De metaforiese titel vinden we niet erg gelukkig. Immers van botten is hier geen sprake. 't Is volle bloei, zij 't een andere dan in de *Bloeiende Bongerd.*

Ed. A. S.

D. Been, **8031.**
HOUTARBEID. *A. E. E. Kluwer, Deventer,* 1931. ing. *f* 1.20.

De schrijver is 'n bekende specialiteit op 't

gebied van handenarbeid en ook weer in dit handige boekje toont hij zich de man van practijk, de man van smaak en inventie. De samensteller helpt de gebruiker aan aardige ontwerpen, want: hoewel er tegenwoordig graag gehamerd wordt op de zelfwerkzaamheid, dus ook op 't zelfontwerpen, toch heeft de ondervinding geleerd, dat zulks niet meevalt en dat zelfs de onderwijzers daar moeite mee hebben. In de lijn van ons tijdschrift willen we er op wijzen, dat dit werkje uitstekende leiding geeft bij de zoo-graag beoefende huisvlijt. *L. F.*

L. Brouwers S.J., **8032.**
HET JUISTE WOORD. *Brepols, Turnhout,* 1931. 1094 blz. geb. *f* 5.—.

Aan 't voorbericht ontleenen we deze passage, die meteen 't karakter van dit woordenboek typeert: „Ziehier een woord: geef er mij de beteekenis van, de vertaling, het grammaticaal gebruik......" Om op die vraag te antwoorden, is het gewone, alphabetische woordenboek geheel ingericht; het gaat van het woord tot de beteekenis. Het *Beteekenis-woordenboek der Nederlandsche Taal* wil juist den tegenovergestelden dienst bewijzen: „Ziehier een gedachte: geef mij het woord.""

Dus: waar de gewone woordenboeken vooral de lezer te hulp willen komen, is dit nieuwe bedoeld voor hem, die de pen hanteert. De rangschikking is geschied op logische grondslag: bij de classificatie is uitgegaan van de denkwetten van ons verstand.

Natuurlijk hebben we de juistheid van 't geen er in kleine letter op deze honderden bladzijden staat bijeengebracht, niet kunnen controleeren. 't Gebruik zal uitmaken, in hoeverre dit woordenboek aan 'n behoefte voldoet. Eén ding echter is ons duidelijk geworden: de Nederlandsche taal is 'n rijke taal en dat mogen we voortaan zonder misplaatste trots zeggen: dit woordenboek van Pater Brouwers heeft 't onomstootelijk bewezen. Ten gerieve van de lezers, die 't eventueel willen aanschaffen, zij opgemerkt, dat met dit boek 't gewone woordenboek niet overbodig is geworden. Daar de samensteller slechts verzamelen wilde: woorden, die in beteekenis min of meer bij elkaar hooren, heeft hij 't onderscheiden van de beteekenisnuancen aan de gebruiker overgelaten. 't Gaat dus niet verder dan 't opgeven van synoniemen, beteekenis- en gevoelsverwante woorden, maar dan in de ruimste zin. Behalve 't Algemeene Beschaafd, heeft hij ook de Zuid-Nederlandsche schrijftaal binnen z'n gezichtskring getrokken. Waar Dr. van Ginneken niet aarzelde, er z'n geestdriftige bewondering voor neer te schrijven, kan dat misschien voor minder- of niet deskundigen 'n stimulans zijn, om zich met gerustheid op de samensteller te verlaten.

L. F.

XIII. VOOR DE HUISHOUDING.

NEDERLANDSCH.

(Zonder naam), **8033.**
WAT DE TONG STREELT. *J. M. Meulenhoff, Amsterdam,* 1931. (19×12.5) 289 blz.

De medewerkster der Vrouwenrubriek van het *Algemeen Handelsblad* heeft niet zoozeer 'n kookboek willen samenstellen dan wel 'n verzameling van goede recepten op allerlei gebied. Er is in dit boek ook geen indeeling van soepen, vleeschen, toespijzen enz., maar de recepten volgen zich in alphabetische volgorde op. *Naast* een beproefd keukenboek is het 'n uitstekende gids voor smakelijke spijzen en dranken. Men kan er van alles in vinden héél eenvoudige en meer ingewikkelde schotels, veel salades en tomatengerechten maar ook recepten van koekjes etc.

Alb. Steenhoff-Smulders.

J. Polak Kietz, **8034.**
ADMINISTRATIE VOOR DE VROUW. Geïllustreerd. *H. Meulenhoff. Amsterdam,* 1931. (23×16) 240 blz. ing. *f* 2.10, geb. *f* 2.95.

Een uitstekend boek voor iedere vrouw. Alles wat men in de huishouding moet weten kan men hier vinden. Deel I behandelt de algemeene financieel-economische begrippen: geld, koop en verkoop, vereffenen van vorderingen en schulden, crediet, verzekeringen, enz. enz. Dat dit alles zeer practisch behandeld is zien we bijv. in het derde hoofdstuk, waar met foto's wordt aangetoond, hoe men girobiljetten, chèques, postwissels enz. moet behandelen.

Het IIe deel behandelt zeer uitvoerig de boekhouding van het huishouden en ook van het zakenbedrijf. Dames die aan het hoofd staan eener groote huishouding, zij die zelf hun financiën beheeren of zaken drijven vinden hier al wat er noodig hebben duidelijk verklaard.

Maar ook de gewone huisvrouw kan veel nut van dit boek hebben.

Alb. Steenhoff-Smulders.

XV. VOOR DE JEUGD.

NEDERLANDSCH.

Joh. W. Eekhoff, **8035.**
DE ZWERFTOCHTEN VAN DE ZEEMEEUWEN. *Kemink & Zn., Utrecht,* 1931. (23×15). 166 blz.

De zeemeeuwen zijn een viertal verkenners, die hun vacantie op de Veluwe doorbrengen. Ze doorkruisen heel dit schoone gewest, voorzien van hun verkennersstok en hun tent, waarin zij onder Gods vrije hemel overnachten. Ze beleven, zooals dit bij padvinders behoort allerlei vreemde avonturen, die op prettige wijze worden verteld. Er is trouwens afwisseling genoeg bij: eens ontmoeten ze een vredesapostel, die 'n geslepen dief blijkt te zijn, dan raken ze in een zigeunerskamp terecht, waarheen hun nieuwsgierigheid hen gedreven had en raken in een moeilijk parket, doch weten zich daaruit nog tijdig te redden.

Hetzij schrijver hun avonturen verhaalt of ons in kennis brengt met de dieren en de planten in de Veluwsche bosschen, steeds weet hij de belangstelling in hooge mate gaande te houden, zoodat dit leerzame en onderhoudende boek stellig bij padvinders in den smaak zal vallen.

M. M.

W. H. Hudson, **8036.**
DE KLEINE ZWERVER. *De Arbeiderspers, Amsterdam,* 1931. (21×15) 160 blz. ing. *f* 1.30, geb. *f* 1.90.

Geen sprookje en geen „echt" verhaal zegt

H. v. Hichtum die het voorwoord schreef. Misschien was het 't boek ten goede gekomen wanneer het méér in de sprookjestoon gehouden was, want de kinderen zullen toch niet goed weten wat ze moeten denken over dit wonderzoete en teerhartige jongetje, dat toch maar kalm van huis wegloopt. 't Is bedoeld de kinderen liefde voor de natuur te geven, maar zou dit wel de gezonde goede manier zijn? Er is soms zoo iets weeks en verwarrends in, dat het ons toch niet de rechte kinderlektuur lijkt, ofschoon 't goed geschreven en mooi geïllustreerd is.

Alb. Steenhoff-Smulders.

Jan Lamers, 8037.
Joop de Groote,
DE ZEER WONDERBAARLIJKE HISTORIE VAN PIAT EN PIOET. Geïllustreerd. *G. B. van Goor Zonen, Den Haag,* 1930. ing. *f* 2.—, geb. *f* 2.90.

'n Boek vol jolige, we zouden bijna zeggen „kwasterige" fantasie, dat heelemaal geen opvoedkundige pretenties heeft, maar alleen koddige amusementslectuur wil zijn. Dat is 't dan ook! 'n Teekenaar, met de veelzeggende naam Frans Flapperdas, illustreert 'n Oostersch wonderverhaal, waarin twee mannetjes voorkomen, Piat en Pioet, die tijdens z'n afwezigheid van 't teekenbord...... afloopen, de stad in. Daar is 't al 'n heel vreemde toestand: 'n professor, Jodocus Cijferknor, heeft wraak willen nemen op de Hommelbergsche jeugd, die, naar hij meent, bij hem belletje heeft getrokken met zekere noodlottige gevolgen en daarom de zon doen stilstaan. Dat brengt heel wat consternatie te weeg, vooral onder de politie-ambtenaren! Welke rol de twee kleine mannetjes in deze malle geschiedenis spelen en hoe ze zelfs de professor tot inkeer weten te brengen, wordt op levendige wijze verhaald, waarbij Hans Borrebach zeer geestige teekeningen maakte. *L. F.*

P. de Zeeuw, 8038.
DE KOKSMAAT VAN DE DROMEDARIS. *J. van Bleek, Den Haag,* 1931. (24×16.5) 237 blz.

Het verhaal speelt in den tijd, dat de Hollanders zich aan de Kaap gingen vestigen. Wijnand Troost is 'n wees, z'n vader is uitgevaren en nooit teruggekomen; hij is bakkersknechtje, maar z'n hart trekt naar zee. Ten slotte trekt hij er stilletjes tusschen uit en in 'n beschuitton verscholen vaart hij mee naar de Kaap. Aan boord wordt hij koksmaat en beleeft dan allerlei avonturen onder de Hollanders aan de Kaap. Hij vindt er z'n vader terug en hun familie hoort tot de éérste kolonisten.

Alb. Steenhoff-Smulders.

B. V. Zwegers, 8039.
HET JOLIGE JAAR. Geïllustreerd. *L. C. G. Malmberg, Den Bosch,* 1931. (26×17). 238 blz.

Vertellend leidt schrijver ons binnen in een familie te Nijmegen woonachtig en laat ons een heel jaar door alle lotgevallen van het vroolijke drietal meeleven. Het gaat er zooals de titel reeds aanduidt nogal jolig toe: slechts enkele droeve gebeurtenissen verduisteren den kindertijd. Er is veel variatie en vertier, hetgeen amusant wordt verhaald. Leerzaam zijn de tochten naar de bosschen en het circus beschreven. Het lijkt ons een uitstekend geslaagd jeugdboek, dat de belangstelling onverminderd gaande houdt en ook 't bovennatuurlijk element niet buiten spel laat.

M. M.

(Zonder naam), 8040.
A. B. C. OVER DE TANDEN. Geïllustreerd door F. H. Abbing. *Nederlandsche vereeniging tot bestrijding van het tandbederf, Den Haag.* (15×15) 52 blz. geb. *f* 0.85.

Het was een goede gedachte van het bestuur van bovengenoemde vereeniging om deze raadgevingen betreffende het onderhoud der tanden op rijm te zetten. Onze jeugd zal deze aldus gemakkelijk onthouden en naar we hopen, ook in toepassing brengen. De mooie illustraties zullen het boekje voor de jeugd nog aantrekkelijker maken. Gaarne aanbevolen.

Alb. Steenhoff-Smulders.

INHOUD JAARGANG 1931.

ARTIKELEN:

		Blz.
L. v. B.	In de sovjet-hel	70
L. v. B.	Jack London voor de camera	102
A. F. van Beurden	Zwerftochten door Indië	10
A. F. van Beurden	Het Oosten ontwaakt	38
A. F. van Beurden	De onbekende Himalaya	198
A. F. van Beurden	Naar den Oriënt	266
F. A. Brunklaus	Erger dan de Wereldoorlog	105
F. A. Brunklaus	De roman van een Bacteriënjager	194
F. A. Brunklaus	Papieren opstandigheid	203
F. A. Brunklaus	Twintigvoudig Kapitalisme	295
Anton van Duinkerken	Dichters en Dieren	329
L. J. M. Feber	Romain Rolland en Indië	33
L. J. M. Feber	Paul Morand over zichzelf en anderen	161
L. J. M. Feber	In kenterend getij	225
L. J. M. Feber	Groot Nederland en wij	290
L. J. M. Feber	Het boek Gog	353
L. J. M. Feber	De essayist van Duinkerken	259
Leo Fens	'n Nederlandsche roman	44
Dom J. B. de Glas O.S.B.	Het zedelijkheidsvraagstuk	3
Hein Hoeben	Een uitzonderingsboek	65
Hein Hoeben	'n Epos van Berlin-West	66
Hein Hoeben	De roman van een simpel man	289
Kees van Hoek	De Odyssee van een succesvol man	131
Kees van Hoek	Een begaafde Charlatan	232
Kees van Hoek	Een Sowjet sanatorium	356
Dr. Jacoba B. L. Hol	In het land van den Nijl	100
W. J.	Sint Augustinus	321
Jean H. P. Jacobs	Sigrid Undset vertelt	138
Jean H. P. Jacobs	Een crimineele roman	196
Jean H. P. Jacobs	Het vreemde gevaar	323
Dr. K.	Graaf Keyserling over Amerika	73
Dr. K.	De Middeleeuwsche Hanze	302
K. v. K.	Na den oorlog	290
Gerard Knuvelder	Een geniale snoever	228
Dr. Raph. Kreemers	De literatuur van het zwarte ras. I	7
Dr. Raph. Kreemers	De literatuur van het zwarte ras. II	42
Dr. Raph. Kreemers	Upton Sinclair's laatste werken	77
Dr. Raph. Kreemers	Vrouwen in de literatuur I	141
Dr. Raph. Kreemers	Vrouwen in de literatuur II	168
Dr. Raph. Kreemers	Vrouwen in de literatuur III	361
Dr. Raph. Kreemers	Joseph Conrad	333
Dr. Raph. Kreemers	Oorlogsboeken I	267
Dr. Raph. Kreemers	Oorlogsboeken II	296
P. v. Luyk S.J.	Groei	5
Dr. H. v. d. Mark	De wereldpers	4
Dr. H. v. d. Mark	Franz Herwig's laatste werken	325
M. M.	Sous les toits de Paris	12
M. M.	Een merkwaardige Katholieke bloemlezing	68
W. v. d. O.	Van Misdadigers en Boeven	236
P. Paschasius O.Cap.	Hedendaagsche jeugd	36
Jos. Panhuijsen	Literatuur en werkelijkheid	164
Jos. Panhuijsen	Het Katholieke boek	193
Jos. Panhuijsen	Staat en toekomststaat	300
Jos. Panhuijsen	Gerard Walschap	327
P. Placidus O.Cap.	Revolutie over Duitschland	75
P. Placidus O.Cap.	De dietsche stam	140
P. Placidus O.Cap.	Gijsbert Karel's leerjaren	365
P. Placidus O.Cap.	'n Belangrijk Historisch werk	234
Dr. J. Rietsema	Naar verre landen	171
G. Ridder de van der Schueren	Een Stresemann biografie	199
G. Ridder de van der Schueren	Met de Italia naar de Noordpool	199
Ed. A. Serrarens	Bilderdijk als dichter	72
Ed. A. Serrarens	Fausten en Faunen	97
Ed. A. Serrarens	Het aspect van onzen tijd	167
Ed. A. Serrarens	De criticus Urbain van de Voorde	263
C. Slootmans	De Dreyfus affaire	40

		blz.
C. Slootmans	Lincoln	204
C. Slootmans	De Spaansche revolutie	367
Kees Spierings	'n Roman uit de Diaspora	139
Kees Spierings	Roofbouw	202
Dom. J. de Vathaire O.S.B.	Bladzijden uit de Kerkgeschiedenis I	106
Dom. J. de Vathaire O.S.B.	Bladzijden uit de Kerkgeschiedenis II	135
Bernard Verhoeven	Het Geluk	257
Mr. T. Verschuur	Het geweten	103
Piet Visser	De Boerenroman in Holland	129
Piet Visser	Over de sentimentaliteit als ongenoegzame impuls	173
D. W.	De peelwerkers	45
Gerard Wijdeveld	Anton van Duinkerken als dichter	13

UIT BOEK EN BLAD:

Dietsche Warande en Belfort: blz. 15, 79, 144, 335, 368. Den Gulden Winckel: blz. 175, 271. De Gemeenschap: blz. 205. De Haagsche Post: blz. 270. Novelle Equipe: blz. 109. Opgang: blz. 167, 238, 303. Roeping: blz. 46, 109, 144, 238. Schönere Zukunft: blz. 80. De Stem: blz. 15, 206, 303. Studia Catholica: blz. 46. De Maasbode: blz. 335, 357. De Volkskrant 367.

VERSCHEIDENHEDEN:

Blz.: 16, 47, 80, 110, 175, 206, 239, 272, 336, 368.

REGISTER BOEKENNIEUWS.

De cijfers onder de 400 duiden de bladzijden aan, waarop de recencie voorkomt, de verdere cijfers zijn volgnummers.

Aalders (Dr. W. J.) De grond der zedelijkheid 4
Aarts (J.) Schoolrecht, schoolstrijd, schoolwet in Nederland 8002
Abbink (A. C. M.) Het drama van Trianon 7975
Abboth (Jane) Beggarman 7246
Adelon (Sven) Die Flucht aus dem Kreml 7396
Aeby (Alfons) Um Land und Liebe 7653
Albers (Mr. Dr. D.) Uit het land der pyramiden 102
Als Jurnalist und Forscher in Deutschlands Groszer Kolonialzeit 7902
Altansira (Rafael) Histoire d'Espanje 7741
Altora Colonnes (Dr.) Les Sovjets en Çhine 7490
Anderson (Margaret) My Thirty years' war 7255
Andrews (C. F.) Indië en de strijd tegen het Westen 228
Anet (Claude) Het drama van Mayerling 7214
Angel (Walter) Circus 7625
Arbib-Hauser De man zonder das .. 7374
Arends (W. F.) I a, jolige H.B.S.-avonturen 7766
Armstrong (Martin) The sleeping Flury 7323
Aron (Marquerite) Un animateur de la jeunesse au XIII siècle 7537
Ars (Pastoor van) Witte vonken .. 7522
Aschner (Bernhard) Die Krise der Medizin 7782
Ashton (Helen) Mackerelsky 7324
Ashton-Wolff (H.) De roes der misdaad 7104
Asscher (Eva) Een kinderleven 7919
Auer (Prof. Karl) Kirchengeschichte 7858
Ayres (Ruby M.) Zes weken op zee 7371
Ayres (Ruby M.) Zijn overwinning .. 7372
Ayres (Ruby M.) De eenige weg 7373
Ayres (Ruby M.) Linten en kant 7451
Ayres (Ruby M.) De planter van den boom 7452
Ayres (Ruby M.) Verkeerd begrepen 7540
Ayres (Ruby M.) De straat beneden 7702
Ayres (Ruby M.) De lieveling der vrouwen 7861
Ayres (Ruby M.) De dansmeester .. 8006
Ayres (Ruby M.) Barry Wicklow's huwelijk 8007
Baekelmans (Lode) Aanteekeningen van een boekenwurm 7676
Bailey (Temple) Haar offer 7469
Balde (Jean) Les rogations 7695
Balde (Jean) Un d'Artagnan de plume 7239
Baren (Jaap van) Jan. Vier Amsterdamsche jongens naar de Olympische Spelen 7506
Baren (Jaap van) De Paaschvacantie van vier Amsterdamsche jongens 7507
Barnes (Carman dee) Beaulover .. 163
Barran (Annine) Entre Lou Loutz et Lou Gabas 7332
Barrie (J. M.) The admirable Crichton 7504
Baudrillart, e.a. Les accords du Latran 138
Bauer (Dr. Heinrich) Stresemann. Ein Deutscher staatsmann 202
Bauer (Fritz) Feuer am Mittelmeer .. 7723
Baillie-Saunders (M.) Upstarts 7566
Baum (Vicki) Grand Hotel 7556
Baur (Prof. Dr.) Uit Gezelle's leven en werk 7828
Baussan (Ch.) Sainte Geneviève 109
Bechhofer Roberts (C. E.) The Life of Mrs. Blavatsky 234
Bede Camm O.S.B. (Dom) De l'Anglicanisme au Monarchisme 7363
Been (D.) Houtarbeid 8031
Begeer (P. A.) Sprookjes van den tuin 7273
Belloc Lowndes (Mrs.) Letty Lynton 7883
Bercovici (Konrad) De Wolga Bootman 7541
Berendsen (A. W. H. M.), **Witzenburg** (A. J. H. van) Leven en Streven. I Nederland 7433
Berger (Dr. Artur) Der Kampf um den Nordpol 7901
Bergh (John) De nieuwe zondvloed .. 7862
Berghoff (Stephan) Von Stromern und Vagabunden 7952
Bertram (Anthony) Here we Ride .. 7957
Besselaer (L. van den) Aanteekeningen bij het psychische leven van het kind 7445
Bethke (Dr. Ernst) Politische Generäle 7262
Betsy Van drie kleine wijzen en een ster 7435
Betzendörfer (Walter) Glauben und Wissen 7922
Beusekom (Dr. H. van) Kagawa 7610
Bieger (N. K.) De jongen van de plaggenhut 7986
Biel (Alfred H.) De erfenis van den rooden prior 7436
Bierens de Haan (Dr. J. D.) De zin van het komische 7771
Biggers (E. D.) De zwarte kameel .. 7703
Bigot (L. C. T.), **Kohnstamm** (Prof. Dr. Ph.), **Revesz** (Prof. Dr. G.) Psychologie 7761
Binder (Dr. K.) Reisen und Erlebnisse 7269
Blake (Emily Calvin) The third weaver 7958
Blond-Zola (Denise le) Emile Zola, raconté par sa fille 7337
Bloy (Leon) Zij die schreit 7996
Bogaerts (Theo) De bonte waereld .. 7542
Bohl (Prof. Dr. Franz) Palestina 774
Böhler O.F.M. (P. Leonard) Soeur Marie de Bon-secours 7283
Bollengier (Prof. K.) De haven van Antwerpen 7266
Bolo (H.) Het evangelie en de moeders 7369
Bölsche (Wilhelm) Die Eroberung des Menschen 7859
Bolt (J. H.) Het conflict in jeugd en samenleving 38
Bolton (M.) La voi Spirituelle 7856
Bom (Emmanuel de) Dagwerk voor Vlaanderen 7677
Bonin (Elsa von) Thomasine von Bärenclau 7724
Boone-Swartwolt (I. C. de) Het huis met de duiven 7350
Bonus (Arthur) Das Käthe Kollwitz Werk 7334

Boree (Karl Friedrich) Dor und der September 7654
Borden (Mary) A Woman with white Eyes 7565
Bordeaux (Henry) Visages Français .. 7146
Bordewijk (F.) Blokken 302
Bornhak (Conrad) Die Kriegsschuld Deutschlands Weltpolitik 1890—1914 7491
Borret (Mr. Dr. Arn.), **Waerden** (Dr. Ir. Th. van der) **Verrijn Stuart** (Prof. Dr. C. A.) Principiëele Staatkunde 7748
Bossers (W. J.) Ein Buch vom Weltkrieg 7505
Bougaud (Mgr. E.) Het leven van de heilige Monica 7840
Bouvier (René) Balzac 7678
Boyens (J. P.) Mr. Carel Vosmaer 7736
Braeme (Charlotte M.) Een ware Magdalena 7543
Brand (Max) Schuldig? 7863
Brandt (Rolf) Das Wolgalied 7561
Brandt (C. P.) De moord op dokter de Bruijn 7704
Bremond (Henri) Racine et Valéry .. 7147
Brète (Jean de la) Een donkere weg 7288
Breuer (J. H.) Hoe de club van zestien driekoningen vierde 7156
Breuer (J. H.) De katholieke jeugd op het tooneel 7475
Brie (Marie) Graf Balduin und seine Tochter 7953
Brinkgreve (Suze) Twee vriendinnen op de boerderij 7274
Brinkgreve (J. H.) Suus gaat uit kampeeren 7987
Brinkgreve-Entrop (J. H.) Tottie's week-end 7275
Broch (Hermann) Die Schlafwandler 7879
Broedelet (Joh. W.) Het graf van de onbekende vrouw 7784
Broeders (F. W.) Geert Groote en zijn invloed op het onderwijs 7772
Brophy (John) Songs and Slang of the British Soldier 1914—1918 300
Brouwers S.J. (L.) Het juiste woord 8032
Browne (K. R. G.) Leave it to Susan 7818
Brües (Otto) Der Walfisch im Rhein 7880
Bruggen (Jochem van) Ampie 7785
Brupbacher (Fritz) Michael Bakunin 7342
Buchan (John) The couts of the Morning 7959
Buck (Dr. H. de) De studie van het Middel-Nederlandsch tot in het midden der negentiende eeuw 7482
Bühler (Paul) Kreuzfahrer 7318
Burdekin (Katherine) Quiet Ways .. 171
Burger (Lisbeth) Meisjes uit onze straat 7446
Burgers (J. V.) Klaveren-drie 7157
Busson (Paul) The man who was born again 7960
Cabrol (Dom) La prière des premiers chrétiens 108
Cajetanus van Ossendrecht O. Cap. (P.) Verklaring der H. Mis 7841
Calcar (R. P. van) Over de psychologie van den angst 7773
Callewaert (L. J.) Het verkeeren .. 7920
Cameron (V. Lovett) Reverse the Shield 7961
Camm O.S.B. (Dom Bede) Le bienheureux John Roberts 7584
Carbin (Louis) De verliefde passagier 7453
Carvin (Michael) De heimelijke strijd 7289
Cather (Willa) Tom Outland's story 7500
Casson (Herbert N.) Succesvol koopmanschap 7757
Celen (Vital) Kalverliefde 7215
Célier (Leonie) Der Heilige Karl Borromaeus 7366
Cendrars (Blaise) Rhum 7557
Channon (Henry) Paradise City 7962
Chamson (Andre) Tyrol 7268
Chassaigne (Marc) Les procès du Comte de Morangies 7977
Chollet (Mgr. J. A.) Quelques retours a la foi 7616
Christiansen (Broder) Het aspect van onzen tijd 168
Christie (May) Het legaat 7105
Christie (May) Vurige liefde 7106
Cittert (J. W. van) De heks van Gouda 7626
Claes (Jef) De geestelijke bruiloft .. 7216
Claes (Ernest) Het leven van Herman Coene 7786
Clark (Barreth H.) An Hour of Americain drama 7150
Clarke (Isabel) Passiebloemen 7705
Clear (Gwen) The years That crown 8022
Clemen (Carl) Religionsgeschichte Europas 7899
Cock (Jozef de) Doove netels 7375
Coleridge (S. T.) De ballade van den oud-matroos 7568
Cohen de Vries (P. J.) Kleine Mieuw en groote Kees 7599
Collier (John) His Monkey Wife .. 7963
Collomb (Joseph) Het geestelijk portret 7107
Coul (Dr. J. H. L. Op de) Tacitus Sarkasme en zijn karakter 7483
Connar (Ralph) Allan Cameron 7508
Connau (Joanna) High Table 7819
Conrad (Jos) Youth 7501
Constantinus O.M. Cap. (P.) Eucharistie en Missie 7842
Coolen (Antoon) Peelwerkers 46
Coster (Dirk) Schetsboek 166
Coty (François) Sauvons nos Colonies 7978
Couperus (Louis) Romantisch avontuur 8008
Courths-Mahler (H.) Het geheim eener naamlooze 7217
Courths-Mahler (H.) Vreemd bloed .. 7454
Courths-Mahler (H.) Arbeid adelt .. 7544
Courths-Mahler (H.) De dolle Haszberg 7627
Courths-Mahler (H.) De schoone secretaresse 7864
Courths-Mahler (H.) Het noodlot der liefde 7925
Courths-Mahler (H.) Peter Ravenports dochter 7926
Courths-Mahler (H.) Magdala's offer 7927
Courths-Mahler (H.) Het verloren vertrouwen 7928
Cruse (Amy) The Golden road in English literature 7897
Cruysberghs (Kan. K.) De leek in de samenleving 7591
Dabit (Eugene) Petit-Louis 7315
Dail (Hubert) De zingende dwaas .. 7545
Dantzig (Marijn van) Over motorische spreekvoorstellingen en het stotteren in verband met voorstellingstypen 7209
Dashwood (Jane) Three Daughters .. 7404
Debout (Jacques) Aux assassins comme il faut 7851
Deelen (Dr. J. B.) Van man en vrouw 7774
Deeping (Warwick) Roper's row 7325
Deeping (Warwick) Ballingschap 7628
Deeping (Warwick) Exiles 7820
Deeping (Warwick) Levensernst 7929
Delachaux (A.) De duivel der Morbihan 7787
Deledda (Grazia) Riet in den wind .. 7455
Dell (Ethel M.) Een eereschuld 7376
Dell (Ethel M.) Speelbal van wind en golven 7930
Dell (Ethel M.) De rotsen van Valpre 7865
Dell (Floyd) Runaway 7884
Delle Grazia (M. E.) Die Empörung der Seele 140
Delly Vergulde ellende 7218
Delly Het geheim van de Kou-Kou-Noor 7219
Delly Onder het Masker 7290
Delteil (Joseph) Don Juan 7558
Demaye (Henri) Sociologie et éducation de demain 7101
Dempf (Aloys) Metaphysik der Mittelalters 7211
Derème (Tristan) Le zodiaque ou les étoiles sur Paris 333
Devonshire (Mrs. R. L.) Eighty Mosques and other islamic monuments in Cairo 7773
Devriendt (L.), **Putman** (W.) Lourdes 7889
Diers (Marie) Die grosze Versuchung 7397
Dijk (Evert van) Over den Oceaan .. 7267
Dine (S. S. van) The scarab murder case 7326
Disraeli (B.) Lettres intimes 7341
Döblin (Alfred) Franz Biberkopf's zondenval 68
Döblin (Alfred) Berlin Alexanderplatz 68
Dolinin (A. S.) Dostojewsky's onsterfelijke geliefde 7829
Dood (C. de) De 100.000 7886
Dood (C. de) Massaspel 7476
Donker (Antonie) Fausten en Faunen 99
Dörfler (Peter) Die Lampe der törichten Jungfrau 7462
Dorsten (Maria van) Henk uit 't Hollende Paard 7158
Doty (Bennett J.) La legion des Damnes 7316
McDowall (Arthur) Thomas Hardy .. 7579
Douel (Martial) L'Héroique misère de Miguel de Cervantes 7317
Dre, Brabantsche brieven 7291
Driessen (H. E.) Malaria 7833
Droonberg (Emil) Het goud der nevelbergen 7220
Dubosq (Y.) Précis de la littérature Française des origines a nos jours 7346
Duchaussois (J.) Heldhaftige vrouwen 7523
Duinkerken (Anton van) Hedendaagsche ketterijen 294
Duinkerken (Anton van) Lyrisch Labyrinth 14
Duinkerken (Anton van) Groot-Nederland en wij 294
Duinkerken (Anton van) Achter de vuurlijn 7827
Dumreicher (André von) Fahrten, Pfadfinder und Beduinen in den Wüsten Aegyptens 7429
Dubreuil (H.) Nouveaux Standards .. 8028
Durtain (Luc) Lignes de vie 7721
Duykers (L.) Jeanjean 7521
Dupont (Marcel) La garde meurt 1815 7742
Edginton (May) Lamplight 7247
Edwina Sinbad 7351
Eekhoff (Joh. W.) De zwerftochten van de zeemeeuwen 8035
Eeckhout (Joris). Litteraire profielen 7737
Eerbeek (J. K. van) De jongensjaren van Egbert de Wilde 7686
Ehrenburg (Ilya) De liefde van Jeanne Ney 7788
Ehrhart-Dachau (Otto) Das sterbende Moor 8018
Eilenberg (Hans) Oriënt 267
Eliasberg (Dr. W.) Das schwierige Kind 7212
Ellerbroek (George) Harten 7931
Elout (C. K.) De groote Oost 7152
Engelkamp (Nel) Uw land is mijn land 7789
Epen (Jan van) De schaduw van het geluk 7790
Ermite (Pierre l') Le monsieur en gris 7946
Erskine (John) Cinderella's Daughter 7821
Eskeland (Lars) Ma visite à Therese Neumann 7999
Esteven (John) Voodoo 7409
Ettlinger (Karl) Het land zonder kinderen 7932
Evans (J.) La civilisation en France au moyen age 109
Ewers (Dr. H. H.) Mieren 7903
Eysselsteyn (Ben van) De duivel op aarde 7826
Fabini (Ludwig von) Drei Fabini ..7263
Fabre-Luce (Alfred) A quoi rêve le monde 7947
Fabricius (Johan) Eiko van den Reigershof 7159
Fairlie (Gerard) Het museum des doods 7108
Falkberget (John) De oude hoeve .. 7791
Fallada (Hans) Bauern, Bonzen und Bomben 7809
Falls (Cyril) 1914—1918 war books .. 270
Fauconnier (Henri) Malaisie 7127
Feenstra (Elly) IJdeltuitje 7160
Fehr (Bernhard) Die Englische Literatur der Gegenwart und die Kulturfragen unserer Zeit 7338
Fielding (A.) The Wedding-Chest Mystery 7822
Feitsma (J.) De aspirant-journalist .. 7509
Feitsma (J.) De strijd om de IJmuidersluis 7510
Feitsma (J.) Het geheim der electra 7511
Feuchtwanger (Lion) Succes 7457
Fles (L.) Water en vuur 7611
Fontaine (La) Fables choisies 7242
Forest (Ellen) Aleid 7292
Forest (Ellen) Westersche harten in Oostersche tempels 7547
Forrester (Mary) The Gleam 7248
Fort (Gertrud von le) Die letzte am Schafott 7954
Frank (Waldo) Nouvelle decouverte de l'Amérique 7900
Franken (Tjebbo) Het bloembollenboek 7456
Franquinet (E.) Vogels vliegen over Limburg 7349

Franquinet (E.) Boerderij typen in Limburg 7831
Frelker (A.) De kleine Richard 7437
Fyfe (Hamilton) Nortcliffe 7264
Gachons (Jacques des) Le sourire et l'aventure 7948
Galland (Marie) La vie du Bouddha 7617
Gauba (Kanhaya Lal) Uncle Sham .. 7405
Gautier (Th.) Oeuvres Choisies 7577
Genderen-Stort (R. van) Het avontuur 7109
Gerard (Louise) Liefde of hartstocht 7933
Gerard (Louise) Het halssnoer van tranen 7867
Gerard (Louise) De schat van Lady Vismé 7293
Gérest O.P. (R.) Terug naar huis .. 7692
Germain (André) La Révolution Espagnole 358
Gerritz (Mr. J.), **Waerden** (Dr. Ir. Th. v. d.) Handelspolitiek en Nederlandsch fabrikaat 7482
Gestel O.P. (P. C. van) Het evangelie van af de daken 7843
Geyl (Prof. Dr. P.) Geschiedenis van den Nederlandschen stam 141
Geyser (Dr. Joseph) Das Prinzip vom zureichende Grunde 7923
Gide (Andre) l'Ecole des Femmes .. 7240
Gide (André) Symphonie Pastorale .. 7294
Giono (Jean) Regain 7241
Gladkow (Fjodor) Marussja Stiftet Verwirrung 357
Glyn (Elinor) Het beslissende moment 7458
Gleizes (Albert) Tradition et Cubisme 7969
Goebelein (Dr. A. C.) De Engelen .. 7612
Goeman (A.) Stotteren 7618
Goes (F. van der) Literaire herinneringen 7576
Gollomb (Joseph) De weg der verschrikkingen 7792
Goodchild (George) The road to Marrakesh 7670
Goodchild (George) Jack O'Lantern 8009
Gorce (P. de la) Louis-Philippe 7979
Gorris S.J. (Dr. G.) Geschiedenis van de Katholieke Kerk 7580
Goyau (G.) Rome Chretienne 137
Goyau (Georges) l'Epanouissement social du credo 7754
Graaf (Ds. S. G. de) Hoofdlijnen in de Kerkgeschiedenis 7360
Grandmaison S.J. (L. de) Jésus Christ 7364
Grane (Hillis) De schoonste roos .. 7546
Graumans (A.) D'n Dre en d'n Blaauwe van Ulvenhout 7868
Grazer (Govert) Leesmetodiek en moderne psychologie 7697
Greeve S.J. (H. de) S.O.S. 7204
Greorgy (Jackson) In den greep der wildernis 7221
Grès (Jean) Un laic regarde l'église 7440
Greve (Dr. H. E.) Praktijk en theorie der titelbeschrijving 7272
Grey (Zane) Toen het westen ontwaakte 7110
Grey (Zane) Roovers van het Wilde Westen 7869
Grimm (Heinrich) Canossa 7319
Grimm (Hans) Der Schriftsteller und die Zeit 7982
Groenweg (J. J.) De wraak van den Toeareg 7913
Grosz S.J. (M. S.) Om een schat .. 7161
Grotenbergh (Thea van) De tweelingen van den lusthof 7512
Grumann (Anton) Die Geschichte von Bengeles Schwester 7609
Gubsky (Nikolai) The Gladiator 7474
Guèhenno (Jean) Conversion a l'Humain 7755
Guerin (Marcel) Lettres de Degas .. 7970
Guiraud (Jean) l'Inquisition Mediévale 137
Gunnarsson (Gunnar) Zwarte vogels 198
Haan (Gerard F. de) Nardus Hakel 131
Haarbech (Lina) Ursula Redel 7132
Haitjema (Dr. Th. L.) Het woord Gods en de moderne cultuur 7844
Hake (Dr. J. A. v. d.) Fouten van kinderen van leeraren, van ouders met betrekking tot de school 7855
Haldeman-Julius (M. & E.) Moord. .. 7630
Hamilton (Bruce) To be Hanged 7327
Hamsun (Knut) De nieuwe aarde .. 7870
Hamsun (Knut) August 230
Hana (Herman) Het schouwtooneel der schilderkunst 7251
Hande S.J. (Pierre L') De Bethleem au Golgotha 7206
Hande S.J. (Pierre L') Le Dieu qui Bouge 7207
Hande S.J. (Pierre L') Le Pater 7284
Hande S.J. (Pierre L') La France Missionnaire 7770
Hanhart (Dorett) Das späte Schiff .. 7810
Hanussen (E. J.) Meine Lebenslinie 7133
Harich (Walther) Primaner 8020
Hauptmann (Gerhart) Phantom 7398
Havelar (Just) Het Kind 166
Hayward (F.) Histoire des Papes .. 137
Heerkens S.V.D. (P.) Flores 7314
Hees (Gilles van) De school 8003
Heide (Enny v. d.) Uit Riek en Jetty's schooljaren 7162
Heinen (Werner) Der brauner Tod .. 7811
Hellinga-Zwart, e.a. (T.) Rozeke en de kaboutertjes 7276
Hellinga-Zwart, e.a. (T.) Het slimme biggetje 7277
Helman (Albert) Serenitas 66
Helman (Albert) Overwintering 194
Hendrichs S.J. (F.) De gouden keten der waarheid 7361
Hensen (Mgr. Dr. H. L.) In den Hollandschen tuin 7257
Hensen (Mgr. Dr. A. H. L.) Nova et Vetera 7581
Hermann (Carl) Geheimkrieg 7586
Hertog (A. den) De nar van Jacatra 7837
Herwig (Franz) De heilige Proletariër 327
Herwig (Franz) Hoffnung auf Licht 327
Herwig (Franz) Fluchtversuche 327
Hettema (D.) Hoe moeten wij ons voeden 7912
Heyermans (Ida) De betooverde tuin 7370
Heymann (Robert) Würden sie Gerda Holl verurteilen 7563
Heymans (Charles S.) De ware Mata-Hari 7339
Heyting (August) Willem Bilderdijk als dichter 73
Heyting (August) Karel en Elegast .. 7413
Hilarion Thans (P.) Hari en Riet 7234
Hille-Gaerthe (C. M. van) De plaats, waarop gij staat 7513
Hine (Muriel) Ten Days' wonder .. 171
Hinkson (Pamela) Wind from the West 7140
Hippel (H. von) Raubbau 203
His (Wilhelm) Die Front der Aertzte 7590
Hodann (Max) Sowjet-Union, Gestern, Heute, Morgen 72
Hoeck S.J. (Herman) Jongenskoppen 7989
Hoeffelman (Marie) Ammy van Lynden 7163
Holland (Rupert S.) The Man in the Moonlight 7671
Holmes Coheman (Emily) The Shutter of Snow 7669
Hohlenberg (Johannes) Goethes Faust in zwanzigsten Jahrhundert 7972
Hölscher (To) Fer's dappere daad .. 7687
Hölscher (To) Vertelselboek voor de katholieke jeugd 7688
Hölscher (To) Jan en zijn ballon 7164
Holzapfel (H.) Katholisch und Protestantisch 7533
Hoog Nooy (Annie de) Het gedroomde paradijs 7459
Hoog-Nooy (Annie de) Maskers. Losse schakels 7571
Hoogstraten-Schoch (A. van) De liefde van een moderne vrouw 7632
Hoogveld e.a. (Dr.) De moederkerk .. 7845
Horler (Sydney) De geheimzinnige Mademoiselle 7111
Horler (Sydney) In de duisternis .. 7112
Horler (Sydney) Chipstead, vrijbuiter van den G. D. 7460
Horler (Syney) Het verijdelde complot 7871
Horler (Sydney) De vrouw, die in het donker kwam 7706
Horler (Sydney) De slechtste man van de wereld 7934
Horsting (L. H. C.) Pawiro 228
Houten (J. M. van den) Cactussen .. 7762
Houten (J. M. van den) Tuinplanten 7763
Houten (J. M. van den) Vetplanten 7764
Houten (J. M. van den) Kamerplanten 8026
Houville (Gerard d') Les Poésies .. 7574
Hudson (W. H.) De kleine zwerver 8036
Hughes (Langston) Not Without Laughter 10
Hulzen (A. L. van) De wijzende spits 7252
Hulzen (Gerard van) De zwarte wagen 7295
Hulzen (G. v.) De belofte 7222
Huonder S.J. (Ant.) Aan 's meesters voeten 7846
Hurtevent (S.) L'Unité de l'Eglise du Christ 7530
Hutten (Baroness von) Flies 7727
Hutten (Baroness von) The Curate's Egg 7410
Idsardi Oorlogswinst 7113
Imann (Georges) Le Tourmenteur 7128
Ipenburg (Paul van) Avonturen van drie jongens en een zusje 7607
Irwin (Godfrey) American Tramp & Underworld Slang 7597
Istrati (Panait) Michail 7656
Ivans, Slinksche wegen 7633
Ivans, De heer van den Dennenberg 7296
Jacobs (Jan W.) Onzen Prometheus .. 7478
Jacobs (Jan W.) De stemmen 7477
Jacobsen (J. P.) Marie Grubbe 325
Jacoby (Jean) Le Tzar Nicolas II et la Révolution 7743
Jacquin O.P. (A. M.) Histoire de l'Eglise 108
Jarrett O.P. (Bede) The House of Gold 7443
Japikse (Dr. N.) Prins Willem II, de Stadhouder-Koning 236
Jerrold (Douglas) The lie about the war 270
Jilson (Charles) De verloren stad .. 7600
Joannes (G.) Les audiences divines .. 7852
Joergensen (Johannes) Don Bosco .. 7997
Johnson (James Weldon) Black Manhattan 10
Johst (Hanns) So gehen sie hin 7812
Jolivet (Rene) L'Eden 7559
Jolles (Andre) Einfache Formen 7149
Jonge S.J. (L. de) De orde der Jezuïeten 7916
Joseph (Donald) October's child 7249
Josson (Maurits) De Belgische omwenteling van 1830 7151
Journet (Charles) La jurisdiction de l'église sur la cité 7696
Kaal (Th.) Van drie tot zes jaar 7601
Knaap (A. J. van der) Op den Hallenburg 7278
Kaesen S.J. (P. Wilhelm) Körperpflege und Charakterbildung 7624
Kalinowski (H. E.) Judas Ischariot .. 7564
Kaltenbach (Dr. Med.) De zenuwzwakte 7749
Kasteel Baltussen (M.) Vrouwengids 7904
Kargel (J. G.) Tusschen de uiteinden der aarde 7832
Kastein (Josef) Sabbata Zervi 7424
Kellermann (Bernhard) De dwaas 7707
Kenis (Paul) De Vlaamsche letterkunde na „Van nu en straks" 7145
Kennedy (Margaret) The Fool of the Family 7328
Kennedy (Marg.) Het zwarte schaap van de familie 8010
Kerr (Lennox) Old Ship 7141
Kesnig (Herman) Het gouden kalf 7378
Kesnig (H.) „Vrouwke" 7461
Ketchiva (Paul de) Bekentenissen van een Croupier 7114
Keulers (Jo.) Kruimels van 's meesters disch 7693
Keulers (P. H.) Das Herz in der Faust 7813
Keyserling (Count Herman) America set Free 75
Kinck (Hans E.) Herman Ek 7462
Klamroth (Dr. H.) Aegypten, das uralte Kultur- und moderne Reiseland 102
Kleene (Mr. Dr. Paul) Wet en geweten 104
Kleinschmidt (Dr. Beda) Auslanddeutschtum und Kirche 7587
Kloos (Willem) Letterkundige inzichten en vergezichten 7253
Klose (Fritz) Marschier oder Krepier 106
Klötzel (C. Z.) Britsch-Indië in de smeltkroes 40
Knuvelder (Gerard) 1830 7489
Kober (Dr. A. H.) In en om het circus 7223
Koch (J. A.) Studiën over den tijd van Constantijn 7898
Koch (Dr. Hedwig) Das Generationsproblem in der deutschen Dichtung 7487
Kol (Nellie van) Richtingslijnen 7775
Koopmans (Marie) Het leven antwoordt 7115

Kooy (J. H. de) Het boek van de pers 5
Kopuit (Ro) Het jeugdboek 7514
Kopuit (Ro) De looze streken van Reinaart de Vos 7515
Kraigher-Porges (J.) Sagen und Märchen der alten Margret 7657
Kramer (J. G.) Jan Pieterszoon Coen 7990
Kramer (M.) Sloffie, of het geheim van den driehoek 7991
Kramer (W.) Literatuur- en stijlstudie 7335
Kraan-van den Burg (G.) Het huis De Gouden El 7634
Kranendonk (A. G. van) Contemporary English Prose 7910
Krans (Hilde Maria) Neun Monate 7955
Krebs (Dr. E.) Sankt Augustin 7208
Krell (Max) Orangen in Ronco 7134
Krienen (Charles) De twee visschers van de vijf sluizen 7767
Krollmann (Dr. Clara) Arthur Rimbaud und die Krise des Abendlandes .. 7578
Kruisinga (E.) An Introduction to the Study of English Sounds 7348
Krupskaya (Nadezdha K.) Memoires of Lenin 228
Kuiper (Johanna) Het volle leven .. 7165
Külz (Mevr. Dr. E.) Duurzame genezing der suikerziekte 7751
Kuyper (H. S. S.) Van Frankrijk voorheen en thans 7340
Kuyper (Hendrika) Het zonnetje in het paradijs 7872
Kyne (Peter B.) De vogelvrijverklaarden van Eden 7708
Laar (Henk van) Het aquarium en zijn bewoners 7647
Labberton (Mien) Een jaar bij de familie Bloeme 7352
Labberton (Mien) Zwerver 7116
Lacour-Gayet (G.) Talleyrand 1754—1838 7980
Lacretelle (Jacques de) Le Demi-Dieu ou le voyage de Grèce 7589
Ladoue (P.) Saint Martin 108
Laforest (R. de) Kala-Azar 7650
Lagerlöff (Selma) Het meisje van de Veenhoeve 7463
Lait (Jack) Broadway Melody 7548
Lamartine (A. De) Graziella 7347
Lambert (Richard S.) The Prince of Pickpockets 7419
Lamens (Jan), **Groote** (Joop de) De zeer wonderbaarlijke historie van Piat en Pioet 8037
Lampe O.F.M. (Dr. W.) Opusculum super Missam 7444
Langlois, La vie Spirituelle 109
Landsberg (Dr. Ph.) Vondel's Lucifer en Adam in ballingschap 7598
Lantermans (K.) Als de liefde komt 7549
Lantermans (K.) Jan Krum 7297
Lassere (P.) Un conflit au XIIe siècle 109
Lavallière (Eve) Ma Conversion .. 7205
Lavki (Lod.) Ikkerke en Nikkerke .. 7689
Lecannet (M.) La vie de l'église sous Léon XIII 138
Leblanc (Georgette) Souvenirs (1895—1918) 7486
Leblond (Marius Ary) L'Arc en Ciel 7608
Leclercq (H.) Vie de N. S. Jésus Christ 108
Lederer (Dr. Franz) Ick lach' ma'n Ast 7399
Lee (F. H.) Folk tales of all nations 7406
Leer (Maria Francisca van) De vriend 7298
Leemans (Victor) Peter Wust 7619
Leendertse (M. J.) Valerius' Gedenk-Clanck 7336
Leeuw (Aart van der) De opdracht .. 166
Lennep (L. H. van) De sycomore bij den vijver 7793
Leopold (Otto) Deutsche Kriegsspionin und politische Propagandistin 7745
Lepicier Le monde Invisible 7857
Leskow (N. S.) De betooverde pelgrim 7794
Levert (Mr. Dr. J. A.) De economische en financieele organisatie van den Volkenbond 7592
Lewis (Wyndham) Tarr 7964
Lewis (Sinclair) Pelgrims liefdetocht 7795
Lewis (Sinclair) De hoofdstraat 8011
Lhande (Pierre) Gott regt sich 7860
Lhermite (Dr. J.) Le Sommeil 7495
Lincoln (Joseph C.) Vrouwenhaters .. 7709
Lincoln (Joseph C.) De dochter van kapitein Daan 7710
Lincoln (Joseph) Kapitein Warner's pleegkinderen 7935
Lincoln (Joseph C.) In eer hersteld 7936
Linden, S.J. (C. v. d.) Pater Desmet S.J. 7524
Linhardt (Robert) Unser Glaube 7853
Linhardt (Robert) Das Leben ruft .. 7102
Lippert (Peter) Die Kirche Christi .. 7854
Livingston Hill (Grace) The Gold Shoe 7329
Ljeskow (N.) De onsterfelijke 7464
Lobagola, An African Savage's own Story 44
Lobagola, The Folk Tales of a Savage 44
Lohuis O.F.M. (Nic.) Antonius 7917
Lofting (Hugh) De dierentuin van doctor Dolittle 7166
Lokhorst (Emmy van) Overgang 7379
London (Charmain) Jack London, sein Leben und Werk 103
London (Jack) The Call of the Wild 7503
Londres (Albert) Le Juif Errant est arrivé 7129
Looy (Jac. van) Jakob 7299
Lotzy (Dr. J. P.) Van den Atlantischen Oceaan naar de Stille Zuidzee .. 173
Lowndes (Belloc) One of those ways 7728
Lübbe (Axel) Gottes Geheimnis über meine Hütte 7401
Luber (Jet) Het gezin 45
Lubeley (Ignatia) Babette 7300
Lucas, Miserere 7525
Ludwig (Emil) Lincoln 205
Ludwig (Emil) Geschenke des Lebens 135
Ludwig (Otto) Tusschen hemel en aarde 7465
Luger (Johan), **Spier** (Jo) Artis zwart op wit 7796
Lumey (Jan van) De roman van een schilder 7937
Lutz (Joseph Maria) Der Zwischenfall 7400
Lutz (Georg) Ruf um Mitternacht .. 7659
Maas S. J. (A. W.) Wapenen tegen het Neo-Malthusianisme 7698
Macauley (Rose) Staying with Relations 7729
Machard (A.) La femme d'une nuit .. 7722
Machiaval, Le prince 137
Machiaval (Nicolas) Pages choisies .. 7740
Macij (Dora) Nachtzuster 7938
Maclaren (Jan) Harten van goud 7635
Macnamara (Brinsley) Return to Ebontheever 7142
Magre (Maurice) Le sang de Toulouse 7950
Megrue (R. C.) **Hackett** (W.) Zeepbellen 7711
Malade (Theo) Von Amiens bis Alleppo 7425
Malina (J. B.) Orbis Catholicus 7414
Maltzahn (Elisabeth von) Osanna in Excelsis 7873
Man (Hendrik de) Opbouwend Socialisme 7593
Mannin (Ethel) Children of the Earth 7567
Manning-Sanders (Ruth) The crochet woman 7965
Mannoury (G.) Woord en gedachte 7776
Marcia (Rene) Filmland 7224
Mare (Walter de la) On the Edge .. 7330
Mare (Walter de la) Deserts Islands 7830
Mare (Eline) Mossieur Sarelke 7797
Margueritte (Victor) Vaterland! 7725
Marriott (J. W.) The Theatre 7893
Mather (Kirtley F.) Old Mother Earth 7270
Mathijsse (S. J.) Om voor te lezen aan onze kleuters 7516
Maurier (Daphne du) The Loving Spirit 7823
Maurois (André) Atmosferen 8012
Maxwell (W. B.) To what green Altar? 7143
Maxwell (W. B.) The concave mirror 7730
May (Johannes) Die heilige Hildegard von Bingen O.S.B. 8001
Mayer (Erich August) Flammen 7662
Mayer (Prof. Dr. A.) Gedanken zur modernen Sexualmoral 7539
Mayer (Erich August) Gottfried sucht seinen Weg 7660
Mayer (Erich August) Werk und Seele 7661
Meertens (Dr. Maria) De godsvrucht in de Nederlanden 7847
Melville (Lewis) **Hargraves** (Reginald) Great English short Stories 7407
Mendel (Dr. G.) Ins Zauberreich des Films 7479
Mercator (J. O.) Jacob's lieveling .. 7279
Merimée, (Prosper) Théatre de Clara Gazul 7675
Meyboom e.a. (S. G. T.) Het vrouwenjaarboek 7301
Meyer (Bertus) Worstelingen 204
Meyer-Wichman (Clara) Misdaad — straf en maatschappij 7905
Meynell (Esther) Grave fairy tale .. 365
Michaelis (Karin) Bibi's groote reis .. 7167
Michael (Wilhelm) Franzosen im Land 7135
Middendorp (Herman) Het woord en zijn beteekenis 7596
Miranda (S. R. de) De weg van producent tot consument 8027
Miroff (Krotky) Tuin van den glimlach 7799
Mitford (Bertram) De dubbelganger .. 7380
Moberley (L. G.) Eva's vergrijp 7636
Moerkerken (P. H. van) De historie en het droomgezicht van den prins en den moordenaar 166
Moon (Grace) Nadita 7280
Moon (Grace) Tsjie Wie en Loki .. 7690
Morand (Paul) Papiers d'identité .. 163
Moresco Brants (Christine) 't Kind Ina 7168
Mottow (Honore Willsie) Een jonge held 7393
Mottram e.a. (R. H.) Three personal records of the war 300
Moura (Jean), **Louvet** (Paul) Le café procope 7971
Mourrough (E. R.) The Temple Servant 7731
Mueren (Alf. van der) Op den weg der wijsheid 7526
Muckermann (Hermann) Nieuw leven 7998
Mukerdschi (Dhan Gopal) Wir pilgern zum Himalya 228
Mukerji (D. G.) Schitterveer 7637
Müller-Karbach (Erwin) Das heilige Feuer 7663
Munkepunke, 1000% Jannings 7415
Murasaki (Lady) Het verhaal van prins Genfi 7800
Murdoch Peedie (Jean) Donald in Numberland 7359
Murr (Peter) Hinter den roten Mauern von Lichterfelde 7814
Musäus (J. K. A.) De historie van de drie gezusters 7801
Namnier (L. B.) England in the Age of the American Revolution 7493
Nasn (E. Gee) The Hansa 303
Nelz (Robert) Der Sämann von Kurmainz 7320
Nemirovsky (Irene) David Golder .. 7225
Nenni (Pietro) Zes jaren burgeroorlog in Italië 7258
Nes (Prof. Dr. H. M. van) De brief aan de Hebreeën, de brief van Jakobus, de eerste brief van Petrus 7918
Nes-Uilkens (G. van) Lichte vensters 7802
Neubach (Ernst) Ik heb mijn hart in Heidelberg verloren 7712
Neumeister (Heddy) Geistlichkeit und Literatur 7896
Neundorfer (Dr. Ludwig) So wollen wir wohnen 7480
Newjerow (Alexander) Het land van belofte 7550
Neyen S.C.J. (F.) Notre vie Spirituelle 7365
Niekel (J. H.) Rationeele maatschappijen staatsleer 7483
Noaillat (Simone de) Marthe de Noaillat 7531
Nobile (Umberto) Met de Italia naar de Noordpool 361
Noel (L.) Stalen grendels 8013
Nohain (Franc) Fables 333
Nolet e.a. (W.) Katholiek Nederland 7431
Noll (Florence O') La vie et les oeuvres d'Eugénie Bonnefois 7285
Nomes (J.) Leerboekje der Kerk en Zendingsgeschiedenis 7421
Nono, Dubbel zes 7638
Noordenbos (Dr. O.) Het Atheïsme in Nederland in de 19de eeuw 7613
Norel (Dr. O.) Protestant of Roomsch 7848
Notari (Umberto) De drie dieven .. 7639
Olivier (Pierre) L'Alouette de Mer .. 7130
Ommen (Carla van) Wennie en Victor 7227
Onions (Oliver) The open secret 7966
Onsma (Inte) Van Rinus de ijsbeer tot Arjen de Bouwer 7302
Oppenheim (E. Philips) De leeuw en het lam 7467
Oppenheim (E. Philips) De bendekoningin 7640

Oppenheim (E. Philips) Joseph H. Parker, avonturier ... 7303
Oppenheim (E. Philips) De moderne Croesus ... 7552
Orchard (Gallows') Claire Spencer .. 7139
Otterdahl (J.) De gezegende dag 7620
Overberg (B.) Verhandeling over beloonen en straffen ... 7621
Overdiep (Dr. G. S.) Zeventiende-eeuwsche syntaxis ... 7973
Overstreet (Prof. Dr. A.) Over ons zelf ... 7777
Overton (Grant) The American novel 7256
Oyen (Henry) De strijd om de koningsdennen ... 7229
Oyen (Henry) De sneeuwbrander 7304
Oyen (Henry) De plunderaar 8014
Pach (Walter) An hour of art 7416
Packard (Frank L.) De avonturen van Jimmy Dale ... 7551
Packard (Frank L.) Het groote wonder 7939
Packard (Frank L.) Blonde Marie .. 7641
Pagenstecher (Dr. Gustav) Die Geheimnisse der Psychometrie oder Hellsehen in die Vergangenheit .. 7213
Palacio-Valdes (D. Armando) Marta und Maria ... 8019
Palasti (Ladislaus) **Ernyei** (Friedrich) 1954 ... 7940
Panhuysen (Jos.) Het hoopvolle tekort 7117
Panhuijsen (Jos.) Het geluk 259
Panstingl (Dr. G.) Georg Rickeberg 7713
Papini (Giovanni) Gog ... 356
Papke (Käthe) Hoc Signo ... 7714
Papp (Desiderius) Was lebt auf den Sternen ... 7154
Parmentier (Florian) La Mort Casquée 7395
Partridge (E.) The Window 300
Paz (Magdeleine) Omdat ik zwart ben 7874
Peerenboom (L.) Na scheiden.... verblijden ... 7890
Peel (Georg) The Economic War .. 7679
Pen (K. J.) Van Kant naar Hegel .. 7098
Perochon (Ernest) Marie-Rose Mechain 7651
Persyn (Dr. Jul.) Albertine Steenhoff-Smulders en Marie Koenen 7738
Pétillon (Willy) Op 't huis Tervuere 7169
Pétillon (Willy) De kinderen van Rheede ... 7914
Pfleger (Arthur) Franz im Feuer .. 7426
Phillpotts (Eden) The Jury ... 7885
Picotti (G. B.) Le jeunesse de Léon X 7981
Pimpernel, Tim ... 7915
Pirandello (Luigi) „De goede ziel" en „Het zwarte geitje" ... 8015
Pleysier (A.) Leen Wouters op de kweekschool ... 7305
Ploeg (J. v. d.) Torda de zigeunerhond ... 7517
Plus S.J. (R.) Doopsel en Vormsel .. 7527
Poizat (Alfred) Pour l'Humanisme .. 7418
Polak Kietz (J.) Administratie voor de vrouw ... 8034
Poole (Ernest) The car of Croesus .. 7967
Poot (L. D.) Op de fluistergaanderij der tijden ... 7439
Poort (Herman) Van kinderen 7518
Pos (Mary) Daden ... 7642
Possendorf (Hans) Bux ... 7306
Possendorf (Hans) Het jacht Kai-Kai 7875
Potapenko (J.) De schipbreuk van het huwelijk ... 204
Poutsma (H.) Do you speak English? 7155
Pradel (Henri) Comment former des hommes ... 7449
Preedy (G.) Tumult in the North .. 365
Preinoli (H.) Histoire de l'Eglise contemporaine ... 137
Prunel (A.) Saint Germain d'Auxerre 108
Putteman (B.) Pee Klak ... 7643
Quanjer-Steltman (W.) **Quanjer** (H. M.) Terje Vigen ... 7572
Queux (William Le) Het geheim van Staatshoeve ... 7876
Quinn (Shirland) Dark Heritage 365
Quoniam (Camille) Dites, qu'avez vous vu? ... 7560
Randers (Hellen) Hoe Tineke Tine werd ... 7519
Randwijk (J. van) De stedendwinger 7891
Range Iyer (C. S.) Father India 7893
Rasmussen (Emil) Donna Linda 7803
Ravage (M. E.) Opkomst en bloei van het huis Rothschild ... 7744
Reinert (Fritz) Der Hexenschäfer van Rothenburg ... 7136
Reinhardt (Karl) Der Sohn des Irrbühls ... 7664
Rekers (A. L.) Kees de Does en z'n politiehond ... 7281
Rendtorff (Heinrich) Die Kirche des wirkende Wortes ... 7534
Renesse (P. E. van) Achter de schermen ... 7715
Renker (Gustav) Bergkristall 7321
Renn (Ludwig) De strijd om de macht 290
Rhodes (Kathleen) Een huwelijk uit wraak ... 7307
Rhodes (Kathlyn) Woestijnzonde 7118
Rice (Alice H.) De vrienden van meneer Bob ... 7170
Richolson Solitt (Edua) Mengelberg .. 7732
Richards (Mary T. G.) A Prelude to Provence ... 7430
Richmond (Grace S.) Het kersenplein 7716
Ridder (Tony de) Meditaties 7888
Ridley (M. R.) Poetry and the ordinary reader ... 7420
Riemens-Reurslag (J.) Groei 7
Riet (H. van de), **Lucassen** (J. J.) Leerboek der Christelijke leer 7529
Riordan e.a. (C. O') A martial medley 300
Rockenbach (Martin) Neue Katholische Dichtung ... 70
Rodrianko (M. V.) The Reign of Rasputin ... 228
Roels (F.), **Spek** (J. v. d.) Handleiding voor psychologisch onderzoek op school ... 7778
Rohmer (Sax) Het mysterie van lord Fennel ... 7382
Rohmer (Sax) De vlammende Scimiter 7381
Roland-Gosselin (B.) La doctrine politique de St. Thomas ... 137
Roland Holst-van der Schalk (Henriette) Tolstoi, zijn wezen en werk 7739
Roland Holst (H.) De geestelijke ommekeer ... 7752
Roland Holst (Henriette) Guido Gezelle ... 8024
Rolland (Romain) Het leven van Ramakrishna ... 36
Rolland (Romain) Het leven van Vivekananda ... 36
Rombouts (Fr. S.) Geweten en gewetensvorming ... 7622
Rombouts (Fr. S.) Het kind 7535
Rombouts (Fr. S.) Nieuwste banen in psychologie en paedagogiek 7536
Rombouts (Dr. E.) Leven en werken van Pater A. Poirters ... 7484
Rome (F. J.), **Webb** (W. T.) A guide to the Study of English ... 7759
Rosenfield (Paul) An hour with American Music ... 7481
Rosenstock e.a. (Dr.) Das Arbeitslager 8029
Roth (Joseph) Job ... 290
Roy (Chr. le) Ons teekenuur 7909
Royen (Gijs van) Devotielichtjes 166
Rubatscher (M.) Die Lusenberger .. 7137
Ruck (Berta) Hij of zij ... 7119
Ruck (Berta) Het vermiste meisje .. 7804
Russel (Gravin) Boete ... 7229
Russell (Ch. Edw.) An hour of American poetry ... 7488
Rutten (J.) Leuke bedelaartjes 7838
Rijnsdorp (C.) Koningskinderen 7308
Saalborn (Louis) Poëzie en proza van C. S. Adama van Scheltema 7573
Sabatini (Rafael) De gerechtigheid van den hertog ... 7309
Sabatini (Rafael) De gunsteling des konings ... 7941
Sackville-West (V.) The Edwardians 171
Salsmans S.J. (J.) Plichtenboekje voor ziekenverpleging ... 7614
Sas (Henri 't) Jacob Janson's liefde 7348
Sassoon (Siegfried) Memoirs of an infantry officer ... 300
Sassoon (Siegfried) Memoirs of a foxhunting man ... 300
Saunders (John Monk) Vlammende Vleugels ... 7383
Savi (E. W.) Patricia's offer 7311
Savi (E. W.) De zonderling van Rajnala ... 7310
Savigny Vesco (Marg.) Amèlie de Vitrolles ... 7441
Schütz (Paul) Zwischen nil und Kaukasus ... 8025
Scheffer (A.) Gerechtigheid 175
Schelven (Dr. Th. van) Moderne zielkunde ... 7447
Schilling-Wollny (Kurt) Aristoteles Gedanke der Philosophie ... 7924
Schirokauer (Dr. Alfred) Alarm 7943
Schirokauer (Dr. Alfred) De vrouw van gisteren en morgen ... 7944
Schippers (W.) De sluiker ... 7942
Schmitz (Marie) Het groote heimwee 7230
Schneider (Franz Jos.) Die Strasze der Gottlosen ... 7402
Schneider (Arnold) Scheiterhaufen .. 7726
Schoeters S.J. (K.) De H. Joannes Berchmans ... 7362
Schoover (M. Ursula) Kind en koning O.S.B. ... 7992
Schotman (Johan W.) Het vermolmde Boeddhabeeld. De Dans der Demonen ... 302
Schreiner (Wilhelm) De Dood van Yperen ... 7120
Schürholz (Dr. Franz) Die Deutschen Gewerkschaften ... 7432
Schuster (Kardinaal I.) Liber Sacramentorum ... 7287
Schuster (Kardinaal I.) Liber Sacramentorum ... 7367
Schwartzkoppen (Millitarattache v.) Wahrheit über Dreyfus ... 42
Scott (Evelyn) The Wave ... 365
Seymour (Beatrice Kean) Youth Rides Out ... 171
Sedgwick (Anne Douglas) Philippa .. 171
Sedgwieck (A.) Van allerlei slag .. 7312
Sedgwick (C.) Töchter ein halbes Dutzend ... 7956
Seidel (Willy) Schattenpuppen 7403
Seldes (Gilgert) An hour with the movies and the Talkies ... 7417
Selle (H. de la) La Défense de l'Intelligence ... 7538
Selleger-Elout (J. M.) Om het kampvuur ... 7691
Servaes (Anke) Pil ... 7993
Servranckx (Marie-Louise) Une Critique Catholique ... 7254
Shakespeare (W.) Dertig Sonnetten 7673
Shaw (Bernard) The Devil's Disciple 7496
Shaw (Bernard) Candida ... 7497
Shaw (Bernard) The Man of Distiny 7498
Shaw (Bernard) Arms and the Man 7499
Shaw (Bernard) The intelligent woman's Guide to Socialism and Capitalism ... 7907
Sieben (Josephine) Harlekijntje op het Jan Klassenerland ... 7282
Sieben (Josephine) Harlekijntje is weer terug ... 7768
Sinclair (F. de) De prins van Astrakan 7122
Sinclair (Upton) Mental Radio 79
Sinclair (Upton) Mountain City 79
Sinclair (Upton) Jimmie Higgins 1721
Sinclair (Upton) Roman Holiday 7824
Sjöberg (Birgir) Das Gesprengte Quartett ... 7815
Sleen (Dr. W. van der) Zwerftochten door tropisch Britsch-Indië 12
Slotemaker de Bruine (Dr. J. R.) Christelijke Sociale Studiën 7271
Smet (P. J. de) De groote zwartrok 7602
Smits (A. P.) Rotsplanten en haar toepassing ... 7765
Sondermann (Gustav) Gij zult niet begeeren ... 7644
Souvestre (Pierre) Wie is Fantomas .. 7877
Spalding S.J. (H. S.) Geheimzinnige sporen van berenklauwen ... 7171
Speyer (Wilhelm) Die goldene Horde 7816
Speyer (Wilhelm) Ich geh aus und du bleibst da ... 7245
Speyer (Wilhelm) De katten van Maineweh ... 7123
Spit, De bordpapieren sleutel 7553
Springer (Norman) Het bloedschip .. 7385
Staay (De van der) De vervulde wensch ... 7603
Stalin (J.) Political report to the sixteenth party congress ... 7343
Stamperius (J.) De sasmeester en zijn pleegzoon ... 7353
Stamperius (J.) Het leven van Michiel de Ruyter ... 7994
Stapledon (W. Olaf) Last and First Men ... 7408
Steffen (Albert) Lebenswende 7881
Stegenga Azn. (Dr. P.) Beschouwingen over Marijntje Gijzens jeugd. 7485
Steinberg (Dr. Wilhelm) Grundfragen

der Sozialethik 7595
Stekel (Dr. W.) Onze jongens en meisjes boven de twaalf 7780
Stephan (Raoul) Monestie de Hugenoot 7231
Sternheim (Dr. Ludwig) Aderverkalking 7753
Sternheim (Dr. Ludwig) Het zieke bloed 7681
Stevenson (Nora) The Farmers of Lekkerbat 144
Sticco (Maria) Pflicht und Traum .. 7103
Stieda (Wilhelm) Deutsche Gelerhte als Professoren an der Unversität Moskau 7492
Stockhausen (Juliana von) Vom Nordischen Geiste 7322
Stoop-Snouck-Hurgronje (J.) Bij Grootje thuis 7354
Stoop-Snouck-Hurgronje (J.) Grootjes Meiboek 7839
Streuvels (Stijn) Alma met de vlassen haren 194
Stribling (T. S.) In de olie 7645
Struyf S.J. (I.) Negersprookjes 44
Struyf S.J. (I.) Bakongo vertellingen 44
Stubbe (A.) Permeke 7894
Stuwe (Eline van) Een vader met zes dochters 7646
Stuwe (Eline van) „Hotel De Residentie" 7232
Suchtelen (N. v.) Een paedagoog .. 8004
Suger, Vie de Louis VI 109
Supf (Peter) Amance 7882
Surrey (G. S.) Zwalken op de Zuidzee 7604
Sutherland (Joan) De groote vergissing 7386
Synge (John M.) Plays 7502
Tacchinetti O.F.M. (V.) San Francesco d'Assiso 7428
Talvio (Maila) Die Glocke 7665
Tarkington (Booth) Penrod 7233
Treynor (Albert M.) Sneeuwblind .. 7124
Teirlinck (Herman) Zon 7313
Teresa (Zr. M.) De twee vriendjes 7438
Testore S.J. (C.) De overwonnen toovenaar 7387
Testore S.J. (C.) Het eiland der genade 7718
Thérive (André) Noir et Or 7243
Thibaudet (Albert) Mistral où la République du Soleil 7148
Thonnard A.A. (F. J.) Saint Bernard 8000
Thouvignon (P.) L'Ame Féminine .. 7450
Toorenburg e.a. Eerste kwarteeuw kinderwetten 7781
Toth (Dr. Tih.) Mit offenen Augen durch Gottes Natur 7783
Toth (Dr. Tihamer) De beschaafde jongen 7699
Toth (Dr. Tihamer) Reine jeugdrijpheid 7700
Toth (Dr. Tihamer) De beschaafde jongen 7448
Toth (Mgr. Tihamer) De jongen met karakter 8005
Tousseul (Jean) Het grijze dorp 7235
Trautwein (F.) Tineke 7355
Trent (Paul) A Soviet Marriage 7672
Tzenoff (Dr. Gantscho) Die Abstammung der Bulgaren 7588
Umbricht (Wilhelm) Das heilige Gaszchen 8021
Unger (Hellmuth) Dienaren der menschheid 196
Undset (Sigrid) De wijze maagden .. 139
Undset (Sigrid) Harriet Waage 7805
Uplegger (Fritz) Die Engelsche Flottenpolitik vor dem Weltkrieg 1904—1909 7427
Uzarski (Adolf) Beinahe Weltmeister 7666
Valdes (Armando Palacio) Santa Rogelia 7808
Valkhoff (Rein) Dik Kwik en Sanderyn 7356
Valkhoff (Rein) De Bokkenrijders van Terblijt 7357
Varing (Astrid) Marja 7647
Veen (Jeanne) Onveilige havens 7237
Veen (J. H. van de) De Fransche tijd 7582
Veldkamp (K.) De techniek van het spreken 7623
Velter, Australien Kreuz und Quer .. 7995
Ven (Andries van de) Zijn laatste droom 7674
Verbeeke (Dr. Jules) De kromme weg 7125
Verberne (Dr. L. G. J.) Gijsbert Karel's leerjaren 367
Vermeulen (Frans) Miel Brommer .. 7878
Vermeersch S.J. (A.) Overwegingen over de H. Maagd 7849
Vernhes (Joseph) Le Vrai Chemin du Paradis ou la Prière 7286
Veuillot (Louis) Portraits de Saints 7532
Vialatoux (Joseph) Morale et Politique 7756
Ville (L.) L'Aventurier Florentin .. 7652
Vincent (Jacqueline) Maman du Ciel 7131
Vioux (Marcelle) Lere Quin 7951
Visscher (Dr. H.) Uit de wolk der getuigen 7850
Vletter (Dr. A. de) In moeilijke jaren 7210
Viruly (Lt. Vlieger) In de schroefwind 7984
Vloemans (Dr. Antoon) Menschen als goden 7099
Voisins (Gilbert de) Les grands voiliers 7244
Volkmann (E. O.) Revolution über Deutschland 77
Volpe (G.) Wording en wezen van het Fascisme 7259
Vooys (G. G. N. de) **Havermans** (W. H.) Uit de literarische fantasieën en kritieken van Ed. Busken-Huet 7974
Voroshilow e.a. (K.) Live of Stalin 7263
Vorse (Mary Heaton) Staking! 7631
Vrande (Fr. v. d.) Pijn en gijn 8016
Vreese S.J. (Dr. Jac. de) De zonnige kant 7694
Vreugdenhil (C. M.) Wat niet meer kon 7648
Vries (A. de) Evert in Turfland 7605
Vries (Anne de) Het droevig avontuur van Formosa 7606
Vroklage S.V.D. (R. A. G.) Mgr. Petrus Noyen 7345
Walduyer-Hartz (H. van) Helden der vrijheid 7719
Walim (Gebre Ben) Der Raub des Baschname 7138
Wallace (Edgar) The Door with the Seven Locks 7886
Wallace (Edgar) De revolverheld 7388
Wallace (Edgar) Het geheim van de verborgen kaars 7389
Wallace (Edgar) De vrouw in het spel 7390
Wallace (Edgar) Kamer 13 7391
Wallace (Edgar) Het gezicht in den nacht 7392
Wallace (Edgar) Stella's Dilemma .. 7470
Wallace (Edgar) Het valsche spoor 7471
Wallace (Edgar) De man in de monnikspij 7472
Wallace (Edgar) De duivel van Tidal Basin 7554
Wallace (Edgar) Een raadselachtige moord 7555
Walpole (Hugh) Above the Dark Circus 7968
Walschap (Gerard) Eric 329
Walschap (Gerard) Adelaide 329
Wantoch (Hans) Millionäre, 20 Karrieren aus sechs Jahrhunderten 296
Warmelo (W. L. van) De misdaad van 1914 7976
Watteyne (Pierre de) Georges van den kruidenier 7892
Waugh (Alec) ....Sir, she Said .. 7411
Weeren (Ina) Met z'n negenen 7172
Weevers (B.) Kolonisatie en Missie 7594
Weil (Dr. Bruno) De zaak Dreyfus .. 7422
Weinert (Dr. Hans) Menschen der Vorzeit 7153
Weinrich (Franz Johannes) Die Hl. Elisabeth von Thüringen 7368
Weizer S.J. (Frans) Walter Klingers wereldreis 7358
Wells (Carolyn) Een geheimzinnige verdwijning 7126
Wells (Carolyn) Miss Mysterie 7236
Wells (Carolyn) The Ghosts' high Moon 7331
Werner Siemens (Dr. Hermann) Hoofdlijnen der erfelijkheidsleer, rashygiëne en bevolkingspolitiek 7779
Westeson (Hjalmar) Zonnestralen over de Noorsche landen 7720
Weyland (Marie) Meesters roode rozen 7769
Wharton (James B.) Escouade 7238
White (Grace Miller) Het spook van Glen Gorge 7466
Wibaut (Dr. F. M.) Economisch Sovjet-Rusland 7583
Widmar (J.) Drei gehen aus dem Parlament 7667
Wijhe Smeding (Alie van) De domineesvrouw van Blankenheim 166
Wijhe Smeding (Alie van) Grillige schaduwen 7468
Wijk (Dr. R. van der) Leerboek der Biologie 7760
Wijk (Dr. N. van) Cechoslovakije 1920—1929 7680
Williams (Frankwood E.) De rijpere jeugd 7921
Wils (Ign. M. F. A.) Uit den Zouaventijd 7260
Wilton (Louis) De koningin van den nacht 7394
Wilton (Louis R.) Het magische teeken 7945
Wittop-Koning-Rengers (W. C.) **Siccama** (Hora) **Poost** (Herman) De Bottende Bongerd 8030
Wittstock e.a. (Prof. Oskar) Die offene Wunde Europas 7261
Wodehouse (P. G.) Mr. Mulliner Speaking 7412
Wodehouse (P. G.) Summer Lighting 7825
Wodehouse (P. G.) Very good, Jeeves 8023
Wolde (Ludwig) Der gefährliche Weg 7817
Wolff (L. M. v. d.) **Duursma** (J.) Boekhouden 7758
Wolfenstein (Alfred) Rimbaud 7575
Wolff (H. Aston) In hun groei bedorven 238
Wolffenbuttel-van Rooyen (H.) Het zevende meisje 7519
Wölfflin (Heinrich) Italiën und das deutsche Formgefühl 7895
Woolf (Virginia) Orlando 7887
Work (Monroe N.) A Bibliography of the Negro in Africa and America 10
Work (Monroe N.) Negro year Book 7908
Wren (P. C.) De Mammon der Gerechtigheid 7314
Wren (P. C.) Mysterious Waye 7250
Wynne (Pamela) Tweelingzusters 7806
Xenophon, Paardrijden 7434
Young (Mills) Penny Rose 7144
Young (F. E. Mills) Wife of Hess .. 144
Yourcenar (Marg.) Alexis 7949
Yssel de Schepper-Becker (J. M.) Het dwaze hart 7649
Zack (K.) Wir unter uns 7668
Zamacois (Eduardo) Levend-dooden 8017
Zavargine (General L.) Souvenirs d'un Chef de l'Okhrana 7585
Zee (Daan van der) De wereld vrij .. 7494
Zeekust (Rik van de) De menschwording des papierkrabbels 7807
Zeeuw (P. de) De koksmaat van de dromedaris 8038
Zobelitz (H. C. von) Der Vitapalast .. 7473
Zoomers-Vermeer (J. P.) De vroolijke jaren van Dolf Hazewind 7173
Zwegers (B. v.) De vlammende woestijn 7174
Zwegers (B. V.) Het jolige jaar 8039
(Zonder naam) Het Zedelijkheidsvraagstuk 7100
(Zonder naam) Miscellanea Augustiniana 323
(Zonder naam) Elle 7442
(Zonder naam) De mooiste vijftig dagen 7520
(Zonder naam) Theologische Summa van den H. Thomas van Aquino .. 7615
(Zonder naam) Annuarium 7684
(Zonder naam) Centre International d'études sur le Fascisme 7685
(Zonder naam) Problèmes d'éducation 7701
(Zonder naam) XXVe salon international d'art photographique de Paris 1930 7733
(Zonder naam) Photograms of the year: the annual review for 1931 7734
(Zonder naam) Das Deutsche Lichtbild 7735
(Zonder naam) De ziel van den gevangene 7750
(Zonder naam) Der Grosze Herder .. 7834
(Zonder naam) Armenwet en krankzinnigenwet 7835
(Zonder naam) Mededeelingen van de Nederlandsche Mycologische Vereeniging 7985
(Zonder naam) Le Hiërarchie Catholique et le Problème Social 7906
(Zonder naam) Wat de tong streelt 8033
(Zonder naam) A. B. C. over de tanden 8040

Fa. W. VAN ROOY & Zn. - BREDA - Tel. 735
VULHAARDEN, KACHELS, FORNUIZEN.

Th. v. d. Pavert, Ziekenstraat 82, Nijmegen
KUIPERIJ. Levert alle soorten van Kuipwerken, aan Kloosters en Gestichten, vooral PLANTENKUIPEN.

EUCHARISTISCH SECRETARIAAT — BRAKKENSTEIN-NIJMEGEN
Alle moderne boeken over de H. Eucharistie zijn voorradig. — Ook alle bekende ascetische werken.
De lectuur van en over den Eucharistischen Kruistocht is compleet.

Draagt Ameldo schoenen met marathon zoolen. Gebr. A. M. Ligtenberg

J. A. VAN DEN HEUVEL CITROËN-GARAGE — EINDHOVEN
LEENDERWEG 71 — TELEFOON 3806
Luxe-Auto-verhuur- en Taxi-bedrijf voor binnen- en buitenland. Reparatie-inrichting. Verkoop van Olie, Benzine en Banden.

OCCASION 8 Cyl. „DE SOLO" TYPE 1931 — SPOTPRIJS — GLOEDNIEUW
TELEF. 3313
GARAGE A. J. SMULDERS — TONGELRESCHEWEG 85 — EINDHOVEN

Fa. GEBR. KEMKES, Nijverstraat 14-20, Tilburg, Tel. Int. 1229
Speciaal in Kerkmeubelen.

Beddenmagazijn ANTON VEEGER
Speciaal adres voor
Slaapkamermeubelen, Bedden
Matrassen · Dekens - enz
Vraagt prijsopgave...
Molenstraat 142 — Nijmegen — Telefoon 123

F. VERVEST - ARCHITECT
EINDHOVEN - BOSCHDIJK 50 - TEL. 2908
Kerk- Klooster- en Schoolbouw.

N.V. Provinciale IJzerhandel
Willemsplein 7-8 - Arnhem - Tel. 23598
Huishoudelijke Artikelen,
Gereedschappen en IJzerwaren.
Steeds het nieuwste op huishoudelijk gebied
Kloosters, Gestichten en Hotels genieten korting.

P. W. DERKS
NIJMEGEN
Afrasteringen, Harmonicagaas, Kippengaas, Puntdraad enz. uit eigen vlechterij.
Zeer concurreerend.

Leest de advertenties en begunstigt onze Adverteerders.

Het beste en oudste adres op het gebied van Huishoudelijke artikelen. Electr., Gas- en Petroleumhanglampen. Aanleg van gas, waterleiding en electriciteit. Verwarmings-installatien.
Koper — Lood — Zinkwerken.
Fa. W. SCHELLEKENS & Zn. — BREDA
HALSTRAAT 14 TELEFOON 48

Doet uwe inkoopen bij hen, die in dit blad adverteeren

Uitgaven van „FOREHOLTE" te Voorhout:

Een keuze uit onderstaande werken voor

KERSTGESCHENK

Zoo juist verschenen:

J. Lewis May: JOHN HENRY NEWMAN. Geautoriseerde vertaling uit het Engelsch door Frans J. Wahlen. — Prijs: Ingenaaid *f* 5.50. Gebonden *f* 6.50

Rene Schwob: DE ROEKELOOZE OMHELZING. Prijs: Ingenaaid *f* 3.90 Gebonden *f* 4.90

Prof. Dr. Karl Adam: KATHOLICISME. Geautoriseerde vertaling uit het Duitsch door Piet Kasteel. 2e Druk. . Ingenaaid *f* 5.50. Gebonden *f* 6.50

Prof. Dr. Karl Adam: CHRISTUS. Geautoriseerde vertaling uit het Duitsch door Piet Kasteel. 2e Druk . . . . Ingenaaid *f* 2.90. Gebonden *f* 3.90

Giovanni Papini: SINT AUGUSTINUS, Geschiedenis eener ziel. Geautoriseerde vertaling uit het Italiaansch door Ellen Russe. Prijs: Ingenaaid *f* 5.50 Gebonden *f* 6.50

Nils Beskow: VOOR GODS AANSCHIJN. 7e druk. Ingen. *f* 2.40. Geb. *f* 3.20

Nils Beskow: GODS WEGEN. . . . . Ingenaaid *f* 2.40. Gebonden *f* 3.20

Gaetan Bernoville: ST. THERESIA VAN HET KINDJE JEZUS. Geautoriseerde vertaling uit het Fransch door N. A. van Rijn O.P. Prijs: Ingenaaid *f* 2.50 Gebonden *f* 3.50

Marie Koopmans: HET LEVEN ANTWOORDT. Ing. f 2.50. Geb. f 3.50.

Ernest Michel: PARALYSE.

H. Visser van Wouw: „WAAROM NIET? JERUSALEM!" ZOO JUIST VERSCHENEN.

Annie Vivanti: HET LAND VAN CLEOPATRA. Vertaling uit het Italiaansch door Ellen Forest.

To Hölscher: EINDELIJK THUIS. Oorspronkelijke roman verlucht met zes houtsneden van J. Franken Pz. — Prijs: Ingenaaid *f* 2.50. Gebonden *f* 3.50

Vraagt onzen geillustreerden catalogus aan!

Bovenstaande werken zijn in elken erkenden Boekhandel en bij UITGEVERIJ „FOREHOLTE" TE VOORHOUT verkrijgbaar.

JEAN VERMEULEN-ROELOFS
WIJNHANDEL — VENRAY
MISWIJN EN ANDERE WIJNEN
VRAAGT PRIJSCOURANT.

Stoomsteenfabriek „NUANCE"
FIRMA BOERLAND EN VAN DER KUN
TEL. AFFERDEN L 3. — HEUKELOM L.
Genuanceerde steen
Blauwe en Paarse plintsteen. Ruwe Handvorm.

Architecten-Bureau C. M. Evers
belast zich met : onderhoud van gebouwen, nieuw- en verbouwadviezen voor gew. beton.
Kantoor Nieuwstr., Den Bosch, Tel. 1523

„DE KENNEMER"
INRICHTING VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN
HAARLEM
WESTERHOUTPARK 18
TELEFOON 12003
Dir.: E. C. WESSELS-MEIJNEMA

2000 Nieuwe abonné's
Bijna 2000 nieuwe abonné's werden ingeschreven voor de twaalfde jaargang van
HET SCHILD
De abonnementsprijs is laag. De inhoud trekt de belangstelling van elk ontwikkeld katholiek en niet-katholiek. . . . .
Gratis proefnummer.
Propaganda Secretariaat
O. Nassaulaan 16 — 's Bosch
Advertentie-tarief:
N.Z. Voorburgwal 278-280
Amsterdam C.

MINERVA-ZEITSCHRIFT
ZENTRALBLATT FÜR DIE GELEHRTE WELT
Review for the use of learned world — Revue du monde savant — Rassegna del mondo scientifico — Revista del mundo científico
Gegründet von Dr. Gerhard Lüdtke
Unter redaktioneller Mitarbeit von
Museumsdirector **Dr. F. Schulze** und Archivdirektor **Dr. P. Wentzcke**
Herausgegeben von
Dr. E. O. Ebert, Oberbibliothekar u. Stellvetr. Direktor der Deutschen Bücherei Leipzig und **Dr. P. Praesent**, Bibliothekar an der Deutschen Bücherei Leipzig

Die „Minerva-Zeitschrift" erschient jetzt im 7 Jahrgang, und zwar zweimonatlich. 6. Hefte Jährlich RM. 20.-, Einzelhefte RM. 4.-
Die Minerva-Zeitschrift ergänzt und erweitert die im Jahrbuch der gelehrten Welt „Minerva" jährlich veröffentlichten Angaben durch ausführlichere Berichte und eine fortlaufende Chronik. Neben allgemeinen Aufsätzen kulturpolitischer Art und Beiträgen zur Organisation der Wissenschaft werden Ziele und Aufgaben wissenschaftlicher Lehranstalten und Institute behandelt, wertvolle Bestände und Neuerwerbungen von Archiven, Bibliotheken, Museen eingehend beschrieben und die wissenschaftlichen Forschungen der gelehrten Gesellschaften gewürdigt. Sie unterrichtet ausserdem regelmässig über die bedeutendsten wissenschaftlichen Tagungen und Kongresse des In- und Auslandes. Die Berichte erschienen in deutscher, englischer, französischer, italienischer oder spanischer Sprache
Preis des ersten Jahrganges: RM. 10.—, geb. RM. 12.50; des zweiten Jahrganges: RM. 12.—, geb. RM. 14.50; des dritten Jahrganges: RM. 18.—, geb. RM. 21.—: Preis ab Jahrgang vier: 12 Hefte RM. 20.—, Einzelheft RM. 2.50.
Wir liefern unter Bezugnahme auf diese Anzeige ein Probeheft kostenlos
Walter de Gruyter & Co, Berlin W 10, Genthiner Str. 38

Firma Wed. J. A. Wouterlood v. Doesburg & Zn
WIJNHANDEL
N. Ginnekenstraat 22 — BREDA
Telefoon No. 354.

GIJ
die niet adverteert,
ge krijgt alléén als klant,
wie bij geval passeert . .

C. VISSERS- VAN SETERS
Ginnekenweg 4 — BREDA — Telefoon 177
Lood- en Zinkwerker. Aanleg van Gas en Waterleiding.
Magazijn van Sanitaire Artikelen.
GAS- EN KOLENKACHELS.

PAUL MURK
DAMESKAPSALONS
Ginnekenweg 8 — BREDA — Telefoon 1233

Zoo juist verschenen:

JOHN. RUSKIN

**zijn leven en zijn werken
zijn opvoedkundige beginselen
en zijn invloed.**

Met een algemeene bijgewerkte bibliographie door

Dr. Raph. Kreemers

Leeraar a.h. Kon. Atheneum en de Sted. Handelsschool te Verviers.
Late Graduate-Fellow: The University of Chicago.

Over een uittreksel uit dit werk verschenen de volgende recensies:

Boekzaal: Dr. Kreemers laat wel duidelijk de groote machtige ideëen van Ruskin over opvoeding zien. Ze zijn goed bestudeerd en becritiseerd.

Boekengids: „Een synthese die stevig ineenzit en echt weldadig aandoet."

Hooge Leven: „Deze verhandeling, ten zeerste aanbevolen, zou haar plaats mogen vinden in elke onderwijzersbibliotheek".

L'Athénée: „Een verhandeling die om haar diepgang en stijlhoedanigheden een plaatsje verdient in de wetenschappelijke Ruskin-bijdragen."

Op mooi opdikkend papier, groot 8°, 256 bldz.
Prijs: ingen. f 4.50. Geb. f 5.25.

Met een portret van Ruskin.

**Uitgeverij „OISTERWIJK"
TE OISTERWIJK**

Zoo juist verschenen:

Aug. C. J. Commissaris

Leeraar aan het Seminarie „Den IJpelaar" te Ginneken

Geschiedenis van de Emancipatie der Katholieken in Nederland van 1795 tot 1903

— Geillustreerd —

PRIJS, ING. . . . F 1.90
GEBONDEN . . . F 2.25

De twee deelen „Van toen wij vrij werden" zijn samengevat ten gebruike bij het onderwijs.

**Uitgave van J. B. WOLTERS,
GRONINGEN — DEN HAAG — BATAVIA**

MENEER VAN NETTEN

Een boek over Wellevendheid voor iedereen

Met klapper en inleiding. — Door MARIE KOOPMANS

Een handboek over wellevendheid. Echter geen droge opsomming van groeten, bezoek ontvangen, omgang met dames of heeren, enz. enz. In een spannenden, vlot geschreven roman heeft de schrijfster weten te geven een encyclopedie voor beschaafde omgangsvormen. Een uitvoerige klapper maakt het mogelijk aanstonds elk onderdeel in den roman terug te vinden. Dit werk is speciaal geschikt als handboek voor de katholieke families en voor jongelui, die in het gezelschapsleven ingeleid moeten worden.

**Omslagteekening van den kunstenaar
JOAN COLLETTE.**

DE MAASBODE: dit is nu eens een boek over wellevendheid, wat je achter elkaar uitleest. Een enkelen keer wat hoofdschudden, als de meening van schrijfster over een of ander onderdeel aanvechtbaar is, maar altijd met belangstelling en met stijgende bewondering voor het talent, dat deze stof zóó weet te verwerken.

Natuurlijk zijn er aanmerkingen te maken. Afbreken is altijd gemakkelijk, en zeker als een zoo moeilijk onderwerp behandeld moet worden. Daar is aanmerking te maken op de litteraire waarde v... ik voor mij vind woorden als vraagt-
beveelt e.(
volle waar(
dat het zo(
dan heeft
doen. Dat
geéft in
degelijk to
hen, voor
maar ook
door pries
Moge het

**Verkr
J. J. R**

„KUNSTLICHT"
ARTISTIEKE VERLICHTING EN KUNSTVOORWERPEN

GEB. VERHOEVEN

EINDHOVEN — GELDROPSCHEWEG 22 — TEL. 2467

**Vermijdt teleurstelling.
VRAAGT BONBONS FINS**

Levering uitsluitend aan Particulieren, Hotels, enz. Prijscourant op aanvraag. **Gebr. Smits, Bonbonfabrikanten. Telefoon 721, Breda**

Fa. A. SCHREURS—A. DAAMS
v.h. Fa. Stutz — HOFFOTOGRAAF
Veemarkt 19, Breda, Tel. 852 - Zomerstr. 34, Tilburg, Tel. 641

Frans de Kort, Torenstraat 27 en 29
En Gros BREDA En Detail
Handel in Land- en Tuinbouwzaden, Kunstmeststoffen en Tuinbouwgereedschappen. Tel. Int. 661
...nvraag gratis.

...or Pers-Informatiën
...ichter voor Nederland en Koloniën
...Gevestigd te AMSTERDAM
...ensstraat en Weesperzijde:
...estaande Bureaux te Parijs,
...lijn, New-York enz.

...ntіes en...

Adverteerders.

201058_043
_boe016boek06
Boekzaal der geheele wereld. Jaargang 7